

ПРЕЗИДИЈУМ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

ЗАКОНОДАВНИ РАД

ПРЕТСЕДНИШТВА
АНТИФАШИСТИЧКОГ ВЕЋА НАРОДНОГ
ОСЛОБОЂЕЊА ЈУГОСЛАВИЈЕ
И
ПРЕТСЕДНИШТВА
ПРИВРЕМЕНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ДФЈ

(19 новембра 1944 — 27 октобра 1945)

ПО СТЕНОГРАФСКИМ БЕЛЕШКАМА И ДРУГИМ ИЗВОРИМА

БЕОГРАД

Секретаријат Скупштине СФРЈ
Документација

ЗАКОНОДАВНИ РАД

ПРЕТСЕДНИШТВА
АНТИФАШИСТИЧКОГ ВЕЋА НАРОДНОГ
ОСЛОБОЂЕЊА ЈУГОСЛАВИЈЕ
И
ПРЕТСЕДНИШТВА
ПРИВРЕМЕНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ДФЈ

(19 новембра 1944 — 27 октобра 1945)

ПО СТЕНОГРАФСКИМ БЕЛЕШКАМА И ДРУГИМ ИЗВОРИМА

БЕОГРАД

Приредио
СЛОБОДАН НЕШОВИЋ

ИЗДАЊЕ ПРЕЗИДИЈУМА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

Штампа Југословенског штампарског предузећа, Београд

НАПОМЕНА ИЗДАВАЧА

На свом Другом заседању у Јајцу Антифашистичко веће народног ослобођења Југославије конституисало се у врховно законодавно и извршно народно претставничко тело за време Народноослободилачког рата. Према одлуци истог заседања, Претседништво АВНОЈ-а вршило је, у времену између заседања пленума већа, све законодавне функције АВНОЈ-а.

Ово своје законско овлашћење Претседништво АВНОЈ-а искориштило је после ослобођења Београда до Трећег заседања АВНОЈ-а и Привремене народне скупштине (7—26 август 1945) а потом као Претседништво Привремене народне скупштине, са истим овлашћењима, до распуштања Привремене народне скупштине (27 октобар 1945).

Овај период законодавног рада Претседништва АВНОЈ-а и Претседништва Привремене народне скупштине претставља почетак систематске изградње нашег новог законодавства који нема само историски већ и општи интерес за познавање наше нове државе и њеног права.

Тај факат оправдава потребу објављивања аутентичних материјала овог веома плодног периода законодавног рада Претседништва АВНОЈ-а и Претседништва Привремене народне скупштине.

Међутим, у то доба, нарочито одмах по ослобођењу Београда и почетком 1945 године, нису се могле на данашњи начин водити стенографске белешке на свим седницама Претседништва АВНОЈ-а, тако да стенографском прецизношћу није у потпуности регистрован овај значајан рад. Али, ипак и тада су вођени исцрпни записници који су обрађивали скоро сваки детаљ. Благодарети томе и документима који су сачувани у архивама АВНОЈ-а, НКОЈ-а, Законодавног одбора АВНОЈ-а и Привремене народне скупштине, Министарства правосуђа, Законодавног савета Владе ДФЈ, Министарства за Конституанту и „Службеног листа ФНРЈ“, као и на основу извештаја који су у току 1944 и 1945 године објављени у „Политици“ и у „Борби“ и, најзад, на основу новинарских бележака које је на тим седницама од почетка водио Слободан Нешовић, као члан редакције „Политике“ и главни уредник „Службе-

ног листа ФНРЈ“, било је могућно у потпуности реконструисати ток и оних седница на којима или стенографске белешке нису вођене, или су вођене па нису сачуване. Сви материјали који су унесени у ову књигу, — која са Билтенем Законодавног одбора АВНОЈ-а, који је такође спремљен за штампу, чини целину, — потпуно су аутентични. Тамо где недостају извесни материјали (нацрти и предлози одлука и закона, образложења, говори и изјаве), то је изричито и наглашено. То је, несумњиво, недостатак ове књиге, но он је био неминован.

Сви материјали обрађени су по оном поступку по коме се радило на седницама Претседништва АВНОЈ-а и Претседништва Привремене народне скупштине. Али, пошто у тим првим данима законодавног рада нашег највишег претставничког органа није било утврђене технике, законодавни поступак није био једнообразан. Поред тога, да би се у потпуности сачувала аутентичност употребљених материјала, задржани су и језик, и правопис, и терминологија оригиналних докумената, говора и изјава. Због тога су честе неуједначености и у погледу законодавног поступка и у стилу и језику текстова. Међутим, и то је било неопходно.

Ова књига са Билтенем Законодавног одбора и стенографским белешкама Трећег заседања АВНОЈ-а и Привремене народне скупштине пружа обиље веродостојних материјала неопходних за научну анализу и уопште упознавање законодавног рада у новој држави у периоду 1944—1945 године.

На крају књиге за сваку седницу дати су подаци о томе како је материјал приређен и из којих извора.

Овом књигом, која се предаје јавности у јубиларној години Народне револуције, закључено је издавање стенографских бележака и материјала са заседања АВНОЈ-а и Привремене народне скупштине, Уставотворне скупштине и Народне скупштине ФНРЈ за период од ослобођења Београда до данас.

Јула 1951 године
Београд

ПРЕТСЕДНИШТВО
АНТИФАШИСТИЧКОГ ВЕЋА
НАРОДНОГ ОСЛОБОЂЕЊА
ЈУГОСЛАВИЈЕ

Прва седница

(19 новембра 1944)

Почетак у 10 часова.

Претседавао Претседник АВНОЈ-а др **Иван Рибар**.

Присутни: Моша Пијаде, Јосип Рус;

Родољуб Чолаковић;

Александар Ранковић, Андрија Хебранг, др Благоје Нешковић, Влада Зечевић, Владислав Рибникар, Ђуро Пуцар, др Златан Сремец, др Љубо Леонтић, Милован Ђилас, Петар Стамболић, др Раде Прибићевић, Спасенија Бабовић, Сретен Жујовић, Фране Фрол. (На основу пуномоћја заступљено још 16 чланова).

Претседник: Отварам прву сједницу Претсједништва АВНОЈ-а која се одржава у ослобођеном Београду. Записник ће водити секретар друг Чолаковић. Предлажем слиједећи дневни ред:

претрес приједлога Велике антифашистичке народноослободилачке скупштине Србије да се Маршал Југославије Јосип Броз Тито одликује Орденом народног хероја.

Прима ли се предложени дневни ред? (Прима).

Молим друга секретара Родољуба Чолаковића да прочита приједлог Велике антифашистичке народноослободилачке скупштине Србије који је упућен 12 новембра 1944 године Претсједништву АВНОЈ-а.

Секретар Родољуб Чолаковић (чита):

АНТИФАШИСТИЧКОМ ВЕЋУ НАРОДНОГ ОСЛОБОЂЕЊА ЈУГОСЛАВИЈЕ

На млада поколења наших народа вековима ће се преносити предање о народном вођи Јосипу Брозу Титу, који је помогао југословенским народима да подигну главу пред фашистичким окупатором и

душманином Словена. Мрачне, 1941 године друг Тито, са својим храбрим друговима, дигао је народе Југославије на устанак и на тлу Србије започео славну борбу против туђинског освајача. Његовом заслугом српски народ поново се овенчао славом народа-јунака. Године Народноослободилачке борбе улазе у историју Србије као славни наставак њених слободарских устанничких традиција.

И кад је Југославијом окупатор почео сејати отровно семе раздора, а великосрпска клика подарила му свога слугу Дражу Михајловића да трује српски народ издајом и мржњом према другим братским народима, нашао се на челу народа Југославије јуначки син хрватског народа да посеје племенито семе братске љубави заједничке борбе против заједничког непријатеља свих наших народа. Године Народноослободилачке борбе улазе у историју Србије као доба упорне борбе против издајника који су хтели да укаљају српско име злочинима против братских народа. Србија ће заувек бити захвална маршалу Титу што ју је својим мудрим руководством, својом братском љубављу водио путем праведне борбе за слободу и светлим путем јединства са рођеном браћом. Под његовим руководством Србија је нашла своје сигурно и право место међу својим сестрама у великом моћном здању Демократске Федеративне Југославије. У Јосипу Брозџу Титу Југославија је добила највећег војсковођу, под чијом командом наша Народноослободилачка војска доноси слободу нашим народима и уздиже народе Југославије међу прве народе света.

За организовање устанка народа Југославије против окупатора, за јуначка дела, за мудро руковођење славним биткама, за идеју братства и јединства које је пронео широм наше домовине, а које су нас спасле од пропасти и братоубилачког рата, за славу којом је овенчао народе Југославије, за очинску бригу и правилно подизање наших синова у Народноослободилачкој војсци, за срећну и лепу будућност коју су под његовим руководством извојевали наши народи у својој новој заједници, народи Југославије дугују Маршалу Југославије Јосипу Брозџу Титу вечиту захвалност. Народи Југославије одужиће му се јачајући своју борбу против окупатора и издајника, негујући још дубљу међусобну љубав и јединство и изграђујући своју нову Демократску Федеративну Југославију.

Сматрајући да вођа свих народа Југославије треба да добије од својих народа и видно обележје захвалности за његова велика дела, српски народ преко своје Велике антифашистичке народноослободилачке скупштине Србије предлаже Антифашистичком већу народног ослобођења Југославије да Маршалу Југославије Јосипу Брозџу Титу додели звање Народног хероја.

Велика антифашистичка народноослободилачка скупштина Србије осећа неизмерну радост што овим предлогом може да изрази посебну

захвалност читаве Србије, која данас прва празнује велике дане слободе — плод устанка 1941 године.

Смрт фашизму — Слобода народу!

12 новембра 1944 године
Београд

Претседништво Велике антифашистичке народноослободилачке скупштине Србије

др Благоје Нешковић, с. р., Радован Грујић, с. р., др Сениша Станковић, с. р., Душан Петровић, с. р., инж. Михајло Ђуровић, с. р., Петар Стамболић, с. р., Станимир Јосифовић, с. р., Радован Бајић, с. р., Милка Минић, с. р., Милан Бошковић, с. р.

Претседник: Дозволите ми, другови вијећници, да пригодом овог приједлога Велике антифашистичке народноослободилачке скупштине Србије изјавим да он не одговара само једнодушној жељи свих нас чланова Претседништва АВНОЈ-а, већ да је приједлог изабраних и правих претставника српског народа израз жеље свих наших народа. Не само наши народи, наши савезници, већ цио родољубиви демократски свијет дивео се Титовим херојским дјелима, његовом генијалном руковођењу нашим Народноослободилачким ратом. Друг Тито је мајстор ратне вештине. У свим операцијама осјећали смо сви, нарочито наши борци, наша Народноослободилачка војска и Партизански одреди, стваралачки дух једног великог човјека, кога сви слиједе с чврстом вјером у побједу не штедећи своје здравље и своје животе. Друг Тито је био и остао симбол храбрости, пожртвованости, велике преданости нашој светој ствари. Свима нама он је идеал по свим врлинама, које се траже од једног првоборца, једног ослободиоца политичког, једног поносног партизана. Хероизам његов осјећали смо при сваком нашем покрету, у свакој операцији, у свим непријатељским офанзивама, у свим нашим офанзивама, осјећали смо његову непоколебљиву вољу, генијалност и личну храброст. Таквим својим квалитетима извршио је до данас велика, бесмртна ратничка дјела.

Његова су велика дјела и на политичком пољу гдје се показао као најспособнији наш политички руководилац. Сви се ми дивимо његовим великим политичким и државничким потезима, које је на линији наше Народноослободилачке борбе сјајно повукао, како то доликује части, слободи, правди и интересима наших народа и наше федеративне демократске Југославије.

Зато ја вјерујем да сте ви сви сугласни да се наш љубљени Маршал одликује највишим нашим орденом за све оно што је постигао својим генијалним руководством у овој надчовјечанској борби наших народа за слободу, за бољи и срећнији живот у новој, демократској федеративној Југославији, да се нашем вољеном Врховном команданту, мар-

шалу Титу, Орденом народног хероја ода признање и изрази захвалност свих наших народа за хисториску улогу коју је он одиграо у нашој славној Народноослободилачкој борби и коју он данас има и коју ће имати у животу свих наших народа. (Буран аплауз. — Овације маршалу Титу трају неколико минута).

Пошто на основу вашег одушевљења могу констатирати да ви приједлог Велике антифашистичке народноослободилачке скупштине Србије једнодушно прихваћате, молим друга секретара да прочита Приједлог одлуке о одликовању Маршала Југославије Јосипа Броза Тита Орденом народног хероја.

Секретар Родољуб Чолаковић (чита):

ПРЕДЛОГ ОДЛУКЕ

О ДОДЕЉИВАЊУ ОРДЕНА НАРОДНОГ ХЕРОЈА МАРШАЛУ ЈУГОСЛАВИЈЕ ЈОСИПУ БРОЗУ ТИТУ

Да би се великом војсковођи народа Југославије, иницијатору, организатору и руководиоцу њихове Народноослободилачке борбе, Маршалу Југославије Јосипу Брозу Титу, одало заслужено признање за изванредне заслуге на организовању партизанских одреда и Народноослободилачке војске Југославије, за генијално руковођење њиховим операцијама и при томе испољену упорност и јунаштво, као и да би се пред свим народима Југославије видно обележиле историске заслуге нашег народног вође на стварању братства и нераздрживог јединства наших народа, збратимљених у демократској федеративној Југославији,

Претседништво АВНОЈ-а на предлог Велике антифашистичке Народнослободилачке скупштине Србије,

о д л у ч у ј е

да се Врховном команданту Народноослободилачке војске и партизанских одреда Југославије, Маршалу Југославије Јосипу Брозу Титу додели назив Народног хероја.

Претседник: Прима ли се приједлог ове одлуке? (Прима. — Аплауз). Констатирам да је Маршал Југославије Јосип Броз Тито на основу одлуке Претседништва АВНОЈ-а, коју сте ви сада овдје акламацијом примили, одликован Орденом народног хероја.

Пошто је дневни ред исцрпен, закључујем данашњу сједницу.

(Седница је закључена у 10,40 часова).

Druga sednica

(21 novembra 1944)

Početak u 17 časova.

Pretsedavao Pretsednik AVNOJ-a dr Ivan Ribar.

Prisutni: Moša Pijade, Josip Rus;
Rodoljub Čolaković;

Josip Broz Tito, Aleksandar Ranković, Andrija Hebrang, dr Bagoje Nešković, Vlada Zečević, Vladislav Ribnikar, Đuro Pucar, dr Zlatan Sremec, dr Ljubo Leontić, Milovan Đilas, Petar Stambolić, dr Rade Pribićević, Spasenija Babović, Sreten Žujović, Franje Frol. (Punomoćjima zastupljeno još 18 članova Pretsedništva AVNOJ-a).

Pretsednik: Otvaram drugu sjednicu Pretsjedništva AVNOJ-a. Zapisnik će voditi sekretar drug Rodoljub Čolaković.

Na osnovu prijedloga koje smo primili od Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije, čast mi je predložiti slijedeći dnevni red:

1) pretres Prijedloga odluke o opštoj amnestiji lica koja su u četničkim jedinicama Draže Mihajlovića učestvovala ili ih pomagala ili su učestvovala u jedinicama hrvatskog i slovenačkog domobranstva,

2) pretres Prijedloga odluke o prijelazu u državnu svojinu neprijateljske imovine, o državnoj upravi nad imovinom neprisutnih lica i o sekvestru nad imovinom koju su okupatorske vlasti prisilno otudile.

Prima li se predloženi dnevni red? (Prima). Ima li kakvih drugih prijedloga? (Nema). Onda prelazimo na dnevni red. Molim druga sekretara Čolakovića da pročita Prijedlog odluke o općoj amnestiji.

Sekretar Rodoljub Čolaković (čita):

PREDLOG ODLUKE

O OPŠTOJ AMNESTIJI LICA KOJA SU U ČETNIČKIM JEDINICAMA DRAŽE MIHAJLOVIĆA UČESTVOVALA ILI IH POMAGALA ILI SU UČESTVOVALA U JEDINICAMA HRVATSKOG ILI SLOVENAČKOG DOMOBRA NSTVA

Na predlog Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije, a na osnovu četvrtog člana Odluke o Vrhovnom zakonodavnom i izvršnom

narodnom predstavničkom telu Jugoslavije i Nacionalnom komitetu oslobođenja Jugoslavije kao privremenim organima vrhovne narodne vlasti u Jugoslaviji za vreme narodno-oslobodilačkog rata, Predsedništvo antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije donosi sledeću

O d l u k u

Član 1

Daje se opšta amnestija svima licima koja su u četničkim jedinicama Draže Mihajlovića učestvovala ili ih pomagala ili učestvovala u jedinicama hrvatskog ili slovenačkog domobranstva.

Član 2

Ova se amnestija proteže i na ona lica iz člana 1 koja se još nalaze u sastavu tih jedinica, a koja ih do 15 januara 1945 napuste, prijave se i stave na raspoloženje vojnim vlastima narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije ili organima građanske vlasti narodno-oslobodilačkim odborima.

Član 3

Amnestija iz dela iz člana 1 daje se bez obzira da li je krivični postupak pokrenut, presuda izrečena ili postala izvršna.

Član 4

Amnestija se ne odnosi na ona lica koja su, osim dela iz člana 1, počinila, ili ranije ili posle obnarodovanja ove odluke, druge zločine, kao ubistva, paljevine, pljačke, silovanja itd.

Član 5

Amnestija se ne proteže na ona lica koja i posle proglašenja ove amnestije zlonamerno produže vršenje dela iz člana 1 ove odluke.

Član 6

Ova odluka stupa na snagu danom objave.

Predsednik: Čuli ste prijedlog odluke. Dajem riječ drugu maršalu Titu koji će dati obrazloženje Prijedloga odluke o amnestiji.

Predsednik Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije Maršal Jugoslavije Josip Broz Tito: Nacionalni komitet oslobođenja Jugoslavije riješio je da predloži Predsjedništvu Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije opću političku amnestiju za četnike Draže Mihajlovića, za hrvatske i slovenačke domobrane koji su se dosada borili protiv Narodnooslobodilačke vojske i za one koji se još bore na strani okupatora, a spremni su da polože oružje. Razumije se da ovaj prijedlog za amnestiju ne obuhvata one koji su organizirali ili izvršavali razne kriminalne zločine nad narodom.

Zašto smatramo da je potrebno dati takvu amnestiju? Zato da bi se dala mogućnost svima zavedenim, koji se nalaze u gore pomenutim formacijama ili ih pomažu, da isprave svoje greške pred narodima i doprinesu svoj dio, iako vrlo kasno, u ovim posljednjim borbama za oslobodenje naše zemlje, koje je već vrlo blizu; da doprinesu svoj udio u budućoj izgradnji naše nove demokratske federativne Jugoslavije.

Kako je došlo do toga da su se ti građani Jugoslavije, u najtežim danima historije naših naroda, našli na strani vjekovnih neprijatelja svoje zemlje i aktivno učestvovali protiv Narodnooslobodilačkog pokreta? Uzroci leže u prošlosti, u vrijeme prije ovog rata.

Prvo, — uzroci leže u nacionalnom ugnjetavanju naroda od strane velikosrpskih hegemonista.

Drugo, — uzroci leže u raspirivanju mržnje među narodima Jugoslavije od strane bivših vlastodržaca.

Treće, — uzroci leže u nacional-šovinizmu koji su kod pojedinih naroda razvijali tuđinski agenti, kao što su ustaše u Hrvatskoj i drugi.

Četvrto, — uzroci leže u dvadesetogodišnjoj politici hajke protiv radničke klase, a naročito protiv Komunističke partije, koju su pred narodima prikazivali kao antidržavnu.

Peto, — uzroci leže u sistematskoj propagandi i kleveti što su je, za vrijeme ovog Oslobođilačkog rata, vršili ujedinjeni domaći izdajnici i okupatori protiv istinskih rodoljuba koji su se na poziv Komunističke partije digli na oružje i pod njenim vođstvom branili, s oružjem u ruci, svoju nezavisnost i svoje živote.

Šesto, — uzroci leže u sistematskoj propagandi u zemlji i u inostranstvu: da nije vrijeme za dizanje na ustanak i da treba čekati na znak za borbu protiv okupatora.

S druge strane, ovu natčovječansku borbu najboljih sinova naroda Jugoslavije nazivali su čisto komunističkim djelom, koje je sračunato na to, da se komunisti dočepaju vlasti i da uspostave sovjeete. Razumije se, sve je to našlo odjeka kod jednog dijela građana, a naročito seljaka, koji su se dali zvesti i pokrenuti u borbu protiv svoje vlastite braće. Samim tim su mnogi i nehotice postali izdajnici svoje domovine.

Ako bacimo letimičan pogled na tok razvitka ove velike Oslobođilačke borbe do danas, i na izdajnički rad Nedića, Pavelića, Draže Mihajlovića i Rupnika, onda se jasno vidi koliko su tačni gore navedeni uzroci.

Sramna kapitulacija Jugoslavije aprila 1941 godine nije bila pro-uzrokovana krivnjom širokih narodnih masa, seljaka, radnika i poštene inteligencije, već izdajničkim radom reakcionarnih državnih upravljača i mnogih generala — na čelu sa Nedićem, kao i izdajničkim radom hrvatskih ustaša — na čelu sa fašističkim agentom Pavelićem. Da je to tako pokazuje ova veličanstvena borba u kojoj učestvuju svi narodi Jugoslavije, predvođeni svojim najboljim sinovima, koji su do ovog rata orali zemlju, radili u fabrikama ili sjedili u školskim klupama, dok su svi oni koji su doveli našu zemlju do katastrofe

stali, otvoreno ili prikriveno, na stranu okupatora, protiv svog vlastitog naroda. No, ti elementi bili su suviše slabi i malobrojni da bi se mogli sami suprotstaviti općem valu narodnog ustanka. Zato su se oni u punoj mjeri služili podrškom okupatora i veliki dio naših građana nasilno uvlačili u svoje vojne formacije, za borbu protiv Narodnooslobodilačkog pokreta.

Neprijateljstvo Draže Mihajlovića i najužeg kruga njegovih četnika datira još iz prvih dana partizanskog rata u Srbiji, kada je Draža Mihajlović sabotirao svaku suradnju u borbi protiv Nijemaca. Prilikom Prve njemačke ofanzive novembra 1941 godine on je zabio nož u leđa herojskim srpskim partizanima. Naše povlačenje iz Srbije, pred nadmoćnim njemačkim, nedićevskim i četničkim snagama, kao i kasnije naše povlačenje iz Crne Gore i Sandžaka, za vrijeme Treće ofanzive, prouzrokovalo je to da je u Srbiji od 1941 godine pa sve do ponovnog dolaska naših snaga u Srbiju 1944 godine narod bio potpuno neobaviješten o pravom stanju stvari. Tako je Draža Mihajlović, naročito u zapadnoj i istočnoj Srbiji, imao mogućnost da — nešto silom nešto milom — uvuče seljake u svoje odrede. Jedan veliki dio tih zavedenih seljaka, t. zv. četnika, postepeno prelazi, kad im se za to ukaže mogućnost, na stranu Narodnooslobodilačke vojske. Jedan manji dio, koji je Draža Mihajlović uspio da uvuče u razna nedjela protiv naroda, boji se, iz straha od narodnog suda, da položi oružje i pređe na stranu Narodnooslobodilačkog pokreta. Treći, najmanji dio četnika Draže Mihajlovića, — to su bivši žandarmi, finansi, policajci, podoficiri i oficiri od kojih je većina prolića narodnu krv, učinila bezbrojne zločine. To je baš ona grupa na koju se Draža Mihajlović oslanja, i koja drži u svojim kandžama zavedene srpske seljake.

Eto, za te seljake i za sve one koji su zavedeni mi predlažemo amnestiju, jer njima oprašta i narod baš zato što su zavedeni; jer oni žele da se vrate svojim domovima na pošten rad, na izgradnju naše zemlje, a oni koji su sposobni, žele da idu i u borbu, rame uz rame sa ostalom braćom u zemlji, za potpuno oslobođenje od njemačkog okupatora.

Hrvatski domobranici, isto tako neobaviješteni i zavedeni, a mnogi i nasilno odvučeni, nalaze se na strani okupatora u borbi protiv svog vlastitog naroda. I njih drži u svojim kandžama ustaška banda, pomoću njemačkih feldvebela. Te hrvatske domobrance dovode također u zabludu reakcionarni vođe i vodice bivše seljačke stranke na čelu sa Mačekom. Mi moramo voditi računa o tome da je dio hrvatskih seljaka, radnika, pa čak i inteligencije, ostao u hrvatskom domobranstvu, na strani okupatora, baš pod uticajem propagande te reakcionarne klike. Baš ti takozvani vođe hrvatske seljačke stranke govore hrvatskim seljacima kako oni ne treba da idu u Narodnooslobodilačku vojsku, već u domobransku vojsku, koja danas doduše ide zajedno sa okupatorom, ali koja će sutra, kad odu Nijemci, preuzeti u Hrvatskoj vlast ili barem pregovarati na ravnoj nozi sa Narodnooslobodilačkim

pokretom o podjeli vlasti. Razumije se, tu su izdajničku politiku reakcionarnih vođa bivše Hrvatske seljačke stranke Nijemci i ustaše iskorištavali u punoj mjeri. Oni plaše hrvatske domobrane da će biti strijeljani ako se predaju Narodnooslobodilačkoj vojsci. Osim toga, oni ih oblače u ustaško-njemačka odijela da bi ih na taj način još više kompromitovali, jer oni vrlo dobro znaju da Narodnooslobodilačka vojska nema milosti prema ustašama, da narod traži osvetu za potoke narodne krvi koje su prodlili ti najveći izdajnici hrvatskog naroda.

Eto, za te hrvatske domobrane, bili oni u domobranskim formacijama, legionarskim formacijama ili nasilno uvučeni u ustaške formacije, mi predlažemo amnestiju — da bi se vratili svojim kućama i porodicama, da bi se vratili na front k svojoj braći i da rame uz rame sa borcima Narodnooslobodilačke vojske istjeraju iz svoje domovine njemačke okupatore i ustaške izrode.

Senilni starac Rupnik uspio je da prevari slovenačke domobrance pomoću narodnih svećenika, koji više vole da služe interesima tudina, nego svome narodu. Ti svećenici i drugi reaktioneri u Sloveniji uspjeli su da okupe izvjestan dio slovenačkih seljaka i neobaviještene inteligencije u slovenačke domobranske formacije, pod parolom — borba za očuvanje religije, iako je religija u Sloveniji najmanje ugrožena od Narodnooslobodilačkog pokreta.

Eto, za te slovenačke seljake i inteligenciju koja se nije direktno okrvavila narodnom krvlju mi predlažemo amnestiju — kako bi se vratili i stali u redove velikih slovenskih patriota koji su okupljeni u Osvobodilnoj fronti.

Ova amnestija treba da pokaže da mi nemamo namjeru da se svetimo i da smo spremni pružiti ruku pomirnicu svakom onom koji nije okrvavio svoje ruke nedužnom narodnom krvlju. Davanje takve amnestije pretstavlja novi dokaz snage i jedinstva naših naroda, pretstavlja novi dokaz za sve one u zemlji i u inostranstvu koji brbljaju o građanskom ratu i staraju se da posiju sumnju u naša demokratska načela, u našu pravdu.

Takva amnestija doprinijeće još više našem jačanju iznutra i dobijanju povjerenja izvana.

Ja, u ime Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije, molim Pretsjedništvo Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije da primi ovaj naš prijedlog. (Buran aplauz).

Pretsednik: Otvaram diskusiju o prijedlogu i obrazloženju druga Maršala. Prvi ima riječ povjerenik sudstva NKOJ-a Frane Frol.

Poverenik za sudstvo Frane Frol: Kao što je poznato, mnoga lica koja su učestvovala u četničkim jedinicama izdajnika Draže Mihajlovića, jedinicama hrvatskog i slovenačkog domobranstva, uprkos poziva Maršala Jugoslavije druga Tita bila su u nemogućnosti da pređu na stranu Narodnooslobodilačke vojske, Narodnooslobodilačkog pokreta i narodne vlasti koja je stvorena u toku naše slavne borbe. Ovim pri-

jedlogom opće amnestije oprostiti će im se samo djelo učestvovanja u tim jedinicama. Prema tome, amnestiju koja se daje ovom odlukom treba shvatiti tako da se ona proteže na krivicu samo zbog samog djela učestvovanja u jedinicama kvistlinga.

Kako bi se i posljednjem dobronamjernom učesniku dala prilika da se spase i da korisno posluži svome narodu, u čl. 2 prijedloga istaknuto je da će amnestija obuhvatiti i sadašnje učesnike u svim tim jedinicama ako ih do 15 januara slijedeće godine napuste i stave se na raspoloženje vojnim i narodnim vlastima.

Kao što se vidi iz čl. 3 prijedloga odluke, amnestija je opća. Ali, ako je netko od učesnika osim djela učestvovanja u kvizlinškim jedinicama — koje je i kao takovo bilo kažnjivo — počinio još kakovo djelo koje za sobom povlači kazneni postupak, kao što su, na primjer, pljačka, ubistvo, zlonamjerno oštećenje imovine itd., takovo lice i djelo ne obuhvata ova amnestija kako je to već izraženo u čl. 4. Potrebu kažnjavanja ovih djela ne treba uopće obrazlagati, jer to traži općečovječanska i naša narodna pravda. Izjavljujem da ću glasati za prijedlog amnestije.

Moša Pijade: Naš Narodnooslobodilački pokret od prvoga dana proklamovao je, nasuprot svim neprijateljskim tendencijama, jednakost i bratstvo naroda Jugoslavije. Na ideji bratstva i jednakosti naših naroda naš Narodnooslobodilački pokret neumorno je radio u toku celoga rata i uspeo da bratstvo i jedinstvo naših naroda postane jedna od najvećih tekovina naše Oslobodilačke borbe. On je uvek nastojao da u svim krajevima gde su dolazile naše jedinice propagira tu ideju i poziva sve poštene rodoljube da mu se pridruže u borbi protiv okupatora i njegovih pomagača. Naš pokret je primao u svoje redove i sve dobronamerne pa i one koji su bili zavedeni neprijateljskom propagandom, a nisu se ogrešili o svoje narode i svoju zemlju. Ovom odlukom o amnestiji, koja ima istorijski značaj, širom se otvaraju vrata svima onim koji su dosada bili zavedeni da, u granicama svojih moći, dadu svoj obol Oslobodilačkoj borbi svog naroda. Amnestija širokogrudo u četnicima i domobrancima koji nisu okrvavili ruke zločinima vidi vojsku zavedenih ljudi koji su kao žrtva razornog dejstva nenarodnih režima i protivnarodne propagande nesvesno služili neprijatelju. Ovom amnestijom prašta im se to i pozivaju se pod zastavu Narodnooslobodilačke borbe. Ukazuje im se čast da skorih dana stoje u redovima boraca nove Jugoslavije i da zajedno sa starim borcima podele radost pobeđe nad mrskim okupatorom. Ali naša širokogrudost i državnička mudrost našeg druga Maršala, ne opraštaju samo onima koji su se već stavili ili će se posle objavljivanja amnestije staviti pod zastavu Narodnooslobodilačke vojske, već i svima onima koji se do 15 januara 1945 godine priključe opštenarodnom oslobodilačkom pokretu.

Najzad, smatram da je odluka o opštoj amnestiji četnika i domobranaca znak snage i moći našeg Narodnooslobodilačkog pokreta, a ne znak slabosti, jer je poznato da slabi ne praštaju, već samo jaki, oni

koji se nikoga ne plaše, oni koji pobeđuju. I tako naš Narodnooslobodilački pokret, koji je počeo rad u narodu širenjem ideje bratstva i jedinstva, praštanjem svima dobronamernim i zavedenim, dosledan samom sebi i svojoj narodnoj politici, čiju je liniju mudro određivao Maršal Tito, završava pobedonosno rat za oslobođenje naših naroda — praštanjem.

Izjavljujem da ću glasati za predlog ove odluke bez rezerve.

Dr Rade Pribićević: I ja pozdravljam ovu odluku koja će naročito u još neoslobođenim krajevima imati velikog političkog i moralnog dejstva, tako da ćemo sprečiti da i dalje fašistički zločinci zavedene i poštene naše ljude, prisilno mobilisane, zastrašuju našim tobožnjim osvetama. Potrebno je samo ovoj odluci dati najširi mogući publicitet. Glasaću za.

Duro Pucar: Ova amnestija dolazi u pravi čas i potrebno je da se samo što više razglasi. Mislim da je dobro sastavljena i da će imati povoljno dejstvo.

(Maršal Tito i dr Ljubo Leontić stavili su izvesne primedbe, ali one nisu zabeležene).

Predsednik: Pošto se više niko ne javlja za riječ stavljam prijedlog ove odluke na glasanje. Prima li se Prijedlog odluke o opštoj amnestiji? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Konstatiram da je odluka jednoglasno prihvaćena.

Prelazimo na drugu tačku dnevnoga reda: pretres Prijedloga odluke o prelazu u državnu svojinu neprijateljske imovine. Molim druga sekretara Čolakovića da pročita prijedlog odluke.

Sekretar Rodoljub Čolaković (čita):

PREDLOG ODLUKE

O PRELAZU U DRŽAVNU SVOJINU NEPRIJATELJSKE IMOVINE,
O DRŽAVNOJ UPRAVI NAD IMOVINOM NEPRISUTNIH LICA I O
SEKVESTRU NAD IMOVINOM KOJU SU OKUPATORSKE VLASTI
PRISILNO OTUĐILE

Član 1

Danom stupanja na snagu ove odluke prelazi u državnu svojinu:

1. — Sva imovina Nemačkog Rajha i njegovih državljana koja se nalazi na teritoriji Jugoslavije;

2. — sva imovina lica nemačke narodnosti, izuzev Nemaca koji su se borili u redovima narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije ili su podanici neutralnih država a nisu se držali neprijateljski za vreme okupacije;

3. — sva imovina ratnih zločinaca i njihovih pomagača, bez obzira na njihovo državljanstvo, i bez obzira na državljanstvo, imovina svakog lica koje je presudom građanskih ili vojnih sudova osuđeno na gubitak imovine u korist države.

Imovina jugoslovenskih državljana pada u tom slučaju pod udar ove Odluke, bez obzira da li se nalaze u zemlji ili u inostranstvu.

Član 2

Imovina odsutnih lica koja su u toku okupacije nasilno odvedena od strane neprijatelja ili su sama izbegla, prelaze pod državnu upravu narodnih dobara i njome će se upravljati kao sa poverenim dobrom do konačnog rešenja o svojini.

Imovina koja je pod pritiskom okupacionih vlasti prešla u svojinu trećih lica pada do daljeg rešenja pod sekvistar države.

Član 3

Pod imovinom u smislu ove Odluke imaju se smatrati nepokretna dobra, pokretna dobra i prava, kao zemljišni posedi, kuće, nameštaji, šume, rudarska prava, preduzeća sa svima postrojenjima i zalihama, hartije od vrednosti, dragocenosti, udeli, akcije, društva, udruženja svake vrste, fondovi, prava uživanja, svakovrsna platežna sredstva potraživanja, učestvovanja u radnjama i preduzećima, autorska prava, prava industrijske svojine, kao i sva prava na napred pomenute predmete.

Član 4

Svaka imovina koja potpada pod čl. 1 i 2 ove Odluke, i za koju već postoji presuda građanskih ili vojnih sudova, ili je već pre donošenja ove Odluke prešla u državnu svojinu ili pod državnu upravu ili sekvistar u pojedinim federalnim jedinicama demokratske federativne Jugoslavije, stavlja se pod upravu i nadzor Državne uprave narodnih dobara pri Povereništvu za trgovinu i industriju. Ovo se odnosi na imovinu koju Povereništvo za trgovinu i industriju oglasi za imovinu od opšteg državnog značaja.

U slučaju da presuda još ne postoji ili još nije pokrenut postupak protiv sapstvenika, predložiće privremeni prelaz imovine pod upravu i nadzor Državne uprave narodnih dobara Državna i Zemaljska komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača. Ove komisije dužne su da istovremeno pokrenu postupak kod građanskih ili vojnih sudova. Na isti način postupaće se sa imovinom lica protiv kojih je kod sudova pokrenut postupak zbog krivičnog dela koje povlači gubitak imovine, a po izveštaju suda.

Član 5

Cilj stavljanja sve podržavljene ili sekvestrirane imovine pod udar i nadzor Državne uprave narodnih dobara jeste maksimalno iskorišćavanje te imovine za plansku proizvodnju radi što bržeg i što uspešnijeg dobijanja pobede u oslobodilačkom ratu i za stvaranje uslova za uspešnu ekonomsku obnovu i izgradnju Jugoslavije kao celine i svih njenih

federalnih jedinica. Pitanje državne svojine, kao svojine Jugoslavije ili svojine pojedinih federativnih jedinica, urediće se kasnije posebnom odlukom Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije, održavajući i posle toga načelo upravljanja i proizvodnje po jednom opštem državnom planu.

Član 6

Pravni poslovi lica i preduzeća iz čl. 1 ove Odluke koji su zaključeni od 6 aprila 1941 godine do obnarodovanja ove Odluke ili se zaključe posle donošenja ove Odluke s namerom da se izbegnu posledice ove Odluke i sankcije predviđene Moskovskom i Teheranskom konferencijom, oglašuju se ništavnim.

Do sudske odluke o poništenju takvih pravnih poslova imovinom upravlja Državna uprava narodnih dobara kao u čl. 4 stav 2.

Član 7

Prelazom imovine u svojinu države, odnosno pod njenu upravu, prestaje pravo raspolaganja dosadašnjih sopstvenika odnosno držalaca.

Član 8

Uprava nad imovinom podržavljenom ili sekvestriranom po ovoj Odluci spada u delokrug Povereništva za trgovinu i industriju.

Poverenik za trgovinu i industriju izdavaće bliže odredbe i uputstva za izvršenje ove Odluke. Ukoliko su u pitanju interesi drugih resora, sporazumevaće se sa nadležnim Povereništvima.

Član 9

Upravu i nadzor nad imovinom koja u smislu ove Odluke prelazi u svojinu, odnosno pod upravu države, vrši Državna uprava narodnih dobara u koju ulaze i predstavnici federalnih jedinica. Broj članova ove uprave odrediće Poverenik za industriju i trgovinu. Članovi Uprave postavljaju se rešenjem Poverenika za industriju i trgovinu, u sporazumu sa Poverenikom za ekonomsku obnovu i Poverenikom za finansije. U Državnoj upravi narodnih dobara ustrojiće se potreban broj oteka prema glavnim privrednim strukama.

Član 10

Državna uprava narodnih dobara ovlašćena je da preduzima sve pravne radnje koje iziskuju uredno upravljanje preduzetih dobara.

U delokrug Državne uprave narodnih dobara ulazi naročito:

1. — Da na osnovu rešenja i uputa Poverenika trgovine i industrije postavlja kod preduzetih dobara uprave, odnosno sekvestre i da im daje direktive za racionalno iskorišćavanje tih dobara.

2. — da utvrdi imovno stanje, aktivu i pasivu dobara koja prelaze u upravu Državne uprave narodnih dobara.

3. — da odlučuje na koji će se način preduzeta dobra iskorišćavati na opšte dobro naroda kao celine.

Član 11

Bliže odredbe o delokrugu i organizaciji Državne uprave narodnih dobara propisaće Poverenik za trgovinu i industriju posebnim pravilnikom.

Član 12

Ova odluka stupa na snagu danom obnarodovanja.

Pretsednik: Otvaram diskusiju.

(U diskusiji o ovom predlogu odluke učestvovali su dr Blagoje Nešković, Moša Pijade, Josip Broz Tito, Josip Rus, Rodoljub Čolaković, Đuro Pucar, dr Rade Pribićević, Andrija Hebrang i dr Ljubo Leontić, ali govori nisu sačuvani.)

Pretsednik: Stavljam na glasanje Prijedlog odluke o prijelazu u državnu svojinu neprijateljske imovine, o državnoj upravi nad imovinom neprijateljskih lica i o sekvstru nad imovinom koju su okupatorske vlasti prisilno otudivale. Prima li se prijedlog odluke? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Objavljujem da je prijedlog odluke u Pretsjedništvu AVNOJ-a jednoglasno prihvaćen.

Pošto je ovim dnevnim redom iscrpen, zaključujem današnju sjednicu.

(Sednica je zaključena u 19,50 časova).

Трећа седница

(1 фебруара 1945)

Почетак у 10 часова.

Претседавао Претседник АВНОЈ-а др **Иван Рибар**.

Присутни: Антун Аугустинчић, Јосип Рус, Марко Вујачић;
Родољуб Чолаковић;

Јосип Броз Тито, Александар Ранковић, др Анте Мандић, Бане Андрејев, др Благоје Нешковић, Владислав Рибникар, Влада Зечевић, Едвард Кардељ, др Златан Сремец, Јакоб Авшич, др Јосип Смодлака, др Љубо Леонтић, Мара Нацева, Методија Андонов-Ченто, Милован Билас, Момчило Марковић, инж. Никола Петровић, др Раде Прибићевић, Спасенија Бабовић, Сретен Вукосављевић, Сретен Жујовић, Тоне Фајфар, Франц Лескошек, Фране Фрол. (Пуномоћјима заступљено још 10 чланова.)

Претседник: Отварам трећу сједницу Претсједништва АВНОЈ-а. Записник ће водити Секретар Претсједништва АВНОЈ-а друг Родољуб Чолаковић. За ову сједницу Претсједништву је част предложити слиједећи дневни ред:

1) претрес Приједлога одлуке о укидању и неважности свих правних прописа донетих од стране окупатора и њихових помагача; о важности одлука које су за то време донете; о укидању правних прописа који су били на снази у часу непријатељске окупације;

2) претрес Приједлога одлуке о оснивању Врховног суда Демократске федеративне Југославије;

3) претрес Приједлога одлуке о установљењу и надлежности Јавног тужиштва Демократске федеративне Југославије;

4) претрес Приједлога одлуке о укидању Повјереништва исхране;

5) претрес Приједлога одлуке о оснивању Повјереништва индустрије;

6) претрес Приједлога о оснивању Повјереништва трговине и снабдијевања;

7) претрес Приједлога одлуке о именовану инж. Николе Петровића за повјереника трговине и снабдијевања;

8) претрес Одлуке о именовану Андрије Хебранга за повјереника индустрије;

9) претрес Приједлога о увођењу једнообразног рачуноводства;

10) претрес Приједлога о једнообразном рачуноводству, и

11) евентуалије.

Прима ли се предложени дневни ред? (Прима).

Онда дајем ријеч Повјеренику за судство НКОЈ-а другу Франу Фролу да да образложење потребе укидања свих правних прописа донијетих од стране окупатора и њихових помагача.

Повереник за судство НКОЈ-а Фране Фрол: Друзе Маршале, друже Претсједнице и другови чланови Претсједништва, у образложењу нацрта ове одлуке ја имадем да изложим ово:

Сви прописи који су донесени за вријеме непријатељске окупације, а које су донијели окупатори и њихови помагачи били су уперени директно против интереса наших народа. Нема ниједног правног прописа који би требало задржати, јер су окупатор и његове слуге донашали баш такве прописе који су ишли на штету народа као цјелине. Апстрахирајући од чисто политичких закона — о којима не треба трошити ни ријечи — сваки економски, просвјетни, или било какав други пропис ишао је само за тим да што јаче подјарми наше народе и да их експлоатира до максимума. Тим прописима окупатор је укључивао наше народе у свој економски и културни план. Те прописе наши су народи мрзили и правна свијест њихова није имала с њима никакове везе. Према је само по себи разумљиво да ти прописи не вриједу и да не могу вриједити, ипак је потребно то констатирати што се и чини у члану 1 који је уствари само декларативне нарави. Ово се не може мимоићи још из тог разлога што је те прописе народ осјетио као стварност, која га је мучила за цијело вријеме окупације, те је потребно да народ сазна да тих прописа више нема.

Што се тиче прописа који су били на снази у часу када је непријатељ ступио у нашу земљу (6. травња 1941.) мишљења сам, да су и ти закони штетни по народне интересе, јер су у старој Југославији били донашани само у корист оних који су живјели на грбачи народа, а то је била незнатна мањина. Ти су прописи садржавали у себи у већини случајева све елементе противне тековинама наше борбе, а нарочито економске и политичке демократије.

Наши народни судови и наше народне власти показале су у најтежим моментима наше борбе да су у стању ријешити најкомплицираније задатке, било на пољу судства, било на пољу управе не ослањајући се на какве прописе него само на правно схваћање које живи у народу и на начела правде како их народ схваћа. Но ослобођењем наше државе од мрског окупатора долази наша државна заједница у нове и замршене односе, нарочито међународног живота, па је потребно баш у

односу на међународне односе све до момента доношења наших правних народних закона, имати један поредак који не би изазивао неповјерење, а који би у себи ипак задржао све елементе праве народне власти. Рјешење проблема је у томе да се до доношења устава и правих народних закона задржи такав поредак који одговара свим тековинама Народноослободилачке борбе и правом народном схваћању, а с друге стране, да се избије адут било међународним непријатељима, било домаћим, како је наша заједница анархична и деструктивна. Мислим да је то постигнуто формулацијом члана 2. који расправља централно питање ове одлуке и због чега ову одлуку треба и донијети. Када се каже да сви прописи који су били на снази у часу непријатељске окупације Југославије остају на снази, онда је избијен из руку адут домаћој и међународној непријатељској клики. Када се иза тога одмах додаје да ти прописи вриједу само онда ако нису у супротности са тековинама, начелима и интересима Народноослободилачке борбе и са декларацијама и одлукама АВНОЈ-а и земаљских антифашистичких вијећа појединих федералних јединица — онда су осигуране тековине Народноослободилачке борбе гледе којих нема компромиса. На овај начин дозвољено је народним судовима и осталим властима народа да мимоиђу све оне законске прописе бивше Југославије, који не одговарају схваћању народа. Осим тога подесан је тај пропис и са чисто техничке стране у погледу укидања прописа, јер не би требало донашати специјалне одлуке којим би се укидали посве протународни закони као што су, на примјер: Закон о заштити јавне безбједности и поретка у држави, Уредба о интернацији изван завичајне општине и сви остали протународни закони старе Југославије. Дозвољавајући могућност да судови суде и примјењују правду и мимо закона, у смислу народног схваћања и тековина Народноослободилачке борбе, добило би судовање потребан еластичитет и слободу. На тај начин дала би им се могућност да суде не само онако како је праведно у односу на појединца — чије је једино интересе заштитивао досадањи поредак — него како је корисно и за цјелину што је по правом схваћању један од првих задатака нове народне власти. Остављене су двије варијанте тога члана с обзиром на горе изнесене међународне и домаће непријатеље. Друга варијанта укида све омражене законе старе Југославије и изрично одређује, да се ти прописи могу примјењивати само у оном случају када су у духу тековина Народноослободилачког покрета. На тај начин у први план приликом судовања и доношења одлука стављене су тековине Народноослободилачке борбе и њихова одбрана, а тек у други план долазе писани закони старе Југославије.

Што се тиче одлука донесених за вријеме окупације истиче се слиједеће:

У члану 3. обухваћене су одлуке судских власти које су окупатори и њихови помагачи донијели за вријеме окупације. У рјешавању

приватно-правних спорова и односа такве нарави којима су уређивани односи појединих грађана није окупатор и његови помагачи имао неки нарочити интерес, па су у тој грани редовно донашале власти одлуке без неког нарочитог притиска тих фактора. Зато је у том члану изречено, да те одлуке остају на снази. Но да би се у том правцу дала могућност да се исправе евентуалне неправде и обзиром да би и ту могло доћи до изражаја створено увјерење код народа о неправилности свега што је имало везе са окупацијом, дана је могућност свакој странци која није споразумна с таквом одлуком, да изнесе пред надлежни народни суд поновно спор и онда је нова одлука обавезна.

Одређено је у том истом члану да незадовољна странка у року од годину дана од дана обнародовања одлуке може да покрене поступак пред надлежним народним судом. Мишљења сам да је тај рок посве довољан и било га је потребно одредити, како се такво поступање не би протегло у недоглед.

У члану 4. изражен је принцип да се код покретања поступка за укидање или измјену раније одлуке, права и обавезе из таквих одлука не могу остваривати, али је и ту учињен изузетак са обавезама уздржавања, јер су то случајеви који не трпе одлагања.

У члану 5. речено је исто што и у члану 3., но то је потребно поновити с обзиром на важност стечених имовинских права да би се на тај начин отстранила свака нејасност.

Како земљишно-књижна стања имају специфичан карактер и засебну важност то је и гледе њих одређено у складу са чланом 3. да остају на снази. Морало се установити да се у јавним књигама може забиљежити спорност свих права која су заснована на споменутим одлукама, јер се забиљежбе могу дозволити по прописима земљишно-књижног закона само на темељу прописа тога закона или кога другог закона. Како у земљишно-књижном закону такав пропис не постоји, то је било потребно дозволити овом одлуком забиљежбу спора ако се покрене поступак пред надлежним народним судом у смислу члана 3.

Одлуке у кривичним стварима, о којима говори члан 7. подијељене су на оне које су донијели редовни кривични судови на темељу прописа који су вриједили на дан 6. травња 1941. и на одлуке било тих судова, било других власти које су донесене по прописима које су донијели окупатори и њихови помагачи. Прве одлуке остале би на снази с тиме да је омогућена њихова ревизија преко јавног тужиоца који ће о свакој ствари ставити приједлог. Тај приједлог може бити у том смислу да се не покреће поступак пред народним судом — што би значило да остаје стара одлука — или да га покреће, у ком би случају била мјеродавна нова одлука надлежног народног суда.

Остале одлуке кривичних судова или ма каквих других власти које су биле донесене по прописима окупатора и њихових помагача напросто би изгубиле важност и сматрале би се као да нису ни донесене.

Од оних одлука кривичних судова које су донесене по прописима који су вриједили 6. травња 1941. изузете су одлуке које се тичу политичких кривица, па је за такве одлуке, било да су их донијели кривични судови, било друга која власт (специјални судови, полицијска власт итд.) одређено да губе важност исто онако као одлуке које су донесене у кривичним стварима на темељу прописа окупатора и њихових помагача.

Обзиром да су у појединим покрајинама мијењани кривични прописи за вријеме окупације потребно је, да се препусти јавном тужиоцу да и код оних кривичних одлука које се укидају може ставити приједлог за доношење нове одлуке од стране надлежне народне власти. Можда не би било добро да се не ревидира случај обичних злочина по кривичном закону који је измијењен само у погледу казне.

Што се тиче одлука управних власти оне су према члану 8. и 9. подијелене на оне којима се уређују приватно-правни односи и на оне које су донесене једнострано, по слободном нахођењу. Гледе првих је одређено у члану 8. исто онако како је одређено за одлуке судских власти у члану 3. То је посве разумљиво, јер између таквих одлука управних власти и судских одлука нема никакве разлике.

Код одлука управних власти које су донесене по слободном нахођењу, стечених права не може да буде. Ту су могуће двије варијанте. Или треба препустити надлежном управном органу да их ревидира (потврди, укине или промијени) или их напросто треба укинути и успоставити пређашње стање. Прва варијанта би задала много посла надлежним управним органима, док би друга ствар поједноставила, а не би била нека нарочита штета, тим више, што се ради о једностраним актима управне власти који се у свако доба и без икакве запреке могу издавати. Међу такве једностране одлуке управних власти спадају: укази, механска права, обртне дозволе, ловне карте итд. и нема запреке да се код таквих одлука успостави пређашње стање.

Члан 10. не треба објашњења.

И, најзад, као политички мотив за доношење ове одлуке могло би се навести ово:

По ослобођењу наше државе од окупатора наша нова државна заједница неминовно долази до нових замршених односа међународног живота, па је потребно баш у односу на вањски свијет до доношења наших нових, истински народних закона имати такав поредак који не би изазивао неповјерење, а који би ипак у себи садржавао све елементе битне нарави праве народне власти. Рјешење тога проблема лежи у томе да се до доношења Устава и нових закона задржи такав поредак који одговара свим тековинама Народноослободилачке борбе, а с друге стране, да се избију аргументи било домаћим било вањским непријатељима о томе како је нова заједница наших народа тобоже анархична и неконструктиван фактор у међународном животу.

Текст приједлога одлуке који смо ми у Законодавном одбору Националног комитета, друг Кардељ, друг Сернец и ја расправљали и који сам ја овдје слободан поднијети, гласи (чита):

ПРЕДЛОГ ОДЛУКЕ

О УКИДАЊУ И НЕВАЖНОСТИ СВИХ ПРАВНИХ ПРОПИСА ДОНЕТИХ ОД СТРАНЕ ОКУПАТОРА И ЊИХОВИХ ПОМАГАЧА ЗА ВРЕМЕ ОКУПАЦИЈЕ; О ВАЖНОСТИ ОДЛУКА КОЈЕ СУ ЗА ТО ВРЕМЕ ДОНЕТЕ; О ВАЖНОСТИ ПРАВНИХ ПРОПИСА КОЈИ СУ БИЛИ НА СНАЗИ У ЧАСУ НЕПРИЈАТЕЉСКЕ ОКУПАЦИЈЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Члан 1

Правни прописи (закони, уредбе, наредбе, правилници итд.) које су окупатори и њихови помагачи донели на подручју Југославије за време непријатељске окупације укидају се и проглашују за неважеће.

Члан 2

Правни прописи (закони, уредбе, наредбе, правилници итд.) који су били на снази у часу непријатељске окупације Југославије (на дан 6 априла 1941 год.) укидају се, уколико су у супротности са тековинама Народноослободилачке борбе и са декларацијама и одлукама Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије и земаљских антифашистичких већа појединих федералних јединица.

Члан 3

Одлуке (пресуде, решења, закључци итд.) судских власти које су окупатори и њихови помагачи донели у Југославији за време непријатељске окупације, а којима се уређују приватно-правни спорови и односи, остају на снази, ако су странке, којих се то тиче, с тим споразумне. Ако странке нису с тим споразумне, слободно је свакој од њих у року од године дана од дана обнародовања ове одлуке покренути поступак о томе спору пред надлежним народним судом, који ће неовисно о пређашњем спору изрећи нову обавезну одлуку.

Члан 4

Покретањем поступка из члана 3 сва права и обавезе које проистичу из одлуке чији се поништај или измена тражи, не могу се остваривати до коначне одлуке народног суда. Изузетно покретањем поступка не престаје обавеза издржавања деце, родитеља и осталих немоћних и за рад неспособних лица.

Члан 5

Сва стечена имовинска права на основу одлука из члана 3 остају на снази само у том случају ако су странке с тим споразумне или ако надлежна народна власт поводом захтева било које странке тако одлучи.

Члан 6

Земљишно-књижна стања заснована на одлукама из члана 3 остају на снази. Странка која је покренула поступак пред надлежним народним судом у смислу члана 3, може тражити да се у јавним књигама (земљиним, рударским, задружним и др.) забележи спорност ових права која су заснована на поменутих одлукама.

Члан 7

Одлуке (пресуде, решења, закључци итд.) у кривичним стварима које су донели редовни кривични судови на основу прописа који су важили на дан 6 априла 1941 год., а не тичу се политичких кривица, остају на снази. Такве се одлуке са списом имају одмах доставити јавном тужиоцу ради стављања предлога и евентуалног доношења нове одлуке од стране надлежних народних судова.

Одлуке тих судова или других судова или власти (војних судова, полицијских власти итд.) које су имале политички карактер као и све одлуке у кривичним стварима ма којих власти које су донесене на основу прописа које су донели окупатори и њихови помагачи, укидају се и не важе. Јавни тужилац може и у оваквим случајевима ставити предлог за доношење нове одлуке од стране надлежне народне власти.

Члан 8

У погледу одлука управних (административних, извршних) власти које су окупатори и њихови помагачи донели у Југославији за време непријатељске окупације, а којима се уређују приватно-правни односи важе одредбе члана 3 и реченица прва члана 4 ове одлуке.

Члан 9

Одлуке управних (административних, извршних) власти које не спадају под оне из члана 8, укидају се.

Члан 10

Ова одлука ступа на снагу даном обнародовања.

(У дискусији о овом пројекту учествовали су Милован Ђилас, Едвард Кардељ, др Јосип Смодлака, Фране Фрол, Сретен Жујовић, др Раде Прибићевић, Методија Андонов-Ченто, др Анте Мандић, Влада Зечевић, Јакоб Авшич, Сретен Вукосављевић, али говори нису сачувани.)

Повереник за судство Фране Фрол: Пошто је дискусија показала да приједлог одлуке који је поднесен Претсједништву није обухватио све случајеве, нити су све формулације довољно прецизиране, предлажем да се изабере редакциони одбор који ће, узевши у обзир све усмене и писмене приједлоге чланова Претсједништва дати дефини-

тивну редакцију Приједлога одлуке о укидању и неважности правних прописа који су донесени од стране окупатора и њихових помагача.

Претседник: Прима ли се приједлог друга Фрола? (Прима). Онда прелазимо на другу тачку дневнога реда: претрес Приједлога одлуке о оснивању Врховног суда Демократске федеративне Југославије.

Има ријеч Фране Фрол да да образложење.

Повереник за судство Фране Фрол: Доношење одлуке о оснивању Врховног суда Демократске федеративне Југославије претставља нов допринос за даљње развијање нашег народног судства, које се заједно са другим органима наше народне власти родило и израсло у ватри Народноослободилачке борбе.

Свима нама је јасно да наши народи рушећи у току Народноослободилачке борбе стару власт, старе органе власти, нису могли оставити нетакнуте старе судове.

Наш народ је схватио да је цијели тај стари југославенски апарат, среска начелства, опћине, полиција, жандармерија, порезни органи и судови, његов смртни непријатељ и да га зато треба до темеља уништити; да је он препрека за успјешно развијање ослободилачке борбе и да га зато треба сломити.

Сваки наш човјек зна да су најгори протународни режими нашли у старом државном апарату своје послушно оружје, које је било спремно да за њих учини свако недјело према своме народу.

То врједи и за судове. Они су почевши од обичних редовних па до злогласног државног суда за заштиту државе, чији је специјални задатак био да у смрт и на робију шаље најбоље борце за истинску демократију и права радног народа, стајали спремно у служби сваког протународног режима.

Од толико развикане самосталности судова, од њиховог служења само „правди и праведности“ није остало ништа. Судови су постали послушно оруђе свемоћног управног апарата и они су му служили одано у првом реду у борби против бораца за слободу наших народа, за националну равноправност, за бољи и праведнији друштвени поредак.

Зато се у нашим народима увријежио оправдани револт и мржња против сваког органа власти старог југославенског државног апарата; он је у њиховом постојању видио запреку за остварење својих тежња за правом демократијом и за праведнијим друштвеним уређењем, за братским и равноправним односима између наших народа.

Још се више у нашем народу увријежила та мржња кад је видио како се сав стари апарат ставио спремно у службу окупатора. То је за наше народе био још један доказ да су ти органи власти ненародни и да су спремни да служе свакоме тко им плати.

Зато је народ већ у првим данима Народноослободилачке борбе одбацио све старе органе власти, па и судове, и приступио стварању

своје власти, народне власти која је имала да служи циљевима Народноослободилачке борбе.

Познат нам је историјски пут развитка нашег народног судства. Оно је у своме развиту прешло све оне исте фазе као и остали органи народне власти, степен његовог развитка зависно је од степена изградње система народне власти уопће, а једно и друго зависило је од степена развитка Народноослободилачке борбе. Наши судови нису се у свим подручјима наше земље развијали равномерно, али су ипак сви почивали на јединственим принципима, који су били у складу са основним принципима народне власти уопће. Зато су они од првог дана свога постанка народни, изборни, зборни и опозиви.

Док у почетку свога развитка не постоји судство као нека посебна функција власти, даљњи његов развитак кроз Народноослободилачку борбу ишао је стално у правцу одвајања судске функције као посебне функције власти, не дирајући тиме у начело јединства и недјељивости власти јер су они и даље остали одговорни представничким органима за свој рад. С друге стране упоредо с тим развитаком текао је и развитак у правцу разграничавања надлежности од војних судова, као и у правцу разграничавања надлежности између виших и нижих судова.

Данас кад је већи дио наше земље ослобођен и када је близу дан потпуног ослобођења наше земље од окупатора постоје сви увјети за формирање и дјеловање једног највишег судског органа, који ће требати да координира и рад наших судова, нарочито судску праксу из подручја заједничког законодавства; да рјешава сукобе надлежности између судова разних федералних јединца, између војних и грађанских судова, као и између вијећа Врховног суда Демократске федеративне Југославије и врховних судова појединих федералних јединца.

У овој одлуци о формирању Врховног суда Демократске федеративне Југославије треба да дођу до изражаја основна начела на којима се развијало наше судство кроз Народноослободилачку борбу и на којима оно данас почива, треба да дођу до изражаја начела изборности, зборности и опозивности. Тако Врховни суд треба да суди у вијећу, треба да буде биван од највишег нашег представничког тијела и треба да за свој рад буде њему одговоран.

Формирањем Врховног суда Демократске федеративне Југославије бит ће зграда нашег судства углавном завршена. Ми имамо котарске и окружне судове, већ постоје и највиши судови у појединим федералним јединицама. У вези са задацима који у овом часу наше борбе стоје пред судовима, као и задацима који ће стајати пред њима по потпуном ослобођењу наше земље, Врховни суд Демократске федеративне Југославије има велик и одговоран задатак. Он ће требати да спреми наше судове да они у периоду обнове и изградње наше земље постану моћно оружје наших народа за заштиту народне власти, за учвршћење нашег новог друштва и за заштиту права наших грађана.

Ова одлука има историјски значај за развитаk наше народне власти, а посебно за развитаk нашег судства. Она је историјски докуменат да су наши народи дочекали ослобођење своје земље са већ готово изграђеним и широко разгранатим судским апаратом. Она ће свједочити о томе да су наши народи не само водили оружану борбу против окупатора него да су истодобно изграђивали своју нову државу, своју народну власт.

Зато молим да се ова одлука прими.

Претседник: Отварам дискусију у начелу.

(У дискусији о овом предлогу учествовали су Милован Ђилас, Јосип Смодлака, Фране Фрол, др Љубо Леонтић, Методија Андонов-Ченто и Родољуб Чолаковић, али говори нису сачувани.)

Повереник саобраћаја НКОЈ-а Сретен Жујовић: Мислим да би и овај пројекат требало упутити редакционом одбору да би се могле унети сви оне примедбе које су у дискусији стављене и које су се показале као оправдане.

Претседник: Стављам на гласање приједлог да се и пројекат упутити редакционом одбору. Прима ли се? (Прима). Прелазимо на трећу тачку дневног реда. Имаде ријеч повјереник за судство друг Фрол који ће дати образложење пројекта одлуке о установљењу и надлежности јавног тужиоца Демократске федеративне Југославије.

Повереник за судство НКОЈ-а Фране Фрол: Послије завршетка Народноослободилачког рата, не мање него у самом рату, бити ће борба са унутрашњим непријатељима једнако актуелна. Народни непријатељи заузимају ће разне облике камуфлаже и настојају да под разним видовима, увлачећи се у органе наше народне власти, да разбију и да омету рад на изградњи Демократске федеративне Југославије. Они ће гледати да нам учине разне подлости и да компромитирају пред народом нашу народну власт. Увлачећи се неопажено у наше народне организације и фингирајући привидну лојалност, гледат ће да постану органи наше нове народне власти и онда ће приликом примењивања закона покушати да нас компромитирају својим непријатељским радом.

Да би се томе стало да пут и да би се на најефикаснији начин заштитиле тековине Народноослободилачке борбе, потребно је установити такав орган, који ће чувати наше тековине, с једне стране, и онемогућавати рад наших непријатеља, с друге стране. Мишљења сам, да се са предложеном одлуком о постављењу и надлежности јавног тужиоца и подређених му органа у Демократској федеративној Југославији — потпуно постиже та сврха.

Јавни тужилац треба да буде борбени орган за заштиту новог друштвеног поретка, а нарочито за заштиту правосуђа, којему је такођер један од првих задатака чување друштвеног поретка. Наши нови народни судови у заједници са јавним тужиоцем бити ће првоборци и

чуvari нашег новог поретка који је сам народ извојевао и изградио кроз борбу.

У члану 1 предложеног нацрта одлуке обухваћена је функција тог новог органа. Предложене су три варијанте тога члана.

Нова народна власт не познаје традиционалну подјелу на три одвојене власти: законодавну, судску и извршну, већ је ова јединствена и недјељива као што је недјељива и воља народа. Полазећи са тога становишта, изграђена је друга варијанта првог члана, која каже „од стране свих органа извршне власти у земљи“. Ма да је уобичајено да се код нас „извршном власти“ подразумијева управна власт у ужем смислу — у смислу традиционалне подјеле власти, — мислимо да је тај израз подесан да се с њиме изрази наша нова јединствена народна власт у читавој својој управној и судској функцији.

Ако се то не би прихватило, онда би дошао у обзир члан 1. прва варијанта нацрта одлуке у којој је заступано начело подјеле управне и судске власти.

Будући да је потребна контрола и појединих службених особа које се могу — било код вршења службених радњи или изван истих, — представљајући се као службени органи, огријешити о законе, то је надзор над њиховом дјелатношћу обухваћен са чланом 1. Разумије се, да исто тако треба обухватити и однос свакога грађанина према законима и његово огријешење о те законе.

Према томе су у члану 1. обухваћене све дјелатности јавног тужиоца у односу на све чиниоце који би дошли у обзир.

Трећа варијанта тога члана је дословни пријевод из устава Савеза Совјетских Социјалистичких Република, чије схваћање о јавном тужиоцу не можемо никако мимоићи, ако хоћемо правилно да поставимо тај тако потребан државни инструменат. По тој варијанти су исто тако обухваћени сви органи јединствене народне власти. Но установа суда, гдје највише долази до изражаја рад јавног тужиоца, није довољно истакнута и можда за схваћање које код нас постоји није прикладно, да се суд сматра као подређена установа Повјереништва правосуђа.

У члану 2, дано је јавном тужиоцу право законске интервенције и редовне жалбе. То је посве разумљиво, јер без права суспендирања и побијања незаконитих одлука и одредаба, не би постојала могућност успјешне борбе за правилно функционирање законитости народне власти. Речено је „право законске интервенције“, јер ће специјалним законима (кривичним поступником, грађанским поступником, законом о организацији, дјелокругу и раду јавног тужиоца итд.) бити одређено какав је степен и начин те интервенције.

О праву на „редовну жалбу“ нема што да се каже, јер би без ње била илузорна функција јавног тужиоца.

Врло је важна одредба у члану 3. став 2, да јавном тужиоцу припада право надзорне жалбе против правоћних донесених одлука свих

органа народне власти. И раније је код судских одлука припадало такво право државном тужиоцу (§ 48 ст. 5 бр. 4 Закона о уређењу судова и § 357 Закона о кривичном судском поступку), но таква су рјешења судских власти била само принципијелне и деклараторне нарави без икаквог ефекта на странке и конкретан спор. Међутим, по ставу 2 члана 2 нацрта одлуке и члана 3, ова се надзорна жалба протеже на све дјелатности јединствене народне власти са потпуним ефектом репарирања услјед криве примјене закона, односно одлуке са законском снагом. Према томе, моћи ће се свака одлука по власти наведеној у члану 3 укинути и донијети нова одлука која ће имати исту правну снагу у односном спору као да је донесена по редовној надлежној власти. На тај ће начин отпасти потреба установе Управног суда и Државног савјета, јер ће јавни тужилац будно бдити не само над оном повредом закона која погађа интерес заједнице, него и над оном повредом која је оштетила појединца, грађанина, у његовим на закону основаним правима. Не смије се заборавити да јавни тужилац мора да пази да се закон правилно примјењује, како у односу на заједницу, тако и у односу на законита права грађанина.

У члану 3 је даље речено да надзорну жалбу гледе управних аката и одлука рјешава онај орган извршне власти који је надређен органу који је донио односно правомоћно рјешење. Како ће код управе вјеројатно окружни народноослободилачки одбор са својим органима бити најнижа жалбена инстанца, то ће надзорну жалбу против њихове одлуке рјешавати повјереник у народној републици, а против његове одлуке надлежни савезни министар, а опет против одлуке савезног министра рјешават ће надзорну жалбу вјеројатно претсједништво савезног законодавног тијела или по њему именована влада. Да се за сада не би то набројало речено је као у члану 3 прва реченица нацрта одлуке.

У погледу судских одлука речено је и тачно наведено који ће органи и када рјешавати надзорну жалбу уложену по јавном тужиоцу. И ту је окружни суд најнижа жалбена инстанца па је стога одређено да надзорну жалбу против његове одлуке рјешава Врховни суд односне федералне јединице. Против одлуке Врховног суда федералне јединице надзорна се жалба подноси Врховном суду Демократске федеративне Југославије, а против одлуке потоњег суда подноси се жалба Опћој сједници тога суда.

Функција јавног тужиоца је изражај демократског централизма с обзиром да су тековине, интереси и начела Народноослободилачке борбе, на којима се оснива друштвени поредак демократске федеративне Југославије, такођер јединствени. Та јединственост у функцији јавног тужиоца ни мало не дира ону тековину Народноослободилачке борбе која је оличена у федерацији, јер су све тековине Народноослободилачке борбе заједничка својина свију народа демократске федеративне Југославије, па ће јавни тужилац чувајући све те тековине чувати

уједно и наш федеративни принцип. Тај принцип демократског централизма код функције јавног тужиоца долази до изражаја у начину постављања Јавног тужиоца Демократске федеративне Југославије и подређених му органа, како је то одређено у члану 4, 5 и 6 нацрта одлуке. Да је његова функција демократска, види се по томе што му овако замашну власт предаје највиши орган народа и народне власти, Антифашистичко вијеће народног ослобођења Југославије, односно његово Претсједништво. Рокови на које се постављају јавни тужиоци узети су из Устава СССР.

Да би се још једанпут нагласио принцип демократског федерализма у функцији јавног тужиоца, речено је да је он независан од сваке мјесне власти и да се његови органи потчињавају само јавном тужиоцу Демократске федеративне Југославије, чија власт директно извире из народа, према члану 4 нацрта одлуке.

Организација, дјелокруг и рад јавног тужиоца бити ће уређени засебним законима (кривичним поступником, грађанским поступником, законом о организацији, дјелокругу и раду јавног тужиоца итд.) па је тако предвиђено у члану 8 нацрта одлуке.

Члан 9 не треба коментара.

(У дискусији о овом пројекту учествовали су: др Јосип Смодлака, Милован Ђилас, Фране Фрол, Влада Зечевић, др Раде Прибићевић, Сретен Жујовић, Едвард Кардељ, др Љубо Леонтић, Родољуб Чолаковић, и Јосип Рус, али говори нису сачувани.)

Повереник за судство НКОЈ-а Фране Фрол: Наша пракса, другови, упућује нас да би требало Претсједништву олакшати рад на доношењу одлука избором редакционог одбора. Међутим, иако сам предложио да се образује редакциони одбор за проучавање пројеката који су данас на дневном реду, мислим да би требало изабрати сталан Законодавни одбор Претсједништва Антифашистичког вијећа народног ослобођења Југославије.

Претседник: Прима ли се приједлог друга Фрола? (Прима). Онда ћемо избор Законодавног одбора ставити на дневни ред прве наредне сједнице Претсједништва АВНОЈ-а.

Прелазимо на претрес Приједлога одлуке о укидању Повјереништва исхране. Пошто је писмени приједлог већ готов, молим друга секретара Чолаковића да га прочита.

Секретар (чита):

ПРЕДЛОГ ОДЛУКЕ
О УКИДАЊУ ПОВЕРЕНИШТВА ИСХРАНЕ

На предлог Националног комитета ослобођења Југославије, а на основу члана 4 Одлуке о Врховном законодавном и извршном народном претставничком телу Југославије и Националном комитету ослобођења Југославије као привременим органима врховне народне власти у Југо-

славији за време народноослободилачког рата, Претседништво Антифашистичког већа Народног ослобођења Југославије доноси следећу одлуку:

Члан 1

Укида се Повереништво исхране и сви његови послови преносе се у надлежност Повереништва трговине и снабдевања.

Члан 2

Ова одлука ступа на снагу даном обнародовања.

Претседник: Прима ли се Одлука о укидању Повјереништва исхране? (Прима). Молим секретара друга Чолаковића да прочита Приједлог одлуке о оснивању Повјереништва индустрије НКОЈ-а пошто је то на дневном реду.

Секретар (чита):

ПРЕДЛОГ ОДЛУКЕ О ОСНИВАЊУ ПОВЕРЕНИШТВА ИНДУСТРИЈЕ

На предлог Националног комитета ослобођења Југославије, а на основу члана 4 Одлуке о Врховном законодавном и извршном народном претставничком телу Југославије и Националном комитету ослобођења Југославије као привременим органима врховне народне власти у Југославији за време народноослободилачког рата, Претседништво Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије доноси следећу одлуку:

Члан 1

Оснива се Повереништво индустрије.

Члан 2

Делокруг овог Повереништва обухвата индустриску прерађивачку делатност као и све послове из Одлуке Претседништва Антифашистичког већа Народног ослобођења Југославије од 21 новембра 1944 године о прелазу у државну својину непријатељске имовине, државној управи имовином неприсутних лица и о секвестру над имовином коју су окупаторске власти присилно отуђиле.

Члан 3

Поделу надлежности која је припадала Повереништву трговине и индустрије до ступања на снагу ове одлуке, извршиће Повереник индустрије у споразуму са Повереником трговине и снабдевања.

Члан 4

Организацију Повереништва индустрије прописаће Повереник индустрије.

Члан 5

Ова одлука ступа на снагу даном обнародовања.

Претседник: Прима ли се Одлука о оснивању Повјереништва индустрије? (Прима). Прелазимо на претрес Одлуке о оснивању Повјереништва трговине и снабдијевања НКОЈ-а. Молим секретара да прочита приједлог одлуке.

Секретар (чита):

ПРЕДЛОГ ОДЛУКЕ

О ОСНИВАЊУ ПОВЈЕРЕНИШТВА ТРГОВИНЕ И СНАБДЕВАЊА

На предлог Националног комитета ослобођења Југославије, а на основу члана 4 Одлуке о Врховном законодавном и извршном народном претставничком телу Југославије и Националном комитету ослобођења Југославије као привременим органима врховне народне власти у Југославији за време народноослободилачког рата, Претседништво Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије доноси следећу одлуку:

Члан 1

Оснива се Повереништво трговине и снабдевања.

Члан 2

У делокруг овог Повереништва улазе послови унутрашње и спољне трговине, снабдевања и исхране.

Члан 3

Поделу надлежности која је до ступања на снагу ове одлуке припала Повереништву трговине и индустрије, извршиће Повереник трговине и снабдевања у споразуму са Повереником индустрије.

Члан 4

Организацију Повереништва трговине и снабдевања прописаће Повереник трговине и снабдевања.

Члан 5

Ова одлука ступа на снагу даном обнародовања.

Претседник: Прима ли се приједлог који сте сада саслушали? (Прима). Објављујем да је усвојена Одлука о оснивању Повјереништва трговине и снабдијевања као и пре тога прихваћена Одлука о оснивању Повјереништва индустрије у Националном комитету ослобођења Југославије. На дневном је реду претрес пројеката одлука о именовању повјереника за ова нова повјереништва НКОЈ-а. Молим секре-

тара да прочита први предлог Националног комитета ослобођења Југославије.

Секретар (чита):

ПРЕДЛОГ ОДЛУКЕ

На предлог Националног комитета ослобођења Југославије, а на основу члана 4 Одлуке о Врховном законодавном и извршном народном претставничком телу Југославије и Националном комитету ослобођења Југославије као привременим органима врховне народне власти у Југославији за време народноослободилачког рата, Претседништво Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије доноси следећу одлуку:

Члан 1

За Повереника трговине и снабдевања у Националном комитету ослобођења Југославије именује се инж. Никола Петровић.

Члан 2

Ова одлука ступа на снагу даном обнародовања.

Претседник: Има ли примједба? (Нема). Онда стављам на гласање Приједлог одлуке о именовану друга инж. Николе Петровића за Повјереника трговине и снабдијевања НКОЈ-а. Прима ли се приједлог Националног комитета? (Прима). Молим друга секретара да прочита и други приједлог одлуке.

Секретар (чита):

ПРЕДЛОГ ОДЛУКЕ

На предлог Националног комитета ослобођења Југославије, а на основу члана 4 Одлуке о Врховном законодавном и извршном народном претставничком телу Југославије и Националном комитету ослобођења Југославије као привременим органима врховне народне власти у Југославији за време народноослободилачког рата, Претседништво Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије доноси следећу одлуку:

Члан 1

За Повереника индустрије у Националном комитету ослобођења Југославије именује се Андрија Хебранг.

Члан 2

Ова одлука ступа на снагу даном обнародовања.

Претседник: Прима ли се приједлог Националног комитета ослобођења Југославије о именовану друга Андрије Хебранга за Повјере-

ника индустрије? (Прима). Констатирам да су за повјеренике у НКОЈ-у именовани другови: инж. Никола Петровић за трговину и снабдијевање, и Андрија Хебранг за индустрију. Прелазимо на претрес приједлога одлука о увођењу једнообразног рачуноводства и о једнообразном рачуноводству. Молим да се ове двије тачке дневног реда споје у једну, пошто чине неразлучну цјелину. (Прима се).

Пошто су пројекти и једне и друге одлуке благовремено достављени свим члановима Претсједништва, сматрам да их овдје није потребно поново читати. (Прима се. — Видети прилоге на крају књиге.) Зато отварам дискусију о овим пројектима које нам је упутио Национални комитет. Жели ли ко да говори? (Андрија Хебранг: Ја ћу дати кратко образложење). Имаде ријеч друг Хебранг.

Повереник индустрије НКОЈ-а Андрија Хебранг: Увођење једнообразног рачуноводства намеће се као нужно, јер се њиме може много постићи да се наша привредна дјелатност рационално организира, да се економски прати рад свих наших државних и приватних предузећа. Наслијеђено стање није ни савремено ни рационално, већ знак наше привредне заосталости, па би кочило свеопшту активност у правцу повећања производње. Нови однос према раду пробудиће у сваком нашем трудбенику смисао за рационализацију, откриће се много непознатих талената, које ће онда руководство моћи да постави на одговорна места у предузећу. Ми морамо радити на развијању смисла и осјећаја одговорности за оно што се ради, дужности и потребе добронамјерне и конструктивне критике; рад код нас мора добити свој нови смисао и значај живог и активног стварања, умјесто ранијег робовања. Све шири кругови радника и намјештеника научиће да руководе производњом, а то ће бити гаранција за њено убрзано подизање. Нов однос према раду произлази из промјена које су настале у нашој земљи. Раније је рад био извор богаћења појединаца и појединих клика. Данас он мора постати извор бољег и љепшег живота широких народних слојева.

Провођењем ових одлука биће омогућена и правилна калкулација, то јест израчунавање цијена и њихова контрола. Народна власт неће више допустити пљачкање народа и државе помоћу лажних калкулација. Зарађиваће оно предузеће које заиста рационално производи, а не оно које тражи изворе добити у претераном искоришћавању радне снаге, у спекулацијама, у државним субвенцијама и високим заштитним царинама, на штету потрошачких маса.

Велики задаци стављају се у дужност књиговођама, а и велика одговорност. Стога ће народна власт штитити књиговође тако да ће они моћи ове одлуке заиста спроводити у живот.

Ове одлуке само су први корак у доношењу нових прописа о рачуноводству. Предвиђено је доношење још и прописа о једнообразној статистици у привредним предузећима, о обавезном упоређивању предузећа исте привредне гране и о билансирању. У перспективи биће уве-

дено планирање производње и распоdjеле, а затим и планско рачуноводство. Рачуноводство мора да прати производњу и распоdjелу као сјена свој предмет у свим њиховим фазама и облицима.

Увођење једнообразног рачуноводства један је од предуслова напретка наше земље. Наш народ је задивио цио свијет својим напорима и побједима у Ослободилачком рату. И на привредном пољу, у обнови и рационализацији наше привреде морамо бити пожртвовани, упорни и јунаци као што смо на бојном пољу. Тиме ћемо учврстити и осигурати велике тековине Ослободилачког рата и отворити пут привредном процвату наше домовине.

Ма да ове одлуке тек сада доносимо, оне ће се морати примјењивати ретроактивно, од 1 јануара ове године како би био обухваћен цио годишњи период. Једнообразно рачуноводство морају увести сва државна и приватна произвођачка, банкарска и саобраћајна предузећа и да их отсада воде у духу упутстава и прописа које предвиђа систем једнообразног рачуноводства.

Као што сам већ нагласио, увођењем једнообразног рачуноводства ми ћемо подврћи контроли сва државна и привредна предузећа, а да би их на то одмах обвезали и да бисмо онемогућили злоупотребе предвидјели смо и казнене одредбе.

Надзор над провођењем и извршавањем ових прописа повјерили смо Државном ревизионом заводу, који се налази у склопу Комисије за привредну обнову земље при Привредном савјету Националног комитета гдје су ове одлуке и израђене.

Мислим да сам довољно указао на значај и потребу увођења једнообразног рачуноводства па у име Националног комитета предлажем да се њзаконе.

Претседник: Тражи ли још ко ријеч? (Нико се не јавља). Пошто приједлоге одлука нећемо читати, стављам их на гласање. Примају ли се приједлози одлука о увођењу једнообразног рачуноводства и о једнообразном рачуноводству? (Примају). Објављујем да су Одлука о увођењу једнообразног рачуноводства и Одлука о једнообразном рачуноводству у Претсједништву АВНОЈ-а усвојене.

На дневном реду остале су нам још само евентуалије. Има ли каквих питања и приједлога? (*Родољуб Чолаковић:* Молим за ријеч.) Имаде ријеч друг Чолаковић.

Родољуб Чолаковић: Молим Претсједништво да прими моју оставку на положај секретара Претсједништва Антифашистчког вијећа народног ослобођења Југославије који сада заузимам, јер одлазим на другу дужност.

Претседник: Прима ли се оставка друга Чолаковића? (Прима). Објављујем да је другу Родољубу Чолаковићу уважена оставка на положај секретара Претсједништва АВНОЈ-а који је он часно заузимао

од Другог засједања АВНОЈ-а у Јајцу. Има ли каквих других приједлога? (*Едвард Кардељ*: Имам ја предлог). Имаде ријеч друг Кардељ.

Потпретседник НКОЈ-а Едвард Кардељ: На упражњено место секретара Претседништва предлажем да се изабере друг Миле Перуничих, досадашњи Повереник за исхрану Националног комитета ослобођења Југославије.

Претседник: Стављам приједлог друга Кардеља на гласање. Прима ли се приједлог да се за новог секретара изабере друг Миле Перуничих? (*Прима*). Има ли ко *против*? (*Нема*). Објављујем да је за новог секретара Претседништва изабран једногласно друг Миле Перуничих. Али, пошто се друг Миле Перуничих налази на службеном путовању, молим друга Чолаковића да и даље остане на дужности секретара док се друг Перуничих не врати у Београд. (*Родољуб Чолаковић*: Пристајем). Има ли још каквих приједлога? (*Родољуб Чолаковић*: Имам.)

Родољуб Чолаковић: Сматрам да је потребно да Претседништву учиним овај приједлог. Наш је рад све обимнији и Претседништво ће сваким даном имати много више послова и много више сједница. Зато сматрам да је неопходно да се у Претседништву АВНОЈ-а оснује стенографски биро.

Претседник: Прима ли се приједлог друга Чолаковића? (*Прима*). Има ли још каквих приједлога? (*Фране Фрол*: Имам приједлог за редакциону комисију). Имаде ријеч Повјереник за судство друг Фрол.

Повереник за судство НКОЈ-а Фране Фрол: Предлажем да се у редакциону комисију која треба да редигује пројекте одлука о укидању и неважности свих правних прописа донијетих од стране окупатора и њихових помагача, о важности одлука које су за то време донијете и о укидању правних прописа који су били на снази у часу непријатељске окупације, затим Приједлог одлуке о оснивању Врховног суда ДФЈ и одлуке о установљењу и надлежности Јавног тужиоштва ДФЈ изабере другови Едвард Кардељ, др Благоје Нешковић, Сретен Жујовић, др Раде Прибићевић, Родољуб Чолаковић и Фране Фрол.

Претседник: Прима ли се приједлог друга Фрола? (*Прима*). Има ли још каквих питања и приједлога? (*Нема*).

Прије него што закључимо данашњу сједницу, пошто је дневни ред исцрпљен, молио бих другове из редакционе комисије да припреме извјештај и дефинитивну редакцију пројеката одлука за трећи фебруар, јер ће се идућа сједница Претседништва одржати 3 фебруара у 10 часова прије подне. Овим закључујем данашњу сједницу.

(Седница је закључена у 14 часова).

Cetvrta sednica

(3 februara 1945)

Početak u 10 časova.

Pretsedavao Predsednik AVNOJ-a dr **Ivan Ribar**.

Prisutni: Antun Augustinčić, Josip Rus, Marko Vujačić;

Aleksandar Ranković, Bane Andrejev, dr Blagoje Nešković, Vlada Zečević, Edvard Kardelj, dr Zlatan Sremec, dr Ljubo Leontić, Mara Naceva, Metodija Andonov-Čento, Milovan Đilas, Momčilo Marković, Petar Stambolić, dr Rade Pribičević, Rodoljub Čolaković, Spasenija Babović, Sreten Vukosavljević, Sreten Žujović, Frane Froj i Franc Leskošek. (Na osnovu punomoćja zastupljeno još 14 članova).

Predsednik: Otvaram četvrtu sjednicu Predsjedništva AVNOJ-a. Zapisnik današnje sjednice vodiće zamjenik sekretara drug Rodoljub Čolaković. Za današnju sjednicu predlažem slijedeći dnevni red:

- 1) Izvještaj redakcionog odbora.
  - 2) Glasanje o projektima odluka:
    - a) o ukidanju i nevažnosti svih pravnih propisa donesenih od strane okupatora i njihovih pomagača za vrijeme okupacije; o važnosti odluka koje su za to vrijeme donesene; o ukidanju pravnih propisa koji su bili na snazi u času neprijateljske okupacije;
    - b) o osnivanju Vrhovnog suda Demokratske federativne Jugoslavije;
    - v) o ustanovljenju i nadležnosti Javnog tužništva Demokratske federativne Jugoslavije.
  - 3) Pretres odluka:
    - a) o imenovanju Javnog tužioca DFJ i
    - b) o imenovanju predsjednika Vrhovnog suda DFJ.
  - 4) Izbor Zakonodavnog odbora Predsjedništva Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije.
- Prima li se predloženi dnevni red? (Prima). Imali ko protiv? (Nema).

Imade riječ drug Rodoljub Čolaković da, kao izvjestilac, podnese izvještaj redakcione komisije koja je razmotrila projekte odluka prema odluci prošle sjednice.

Izvestilac Rodoljub Čolaković: Redakciona komisija, izabrana na prošlom sastanku, održala je juče sjednicu na kojoj smo pretresli sve prijedloge odluka, razmotrili sve dopune i primjedbe koje su ovdje, u Pretsjedništvu AVNOJ-a stavljene na pojedine nacрте odluka. Najviše smo, prirodno je, diskutovali o Prijedlogu odluke o ukidanju pravnih propisa donesenih za vrijeme okupacije. Mi smo u prijedlog unijeli niz izmjena i dopuna na osnovu primjedaba koje su učinjene na prošloj sjednici Pretsjedništva, zatim primjedbe druga Kržišnika na čl. 2 i 3 koje je prihvatio i drug Frol i sve primjedbe druga Kardelja na ona pitanja na koja je on ukazao i ovdje i u Zakonodavnom odboru Nacionalnog komiteta.

U projekat Odluke o ukidanju i nevažnosti svih pravnih propisa donijetih od strane okupatora mi smo unijeli slijedeće izmjene i dopune:

U čl. 1, poslije riječi koje stoje u zagradi, umjesto: »koje su okupatori i njihovi pomagači donijeli na području Jugoslavije« staviti riječi: »donijetih od strane okupatora i njihovih pomagača«.

U čl. 2, u drugom redu, poslije riječi: »okupacije« umjesto: »Jugoslavije (na dan 6 aprila 1941 god.)« stavili riječi: »(do dana 6 aprila 1941 god.)«. U četvrtom redu, poslije riječi: »narodnooslobodilačke borbe« staviti samo zapeću i brisati rječicu »i«. U posljednjem redu ovog člana, poslije riječi: »Zemaljskih antifašističkih vijeća« umjesto: »pojedinih federalnih jedinica« staviti riječi: »(skupština, sveta, sobranja), pojedinih federalnih jedinica i njihovih pretsjedništava, kao i pravnim propisima donijetih od Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije i njegovih povjereništava, vlada i pojedinih povjereništava federalnih jedinica.«

U čl. 3, prvi red, u zagradi, poslije riječi: »zaključci« brisali smo »itd«. U drugom redu umjesto riječi: »koje su okupatori i njihovi pomagači donijeli u Jugoslaviji« stavili riječi: »donijete od strane okupatora i njihovih pomagača«. U četvrtom redu brisali smo riječi: »sporovi i«. Posle riječi: »ostaju na snazi«, umjesto: »ako su stranke kojih se to tiče, s tim sporazumne« stavili smo riječi: »ako se ne kose s pravnim propisima u smislu čl. 2 ove odluke.« Umjesto daljeg teksta prijedloga dodaje se nov stav 2, koji glasi:

»U pogledu odluka koje se kose s pravnim propisima u smislu čl. 2 ove odluke, a stranke nisu s njima sporazumne, slobodno je svakoj od njih u roku od 3 godine od dana obnarodovanja ove odluke pokrenuti postupak o tome sporu pred nadležnim sudom koji će, nezavisno od predašnjeg spora, izreći novu obaveznu odluku. U slučaju da nema stranke koja je ovakvom odlukom oštećena ili da stranka iz bilo kakvog razloga ne može pokrenuti postupak, ili da su u pitanju lica pod

starateljstvom, ovaj postupak mora pokrenuti nadležni organ narodne vlasti.«

U čl. 4, prva rečenica mijenja se i glasi: »Čim je postupak iz čl. 3 pokrenut, sva prava i obaveze koje proističu iz odluke čije se poništenje ili izmjena traži ne mogu se ostvarivati do konačne odluke suda.« Druga rečenica ovog člana prijedloga postala je stav drugi.

Član 5 ukida se zato što je njegova odredba ustvari ponavljanje člana 3.

Tako je član 6 postao član 5. U drugom redu ovog člana umjesto riječi: »Stranka koja je pokrenula postupak pred nadležnim narodnim sudom«, stavili smo riječi: »Stranka i nadležni organ narodne vlasti koji je pokrenuo postupak pred nadležnim sudom«.

Član 7 prijedloga postaje, poslije ovih izmjena, član 6. U prvom stavu, prvi red u zagradi, briše se ono »itd.«. U drugom redu poslije riječi: »redovni krivični sudovi« stavili smo umjesto: »na osnovu propisa koji su važili na dan 6 aprila 1941 god.; a ne tiču se političkih krivaca«, — ove riječi: »za vrijeme neprijateljske okupacije na osnovu propisa koji su važili do dana 6 aprila 1941 godine, a ne tiču se političkih krivaca.« Poslije riječi: »ostaju na snazi«, mjesto tačke stavili smo zapetu i dodali: »dok nadležni sud, na predlog javnog tužioca, ne donese novu odluku«. U drugom stavu, prvu rečenicu promijenili smo tako da glasi: »Sve odluke tih sudova ili drugih sudova ili vlasti (vojni sudovi, policiskih vlasti, vanrednih sudova itd.) koje su imale politički karakter, kao i odluke u krivičnim stvarima izrečene na osnovu propisa donijetih od strane fašističkih okupatora i njihovih pomagača ukidaju se i ne važe«.

Član 8 prijedloga postaje čl. 7, ali smo ga izmijenili tako da sada glasi:

»U pogledu odluka izvršnih (upravnih, administrativnih) vlasti donijetih od strane okupatora i njihovih pomagača za vrijeme neprijateljske okupacije, a kojima se uređuju privatno-pravni odnosi, važe analogno odredbe čl. 3 i čl. 4 stav 1 ove odluke«.

Član 9 prvobitnog prijedloga postao je sada član 8, ali je i on izmijenjen i glasi:

»Odluke izvršnih (upravnih, administrativnih) vlasti koje ne spadaju pod one iz člana 7 ukidaju se.«

I na kraju, član 10 postao je član 9.

Kao što vidite, mi smo uzeli u obzir sve umjesne primjedbe i prijedloge i takoreći preradili prijedlog koji je prvobitno bio podnesen Pretsjedništvu. Prilikom razmatranja ostalih nacрта odluka mi smo se služili istom metodom i kad budu one na dnevnom redu, ja ću ih čitati u konačnoj redakciji koju je dala komisija, jer smatram da ćemo tako imati najbolji uvid u ono što smo izmijenili ili dopunili.

Toliko sam imao da kažem. Molim da se ovaj izvještaj primi.

Predsjednik: Prima li se izvještaj koji je u ime redakcione komisije podnio drug Čolaković? (Prima). Onda prelazimo na glasanje o Prijedlogu odluke o ukidanju i nevažnosti svih pravnih propisa donijetih od strane okupatora i njihovih pomagača za vrijeme okupacije; o važnosti odluka koje su za to vrijeme donijete; o ukidanju pravnih propisa koji su bili na snazi u času neprijateljske okupacije.

Molim druga izvjestioca da pročita prijedlog ove odluke u definitivnoj redakciji koju je dala redakciona komisija.

Izvestilac Rodoljub Čolaković (čita):

PREDLOG ODLUKE

O UKIDANJU I NEVAŽNOSTI SVIH PRAVNIH PROPISA DONETIH OD STRANE OKUPATORA I NJIHOVIH POMAGAČA ZA VREME OKUPACIJE; O VAŽNOSTI ODLUKA KOJE SU ZA TO VREME DONETE; O UKIDANJU PRAVNIH PROPISA KOJI SU BILI NA SNAZI U ČASU NEPRIJATELJSKE OKUPACIJE

Na predlog Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije, a na osnovu člana 4 Odluke o vrhovnom zakonodavnom i izvršnom narodnom predstavničkom telu Jugoslavije i Nacionalnom komitetu oslobođenja Jugoslavije, kao privremenim organima vrhovne narodne vlasti u Jugoslaviji za vreme narodnooslobodilačkog rata. Predsedništvo antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije donosi sledeću Odluku:

Član 1

Pravni propisi (zakoni, uredbe, naredbe, pravilnici itd.) doneti od strane okupatora i njihovih pomagača za vreme neprijateljske okupacije ukidaju se i proglašavaju za nevažeće.

Član 2

Pravni propisi (zakoni, uredbe, naredbe, pravilnici itd.) koji su bili na snazi u času neprijateljske okupacije (do dana 6 aprila 1941 godine) ukidaju se, ukoliko su u suprotnosti s tekovinama narodnooslobodilačke borbe, s deklaracijama i odlukama Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije i Zemaljskih antifašističkih veća (skupština, sveta, sobranja) pojedinih federalnih jedinica i njihovih predsedništava, kao i pravnim propisima donetim od Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije i njegovih povereništava, vlada i pojedinih povereništava federalnih jedinica.

Član 3

Odluke (presude, rešenja, zaključci) sudskih vlasti, donete od strane okupatora i njihovih pomagača za vreme neprijateljske okupacije, a kojima se uređuju privatno-pravni odnosi, ostaju na snazi, ako se ne kose s pravnim propisima u smislu člana 2 ove Odluke.

U pogledu odluka koje se kose s pravnim propisima u smislu člana 2 ove Odluke, a stranke nisu s njima sporazumne, slobodno je svakoj od njih u roku od tri godine od dana obnarodovanja ove odluke pokrenuti postupak o tome sporu pred nadležnim sudom, koji će, nezavisno od predašnjeg spora, izreći novu obavezujuću odluku. U slučaju da nema stranke koja je ovakvom odlukom oštećena, ili da stranka iz bilo kakvog razloga ne može pokrenuti postupak, ili da su u pitanju lica pod starateljstvom, ovaj postupak mora pokrenuti nadležni organ narodne vlasti.

Član 4

Čim je postupak iz člana 3 pokrenut, sva prava i obaveze koje proističu iz odluke čije se poništenje ili izmena traži ne mogu se ostvarivati do konačne odluke suda.

Izuzetno pokretanjem postupka ne prestaje obaveza izdržavanja dece, roditelja i ostalih nemoćnih i za rad nesposobnih lica.

Član 5

Zemljišno-knjižna stanja zasnovana na odlukama iz člana 3 ostaju na snazi. Stranka ili nadležni organ narodne vlasti koji je pokrenuo postupak pred nadležnim sudom u smislu člana 3 može tražiti da se u javnim knjigama (zemljišnim, rudarskim, zadružnim i drugim) zabeleži spornost svih prava koja su zasnovana na pomenutim odlukama.

Član 6

Odluke (presude, rešenja, zaključci) u krivičnim stvarima koje su doneli redovni krivični sudovi za vreme neprijateljske okupacije na osnovu propisa koji su važili do dana 6 aprila 1941 godine, a ne tiču se političkih krivica, ostaju na snazi dok nadležni sud, na predlog javnog tužioca, ne donese novu odluku.

Sve odluke tih sudova ili drugih sudova ili vlasti (vojnih sudova, policijskih vlasti, vanrednih sudova itd.) koje su imale politički karakter, kao i odluke u krivičnim stvarima izrečene na osnovu propisa donetih od strane fašističkog okupatora i njegovih pomagača ukidaju se i ne važe. Javni tužilac može i u ovakvim slučajevima staviti predlog za donošenje nove odluke od strane nadležne narodne vlasti.

Član 7

U pogledu odluka izvršnih (upravnih, administrativnih) vlasti donetih od strane okupatora i njihovih pomagača za vreme neprijateljske okupacije, a kojima se uređuju privatno-pravni odnosi važe analogno odredbe člana 3 i člana 4 stav 1 ove odluke.

Član 8

Odluke izvršnih (upravnih, administrativnih) vlasti koje ne spadaju pod one iz člana 7 ukidaju se.

Član 9

Ova Odluka stupa na snagu danom obnarodovanja.

Pretsednik: Čuli ste prijedlog odluke. Ima li kakvih primjedaba? (Nema). Onda stavljam prijedlog odluke na glasanje. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Konstatiram da je Prijedlog odluke o ukidanju i nevažnosti svih pravnih propisa donijetih od strane okupatora i njihovih pomagača za vrijeme okupacije u Pretsjedništvu usvojen prema prijedlogu redakcione komisije. Molim druga Čolakovića da pročita Prijedlog odluke o osnivanju Vrhovnog suda DFJ.

Izvestilac Rodoljub Čolaković: Redakciona komisija proučila je i Prijedlog odluke o osnivanju Vrhovnog suda. Mi smo i u ovom nacrtu izvršili izvjesne izmjene i dopune pa predlažemo da se usvoji sljedeći tekst (*čita*):

PREDLOG ODLUKE O OSNIVANJU VRHOVNOG SUDA DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE

Na predlog Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije, a na osnovu člana 4 Odluke o vrhovnom zakonodavnom i izvršnom narodnom predstavničkom telu Jugoslavije i Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije kao privremenim organima vrhovne narodne vlasti u Jugoslaviji za vreme narodno-oslobodilačkog rata, Pretsedništvo Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije donosi sledeću odluku:

Član 1

Kao najviši sudski organ osniva se Vrhovni sud demokratske federativne Jugoslavije, sa sedištem u Beogradu, u čiju nadležnost spada:

1) rešavanje nadzornih žalbi Javnog tužioca demokratske federativne Jugoslavije, uložениh protiv odluka vrhovnih sudova pojedinih federalnih jedinica i protiv odluka veća Vrhovnog suda demokratske federativne Jugoslavije;

2) rešavanje sukoba o nadležnosti između sudova raznih federalnih jedinica, sukoba o nadležnosti između vojnih i građanskih sudova i sukoba o nadležnosti između veća Vrhovnog suda demokratske federativne Jugoslavije i vrhovnih sudova pojedinih federalnih jedinica;

3) davanje obaveznih uputstava po pitanjima sudske prakse iz područja zajedničkog zakonodavstva; i

4) suđenje u krivičnim i građanskim stvarima za koje je po zakonu nadležan.

Član 2

Vrhovni sud demokratske federativne Jugoslavije donosi odluke u veću od tri člana i u opštoj sednici.

U opštoj sednici odlučuje: kada rešava o nadzornoj žalbi protiv odluke veća Vrhovnog suda demokratske federativne Jugoslavije, kada

rešava o sukobu nadležnosti između veća Vrhovnog suda demokratske federativne Jugoslavije i vrhovnih sudova pojedinih federalnih jedinica i kada daje obavezna uputstva po pitanjima sudske prakse, dok u svim ostalim slučajevima donosi odluke u veću od tri člana.

Član 3

Vrhovni sud demokratske federativne Jugoslavije sastoji se iz predsednika i 10 članova koje imenuje Antifašističko veće narodnog oslobođenja Jugoslavije.

Član 4

Opšta sednica sastoji se od predsednika i najmanje šest članova suda.

Javni tužilac obavezno prisustvuje sednici bez prava učešća u odlučivanju.

Član 5

Ova odluka stupa na snagu danom obnarodovanja.

Predsednik: Ima li primjedaba? (Nema). Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Objavljujem da je jednoglasno prihvaćena Odluka o osnivanju Vrhovnog suda DFJ. Molim druga Čolakovića da pročita Prijedlog odluke o ustanovljenju i nadležnosti Javnog tužioca DFJ.

Izvestilac Rodoljub Čolaković: Redakciona komisija, pregledajući tekst prijedloga ove odluke, prihvatila je sugestije i unijela sve izmjene koje su na prošloj sjednici usvojene, pa stoga molim da se naša redakcija primi. (*Čita*):

PREDLOG ODLUKE O USTANOVLJENJU I NADLEŽNOSTI JAVNOG TUŽIOCA DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE

Na predlog Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije, a na osnovu člana 4 Odluke o vrhovnom zakonodavnom i izvršnom narodnom predstavničkom telu Jugoslavije i Nacionalnom komitetu oslobođenja Jugoslavije kao privremenim organima vrhovne narodne vlasti u Jugoslaviji za vreme narodnooslobodilačkog rata, Predsedništvo anti-fašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije donosi sledeću odluku:

Član 1

Vrhovni nadzor nad tačnim ispunjavanjem zakona, odnosno odluka sa zakonskom snagom od strane svih organa izvršne vlasti, kao i od strane pojedinih službenih osoba, isto tako i od strane građana Jugoslavije, poverava se javnom tužiocu demokratske federativne Jugoslavije.

Član 2

Javnom tužiocu demokratske federativne Jugoslavije, kao i svim njegovim organima u federalnim jedinicama, pripada pravo zakonske intervencije i redovne žalbe u svakom stadiumu postupka.

Kod pravosnažnih donetih upravnih rešenja i sudskih odluka pripada mu pravo nadzorne žalbe.

Član 3

Nadzornu žalbu u upravnim rešenjima svih vlasti konačno rešava onaj organ vlasti, koji je nadređen organu koji je doneo odnosno pravosnažno rešenje.

Po sudskim odlukama, takvu odluku donosi nadležni viši sud; ako je odluku doneo Vrhovni sud federalne jedinice, onda Vrhovni sud demokratske federativne Jugoslavije; ako je odluku donelo Veće Vrhovnog suda demokratske federativne Jugoslavije onda takvu odluku donosi opšta sednica Vrhovnog suda demokratske federativne Jugoslavije.

Član 4

Javnog tužioca demokratske federativne Jugoslavije imenuje Antifašističko veće narodnog oslobođenja Jugoslavije.

Član 5

Javnog tužioca pojedinih federalnih jedinica imenuje, na predlog Zemaljskih antifašističkih veća (skupština, sveta, sobranja) Javni tužilac demokratske federativne Jugoslavije, dok ostale javne tužioce postavlja Javni tužilac pojedine federalne jedinice uz potvrdu Javnog tužioca demokratske federativne Jugoslavije.

Član 6

Organi Javnog tužioca demokratske federativne Jugoslavije vrše svoju dužnost nezavisno od svih mesnih organa, potčinjavajući se jedino Javnom tužiocu demokratske federativne Jugoslavije.

Član 7

Posebnim zakonima odrediće se organizacija, delokrug i rad Javnog tužioca demokratske federativne Jugoslavije i njegovih organa.

Član 8

Ova odluka stupa na snagu danom obnarodovanja.

Pretsednik: Ima li primjedaba na tekst Prijedloga odluke o ustanovljenju i nadležnosti Javnog tužioca DFJ? (Nema). Prima li se pročitana odluka? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Objavljujem da je Odluka o ustanovljenju i nadležnosti Javnog tužioca DFJ jednoglasno primljena.

Dajem riječ drugu Čolakoviću koji je Pretsjedništvu dostavio pismeni prijedlog o imenovanju Javnog tužioca DFJ.

Rodoljub Čolaković: Pošto smo izglasali Odluku o ustanovljenju i nadležnosti Javnog tužioca DFJ, slobodan sam da predložim da se za Javnog tužioca Demokratske federativne Jugoslavije imenuje drug dr Jože Vilfan-Mladi, advokat iz Trsta.

Kad činim ovaj prijedlog osjećam se obaveznim da dadem i obrazloženje, da dadem karakteristiku kandidata koga predlažem. Dr Jože Vilfan rođen je 1908 godine u Trstu. Pravne nauke studirao je u Rimu, Beču i Parizu. Do rata bio je advokat u Kranju. Dr Vilfan je još prije

rata radio na organizovanju otpora protiv njemačke agresije. Kao advokat branio je antifašiste na političkim procesima. Godine 1941, kada su Njemci okupirali Jugoslaviju, dr Vilfan je protjeran iz Slovenije i iseljen u Srbiju. U Srbiji je ostao do januara 1942 godine, kada se ilegalno prebacio u Sloveniju i pridružio Narodnooslobodilačkom pokretu. Izvršni odbor Osvobodilne fronte poslao ga je juna 1943 u Slovenačko Primorje da tamo organizuje pokret narodnog otpora. Izabran je za potpretsjednika Osvobodilne fronte za Slovenačko Primorje a kada je obrazovan Oblasni narodnooslobodilački odbor bio je izabran za sekretara odbora na kojoj se dužnosti i danas nalazi.

Dr Jože Vilfan-Mladi poznat je i kao solidan pravni stručnjak. On je čovjek veoma široke i lijepe kulture i obrazovanja i, mislim, da će ovakvim svojim kvalitetima opravdati naše povjerenje na tako odgovornom položaju kao što je funkcija Javnog tužioca DFJ.

O ovom mom prijedlogu ja sam spremio i nacrt odluke koju ću vam pročitati (*čita*):

PREDLOG ODLUKE
O IMENOVANJU JAVNOG TUŽIOCA DEMOKRATSKE FEDERATIVNE
JUGOSLAVIJE

Na osnovu Odluke o ustanovljenju i nadležnosti Javnog tužioca Demokratske federativne Jugoslavije, Pretsedništvo Antifašističkog veća Narodnog oslobođenja Jugoslavije donosi sledeću odluku:

Član 1

Za Javnog tužioca Demokratske federativne Jugoslavije imenuje se dr Jože Vilfan-Mladi, advokat iz Trsta.

Član 2

Ova odluka stupa na snagu danom obnarodovanja.

Pretsednik: Stavljam prijedlog druga Čolakovića na glasanje. Ko je za to da se za Javnog tužioca DFJ imenuje drug Jože Vilfan-Mladi? (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Objavljujem da je dr Jože Vilfan-Mladi imenovan Javnim tužiocem DFJ.

Imade riječ drug Petar Stambolić.

Petar Stambolić: Predlažem za pretседnika Vrhovnog suda Demokratske federativne Jugoslavije Živka Jovanovića, pretседnika Državnog saveta u penziji iz Niša.

Drug Živko Jovanović rođen je 1879 godine u Kamenici, u Srežu niškom. Po narodnosti je Srbin. Pravni fakultet završio je 1905 godine u Beogradu. Otada je služio u upravnoj i sudskoj struci sve do 1941 godine kada su ga kvislinške vlasti penzionisale. On je dugo godina bio sudija i pretседnik Prvostepenog suda u Skoplju, zatim sudija i pretседnik Apelacionog suda u Skoplju, a pred rat postavljen je za pretседnika Državnog saveta.

Iako u godinama, drug Živko Jovanović je pomagao Narodno-oslobodilački pokret i prešao je na oslobođenju teritoriju. Radio je za pravednu stvar svoga naroda koliko se to moglo od njega očekivati s obzirom na njegove godine. Poznat je kao pošten i ispravan čovek i iskusan pravnik. Svojim dugogodišnjim nekompromitovanim službovanjem u sudskoj struci drug Jovanović će, uveren sam, odgovoriti i na dužnosti Predsednika Vrhovnog suda DFJ.

O ovom svom predlogu ja sam spremio i pismeni projekat odluke o njegovom imenovanju, pa vas molim da ga saslušate (*čita*):

PREDLOG ODLUKE
O IMENOVANJU PREDSEDNIKA VRHOVNOG SUDA DEMOKRATSKE
FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE

Na osnovu Odluke o osnivanju Vrhovnog suda Demokratske federativne Jugoslavije, Predsedništvo Antifašističkog veća Narodnog oslobođenja Jugoslavije, donosi sledeću odluku:

Član 1

Za Predsednika Vrhovnog suda Demokratske federativne Jugoslavije imenuje se

Živko Jovanović, Predsednik Državnog saveta u penziji, iz Niša.

Član 2

Ova odluka stupa na snagu danom obnarodovanja.

Predsednik: Ima li eventualno kakvih drugih prijedloga? (Nema). Ko je za predlog druga Stambolića, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Konstatiram da je za Predsjednika Vrhovnog suda DFJ imenovan drug Živko Jovanović.

Prelazimo sada na posljednju točku dnevnog reda: izbor Zakonodavnog odbora Predsjedništva AVNOJ-a. Imade riječ drug Edvard Kardelj.

Potpredsednik NKOJ-a Edvard Kardelj: Predlažem da se u Zakonodavni odbor izaberu drugovi Moša Pijade, Milovan Đilas, dr Rade Pribičević, dr Ljubo Leontić, Josip Rus, Metodija Andonov-Čento i Rodoljub Čolaković.

Predsednik: Da li ima još ko kakav prijedlog? (Nema). Prima li se prijedlog druga Edvarda Kardelja? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Objavljujem da su u Zakonodavni odbor pri Predsjedništvu Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije izabrani drugovi Moša Pijade, Milovan Đilas, dr Rade Pribičević, dr Ljubo Leontić, Josip Rus, Metodija Andonov-Čento i Rodoljub Čolaković.

Da li ima kakvih prijedloga i pitanja? (Dr *Ljubo Leontić*: Ja). Imade riječ drug dr Leontić.

Dr **Ljubo Leontić**: Za vrijeme okupacije sklopljeni su mnogi privatno-pravni ugovori kod nas u svim krajevima zemlje. Mnogi od ovih ugovora ili su iznuđeni ili su zaključeni u teškoj situaciji i pod nepovoljnim uslovima naročito za ekonomski slabije. Saglasno našoj odluci o ukidanju svih pravnih propisa donesenih za vrijeme okupacije, predlažem da se izradi projekat odluke o ukidanju privatno-pravnih ugovora sklopljenih za vrijeme neprijateljske okupacije.

Pretsednik: Molim druga Frola, Povjerenika za sudstvo, da se izjasni o ovom prijedlogu.

Poverenik za sudstvo Frane Frol: Mi u Povjereništvu za sudstvo pristupili smo studiji svih sličnih pitanja kako bismo što prije donijeli propise i poduzeli mjere za normalizovanje prilika u oslobođenim krajevima. U Povjereništvu za sudstvo NKOJ-a i na ovome pitanju je radeno takoreći odmah po oslobodenju Beograda. Mi ćemo na tom projektu i dalje raditi, ali ako taj projekat bude izrađen i na drugoj strani treba ga prvo uputiti Zakonodavnom odboru radi proučavanja. Inače prijedlog druga dr Leontića ja rado prihvaćam. Neka ga drug Leontić podnese.

Pretsednik: Pošto je dnevni red današnje sjednice iscrpen, ja sjednicu zaključujem.

(Sednica je zaključena u 11,15 časova).

Пета седница

(24 фебруара 1945)

Почетак у 10 часова.

Претседавао Претседник АВНОЈ-а др **Иван Рибар**.

Присутни: Моша Пијаде, Антун Аугустинчић, Јосип Рус, Марко Вујачић;

Миле Перуничич;

Андрија Хебранг, др Анте Мандић, Бане Андрејев, др Благоје Нешковић, Влада Зечевић, Владислав Рибникар, Димитар Влахов, Едвард Кардељ, др Златан Сремец, Јосип Јерас, др Јосип Смодлака, др Љубо Леонтић, Михајло Апостолски, Момчило Марковић, др Раде Прибићевић, Спасенија Бабовић, Сретен Вукосављевић, Сретен Жујовић, Филип Лакуш, Фране Фрол. (Пуномоћјима заступљено још осам чланова).

Претседник: Отварам пету сједницу Претседништва АВНОЈ-а. Записник данашње сједнице водиће друг Миле Перуничич, секретар Претседништва АВНОЈ-а.

Предлажем слиједећи дневни ред:

- 1) попуна упражњених мјеста чланова АВНОЈ-а,
- 2) рјешавање питања статуса Санцака, и
- 3) евентуалије.

Прима ли се овај приједлог дневног реда? (Прима). Молим друга Перуничича да поднесе реферат о попуни упражњених мјеста у АВНОЈ-у.

Секретар Миле Перуничич: Претседништво АВНОЈ-а примило је од Антифашистичког собрања народног ослобођења Македоније (АСНОМ-а) и Земаљског антифашистичког већа народног ослобођења Хрватске (ЗАВНОХ-а) писма у којима се тражи да се у Претседништво АВНОЈ-а кооптирају, и то:

из федералне Македоније другови Лазар Колишевски, Бане Андрејев-Ронката, Мара Нацева и Венко Марковски, а

из федералне Хрватске другови Фрањо Гажи и др Јаков Гргурић, као претставници Хрватске сељачке странке. По досадашњој пракси чланови АВНОЈ-а и његовог Претседништва или су бирани од стране

делегата земаљских антифашистичких већа на самим скупштинама њиховим, или их је непосредно бирао АВНОЈ, или их је кооптирало Претседништво АВНОЈ-а, увек према приликама и датој ситуацији у току Народноослободилачке борбе, а према указаним потребама. Према томе, по овом предлогу Претседништво АВНОЈ-а може да поступи и да по досадашњој пракси кооптира другове који су чланови земаљских антифашистичких већа, која су их и предложила.

За прихватање предлога земаљских већа федералне Македоније и федералне Хрватске, тј. за кооптирање предложених другова говоре и други разлози. Све наше земље, све федералне јединице нису сразмерно претстављене у АВНОЈ-у. Такве су биле прилике под којима смо радили. Просечно их је најмање у АВНОЈ-у било из федералне Србије. Такво је стање било скоро током целог рата, јер је АВНОЈ радио у покрајинама које су биле удаљене од Србије. То је поправљено избором делегата за АВНОЈ на Великој антифашистичкој скупштини Србије од новембра прошле године. Кооптирањем предложених другова федералне Хрватске и Македоније, које имају исто тако мање претставника у АВНОЈ-у но што би требало да имају према броју становништва, повећале би број својих претставника у АВНОЈ-у. То је и политички сасвим оправдано. Ако ове другове кооптирамо, онда би у АВНОЈ-у земље и области (чији статус још није решен) биле овако заступљене:

Србија би имала 82 већника од којих 13 у Претседништву АВНОЈ-а;
Хрватска 77 већника од којих 18 у Претседништву АВНОЈ-а;
Словенија 33 већника од којих 10 у Претседништву АВНОЈ-а;
Босна и Херцеговина 58 већника од којих 6 у Претседништву АВНОЈ-а;

Македонија 40 већника од којих 7 у Претседништву АВНОЈ-а;
Црна Гора 17 већника од којих 3 у Претседништву АВНОЈ-а;
Покрајина Војводина 9 већника од којих 2 у Претседништву АВНОЈ-а;

Област Санџак 11 већника од којих 4 у Претседништву АВНОЈ-а.
Као што сте чули, овим кооптирањем федерална Хрватска би укупно имала 77 већника од којих 18 у Претседништву, а федерална Македонија 40 већника од којих 7 у Претседништву АВНОЈ-а — што је у релативној сразмери са осталим земљама и покрајинама.

У име ужег Претседништва АВНОЈ-а предлажемо и молим да се овај предлог прихвати.

Но ја ћу се доцније поново вратити на питање избора чланова АВНОЈ-а као претставника појединих федералних јединица, покрајина и области. Сматрам да то питање треба решити.

Претседник: Имаде ријеч друг Пијаде.

Моша Пијаде: Налазим да би предлог АСНОМ-а, којим се тражи да као претставници федералне Македоније у Претседништву АВНОЈ-а

буду другови Лазар Колишевски, Бане Андрејев-Ронката, Мара Нацева и Венко Марковски требало једнодушно прихватити. Уласком ових другова у Претседништво АВНОЈ-а народ Македоније добиће своје праве претставнике у највишем законодавном и претставничком телу наше нове државе, братске заједнице свих наших народа. Зато молим другове да овај предлог АСНОМ-а примимо једногласно.

Претседник: Јавља се друг Фрол. Изволите друже повјерениче, имате ријеч.

Фране Фрол: Исто тако и ја подржавам приједлог ЗАВНОХ-а да се за чланове Претседништва АВНОЈ-а изаберу Фрањо Гажи, др Јаков Гргурић и Туна Бабић.

Секретар Миле Перуничкић: За Туну Бабића не постоји предлог ЗАВНОХ-а, већ само за Гажија и др Гргурића.

Претседник: Поставља се питање хоћемо ли гласати за приједлоге земаљских антифашистичких вијећа или за приједлог друга Фрола. (*Гласови:* За предлоге већа!). Примају ли се приједлози АСНОМ-а и ЗАВНОХ-а о избору нових чланова Претседништва? (Примају). Према томе, у Претседништво АВНОЈ-а улазе из Македоније Лазар Колишевски, Бане Андрејев-Ронката, Мара Нацева и Венко Марковски, а из Хрватске Фрањо Гажи и др Јаков Гргурић.

Прелазимо на другу точку дневног реда: рјешавање питања статуса Санџака. Имаде ријеч друг Пијаде.

Моша Пијаде: Питање статуса Санџака у току Народноослободилачке борбе морало је бити решено стварањем посебне јединице са својим Антифашистичким већем народног ослобођења Санџака, као највишим претставничким органом, и Извршним одбором као највишим извршним органом народне власти на тој територији, из посебних политичких и војничких разлога. И несумњиво је да је Антифашистичко веће народног ослобођења Санџака, од своје прве скупштине одржане 20 новембра 1943 године у Плевљима, испунило задатке које је на себе примило и организовањем народноослободилачких одбора помогло мобилизацију народа за борбу против окупатора и квислинга. Данас је ситуација већ таква да више нема разлога за то да Санџак и даље остане самостална, аутономна јединица. Против тога говоре и политички и економски разлози. Зато друговима из Антифашистичког већа народног ослобођења Санџака и храбром народу Санџака треба на то указати и предложити да положи Санџака у интересу тога краја треба решити на тај начин што би се срезови који гравитирају Србији припојили федералној Србији (дежевски, сјенички, прибојски, пријеполски и нововарошки), а срезови који гравитирају Црној Гори припојити их тој федералној јединици (бјелополски и плеваљски).

Овом питању Национални комитет посветио је велику пажњу, довољно га проучио и сматрам да је предложено решење једино мо-

гућно и да оно показује једино правилан пут да се интереси становништва Санцака у новој држави усмере у правцу све већег напретка и процвата ове наше у старој Југославији заборављене и заостале области. Зато предлажем да се питање статуса Санцака реши онако како је то Национални комитет предложио.

Претседник: Послије овога што смо чули, могли бисмо прећи на дискусију. Ријеч има друг Марко Вујачић.

Марко Вујачић: Мени је жао, другови, што морам да изјавим да се са овим предлогом не слажем. Не слажем се, прво, што се ова покрајина, која је са Косовом и Метохијом историска творевина, која је као Новопазарски Санцак одувijek била позната и била и остала увијек цјелина, да се данас дијели између двије сестре: на Србију и Црну Гору. И Косово и Метохију треба дати Црној Гори, јер Метохија је историски црногорска. Ако већ Санцак не треба више да буде посебна административно-политичка и привредна област са извјесном својом аутономијом, онда сам ја против тога да се он припоји Србији, већ мислим да Санцак и оба Дукађина треба присајединити Црној Гори, те тако нашу Црну Гору, која је понајвише дала жртава у овој натчовјечанској и херојској борби за слободу и демократију, — ову нашу најмању федералну јединицу економски ојачати проширењем на територију која јој је најближа и по народу најсроднија. Црна Гора и Санцак најближи су једно другом и вијековима су дијелили зло и добро и заједнички се борили и против султана и његових измећара, и против ћесара и против фашиста. Најзад, сматрам да није ни политички оправдано цијепати данас Санцак, јер то неће, чини ми се, ни тамошњи народ прихватити.

Сретен Жујовић: Ма да бих имао неколико примедба да учиним на говор друга Вујачића — јер сматрам да се овако не може говорити — задржаћу се само, по мом мишљењу, на најважнијем моменту: политички је баш зрело да се питање Санцака реши како је то предложио Национални комитет а овде изнео друг Пијаде. Како ћемо ми везивати Нови Пазар са Цетињем кад му је на десетину километара Ибарска долина, природни излаз на Рашку. По Марковом рецепту стварана је отприлике некада Зетска бановина. А ми смо с тим давно раскрстили. Напротив, сматрам да образложење друга Пијаде довољно указује да предлог који је изнесен пред Претседништво обезбеђује најправилније решење будућег статуса Санцака и гарантује да ће интереси народа тога краја бити потпуно заштићени.

Родољуб Чолаковић: Мене интересује какво је расположење у народу, како се тамо мисли и жели да ријешу будући статус Санцака.

Потпретседник НКОЈ-а Едвард Кардељ: Ја морам да одговорим другу Вујачићу и да му укратко објасним зашто је његов предлог неприхватљив. Друг Пијаде је већ довољно јасно мотивисао разлоге

који су говорили за то да се у току Народноослободилачке борбе ствара Антифашистичко веће народног ослобођења Санџака и разлоге који данас говоре за то да положај Санџака треба решити како је предложено. Санџак, као покрајина, не може даље остати као досад, јер за то нема више никаквих ни политичких, ни економских, ни етничких разлога. То је јасно. Кад се поставља питање којој од федералних јединица Санџак треба прикључити, онда је политички и економски једино правилан следећи одговор: ни Србији, ни Црној Гори не треба прикључити целу област, јер би то било неприродно и не би одговарало животним интересима тамошњег становништва. Најбоље је решење свакако оно које оне делове Санџака који су више везани, и економски, и политички, и географски, за Србију прикључити њој, а оне који су ближи, који су упућени на Црну Гору припојити федералној Црној Гори. Такво решење овог питања, дубоко сам уверен, поздравите народ целог Санџака, јер једино такво решење одговара интересима економског развитка ове наше досада привредно заостале покрајине.

Сматрам да овде није требало покретати питање Косова и Метохије, не само зато што оно није данас на дневном реду већ и зато што још није дошло време да се о томе дискутује.

Сретен Вукосављевић: И ја сматрам да Санџак, као самостална јединица, не треба више да постоји. И то је овде неспорно. Сви смо с тиме сагласни. Санџак, као посебна јединица, са својим Антифашистичким већем народног ослобођења Санџака, била је у своје време са пуно оправданих разлога успостављена. И то решење било је правилно у оним условима. Било је и успеха, рад је био позитиван, задаци су извршавани и извршени. Сад су разлози за ликвидацију посебне јединице јачи, али не видим због чега се треба тако журити. Не видим разлоге да се ово не баш тако неважно питање са хитњом, на прецац ломи. Паметније је, мислим, прво за то сондирати терен, консултовати људе, припитати народ, придобити га за оно решење које мислимо да најбоље одговара народним интересима.

То је једно питање. Друго је: да ли Санџак треба делити или га треба припојити једној од суседних федералних јединица: Србији или Црној Гори. Ја сам мишљења да Санџак не треба цепати, јер је то ипак целина. То је област, то је појам са својим специфичним и политичким и привредним обележјима. То је и историски тачно. Такво је и народно схватање. Зато сам ја за решење да се или цео Санџак припоји или Србији или Црној Гори, водећи рачуна о ономе што сам већ рекао.

Моша Пијаде: Друговима Вујачићу и Вукосављевићу одговорио бих само то да ми данас морамо ствар Санџака гледати из његове перспективе, из перспективе његове боље будућности. Најбољу будућност народ Санџака ће имати ако се нађе решење које најбоље одговара интересима народа и његове привреде, ако створимо услове за проспе-

ритет тога краја. А то је решење које сам предложио и мислим да га овде велика већина заступа.

Др Раде Прибићевић: Ако нађемо, а мислим да је правилно рјешење већ нађено, онда ће и народ за такво решење сигурно бити расположен. У том смислу можда би требало упутити писмо АВНО-Санџака и изнијети им све разлоге који говоре за то да се садашњи статус Санџака ликвидира и да се предложени срезови припоје Србији, а бјелополски и плеваљски Црној Гори.

Андрија Хебранг: Људе тамо треба убједити у оправданост нашег приједлога за рјешење питања Санџака.

Потпретседник НКОЈ-а Едвард Кардељ: Ја мислим да не треба слати АВНОС-у писмо већ да треба одредити другове из Претседништва АВНОЈ-а који би отишли у Санџак, са друговима се споразумели и извршили ликвидацију данашњег положаја Санџака према гледишту које овде данас заступамо.

Претседник: Пошто се више нико не јавља за ријеч, стављам приједлоге другова Пијаде и Кардеља као јединствен приједлог на гласање. Прима ли се приједлог другова Пијаде и Кардеља о начину и поступку ликвидације данашњег положаја Санџака? (Прима). Објављујем да је приједлог већином гласова у Претседништву АВНОЈ-а усвојен.

Потпретседник НКОЈ-а Едвард Кардељ: Предложио бих да у име Претседништва АВНОЈ-а оду у Санџак на седницу Антифашистичког већа Санџака другови Моша Пијаде, Миле Перуничкић и др Раде Прибићевић.

Претседник: Прима ли се овај приједлог? (Прима). Има ли ко против? (Нема).

Прелазимо на посљедњу тачку дневног реда: евентуалије. Има ли каквих питања и приједлога? (Моша Пијаде: Ја). Имаде ријеч друг Моша Пијаде.

Моша Пијаде: Делегати Савеза јеврејских верских општина и Српско-јеврејске верске општине у Београду посетили су друга Претседника др Рибара и поднели му писмени, образложени захтев да се једном одлуком АВНОЈ-а регулише питање непокретне и покретне имовине како присутних, тако и отсутних Јевреја. По одлуци АВНОЈ-а од 21 новембра Јевреји нису правни сопственици својих имања пошто су третирани као отсутни или избегли. Досадашњом праксом Државне управе народних добара јеврејска непокретна имовина није враћена својим власницима иако имају правне доказе сопствености, већ је дavana на управу сасвим другим лицима или је дата правном сопственику, али само као управитељу, тј. само на управу. Слична је ситуација и са покретном имовином. У својој претставци делегати су поставили питање локала, привредних предузећа Јевреја који су им за време окупације и варварског истребљивања опљачкали и одузели фашисти.

Сматрам да ово питање треба проучити поводом предлога да се донесе одлука о укидању расистичких мера противу Јевреја и поступку са имовином отсутних грађана Мојсијеве вере који је поднео Савез јеврејских општина преко својих делегата и донети одлуку којом би се сва ова питања законски регулисала.

Претседник: Прима ли се овај приједлог? (Прима). Сагласно нашој новој пракси, ми ћемо овај приједлог Савеза јеврејских општина Југославије бр. 72 од 5-II-45 г. доставити Законодавном одбору на проучавање и извјештај. (Видети прилог на крају књиге.)

Има ли још каквих приједлога? (*Влада Зечевић:* Молим за реч).

Влада Зечевић: Другови, желим да са одушевљењем поставим предлог да друга маршала Тита Претседништво АВНОЈ-а одликује Орденом народног ослобођења као великог, генијалног војсковођу, организатора и руководиоца Народноослободилачке борбе којом је извојевано ослобођење наших народа. (Аплауз. — *Једногласни узвици:* Прима се!)

Исто тако са задовољством предлажем да се истим орденом одликује и наш друг Претседник др Иван Рибар за ванредне заслуге и неуморан, предани и пожртвовани рад у току целе Народноослободилачке борбе. (Аплауз. — Прима се.)

Слободан сам даље да предложим да се за нарочите заслуге у Народноослободилачкој борби одликују Орденом народног ослобођења следећи другови, чланови Претседништва АВНОЈ-а: Андрејев Бане, Августинчић Антун, Бабовић Спасенија-Цана, Влахов Дмитар, Вујачић Марко, Вукосављевић Сретен, Грегорић др Павле, Ђилас Милован, Лакуш Филип, Марковић Мома, Пијаде Моша, Ранковић Александар, Чолаковић Родољуб. (Прима се.)

Затим предлажем да се за предан и пожртвован рад у току Народноослободилачке борбе одликују Орденом народног ослобођења ови чланови НКОЈ-а: Бакарић др Владимир, Жујовић Сретен, Кардељ Едвард, Кржишник др Антон, Петровић инж. Никола, Прибићевић др Раде, Рибничар Владислав, Сернец инж Душан, Смодлака др Јосип, Сремеш др Златан, Филиповић Сулејман, Фрол Фране, Чучков Емануел. (Прима се.)

Најзад, предлажем да се за осведочени рад на остварењу братства и јединства наших народа одликују Орденом братства и јединства ови чланови Претседништва АВНОЈ-а: Вркљан Анте, Гржетић Маца, Леонтић др Љубо, Стевић Лука. (Прима се.)

Претседник: На основу Вашег једнодушног усхићења којим сте примили приједлог друга Зечевића о одликовању нашег друга Маршала и одобравање са којим сте пропратили приједлоге а одликовању чланова Претседништва АВНОЈ-а и Националног комитета скоро је непотребно да овај приједлог стављам на гласање... (Аплауз. *Једногласни узвици:* Прима се!). Констатирам да су сви приједлози друга Зечевића примљени једногласно. (*Миле Перуничкић:* Молим за реч). Имаде ријеч друг секретар.

Секретар Миле Перуничих: Хоћу да поставим питање избора чланова АВНОЈ-а, тј. сматрам да је потребно начелно решити питање како ће федералне јединице, покрајине и области бити претстављене у АВНОЈ-у, како ће се бирати чланови АВНОЈ-а по федералним јединицама, покрајинама и областима. Према садашњем бројном стању чланова АВНОЈ-а и њиховој територијалној припадности, о чему сам навео извесне податке у почетку седнице, може се лако утврдити да оно није у сразмери са бројем становника у појединим федералним јединицама и да уопште наше федералне јединице, као равноправне међу собом, нису довољно правилно, тј. сразмерно заступљене у АВНОЈ-у. Као што се видело из онога што сам већ рекао, једне федералне јединице у АВНОЈ-у имају просечно већи број чланова од других или немају онолико претставника колико би требало да имају с обзиром на број већника у другим федералним јединицама. Ево нешто детаљнијих података о томе.

Према статистичком прегледу становништва федералних јединица у садашњим границама, а по попису из 1931 године, као и оних области чији статус још није решен, бројно стање већника АВНОЈ-а ако би се бирали на 30, 35 или на 40.000 становника и садашње стање изгледа овако:

Федерална јединица	Број становника	дошло би већника			сапа има
		на 30 хиљ.	на 35 хиљ.	на 40 хиљ.	
Словенија	1,150.000	38	33	29	38
Хрватска	3,335.000	112	95	84	77
Босна и Херцеговина	2,350.000	78	67	59	58
Србија	3,350.000	122	95	84	82
Македонија	1,000.000	33	27	25	40
Црна Гора	293.000	10	8	7	17
	11,463.000				
Област					
а) Војводина	1,695.000	57	48	42	9
б) Косово и Метохија	530.000	18	15	13	—
в) Санџак	205.000	7	6	5	11
г) Панчево и Земун	50.000	2	1	1	—
Укупно:	13,943.000	467	395	349	332

НАПОМЕНА:

СЛОВЕНИЈА је узета у границама бивше Дравске бановине; ХРВАТСКА у границама бивше Савске бановине са 13 срезова бивше Приморске бановине и Дубровачким срезом из бивше Зетске бановине; БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА у границама одређеним Берлинским уговором; СРБИЈА у границама пре Балканског рата са срезовима узетим од Бугарске Версаљским миром; МАКЕДОНИЈА — југословенска територија јужно од Качаника и Ристовца; ЦРНА ГОРА у границама пре Балканског рата са Беранским и Которским срезом и Плавом и Гусињем. — Бројке становника по федералним јединицама и областима заокружене су и изражене у хиљадама.

Као што сте из овог статистичког прегледа могли видети, садашњи састав АВНОЈ-а не одговара у потпуности оним принципима и схватањима која ми имамо у начину претставништва федералних јединица и области у АВНОЈ-у. Зато би требало одредити, прописати норму по којима ће се бирати већници АВНОЈ-а. Тим поводом поставља се питање да ли ћемо чланове АВНОЈ-а бирати према административно-територијалним јединицама, по срезовима, без обзира на број становника, или према броју становништва. Мислим да је правилније да се број већника по федералним јединицама одређује према броју становништва, јер има срезова са 100.000, а и срезова са 18.000 становника. Не би било обезбеђено сразмерно претставништво ако већнике не бисмо одређивали, бирали према броју становника. Ја сам ово питање поново поставио зато што сам дошао до закључка, нарочито после разговора које смо водили последњих дана, да су сада прилике такве да се ово питање може размотрити и утврдити начин за избор и кооптирање већника АВНОЈ-а како би се евентуални досадашњи пропусти отклонили и како би се принципу једнакости федералних јединица и принципу сразмерног претставништва дало пуно признање и у овом нашем највишем претставничком телу.

Претседник: Молим да се о овоме питању изјасни друг Кардељ.

Потпретседник НКОЈ-а Едвард Кардељ: Поводом питања које је поставио друг Перуничих мислим да је најбоље да се оно проучи у Претседништву АВНОЈ-а, да се затим о томе изради пројекат одлуке и да се онда то питање изнесе на дневни ред идуће седнице.

Моша Пијаде: Ми треба да нађемо кључ, количник, по коме би се одређивао број већника у свакој федералној јединици. Избор по административним подручјима, срезовима, треба, мислим, сасвим одбацити, јер би он политички био потпуно неправилан. Истина, поставља се питање претставништва земаља са мањим бројем становника и тај однос тешко је помирити са принципом једнакости свих федералних јединица међу собом. Међутим, ја ипак мислим да ово питање треба решити на тај начин што би се број већника одређивао према броју становника водећи при томе рачуна о једнакости наших федералних јединица. То би се можда могло постићи, хоћу само да набацим једну могућност, да свака земља има један одређен број претставника, а други део већника да се бира према броју становништва. Наравно, о томе треба промислити.

Претседник: Из ове дискусије може се излучити закључак, а то је да се, по ријечима друга Кардеља и у вези напомене друга Моше Пијаде, цијело ово питање проучи у Претседништву и изради нацрт одлуке о којој бисмо на идућој сједници могли расправљати. Прима ли се овај приједлог? (Прима).

Пошто је дневни ред исцрпен, закључујем данашњу сједницу.

(Седница је закључена у 12,15 часова).

Zajednička sednica Pretsedništva AVNOJ-a i Nacionalnog komiteta

(6 marta 1945)

Početak u 18 časova.

Pretsedavali: Pretsednik Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije **Josip Broz Tito** i Pretsednik AVNOJ-a dr **Ivan Ribar**.

Prisutni: članovi Pretsedništva AVNOJ-a i Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije.

Pretsedavajući Pretsednik NKOJ-a Maršal Jugoslavije Josip Broz Tito: U sporazumu sa Pretsjednikom AVNOJ-a dr Ivanom Ribarom otvaram zajedničku sjednicu Pretsjedništva AVNOJ-a i Nacionalnog komiteta.

Druže Pretsjedniče i drugovi potpretsjednici AVNOJ-a, drugovi povjerenici Nacionalnog komiteta! Otvaram ovu današnju sjednicu na kojoj će biti podneta ostavka Nacionalnog komiteta u vezi sa sporazumom od 2 novembra prošle godine. Nacionalni komitet, koji je dobio mandat od Pretsjedništva AVNOJ-a 30 novembra 1943 godine, vršio je svoju funkciju u čitavom razdoblju do danas, po mom mišljenju, dosta dobro. Mi smo imali dosta teškoća. Imali smo i unutrašnjih i vanjsko-političkih teškoća. Ali blagodareći jedinstvenosti gledanja na stvari, blagodareći uskoj i tijesnoj saradnji, međusobnom razumijevanju i, što je najglavnije, shvatajući jedinstveni cilj za kojim mi idemo i potčinjavajući sve tom jedinom cilju, a to je stvaranje jedne bolje Jugoslavije, demokratske i federativne, mi smo u toku ovog perioda rada Nacionalnog komiteta, uz pomoć i saradnju Pretsjedništva AVNOJ-a, stekli značajne uspjehe. Ja neću da se osvrćem na sve uspjehe Narodnooslobodilačke borbe. Ja ću samo da pomenem uspjehe u vanjsko-političkom pogledu. Uticaj i autoritet narodne vlasti pred vanjskim svijetom u toku ovih godinu dana i nekoliko mjeseci vrlo je porastao. To da danas naši saveznici Engleska, Amerika i Sovjetski Savez kao cjelina jedinstveno priznaju tekovine naše Narodnooslobodilačke borbe jeste dokaz tog velikog uspjeha. Najznačajniji uspjeh

jeste svakako taj što smo u vanjskom pogledu i u odnosu na naše saveznike stekli povjerenje kao jedna solidna učvršćena vlast.

Sporazum dr Šubašića i Nacionalnog komiteta, to jest između krajevske vlade i Nacionalnog komiteta, koji je počeo u julu mjesecu prošle godine i koji je obnovljen 2 novembra, danas je završen time da su se složili Nacionalni komitet i članovi vlade iz Londona. To je kruna svega toga rada. Mi smo uspjeli da bez obzira na atak sa raznih strana protiv tog sporazuma, bez obzira na to što su mnogi mislili da će pokušajima protiv tog sporazuma smanjiti značaj tekovina Narodnooslobodilačke borbe ili, štaviše, postepeno ih ugroziti, mi smo uspjeli te tekovine sačuvati i još pojačati, ne samo u našoj zemlji, nego i u inostranstvu. Podnoseći danas ostavku Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije, koju ću pročitati, uvjeren sam da će i ubuduće privremena vlada Jugoslavije isto tako jedinstveno, složno i sa uspjehom vršiti svoj zadatak služeći narodu, čuvajući tekovine velike Oslobođilačke borbe, kao što je to činio i Nacionalni komitet. Bez sumnje je da stvarajući privremenu vladu, u koju široko ulaze novi ljudi iz bivše vlade koja je bila u Londonu i drugi, da će to pojačati i sam Narodnooslobodilački front, jer će i oni elementi koji su se kolebali, koji su bili nepovjerljivi prema Narodnooslobodilačkom frontu uvidjeti da su odluke Antifašističkog vijeća od 29 novembra 1943 godine stvarno sprovedene i da će se one i dalje sprovoditi u djelo i da nikakve druge namjere nemaju rukovodioci Oslobođilačke borbe nego da služe narodu, da služe na dobrobit nove demokratske Jugoslavije. Ja bih želio, drugovi, da i ubuduće svi vi koji ćete biti u toj novoj privremenoj vladi učinite sve kao što ste činili i do danas, ne štedeći svojih žrtava, ne štedeći ništa da bi ovaj rad koji je ogroman i težak, kao što je bio do danas, urodio plodom, a to je da okupator bude brzo istjeran iz naše zemlje, da bude osiguran mir našim narodima i mirna izgradnja naše razorene zemlje. Ja vas pozdravljam još jedanput i zahvaljujem vam na visokom povjerenju i prisnoj suradnji koja je vladala među nama do danas.

Ja ću vam sada, druže Pretsjedniče i drugovi potpretsjednici, pročitati ostavku Nacionalnog komiteta.

(Čita):

PRETSJEDNIŠTVU ANTIFAŠISTIČKOG VIJEĆA NARODNOG OSLOBOĐENJA JUGOSLAVIJE

U cilju da omogućí obrazovanje jedinstvene vlade Demokratske federativne Jugoslavije u duhu sporazuma od 1 novembra 1944 god., Nacionalni komitet oslobođenja Jugoslavije odlučio je na svojoj današnjoj sjednici da podnese ostavku Pretsjedništvu Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije, od kojeg mu je 30 novembra 1944 god. bila povjerena dužnost da vrši poslove privremene narodne vlade.

Dostavljajući vam u ime Nacionalnog komiteta ovu odluku, odluku o ostavci, molim da istu uvažite, u uvjerenju da je obrazovanje jedinstvene vlade neophodna državna potreba u interesu daljnjeg napretka Demokratske federativne Jugoslavije i svih njenih naroda.

Beograd, 5. marta 1945. god.

Pretsjednik Nacionalnog komiteta
oslobođenja Jugoslavije
Maršal Jugoslavije

Josip Broz Tito, s. r.

(Pretsednik Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije Maršal Jugoslavije Josip Broz Tito prilazi Predsjedniku AVNOJ-a dr Ribaru i predaje mu tekst ostavke. Predsednik Ribar preuzima dužnost predavajućeg.)

Pretsednik AVNOJ-a dr Ivan Ribar: Primajući ostavku, ja u ime našeg najvišeg predstavničkog organa, u ime Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije odajem priznanje Nacionalnom komitetu na napornom, samoprijegornom i požrtvovanom radu na ostvarenju zadataka Narodnooslobodilačke borbe.

Kao Predsjednik AVNOJ-a imam čast dalje izjaviti:

Od vremena kako je Nacionalni komitet obrazovan pod predsjedništvom druga Maršala, Predsjedništvo AVNOJ-a uvijek i svakom prilikom, kod svakog posla stajalo je u najiskrenijoj i najjedinstvenijoj saradnji sa Nacionalnim komitetom, kako se samo zamisliti može, u velikom Narodnooslobodilačkom pokretu i borbi, u ovom velikom, svijetlom Narodnooslobodilačkom ratu. Da je ta saradnja mogla biti tako iskrena i tako srdačna, da smo mogli imati tako jedinstvene poglede, imamo za blagodariiti u prvom redu našem Predsjedniku Nacionalnog komiteta, dragom drugu Maršalu, rukovodiocu naše narodne politike. On je bio taj koji je tom politikom rukovodio tokom cjelokupnog našeg rada. On je bio taj koji je povezoao Nacionalni komitet i celi AVNOJ počev od najmanjeg seoskog narodnooslobodilačkog odbora do Predsjedništva AVNOJ-a. Za taj jedinstveni rad, za te velike napore koje je uložio drug Maršal kao nosilac naše narodne politike ne samo da smo mu zahvalni mi, nego i svi narodi Jugoslavije. Ja vjerujem da će ovaj naš rad biti zapisan na najsvjetlijim stranicama historije naših naroda i da će imati dalekosežnih posljedica za naš rad, za izgradnju Demokratske federativne Jugoslavije i za obnovu cijele naše zemlje.

Druže Maršale, u ime Antifašističkog vijeća ja Ti ovdje izražavam najtopliju blagodarnost za sve ono što si učinio kao rukovodilac naše narodne politike.

Ti si bio svugdje, na svakom mjestu, apostol jedinstva i bratstva naših naroda, Ti si nam prednjačio u svakom radu i Tebi je na kraju uspjelo ovo veliko djelo stvaranja jedinstvene narodne vlasti. Uvjeren sam da će i svi oni koji dosada nijesu bili priklonjeni našem Narodno-

oslobodilačkom pokretu uvidjeti da je naš pokret od početka bio pravilan i na zdravoj, širokoj narodnoj osnovi postavljen, i da se ima ići tim putem, koji si Ti utro sa Narodnooslobodilačkim pokretom i našom hrabrom vojskom. Drugog puta nema.

U obrazovanju jedinstvene narodne vlade mi vidimo dokaz da je naša borba bila ne samo pravilna, nego i jedini put za pobjedu narodne stvari. Zato u ime Pretsjedništva AVNOJ-a i primam ovu ostavku. Neka živi Pretsjednik Nacionalnog komiteta naš drug Maršal! (Buran aplauz. — Ovacije maršalu Titu trajale su nekoliko minuta.)

Pošto je ovime iscrpen dnevni red današnje zajedničke sjednice Pretsjedništva AVNOJ-a i Nacionalnog komiteta, ovu sjednicu zaključujem.

(Sednica je zaključena u 18,55 časova).

Шеста седница

(7 марта 1945)

Почетак у 12 часова.

Претседавао Претседник АВНОЈ-а др **Иван Рибар**.

Присутни: Намесници Југославије др **Срђан Будисављевић**, др **Анте Мандић** и инж **Душан Сернец**, чланови Претседништва АВНОЈ-а и Националног комитета ослобођења Југославије, чланови кабинета др **Ивана Шубашића** и претставници савезничких мисија.

Претседник: Отварам свечану сједницу Претсједништва АВНОЈ-а. Записник ће водити друг секретар **Миле Перуничић**. Предлажем слиједећи дневни ред:

- 1) читање Указа о образовању привремене народне владе, и
- 2) полагање заклетве чланова нове владе.

Молим друга секретара Перуничића да прочита указ.

Секретар Миле Перуничић (чита):

Ми

КРАЉЕВСКИ НАМЕСНИЦИ

др **Срђан Будисављевић**, др **Анте Мандић** и инж. **Душан Сернец**

на предлог Претседништва Антифашистичког вијећа народног ослобођења Југославије

п о с т а в љ а м о :

За претседника Министарског савета и министра народне одбране Маршала Југославије **Јосипа Броза Тита**,

За потпретседника Министарског савета **Милана Грола**,

За потпретседника Министарског савета и министра за Конституанту **Едварда Кардеља**,

За министра спољних послова др **Ивана Шубашића**,

За министра без портфеља др **Јосипа Смодлаку**,

За министра унутрашњих послова **Владу Зечевића**,

За министра правосуђа **Франа Фрола**,

За министра просвете **Владислава Сл. Рибникара**,
 За министра финансија **Сретена Жујовића**,
 За министра без портфеља др **Јураја Шутеја**,
 За министра саобраћаја **Тодора Вујасиновића**,
 За министра индустрије **Андрију Хебранга**,
 За министра трговине и снабдевања **Николу Петровића**,
 За министра пољопривреде др **Васу Чубиловића**,
 За министра шумарства **Сулејмана Филиповића**,
 За министра рударства **Бана Андрејева**,
 За министра колонизације **Сретена Вукосављевића**,
 За министра социјалне политике др **Антонa Кржишника**,
 За министра народног здравља др **Златана Сремеца**,
 За министра пошта, телеграфа и телефона др **Драга Марушића**,
 За министра грађевина др **Рада Прибићевића**,
 За министра информација **Саву Косановића**,
 За министра Србије **Јашу Продановића**,
 За министра Хрватске др **Павла Грегорића**,
 За министра Словеније **Едварда Кардеља**,
 За министра Босне и Херцеговине **Родољуба Чолаковића**,
 За министра Македоније **Емануела Чучкова**,
 За министра Црне Горе **Милована Ђиласа**.

Претседник Министарског савета нека изврши овај указ.

7 марта 1945 године
у Београду

др **Срђан Будисављевић**, с. р.
 Душан Сернец, с. р.
 др **Анте Мандић**, с. р.

Претседник Министарског савета
Маршал Југославије

Јосип Броз Тито, с. р.

Претседник: Молим чланове нове Владе да приступе чину полагања заклетве. Ја ћу читати текст заклетве ријеч по ријеч и молим да их слиједите (*чита*):

Ја, . . . заклињем се чашћу свога народа да ћу вјерно и неуморно служити народу, да ћу своју дужност по закону вршити, савјесно и непристрасно, чувајући и бранећи тековине Народноослободилачке борбе — за срећу и напредак Демократске федеративне Југославије.

(После полагања заклетве)

Претседник: Господо и другови, дне 1 новембра прошле године у Београду наставили су се разговори између Националног комитета ослобођења Југославије под претсједништвом Маршала Југославије Јосипа Броза Тита и присутног Претсједништва АВНОЈ-а и претсједника Краљевске југославенске владе у Лондону др Ивана Шубашића.

У току разговора постигнут је споразум, прво, да се у најкраћем времену образује јединствена народна влада, друго, предвиђени су сви модалитети за образовање те владе. Јединствена народна влада, након положене заклетве, образована је и, према томе, споразум је интегрално извршен. (Буран аплауз).

(После тога Претседник Министарског савета Маршал Југославије Јосип Броз Тито прилази столу Претседника АВНОЈ-а, у сусрет му иде Претседник АВНОЈ-а др Иван Рибар са потпретседницима Мошом Пијаде, Антуном Аугустинчићем, Јосипом Русом, Марком Вујачићем и секретаром Милом Перуничићем. Настаје срдечно честитање. Потом маршал Тито са члановима нове Владе прилази Намесницима који им такође честитају.)

Претседник: Молим госпуду и другове, чланове Владе да приступе потписивању текста заклетве.

(Претседник Министарског савета Маршал Југославије Јосип Броз Тито и потпретседници Милан Грол и Едвард Кардељ приступају Секретару Претседништва АВНОЈ-а Милу Перуничићу и потписују текст заклетве. За њима и остали министри.)

(После потписивања заклетве)

Претседник: Овим је ова сједница закључена.

(Седница је закључена у 12,55 часова).

Sedma sednica

(7 marta 1945)

Početak u 13 časova.

Pretsedavao Pretsednik AVNOJ-a dr **Ivan Ribar**.

Prisutni: Moša Pijade, Antun Augustinčić, Josip Rus, Marko Vujačić;

Mile Peruničić;

Aleksandar Ranković, Andrija Hebrang, Ante Vrkljan, Bane Andrejev, dr Blagoje Nešković, Vlada Zečević, Vladislav Ribnikar, Voja Leković, Edvard Kardelj, dr Zlatan Sremec, Jakob Avšič, prota Jevstatije Karamatijević, Josip Jeras, Josip Smoljaka, Lazar Koliševski, dr Ljubo Leontić, Mara Naceva, Metodija Andonov-Čento, Milan Belovuković, Milovan Dilas, Momčilo Marković, inž. Nikola Petrović, Petar Stambolić, dr Rade Pribičević, Rodoljub Čolaković, Spasenija Babović, Sreten Vukosavljević, Sreten Žujović, Filip Lakuš, Frane Frol.

Pretsednik: Otvaram sedmu sjednicu Pretsjedništva Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije. Zapisnik današnje sjednice vodiće Sekretar Pretsjedništva drug Mile Peruničić.

Predlažem slijedeći dnevni red današnje sjednice:

1) pretres Prijedloga zakona o ukidanju čl. 5, 6, 7 i 8 Odluke o vrhovnom zakonodavnom i izvršnom narodnom predstavničkom tijelu Jugoslavije i Nacionalnom komitetu oslobođenja Jugoslavije kao privremenim organima vrhovne narodne vlasti u Jugoslaviji za vrijeme Narodnooslobodilačkog rata, i

2) pretres Prijedloga zakona o raspuštanju Nacionalnog komiteta Jugoslavije.

Prima li se predloženi dnevni red? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Imade riječ drug Moša Pijade koji će ukratko obrazložiti potrebu donošenja ovih zakona.

Moša Pijade: Sporazumom između Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije i vlade dr Šubašića predviđeno je osnivanje jedinstvene vlade koju će imenovati, na predlog Pretsjedništva AVNOJ-a,

kraljevski namesnici. Na taj način derogirane su odredbe člana 5, 6, 7 i 8 Odluke o vrhovnom zakonodavnom i izvršnom narodnom predstavničkom telu Jugoslavije i Nacionalnom komitetu oslobođenja Jugoslavije kao privremenim organima vrhovne narodne vlasti u Jugoslaviji za vreme Narodnooslobodilačkog rata koju je AVNOJ doneo na svom Drugom zasedanju 30 novembra 1943 godine u Jajcu.

Pošto je sporazum Tito—dr Šubašić danas izvršen, nastaje potreba da se ove odredbe o imenovanju Nacionalnog komiteta, o njegovom karakteru i nadležnosti ukinu i da se posle ostavke koju je Nacionalni komitet podneo Predsedništvu AVNOJ-a ozakone ova dva projekta.

Potpredsednik Ministarskog saveta i Ministar za Konstituantu Edvard Kardelj: Usvajanjem ovih dvaju zakona završava se misija Nacionalnog komiteta koji je svoje zadatke uspešno izvršio i koji je podneo ostavku uoči obrazovanja nove vlade. Mislim da predloge ovih odluka treba ponovo pregledati. To bi ovde mogli odmah da obave drugovi Frol, Pijade, Čolaković i Žujović.

(Posle kratke pauze)

Sekretar Mile Peruničić: Drugovi su pregledali predloge zakona, pa ću vam ih ja sada sa učinjenim izmenama i dopunama pročitati (*čita*):

PREDLOG ZAKONA

O UKIDANJU ČLANA 5, 6, 7 I 8 ODLUKE O VRHOVNOM ZAKONODAVNOM I IZVRŠNOM NARODNOM PREDSTAVNIČKOM TELU JUGOSLAVIJE I NACIONALNOM KOMITETU OSLOBODENJA JUGOSLAVIJE KAO PRIVREMENIM ORGANIMA VRHOVNE NARODNE VLASTI U JUGOSLAVIJI ZA VREME NARODNOOSLOBODILAČKOG RATA

Na osnovu člana 4 Odluke o Vrhovnom zakonodavnom i izvršnom narodnom predstavničkom telu Jugoslavije i Nacionalnom komitetu oslobođenja Jugoslavije kao privremenim organima vrhovne narodne vlasti u Jugoslaviji za vreme narodnooslobodilačkog rata, Predsedništvo Antifašističkog veća Narodnog oslobođenja Jugoslavije donosi sledeći zakon:

Član 1

Ukida se član 5, 6, 7 i 8 Odluke o Vrhovnom zakonodavnom i izvršnom narodnom predstavničkom telu Jugoslavije i Nacionalnom komitetu oslobođenja Jugoslavije kao privremenim organima vrhovne narodne vlasti u Jugoslaviji za vreme narodnooslobodilačkog rata, koji se odnose na Nacionalni komitet oslobođenja Jugoslavije kao na najviši izvršni i naredbodavni organ narodne vlasti u Jugoslaviji, preko kojega Antifašističko veće Narodnog oslobođenja Jugoslavije ostvaruje svoju izvršnu funkciju.

Član 2

Ovaj Zakon stupa na snagu danom obnarodovanja.

Pretsednik: Čuli ste prijedlog zakona. Ima li kakvih primjedaba? (Nema). Stavljam na glasanje. Prima li se prijedlog u redakciji koju je pročitao drug sekretar? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Molim sekretara da pročita Prijedlog zakona o raspuštanju Nacionalnog komiteta Jugoslavije.

Sekretar Mile Peruničić (čita):

PREDLOG ZAKONA
O RASPUŠTANJU NACIONALNOG KOMITETA JUGOSLAVIJE

S obzirom na obrazovanje Privremene Narodne Vlade Demokratske Federativne Jugoslavije, a na osnovu člana 4 Odluke o Vrhovnom zakonodavnom i izvršnom narodnom predstavničkom telu Jugoslavije i Nacionalnom komitetu oslobođenja Jugoslavije kao privremenim organima vrhovne narodne vlasti u Jugoslaviji, Predsedništvo Antifašističkog veća Narodnog oslobođenja Jugoslavije donosi sledeći zakon:

Član 1

Na osnovu člana 1 Zakona o ukidanju člana 5, 6, 7 i 8 Odluke o Vrhovnom zakonodavnom i izvršnom narodnom predstavničkom telu Jugoslavije i Nacionalnom komitetu Oslobođenja Jugoslavije kao privremenim organima vrhovne narodne vlasti u Jugoslaviji za vreme narodnooslobodilačkog rata, raspušta se Nacionalni komitet Oslobođenja Jugoslavije.

Član 2

Ovaj Zakon stupa na snagu danom obnarodovanja.

Pretsednik: Čuli ste Prijedlog zakona o raspuštanju Nacionalnog komiteta. Ima li ko kakvih primjedaba? (Nema). Prima li se predloženi zakon? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema).

Objavljujem da su oba zakonska prijedloga u Predsedništvu AVNOJ-a jednoglasno prihvaćena.

Ima li ko kakvih pitanja i prijedloga? (Nema). Onda današnju sjednicu zaključujem.

(Sednica je zaključena u 13,30 časova).

Осма седница

(31 марта 1945)

Почетак у 10,25 часова.

Претседавао Претседник АВНОЈ-а др **Иван Рибар**.

Присутни: Моша Пијаде, Антун Аугустинчић, Јосип Рус, Марко Вујачић;

Влада Зечевић, Владислав Рибникар, Едвард Кардељ, др Златан Сремец, Јакоб Авшич, прота Јевстатије Караматијевић, Јосип Јерас, др Љубо Леонтић, Момчило Марковић, др Нико Миљанић, Петар Стамболић, др Раде Прибићевић, Родољуб Чолаковић, Сретен Вукосављевић, Сретен Жујовић, Филип Лакуш, Фране Фрол. (Пуномоћјима заступљено још 15 чланова.)

Претседник: Отварам осму сједницу Претсједништва Антифашистичког вијећа народног ослобођења Југославије. Записник данашње сједнице водиће друг Љубо Леонтић пошто се секретар АВНОЈ-а друг Миле Перуничкић налази на путу. Предлажем слиједећи дневни ред данашње сједнице:

- 1) претрес Приједлога закона о укидању Главне контроле,
- 2) претрес Упутства о основним начелима за образовање влада федералних јединица федеративне Југославије,
- 3) претрес Пројекта закона о поступању са имовином коју су сопственици морали напустити у току окупације и имовином која им је одузета од окупатора и њихових помагача;
- 4) претрес Пројекта закона о промени назива органа грађанске власти;
- 5) претрес Пројекта закона о заштити народних добара, и
- 6) приједлози и питања.

Прима ли се предложени дневни ред? (Прима). Молим да саслушате записник сједнице од 7 марта који ће прочитати замјеник секретара друг др Љубо Леонтић.

Заменик секретара др Љубо Леонтић чита записнике сједница од 7 марта.

Претседник: Има ли примједба на записник? (Нема). Записник се овјерава.

Прије прелаза на дневни ред извјештавам Претсједништво АВНОЈ-а да је члан нашег Президијума др Анте Мандић имјенован за намјесника и на тај начин престао је бити даље чланом Претсједништва АВНОЈ-а.

Даље, извјештавам да сам од Земаљског антифашистичког вијећа народног ослобођења Босне и Херцеговине примио депешу од 24 фебруара 1945 године којом се предлаже да се Мухамед Судук искључи из Претсједништва АВНОЈ-а „услијед тога што је Судук у току свог рада у Народноослободилачком покрету испољио непријатељска схватања“ и што се „повезао са непријатељским елементима“. Прима ли се овај приједлог Претсједништва Земаљског антифашистичког вијећа народног ослобођења Босне и Херцеговине? (Прима). Има ли ко *против*? (Нема).

Обавјештавам даље Претсједништво да смо од ЗАВНОБИХ-а примили још једну депешу којом се предлаже да се у Претсједништво кооптира друг др Јаков Гргурић. Пошто је већ раније ово питање ријешено на приједлог ЗАВНОХ-а, то сматрам да је овај приједлог ЗАВНОБИХ-а излишан, јер је питање пријема др Гргурића у Претсједништво АВНОЈ-а ликвидирано.

Најзад, поставља се, другови, питање да ли сједницама претсједништва АВНОЈ-а могу присуствовати министри. Ја предлажем да о томе овдје прије прелаза на дневни ред продискутирамо. Има ријеч друг Родољуб Чолаковић.

Родољуб Чолаковић: Стављајући ово питање на дискусију сматрам да је оно умесно и да га треба посматрати овако. Нашим сједницама могу присуствовати, у раду учествовати са правом одлучивања само чланови, изабрани чланови АВНОЈ-а. Према томе, уколико су министри Владе ДФЈ чланови АВНОЈ-а, тј. његовог Претсједништва, они могу, мислим, једино учествовати у раду Претсједништва са правом гласа, а они чланови Владе ДФЈ који нису чланови Претсједништва АВНОЈ-а могу присуствовати сједницама уколико их дневни ред интересује, али, мислим, не могу учествовати с правом одлучивања.

Влада Зечевић: И ја делим мишљење друга Чолаковића и сматрам да чланови Владе који нису и чланови Претседништва АВНОЈ-а могу долазити на седнице Претседништва АВНОЈ-а кад су предлагачи закон о којима ми на седницама дискутујемо и које овде усвајамо.

Моша Пијаде: У овом питању ствар је неспорна о томе да на седницама Претседништва АВНОЈ-а с правом гласа могу одлучивати само чланови пленума Претседништва АВНОЈ-а. Наше је тело изборно,

АВНОЈ је претставнички орган и, према томе, у њему могу својим гласом одлучивати само његови чланови. Али то не значи да ми члановима Владе ДФЈ не треба да омогућимо учествовање у нашем раду. Они могу, кад год зажеле, присуствовати нашим седницама, али без права одлучивања. Тако исто становиште већ је заузето у погледу права гласа министара у Законодавном одбору.

Министар правосуђа Фране Фрол: Сматрам да ово питање, обзиром на образовање нове владе и проширење АВНОЈ-а у смислу споразума Тито—Шубашић треба упутити Одбору за проширење АВНОЈ-а да га он расправи кад буде изабран, и кад се буде састао.

Претседник: Прима ли се овај приједлог? (Прима). Онда прелазимо на дневни ред.

Као прва точка дневног реда је претрес Приједлога закона о укидању Главне контроле. Пошто овај законски приједлог није био претресан у Законодавном одбору сматрам да га треба упутити на разматрање Законодавном одбору с препоруком да се што прије проучи и достави Претсједништву са извјештајем.

Министар правосуђа Фране Фрол: Ми смо у Повјереништву правосуђа ово питање разматрали и израдили смо нацрт одлуке о оснивању контролне комисије при Националном комитету ослобођења Југославије. Наш приједлог треба проучити са Приједлогом закона о укидању Главне контроле који је стављен на дневни ред. Ја се слажем са другом претсједником да га треба упутити Законодавном одбору. Али, ипак сматрам за потребно да овдје пред Претсједништвом дам слиједеће образложење поводом нашег приједлога.

Установа Главне контроле са функцијама које је она имала у старој Југославији не може више опстати. Оснивањем народних судова у њихову надлежност треба да пређу спорови око накнаде штете коју су починили рачунопологачи и друга одговорна лица према држави. Успостављањем установе Јавног тужиоца треба да отпадне надлежност бивше Главне контроле у погледу иницијативе коју је она имала у административним споровима. Најзад, превентивна контрола која је досада вршена преко месних контрола, отпадне из разлога што таква контрола у установама народне власти неће бити потребна. Према томе, контролну функцију треба свести на овјеравање завршног рачуна и на преглед, исправку и ликвидацију рачуна рачунопологача.

Да би ова функција могла да се врши довољна је установа једне контролне комисије при Претсједништву Националног комитета ослобођења Југославије односно сада при Претсједништву Савезне владе, која би се састојала од претсједника и мањег броја чланова (можда два или три) са потребним помоћним особљем. Али, да би се могла финансиска управа контролисати потребно је да рачунопологачи повремено достављају рачуне са правдајућим документима контролној комисији

како би она могла скретати пажњу Министарству финансија на евен-туалне недостатке и неправилности у раду.

Контролна комисија при Претседништву Владе Демократске федеративне Југославије вршила би послове који се односе само на буџет Демократске федеративне Југославије, док би федералне јединице, ради контроле својих буџета, имале да образују сличне комисије при земаљским антифашистичким вијећима.

Мени се чини да сам овим кратким образложењем указао на важност установљења контролних комисија.

Претседник: Прима ли се наш приједлог да се оба ова нацрта упуте Законодавном одбору? (Прима). Прелазимо на другу тачку дневнога реда: претрес Упутства о основним начелима за образовање влада федералних јединица. Дајем ријеч другу Моши Пијаде који ће поднијети извјештај о приједлогу овог упутства.

Моша Пијаде: Другови, брзим и неодољивим напредовањем наше храбре војске, уз помоћ братске Црвене армије, сваким даном се ослобађају нове и нове територије. Ускоро ће доћи дан кад ће наша читава домовина бити ослобођена. Недавно је образована привремена централна влада у духу споразума Тито—Шубашић. Све ове околности намећу нам дужност и обавезу, да, у смислу начела о федеративном уређењу наше државе, која смо свечано прокламовали на историском Другом заседању АВНОЈ-а у Јајцу, извршимо све припреме за још чвршће организовање државне власти на целој нашој територији. После образовања јединствене централне владе нема сумње да треба приступити образовању и народних влада у свим федералним јединицама, јер су за то сазрели сви услови. Народне владе моћи ће са више успеха у новим условима, уз помоћ и сарадњу са централном владом, допринети учвршћењу народне власти и организовању државног апарата с којим треба отпочети велики рад на обнови целокупне привреде и свеколиког друштвеног живота. Масу питања нови живот поставља не само пред нашу централну владу, већ и пред федералне које, по принципу федерације, треба на себе да приме низ послова и да самостално одлучују о свим животним питањима која се тичу њихових федералних јединица. Али овом питању треба приступити свом озбиљношћу. Био је прво израђен нацрт закона о образовању влада федералних јединица. Али, кад је ова ствар боље проучена, стало се, на гледиште да се то питање, баш у духу принципа федерације, не може решавати законом, већ да то питање од АВНОЈ-а, као највишег претставничког органа, треба да потекне у виду извесног иницијативног предлога, предлога и упутства како треба ово питање решити да би се постигла једнообразност. У том циљу Претседништво је израдило један предлог Упутства о основним начелима за образовања влада федералних јединица федеративне Југославије, који гласи (чита):

ПРЕДЛОГ УПУТСТВА

О ОСНОВНИМ НАЧЕЛИМА ЗА ОБРАЗОВАЊЕ ВЛАДА ФЕДЕРАЛНИХ ЈЕДИНИЦА ФЕДЕРАТИВНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Претседништво АВНОЈ-а сматра да је у најкраће време потребно приступити именовану и организацији Влада појединих федералних јединица. Влада федералне јединице ће бити привремена и вршиће на територији федералне јединице извршне послове у својој надлежности све док се путем заједничког Устава не реши дефинитивно питање основног уређења Федеративне Југославије.

Ради постизавања једнообразности у организацији целокупне државне власти, како у централној управи тако и у федералним јединицама, као и у циљу бољег и лакшег администрирања и ефикасније сарадње између централне власти и федералних јединица, као и ових међу собом, Претседништво АВНОЈ-а је одлучило да се уостављање и образовање привремених влада има извести по овим општим начелима:

Члан 1

Привремене владе, као врховни извршни и наредбодавни органи државне власти федералних јединица носе назив: — У Србији: Влада Србије; у Хрватској — Влада Хрватске; у Словенији — Влада Словеније; у Босни и Херцеговини — Влада Босне и Херцеговине; у Македонији — Влада Македоније; у Црној Гори — Влада Црне Горе.

Члан 2

Владе федералних јединица именују претседништва земаљских већа (Скупштина, Свет, Собрање).

Владе федералних јединица одговарају и полажу рачун пред земаљским већима (Скупштином, Светом, Собрањем) и њиховим претседништвима.

Члан 3

Владе федералних јединица се састоје од: претседника Владе, једног или два потпретседника Владе и министара: унутрашњих послова, правосућа, просвете, финансија, индустрије и рударства, трговине и снабдевања, пољопривреде и шумарства, социјалне политике и народног здравља, и грађевина.

Поједина министарства, према потребама појединих федералних јединица, а по сродности послова, могу се спајати. Исто тако могу се рударство и шумарство одвојити у посебна министарства у оним федералним јединицама, гдје једна или друга од тих двеју грана привреде заузима нарочито важно место.

Члан 4

Владе федералних јединица преко појединих министарства руководе на територији својих јединица гранама и пословима државне управе који не спадају у надлежност Владе Федеративне Југославије и њених министарстава.

Члан 5

Влада федералних јединица преко свог Претседништва руководи, сједињује и усмерава рад појединих министара и других установа које долазе у њену надлежност.

Члан 6

Влада и министри федералних јединица издају у границама својих надлежности уредбе, наредбе и упутства на основи закона Антифашистичког Већа Народног Ослобођења Југославије, односно његовог Претседништва и земаљских већа (Скупштина, Свет, Собрање) односно њихових претседништава, као и на основи уредаба, наредаба и упутстава Владе Федеративне Југославије, а министри и на основу уредаба и упутстава владе федералних јединица те на основу решења појединих министара Владе Федеративне Југославије уколико се односе на делокруг који спада у компетенцију Владе Федеративне Југославије.

Члан 7

Влада и министри федералних јединица имају право присуствовати заседањима земаљских Већа (Скупштине, Света, Собрања) или на седницама њихових претседништава и дужни су дати најдоцније у року од пет дана усмени или писмени одговор на питање упућено им од стране чланова ових тела.

Члан 8

Влада федералних јединица при ступању на дужност полаже заклетву да ће бити верна народу, тековинама Народноослободилачке борбе, братству и јединству између народа Југославије и да ће савесно испуњавати све законске прописе. Заклетву полаже пред земаљским Већима (Скупштинама, Светом, Собрањем) односно њиховим претседништвима и то на основу текста који ови одреде.

Претседник: Стављам на дискусију Упутство о основним начелима за образовање влада федералних јединица. Дајем ријеч другу Моши.

Моша Пијаде: Ја сам читајући овај пројекат приметио да су сувишне речи оне које говоре о томе да ће владе федералних јединица бити привремене и зато бих ове речи: „ће бити привремене“ изоставио. Треба само рећи: „влада федералне јединице вршиће...“ (Прима се).

Претседник: Имаде ријеч друг Фрол.

Фране Фрол: Ја бих учинио примједбу гледе члана 5. Овај члан би требало престилизовати и рећи:

Члан 5

Организација, дјелокруг и рад претсједника владе и министарстава прописат ће се посебним уредбама Претсједништва федералне владе односно надлежних министара.

Претседник: Прима ли се ова нова редакција члана 5 упутства коју је предложио друг Фрол? (Прима).

Влада Зечевић: Чини ми се да би било потребно да се у упутство унесе дословни текст заклетве коју ће полагати федералне владе и то у члан 6 на основу онога што је речено овде у члану 8.

Претседник: Жели да говори друг Жујовић. Имате ријеч.

Сретен Жујовић: Предлажем измену реда речи у заклетви, коју упутство предвиђа, тако да место: „да ће бити верна народу, тековинама Народноослободилачке борбе, братству јединству између народа Југославије“ — ставимо: „да ће бити верна народу, братству и јединству народа Југославије и свим тековинама Народноослободилачке борбе.“

Претседник: Ријеч има др Сремец.

Др Златан Сремец: Ја, напротив, сматрам да је сувишно и непотребно да се формулира текст заклетве како то тражи друг Зечевић. То треба препустити федералним јединицама да свака формулира заклетву према садржини члана 8.

Фране Фрол: Нема потребе мијењати члан 6 зато што члан 8 говори о заклетви, која би, према приједлозима друга Зечевића и Жујовића, гласила: „заклињем се да ћу бити вјеран народу, братству и јединству народа Југославије и свим тековинама Народноослободилачке борбе и да ћу савесно испуњавати све законске прописе.“

Претседник: Пошто и приједлог овог упутства има законску вриједност и значај, то сматрам да га са свим овим сугестијама и изменама које су овдје предложене упутимо Законодавном одбору ради коначне редакције. Прима ли се овај приједлог? (Прима). Прелазимо на трећу точку дневног реда: претрес Приједлога закона о поступању са имовином коју су сопственици морали напустити у току окупације и имовином која им је одузета од стране окупатора и њихових помагача. Стављам овај приједлог на дискусију. Имаде ријеч др Раде Прибићевић.

Др Раде Прибићевић: Желим да ставим једну напомену. На овај закон ја сам ставио низ примједба и сматрам да га треба знатно мијењати. Ја сам све те своје примједбе ставио на папир и аргументирао их, па молим за обавјештење да ли су оне узете у обзир приликом дискусије у овом нацрту. Уколико то није учињено, молим да се оне доставе Законодавном одбору пошто ће се ово питање сигурно још морати да проучава.

Претседник: Ваше су примједбе достављене Законодавном одбору који ће их с пажњом размотрити. Имаде ријеч друг Пијаде.

Известилац Моша Пијаде: Предлог закона о поступању са имовином коју су сопственици морали напустити у току окупације и имовином која им је одузета од стране окупатора и његових помагача, који ћу имам част поднети Претседништву АВНОЈ-а, резултат је дужег проучавања овог питања, за шта су први потстрек дали оправдани приговори заинтересованих лица на извесне поступке Државне управе народних добара или других органа власти, којима су та лица била повређена у своје право или су мислила да су у њима повређена.

Како су се наше власти у првом моменту сусреле са овим питањем у вези са јеврејском имовином, био је прво израђен пројекат за поступање са том имовином. Међутим, чим је пројекат био израђен видело се да насилно одузимање имовине, чак и из расистичких и националистичких и верских разлога није погађало само Јевреје, него и Србе и Словенце и друге наше народности, па да су и грађане свих наших народности погађала таква развлашћивања из политичких разлога (конфискација имовине партизана, комуниста и других припадника НО покрета и уопште лица која су се својим патриотским радом замерила окупатору и његовим слугама).

Ради тога је израђен сада поднети пројекат који, дакле, обухвата све случајеве одузимања имовине нашим грађанима од стране окупатора и његових помагача из расистичких, верских, националних или политичких разлога.

Фашистички окупатори нису само поцепали Југославију на више делова и поставили тамо различите власти од својих слугу и помагача, него су у свима тим деловима, а уз помоћ домаћих издајника, завели страховит терор над нашим грађанима, такорећи спровели су потпуно истребљење великог броја становништва употребљавајући за ово расистичке, верске, националне или политичке разлоге. Свирепи покољи и уништавање нашег становништва без обзира да ли је било уперено против Срба, Јевреја, Словенаца и других, било је праћено необузданом пљачком и одузимањем имовине, протеривањем наших грађана са њихових имања без игде ичега и разграбљивањем те имовине, њеним поклањањем или предавањем лицима немачке народности или помагачима окупатора.

Одлука АВНОЈ-а од 21 новембра 1944 о државној управи над имовином неприсутних лица показала се у пракси недовољна за регулисање целог овог питања, које је она обухватила само сумарно и деломично те због тога није могла спречити различит поступак и несналажење органа власти у решавању појединачних оправданих захтева оштећених грађана. Дух и циљ данашњег уређења у нашој народној држави и интереси правде захтевају да се исправе све овакве неправде нанете нашим грађанима од стране окупатора и њихових помагача, а

местимично и неповољан положај у који су понеки оштећени грађани доспели због тога што су њихови оправдани захтеви неправилно решавани, налажу народном претставништву да ово питање реши доношењем закона који ће осигурати у потпуности оправдане интересе свих наших грађана који су страдали од пљачкашког беса окупатора и његових помагача.

Пројект који се подноси израђен је у основи у Правној комисији Владе после узимања у обзир ранијих пројеката и различитих примедба. Сматрајући да овај закон у предложеној редакцији одговара својој сврси, а да је предмет хитан, у име Законодавног одбора молим Претседништво да га узме у претрес као хитно потребан.

Претседник: Имаде ријеч друг Вукосављевић.

Сретен Вукосављевић: Ово је питање веома осетљиво и чини ми се веома компликовано, јер су окупација, терор, распарчавање државе које су фашисти извршили и истребљивање наших народа које су они тако свирепо спроводили, унели и у имовинске односе хаос. То стање треба расправити правично, правилно и потпуно. Тиме би требало Законодавни одбор, и поред тога што је друг Пијаде подвукао колико се и где на овом законском пројекту радило, и са колико воље и удубљивања, — поново да се позабави и да проучи све примедбе и предлоге који су овде пали и који ће још сигурно пасти.

Јакоб Авшич: И ја се с тим слажем. Треба водити рачуна о свим случајевима, било да се могу генерализати, било да су усамљени. Али пошто ова питања дубоко засежу у животне интересе оштећених треба све потпуно проверити и извући потребне закључке.

Претседник: Имаде ријеч друг Леонтић.

Др Љубо Леонтић: Ми смо на једној од прошлих сједница, на мој приједлог, одлучили да се припреми пројекат одлуке о неважности приватно-правних уговора склопљених за вријеме окупације. Ја сам тај нацрт саставио. Али материја коју третира мој нацрт има додирних тачака са материјом законског предлога који је на дневном реду. Пошто је мој предлог сасвим кратак, ја би молио да га саслушате (*чита*):

У вези „Одлуке о укидању и неважности свих правних прописа које су окупатори и њихови помагачи донели за време окупације у Југославији“ од 3 фебруара 1945, Претседништво Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије, по предлогу Владе Демократске федеративне Југославије, а на основу чл. 4 Одлуке о врховном законодавном и извршном народном претставничком телу Југославије, доноси ову

О Д Л У К У :

Члан 1

Приватно-правни уговори, склопљени под окупацијом за вријеме н. о. рата, остају на снази.

Ако се која од странака сматра оштећена таквим уговором зато што је до њега дошло под околностима ништавости или стиске, она може тужбом пред надлежним народним судом покренути поступак за поништење тога уговора, за повратак у пређашње стање или за накнаду штете, у року од једне године дана од дана обнародовања ове одлуке.

Члан 2

Посебним разлогом за покретање таквог поступка сматраће се стање стиске у којем му се тужитељна странка или њена породица налазила зато што су она или чланови њене породице били политички прогањани од стране туђих или домаћих органа државне власти прије или за вријеме рата.

Члан 3

Ако тужени уговорач није знао нити морао знати за стање стиске из члана 2 у часу уговарања на страни тужитеља, овај ће му повратити цијену сходно опћим прописима о валути и размјеру вриједности новца којим је плаћена цијена и којим му се враћа. Уосталом ће се поступити аналогно прописима Закона о поступању с имовином коју су сопственици морали напустити у току окупације итд. од . . . . 1945.

Члан 4

Ако је за вријеме рата на противној страни уговорач био Нијемац или углављени помагач окупатора, сматраће се да је он морао знати да је на страни тужитеља при уговарању постојало стање стиске.

Члан 5

Трећему лицу које је до предмета из побијаног уговора дошло у доброј вјери, суд ће одредити примјерену накнаду за предмете повраћене тужитељној странци.

Члан 6

У погледу поступка по овој одлуци важе аналогно одредбе члана 3, 4 и 5 цитиране одлуке од 3 јануара 1945.

Члан 7

Ова одлука ступа на снагу даном објављења.

То је мој предлог. Као што видите, он је у вези са законом о коме се овде дискутује па молим да се ова два нацрта заједно проучавају.

Претседник: Имаде ријеч друг Чолаковић.

Родољуб Чолаковић: Из ове кратке дискусије видимо да постоје уствари три приједлога: приједлог друга Пијаде, писмени приједлог друга др Раде Прибићевића и приједлог друга др Леонтића који смо сада чули. Материја је заиста врло осјетљива. Неопходно је да се сви ови нацрти детаљно проуче, да се све околности подробно испитају, све озбиљно

провјери, па да тек онда о томе одлучујемо. Вјероватно да о томе постоје нека искуства и у СССР-у. Зато предлажем да се дискусија о овом питању прекине овде у Претсједништву с тим да се цијела ствар повјери Законодавном одбору.

Претседник: Прима ли се приједлог друга Чолаковића да се сав овај материјал, сви нацрти и све примједбе упуте Законодавном одбору у рад? (Прима). Прелазимо онда на четврту тачку дневног реда: претрес Пројекта закона о промјени назива органа грађанске власти. Пошто постоји предлог да се овај закон скине с дневног реда и упуту Законодавном одбору на претрес и извјештај, то питам Претсједништво прима ли овај предлог или не? (Прима).

Исто бих то предложио и са тачком 5 дневног реда: и Приједлог закона о заштити народних добара упутно бих Законодавном одбору. (Прима се).

Сада прелазимо на посљедњу тачку дневног реда: приједлози и питања:

Уже Претсједништво АВНОЈ-а разматрало је и дискутирало питање оснивања сталних одбора АВНОЈ-а. Постигнута је сагласност да вам се предложи установљење и избор Законодавног, Административног и Имуниетно--мандатног одбора, затим Одбора за молбе и жалбе и Одбора за проширење АВНОЈ-а, који треба да оснујемо у смислу споразума Тито—Шубашић.

У име ужег Претсједништва слободан сам предложити вам да у Законодавни одбор изаберемо другове Мошу Пијаде, др Благоја Нешковића, Петра Стамболића, Филипа Лакуша, Јосипа Руса, Димитра Влахова и Марка Вујачића.

У Одбор за молбе и жалбе предлажем другове Момчила Марковића, Јосипа Јераса и Марка Вујачића.

У Административни одбор др Ника Миљанића и генерал-мајора Јакоба Авшича.

У Имуниетно-мандатни одбор предлажем проту Јевстатија Караматијевића, Јосипа Руса и Филипа Лакуша.

У Одбор за проширење АВНОЈ-а предлажем другове Мошу Пијаде, Едварда Кардеља, др Павла Грегорића, Франа Фрола, др Раду Прибићевића, Марка Вујачића, Милована Ђиласа, Александра Ранковића, Родољуба Чолаковића, Бана Андрејева, Николу Петровића и Андрију Хебранга. Прима ли се овај приједлог ужег Претсједништва? (Прима). Има ли ко *против*? (Нема).

Пошто смо изабрали сталне одборе АВНОЈ-а молим другове да се у одборима, у које су изабрани, конституишу и о томе обавијесте Претсједништво АВНОЈ-а.

Пошто је овим исцрпен дневни ред данашње сједнице, јер се више нико не јавља за ријеч, ову сједницу закључујем.

(Седница је закључена у 12 часова).

Deveta sednica

(5 aprila 1945)

Početak u 16,20 časova.

Pretsedavao Predsednik AVNOJ-a dr Ivan Ribar.

Prisutni: Moša Pijade, Antun Augustinčić, Josip Rus, Dimitar Vlahov, Marko Vujačić;

Mile Peruničić;

Aleksandar Ranković, Andrija Hebrang, Vlada Zečević, Vladislav Ribnikar, dr Vladimir Bakarić, Voja Leković, Đuro Pucar, Edvard Kardelj, dr Zlatan Sremec, Jakob Avšič, Josip Jeras, dr Josip Smoldlaka, Lazar Koliševski, dr Ljubo Leontić, Momčilo Marković, dr Niko Miljanić, dr Pavle Gregorić, Petar Stambolić, Rodoljub Čolaković, Spasenija Babović, Sreten Vukosavljević, Sreten Žujović, Filip Lakuš, Frane Frol, Franjo Gaži. (Punomoćjima zastupljena još 4 člana Predsedništva.)

Predsednik: Otvaram devetu sjednicu Predsjedništva AVNOJ-a. Zapisnik današnje sjednice vodiće drug Mile Peruničić, sekretar Predsjedništva AVNOJ-a. Izvolite saslušati zapisnik prošle sjednice koji će pročitati drug sekretar Peruničić.

Sekretar Mile Peruničić čita zapisnik sednice Predsedništva AVNOJ-a od 31 marta 1945 godine.

Predsednik: Ima li primjedaba? (Nema). Pošto primjedaba nema, zapisnik se ovjerava. Predlažem slijedeći dnevni red:

- 1) pretres Prijedloga zakona o Kontrolno-računskoj komisiji,
- 2) pretres Prijedloga zakona o državnom pečatu,
- 3) pretres Prijedloga zakona o povlačenju i zamjeni okupacijskih novčanica,
- 4) pretres Prijedloga zakona o kursevima za povlačenje okupacijskih novčanica i o reguliranju obaveza.
- 5) pretres Prijedloga zakona o povlačenju potvrda izdatih na povučene okupacijske novčanice i o uređenju vezanih računa.

- 6) pretres Prijedloga budžeta za april—juni 1945 godine.
- 7) pretres Prijedloga zakona o Državnoj komisiji za ratnu štetu,
- 8) pretres Prijedloga zakona o oduzimanju ratne dobiti,
- 9) pretres Prijedloga zakona o dopuni Odluke o rukovođenju medicinskom proizvodnjom,
- 10) pretres Prijedloga zakona o stavljanju na raspoloženje svega medicinskog osoblja, i
- 11) prijedlozi i pitanja.

Prima li se predloženi dnevni red? (Prima).

Izvištavam da je Ministar narodnog zdravlja drug dr Sremec tražio hitnost za projekte zakona o dopuni Odluke o rukovođenju medicinskom proizvodnjom i o stavljanju na raspoloženje svega medicinskog osoblja. U obrazloženju koje nam je drug Sremec uputio, traži se hitnost. Pošto su razlozi koje je drug ministar, kao predlagač, saopćio Pretsjedništvu, opravdani, projekti su stavljeni na dnevni red koji ste vi jednoglasno prihvatili. Sada postavljam pitanje: primete li vi zahtjev da se ovi zakonski projekti ministra druga Sremeca raspravljaju kao hitni? (Prima se). Konstatiram da je tražena hitnost jednoglasno primljena.

Prije prelaza na dnevni red izvištavam da je Zakonodavni odbor završio rad na konačnoj redakciji Uputstva o osnovnim načelima za obrazovanje vlada federalnih jedinica Demokratske federativne Jugoslavije.

Pošto sam obaviješten da je Zakonodavni odbor, dajući konačnu redakciju, usvojio i sve prijedloge koji su podneseni na prošloj sjednici AVNOJ-a i pošto su drugovi cijelo ovo uputstvo, koje vam je bilo razdijeljeno, proučili i konačno redigirali, smatram i predlažem da ga treba u cijelosti prihvatiti. Molim druga Mošu Pijade da izvoli pročitati uputstvo prema definitivnoj redakciji Zakonodavnog odbora.

Izvestilac Moša Pijade (čita):

PREDLOG UPUTSTVA

O OSNOVNIM NAČELIMA ZA OBRAZOVANJE VLADA FEDERALNIH JEDINICA DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE

Pretsedništvo AVNOJ-a smatra da je u najkraće vreme potrebno pristupiti imenovanju i organizaciji vlada pojedinih federalnih jedinica. Vlada federalne jedinice vršiće na teritoriji federalne jedinice izvršne i naredbodavne poslove u svojoj nadležnosti.

Radi postizavanja jednoobraznosti u organizaciji celokupne državne vlasti, kako u centralnoj upravi, tako i u federalnim jedinicama, kao i u cilju boljeg i lakšeg administriranja i efikasnije saradnje između centralne vlasti i federalnih jedinica kao i ovih među sobom, Predsedništvo AVNOJ-a je odlučilo da se uspostavljanje i obrazovanje privremenih vlada ima izvesti po ovim opštim načelima:

Član 1

Vlade federalnih jedinica kao vrhovni izvršni i naredbodavni organi državne vlasti federalnih jedinica nose naziv: u Srbiji — Vlada Srbije, u Hrvatskoj — Vlada Hrvatske, u Sloveniji — Vlada Slovenije, u Bosni i Hercegovini — Vlada Bosne i Hercegovine, u Makedoniji — Vlada Makedonije, u Crnoj Gori — Vlada Crne Gore.

Član 2

Vlade federalnih jedinica imenuju predsedništva zemaljskih veća (skupština, sveta, sobranja).

Vlade federalnih jedinica odgovaraju i polažu račun pred zemaljskim većima (skupštinom, svetom, sobranjem) i njihovim predsedništvima.

Član 3

Vlade federalnih jedinica se sastoje od: Predsednika vlade, jednog ili dva Potpredsednika vlade i ministara: unutrašnjih poslova, pravosuđa, prosvete, finansija, industrije i rudarstva, trgovine i snabdevanja, poljoprivrede i šumarstva, socijalne politike i narodnog zdravlja, građevina.

Pojedina ministarstva, prema potrebama pojedinih federalnih jedinica a po srodnosti poslova, mogu se spajati a prema specijalnim potrebama mogu se osnivati i druga ministarstva po prethodnoj saglasnosti Predsedništva AVNOJ-a.

Član 4

Vlade federalnih jedinica preko pojedinih ministarstava rukovode na teritoriji svojih jedinica granama i poslovima državne uprave koji ne spadaju u nadležnost Vlade federativne Jugoslavije i njenih ministarstava.

Član 5

Organizaciju i delokrug rada vlade federalne jedinice, njenog predsedništva i pojedinih ministarstava propisuje posebnom odlukom predsedništvo zakonodavnog tela dotične federalne jedinice.

Član 6

Vlada i ministri federalnih jedinica izdaju u granicama svojih nadležnosti uredbe, naredbe i uputstva na osnovu zakona Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije, odnosno njegovog Predsedništva i zemaljskih veća (skupština, sveta, sobranja) odnosno njihovih predsedništava kao i na osnovi uredaba, uputstava Vlade federativne Jugoslavije, a ministri i na osnovu uredaba i uputstava vlada federalnih jedinica te na osnovu rešenja pojedinih ministara Vlade federativne Jugoslavije u koliko se odnose na delokrug koji spada u kompetenciju Vlade federativne Jugoslavije.

Član 7

Vlada i ministri federalnih jedinica imaju pravo prisustvovati zasjedanjima zemaljskih veća (skupština, sveta, sobranja) ili na sednicama njihovih predsjedništava i dužni su dati najdocnije u roku od 5 dana usmeni ili pismeni odgovor na pitanje upućeno im od strane člana ovih tela.

Član 8

Vlada federalne jedinice pri stupanju na dužnost polaže zakletvu da će biti verna narodu, bratstvu i jedinstvu naroda Jugoslavije i svima ostalim tekovinama Narodnooslobodilačke borbe i da će savesno ispunjavati sve zakonske propise.

Zakletvu polaže pred zemaljskim većem (skupštinom, svetom, sobranjem) odnosno njihovim predsjedništvom i to na osnovu teksta koji ovi odrede.

To je drugovi, tekst uputstva.

Predsjednik: Ima li primjedaba? (Nema). Prima li se ovo uputstvo? (Prima). Pošto je Predsjedništvo AVNOJ-a usvojilo Uputstvo o osnovnim načelima za obrazovanje vlada federalnih jedinica onda ćemo ga odmah dostaviti zemaljskim antifašističkim vijećima. Sada prelazimo na dnevni red.

Prva točka dnevnog reda je pretres Prijedloga zakona o Kontrolno-računskoj komisiji. Imade riječ drug Moša Pijade, izvjestilac Zakonodavnog odbora.

Izvestilac Moša Pijade: Zakonodavni odbor pretresao je i usvojio Predlog zakona o kontrolno-računskoj komisiji. Postojala su dva predloga: jedan o ukidanju Glavne kontrole, koji je podnelo Ministarstvo finansija, a drugi o Kontrolno-računskoj komisiji, koji je izradilo Ministarstvo pravosuđa. Mi smo u Zakonodavnom odboru stali na gladište da nije potrebno donositi specijalan zakon o ukidanju Glavne kontrole, jer je ta institucija stare Jugoslavije već ukinuta odlukama donesenim na Drugom zasjedanju AVNOJ-a u Jajcu, a to je uostalom indirektno predviđeno i predlogom zakona koji je podneo ministar drug Frol, jer se u čl. 10 kaže da će službenike, arhivu i inventar bivše Glavne kontrole preuzeti Ministarstvo finansija DFJ.

Značaj i potreba donošenja Zakona o Kontrolno-računskoj komisiji sastoji se u tome što će se njime obezbediti puna kontrola rada svih računopolagača u državnom aparatu, overavanja i pregleda državnih računa i obavljanje preventivne kontrole u materijalnom poslovanju našeg novog državnog aparata. Kontrolno-računska komisija, isto tako, biće aparat koji će Javnom tužioštvu i Ministarstvu finansija signalizirati na sve nepravilnosti i nedostatke koji budu uočeni u postupku i organizaciji finansijske službe. Tekst Zakona o kontrolno-računskoj komisiji glasi (*čita*):

PREDLOG ZAKONA
O KONTROLNO-RAČUNSKOJ KOMISIJI

Član 1

Prj Predsedništvu Ministarskog saveta osniva se Kontrolno-računska komisija u čiju nadležnost spada:

1) pregled, rasprava i razrešenje državnih završnih računa računopolagača;

2) pregled i overa državnog završnog računa i dostavljanje izveštaja Antifašističkom veću narodnog oslobođenja Jugoslavije o nadenom stanju;

3) povremeno dostavljanje izveštaja Ministarstvu finansija i Javnom tužiocu Demokratske federativne Jugoslavije o nadenim nepravilnostima i nedostacima u postupku i organizaciji državne finansijske uprave.

Član 2

Računopolagači su dužni da krajem svakog meseca dostave Kontrolno-računskoj komisiji naloge za isplatu izvršene u toku prethodnog meseca sa pravdajućim dokumentima.

Zajedno sa nalogima za isplatu i pravdajućim dokumentima za poslednji mesec računске godine, računopolagači su dužni da dostave Kontrolno-računskoj komisiji i završne račune za izvršenje budžeta.

Kontrolno-računska komisija može odrediti pregled naloga za isplatu sa pravdajućim dokumentima na licu mesta gde to zahtevaju interesi pregleda i dobrog funkcionisanja nadležstava čiji se računi pregledaju.

Član 3

Kontrolno-računska komisija račune računopolagača ili razrešava ili na njih stavlja primedbe. Ukoliko računopolagači ne postupe po primedbama, Kontrolno-računska komisija dostaviće izveštaj Javnom tužiocu Demokratske federativne Jugoslavije radi eventualnog pokretanja postupka za utvrđivanje materijalne ili krivične odgovornosti.

Član 4

Kontrolno-računsku komisiju sačinjavaju: Predsednik, tri člana komisije, referenti i potreban broj ostalog pomoćnog osoblja.

Član 5

Za predsednika Kontrolno-računske komisije može biti postavljeno lice koje je završilo pravni fakultet, a za članove mogu biti postavljeni bilo lica sa svršenim pravnim fakultetom, bilo sa visoko-ekonomskom komercijalnom školom.

Predsednika i članove Kontrolno-računske komisije postavlja Predsedništvo Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije. Referente i drugo pomoćno osoblje postavlja Predsednik Kontrolno-računske komisije.

Član 6

Poslove iz člana 1 ovog Zakona Kontrolno-računska komisija rešava u veću od 3 člana.

Član 7

U federalnim jedinicama obrazovaće se komisija sa zadacima iz člana 1 ovog Zakona ukoliko se isti odnose na rad računopolagača pojedinih federalnih jedinica.

Član 8

Postupak za rad i unutrašnje poslovanje Kontrolno-računske komisije propisaće se Pravilnikom Predsednika Ministarskog saveta na predlog Kontrolno-računske komisije a po saslušanju Ministra finansija. Ostala pitanja u vezi sa radom Kontrolno-računske komisije rešiće se naknadno posebnim propisima.

Član 9

Preventivnu kontrolu izvršenja budžeta vršiće Ministarstvo finansija — Kontrolno odeljenje prema Odluci Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije br. 420/I od 30 decembra 1944 godine («Službeni list» br. 8 od 27 februara 1945 godine).

Član 10

Službenici bivše Glavne kontrole stavljaju se na raspoloženje Ministarstvu finansija, koje će preuzeti i njenu arhivu i inventar.

Član 11

Ovaj Zakon stupa na snagu čim se objavi.

Na kraju, u ime Zakonodavnog odbora, predlažem Predsedništvu da se ovaj predlog prihvati onako kako sam ga pročitao.

Predsednik: Otvaram diskusiju u načelu o ovom zakonskom projektu. Želi li ko da govori? (Niko). Prima li se zakonski prijedlog u načelu? (Prima). Pošto je zakonski prijedlog u načelu prihvaćen, prelazimo na pretres u pojedinostima. Molim druga izvjestioca da čita član po član.

Izvestilac Moša Pijade čita naslov i član 1 zakonskog predloga.

Predsednik: Otvaram diskusiju u pojedinostima. Ima li primjedaba? (Nema). Stavljam naslov i čl. 1 na glasanje? Prima li se? (Prima). Ima li ko protiv? (Nema). Naslov i član 1 primljeni su u redakciji Zakonodavnog odbora. Idemo dalje.

(Za ovim je Predsedništvo AVNOJ-a usvojilo bez ikakvih izmena i jednoglasno zakonski predlog od čl. 2 do zaključno čl. 11 po predlogu Zakonodavnog odbora.)

Ovim je diskusija u pojedinostima završena. Pitam da li se Zakon o Kontrolno-računskoj komisiji prima i u cjelini. (Prima). Ima li ko protiv? (Nema). Objavljujem da je zakonski prijedlog prihvaćen.

Prelazimo na drugu točku dnevnog reda: pretres Prijedloga zakona o državnom pečatu. Molim druga Mošu Pijade da u ime Zakonodavnog odbora podnese izvještaj.

Izvestilac Moša Pijade: Mi smo u Zakonodavnom odboru usvojili, sa izvesnim tehničkim i stilističkim dopunama, tekst predloga koji je dostavio Ministar pravosuda. Saglasili smo se da je zakon potrebno doneti i predlažemo da ga usvojite, onako kako ga je Zakonodavni odbor redigovao. Predlog zakona glasi (*čita*):

PREDLOG ZAKONA O DRŽAVNOM PEČATU

Na predlog Ministarskog saveta, a na osnovu člana 4 Odluke o Vrhovnom zakonodavnom i izvršnom narodnom predstavničkom telu Jugoslavije kao privremenom organu vrhovne narodne vlasti u Jugoslaviji za vreme narodno-oslobodilačkog rata, Predsedništvo Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije donosi sledeći Zakon:

Član 1

Državni pečat ima oblik kruga čiji prečnik iznosi 70 mm i izrađen je od metala za otisak na pečatnom vosku sa grbom Demokratske federativne Jugoslavije u sredini. U gornjem polukrugu stoji natpis »Demokratska federativna Jugoslavija« ćirilicom, a u donjem isti natpis latinicom.

Član 2

Državni pečat služi za potvrdu međunarodnih ugovora i konvencija, kao i za potvrdu Zakona.

Član 3

Državni pečat čuva Ministar pravosuda.

Član 4

Ovaj Zakon stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu«.

Predsednik: Čuli ste zakonski prijedlog. Otvaram diskusiju u načelu. Želi li ko da govori? (Niko). Stavljam zakonski prijedlog na glasanje u načelu. Prima li se? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Objavljujem da je zakon u načelu primljen. Prelazimo na pretres u pojedinostima. Molim izvjestioca da čita naslov i član po član.

Izvestilac Moša Pijade čita prvo naslov i član po član koje Predsedništvo jedan za drugim usvaja bez izmena i jednoglasno.

Pretsednik: Ovim drugim glasanjem mi smo i ovaj zakonski prijedlog u cjelini i jednoglasno prihvatili. Sada prelazimo na treću točku dnevnoga reda: na pretres Prijedloga zakona o povlačenju i zamjeni okupacijskih novčanica. Imade riječ izvjestilac Zakonodavnog odbora drug Moša Pijade.

Izvestilac Moša Pijade: Zakonodavni odbor pretresao je ovaj zakonski predlog i saglasio se da ga je potrebno doneti u cilju uklanjanja današnjeg valutnog haosa i u cilju stvaranja uslova za sprovođenje jedne odlučne privredne politike koju naša Vlada namerava da sprovodi. Mi u Zakonodavnom odboru nismo imali prilike da čujemo Ministra finansija, jer je bio sprečen. Sada ćemo od njega čuti potrebu donošenja ovog zakona. Mi smo u Zakonodavnom odboru imali da mu postavimo dva pitanja. Jedno je pitanje roka u kome će se vršiti zamena, a drugo je pitanje sedišta Glavne komisije za povlačenje i zamenu okupacijskih novčanica na Kosovu koja je postavio drug Mile Peruničić. U pogledu zakonskog teksta mi smo ga u Odboru nešto doterali, ali nismo mogli u njemu da vršimo neke veće izmene zbog toga što nije bilo Ministra finansija da bismo mogli čuti da li bi ih on u ime Vlade prihvatio. Ja bih sada prešao na čitanje, pa vas molim da saslušate tekst zakonskog predloga (*čita*):

PREDLOG ZAKONA
O POVLAČENJU I ZAMENI OKUPACISKIH NOVČANICA

Povlačenje i zamena

Član 1

Novčana jedinica demokratske federativne Jugoslavije jeste dinar (skraćeno: din), koji se deli na 100 para (skraćeno: p).

Vrste, oblik i tekst novčanica dinara demokratske federativne Jugoslavije propisaoće Ministarstvo finansija.

Član 2

Na teritoriji demokratske federativne Jugoslavije povlače se iz opticaja okupacijske novčanice:

albanskog franka (leka), italijanske lire, kune, leva, nemačke marke, pengé i tzv. srpskog dinara (Nedićevog) i zamenjuju se za novčanice dinara demokratske federativne Jugoslavije.

Član 3

Zamena novčanica iz prethodnog člana ovog Zakona vršiće se po pravilu na onom području, na kome one pretstavljaju zakonsko sredstvo plaćanja.

Ako jedno lice raspolaže nekom od gore pomenutih vrsta novčanica, koje nisu zakonsko sredstvo plaćanja na tome novčanom području, ono može te novčanice da podnese mestu zamene na tom pod-

ručju. Na tako podnete novčanice izdaće se potvrda na ime podnosioca, a likvidiraće se naknadno.

Izuzetno za pojedine srezove Ministar finansija demokratske federativne Jugoslavije može podnosiocima novčanica, koje nisu zakonsko sredstvo plaćanja na odnosnim područjima, izjednačiti sa podnosiocima novčanica, koje su zakonsko sredstvo plaćanja na odnosnim područjima.

Član 4

Povlačenje i zamena novčanica vršiće se na jednom ili više novčanih područja ili na delovima istih, prema propisima posebnih zakona.

Početak zamene, rokovi trajanja povlačenja i zamene, kao i kursevi, po kojima će se zamena izvršiti, određuje se posebnim zakonom.

Član 5

Polaganje gotovina u okupacijskim novčanicama po bilo kom osnovu, usled kojih nastaje potražni odnos prema novčanim zavodima, kao i sve doznake gotovina u okupacijskim novčanicama preko pošta i ostalih ustanova, koje vrše doznake, ne mogu se vršiti od dana stupanja na snagu ovog Zakona.

Član 6

Podnošenje novčanica u svrhu zamene obavezno je u onom mestu zamene, koje je najbliže mestu stalnog boravka podnosioca novčanica, a nalazi se u istom reonu, odnosno srezu u kome podnosilac novčanica boravi.

Podnosioci novčanica moraju se legitimisati.

Član 7

Podnošenje novčanica na zamenu može vršiti samo jedan član porodice za celu porodicu odnosno jedan ovlašćen predstavnik preduzeća za preduzeće.

Na mestu zamene kao podnosioci novčanica ne mogu se pojavljivati lica mlađa od 15 godina.

Niko ne sme vršiti podnošenje novčanica za tuđ račun izuzev opravdanih slučajeva koje će propisati Vrhovna komisija za povlačenje i zamenu novčanica u svojim uputstvima organima zamene.

Podnošenje novčanica u svrhu zamene na dva ili više mesta zabranjeno je.

Svaki prekršaj propisa stava 1, 3 i 4 ovog člana povlači zaplenu novca u korist državne blagajne.

Član 8

Po isteku roka zamene, okupacijske novčanice za koje je naredena zamena prestaju biti zakonsko sredstvo plaćanja na područjima na

kojima je zamena izvršena i od toga dana na tim područjima dinar demokratske federativne Jugoslavije postaje isključivo zakonsko sredstvo plaćanja.

Od istog dana, pošto se prethodno izvrši preračunavanje u dinar demokratske federativne Jugoslavije, sve poslovne knjige imaju se voditi u novoj novčanoj jedinici.

Organi

Član 9

Povlačenjem i zamenom okupacijskih novčanica rukovodiće Vrhovna komisija za povlačenje i zamenu okupacijskih novčanica pri Ministarstvu finansija.

Vrhovnoj komisiji podređeno je trinaest Glavnih komisija za povlačenje i zamenu okupacijskih novčanica i to:

- za područje tzv. srpskog dinara (Nedićevog) sa sedištem u Beogradu
- „ „ područje Bosne i Hercegovine) sa sedištem u Sarajevu
- „ „ kune (područje Dalmacije) sa sedištem u Splitu
- „ „ kune (područje Srema) sa sedištem u Zemunu
- „ „ kune (kunsko novčano područje osim Bosne, Hercegovine, Dalmacije i Srema) sa sedištem u Zagrebu
- „ „ leva sa sedištem u Skoplju
- „ „ albanskog franka (leka) sa sedištem u Uroševcu
- „ „ lire (Slovenija) sa sedištem u Ljubljani
- „ „ lire i rajhskreditkasenšajna (Crna Gora sa Bokom Kotorskom i Sandžakom) sa sedištem na Cetinju
- „ „ penga (Vojvodina) sa sedištem u Novom Sadu
- „ „ penga (Međumurje) sa sedištem u Čakovcu
- „ „ penga (Prekomurje) sa sedištem u Murskoj Soboti
- „ „ nemačke marke (Slovenija) sa sedištem u Mariboru.

Glavne komisije vrše povlačenje i zamenu okupacijskih novčanica preko svojih delegata za povlačenje i zamenu okupacijskih novčanica, od kojih mora biti po jedan za svaki srez.

Član 10

Vrhovna komisija sastoji se od predsednika i najmanje četiri člana, koje imenuje Ministar finansija demokratske federativne Jugoslavije.

Glavne komisije sastoje se od predsednika i najmanje od po dva člana i dva zamenika, koje imenuje Vrhovna komisija.

Delegati i njihove zamenike imenuje nadležna Glavna komisija.

Pomenute komisije i delegati određuju sebi potreban broj osoblja, prvenstveno iz reda finansijske i bankarske struke.

Član 11

U nadležnost Vrhovne komisije spada:

- 1) davanje potrebnih direktiva Glavnim komisijama,
- 2) dodeljivanje kontingenata novčanica dinara demokratske federativne Jugoslavije pojedinim glavnim komisijama,
- 3) prikupljanje podataka o rezultatima izvršenog povlačenja i zamene,
- 4) rešavanje svih spornih pitanja, koja bi se pojavila između Glavnih komisija,
- 5) prikupljanje svih novčanica povučenih i zamenjenih na pojedinim područjima i
- 6) vršenje ostalih poslova u vezi sa izvršenjem ovog Zakona.

Član 12

U nadležnost Glavnih komisija spada:

- 1) organizovanje i sprovođenje povlačenja i zamene okupacijskih novčanica po obaveznim direktivama i uputstvima Vrhovne komisije,
- 2) davanje potrebnih instrukcija delegatima.
- 3) dodeljivanje kontingenata novčanica dinara demokratske federativne Jugoslavije pojedinim delegatima,
- 4) prikupljanje podataka o rezultatima izvršenog povlačenja u zamene i dostavljanje istih Vrhovnoj komisiji,
- 5) otpremanje povučenih i zamenjenih okupacijskih novčanica Vrhovnoj komisiji,
- 6) rešavanje u drugom stepenu po žalbama protiv odluka delegata i
- 7) vršenje ostalih poslova, koji im budu stavljeni u dužnost od strane Vrhovne komisije.

Član 13

U nadležnost delegata Glavnih komisija spada:

- 1) tehničko obavljanje povlačenja i zamene uz pomoć stručnog osoblja,
- 2) svakodnevno dostavljanje podataka o rezultatima izvršenog povlačenja i zamene nadležnoj Glavnoj komisiji,
- 3) otpremanje povučenih i zamenjenih okupacijskih novčanica Glavnim komisijama,
- 4) rešavanje po žalbama podnosilaca novčanica protiv postupaka pomoćnih organa i
- 5) vršenje ostalih poslova, koji im budu stavljeni u dužnost od strane nadležne Glavne komisije.

Opšte odredbe

Član 14

Falsifikovanje potvrda o prijemu novčanica (član 3 ovog Zakona) kazniće se kao falsifikovanje novčanica.

Prekršaji propisa člana 6 i propisa stavova 1, 3 i 4 člana 7 ovog Zakona kazniće se kao krivični prestup.

Član 15

Obavezno tumačenje propisa ovog Zakona daje Ministar finansija demokratske federativne Jugoslavije.

Član 16

Ovaj Zakon stupa na snagu danom objavljivanja.

Kao što ste iz ovog zakonskog predloga videli, potreba njegovog donošenja je očigledna i ja vas, u ime Zakonodavnog odbora, molim da ga u celosti usvojite.

Pretsednik: Imade riječ Ministar finansija drug Žujović.

Ministar finansija Sreten Žujović: Poznato vam je, drugovi, da kod nas na teritoriji nove Jugoslavije, vlada valutarni kaos, nasleđen od neprijatelja kao posledica nastojanja okupatora da naše privredno područje razbije i da do maksimuma iscrpe naše narode. Sam fakat da je na rasparčanoj Jugoslaviji neprijatelj ostavio sedam valuta, predstavlja teško nasleđe. To mnoštvo valuta ometa, onemogućuje privredni promet; razmena dobara upravo je potpuno lokalizovana na razna ali odvojena novčana područja. To sve ostavlja teške reperkusije na celokupan život u našoj novoj državi. U takvom haotičnom stanju nemoguće je voditi planski finansijsku politiku, ni ubirati državne prihode, ni vršiti neko sistematsko finansiranje, s jedne strane, a s druge, nemoguće je privredno povezati razne krajeve naše države.

Zamenom okupacijskih novčanica dobićemo jednu valutu, dinar Demokratske federativne Jugoslavije, koji će, pre svega, stvoriti uslove za vodenje jedne narodnim i državnim interesima podređene finansijske politike. To je samo jedna iz onog reda mera kojima je cilj poboljšanje uslova života i našeg razvitka, zaštita interesa svih društvenih slojeva, oživljavanje privrede i stvaranje uslova za finansijsku politiku diktovanu ratnim potrebama i sadašnjim privrednim stanjem naše zemlje. Nestajanjem okupacijskih novčanica razbiće se i ono opravdano nepoverenje u naše privredne sposobnosti i mogućnosti, razvije se i učvrstiti poverenje prema novoj jedinstvenoj valuti. Ovde treba imati na umu još i ovaj značajan momenat. Uvođenjem jedne valute omogućiće se učešće svih privrednih snaga u uklanjanju ratne pustoši i obnovi zemlje, na pomaganju ratnih napora naših naroda, učiniće se krupan korak napred u normalizovanju odnosa između proizvodnje

i potrošnje i razmene dobara na taj način što će se učiniti kraj privrednoj i finansiskoj rasparčanosti države, rasparčanosti koju je koristio okupator i, uz njega i sa njim, špekulanti svih boja.

Kao što sam rekao, kao posledica rata bivša jedinstvena jugoslovenska novčana oblast iscepkana je na sedam odvojenih područja, u kojima je uvedeno sedam raznih novčanih jedinica, koje u njima predstavljaju zakonsko sredstvo plaćanja. Odmah po okupaciji i stvaranju dve posebne »države«, Hrvatske i Srbije, obe ove zemlje dobile su svoje valute: hrvatsku kunu i srpski dinar. U ostalih pet oblasti nalaze se u opticaju već postojeće novčane jedinice onih država koje su zauzele ove oblasti. U delu Slovenije, zauzetom od Italijana, uvedena je italijanska lira; ista novčana jedinica predstavlja zakonsko sredstvo plaćanja i u Crnoj Gori. Italijanska lira bila je u važenju i u Dalmaciji, no po kapitulaciji Italije i evakuaciji italijanske vojske, u ovoj oblasti izvršena je, krajem 1943 godine, zamena lire za hrvatske kune. U delu Slovenije, koji je zauzela Nemačka, uvedena je nemačka marka, a na teritoriji Crne Gore i u sadašnjem trenutku nalazi se veća količina nemačkih rekvizionih bonova (Kreditkassenscheine) koji tamo vrše funkciju sredstava plaćanja. U Bačkoj je uvedena mađarska penga, a u delovima Makedonije, Sandžaka i Kosova sa Metohijom albanski franak (lek). Najzad, u većem delu Makedonije i u jugoistočnom delu Srbije, zauzetim od Bugara, uveden je bugarski lev. No, sem novčanica leva Bugarske narodne banke, u ovoj oblasti se u opticaju, kao zakonsko sredstvo plaćanja, nalaze i bonovi bugarskog državnog zajma iz 1943 godine. Na taj način, sem sedam raznih novčanih jedinica izraženih u novčanicama njihovih odnosnih emisionih banaka, mi na teritoriji Jugoslavije imamo još dva »surogata« novca (nemačke rekvizicione bonove i bonove bugarskog državnog zajma). Sasvim posebno mesto zauzimaju »Slovenski štirski bon« izdat od strane Narodnog novčanog zavoda Slovenije, na osnovu odluke SNOS-a od 13.III.1944 koji se kao novčana jedinica, izdata od strane narodnooslobodilačke vlasti, mora drugačije tretirati od okupacijskih valuta.

U sadašnjem trenutku pred našu vlast se postavlja pitanje unifikacije novčanog sistema Jugoslavije kao jedno od najhitnijih i najvažnijih pitanja. Zavedenje jedne jedinstvene novčane jedinice za celu zemlju, čije bi se važenje rasprostrlo po celoj teritoriji Jugoslavije omogućilo ujedinjavanje cele dosada oslobodene teritorije, kao i teritorije koja će biti oslobodena, u jednu privrednu celinu. Kao posledica toga može se očekivati izjednačenje cena u zemlji, a time i redovan privredni promet između sada podvojenih područja. Uvođenje jedinstvene valute je istovremeno od bitne važnosti po interese državnih finansija: normalno budžetiranje i prikupljanje prihoda svake vrste nisu mogući bez unifikacije novčanog sistema. Vodenje rata, obnova zemlje i funkcionisanje aparata narodne vlasti imperativno zahtevaju jedinstveno rešenje našeg novčanog pitanja. Sem toga, politički razlozi jasno govore u prilog uklanjanja postojećeg novčanog haosa; u jednoj državi treba da

postoji jedno sredstvo plaćanja. Najzad ne treba zaboraviti ni činjenicu da u našoj zemlji, kao što je već izloženo, cirkulišu i novčanice koje istovremeno predstavljaju sredstvo plaćanja i u susjednim državama; u sadašnjem trenutku novčana situacija tih država (specijalno Mađarske i Bugarske) pokazuje jasne znake inflacije. Novčani opticaj Mađarske rapidno raste od početka vodenja ratnih operacija na mađarskom tlu. Sem novčanica Mađarske emisione banke, koje se emituju u sve većoj meri, u Mađarskoj su u opticaju i tzv. okupacione penge, koje Mađarska narodna banka otkupljuje emisijama svojih novčanica, te se usled toga povećava novčani opticaj. U Bugarskoj je novčani opticaj od 34.650.566.881 leva 31 avgusta 1944 skočio na 45.915.945.806 leva 23 decembra 1944, uz istovremeni veliki porast opticaja bonova državnog zajma, koji 20 januara 1945 iznose 18.523.754.000 leva. Bonovi državnog zajma sem novčanica Bugarske narodne banke služe kao zakonsko sredstvo plaćanja, te prema tome sadašnji opticaj Bugarske iznosi preko 64.000.000.000 leva. Pošto se naša zemlja ili već nalazi, ili će se u najskorije vreme naći u nesavrnjeno boljoj ekonomskoj situaciji nego okolne države, čija je valuta u opticaju na našoj teritoriji, može se opravdano očekivati da će nastupiti veliko ubacivanje stranih novčanica u našu zemlju, što će samo još više pogoršati rešenje našeg novčanog pitanja.

Svi ovi razlozi govore i u prilog uvođenja jedinstvene novčane jedinice na sada oslobođenoj teritoriji Jugoslavije, bez iščekivanja da se neprijatelj konačno istera iz naše zemlje. Mi imamo novčane oblasti koje su ili potpuno oslobođene (područja srpskog dinara, leva, albanskog franka, penga) ili delimično oslobođenje, pri čemu su one i onako odvojene od drugih delova iste novčane oblasti, bilo geografski i saobraćajno, bilo linijom fronta (Crna Gora sa Bokom i Sandžakom od Slovenije, Srem od Hrvatske). Mora se napomenuti i to da svako odlaganje rešavanja našeg novčanog pitanja dovodi do sve većih teškoća privredne i finansijske prirode, a ono se oseća svakodnevno.

Pri rešavanju našeg novčanog pitanja na bazi zavođenja nove jedinstvene novčane jedinice kao osnovna pojavljuju se dva problema:

1) određivanje uzajamnih kurseva između pojedinih okupacijskih novčanih jedinica i

2) utvrđivanje visine opticaja nove jugoslovenske novčane jedinice, a u vezi sa tim i utvrđivanje odnosa razmene okupacijskih novčanih jedinica za novu jugoslovensku jedinicu.

Razmatrajući prvi problem mora se istaći da njega treba rešiti na bazi pune jednakopravnosti svih novčanih oblasti, koje dolaze u pitanje. Pri tome se mora poći sa gledišta primene načela jednakosti na delu, u jednom izvanredno važnom sektoru, primene politike pune nacionalne ravnopravnosti svih naroda Jugoslavije. Treba imati u vidu da će se na način rešenja ovog pitanja usredsrediti sva pažnja naših naroda, te, prema tome, u ovakvoj teškoj i zapletenoj novčanoj situaciji mora se naći solucija koja će zadovoljiti sve zahteve upravljene

ka pravičnosti i ravnopravnosti. Mora se, međutim, unapred znati da nije moguće naći jedno rešenje, koje će zadovoljiti sve pojedince sa svakog novčanog područja; pri svakoj valutnoj reformi biće oštećenih, samo treba učiniti sve da njihov broj bude što manji. U našoj sadašnjoj situaciji neotklonivo je da izvestan broj lica bude oštećen, da se oseća oštećenim, jer se nijedna valutna reforma, slobodno smemo tvrditi, nije sprovodila pod težim valutno-političkim i tehničkim uslovima od ove koja stoji pred nama.

Da bismo našli jedno što pravilnije i pravičnije rešenje određivanja uzajamnih kurseva postojećih okupacijskih novčanih jedinica moraju se najpre ispitati svi elementi, koji sa naučne tačke gledišta mogu doći u obzir pri njegovom rešavanju.

Na prvom mestu, nedostatak slobodnih intervalutnih kurseva prisiljava nas da prvenstveno razmotrimo mogućnost utvrđivanja uzajamnih kurseva okupacijskih valuta preko kupovne moći svake od njih na njenom novčanom području, što bi se moglo izvršiti upoređenjem indeksa cena na veliko na svim novčanim područjima Jugoslavije. Osnovna pretpostavka za upotrebu ovog metoda, koji je van sumnje najpravilniji, jeste da cene na veliko postoje. One, međutim, iz poznatih razloga, — ne postoje. Da bi se indeks cena mogao uzeti za merilo kupovne moći jedne novčane jedinice, on mora predstavljati slobodne cene na celom tržištu jednog valutnog područja, — a takvih cent mi danas nemamo. Mi imamo lokalne cene, uslovljene najrazličitim okolnostima. Mi imamo ogromne razlike između cena u raznim mestima jednog istog valutnog područja. Saobnaćajna nepovezanost proizvodnih i potrošačkih centara prouzrokuje katkada prosto neshvatljive razlike u cenama, a trenutna smanjenja robne podloge izazivaju za normalne prilike potpuno nerazumljiv »pad« kupovne moći novca.

Osim toga, kupovna moć jedne od okupacijskih novčanih jedinica ne predstavlja jednu vremenski postojanu veličinu; ona je rezultat kako visine opticaja te novčane jedinice, tako i količine robe koja se nalazi u prometu. Robna podloga u sadašnjem trenutku nije konstantna; njena veličina zavisi od akcije okupatora na pojedinim novčanim područjima. Ne može se uzeti da niska kupovna moć jedne valute na jednom području znači uvek njeno trajno obezbeđenje; često se dešava da je to obezvređenje samo rezultat trenutnih okolnosti, rezultat pustošenja i pljačke okupatora. Zbog toga treba tačno razlikovati nisku kupovnu moć jedne valute, koja znači njen nepovratni pad, od trenutno uslovljenih visokih cena na jednom području pa, prema tome, i nisku kupovnu moć koja proizlazi samo usled strahovite oskudice u robi (na primer, slučaj Crne Gore).

Najзад, nemogućnost određivanja uzajamnih kurseva okupacijskih valuta putem upoređenja indeksa cena na veliko rezultira iz toga što nedostaju i podaci o cenama, pošto oni ili nisu uopšte za vreme rata prikupljeni, ili su prikupljeni potpuno nesistematski, pošto ovih cena, kao što je već rečeno, uglavnom nije ni bilo.

Da bi se, međutim, imala bar najgrublja opšta slika o cenama na malo na pojedinim valutnim područjima, bilo je potrebno da se prikupe izvesni podaci.

Podaci kojima raspoložemo pokazuju dve stvari:

1) da se na osnovu cena na malo u sadašnjim prilikama ne može dobiti opšta precizna slika o kupovnoj snazi pojedinih valuta, i

2) da ovi podaci ipak mogu služiti kao osnovni korektiv već eventualno određenih kurseva, nekim drugim metodom, tako da se njihovim korišćenjem mogu ispraviti na niže ili na više već dobijeni kursevi. Ovi podaci služeće kao pouzdano merilo za proveravanje ispravnosti metoda i tačnosti rezultata, dobijenih drugim metodom.

Visina lokalnih uzajamnih kurseva okupacijskih valuta nije isto tako mogla biti uzeta kao osnovno merilo za određivanje kurseva. Razlog za ovo jeste neujednačenost ovih kurseva i nepouzdanost dosada pribavljenih podataka. Neujednačenost kurseva rezultat je saobraćajne iscepanosti, lokalnih prilika i špekulacije. Kurs leva u Beogradu, na primer, razlikuje se od kursa leva u Skoplju. Kurs leva u Skoplju razlikuje se od onog u Pirotu. U Beogradu on stoji pod uticajem velike ponude od strane bugarske vojske, u Pirotu pod uticajem nacionalno-političkih razloga. Isto tako, u jednom istom mestu kursevi variraju u kratkim vremenskim razmacima u vrlo velikoj meri: tako je u Skoplju kurs leva prema srpskom dinaru 1:2, dok je do pre mesec dva dana bio 1:3, pa i više, u Vranju je taj kurs pre mesec dana iznosio 1:1, dok danas iznosi 1:2, u Gnjilanu je on danas 1:1, dok je u Beogradu 1:1,50—2. Slične varijacije se zapažaju i kod penge.

Uzeti sami za sebe ovi lokalni uzajamni kursevi izraženi bilo u valutama novčanog područja gde se kotiraju, bilo u nekoj trećoj valuti, ne bi mogli dati dovoljno pouzdanu bazu za konačno određivanje uzajamnih relacija. Tako na pr. engleska funta u Bitolju staje 21.000 leva, što je očevidno potpuno lokalno uslovljeno, dok američki dolar staje 1100 leva; u Beogradu engleska funta staje 10.000 srpskih dinara, a američki dolar 4.000 dinara). Ovo se isto može primeniti i na cene zlata: one variraju prema lokalnim prilikama i, po svoj prilici, podložne su više nego i jedne druge špekulaciji. (Zlatan napoleonor u Beogradu staje 50.000 dinara, u Požarevcu 40.000 dinara, u Vranju 18.000 leva, u Kumanovu 16.000 leva, u Strumici 20.000 leva, u Skoplju 19.000 leva, u Bitolju i Velesu po 18.000 leva, u Prilepu 16.500 leva).

Zbog svega toga, kako uzajamni slobodni »crnoberzijski« kursevi okupacijskih valuta, tako i cene zlata mogle bi, slično cenama na malo, biti upotrebljeni kao pomoćni korektiv jednog usvojenog metoda za određivanje kurseva.

U nemogućnosti da se već izloženi metodi upotrebe kao osnovna merila za određivanje uzajamnih kurseva okupacijskih valuta ostaje još jedna mogućnost: stepen inflacije svake od okupacijskih valuta upotrebiti kao sredstvo kojim bi se kursevi za razmenu utvrdili. Ovo znači da bi trebalo izvršiti upoređenje visine opticaaja svake od okupa-

ciskih valuta u dva trenutka: u trenutku razbijanja novčanog jedinstva Jugoslavije kada su okupacijske valute zavedene kao zakonsko sredstvo plaćanja (leto 1941) i u trenutku oslobođenja pojedinih novčanih oblasti ili u sadašnjem trenutku.

Dobijene stepene inflacije (stepene povećanja opticaja) za svaku okupacijsku valutu treba uporediti međusobno; obična računska operacija dala bi uzajamne relacije okupacijskih valuta.

Ovaj metod ima svoje teorisko opravdanje zbog toga što u nedostatku drugih merila, stepen povećanja opticaja u približnoj meri pokazuje istovremeno i stepen obezvređenja jedne valute, ako je robna podloga konstatna. U našem slučaju izgleda da je ovaj metod kao osnovni skoro isključivo upotrebljiv, — jer na koji bi se način mogao, na primer, utvrditi kurs razmene između srpskog dinara i kune, osim upoređenjem stepena inflacije? Određivanje tog uzajamnog kursa ne može se ni zamisliti na bazi indeksa cena, jer, na primer, cene u Dalmaciji i cene u Sremu, izraženo u kunama, nemaju ničeg zajedničkog, a cene u Severnom Banatu i cene u Beogradu izražene u dinarima, isto tako potpuno divergiraju. U sadašnjoj situaciji ovaj metod je jedini koji isključuje sve lokalne, špekulativne, slučajne momente, koji su inače od presudne važnosti pri upotrebi nekog od gore izloženih metoda. Po metodu upoređenja stepena inflacije uzima se u obzir celokupna novčana oblast kao takva, — a ne samo neki njeni delovi ili samo neka mesta na njenoj teritoriji. Pri tome se pretpostavlja da se sve novčane oblasti nalaze na istom nivou proizvodne sposobnosti kao uoči okupacije, tj. ne vodi se računa o izvanrednim težim oštećenjima koje su pojedini delovi naše zemlje pretrpeli. Jer, vođenje računa o ovim oštećenjima imalo bi za posledicu oštećenje tih oblasti još i prilikom određivanja kursa, — tako da se moralo početi sa gledišta ravnornog oštećenja svih delova Jugoslavije i svih njenih novčanih oblasti.

Upoređivanje stepena inflacije pojedinih novčanih valuta pokazuje osnovne tendencije formiranja uzajamnih kurseva tih valuta, — a ove tendencije mogu se proveriti grubom slikom kupovne snage tih valuta, dobijenom preko cena na malo, slobodno formiranim kursom tih valuta na tržištu, kao i cenom zlata.

Uzajamni kursevi okupacijskih valuta po metodu upoređenja stepena inflacije svake od njih mogu se dobiti na taj način ako se uporedi obim opticaja svake od njih u trenutku neposredno posle zamene bivših jugoslovenskih dinarskih novčanica za okupacijske novčanice sa opticajem u sadašnjem trenutku. Količnikom stepena povećanja opticaja te okupacijske valute i stepena povećanja opticaja druge valute, koja se uzme za bazu, množe se predratni valutni kursevi stranih novčanica, te se na taj način dobija njihov uzajamni kurs. Pri obračunavanju je najpogodnije za bazu uzeti srpski dinar, zato što je to valuta koja je, sem kune, pretrpela najveću inflaciju i zato što su podaci o njegovom opticaju danas najpouzdaniji s obzirom na to da naše vlasti od

oslobođenja imaju pod svojom kontrolom odnosnu emisijonu ustanovu. Ovim postupkom možemo dobiti kurs razmene svake od okupacijskih valuta, izražen u srpskim dinarima, tj. međusobni odnos između srpskog dinara i svake od tih okupacijskih valuta.

Na primeru bi primena ovog metoda izgledala ovako:

Opticaj posle izvršene zamene (VI-41)	Opticaj u sad. trenutku III 1945	Stepen povećanja opticaja	Količnik
srp. din. 6,000.000.000	oko 60,000.000.000	1:10	0,50
hrv. ku. 7,500.000.000	150,000.000.000	1:20	

Opticaj srpskog dinara ocenjen je na 60.000.000.000.— dakle u obzir su uzeti kako kontingenti novčanica koje su nemačke trupe i organizacije Draže Mihajlovića uzele iz trezora Narodne banke, tako i kontingenti koji su pušteni u opticaj posle oslobođenja Srbije, od strane Narodne vlasti, jer se u prvom redu privreda na srpskom valutnom području koristila ovim kontingentima novčanica. Na svaki način, međutim, trebalo bi obešteti srpsko valutno područje za kontingent novčanica koji je stavljen na raspoložnje Crvenoj armiji (4.000.000.000 dinara) pošto je sasvim prirodno da celokupna državna zajednica učestvuje u ovom izdatku, a ne samo srpsko valutno područje.

Opticaj kune ocenjen je na 150.000.000.000.— imajući u vidu vrlo brz tempo povećanja opticaja novčanica Hrvatske državne banke poslednjih meseci (oko 5.000.000.000.— kuna mesečno).

Kurs razmene u 1941 za kunu 1:1 tj. jedan jugoslovenski dinar = 1 hrvatska kuna.

Ovaj kurs pomnožen količnikom daje sadašnji kurs razmene između dinara i kune 0,50:1, dakle 1 dinar 2 kune.

Najteži problem pri izračunavanju kurseva ovde izloženim postupkom je taj, što mi nemamo tačne podatke o optčaju onih okupacijskih valuta na našoj teritoriji, koje istovremeno predstavljaju sredstvo plaćanja i na teritoriji susednih zemalja. Ovo je slučaj sa levom, pengom, albanskim frankom, lirom i nemačkom markom. Neposredno utvrđivanje visine opticaja moguće je samo kod srpskog dinara i hrvatske kune; mi, međutim, u sadašnjem trenutku ne raspolazemo podacima o optčaju stranih okupacijskih novčanica na odgovarajućim područjima Jugoslavije. Usled toga za utvrđivanje visine opticaja tih valuta mogućna su bila dva načina:

1) izvršiti popis (registraciju) svih stranih platežnih sredstava, koja su istovremeno zakonsko sredstvo plaćanja na našoj teritoriji, ili

2) posrednim putem oceniti visinu opticaja tih okupacijskih novčanica na našim oblastima pretpostavljajući da one srazmerno učestvuju u istoj visini opticaja kao i odgovarajuće zemlje, čije je važenje protegnuto na te novčane oblasti.

Pošto mi nemamo izvršen popis stranih novčanica u našoj zemlji, za određivanje visine njihovog sadašnjeg opticaja može biti merodavna samo ukupna visina opticaja dotične zemlje matice. Ovo bazira na pretpostavci da je stepen povećanja opticaja istovetan u zemlji matici sa stepenom povećanja opticaja u delu Jugoslavije, koji ima istovetno sredstvo plaćanja sa zemljom maticom. Van svake je sumnje, da popis novčanica pretstavlja daleko sigurniju bazu od jednostavne pretpostavke, — samo treba imati u vidu da je on, kako ću kasnije izložiti, skopčan sa teškoćama druge prirode kao i da se eventualno učinjene pogreške pri oceni visine opticaja mogu vrlo lako ispraviti na način koji će biti najpogodniji baš za one novčane oblasti, koje bi mogle biti oštećene pri određivanju kursa na bazi pretpostavljene visine opticaja.

Za svaku pojedinu okupacionu valutu prema opisanom metodu mogu se u odnosu na srpski dinar utvrditi sledeći kursevi za razmenu.

Lev

Obim opticaja u nacionalnoj valuti posle izvršene zamene 1941 g.	Obim opticaja u sadašnjem trenutku, odn. u trenutku odvajanja Makedonije od Bugarske (31. VIII. 1944)	Stepen povećanja opticaja
9.837.761.701	34.650.566,881	1 : 3,4

Ovo je cifra opticaja novčanica Bugarske emisinone banke na dan 31-VII-1941. Pošto je zamena jugoslovenskih dinarskih novčanica vršena sukcesivno, počev od juna 1941, može se pretpostaviti da je ukupan opticaj po izvršenoj zameni iznosio nešto preko 10.000.000.000 leva. Ovde se pretpostavlja da je Makedonija prestala učestvovati u opticaju Bugarske u trenutku kapitulacije Bugarske. U obzir nisu uzeti bonovi bugarskog državnog zajma, čiji se izvestan iznos nalazi u opticaju u Makedoniji, jer nema potrebnih podataka za odnosni mesec ni za Bugarsku, a taj iznos je svakako nekoliko milijardi. Sadašnji novčani opticaj i opticaj bonova ukupno iznose preko 64.000.000.000.— leva, tako da bi, ako bi se uzele u obzir ove cifre, stepen inflacije leva bio daleko veći, nego što smo mi izračunali za Makedoniju.

Pošto stepen inflacije srpskog dinara iznosi 10, to količnik oba stepena inflacije iznosi 2,9 a pošto je kurs zamene leva za jugoslovenski dinar u 1941 bio 0,61 dinar = 1 lev, to bi sadašnji kurs razmene srpskog dinara za lev iznosio 1,76 srpskih dinara = 1 lev ($2,9 \times 0,61$).

Kod dobijenih rezultata pretpostavlja se da je opticaj leva povećan u Makedoniji u istom stepenu kao u Bugarskoj, tj. da je on od 1.300.689.420 leva po izvršenoj zameni jugoslovenskih dinarskih novčanica za lev porastao na oko 4.500.000.000 leva u sadašnjem trenutku (tj. za 3,4 puta). Pošto, međutim, nije isključeno da se prilikom zamene nađe manja ili veća količina novčanica leva u opticaju, može se desiti da valutno područje leva dobije manju ili veću količinu novih

novčanica nego što bi bilo potrebno, to bi značilo da je kurs leva određen suviše nisko ili suviše visoko. Mogućnost ispravke postoji; za slučaj da se na pr. u opticaju na valutnom području leva nađe svega 2.600.000.000.— leva (tj. da stepen inflacije bude svega 2 puta), kurs prema srpskom dinaru trebalo bi da bude 3 : 1, tj. 3 dinara = 1 lev. Pošto je zamena već izvršena po nižem kursu država će isplatiti razliku u oštećenju po kursu valutnoj oblasti leva preko dotične federalne jedinice, — obeštetiti posrednim putem sve imaoce leva. U suprotnom slučaju tj. da se u opticaju nađe veća od predviđene količine, država bi zadužila dotičnu valutnu oblast za više isplaćen iznos nego što je trebalo.

Lek

Obim optičaja u nacionalnoj valuti posle izvršene zamene u 1941 (1941)	Obim optičaja u sadašnjem trenutku (31. X. 44)	Stepen povećanja optičaja
540.000.000. —	1.760.000.000.—	1 : 3,3

Pošto stepen inflacije srpskog dinara iznosi 10, to količnik oba stepena inflacije iznosi 3, a pošto je kurs zamene leva za jugoslovenski dinar u 1941 bio 3,33 dinara = 1 lek, to bi sadašnji kurs razmene srpskog dinara za lek iznosio 10 srpskih dinara = 1 lek ($3 \times 3,33$).

Na valutnom području leka u 1941 godini zamenjeno je oko 70 miliona srpskih dinara (tačno 69,804.000.—) za oko 21 milion leka. Po izloženom proračunu u sadašnjem trenutku na tom području trebalo bi da bude u opticaju oko 70 miliona leka. Za slučaj da se pri zameni pronade više ili manje, — postupak bi bio istovetan sa postupkom određivanja kursa leva.

Lira

Obim optičaja u nacionalnoj valuti posle izvršene zamene u 1941 (VII 1941)	Obim optičaja u trenutku odvajanja naših teritorija (XII 1934)	Stepen povećanja optičaja
38 735,0 0,000	156.632.000.000	1 : 4,2

Pošto stepen inflacije srpskog dinara iznosi 10, to količnik oba stepena inflacije iznosi 4,2 a pošto je kurs zamene lira za jugoslovenski dinar u 1941 bio 2,66 dinara = 1 lira, to bi sadašnji kurs razmene srpskog dinara za liru iznosio 6,384 srpska dinara = 1 lira.

Ovaj kurs imao bi se primeniti samo za područje Crne Gore, sa Sandžakom, pošto je ona odvojena od Italije krajem 1943 godine; za Sloveniju (područje lira) bi se izvršio sličan proračun prema opticaju lire u Musolinijevoj Italiji, ili pošto je Slovenija usled ratnih operacija praktično otsečena od Italije, u ovom bi se slučaju moglo pristupiti neposrednom utvrđivanju visine optičaja.

Mogućnost korekcije, kako je ona navedena u izlaganju o levu i leku (albanskom franku), kod lire u Crnoj Gori kao i u Sloveniji ne postoji, pošto nije poznata količina jugoslovenskih dinarskih novčanica, povučenih u 1941 na ovom području. Mora se, međutim, imati u vidu da se opticaj lira u Crnoj Gori smanjuje zato što novčanice prelaze u Italiju, zbog toga što je povoljan kurs prema funtu i dolaru. Prema tome, mora se imati u vidu da će na ovoj teritoriji biti nadena srazmerno mala količina lirskih novčanica, tj. visina njihovog opticaja po svojoj prilici biće nesrazmerno mala prema ukupnoj visini opticaja lira u Italiji. Usled toga bilo bi možda poželjno ovaj kurs lire popraviti.

Kod penge, leva, leka (albanskog franka) i lire kao sadašnji opticaj uzet je novčanični opticaj odnosnih zemalja u trenutku odvajanja jugoslovenskih područja od ovih zemalja, jer se može pretpostaviti da od tog trenutka naše oblasti nisu više učestvovala u povećanju opticaja koji se javlja u samim zemljama maticama; normalni privredni promet, pa prema tome i strujanje novca prestalo je između naših oblasti i susednih država u trenutku političkog razbijanja dotadašnjeg jedinstvenog područja.

Penga

Obim opticaja u nacionalnoj valuti posle izvršene zamene (VIII 1941)	Obim opticaja u trenutku odvajanja naših područja od Mađarske (X 1944)	Stepen povećanja opticaja
1,860.000.000.—	7,500.000.000	1 : 4

Pošto stepen inflacije srpskog dinara iznosi 10, to količnik oba stepena inflacije iznosi 2,5, a pošto je kurs zamene penga za jugoslovenski dinar 10 dinara = 1 penga, to bi sadašnji kurs razmene srpskog dinara za penga iznosio 25 din. = 1 penga ($2,5 \times 10$).

U ovom slučaju potpuno je mogućna primena korekcije po izvršenoj zameni, ona bi se izvršila na način o kome sam već govorio.

Rajhskreditkasenšajni su ušli u Crnu Goru posle kapitulacije Italije, ali nikad nisu postali zakonsko sredstvo plaćanja, već su došli u opticaj silom nemačke okupacione vlasti koja je primoravala narod Crne Gore da za robu prodatu Nemcima primi rajhskreditkasenšajne. Iz toga se očigledno vidi da rajhskreditkasenšajni u Crnoj Gori ne mogu ni u kom slučaju da se tretiraju kao valuta, već samo kao rekviziciona priznanica, jer je njihova kupovna moć bila prisilno ograničena samo na oblast okupirane Crne Gore, dok se u Nemačkoj njima ništa nije moglo kupiti. A bitni uslov svake valute je da je ona zakonsko sredstvo plaćanja u zemlji koja je izdaje. Pošto rekvizicione priznanice treba da se iskupljuju po nominali to se rajhskreditkasenšajni u Crnoj Gori mora da isplati po kursu po kome su ga Nemci naturili Crnogorcima tj. po kursu 1 rajhskreditkasenšajni = 20 srpskih dinara.

Treba napomenuti da ovako izračunati kursevi ne smeju biti shvaćeni kao rezultati koji ne mogu trpeti nikakvu korekturu. Napro-

tiv, korekturu treba izvršiti i to u dva pravca: korektura će se izvršiti naknadno, po izvršenoj zameni, putem obeštećenja valutnih oblasti pogodjenih eventualno nedovoljno tačno određenim kursom.

1) Najpre, treba unapred biti pripremljen na eventualne netačnosti, ukoliko se ne prihvati postupak registracije, zbog toga što primena izloženog metoda počiva na pretpostavci da visina opticaja u našim periferiskim oblastima, u kojima su u opticaju strana platežna sredstva, relativno odgovara visini opticaja u zemljama maticama.

2) Nezavisno, međutim, od ove naknadne korekture, dobijene rezultate trebalo bi proveriti i eventualno ispraviti upoređenjem postojećih cena na malo, slobodnih kurseva valuta i cena zlata na raznim valutnim područjima. Dosada nije bilo mogućnosti da se ova korektura izvrši usled nedostatka podataka. Pošto ovi podaci sada prispevaju, kursevi bi mogli biti utvrđeni uzimajući u obzir i navedena pomoćna merila.

Na osnovu relacija postojećih valuta, izračunatih u odnosu prema srpskom dinaru a na bazi opticaja od 20.000.000.000 novih dinara kursevi tih valuta prema novom jugoslovenskom dinaru bili bi sledeći:

- 100 leva — 10¹⁾ novih jugoslovenskih dinara
- 100 leka — 50 novih jugoslovenskih dinara
- 100 lira — 30 novih jugoslovenskih dinara
- 100 penga — 100 novih jugoslovenskih dinara
- 100 srpskih dinara — 5²⁾ novih jugoslovenskih dinara
- 100 kuna — 2,5³⁾ novih jugoslovenskih dinara.

Osim određivanja međusobnih relacija okupaciskih valuta drugi najvažniji problem van sumnje jeste utvrđivanje visine opticaja nove jugoslovenske novčane jedinice. Sadašnji opticaj postojećih okupaciskih valuta je vrlo visok: spuštanju tog opticaja na jedan niži nivo, mora se posvetiti posebna pažnja. U neposrednoj vezi sa utvrđivanjem opticaja stoji i pitanje određivanja kurseva postojećih okupaciskih valuta prema novoj jugoslovenskoj novčanoj jedinici; ako novi opticaj bude utvrđen na jednoj relativno niskoj bazi, kao posledica toga i kursevi zamene okupaciskih valuta za novu jugoslovensku valutu biće niski. U zakonskim tekstovima i u prethodnom stavu ovog izveštaja navedeni su ti kursevi na bazi opticaja novog dinara od oko 20.000.000.000 ili nešto ispod toga.

Ovakva masovna redukcija opticaja očividno pretstavlja jednu izrazitu deflacionu meru. Na taj način naša novčana reforma ne bi značila samo jednu meru unifikacije našeg novčanog sistema, već i jednu meru deflacije. Kao takva, ova mera može izazvati vrlo nepovoljne

¹⁾ Zaokružavanje je izvršeno na više za 1,2 poena (od 6,38 na 6,5)

²⁾ Zaokružavanje je izvršeno na niže za nekoliko poena, koji se ne mogu utvrditi, zbog stalnog porasta opticaja novčanica srpskog dinara.

³⁾ Zaokružavanje je izvršeno na niže prema pretpostavljenoj visini opticaja hrvatske kune u trenutku zamene.

posledice. Cene se po svojoj prilici neće prilagoditi smanjenom opticaju i svakako neće sići na nivo na kome su bile uoči rata (početkom 1941 godine). Može se sa sigurnošću pretpostaviti da cene neće pasti u istoj razmeri u kojoj se smanjuje opticaj iz dva razloga:

1) zbog poznate neelastičnosti cena i

2) zbog nedostatka robe na tržištu, koje danas ima nesravnjeno manje nego u 1941 godini.

Deflacije često pretrpe neuspeh i u onim slučajevima, kada se sprovode pod sasvim normalnim, ili čak i povoljnim uslovima privrede; vrlo je teško verovati da će deflacija u našem slučaju uspeti, kada se uzmu u obzir opšte privredne prilike koje kod nas danas vladaju. Pri svemu ovome mora se imati u vidu i činjenica da će vrlo nepovoljno delovati iznenadno veliko snižavanje opticaja, za kojim se cene neće povesti u potpunosti, kada odmah posle toga finansiranje države bude nastavljeno povećanjem opticaja nove novčane jedinice, što će verovatno izazvati potpuno nesrazmeran skok cena. Mi ćemo na taj način u relativno kratkom razdoblju imati dva vrlo opasna momenta: najpre visoke cene pri izvanredno niskom opticaju, — a onda veliko povećanje cena čim se opticaj novog dinara počne povećavati.

Iz tih razloga mislili smo da bi bilo bolje da je opticaj utvrđen na 30, a možda još bolje na 40 milijardi novih dinara. U tom slučaju trebalo bi navedene kurseve okupaciskih valuta prema novoj novčanoj jedinici povećati za 50% (u slučaju utvrđivanja opticaja na 30 milijardi); odnosno za 100% (u slučaju utvrđivanja opticaja na 40 milijardi). Mislilo se prvobitno da bi država pri većem opticaju lakše našla izvor i sredstva za podminivanje svojih rashoda, nego što bi to bio slučaj kod izvanredno smanjene likvidnosti novčanog tržišta, prouzrokovane drastičnim smanjenjem opticaja. Zahtevi koji se postavljaju javnim finansijama, zahtevi finansiranja rata i obnove zemlje, mislilo se da će biti lakše ispunjeni pri većem, nego pri nižem opticaju, ako se ima u vidu da tačno još ne možemo predvideti reakciju velike deflacije na tržišne prilike.

Međutim, mi smo odlučiti da opticaj ipak bude utvrđen na 20,000.000.000.— novih dinara te da, prema tome, budu primenjeni navedeni kursevi, prilikom sprovođenja povlačenja i zamene na novčanim područjima leva, leka, srpskog dinara, penge, lire i rajskreditkasenšajna Crne Gore i kune (Srem). Može se u sadašnjem trenutku predvideti da će u opticaj ući sledeći kontingent novih novčanica:

Na području leva	800.000.000.—	do	1.000.000.000.—
„ leka	70.000.000.—	„	100.000.000.—
„ lire	200.000.000.—	„	300.000.000.—
„ srp. din.	6.000.000.000.—	„	6.000.000.000.—
„ penge	1.200.000.000.—	„	2.000.000.000.—
„ kune	300.000.000.—	„	500.000.000.—
Svega	8.570.000.000.—	do	9.900.000.000.—

Ove cifre predstavljaju aproksimativnu procenu, izvršenu prema pretpostavljenom opticaju na pojedinim valutnim područjima, te se moraju primiti sa najvećom rezervom.

Ovaj iznos novih novčanica ušao bi u opticaj kada bi se zamenjivale u potpunosti sve svote podnete na zamenu, bez obzira na njihovu veličinu. Ako se pak pođe sa pretpostavke zadržavanja iznosa od 50—60% suma podnetih na zamenu za protivvrednost iznad 5.000.—novih jugoslovenskih dinara, prema dosadašnjem iskustvu sme se sa punom oprežnošću verovati da će u opticaj ući za 25% manja svota (tj. 6,5 do 7,5 milijardi novih dinara).

Kao što je već napred naglašeno, ako se opticaj utvrdi na veći iznos (za 50% ili 100%) kursevi okupacijskih valuta prema novom dinaru imali bi se za toliko povećati; u tome slučaju bi i efekat zadržavanja bio veći, nego što je izloženo u prethodnom stavu.

Celokupna materija sprovođenja povlačenja i zamene novčanica i time rešenja našeg novčanog pitanja podeljena je u dva odvojena zakonska teksta. Prvi od ovih tekstova, Zakon o povlačenju i zameni okupacijskih novčanica, obuhvata opšta naređenja uz određivanje organa koji će povlačenje i zamenu novčanica izvršiti. Ovaj zakon mogao bi se objaviti odmah; njegovo objavljivanje poslužilo bi da se stanovništvo oslobođenih oblasti upozori da će se zamena novca skoro izvršiti i da se ono upozna sa osnovnim modalitetima zamene. Ranijim objavljivanjem ovog zakona uklonila bi se neizvesnost koja vlada kod stanovništva; ovo stanovništvo bilo bi pripremljeno da sačeka samo naređenje o roku i uslovima zamene.

Drugi zakonski tekst, Zakon o kursevima za povlačenje okupacijskih novčanica i o regulisanju obaveza (odnosno Uredba o privremenim kursevima, roku povlačenja okupacijskih novčanica, isplati predujma na povučene okupacijske novčanice i o regulisanju obaveza) sadrži propise materijalne prirode; ovi propisi odnose se na određivanje kurseva okupacijskih novčanica prema novoj jugoslovenskoj novčanoj jedinici, na određivanje maksimalnog iznosa koji se ima isplatiti podnosiocima novčanica na zamenu i na regulisanje predratnih i ratnih obaveza. Ovim zakonom propisan je rok povlačenja i zamene novčanica, a istovremeno određena su novčana područja, odnosno delovi područja na kojima će se zamena vršiti. Uredba o kursevima objavila bi se neposredno uoči samog sprovođenja povlačenja i zamene novčanica i to na nekoliko dana, u cilju onemogućenja špekulacije i panike kod javnosti, koje bi inače neminovno nastupile za slučaj da su svi ovi podaci, a naročito podaci o kursevima, poznati na duže vreme pre samog sprovođenja zamene okupacijskih novčanica.

Jedno od posebnih pitanja u kompleksu našeg novčanog problema jeste pitanje podvajanja jednog valutnog područja i izvršenja zamene na njegovim delovima. Mi imamo konkretni slučaj oslobođene teritorije kuskog novčanog područja (Srem, deo Hrvatske, Bosnu, Dalma-

ciju) koja je (naročito Srem) praktično potpuno izolovana od ostalog područja kune.

Ne postoje nikakvi jači razlozi koji bi govorili protiv izvršenja zamene na delovima pojedinih novčanih područja, naročito kada se uzmu u obzir razlozi koji govore u prilog zamene. Privredno aktivna novčana područja ne mogu se duže ostaviti a da ne učestvuju u opštem ratnom naporu i naporu za obnovu zemlje, kada se to može postići i samom unifikacijom novčanog sistema. U sadašnjem trenutku zamena bi se za kunsko područje vršila samo u Sremu, jer su saobraćajne veze sa Bosnom i Dalmacijom takve da nikako ne dozvoljavaju sprovođenje jedne ovako komplikovane operacije. Po izvršenoj zameni u Sremu, ona bi se mogla izvoditi dalje u svim oslobođenim oblastima kuskog novčanog područja po istom ili promenjenom na niže kursu, već prema tome da li će novčani opticaj kune preći iznos od 150,000.000.—, na osnovu toga je određen sadašnji kurs zamene kuna za novi jugoslovenski dinar. Kako, međutim, prema sadašnjem vojničkom položaju, ne izgleda verovatno da će ustaške vlasti imati vremena da ovaj opticaj povećaju preko navedenog iznosa, s pravom se može pretpostaviti da se kurs za kunu ne bi menjao.

Osnovni principi na kojima su, kao što ste videli, izrađeni zakoni koje ćemo danas doneti jesu principi pravičnosti i celishodnosti. Zamena novčanica koju ćemo izvršiti na osnovu ovog zakona principijelno se razlikuje od one koja je vršena posle Prvog svetskog rata. Sadašnja zamena okupacijskih novčanica proishodi iz pravilne primene jedne zdrave i državotvorne finansijske politike koja je daleko od toga da bilo koju pokrajinu ili narod šteti, već princip pravičnosti doprineće još više učvršćivanju bratstva naših naroda.

Odgovarajući na pitanja koja su potekla iz Zakonodavnog odbora izjavljujem da je sedište Glavne komisije za povlačenje albanskog franka (leka) određeno u Uroševcu samo iz saobraćajnih razloga, ma da je Priština centar Kosmeta, a na pitanje o roku u kome će se izvršiti izmena okupacijskih novčanica, izjavljujem da će to biti rešeno zakonom o kursevima. Taj rok će trajati 10 dana i izvršiće se onda kada budu potpuno završene sve tehničke pripreme za ovaj zamašan posao, kako bi akcija povlačenja u potpunosti uspeła. Ja molim drugove da ovaj zakon prihvate bez izmena, po predlogu Zakonodavnog odbora.

Pretsednik: Imade riječ Ministar industrije drug Andrija Hebrang.

Ministar industrije Andrija Hebrang: Zamjenom okupatorskog novca koja se predviđa ovim zakonom, učinićemo znatan korak naprijed u otklanjanju privrednog haosa koji su nam ostavili u nasljeđe fašisti i rat. Mi nismo bili u mogućnosti da prije zamjene novca izmijenimo stari tok stvari i stanje koje smo zatekli na privrednom polju. Posle dužih priprema da se stane na put špekulaciji i saboterima u gradu i na selu, da se olakša život što je moguće više našim radnim ljudima, vlada je odlučno riješila da pristupi rješavanju najvažnijih

privrednih problema. Te mjere imaju za cilj da se, prvo, iz prometa povuku sve raznovrsne okupatorske novčanice i uvede jedinstveni novac za cijelu Jugoslaviju. Drugo, da se u oblasti proizvodnje i raspodjele dobara uvede strogi red i da se iz privrednog života protjeraju špekulanti i saboteri. Treće, da se regulišu cijene na tržištu i organizira opskrba vojske, gradova i industriskih rajona i pasivnih krajeva, da se radnicima i službenicima osigura nadnica i plaća od koje će moći živjeti i da se državi osiguraju finansijska sredstva potrebna za vođenje rata i obnovu zemlje.

Sprovođenjem ovih mjera, od kojih prva pretstavlja zamjenu okupacijskih novčanica, odlučno se kida sa naslijeđenim stanjem stvari u proizvodnji i na tržištu i ocrtavaju se smjernice naše buduće privredne politike.

Zamjenom okupatorskih novčanica za dinar DFJ smanjiće se količina novca u opticaju u omjeru u kome se vrši zamjena. Po izvršenoj zamjeni novac u opticaju približiće se predratnoj količini. Mjesto inflacionog okupatorskog novca, čija se kupovna vrednost iz dana u dan srozava, doći će novi dinar čiju kupovnu vrednost mislimo da približimo predratnom dinaru. To ne znači, naravno, da će zamjena okupatorskih novčanica sama po sebi dovesti do pada cijena i njihovog približavanja predratnim cijenama. Okupacija i rat stvorili su uslove koji pothranjuju špekulaciju, crnoberzijance i sabotažu. To stanje su oni široko i svestrano i bezobzirno iskorišćavali i iskorišćuju da nam teškoće još više povećaju i spriječe izgradnju nove Jugoslavije na političkom i privrednom polju. Zato ćemo mi morati odlučno da sprovodimo politiku zavođenja reda u našim finansijama i u našoj privredi.

Ali je to samo jedna strana, i to vrlo pozitivna, ovog komplikovanog problema koji mi želimo da riješimo ovim zakonom. Međutim, postoji ovdje i jedno drugo pitanje, koje je isto tako važno, koje je principijelno i političko i od velikog ekonomskog značenja. To je pitanje kursa po kome će se zamjena vršiti. Ja se slažem sa metodom utvrđivanja relacije kursa po kome će se vršiti zamjena a o čemu je ovdje iscrpno govorio drug Žujović. Ali ja uopšte ne mogu da prihvatim soluciju koja se ovdje predlaže, da se kuna tako tretira da se ona zamjenjuje u najnepovoljnijem omjeru, da se konkretno za 100 kuna dobija samo dva i po dinara, — ja se s tim ne mogu složiti. A evo zašto. Taj kurs nije pravilno određen, njega mase u Hrvatskoj neće primiti, tamo će se reći da je to opet neka zavjera protiv Hrvata. Uostalom zašto se pravi tolika razlika između kune i Nedićevog dinara? Ako bi ovako odredili i ozakonili kurs kune to bi znatno oštetilo privredu Hrvatske i svih onih krajeva u njoj koji su tako teško opustošeni, kao što su Lika, Kordun, Dalmacija. Čini mi se da se ovaj kurs ne može braniti načelom jednakosti, ne možemo reći Hrvatima da smo ovo osjetljivo ekonomsko i političko pitanje rješavali u duhu bratstva i jedinstva naših naroda. Ja zato molim da se ovo još jednom prodiskutuje, jer ja ne mogu dati

svoj pristanak na ovakvo rješenje, jer sam ubijeden da je to nepravilno i protiv interesa hrvatskog naroda. Ma da se točno ne zna sadašnji opticaj kune, ma da je ima mnogo, ipak se globalne količine isuviše precjenjuju, a to mislim da je činila i komisija koja je ovo pitanje proučavala. Zato ja molim i insistiram da se ovo olako ne lomi. Moje je mišljenje da ovo treba izmijeniti, to jest da se odredi povoljniji kurs za kunu. Ja ne znam šta vi mislite, ali ja ne mogu dati saglasnost za ovakvo rješenje koje šteti interese hrvatskog naroda.

Pretsednik: Želi li još ko da govori? (Ne javlja se niko). Onda molim druga izvjestioca da čita član po član, jer možemo smatrati da je zakon u načelu primljen (*Glasovi:* Tako je!).

Izvestilac Moša Pijade čita naslov i član 1 po predlogu Zakonodavnog odbora.

Pretsednik: Čuli ste naslov i čl. 1. Ima li ko kakav prijedlog za izmjenju ili dopunu? (Nema). Prima li se naslov i čl. 1 kako je predložio Zakonodavni odbor? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Član 1 je primljen. Prelazimo na čl. 2.

(Za ovim je Predsjedništvo AVNOJ-a, glasajući posebno o svakom članu, primilo bez diskusije sve članove od čl. 2 do zaključno čl. 16 Predloga zakona o povlačenju i zamjeni okupacijskih novčanica po predlogu Zakonodavnog odbora.)

Pretsednik: Pošto je pri ponovnom čitanju prijedlog primljen bez izmjena i time diskusija u pojedinostima završena, stavljam Prijedlog zakona o povlačenju i zamjeni okupacijskih novčanica na konačno glasanje. Prima li se prednji zakonski prijedlog? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Konstatiram da je Predsjedništvo AVNOJ-a jednoglasno usvojilo Zakon o povlačenju i zamjeni okupacijskih novčanica prema prijedlogu Zakonodavnog odbora.

Prelazimo na četvrtu točku dnevnog reda: pretres Prijedloga zakona o kursevima za povlačenje okupacijskih novčanica i o reguliranju obaveza. Imade riječ drug Moša Pijade, izvjestilac Zakonodavnog odbora.

Izvestilac Moša Pijade: Zakonodavni odbor na svojoj sednici od 3 ovog meseca razmatrao je predlog ovog zakona i usvojio ga onako kako ga je predložio Ministar finansija. Napominjem, saglasno izjavi druga Ministra finansija, da je rok iz čl. 2 u kome će se izvršiti zamena i povlačenje novčanica, predviđen od 10 dana i da će se to izvršiti od 20—30 aprila, ali se taj rok mora zadržati u najvećoj konspiraciji da bi se sprečila svaka špekulacija i izigravanje zakona. Zbog toga ovaj zakon ne treba objavljivati odmah već onda kad za uspešno obavljanje ovog zamašnog posla budu u potpunosti izvršene pripreme i sprovedena cela organizacija na terenu. Tekst zakona koji je Zakonodavni odbor usvojio glasi (*čita*):

PREDLOG ZAKONA
O KURSEVIMA ZA POVLAČENJE OKUPACISKIH NOVČANICA
I O REGULISANJU OBAVEZA

Član 1

U vezi članova 3 i 4 Zakona o povlačenju i zameni okupacijskih novčanica od 5 aprila 1945 god., naređuje se:

1) zamena okupacijskih novčanica: tzv. srpskog dinara (Nedićevog), leva, albanskog franka (leka) i penge na područjima, na kojima su one zakonsko sredstvo plaćanja (izuzev Međumurja i Prekomurja), kune u Sremu i italijanske lire na području Crne Gore sa Bokom Kotorskom i Sandžakom;

2) registracija nemačkog rajhskreditkasenšajna uz istovremeno njegovo povlačenje na području Crne Gore sa Bokom Kotorskom i Sandžakom i

3) povlačenje okupacijskih novčanica: tzv. srpskog dinara (Nedićevog), leva, albanskog franka (leka), penge, kune i italijanske lire na područjima, navedenim pod tačkom 1) ovog člana, ukoliko te novčanice nisu zakonsko sredstvo plaćanja na pojedinim od tih područja.

Član 2

Zamena, registracija i povlačenje u smislu prethodnog člana izvršiće se u vremenu od 20 aprila do 30 aprila tekuće godine zaključno.

Član 3

Zamena okupacijskih novčanica na područjima, na kojima su one zakonsko sredstvo plaćanja, vršiće se po sledećim kursovima:

100 tzv. srpskih dinara (Nedićevih)	=	5 dinara DFJ
100 kuna	=	2,5 „ „
100 levova	=	10 „ „
100 albanskih franaka	=	250 „ „
(100 lekova)	=	50 „ „
100 italijanskih lira	=	30 „ „
100 penga	=	100 „ „

Član 4

Prilikom zamene, podnosiocima okupacijskih novčanica koje su zakonsko sredstvo plaćanja na odnosnom području, isplatiće se odmah u gotovu protivvrednost položene sume do iznosa od 5.000 dinara demokratske federativne Jugoslavije.

Za položene sume, kod kojih protivvrednost iznosi preko sume iz prednjeg stava, isplatiće se odmah u gotovu samo iznos od 5.000 dinara demokratske federativne Jugoslavije, a podnosiocima će se izdati potvrde na ukupne položene sume isplative u roku od 3 meseca posle izvršene zamene. Ove potvrde glase na ime podnosioca i neprenosive su.

Državnim nadležstvima isplatiće se protivvrednost čitave gotovine koja je kod njih zatečena prilikom zamene, a njihovo je vlasništvo, s tim da ova nadležstva prilože zvaničan akt odnosno izjavu o vlasništvu te gotovine.

Član 5

Na registrovane i povučene rajhskreditkasenšajne na području Crne Gore sa Bokom Kotorskom i Sandžakom, gde su oni zakonsko sredstvo plaćanja, izdaće se potvrde na ime podnosioca. Ove potvrde su neprenosive, a likvidiraće se naknadno.

Član 6

Okupaciški kovani novac ostaje do daljeg u opticaju i primaće se po kursovima, navedenim u članu 3 ovog Zakona.

Član 7

Sve doznake gotovina u okupaciškim novčanicama preko pošta i ostalih ustanova koje vrše doznake, položene kod tih ustanova do dana stupanja na snagu Zakona o povlačenju i zameni okupaciških novčanica («Službeni list», br. 20 strana 169), isplatiće se prema propisima članova 3 i 4 ovog Zakona. Iznos do 5.000 dinara demokratske federativne Jugoslavije isplatiće dotična ustanova odmah korisniku, a eventualni višak ima dostaviti Poštanskoj štedionici, koja će o postojanju tog viška obavestiti nadležnu Glavnu komisiju.

Član 8

Obaveze, nastale posle 18 aprila 1941 godine u bilo kojoj okupaciškoj valuti, imaju se od prvog dana zamene okupaciških novčanica izmiriti u dinarima demokratske federativne Jugoslavije, a po kursovima zamene.

Član 9

Svi polozi u okupaciškim novčanicama, po bilo kom osnovu, usled kojih nastaje potražni odnos prema novčanim zavodima (kao npr. potraživanja iz osnova uloga na štednju, tekućih računa, žiro računa i slično), nastali posle 18 aprila 1941 godine, imaju se obračunati po kursovima zamene, navedenim u članu 3 ovog Zakona. Ovim potraživanjima može se raspolagati najviše do iznosa od 5.000 dinara demokratske federativne Jugoslavije.

Za slučaj da jedno lice kod jednog novčanog zavoda ima više potraživanja, ista se, spojena u jednu celinu, imaju smatrati jednim potraživanjem. Za slučaj da jedno lice ima više potraživanja kod više novčanih zavoda, ono može raspolagati potraživanjem samo kod jednog novčanog zavoda. Lice, koje je u nekom mestu zamene izvršilo zamenu okupaciških novčanica, može raspolagati svojim potraživanjem kod novčanog zavoda samo za razliku između iznosa primljenih nov-

čanica demokratske federativne Jugoslavije i iznosa od 5.000 dinara demokratske federativne Jugoslavije.

Svaki prekršaj propisa ovog člana povlači zaplenu potraživanja u korist državne blagajne.

Član 10

Sve obaveze nastale u starim jugoslovenskim dinarima posle 18 aprila 1941 godine smatraju se nastalim u onoj okupacijskoj valuti, koja je bila zakonsko sredstvo plaćanja na području gde je obaveza nastala, a po kursu po kome je izvršena zamena novčanica starog jugoslovenskog dinara za okupacijske novčanice.

Član 11

Izmirivanje obaveza nastalih u starim jugoslovenskim dinarima pre 18 aprila 1941 godine zaključno, bez obzira da li su one pretvorene u odgovarajuću okupacijsku valutu za to područje, ukoliko su neizmirene do objavljivanja ovog Zakona, odlaže se (proglašuje se moratorium).

Član 12

Obaveze, nastale pre 18 aprila 1941 godine iz osnova povratnih primanja (plate, penzije, alimentacije, rente i tsl.), kao i obaveze iz osnova osiguranja, regulisaće se posebnim Zakonom.

Član 13

Falsifikovanje potvrda o prijemu novčanica (članovi 4 i 5 ovog Zakona) kazniće se kao falsifikovanje novčanica.

Prekršaji propisa člana 9 ovog Zakona kazniće se kao krivični prestup.

Član 14

Obavezno tumačenje propisa ovog Zakona daje Ministar finansija demokratske federativne Jugoslavije.

Član 15

Ovaj Zakon stupa na snagu danom objavljivanja.

To je tekst zakona. Molim Predsedništvo da ga u celosti usvoji.

Predsednik: Imade riječ Ministar finansija DFJ drug Žujović.

Ministar finansija Sreten Žujović: Ovim zakonom o kursevima rešavaju se dva veoma važna pitanja: prvo, pitanje po kojoj će se relaciji, po kom odnosu zamenjivati okupacijske novčanice svih vrsta novim dinarom, pitanje kursa, i, drugo, pitanje regulisanja obaveza koje su nastale u starim jugoslovenskim dinarima posle 18 aprila 1941 godine. O ovoj problematici ja sam već, mislim, dovoljno bio opširan u obrazloženju prvog zakona koji smo sada usvojili. Zato ja sada nemam na-

neru da govorim dugo, osim da ukažem samo ne nekoliko činjenica i da odgovorim drugu Hebrangu.

Pri rešavanju prvog pitanja, pitanja kursa, imalo se, pre svega, u vidu ono loše iskustvo iz 1918 godine kad su pojedini narodi Jugoslavije bili nejednako tretirani, pa prema tome i oštećeni. Ovom prilikom vodilo se računa, i to mnogo se o tome vodilo računa, da se svi krajevi jednako tretiraju, tako da su pri određivanju kurseva raznih okupacijskih valuta uzeti u obzir svi elementi koji su mogli biti od uticaja na pravilno i pravično određivanje kursa zamene. Uzeta je, pre svega, u obzir kupovna snaga okupacijskog novca u pojedinim oblastima, kao najbolje merilo njegove vrednosti. No, nažalost, okupator je razorio našu zemlju, teritorijalno je rasparčao i uništio saobraćaj, tako da je kupovna snaga jedne iste valute u raznim krajevima vrlo različita. Zbog toga je primenjen i metod utvrđivanja količine novca u opticaju u raznim zemljama i pokrajinama, to jest stepen inflacije u svakoj od njih počev od 1941 do danas. Sve te podatke mi smo vrlo dugo i brižljivo prikupljali, savesno i nepristrasno smo ih sređivali i proučavali. Na taj način došli smo do kurseva koji su zakonom određeni i smatramo da smo stvar pogodili, da oni najbolje odgovaraju stvarnosti i da će ih naši narodi primiti kao dobre i pravilne.

Što se tiče primedaba druga Hebranga, ja i ovdje izjavljujem da su one neopravdane, da se pri određivanju kursa kune vodilo računa o svim okolnostima koje su od uticaja na pravilno rešenje, vodilo se računa o interesima naroda u Hrvatskoj kao što se vodilo računa o svim našim narodima. Meni je žao da je drug Hebrang mogao da dovodi u sumnju pravilnost našeg stava prema hrvatskom narodu, jer je to najblaže rečeno neopravdano. Naši stručnjaci, a i ja lično, duboko smo uvereni da, kad bismo za kunu dali povoljniji kurs, narod, radni narod Hrvatske ne bi ništa dobio, već samo ratni bogataši i kolaboracionisti svih mogućih boja, a time bi naši narodi i naša privreda kao celina bili oštećeni. Zato ja molim da se stanovište druga Hebranga ne usvoji a i njega molim da odustane od daljeg insistiranja na ovom pitanju koje smo toliko dugo i ozbiljno proučavali i posle toga predložili ovakvo rešenje, jer smatramo da je ono najbolje.

Drugo pitanje koje ovaj zakon rešava, ali samo delimično, jeste i pitanje starih, predratnih obaveza. U pogledu dugova i potraživanja nastalih za vreme okupacije zauzeto je ovo gledište: zakon to pitanje rešava na taj način što će se sve to izmirivati po istim kursovima sa kojima se vrši zamena okupacijskih novčanica. Predratni dugovi i potraživanja registrovaće se naknadno, pa će se tek, pošto se prouči njihovo poreklo i karakter, doneti zakonske mere, vodeći pri tome računa o zaštiti socijalno slabijih slojeva, osobito seljaštva koje je pre rata grcalo od lihvarskih dugova i visokih zelenaških kamata. Prirodno je da smo vodili računa i o tome da mnogi nisu bili za vreme rata u mogućnosti da odgovore svojim obavezama, bilo zato što su učestvovali u Narodnooslobodilačkoj borbi, ili su konfinirani, inter-

nirani ili izgnani. Mi svi znamo da je bilo i čitavih krajeva koji nisu mogli da oduže dugove u toku rata zbog toga što su se u njima stalno vodile borbe. U svakom slučaju vodili smo i vodićemo brigu o tome da budu zaštićeni interesi i predratnih ulagača. Pošto je ovo veoma složeno pitanje koje je potrebno potpuno proučiti, da ne bismo pogrešili proglasili smo moratorijum članom 11 ovog zakona.

To bi, uglavnom, i u najkraćim potezima bile karakteristike zakona koji sada pretresamo. Što se tiče objavljivanja ovog zakona, ja molim Pretsedništvo da ga objavi kad za to bude došlo vreme i kad budemo gotovi sa svim pripremama, a to će verovatno biti u vreme koje je ovde spomenuo drug Pijade. Smatram da nemam potrebe da govorim koliko je važno da kursevi do dana zamene budu sačuvani u potpunoj konspiraciji.

Na kraju, molim vas da ovaj zakon prihvatite, jer je on dugo pripreman, brižljivo i savesno napisan i nadamo se da će odgovoriti svrsi kojoj je namenjen.

Pretsednik: Želi li ko još da govori? (Ne javlja se niko). Stavljam zakonski prijedlog na glasanje u načelu. Prima li se Zakon o kursevima za povlačenje okupacijskih novčanica i o reguliranju obaveza u? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Molim druga Pijade da čita naslov i član po član zakona, a time otvaram i diskusiju u pojedinostima.

Izvestilac Moša Pijade čita naslov i član 1 po predlogu Zakonodavnog odbora.

Pretsednik: Čuli ste naslov i čl. 1. Ima li ko kakav prijedlog za izmjenu ili dopunu? (Nema). Prima li se naslov i čl. 1 kako je predložio Zakonodavni odbor? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Član 1 je primljen. Prelazimo na čl. 2.

(Za ovim je Pretsedništvo AVNOJ-a, glasajući posebno o svakom članu, primilo bez diskusije sve članove od čl. 2 do zaključno čl. 15 Predloga zakona o kursevima za povlačenje okupacijskih novčanica i o regulisanju obaveza po predlogu Zakonodavnog odbora.)

Pretsednik: Pošto smo ovaj zakonski prijedlog primili u pojedinostima, stavljam ga na konačno glasanje i u cjelini. Primete li zakonski prijedlog u cjelini? (Primamo). Objavljujem da je Zakon o kursevima za povlačenje okupacijskih novčanica i o regulisanju obaveza primljen u Pretsedništvu i na konačnom glasanju. Prelazimo na petu tačku dnevnog reda, na pretres Prijedloga zakona o povlačenju potvrda izdatih na povučene okupacijske novčanice i o uređenju vezanih računa. Imade riječ drug Moša Pijade, kao izvestilac Zakonodavnog odbora.

Izvestilac Moša Pijade: Ovo je treći zakonski predlog koji čini celinu sa zakonima o zameni i kursevima okupacijskih novčanica koje smo sada usvojili. Ovim se zakonom rešavaju druga važna pitanja, a

cilj mu je da se bez remećenja rada privrednih preduzeća vidi gde se novac nalazi i da se regulišu takozvani vezani računi, poreske obaveze itd. Mi smo o ovom predlogu raspravljali, istina na brzinu, na sednici Zakonodavnog odbora od 3 ovog meseca, kojoj, doduše, nije prisustvovao Ministar finansija kao predlagač. Pored pismenog obrazloženja koje je dao Ministar finansija, ja sam tada ukazao na izvesne momente koji opravdavaju potrebu valutarne reforme. Tu su sada i svi zainteresovani članovi Vlade pa će i Predsedništvo AVNOJ-a kazati svoju reč, jer sam malopre saznao da se ovom zakonskom predlogu stavljaju izvesni ozbiljni prigovori.

Zakonodavni odbor je usvojio zakonski projekat onako kako ga je predložio drug Ministar finansija. Objašnjeno nam je da je ovaj zakon neophodan, da je deo mera koje preduzimamo na polju sređivanja valutarnog pitanja i sređivanja našeg novčanog tržišta i tržišta uopšte. Ministar finansija je insistirao da se projekat primi bez izmena, jer se, veli, radi o jednom tehničkom zakonu o čijim se formulacijama pri izradi projekta vodilo mnogo računa. Zakonodavni odbor je prihvatio intervenciju Ministra finansija, pa je zakonski predlog usvojio, i u načelu i u pojedinostima, bez ikakvih izmena, ispravljajući samo neke čisto tehničke omaške.

Pošto vam je predlog zakona sa obrazloženjem razdeljen*, smatram da ga u diskusiji u načelu ne treba čitati, već da to ostavimo za diskusiju u pojedinostima.

Predsednik: Otvaram diskusiju u načelu. Želi li ko da govori? (Niko). Onda stavljam ovaj zakon na glasanje. Primete li ga u načelu? (Primamo). (*Ministar industrije Andrija Hebrang:* Ja bih nešto kazao).

Ministar industrije Andrija Hebrang: Mi smo o ovom zakonskom prijedlogu mnogo, mnogo diskutirali. Ja sam u toku tih diskusija i uopće u toku cijelog njegovog pripremanja bio za taj i takav zakon. Međutim, ja sam i dalje o tome razmišljao i došao do uvjerenja, da ovakav kakav je ne valja i da bi ga trebalo mijenjati jer bi mogao da unese zabunu, uznemirenost. Prije svega, ovaj zakonski projekat je suviše kompliciran da će zbog toga biti veoma otežana njegova primjena, pa smatram, kao neodložno, da ga treba uprostiti. Ja se plašim da će se njegovom primjenom, tj. postupkom koji je zakonom predviđen za povlačenje potvrda koje su izdate u vezi sa povlačenjem okupacijskih novčanica, otežati pravilan rad naših privrednih poduzeća, Ubeden sam i u to da zakonom predviđena procedura onemogućuje da ovu operaciju povlačenja potvrda koju treba veoma obazrivo sprovoditi ne možemo izvesti onako kako bi trebalo. Zato predlažem da se

---

* Predlog ovog zakona sa obrazloženjem Ministra finansija Srećena Žujovića nije pronaden u redakciji u kojoj je raspravljano na sednici Zakonodavnog odbora od 3 aprila i na ovoj sednici Predsedništva AVNOJ-a. Ovaj predlog je docnije stavljen na dnevni red i usvojen u nešto drukčijoj redakciji. (Vidi str. 145 i 282).

ovaj zakonski prijedlog ponovo vrati Zakonodavnom odboru radi proučavanja i uproščavanja postupka koji je njime predviđen.

Ministar finansija Sreten Žujović: Ja se ne slažem sa mišljenjem druga Andrije, jer me njegove primedbe nisu ubedile da je on u pravu. Naprotiv, pošto je ovaj zakon veoma važan i tretira osetljivu materiju, mi smo o njemu dugo diskutovali i savesno ga pripremali vodeći računa da se njegovi propisi usklade sa potrebom pravilnog i nesmetanog funkcionisanja privrednih preduzeća. Vama je sigurno jasno da je ovom zakonu glavni cilj da nam otkrije gde se i kod koga se sve nalazi novac i u kojim iznosima. To je glavni motiv kojim smo se rukovodili kad smo pristupili izradi ovog zakonskog projekta. Kad budemo saznali ko sve i koliko ima novaca onda ćemo lako odrediti procenat po kome ćemo pojedincima i ustanovama prilikom povlačenja okupacijskih novčanica dati nove dinare.

Još jednom podvlačim da ja ne vidim razloga za bojazan da će ovaj zakon u narodu izazvati zabunu i neizvesnost, o čemu je govorio drug Hebrang. Zato ostajem pri predlogu i molim da se on ne vraća više u Zakonodavni odbor, već da ga usvojimo, jer je on vrlo važna karika u sistemu mera koje smo pripremili.

Moša Pijade: Kad slušamo i jednog i drugog ministra koji su zajedno radili na svim ovim projektima, i to saglasno radili, kako reče drug Hebrang, onda se mi ostali, koji učestvujemo u ovom raspravljanju nalazimo u teškoj položaju. Ali ja mislim da ćemo ih mi lako pomiriti. Jer, zaista, ako ovaj zakon može da unese, kako je ovde rečeno, izvesnu »zabunu« u narodu i ako ima zaista izvesnih podozrenja u valjanost formulacija, ja mislim da bi ga trebalo zadržati i ponovo o njemu prodiskutovati. Mi u Zakonodavnom odboru, kao što sam vam već rekao, nismo bogzna koliko dugo o njemu raspravljali. Usvojili smo ga onako kako je bio predložen od Ministarstva finansija. I ja bih bio za to da se predlog vrati Zakonodavnom odboru da ga još jednom pretresemo i da još jednom prodiskutujemo o primedbama druga Hebranga.

Pretsednik: Postoje dva prijedloga: prvi, da zakon kako je predložen od Zakonodavnog odbora usvojimo, ili, drugi, da ga vratimo Zakonodavnom odboru kako to predlaže drug Hebrang, a s time se saglasio i pretsjednik Zakonodavnog odbora. Molim drugove koji su za to da se zakon vrati Zakonodavnom odboru neka se jave. (Većina diže ruku). Prema tome, odlučili smo da se ovaj zakonski prijedlog vrati Zakonodavnom odboru na pretres i konačnu redakciju.

Prelazimo na šestu tačku dnevnoga reda: pretres Prijedloga budžeta za april—juni 1945 godine. Ima riječ Moša Pijade da u ime Zakonodavnog odbora podnese izvještaj.

Izvestilac Moša Pijade: Zakonodavni odbor na svojoj sednici od 4 aprilla primio je projekat budžeta za period april—juni 1945 god.

zajedno sa finansiskim zakonom. Ovaj predlog odbor je primio sa malim izmenama, tj. onim koje je izvršio sam Ministar finansija. Tekst ovog zakona glasi (čita):

PREDLOG FINANSISKOG ZAKONA
O DRŽAVNOM BUDŽETU RASHODA I PRIHODA
ZA BUDŽETSKI PERIOD APRIL—JUNI 1945 GOD.

§ 1

Budžet državnih rashoda i prihoda državne administracije i samostalnih državnih ustanova za period april—juni 1945 sastoji se iz:

Rashoda	Dinara	9.109,100.000.—
Prihoda	„	<u>10.600,000.000.—</u>

Višak prihoda nad rashodima . . . . . Dinara 1.490,900.000.—
služiće za pokriće:

Rashoda Ministarstva narodne odbrane	Dinara	12.000,000.000.—
Dotacije federalnih jedinica	„	<u>5.000,000.000.—</u>

Manjak u iznosu od . . . . . Dinara 15.509,100.000.—
ima se pokriti iz državnih magacina za potrebe vojske, kao i privremenim zaduženjem kod javno-pravnih novčanih ustanova.

§ 2

Ovlašćuje se Ministar finansija da može, u cilju pribavljanja sredstava za potrebe Jugoslovenske armije, za isplatu dotacija federalnim jedinicama i oblastima, kao i za plaćanje državnih obaveza, izdati blagajničke bonove do ukupnog iznosa od 15.509,100.000.— dinara sa kamatom najviše do 5% godišnje.

Rokove i kamatne stope, po kojima će se izdavati ovi bonovi, utvrđivaće Ministar finansija svojim rešenjem.

Ovlašćuje se Ministar finansija da kamatnu službu i sve troškove po ovim bonovima vrši na teret Obrtnog kapitala Glavne državne blagajne.

§ 3

Odobren budžet rashoda izvršuju Ministri, njihovi pomoćnici ili od ministara ovlašćene starešine nadležstava, ustanova ili preduzeća. Oni su ovlašćeni da, u svojstvu naredbodavaca, za državnu blagajnu stvaraju obaveze. Kao računopolagači smatraju se starešine računovodstava, kao i sva ona lica kojima se poveri rukovanje novcem, vrednostima ili materijalom. Njih određuje: a) starešine računovodstva — Ministar finansija, b) ostale računopolagače — režisere, Ministri odnosno starešine nadležstava, ustanova odnosno preduzeća.

Naredbodavci kao i računopolagači, svaki za svoj rad, nose odgovornost.

§ 4

Računovodstva u ministarstvima, samostalne blagajnice privrednih ministarstava, samostalnih državnih ustanova i preduzeća, dužna su da budžet izvršuju onako, kako je odobren. Naredbe za isplatu naredbodavaca onih ministarstava, pri kojima postoje računovodstva sa sopstvenom blagajnom, premapotpisuje šef računovodstva i on je odgovoran za ispravnost dokumenata. Naredbe za isplatu naredbodavaca onih ministarstava, pri kojima postoje pomoćna računovodstva, ili računovodstva bez sopstvene blagajne, premapotpisivaće još i šefovi računovodstava tih ustanova, odnosno njihovi zamenci.

§ 5

Samostalne državne ustanove, koje nemaju svoja računovodstva, vršice računovodstvenu službu preko režisera i vodiće sve predviđene knjige za računovodstvo. Pri ministarstvima privrednog karaktera, pored šefa računovodstva, za izvršenje pojedinih zadataka, mogu da postoje i režiseri, čiji broj zavisi od same prirode posla, koje odnosno ministarstvo vrši.

§ 6

Kreditni, predviđeni budžetom, otvaraće se po rešenju Ministra finansija. U cilju ravnomenog opterećenja državne blagajne i rasporeda gotovine, svako će ministarstvo, samostalne državne ustanove i preduzeća svakog prvog i petnaestog u mesecu izveštavati Ministarstvo finansija — Glavnu državnu blagajnu — o visini suma, koje će im biti potrebne za narednih petnaest dana.

Ministarstvo narodne odbrane vršice te isplate u globalnim sumama po naredbama nadležnih naredbodavaca. Za Glavnu blagajnu te se priznanice — nalozi smatraju likvidnim dokumentima.

Ovlašćuje se Ministar finansija da odobrava predračun narodne odbrane.

§ 7

Angažovanja po budžetu rashoda za period april—juni 1945 mogu se vršiti do 30 juna 1945, a naredbe (nalozi) za isplatu mogu se izdavati do kraja jula 1945, dok se isplate i knjiženja mogu vršiti do kraja meseca avgusta 1945. Angažovanja se mogu vršiti samo u granicama otvorenih kredita.

§ 8

Ovlašćuje se Ministar finansija da, po predlozima nadležnih ministara, može odobravati virmane po budžetu rashoda i prihoda za april—juni 1945 godine. Povećanja ličnih na teret materijalnih kredita i obrnuto, ne mogu se odobravati. Izuzetno, po kreditima Ministarstva saobraćaja i Ministarstva pošta, telegrafa i telefona, kao i preduzeća mogu se odobravati virmani između svih glava i partija.

§ 9

Ministarstva privrednog karaktera, samostalne državne ustanove i preduzeća, mogu u granicama odobrenih budžeta trošiti svoje prihode.

U nedostatku potrebnog obrtnog kapitala, može Ministar finansija da im odobri privremene pozajmice.

§ 10

Za neodgodive hitne izdatke, nastale iz ratnih prilika ili potreba privrede za obnovu zemlje, čije se izvršenje ne može odgoditi do narednog budžeta, može Ministar finansija, izuzetno, a po obrazloženom predlogu resornih ministara, odobravati vanredne kredite iz budžetske rezerve ili na teret Obrtnog kapitala Glavne državne blagajne.

§ 11

Za izvršenje budžeta primenjivaće se propisi, kojima je regulisan rad državnog računovodstva. Odstupanja od ovih propisa, obzirom na ratne prilike, a po predlogu nadležnog ministra, odobravaće Ministar finansija.

§ 12

Isplate iz kredita, predviđenih predračunom rashoda i prihoda za budžetski period april—juni 1945, knjižiče se po razdelima i partijama. Ostvareni prihodi u istom periodu knjižiče se po partijama odnosno pozicijama.

§ 13

Izuzetno od propisa § 7 Odluke o predračunu rashoda i prihoda državnih povereništava za mesec januar 1945 god. br. 136 od 1 januara 1945, a s obzirom na izuzetne ratne prilike, odobrava se, da se sva dokumenta, po kojima je izvršena isplata na vojnim kasama zaključno do 31 decembra 1944 godine, ma po kom osnovu, smatraju likvidnim, iako po formi i sadržaju ne odgovaraju propisima Uredbe o državnom računovodstvu.

Pravdanje svih izdataka po budžetu rashoda Ministarstva narodne odbrane za period april—juni 1945 vršiće se po propisima Privremenog pravilnika o novčanom poslovanju u NOV i POJ.

Ukupna suma rashoda narodne odbrane pokazaće se u jednoj partiji u budžetu rashoda za april—juni 1945 godine, a isplata će se vršiti prema stavu 2) §-a 6 ovog Zakona.

§ 14

Izuzetno od propisa Privremene odluke o finansiranju, prihodi od neposrednih poreza tj. zemljarine, kućarine, tečevine, društvenog poreza, poreza na rente i službeničkog poreza pripadaju zemlji, na čijoj se teritoriji naplaćuju. Od ovoga se izuzimaju službenički porez državnih službenika i porez na prihod, odnosno dobitak državnih dobara

(nepokretnosti i preduzeća), koji pripadaju državnoj blagajni. Federalnim jedinicama, odnosno glavnim i oblasnim NOO, pripadaju i svi prihodi od onih preduzeća i ustanova, koji se unose u njihov budžet. Svi ostali državni porezi, trošarine, carine i takse pripadaju državi za pokriće zajedničkih potreba.

Dok se ne donesu odredbe, koje će konačno regulisati finansijski odnos između države i federalnih jedinica, budžete federalnih jedinica, glavnih i oblasnih NOO, pregleda i odobrava Ministar finansija. Ako prihod posle svestrane ocene bude veći od rashoda, višak ulazi u državnu blagajnu. Ako se posle svestrane ocene prihoda i rashoda utvrdi budžetski manjak, taj će se pokriti dotacijom iz državnog budžeta. Isplata dotacije vršiće se samo na osnovu odobrenog budžeta. Izuzetno može Ministar finansija da odobrava isplatu dotacije, bez prethodno odobrenog budžeta, ako federalne jedinice još nisu potpuno oslobođene ili nemaju mogućnosti da sastave budžet.

Dok se ne otklone smetnje za primenu odredaba §§-a 1—7, Privremene odluke o finansiranju, knjiženje neposrednih poreza i takse vršiće se na dosadašnji način.

U cilju stvaranja mogućnosti za vođenje jedinstvene finansijske politike u celoj državi, Ministar finansija će se postarati, da se u celoj državi uvede jedinstveni poreski sistem.

Sve državne prihode dužne su sve naplatne blagajne da predaju Glavnoj državnoj blagajni svakog petnaestog i prvog u mesecu. Zabranjena je bilo i najkraća posluga sa državnim prihodima.

§ 15

Krediti predviđeni u globalnim sumama kod pojedinih Ministarstava po budžetu za april—juni 1945, a namenjeni opštim svrhama, za koje još nisu predviđeni iznosi u budžetima federalnih jedinica, mogu se, po rasporednom rešenju nadležnog ministra, predati odnosno isplatiti pojedinim federalnim jedinicama, glavnim odnosno oblasnim Narodno-oslobodilačkim odborima, kao i vojnim upravama, ukoliko još nisu organizovane civilne uprave.

§ 16

Sve obaveze lične ili materijalne prirode iz prošlih budžetskih perioda rashodovaće se na teret Obrtnog kapitala Glavne državne blagajne. Postupak za pravilno likvidiranje tih obaveza propisaće Ministar finansija.

§ 17

Primljene sume po § 55 ovog Zakona dužne su odnoscne federalne jedinice, glavni i oblasni Narodno-oslobodilački odbori da obračunaju. Te obračune podneće Ministarstvu finansija na pregled i definitivno rashodovanje, a izveštaj o utrošenim kreditima dostavljaće Ministarstvu socijalne politike radi evidencije.

§ 18

Do dalje naredbe obustavlja se isplata anuiteta po zajmovima i dugovima državnih i samoupravnih tela zaključenih do oslobodenja.

§ 19

Sve obaveze lične i materijalne, stvorene za vreme okupacije, ne mogu se isplaćivati do dalje naredbe. Od ovoga se mogu činiti izuzeci samo za one obaveze, za koje nadležni ministar bude tražio isplatu sa naročitim razlozima. Te će zahteve ceniti određena komisija, koja je obrazovana u Ministarstvu finansija i po čijem će predlogu donositi odobrenje Ministar finansija. Isplate ovih obaveza padaju na teret Obrtnog kapitala.

§ 20

U cilju što potpunijeg sprovođenja državnih finansiskih mera i što efikasnije naplate prihoda i kontrole rashoda, federalna povereništva finansija i nižestepene finansiske vlasti dužne su da izvršuju sve odluke, naredbe i raspise Ministra finansija.

§ 21

Sva Ministarstva, državne ustanove, nadležstva i preduzeća dužna su da sve svoje odluke uredbodavnog karaktera, pravilnike i statute, koji posredno ili neposredno utiču na državne finansije, dostavljaju na prethodnu saglasnost Ministru finansija.

§ 22

Ovlašćuje se Ministar finansija da, izuzetno od postojećih propisa, može svojim rešenjima odrediti preuzimanje poslova poštanskih štedionica na području oslobođenom od neprijatelja, procenu aktive, otpis potraživanja i imovinskih vrednosti, priznavanje obaveza, obračun rashoda i prihoda, rekonstrukciju računskih isprava i njihovo knjiženje, prečišćavanje bilansa Poštanske štedionice i sve ostale pojedinosti iz poštansko-štedioničkog poslovanja pre oslobodenja. Već doneta rešenja Poverenika finansija NKOJ i Ministra finansija odobravaju se.

§ 23

Ovlašćuje se Ministar finansija da propiše Pravilnik o naknadi putnih i seobnih troškova državnih službenika. Do donošenja ovog pravilnika ovlašćuje se Ministar finansija da svojim odlukama utvrđuje visinu naknade putnih i seobnih troškova za pojedine službenike. Ovo ovlašćenje važi i za određivanje paušalnih naknada. Već donesene odluke odobravaju se.

§ 24

Ovlašćuje se Ministar finansija da donese odluku, kojom će propisati načela i postupak, izuzetan od dosadašnjih propisa, kojima će se

omogućiti rashodovanje uništenog inventara kao i razrešenje završnih računa državnih ustanova, nadležstava i preduzeća.

§ 25

Ovlašćuje se Ministar finansija da na teret Obrtnog kapitala Glavne državne blagajne, a po predlogu nadležnih ministara, može donositi odluke i isplaćivati lične i materijalne izdatke onih ustanova, služba i preduzeća, za koja još nije rešeno da li će pripasti državi ili zemljama, odnosno glavnim ili oblasnim Narodno-oslobodilačkim odborima.

§ 26

Ovlašćuje se Ministar finansija da po obrazloženom predlogu može donositi odluke o isplati posebnih naknada i premija grupama i pojedincima, koji su se naročito istakli na poslu, za njihov požrtvovan i savestan rad, kao i grupama i pojedincima za rad, koji doprinosi uštedi materijala, većoj produktivnosti i poboljšanju kvaliteta proizvodnje, postignute iznad normalnog zadatka i učinka.

Nagrade se mogu isplaćivati i drugim licima za specijalne i stručne poslove.

Postradalima na službi ili njihovim porodicama može Ministar finansija, po nadležnom predlogu, odobravati pomoć.

Sve isplate po ovoj odredbi padaju na teret budžetskih rezervnih kredita.

§ 27

Ovlašćuje se Ministar finansija, da, na teret Obrtnog kapitala, Glavne državne blagajne isplaćuje privremene beskamratne pozajmice federalnim jedinicama, glavnim i oblasnim odborima kao i okružnim i sreskim NOO, opštinama, samostalnim državnim i samoupravnim preduzećima i ustanovama, zadrugama i preduzećima pod državnom upravom. Već isplaćene pozajmice se odobravaju. Naknadno će se propisati uslovi o povraćaju ove pozajmice.

§ 28

Ovlašćuje se Ministar finansija da može donositi odluke o isplati naknada za rad osoblju, koje je uposljeno u službi Predsedništva Ministarskog saveta, kako za vreme od 1 novembra 1944 do 31 januara 1945, tako i do kraja juna 1945. Ove isplate padaju na teret budžetskih rezervnih kredita.

§ 29

U cilju vođenja koordinovane finansiske politike ovlašćuje se Ministar finansija da odobrava odluke o uvođenju prireza i drugih dažbina zemalja, tj. federalnih jedinica, glavnih i oblasnih NOO i gradskih odnosno mesnih NOO.

§ 30

Ovlašćuje se Ministar finansija da, po predlogu Ministra saobraćaja, može doneti odluku i rešiti kojim zvanjima državnog saobraćajnog osoblja, odnosno zvanjima činovnika građanskog reda, odgovaraju pojedina zvanja službenika Direkcije rečne plovidbe.

§ 31

Ovlašćuje se Ministar finansija da posebnom odlukom reguliše poslovanje radionica Ministarstva finansija i da viškove prihoda upotrebi za pomaganje najsiromašnijih službenika.

§ 32

Ovlašćuje se Ministar finansija da, ukoliko se usled sadašnjih saobraćajnih i valutnih teškoća ukaže potreba, može produžiti računski period za jedan ili dva meseca.

Ministarstvo pošta, telegrafa i telefona podneće odvojeno završni račun za sve prošle periode od oslobodenja do kraja marta 1945 godine.

§ 33

Ovlašćuje se Ministar finansija da svojom odlukom reguliše pitanje obustava od penzionera — platežnika Glavne državne blagajne, koje su izvršene od 1 maja do 30 oktobra 1944.

§ 34

Ovlašćuje se Ministar finansija da može, kada to interesi zemlje budu zahtevali, zavoditi, povećavati, smanjivati ili ukidati uvozne i izvozne carine za pojedine predmete.

§ 35

Ovlašćuje se Ministar finansija da izvrši reformu propisa o porezu na poslovni promet. Svi prihodi od poreza na poslovni promet, bilo u kom vidu, unose se u Glavnu državnu blagajnu.

§ 36

Ovlašćuje se Poštanska štedionica, da, na teret računa gubitaka i dobitaka za 1945 godinu, može vršiti lične i materijalne izdatke za obnavljanje svojih filijala, kao i za osnivanje novih filijala i poslovnica Poštanske štedionice u mestima, koja odredi Ministar finansija.

§ 37

Ovlašćuje se Državna hipotekarna banka da može vršiti redovne lične i materijalne rashode za svoje filijale van dinarskog područja, na teret njihove režije — računa raznih rashoda sve dotle, dok ne nastane mogućnost, da se isti uključe u redovan bančim budžet.

§ 38

Izuzetno od čl. 97 Zakona o uređenju Državne hipotekarne banke, Banka neće sastavljati bilans celokupnog svog stanja sa računom gubitaka i dobitaka za poslovnu 1944 godinu, kao ni za protekle ratne godine sve dotle, dok se ne reše sve teškoće stvorene ratom, a koje stoje na putu izradi definitivnog bilansa za ceo ratni period.

§ 39

Ovlašćuje se Ministar prosvete da može, za potrebe Ministarstva i područnih prosvetnih i kulturnih ustanova, nabaviti knjige i drugi materijal iz SSSR, Amerike i Engleske do iznosa od 200.000.— dinara s tim, da se isplata izvrši iz budžetskih rezervnih kredita u onom mesecu, kada isporuka bude izvršena.

§ 40

Ovlašćuje se Ministar saobraćaja da, po ukazanoj potrebi, a do donošenja novih propisa za socijalno osiguranje, može vršiti izmene i dopune naredbe o osiguranju državnog saobraćajnog osoblja za slučaj bolesti i nesreće M.s. br. 16276/22 od 30 maja 1922 i drugih pravilnika, koji se odnose na ova osiguranja.

§ 41

Ovlašćuje se Ministar socijalne politike da svojim rešenjem može dodeljivati potrebne iznose iz kredita odobrenih za pomaganje i izdržavanje dece, Centralnoj upravi grupnih dečjih domova i koncentrisanih naselja, koji će se moći trošiti za potrebe oko izdržavanja i zbrinjavanja dece, bez obzira na propise Uredbe o državnom računovodstvu i Zakona o Glavnoj kontroli.

Obračune ovako izvršenih rashoda dužni su odnosni računopolažać, preko Ministarstva socijalne politike podneti Ministarstvu finansija na pregled i definitivno rashodovanje.

§ 42

Ovlašćuje se Ministar socijalne politike da može isplatiti neispłaćene radničke nadnice za mesec mart 1945 nadničarima Ortopedskog zavoda iz odobrenih kredita po budžetu za april—juni 1945 godine.

§ 43

Ovlašćuju se Ministri da zaključuju ugovore ili pogodbe, za nabavku materijala i izvršenje radova i na duže rokove, s tim, da se u odnosnom mesecu, po predračunu rashoda, obezbedi potreban kredit za odnosnu delimičnu isporuku ili radove. Ovo ovlašćenje važi i za pomoćne naredbodavce, ali u granicama dobivenih ovlašćenja.

§ 44

Odluku o produženju roka, izmeni i raskidu pogodbe za nabavke državnih železnica, donosi naredbodavac, koji je posao zaključio. Ukoliko se radi o naknadnom povećanju cena, a vrednost zaključene pogodbe prelazi jedan milion dinara, potrebna je saglasnost Ministra finansija.

§ 45

Pri izvršenju građevinskih i drugih radova kod državnih železnica, Ministar saobraćaja može ugovoriti davanje avansa na podlozi najviše 50% vrednosti građevinskog inventara i materijala, koji saugovorač isporuči odnosno donese na gradilište ili državno stovarište. U izuzetnim, naročito opravdanim slučajevima, Ministar saobraćaja može odobriti davanje avansa za isplatu radnika na gradilištu po spiskovima, overenim od strane nadzornih organa, koji moraju prisustvovati ovoj isplati. Ministar saobraćaja je ovlašćen da izdaje avanse do dve trećine vrednosti isporučenog uglja uz dokaz da je ugalj predat ustanovi.

§ 46

Za isplate koje povlače izdatak iz državne kase veći od 300.000.— dinara, saugovorač je dužan podneti uverenje o isplaćenju državnoj porezi za poslednje tromesečje, odnosno da izjavi pristanak da se od iznosa, koji ima da primi, naplati dužan porez. Ovo važi i za slučajeve isplate avansa. Za kupovine, odnosno nabavke iz državnih preduzeća i ustanova, neće se tražiti uverenje o isplaćenju porezi.

§ 47

Dok se ne donesu maksimirane bruto cene, u kojima su ukalkulisane državne dažbine, mogu se dosadašnjim maksimiranim cenama u neto iznosu dodati državne dažbine.

§ 48

Materijal, vozila, pribor, alat, mašine, mazivo, drvo, ugalj, instalacije svih vrsta, njihovi sastavni i rezervni delovi, koji se nabavljaju za potrebe državnih železnica i državnih brodarskih ustanova podređenih Komandi rečne plovidbe, oslobađaju se plaćanja svih samoupravnih trošarina, mitnine, mostarine, taksa i dažbina, bez obzira da li se prenose kroz to područje ili se u tom području upotrebljavaju odnosno ugrađuju.

Materijal, vozila i sve drugo navedeno u prednjem stavu oslobađa se od svih doprinosa, taksa i dažbina svih javnih ustanova (centrala i odbora).

Državne železnice i državne brodarske ustanove podređene Komandi rečne plovidbe oslobađaju se od plaćanja državne i samoupravne trošarine na sav materijal, koji se nabavlja za njene potrebe.

Materijal koji je naveden u prednjim stavovima, a koji se nabavlja i uvozi iz inostranstva za potrebe državnih železnica i državnih brodar-
skih ustanova podređenih Komandi rečne plovidbe, oslobađa se pla-
ćanja državnih, kao i svih samoupravnih dažbina, koje se na carinar-
nicama naplaćuju, izuzev ležarine.

§ 49

Izuzetno od odnosnih propisa, sve nabavke, radovi, zakupi i ostale
usluge, koji za državu povlače rashode, mogu se zaključivati neposred-
nom pogodbom. Zaključenje neposredne pogodbe do iznosa od 10.000
dinara može se poveriti jednom činovniku, a preko ovog iznosa po-
godbe će zaključivati Komisija sastavljena od tri činovnika s tim, da je
za pogodbe preko iznosa od 1.000.000.— dinara potrebna saglasnost
Ministra finansija. Izuzetno, putem jednog činovnika, mogu se zaklju-
čivati pogodbe, kada su u pitanju nabavke po maksimiranim cenama.

Izuzetno od prednjeg stava sve nabavke, radovi, zakupi i ostale
usluge, koje vrši Ministarstvo građevina i Ministarstvo saobraćaja,
imaju se podnositi na odobrenje Ministru finansija, kad ovi ugovori,
odnosno nabavke, radovi i zakupi dostižu ili prelaze sumu od
5.000.000.— dinara.

Ograničenja iz ovog propisa ne važe za Ministarstvo narodne od-
brane, koje može vršiti nabavke i radove na način koji nađe za naj-
celishodniji.

§ 50

Izuzetno od propisa §-a 130, stav 2), §-a 148 i 165 Uredbe o držav-
nom računovodstvu, u izuzetnim slučajevima, mogu članovi komisije
biti činovnički pripravnici i nadničari, koji imaju karakter stalnog za-
poslenja.

§ 51

Sve nabavke za vojsku i mornaricu koje se vrše u zemlji i ino-
stranstvu, oslobađaju se svih državnih i samoupravnih dažbina, tro-
šarina i taksa.

§ 52

Sva ministarstva, povereništva, okružni i gradski NOO, državna
preduzeća i ustanove i preduzeća i ustanove NOO, vršiće ubuduće
isplate za nabavke, radove i usluge, čija vrednost prelazi 100.000.—
dinara, isključivo preko Poštanske štedionice ili drugih javno-pravnih
novčanih zavoda, putem virmana na čekovni, žiro ili tekući račun po-
verioaca, koji je dužan da kod Poštanske štedionice ili nekog drugog
javno-pravnog novčanog zavoda otvori svoj račun. Ukoliko ove javno-
pravne novčane ustanove nemaju organizovanu službu u mestima
isplate, mogu se ove isplate vršiti neposredno.

§ 53

Naknada izuzetnih troškova delegacija, političkih i vojnih misija, bilo u dinarima ili drugoj valuti, po određenom kursu utvrđuje se Odlukom Ministra finansija. Rashodovanje takvih izdataka vršiče se na osnovu odluke i priznanice, a na teret rezervnih budžetskih kredita.

Troškovi i razlike na kursu za isplate po potrebama Ministarstva spoljnih poslova, isplaćivaće se na teret Obrtnog kapitala Glavne državne blagajne.

§ 54

Krediti po struci Ministarstva narodnog zdravlja, predviđeni u globalnim sumama za suzbijanje zaraznih i drugih bolesti, kao i za zdravstvenu zaštitu ratom ugrožene dece i za subvencije za osnivanje savetovališta za decu i žene, porodilišta, obdaništa i drugo, mogu se po odluci Ministra narodnog zdravlja rashodovati i od tih suma stvoriti posebni računi u cilju efikasnijeg delovanja na suzbijanju bolesti i za zaštitu ratom ugrožene dece i organizovane zdravstvene zaštite matera i dece. Ti će se računi pravdati priznanicama odnosnih sanitetskih institucija, a po utrošku likvidirati i ukinuti.

§ 55

Iz kredita predviđenih za isplatu pomoći, potpora i subvencija, po budžetu Ministarstva socijalne politike za period april—juni 1945 mogu se vršiti isplate i za protekle budžetske periode.

§ 56

Svi rashodi, koji proizilaze iz odluka Ministra saobraćaja DRPS br. 1965 od 2 marta 1945, III br. 2649 od 5 marta 1945, Poverenika finansija br. 430 od 1 marta 1945 i Poverenika saobraćaja br. 1260 od 5 februara 1945, vršiče se na teret kredita koji su predviđeni u državnom budžetu za april—juni 1945, a rashodi, koji proizilaze iz odluke Ministra saobraćaja br. 1961 od 20 februara 1945, na teret Obrtnog kapitala Glavne državne blagajne.

§ 57

Sva Ministarstva dužna su, da, prilikom sklapanja ugovora sa firmama po poslovima čija vrednost prelazi 3 miliona dinara, predvide plaćanje najmanje 30% ugovorene sume putem blagajničkih bonova, koji će se moći eskontovati ili lombardovati kod državnih novčanih zavoda.

§ 58

Ako interesi službe zahtevaju, Predsedništvo Ministarskog saveta može primiti u kontraktualnu službu ili kao honorarne službenike stručna lica za posebne poslove sa nagradom koja odgovara ekvivalentu njihovog rada. Ovim službenicima pripada i porodični dodatak

prema sadašnjim propisima, ako ga već bilo po kom drugom osnovu ne primaju.

Već izvršena postavljenja ovakvih službenika kod pojedinih ustanova, ukoliko nisu u suprotnosti sa prednjim stavom, primaju se k znanju i odobravaju se. Ukoliko su, pak, u suprotnosti, imaju se prilagoditi propisu prednjeg stava.

§ 59

Državnim službenicima, koji su izabrani i postavljeni za članove izvršnih mesnih, gradskih, sreskih ili okružnih odbora, ne prekida se službeni odnos, s tim, da za vreme vršenja tih dužnosti, primaju svoje prinadležnosti na teret blagajna odnosnih odbora.

§ 60

Lični, porodični i vanredni dodaci uživalaca penzionog fonda osoblja Direkcije rečne plovidbe, penzije, rente i pomoći uživalaca penzionog fonda bivšeg Srpskog brodarskog društva, koje je rešenjem Poverenika za saobraćaj KRP. br. 316 od 20 decembra 1944 sekvestri-rano, isplaćivaće se iz kredita po budžetu Direkcije rečne plovidbe do donošenja definitivne odluke o regulisanju prinadležnosti ovih uživalaca.

Neisplaćene prinadležnosti gore navedenih uživalaca za mesec novembar 1944 i januar 1945 isplatiće se na teret odnosnih kredita, predviđenih u budžetu za april—juni 1945 godine. Ukoliko predviđeni krediti ne bi bili dovoljni za ovu svrhu, isplate će se vršiti na teret Obrtnog kapitala Glavne državne blagajne.

§ 61

Prinadležnosti novopostavljenih državnih službenika isplaćivaće se: ako je službenik stupio na dužnost u prvoj polovini meseca, za ceo dotični mesec, ako je stupio u drugoj polovini, od prvog narednog meseca.

Izuzetak od ovoga u pogledu dnevničara i nadničara, odobrava Ministar finansija. Likvidacija prinadležnosti odnosno zarada, može da se izvršuje samo na osnovu pismene odluke nadležnog organa o preuzimanju odnosno postavljenju.

Izuzetno, dok se ne uspostavi celokupna organizacija saobraćajne službe u državi, propis 2) stava ove uredbe ne važi za Ministarstvo saobraćaja i Ministarstvo pošta, telegrafa i telefona.

§ 62

Po smrti aktivnog ili penzionisanog službenika, nadničara ili radnika, isplatiće se na ime sahrane dvomesečne bruto aktivne, odnosno penzijske prinadležnosti licu, koje je izvršilo sahranu. Isplata će se izvršiti na osnovu potvrde nadležne vlasti, da je odnosno lice podnelo troškove sahrane. Ta će se naknada isplatiti i rashodovati na teret onog

kredita, iz koga su bile isplaćivane prinadležnosti umrlog službenika, penzionera, odnosno nadničara i radnika. Ova odluka važi za porodice službenika koji su umrli posle oslobođenja.

§ 63

Načelnike finansiskih odeljenja i šefove računovodstva ministarstava privrednog karaktera, samostalnih državnih ustanova i preduzeća sa sopstvenim blagajnicama, postavlja i raspoređuje Ministar finansija.

§ 64

Sva dokumenta po kojima je izvršena isplata kod radio Beograda i Tanjuga zaključno sa 31 januarom 1945, ma po kom zakonskom osnovu, smatraju se likvidnim iako po formi i sadržaju ne odgovaraju propisima Uredbe o državnom računovodstvu. Ukoliko je kredit prekoračen, po ovim isplatama, rashodovaće se na teret Obrtnog kapitala Glavne državne blagajne.

§ 65

Primaju se i odobravaju:

1) rešenje Povereništva finansija V br. 561 od 6 marta 1945, kojim je ZAVNOBIH-u odobren kredit od dinara 400,000.000.— kod Poštanske štedionice na bazi blagajničkih bonova;

2) odluka Povereništva finansija VII br. 612 od 27 februara 1945, kojom je rešeno da se rudniku uglja »Resava« isplati zajam od 20,000.000.— dinara na bazi blagajničkih bonova u iznosu od 25,000.000.— dinara;

3) rešenje Ministarstva finansija V br. 1115 od 17 marta 1945 kojim je rešeno da se Ministarstvu socijalne politike stavi na raspoloženje vanredan kredit od dinara 15,000.000.— za isplatu pomoći porodicama boraca koji su bili nameštenici industriskih preduzeća pod prinudnom upravom;

4) rešenje Ministra finansija V br. 1064 od 14 marta 1945, kojim je rešeno da se društvu za kulturnu saradnju Jugoslavije sa SSSR isplati pomoć od 5,000.000.— dinara;

5) odluka Povereništva finansija br. 418/VII od 5 februara 1945 kojom je regulisano dugovanje i potraživanje između države i Državne hipotekarne banke;

6) odluka Ministra saobraćaja S br. 1965 od 2 marta 1945 kojom je regulisana isplata hranarine rečnom osoblju u Rumuniji;

7) odluka Ministra saobraćaja III br. 2649 od 5 marta 1945, kojom je rešeno pitanje naknade delegaciji koja radi na osposobljavanju rečne plovidbe u Rumuniji;

8) odluka Poverenika finansija V br. 430 od 1 marta 1945 kojom je osoblju rečne plovidbe regulisan dodatak na ukrcavanje;

9) odluka Poverenika saobraćaja br. 1260 od 5 februara 1945 doneta u saglasnosti sa Poverenicima trgovine i snabdevanja i finansija,

a na osnovu odluke Povereništva saobraćaja S. br. 2655 od 28 februara 1945 kojom je regulisano pitanje srpskog broderskog društva;

10) odluka Ministarstva saobraćaja br. 1961 od 20 februara 1945 o uzimanju u zakup objekata od strane Direkcije rečne plovidbe i Uprave za održavanje vodenih puteva i osnivanju »Zajednice vlasnika malih plovila«, pri Udruženju rečnih brodovlasnika u Beogradu;

11) odluka Ministra saobraćaja I br. 3145 od 14 marta 1945 kojom je isplaćena pomoć od 50.000.— dinara porodici Tašić Ilije, prvog broderskog krmara koji je poginuo u borbi za oslobođenje Smedereva;

12) rešenje Ministra finansija V br. 1063 od 22 marta 1945 kojim je ZAVNOH-u isplaćeno 20.000.000.— dinara.

§ 66

Bliža uputstva za izvršenje budžeta rashoda i prihoda i za pravilnu primenu odredaba ovog Zakona, propisace Ministar finansija.

§ 67

Ovaj zakon dobija obaveznu snagu 1 aprila 1945.

To je tekst zakonskog predloga. Molim u ime Zakonodavnog odbora da ovaj Predlog državnog budžeta za period april—juni sa finansiskim zakonom za njegovo izvršenje primite prema našem predlogu.

Pretsednik: Imade riječ Ministar finansija da da ekspoze.

Ministar finansija Sreten Žujović: Ovaj predlog državnog budžeta obuhvata period od tri meseca za razliku od prošlih budžeta, koji su sadržavali državne rashode i prihode za jedan ili dva meseca. Mogao bi se postaviti prigovor, zašto predračun nije sastavljen za celu godinu, odnosno da obuhvati potrebe do kraja ove godine. U tom bi se prigovoru, kao glavni razlog istakla nemogućnost programskog delovanja, jer se izvršenje planskog rada ne može da cepka po mesecima. Tačno je, naročito kod privrednih resora, da budžet od tri meseca pretstavlja kočnicu, jer se veći poslovi ne mogu da zaključuju po delovima, što sve u vezi sa administrativnom tehnikom pretstavlja ograničenu mogućnost podmirenja važnih državnih potreba. Međutim, s druge strane, postoji niz suprotnih razloga, koji ne dozvoljavaju odobravanje budžeta za duži period. Među najvažnijim treba da napomenem one uzroke, koji su nastali ratom. Zemlja se postepeno oslobodava i novi krajevi uključuju u državni sistem. Ta stvarnost isključuje mogućnost realnog i potpunog predviđanja unapred za celu godinu. Drugo, potreba uvođenja jedinstvene valute, zatim podela nadležnosti između države i federalnih jedinica itd., sve su to prepreke koje jedva omogućuju sastav budžeta i za tri meseca unapred. Očekuju se mogućnosti koje će dozvoliti da naredni budžet bude sastavljen za drugu polovinu ove godine.

U samom predlogu mogu da se nadu nedostaci i verovatno je da su neke državne potrebe propuštene. To je, međutim, prirodno i moguće, jer se naša država nalazi u organizacionom periodu i — u ratu. Ipak, može se tvrditi da ovaj predlog obuhvata gotovo sa 100% sve državne potrebe koje sada postoje, pa i one, iako ne sve, koje će se pojaviti oslobodenjem novih krajeva.

Pri utvrđivanju budžeta vodilo se računa o maksimalnoj primeni budžetskih i ekonomskih principa, koji se ustvari svode na princip racionalnosti. Rukovodeno tim načelima Ministarstvo finansija, kao staratelj o harmoničnom podmiranju svih državnih pa i ostalih javnih potreba, imalo je izuzetno tešku dužnost. U granicama mogućih prihoda predvideti sve rashode, to je u normalnim prilikama notorno pravilo. Danas, u ratu, u periodu obnove svega što je razoreno, nemoguće je pokriti niti ono što je nužno i neodgodivo, a o podmiranju potreba sekundarne važnosti ne može da bude ni govora. Sredstva pokrića su skromna, služba naplate u federalnim jedinicama još ne funkcioniše kako treba; nekih rezerva nema i, prema tome, jasno je da se može da podmiruje samo ono što uslovljava uspešno vođenje rata i uredno i nesmetano otpravljanje državnih poslova. Podmiriti čak i najneophodnije to je problem, koji se vrlo teško rešava, jer su sredstva pokrića i za najnužnije potrebe nedovoljna. Ako pregledamo potrebe rata, zatim neodgodive potrebe obnove od kojih zavisi pokretanje privredne delatnosti, pa ovim problemima dodamo službu socijalnog staranja, biće dosta da se uverimo, koliko su teški, koliko ogromni zadaci koje treba da savladamo. Svi navedeni problemi, pored mnogih drugih, postavljaju državnoj kasi vrlo velike zahteve, koji se po svojoj prirodi ne mogu da odgađaju, tj. moraju se podmiriti ma na koji način. Problem podmiranja državnih potreba je utoliko teži što se prihod gotovo ne naplaćuju jer se plaća gotovo samo jednom valutom. Radi ilustracije naših sadašnjih finansiskih prilika napomenuću da je u toku novembra 1944 pa do danas utrošeno oko 10.500.000.000, a naplaćeno oko 600.000.000 dinara. Država se u toku četiri meseca zadužila sa preko 10.000.000.000 dinara. Sa ovim zaduženjem moraće da se ide dalje sve dok se opšta narodna privreda ne osposobi u onoj meri koja će omogućiti poreskim obveznicima da svojim uplatama omoguće pokriće bar redovnih državnih rashoda.

Pri takvoj situaciji, koju sam u najkraćim potezima prikazao, morao sam da preduzimam sve one mere kojima će se predloženi rashodi za april—juni 1945 godine svesti na najmanju, na najnužniju meru. S druge strane, preduzeo sam sve što je potrebno, kako bi se izvori prihoda države što više pojačali, tj. da bi se stvorilo maksimalno pokriće državnih potreba. U pogledu rashoda držao sam se uglavnom ovih načela:

1) odbaciti praksu po kojoj su državne potrebe uložene u predračun bez ocene njihovog prioriteta, tj. svaku sam potrebu, individualno, cenio i upoređivao po dužnosti i važnosti sa potrebama drugih

resora. U ovom pogledu merio sam sve predložene kredite na ovaj način:

a) da li je potreba namenjena vodenju rata, ili ne. To je osnovni kriterijum odabiranja;

b) da li je potreba u neposrednoj ili posrednoj vezi sa vodenjem rata i da li bi se mogla da odgodi bez neposredne štete;

v) da li se potreba može da podmiri na koji drugi način, a ne upotrebom novca;

g) da li su traženi krediti predviđeni realno sa potrebnom specifikacijom, proračunom ili aproksimativno;

d) da li će uloženi novac dati neposrednu korist državnoj kasi ili ne; i

d) da li predviđeni krediti imaju da podmire sekundarne potrebe i koje vrste.

Sa ovakvim merilima ocenjivan je svaki predloženi kredit o budžetima svih resora. Iz navedenih razloga i merila za ocenu, morao sam kod izvesnih resora da izvršim nužno smanjenje. Pri ocenjivanju i odabiranju nisam mogao u svim slučajevima da imam pravilan kriterijum, jer odnosni resori nisu dovoljno razradili obrazloženja predloga svojih kredita. Negde sam primetio unošenje kredita i po uobičajenoj praksi koja se vršila pre rata a sa pretpostavkom da su sredstva podmirenja neograničena. Primetio sam dobronamernu i pohvalnu inicijativu koja se, međutim, ne može da realizuje iz prostoga razloga, jer nemamo pokrića.

Pored izloženih težnji da se budžetom predvide samo oni rashodi koji će se moći da pokriju prihodima, ravnoteža se iz razloga koji su navedeni, nije mogla da postigne.

Rashodi koje predlažem na odobrenje kreću se ovako:

I Državna uprava	Din.	58,665.500.—
II Ministarstvo za Konstituantu	„	1,680.000.—
III Ministarstvo spoljnih poslova	„	92,503.000.—
IV Ministarstvo unutrašnjih poslova	„	3,077.000.—
V Ministarstvo pravosuđa	„	1,779.700.—
VI Ministarstvo prosvete	„	39,317.000.—
VII Ministarstvo finansija	„	779,774.000.—
VIII Ministarstvo saobraćaja	„	3.432,792.200.—
IX Ministarstvo industrije	„	12,995.000.—
X Ministarstvo trgovine i snabdevanja	„	14,428.000.—
XI Ministarstvo poljoprivrede	„	120,582.300.—
XII Ministarstvo šumarstva	„	7,850.000.—
XIII Ministarstvo rudarstva	„	1.636,379.000.—
XIV Ministarstvo kolonizacije	„	3,904.000.—
XV Ministarstvo socijalne politike	„	1.379,757.000.—
XVI Ministarstvo narodnog zdravlja	„	195,887.000.—

XVII	Ministarstvo pošta, telegrafa i telefona	„	373,906.300.—
XVIII	Ministarstvo građevina	„	629,583.000.—
XIX	Ministarstvo informacija	„	49,240.000.—
XX	Budžetski rezervni krediti	„	75,000.000.—
Svega rashodi Din.			9.109,100.000.—
XXI	Ministarstvo narodne odbrane	„	12.000,000.000.—
XXII	Dotacija federalnim jedinicama	„	5.000,000.000.—
Ukupno rashodi Din.			26.109,100.000.—

Kao što se iz ovoga pregleda vidi, glavne rashode predstavljaju saobraćaj, rudarstvo, socijalna politika a u prvom redu narodna odbrana. To je sasvim prirodno, jer potrebe rata su neminovne i one se moraju podmiriti. Na drugom mestu je saobraćaj koji predstavlja uslov za razvijanje celokupne društvene delatnosti. Državna rudarska preduzeća zahtevaju isto tako veliki izdatak, ali ovo je jedan od najboljih i najrentabilnijih uloga državnih, koji će u najkraćem vremenu dati državnoj kasi trostruke prihode. Na četvrtom mestu pojavljuju se rashodi socijalne politike, koji obuhvataju celokupno socijalno staranje, tj. izdržavanje porodica poginulih boraca u NOV i POJ, izdržavanje nezbrinutih porodica boraca na frontu, izdržavanje dece poginulih boraca, izdržavanje nezbrinutih porodica stradalih od fašističkog terora, isplatu penzija i isplatu invalida. To je jedan od teških i velikih državnih izdataka, ali je neminovno i neodgodivo, jer proizlazi iz obaveze celokupnog našeg društva prema onima koji su za to društvo dali svoje živote ili svoje zdravlje.

Od celokupnih rashoda koji iznose dinara 26.109,100.000 na lične rashode otpada 1.245,522.200 dinara ili 4,77%, na materijalne rashode otpada dinara 23.615,923.500 ili 90,45%, i na rashode obnove otpada 1.247,654.300 dinara ili 4,78%. Rashodi obnove, kao što se vidi, nisu dobro ocenjeni kod pojedinih resora, naročito kod resora saobraćaja, rudarstva, pošta i građevina, jer rashodi tih resora gotovo sa 50% predviđaju rashode na obnovu svega onog što nam je neprijatelj uništio. Ministarstvo nije imalo vremena ni mogućnosti da predloge budžeta vraća radi ponovnog pregrupisanja na rashode redovne i na rashode obnove.

Pokriće predviđenih rashoda očekuje se od ovih prihoda:

I	Od poslovnog prometa	160,000.000
II	Posrednih poreza:	
	trošarine	480,000.000
	takse	390,000.000
	carine	50,000.000
		920,000.000
III	Od monopola	3.005,688.000

IV Državna privreda:		
»Službeni list«	8,700.000	
Državna štamparija	30,300.000	
Poštanska štedionica	10,930.000	
Državna hipotekarna banka	29,421.000	
Glavna uprava za saobraćaj	550,000.000	
Direkcija rečne plovidbe	50,000.000	
Uprava vodnih puteva	50.000	
Otseci Ministarstva	5,570.000	
Državni rudnici	5.517,304.300	
Ortopedski zavod	300.000	
Zdravstvene ustanove	3,000.000	
Ministarstvo pošta, telegrafa i telef.	260,000.000	
Ministarstvo građevina	7,000.000	
Ministarstvo informacija	1,200.000	6.473,775.300
V Razni prihodi		40,336.700

Svega prihodi Din. 10.600,000.000

Kao što se vidi, u poređenju sa predviđenim rashodima prihodi nisu dovoljni, jer pokazuju manjak od 15.509,100.000 dinara, koji će se pokriti u naturi iz državnih magacina za potrebe vojske, kao i u privremenom zaduženju kod javnopravnih novčanih ustanova. Država će se zadužiti samo za potrebe vođenja rata i za isplatu dotacija federalnim jedinicama, koje su još u organizacionom periodu. U Finansijskoj odluci, § 2, predviđeno je potrebno ovlašćenje radi zaduženja kod javno-pravnih novčanih zavoda.

Finansijska odluka, kojom se reguliše izvođenje predračuna rashoda i prihoda za april—juni 1945 godine predviđa odredbe koje se odnose na pravilno vođenje računovodstvene službe i kojima se predviđaju sva odstupanja koja su se morala učiniti, jer to nameću prilike i potrebe stvorene ratom. Od važnijih propisa Finansijske odluke potrebno je da navedem ove:

U § 6 predviđa se otvaranje kredita što u dosadašnjim budžetskim periodima, tj. od oslobodenja do danas, nije bilo predviđeno. Ovo otvaranje, iako stvara administrativne teškoće, pretstavlja nužnu meru, kojom će se ograničiti trošenje kredita na one potrebe koje po svojoj prirodi nisu nužne i neodgodive. Tim se otvaranjem kredita, međutim, neće sprečavati izvršenje predviđenih programa naročito kod privrednih resora.

U § 8 predviđena je mogućnost virmanisanja između pojedinih partija predračuna rashoda. Ovo je virmanisanje u pomenutom propisu ograničeno, to jest, postoji mogućnost da se virmanišu krediti između partija za lične rashode ili krediti predviđeni za materijalne rashode, ali je zabranjeno virmanisanje između ličnih i materijalnih međusobno. Ovo je ograničenje propisano zbog toga da se ne bi nepotrebno pove-

ćavali lični rashodi kod kojih se primećuje veliki porast. Izuzetak od ovoga učinjen je kod privrednih resora i preduzeća, kojima naročito danas treba pružiti mogućnost većeg elastičteta.

U § 9 predviđena je mogućnost da ministarstva privrednog karaktera, samostalne državne ustanove i preduzeća mogu u granicama odobrenih predračuna trošiti svoje prihode. To je prirodno, jer se privredi moraju da pruže nužne olakšice u cilju bržeg i efikasnijeg delovanja.

U § 10 predviđena je mogućnost odobravanja vanrednih kredita iz budžetske rezerve ili obrtnog kapitala, ali samo za neodgodive hitne izdatke nastale iz ratnih prilika ili potreba obnove zemlje. Pri tome, a da se ovo ovlašćenje, to jest, ta mogućnost ne bi široko tumačila, dozvolice se vanredan kredit samo u izuzetno hitnim slučajevima, i to samo za one potrebe koje se ne mogu da odgode do narednog budžeta. Na ovaj način biće otklonjena gotovo svakodnevna praksa mnogih resora, po kojoj su se svakodnevno javljali zahtevi za vanredne kredite i za one potrebe koje se po svom karakteru ne mogu smatrati vanrednim i koje su pri brižljivoj izradi budžetskih predloga mogle biti blagovremeno predviđene.

U § 11 propisano je da će se u izvršenju budžeta primenjivati propisi kojima je regulisan rad državnog računovodstva. Iako propisi državnog računovodstva nisu potpuni i ne odgovaraju današnjim prilikama i potrebama, u nedostatku drugih, a radi potreba kontrole, načelno se imaju da primenjuju stari propisi. S obzirom na sadašnje prilike dozvoljena su odstupanja koja po predlogu resornih ministara odobrava Ministarstvo finansija.

U § 14 predviđen je privremeni finansijski sistem kojim je regulisano pitanje podele državnih prihoda na savez i federalne jedinice. Dok se ne oslobodi cela zemlja i ne stvore mogućnosti za uvođenje jedinstvenog i harmoniskog finansijskog sistema za savez i federalne jedinice ovim je propisom regulisano da prihodi od zemljarine, kućarine, tečevine, društvenog poreza, poreza na rente i službeničkog poreza pripadaju onoj federalnoj jedinici na čijoj se teritoriji naplaćuju. Svi ostali državni porezi, trošarine, carine i takse pripadaju Glavnoj državnoj blagajni. Na taj će način federalne jedinice, pored prihoda koje imaju od svojih ustanova i preduzeća, imati u svojim rukama i ove oblike poreza. Federalne jedinice su dužne da za svaki budžetski period koji vremenski ide uporedo sa saveznim državnim budžetom, podnose na pregled i saglasnost svoj budžet. Ako se pri pregledu tog budžeta ustanovi da prihodi od predatih državnih poreza premašuju rashode, višak se predaje saveznoj državnoj kasi. Ako se pri pregledu budžeta ustanovi budžetski manjak, taj će se pokriti dotiranjem iz saveznog državnog budžeta. Na taj će način federalne jedinice, glavni i oblasni narodnooslobodilački odbori imati uravnotežene budžete, i, prema tome, biće u mogućnosti da redovno podmiruju svoje potrebe. Ovo je svakako privremeni sistem, koji će praksom i drugim mogućnostima biti modificiran, ali za sada se pokazuje kao najbolji i najcelishodniji već

i radi toga, što će federalne jedinice biti dužne da posvete veću pažnju naplati svojih prihoda.

U cilju sprovođenja jedinstvene finansijske politike predviđeno je i uvođenje jedinstvenog poreskog sistema u celoj državi. Ovo je potrebno radi toga, da bi se mogle da sprovede po jednoj meri i na jedan način sve one modifikacije poreskog sistema, što će biti potrebno u vezi sa pravičnim i ravnomernim opterećenjem svih građana Jugoslavije i u vezi sa iznalaženjem izvora prihoda za potrebe okružnih, sreskih i mesnih narodnooslobodilačkih odbora.

U § 15 predviđena je mogućnost da pojedini ministri mogu kredite, koji su predviđeni u globalnim sumama, prema potrebi raspoređivati na federalne jedinice koje još nisu mogle da osiguraju sredstva za podmirenje odnosnih potreba. Na taj način pojedina ministarstva pomažu delatnost i podizanje federalnih jedinica.

U § 19 predviđa se načelna zabrana isplate svih obaveza stvorenih za vreme okupacije. Ova je zabrana prirodna, jer je veći deo obaveza nastao radom u korist okupatora, pa je razumljivo da se svaki takav slučaj ima do detalja da ispita. U opravdanim slučajevima, a po obrazloženim predlozima nadležnih ministara, mogu se i takve obaveze da isplaćuju ako se utvrdi da nisu služili okupatoru.

U § 20 predviđa se obaveza za sve resore da svoje odluke uredbodavnog karaktera podnose na saglasnost Ministru finansija. To nije težnja za nekom vlašću, već nužna mera koja proizlazi iz potrebne opreznosti i u interesu je državne kase. Praktično, danas se donose mnoge odluke trajnog karaktera, kojima su regulisane, ustanovljene ili preorijentisane mnoge službe i ustanove. Svaka takva odluka, pravilnik ili statut, neposredno ili posredno, utiče na državne rashode i prihode. Državna se blagajna u pogledu obaveza stavlja pred gotovu stvar, a u pogledu prihoda mogu se stvoriti, ustanoviti eventualni konkurenti već uvedenim državnim dažbinama istog cilja, to je potrebno zavesti reviziju odnosno ocenu izuzetnih prihoda i tereta koji proizlaze iz specijalnih odluka, pravilnika, statuta itd. Predviđa se, dakle, pregled svih propisa iz kojih proističu izuzetni oblici tereta u vidu specijalnih primosa, poreza, taksa itd. da bi se utvrdila njihova rentabilnost i racionalnost s obzirom na visinu troškova naplate i efekat koji se postiže angažovanjem administrativnog aparata u cilju izvršenja tih propisa.

U § 23 predviđeno je ovlašćenje o donošenju Pravidnika o naknadi putnih i selidbenih troškova. Ovaj je pravilnik već izrađen u Ministarstvu finansija i posle primedaba koje će dobiti od pojedinih ministarstava, biće obnarodovan čime će se regulisati pitanje naknada za putovanje koje su dosada rešavane od slučaja do slučaja.

U § 25 je predviđena mogućnost da se na teret obrtnog kapitala Glavne državne blagajne mogu da isplaćuju lični i materijalni izdaci onih ustanova i preduzeća za koja još nije rešeno da li će pripasti savezu ili federalnoj jedinici. Kako takvih slučajeva još imamo to je ovaj propis prenet iz finansijske odluke za prošli budžetski period.

U § 26 je predviđena mogućnost isplate nagrada, ali samo za naročite slučajeve kako je to u samom propisu rečeno. Neće se i ne može dozvoliti da se nagrađuje ono što nije za nagradu. Prekovremeni rad, na primer, može da bude rezultat ranije lenosti, a može da bude i rezultat nesposobnosti. Prema tome, sam fakat da se nešto prekovremeno radi ne znači još da je taj za državu i rentabilan. Predlagati treba samo ono što služi kao primer, što povećava rentabilitet, racionalnost i proizvodnju i što nesumnjivo donosi koristi državi. Svoje predloge treba dobro oceniti, objasniti i uporediti sa slučajevima u drugim resorima. Samo realni predlozi i stvarno opravdani slučajevi mogu biti usvojeni.

U § 27 dato je ovlašćenje Ministru finansija, da, po predlogu nadležnog ministra, može da isplaćuje privremene beskamatne pozajmice federalnim jedinicama, glavnim i oblasnim odborima, okružnim, sreskim i mesnim narodnooslobodilačkim odborima, opštinama, samostalnim državnim i samoupravnim preduzećima i ustanovama, zadrugama i preduzećima pod državnom upravom u cilju pokretanja njihove delatnosti. To su, dakle, pozajmice privremenog karaktera, koje će omogućiti postavljanje osnova za razvitak navedenih ustanova, preduzeća, zadruga itd.

U § 29 predviđeno je, u cilju koordiniranja i saglasnog vođenja finansijske politike, da Ministarstvo finansija odobrava i daje saglasnost o uvođenju prireza i drugih dažbina federalnih jedinica, glavnih oblasnih, okružnih, sreskih i mesnih narodnooslobodilačkih odbora. Ovo je nužna mera zbog toga da bi se moglo da prati opterećenje naroda u vezi sa već uspostavljenim teretima koji postoje. S druge strane, ovo je odobravanje potrebno radi uvida u prirodu i vrstu tereta, kako se između pojedinih federalnih jedinica i odbora ne bi stvarale lokalne carinske barijere uvođenjem trošarina, taksa i t. sl. Nesumnjivo je da će se u najskorijoj budućnosti postaviti principi koji će odrediti okvire finansijskog delovanja federalnih jedinica i narodnooslobodilačkih odbora. Do donošenja tih propisa potrebno je da se prihvati predloženi sistem, kojim će se, prema potrebi, korigovati predloženi tereti, regionalnog odnosno lokalnog karaktera.

U § 41 predviđeno je ovlašćenje za Ministra socijalne politike, koji će moći da odobrava potrebne kredite za izdržavanje dečjih domova i po kome će se ti izdaci moći da pravdaju bez propisanih formalnosti. Ova je olakšica predviđena jer ne postoje mogućnosti da se u dečjim domovima i kolonijama postavljaju stručna računska lica koja poznaju računovodstvenu službu.

U § 43 data je mogućnost privrednim ministarstvima da zaključuju ugovore za nabavku materijala i izvršenje radova i na duži rok od budžetskog perioda. Na ovaj način stvorena je mogućnost privrednim ministarstvima da u potpunosti izvode program svojih radova za celu kalendarsku godinu.

U § 45 pružena je olakšica preduzimačima i liferantima na taj način što je data mogućnost nadležnim ministrima da isplaćuju avanse za izvršene radove ili isporučeni i preuzeti materijal. Ova je olakšica pružena zbog toga što državni i privatni novčani zavodi nisu u mogućnosti da odobravaju velike kredite, s jedne strane, a s druge, da bi se u radove i nabavke za potrebe države uvela potrebna konkurencija i time snizile cene.

U § 46 u interesu državne kase predviđena je obaveza prikazivanja uverenja o isplaćenju porezi za sva ona lica, koja imaju veća primanja iz državne kase od 300.000 dinara. To je interes državne kase koji ne treba naročito objašnjavati.

U § 48 predviđene su olakšice u vezi sa nabavkom raznog materijala za potrebe saobraćaja. Te su olakšice potrebne : važne naročito danas, kada se materijal za obnovu vrlo teško nabavlja.

U § 49 predviđeni su izuzeci od propisane uredbe o državnom računovodstvu u pogledu nabavki. Data su šira ovlašćenja, ali je time povećana i lična odgovornost. Ovlašćenja su data po opravdanim zahtevima resornih ministara.

U § 52 se teži ka novčanom prometu putem poštanske štedionice, tj. čekovno-virmanskom prometu radi toga, da bi se obrt novca što više ubrzao. Tako će promet u budućnosti smanjiti potrebu prenosa novca za isplatu jer će se one vršiti »prebijanjem« po računima. Pošto filijale novčanih zavoda u unutrašnjosti još nisu organizovane da bi se mogla ta služba u punoj meri da primenjuje, dozvoljena su iz tog razloga i otstupanja.

U § 54 predviđena je olakšica resoru narodnog zdravlja u cilju suzbijanja zaraznih bolesti u cejoj zemlji.

U § 56 predviđena je mogućnost da se isplate sve one obaveze koje proizlaze iz odluka Ministra saobraćaja, kojima je regulisano pitanje troškova delegacije, koja radi na uspostavi rečnog saobraćaja u Rumuniji, pitanje dodatka osoblju rečne plovidbe za ukrcavanje, pitanje naknade hranarine rečnom osoblju koje preuzima plovne objekte u Rumuniji i kojim je regulisano pitanje osoblja bivšeg Srpskog broderskog društva. Sve su ovo bile nužne mere u vezi sa organizacijom naše rečne plovidbe.

U § 57 predviđena je obaveza prema kojoj se u ugovorima, koji premašuju tri miliona dinara ima da predvidi isplata do 30% u državnim bonovima. Ovom se merom teži angažovanju privatnih kapitala, jer je tim bonovima osiguran eskont i lombard kod državnih novčanih zavoda. Na taj će se način privremeno manje angažovati raspoloživa novčana sredstva državne blagajne.

Ovo su glavne napomene u vezi sa predlogom finansiske odluke. Kao što se vidi svi izloženi propisi izazvani su potrebama koje proizlaze iz prirode organizacionog perioda u kome se nalazimo. Razume se, u prvom redu, kao što se iz samih propisa vidi, izuzeci od pravila diktirani su potrebama rata.

Kako će se prihvatanjem predloženog predračuna državnih rashoda i prihoda za april—juni 1945 godine i propisa Finansijske odluke omogućiti delovanje državne uprave, a naročito podmirivati potrebe rata i obnove, molim da se ovaj predlog prihvati.

Pretsednik: Otvaram diskusiju. Ima reč drug Đuro Pucar Stari.

Đuro Pucar: Drugovi, Bosna i Hercegovina su dvije naše pokrajine koje su u toku naše borbe veoma teško postradale. Vi svi vrlo dobro znate koliko je naš narod u Bosni i Hercegovini dao i danas daje za uspješni ishod borbe koju smo počeli 1941 god. Otada pa sve do danas i do konačnog oslobođenja, naš narod je davao i stradavao više nego čini mi se i u jednoj drugoj našoj zemlji i pokrajini. U našim krajevima ima čitavih sela koja više ne postoje. Narod živi još u zbjegovima. Još se i borbe vode. U Bosni i Hercegovini se postavlja pitanje kako ćemo početi obnovu kad istjeramo okupatora, jer nam je i stoka i ono malo alata što se imalo propalo i opljačkano. Bosna i Hercegovina su zaista ratom opustošene, toliko opljačkane od okupatora da im mi moramo priteći u pomoć. Zbog toga smatram da Bosna i Hercegovina u prvo vreme neće moći primiti na sebe nikakve poreske terete. Uostalom to vi svi dobro znate, kao i ja. Naš narod u Bosni i Hercegovini koji je listom učestvovao u Narodnooslobodilačkoj borbi, koji nas je u toku celog rata pomagao, koji je bio s nama, zaslužuje da mu sada od ovih prvih dana, a i u buduće, priteknemo u pomoć i da mu omogućimo što brže oporavljenje kako bi mogao da pristupi obnovi svojih porušenih domova i svoje privrede.

Pretsednik: Imade riječ drug dr Miljanić.

Dr Niko Miljanić: Ni položaj naše federalne jedinice Crne Gore nije ni malo lakši od situacije u Bosni i Hercegovini. Mi Crnoj Gori moramo pomoći odmah i to široko. Naša sela i gradovi teško će se oporaviti ako im odavde ne pomognemo. Zato ja izjavljujem da Crna Gora za sada ne može primiti na sebe nikakve poreske terete, već joj se mora dati pomoć. Ja ću glasati za ovaj budžet, jer smatram da će u njemu biti obezbeđena dovoljna sredstva za prvu pomoć Crnoj Gori.

Pretsednik: Pošto više nema prijavljenih govornika stavljam prijedlog na glasanje u načelu.

Prima li se prijedlog budžeta za period april—juni? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Pošto smo primili prijedlog budžeta u načelu, prelazimo na pretres Prijedloga finansijskog zakona u pojedinostima.

Moša Pijade čita naslov i član 1 Predloga finansijskog zakona za april—juni 1945 godine. (Videti tekst na str. 114.)

Pretsednik: Ima li primjedaba? (Nema). Prima li se? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Objavljujem da je čl. 1 sa naslovom prihvaćen u Pretsjedništvu. Prelazimo na čl. 2.

(Za ovim je Predsjedništvo AVNOJ-a, glasajući posebno o svakom članu, primilo bez izmena sve članove od čl. 2 do zaključno čl. 67 zakonskog predloga po predlogu Zakonodavnog odbora.)

Predsjednik: Ovim smo završili i pretres u pojedinostima. Sad stavljam budžet za april—juni 1945 godine na konačno glasanje. Ko je za neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Objavljujem da je Predsjedništvo AVNOJ-a jednoglasno prihvatilo Finansijski zakon o državnom budžetu rashoda i prihoda za budžetski period april—juni 1945 godine koji ćemo odmah dostaviti »Službenom listu DFJ« radi objavljivanja, jer on ima obaveznú snagu od 1 aprila. Drug Žujović je molio da se prije štampanja zakonski predlog još jednom pregleda i da se isprave izvjesne omaške pri prepisivanju i terminološki ujednače formulacije. Predlažem da to učini redakciona komisija Zakonodavnog odbora u suradnji sa pomoćnikom ministra drugom Blagojevićem. Prima li se ovaj prijedlog? (Prima).

Sada je na dnevnom redu pretres Prijedloga zakona o državnoj komisiji za ratnu štetu. Za riječ se javio drug Kardelj.

Potpredsjednik Ministarskog saveta i Ministar za Konstituantu Edvard Kardelj: Ja stavljam predlog da se ovaj zakonski projekat skine sa dnevnoga reda zbog toga što ovu materiju ne treba regulisati zakonom, već uredbom Ministarskog saveta. Ja bih molio da se ovo uvaži, a mi ćemo uredbu o Državnoj komisiji za ratnu štetu doneti u Ministarskom savetu.

Predsjednik: Prima li se prijedlog druga Kardelja? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Prelazimo na osmu tačku dnevnoga reda: pretres Prijedloga zakona o oduzimanju ratne dobiti. Imade riječ Ministar pravosuđa drug Frane Frol.

Ministar pravosuđa Frane Frol: Glede tačke osme dnevnoga reda ja stavljam prijedlog da se Projekat zakona o oduzimanju ratne dobiti stečene za vrijeme neprijateljske okupacije vrati Zakonodavnom odboru u rad pošto je to veoma važan zakon i pošto su na njegove formulacije stavljenе sa više strana primjedbe. I ja sam dao svoje primjedbe pa molim da se ovaj prijedlog usvoji, jer ćemo u Zakonodavnom odboru moći detaljnije o ovom važnom zakonu da diskutiramo.

Predsjednik: Ima li ko drugi prijedlog? (Nema). Prihvata li se prijedlog druga Frola? (Prima). Prijedlog zakona o oduzimanju ratne dobiti stečene za vrijeme neprijateljske okupacije bit će upućen Zakonodavnom odboru u rad.

Sada prelazimo na pretres zakonskih projekata za koje smo prihvatili traženu hitnost. To su prijedlozi druga dr. Sremeca, ministra narodnog zdravlja, o dopuni Odluke o rukovođenju medicinskom proizvodnjom i o stavljanju na raspoloženje svega medicinskog osoblja. Dajem riječ Ministru narodnog zdravlja drugu dr. Zlatanu Sremcu da da obrazloženje.

Ministar narodnog zdravlja dr Zlatan Sremec: U obrazloženju Projekta zakona o dopuni Odluke o rukovođenju medicinskom proizvodnjom imam da kažem ovo:

Dopuna Odluke o rukovođenju medicinskom proizvodnjom neophodna je zdravstvenoj službi zbog toga što većina privatnih proizvođača nakon zabrane proizvodnje takozvanih specijaliteta nemaju više interesa za proizvodnju lijekova i obustavljaju rad, ali svoje mašine za tabletiranje, zatvaranje ampula itd. ne će da stave na raspoloženje državi već se ispričavaju da oni, kao vlasnici, imaju pravo da ih upotrijebe za šta god hoće. Tako, na primjer, vlasnici mašina za tabletiranje i granuliranje namjeravaju da ih upotrijebe za izradu tableta plavila za rublje, za izradu bombona i tome slično. Ovakvi postupci u današnjoj situaciji sa i tako nedovoljnim brojem uređaja za medicinsku proizvodnju mogu još više pogoršati stanje snabdijevanja naše zemlje lijekovima. Zbog toga se ovom dopunom traži ovlaštenje za Ministra narodnog zdravlja da bi mogao spriječiti sve slučajeve neracionalnog upotrebljavanja postojećih uređaja i da obezbijedi njihovo korištenje u interesu zaštite narodnog zdravlja.

Prijedlog ovog zakona o dopuni Odluke o rukovođenju medicinskom proizvodnjom glasi (čita):

PREDLOG ZAKONA O DOPUNI ODLUKE O RUKOVOĐENJU MEDICINSKOM PROIZVODNJOM

Član 1

U vezi s Odlukom Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije br. 25 od 4 januara 1945 god. »o domošenju propisa i naredaba po svim pitanjima koja se odnose na proizvodnju, uvoz i raspodelu lekova, medicinskih instrumenata, medicinskih aparata i sanitetskog materijala, uključivši apotekarsku službu« ovlašćuje se Ministar narodnog zdravlja da može donositi odluke o prinudnom otkupu pojedinih preduzeća za medicinsku proizvodnju, ako ona ne koriste pravilno i dobro svoja postrojenja, ili ako to zahtevaju interesi snabdijevanja naroda medicinskim proizvodima.

Član 2

Ovaj zakon stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu«.

Mislim da vam je jasna potreba donošenja ovog zakona.

Pretsednik: Otvaram diskusiju. Imade riječ drug Hebrang.

Ministar industrije Andrija Hebrang: Ja se slažem sa ovim zakonskim prijedlogom, ali smatram da u njemu treba proširiti odredbe i predvidjeti sankciju konfiskacije poduzeća svih onih vlasnika poduzeća za medicinsku proizvodnju koja vrše sabotažu u snabdijevanju naroda lijekovima. Sva takva poduzeća koja sabotiraju našu privredu treba konfiskovati. To se može predvidjeti i ovim zakonom, ali se može

donijeti i jedan specijalan zakon o konfiskaciji onih poduzeća koja vrše sabotažu.

Potpredsjednik Ministarskog saveta i Ministar za Konstituantu Edvard Kardelj: Ja se ne bih složio sa predlogom druga Hebranga u pogledu izmena i proširenja zakona sankcijama konfiskacije preduzeća koja vrše sabotažu. Ima mogućnosti da se ta preduzeća primoraju da proizvode lekove koji su nam neophodni. U tom pogledu ovlašćenje koje je predviđeno ovim zakonom za Ministra narodnog zdravlja dovoljno je da se spreče špekulacije pa i sabotaže. Mi ćemo takva preduzeća otkupiti. Apsolutno sam protiv toga da se sada donosi odredba o konfiskaciji, jer uvođenjem takvih metoda stvari bi se prejudicirale.

Ministar narodnog zdravlja dr Zlatan Sremec: Posle ovih riječi druga Kardelja i druga Hebranga ja bih predložio da se ovaj projekat uputi Zakonodavnom odboru da on da konačnu redakciju zakona.

Predsjednik: Prima li se prijedlog ministra druga dr Sremeca? (Prima). Onda ćemo Prijedlog zakona o dopuni Odluke o rukovođenju medicinskom proizvodnjom uputiti Zakonodavnom odboru na konačnu redakciju. Prelazimo na desetu tačku dnevnog reda: na pretres Prijedloga zakona o stavljanju na raspoloženje svega medicinskog osoblja za koji je primljena hitnost. Dajem riječ ministru dr Sremcu da da obrazloženje potrebe i hitnog postupka za donošenje ovog zakona.

Ministar narodnog zdravlja dr Zlatan Sremec: Drugovi, poslije četvorogodišnje neprijateljske okupacije naše zemlje, naša zdravstvena služba nalazi se u vrlo teškom položaju, pored ostalog i zbog toga što ne raspolaže sa dovoljno medicinskih kadrova. Uz to sadašnji medicinski kadrovi grupisani su po velikim gradovima u onim granama zdravstvene službe koje osiguravaju najbolju zaradu.

Još u predratnoj Jugoslaviji apsolutni broj liječnika bio je nedovoljan (oko 5000); još manje je bilo srednjeg medicinskog osoblja, zubara, medicinskih sestara, zdravstvenih pomoćnica, babica itd. Svi su oni bili, uglavnom, grupisani po gradovima. Beograd i Zagreb imali su na svakih 4—500 stanovnika jednog liječnika, a u unutrašnjosti zemlje u nekim krajevima ni na 10.000 stanovnika nije bilo nijednog ljekara.

U toku Narodnooslobodilačke borbe brojka medicinskih kadrova znatno se smanjila. Osim toga najveći dio se nalazi danas u vojsci. Veliki dio medicinskog osoblja i danas se grčevito drži gradova i svojih unosnih službi. Radije se napušta državna služba i živi od privatne prakse, ako se postavlja pitanje premještaja u unutrašnjost.

Međutim, zdravstvena služba se danas nalazi pred zadatakom da u prvom redu osigura medicinsku pomoć onim krajevima koji su u toku rata najviše doprinijeli Narodnooslobodilačkoj borbi kao i onim slojevima, u prvom redu, radnicima i seljacima koji su najviše žrtvovali u borbi protiv neprijatelja. Ali, zdravstvena služba nije u stanju da pomogne ovim krajevima ni većini stanovnika zbog nedovoljnog broja, te nepravičnog i neracionalnog rasporeda medicinskog osoblja. Ministar-

stvo narodnog zdravlja dosada nije imalo mogućnosti da medicinsko osoblje uputi na rad tamo gdje je ono najpotrebnije. Ovim zakonom bi se to pitanje regulisalo i zato je njegovo donošenje neophodno, ako želimo da postradalim krajevima i onim slojevima naroda koji su danas bez medicinske pomoći pružimo zdravstvenu zaštitu.

Ja želim da vas obavijestim da Ministarstvu narodnog zdravlja svakodnevno stižu zahtjevi i molbe iz Crne Gore, Bosne i Hercegovine, Sandžaka, Kosova i Metohije, Makedonije, Hrvatske i drugih naših krajeva za pomoć u medicinskom osoblju. Ministarstvo narodnog zdravlja, međutim, nije uopće u stanju da zadovolji ovim potrebama, jer dosada nije za to bilo pravne mogućnosti. Isto tako ni federalne vlasti nisu danas u stanju da pravilno iskoriste medicinsko osoblje koje imaju na svojoj teritoriji. Ima i slučajeva da pojedini narodnooslobodilački odbori i izvjesni organi federalnih jedinica, nerazumijevajući opće potrebe države, iz sebičnih razloga zadržavaju medicinsko osoblje koje se nalazi kod njih na radu i tako pružaju podršku onima koji ne osjećaju svoj dug prema našim napaćenim narodima. Ovaj zakon treba da olakša pravilan raspored medicinskog osoblja kako po teritoriji, tako i po strukama zdravstvene službe, da omogući organizovanje zdravstvene službe za rad na selu, za borbu protiv zaraza i bolesti, za zdravstvenu zaštitu matera i djece itd. •

Da bi se medicinskom osoblju i njihovim porodicama obezbijedili materijalni uslovi života, država će preuzeti na sebe obavezu da ih pristojno nagradi i osigura. Bez jednog ovakvog zakona i ovlaštenja koje on predviđa, naša zdravstvena služba ne bi bila u stanju da ispuni svoje najosnovnije zadatke koji se pred nju postavljaju, a to bi ostavilo vrlo štetne posljedice po zdravlje našeg naroda.

Drugovi, ja ovom prilikom moram da napomenem da su u Narodnooslobodilačkoj borbi dali živote i mnogi naši drugovi liječnici. Imena nezaboravnih dr Sime Miloševića, dr Mladena Stojanovića, dr Ozrena Novosela, dr Jurja Bocaka, dr Josipa Kajfeša, dr Lavoslava Šlesingera, dr Marije Vinske, dr Pave Jajac, dr Velizara Kosanovića, dr Miloša Pantića, dr Nenada Parente, dr Dejana Popovića, dr Milutina Zečevića, dr Pavla Vrankara, dr Stanika Kolara, dr Tomićića i mnogih naših drugova (*Glasovi*: Slava im!) ostaće divan primjer kako se nesebično služi svome narodu i kako se voli svoja domovina.

Rat je, drugovi, pri kraju i medicinsko osoblje koje će se ovim zakonom mobilisati ne će osjetiti velike tegobe i opasnosti rata. A njihovu pomoć naši narodi željno očekuju. Zato molim da ovaj zakonski prijedlog prihvatite. Molim da saslušate tekst zakonskog prijedloga (*čita*):

PREDLOG ZAKONA

O STAVLJANJU NA RASPOLOŽENJE SVEGA MEDICINSKOG OSOBLJA

Na predlog Ministarskog saveta, a na osnovu četvrtog člana Odluke o Vrhovnom zakonodavnom i izvršnom narodnom predstavničkom

Velu Jugoslavije kao privremenom organu vrhovne narodne vlasti u Jugoslaviji za vreme narodnooslobodilačkog rata, Predsedništvo Anti-fašističkog Veća Narodnog oslobođenja Jugoslavije donosi sledeći zakon:

Član 1

Sve medicinsko osoblje bez obzira da li se nalazi u državnoj zemaljskoj, samoupravnoj ili privatnoj službi, stavlja se na raspoloženje Ministarstvu narodnog zdravlja Demokratske federativne Jugoslavije odnosno povereništvima zdravlja federalnih ili autonomnih jedinica.

Član 2

Ovlašćuje se Ministar narodnog zdravlja Demokratske federativne Jugoslavije da može u sporazumu sa nadležnim povereništvima narodnog zdravlja federalnih ili autonomnih jedinica i za određeni rok odrediti medicinskom osoblju onu službu i u onom mestu, gde to zahtevaju potrebe i interesi narodnog zdravlja vodeći pri tome računa o njihovom ravnomernom zaposlenju.

Član 3

Medicinsko osoblje koje bez razloga odbije određenu dužnost gubi službu kao i pravo na vršenje lekarske prakse. U težim slučajevima može se dotično lice presuditi i na prinudni rad.

Opravdanost razloga koji bi sprečavali pojedine medicinske radnike da vrše određenu im dužnost procenjujuće nadležna povereništva federalne ili autonomne jedinice.

Član 4

Ministar finansija i Ministar narodnog zdravlja Demokratske federativne Jugoslavije propisace Pravilnikom, visinu prinadležnosti i materijalno obezbeđenje lica, kojim se po ovoj Uredbi odredi služba, kao i njihovim porodicama.

Član 5

Po svim spornim slučajevima donosiće mišljenje i odluku Ministar narodnog zdravlja Demokratske federativne Jugoslavije.

Član 6

Ovaj Zakon stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu«.

Molim da se ovaj prijedlog primi.

Predsednik: Otvaram diskusiju u načelu. Imade riječ drug Moša Pijade.

Moša Pijade: Ja se u načelu slažem sa potrebnom donošenja ovakvog zakona. Smatram da smo dužni krajevima postradalim u toku rata, a danas su bez lekara, ukazati pomoć odašiljanjem lekara i ostalog

medicinskog osoblja. To se, naravno, može jedino učiniti ako iz onih mesta i pokrajina gde relativno ima više lekara i ostalog medicinskog osoblja, a koji se bez teškoća mogu odvojiti, uputimo tamo gde su danas potrebni, da ih građanski mobilizujemo. Zato ja predlažem da se naslov zakona promeni tako da glasi: Zakon o građanskoj mobilizaciji svega medicinskog osoblja, jer to tačnije odgovara sadržaju zakona. Ovde se ustvari radi o građanskoj mobilizaciji, a ne o stavljanju na raspoloženje.

Dr Niko Miljanić: I ja se pridružujem predlogu druga Moše Pijade o tome da se naziv zakona promeni. Što se tiče obrazloženja koje je dao drug i kolega dr Sremec, ja ga u potpunosti usvajam i smatram da mi ovaj zakon treba zaista što pre da donesemo.

Ministar industrije Andrija Hebrang: Ma da je ovaj zakon vrlo hitan, smatram da ga ipak treba uputiti Zakonodavnom odboru da se pregleda još jednom i da se, ako je potrebno, preradi, pa i da mu se i naziv promijeni. U pogledu zaštite narodnog zdravlja mi moramo voditi vrlo odlučnu politiku i moramo mobilizirati sve one ljekare koji se mogu upotrijebiti za službu u krajevima gdje ih danas nema. To je vrlo hitan i vrlo važan zadatak.

Potpretsednik Ministarskog saveta i Ministar za Konstituantu Edvard Kardelj: Mi smo u Zakonodavnom zavetu Vlade diskutovali o ovom naslovu zakona i smatrali smo da je u današnjim uslovima bolje reći: »Zakon o stavljanju na raspoloženje svega medicinskog osoblja«, kako se radi ustvari o građanskoj mobilizaciji. Ima zato izvesnih razloga koji su vam sigurno jasni. Dobro je da ovaj zakon ode ponovo na diskusiju. Neka ga Zakonodavni odbor pregleda, pa ćemo ga na idućoj sednici i ovde ponovo prodiskutovati.

Ministar narodnog zdravlja dr Zlatan Sremec: Slažem se sa prijedlogom da se ovaj zakonski projekat uputi Zakonodavnom odboru s molbom da drug Pretsjednik zamoli drugove članove Zakonodavnog odbora da ovu stvar smatraju hitnom.

Pretsednik: Kako vidim, svi ste suglasni da i ovaj zakonski prijedlog uputimo Zakonodavnom odboru. Tako ću i postupiti.

Pošto smo ovime dnevni red iscrpili, pitam da li ima ko kakvih prijedloga i pitanja? (Niko se ne javlja).

Onda današnju sjednicu zaključujem, a iduću zakazujem za sutra, 6 aprila u 17 časova.

(Sednica je zaključena u 19 časova).

Десета седница

(6 априла 1945)

Почетак у 17 часова.

Претседавао Претседник АВНОЈ-а др **Иван Рибар**.

Присутни: Моша Пијаде, Антун Аугустинчић, Димитар Влахов, Марко Вујачић;

Миле Перуничкић;

Андрија Хебранг, Влада Зечевић, Владислав Рибникар, Буро Пуцар, др Златан Сремец, прота Јевстатије Караматијевић, др Јосип Смодлака, Михаило Апостолски, др Нико Миљанић, др Павле Грегорић, Сретен Вукосављевић, Сретен Жујовић, Филип Лакуш, Фране Фрол. (Пуномоћјима заступљено још 12 чланова).

Претседник: Отварам десету сједницу Претсједништва АВНОЈ-а. Записник данашње сједнице водиће секретар Претсједништва друг Миле Перуничкић. Изволите саслушати записник прошле сједнице.

Секретар Миле Перуничкић чита записник седнице Претседништва АВНОЈ-а од 5 априла.

Претседник: Има ли примједаба на записник? Имаде ријеч друг Моша Пијаде.

Моша Пијаде: Предлажем да у одговору министра Жујовића на примедбе министра друга Хебранга, а поводом дискусије о Предлогу закона о повлачењу потврда у вези са повлачењем новчаница и о уређењу везаних рачуна, у првој реченици треба изоставити реч „марљиво“, јер то није уопште речено. Поред тога, поводом шесте тачке дневнога реда погрешно је уведено у записник да сам ја као известилац рекао да је Предлог финансиског закона о државном буџету расхода и прихода за период април—јуни 1945 год. примљен у Законодавном одбору са малим изменама на које је пристао Министар финансија. Међутим, ја сам рекао да смо ми тај законски предлог примили са малим изменама које је сам Министар финансија извршио. То су моје при-

медбе на записник прошле седнице и молим да се усвоје јер су оправдане.

Секретар: Примам примедбе друга Пијаде.

Претседник: Пошто је друг секретар уважио стављене примједбе, записник прошле сједнице се овјерава са измјенама у смислу примједба друга Пијаде.

За данашњу сједницу предлажем слиједећи дневни ред:

1) претрес Приједлога закона о повлачењу потврда издатих на повучене окупациске новчанице и о уређењу везаних рачуна,

2) претрес Приједлога закона о одузимању ратне добити,

3) претрес Приједлога закона о грађанској мобилизацији свег медицинског особља,

4) претрес Приједлога закона о допуни Одлуке о руковођењу медицинском производњом, и

5) приједлози и питања.

Прима ли се предложени дневни ред? (Прима). Онда прелазимо на прву тачку дневног реда: претрес Приједлога закона о повлачењу потврда издатих на повучене окупацијске новчанице и о уређењу везаних рачуна. Дајем ријеч извјестиоцу Законодавног одбора Моши Пијаде.

Извјестилац Моша Пијаде: Законодавни одбор разматрао је овај законски предлог и узео у обзир све примедбе које је на прошлој седници Претседништва АВНОЈ-а дао друг Хебранг. На данашњој седници Законодавног одбора, која је одржана у подне, саопштио сам да је између друга Хебранга и друга Жујовића постигнут споразум да се овај закон скине с дневног реда. Друг Жујовић је прихватио гледиште друга Хебранга и чланова Законодавног одбора да овај закон треба повући да би се цела ствар поново и детаљно проучила, па да се, ако то буде било потребно, доцније поднесе Претседништву на озакоњење. Зато у име Законодавног одбора молим и предлажем да се овај закон скине с дневног реда.

Претседник: Чули сте извјештај Законодавног одбора којим се предлаже да се овај законски пројекат за сада скине са дневног реда. Да ли ко поводом овог приједлога има какву примједбу или какав други приједлог? (Нема). Да ли је са овим приједлогом сагласан друг Министар финансија?

Министар финансија Сретен Жујовић: Сагласан сам, јер сам закон повукао још уочи данашње седнице Законодавног одбора ради даљег проучавања.

Претседник: Према томе, овај приједлог закона се скида с дневног реда.

Прелазимо на другу точку: претрес Приједлога закона о одузимању ратне добити. За ријеч се јавља друг Андрија Хебранг, Министар индустрије и Претсједник Привредног савјета Владе ДФЈ.

Министар индустрије Андрија Хебранг: Ми смо у Влади ДФЈ и у Привредном савјету поново разговарали о овом закону и сагласили смо се да његово доношење треба одложити за извјесно вријеме. Ја бих молио да се сад овдје о њему не дискутује, већ да се ово прихвати с тим што ћемо, кад ствар буде дозрела и кад за то буде погоднији моменат, изићи пред Претсједништво вјероватно са новим приједлогом.

Претседник: Према устаљеној пракси Влада преко својих министара може подносити и повлачити своје законске приједлоге. Чули сте приједлог друга Хебранга да се и овај законски пројекат скине с дневнога реда. Примате ли овај приједлог или не? (Примамо). Прелазимо на слиједећу точку дневнога реда, на претрес Приједлога закона о грађанској мобилизацији љекара. Имаде ријеч друг Моша Пијаде да поднесе извјештај Законодавног одбора.

Известилац Моша Пијаде: Пошто је већ друг министар др Сремец на прошлој седници Претседништва дао образложење о значају и потреби доношења овог закона, ја немам намеру да о томе ма шта говорим и да вас убеђујем у стварну потребу његова озакоњења. Зато молим Претседништво да прихвати законски предлог како смо га усвојили у Законодавном одбору, а који вам је раздељен, па сматрам да га не треба овде читати. Пошто смо за овај законски предлог прихватили и тражену хитност, то молим да се и о томе при дискусији води рачуна.

Претседник: Отварам дискусију у начелу. Имаде ријеч друг др Златан Сремец, Министар народног здравља.

Министар народног здравља др Златан Сремец: Свом образложењу овог законског нацрта који сам дао на прошлој сједници Претседништва немам шта да додам. У Законодавном одбору унијели смо неке измјене па молим да га примите у редакцији коју сам припремио и израдио на основу примједба и дискусије у Законодавном одбору, јер нам је хитно потребан за провођење политике заштите и подизања народног здравља. На овлашћења из овог закона ми чекамо од првих дана ослобођења Београда. Зато молим да се закон у скраћеном поступку за хитне законске приједлоге прихвати и озакони.

Претседник: Имаде ријеч друг Хебранг.

Министар индустрије Андрија Хебранг: Грађанска мобилизација лијечника и осталог медицинског особља је заиста прешна потреба. Многи ће се бунити, али ми не можемо гледати да се неки лијечници богате, да гледају само свој лични и себични интерес, а да овामо у читавим срезовима нема не само лијечника, већ тако рећи ни болничара ни бабице. У овим приликама њихова је и дужност, и грађанска и човјечанска и патриотска, да помогну свом народу и својој земљи која је у току

Ослободилачке борбе толико искрвила и толико страдала. Ја ћу гласати за закон, али ћу доцније ставити неке примједбе које сам сада уочио.

Претседник: Ријеч има друг Зечевић.

Министар унутрашњих послова Влада Зечевић: Закон треба донети и мислим да је пројекат добар. Ми морамо хитно извршити размештај лекара и болничког особља, јер док у Београду и другим местима, нарочито у богатијим крајевима, има лекара скоро на претек, дотле су неки наши читави крајеви без иједног. Ја сам зато да се ова мобилизација строго и одлучно спроведе и да се што пре помогне оним федералним јединицама којима су лекари и друго санитетско особље најпотребнији, као што су Босна и Херцеговина, Санџак, Црна Гора и Македонија.

Претседник: Ријеч имаде друг Моша.

Моша Пијаде: Размештај лекара треба извршити по извесном плану који треба да води рачуна не само о томе да неки крај или град добије лекара, већ и да се води брига о размештају по стручности, по специјалности. Исто тако треба водити рачуна и о женама лекарима које имају деце. Њихову ситуацију треба посматрати и кроз интересе породице и деце. Ја мислим да лекаре мајке можемо мобилисати, али их морамо задржати на раду у месту становања, у месту где им је и породица. Ми смо то и предвидели у изменама које смо извршили у Законодавном одбору.

Претседник: Ријеч имаде министар друг Жујовић.

Министар финансија Сретен Жујовић: Сви смо ми овде сагласни да је закон потребан, али се поставља питање организације, питање како извести целу ствар и како ћемо обезбедити породице лекара које мобилишемо. Мобилизацију треба стварно плански извести, али одлучно, брзо и правично. Што се тиче социјалног обезбеђења мобилисаних лекара треба им дати што боље услове, поред плате дати им стан и храну, путне трошкове, обезбедити превоз. О томе треба још проговорити и промислити шта би све могло доћи у обзир.

Претседник: Имаде ријеч др Нико Миљанић.

Др Нико Миљанић: И ја као лекар сматрам да је овај закон велика и хитна потреба. Стање здравља народа у крајевима који су у рату највише страдали и који су опустошени, а уз то и економски сиромашни, као Црна Гора, Херцеговина, Санџак и Босна, данас је врло тешко. Нема ни лекара ни довољно лијекова, а ни довољно болница и постеља. Многи крајеви вапију за лекарима, санитетским помоћницима, болничарима. Потребно је исто тако предузети хитне мјере за медицинску заштиту дјете и појачање њихове исхране.

Ако хоћемо да нашим народима медицински помогнемо, потребно је да љекарима обезбиједимо бар толико сношљиве услове живота да могу успјешно радити. Њихов посао није ни мало лак. Зато ја мислим да је друг Жујовић покренуо веома важно питање, питање материјалног обезбјеђења мобилисаних љекара, јер њихов ће положај бити веома тежак ако они оду а у мјесту мобилизације не добију ни стан ни могућност колико толико пристојне исхране. Рад љекара у тим крајевима биће нарочито напоран, и зато молим да се то има у виду.

Претседник: Ријеч имаде министар друг Фрол.

Министар правосуђа Фране Фрол: Питање грађанске мобилизације медицинског особља, о коме овдје дискутирамо, врло је важно. Оно је покренуто прије извјесног времена и требало је да се о томе донесе уредба Националног комитета. Ја сам изнио разлоге зашто ово питање није требало рјешавати уредбом. О овом питању требало је да дође одлука претставничког органа, АВНОЈ-а, због значаја предмета о коме се ради а и због успјеха саме мобилизације. Закон који је дискутиран на сједници Законодавног одбора израдили смо на основу нацрта Министарства народног здравља. Мислим да је закон добар и да га са измјенама и допунама Законодавног одбора треба у цијелости прихватити. Ми ћемо њиме, кад га будемо провели у живот, одужити један мали дио дуга према народу, нарочито сељацима и радницима крајева који су у овом рату највише страдали, а који су на својим плећима изнијели терет наше Народноослободилачке борбе.

Претседник: Пошто се нико више не јавља за дискусију стављам пројекат овог закона на гласање у начелу. Прима ли се Приједлог закона о грађанској мобилизацији свег медицинског особља? (Прима). Мислим да нема никога ко је *против*? (Нема). Онда прелазимо на претрес у појединостима. Расправљаћемо посебно о сваком члану. Ко има какву примједбу на члан 1?

Моша Пијаде: Предлажем да се из наслова изостави реч „свег“, јер је, просто, сувишна. Довољно је рећи Закон о грађанској мобилизацији медицинског особља, без оног „свег“, јер се то разуме само по себи да се ради о свем особљу. (*Гласови:* Прима се).

Претседник: Има ли примједба на члан 1? (Нема). Објављујем да је члан 1 усвојен у редакцији Законодавног одбора. Прелазимо на члан 2.

Моша Пијаде: Ми смо у Законодавном одбору оставили овај став у члану 2:

„Исто овлашћење имају и министри народног здравља федералних јединица и повереници народног здравља аутономних покрајина.“

Сад ми се чини да је ова одредба сувишна, јер ћемо њоме само отежати рад о правилном размештају медицинских кадрова ако се то

све не води из једног центра. А то је, тако ми изгледа, овде апсолутно нужно. Ја бих цео овај став изоставио, тако да за то буде овлашћен само Министар народног здравља централне владе који иначе ово све има да спроводи сигурно у споразуму са федералним министрима народног здравља.

Претседник: Има ли још ко шта да примијети? (Не јавља се нико). Шта мислите о овом приједлогу друга Моше? (*Гласови:* Дobar је! — Прима се).

Министар народног здравља др Златан Сремец: И ја сам с тим сугласан.

Претседник: То значи, овај став у чл. 2 који почиње: „Исто овлашћење...“ изоставља се. Идемо даље. Имаде ријеч др Нико Миљанић.

Др Нико Миљанић: Ја сам већ рекао да љекарима и осталом особљу треба олакшати услове живота и рада у мјесту гдје буду радили као мобилисани. Зато бих овдје у овом трећем члану то некако љепше рекао, био бих јаснији.

Министар народног здравља др Златан Сремец: Ја већ имадем приједлог. Спојио бих чланове 3, 4 и 5 и дао бих нову редакцију, јер се све ове одредбе односе на исту ствар.

Министар индустрије Андрија Хебранг: Федералне јединице које траже лијечничко и друго санитетско особље морају их плаћати и опскрбити станом и храном. Друкчије не може бити.

Моша Пијаде: Ја мислим да им то народноослободилачки одбори треба да дају бесплатно, јер мобилисани лекари, говорили смо, не би смели имати приватну праксу.

Министар за Хрватску др Павле Грегорић: Потпуни успјех од грађанске мобилизације лијечника можемо очекивати само онда ако створимо тим људима све услове који су неопходни за рад лијечника. Међу те услове, поред осталог, спадају и услови за рад и обезбјеђење минималних животних погодности. Наше народне власти у том погледу треба да учине све што могу и да буду предусретљиве ако мисле да од мобилисаних лијечника и од мобилисаног особља виде што већу корист. Како ћемо ми послати једног лијечника из Загреба, Сарајева или Београда у Бугојно или Цазин, ако му се тамо не обезбиједи стан, храна и превоз?

Министар финансија Сретен Жујовић: То се мора учинити.

Министар унутрашњих послова Влада Зечевић: Али то треба и у закону рећи. Тиме ћемо наше власти и другове на терену обавезати да то заиста и учине.

Михајло Апостолски: Ми, на пример, у Македонији немамо ни издалека потребан број лекара, ни у већим местима, акамоли у варо-

шима и селима. Јер, многи су лекари напустили Македонију. Али ми ћемо им дати све олакшице, помоћи ћемо их, али то треба и законом регулисати. Тако ће и са самом мобилизацијом ићи лакше. Лакше ће људи примити мобилизацију ако су им права законом загарантована.

Министар народног здравља др Златан Сремец: Ја сам већ дао приједлог да се чланови 3, 4 и 5 споје у један, а да се остала нумерација промијени. Тако би члан 3 гласио:

Члан 3

а) Медицинско особље грађански мобилисано у оквиру своје федералне јединице и медицинско особље које се по овом закону и по одредби Министра народног здравља Демократске федеративне Југославије упути на рад из једне у другу федералну јединицу на њезино тражење, примаће на терет буџета федералне јединице којој се то особље додељује плату у висини својих досадашњих припадности, те бесплатан стан, храну и подвоз.

б) Медицинско особље из приватне службе примаће припадности медицинског особља из државне службе истих квалификација и година службе на начин поменут у тачки а).

Овај други став био је потребан због тога што ми нећемо само мобилисати лијечнике који су већ у државној служби, већ и лијечнике који нису запослени ни у државној ни у служби друштвених организација, па и пензионисане лијечнике. Њихова је ситуација овим чланом изједначена са ситуацијом лијечника који су у служби, а који буду мобилисани.

Овом промјеном, то јест спајањем чланова 3, 4 и 5 досадашњи члан 6 постаје члан 4. Ја бих у овом члану изоставио последње ријечи „у износу до шестомесечних припадности“, јер ће се висина награде утврђивати према стварној заслуги, те је не би требало ограничавати.

Досадашњи члан 7, према томе, постао би члан 5, али бих из последње реченице изоставио ријеч „потпора“, пошто је сувишна. Члан 8 приједлога предлажем да се брише, пошто је његова одредба већ садржана у новој редакцији закона. Дакле, члан 9 постао би члан 6. И за њега ја имам амандман, тј. нову редакцију по којој овај члан треба да гласи (чита):

Члан 6

Медицинско особље грађански мобилисано нема на одређеној им дужности право вршења приватне праксе, нити сме од приватних лица примати награде ма у ком облику.

Верујем да сте са овим новим формулацијама сагласни и да ћете их прихватити.

Претседник: Примате ли ове приједлоге друга др Сремеца и нову редакцију чланова 3, 4, 5 и 6 коју је он предложио? (Примамо). Идемо

даље: члан 10 пројекта постаје члан 7. Има ли каквих приједлога или примједба? (Нема). Прима ли се члан 7? (Прима).

Члан 11 постаје члан 8. Прима ли се? (Прима).

Досадашњи посљедњи члан 12 постаје члан 9, — прима ли се? (Прима). (*Моша Пијаде*: Треба само на почетку додати реч: „Овај“). Тако је. Молим друга секретара Перуничића да прочита коначан текст како смо га овдје усвојили ради коначног гласања.

Секретар Миле Перуничић: Ја сам се трудио да све допуне, измене и целе нове чланове тачно забележим, али ако сам што пропустио, молим да ме поправите. Молим друга др Сремца да обрати пажњу на амандмане које је он предложио а које је Претседништво усвојило. (*Чита*):

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА

О ГРАЂАНСКОЈ МОБИЛИЗАЦИЈИ МЕДИЦИНСКОГ ОСОБЉА

На предлог Министарског савета, а на основу четвртог члана одлуке о Врховном законодавном и извршном народном претставничком телу Југославије, као привременом органу врховне народне власти у Југославији за време народноослободилачког рата Претседништво Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије доноси следећи Закон:

Члан 1

Све медицинско особље, без обзира да ли се налази у државној земаљској, самоуправној или приватној служби подлеже грађанској мобилизацији и ставља се на расположење Министарству народног здравља демократске федеративне Југославије, односно Министарствима народног здравља федералних јединица.

Члан 2

Овлашћује се Министар народног здравља демократске федеративне Југославије, да може у споразуму са надлежним министарствима народног здравља федералних јединица одредити за одређени рок медицинском особљу по чл. 1 овог Закона ону службу и у оном месту, где то захтевају потребе и интереси народног здравља водећи рачуна о добу, здравственом стању и обитељским приликама медицинског особља.

Медицинско особље женског пола са децом испод 14 година може се грађански мобилисати само у месту свог становања.

Члан 3

а) Медицинско особље грађански мобилисано у оквиру своје федералне јединице и медицинско особље које се по овом закону и по одредби Министра народног здравља демократске федеративне Југославије упути на рад из једне у другу федералну јединицу на њезино тра-

жење примаће на терет буџета федералне јединице којој се то особље додељује, плату у висини својих досадашњих припадљности, те бесплатан стан, храну и подвоз.

б) Медицинско особље из приватне службе примаће припадљности медицинског особља из државне службе истих квалификација и година службе а на начин споменут у тачки а).

Члан 4

За посебно марљив, пожртвован, узоран или ударнички рад грађански мобилисаног медицинског особља могу НОО-и, министарства народног здравља федералних јединица, као и Министарство народног здравља демократске федеративне Југославије, одредити посебне награде у новцу или натури.

Члан 5

Медицинско особље које на дужности као грађански мобилисано зболи, има право на бесплатно лечење у државним здравственим установама до излечења или инвалидности. Оно медицинско особље које би у вршењу своје дужности трајно оштетило здравље и радну способност, добијаће оштету равну оној ратних инвалида.

Члан 6

Медицинско особље грађански мобилисано нема на одређеној им дужности право вршења приватне праксе, нити сме од приватних лица примати награде ма у ком облику.

Члан 7

Грађански мобилисано медицинско особље ставља се административно и дисциплински под оне народне власти и њихове здравствене органе, којима буде додељено на рад.

Члан 8

Правилник о оцени способности грађански мобилисаног медицинског особља прописаће Министар народног здравља демократске федеративне Југославије, односно министри народног здравља федералних јединица за особље које мобилишу на својој територији.

Члан 9

Овај закон ступа на снагу даном обнародовања.

Претседник: Чули сте текст закона са измјенама које су извршене у Законодавном одбору и амандманима Министра народног здравља и приједлозима који су у Претсједништву прихваћени. Има ли каквих примједба, на прочитани текст? (Нема). Стављам Приједлог закона о

грађанској мобилизацији медицинског особља на гласање у цијелости. Прима ли се? (Прима). Има ли ко *против*? (Нема). Објављујем да је Закон о грађанској мобилизацији медицинског особља једногласно прихваћен у Претсједништву АВНОЈ-а и при коначном гласању.

Прелазимо на слиједећу тачку дневног реда: претрес Приједлога закона о допуни Одлуке о руковођењу медицинском производњом. Имаде ријеч изјавилац Законодавног одбора Моша Пијаде.

Изјавилац Моша Пијаде: Законодавни одбор, разматрајући овај законски предлог за који је примљена и хитност, стао је на гледиште да се скине с дневног реда с тим да се Министру индустрије стави у дужност да изради пројекат закона којим ће се регулисати уопште питање производње, руковођења њоме, како ће се вршити надзор над производњом и санкције за лакше и теже повреде тих прописа за прекршај и за саботаже. С тиме је био сагласан и претставник владе. Зато молим да се овај предлог Законодавног одбора усвоји.

Претседник: Прима ли се приједлог изјавиоца Законодавног одбора? (Прима). Објављујем да је Приједлог закона о допуни Одлуке о руковођењу медицинском производњом скинут с дневног реда.

Има ли каквих питања и приједлога? (Нема). Онда данашњу сједницу закључујем.

(Седница је закључена у 19,15 часова).

Комеморативна седница

(14 априла 1945)

Почетак у 12 часова.

Претседавао Потпретседник АВНОЈ-а **Антун Аугустинчић**.

Присутни:

Југословенски намесници др Срђан Будисављевић, др Анте Мандић и инж. Душан Сернец;

Потпретседници АВНОЈ-а Јосип Рус, Марко Вујачић и Димитар Влахов;

Секретар Претседништва АВНОЈ-а Миле Перуничић са члановима АВНОЈ-а;

Потпретседници Министарског савета Милан Грол и Едвард Кардељ, министри Владислав Рибникар, др Јурај Шутеј, Андрија Хебранг, Сретен Вукосављевић, др Драго Марушић, др Златан Сремец, Влада Зечевић, Сулејман Филиповић, др Антон Кржишник, Сава Косановић, Бане Андрејев, Тодор Вујасиновић, инж. Никола Петровић.

Претседавајући: Отварам комеморативну сједницу Претсједништва Антифашистичког вијећа народног ослобођења Југославије посвећену успомени Франклина Делано Рузвелта, претсједника Сједињених Америчких Држава.

У часу када претставници разних држава и слободољубивих народа журе да у Сан Франциску пораде на усклађивању међународних односа и посљератне сурадње, коју су злочиначким нападима пореметили фашистички освајачи, пао је као борац на заједничком фронту слободољубивих народа, један од најистакнутијих организатора борбе против фашизма, велики иницијатор свјетскога мира и међународне безбједности, Франклин Рузвелт.

Наша земља, која је у борби против заједничког непријатеља поднијела огромне жртве, губи у Франклину Рузвелту освједоченог пријатеља и савезника.

Слава претсједнику Франклину Рузвелту! (*Гласови: Слава му!*).

Дајем ријеч Потпретсједнику Министарског савјета господину Милану Гролу.

Потпретседник Министарског савета Милан Грол: Смрт претседника Рузвелта узбудила је цео свет као ретко који догађај у историским данима које преживљујемо.

Од човека који је био дао све што је могао за успешно вођење рата, очекивало се да са истом истрајношћу послужи до краја постављању истинског мира. Јер је Рузвелт напоредо са остваривањем милионске тонаже бродова и летећих тврђава, и за победе над злом, сновао услове за бољи живот човека у том сутрашњем свету, свестан колико страшна испаштања човекова траже задовољење.

Прва реч из уста Рузвелтовог наследника, Претседника Трумана, намењена је била укрепљењу оне непоколебљиве вере којом је Рузвелт бодрио за све време свој народ и све савезничке народе. Велика и чврсто организована машина америчке демократије продужује својим утврђеним путем. У сагласности са савезницима, са Рузвелтовим великим друговима у борби, Стаљином и Черчилом, решења проблемима мира наћи ће се исто као што су се увек благовремено нашла решења проблемима победничког рата.

Слава претседнику Рузвелту! (*Гласови:* Слава му!)

Претседавајући: Имаде ријеч генерал-мајор Југословенске армије друг Светозар Вукмановић-Темпо.

Генерал-мајор Светозар Вукмановић: Одајући заслужену пошту великом америчком државнику Франклину Рузвелту, наши народи, као и сви остали слободољубиви народи света, чврсто су уверени да ће дело антихитлеровске коалиције бити спроведено до краја, да ће фашизам бити уништен у свим земљама ма у ком облику се појавио. То ће, уосталом, бити и највећа захвалност и највеће признање које слободољубиво човечанство дугује успомени Франклина Рузвелта.

Нека је слава Франклину Рузвелту! (*Гласови:* Слава му!)

Претседавајући: Овим, господо и другови, закључујем ову свечану комеморативну сједницу Претсједништва АВНОЈ-а посвећену успомени претсједника Сједињених Америчких Држава Франклина Рузвелту.

(Седница је закључена у 12,35 часова).

Jedanaesta sednica

(23 aprila 1945)

Početak u 12,30 časova.

Pretsedavao Pretsednik AVNOJ-a dr **Ivan Ribar**.

Prisutni: Moša Pijade, Antun Augustinčić, Marko Vujačić;

Mile Peruničić;

Andrija Hebrang, Bane Andrejev, Vlada Zečević, Vladislav Ribnikar, Voja Leković, dr Zlatan Sremec, Jakob Avšič, prota Jevstatije Karamatijević, Josip Jeras, dr Ljubo Leontić, Milovan Đilas, Mihajlo Apostolski, Momčilo Marković, dr Rade Pribičević, Spasenija Babović, Sreten Vukosavljević, Filip Lakuš, Frane Frol. (Punomoćjima zastupljeno još 12 članova).

Pretsednik: Otvaram današnju, jedanaestu sjednicu Pretsjedništva AVNOJA-a. Zapisnik današnje sjednice vodiće drug Mile Peruničić, sekretar AVNOJ-a. Molim druga Peruničića da pročita zapisnik prošle sjednice.

Sekretar Mile Peruničić čita zapisnik desete sednice Pretsjedništva AVNOJ-a održane 6 aprila.

Pretsednik: Čuli ste zapisnik prošle sjednice. Ima li ko da učini kakvu primjedbu? (*Moša Pijade:* Ja. Molim za reč.) Riječ imade drug Pijade.

Moša Pijade: Naši su zapisnici veoma opširni, jer se drug Peruničić trudi da zabeleži i govore diskutanata. Mislim da to nije potrebno. U zapisnik je dovoljno uneti da li je govoreno »za« ili »protiv«, nekog predloga ili pitanja o kome smo ovde rešavali. Ovako nam zapisnici liče na izvode iz stenografskih beležaka.

Pretsednik: Prima li se ovaj prijedlog? (*Prima*). Pošto je zapisnik ispravan, objavljujem da je ovjeren.

Za današnju sjednicu predlažem slijedeći dnevni red:

1) pretres Prijedloga zakona o oduzimanju ratne dobiti stečene za vrijeme neprijateljske okupacije;

2) pretres Prijedloga zakona o stavljanju državnog pečata na zakone i o čuvanju zakona donijetih od Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije;

3) pretres Prijedloga zakona o ukidanju Vrhovnog državnog pravobranioštva, Vrhovnog državnog tužništva, viših državnih tužništava i državnih tužioštava;

4) pretres Prijedloga zakona o ukidanju državnog savjeta i upravnih sudova;

5) pretres Prijedloga zakona o postupanju sa imovinom lica koja su žrtve fašističkog terora okupatora, odnosno njegovih pomagača;

6) pretres Prijedloga zakona o suzbijanju nedozvoljene špekulacije, privrednog štetočinstva i sabotaze;

7) pretres Prijedloga zakona o izmjenama i dopunama propisa o razrezu i naplati poreza;

8) pretres Prijedloga zakona o izmjenama i dopunama propisa o taksama;

9) pretres Prijedloga zakona o izmjenama i dopunama propisa o državnoj trošarini;

10) pretres Prijedloga zakona o isplati pomoći, penzija, potpora i invalidskih primadležnosti u dinarima DFJ;

11) pretres Prijedloga zakona o pribiranju, čuvanju i raspodjeli knjiga i drugih kulturno-naučnih i umjetničkih predmeta;

12) pretres Prijedloga zakona o zaštiti narodne imovine;

13) prijedlozi i pitanja.

Prima li se predloženi dnevni red? (Prima). Objavljujem da je dnevni red jednoglasno prihvaćen.

Prije prelaza na dnevni red izvještavam Pretsjedništvo AVNOJ-a da je Pretsjedništvo Antifašističke skupštine narodnog oslobođenja Srbije uputilo prijedlog našem Pretsjedništvu da se sadašnje Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva federalne Srbije podijeli na dva posebna ministarstva: Ministarstvo poljoprivrede i Ministarstvo šumarstva. Ovaj prijedlog Pretsjedništva ASNOS-a mi smo u užem Pretsjedništvu usvojili, pa molim i za vašu suglasnost. Da li odobravate odluku koju smo donijeli po ovom pitanju? (Odobrava se). Onda prelazimo na dnevni red.

Kao prva točka dnevnoga reda koji ste usvojili jeste Zakon o oduzimanju ratne dobiti stečene za vrijeme neprijateljske okupacije. Dajem riječ predlagачu ovog zakonskog projekta ministru drugu Andriji Hebrangu.

Ministar industrije Andrija Hebrang: Ma da smo usvojili dnevni red na kome se nalazi i ovaj zakonski prijedlog, ja sam slobodan da umolim Pretsjedništvo da se Prijedlog zakona o oduzimanju ratne dobiti stečene za vrijeme neprijateljske okupacije iz tehničkih razloga odloži za narednu sjednicu Pretsjedništva. Ali istovremeno ja molim da se usvoji hitnost za Prijedlog zakona o suzbijanju nedozvoljene špe-

kulacije i privredne sabotaze koji sam podnio na ozakonjenje, jer je ovaj zakon veoma važan i veoma hitan.

Okupacija nam je, kao što znate, ostavila u nasljeđe mnoge ne-zgode i teškoće među kojima i crnoberzijanstvo, sve moguće vrste špekulacija, pa i djela koja se kvalifikuju kao sabotaza. I danas, kad naša Vlada poduzima niz mjera za sređivanje tog teškog od okupacije nasli-jedenog stanja, mi imamo da se borimo i protiv gramžljivih špekulanata, pretstavnika one prošlosti u kojoj su svestrano i bezobzirno iskorišćavane teškoće i stvarane nove da bi se spriječila izgradnja nove Jugoslavije i na političkom i privrednom polju.

Današnje izvanredne ratne prilike nameću i izvanredne mjere. U nizu mjera koje smo dosada poduzeli i koje ćemo još poduzeti za sređivanje privrednog života, jedno od najvažnijih mjesta pripada i ovom zakonu protiv špekulacije i sabotaze. Bez njega ne bi ništa vrijedeli propisi o cijenama, nadnicama i plaćama i cijeli posao oko zamjene okupatorskih novčanica i uvođenja jedinstvene nacionalne valute, dinara DFJ. Samo dosljedna, stroga primjena ovog zakona biće jamstvo da će svi propisi iz oblasti privrede i finansija, pa i propisi o cijenama, nadnicama i plaćama, biti sprovedeni u život.

Prijedlog zakona za koji ja ovdje predlažem hitnost, zakon protiv špekulacije i privredne sabotaze vrlo je strog. Ali njegova strogost ima za cilj da zaštiti široke narodne slojeve od izrabljivanja malog broja gradskih i seoskih špekulanata i sabotera. Ali, iako je on strog, on nije uperen ni protiv trgovanja ni protiv privatne trgovine uopće. On je uperen samo protiv onih nezajažljivih gramžljivaca koji iskorišćuju ove teške ratne prilike da bi se na lak način obogatili. Protiv takvih asocijalnih tipova mi moramo voditi oštru borbu, pa ćemo prema njima, kad ovaj projekat ozakonimo, postupati sa svom strogošću.

Sve ove mjere koje zavodimo neće i ne smiju pogoditi sve one koji su spremni da svojim savjesnim radom, uz normalnu dobit, olakšaju opskrbu stanovništva i vojske. Naprotiv, takovi će trgovci naići na punu podršku i svestranu pomoć Vlade i drugih organa narodne vlasti.

Velika bi zabluda bila vjerovati da borba protiv špekulacije i sabotaze može sama po sebi da riješi pitanje cijena, nadnica, plaća i opskrbe stanovništva i vojske. Borbu protiv špekulacije i sabotaze treba voditi dosljedno i odlučno na osnovu zakonskih propisa, izbjegavajući pri tome svaku samovolju i nered. Ali to još ni izdaleka nije dovoljno. Ta se borba mora voditi na podlozi proširenog, povećanog i konstruktivnog rada na svima poljima proizvodnje, saobraćaja i organizirane opskrbe. Samo tako ova borba može dovesti do uspjeha a za to je ovaj zakon neophodan, jer on daje zakonsku formu i podlogu za gonjenje špekulanata i privrednih sabotera na svim područjima privrednog života.

Mislim da sam dovoljno jasan i da sam ukazao na potrebu hitnog donošenja ovog zakona. Njegov tekst glasi (čita):

PREDLOG ZAKONA
O SUZBIJANJU NEDOZVOLJENE SPEKULACIJE I PRIVREDNE SABOTAŽE

Član 1

Kao nedozvoljena špekulacija smatraće se svaka privredna delatnost, koja ima za cilj, da se iskorišćavanjem vanrednih prilika nastalih usled ratnog stanja i posledica fašističke okupacije postigne nesrazmerna imovinska korist na štetu narodnih interesa.

Kazniće se naročito:

1) svaki rad ili postupanje uopšte, koji se preduzima u nameri da se nagomilavanjem, prikrivanjem, propuštanjem obavezne prijave zaliha, svojevolumnim obustavljanjem ili ograničavanjem prodaje ili uzdržavanjem od prodaje robe, ova povuče iz prometa i time poveća njena cena;

2) traženje veće cene za robu nego što je ona koja obezbeđuje proizvođaču, posredniku odnosno prodavcu dobit, koja se obzirom na mesto, vreme i sve ostale okolnosti ima smatrati primerenom;

3) svako prekraćenje cena preko onih cena, koje su ili će biti određene posebnim propisima;

4) prodaja robe koja ne odgovara predviđenom ili označenom kvalitetu ili količini;

5) kupovanje, prodavanje ili proizvodnja robe, koja se vrši protivno važećim propisima u cilju postizavanja neopravdane koristi;

6) trgovanje zlatom, platinom, devizama, valutama i sličnim protivno postojećim propisima;

7) iznošenje ili prevoz robe, u većim količinama, bez dozvole nadležne vlasti, ako je za ovo posebnim propisima predviđena naročita dozvola;

8) svako dogovaranje između proizvođača, posrednika i prodavca u cilju povećanja cena, odnosno u cilju održavanja visokih cena i sprečavanja njihovog opadanja;

9) višestruko preprodavanje, odnosno uvođenje nepotrebnih posredovanja u prometu robom važnom za snabdevanje, usled čega bi roba mogla poskupiti;

10) kupovanje robe važne za snabdevanje na trgovima (pijacama) ili na putu do trgova (pijaca) od proizvođača i drugih lica u svrhu preprodaje; kao i odvratanje proizvođača i drugih lica da proizvode takvu robu ili da je nude na prodaju;

11) propuštanje da se u radnjama, na trgovima (pijacama) ili drugim mestima na vidnom mestu pojedinačno ili u skupnom cenovniku označe cene pojedinim predmetima, koji se izlažu prodaji, kad je takvo izlaganje cena odnosno cenovnika propisano;

12) drugi prednjim tačkama slični slučajevi.

Član 2

Kao sabotaža u smislu ovoga Zakona smatraće se svaka radnja, odnosno propuštanje radnje u cilju da se ometa, onemogući ili dovodi u opasnost pravilno i brzo poslovanje privrednih preduzeća (radnja) ili poljoprivrednih gazdinstava, kao i sve ono što bi moglo ići na štetu interesa narodne privrede ili državne privredne politike.

Kazniće se naročito:

1) oštećivanje, uništavanje ili uklanjanje postrojenja, instalacija, pomoćnih sredstava i pogonskog materijala i inventara, sirovina, polupreradevina i gotovih proizvoda, ako je to učinjeno zlonamerno ili grubom nemarnošću;

2) zlonamerno izmjenjivanje ili stavljanje van delatnosti sastavnih delova postrojenja, instalacija, pomoćnih sredstava i sredstava za pogon;

3) zatvaranje privrednih preduzeća (radnja) i obustavljanje ili ograničavanje rada u njima bez opravdanih razloga;

4) oštećivanje ili uništavanje useva, žetve ili kulture uopšte na poljoprivrednim gazdinstvima, ako je to učinjeno zlonamerno ili grubom nemarnošću;

5) oštećivanje, uništavanje ili uklanjanje živog ili mrtvog inventara, žetvenih prinosa i gospodarskih objekata na poljoprivrednim gazdinstvima, ako je to učinjeno zlonamerno ili grubom nemarnošću;

6) svesno izvršavanje poljoprivrednih radova u protivnosti sa propisanim planom ili u protivnosti sa naredbama narodnih vlasti ili svesno neizvršavanje takvih radova bez opravdanih razloga;

7) zlonamerna primena neracionalnih metoda u proizvodnji ili raspodele u cilju onemogućavanja ili otežavanja pravilnog poslovanja;

8) zlonamerno sastavljanje i podnašanje netačnih kalkulacija;

9) dogovaranje između proizvođača ili proizvođača i posrednika, u cilju smanjenja proizvodnje, ili obustave rada u privrednim preduzećima (radnjama) ili na poljoprivrednim gazdinstvima;

10) otuđivanje ili prikrivanje sirovina i drugih pomoćnih sredstava za proizvodnju u cilju obustave ili ograničavanja proizvodnje preduzeća (radnje) ili poljoprivrednih gazdinstava, ili neopravdano propuštanje nabavljanja sirovina i drugih sredstava na proizvodnju;

11) grubo propuštanje čuvanja odnosno održavanja sirovina, pogonskih sredstava, poljoprivrednog i drugog inventara, polupreradevina i gotovih proizvoda od kvara;

12) neracionalno nagomilavanje sirovina i drugih pomoćnih sredstava proizvodnje, polupreradevina i gotovih proizvoda u cilju sprečavanja normalnog ekonomskog prometa sa tim dobrima;

13) davanje netačnih i nepotpunih podataka o stvarnom stanju zaliha robe narodnim vlastima u cilju postizavanje lične koristi ili koristi drugih lica;

14) povreda obaveze ćutanja poslovne tajne koja je utvrđena postojećim propisima u cilju da se nanese šteta državnim ili narodnim interesima;

15) svesno neispunjavanje dužnosti u rukovodstvu ili kontroli privrednih preduzeća (radnja) ili poljoprivrednih gazdinstava u cilju oštećivanja interesa proizvodnje ili potkopavanja autoriteta državne vlasti;

16) zlonamerno koćenje rada uopšte u privrednim preduzećima (radnjama) ili na poljoprivrednim gazdinstvima;

17) drugi prednjim tačkama slični slučajevi.

Član 3

Dela nedozvoljene špekulacije i privredne sabotaže kažnjavaju se bilo da su učinjena zlonamerno, svesno ili iz grubog nehata (nemarnosti).

Nedozvoljena špekulacija i privredna sabotaža kazniće se po propisima ovoga Zakona, ukoliko posebnim propisima nije predviđena stroža kazna.

Član 4

Nedozvoljena špekulacija ili privredna sabotaža kazniće se prema težini dela:

- 1) novčanom kaznom;
- 2) prinudnim radom od jednog meseca do deset godina;
- 3) konfiskacijom privrednog preduzeća (radnje) ili poljoprivrednog gazdinstva, odnosno jednog dela ili čitave imovine osuđenog lica;

- 4) smrtnom kaznom.

Kazna pod tač. 1) može se uporedno izreći sa kaznom pod tač. 2), a kazna pod tač.-3) uporedno sa kaznom pod tač.-2) ili tač.-4).

Pored napred navedenih kazni može se uzaptiti i roba koja je predmetom dela iz ovog Zakona.

Pri odmeravanju visine kazne uzimaće se naročito u obzir zla volja i društvena pokvarenost izvršioca, kao i veličina štete koja je delom iz ovog Zakona nastala ili bi mogla nastati za narodne ili državne interese. Jednako će se kao otežavajuća okolnost uzeti i delo u povratu.

Kazna pod tač. 4) može se izreći samo u težim slučajevima, kada je izvršilac dela iz ovog Zakona umišljeno postupio s naročitom bezobzirnošću protiv narodnih interesa i time im naneo veću štetu.

Član 5

Novčana kazna pod tač. 1) čl. 4) ovog Zakona ne može biti veća od stostruke vrednosti robe koja je predmet krivičnog postupka.

U slučajevima kada roba nije neposredni predmet krivičnog postupka, novčana kazna odmeriće se u iznosu od 50 do 100.000 dinara.

Novčana kazna i uzapćena roba idu u korist ishrane siromašnog stanovništva one zemlje na čijem je području presuda izrečena.

Član 6

Uzapćena roba staviće se na raspoloženje najbližem mesnom narodnom odboru s time, da s njome postupi na sledeći način:

- 1) da istu proda po određenim cenama i iznos stavi na raspoloženje onom zemaljskom ministarstvu, koje vodi poslove snabdevanja, ako su u pitanju lako kvarljivi proizvodi, živa stoka ili živina;
- 2) da svu drugu robu uzme na čuvanje i izvesti o tome napred navedeno Ministarstvo, koje će sa robom dalje raspolagati.

Nadležni narodni sud može u svakom stadiju postupka preduzeti privremene mere, da bi se sprečile raspoložbe izvršioca dela iz ovog Zakona kojima bi se mogla izigrati kazna konfiskacije ili uzapćenje robe.

U pogledu konfiskovanja imovine primenjivaće se odredbe Odluke AVNOJ-a od 21 novembra 1944 godine o prelazu u državnu svojinu neprijateljske imovine i propisi koji su s istom u vezi.

Član 7

Novčana kazna u slučaju nenaplativosti zameniće se kaznom prinudnog rada, računajući za svakih 50 dinara po jedan dan prinudnog rada.

Kazna prinudnog rada kojom se zamenjuje novčana kazna ne može iznositi više od 3 godine.

Uslovne kazne ne mogu se izricati.

Član 8

Dela nedozvoljene špekulacije i privredne sabotaže iz ovog Zakona kao i izvršenje kazne po ovim delima ne zastarevaju.

Član 9

Vlasnik preduzeća (radnje) ako je fizičko lice odgovara za dela iz ovog Zakona, ukoliko ne bude dokazano da su ova dela učinjena od njegovog nameštenika bez njegovog znanja ili naknadnog odobrenja. U ovom slučaju odgovara sam nameštenik.

Kod pravnih lica odgovaraju oni organi ili punomoćnici koji su dotično delo izvršili. Ako je ovo delo izvršeno bez znanja ovih, odgovara lice koje je delo učinilo. Ako je delo učinjeno po nalogu ili na potstrek odgovorne uprave pravnog lica, može se izreći i kazna konfiskacije dela ili čitave imovine pravnog lica.

Član 10

Za slučaj presude po ovom Zakonu može se po potrebi pri preduzećima ili većim poljoprivrednim gazdinstvima koja su od važnosti za snabdevanje vojske i stanovništva postaviti delegat narodne vlasti

na trošak preduzeća (radnje) odnosno poljoprivrednog gazdinstva sa zadatkom da se stara o pravilnosti rada preduzeća (radnje). Delegata postavlja okružni narodni odbor na čijem se području preduzeće (radnja) nalazi.

Član 11

Za sprovođenje postupka i donošenja presude po ovom Zakonu nadležni su redovni narodni sudovi. Mesna nadležnost utvrđuje se prema propisima koji važe za te sudove.

Postupak se pokreće na prijavu ma kog lica ili po zvaničnoj dužnosti. Sve vlasti koje dođu do saznanja o postojanju dela iz ovog Zakona dužne su podneti prijavu nadležnom redovnom narodnom sudu.

Sudovi će po delima iz ovog Zakona hitno postupati i starati se da budu presude po tim delima što pre donete.

Član 12

Pojedini gradski kao i mesni narodni odbori u mestima sa preko 3.000 stanovnika mogu, radi suzbijanja nedozvoljene špekulacije, obrazovati potrebni broj posebnih komisija od 3 do 5 članova iz redova potrošača odnosno članova ili službenika svoga odbora. Ove će se komisije starati da se pronađu slučajevi nedozvoljene špekulacije i da se ovi zakonito progone. Komisije mogu privremeno uzaptiti svu robu, koja je bila predmetom dela nedozvoljene špekulacije s time, da rešenje o tom uzapćenju dostave najkasnije u roku od 24 sata na odobrenje nadležnom sreskom (kotarskom) narodnom sudu.

Iste komisije ovlaštene su da i same kažnjavaju manje krivice, ukoliko se delo kažnjava novčanom kaznom, i u vezi s time uzapćuju robu koja je predmetom dela. Protivu ovog rešenja može se u roku od 5 dana podneti žalba na nadležni sreski narodni sud. Žalba se predaje narodnom odboru dotične komisije. Sud može rešenje poništiti ili u svakom pogledu izmeniti, pa i na štetu žalioaca. Rešenje komisije je konačno, ako je sud žalbu odbacio i napadnuto rešenje potvrdio.

Član 13

Protiv presuda redovnih narodnih sudova, donetih u prvom stepenu, ima mesta žalbi u roku od 8 dana na viši redovni narodni sud, čija je presuda konačna.

Žalba po pravilu ne zadržava izvršenje presude, izuzev slučajeva smrtne kazne, ali sud može da odloži izvršenje do pravosnažnosti presude, ako postoji opasnost da bi usled izvršenja presude nastala za osuđenoga nepopraviva šteta.

Sud može odlučiti da se presuda po pravosnažnosti objavi u dnevnoj štampi na trošak osuđenoga.

Pravosnažne presude po postupcima na osnovu ovoga Zakona imaju se dostaviti nadležnom zemaljskom ministarstvu.

Član 14

Redovni narodni sudovi mogu narediti da se okrivljeno lice pritvori, ako postoji opasnost bekstva, kao i u slučajevima kada je u pitanju delo za koje bi se u smislu čl. 4 ovoga Zakona mogla izreći smrtna kazna.

Član 15

Uputstva za pravilno primenjivanje ovog Zakona izdavaće Privredni savet.

Član 16

Ovaj Zakon stupa na snagu danom obnarodovanja u »Službenom listu«.

Pretsednik: Ministar drug Hebrang postavio je dva prijedloga: prvo, da se Prijedlog zakona o oduzimanju ratne dobiti stečene za vrijeme neprijateljske okupacije odloži za narednu sjednicu Pretsjedništva, i, drugo, da se za Prijedlog zakona o suzbijanju nedozvoljene špekulacije i privredne sabotaže usvoji hitnost. Prvo, pitam da li se prima prvi prijedlog druga Hebranga? (Prima). Ima li ko protiv? (Nema). Drugo, da li se prima tražena hitnost za Prijedlog zakona o suzbijanju nedozvoljene špekulacije i privredne sabotaže? (Prima). Objavljujem da je Pretsjedništvo usvojilo oba prijedloga druga Hebranga.

Prelazimo na drugu točku dnevnoga reda: pretres Prijedloga Zakona o stavljanju državnog pečata na zakone i o čuvanju zakona donijetih od Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije. Imade riječ izvjestilac Zakonodavnog odbora drug Moša Pijade.

Izvestilac Moša Pijade: Zakonodavni odbor pretresao je i usvojio ovaj zakonski predlog, koji glasi (čita):

PREDLOG ZAKONA

O STAVLJANJU DRŽAVNOG PEČATA NA ZAKONE I O ČUVANJU ZAKONA
DONETIH OD ANTIFAŠISTIČKOG VEĆA NARODNOG OSLOBOĐENJA
JUGOSLAVIJE

Član 1

Zakoni doneseni od Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije overavaju se državnim pečatom.

Overu vrši Ministar pravosuđa demokratske federativne Jugoslavije.

Član 2

Overeni originalni primerak zakona čuva Ministar pravosuđa demokratske federativne Jugoslavije.

Član 3

Ovaj Zakon stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu«.

To je tekst zakonskog predloga koji smo mi usvojili onako kako ga je predložio drug Ministar pravosuđa.

Uz ovaj predlog zakona drug Ministar pravosuđa Frol dostavio je i obrazloženje u kome se kaže:

»Odluke koje ubuduće bude donosilo Antifašističko veće narodnog oslobođenja Jugoslavije nazivaće se zakonima. Kako su se već prilike normalizovale, potrebno je da se ubuduće zakoni AVNOJ-a overavaju državnim pečatom.

Pošto je Ministar pravosuđa Demokratske federativne Jugoslavije čuvar državnog pečata, prirodno je da on vrši tu overu. Isto tako je bilo potrebno u čl. 2 predvideti da se overeni originalni primerci moraju čuvati kod Ministra pravosuđa«.

Ja vas, u ime Zakonodavnog odbora, molim da primite ovo obrazloženje Ministra pravosuđa i da ozakonimo Predlog zakona o stavljanju državnog pečata na zakone i o čuvanju zakona donetih od Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije.

Pretsednik: Da li ko želi u načelu da govori? (Niko se ne javlja). Prima li se ovaj zakon u načelu? (Prima). Zakon je, prema tome, u načelu primljen jednoglasno. Molim druga izvestioca da čita član po član čime otvaramo diskusiju u pojedinostima.

Izvestilac Moša Pijade čita naslov i član 1 zakonskog predloga.

Pretsednik: Prima li se naslov i član 1? (Prima). Prelazimo na član 2.

(Potom je Predsedništvo AVNOJ-a, glasajući posebno o svakom članu, usvojilo jednoglasno i bez izmena čl. 2 i 3 Predloga zakona o stavljanju državnog pečata na zakone i o čuvanju zakona donetih od AVNOJ-a po predlogu Zakonodavnog odbora.)

Pretsednik: Ovime smo završili diskusiju i u pojedinostima. Pitam da li se prima zakon u cijelosti kako ga je pročitao izvestilac Zakonodavnog odbora? (Prima). Objavljujem da je Predsedništvo AVNOJ-a donijelo Zakon o stavljanju državnog pečata na zakone i o čuvanju zakona donijetih od Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije.

Prelazimo na treću tačku dnevnog reda: pretres Prijedloga zakona o ukidanju Vrhovnog državnog pravobranioštva, Vrhovnog državnog tužništva, viših državnih tužništava i državnih tužništava. Dajem riječ izvestiocu Zakonodavnog odbora Moši Pijade.

Izvestilac Moša Pijade: Ja ću prvo pročitati zakon (*čita*):

PREDLOG ZAKONA

O UKIDANJU VRHOVNOG DRŽAVNOG PRAVOBRANIOŠTVA, DRŽAVNIH PRAVOBRANIOŠTAVA, VRHOVNOG DRŽAVNOG TUŽIŠTVA, VIŠIH DRŽAVNIH TUŽIŠTAVA I DRŽAVNIH TUŽIŠTAVA

Na predlog Ministarskog saveta, a na osnovu čl. 4. Odluke o Vrhovnom zakonodavnom i izvršnom narodnom predstavničkom telu

Jugoslavije kao privremenom organu narodne vlasti u Jugoslaviji za vreme Narodnooslobodilačkog rata, Predsedništvo Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije donosi sledeći zakon:

Član 1

Ukidaju se: Vrhovno državno pravobranioštvo, državna pravobranioštva, Vrhovno državno tužioštvo, viša državna tužioštva i državna tužioštva.

Član 2

Službenici iz čl. 1 ovog zakona stavljaju se na raspoloženje Javnog tužioca Demokratske federativne Jugoslavije, kome se ima predati i inventar ovih ustanova.

Član 3

Bliže odredbe za izvršenje ovog zakona propisaće Javni tužilac Demokratske federativne Jugoslavije.

Član 4

Ovaj zakon stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu«.

Ovaj zakon je potreban. Mi smo ga razmatrali i u Zakonodavnom odboru primili s tim što smo u čl. 1 dodali iza prvog stava stav drugi koji glasi:

»Svi poslovi ovih ustanova prenose se na Javnog tužioca DFJ i njegove podređene organe«.

U ime Zakonodavnog odbora molim da prihvatite ovaj zakonski predlog sa dopunom čl. 1 koju sam pročitao.

Predsednik: Imade riječ Ministar pravosuda drug Frane Frol da kao predlagač ovog zakonskog projekta da obrazloženje.

Ministar pravosuda Frane Frol: Samo je po sebi razumljivo da se poslovi dosadašnjeg državnog tužioštva, čija je uloga uglavnom bila ograničena na zastupanje javnih interesa u krivičnim stvarima, uvođenjem Odluke o ustanovljenju i nadležnosti Javnog tužioca Demokratske federativne Jugoslavije, prenašaju na novu ustanovu Javnog tužioca. To će biti jedna od njegovih najvažnijih funkcija koji će i u tome domenu, na posve novim osnovama, preuzeti poslove dosadašnjeg državnog tužioštva.

Isto tako, obzirom na ustanovu Javnog tužioca, ukazuje se ubuduće nepotrebna zasebna ustanova Državnog pravobranioštva, koje je imalo za zadatak da štiti imovno-pravne interese države u odnosu na sudove, ostale vlasti ili privatna lica. Javni tužilac sa svojim zasebnim odjeljenjem u tome pravcu i zasebnim organima moći će pravilno da zaštićuje takove interese države.

Postoje mišljenja, da nije zgodno da Javni tužilac zastupa i privatno-pravne interese, no taj prigovor otpada kad se uzme u obzir da će Javni tužilac pazeći na točno ispunjavanje zakona istovremeno zaštićavati zakonske interese i pojedinaca i države i da on u tom svom radu nikako neće biti jednostran, nastojeći da štiti interese zajednice bezobzirno, nemajući pred očima i interese pojedinaca. On će ocijeniti situaciju i tamo gdje bi oštećenje interesa pojedinaca štetovalo zajednici neće ni pokretati postupak. Uostalom, nema nikakove zapreke da se zasebnim zakonima zaštita državnih privatno-pravnih interesa povjeri onim državnim ustanovama koje su zainteresirane na odnosnom predmetu. U svakom slučaju ustanova državnog pravobranioštva, kao što je dosada postojala, ne ukazuje se više potrebnom i zato ju je trebalo ukinuti.

Kako oni poslovi koje je dosada obavljalo državno pravobranioštvo i državna tužilaštva, u cjelini prelaze na Javnog tužioca, to je u članu 2 određeno da se službenici i inventar tih ustanova stavljaju na raspoloženje Javnom tužiocu Demokratske federativne Jugoslavije, koji će ujedno, prema članu 3, izdati bliže odredbe za izvršenje samoga zakona.

Glede predložene dopune člana 1 izjavljujem da sam njome suglasan, pošto je ta odredba i u prvobitnom projektu, koji je izrađen u Ministarstvu pravosuđa, bila predviđena.

Molim da se ovaj zakon primi.

Pretsednik: Otvaram načelni pretres o ovom zakonskom projektu. Želi li ko da govori u načelu? (Ne javlja se niko). Stavljam ovaj prijedlog na glasanje. Prima li se ovaj zakon u načelu? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Pošto je zakon u načelu jednoglasno prihvaćen, prelazimo na pretres u pojedinostima. Molim izvjestioca Zakonodavnog odbora da čita član po član zakona sa dopunom čl. 1.

Izvestilac Moša Pijade čita naslov i član 1 zakona sa novim drugim stavom člana 1.

Pretsednik: Prima li se naslov i član 1 kako ih je pročitao drug izvjestilac? (Prima). Prelazimo na član 2.

(Potom je Predsedništvo AVNOJ-a, glasajući posebno o svakom članu, primilo jednoglasno i bez izmena čl. 2, 3 i 4 zakonskog projekta po predlogu Zakonodavnog odbora.)

Pretsednik: Ima li ko šta da primijeti? (Niko). Pošto se niko ne javlja, konstatiram da je diskusija i u pojedinostima završena. Stavljam ovaj zakonski prijedlog na glasanje u cjelini. Prima li se zakon kako ga je izvjestilac pročitao? (Prima). Objavljujem da je Zakon o ukidanju Vrhovnog pravobranioštva, državnih pravobranioštava, Vrhovnog državnog tužilaštva, viših državnih tužilaštava i državnih tužilaštava u Prefsjedništvu AVNOJ-a jednoglasno prihvaćen i pri konačnom glasanju.

Prelazimo na četvrtu točku dnevnog reda: pretres Prijedloga zakona o ukidanju Državnog savjeta i upravnih sudova. Imade riječ izvjestilac Zakonodavnog odbora Moša Pijade.

Izvestilac Moša Pijade: Zakonodavni odbor na svojoj današnjoj sednici primio je ovaj zakonski projekat bez izmena, pa vas i ja molim da ga ozakonite. Predlog zakona o ukidanju Državnog saveta i upravnih sudova glasi (*čita*):

PREDLOG ZAKONA
O UKIDANJU DRŽAVNOG SAVETA I UPRAVNIH SUDOVA

Na predlog Ministarskog saveta, a na osnovu čl. 4. Odluke o vrhovnom zakonodavnom i izvršnom narodnom predstavničkom telu Jugoslavije, kao privremenom organu narodne vlasti u Jugoslaviji, za vreme narodno-oslobodilačkog rata, Pretsedništvo Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije donosi sledeći Zakon:

Član 1

Ukida se Državni savet i Upravni sudovi.

Član 2

Službenici Državnog saveta stavljaju se na raspoloženje Pretsedništvu Ministarskog saveta, a službenici Upravnih sudova Pretsedništvu zemaljskih veća pojedinih federalnih jedinica.

Član 3

Inventar Državnog saveta ima se predati Pretsedništvu Ministarskog saveta, a inventar Upravnih sudova Pretsedništvu Zemaljskog veća federalnih jedinica gde je Upravni sud postojao.

Član 4

Bliže odredbe za izvršenje ovog zakona propisaće Pravilnikom Pretsedništvo Ministarskog saveta.

Član 5

Ovaj Zakon stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu«.

Pretsednik: Imade riječ Ministar pravosuđa drug Frane Frol da da obrazloženje zakonskog prijedloga.

Ministar pravosuđa Frane Frol: U obrazloženju ovog zakonskog prijedloga ja bih imao da kažem slijedeće:

Donošenjem Odluke od 3 februara 1945 godine o ustanovljenju i nadležnosti Javnog tužioca Demokratske federativne Jugoslavije postali su bespredmetni i Državni savjet i upravni sudovi. Javni tužilac

nije samo organ koji pazi da se točno ispunjava zakon u odnosu na zajednicu, nego isto tako čuva zakonom zaštićene interese pojedinaca u odnosu na zajednicu. Zato će on budno bdjeti nad tim da kod upravnih akata ne bude povređen zakonom zaštićen interes pojedinaca ili ustanova u odnosu na upravnu vlast.

Osim toga, ako historijski pogledamo na ustanovu Državnog savjeta odnosno upravnih sudova, onda ćemo vidjeti da je ta institucija bila korektiv uprave u odnosu na zakonom zaštićena prava pojedinaca odnosno ustanova, jer je izvršna vlast bila potpuno neovisna i kao takva padala je lako u samovolju. Da bi se ta samovolja upravne vlasti svela koliko koliko u granice zakonitosti, uvedena je ustanova upravnih sudova.

Kod organizacije naše narodne vlasti i kod jedinstvenosti zakonodavne i izvršne vlasti, kod takvog načina organizacije vlasti kod koje narod ne samo da donša zakone nego ih i primjenjuje (tj. vrši izvršnu vlast) ne postoje uslovi za samovolju izvršne vlasti, jer ju narod sam izvršuje. Ako bi se to desilo, svak će se slobodno obratiti Javnom tužiocu koji će nadzornom žalbom gledati da ispravi nezakonitost. Iz ovih razloga, nema sumnje, moraju se ukinuti Državni savjet i upravni sudovi.

Član 2 i 3 predloženoga zakona sadržava odredbe kako će se postupiti sa službenicima i inventarom tih ustanova, pa je po logici stvari određeno da službenike i inventar Državnog savjeta preuzima Pretsjedništvo Ministarskog savjeta, a one upravnih sudova pretsjedništva zemaljskih vijeća pojedinih federalnih jedinica.

Kako se sada obrazuju narodne vlade federalnih jedinica, mislimo da bi službenike i inventar upravnih sudova trebalo da preuzmu pretsjedništva vlada federalnih jedinica.

Kao što se iz ovog obrazloženja vidi, ovaj zakon je potrebno donijeti, pa molim da ga izvolite prihvatiti.

Pretsednik: Otvaram pretres u načelu. Pošto se niko ne javlja za riječ, stavljam ga na glasanje. Prima li se Prijedlog zakona o ukidanju Državnog savjeta i upravnih sudova prema prijedlogu Ministra pravosuđa i Zakonodavnog odbora? (Prima se). Prelazimo na pretres u pojedinostima. Molim druga izvjestioca da čita član po član.

Izvestilac Moša Pijade čita naslov i član 1 zakonskog projekta.

Pretsednik: Primete li naslov i član 1 kako ih je pročitao izvjestilac? (Primamo). Molim druga izvjestioca da čita dalje.

(Potom je Pretsedništvo AVNOJ-a, glasajući posebno o svakom članu, jednoglasno i bez izmena usvojilo čl. 2, 3 i 4 zakonskog projekta po predlogu Zakonodavnog odbora.)

Pretsednik: Pošto smo prihvatili zakon u pojedinostima, pitam da li se prima u cijelosti? (Prima). Ima li ko protiv? (Nema). Objavlju-

jem da je Zakon o ukidanju Državnog savjeta i upravnih sudova prihvaćen i pri konačnom glasanju.

Prelazimo na petu točku dnevnoga reda, na pretres zakonskog projekta o postupanju sa imovinom lica koja su žrtve fašističkog terora okupatora, odnosno njegovih pomagača. (*Moša Pijade*: Molim za reč). Imade riječ drug Pijade.

Moša Pijade: Ja molim Pretsednika da ovaj zakonski projekat odloži za iduću sednicu jer u Zakonodavnom odboru nismo još završili diskusiju. Mi ćemo to sigurno učiniti do iduće sednice. Molim da se ovo uvaži.

Pretsednik: Prima li se prijedlog druga Moše Pijade? (Prima). Onda prelazimo na slijedeću točku dnevnog reda, na pretres Prijedloga zakona o suzbijanju nedozvoljene špekulacije i privredne sabotaze za koji smo prihvatili hitnost. Imade riječ predlagač Ministar industrije i Pretsjednik Privrednog savjeta Vlade DFJ Andrija Hebrang.

Ministar industrije Andrija Hebrang: Maloprije, kad smo rješavali o hitnosti ovog zakonskog prijedloga, ja sam iznio glavne motive koji su nas rukovodili pri izradi ovog zakonskog načrta, potrebu i značaj donošenja jednog takvog zakona, značaj njegov za sređivanje naše privrede, za što brže njeno ozdravljenje i za što uspješnije izlučivanje iz naše narodne zajednice onih koji se suprotstavljaju progresu, onih koji žele da ometu hod naših naroda na historiskom putu kojim ih je povela naša Partija i drug Tito. Ja tomu što sam već rekao nemam nešto naročito da dodam do to da je danas pravi čas kad ovaj prijedlog treba ozakoniti, iako je on po svojim odredbama strog i možda nesavršen. Mi ćemo se truditi da se u njegovoj primjeni ne dešavaju greške i da se on krivo ne primjenjuje. Ali zato on svojim oštricama mora pogoditi sve one koji na našim teškoćama, na muc naših radnih ljudi, svih onih koji pate od ratnih posljedica — hoće da se bogate i da olako žive.

Pošto smo za ovaj prijedlog usvojili hitnost postupka, molim da raspravi njegovoj pristupimo odmah na ovoj sjednici, a ne da prijedlog upućujemo Zakonodavnom odboru.

Pretsednik: Otvaram diskusiju. Imade riječ drug ministar Frol.

Ministar pravosuđa Frane Frol: Mogu odmah izjaviti da sam suglasan sa prijedlogom ovog zakona, jer on odgovara potrebama našeg privrednog i društvenog života, a i sa pravne strane on je, uglavnom, dobar. Ja sam zakonski prijedlog detaljno proučio i imam da stavim dvije načelne primjedbe koje se tiču sudskog postupka i nadležnosti za suđenje krivica iz ovog zakona, to jest na član 11 i 12 nacрта. Ali ja ću o tome staviti prijedloge pri diskusiji u pojedinostima kad budemo o tim članovima diskutirali.

Moša Pijade: Borbom protiv svih vrsta špekulacije i sabotaze mi možemo znatno doprineti stabilizovanju cena posle zamene novčanica, možemo normalizovati tržište kad naš novi dinar bude pušten u opticaj. Ako od ovog trenutka, tj. od puštanja u opticaj nove jedinstvene valute ne bi odlučno i dosledno sprovodili borbu protiv špekulanata i sabotera svih vrsta, oni bi mogli uzeti maha i mogli bi dovesti do obaranja vrednosti, kupovne vrednosti našeg novog dinara koji će po opticaju biti ravan predratnom. Zato i ja mislim da je zakon i hitan i nužan i glasaću za.

Dr Rade Pribićević: Drug Hebrang je zaista dobro rekao da ovom trenutku, to jest, ratnom vremenu odgovaraju izuzetne, ratne, oštre i odlučne mjere. Ja se sa tim slažem, jer smatram da ukoliko bi se mjere za održavanje ravnoteže na tržištu između plaća, koje se mijenjaju, i kupovne snage novca dobro provele, bio bi umnogome ispunjen uslov koji bi obezbijedio uspjeh čitave vladine privredne i finansijske politike. Mi danas pitanje ekonomskog ozdravljenja i normalizovanja prilika na tržištu moramo gledati prvo kroz suzbijanje svih antisocijalnih, špekulantskih i neprijateljskih postupaka, i, drugo, u povećanju proizvodnje. Pošto se mi danas nalazimo u vremenu kada treba onemogućiti špekulaciju, smatram da su mjere koje zakonski prijedlog predviđa opravdane i glasaću za njega. U debati u pojedinostima učiniću izvjesne primjedbe.

Ministar za Crnu Goru Milovan Đilas: Mi moramo biti svjesni da naša revolucija, kao svaka revolucija, ima i svojih neprijatelja. Naši su neprijatelji, javni ili sakriveni, svi oni koji danas nijesu s nama i koji, prirodno, ne mogu ni biti s nama: sva razvlašćena buržoazija i visoka birokratija, sva čaršija i sve čifte koji su naučili da žive o znoju i na grbači naroda. Mnogi od njih pokušavaju da se uvuku ili su se već uvukli i u naš aparat, i pokušavaju da uspore hod i otupe oštricu naše revolucije. Svi oni zajedno, gde god mogu, stavljaju nam palicu u točkove. Protiv svih tih i ostalih svakojakih špekulanata i sabotera mi se moramo boriti, muški, energično, bez milosti, revolucionarno. Ali ta borba mora biti takva da izluči iz zajednice naših naroda sve zlo i sve derikože, a da prihvati sve one koji su provjereni i hoće s nama pošteno da saraduju. Mi nećemo ispravnim i poštenim ljudima, onima koji istina u toku borbe nijesu bili s nama, ali nijesu ni bili protiv nas, niti su se ogriješili o svoje narode i njihovu borbu, mi svim takvim ljudima nećemo zatvarati vrata. Njima ćemo mi omogućiti, da ukoliko hoće pošteno da rade, da pošteno zarađuju sebi hljeb. Tako mi danas shvatamo pitanje privatne trgovine.

Mi moramo zaštititi naše široke mase od pljačke, od špekulanata svih boja. Ako uspijemo da se ovaj zakon odlučno i pravilno sprovede, siguran sam da će on odgovoriti zahtku koji mu je postavljen. Samo njega bi, po mom shvatanju, trebalo dotjerati i neke stavove jasnije formulisati.

Dr Ljubo Leontić: Zakon je po mom mišljenju dobar i vjerujem da ćemo njegovim striktnim primjenjivanjem uspjeti da onemogućimo špekulantima nabijanje cijena, da ćemo započeti borbu za normalizovanje privrednih prilika u našoj zemlji. U njemu ima izvjesnih manjkavosti i njih valja u toku diskusije otkloniti. Glasaću za nacrt zakona.

Jakob Avšič: Ja bih rekao samo to da zakon široko zahvata materiju privrednog kriminala i da će, ako ga budemo pravilno primenili, značiti veliki doprinos borbi za podizanje standarda naših radnih ljudi, jer će se cene ustaliti, vratiće se poverenje u novac, a to će uticati i na povećanje proizvodnje.

Pretsednik: Ovime smo završili diskusiju u načelu, jer više, kao što vidim, nema govornika. Stavljam Prijedlog zakona o suzbijanju nedozvoljene špekulacije i privredne sabotaže na glasanje u načelu. Prima li se? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema).

Prelazimo na diskusiju u pojedinostima. Pretresaćemo član po član. Pošto je prijedlog drug Hebrang već pročitao, kad je obrazlagao njegovu hitnost, a vi ga svi imadete pred sobom, mislim da nije potrebno da gubimo vrijeme u ponovnom čitanju. (Videti na str. 158). Vodićemo diskusiju i sve primjedbe, izmjene i dopune koje budu ovdje prihvaćene, unijećemo u tekst i onda pročitati definitivnu redakciju koju usvajamo. Mislim da ste saglasni sa takvim postupkom. (*Glasovi:* Jesmo). Ima li ko kakvu primjedbu na naslov i član 1? (*Moša Pijade:* Ja). Imade riječ drug Moša Pijade.

Moša Pijade: Moj je predlog da se u naslovu u članu 1 i konsekvntno u celom projektu reči: »nedozvoljena špekulacija« zamene rečima: »nedopuštena špekulacija« jer je to jače, bolje se naglašava ono što se želi, tj. da je to nedopustivo, zakonom nedopušteno, a ne samo nedozvoljeno. Zatim pre tačke 1) u čl. 1 ja bih umesto: »Kazniće se naročito« — rekao: »Kazniće se kao nedopuštena špekulacija:«

Ministar industrije Andrija Hebrang: Primam ove izmjene i dopune.

Ministar pravosuda Frane Frol: Ja predlažem da tačka 3) nacrta postane tačka 2) s tim da glasi:

»Svako prekoračenje cijena u prodaji preko cijena propisanih od nadležne vlasti«,
a tačka 2) da postane tačka 3) u stilizaciji zakonskog prijedloga.

Dr Rade Pribičević: Ja bih u tački 6) ovog člana između riječi: »platinom, devizama« ubacio još i riječ »dragocjenostima« —, jer je onda stvar mnogo potpunije zahvaćena.

Ministar industrije Andrija Hebrang: Suglasan sam.

Ministar pravosuda Frane Frol: U tački 7) člana 1 umjesto: »u većim količinama« ja bih preciznije rekao: »preko nedopuštenih koli-

čina« jer će se drugim propisima odrediti preko kojih količina nije dopustivo iznositi ili prevoziti robu bez dozvole nadležne vlasti. Mislim da je ovako stvar konkretnija.

Moša Pijade: Ja bih tačku 10) podelio na dve, tako da poslednja rečenica postane posebna tačka 11). jer je to ipak nešto drugo od onoga što govori prva rečenica ovog stava. Ja bih, prema tome, iza reči »preprodaje« stavio mesto zapete tačku i zapetu, a reči »kao i« — brisao, potom stavio veliko slovo tako da bi ova tačka 11) glasila:

»11) odvratanje proizvođača i drugih lica da proizvode takvu robu ili da je nude na prodaju;«

Prema tome, tačka koja je dosada imala redni broj 11 postala bi 12, a 12 bi postala tačka 13.

Ministar pravosuda Frane Frol: Ja bih tačku 12 potpuno izostavio obzirom da su u ovom članu nabrojana dela špekulacije samo primjerice radi, a ne limitativno.

Ministar industrije Andrija Hebrang: Ja sam protiv ovog prijedloga druga Frola zato što mi našim vlastima moramo ostaviti široke mogućnosti da gone špekulaciju i u onim slučajevima koje mi nismo zakonom tačno predvidjeli. Ovako ova tačka 12), tj. nova 13) ostavlja mogućnost da se slobodnije cijeni šta je nedozvoljena špekulacija i šta se sve osim onoga što smo naprijed naveli može kazniti kao špekulacija.

Predsjednik: Primaju li se sve izmjene i dopune i prijedlozi koji su stavljeni na član 1 zakonskog prijedloga? (Primaju). (Andrija Hebrang: Ja sam se već u ime Vlade izjasnio da ih prihvaćam). To znači, član 1 je usvojen sa svim izmjenama i dopunama. Molim druga sekretara Peruničića da pročita definitivni tekst.

Sekretar Mile Peruničić (čita):

Član 1

Kao nedopuštena špekulacija smatraće se svaka privredna delatnost koja ima za cilj da se iskorišćavanjem vanrednih prilika nastalih usled ratnog stanja i posledica fašističke okupacije postigne nesrazmerna imovinska korist na štetu narodnih interesa.

Kazniće se kao nedopuštena špekulacija naročito:

1) svaki rad ili postupanje uopšte, koji se preduzima u nameri da se nagomilavanjem, prikriivanjem, propuštanjem obavezne prijave zaliha, svojevolumnim obustavljanjem ili ograničavanjem prodaje ili uzdržavanjem od prodaje robe, ova povuče iz prometa i time poveća njena cena;

2) svako prekoračenje cena u prodaji preko cena propisanih od nadležne vlasti;

3) traženje veće cene za robu nego što je ona koja obezbeđuje proizvođaču, posredniku odnosno prodavcu dobit, koja se obzirom na mesto, vreme i sve ostale okolnosti ima smatrati primerenom;

4) prodaja robe koja ne odgovara predviđenom ili označenom kvalitetu ili količini;

5) kupovanje, prodavanje ili proizvodnja robe, koja se vrši protivno važećim propisima u cilju postizavanja neopravdane koristi;

6) trgovanje zlatom, platinom, dragocenostima, devizama i valutama protivno postojećim propisima;

7) iznošenje ili prevoz robe preko dopuštenih količina bez dozvole nadležne vlasti, ako je za ovo posebnim propisima predviđena naročita dozvola;

8) svaki dogovor između proizvođača, posrednika i prodavca u cilju povećanja cena, odnosno u cilju održavanja visokih cena i sprečavanja njihovog opadanja;

9) višestruko preprodavanje, odnosno uvođenje nepotrebnih posredovanja u prometu robom važnom za snabdevanje, usled čega bi roba mogla poskupiti;

10) kupovanje robe važne za snabdevanje na trgovima (pijacama) ili na putu do trgova (pijaca) od proizvođača i drugih lica u svrhu preprodaje;

11) odvratanje proizvođača i drugih lica da proizvode takvu robu ili da je nude na prodaju;

12) propuštanje da se u radnjama, na trgovima (pijacama) ili drugim mestima na vidnom mestu pojedinačno ili u skupnom cenovniku označe cene pojedinim predmetima koji se izlažu prodaji, kad je takvo izlaganje cena odnosno cenovnika propisano; i

13) drugi prednjim tačkama slični slučajevi.

Predsednik: Čuli ste definitivnu redakciju člana 1. Kao što vidite, unesene su sve izmjene i dopune s kojima se saglasio i odgovorni ministar kao predlagač, osim prijedloga druga Frola o izostavljanju točke 12) koji nije prihvaćen. Prima li se ovako redigiran, tekst člana 1? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Prelazimo na član 2.

Ministar industrije Andrija Hebrang: Za ovaj član ja imam dva amandmana, za točku 1) i točku 2). Predlažem da točka 1) umjesto sadašnjeg teksta glasi:

1) oštećivanjem, uništavanjem ili uklanjanjem uređaja, sredstava za proizvodnju, sirovina, polupreradevina i gotovih proizvoda, ako je to učinjeno zlonamerno ili grubom nemarnošću.

Točka 2) po novom amandmanu trebalo bi da glasi:

2) zlonamerno izmjenjivanje ili stavljanje van upotrebe sastavnih delova uređaja, sredstava za proizvodnju i saobraćaj;

Pored toga predložio bih da se u članu 2) poslije riječi: »privrednih« stavi »i saobraćajnih«, jer time obuhvatamo i kriminal, sabotažu prema saobraćajnim sredstvima što je za nas veoma važno isto tako

kao i sabotaza u fabrikama i na poljoprivrednim dobrima. Mi danas imamo ogroman deficit u saobraćajnim sredstvima, lokomotivama, vagonima, automobilima itd. i ovime bi pooštrili njihovu zaštitu.

Pretsednik: Primaju li se amandmani i izmjene koje je predložio drug Hebrang? (Primaju).

Mile Peruničić: Predlažem da se odmah iza prvog stava, posle reči »kazniće se« ubace reči »kao delo privredne sabotaze« — kao što je dopunjeno u članu 1 na istom mestu, i da se umesto trenutnog stanja u prvom stavu člana 2 — »onemogućić« stavi trajno stanje »onemogućava«, jer to bolje odgovara.

Pretsednik: Prima li se? (Prima).

Moša Pijade: Pošto smo usvojili amandmane kojima se jasnije određuju objekti koje treba zaštititi, dosadašnja tačka 4) člana 2 postaje tačka 3), tačka 5) postaje tačka 4). Ja bih tačku 10) stavio kao tačku 5) i u njoj bih izostavio reč »pomoćnih« a iza reči »proizvodnja« dodao bih reči »privrednih i saobraćajnih« čime ovu odredbu saglašavamo prethodnoj. Na ovaj način tačka 3) predloga postala bi tačka 6). To je moj predlog.

Ministar industrije Andrija Hebrang: Ja ga prihvatom.

Pretsednik: Ima li ko protiv? (Nema). Šta ko još ima da primijeti?

Ministar kolonizacije Sreten Vukosavljević: Posle ovih izmena tačka 9) postaje tačka 7) i ja bih u njoj umesto reči »dogovaranje« stavio »dogovor«, a iza reči »posrednika« ubacio »koji ima za cilj smanjenje« a iza reči »u privrednim« dodao bih kao i ranije »i saobraćajnim«.

Mile Peruničić: Prema dosadašnjim izmenama tačka 6) bi trebalo da postane tačka 8) i ja predlažem da se u njoj mesto »narodnih vlasti« stavi »nadležnih vlasti« a reč »svesno« bih izbrisao jer je to nepotrebno.

Dr Rade Pribićević: Čini mi se da ovako ide teže sa diskusijom. Poremetili smo red ovih tačaka, pa teško pratim diskusiju. Prema dosadašnjim izmenama stara tačka 7 postala bi 9, tač. 8 postaje 10; ja bih pored toga imao da predložim da se u novoj tački 9) izbrišu riječi »zlonamerno« s tim da se na kraju doda rečenica: »ako je to učinjeno zlonamerno ili grubom nemarnošću« jer je tako misao jasnija a i terminološki se ujednačava.

Ministar industrije Andrija Hebrang: Suglasno amandmanu za izmjenu točke 1), predlažem da se točka 11) izmijeni i da glasi:

11) grubo propuštanje čuvanja i održavanja sredstava za proizvodnju, sirovina, poljoprivrednog i drugog inventara, polupreradevina i gotovih proizvoda;

Predsjednik: Prima li se ova izmjena? (Prima). Ima li još kakvih prijedloga? Imade riječ drug Marković.

Momčilo Marković: Ja bih u tački 12) predložio da se izbrišu reči »neracionalno« jer je za nas svako nagomilavanje sirovina i drugih stvari ne samo neracionalno nego i štetno, a saglasno već izvršenim izmenama brisao bih i ono »pomoćnih«, tj. sredstava proizvodnje, a u tački 13) iza reči »podataka« umetnuo bih: »narodnim vlastima« tako da posle reči »robe« brišemo sve do kraja stava, jer je to nepotrebno i podrazumeva se iz same stvari.

Ministar industrije Andrija Hebrang: Prihvatam.

Moša Pijade: Na tačku 14) imam dve primedbe. Prvo, šta znači ovo »čutanja«. Valjda se kaže: čuvanje poslovne tajne. Drugo, brisao bih sve ovo posle reči »postojećim propisima« jer svako delo koje mi kažnjavamo ovim zakonom sankcija dolazi zbog toga što se nanosi šteta državnim ili narodnim interesima. To se samo po sebi razume.

Ministar industrije Andrija Hebrang: Umjesno. Slažem se.

Mile Peruničić: U tačkama 15) i 16) ja bih iza reči kao što smo dosledno i dosada ubacivali, dakle, iza reči »privrednih« ubacio »i saobraćajnih«, i brisao bih ovo »svjesno«.

Ministar pravosuda Frane Frol: U svima tačkama iz cijelog zakona trebalo bi izostaviti riječi »zlonamjerno, svjesno i grubo« pošto je već u članu 3 ovog zakona predviđena opća odredba po kojoj se djelo nedopuštene špekulacije i privredne sabotaze kažnjava, bilo da je učinjeno zlonamjerno, svjesno ili iz grubog nehata (nemarnosti). Ako bi se ove riječi i dalje ostavljale u tekstu, izlazilo bi da se ta djela kažnjavaju za zlonamjerno i svjesno izvršenje, a ne i za grubo propuštanje, što svakako ne bi bio smisao i namjera ovog propisa, već naprotiv, ovdje se cilja da se kazni svaki onaj koji učini djelo privredne sabotaze, bez obzira da li je ono izvršeno zlonamjerno, svjesno ili iz grubog nehata. Pored toga, ako bi se ostavila prijašnja redakcija moglo bi se dati povoda raznim tumačenjima, objašnjenjima i sporovima. Zato je potrebno da se svuda iz člana 2, kao što je i drug Peruničić umjesno primijetio za riječ »svjesno«, izostave riječi »zlonamjerno« i »iz grubog nehata«.

Ministar industrije Andrija Hebrang: Ja sam za to da se briše ono »svjesno«, ali mislim da treba ostaviti riječi »zlonamjerno i grubom nemarnošću« — jer je to neophodno za kvalifikaciju počinjenog djela. Ja bar tako mislim.

Moša Pijade: I ja se slažem sa drugom Hebrangom. Neka ostane, nije suvišno, ne smeta.

Dr Ljubo Leontić: Ja mislim ne samo da nije suvišno, nego da to mora ostati, to je glavni atribut za identificiranje djela.

Pretsednik: Kao što vidite, nismo složni. Postoji prijedlog druga Peruničića i druga Frola. Prvi je prihvatio član Vlade, a drugi nije. Stavljam prvo prijedlog druga Peruničića na glasanje. Prima li se? (Prima). Stavljam zatim prijedlog člana Vlade o tome da riječi »zlonamjerno i grubom nemarnošću« ostanu u tekstu zakona. Prima li se? (Prima). Ima li još ko kakvu primjedbu? (Nema). Prema tome, točka 17) usvojena je kako je predložena. Molim druga sekretara da pročita član 2 u definitivnoj redakciji sa svim izmjenama i dopunama, te amandmanima koji su ovdje usvojeni.

Sekretar Mile Peruničić: Ja ću pročitati sve što sam zabeležio, ali ukoliko sam neku izmenu i dopunu, a njih je, kao što ste videli, bilo mnogo, izostavio, molim da me popravite. Član 2, prema mojim beleškama, glasi (*čita*):

Član 2

Kao sabotaža u smislu ovog zakona smatraće se svaka radnja, odnosno propuštanje radnje u cilju da se onemogućava ili dovodi u opasnost pravilno i brzo poslovanje privrednih i saobraćajnih preduzeća (radnja) ili poljoprivrednih gazdinstava, kao i sve ono što bi moglo ići na štetu interesa narodne privrede ili državne privredne politike.

Kazniće se kao delo privredne sabotaže naročito:

1) oštećivanje, uništavanje ili uklanjanje uređaja, sredstava za proizvodnju, sirovina, polupreradevina i gotovih proizvoda, ako je to učinjeno zlonamerno ili grubom nemarnošću;

2) zlonamerno izmenjivanje ili stavljanje van upotrebe sastavnih delova uređaja, sredstava za proizvodnju i saobraćaj;

3) oštećivanje ili uništavanje useva, žetve ili kulture uopšte na poljoprivrednim gazdinstvima, ako je to učinjeno zlonamerno ili grubom nemarnošću;

4) oštećivanje, uništavanje ili uklanjanje živog ili mrtvog inventara, žetvenih prinosa i gospodarskih objekata na poljoprivrednim gazdinstvima, ako je to učinjeno zlonamerno ili grubom nemarnošću;

5) otuđivanje ili prikrivanje sirovina i drugih sredstava za proizvodnju u cilju obustave ili ograničenja proizvodnje privrednih i saobraćajnih preduzeća (radnja) ili poljoprivrednih gazdinstava, ili neopravdano propuštanje nabavljanja sirovina i drugih sredstava za proizvodnju;

6) zatvaranje privrednih i saobraćajnih preduzeća (radnja), obustavljanje ili ograničavanje rada u njima bez opravdanih razloga;

7) dogovor između proizvođača, ili proizvođača i posrednika koji ima za cilj smanjenje proizvodnje ili obustavu rada u privrednim i saobraćajnim preduzećima (radnjama) ili na poljoprivrednim gazdinstvima;

8) svesno izvršavanje poljoprivrednih radova u protivnosti sa propisanim planom ili u protivnosti sa naredbama nadležnih vlasti ili neizvršavanje takvih radova bez opravdanih razloga;

9) primena neracionalnih metoda u proizvodnji ili raspodeli sredstava u cilju onemogućavanja ili otežavanja pravilnog poslovanja, ako je to učinjeno zlonamerno ili grubom nemarnošću;

10) zlonamerno sastavljanje i podnašanje netačnih kalkulacija;

11) grubo propuštanje čuvanja i održavanja sredstava za proizvodnju, sirovina, poljoprivrednog i drugog inventara, polupreradevina i gotovih proizvoda;

12) nagomilavanje sirovina i drugih sredstava proizvodnje, polupreradevina i gotovih proizvoda u cilju sprečavanja normalnog ekonomskog prometa sa tim dobrima;

13) davanje netačnih i nepotpunih podataka narodnim vlastima o stvarnom stanju zalihe robe;

14) povreda obaveze čuvanja poslovne tajne koja je utvrđena postojećim propisima;

15) neispunjavanje dužnosti u rukovodstvu ili kontroli privrednih i saobraćajnih preduzeća (radnja) ili poljoprivrednih gazdinstava u cilju oštećivanja interesa proizvodnje ili poltkopavanja autoriteta državne vlasti;

16) zlonamerno kočenje rada uopšte u privrednim i saobraćajnim preduzećima (radnjama) ili na poljoprivrednim gazdinstvima;

17) drugi prednjim tačkama slični slučajevi.

Pretsednik: Čuli ste član 2. Ima li ko kakvu primjedbu? (Nema). Prima li se član 2 kako ga je pročitao drug Peruničić? (Prima). Pošto je član 2 usvojen, prelazimo na član 3.

Moša Pijade: Ja bih ovaj član ostavio kako je u predlogu samo bih umesto »nedozvoljene« stavio »nedopuštene« i izbrisao ono »svesno«.

Ministar pravosuda Frane Frol: Imam prijedlog da se stav 2) člana 3 izmjeniti tako da glasi:

»Nedopuštena špekulacija i privredna sabotaža kazniće se po propisima ovoga zakona, osim u slučajevima koji su predviđeni Uredbom o vojnim sudovima.«

Pretsednik: Prima li se ova izmjena? (Prima). Molim druga sekretara da pročita konačnu redakciju člana 3.

Sekretar Mile Peruničić (čita):

Član 3

Dela nedopuštene špekulacije i privredne sabotaže kažnjavaju se bilo da su učinjena zlonamerno ili iz grubog nehata (nemarnosti).

Nedopuštena špekulacija i privredna sabotaža kazniće se po propisima ovog zakona, osim u slučajevima koji su predviđeni Uredbom o vojnim sudovima.

Pretsednik: Prima li se pročitani član 3? (Prima). Prelazimo na član 4.

Ministar industrije Andrija Hebrang: Ovdje treba riječi »nedozvoljena« zamijeniti sa »nedopuštena«, a stav posljednji treba da bude pretposljednji s tom izmjenom što bi se umjesto »može se izreći« stavilo »izriče se«, a riječ »umišljeno« briše, tako da se posle riječi »narodnih interesa« dodaje rečenica: »ili im u zloj nameri naneo veliku štetu«. Prema ovom prijedlogu pretposljednji stav ove točke postaje stav posljednji.

Sreten Vukosavljević: U tački 3 treba iza reči »privrednog« staviti i »saobraćajnog«.

Ministar pravosuda Frane Frol: U četvrtoj tački ja bih stav 1 izmijenio tako da glasi:

»Kazna pod tačkom 1) može se uporedo izreći sa kaznom pod tač. 2), a kazna pod tač. 3) uporedo sa kaznom pod tač. 2) ili tač. 4).«

Stav 2) ove iste točke promijenio bih tako da glasi:

»Pored napred navedenih kazni može se izreći i kazna gubitka građanske časti i osudenome oduzeti pravo daljeg vođenja preduzeća (radnje) kao i uzaptiti roba koja je predmet dela iz ovog Zakona.«

Pretsednik: Ima li još kakvih primjedaba? (Nema). Molim druga sekretara da pročita član 4 sa izmjenama i dopunama koje su predložili drug Hebrang, drug Frol i drug Vukosavljević.

Sekretar Mile Peruničić (čita):

Član 4

Nedopuštena špekulacija ili privredna sabotaža kazniće se prema težini dela:

- 1) novčanom kaznom;
- 2) prinudnim radom od jednog meseca do deset godina;
- 3) konfiskacijom privrednog i saobraćajnog preduzeća (radnje) ili poljoprivrednog gazdinstva, odnosno jednog dela ili čitave imovine osudenog lica;
- 4) smrtnom kaznom.

Kazna po tač. 1) može se uporedo izreći sa kaznom pod tač. 2) a kazna pod tač. 3) uporedo sa kaznom pod tač. 2) ili tač. 4).

Pored napred navedenih kazni može se izreći i kazna gubitka građanske časti i uzaptiti roba koja je predmet dela iz ovog Zakona.

Kazna pod tač. 4) izriče se u težim slučajevima, kad je izvršilac dela iz ovog zakona postupio s naročitom bezobzirnošću protiv narodnih interesa ili im u zloj nameri naneo veliku štetu.

Pri odmeravanju visine kazne uzimaće se naročito u obzir zla volja i društvena pokvarenost izvršioca, kao i veličina štete koja je delom iz ovog Zakona nastala ili bi mogla nastati za narodne ili državne interese. Jednako će se kao otežavajuća okolnost uzeti i delo u povratu.

Pretsednik: Čuli ste član 4. Ima li kakvih primjedaba? (Nema). Prima li se član 4 u ovoj redakciji kako je pročitano? (Prima).

Prelazimo na član 5.

Ministar pravosuđa Frane Frol: U članu 5 a u stavu 3) trebalo bi učiniti izmjenju u tom smislu što bi se pitanje u koju će se svrhu upotrebiti novčana kazna ostavilo da ga riješe federalne jedinice. U svakom slučaju mišljenja sam da novčana kazna treba da ide u korist one federalne jedinice na čijem je području presuda izvršena.

Ministar industrije Andrija Hebrang: To je, mislim, u redu. Ja predlažem da se stav 1) ovog člana izmijeni tako da glasi:

»Novčana kazna po tač. 1), čl. 4 ovog Zakona ne sme prekoračiti stostruku vrednost robe koja je predmet postupka po ovom Zakonu«.

Moša Pijade: U drugom stavu ja bih ispred reči »roba« umetnuo reč »nema«, a umesto reči »nije« stavio »kao«, a posle reči »postupka« dodao bih »po ovom Zakonu«. Tako bi stvar bila mnogo jasnija.

Mile Peruničić: Mi smo u našim zakonima i propisima već usvojili termin federalne jedinice u značenju zemlje (Hrvatska, Srbija, Slovenija, Makedonija, Crna Gora) pa zato predlažem da se ovde reč »zemlje« zameni rečima »federalne jedinice«.

Pretsednik: Primaju li se ovi predlozi? (Primaju). Molim drugu sekretara da pročita član 5 u konačnoj redakciji.

Sekretar Mile Peruničić (čita):

Član 5

Novčana kazna po tač. 1) čl. 4 ovog Zakona ne sme prekoračiti stostruku vrednost robe koja je predmet postupka po ovom Zakonu.

U slučajevima kada nema robe kao neposrednog predmeta postupka po ovom Zakonu, novčana kazna odmeriće se u iznosu od 50 dinara do 100.000 din.

Novčana kazna i uzapčena roba idu u korist ishrane siromašnog stanovništva one federalne jedinice na čijem je području presuda izrečena.

Pretsednik: Pročitano je član 5 u konačnoj redakciji. Ima li ko šta da primijeti? (Nema). Prima li se član 5? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Objavljujem da je član 5 usvojen kako je pročitano.

Prelazimo na član 6.

Ministar industrije Andrija Hebrang: Uz ovaj član imam amandman i predlažem da se u prvom stavu iza zapete brišu reči »da s njome

postupi na sledeći način« a da se prva i druga tačka prerade na taj način što bi se prva dodala prvom stavu, a druga da postane stav 2 sa izmjenom i da glasi:

»Svu drugu robu uzeće narodni odbor na čuvanje i izvestiti o tome napred navedeno Ministarstvo, koje će s tom robom dalje postupiti prema uputima saveznog Ministarstva trgovine i snabdevanja.«

Na ovaj način odredbe postaju mnogo jasnije, bolje su povezane.

Ministar pravosuđa Frane Frol: Treći stav ovog člana trebalo bi promijeniti tako da glasi (*čita*):

»Nadležni narodni sud može u čitavom toku postupka preduzeti mere da bi se sprečilo da izvršilac dela iz ovog Zakona izigra kaznu konfiskacije ili uzapćene robe.«

Mislim da je ovako stvar konciznija.

Ministar industrije Andrija Hebrang: Primam.

Pretsednik: Ima li još kakvih primjedaba? (Nema). Molim druga sekretara da izvoli pročitati novu redakciju člana 6.

Sekretar Mile Peruničić (*čita*):

Član 6

Uzapćena roba staviće se na raspoloženje najbližem mesnom narodnom odboru s time da istu proda po određenim cenama i iznos stavi na raspoloženje onom zemaljskom ministarstvu, koje vodi poslove snabdevanja, ako su u pitanju lako kvarljivi proizvodi, živa stoka ili živina.

Svu drugu robu uzeće narodni odbor na čuvanje i izvestiti o tome napred navedeno Ministarstvo, koje će s tom robom dalje postupati prema uputima saveznog Ministarstva trgovine i snabdevanja.

Nadležni narodni sud može u čitavom toku postupka preduzeti mere da bi se sprečilo da izvršilac dela iz ovog Zakona izigra kaznu konfiskacije ili uzapćene robe.

U pogledu konfiskovane imovine primenjivaće se odredbe Odluke AVNOJ-a od 21 novembra 1944 godine o prelazu u državnu svojinu neprijateljske imovine i propisi koji su s istom u vezi.

Pretsednik: Čuli ste član 6. Ima li primjedaba? (Nema). Prima li se član 6? (Prima). Prelazimo na član 7. Ima li ko šta da primijeti? (Nema). To znači da ovaj član primamo bez diskusije. Molim druga sekretara da pročita član 7.

Sekretar Mile Peruničić (*čita*):

Član 7

Novčana kazna u slučaju nenaplativosti zameniće se kaznom prinudnog rada, računajući za svakih 50 dinara po jedan dan prinudnog rada.

Kazna prinudnog rada kojom se zamenuje novčana kazna ne može iznositi više od 3 godine.

Uslovne kazne ne mogu se izricati.

Pretsednik: Saslušali ste član 7 prema prijedlogu Ministra industrije. Prima li se? (Prima). Prelazimo na član 8.

Momčilo Marković: I ovaj bismo član mogli prihvatiti samo ako imenimo reč »nedozvoljena« i stavimo »nedopuštena«.

Pretsednik: Čuli ste prijedlog druga Markovića. Ima li ko još kakvu primjedbu? (Nema). Molim druga sekretara da pročita član 8, usvajajući prijedlog druga Markovića.

Sekretar Mile Peruničić (čita):

Član 8

Dela nedopuštene špekulacije i privredne sabotaze iz ovog Zakona kao i izvršenje kazne po ovim delima ne zastarevaju.

Pretsednik: Prima li se član 8? (Prima). Idemo dalje.

Ministar pravosuda Frane Frol: Propis ovog člana 9 trebalo bi redigirati tako da vlasnik poduzeća, bio on pravno ili fizičko lice, odgovara u svakom slučaju bez obzira na to tko je djelo učinio te da ga se može osuditi kako na novčanu kaznu tako i na konfiskaciju imovine. Ovako bi trebalo da bude, ako hoćemo da vodimo računa o načelu da ono lice koje vuče sve koristi od poduzeća ili radnje treba da snosi podjednako i rizik, te, prema tome, ima da snosi solidarno i imovinsko-pravnu odgovornost sa izvršiocem djela. Na ovaj način biće pojačana kontrola vlasnika nad radom njegovih namještenika. Ja nisam spremio novu redakciju ovoga člana, ali sam maloprije o tome govorio sa drugom Hebrangom s čime se on složio. Valjda će on imati za to kakav prijedlog.

Ministar industrije Andrija Hebrang: Ja smatram da je prijedlog druga Frola umjesan. Na osnovu onoga što je on istakao i na osnovu razgovora koje smo imali slobodan sam predložiti novu redakciju člana 9 koja glasi (čita):

Član 9

Vlasnik poduzeća (radnje) ako je fizička osoba odgovara za djelo iz ovog Zakona, ukoliko ne dokaže da je ono učinjeno bez njegovog znanja, odnosno naknadnog odobrenja ili bez njegovog nehata.

Kod pravnih osoba odgovaraju pored izvršioca djela i oni organi ili punomoćnici koji upravljaju dotičnim poduzećem ili imanjem ukoliko ne dokažu da je djelo učinjeno bez njihovog znanja, odnosno naknadnog odobrenja ili bez njihovog nehata.

Ako je djelo učinjeno po nalogu ili na potstrek odgovorne uprave pravne osobe, može se izreći i kazna konfiskacije jednog dijela ili čitave imovine pravne osobe.

Pretsednik: Čuli ste novu redakciju člana 9 koju je podnio drug Hebrang. Ima li kakvih dopuna i izmjena? (Nema). Onda stavljam na glasanje član 9. Prima li se? (Prima). Prelazimo na član 10.

Ministar industrije Andrija Hebrang: Mi smo ponovo diskutirali o ovom članu. Smatrali smo da ga treba izmijeniti i ja predlažem sljedeću redakciju člana 10 (čita):

Član 10

Za slučaj osude po ovom Zakonu, a po nastaloj potrebi, može nadležna vlast kod poduzeća ili kod većih poljoprivrednih gospodarstava na trošak istih postaviti delegata sa zadatkom da se brine o pravilnosti rada poduzeća. Naknadu za rad delegata određuje vlast koja ga je postavila. Delegat ne smije osim te naknade primati ništa od poduzeća.

Ovakvom redakcijom mi smo uvjereni da ćemo bolje osigurati rad poduzeća, postavljanjem delegata s tim da delegata ne postavlja okružni narodni odbor, već da to pitanje ostavimo otvorenije i ja mislim da to treba da budu uvijek viši organi, jer će oni pravilnije vršiti izbor ljudi kojima treba da se to povjeri.

Pretsednik: Pošto se niko više ne javlja za riječ, stavljam član 10 na glasanje u ovoj novoj redakciji druga Hebranga. Prima li se? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Prelazimo na član 11.

Ministar industrije Andrija Hebrang: Ja nemam točan dojam o tome kako treba riješiti pitanje stvarne nadležnosti za provođenje postupka i donošenje presuda. Ja sam prije neki dan dobio primjedbe druga Frola i čini mi se da ih treba prihvatiti.

Ministar pravosuda Frane Frol: Kad sam prije neki dan dobio konačnu redakciju zakonskog prijedloga mi smo u Ministarstvu pravosuđa ponovo diskutirali. I ranije, na prethodnim konferencijama, koje su u Privrednom savjetu držane po ovom pitanju, delegat Ministarstva pravosuđa stavio je primjedbe koje su samo djelomično prihvaćene. Zato ja ovdje u općem interesu moram postaviti još jedno principijelno pitanje.

Kod određivanja stvarne nadležnosti za provođenje postupka i donošenje presuda po djelima iz ovog zakona treba imati na umu da su ta djela obuhvaćena jednom općom formulacijom u članu 1 i 2, da su izvjesna djela samo primjerice navedena u istim članovima, što znači da nisu pobrojana sva djela nedozvoljene špekulacije i privredne sabotaze niti je određena kazna za svako djelo ponaosob. Zbog toga nije moguće pri podnašanju prijave odrediti koje će djelo biti lakše a koje teže, niti je moguće predvidjeti koja će se od kazni predviđenih u čl. 4 izreći protiv počinioca djela. Tek u toku postupka, kada se priberu dokazi, kada se utvrdi šteta koja je nastala usljed počinjenog djela i kada se procijeni stepen odgovornosti počinioca obzirom na

pobude pri izvršenju djela, — onda tek sudovi mogu procijeniti koju kaznu treba primijeniti na krivca.

Odvajanje djela nedozvoljene špekulacije i privredne sabotaze, prema tome, nije moguće izvesti obzirom na propisane kazne, te kad treba odlučiti kojem sudu se može dati u nadležnost izvidanje i donaganje odluka po djelima iz ovog zakona, onda, mislim, to treba da budu okružni sudovi i to zbog toga što se među predviđenim kaznama nalazi i smrtna kazna, a ovu kaznu, po pravilu, izriče u prvom stepenu okružni sud.

Najpravičnije bi bilo kad bi se mogla izdvojiti djela koja se kažnjavaju smrtnom kaznom, pa njih samo predati u nadležnost okružnih sudova. No to nije moguće učiniti, kao što sam već rekao.

Po našem prijedlogu član 11 trebalo bi prestilizovati i dopuniti još samo utoliko što bi trebalo predvidjeti rokove u kojima su sudovi dužni da donose odluke po djelima nedopuštene špekulacije i privredne sabotaze.

Moša Pijade: Meni se čini da bi bilo pogrešno predvideti okružne sudove kao nadležne za suđenje po delima iz ovog zakona, jer bi to usporavalo postupak, pošto je okružnih sudova malo. Mislim da bi to bolje odgovaralo sreskim sudovima.

Ministar rudarstva Bane Andrejev: Ne bi se samo usporavao postupak, već je to i nemoguće sprovesti pošto postupak po ovom zakonu treba da bude brz i efikasan, a okružni sudovi su udaljeni te se ne bi postigla osnovna svrha zakona.

Dr Ljubo Leontić: Ja mislim da djela iz ovog zakona lakše prirode treba da budu dodijeljena sreskim sudovima, a teža i smrtna kazne u nadležnost okružnih sudova.

Ministar građevina dr Rade Pribičević: Ovo je zaista vrlo važno pitanje. Meni se čini da bi najbolje rješenje bilo ako bi se predvidjelo da su sudovi u srezovima nadležni za suđenje po krivicama špekulacije i privredne sabotaze, a da ukoliko se utvrdi da je krivica teška, i da može biti izrečena i smrtna kazna da se to preda višem sudu, tj. okružnom sudu.

Ministar za Crnu Goru Milovan Đilas: I meni se čini da je ovo najbolje rješenje. Sreski sud treba da pokrene i da vodi cijelu stvar sve dotle dok ne postane izvjesno da je djelo teško, da može biti izrečena smrtna kazna i da se to tek onda prepusti okružnom sudu.

Ministar pravosuđa Frane Frol: Ja se slažem sa prijedlogom koji je ovdje potekao od drugova da nadležni budu sreski i okružni sudovi. Ako dozvolite, ja bih na osnovu ranijeg pismenog prijedloga za novu redakciju člana 11 izvršio izvjesne izmjene i dopune u svom prijedlogu, a na osnovu primjedaba i sugestija koje su ovdje pale. Po tom mom prijedlogu član 11 glasio bi ovako (*čita*):

Član 11

Za sprovođenje postupka i donošenje presuda po ovom Zakonu nadležan je kotarski narodni sud. Ako se u toku postupka pokaže da bi djelo kažnjivo po ovom Zakonu moglo povući za sobom smrtnu kaznu, kotarski sud će obustaviti postupak i čitav predmet dostaviti nadležnom okružnom sudu.

Postupak se pokreće na prijavu ma koje osobe ili po službenoj dužnosti. Sve vlasti koje dođu do saznanja o postojanju djela iz ovog Zakona dužne su podnijeti prijavu nadležnom kotarskom sudu.

Kotarski narodni sud dužan je po djelima iz ovog Zakona donijeti presudu odnosno okončati postupak najdalje u roku od 8 dana od dana kada je prijavu primio, ili pokrenuo postupak po službenoj dužnosti.

Ministar za Crnu Goru Milovan Đilas: Ja mislim da je ovakva stilizacija dobra, da odgovara onome o čemu smo se ovdje saglasili.

Ministar industrije Andrija Hebrang: I ja je prihvaćam.

Pretsednik: Čuli ste novu redakciju člana 11. Pošto, izgleda, nema primjedaba na nju, stavljam član 11 u redakciju koju je pročitao drug Frol na glasanje. Prima li se? (Prima). Objavljujem da je član 11 primljen.

Prelazimo na član 12.

Ministar industrije Andrija Hebrang: Na ovaj član prijedloga koji je izrađen kod nas u Privrednom savjetu primili smo sa više strana primjedbe. Bilo je prijedloga da uopće ne osnivamo posebne komisije za suzbijanje špekulacije pri gradskim i mjesnim narodnim odborima. Bilo je i takvih prijedloga koji su se saglašavali sa komisijama ali ne i sa nadležnostima koje su im nacrtom predviđene. Mi ćemo o tome sigurno ovdje diskutovati. Ja bih zadržao pravo da pošto čujem ostala mišljenja, naknadno govorim o tom pitanju.

Ministar pravosuđa Frane Frol: Kad se već stalo na gledište da se pri narodnim odborima osnuju komisije koje bi bile nadležne, pored pronalazjenja slučajeva nedopuštene špekulacije, i da kažnjavaju za manje krivice, onda smatram da je potrebno da se u član 12 doda to da će komisije biti dužne sva djela špekulacije koja prelaze njihovu nadležnost predavati nadležnom sudu na suđenje.

Pošto je prihvaćeno da sreski sudovi, po pravilu, sude djela nedopuštene špekulacije, onda bi ti isti sudovi trebalo da budu nadležni i za rješenje žalbi koje se podnose protiv odluka komisija. Na ovaj način sudovi bi imali potpuniji pregled i praksa u suđenju po ovim djelima bila bi jednoobrazna.

Ovaj član trebalo bi dopuniti još i time što bi se predvidjeli rokovi u kojima su komisije i sudovi dužni provesti postupak i donijeti odluku po manjim krivicama nedopuštene špekulacije. Prirodno je da treba predvidjeti i rok za žalbu. Na osnovu ovih svojih primjedaba glede člana 12 predlažem slijedeću redakciju:

Član 12

Gradski i mjesni narodni odbori u mjestima sa preko 3.000 stanovnika mogu radi suzbijanja nedopuštene špekulacije obrazovati potreban broj posebnih komisija od 3—5 članova iz redova potrošača, odnosno od članova ili službenika svog odbora, koji će se starati da se pronađu slučajevi nadozvoljene špekulacije i da se krivci zakonito progone. Ove komisije mogu privremeno uzaptiti svu robu koja je bila predmet djela nedopuštene špekulacije i da rješenje o tom uzapćenju dostave na odobrenje nadležnom sreskom sudu najkasnije u roku od 24 časa.

Iste komisije ovlašćene su da i same kažnjavaju manje krivice, koje bi se po njihovoj ocjeni kaznile novčanom kaznom i da u vezi s tim uzapćuju definitivno robu koja je predmet djela. Nađu li ove komisije u toku postupka da učinioca djela treba strožije kazniti, bilo obzirom na njegovu zlonamjernost, bilo obzirom na posljedice djela, predmet će dostaviti nadležnom sreskom sudu.

Sprovođenje postupka i donošenje odluke po djelima iz ovog Zakona, komisije su dužne izvršiti u roku od 3 dana.

Protiv odluke komisije dopuštena je žalba nadležnom sreskom sudu u roku od 3 dana. Sud je dužan riješiti žalbu u roku od 2 dana.

Sud može odluku komisije poništiti, odobriti ili izmijeniti i na štetu žalioca.

To bi bio moj prijedlog za redakciju člana 12.

Sreten Vukosavljević: Da ne bi bilo zloupotreba i da bi se nekako kanalizovao rad ovih komisija, ja mislim da bi ih trebalo u nadležnosti, pa i u njihovoj moći, ograničiti izvesnom merom do koje one mogu odmeravati kazne, a ne samo reći: »manje krivice«.

Moša Pijade: Meni se čini da ove komisije treba uglavnom ograničiti na proganjanje špekulanata životnim namirnicama, a u svakom drugom slučaju stvar treba predavati sudovima.

Dr Rade Pribičević: Prijedlogu druga Frola nedostaje odredba šta će komisije činiti sa uzapćenom robom. Komu će je predavati i u kom roku? Ja bih to ovdje precizirao da su one dužne da s njome postupaju shodno propisima člana 6. Inače, mislim, ova je stilizacija bolja od ranije.

Ministar industrije Andrija Hebrang: Kao što je diskusija pokazala, postoje razmimoilaženja u gledanju na predmet koji raspravlja član 12. Ja sam za kompromisno rješenje. Smatram da su sugestije i primjedbe drugova Frola, dr Pribičevića i Vukosavljevića umjesne i na osnovu toga ja bih predložio da se za bazu uzme prijedlog druga Frola, i da se

u njega unesu iz našeg prijedloga odredbe koje su u prijedlogu druga Frola izostavljene kao, na primjer, kad se rješenje komisije smatra konačnim. Zato bih ja predložio konačno ovu redakciju člana 12 (*čita*):

Član 12

Mjesni narodni odbori obrazovat će gdje je potrebno radi suzbijanja nedopuštene špekulacije potreban broj komisija od tri do pet članova iz redova potrošača i članova ili službenika svog odbora. Te će se komisije brinuti da se pronalaze slučajevi nedopuštene špekulacije i da se krivci zakonito progone. Iste su komisije ovlašćene da i same izvrše zapljenu životnih namirnica koje su predmet djela iz ovog Zakona, ako ne premašuju vrijednost od 5.000.— dinara i mogu izricati novčane kazne u visini do 2.000.— dinara. Sa ovako zaplijenjenim životnim namirnicama i novčanim kaznama komisija se postupati prema odredbi člana 6 ovog Zakona. U slučaju da komisija u toku postupka nađe da bi počinitelja djela trebalo pored kazne izrečene od komisije strožije kazniti bilo obzirom na njegovu zlonamjernost ili na posljedice djela, dostavit će čitav predmet kotarskom sudu. Protiv rješenja komisije dopuštena je žalba nadležnom kotarskom narodnom sudu u roku od tri dana. Žalba se predaje narodnom odboru dotične komisije, ali žalba ne zadržava izvršenje kazne izrečene od komisije.

Sud može rješenje komisije poništiti ili u svakom pravcu izmijeniti, pa i na štetu žalioca.

Rješenje komisije je konačno, ako je kotarski sud žalbu odbacio i rješenje komisije potvrdio.

Ministar pravosuda Frane Frol: Ja sam suglasan; ovakvu redakciju možemo prihvatiti.

Mile Peruničić: Ona pretstavlja stvarno kompromis gledišta postavljenih u diskusiji.

Pretsednik: Prema tome, mislim da član 12 možemo staviti na glasanje. Prima li se ova posljednja redakcija člana 12 koju je pročitao drug Hebrang? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Objavljujem da je član 12 primljen u redakciji druga Hebranga. Prelazimo na član 13.

Josip Jeras: Ja predlažem da se iz člana 13 nacрта, u prvom redu izbaci ono »redovnih« jer mi drugih sudova i nemamo u našoj zemlji osim narodnih sudova koji su redovni. Smatram da to i iz političkih razloga treba izostaviti, a ne samo što terminološki nije dobro.

Ministar pravosuda Frane Frol: Ja se pridružujem ovom prijedlogu.

Mile Peruničić: U trećem stavu stoji da se objavljuje presuda. Mislim da ne treba objavljivati presudu u dnevnoj štampi, već samo saopštenje o izrečenoj kazni. To, mislim, bolje odgovara.

Ministar industrije Andrija Hebrang: Priprihvam, jer je to cjelishodnije. Ako bi zadržali da se presuda objavljuje moglo bi doći do takve prakse da se čitave presude objavljuju, a to naš cilj nije, već samo treba u dnevnoj štampi registrovati izrečene kazne.

Moša Pijade: U posljednjem, stavu 4, trebalo bi izostaviti reči: »postupcima na osnovu« i mesto toga reči »po delima iz« tako da ovaj stav glasi: »Pravosnažne presude po delima iz ovog Zakona imaju se dostaviti nadležnom zemaljskom ministarstvu«.

Pretsjednik: Ima li još kakvih primjedaba? (Nema). Molim druga sekretara da pročita konačnu redakciju člana 13.

Sekretar Mile Peruničić (čita):

Član 13

Protiv presuda narodnih sudova, donetih u prvom stepenu, ima mesta žalbi u roku od 8 dana na viši narodni sud, čija je presuda konačna.

Žalba po pravilu ne zadržava izvršenje presude, izuzev slučajeva smrtno kazne, ali sud može da odloži izvršenje do pravosnažnosti presude, ako postoji opasnost da bi usled izvršenja presude nastala za osuđenoga nepopravima šteta.

Sud može odlučiti da se kazna po pravosnažnosti objavi u dnevnoj štampi na trošak osuđenog.

Pravosnažne presude po delima ovog Zakona imaju se dostaviti nadležnom zemaljskom ministarstvu.

Pretsjednik: Čuli ste član 13. Ima li kakvih primjedaba? (Nema). Pitam da li se prima član 13 kako ga je pročitao drug sekretar? (Prima se). Prelazimo na član 14.

Moša Pijade: Ovaj član možemo primiti bez izmena.

Pretsjednik: Ima li kakvih drugih prijedloga? (Nema). Molim druga sekretara da pročita član 14 prema prvobitnom prijedlogu.

Sekretar Mile Peruničić (čita):

Član 14

Redovni narodni sudovi mogu narediti da se okrivljeno lice privori, ako postoji opasnost bekstva, kao i u slučajevima kada je u pitanju delo za koje bi se u smislu čl. 4 ovog Zakona mogla izreći smrtna kazna.

Pretsjednik: Prima li se član 14? (Prima). Idemo dalje.

Ministar pravosuđa Frane Frol: Predlažem da se član 15 izostavi u cijelosti, jer mi ovim zakonom ne bi trebalo da ovlašćujemo jedan organ Vlade da propisuje uputstva, naime Privredni savjet. Uputstva

za njegovu primjenu mi imamo mogućnosti da donosimo i bez ove odredbe.

Ministar industrije Andrija Hebrang: Ako drug Frol smatra da je to nepotrebno, ja nemam ništa protiv i voljan sam da prihvatim to njegovo gledište. Povlačim prijedlog člana 15.

Pretsednik: Čuli ste izjavu predlagača zakonskog nacrtu druga Hebranga. Ima li ko *protiv*? (Nema). Objavljujem da je Pretsjedništvo odlučilo da se član 15 zakonskog prijedloga briše.

Prema tome, dosadašnji član 16 zakonskog prijedloga postaje član 15 i molim druga sekretara da ga pročita.

Sekretar Mile Peruničić (čita):

Član 15

Ovaj Zakon stupa na snagu danom objavljivanja u »Službenom listu«.

Pretsednik: Pošto vjerujem da svi prihvatate i član 15, prelazimo na konačno glasanje.

Pitam da li se prima Zakon o suzbijanju nedopuštene špekulacije i privredne sabotaže u cjelini? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Objavljujem da je Pretsjedništvo AVNOJ-a na svojoj jedanaestoj sjednici prihvatilo Zakon o suzbijanju nedopuštene špekulacije i privredne sabotaže.

Ma da dnevni red nije iscrpen, predlažem da ovu sjednicu zaključimo s tim da iduću zakažemo pismenim putem. (Prima se).

(Sednica je zaključena u 14 časova).

Дванаеста седница

(2 маја 1945)

Почетак у 17,45 часова.

Претседавао Потпретседник АВНОЈ-а **Моша Пијаде**.

Присутни: Антун Аугустинчић, Јосип Рус, Димитар Влахов, Марко Вујачић;

Миле Перуничић;

Андрија Хебранг, Бане Андрејев, Владислав Рибникар, др Златан Сремец, Јакоб Авшич, прота Јевстатије Караматијевић, Јосип Јерас, Михајло Апостолски, др Нико Миљанић, Никола Петровић, Спасенија Бабовић, Сретен Вукосављевић, Филип Лакуш, Фране Фрол. (Пуномоћјима заступљено још 12 чланова Претседништва.)

Потпретседник: Отварам дванаесту седницу Претседништва АВНОЈ-а. Записник данашње седнице водиће секретар Претседништва друг Миле Перуничић. Молим друга Перуничића да прочита записник прошле седнице.

Секретар Миле Перуничић чита записник седнице Претседништва АВНОЈ-а од 23 априла.

Потпретседник: Прима ли се прочитани записник? (Прима). Објављујем да је записник оверен.

Пре прелаза на дневни ред слободан сам да упутим писмено питање Министру пошта, телеграфа и телефона да обавести Претседништво због чега су уведене нове тарифе које су веће од мирнодопских, па и од досадашње. Пошто је ово повећање изазвало незадовољство у народу, молим да нам на то питање одговори. (*Андрија Хебранг:* Молим за ријеч). Има реч друг Хебранг.

Министар индустрије Андрија Хебранг: Поводом питања које је оvdје поставио друг Моша Пијаде сматрам за потребно да напоменем да сам ја у својству Претседника Привредног савјета учинио корак и приједлог да се поштанска тарифа сведе на предатну. То ми ипак не мо-

жемо учинити све док се претходно ово питање не проучи у Министарству пошта, телеграфа и телефона. Приједлог је друг Моша Пијаде правилно поставио и, мислим, треба га упутити Министру пошта на одговор. (Гласови: Тако је!)

Потпретседник: Пошто сте ви сагласни, видим, са предлогом мојим и друга Хебранга, саопштавам да ће се питање о повећању тарифе на нашим поштама упутити надлежном министру на одговор. (Прима се.) (Јакоб Авшич: Молим за реч.) Има реч друг генерал Авшич.

Јакоб Авшич: И ја имам да поставим једно питање. Не знам зашто су повећане цене трамвајским картама? Да ли је и то правилно кад се зна да се трамвајима у градовима служе углавном радници и намештеници. Ја бих молио за објашњење овог питања.

Потпретседник: Мислим да би на ово питање могао одмах да одговори друг Хебранг, јер је он за ово питање, колико ја знам, надлежан као Претседник Привредног савета.

Министар индустрије Андрија Хебранг: На постављено питање за сада могу да одговорим само толико: у Привредном савјету постоји Тарифни одбор коме је стављено у дужност да ово питање проучи и да после тога донесе одлуку. Кад то питање буде проучено, ја ћу дати потребан одговор.

Потпретседник: Мислим да је овим одговором друг Авшич задовољан (Јакоб Авшич: Јесам). Онда прелазимо на дневни ред. У име Претседништва предлажем следећи дневни ред данашње седнице:

- 1) претрес Пројекта закона о разрезу и наплати пореза;
- 2) претрес Пројекта закона о изменама и допунама прописа о таксама;
- 3) претрес Пројекта закона о изменама и допунама прописа о државној трошарини;
- 4) претрес Пројекта закона о спровођењу социјалног осигурања на подручју федеративне Југославије;
- 5) наставак дискусије о Предлогу закона о поступању са имовином коју су сопственици морали напустити у току окупације, и о имовини која им је одузета од стране окупатора и њихових помагача;
- 6) претрес Пројекта закона о прибирању, чувању и расподели књига и других културно-научних и уметничких предмета.

Има ли каквих примедба на предложени дневни ред? (Нема). Прима ли се предложени дневни ред? (Прима).

Прелазимо на прву тачку дневног реда: претрес Предлога закона о разрезу и наплати пореза.

Законодавни одбор, на својој седници која је одржана данас по подне, расправљао је о Предлогу закона о разрезу и наплати пореза, који је поднео Министар финансија друг Сретен Жујовић. Одбор је,

после дискусије, одлучио да Претседништву АВНОЈ-а предложи да се овај законски предлог скине с дневног реда и да се, у смислу примедба које су на седници стављене, изврше потребне измене и допуне. Међутим, Министарство финансија сматра да закон треба донети и инсистира да се о њему дискутује на данашњој седници Претседништва АВНОЈ-а, јер овај закон са предлозима закона о изменама и допунама прописа о таксама и о државној трошарини чини извесну целину а њихово доношење је изазвано увођењем нове валуте и повлачењем из оптицаја окупациског новца.

Пре него што пређемо на претрес овог законског пројекта, имам да саопштим да су у току дискусије о овом законском пројекту у Законодавном одбору министри др Чубриловић и др Шутеј ставили извесне примедбе. Министар пољопривреде др Чубриловић ставио је примедбу на висину катастарског прихода који се овим законским предлогом удвостручује према предатном. Ја сматрам да је то питање важно, али да се у овом тренутку мора водити рачуна о томе да се држава обезбеди приходима који ће омогућити финансирање државних потреба не само савезне државне управе, већ и федералних јединица. Мени се зато чини да се питање буџетирања мора решити једним општим законом и то што пре, јер за то говоре и политички и економски разлози.

Пошто је друг Жујовић на заседању Уједињених нација у Сан Франциску заменићу га уколико што ћу вам прочитати прво текст законског предлога а потом мотиве који су Министра финансија руководили да предложи овај закон и да за његово доношење тражи хитност. (Чита):

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА

О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ПРОПИСА О РАЗРЕЗУ И НАПЛАТИ ПОРЕЗА

Члан 1

Уместо четвороструког катастарског чистог прихода одређеног Упутством Повереништва финансија НКОЈ бр. 189/III од 31 јануара 1945 („Службени лист“ бр. 11) узеће се за разрез земљарине и за пореску 1945 годину предатни катастарски чист приход у двоструком износу.

Члан 2

Основица кућарине за 1945 годину утврдиће се према стварним месним киријама (закупнинама), које буду важиле на дан 1 маја 1945 године. Ради овога дужни су порески обвезници којима је висина кирије измењена по одлуци власти да у овом погледу допуне поднету пријаву, уколико ранија пријава не одговара стварној висини кирије на дан 1 маја 1945 године.

Члан 3

Порески обвезници, сопственици путујућих радња без сталног локала плаћају 200.— динара годишње и за сваког помоћника (калфу)

100 динара годишње; путујући агенти и трговачки путници плаћају 1.000.— динара годишње.

Уколико су напред наведени обвезници платили порез до замене новца у износима предвиђеним Упутством бр. 189/III-1945, сматраће се да су за 1945 годину удовољили својој пореској обавези.

Члан 4

За 1945 годину пореске ће се основице утврђивати у динарима Демократске федеративне Југославије.

Члан 5

Службенички порез наплаћиваће се на примања од 1 маја 1945 године па надаље, а по таблицама које су важиле на дан 6 априла 1941 године. Порез по вишем степену или процентној стопи не може бити већи од пореза по најближем нижем степену или процентној стопи увећаног разликом због које се примењује виши степен или процентна стопа.

Члан 6

Не може се разрезивати прирез за покриће потреба општина, срезова, округа и области на службенички порез од прихода до 4.000.— динара месечно, 960.— динара недељно, односно 160 динара дневно по одбитку у смислу одговарајућих прописа о непосредним порезима.

20% од укупног пореза на приходе веће од ових износа и сав порез на приход и користи који се јављају од случаја до случаја подлеже поменутом прирезу.

Нето приход по вишем степену таблице службеничког пореза не може бити мањи од нето прихода по најближем нижем степену због плаћања приреза. У оваквим случајевима прирез ће се смањити за одговарајућу суму.

Члан 7

Порез на приход кућне послуге износи годишње 50 динара за свако лице. Уколико је овај порез већ плаћен у износу предвиђеном Упутством бр. 139/III-1945, сматраће се да је порески обвезник удовољно за годину 1945 својој пореској обавези.

Члан 8

Прогресивни порез за годину 1945 на укупне приходе од земљишта, зграда, предузећа, радња и самосталног занимања и рентних прихода износиће:

		до	1.000.— динара	6%
преко	1.000.—	„	2.000.—	7%
„	2.000.—	„	3.000.—	8%
„	3.000.—	„	5.000.—	9%
„	5.000.—	„	7.000.—	11%
„	7.000.—	„	10.000.—	13%
„	10.000.—	„	15.000.—	15%
„	15.000.—	„	25.000.—	18%
„	25.000.—	„	50.000.—	22%
„	50.000.—	„	100.000.—	26%
„	100.000.—	„	200.000.—	30%
„	200.000.—	„	350.000.—	35%
„	350.000.—	„	550.000.—	40%
„	550.000.—	„	750.000.—	45%
„	750.000.—			50%

Код обвезника чији укупни приходи подложни прогресивном порезу не прелазе 20.000.— динара годишње, а који имају до троје брачне, ванбрачне, позакоњене или усвојене живе деце до 18 година старости без сопственог дохотка, прогресивни порез разрезаваће се по одговарајућој стопи умањеној за 2. Код обвезника чији укупни приходи подложни прогресивном порезу не прелазе 20.000.— динара годишње, а који имају четворо или више брачне, ванбрачне, позакоњене или усвојене живе деце до 18 година старости без сопственог дохотка, разрезаваће се прогресивни порез по одговарајућој стопи умањеној за 3.

Члан 9

Од 1 маја 1945 год. па надаље ослобођавају се од пореза на нежењена лица на примања из односа службе лица чија укупна примања из односа службе не износе више од 2.500.— динара месечно.

Они порески обвезници који имају деветоро или више деце ослобођавају се плаћања непосредних пореза, ако им пореско задужење по свим пореским облицима не прелази 500 динара годишње и ако им најмлађе дете није старије од 14 година.

Члан 10

Овршни трошак на име накнаде за принудну наплату пореза не може бити мањи од 5 динара.

Члан 11

Сви порески дугови, задужења, приписи претплате, уплате и отписи по пореским главним књигама сабраће се са стањем последњег дана замене, па ће се смањити по истој сразмери по којој се врши замена новца.

Отписи, приписи и повраћаји који се доносе после замене новца, а односе се на пореска задужења пре замене новца, свешће се на нову вредност по којој је извршена замена новца.

Члан 12

Овај Закон ступа на снагу даном обнародовања.

То је текст законског предлога. Молим вас да сада саслушате мотиве за доношење Закона о изменама и допунама прописа за разрез и наплату пореза. (Чита):

МОТИВИ

ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ПРОПИСА ЗА РАЗРЕЗ И НАПЛАТУ ПОРЕЗА

Увођење нове валуте Демократске федеративне Југославије и повлачење из оптицаја старог новца намећу и доношење одговарајућих одредаба у прописима којима се регулише разрез и наплата пореза.

Уз чл. 1

У овом члану предвиђа се као основица за разрез земљарине предратни катастарски чист приход у двоструком износу из разлога што се ни после увођења нове валуте и максимирања цена земљорадничких производа услед садашњих прилика вредност тих производа неће свести на износе из године 1925—1928, на основу којих је прорачунат предратни катастарски чисти приход.

Уз чл. 2

Увођење нове валуте и замена новца изазваће промену у висини кирија. У смислу чл. 34 Закона о непосредним порезима основица кућарине потврђује се према закупној вредности зграде на дан објаве позива за подношење пореских пријава. Како су у неким крајевима позиви за подношење пореских пријава кућарине већ објављени, а у неким ће бити објављени пре ступања на снагу нових прописа, то је потребно да порески обвезници своје пријаве допуне, ако су их поднели раније.

Уз чл. 3

За трговачке путнике и путујуће агенте предвиђено је да порез плаћају у новој валути у износу који је плаћен према прописима који су важили до 6 априла 1941; за путујуће радње без сталног локала порез је према предратном повишен из разлога што имаоци оваквих радња сада постижу зараде много веће од предратних.

Уз чл. 4

Основица за разрез течевине и друштвеног пореза је постигнути приход односно добит у протеклој години. Стога ће код предузећа која воде књиге добит односно приход бити показани у старој валути, па је за разрез пореза у новој валути потребно да се пореске основице

сведу на износ у новој валути. То је потребно и код пореских обвезника код којих се разрез пореза не врши по књигама, него по оцени пореске комисије. За утврђивање основица у новој валути говори и психолошки моменат, што ће пореска комисија лакше пристати да прими предлог референта у новој валути, јер ће тада бити изражен у мањим цифрама.

Уз чл. 5

Новим прописима своде се плате и наднице отприлике на предратне износе, те се за наплату службеничког пореза имају применити таблице које су важиле пре рата.

Пре рата поред пореза наплаћивао се и специјални допринос. Овај допринос сада се не наплаћује, али је код осталих пореских облика накнађен прогресивним порезом, док код службеничког пореза он остаје без накнаде, јер се је хтело да примања радника и намештеника не буду јако порески оптерећена.

Уз чл. 6

Код свих пореских облика, осим код службеничког пореза, самоуправни прирези разрезају се само на основни порез. Како је службенички порез подељен на основни и прогресивни, то је одређено да се самоуправни прирези могу наплаћивати само на 20% од службеничког пореза и то ако је примање веће од 4.000.— динара месечно. Ова основица за самоуправне прирезе узета је и у Упутству за наплату службеничког пореза бр. 131/III-1945.

Уз чл. 7

Порез на приход кућне послуге сведен је на предратни износ.

Уз чл. 8

Утврђивање основица у новој валути изазвало је и доношење и нове таблице за прогресивни порез (јер исти приходи изражени у старој валути излазе малени кад се сведу на нову валуту). Приликом израде нове таблице настојало се да се прогресивним порезом прикрије сада укинута допунски порез и специјални допринос. Прогресивни порез по овој таблици донеће нешто мање државног прихода него прогресивни порез по таблици која би се добила кад би се таблица прогресивног пореза из упутства бр. 189/III-1945 једноставно свела на нову валуту. Но таблица из упутства бр. 189/III-1945 рађена је док се још није предвиђало знатно оптерећење обвезника самоуправним прирезом (до 300% од основног пореза, а у ванредним случајевима и више).

Уз чл. 9

Цензус за ослобођење од плаћања пореза лица са деветоро и више деце и за ослобођење од пореза на нежењена лица на примања из односа службе враћен је на предратни износ.

Уз чл. 10

Минимум овршног трошка предвиђен упутством бр. 189/III-1945 смањен је од 40 на 5 динара, јер ће у истом износу у новој валути бити довољан.

Уз чл. 11

Сва пореска задужења и одобрења своде се на нову валуту, јер ће се пореске књиге убудуће водити у новој валути.

11 априла 1945 г.
Београд

Министар финансија
генерал лајтнант

Сретен Жујовић, с. р.

После овога можемо прећи на дискусију. Први се за реч јавно друг Марко Вујачић.

Марко Вујачић: Питање пореза и начина његове наплате одувек је интересовала најшире слојеве. Ми у новој држави морамо водити рачуна о томе да порески систем буде правичан и да подједнако оптерећује економски једнаке слојеве, сеоског и градског становништва. Порески терет треба да се прогресивно повећава према економској снази пореских обвезника. Не знам колико пројекат закона одговара овим начелима. Мени се чини да закон треба још више проучити и поправити све оно што можда данас у њему није добро решено, јер се по оваквом закону порези могу разрезивати и одока, а то не смемо дозволити.

Министар индустрије Андрија Хебранг: Овај законски пројекат је рађен на брзину. Мислим да у њему нису ни све ствари довољно пречишћене, нити су довољно јасно формулиране. Начела наше пореске политике, међутим, јасна су. Ми смо за то да се пореске стопе одређују тачно према економској снази сваког пореског обвезника, и да се они који најмање имају задужују најмањом стопом, а да они који имају више, који су економски јачи, да више и дају држави. Ја не могу да кажем да ли је све што друг Вујачић мисли потпуно тачно, али ми се чини да би боље било да се ово тугаљиво питање још једном проучи.

Министар колонизације Сретен Вукосављевић: Порески систем је увек у народу био тема од које се полазило у критиковању и хваљењу сваке владе и владавине комбинације. У нашем народу је веома развијен осећај правичности. Маса најнепосредније осећају државу преко оних екузективних органа с којима су у непрекидном контакту, нарочито кад су у питању порезници. Зато би, мислим, овај предлог требало оријентисати на оно питање које је друг Хебранг поставио. Разрезати сваком према његовој економској моћи и снази, водећи при томе нарочито рачуна о правичности и о крајевима који су у овом рату тешко страдали а који су због наопаког рада бивших режима били доведени до руба пропасти, који су економски заостали и сиромашни, као што су Санџак, Црна Гора, Босна. Умесан је предлог, мислим, да ово питање треба поново проучити у одбору па и у Влади. Смерове имовног изједна-

чавања, нарочито на селу, треба изводити отвореним одузимањем делова имања, али не неправедним порезима. Врло је важно створити и одржати један висок порески морал. Тај се порески морал руши неправедним и несразмерним резрезивањем пореза. Мислим да о томе треба водити рачуна.

Министар правосуђа Фране Фрол: Ми смо о овом питању дискутовали не само сада у Влади већ још у Националном комитету, али ми, колико знам, нисмо донијели никакву начелну па ни дефинитивну одлуку. Приједлог овог закона је рађен у Министарству финансија, а после тога није изношен на сједницу Министарског савјета. Право је министра да подноси приједлоге, али у споразуму са Владом. Ма да овдје нема Министра финансија, вјерујем да он неће имати ништа против да се овај приједлог врати Влади или Законодавном одбору на разматрање.

Јакоб Авшич: Ову би ствар онда требало упутити Министарском савету да прво он усвоји предлог закона.

Министар индустрије Андрија Хебранг: Ја предлажем да се приједлог овог закона скине с дневнога реда док Влада не донесе коначну одлуку.

Потпретседник: Мени ништа друго не остаје него да предлог друга Хебранга ставим на гласање. Примате ли предлог да се расправљање о овом законском предлогу одложи док Министарски савет не донесе начелну одлуку о пореском систему који треба да буде спроведен кроз законски предлог? (Прима се).

Прелазимо на другу тачку дневнога реда: на претрес Предлога закона о изменама и допунама прописа о таксама. Предлог овог закона гласи (чита):

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА
О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ПРОПИСА О ТАКСАМА

Члан 1

За следеће тарифне бројеве опште таксене тарифе прописују се следеће таксе:

тар. бр.	1	Дин.	10.—
„ „	1—2 напомена		10.—
„ „	3 и 4		20.—
„ „	5		30.—
„ „	6		30.—
„ „	6—1 напомена		30.—
„ „	8 тач. 1) ставка прва		2.—
„ „	8 тач. 1) ставка друга		10.—
„ „	8 тач. 2) под а)		40.—
„ „	8 тач. 2) под б)		80.—
„ „	8 тач. 2) под в)		150.—
„ „	8 тач. 2) под г)		250.—

тар. бр.	8 тач. 3) под а)	Дин.	2.—
„	„ 8 тач. 3) под б)		5.—
„	„ 8 тач. 3) под в)		35.—
„	„ 8 тач. 3) под г)		70.—
„	„ 8 тач. 3) под д)		150.—
„	„ 9 тач. а)		10.—
„	„ 9 тач. б)		20.—
„	„ 9 тач. г)		50.—
„	„ 10 тач. 1)		150.—
„	„ 10 тач. 2)		800.—
„	„ 11 тач. љ) под 1)		3.—
„	„ 11 тач. љ) под 2)		5.—
„	„ 11 тач. љ) под 3)		10.—
„	„ 12 тач. в)		80.—
„	„ 12—5 напомена став други		3.—
„	„ 15		30.—
„	„ 16		30.—
„	„ 20—4 напомена		20.—
„	„ 24а тач. 1)		75.—
„	„ 24а тач. 2)		150.—
„	„ 24а тач. 3)		300.—
„	„ 24а тач. 4)		450.—
„	„ 24а тач. 5)		150.—
„	„ 26 тач. а)		150.—
„	„ 36 — текст првог става напомене мења се		

и гласи:

„Напомена. Код поштанских штедионица и поштанско чековних завода неће се плаћати такса на чекове, а на бонове и признанице у банкарским пословима плаћа се такса 1 динар.“

тар. бр.	37		30.—
„	„ 42 тач. а)		5.—
„	„ 42 тач. б)		20.—
„	„ 46		20.—
„	„ 51		500.—
„	„ 55 тач. а)		50.—
„	„ 55 тач. б)		300.—
„	„ 55 тач. в)		600.—
„	„ 55 тач. г)		1.000.—
„	„ 56		5.—
„	„ 58		1.500.—
„	„ 59		1.500.—
„	„ 69		60.—

тар. бр.	Дин.
79	5.—
80	5.—
82	20.—
84 ставка прва	40.—
84 ставка друга	80.—
84 ставка трећа	250.—
84 ставка четврта	1.500.—
97 тач. а)	10.—
97 тач. б)	50.—
97 став в)	200.—
98 ставка друга	400.—
99 став први	30.—
100 тач. а)	500.—
100 тач. б)	100.—
100 тач. в)	250.—
100 тач. г)	25.—
110 тач. 5)	100.—
110—1 Напомена став први	6.—
110—2 Напомена	200.—
129	30.—
130	50.—
131	50.—
210 став први	30.—
214а слово а)	2.000.—
214а слово б) тач. 1) ставка прва	200.—
214а слово б) тач. 1) ставка друга	500.—
214а слово б) тач. 1) ставка трећа	1.000.—
214а слово б) тач. 1) ставка четврта	2.500.—
214а слово б) тач. 2) ставка прва	200.—
214а слово б) тач. 2) ставка друга	500.—
214а слово б) тач. 2) ставка трећа	1.000.—
214а слово б) тач. 2) ставка четврта	2.500.—
235 тач. а)	200.—
235 тач. в)	50.—
235 тач. г)	20.—
236	100.—
258 став први	20.—
258 став други	50.—
258 став трећи	100.—
258 став четврти	300.—
284	5.—

Члан 2

Чл. 5 тач. 2 Закона о таксама — После речи: „Држава и све државне власти“ додају се речи: „за јавноправне послове“.

Члан 3

Овај Закон ступа на снагу даном обнародовања.

Чули сте предлог овог закона. Пошто овде нема Министра финансија, ја ћу вас укратко обавестити о потреби доношења овог закона. На основу привремене одлуке о финансирању, коју је донео Национални комитет ослобођења Југославије фебруара ове године, тадашње Повереништво финансија било је овлашћено да прописује пореске стопе, тарифе за таксе и томе слично. Почетком фебруара донесене су две одлуке о пореским стопама и о изменама закона о таксама и одлуке о увођењу државне трошарине. Ти прописи данас више не одговарају финансиској и привредној ситуацији у земљи, јер више нема окупационих новчаница. Завођењем нове јединствене националне валуте динара ДФЈ, и свих осталих мера које се на сектору цена и уопште финансија спроводе, ситуација од фебруара месеца је потпуно измењена и тој новој ситуацији требало је прилагодити и прописе о таксама и о трошарини. Ја вас молим да овај закон који је Министарски савет прихватио, — уосталом његова је потреба довољно образложена и очигледна, а пројекат је савесно израђен, — да га ми овде усвојимо онако како нам је предложен.

Хоће ли ко да говори у начелу о овом законском пројекту? (Не јавља се нико). Онда стављам законски предлог на гласање у начелу. Прима ли се закон у начелу како је предложен. (Прима). Има ли ко против. (Нема). Објављујем да је закон у начелу примљен. Прелазимо на претрес у појединостима.

(Потпретседник чита наслов и члан 1 са свим тарифским бројевима од броја 1—284.)

Миле Перуничкић: Имам једно питање. Ми овде, уствари, мењамо прописе о таксама који су важили пре рата са изменама и допунама од фебруара месеца. Да би то било јасно, ја молим да се то у наслову овог законског предлога каже, јер ако тога не би било изгледало би да ми мењамо закон старе Југославије. Међутим, ми смо тај закон сагласно одлукама о укидању свих правних прописа старе Југославије, а пошто нису били у супротности са тековинама Народноослободилачке борбе и даље примењивали са изменама и допунама од фебруара месеца.

Потпретседник: Ја мислим да је овај предлог добар и сматрам да га треба прихватити. Само треба наћи тачно број и датум кад је то донесено и кад је објављено. Прима ли се оваква измена? (Прима).

Министар индустрије Андрија Хебранг: Пошто ми желимо да помажемо развијање фискултуре, сматрам да стопу коју смо завели у фебруару мјесецу од 10% треба укинути и зато брисати ријечи: „јавне вежбе и утакмице витешких, спортских и соколских друштава“ које су наведене у тар. бр. 99а-4 Напомена уз тачку 3). Према томе, иза тар. броја 99, додати „тар. бр. 99а-4 Напомена тач. 3) бришу се ријечи: „јавне вежбе и утакмице витешких, спортских и соколских друштава“.

Потпретседник: Прима ли се овај предлог? (Прима). Има ли још ко каквих примедба и предлога уз члан 1? (Нема). Према томе, члан 1 је примљен. Идемо даље. (Чита члан 2 законског пројекта).

Има ли ко каквих примедба на члан 2? (Нема). Прима ли се члан 2? (Прима).

Прелазимо на члан 3. Има ли ко какву примедбу? (Нема). Објављујем да смо Закон о изменама и допунама прописа о таксама прихватили и у појединостима. Стављам предлог закона на гласање у целини. Прима ли се? (Прима). Има ли ко *против*? (Нема). Објављујем да је Закон о изменама и допунама прописа о таксама једногласно примљен у Претседништву АВНОЈ-а.

Прелазимо на трећу тачку дневног реда: претрес Предлога закона о изменама и допунама прописа о државној трошарини.

Изволите саслушати предлог закона (*чита*):

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА

О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ПРОПИСА О ДРЖАВНОЈ ТРОШАРИНИ

Члан 1

Одређује се државна трошарина у следећим износима:

	Динара
1) На шећер израђен од шећерне репе или трске:	
а) у парчетима (коцкама), грубо уситњен или у праху, као и у главама од 100 кг	900.—
б) на остали шећер био сиров или рафинисан (кристал) изузев сируп који се не може употребити за људску исхрану од 100 кг	800.—
2) На све друге врсте шећера, које се уместо шећера под 1) могу употребити за заслађивање као: скробни шећер, шећер од воћа, грожђа, слада, кромпира (декстроза, левулоза, гликоза, малтоза) од 100 кг	600.—
3) На кафу од 100 кг	2.000.—
4) На пиво од једног хектолитарског степена екстракта	20.—
5) На обично вино од 1 хектолитра	200.—
на шампањац од 1 литра	45.—
на фино вино од 1 хектолитра	1.500.—
6) На екстракте, есенције и етерска уља са алкохолом од 100 кг	12.000.—
7) На електричне сијалице и то:	
а) на сијалице до 15 вати по комаду	3.—
б) на сијалице од 15 до 40 вати по комаду	5.—

	Динара
в) на вијалице преко 40 вати за сваки даљи ват	0.20
г) на пламене лампе по комаду месечно	10.—
8) На електричну струју за осветљење за сваки киловатчас	1.—
На електричну струју за погон мотора и других инсталација за сваки киловатчас до 1000 квч	0.05
преко 1000 квч	0.10
9) На плин за осветљење од 1 куб. метра	0.30
10) На шпирит (алкохол) и све шпиритуозне течности од 1 хектолитарског степена	35.—
11) На квасац од 1 кг	8.—
12) На ракију од 1 хектолитарског степена	16.—
13) На оцатну киселину од 1 кг 100% јачине	8.—
14) На чист бензин од 100 кг	500.—
На мешавину бензина са шпиритом од 100 кг	300.—
15) На плинско уље од 100 кг	100.—
16) На уља и масти за подмазивање од 100 кг	250.—
17) На сирову нафту од 100 кг	100.—

Члан 2

I За денатурисање трошаринских предмета, који се пуштају у промет без наплате државне трошарине у денатурисаном стању, наплаћиваће се на име контролне накнаде за денатурисање у корист државне касе и то:

- 1) за шпирит намењен за производњу сирћета од 1 хл степена шпирита 5.—
- 2) за шпирит намењен за индустриске сврхе од 1 хл степена шпирита 2.—
- 3) за шпирит намењен за гориво од 1 хл степена шпирита 1.—

II За све остале трошаринске предмете наплаћиваће се на име контролне накнаде за денатурисање или бојење у корист контролног фонда Одељења пореза Министарства финансија од 1 кг 1.—

Члан 3-

На цемент и хидраулични креч од 100 кг 15.—

Члан 4

Овај Закон ступа на снагу даном обнародовања.

Чули сте Предлог закона о измени прописа о државној трошарини. Отварам дискусију у начелу. Има реч друг Хебранг.

Министар индустрије Андрија Хебранг: Друг Пијаде указао вам је малоприје на разлоге и потребу доношења ових измјена у прописима о таксама и државној трошарини. Ја вас молим, у име Владе, да закон прихватите јер је он потребан за правилно провођење наше нове политике убирања државних прихода. При изради овог приједлога водило се рачуна о томе да се најмање оптерете они артикли који су од утицаја на животни стандард радних маса.

Министар колонизације Сретен Вукосављевић: Мислим да и овде треба да поступимо по предлогу друга Перуничиха и да у наслову закона ставимо о којим се изменама и допунама прописа о трошарини ради.

Потпретседник: Ја сам то већ прибележио и овде у наслову треба да убацимо после речи: „трошарини“ ово: „Ш бр. 224 од 6 фебруара 1945 године“, јер су под тим бројем и датумом већ извршене измене и допуне тарифа о државној трошарини.

Има ли још каквих примедба? (Нема). Прима ли се законски предлог са овом допуном? (Прима). Објављујем да је закон у начелу примљен. Прелазимо на претрес у појединостима.

Молим друга секретара Перуничиха да прочита члан по члан закона.

Секретар Миле Перуничих чита члан 1 законског предлога.

Потпретседник: Чули сте чл. 1. Има ли ко какав предлог за измену или допуну? (Нема). Прима ли се чл. 1 са насловом и допуном у наслову? (Прима). Идемо даље.

(Потом је Претседништво АВНОЈ-а, гласајући посебно о сваком члану, једногласно и без измена усвојило чланове 2, 3 и 4 Предлога закона о изменама и допунама прописа о државној трошарини Ш бр. 224 од 5 фебруара 1945 године по предлогу Законодавног одбора.)

Потпретседник: Овиме смо завршили и претрес у појединостима. Стављам предлог закона у целини на гласање. Прима ли се? (Прима). Има ли ко *против*? (Нема). Објављујем да је Закон о изменама и допунама прописа о државној трошарини Ш бр. 224 од 5 фебруара 1945 године примљен и у целини.

Прелазимо на четврту тачку дневног реда: претрес Предлога закона о спровођењу социалног осигурања на подручју Демократске федеративне Југославије.

Дајем реч Министру социјалне политике другу др Антону Кржишнику да да експозе.

Министар социјалне политике др Антон Кржишник: Социјално осигурање претставља, поред заштите радника, инспекције рада и посредовања рада, један од темељних стубова државне социјалне политике. Нарочита важност припаиће социјалном осигурању у послератном државном и друштвеном уређењу, које се развија у правцу пребацивања

ризика у случају незапослености, старости, немаштине итд. са појединца на заједницу.

У СССР, на пример, покрива држава из својих средстава све инвалидске и старосне ренте, а исто тако уређена је узорно социјална заштита деце и младежи. Чак и либералистичка Енглеска спрема се да после рата спроведе корениту реформу на подручју социјалног осигурања. Публицитет, који је енглеска влада дала Бевериџовом плану, ствара импресију, као да је њиме пронађен лек за решавање свих социјалних зала и да ће после њеног увођења у читавом енглеском народу ишчезнути страх од немаштине и беде.

Наше радничко осигурање, које је израђено у доба социјално-прогресивних струјања непосредно после Првог светског рата, базира на сасвим здравим принципима унификације свих главних грана осигурања у једном носиоцу осигурања. Међутим, начин, на који се оно спроводило у току прошлих 20 година, код масе осигурањика, и поред сазнања о корисности и неопходности ове установе, није наишло на симпатичан пријем и није стварало пријатеље осигурања. Разлог за то лежи делом у чињеници, што се читавих 15 година по ступању на снагу Закона о осигурању радника чекало на спровођење инвалидне (пензионе) гране осигурања, а када је најзад 1 септембра 1937 године ово спроведено, предвиђене су мизерне, за издржавање потпуно недовољне инвалидне, старосне, удовичке и дечије ренте, а под сувише тешким условима (стицање инвалидне ренте условљено је са губитком $\frac{2}{3}$ радне способности и 200 плаћених приносних недеља, а стицање старосне ренте са навршетком 70 година живота и 500 плаћених приносних недеља). Исто тако и до данас није спроведено осигурање пољопривредних радника, сем кумулативног осигурања за случај несреће оних пољопривредних радника, који раде код вршаћих машина.

Поред горе наведених материјално-правних разлога допринела је непопуларности радничког осигурања сувише бирократска организација уредског чиновничког апарата, а често и несоцијални и погрешан поступак уредских лекара са члановима.

Сматрам за потребно да већ сада истакнем главне недостатке уредске службе, пошто је чишћење уредског чиновничког кадра (путем селективног одабирања) и социјализација уредске лекарске службе предуслов за успешно спровођење нашег будућег федеративног социјалног осигурања.

Према прописима Закона о осигурању радника, Средишњи уред за осигурање радника је једини носилац осигурања по том закону. Пре рата имали смо у склопу „Сузора“ 17 окружних уреда (Београд, Загреб, Љубљана, Карловац, Сушак, Сплит, Дубровник, Бања Лука, Сарајево, Тузла, Осиек, Нови Сад, Сомбор, Суботица, Петровград, Ниш и Скопље) и три приватно-друштвене болесничке благајне (Трговинско-болничка

благајна у Љубљани, „Меркур“ у Загребу и Благајна Трговачке омладине у Београду).

Чланство Сузора кретало се између 650 до 800.000.

Пензионо осигурање службеника спроводило је 4 пензиона завода (Београд, Загреб, Љубљана и Сарајево) са око 50.000 чланова.

Рударски радници били су осигурани у 5 главних братинских благајни (Београд, Загреб, Љубљана, Сарајево и Сплит) са 50.000 до 60.000 чланова.

Осигурање државног саобраћајног особља спроводио је хуманитарни фонд железничара (Болеснички фонд државног саобраћајног особља и Пензиони фонд радника државних саобраћајних установа) са око 75.000 чланова.

За државно помоћно особље (дневничари, хонорарни и контрактурални службеници, државни путари итд.) основан је 1932 године при Министарству финансија Потпорни фонд помоћног особља у служби државе, а Финансијским законом за 1933/34 годину основани су аналогни потпорни фондови за помоћно особље бивших бановина.

Поред наведених општих осигурања постојао је приличан број мањих фондова државних и самоуправних надлештава и установа, образованих на основу §§ 7 и 120 Закона о осигурању радника и то: Болеснички и Пензиони фонд особља Дирекције речне пловидбе, Бановински пензиони фондови општинских службеника, Пензиони фонд радника војно-техничког завода у Крагујевцу, Пензиони фонд монополских радника, Пензиони фонд радника Државне фабрике шећера на Чукарици, Пензиони фонд радника Српског бродарског друштва, Пензиони фонд уговорних поштара, Болеснички и пензиони фонд службеника Народне банке, Пензиони фонд службеника Државне хипотекарне банке, као и болеснички и пензиони фондови неких градских и вероисповедних општина и приватних железница.

Код свих наведених установа и фондова постоје најразличитији системи осигурања са различитим постотком приноса за исту грану осигурања, различитим стажом и различитим осталим условима за стицање права из осигурања. Док радничко осигурање на име инвалидног и старосног осигурања убире на име приноса 3% од обезбеђене наднице, дотле се у пензионом осигурању службеника убире за ову сврху 12%; у рударском осигурању, у коме су за ових 5 братинских благајни важила иста правила, убирала је неко време Главна братинска благајна у Љубљани на име пензионог осигурања 14% на име приноса, а Главна братинска благајна у Београду 6%.

Већ приликом доношења Закона о осигурању радника била је интенција законодавца да се све постојеће установе социјалног осигурања подведу у склоп једног носиоца осигурања, али, услед себичних интереса појединих привредних група (рударски капитал и управа постојећих фондова), до остварења ове здраве замисли није дошло.

Унификација материјалних приноса у погледу чланских права у свим наведеним установама осигурања, као и техничко подвођење ових установа под један јединствени завод, биће од непроцењиве важности како за осигуранике тако и за привреду. Само у случају изједначења постојећих система осигурања, обезбеђује се члановима код прелаза из чланства једне у чланство друге установе, континуитет осигурања и чување њихових чланских права. Само на тај начин омогућиће се јединствени пропис приноса по једнообразном платежном налогу, за који се одувек залагала привреда. Једино на тај начин уклониће се мањкавост и несоцијалне одредбе у појединим постојећим системима осигурања.

Под унификацијом осигурања подразумевамо концентрисање свих грана осигурања (болест, несрећа, инвалидитет и старост, рударско осигурање, пензионо осигурање службеника итд.) у једном носиоцу осигурања. Према томе, унификација условљена је функционално а не регионарно. Баш с обзиром на наше федеративно државно уређење биће потребна што већа унификација постојећих установа осигурања, пошто поједини наши федерални заводи (Македонија са цирка 30 до 40.000 чланова, Црна Гора са цирка 20 до 25.000 чланова — према предрадном стању чланства у свим територијама) не би били уопште способни да врше своје законом одређене задатке.

Федеративни облик државне управе не искључује могућност да извесним надлештвима и установама, у интересу целине, управљају централне власти. То важи нарочито за поједине привредне ресоре и установе.

У СССР, на пример, постоји од свога почетка централизована спољна трговина, а од времена НИР-а постоји тенденција што веће привредне концентрације и у САД. Социјално осигурање које је животно повезано са пулзирањем привреде, организовано је у обема поменутих земљама централно. У Совјетској Русији постојао је чак и посебан Комесаријат за осигурање, коме се од стране Совјета придаје нарочита важност.

После 1933 године осигурањем рукује Централни савет синдиката односно Централна дирекција за социјално осигурање.

Разлози за централизовање социјалног осигурања у појединим федеративним државама многоструки су:

Основ сваког осигурања јесте велики број, јер се само код мноштва осигурања долази до изравнања добрих и слабих ризика. У великој установи може се много успешније спровести рационализација управе, смањити управне трошкове, ангажовати висококвалификовано особље, а пре свега изједначити социјалне терете и социјална давања, за којим изједначењем подједнако теже и осигураници и привреда. (У капиталистичком систему, момент конкурентне способности).

У случају унификације и централизације социјалног осигурања дозвољава се много мањи степен ликвидности техничких резерви, него

што је то потребно код децентрализованих завода за социјално осигурање. То омогућава, да се постизава већи донос, што смањује висину приноса, и да се код улагања имовине осигурања, води више рачуна о социјалним циљевима осигурања. Сигурносне резерве, које морају бити у принципу одмах уновчиве, могу код великог централизованог завода бити сразмерно мање, него код малих децентрализованих завода.

Поред ових општих теоретских разлога постоје у нашем осигурању нарочити практични разлози, и који говоре за установљење једног централног завода за социјално осигурање, и то:

1) Као што је споменуто већ приликом третирања питања унификације осигурања, наше федералне јединице: Македонија и Црна Гора, а исто тако и Босна и Херцеговина, с обзиром на мален број осигураника, и у случају унификације осигурања не би могле да створе солидне самосталне ризичне заједнице, поготово не у гранама рентног осигурања. Поред тога на територији Црне Горе за време бив. Југославије, сем болесничког фонда Барског друштва који је 1938 год. ликвидан, није постојала ни једна самостална установа социјалног осигурања, па ће бити техничких потешкоћа већ код формирања федералног завода за социјално осигурање као самосталног носиоца болесничког осигурања, док би било спровођење рентних грана осигурања илузорно услед недостатка стручног персонала, (актуар) који се не може створити преко ноћи и чије плате овај мали завод не би могао подносити.

2) Размештај постојећих здравствених установа социјалног осигурања извршен је првенствено према климатским приликама, тако, да буду што ближе приступачне члановима оних уреда, који су их претежно фреквентирали. Радничко осигурање располаже са 4 велика санаторија за грудне болести: Брестовац на Сјемену код Загреба, Кленовник срез Ивањец, Касиндо код Сарајева и Кнез Село код Ниша (недовршен), 5 опоравилишта: Врњачка Бања, Бања Ковиљача, Крк, Раб и Палић, једно термално купатило за реуматичне болести: Лашко и 3 мање болнице у седиштима дрварске индустрије: Завидовићи, Теслић и Дрвар.

Приватно-друштвене болесничке благајне располажу са 3 болнице односно санаторија: Шлајмеров дом у Љубљани, Меркуров санаторијум у Загребу и болница БТО у Београду.

Болеснички фонд особља држ. саобраћајних установа располаже са четири болнице: Београд, Загреб, Сарајево и Скопље, 2 павиљона уз постојеће санаторије за грудне болести: Касиндо и Голник, 4 опоравилишта: Врњачка Бања, Врањска Бања, Бања Ковиљача и Липик, и 3 дечја дома: Каштел Лукшић, Гозд Мартуљак и Кулина код Алексинца

Број здравствених установа рударског осигурања није нам тачно познат, но зна се да Главна брат. благајна у Београду држи 3 болнице: Београд, Ћуприја и Бор.

Као што се из предњег види, на територији Црне Горе не налази се ни једна здравствена установа соц. осигурања, а у Македонији и Војводини постоје само по једна односно две установе, што ни из далека није довољно за тамошње потребе. Успешно лечење чланова федералних завода у садање време, док се не изграде нове болнице, може да обезбеди само једна централна установа, која ће по праведном кључу поделити кревете у постојећим здравственим установама осигурања за све федералне заводе соц. осигурања.

3) У циљу целисходније евиденције уредских чланова и установљења стања целокупних обавеза установа према осигураницима образовано је 1937 године код бив. Сузора централна картотека чланова, осигураних за случај изнемоглости, старости и смрти. Сваки члан добио је у централној картотеци свој матични број, под којим се имало евидентирати његово чланство све до његове смрти. С обзиром на честу флукутацију чланства тј. промену чланства услед промене радног места, институција централне картотеке претстављала је гаранцију а уједно и доказ, да се члану при израчунавању пензије, узме у обзир сво чланство, проведено у различитим окружним уредима, а за које се сам можда не би ни осетио.

Миграција радника и намештеника из једне федералне јединице у другу биће и у будуће. Но у случају централизације рентних грана осигурања код Централног завода неће овакве промене радног места у појединим федералним јединицама уопште утицати на чланска права односно изазивати непотребна обрачунавања између појединих федералних завода, а права чланова из осигурања евидентираће се и сваке године контролисати у централној картотеци.

Подаци централне картотеке неће служити само као подлога за израчунавање потребних математских резерви централног завода, већ ће се њима користити и наша државна статистика, социјални институт и целокупна наука, као најсигурнијим подацима о броју радника, њиховој структури и уопште о стању радног тржишта.

4) Већина наших установа рентног осигурања била је већ у предратно време у математско-техничком погледу недовољно фундирана с разлога, што су у својим правилима предвиђале или сувише велика давања према убраним приносима или што нису постизавале онолику камату на улоге односно онолики рентабилитет својих инвестиција, колико је било у математичком рачуну предвиђено. Услед ратних прилика, а поготово услед депрецијације новца, претрпеле су премијске резерве свих установа толики губитак реалне вредности да ће се код многих појавити потешкоће око ликвидности већ скоро после замене инфлаторног новца, али ситуација биће критична у моменту када ће се извршити валоризација ренти, према послератним животним приликама.

За време предратне Југославије постављао се кроз 20 година проблем старих пензионера тј. оних државних пензионера, који су били

пензионисани по ранијим прописима пре ступања на снагу Закона о чиновницима из 1923 године, а који су тежили за изједначењем са пензионерима по новом Закону. Међутим, несразмерно тежи од положаја државних пензионера био је положај тзв. крунских рентника Сузора, Хуманитарног фонда железничара и старих рентника у рударском осигурању, који су постали инвалиди за време бив. Аустро-Угарске, па су наше установе приликом њиховог преузимања добиле на име покрића само безвредне обвезнице Аустро-угарских ратних зајмова. Овим пензионерима прерачунате су раније крунске ренте у динарске ал-пари, а као додатак примали су највише 100 до 200 динара и у случају потпуне неспособности за рад.

Како би се поједине пензионе установе и фондови препустили њиховој судбини, ако се не би благовремено приступило унификацији осигурања и подвођењу истих усанова рентног осигурања у склоп једног општег носиоца осигурања, а уз примерну дотацију државе, поновио би се у многоструком повећању проблем крунских рентника, што нашој социјалној политици сигурно не би служило на част.

И поред унификације социјалног осигурања и централизовања рентних грана осигурања у Централном заводу за социјално осигурање, финансиско стање осигурања неће се моћи из сопствених средстава санирати од штета претрпљених ратом без замашне државне дотације. Ефекат ове дотације моћи ће се установити тек после ослобођења целе земље, када буду прикупљени потребни елементи за израчунавање математске резерве за будуће обавезе централног завода.

Оправдање за ову државну дотацију не налази се само у социјално-политичкој основи нашег новог државног и друштвеног поретка, већ је у питању стриктна обавеза државе према установи и осигураницима, која мора да буде прикупљена без обзира на владајући курс државне политике, и то:

1) С обзиром на прописе Уредбе о стварању и употреби пословних резерви и делимичним улагањем истих у државне хартије од вредности из 1938 год., морале су све установе социјалног осигурања да улажу 60% од својих премијских резерви и 50% имовине резервних фондова у државне хартије од вредности. На основу ове Уредбе уложио је само бив. Сузор до априла 1941 год. преко 400 милиона динара у државне папире, који током целог рата нису носили никакву камату и чија је судбина неизвесна, пошто су се из ових средстава првенствено финансирали фортификациони радови. У току овог рата морале су установе социјалног осигурања на основу исте ове Уредбе да финансирају извођење јавних радова.

2) Ради одржавања своје ликвидности, установе осигурања морају да држе бар 20% до 30% своје готовине на текућем или жиро рачуну код банака. Ова околност, као и напред споменута обавеза улагања у државне хартије од вредности, довеле су до тога, да је 75% до 80%

имовине установа социјалног осигурања погођено инфлацијом, док је само остатак инвестиран у непокретнине, које су задржале своју реалну вредност и током рата. Како је инфлација изазвана ратом, не би било праведно да последице инфлације сноси установа, односно њени осигураници, који нису криви за депрецијацију прикупљених резерви, већ треба овај ризик да преузме на себе заједница.

3) Нашим борцима ЈА као и ратним заробљеницима, уколико не потпадају под појам и заштиту ратних инвалида, а раније су били чланови установа социјалног осигурања, имају се ратне године урачунати у стаж за стицање инвалидске и старосне ренте, но тако, да држава за ратне године уплати одговарајући принос. Ово ће бити сасвим незнатно одужење онима, који су за заједницу жртвовали своје животе и здравље, па је сасвим природно да не смеју у своим чланским правима бити третирани лошије од њихових другова у позадини.

У вези са државном дотацијом нека наведемо само још то, да је Енглеска у Бевериџевом плану предвидела за 1945 годкчу, када план треба да ступи на снагу, и државну дотацију од 183.311,000.000.— динара (према предратној динарској вредности) с тим, да се иста годишње повећава све до 1965 године када ће постићи максимални износ од 225.654,000.000.— динара.

Средишњи завод за социјално осигурање биће једини носилац осигурања за случај несрећа, изнемоглости, старости, смрти и неупслености за све постојеће и новообразоване установе социјалног осигурања (радничко-намештеничког-рударског-саобраћајног-пољопривредног итд. осигурања), а уједно ће вршити и реосигурање болесничког осигурања.

Земаљски заводи за социјално осигурање вршиће самостално болесничко осигурање, а сем тога ће у пренетом делокругу, на својој територији, и у име Средишњег завода, спроводити осигурање свих осталих грана осигурања.

Постојеће установе социјалног осигурања пословаће у прелазно време, док се не изврши реорганизација осигурања, као филијале земаљских завода за социјално осигурање, по својим досадашњим прописима.

Државни надзор над Средишњим заводом за социјално осигурање вршиће Министарство социјалне политике Демократске федеративне Југославије, а надзор над земаљским заводом за социјално осигурање и свима подређеним установама осигурања, министар социјалне политике дотичне федералне јединице.

Све постојеће установе социјалног осигурања на ослобођеној територији имају да закључе своје пословање као самостални носиоци осигурања са даном који ће одредити Министар социјалне политике Демократске федеративне Југославије да започну своје пословање као филијале надлежног земаљског завода за социјално осигурање, који има тог дана да отпочне са својим радом.

Рок за ликвидацију установа социјалног осигурања у још неослобођеним крајевима Југославије, такође ће одредити Министар социјалне политике Демократске федеративне Југославије одлуком, према указаним приликама.

Средишњи завод за социјално осигурање формираће се тек по ослобођењу целе Југословенске територије, а у управи Средишњег завода биће сразмерно према броју осигураника заступљени сви земаљски заводи за социјално осигурање. Финансиско пословање Средишњег завода има да се уреди тако, да се за сваки земаљски завод за социјално осигурање формира посебан блок у који улазе сви приходи са дотичне федералне јединице, а у сразмеру са овим приходима поделиће се и инвестиције по појединим федералним јединицама.

Ово је нарочито важно с разлога, што је у току двадесетгодишњег пословања бив. Средишњег уреда долазило до приличног искоришћавања појединих окружних уреда, који су делили потпоре капом и шаком, на терет других, који су штедели. Треба да важи начело: ако нам је заједничка кућа, нису нам заједнички стомаци. Но ово не искључује могућност да се пружи братска помоћ оном федералном заводу који би без своје кривице дошао у тешкоће.

Предложене мере за унификацију свих постојећих установа социјалног осигурања у складу су са предлозима, који су по овом питању социјалне политике израдила повереништва АСНОС-а, ЗАВНОХ-а и СНОС-а. Предлог за централизацију рентних грана осигурања подудара са резолуцијом земаљске конференције Јединствених радничких и намештеничких синдиката Југославије одржане од 23—25 јануара о. г., а у којој се тражи спровођење јединственог социјалног осигурања за целу земљу са једним централним носиоцем за сва рентна осигурања.

Са нацртом закона сагласио се пленум Главном одбора Јединствених радничких и намештеничких синдиката Југославије на седници одржаној 1 и 2 априла 1945 године.

Напослетку, Одлуком о врховном државном надзору Министарства социјалне политике Демократске федеративне Југославије над свима установама обавезног социјалног осигурања од 30 јануара о. г. одобрио је у начелу и Национални комитет ослобођења Југославије административно спајање свих постојећих установа социјалног осигурања под руководством једне врховне државне надзорне власти, па стога предложени нацрт претставља само извршење предлога и директива које су наше народне власти и остали фактори већ заузели по овоме питању.

На крају, молим Претседништво АВНОЈ-а да изволи усвојити предложени пројекат закона.

Потпретседник: Из образложења и законског предлога види се да је потребно приступити централизацији социјалног осигурања. За нас је то данас потребно с обзиром да се само тако може успешније спро-

вести смањење трошкова управе, изједначити социјални терети и давања на основу социјалног осигурања што траже и наше осигураници а и наша привреда.

Молим друга секретара да изволи прочитати текст предлога закона.

Секретар Миле Перуничих (чита):

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА
О СПРОВОЂЕЊУ СОЦИЈАЛНОГ ОСИГУРАЊА НА ПОДРУЧЈУ
ДЕМОКРАТСКЕ ФЕДЕРАТИВНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Члан 1

За спровођење осигурања за случај болести, изнемоглости, старости, смрти (пензионог осигурања), несреће и неупослености оснива се као једини носилац осигурања за подручје целокупне државе Средишњи завод за социјално осигурање са седиштем у Загребу.

Члан 2

Средишњи завод за социјално осигурање спроводи осигурање преко земаљских завода за социјално осигурање, који се оснивају у седиштима федералних јединица.

Члан 3

Средишњи завод за социјално осигурање врши осигурање за случај: изнемоглости, старости и смрти (пензионо осигурање) несреће и неупослености.

Садашњи Пензиони заводи за службенике Централне установе болесничког и пензионог осигурања за државно саобраћајно особље и Главне братинске благајне постају Одељења Средишњег завода, а све остале установе (фондови) обавезног осигурања за случај изнемоглости, старости и смрти и за случај несреће постају привремени органи Средишњег завода, с тим да ће рок којим ће престати са самосталним спровођењем осигурања одредити по предлогу Средишњег завода, Министар социјалне политике Демократске федеративне Југославије.

Члан 4

Земаљски заводи за социјално осигурање врше осигурања за случај болести преко својих филијала, преко којих посредују и осигурање за случај изнемоглости, старости и смрти (пензионо осигурање) и за случај несреће.

Досадашњи Окружни уреди за осигурање радника, Обласне управе Болесничког фонда државног саобраћајног особља и Братинске благајне при рудницама постају филијале ових завода, а све остале установе обавезног социјалног осигурања у болести постају привремене експозитуре надлежних филијала ових завода.

Члан 5

До доношења новог Закона о социјалном осигурању установе из чл. 3 и 4 овог закона пословаће према прописима који су важили до 6 априла 1941 год. уколико нису овим законом или не буду каснијим прописима измењени.

Члан 6

Средишњи завод за социјално осигурање надлежан је за све послове ранијих носилаца осигурања уколико овим законом нису пренети у надлежност земаљских завода за социјално осигурање.

Средишњи завод за социјално осигурање води одвојено рачуне, евиденције и статистику за сваку грану осигурања, а у грани осигурања за случај болести и за подручје сваког земаљског завода.

Члан 7

Земаљски завод за социјално осигурање надлежан је:

1) да врши осигурање за случај болести свих лица обавезних на осигурање на своме подручју;

2) да помагање осигураних чланова уреди по издатим основним начелима социјалног осигурања и на исти начин за цело своје подручје;

3) да омогући употребу заједничких лекара и заједничко набављање лекова и лекарских справа као и да уређује сва питања која са овим стоје у вези;

4) да се брине за властите апотеке, болнице, ординационе заводе, лечилишта, опоравилишта и бање;

5) да ствара причуву за осигурање у случају болести;

6) да решава о повећању и употреби причуве осигурања у болести;

7) да за поједине категорије радника чији приходи нису битно различити, одређује унапред надничне разреде;

8) да доноси одлуке о увршћењу послова;

9) да доноси одлуке о обавези службеника на пензионо осигурање;

10) да решава: жалбе против платежних налога и одлука филијала; спорна питања између намештеника и послодаваца у погледу приноса за осигурање као и спорна питања у погледу захтева послодаваца на накнаду издатих потпора члановима који су оболели у иностранству;

11) да преко властитих органа обавља наплаћивање својих потраживања;

12) да одређује број, подручја и седишта својих филијала;

13) да одлучује по свим питањима која спадају према прописима у његову надлежност.

Члан 8

Средишњи завод за социјално осигурање је на начелу самоуправе заснована јавна установа. До избора самоуправних органа код Сре-

дишњег завода поставиће Министар социјалне политике Демократске Федеративне Југославије на предлог организација интересаната, привремено равнотељство од 15 чланова и надзорни одбор од 5 чланова.

Земаљски завод за социјално осигурање је јавна установа заснована на начелу самоуправе. До избора самоуправних органа код Земаљских завода поставиће Министар социјалне политике федералне јединице по предлогу организације интересаната привремено равнотељство од 7 чланова и надзорни одбор од 3 члана а код филијала завода привремену пословну управу од 5 чланова.

Члан 9

За решавање спорова у погледу права чланова на потпоре и ренте оснива се у седишту сваке филијале Земаљског завода Суд социјалног осигурања који је надлежан за подручје те филијале.

У седишту Средишњег завода оснива се Врховни суд социјалног осигурања који је надлежан за подручје целе државе.

Ови судови решаваће и спорове из ранијег пословања који до сада нису решени.

Члан 10

Ближе одредбе и обавезна тумачења по овом закону издаваће Министар социјалне политике Демократске федеративне Југославије.

Члан 11

Бивши Средишњи уред за осигурање радника и његови месни органи ликвидираће даном 31 маја 1945 године а садањи носиоци осигурања даном који ће одредити Министар социјалне политике Демократске федеративне Југославије.

Комисију за ликвидацију одредиће Министар социјалне политике ДФЈ тако, да свака федерална јединица буде заступљена са по једним чланом.

Члан 12

Овај закон ступа на снагу даном кад се објави у „Службеном листу“.

Потпретседник: Пошто смо саслушали образложење и законски предлог, отварам дискусију у начелу. Има ли ко жељу да говори?

Др Нико Миљанић: После онако исцрпног образложења које смо овдје чули сматрам да је свака дискусија излишна. Закон је и потребан и претставља дуг наше државе према свима трудбеницима. Предлажем да предлог у начелу једногласно усвојимо.

Потпретседник: Пошто се нико више не јавља за реч, стављам Предлог закона о спровођењу социјалног осигурања на гласање у на-

челу. Прима ли се? (Прима). Има ли ко *против*? (Нема). Објављујем да је Предлог закона о спровођењу социјалног осигурања на подручју ДФЈ једногласно усвојен.

Прелазимо на дискусију у појединостима. Читаћемо члан по члан и молим ко шта има да примети нека се јави.

Секретар Миле Перуничкић чита наслов и члан 1.

Прима ли се овако прочитани наслов и чл. 1. (Прима). Има ли ко *против*? (Нема).

(Потом је Претседништво једногласно и без измене усвојило члан 2 по предлогу Законодавног одбора.)

Прелазимо на члан 3.

Секретар Миле Перуничкић чита члан 3 по предлогу.

Министар социјалне политике др Антон Кржишник: Ја сам слободан предложити измену целог првог става, тако да он у новој формулацији гласи:

„Осигурања за случај изнемоглости, старости и смрти (пензионо осигурање), несреће и неупослености врши Средишњи завод за социјално осигурање“.

На ову измену скренута ми је пажња, пошто, веле, да овако стилски и језички боље одговара.

У ставу 2 истог члана место речи: „за службенике“ требало би убацили пропис који би обухватио приватне намештенике и пензионе фондове државних службеника, тако да би овај став почео овако:

„Садашњи пензиони заводи за осигурање приватних намештеника као и сви пензиони фондови државних службеника, централне установе болесничког и пензионог осигурања...“ и тако даље. — како је у тексту предлога већ речено. На овај начин ми обухватамо не само службенике у појму државних службеника, већ и њих и приватне намештенике. То, међутим, по првобитној стилизацији није било јасно.

Потпретседник: Примају ли се измене и допуне по предлогу друга министра? (Примају). Ја бих само предложио да се при крају уместо: „с тим да ће рок којим ће престати“ стави: „с тим да ће рок у коме ће престати...“ јер овако је боље и одговара духу језика. Прима ли се ова напомена? (Прима). Објављујем да је члан 3 примљен са изменама које смо сада прихватили.

Секретар Миле Перуничкић чита члан 4.

Потпретседник: Друг Кржишник има један предлог.

Министар социјалне политике др Антон Кржишник: Аналогно измени става првог у претходном члану, предлажем да се и цео став први члана 4 претилизује и измени тако да гласи:

„Члан 4

Осигурање за случај болести врше до доношења закона о јединственом социјалном осигурању Земаљски заводи за социјално осигурање преко својих филијала. Земаљски заводи спроводе све остале врсте осигурања као органи Средишњег завода.“

Министар индустрије Андрија Хебранг: Други став треба измијенити и умјесто: „Братинске благајне при рудницима“ исписати „Братинске благајне рударских радника“, а даље умјесто: „ових завода“ рећи „земаљских завода“.

Потпретседник: Примају ли се предлози другова министара? (Примају). Објављујем да је члан 4 примљен са усвојеним изменама и допунама.

Прелазимо на члан 5.

Секретар Миле Перуничкић чита члан 5 законског предлога.

Министар правосуђа Фране Фрол: Предлажем да се овде конкретно позовемо на Одлуку о укидању и неважности свих правних прописа донијетих од стране окупатора и његових помагача за вријеме окупације; о важности одлука које су за то вријеме донијете; о укидању правних прописа који су били на снази у часу непријатељске окупације, јер се крај члана 5 на то односи. Ја бих предложио да се ријечи: „уколико нису овим законом или не буду каснијим прописима измењени“ бришу и умјесто тога стави: „под условима чл. 2 Одлуке Претсједништва Антифашистичког вијећа народног ослобођења Југославије од 3 фебруара 1945 године, V бр. 132 („Службени лист ДФЈ“ бр. 4 од 13 фебруара 1945 године.)“.

Потпретседник: Има ли још каквих примедба? (Нема). Стављам чл. 5 предлога са допуном друга Фрола на гласање. Прима ли се? (Прима). Има ли ко *против*? (Нема).

Прелазимо на чл. 6. Молим друга секретара да прочита чл. 6 законског предлога.

Секретар Миле Перуничкић чита члан 6 предлога.

Потпретседник: Има ли примедба? (Нема). То значи члан 6 примамо без измена. (*Гласови:* Тако је). Прелазимо на члан 7. Молим друга Перуничкића да изволи прочитати наредни члан.

Секретар Миле Перуничкић чита члан 7 законског предлога.

Потпретседник: У тачки 2 овог члана ја бих уместо: „по издатим основним начелима“ рекао „по постојећим основним начелима“. (*Министар др Кржишник:* Тако јел!).

Министар народног здравља др Златан Сремец: У тачки 3 последије ријечи „и лекарских справа“ предлажем да се уметну ријечи „за све

установе социјалног осигурања на свом подручју“ чиме се садржина ове тачке много допуњава, комплетира.

Министар социјалне политике др Антон Кржишник: Прихватам. — Ја даље предлажем да се у тачки 4 каже да се не само брине већ и да оснива властите апотеке и т. сл. Зато би после речи: „4) да“ требало убацити: „оснива и да“.

Потпретседник: Прима ли се ова допуна? (Прима). Идемо даље.. Не знам ко је у тачки 5 ставио ово „причуву“. Шта то треба да значи? Ваљда се то односи на резерву.

Министар социјалне политике др Антон Кржишник: Да, то се односи на резерву:

Потпретседник: Онда ћемо тако и рећи: „да ствара резерву“. То исто треба учинити и у тачки 6. Примају ли се тачка 5 и 6 са овим изменама? (Примају).

Прелазимо на тачку 7. Предложио бих да се овде после речи „радника“ стави запета, после речи „различити“ опет запета, а на крају брисао бих оно што је у загради: (категоризација) и ставио тачку и запету, јер оно „наднични разреди“ значи уствари категоризацију.

Министар социјалне политике др Антон Кржишник: Примам.

Потпретседник: Прелазимо на тачку 8.

Министар индустрије Андрија Хебранг: Ја бих на крају додао ријечи „у поједине категорије;“. (Прима се.)

Потпретседник: Пошто смо тачку 8 усвојили са овом допуном, прелазимо на тачку 9.

Министар правосуђа Фране Фрол: У тачки 9 рекао бих да се одлуке доносе само у спорним случајевима. Конкретно, после ријечи „да“ ставио бих ријечи „у спорним случајевима“ тако да овај став гласи:

„9) да у спорним случајевима доноси одлуке о обавези службеника на пензионо осигурање“. (Гласови: Прима се.)

Министар социјалне политике др Антон Кржишник: Молим да се у тач. 10 испред речи „приноса“ стави „висине“ јер се о томе ради.

Потпретседник: Предлажем да се бришу оне две тачке после речи „решава“, а да се после речи „филијала“ уместо тачке и запете стави запета, а после тога код речи „осигурање“ стави опет запета. Изменио бих ред речи и уместо „издатих потпора“ ставио „потпора издатих“.

Министар социјалне политике др Антон Кржишник: Примам.

Потпретседник: Мислим да тачку 11 и 12 можемо примити без дискусије. (Прима се!).

У тачки 13 боље би било да променимо ред речи тако да ова тачка гласи:

13) одлучује по свим питањима која према законским прописима спадају у његову надлежност. (Прима се!)

Прима ли се члан 7 са свим овим изменама и допунама? (Прима). Прелазимо на члан 8.

Миле Перуничих: У српском тексту уместо „равнатељство“ треба рећи „управу“ а на хрватском и на осталим језицима нека се каже онако како је за њих правилно.

Потпретседник: Слажем се. Ја бих уместо „по предлогу“ метнуо „на предлог“. Има ли још каквих примедба? (Нема). Прима ли се члан 8 са овим изменама? (Прима). Идемо даље.

Министар социјалне политике др Антон Кржишник: У чл. 9 предлажем да се изоставе речи „који је надлежан“ јер су сувишне, а после речи „пословања“ у трећем ставу, да се ставе речи „установа социјалног осигурања.“

Потпретседник: Прима ли се предлог друга министра? (Прима): Објављујем да је члан 9 прихваћен.

Министар правосуђа Фране Фрол: У чл. 10 уместо „ближе одредбе и обавезна тумачења“ треба, у складу са нашом новом терминологијом, ставити: „ближа упутства за примену овог закона.“

Потпретседник: Прима ли се ова измена? (Прима). Према томе, прелазимо на члан 11.

Министар социјалне политике др Антон Кржишник: Предлажем да први став овог члана гласи:

„Бивши Средишњи уред за осигурање радника, његови месни органи и остали досадашњи носиоци осигурања ликвидираће даном који ће одредити Министар социјалне политике ДФЈ.“

Потпретседник: Прима ли се ова нова редакција става првог члана 11? (Прима). Има ли ко још какву примедбу? (Нема). Објављујем да је члан 11 прихваћен.

Прелазимо на члан 12. Има ли ко какву примедбу? (Нема). Објављујем да је Закон о спровођењу социјалног осигурања усвојен и у појединостима.

Пре него што приступимо гласању у целини молим друга Перуничиха да прочита дефинитиван текст закона.

Секретар Миле Перуничкић (чита):

З А К О Н

О СПРОВОЂЕЊУ СОЦИЈАЛНОГ ОСИГУРАЊА НА ПОДРУЧЈУ ДЕМОКРАТСКЕ ФЕДЕРАТИВНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Члан 1

За спровођење осигурања за случај болести, изнемоглости, старости, смрти (пензионог осигурања), несреће и неупослености оснива се као једини носилац осигурања за подручје целокупне државе Средишњи завод за социјално осигурање са седиштем у Загребу.

Члан 2

Средишњи завод за социјално осигурање спроводи осигурање преко земаљских завода за социјално осигурање који се оснивају у седиштима федералних јединица.

Члан 3

Осигурање за случај изнемоглости, старости и смрти (пензионо осигурање), несреће и неупослености врши Средишњи завод за социјално осигурање.

Садашњи пензиони заводи за осигурање приватних намештеника као и сви пензиони фондови државних службеника, централне установе болесничког и пензионог осигурања за државно саобраћајно особље и главне братинске благајне постају одељења Средишњег завода, а све остале установе (фондови) обавезног осигурања за случај изнемоглости, старости и смрти и за случај несреће постају привремени органи Средишњег завода, с тим да ће рок у коме ће престати са самосталним спровођењем осигурања одредити по предлогу Средишњег завода, Министар социјалне политике демократске федеративне Југославије.

Члан 4

Осигурање за случај болести врше до доношења закона о јединственом социјалном осигурању земаљски заводи за социјално осигурање преко својих филијала. Земаљски заводи спровode све остале врсте осигурања као органи Средишњег завода.

Досадашњи окружни уреди за осигурање радника, обласне управе Болесничког фонда државног саобраћајног особља и братинске благајне рударских радника постају филијале земаљских завода, а све остале установе обавезног социјалног осигурања у болести постају привремене експозитуре надлежних филијала завода.

Члан 5

До доношења новог Закона о социјалном осигурању, установе из чл. 3 и 4 овог закона пословаће према прописима који су важиви до 6 априла 1941 године, под условима чл. 2 Одлуке Претседништва Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије од 3 фебруара

1945 године, број 132 („Службени лист“ број 4 од 13 фебруара 1945 године).

Члан 6

Средишњи завод за социјално осигурање надлежан је за све послове ранијих носилаца осигурања уколико овим законом нису пренети у надлежност земаљских завода за социјално осигурање.

Средишњи завод за социјално осигурање води одвојено рачуне, евиденције и статистику за сваку грану осигурања, а у грани осигурања за случај болести и за подручје сваког земаљског завода.

Члан 7

Земаљски завод за социјално осигурање надлежан је:

1) да врши осигурање за случај болести свих лица обавезних на осигурање на свом подручју;

2) да помагање осигураних чланова уреди по постојећим основним начелима социјалног осигурања и на исти начин за цело своје подручје;

3) да омогући употребу заједничких лекара и заједничко набављање лекова и лекарских справа за све установе социјалног осигурања на свом подручју, као и да уређује сва питања која са овим стоје у вези;

4) да оснива и да се брине за властите апотеке, болнице, ординационе заводе, лечилишта, опоравилишта и бање;

5) да ствара резерву за осигурање у случају болести;

6) да решава о повећању и употреби резерве осигурања у болести;

7) да за поједине категорије радника, чији приходи нису битно различити, одређује унапред надничне разреде;

8) да доноси одлуке о увршћењу послова у поједине категорије;

9) да у спорним случајевима доноси одлуке о обавези службеника на пензионо осигурање;

10) да решава жалбе против платежних налога и одлука филијала, спорна питања између намештеника и послодаваца у погледу висине приноса за осигурање, као и спорна питања у погледу захтева послодаваца на накнаду потпора издатих члновима који су оболели у иностранству;

11) да преко властитих органа обавља наплаћивање својих потраживања;

12) да одређује број, подручја и седишта својих филијала;

13) да одлучује по свим питањима која према законским прописима спадају у његову надлежност.

Члан 8

Средишњи завод за социјално осигурање је на начелу самоуправе заснована јавна установа. До избора самоуправних органа код Среди-

шњег завода поставиће Министар социјалне политике демократске федеративне Југославије, на предлог организација интересената, привремену управу од 15 чланова и надзорни одбор од 5 чланова.

Земаљски завод за социјално осигурање је јавна установа заснована на начелу самоуправе. До избора самоуправних органа код земаљских завода поставиће министар социјалне политике федералне јединице, на предлог организација интересената, привремену управу од 7 чланова и надзорни одбор од 3 члана, а код филијала завода привремену пословну управу од 5 чланова.

Члан 9

За решавање спорова у погледу права чланова на потпоре и ренте оснива се у седишту сваке филијале Земаљског завода Суд социјалног осигурања за подручје те филијале.

У седишту Средишњег завода оснива се Врховни суд социјалног осигурања за подручје целе државе.

Ови судови решаваће и спорове из ранијег пословања установа социјалног осигурања који до сада нису решени.

Члан 10

Ближа упутства за примену прописа овога закона издаваће Министар социјалне политике демократске федеративне Југославије.

Члан 11

Бивши Средишњи уред за осигурање радника, његови месни органи и остали досадашњи носиоци осигурања ликвидираће даном који ће одредити Министар социјалне политике демократске федеративне Југославије.

Комисију за ликвидацију одредиће Министар социјалне политике демократске федеративне Југославије тако, да свака федерална јединица буде заступљена са по једним чланом.

Члан 12

Овај закон ступа на снагу кад се објави у „Службеном листу“.

Потпретседник: Чули сте дефинитиван текст. Ако нема примедба (Нема), стављам Закон о спровођењу социјалног осигурања на гласање у целини. Прима ли се? (Прима). Има ли ко *против*? (Нема). Објављујем да је Закон о спровођењу социјалног осигурања на подручју ДФЈ једногласно прихваћен и у коначном гласању.

Пошто је време поодмакло, иако није исцрплен дневни ред, предлажем да ову седницу закључимо. (Слажемо се). Данашња седница је закључена.

(Седница је закључена у 21 час).

Trinaesta sednica

(24 maja 1945)

Početak u 9,15 časova.

Pretsedavao Predsednik AVNOJ-a dr **Ivan Ribar**.

Prisutni: Moša Pijade, Josip Rus, Marko Vujačić;

Mile Peruničić;

Bane Andrejev, dr Blagoje Nešković, Vlada Zečević, Vladislav Ribnikar, Jakob Avšič, Josip Jeras, Nikola Petrović, Spasenija Babović, Sreten Vukosavljević, Frane Frol. (Ovlašćenjima zastupljeno još 17 članova Predsedništva).

Sednici prisustvuju i Potpredsednik Ministarskog saveta Milan Frol, Ministar poljoprivrede dr Vaso Čubrilović i Ministar za Srbiju Jaša Prodanović.

Predsednik: Otvaram trinaestu sjednicu Predsjedništva AVNOJ-a. Zapisnik današnje sjednice vodiće drug sekretar Mile Peruničić. Molim druga sekretara da pročita zapisnik prošle sjednice.

Sekretar Mile Peruničić čita zapisnik sednice od 2 maja.

Predsednik: Ima li ko kakvu primjedbu na pročitani zapisnik? (Niko se ne javlja). Pošto se niko ne javlja, objavljujem da je zapisnik primljen i ovjeren.

Prije prelaza na dnevni red dajem riječ Ministru pravosuđa drugu Frolu koji ima da podnese hitan prijedlog Predsjedništvu AVNOJ-a.

Ministar pravosuđa Frane Frol: Imam čast izvjestiti vas da sam Predsjedništvu AVNOJ-a podnio Prijedlog zakona o građanskoj mobilizaciji stručno-tehničkih lica na teritoriji Demokratske federativne Jugoslavije.

Rad na obnovi zemlje zahtijeva mobilizaciju svih snaga koje u zemlji postoje, a naročito stručnih, kvalificiranih radnika kako fizičkih, tako i intelektualnih. U cilju pribiranja svih snaga potrebno je da Ministarstvo građevina, po ukazanoj potrebi, izvrši mobilizaciju osoblja pojedinih struka, pa se zato ovim zakonskim projektom predlaže da se Ministarstvu građevina izda ovlaštenje da ono samo donosi rešenja o

građanskoj mobilizaciji pojedinih struka. Zbog važnosti pitanja građanske mobilizacije, trebalo bi o tome da odlučuje, ustvari, vrhovno zakonodavno tijelo, ali zbog brzine, naročito zbog hitnosti provođenja mobilizacije pojedinih struka u vezi sa obnovom zemlje, vrhovno zakonodavno tijelo treba u ovom slučaju da prenese svoju zakonodavnu nadležnost na Ministarski savjet, tj. na Ministra građevina koji će ta pitanja rješavati u sporazumu sa resornim ministrima.

Kako se mobilizacija osoblja pojedinih struka vrši u cilju obnove zemlje, mislim da neće biti prigovora u pogledu prenosa nadležnosti za donošenje propisa o građanskoj mobilizaciji stručnih lica na Ministarstvo građevina i resorne ministre.

Sa ovih razloga molim Pretsjedništvo AVNOJ-a da prihvati zahtjev za hitnost ozakonjenja ovoga projekta.

Pretsednik: Želi li ko da govori o ovom pitanju? (Niko). Onda pitam Pretsjedništvo prima li traženu hitnost za zakonski nacrt koji je podnio ministar drug Frolo? (Prima). Onda ćemo ovaj zakonski projekt uzeti u pretres pošto iscrpemo dnevni red današnje sjednice.

Prije prelaza na dnevni red imamo da obavimo još jedan posao. Potrebno je da imenujemo pretsjednika i članove Kontrolno-računske komisije koju smo ustanovili nedavno donesenim zakonom. U ime Pretsjedništva predlažem za pretsjednika Kontrolno-računske komisije druga Svetozara Jovanovića, advokata, a za članove Vasila Dimitrova, advokata, Petra Božića, bivšeg zamjenika upravitelja Hrvatske štedionice, i Mihaila Jovanića, advokatskog pripravnika. Ima li ko kakav drugi prijedlog? (Nema). Prima li se prijedlog za imenovanje pretsjednika i članova Kontrolno-računske komisije koji vam je saopćen? (Prima). Objavljujem da je prijedlog o imenovanju pretsjednika i članova Kontrolno-računske komisije u Pretsjedništvu AVNOJ-a jednoglasno prihvaćen.

Za današnju sjednicu predlažem slijedeći dnevni red:

1) pretres Prijedloga zakona o postupanju sa imovinom koju su sopstvenici morali napustiti u toku okupacije i imovinom koja im je oduzeta od strane okupatora i njihovih pomagača;

2) pretres Prijedloga zakona o oduzimanju ratne dobiti;

3) pretres Prijedloga zakona o zaštiti narodnih dobara i njihovom upravljanju;

4) pretres Prijedloga zakona o zabrani izazivanja nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora, netrpeljivosti i omalovažavanja;

5) pretres Prijedloga zakona o građanskoj mobilizaciji veterinarara;

6) pretres Prijedloga zakona o pribiranjju, čuvanju i raspodjeli knjiga i drugih kulturno-naučnih i umjetničkih predmeta, koji su postali državna svojina prema odluci Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije od 21 novembra 1944 godine.

7) pretres Prijedloga za tumačenje tačke 2 člana 1 Odluke AVNOJ-a od 21 novembra 1944 godine.

Prima li se predloženi dnevni red? (Prima). Onda prelazimo na dnevni red, na pretres Prijedloga zakona o postupanju sa imovinom koju su sopstvenici morali napustiti u toku okupacije i imovinom koja im je oduzeta od strane okupatora i njihovih pomagača. Po ovoj tački dnevnoga reda izvjestilac je drug Moša Pijade.

Izvestilac Moša Pijade: Ja ću prvo pročitati tekst zakonskog projekta kako je izišao iz Zakonodavnog odbora a zatim ću dati izvesna objašnjenja. (Čita):

PREDLOG ZAKONA

O POSTUPANJU SA IMOVINOM KOJU SU SOPSTVENICI MORALI NAPUSTITI U TOKU OKUPACIJE I IMOVINOM KOJA IM JE ODUZETA OD STRANE OKUPATORA I NJEGOVIH POMAGAČA

Član 1

Sva imovina fizičkih i pravnih lica na području Jugoslavije, koju su sopstvenici odnosno uživaoci morali napustiti u toku okupacije zemlje, kao i imovina koja im je protivu njihove volje, uz naknadu ili bez, oduzeta kojim bilo načinom od strane okupatora ili njegovih pomagača, iz rasističkih, verskih, nacionalističkih ili političkih razloga, bilo da je napuštena ili da je pod pritiskom okupatorskih vlasti prešla u svojinu trećih lica (član 2 Odluke Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije od 21 novembra 1944 godine) — vraća se odmah vlasnicima bez obzira na eventualna potraživanja držaoca imovine protiv vlasnika u vezi sa ovom imovinom. Za povraćaj imovine vlasnik će se obratiti nadležnom sudu.

Ako je imovina uništena, upropašćena, nestala i tome slično — sopstveniku ostaje pravo traženja naknade štete od odgovornih lica putem građanske parnice, odnosno korišćenje propisa o naknadi ratne štete.

Pod imovinom se u smislu ovoga Zakona imaju smatrati nepokretna dobra, pokretna dobra i prava, kao zemljišni posedi, kuće, nameštaji, šume, rudarska prava, preduzeća sa svim postrojenjima, zalihama, hartije od vrednosti, dragocenosti, udeli, akcije, društva, udruženja svake vrste, fondovi, prava uživanja, učestvovanje u radnjama i preduzećima, autorska prava, prava industrijske svojine kao i sva prava na napred pomenute predmete.

Član 2

Pitanje povraćaja prihoda odnosno plodova sopstveniku zajedno sa imovinom, kao i pitanje naknade sadašnjem držaocu za poboljšanje koje je učinio na vraćenom imanju, raspraviće se po propisima Građanskog zakonika, ukoliko se stranke same ne sporazumeju.

Sa vraćenog imanja brišu se svi stvarni tereti koji su nastali od kako je imovina oduzeta vlasniku.

Ako je savestan držalac za vreme dok je držao imanje skinuo stvarne terete sa ovog, tako da je sopstveniku vraćeno bez tereta ili sa smanjenim teretima, on za taj iznos ima tražbeno pravo prema sopstveniku, koje može obezbediti hipotekom.

Sporove po ovome članu rešava nadležni narodni sud.

Držalac ne može da uslovljava predaju imovine vlasniku prethodnom isplatom potraživanja, koja su mu priznata.

Član 3

Svako lice koje je došlo u posed imovine označene u članu 1 ovog Zakona, dužno je istu prijaviti i predati Državnoj upravi narodnih dobara, bez obzira da li je imovinu kupilo, bespravno prisvojilo, na čuvanje dobilo ili na drugi koji način pribavilo njenu državinu.

Okružni odbori dužni su prijaviti, pošto prikupe potrebne podatke od sreskih i mesnih odbora, nadležnoj upravi narodnih dobara onu imovinu koja je ostala kao napuštena.

Član 4

Imovinom pomenutom u članu 1 ovog Zakona upravlja Državna uprava narodnih dobara, preko lica koja ona postavi za upravitelje, do trenutka predaje imovine vlasniku, na osnovu odluke suda ili do odluke suda o prenošenju uprave nad imovinom na bližeg rodaka po odredbama ovog Zakona.

Državna uprava narodnih dobara dužna je imovinu, koja joj je poverena na upravu, preda vlasniku čim se vlasnik sa takvim zahtevom pojavi i podnese sudsko rešenje i to bez naplate takse.

Član 5

U slučajevima gde je nesumnjivo utvrđeno da je vlasnik umro, kao i u slučajevima gde se vlasnik nije pojavio, sud će na zahtev predati imovinu na upravu bližim srođnicima.

U slučaju da se više bližih srođnika prijave u isto vreme, imovina će im se predati po redu i po delovima po kojima bi im bila predana u nasleđe, shodno propisima Građanskog zakonika, koji bi bio primenjen u slučaju nasleđa. Ako postoji testament, testamentni naslednik ima prvenstvo.

Lica koja polažu pravo na nasleđstvo takve imovine, ne mogu zahtev za predajom imovine u nasleđe postaviti kod suda pre isteka jedne godine dana od završetka rata.

Ukoliko do sudske odluke o nasleđu drugi srođnici, koji prema st. 1 ovoga člana imaju pravo na upravu, zahtevaju da im se imovina ili deo imovine preda na upravu — nadležni narodni sud doneće odluku o tome.

Lica koja na imovini — predatoj na upravu imaju prava uživanja, zadržavaju to svoje pravo prema opštim propisima Gradanskog zakonodavstva, koje važi na teritoriji gde se imovina nalazi. Lica koja imaju pravo izdržavanja prema vlasniku imovine, mogu ostvariti to pravo iz imovine predate na upravu.

Kao bliski srodnici smatraju se: bračni drug i lica koja su u odnosu srodstva sa vlasnikom ili njegovim bračnim drugom u pravoj liniji, ushodnoj i nishodnoj liniji, braća i sestre, zatim posinak i počerka, počim i pomajka, hranitelj i hranjenik.

Član 6

Kod donošenja odluke o predaji imovine na upravu bliskim srodnicima, sud će se rukovoditi razlozima pravičnosti prema postrada-
loj porodici kao i interesima narodne privrede, u duhu člana 5 Odluke Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije od 21 novembra 1944 godine, te će u slučaju da je imovina velika, ustupati na upravu samo jedan deo imovine kako ne bi došlo do nezasluženog gomilanja bogatstva u rukama lica kojima se imovina predaje na upravu.

U odluci o ustupanju imanja srodnicima na upravu, nadležni narodni sud označiće koji deo imovine daje na upravu, kao i koji deo prihoda daje upravitelju na uživanje. Višak preko predatog dela imovine ostaje i dalje pod direktnom upravom Državne uprave narodnih dobara, a višak preko odobrenog dela prihoda predaje se Državnoj upravi narodnih dobara za račun vlasnika.

Za zaduženje i otuđenje u neophodno potrebnim ili po imovinu korisnim slučajevima, potrebno je odobrenje nadležnog narodnog suda, a po predlogu Uprave narodnih dobara. Lice kome je imanje povereno na upravu bilo od strane suda, bilo od strane Državne uprave narodnih dobara odgovorno je materijalno i krivično za ispravno upravljanje i čuvanje poverene imovine u interesu neposrednih sopstvenika odnosno naslednika.

Državnoj upravi narodnih dobara pripada pravo nadzora nad radom upravitelja određenih od nadležnog suda.

Način nadzora nad radom lica kojima je imovina iz člana 1 ovog Zakona poverena na upravu od strane suda propisaće se posebnim uputstvima.

Član 7

Gotovina, hartije od vrednosti i dragocenosti, predavaće se srodnicima samo ukoliko je to potrebno za dobro upravljanje imovinom, otpravljanje preduzeća ili radnje, odnosno za njihovo izdržavanje, ukoliko je sopstvenik po zakonu na to bio obavezan. Sve ostale pokretnosti imaju se predati srodnicima kojima je poverena uprava imovine, na čuvanje i upravu odmah.

Član 8

Industrijska, trgovačka, zanatska, posrednička ili kakva druga preduzeća ili radnje, kao i radnje slobodnih profesija, ukoliko nisu bila od strane vlasnika ustupljena okupatoru ili stavljena na raspoloženu okupatoru te su ovome poslužila za vođenje rata, vraćaju se sopstveniku sa svim inventarom i ostalim predmetima koji su njegova svojina. U ostalom će se postupiti po članu 2 ovog Zakona. Propis čl. 5 i 6 ovog Zakona primeniće se i u ovom slučaju.

Član 9

Lice koje je pod uslovima iz člana 1 ovog Zakona moralo da napusti prostorije u kojima je obavljalo kakvu zanatsku, trgovačku, industrijsku ili drugu radnju, ima pravo da se vrati u te prostorije pod uslovom da radnju produži izuzetno ako sadašnji držalac nije znao niti je mogao znati da se nalazi u prostorijama gde je ranije bila radnja koja je napuštena pod uslovima iz člana 1 ovog Zakona, onda takav sadašnji držalac može zadržati prostorije u kojima sada obavlja radnju.

Na prostorije imaju pravo i srodnici u pravoj ushodnoj i nishodnoj liniji i bračni drug koji je imovinu dobio na upravu ako produže istu radnju pod uslovima iz stava 1 ovog člana.

Član 10

Shodno gore izloženim načelima raspraviće se i pitanje povraćaja prava uživanja, autorskih prava, prava industrijske svojine, koncesije, povraćaja fondova, akcija, učešća u radnjama i preduzećima i drugo.

Član 11

Lica koja ne postupe po naređenju iz st. 1 člana 3 ovog Zakona, kazniće se novčano do četvrtine vrednosti neprijavljene tuđe imovine koju imaju u svom držanju, ili prinudnim radom do jedne godine.

Ista lica, u slučaju svesnog prikrivanja tuđe svojine iz koristoljublja, kao i moralne bezobzirnosti pri dolaženju u državinu tuđe imovine, kazniće se pored novčane kazne prinudnim radom do tri godine.

Ako je takvo lice kao bliži srodnik dobilo na upravu tuđu imovinu, oduzeće mu se pravo da imovinom upravlja.

Član 12

Službenici Državne uprave narodnih dobara i lica kojima ova poveri upravu nad imovinom iz st. 1 člana 1 ovog Zakona, odgovaraju za svoj rad po Zakonu o zaštiti narodnih dobara.

Član 13

Uredbu koja je predviđena u članu 6 i bliža uputstva za sprovođenje ovog Zakona propisaće Ministar pravosuđa savezne vlade.

Član 14

Ovaj Zakon stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu«.

Ja sam vam pročitao tekst zakonskog predloga u redakciji koju je, posle duge i svestrane diskusije, usvojio, Zakonodavni odbor.

Prvobitni nacrt ovog zakona izraden je još marta meseca ali zbog važnosti materije koju raspravlja, u svojoj prvobitnoj formi nije mogao da prođe, nije mogao da zadovolji onim potrebama i zadacima koji su mu postavljeni. Tako je ovaj predlog doživeo tri redakcije od kojih je poslednju dao Zakonodavni odbor, uzevši u obzir sve one primedbe i predloge koji su mu bili upućeni ili su bili stavljeni u toku diskusije.

Iz samog zakonskog predloga koji sam vam pročitao, a koji vam je i razdeljen, mogli ste uvideti nesumnjivu potrebu njegovog donošenja. Opšte je poznata stvar da je veliki broj naših ljudi morao u toku okupacije, pod najtežim okolnostima, da napušta svoja ognjišta, jer su samo tako mogli da sačuvaju gole živote. Isto tako mnogima je imovina oduzeta, a mnogima je potpuno i uništena. Bilo je vrlo mnogo slučajeva da su fašisti napuštenu imovinu ili drugima davali, ili su ih razni profašistički elementi protivpravno prisvajali i prodavali; ili je imovina poveravana drugim licima na čuvanje odnosno u državinu. Mnogo takve imovine je upropašćeno, razneseno i opljačkano. Tu, kao što vidite, vrlo složenu materiju trebalo je zakonski tako regulisati da se sva napuštena ili oduzeta imovina vrati što je moguće pre pravim sopstvenicima ili njihovim zakonskim naslednicima, kako bi se, s jedne strane, zadovoljila pravda i obeštetili oni koji su u toku okupacije proganjani i kojima je imovina oduzeta, a s druge strane, kako bi se sva ta imovina zaštitila od daljeg upropašćivanja i raznošenja.

Ovaj zakonski predlog izraden je na načelu da se sva u toku okupacije napuštena ili oduzeta imovina vraća odmah zakonskim sopstvenicima bez ikakvih uslova. Sopstvenik treba samo da se obrati nadležnom sudu. Ako je pak imovina uništena ili nestala, sopstveniku se daje pravo da traži ratnu oštetu ili da pokrene spor protiv lica koja smatra odgovornim za oštećenje i upropašćenje imovine.

Da bi se vraćanje imovine hitno i potpuno sprovelo, zakon naređuje da svi oni koji su došli bilo na koji način u posed imovine koju zaštićuje ovaj zakon, moraju je odmah prijaviti i predati državnoj Upravi narodnih dobara, bez obzira da li je takva imovina kupljena, prisvojena, ili dobijena ma od koga na čuvanje.

Ali, da bi se ovakva imovina sačuvala do predaje pravom vlasniku, zakon predviđa da će se o njoj sve do predaje starati uprava narodnih dobara. Isto tako rešeno je i pitanje postupka sa imovinom čiji je sopstvenik u međuvremenu umro ili se uopšte ne prijavi.

Prirodno je da se ovim zakonom nije moglo rešiti pitanje obeštećenja sopstvenika u pogledu prihoda i plodova koji su mu odneseni sa imanja i tome slično. To će morati da rasprave sudovi po propisima građanskog sudskog postupka.

U skladu sa načelima ovoga zakona rešiće se isto tako i pitanja povraćaja prava uživanja, autorskih prava, prava industrijske svojine, koncesije, povraćaja fondova, akcija itd.

Na kraju želim da napomenem da zakon predviđa niz sankcija za povrede zakonskih propisa i za neizvršenje zakonom određenih obaveza i dužnosti.

Kao što vidite, ovaj je zakon veoma važan i potreban, jer on treba da unese izvestan red u zamršena pitanja napuštene ili oduzete imovine u toku okupacije i da omogući da pravi sopstvenici najkraćim putem dođu do imovine koju su im fašisti oduzeli ili ih sa nje proterali. Zakonski projekat u redakciji Zakonodavnog odbora, mislim, odgovoriće postavljenom zadatku i zato molim da se prihvati.

Pretsednik: Otvaram diskusiju u načelu. Želi li ko da govori? Imade riječ drug ministar Sreten Vukosavljević.

Sreten Vukosavljević: Nemam namere da govorim, jer prihvatom u potpunosti i potrebu i hitnost donošenja ovog zakona. Prema tome, glasaću za ovaj zakon. Ali, molio bih samo za ovo obaveštenje: da li su prihvaćene primedbe koje je na ovaj zakonski projekat pismeno podneo drug dr Rade Pribićević.

Izvestilac Moša Pijade: Primedbe druga dr Rade Pribićevića načelno su primljene, ali nisu unesene u ovaj zakonski predlog zato što će se o pitanjima koja je on dodirnuo doneti specijalni zakon koji će obuhvatiti ta i ostala slična pitanja. Drug dr Pribićević je predložio, zbog dopuna koje je on dao, da se ovaj zakon nazove Zakonom o postupanju sa imovinom lica koja su žrtve fašističkog terora okupatora, odnosno njegovih pomagača, iz rasističkih, verskih, nacionalističkih i političkih razloga. Koliko sam ja obavešten, priprema se nacrt zakona o žrtvama fašističkog terora i pitanja koja je drug Pribićević pokrenuo biće svakako obuhvaćena tim, kao što sam rekao, specijalnim zakonom.

Pretsednik: Pitam druga profesora Vukosavljevića, Ministra kolonizacije, da li je zadovoljan odgovorom izvjestioca Zakonodavnog odbora?

Sreten Vukosavljević: Jesam.

Bane Andrejev: U čl. 1 predviđeno je, koliko vidim, da se sopstvenicima vraćaju i rudarska prava. Ja bih molio za objašnjenje šta se podrazumeva pod rudarskim pravom.

Moša Pijade: Pod rudarskim pravom podrazumeva se svako pravo koje proizilazi iz rudarskih zakona, na primer: ako je neko imao svoj

rudnik u eksploataciji ili u fazi izgrađivanja ili samo istraživačko pravo. To se sve smatra rudarskim pravom. (*Glasovi: Tako je!*).

Pretsednik: Da li se drug Andrejev zadovoljava odgovorom i objašnjenjem?

Bane Andrejev: Meni je bilo jasno šta je rudarsko pravo uopšte, ali sam hteo da znam na šta se u ovom konkretnom slučaju mislilo. Posle ovakvog objašnjenja druga Pijade, ja zadržavam pravo da o ovome članu govorim kada on bude na dnevnom redu u diskusiji u pojedinostima.

Pretsednik: Ima li još ko želju da govori? (Nema). Onda pitam: prima li se predlog zakona u načelu? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Objavljujem da je Predlog zakona o postupanju sa imovinom, koju su sopstvenici morali napustiti u toku okupacije i imovinom koja im je oduzeta od strane okupatora i njihovih pomagača jednoglasno primljen u načelu u Pretsjedništvu AVNOJ-a.

Prelazimo na pretres u pojedinostima. Raspravljaćemo o naslovu i članu 1.

Izvestilac Moša Pijade: U vezi sa ovim članom drug ministar Čučkov, koji ovde nije prisutan, uputio je pismeno izvesne primedbe, ali ih Zakonodavni odbor nije mogao prihvatiti. Pošto drug Čučkov nije ovde prisutan, možemo smatrati da je odustao od svog predloga. U pogledu naslova, mislim, treba da ostane kako ga je redigovao Zakonodavni odbor, jer tako najbolje odgovara sadržini i materiji koju zakon raspravlja.

Bane Andrejev: Ja se ponovo vraćam na pitanje rudarskih prava. Mislim da ovako kako je stvar postavljena ne možemo i ne treba da usvojimo, jer mi, u novoj državi, ne možemo vraćati predratna rudarska prava kad znamo da su njihovi sopstvenici uglavnom bili protivnarodni elementi, bankari, i drugi kapitalisti, politikanti, kraljevi, njihovi sinovi i razni prinčevi i svi mogući političari od uticaja, to jest sve najpovlašćeniji ljudi stare Jugoslavije, oni ljudi koji su narod baš tim rudarskim povlasticama i pravima eksploatisali, pljačkali narodno bogatstvo ili ih prodavali stranom kapitalu, pred rat uglavnom fašistima. Mi takvim ljudima više ne smemo davati rudarska prava, ni našim ni stranim državljanima, ni njihovim kompanijama. Mi se bavimo baš mišlju da sve ove povlastice jednim zakonom ukinemo. Zato ja smatram i predlažem, kao ministar rudarstva, da se rudarska prava szuzmu i da se ona ne vraćaju, već da ostanu vlasništvo države. Smatram da mogu ovde reći i to da mi uopšte u perspektivi ne možemo ni zamisliti davanje rudarskih povlastica privatnim kompanijama, a još manje stranim.

Vlada Zečević: Ja se slažem sa ovim predlogom. Uostalom, opšte je poznata stvar da su vlasnici rudnika uglavnom bili saradnici okupatora koji su u toku čitave naše borbe privredno, pa i politički, što je sasvim i razumljivo, najprisnije saradivali sa okupatorom. Zato uopšte ne vidim razlog da im se vraćaju rudarska prava.

Sreten Vukosavljević: I ja se pridružujem ovom predlogu. Nećemo, valjda, Radi Pašiću i svim njemu podobnim koncesionarima dozvoliti da i dalje pune džepove narodnim blagom. Mislim da to nikaako ne smemo učiniti. To neće niko u narodu lepo primiti. Mene čudi da je ovo uopšte moglo da prođe nezapaženo dosada i da ovako krupna stvar iziđe pred Pretsedništvo AVNOJ-a.

No, pored ovog pitanja, ja imam još jedno. Mene interesuje kako će se rešavati pitanja oduzete stoke, pa celog živog i mrtvog inventara seljačkih gazdinstava kojima je to osnovni i najvažniji kapital. Nije mali broj seljaka širom naše zemlje koji su morali da napuste svoja ognjišta i da beže glavom bez obzira da bi sačuvali svoju nejač, žene i svoje, uglavnom, gole živote. Ako se oni danas vraćaju na svoja imanja, opljačkana i opustošena, teško će im biti da krenu brzo napred ako im se ono što im je oteto ne bi vratilo. Smatram da je živi i mrtvi inventar poljoprivrednih gazdinstava trebalo uvrstiti u red imovine koja se mora odmah vratiti sopstveniku po ovom zakonu.

Moša Pijade: Mi smo o pitanju rudarskih prava diskutovali u Zakonodavnom odboru i našli smo da ih ne treba dirati, jer smo smatrali da je član Vlade koji je predložio ovaj nacrt imao izvesnih razloga zbog kojih je predvideo da se i ona vraćaju. Međutim, ako Ministar rudarstva Vlade DFJ smatra da ih treba izuzeti ja to u ime Zakonodavnog odbora s radošću prihvatam. I zaista, ako se stvar suštinski razmotri, izuzimanje je opravdano i sa gledišta držanja sopstvenika rudarskih prava u toku Narodnooslobodilačke borbe i sa gledišta perspektive razvoja našeg rudarstva. Mislim da ne bi bilo ni politički opravdano da im danas vraćamo, a sutra posebnim zakonom ukidamo. Prema tome, ja bih predlog druga Andrejeva i ostalih drugova konkretizovao na taj način što bi se reči »rudarsko pravo« na mestu gde se sada nalaze brisale, a na kraju poslednjeg stava člana 1 mesto tačke stavila zapeta i dodale reči »izuzev rudarskih prava«.

U pogledu pitanja koje je postavio drug ministar Vukosavljević o stoci, živom i mrtvom inventaru seljačkih gazdinstava mogao bih da odgovorim ovoliko. To pitanje je već u Zakonodavnom odboru bilo pokrenuto. Mislim da je o tome govorio drug Frol. Ali Odbor je stao na gledište da stoku i inventar ne treba naročito izdvajati iz pojma imovine, jer se pod tim pojmom u ovom zakonu smatra celokupna imovina, prema tome i stoka i poljoprivredni inventar. Ako praksa bude zahtevala da se da bliže objašnjenje, ako se u praksi to ne bude ovako spro-

vodilo kako zakonodavac misli, daćemo ili uputstva ili tumačenja zakona.

Sreten Vukosavljević: Ako se tako mislilo, onda ja povlačim svoj predlog, jer sam ovim objašnjenjem zadovoljan.

Marko Vujačić: Velika je stvar u ovakvim trenucima donositi ovako važne i osjetljive zakone. U njima se najbolje vidi snaga naše nove narodne vlasti i našeg jedinstvenog Narodnooslobodilačkog fronta. Meni se čini da ovaj zakon pogada, to jest potpuno odgovara, osjećaju narodne pravde koji će u ovom slučaju biti potpuno zadovoljen ne samo vraćanjem imovine pravim zakonitim vlasnicima, već i kad — kao što je već predloženo — izuzmemo povraćanje rudarskih povlastica. Jer, drugovi i braćo, mi ne smijemo ponovo davati rudarska prava narodnim neprijateljima da ih oni opet otuđuju i prodaju strancima, najčešće u sumnjive ruke. Ako bismo to učinili, borci bi nam i svi grobovi naših znanih i neznanih heroja, s pravom mogli reći: Sta radite drugovi?! Zar opet raznim Sokićima i drugim tutikvanti narodnim derikožama dajete povlastice? Zašto smo se borili, — pitaće se ljudi. Ja se slažem sa svima onima koji su za to da se rudarske povlastice izuzmu od vraćanja, i mislim da predlog druga Moše sadrži konkretno rešenje.

Ministar za Srbiju Jaša Prodanović: Tačno je to što je ovde rečeno povodom člana 1 zakonskog predloga, ali, smatram, ne sasvim. Mi ne smemo, mislim nije politički mudro, da tako olako ništimo prava. Među sopstvenicima rudarskih prava bilo je možda i ispravnih ljudi, a može se raditi i o strancima. Njihove rudarske povlastice stečene su na ondašnji zakonski određen način. Mi ih, čini mi se, ne smemo jednostrano ništiti. Moguće su spoljno-političke komplikacije. Zato ih ja ne bih brisao. Ostavio bih i rudarske povlastice, a onima koji su se ogrešili o zakon, sudovi će oduzeti rudarska prava konfiskacijom imovine.

Potpredsednik Ministarskog saveta Milan Grol: Ja podržavam predlog ministra gospodina Prodanovića. Pitanje saradnje sa okupatorom je jedno, a pitanje povraćaja izvesnih prava, drugo pitanje. Mislim da u ovo osjetljivo pitanje ne bi zasada trebalo dirati. To je moje mišljenje. Mi znamo da su izvesne rudarske koncesije, ne ulazeći u to kako su one stečene, vlasništvo inostranih kompanija i one će kod svojih vlada, u to sam siguran, praviti ne malo pitanje. Nisu isključene i komplikacije baš sa našim saveznicima. Da li je to u ovom momentu politički oportuno i mudro? Ja se plašim da ovim isuviše ne prenagliamo. Toliko sam želeo da kažem.

Jakob Avšič: Ja, naprotiv, mislim da rudarske povlastice ne treba vraćati. Te promene doneo je rat. Izvesne kompanije naših današnjih saveznika predale su svoje rudnike pred sam rat Nemcima. I to je

fakat. Takvi rudnici postali su naša svojina, jer su oni u času oslobođenja bili nemačko vlasništvo. Ukratko: ja mislim da bez obzira o kome se radi, rudarska prava ne treba vraćati. Ovo je prilika da se bar izvestan deo vlasnika rudnika i rudarskih prava uopšte liše onih svojih povlastica kojima su narodno bogatstvo na lak način dizali i kojima su eksploatisali naš radni narod.

Pretsednik: Pošto primećujem da više nema govornika o ovom članu, stavljam predlog koji je formulisao drug Moša Pijade da se iz teksta čl. 1 st. 3 izostave riječi »rudarska prava«, a da se na kraju umjesto točke stavi zapeta i dodaju riječi »izuzev rudarskih prava«. Prima li se ovaj prijedlog? (Prima). Prema tome, član 1 usvojen je sa ovom izmjenom.

Prelazimo na čl. 2. Ima li ko kakvu primjedbu? (Nema). To znači da čl. 2 usvajamo u redakciji Zakonodavnog odbora. Prelazimo na čl. 3. Ima li ko kakvu primjedbu, izmjenju ili dopunu?

Frane Frol: Molim da se u 2 redu umjesto »Državnoj upravi narodnih dobara« kaže: »nadležnoj Upravi narodnih dobara«, jer je tako odlučeno u Zakonodavnom odboru, a ovo je greška prigodom umnožavanja.

Pretsednik: Prima li se ovaj prijedlog? (Prima). Ima li još kakvih primjedaba? (Nema). Objavljujem da je čl. 3 primljen sa izmjenom koju je predložio drug Frol.

Prelazimo na čl. 4. Ima li kakvih primjedaba ili dopuna? (Nema). Želi li ko da govori? (Niko). Prima li se čl. 4? (Prima).

Prelazimo na čl. 5. Ima li kakvih prijedloga ili primjedaba? (Nema). Prima li se član 5 u redakciji Zakonodavnog odbora? (Prima).

Prelazimo na čl. 6. Molim, javlja li se ko za riječ? (Niko). Pošto nema nikakvih prijedloga i primjedaba, pitam: prima li se član 6 u redakciji Zakonodavnog odbora? (Prima).

Pošto smo usvojili član 6, prelazimo na čl. 7. Ima li kakvih prijedloga za izmjene i dopune? (Nema). Stavljam na glasanje čl. 7 u redakciji Zakonodavnog odbora. Prima li se? (Prima).

Prelazimo na čl. 8. Ima li ko kakvu izmjenju ili dopunu? (Nema). Stavljam čl. 8 na glasanje onako kako ga je redigirao Zakonodavni odbor. Prima li se? (Prima).

Prelazimo na čl. 9. Ima li primjedaba?

Dr Blagoje Nešković: Meni se čini da ova rezerva, da ovaj izuzetak za one koji niti su mogli znati, niti su znali da se nalaze u tuđoj radnji, može samo uticati da se propisi o vraćanju radnji izigravaju. Međutim, nesporno je to da svi koji su, blagodareći okupatoru i kvinslinzima ušli u lokale za vreme okupacije proganjanij ljudi, treba da vrata radnje. To je, uostalom, jedno od osnovnih načela ovog zakona: sve što je u toku rata oteto ili oduzeto treba vratiti njihovim pravim

sopstvenicima. Ako bi ovaj član ostao u ovakvoj redakciji kako predlaže Zakonodavni odbor dali bismo mogućnosti za mnoge sporove, za izvitoperavanje i prosto za izigravanje zakona.

Izvestilac Moša Pijade: Ako sam dobro razumeo drug dr Nešković predlaže da se posle reči: »radnju produži« stavi tačka i sve do kraja prvog stava briše. (*Dr Blagoje Nešković:* Tako je!). Kao izvestilac Zakonodavnog odbora prihvatam ovu primedbu.

Pretsednik: Prima li se ovaj prijedlog za izmjenu člana 9? (Prima). Usvaja li se ovako izmijenjeni član 9? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Član 9 usvojen je sa izmjenom koju je predložio drug dr Nešković. Idemo dalje.

Ima li primjedaba na član 10? (Nema). Prima li se član 10 u redakciji Zakonodavnog odbora? (Prima). Član 10 usvojen je bez ikakvih izmjena.

Prelazimo na čl. 11. Želi li ko da govori ili da što primijeti?

Moša Pijade: U st. 2, u drugom redu, posle reči: »kao i« treba umetnuti reči »u slučaju«, jer je to omaškom izostavljeno.

Pretsednik: Prima li se čl. 11 sa ovom dopunom? (Prima). Ima li ko šta da primijeti na čl. 12? (Niko se ne javlja). Prima li se čl. 12? (Prima).

Prelazimo na čl. 13. Ima li ko kakvu primjedbu?

Inž. Nikola Petrović: Mislim da bliže propise u cilju izvršenja ovog zakona ne bi trebalo da donosi sam Ministar pravosuda, jer ovaj zakon obuhvata i imovinu u vidu industrijskih objekata, trgovinskih i zanatskih radnji i poljoprivrednih gazdinstava. Prema tome, za ovaj zakon i njegovo sprovođenje u život, zainteresovani su i resori industrije, trgovine i poljoprivrede, pa smatram da bi bilo mnogo korisnije da se propisi o izvršenju ovog zakona donose u saglasnosti sa svim zainteresovanim resornim ministrima.

Frane Frol: Ja u potpunosti prihvaćam primjedbu druga Petrovića, jer je ona zaista opravdana. Ja bih u smislu ovog predloga koji smo čuli dao novu redakciju člana 13 tako da on glasi:

»Bliža uputstva za sprovođenje ovog Zakona propisaće ministar pravosuda savezne Vlade u sporazumu sa ministrom industrije, trgovine, snabdevanja i poljoprivrede.«

Pretsednik: Ima li još primjedaba? (Nema). Prima li se čl. 13 u novoj redakciji druga Frola? (Prima). Ostao nam je samo još čl. 14. Prima li se? (*Glasovi:* Prima. — *Moša Pijade:* S tim da se na kraju doda: »Demokratske federativne Jugoslavije«.)

Ovim smo završili pretres projekta u pojedinostima. Pre nego što predemo na glasanje, molim izvjestioca da pročita definitivni tekst projekta.

Izvestilac Moša Pijade (čita):

Na predlog Ministarskog saveta demokratske federativne Jugoslavije, na osnovu člana 4 Odluke o vrhovnom zakonodavnom i izvršnom narodnom predstavničkom telu Jugoslavije kao privremenom organu vrhovne narodne vlasti u Jugoslaviji za vreme narodno-oslobodilačkog rata, Predsedništvo Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije donosi

ZAKON

O POSTUPANJU SA IMOVINOM KOJU SU SOPSTVENICI MORALI NAPUSTITI U TOKU OKUPACIJE I IMOVINOM KOJA IM JE ODUZETA OD STRANE OKUPATORA I NJEGOVIH POMAGAČA

Član 1

Sva imovina fizičkih i pravnih lica na području Jugoslavije, koju su sopstvenici odnosno uživaoci morali napustiti u toku okupacije zemlje, kao i imovina koja im je protivu njihove volje, uz naknadu ili bez, oduzeta kojim bilo načinom od strane okupatora ili njegovih pomagača, iz rasističkih, verskih, nacionalističkih ili političkih razloga, bilo da je napuštena ili da je pod pritiskom okupatorskih vlasti prešla u svojinu trećih lica (čl. 2 Odluke Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije od 21 novembra 1944 godine) — vraća se odmah vlasnicima bez obzira na eventualna potraživanja držaoca imovine protiv vlasnika u vezi sa ovom imovinom. Za povraćaj imovine vlasnik će se obratiti nadležnom sudu.

Ako je imovina uništena, upropašćena, nestala i tome slično — sopstveniku ostaje pravo traženja naknade štete od odgovornih lica putem građanske parnice, odnosno korišćenje propisa o naknadi ratne štete.

Pod imovinom se u smislu ovoga Zakona imaju smatrati nepokretna dobra, pokretna dobra i prava, kao i zemljišni posedi, kuće, nameštaji, šume, preduzeća sa svim postrojenjima, zalihama, hartije od vrednosti, dragocenosti, udeli, akcije, društva, udruženja svake vrste, fondovi prava uživanja, učestvovanje u radnjama i preduzećima, autorska prava, prava industrijske svojine kao i sva prava na napred pomenute predmete, izuzev rudarskih prava.

Član 2

Pitanje povraćaja prihoda odnosno plodova sopstveniku zajedno sa imovinom, kao i pitanje naknade sadašnjem držaocu za poboljšanje koje je učinio na vraćenom imanju, raspraviće se po propisima Građanskog zakonika, ukoliko se stranke same ne sporazumeju.

Sa vraćenom imanja brišu se svi stvarni tereti koji su nastali od kako je imovina oduzeta vlasniku.

Ako je savestan držalac za vreme dok je držao imanje skinuo stvarno terete sa ovog, tako da je sopstveniku vraćeno bez tereta ili

sa smanjenim teretima, on za taj iznos ima tražbeno pravo prema sopstveniku koje može obezbediti hipotekom.

Sporove po ovom članu rešava nadležni narodni sud.

Držalac ne može da uslovljava predaju imovine vlasniku prethodnom isplatom potraživanja, koja su mu priznata.

Član 3

Svako lice koje bi došlo u posed imovine označene u čl. 1 ovog zakona, dužno je istu prijaviti i predati nadležnoj upravi narodnih dobara, bez obzira da li je imovinu kupilo, bespravno prisvojilo, na čuvanje dobilo ili na drugi koji način pribavilo njenu državinu.

Okružni odbori dužni su prijaviti, pošto prikupe potrebne podatke od sreskih i mesnih odbora, nadležnoj upravi narodnih dobara onu imovinu koja je ostala kao napuštena.

Član 4

Imovinom, pomenutom u čl. 1 ovog zakona, upravlja Državna uprava narodnih dobara preko lica koja ona postavi za upravitelje do trenutka predaje imovine vlasniku, na osnovu odluke suda ili do odluke suda o prenošenju uprave nad imovinom na bližeg rodaka po odredbama ovog zakona.

Državna uprava narodnih dobara dužna je da imovinu, koja joj je poverena na upravu, preda vlasniku čim se vlasnik sa takvim zahtevom pojavi i podnese sudsko rešenje i to bez naplate takse.

Član 5

U slučajevima gde je nesumnjivo utvrđeno da je vlasnik umro, kao i u slučajevima gde se vlasnik nije pojavio, sud će na zahtev predati imovinu na upravu bližim srodnicima.

U slučaju da se više bliskih srodnika prijave u isto vreme, imovina će im se predati po redu i po delovima po kojima bi im bila predata u nasleđe, shodno propisima Gradanskog zakonika, koji bi bio primenjen u slučaju nasleđa. Ako postoji testament, testamentalni naslednik ima prvenstvo.

Lica koja polažu pravo na nasledstvo takve imovine, ne mogu zahtev za predajom imovine u nasleđe postaviti kod suda pre isteka jedne godine dana od završetka rata.

Ukoliko do sudske odluke o nasleđu drugi srodnici, koji prema st. 1 ovoga člana imaju pravo na upravu, zahtevaju da im se imovina ili deo imovine preda na upravu — nadležni narodni sud doneće odluku o tome.

Lica koja na imovini — predatoj na upravu — imaju prava uživanja, zadržavaju to svoje pravo prema opštim propisima gradanskog zakonodavstva, koje važi na teritoriji gde se imovina nalazi.

Lica koja imaju pravo izdržavanja prema vlasniku imovine, mogu ostvariti to pravo iz imovine predate na upravu.

Kao bliski srodnici smatraju se: bračni drug i lica koja su u odnosu srodstva sa vlasnikom ili njegovim bračnim drugom u pravnoj liniji, ushodnoj i nishodnoj liniji, braća i sestre, zatim posinak i poćerka, pooćim i pomajka, hranitelj i hranjenik.

Član 6

Kod donošenja odluke o predaji imovine na upravu bliskim srodnicima, sud će se rukovoditi razlozima pravičnosti prema postradaloj porodici kao i interesima narodne privrede, u duhu člana 5 Odluke Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije od 21 novembra 1944 godine, te će u slučaju da je imovina velika, ustupiti na upravu samo jedan deo imovine kako ne bi došlo do nezasluženog gomilanja bogatstva u rukama lica kojima se imovina predaje na upravu.

U odluci o ustupanju imanja srodnicima na upravu, nadležni narodni sud označiće koji deo imovine daje na upravu, kao i koji deo prihoda daje upravitelju na uživanje. Višak preko predatog dela imovine ostaje i dalje pod direktnom upravom Državne uprave narodnih dobara, a višak preko odobrenog dela prihoda predaje se Državnoj upravi narodnih dobara za račun vlasnika.

Za zaduženje i otuđenje u neophodno potrebnim ili po imovinu korisnim slučajevima potrebno je odobrenje nadležnog narodnog suda, a po predlogu Uprave narodnih dobara. Lice kome je imanje povereno na upravu bilo od strane suda, bilo od strane Državne uprave narodnih dobara, odgovorno je materijalno i krivično za ispravno upravljanje i čuvanje poverene imovine u interesu neposrednih sopstvenika odnosno naslednika.

Državnoj upravi narodnih dobara pripada pravo nadzora nad radom upravitelja određenih od nadležnog suda.

Način nadzora nad radom lica kojima je imovina iz člana 1 ovog Zakona poverena na upravu od strane suda propisaće se posebnim uputstvima.

Član 7

Gotovina, hartije od vrednosti i dragocenosti, predavaće se srodnicima samo ukoliko je to potrebno za dobro upravljanje imovinom, otpravljanje preduzeća ili radnje, odnosno za njihovo izdržavanje, ukoliko je sopstvenik po zakonu na to bio obavezan. Sve ostale pokretnosti imaju se predati srodnicima kojima je poverena uprava imovine, na čuvanje i upravu odmah.

Član 8

Industrijska, trgovačka, zanatska, posrednička ili kakva druga preduzeća ili radnje, kao i radnje slobodnih profesija, ukoliko nisu bila

od strane vlasnika ustupljena okupatoru ili stavljena na raspoloženju okupatoru te su ovome poslužila za vođenje rata, vraćaju se sopstveniku sa svim inventarom i ostalim predmetima koji su njegova svojina. U ostalom će se postupiti po čl. 2 ovog Zakona. Propisi čl. 5 i 6 ovog Zakona primeniće se i u ovom slučaju.

Član 9

Lice koje je pod uslovima iz čl. 1 ovog Zakona moralo da napusti prostorije u kojima je obavljalo kakvu zanatsku, trgovačku, industrijsku, ili drugu radnju, ima pravo da se vrati u te prostorije pod uslovom da radnju produži.

Na prostorije imaju pravo i srodnici u pravoj ushodnoj i nishodnoj liniji i bračni drug koji je imovinu dobio na upravu ako produže istu radnju pod uslovima iz stava 1 ovog člana.

Član 10

Shodno gore izloženim načelima raspraviće se i pitanje povraćaja prava uživanja, autorskih prava; prava industrijske svojine, koncesije, povraćaja fondova, akcija, učešća u radnjama i preduzećima i drugo.

Član 11

Lica koja ne postupe po naređenju iz stava 1 člana 3 ovog Zakona, kazniće se novčano do četvrtine vrednosti neprijavljene tuđe imovine koju imaju u svom držanju, ili prinudnim radom do jedne godine.

Ista lica, u slučaju svesnog prikrivanja tuđe svojine iz koristoljublja, kao i u slučaju moralne bezobzirnosti pri dolaženju u državinu tuđe imovine, kazniće se pored novčane kazne prinudnim radom do tri godine.

Ako je takvo lice kao bliži srodnik dobilo na upravu tuđu imovinu, oduzeće mu se pravo da imovinom upravlja.

Član 12

Službenici Državne uprave narodnih dobara i lica kojima ova poveri upravu nad imovinom iz st. 1 člana 1 ovog Zakona, odgovaraju za svoj rad po Zakonu o zaštiti narodnih dobara.

Član 13

Bliža uputstva za sprovođenje ovog Zakona propisaće Ministar pravosuda savezne vlade u sporazumu sa ministrima industrije, trgovine i snabdevanja i poljoprivrede.

Član 14

Ovaj Zakon stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu Demokratske Federativne Jugoslavije«.

Pretsednik: Stavljam sada Prijedlog zakona o postupanju sa imovinom koju su sopstvenici morali napustiti u toku okupacije i imovinom koja im je oduzeta od strane okupatora i njegovih pomagača na glasanje u cijelosti. Prima li se? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Objavljujem da je Zakon o postupanju sa imovinom koju su sopstvenici morali napustiti u toku okupacije i imovinom koja im je oduzeta od strane okupatora i njegovih pomagača jednoglasno usvojen u Pretsjedništvu AVNOJ-a.

Prelazimo na drugu točku dnevnoga reda: pretres Prijedloga zakona o oduzimanju ratne dobiti. Dajem riječ izvjestiocu Zakonodavnog odbora drugu Moši Pijade.

Izvestilac Moša Pijade: Zakonodavni odbor na svojim nekolikim sednicama raspravljao je o predlogu ovog zakona imajući u vidu sve primedbe, izmene i dopune koje su predlagali drugovi članovi Vlade i ostali. Tako je projekat u odboru doživio značajne izmene i dopune. Ja ću vam sada pročitati tekst zakona onako kako ga je Zakonodavni odbor usvojio (*čita*):

U cilju oduzimanja ratne dobiti od ratnih dobitnika koji su za vreme okupacije uvećali svoju imovinu iskorišćujući bedu naroda, privredne prilike ili veze sa okupatorskim vlastima, Pretsedništvo Antifasističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije donosi

ZAKON

O ODUZIMANJU RATNE DOBITI STEČENE ZA VREME NEPRIJATELJSKE OKUPACIJE

Član 1

Ratnom dobiti, koja pada pod udar ovog zakona, smatra se onaj višak (uvećanje) imovine, ma u kom obliku on bio, koji je na dan 9 maja 1945 godine imalo pravno ili fizičko lice preko imovine koju je to lice posedovalo 6 aprila 1941 godine, a koji višak potiče iz privredne ili druge delatnosti vršene za vreme rata uz iskorišćavanje izuzetnih ratnih prilika i bede naroda, te prelazi normalnu dobit koju bi to lice moglo steći u normalnim (redovnim) uslovima privređivanja, a u svojoj ukupnoj vrednosti iznosi više od 25.000 dinara DFJ.

Član 2

(1) Kao ratna dobit smatra se i onaj deo imovine, stečene za vreme označeno u čl. 1, koji je utrošen za ma kakve investicije ili za popravku štete nastale za to vreme na imovini ratnog dobitnika, ili koji je upotrebljen za otplatu njegovih dugova napravljenih pre 6 aprila 1941 godine.

(2) Ratnom dobiti smatra se i ona imovina iz čl. 1 koja je u toku rata nasledem, u vidu miraza ili poklonom preneti na drugo lice.

(3) Neće se smatrati ratnom dobiti dobiti samostalnog zanatlije koji nije upošljavao više od 1 pomoćnika i 1 učenika i dobiti zemljoradnika koji nije stalno upotrebljavao najamnu radnu snagu. Pod stalno upotrebljavanom najamnom radnom snagom neće se računati ona najamna radna snaga, koja je bila makar i stalno upotrebljavana na seljačkom gazdinstvu ili u zanatskoj radnji da bi se njome zamenila usled rata (odlaska u vojsku, internacije, zarobljeničtva, ubistva itd.) izgubljena radna snaga.

(4) Ukoliko je jedno lice iz čl. 1 usled neposrednog dejstva ratnih događaja pretrpelo štetu u toj meri da je vrednost njegove celokupne imovine na dan oslobođenja bila manja od njene vrednosti od 6 aprila 1941 godine, ono ne potpada pod odredbe ovog Zakona.

(5) Otplata dugova činjena od lica koja se u smislu čl. 2 Uredbe o likvidaciji zemljoradničkih dugova od 26 septembra 1936 godine smatraju kao zemljoradnici, a čiji posed ne prelazi površinu od 10 ha obradive zemlje, odnosno kod porodične zadruge 20 ha, ne smatra se kao ratna dobit u smislu st. 1 ovog člana.

Član 3

(1) Sreski narodnooslobodilački odbor pozvaće fizička lica, a okružni narodnooslobodilački odbori pozvaće pravna lica za koja postoji uverenje da su ratni dobitnici da podnesu prijave o svojoj dobiti za vreme rata.

(2) Za pravna lica prijavu podnosi njihov predstavnik a za mase i lica pod starateljstvom staralac.

(3) Ako je ratni dobitnik umro a njegova imovina je preneti na naslednike ili poklonoprince ili primaoca miraza, prijave podnose naslednici odnosno poklonoprinci, odnosno primaoci miraza svaki za deo imovine ratne dobiti koji je nasledio ili dobio na poklon, odnosno primio u miraz.

Član 4

(1) Visinu ratne dobiti utvrđuje komisija od 5 članova koje postavlja i smenjuje narodnooslobodilački odbor u čijem sastavu postoji poreski odeljak, a za pravna lica komisija od 5 članova koje postavlja i smenjuje okružni narodnooslobodilački odbor.

(2) Visinu ratne dobiti utvrđuje komisija onog narodnooslobodilačkog odbora na čijem području je ratni dobitnik imao za vreme okupacije stalnu radnju; ako je imao jednu ili više radnji na područjima raznih poreskih odeljaka ili nije imao stalnu radnju, visinu ratne dobiti utvrđuje komisija onog narodnooslobodilačkog odbora na čijem području ratni dobitnik ima domaćinstvo.

(3) Za pravno lice nadležna je komisija onog okružnog narodno-oslobodilačkog odbora na čijem području se nalazilo sedište uprave pravnog lica na dan oslobodenja.

Član 5

(1) Nadležni narodnooslobodilački odbori dužni su da od dana obnarodovanja ovog Zakona prikupljaju podatke za svakog ratnog dobitnika. Sve vlasti, ustanove i lica dužni su da narodnooslobodilačkim odborima, na njihov zahtev, pruže sve podatke kojima raspolaze o poslovanju pojedinih ratnih dobitnika.

(2) Isto tako dužno je i svako lice koje je za vreme naznačeno u čl. 1 ovog Zakona otudilo nepokretnu imovinu, ili koje je otudilo odjednom zlato, nakit i drugu pokretnu imovinu u vrednosti preko 2.500.— dinara DFJ da prijavi ime kupca i prodajnu cenu nadležnom narodnooslobodilačkom odboru u roku od 30 dana od dana obnarodovanja opšteg javnog poziva iz čl. 3.

Član 6

Finansiski organ koga odredi nadležni narodnooslobodilački odbor kao referenta za ratnu dobit, sastaviće za nadležnu komisiju predloge o visini ratne dobiti na osnovu prijave, referata (gde ne postoji prijava) i prikupljenih podataka odnosno ličnog saznanja.

Član 7

(1) Visinu ratne dobiti komisija utvrđuje slobodnom ocenom pri kojoj treba uzeti u obzir na prvom mestu prijavu odnosno referat, prikupljene podatke i predlog referenta za ratnu dobit.

(2) Sednicama komisije prisustvuje i pomaže joj u radu referent za ratnu dobit nadležnog narodnooslobodilačkog odbora.

(3) Pre početka rada članovi komisije polažu zakletvu.

(4) Rasprave komisije su javne.

Član 8

Ratna dobit, utvrđena po prednjim odredbama, oduzima se ratnom dobitniku u celom iznosu u fond za pomaganje nastradalih krajeva i žrtava rata i fašističke okupacije.

Član 9

(1) O utvrđenoj ratnoj dobiti komisija pismeno izveštava ratnog dobitnika. On je dužan da utvrđeni novčani iznos ratne dobiti plati u roku od 30 dana od dana saopštenja.

(2) Ukoliko ratni dobitnik dokaže da mu je s obzirom na nelikvidnost njegove imovine nemoguće uplatiti određeni iznos ratne dobiti u

roku od 30 dana, komisija mu može dozvoliti otplatu u obrocima kako je to predviđeno čl. Zakona o neposrednim porezima. Pored toga odluka komisije o ratnoj dobiti objaviće se na vidnom mestu u zgradi gde komisija obavlja svoj posao.

Član 10

(1) Ratni dobitnik može se žaliti na visinu utvrđene ratne dobiti komisiji navedenoj u čl. 11. Žalba se predaje narodnooslobodilačkom odboru, kod koga je utvrđena visina ratne dobiti, u roku od 30 dana od dana saopštenja odluke o visini ratne dobiti.

Svaki punoletni građanin-ka sa teritorije odnosnog narodnooslobodilačkog odbora može podneti žalbu protiv visine ratne dobiti određenu od komisije, ako nalazi da je visina ratne dobiti određena od komisije manja od one za koju on podnosi dokaze.

(2) Žalba ne zadržava naplatu.

Član 11

(1) Po žalbama na odluke komisije sreskog narodnooslobodilačkog odbora o visini ratne dobiti rešava komisija za utvrđivanje ratne dobiti pri okružnom narodnooslobodilačkom odboru, a po žalbama na odluke o ratnoj dobiti koje u prvom stepenu donosi komisija okružnog narodnooslobodilačkog odbora rešava komisija od 5 članova koju bira Oblasni ili Pokrajinski (Glavni) narodnooslobodilački odbor, a u federalnim zemljama gde ovih nema, komisija koju bira vrhovno zakonodavno telo.

(2) Odluke koje po žalbama donose navedene komisije pravosnažne su.

Član 12

(1) Naplatu utvrđenog novčanog iznosa ratne dobiti vrši sreski narodnooslobodilački odbor, odnosno onaj mesni narodnooslobodilački odbor koga za to ovlasti sreski narodnooslobodilački odbor.

(2) U pogledu naplate i osiguranja primenjivaće se odredbe o naplati neposrednih poreza.

Član 13

(1) Ratni dobitnik koji u redovnom roku ne podnese prijavu o ratnoj dobiti, pored utvrđenog iznosa ratne dobiti platiće na ime kazne 15% od utvrđene ratne dobiti, a 30% ako prijavu ne preda ni u roku određenom posebnim pismenim pozivom.

(2) Novčane kazne može biti oslobođeno samo ono lice koje dokaže da ga je neka neotklonjiva smetnja sprečila da podnese prijavu.

(3) Ratni dobitnici pomenuti u drugom stavu čl. 3 koji ne dadnu tražene podatke ili dadnu netačne kazniće se od dva do šest meseci prinudnog rada.

Član 14

Pravo države na oduzimanje ratne dobiti i pravo države na izricanje novčane kazne (čl. 13) i kazne prinudnog rada ne zastareva.

Član 15

Ovlašćuje se Ministar finansija da izdaje uputstva za primenu ovog zakona.

Član 16

Ovaj zakon stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu«.

Pretsednik: Čuli ste tekst prijedloga kako ga je usvojio Zakonodavni odbor. Otvaram diskusiju u načelu. Ko želi da govori?

Marko Vujačić: Ja pozdravljam donošenje ovoga važnoga zakona. On je preka potreba, on pretstavlja ostvarenje želja naših širokih narodnih masa da se svim ratnim špekulantima, zabušantima i narodnim neprijateljima oduzme sve ono što su na lak i nepošten način zaradili, da se vrati narodu ono što su oni u najtežim i najsudbonosnijim trenucima u životu i istoriji naših naroda na nemoralan način stekli iskorišćujući bedu i nevolje koje je našim narodima prčinjavao neprijatelj i sve njegove slugeranje, narodne izdajice — da bi se bogatili i zidali palate. Zato ja vjerujem da će donošenje ovog zakona pozdraviti cio naš narod širom domovine. A i ovo predstavničko tijelo, izniklo u borbi naših naroda za slobodu i nezavisnost, za jedan bolji život i viši moral, kažem, donošenje ovog zakona pretstavlja dug našeg najvišeg zakonodavnog tijela prema našim narodima.

Ma da ću ja sa oduševljenjem glasati za ovaj zakon, ja bih ipak stavio jednu primjedbu. Molio bih da se unese u njega još jedna stvar koju ću ja sada predložiti. Ja ću je kazati, a vi razmotrite i usvojite, drugovi, ako mislite da je pravilno. Ja tražim da se odredbe ovog zakona protegnu i na one naše državljane koji su za vrijeme rata, dok su naši seljaci i radnici, žene i naša dična omladina, krvarili, ginuli kao heroji za slobodu, da se ti naši državljani koji su se bogatili i bezbrižno živjeli van naših granica liše sve one imovine koju su za to vrijeme stekli. To je, mislim, pravo, a što je pravo i bogu je drago, veli naš narod. To sam imao da kažem.

Bane Andrejev: Ja nemam potrebe da naglašavam da sam za ovaj zakon. To se samo po sebi razume. Hteo sam i ja da skrenem pažnju na to da je u celoj ovoj stvari najvažnije da se zakon dobro i brzo sprovede u život. Dobro, — mislim da se oduzme svima onima koji su ratne prilike i nedaće najširih narodnih masa koristili za bogaćenje, a brzo — mislim da se onemoguću svako prikriivanje i otuđivanje dobiti stečene za vreme rata. Ali ja verujem da će to komisije na terenu pravilno i efikasno sprovesti, a garancija je za to da će

komisije imenovati i birati naša predstavnička tela, narodni odbori i vrhovna zakonodavna tela.

Potpredsednik Ministarskog saveta Milan Grol: Ja, gospodo, ovde moram da stavim izvesne rezerve. Zakon je isuviše važan i delikatan da bi mogao sa ovako lakim, širokim i poroznim formulacijama, koje stvaraju isto tako neiscrpane mogućnosti za odstupanje od intencija zakonodavca, za, ako hoćete, proizvoljna tumačenja, a to znači i za gonjenje onih koji, po jednom objektivnom i čvrstom kriterijumu pravde i morala, ne bi mogli biti pozivani na odgovornost — jedan takav zakon, mislim, ne može ulivati poverenje, ono poverenje koje zakon ovakve materije i ovakvog značaja neophodno mora da ima. Jer, gospodo, vremena su bila veoma teška. Rat je nevoljama koje je svakodnevno donosio stvarao u narodu jednu nenormalnu, ratnu psihologiju, psihologiju razdraženosti do vrhunca, raspaljivao strasti. I u takvoj situaciji dati u ruke jednom aparatu, ne baš vičnom da radi samo u okviru zakona, dati jedan ovakav zakon, mislim da nije baš tako laka stvar. Ovde su se naravno čula i sasvim drugačija mišljenja. Ja sam bio dužan da upozorim na to do čega može dovesti jedan ovako izraden zakon. Ja sam, dakle, bio dužan da kažem što o ovome predmetu mislim.

Ministar za Srbiju Jaša Prodanović: Ja isto tako želim da izjavim da i ja stavljam izvesne rezerve. Zakon je neobično važan, ali je on po mom mišljenju mnogo više politički nego ekonomski. Zakon je jedno, a praksa može biti sasvim nešto drugo. Ja smatram da je oduzimanje ratne dobiti potpuno na svom mestu. To traži i jedan viši moral, moral našeg narodnog shvatanja o tome da se nikad narodna nevolja i muka ne sme koristiti za bilo čije bogaćenje. Kažem, ovo je pitanje na čijoj je strani i pravo i moral. Kamo te lepe sreće da je jedan takav zakon bio donesen posle solunskog fronta i da je bio rigorozno sproveden. Ali ono što nije tada učinjeno, evo mi činimo sada. Međutim, mi koji nosimo političku i moralnu odgovornost za rad organa u čitavoj zemlji, moramo učiniti sve da se obezbedi pravilno sprovođenje ne samo ovog, već svih zakona, da se ispravni građani ne proganjaju zato što se ovome ili onome ne dopadaju, ili zato što se o njima tu ili tamo na razne načine, često bez osnova, ili bar bez punog opravdanja, ovako ili onako misli. Ja još jednom skrećem pažnju da je mnogo važnije, upravo da je najvažnije u svemu ovome, kako će se zakon primenjivati, a ne kakve su mu formulacije na čemu insistira gospodin Grol. Formulacije su važne, nema sumnje. One su čak vrlo važne, ali formulacije su ustvari teorija, a primena zakona je realnost, život. Tu se jedino ocenjuje njegova prava vrednost, vrednost svakog zakona je u njegovoj primeni.

Prema tome, i najbolje formulisan zakon može biti pogrešno, vrlo pogrešno primenjivan, kao što i zakon sa slabijim formulacijama može

biti dobro i pravilno primenjivan, pravilno, mislim, bez krivog i subjektivnog postupanja. Kao što rekoh, naša je dužnost u ovom trenutku da svim silama nastojimo da mu primena bude pravična i poštena, a kad to bude obezbeđeno, onda ćemo zaista imati uverenje da je zakon dobar.

Moša Pijade: Gospodin potpredsednik Grol i ministar g. Prodanović dali su izvesne rezerve i kritiku zakonskog projekta. Mi smo se svi, od predlagača do Zakonodavnog odbora, trudili da mu damo što bolje formulacije, da što potpunije i pravilnije obuhvatimo ne samo ovu materiju, već i da organima narodne vlasti, komisijama, to jest onima koji će ga sprovesti, damo zaista takav zakon koji će obezbediti i puno ostvarenje intencija zakonodavca i pravilan i nepristrasan postupak. Zato su rezerve gospode Grola i Prodanovića, po mom shvaćanju, bezrazložne. Ja ih uveravam da će organi, koji će zakon sprovesti, umeti da ga tačno i pravilno primenjuju, a ukoliko i bude izvesnih omaški i pogrešaka, zakonom je priznato pravo žalbe i na taj način data je puna garancija da će viši organi pogreške i nepravilnosti u postupku prvostepenih komisija izmeniti ili poništiti.

Pretsednik: Pošto se, vidim, više niko ne javlja za riječ, ja bih zaključio diskusiju u načelu. Pitam: prima li se Prijedlog zakona o oduzimanju ratne dobiti stečene za vrijeme neprijateljske okupacije? (Prima). Prelazimo na pretres u pojedinostima. Stavljam na diskusiju naslov i čl. 1.

Marko Vujačić: U pogledu ovog člana 1, ja bih predložio da se ono što sam rekao u načelnoj debati unese ovdje, naime, da se dobit stečena za vrijeme rata i van granica zemlje — stavlja pod udar ovog zakona. Zato predlažem da se poslije riječi: »za vreme rata« dodadu riječi: »u zemlji ili van nje«.

Pretsednik: Ima li ko još kakvu primjedbu? (Nema). Prima li se prijedlog druga Vujačića? (Prima). Prema tome, usvojili smo naslov i čl. 1 kako je predložio Zakonodavni odbor sa dopunom druga Vujačića.

Prelazimo na čl. 2. Želi li ko da govori? (Niko). Prima li se čl. 2 u redakciji Zakonodavnog odbora? (Prima). Član 2 usvojen je jednoglasno.

Prelazimo na čl. 3. Ima li ko kakvih prijedloga za izmjenu i dopunu? (Nema). Stavljam čl. 3 na glasanje u redakciji koju je dao Zakonodavni odbor. Prima li se? (Prima).

Prelazimo na čl. 4. Ima li ko kakvu primjedbu? (Nema). Stavljam na glasanje čl. 4 u redakciji Zakonodavnog odbora. Prima li se? (Prima). Primljen je i čl. 4.

Sada je na redu čl. 5. Ima li ko kakav prijedlog za dopunu ili izmjenu?

Vladislav Ribnikar: Ako bismo ostavili obavezu da se prijavljuje sva otuđena imovina do ovako malog iznosa koji projekat predviđa,

moglo bi da dođe do mnogobrojnih nepotrebnih i po finansiskom efektu sitnih sporova. Početna vrednost za ovaj slučaj svakako bi trebalo da bude mnogo veća, najmanje 4—5000 dinara.

Dr Blagoje Nešković: I ja delim mišljenje druga Ribnikara. Sma- tram da bi se komisije gubile u sitnicama ako bi imale da se bave i tako malim vrednostima. Moj bi predlog bio da se ovo povisi na din. 5.000.

Moša Pijade: Možda drugovi imaju pravo. Ne — možda, već imaju pravo, i zato im se ja pridružujem u zahtevu da se ova suma poveća.

Pretsednik: Ako nema drugih prijedloga, ja bih stavio prijedlog da se iznos u čl. 5 poveća, kako su to drugovi predložili, to jest, na din. 5.000. Prima li se? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Član 5 je primljen sa izmjenom da se u slučaju otuđivanja vrijednosti stvari mora prijaviti ako vrijednost iznosi din. 5.000 umjesto 2.500.

Prelazimo na čl. 6. Ima li primjedaba? (Nema). To znači da član 6 usvajamo u redakciji Zakonodavnog odbora. (*Glasovi:* Tako je!).

Na redu je član 7. Ima li prijedloga ili primjedaba. (Nema). Prima li se čl. 7 kako ga je usvojio Zakonodavni odbor? (Prima). Onda možemo dalje.

Ima li prijedloga ili primjedaba na čl. 8?

Moša Pijade: Ovde, između reči »u iznosu u« i reči »fond« treba ubaciti reč »korist«, jer je to omaška. Ovako je jasnije: »oduzima se... u celom iznosu u korist fonda...«.

Pretsednik: Prima li se ova dopuna? (Prima). Prema tome, usvojili smo i čl. 8.

Prelazimo na čl. 9. Za riječ se javio drug Frol.

Frane Frol: Po našoj pravničkoj terminologiji stav 2 ovog člana, koji je u Zakonodavnom odboru prihvaćen po prijedlogu druga Hebranga, trebalo bi nešto izmijeniti. Tako, umjesto: »komisija mu može dozvoliti otplatu u obrocima kako je predviđeno čl. Zakona o neposrednim porezima... — trebalo bi reći »komisija mu može dopustiti otplatu u obrocima shodno odredbama o neposrednim porezima«. Ova izmjena je potrebna zbog toga što ne bi trebalo citirati članove zakona o neposrednim porezima, jer je to zakon stare Jugoslavije. To je politički nezgodno. Dovoljno je reći da se postupa shodno odredbama o neposrednim porezima, jer postoje izvjesni propisi koje smo mi donijeli i poslije rata iz ove materije. Na ovaj način, to jest ovakvom novom stilizacijom, mi se ustvari pozivamo na sve važeće propise o neposrednim porezima.

Pretsednik: Da li ima još kakvih primjedaba? (Nema). Primaju li se izmjene koje je predložio drug Frol? (Primaju se). Stavljam čl. 9

sa izmjenama koje smo sada prihvatili na glasanje. Prima li se? (Prima). Na ovaj način usvojili smo i čl. 9.

Prelazimo na čl. 10.

Vladislav Ribnikar: Ja bih hteo da skrenem pažnju na to da se u čl. 7, 8 i 9 kaže da ratnu dobit komisije utvrđuju, a ovde stoji »određuju«. Međutim, ne samo da se to mora ujednačiti, saobraziti, već je i mnogo tačnije u smislu zakona reći »utvrđuju«, nego »određuju«. (*Moša Pijade:* Pravično).

Frane Frol: Ovaj član ustvari ima tri stava, a ne dva. To bi trebalo ispraviti.

Mile Peruničić: Ja predlažem da se ovaj stav 2, upravo po predlogu druga Frola stav 3, u celosti izostavi, jer se o žalbi govori u drugom stavu. Ovde to uopšte, čini mi se, nije potrebno. Izgleda mi nekako suvišna ova odredba.

Dr Blagoje Nešković: Stvarno, zašto je to uneseno? To se samo po sebi razume da izvršenje rešenja donesenih po ovom zakonu ne mogu biti odložena ako je neko izjavio žalbu. Treba ovo brisati, po mom mišljenju.

Pretsednik: Ako drugih primjedaba nema, ja konstatiram da je stavljen prijedlog da se stav 2 ovog člana, prema redakciji Zakonodavnog odbora, briše. Ponavljam: ima li slučajno nekih drugih prijedloga? (Nema). Stavljam prijedlog drugova Peruničića i Neškovića o brisanju stava 2 prvobitnog prijedloga na glasanje. Prima li se? (Prima.) Objavljujem da je čl. 11 usvojen sa izmjenama koje su predložili drugovi V. Ribnikar, M. Peruničić i dr Nešković.

Izvestilac Moša Pijade: Molim samo jednu napomenu. Da bi stvar bila jasna u čl. 10 na dva mesta reči »određuju« promenjene su na »utvrđuju«. Stav 2 predloga Zakonodavnog odbora je brisan, a po predlogu druga Frola novi pasus u prvome stavu koji počinje rečima: »Svaki punoletni građanin . . .« postao je stav 2. (*Frane Frol:* Tako je!).

Pretsednik: Meni se čini da je to bilo i u samom činu glasanja drugovima jasno. (Jeste).

Prelazimo na čl. 11. Riječ ima drug Frol.

Frane Frol: Glede st. 2 ovog člana imam prijedlog da se on prestiluzuje tako, da se unese odredba o tome u kome su roku komisije za utvrđivanje ratne dobiti dužne donijeti svoje odluke po žalbama koje su im upućene. Mislim da bi taj rok trebalo da bude 15 dana. Po ovom mom prijedlogu stav 2 trebalo bi da glasi:

»(2) Odluke po podnetim žalbama, koje navedene komisije imaju donijeti u roku od 15 dana, pravosnažne su.«

Izvestilac Moša Pijade: U ime Zakonodavnog odbora primam ovu izmenu, jer je zaista potrebno odrediti rok u kome su komisije dužne doneti rešenje po žalbama, pošto bi se u protivnom pitanje rešenja o žalbama otezalo utoliko pre što žalba ne zadržava izvršenje rešenja komisije o utvrđivanju ratne dobiti.

Vlada Zečević: Da li u federalnim jedinicama komisije bira ili imenuje predsedništvo zemaljskog antifašističkog veća? Ja bih rekao da bolje odgovara brzini rada u izvršenju zakona da komisije prosto imenuje predsedništvo zemaljskog antifašističkog veća.

Izvestilac Moša Pijade: Ja se s tim ne bih složio. Predlogom druga Zečevića mi bismo politički umanjili značaj komisija, jer je velika razlika da li nekog imenuje predsedništvo antifašističkog veća ili ga bira samo veće, to jest plenum veća. Ne verujem da bi se nešto dobilo i u brzini. To uostalom ne bi bilo ni potrebno. Mislim da je demokratskije, ako tako mogu reći, da se bira nego da se imenuje, postavlja. Uostalom, jedna od osnovnih karakteristika naše vlasti je izbornost njenih organa. Narod će ovako birati posredno komisije za utvrđivanje ratne dobiti, koje će u ime naroda, — a to će reći s mnogo više autoriteta, — odlučivati ako su one birane, a ne postavljene dekretom. Nije svejedno da li je neko biran ili dekretom postavljen.

Predsednik: Ima li još ko šta da primijeti? (Nema). Onda možemo preći na odlučivanje. Postoje, kao što ste čuli, dva prijedloga. Prijedlog druga Zečevića i prijedlog druga Moše. Stavljam prvo na glasanje prijedlog druga Zečevića. Ko je za? (Javila se samo Vlada Zečević). Prema tome, možemo smatrati da je usvojen prijedlog druga Moše Pijade? (Glasovi: Tako je.) To znači, ostaje ova stvar kao što je Zakonodavni odbor predložio. Sad stavljam na glasanje prijedlog za novu redakciju stava 2 čl. 11 koju je predložio drug Frol. Prima li se? (Prima). Ima li ko protiv? (Nema). Objavlujem da je čl. 11 primljen po prijedlogu Zakonodavnog odbora i izmjenom stava 2 po prijedlogu druga Frola.

Prelazimo na čl. 12. Ima li primjedaba? (Nema). Onda pitam: prima li se čl. 12 prema prijedlogu Zakonodavnog odbora? (Prima). Idemo dalje. Za riječ se javio drug Frol.

Ministar pravosuđa Frane Frol: Predlažem, u ime podnosioca ovog zakonskog prijedloga, da se treći stav ovog člana u cijelosti izostavi.

Izvestilac Moša Pijade: Zakonodavni odbor je dao već saglasnost za to.

Predsednik: Ako drugih prijedloga nema, stavljam čl. 13 na glasanje, s tim što se prema prijedlogu druga Frola posljednji stav izostavlja. Prima li se čl. 13 bez posljednjeg stava iz prijedloga Zakonodavnog odbora? (Prima).

Prelazimo na čl. 14. Ima li ko kakvu dopunu ili izmjenu? (Nema). Stavljam član 14 na glasanje. Prima li se? (Prima).

Prelazimo na čl. 15. Ima li ko kakvu primjedbu? (Nema). Znači da smo usvojili i pretposljednji član ovog zakonskog prijedloga.

Ostao nam je još samo posljednji član 16.

Izvestilac Moša Pijade: I njega ćemo usvojiti kad na kraju damo »Demokratske federativne Jugoslavije«, jer se naš službeni organ zove »Službeni list DFJ«.

Pretsednik: Prima li se čl. 16 sa ovom dopunom? (Prima). Objavljujem da je time završen pretres u pojedinostima.

Stavljam Prijedlog zakona o oduzimanju ratne dobiti stečene za vrijeme neprijateljske okupacije na glasanje u cijelosti. Prima li se? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Objavljujem da je Zakon o oduzimanju ratne dobiti stečene za vrijeme neprijateljske okupacije jednoglasno usvojen u Pretsjedništvu AVNOJ-a.

Prelazimo na treću točku dnevnoga reda: pretres Prijedloga zakona o zaštiti narodnih dobara i njihovom upravom.

Imade riječ izvestilac Zakonodavnog odbora drug Moša Pijade

Izvestilac Moša Pijade: U Zakonodavnom odboru mi smo ovaj zakonski predlog dosta dugo proučavali. On je doživeo tri redakcije, i posljednju, treću po redu, koju je Zakonodavni odbor usvojio na posljednjoj sednici ja ću vam sada pročitati i molim da je prihvatite. Predlog Zakonodavnog odbora glasi (*čita*):

PREDLOG ZAKONA

O ZAŠTITI NARODNIH DOBARA I NJIHOVOM UPRAVLJANJU

Član 1

1) Sva nepokretna i pokretna dobra koja su na osnovu Odluke AVNOJ-a od 21 novembra 1944 godine prešla u državnu svojinu postala su danom stupanja na snagu te Odluke narodna imovina na čiju je svojinu pravo države nezastarivo.

2) Gornja odredba se primenjuje i na ona dobra koja pređu u svojinu države rešenjima i presudama donetim naknadno od nadležnih vlasti na osnovu gornje Odluke i drugih zakona i to danom donošenja ovih presuda i rešenja.

Član 2

1) Sva lica i sve javne vlasti i ustanove, kao i službenici u čijoj se državi na dan objavljivanja ovog Zakona zateče imovina iz člana 1, bez obzira na način na koji je ta imovina dospela u njikovu državinu, dužna su da najdalje u roku od 30 dana od stupanja ovog Zakona na snagu prijave istu saveznoj odnosno zemaljskim upravama narodnih dobara, ukoliko to nije već ranije učinjeno, i to u dva primerka

s tačnim opisom predmeta i naznačenjem načina na koji su do njih došli.

2) U selima prijava se može učiniti i usmeno kod mesne vlasti, koja će o tome sastaviti zapisnik i isti smesta uputiti nadležnoj upravi narodnih dobara.

Član 3

Lica u čijoj se državini nalaze narodna dobra, ne smeju istima raspolagati niti ma kome davati na upotrebu bez pismenog odobrenja savezne odnosno zemaljske uprave narodnih dobara, ili onih organa koje ove uprave za to ovlaste.

Član 4

Sve promene u vlasništvu dobara navedenih u članu 1 ovog Zakona, sva opterećenja i zaduživanja pomenute imovine učinjena posle prelaska u državnu svojinu, kao i sve promene u statusu ovih dobara obavljene putem pravnih poslova, koji padaju pod udar člana 6 Odluke AVNOJ-a od 21 novembra 1944 godine, nemaju pravnog dejstva prema državi. Uprave narodnih dobara ovlašćene su da pomenutu imovinu mogu u svako doba oduzeti od njenih držalaca i postupiti sa njom kao sa narodnom imovinom.

Član 5

Lica koja su postavljena da upravljaju i rukovode narodnim dobrima ili imovinom stavljenom pod kontrolu države, dužna su da to učine kao dobri i savesni privrednici.

Dužnosti lica koja upravljaju i rukovode narodnim dobrima naročito su sledeće:

1) preuzimanje svih potrebnih mera za tačan popis i utvrđivanje imovine koja im je poverena;

2) preuzimanje svih potrebnih mera za obezbeđenje, čuvanje i racionalno iskorišćavanje pomenute imovine;

3) savesno i blagovremeno izvršavanje naređenja, uputstava i proizvodnih zadataka izdatih od nadležnih vlasti (ako rukovodilac smatra da se ove naredbe, uputstva i proizvodni zadaci s obzirom na konkretne okolnosti ne mogu izvršiti, dužan je da o tome blagovremeno obavesti vlast koja ih je izdala i zatraži njenu novu odluku);

4) tačno obaveštavanje o poslovanju i proizvodnim mogućnostima poverenih im dobara i to u rokovima, koje bude propisala nadležna nadzorna vlast;

5) brižljiv nadzor nad urednim vođenjem knjiga u preduzećima i ispravnim materijalnim rukovanjem narodnim dobrima;

6) stavljanje predloga za što racionalnije iskorišćavanje poverene im narodne imovine.

Član 6

1) Lica kojima je povereno upravljanje i rukovođenje narodnim dobrima odgovorna su za savesno i pravilno izvršavanje svih propisa, naredaba i uputstava, koja izdaju nadležne vlasti, kao i za sve zlonamerne radnje ili nedovoljnu brižljivost u pogledu zaštite, rukovanja i racionalnog iskorišćavanja narodnih dobara;

2) Zabranjeno je licima koja upravljaju i rukovode narodnim dobrima:

a) svaka mera raspolaganja narodnim dobrima ma u kom obliku, izuzev u granicama ovlašćenja koja su im data od strane nadležne nadzorne vlasti;

b) odavanje poslovnih tajni poverenih im preduzeća, davanje podataka nepozvanim licima o stanju poslova i unutrašnjim prilikama u preduzeću.

Član 7

1) Prekršaji propisa iz člana 2 i 3 ovog Zakona kažnjavaju se:

a) novčanom kaznom u visini do polovine neprijavljene imovine;

b) prinudnim radom do 3 godine.

2) Kazne pod a) i b) mogu biti izrečene svaka za sebe ili i zajedno.

3) U težim slučajevima može se izreći i kazna konfiskacije imovine osuđenoga.

Član 8

1) Lica kojima je poverena uprava ili čuvanje narodnih dobara ili koja se nalaze u službi pri nekom narodnom dobru kao radnici i nameštenici, ako postupaju sa narodnim dobrom nesavesno i nebrižljivo, tako da od takvog postupka narodno dobro trpi štetu ili se smanji proizvodna sposobnost dobra ili rad dobra ne odgovara postavljenom mu privrednom planu, kazniće se zatvorom od jedne do tri godine.

2) Ako je pričinjena šteta mala ima mesta disciplinskoj kazni i naplati štete.

Član 9

1) Ista lica ako potkradaju povereno im narodno dobro ili ga poklanjaju ili ga prodaju za svoju ličnu korist ili ga nesavesno rasipaju ili dozvoljavaju njegovo razvlačenje ili potkradanje od strane trećih lica, kazniće se strogim zatvorom od dve do pet godina.

2) U slučaju male krađe kazna se može odmeriti ispod određenog minimuma i odrediti naplata štete.

3) U težim slučajevima, ako je delo izvršeno u nameri da se narodnom dobru nanese šteta s ciljem smetanja narodne privrede, delo se kažnjava po članu 4 t. 4 Zakona o suzbijanju nedozvoljene spekulacije privredne sabotaže.

Član 10

1) Ista lica bilo u građanskoj ili vojnoj službi ako samovlasno i neovlašćeno prisvoje neko narodno dobro ili ratni plen ili dobro koje tek ima da pređe u državnu svojinu ili pod državnu upravu kazniće se strogim zatvorom od 1 do 10 godina.

2) Ista lica ako takvo dobro iz tačke 1 ovog člana neovlašćeno zauzmu i priključe njima poverenom dobru kazniće se zatvorom od 1 do 12 meseci. U slučaju da od takvog postupka nastane veća šteta za državu i privredu, ili da je postupak imao karakter pljačke ili da je doveo do kontrolisanog rasipanja narodne imovine, krivac će se kazniti strogim zatvorom od 1 do 5 godina.

Član 11

Službenik koji prima ili izdaje pokretnu i nepokretnu narodnu imovinu bez popisa i protivno postojećim propisima o rukovanju narodnom imovinom, kazniće se zatvorom od 6 meseci do 2 godine.

U slučaju da to radi ponovljeno ili da se prouzrokuje veća šteta kazniće se strogim zatvorom od 1 do 3 godine.

Član 12

Službenik koji primi mito da bi neku državnu imovinu, stan ili nameštaj ustupio na korišćenje licu koje je dalo mito, kazniće se strogim zatvorom od 2 do 6 godina. Istom kaznom kazniće se i lice koje je dalo ili ponudilo mito službeniku.

Član 13

1) Pored kazni predviđenih u članu 7 do 12 ovog Zakona, može se u isto vreme izreći i kazna delimične ili potpune konfiskacije imovine osuđenog, kao i kazna gubitka građanskih prava posle izdržane kazne.

2) Smrtna kazna za dela po ovom Zakonu izriče se u težim slučajevima kad je izvršilac dela postupio s naročitom bezobzirnošću protiv narodnih interesa ili im je u zloj nameri naneo veliku štetu.

Član 14

1) Za sprovođenje postupka i donošenja presude po ovom Zakonu nadležan je Sreski narodni sud. Ako se u tom postupku dokaže da bi delo kažnjivo po ovom Zakonu moglo povući sa sobom smrtnu kaznu, Sreski narodni sud će obustaviti postupak i čitav predmet dostaviti nadležnom Okružnom sudu.

2) Postupak za prekršaje iz člana 7 do 12 ovog Zakona pokreće se na prijavu ma kog lica ili po zvaničnoj dužnosti. Sve vlasti koje dođu do saznanja o postojanju dela iz ovog Zakona dužne su podneti prijavu nadležnom Sreskom sudu.

Član 15

Protiv presuda narodnih sudova donetih u prvom stepenu, ima mesta žalbi u roku od mesec dana od dana saopštenja presude na viši Narodni sud, čija je presuda konačna i izvršna. Žalba po pravilu ne zadržava izvršenje presude, izuzev slučajeva smrtno kazne, ali sud može da odloži izvršenje do pravosnažnosti presude, ako postoji opasnost da bi usled izvršenja presude nastala za osuđenog nepopravljiva šteta.

Član 16

Redovni narodni sudovi mogu narediti da se okrivljeno lice pritvori, ako postoji opasnost bekstva, kao i u slučajevima kada je u pitanju delo za koje bi se mogla izreći smrtna kazna.

Član 17

Ovaj Zakon stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu«.

Pretsednik: Pošto ste saslušali prijedlog Zakonodavnog odbora, otvaram diskusiju u načelu. Za riječ se javlja drug Sreten Vukosavljević.

Sreten Vukosavljević: Ovaj zakon je nesumnjivo bio potreban. Ukoliko njime ne postignemo da se prikupi sva imovina koja pripada narodu, to jest državna imovina, a nalazi se danas tu i tamo, prijavljena ili neprijavljena, a postignemo to da se sva ona imovina kojom sada upravljamo zaštititi od daljeg raznošenja i upropašćivanja, ako postignemo da poboljšamo način i postupak čuvanja i raspolaganja njome, postićićemo mnogo. A bilo je, koliko sam ja čuo, i pojava kojima se ne možemo pohvaliti. Međutim, ako mi nastanemo da se ovaj zakon, za koji ja mislim da je dobar, sprovede do kraja on će doneti lepe rezultate. A ja sam uveren u to da mi imamo snage i mogućnosti da ga u potpunosti sprovedemo i za to izjavljujem da ga u načelu primam. Zadržavam sebi pravo da u diskusiji u pojedinostima stavim izvesne primedbe.

Nikola Petrović: Stvar zaštite i upravljanja državnom i narodnom imovinom za nas mora biti vrlo važna. Pitanje zaštite narodne imovine je nerazlučno vezano za dobru organizaciju upravljanja i raspolaganja njome. Osnovane su, kao što znate, savezna i zemaljske uprave narodnih dobara. One su uspele da registruju i da obuhvate veliki deo narodne imovine. Ali to nije dovoljno. Još se mnogo imovine nalazi kod pojedinih odbora, državnih nadležstava i ustanova i pojedinaca koja nikome nije prijavljena ili bar kao takva nije zavedena. Možda je ovaj zakon i zakasnio, u izvesnom smislu. Ja lično mislim da ga je trebalo i ranije doneti. Ali ni sada nije kasno. Treba samo energično sprovesti sve mere koje on predviđa i uspeh neće izostati. U radu naših uprava narodnih dobara, naročito u Vojvodini, a i u drugim krajevima

bilo je slabosti. No to je u izvesnom stepenu i moralo da bude. Ali posle donošenja ovog zakona, upravo njegovim sprovođenjem u život treba da nestanu i sve one negativne pojave kojih je dosada tu i tako bilo.

Potpredsednik Ministarskog saveta Milan Grol: Dobro je što se donosi ovaj zakon. Druga je stvar kakav će efekat biti od njegove primene. No u svakom slučaju dobro je što se on donosi. Koliko sam ja video, on u prvom redu treba da doprinese da se sva ona imovina koja je došla u posed države prijavi, kako bi uprave državnih dobara mogle da vode dalje brigu o njoj i da je štite. Nisam ubeden da li će se u tome u potpunosti uspeti. Koliko sam obavešten mnogo je te imovine neodgovorno razneseno. U interegnumu razvlačili su je mnogi, pa čak njome i trgovali. To naročito važi za imovinu Nemaca koji su pobjegli. Nosio je ko je šta stigao i dohvatio. To je nesumnjivo velika šteta. I na velikim imanjima bilo je takvih slučajeva. Prirodno je da sve to treba, ukoliko je danas moguće, vratiti državi, i od pojedinaca i od raznih ustanova. Donošenjem ovog zakona treba da se oseti nov režim: svako ko narodnu imovinu rasipa i neodgovorno s njome postupa ili je odnosi treba da bude kažnjen; treba da se zna da će se svaka zloupotreba kazniti. A zloupotreba je bilo i ima ih. Pitanje je samo hoćemo li ih ovim zakonom sprečiti. To će praksa pokazati.

Ministar poljoprivrede dr Vaso Čubrilović: Mi smo ovaj zakonski predlog proučavali i, kao što je već rečeno, triput ga znatno menjali, sve u cilju da se postigne što bolja redakcija. Mislim da je zakon dobar i da će odgovoriti svom zadatku, iako je on težak. Što se tiče primedaba koje su ovde pale, rekao bih reč-dve. Bilo je izvesnih pojava razvlačenja i zloupotreba sa narodnom imovinom. Ali je to bilo samo u prvo vreme, dok se nove vlasti nisu na oslobođenoj teritoriji učvrstile i zahvatile sve oblasti javnog staranja. Zaštita narodne imovine bila je jedna od prvih briga. Mnogo je protivpravno prisvojene narodne imovine otkriveno i vraćeno Upravi državnih dobara. Sigurno je da je takve imovine još ostalo kod raznih lica i ustanova. Zakon predviđa obavezu prijavljivanja sve narodne imovine ma u čijem se posedu našla. Mislim da će to imati za posledicu da se najveći deo narodne imovine registruje kod uprava narodnih dobara. U pogledu poljoprivrednih dobara, mogu da kažem da se uložilo mnogo truda da se ona što pre obuhvate jednom državnom upravom i da se o njihovom inventaru, pa i obradi, povede organizovana briga. U potpunosti se nije uspelo, ali takve su bile prilike. No nadam se da će ovim zakonom biti popravljani svi propusti i da će otsada stvar zaštite narodnih dobara i njihovog upravljanja poći zdravim putem.

Izvestilac Moša Pijade: Ja bih se složio s primedbom da je ovaj zakon možda trebalo i ranije doneti. Ali mislim da se prosto nije stiglo,

jer je život u novoj državi svakim danom stavljao na dnevni red sve nove i nove probleme. Trebalo je prvo okončati rat, pa tek onda pristupiti proučavanju i rešavanju problema koji su zajednički za sve pokrajine, za celu teritoriju naše nove države. To ne znači da naša narodna vlast, da narodnooslobodilački odbori nisu na oslobođenoj teritoriji od prvog dana brinuli o narodnoj imovini. Naprotiv, oni su vrlo mnogo uložili truda da se imovina narodnih neprijatelja i okupatora prikupi i sačuva. No to nije išlo uvek i svuda organizovano i sistematski i sasvim je prirodno da je bilo i negativnih pojava, zloupotreba, rasipanja i razvlačenja. Ali mi smo sve takve slučajeve gonili, a posle ovog zakona još više ćemo goniti. Zbog toga mislim da će zakon odgovoriti cilju i zadacima zbog kojih ga i donosimo.

Ministar za Srbiju Jaša Prodanović: Ja takođe pozdravljam ovaj zakon i smatram da dolazi — iako sa izvesnim zadocnjenjem — u pravi čas, jer će mnoge stvari popraviti. Znae u revoluciji i tako naglom preokretu kao što je bio ovaj koji smo mi doživeli, moguće su i takve negativne stvari i pojave zloupotreba. Toga je uvek bilo. Ne treba oko toga mnogo pričati, ali sve krivce treba goniti. Ako se u tome uspe, ja ću biti zadovoljan.

Predsednik: Pošto se više niko ne javlja za riječ, zaključujem diskusiju u načelu i stavljam ovaj prijedlog na glasanje. Prima li se Prijedlog zakona o zaštiti narodnih dobara i njihovom upravljanju u načelu? (Prima). Ima li ko protiv? (Nema).

Objavljujem da je zakonski prijedlog primljen u načelu. Prelazimo na pretres u pojedinostima. Imade riječ drug ministar pravosuda da podnese amandman.

Ministar pravosuda Frane Frol: Predlažem da se član 1 preradi na taj način što bi prvi i drugi stav prijedloga Zakonodavnog odbora postali jedna cjelina. Ovakva nova redakcija potrebna je zbog toga što u drugom stavu, kako je on redigiran u Zakonodavnom odboru, izgleda da narodna dobra koja prelaze naknadnim rješenjem u državnu svojину po odluci AVNOJ-a od 21 novembra 1944 godine postaju državna, odnosno narodna svojina tek danom rješenja. To, međutim, nije pravilno, jer se sva takva dobra smatraju državnom svojinom već danom 21 novembra 1944 godine kada je ova odluka AVNOJ-a stupila na snagu. To, uostalom, kaže i član 1 ove odluke. Novom stilizacijom, koju ću vam u vidu amandmana predložiti, naglašeno je baš da je sva takva imovina prešla u državnu svojinu, što znači kod dobara na temelju odluke AVNOJ-a od 21 novembra 1944 godine tim danom, a kod dobara koja su postala državna svojina na temelju drugih zakona — sasvim razumljivo — danom rješenja.

Poslije ove motivacije čast mi je predložiti slijedeći amandman za član 1 ovog zakonskog prijedloga (*čita*):

Član 1

Sva nepokretna i pokretna dobra koja su na osnovu Odluke Anti-
fašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije od 21 novembra
1944 godine ili na osnovu drugih zakona prešla ili će preći u državnu
svojину, postaju narodna imovina na čiju je svojину pravo države
nezastarivo.

Izvestilac Moša Pijade: Ja bih se složio sa ovakvom redakcijom.

Dr Blagoje Nešković: Nesumnjivo, ona je bolja i jasnija od one
koju je dao Zakonodavni odbor.

Pretsednik: Pošto više primjedaba nema, stavljam amandman
druga ministra Frola na glasanje. Prima li se čl. 1 koji je predložio
drug Frol? (Prima). Objavljujem da je čl. 1 zakonskog prijedloga
usvojen na osnovu amandmana koji je podnio drug Frol.

Prelazimo na čl. 2. Ima li kakvih primjedaba? (Nema). Stavljam
čl. 2 na glasanje u redakciji Zakonodavnog odbora. Prima li se?
(Prima).

Prelazimo na čl. 3. — Pošto se niko ne javlja sa prijedlozima,
stavljam i ovaj član na glasanje u redakciji Zakonodavnog odbora.
Prima li se? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema).

Na redu je čl. 4. Ima li ko kakvu izmjenu i dopunu? (Nema).
Stavljam čl. 4 na glasanje u redakciji koju je predložio Zakonodavni
odbor. Prima li se? (Prima).

Prelazimo na čl. 5. Za riječ se javlja drug Frol.

Ministar pravosuda Frane Frol: U čl. 5, stav 3, trebalo bi izosta-
viti sve ono što je navedeno u zagradi pošto je to suvišno, a i malo
nezgodno. Ako bi se sadašnja redakcija zadržala, to jest, ako bi ostalo
ovo što ja predlažem da se briše, onda bi se ustvari dalo zakonsko
ovlaštenje i mogućnost da se koči izvršavanje naredenja i uputstava
viših organa. Ne možemo mi ostavljati mogućnosti da organi koji su
dužni da u potpunosti izvršavaju zakonske i druge propise nadležnih
organa, procijenjuju da li su ona pravilna ili ne. To bi nas moglo
daleko odvesti. Iz tih razloga ja predlažem da se u stavu 3 iza riječi:
»od nadležnih vlasti« stavi točka i zarez, a sve ostalo, sve ono što je
u zagradi da se do kraja stava briše.

Sreten Vukosavljević: Drug ministar Frol, po mom shvatanju,
ima pravo. Nezgodno je ostaviti izvesno pravo organima na terenu
da procjenjuju pravovaljanost i opravdanost izvršavanja naredbi. To
bi moglo, kao što je već i kazano, da ima i veoma štetnih posledica.

Izvestilac Moša Pijade: I ja bih se s tim složio.

Josip Rus: I pored naše najbolje namere sve ovo što je u zagradi
pretstavljalo bi oružje u rukama svih onih neprijateljskih elemenata

koji su se uvukli u naš aparat da sabotiraju propise i naredbe. U najblažoj formi ovo je u stanju da podržava i razvija samovolju, čega u našem aparatu tu i tamo ima. Prema tome, ja se potpuno slažem sa drugom ministrom Frolom da ove odredbe mogu imati negativne posledice, mogu biti kočnica. Zato sam i ja da se ovo briše.

Pored toga ja bih još u stavu 5 predložio da se umesto »knjiga« kaže »propisano knjigovodstvo« — jer mi smo doneli zakonske propise o vođenju knjigovodstva. Pošto se ovde radi o vođenju jednog uređenog, zakonom propisanog načina vođenja računovodstva i knjigovodstva, a ne o običnom vođenju knjiga, to ako bi ovako ostalo moglo bi da favorizira i da odobrava i takvo vođenje knjiga koje ne odgovara zakonskim propisima i koje dozvoljava svakojake zloupotrebe. Međutim, sistematsko knjigovodstvo isključuje svaku zloupotrebu koja se ne može otkriti. Zato molim da se ovo ispravi.

Pretsednik: Čuli ste dva prijedloga: prijedlog druga Frola i prijedlog druga Rusa. Ako drugih prijedloga nema, onda stavljam prvo prijedlog druga Frola na glasanje. Prima li se? (Prima). Ima li ko protiv? (Nema). Stavljam na glasanje prijedlog druga Rusa da se umesto riječi »knjiga« stavi »propisano knjigovodstvo« u stavu 5. Prima li se? (Prima). Objavljujem da je član 5 usvojen sa izmjenama koje su predložili ministar drug Frol i drug Josip Rus.

Na redu je čl. 6. Ima li kakvih prijedloga? (Nema). Stavljam čl 6 na glasanje onako kako ga je predložio Zakonodavni odbor. Prima li se? (Prima).

Možemo preći na član 7. Ima li primjedaba? Imade riječ drug Frol.

Ministar pravosuda Frane Frol: Obzirom na generalnu ustanovu čl. 13 da se pored kazni predviđenih u čl. 7—12 može izreći delomična i potpuna konfiskacija imovine osuđenog, mislim da je sasvim nepotrebno da se u čl. 7 uopšte spominje kazna konfiskacije, ograničavajući je samo na teže slučajeve. Prema tome, ja mislim da je suvišna točka 3 člana 7 i zato predlažem da se ona u cijelosti briše.

Josip Rus: Prvu reč u ovom članu ja bih izmenio, jer ono o čemu se dalje ovde govori nisu samo prekršaji već i teža dela, krivična dela. Prekršaji su, međutim, samo lake, upravo najlakše krivice. Zato bih ovde to trebalo reći drugačije.

Moša Pijade: Može se reći: »Ko se ogreši o propise«. (Glasovi: Tako je).

Pretsednik: Pošto se niko više ne javlja za riječ, našu diskusiju o ovome članu možemo svesti na dva konkretna prijedloga: prijedlog druga Frola da se briše točka 3. Prima li se ovaj prijedlog? (Prima). Ima li ko protiv? (Nema). Drugi prijedlog je druga Pijade da se umesto »Prekršaji« stavi »Ko se ogreši o propise.« Prima li se?

(Prima). Stavljam član 7 sa ovim izmjenama na glasanje. Prima li se? (Prima). Član 7 je prihvaćen.

Sada ćemo raspravljati o čl. 8. Ima li ko šta da primjeti? (Nema). Stavljam čl. 8 na glasanje u redakciji Zakonodavnog odbora. Prima li se? (Prima). Objavljujem da je čl. 8 primljen u redakciji kako je predložena Pretsjedništvu AVNOJ-a.

Prelazimo na čl. 9. I za ovaj član drug Frol je podnio pismeni amandman. Imade riječ drug Frol.

Ministar pravosuđa Frane Frol: Glede ovog člana ja imam amandman za izmjenu točke 3. Tu izmjenu trebalo bi tako učiniti što bi u ovu treću točku čl. 9 sadašnjeg projekta trebalo metnuti i odredbu točke 2 člana 13, pošto je smrtna kazna za teža djela predviđena članom 4 točke 4 Zakona o suzbijanju nedozvoljene špekulacije i privredne sabotaze o čemu se, dakle, govori u točki 3 sadašnjeg prijedloga. Tako bi po mom shvatanju bolje bila izložena materija. Prema tome, član 13 bi imao samo jedan stav, a član 9 bio bi dopunjen u svom stavu 3 propisom sadašnjeg stava 2 člana 13.

Izvestilac Moša Pijade: Ja naprotiv mislim da je stilizacija koju je dao Zakonodavni odbor jasnija i preglednija, ali povodom ovog predloga druga Frola meni se čini da bi bolje odgovaralo da se stav 2 čl. 13 koji je drug ministar predložio da se uključi u sadašnji stav 3 čl. 9 — prebaci u čl. 9, ali kao poseban, nov stav 4. Ovako bi se materija bolje povezala u sistem kazni. Kad se u stavu 3 govori o težim delima, najprirodnije je da se u stavu 4 govori o smrtnoj kazni, a ne u čl. 13 u kome se govori o konfiskaciji, a tu kaznu mi moramo zadržati.

Dr Blagoje Nešković: I ja se slažem s drugom Mošom.

Mile Peruničić: Ja ne vidim šta bi se postiglo ako bismo usvojili izmene i amandman druga Frola. Naprotiv, mislim da bi onda čl. 9 isključio kaznu o kojoj se u njemu sada govori, i da treba razlikovati teže slučajeve od slučajeva za koje se izriče smrtna kazna. Ja bih zato ostao pri predlogu druga Moše: stav 2 čl. 13 dodati posle sadašnjeg stava 3 čl. 9.

Pretsednik: Ima li još kakvih prijedloga? (Nema). Onda stavljam na glasanje prijedlog druga Frola. Ko je za? (Javljuju se *Frane Frol* i *Vlada Zečević*). Prijedlog je ostao u manjini. Stavljam na glasanje prijedlog druga Moše i druga Peruničića. Prima li se? (Prima). Prima li se čl. 9 sa izmjenom koju smo ovde primili, tj. da mu se kao novi stav posle stava 3 dodaje stav 2 čl. 13 prijedloga Zakonodavnog odbora. Idemo dalje.

Na redu je čl. 10.

Mile Peruničić: U pretposljednem redu čini mi se da je suvišna reč »kontrolisanje«. Ona čak stvara zabunu. Ja bih je brisao.

Moša Pijade: I ja...

Pretsednik: Ima li još kakvih dopuna i izmjena? (Nema). Prima li se čl. 10 s tim što se izostavlja riječ »kontrolisanje«? (Prima).

Prelazimo na čl. 11. Ima li kakvih prijedloga? (Nema). Prima li se čl. 11? (Prima).

Na redu je čl. 12. (*Glasovi:* Prima se). Onda prelazimo na čl. 13.

Moša Pijade: I ovaj član možemo primiti bez izmene. U njemu sada ostaje samo stav 1, jer je stav drugi postao poslednji stav čl. 9.

Pretsednik: Prima li se čl. 13? (Prima).

Prelazimo na čl. 14. Javlja se drug Rus.

Josip Rus: I ovde, saglasno izmeni u čl. 7, umesto reči »prekršaji« treba staviti »dela«.

Pretsednik: Prima li se čl. 14 sa ovom ispravkom? (Prima).

Prelazimo na čl. 15.

Moša Pijade: Ova poslednja tri člana 15, 16 i 17 možemo mirne duše primiti bez diskusije.

Pretsednik: Prima li se prijedlog druga Pijade? (Prima). Prema tome završili smo pretres u pojedinostima.

Da bismo mogli preći na konačno glasanje, molim druga sekretara Peruničića da pročita definitivni tekst Prijedloga zakona o zaštiti narodnih dobara i njihovom upravljanju.

Sekretar Mile Peruničić (čita):

Na predlog Ministarskog saveta demokratske federativne Jugoslavije, a na osnovu čl. 4 Odluke o Vrhovnom zakonodavnom i izvršnom narodnom predstavničkom telu Jugoslavije kao privremenom organu vrhovne narodne vlasti u Jugoslaviji za vreme narodnooslobodilačkog rata, Predsedništvo Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije donosi

ZAKON

O ZAŠTITI NARODNIH DOBARA I NJIHOVOM UPRAVLJANJU

Član 1

Sva nepokretna i pokretna dobra koja su na osnovu Odluke Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije od 21 novembra 1944 godine ili na osnovu drugih zakona prešla ili će preći u državnu svojinu, postaju narodna imovina na čiju je svojinu pravo države nezastarivo.

Član 2

1) Sva lica i sve javne vlasti i ustanove, kao i službenici u čijoj se državini na dan objavljivanja ovog Zakona zateče imovina iz člana 1, bez obzira na način na koji je ta imovina dospela u njihovu državinu, dužna su da najdalje u roku od 30 dana od stupanja ovog Zakona na snagu prijave istu saveznoj odnosno zemaljskim upravama narodnih dobara, ukoliko to nije već ranije učinjeno, i to u dva primerka s tačnim opisom predmeta i naznačenjem načina na koji su do njih došli.

2) U selima prijava se može učiniti i usmeno kod mesne vlasti, koja će o tome sastaviti zapisnik i isti smesta uputiti nadležnoj upravi narodnih dobara.

Član 3

Lica u čijoj se državini nalaze narodna dobra ne smeju istima raspolagati niti ma kome davati na upotrebu bez pismenog odobrenja savezne odnosno zemaljske uprave narodnih dobara, ili onih organa koje ove uprave za to ovlaste.

Član 4

Sve promene u vlasništvu dobara navedenih u članu 1 ovog Zakona, sva opterećenja i zaduživanja pomenute imovine učinjena posle prelaska u državnu svojinu, kao i sve promene u statusu ovih dobara obavljene putem pravnih poslova, koji padaju pod udar člana 6 Odluke Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije od 21 novembra 1944 godine, nemaju pravnog dejstva prema državi. Uprave narodnih dobara ovlašćene su da pomenutu imovinu mogu u svako doba oduzeti od njenih držalaca i postupiti sa njom kao sa narodnom imovinom.

Član 5

Lica koja su postavljena da upravljaju i rukovode narodnim dobrima ili imovinom stavljenom pod kontrolu države dužna su da to učine kao dobri i savesni privrednici.

Dužnosti lica koja upravljaju i rukovode narodnim dobrima naročito su sledeće:

1) preduzimanje svih potrebnih mera za tačan popis i utvrđivanje imovine koja im je poverena;

2) preduzimanje svih potrebnih mera za obezbeđenje, čuvanje i racionalno iskorišćavanje pomenute imovine;

3) savesno i blagovremeno izvršavanje naređenja, uputstava i proizvodnih zadataka izdatih od nadležnih vlasti;

4) tačno obaveštavanje o poslovanju i proizvodnim mogućnostima poverenih im dobara i to u rokovima, koje bude propisala nadležna nadzorna vlast;

5) brižljiv nadzor nad urednim vođenjem propisanog knjigovodstva u preduzećima i ispravnim materijalnim rukovanjem narodnim dobrima;

6) stavljanje predloga za što racionalnije iskorišćavanje poverene im narodne imovine.

Član 6

1) Lica kojima je povereno upravljanje i rukovođenje narodnim dobrima odgovorna su za savesno i pravilno izvršavanje svih propisa, naredaba i uputstava, koja izdaju nadležne vlasti, kao i za sve zlonamerne radnje ili nedovoljnu brižljivost u pogledu zaštite, rukovanja i racionalnog iskorišćavanja narodnih dobara.

2) Zabranjeno je licima koja upravljaju i rukovode narodnim dobrima:

a) svaka mera raspolaganja narodnim dobrima ma u kom obliku, izuzev u granicama ovlašćenja koja su im data od strane nadležne nadzorne vlasti;

b) odavanje poslovnih tajni poverenih im preduzeća, davanje podataka nepozvanim licima o stanju poslova i unutrašnjim priilikama u preduzeću.

Član 7

1) Ko se ogreši o propise iz člana 2 i 3 ovog Zakona kažnjava se:

a) novčanom kaznom u visini do polovine neprijavljene imovine;

b) prinudnim radom do 3 godine.

2) Kazna pod a) i b) mogu biti izrečene svaka za sebe ili i zajedno.

Član 8

1) Lica kojima je poverena uprava ili čuvanje narodnih dobara ili koja se nalaze u službi pri nekom narodnom dobru kao radnici i nameštenici, ako postupaju sa narodnim dobrom nesavesno i nebrižljivo, tako da od takvog postupka narodno dobro trpi štetu ili se smanji proizvodna sposobnost dobra ili rad dobra ne odgovara postavljenom mu privrednom planu, kazniće se zatvorom od jedne do tri godine.

2) Ako je pričinjena šteta mala ima mesta disciplinskoj kazni i naplati štete.

Član 9

1) Ista lica ako potkradaju povereno im narodno dobro ili ga poklanjaju ili ga prodaju za svoju ličnu korist ili ga nesavesno rasipaju ili dozvoljavaju njegovo razvlačenje ili potkradanje od strane trećih lica, kazniće se strogim zatvorom od dve do pet godina.

2) U slučaju male krađe kazna se može odmeriti ispod određenog minimuma i odrediti naplata štete.

3) U težim slučajevima, ako je delo izvršeno u nameri da se narodnom dobru nanese šteta s ciljem ometanja narodne privrede, delo se kažnjava po članu 4 t. 4 Zakona o suzbijanju nedozvoljene spekulacije i privredne sabotaže.

Smrtna kazna za dela po ovom Zakonu izriče se u težim slučajevima kad je izvršilac dela postupio sa naročitom bezobzirnošću protiv narodnih interesa ili im je u zloj nameri naneo veliku štetu.

Član 10

1) Ista lica bilo u građanskoj ili vojnoj službi ako samovoljno i neovlašćeno prisvoje neko narodno dobro ili ratni plen ili dobro koje tek ima da pređe u državnu svojinu ili pod državnu upravu kazniće se strogim zatvorom od 1 do 10 godina.

2) Ista lica ako takvo dobro iz tačke 1 ovog člana neovlašćeno zauzmu i priključe njima poverenom dobru kazniće se zatvorom od 1 do 12 meseci. U slučaju da od takvog postupka nastane veća šteta za državu i privredu, ili da je postupak imao karakter pljačke ili da je doveo do rasipanja narodne imovine, krivac će se kazniti strogim zatvorom od 1 do 5 godina.

Član 11

Službenik koji prima ili izdaje pokretnu i nepokretnu narodnu imovinu bez popisa i protivno postojećim propisima o rukovanju narodnom imovinom, kazniće se zatvorom od 6 meseci do 2 godine.

U slučaju da to radi ponovljeno ili da se prouzrokuje veća šteta kazniće se strogim zatvorom od 1 do 3 godine.

Član 12

Službenik koji primi mito da bi neku državnu imovinu, stan ili nameštaj ustupio na korišćenje licu koje je dalo mito, kazniće se strogim zatvorom od 2 do 6 godina. Istom kaznom kazniće se i lice koje je dalo ili ponudilo mito službeniku.

Član 13

Pored kazni predviđenih u članu 7 do 12 ovog Zakona, može se u isto vreme izreći i kazna delimične ili potpune konfiskacije imovine osuđenog, kao i kazna gubitka građanskih prava posle izdržane kazne.

Član 14

1) Za sprovođenje postupka i donošenje presude po ovom Zakonu nadležan je sreski narodni sud. Ako se u tom postupku dokaže da bi delo kažnjivo po ovom Zakonu moglo povući za sobom smrtnu kaznu, Sreski narodni sud će obustaviti postupak i čitav predmet dostaviti nadležnom okružnom sudu.

2) Postupak za dela iz člana 7 do 12 ovog Zakona pokreće se na prijavu ma kog lica ili po zvaničnoj dužnosti. Sve vlasti koje dođu do saznanja o postojanju dela iz ovog Zakona dužne su podneti prijavu nadležnom sreskom sudu.

Član 15

Protiv presuda narodnih sudova donetih u prvom stepenu ima mesta žalbi u roku od mesec dana od dana saopštenja presude na viši narodni sud, čija je presuda konačna i izvršna. Žalba po pravilu ne zadržava izvršenje presude, izuzev slučajeva smrtne kazne, ali sud može da odloži izvršenje do pravosnažnosti presude, ako postoji opasnost da bi usled izvršenja presude nastala za osuđenog nepopravljiva šteta.

Član 16

Redovni narodni sudovi mogu narediti da se okrivljeno lice pritvori, ako postoji opasnost bekstva, kao i u slučajevima kada je u pitanju delo za koje bi se mogla izreći smrtna kazna.

Član 17

Ovaj Zakon stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu demokratske federativne Jugoslavije«.

Pretsednik: Čuli ste tekst zakonskog prijedloga sa svim izmjenama i dopunama koje su izvršene u Pretsjedništvu. Stavljam ovaj Prijedlog zakona o zaštiti narodnih dobara i njihovom upravljanju na konačno glasanje. Prima li se? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Objavljujem da je Zakon o zaštiti narodnih dobara i njihovom upravljanju jednoglasno primljen u Pretsjedništvu AVNOJ-a.

Na dnevnom je redu pretres Prijedloga zakona o zabrani izazivanja nacionalne, rasne i verske mržnje, razdora, netrpeljivosti i omalovažanja. Imade riječ drug Moša Pijade da kao izvjestilac Zakonodavnog odbora da obrazloženje.

Izvestilac Moša Pijade: Ja ću vam, drugovi, prvo pročitati tekst zakonskog predloga koji je usvojio Zakonodavni odbor, posle duge diskusije. Predlog zakona je dobio izvesnu izmenu tako da glasi Zakon o zabrani izazivanja nacionalne, rasne i verske mržnje i razdora, a drug predsednik je malopre pročitao prvobitni naslov ovog zakona pre redakcije koju mu je dao Zakonodavni odbor. Zato molim da se ovo ima u vidu.

Zakonodavni odbor predlaže sledeću redakciju ovog zakonskog predloga (*čita*):

U cilju zaštite ravnopravnosti naroda kao i ravnopravnosti građana DFJ bez obzira na njihovu nacionalnu, rasnu ili versku pripadnost — AVNOJ donosi sledeći

ZAKON
O ZABRANI IZAZIVANJA NACIONALNE, RASNE I VERSKE
MRŽNJE I RAZDORA

Član 1

Svako ograničavanje građanskih prava kao i svako pružanje po-vlastica i prednosti (privilegija) građanima DFJ u zavisnosti od nji-hove nacionalne, rasne ili verske pripadnosti, kažnjivo je kao krivična radnja kojom se ide na to da se naruši načelo ravnopravnosti naroda i građana i bratstvo i jedinstvo naroda DFJ kao osnovna tekovina narodnooslobodilačke borbe.

Član 2

Kao takav napad na nacionalnu ravnopravnost kazniće se i svaka agitacija i propaganda kojom se ide na to da se izazove ili raspaš nacionalna ili rasna mržnja ili razdor, a isto tako i pisanje, izdavanje, štampanje i rasturanje spisa takve sadržine.

Član 3

Dela iz čl. 1 i 2 kazniće se zatvorom od 3 meseca do 5 godina, pri čemu se može još izreći i kazna gubitka građanske časti do 5 go-dina posle izdržane kazne zatvora.

Član 4

Ista dela iz čl. 1 i 2, u slučaju da imaju karakter masovnog nereda ili da izazovu teže posledice ili da postoje druge osobito otežavajuće okolnosti, ili imaju za postavljeni cilj potkopavanje i slabljenje osnov-nih nacionalnih tekovina narodnooslobodilačke borbe, kažnjavaju se strogim zatvorom od 2 do 15 godina s delimičnom ili potpunom kon-fiskacijom imovine i gubitkom građanske časti, a u slučaju pozivanja na vršenje ubistava smrću.

Težom kaznom se kažnjava delo u povratu ili ako ga izvrši javni službenik u zvaničnoj dužnosti.

Član 5

Izazivanje i raspirivanje verske mržnje kazniće se kao i izazivanje i raspirivanje nacionalne ili rasne mržnje.

Delo izazivanja i raspirivanja verske mržnje sastoji se u napadu pripadnika jedne vere na neku drugu veroispovest ili u izazivanju ne-prijateljskog suprotstavljanja pripadnika jedne protiv pripadnika druge veroispovesti na religioznoj osnovici.

Naučna kritika religije uopšte i kritika neispravnog rada verskih pretstavnika i crkvenih službenika ne može se smatrati izazivanjem verske mržnje.

Smatraće se otežavajućom okolnosti ako izazivanje i raspirivanje verske mržnje vrše crkveni predstavnici.

Član 6

Krivice iz ovog zakona sudiće u prvom stepenu sreski narodni sud, a ukoliko delo može povući za sobom smrtnu kaznu okružni narodni sud kao instanca prvog stepena.

Član 7

Ovaj zakon stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu Demokratske federativne Jugoslavije«.

To je tekst zakona. U obrazloženju potrebe njegovog donošenja imao bi da kažem ovo:

Nenarodni režimi bivše Jugoslavije, a osobito za vreme rata fašistički okupatori i njihovi pomagači svesno su se i planski služili širenjem nacionalne mržnje i razdora među narodima Jugoslavije idući do stvaranja krvne zavade i međusobnog istrebljivanja naših naroda kako bi time osigurali ropstvo svih njih.

Narodnooslobodilački pokret, vodeći oslobodilački ustanak i rat protiv fašističkih okupatora razbio je te planove i tu delatnost okupatora i njihovih slugu, koji su se regrutovali iz reakcionarnih šovinističkih krugova kako srpskog tako i ostalih naroda Jugoslavije i ujedinili sve naše narode u bratsku zajedničku borbu na bazi samoopredeljenja naroda i njihove pune ravnopravnosti. Načelo ravnopravnosti svih naroda Jugoslavije i načelo ravnopravnosti svih građana Jugoslavije, bez razlike narodnosti, rase i veroispovesti jeste jedno od temeljnih načela na kojima počiva izgradnja Demokratske federativne Jugoslavije.

Ali, uprkos ogromnom uspehu Narodnooslobodilačkog pokreta u stvaranju i učvršćivanju bratstva i jedinstva svih naroda Jugoslavije na načelu pune ravnopravnosti naroda i građana svih narodnosti, rasa i veroispovesti, nesumnjivo je da još nisu savladani svi ostaci štetnog uticaja fašističke, nacionalističke i rasističke ideologije u Jugoslaviji, te se primećuje tendencija kod reakcionarnih elemenata da i dalje rade na izazivanju nacionalne, rasne i verske mržnje i razdora u našoj zemlji. Isto tako nisu svugde ni naši organi vlasti još dovoljno na visini da u potrebnoj energičnoj meri pruže zaštitu načelu ravnopravnosti naroda i građana.

Zbog toga je nastala potreba da se ostvarenje načela ravnopravnosti naroda i građana u Demokratskoj federativnoj Jugoslaviji obezbedi donošenjem posebnog zakona, kako bi narodne vlasti mogle efikasno suzbijati svaki pokušaj narušavanja toga osnovnog demokratskog principa na kome počiva naša nova država.

Pretsednik: Otvaram diskusiju u načelu. Ko želi da govori? (Ne javlja se niko). Pošto niko ne želi da govori, stavljam prijedlog zakona na glasanje u načelu. Prima li se? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Prelazimo na pretres u pojedinostima.

Raspravljaćemo o naslovu i čl. 1. Ima li ko kakvih primjedaba? (Nema). Prima li se naslov i čl. 1 zakonskog prijedloga? (Prima).

(Potom je Predsedništvo AVNOJ-a usvojilo čl. 2, 3, 4 i 5 zakonskog predloga, bez ikakvih izmena, a u redakciji Zakonodavnog odbora.)

Prelazimo na čl. 6. Ima li ko kakav prijedlog?

Josip Rus: Ja bih u ovom članu naglasio da se ovde radi o izricanju presude od strane nadležnog okružnog suda, jer uvek mora suditi nadležni okružni sud. Prema tome iza reči: »smrtnu kaznu« treba umetnuti reč »nadležni«.

Pretsednik: Prima li se ova dopuna čl. 6? (Prima). Prelazimo na čl. 7. Ima li ko kakvih primjedaba, prijedloga ili izmjena? (Nema).

Ovime smo završili pretres i usvojili zakon u pojedinostima.

Pošto u zakonskom tekstu nije bilo više osim jedne izmjene predlažem da pristupimo konačnom glasanju bez ponovnog čitanja teksta. (Prima se). Stavljam Prijedlog zakona o zabrani izazivanja nacionalne, rasne i verske mržnje i razdora na glasanje, u cijelosti. Prima li se? (Prima) Ima li ko *protiv*? (Nema). Objavljujem da je u Predsjedništvu AVNOJ-a, na sjednici od 24 maja, jednoglasno usvojen Zakon o zabrani izazivanja nacionalne, rasne i vjerske mržnje i razdora.

Prelazimo na petu točku dnevnog reda: pretres Prijedloga zakona o građanskoj mobilizaciji veterinarara.

Imade riječ Ministar poljoprivrede drug dr Vaso Čubrilović da daje ekspoziciju.

Ministar poljoprivrede dr Vaso Čubrilović: Za uspješno funkcionisanje veterinarske službe bitno je da se raspolože dovoljnim brojem veterinarara i da oni budu tako raspoređeni da mogu brzo i na vreme ukazivati pomoć oboleloj stoci i naročito suzbijati zarazne bolesti. Odmah posle oslobođenja naša zemlja se je našla u pogledu veterinarara u dosta teškom položaju. Ukupan broj veterinarara na oslobođenoj teritoriji je bio mali prema potrebama a to je stanje još i pogoršano time što je znatan broj ovih bio mobilisan za potrebe naše vojske a i oni veterinarari koji su preostali za civilnu službu bili su neravnomerno raspoređeni na pojedine teritorije. Tako bilo je srezova sa dva i više veterinarara dok su na drugoj strani bile čitave oblasti bez i jednog veterinarara. Pokušaji Ministarstva poljoprivrede da pitanje srede i, s jedne strane, smanji broj mobilisanih veterinarara, iskorišćavanjem civilnih veterinarara za vojne potrebe pozadine, a s druge strane, da izvrši pravilniji raspored veterinarara na čitavoj teritoriji države nisu uspjeli. Pojedini NOO nisu izvršivali rasporede i zadržavali su veterinarare kod

sebe i pored izričnih naređenja Ministarstva. Razne pak vojne komande mobilisale su i bez preke potrebe veterinare za svoju pozadinsku službu a ostajali su čitavi srezovi bez veterinarara. Najzad, i pojedini veterinari nisu hteli da idu na teža službena mesta i sve su činili do podnošenja ostavke na službu da ne odu.

Da bi ovo pitanje srediło Ministarstvo poljoprivrede je, s jedne strane, zatražilo od Pretsednika Ministarskog saveta i Ministra narodne odbrane da se mobilizacija veterinarara za vojne potrebe vrši samo u krajnjoj potrebi i iskorišćuju civilni veterinari pored svoje redovne civilne dužnosti i za potrebe vojske — a s druge strane, u koliko je mobilizacija neophodna, da se ona vrši u sporazumu sa Ministarstvom poljoprivrede kako bi se i potrebe civilnog veterinarstva kod toga uzimale u obzir. A u pogledu rasporeda civilnih veterinarara i da bi se on vršio kako je to u opštem interesu čitave zemlje predlaže se ovaj Zakon o građanskoj mobilizaciji veterinarara. Odredbama ovog zakona predviđa se da Ministar poljoprivrede može mobilisati civilne veterinare i odrediti ih na službu gde je za to potreba te će se na taj način izvršiti u čitavoj zemlji pravilan raspored veterinarara i sve pokrajine biti zadovoljene u svojim potrebama. Zakonom se naročito predviđa da se ovi rasporedi mogu u potpunosti izvoditi i da ih ne mogu ometati niti pojedini organi narodne vlasti niti sami veterinari. Najzad, zakonom se predviđaju i sankcije, pošto se neizvršenje odluka o razmeštaju veterinarara kvalifikuje kao delo sabotaze.

Donošenje ovog zakona je neophodno da bi se ovo važno pitanje za naše stočarstvo i privredu moglo pravilno rešiti, jer se samo građanskom mobilizacijom veterinarara može izvršiti pravilan raspored istih u čitavoj zemlji i oni racionalno iskoristiti. Pošto su veterinari nejednako raspoređeni u pojedinim federalnim jedinicama neophodno je da se mobilizacija i raspored vrši sa jednog mesta za čitavu državu tj. sa strane Ministarstva poljoprivrede DFJ.

Najzad, čast mi je zamoliti da se ovim zakonom mobilisanim veterinarima dozvoli privatna praksa kako bi svi veterinari bili izjednačeni u svojim pravima i dužnostima. Mi smo za to predložili čl. 6 zakonskog predloga da mobilisani veterinari imaju ista prava i dužnosti u pogledu svoga rada kao i drugi civilni veterinari na istoj dužnosti. Ako bi bilo drukčije, to jest, da samo oni veterinari koji nisu mobilisani imaju pravo privatne prakse imali bismo dve vrste veterinarara jedni koji imaju nagrade u privatnoj praksi, a drugi koji za isti posao i pod istim uslovima rada nemaju. Mislim da je ova odredba na svom mestu i da će od privatne prakse mobilisanih veterinarara naše stočarstvo imati koristi.

Molim da se ovaj zakonski predlog usvoji.

Pretsednik: Imade riječ drug Moše Pijade da pročita izvještaj Zakonodavnog odbora.

Izvestilac Moša Pijade: Zakonodavni odbor pretresao je ovaj zakonski predlog na svojoj prošloj sednici i izmenio ga i dopunio prema sugestijama svojih članova. Tako je Zakonodavni odbor stao na gledište da mobilisani veterinarci nemaju na određenoj dužnosti pravo vršenja privatne prakse niti smeju od privatnih lica primati nagrade ma u kom obliku. To je, kao što ste čuli, suprotno gledište od predloga predlagača Ministra poljoprivrede dr Čubrilovića. Pored toga izvršili smo i niz drugih izmena i dopuna, pa ću vam ja sada pročitati tekst zakonskog predloga kako ga je usvojio Zakonodavni odbor (čita):

Na predlog Ministarskog saveta, a na osnovu četvrtog člana Odluke o Vrhovnom zakonodavnom i izvršnom narodnom predstavničkom telu Jugoslavije, kao privremenom organu vrhovne narodne vlasti u Jugoslaviji za vreme narodnooslobodilačkog rata, Antifašističko veće narodnog oslobođenja Jugoslavije donosi sledeći:

ZAKON O GRAĐANSKOJ MOBILIZACIJI VETERINARA

Član 1

Svi veterinarci, bez obzira da li se nalaze u državnoj ili privatnoj službi, podleže građanskoj mobilizaciji i stavljaju se na raspoloženje Ministarstvu poljoprivrede Demokratske federativne Jugoslavije.

Član 2

Ovlašćuje se Ministar poljoprivrede Demokratske federativne Jugoslavije da može u sporazumu sa nadležnim ministarstvima poljoprivrede federalnih jedinica odrediti za određeni rok veterinarima po čl. 1 ovog zakona onu službu i u onom mestu, gde to zahtevaju potrebe i interesi narodnog stočarstva i privrede.

Veterinari koji ne budu obuhvaćeni građanskom mobilizacijom i rasporedom od strane saveznog Ministarstva poljoprivrede mogu biti obuhvaćeni građanskom mobilizacijom i rasporedom po propisima ovog zakona od strane zemaljskih ministarstava poljoprivrede.

Član 3

Veterinari građanski mobilisani po odredbama ovog zakona primaće platu u visini svojih dosadašnjih prinadležnosti, te besplatan stan, hranu i podvoz.

Veterinari iz privatne službe primaće prinadležnosti veterinaraca iz državne službe istih kvalifikacija na način spomenut u st. 1 ovog člana.

Član 4

Za posebno marljiv, požrtvovan, uzoran ili udarnički rad, građanski mobilisani veterinarci mogu dobiti posebne nagrade u novcu ili u naturi od n. o. odbora, zemaljskih ili saveznog Ministarstva poljoprivrede.

Član 5

Gradanski mobilisani veterinari stavljaју se administrativno i disciplinski pod one narodne vlasti, kojima budu dodeljeni na rad.

Član 6

Pravilnik o vršenju službe mobilisanih veterinara propisaće Ministar poljoprivrede DFJ.

Član 7

Mobilisani veterinari nemaju na određenoj im dužnosti pravo vršenja privatne prakse, niti smeju od privatnih lica primati nagrade ma u kom obliku.

Član 8

Organi narodne vlasti nisu vlastni da ni u kom slučaju menjaju ili zadržavaju od izvršenja odluke Ministra poljoprivrede Demokratske federativne Jugoslavije o mobilizaciji veterinara po ovom Zakonu.

Član 9

Pravilnik o oceni sposobnosti gradanski mobilisanih veterinara propisaće Ministar poljoprivrede DFJ.

Član 10

Ovaj Zakon stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu«.

U ime Zakonodavnog odbora molim da primite ovaj izveštaj.

Pretsednik: Otvaram diskusiju u načelu o Prijedlogu zakona o gradanskoj mobilizaciji veterinara. Imade riječ drug Vlada Zečević.

Vlada Zečević: Drug Frol je predložio zakonski nacrt o gradanskoj mobilizaciji svih stručnih radnih snaga. Medutim, mi već na ovoj istoj sednici raspravljamo pitanje gradanske mobilizacije stručnjaka jedne važne grane. Ovaj put, verujem, da je pravilniji.

Po našim izveštajima stanje veterinarske zaštite u mnogim krajevima zemlje je veoma teško. Za to ja pozdravljam donošenje ovog zakona i to baš u redakciji Zakonodavnog odbora. Ja nisam zato da primimo i predlog druga dr Čubrilovića da se mobilisanim veterinarima da pravo na privatnu praksu. Mislim da to ne bi bilo popularno. Kad veterinar dođe u srez on je dužan da leči svu stoku i to po službenoj dužnosti. Ako im dozvolimo privatnu praksu, oni je mogu zloupotrebiti i iskoristiti za svoje sebične interese, utoliko pre što ćemo im mi davati lekove i materijal, a u tome je danas velika oskudica. Ko nam može garantovati da oni to neće zaračunavati seljacima. Prema tome, glasaću za projekat Zakonodavnog odbora.

Potpredsednik Ministarskog saveta Milan Grol: Gradansku mobilizaciju veterinara ja primam u načelu, jer je ona potrebna u ovim

danima i u ovim prilikama zato što se naše stočarstvo, posle svih strahota rata i svih pustošenja, nalazi u vrlo teškom stanju. Ali, iz samog fakta građanske mobilizacije nastaju i druga pitanja. Mi ćemo mobilisati veterinare, poslaćemo ih u srezove gde su, po oceni nadležnih faktora, najpotrebniji, jer ih toliko nemamo da bismo zadovoljili sve potrebe, potrebe svih srezova. To znači: veterinari će ići u zabačene, uglavnom, stočarske krajeve. Moramo voditi računa da te ljude, ukoliko ih mobilisanjem premeštamo, ne možemo poslati a da im ne obezbedimo koliko-toliko pristojne uslove za život i uspešan rad. Vezani za terenski rad i sve druge današnje nevolje, treba, mislim, da dobiju privatnu praksu. Ja se slažem sa ministrom dr Čubrilovićem da će od toga naša narodna privreda i naše stočarstvo imati više koristi. Ako se stane na stanovište da im se ne odobri privatna praksa, onda ćemo mobilisane veterinare dovesti u mnogo teži i nepovoljniji položaj od onih koje ne mobilišemo, jer sama građanska mobilizacija je nepovoljniji položaj. Ako im se još uz to zabrani privatna praksa, onda se pitam kako će ti ljudi raditi kad su dvostruko kažnjeni: mobilisani i bez prava prakse. Zato mislim da bi predlog Zakonodavnog odbora trebalo izmeniti u smislu zahteva Ministra poljoprivrede.

Jakob Avšič: Povodom ovog zakonskog predloga i ja bih rekao reč-dve. Ja sam protiv toga da se mobilisanim veterinarima dozvoli pravo privatne prakse. Veterinare narod poznaje po tome što su njihove usluge bile veoma skupe. Seljaci ih zbog toga najčešće nisu imali računa ni da ih pozivaju. Nisu bili retki slučajevi kad je vrednost njihove intervencije bila približna vrednosti obolele životinje. Mi smo, međutim, dužni da narodu obezbedimo što jevtiniju i pristupačniju veterinarsku pomoć za njegovu stoku. A to je jedino moguće ako privatnu praksu do maksimuma ograničimo i sprečimo svako iskorišćavanje teškog položaja seljaka, naročito u krajevima ratom postradalim. Prema tome, ja ću glasati za predlog Zakonodavnog odbora.

Pretsednik: Pošto drugih govornika nema, mislim, da smo pretres zakonskom prijedloga u načelu završili. Prima li se? (Prima). Objavljujem da je zakonski prijedlog prihvaćen u načelu.

Prelazimo na pretres u pojedinostima.

Raspravljaćemo o naslovu i čl. 1. Ima li ko kakvih prijedloga ili primjedaba? (Nema).

(Potom je Predsedništvo AVNOJ-a, glasajući posebno o svakom članu, jednoglasno i bez izmena, usvojilo čl. 1, 2, 3, 4 i 5 po predlogu Zakonodavnog odbora.)

Pretsednik: Prelazimo na čl. 6. Ima li ko kakav prijedlog za izmjene i dopune?

Mile Peruničić: Ja mislim da je ovaj član suvišan. Bliže odredbe o vršenju službe Ministar poljoprivrede može donositi bez ikakvog zakonskog ovlašćenja s jedne strane, a s druge, što već sigurno postoje propisi o obavljanju veterinarske službe na terenu.

Ministar poljoprivrede dr Vaso Čubrilović: Ja nemam ništa protiv da se ovaj član briše. Ja već imam predlog za izmenu čl. 9.

Pretsednik: Postavljen je prijedlog da se čl. 6 zakonskog projekta u redakciji Zakonodavnog odbora briše. Prima li se? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Objavljujem da je čl. 6 brisan. Prema tome, sad se numeracija članova smanjuje za jedan.

Prelazimo na pretres člana 6 po novoj numeraciji. Ima li ko kakvih prijedloga?

Ministar poljoprivrede dr Vaso Čubrilović: Ja ponovno insistiram da se mobilisanim veterinarima odobri pravo privatne prakse, iz razloga koje sam već u ekspozeu naveo.

Izvestilac Moša Pijade: Ja sam već rekao da Zakonodavni odbor nije mogao da usvoji predlog druga ministra da se mobilisanim veterinarima dozvoli pravo privatne prakse. Mislim da je i diskusija na današnjoj sednici pokazala da je većina za to da mobilisani veterinari nemaju pravo privatne prakse.

Pretsednik: Postoje dva prijedloga, prijedlog Zakonodavnog odbora i zahtev ministra druga dr Čubrilovića. Ja stavljam na glasanje prijedlog Zakonodavnog odbora i ako on dobije većinu smatraćemo da prijedlog druga ministra nije prihvaćen.

Prema tome, stavljam na glasanje prijedlog čl. 6, po novoj numeraciji, u redakciji Zakonodavnog odbora. Prima li se? (Prima). Prema tome, čl. 6 po novoj numeraciji usvojen je u redakciji Zakonodavnog odbora, a time je prijedlog Ministra poljoprivrede dr Čubrilovića odbačen.

Prelazimo na čl. 7 po novoj numeraciji. Ima li ko kakve primjedbe ili dopune? (Nema). Objavljujem da je čl. 7 po novoj numeraciji jednoglasno prihvaćen u redakciji Zakonodavnog odbora.

Prelazimo na čl. 8 po novoj numeraciji, to jest na član 9 po prijedlogu Zakonodavnog odbora. Javlja se za riječ drug ministar dr Čubrilović.

Ministar poljoprivrede dr Vaso Čubrilović: Ovaj novi čl. 8, ranije 9, dopunio bih onim propisom koji smo mi brisali izostavljanjem čl. 6. Ovaj novi čl. 8 trebalo bi da sadrži ovlašćenje Ministru poljoprivrede da donosi pravilnike o oceni sposobnosti građanski mobilisanih veterinarara i o vršenju njihove službe. Tako bi ova dva ovlašćenja bila usređena u jednom članu. Prema tome, predlažem da čl. 8 po novoj numeraciji glasi (*čita*):

Član 8

Pravilnik o vršenju službe građanski mobilisanih veterinarara kao i pravilnik o oceni sposobnosti građanski mobilisanih veterinarara propisuje Ministar poljoprivrede Demokratske federativne Jugoslavije.

Pretsednik: Ima li ko kakvih drugih prijedloga? (Nema). Onda stavljam na glasanje prijedlog ministra druga dr Čubrilovića o čl. 8. Prima li se tekst čl. 8 kako ga je predložio drug ministar? (Prima).

Prelazimo na posljednji član, čl. 9 zakonskog projekta. Prima li se? (Prima). Ovime smo završili pretres u pojedinostima. Imade riječ drug Moša Pijade.

Izvestilac Moša Pijade: Pre prelaska na konačno glasanje slobodan sam da predložim neke izmene u predlogu Zakonodavnog odbora. Tako naslov zakona treba prebaciti ispod uvodnog dela, a u uvodnom delu treba reći »Ministarskog saveta Demokratske federativne Jugoslavije«, a ono »člana četvrtog« treba metnuti »član 4«, zatim treba reći da donosi »Pretsedništvo AVNOJ-a« a ono na kraju »sledеći zakon« izostaviti, jer posle toga dolazi naslov zakona. U čl. 4 mesto »n. o. odbora« treba ispisati celo »narodnooslobodilački odbor«, i, na kraju, u poslednjem članu posle »Službenom listu« ispisati »Demokratske federativne Jugoslavije«.

Pretsednik: Primaju li se ove izmjene druga Pijade? (Primaju se).

Pre konačnog glasanja molim druga sekretara Peruničića da pročita definitivni tekst.

Sekretar Mile Peruničić (čita):

Na predlog Ministarskog saveta Demokratske federativne Jugoslavije, a na osnovu člana 4 Odluke drugog zasedanja Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije o vrhovnom zakonodavnom i izvršnom predstavničkom telu Jugoslavije za vreme narodnooslobodilačkog rata, Predsedništvo Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije donosi:

ZAKON

O GRAĐANSKOJ MOBILIZACIJI VETERINARA

Član 1

Svi veterinarari, bez obzira da li se nalaze u državnoj ili privatnoj službi podleže građanskoj mobilizaciji i stavljaju se na raspoloženje Ministarstvu poljoprivrede Demokratske federativne Jugoslavije.

Član 2

Ovlašćuje se Ministar poljoprivrede Demokratske federativne Jugoslavije da može u sporazumu sa nadležnim ministarstvima poljoprivrede federalnih jedinica odrediti za određeni rok veterinarima po čl. 1

ovog Zakona onu službu i u onom mestu, gde to zahtevaju potrebe i interesi narodnog stočarstva i privrede.

Veterinari koji ne budu obuhvaćeni građanskom mobilizacijom i rasporedom od strane saveznog Ministarstva poljoprivrede mogu biti obuhvaćeni građanskom mobilizacijom i rasporedom po propisima ovog Zakona od strane zemaljskih Ministarstava poljoprivrede.

Član 3

Veterinari građanski mobilisani po odredbama ovog Zakona primaće platu u visini svojih dosadašnjih primadležnosti, te besplatan stan, hranu i podvoz.

Veterinari iz privatne službe primaće primadležnosti veterinara iz državne službe istih kvalifikacija na način spomenut u stavu 1 ovog člana.

Član 4

Za posebno marljiv, požrtvovan, uzoran ili udarnički rad, građanski mobilisani veterinari mogu dobiti posebne nagrade u novcu ili u naturi od Narodnooslobodilačkih odbora, zemaljskih ili saveznog Ministarstva poljoprivrede.

Član 5

Građanski mobilisani veterinari stavljaju se administrativno i disciplinski pod one narodne vlasti, kojima budu dodeljeni na rad.

Član 6

Mobilisani veterinari nemaju na određenoj im dužnosti pravo vršenja privatne prakse, niti smeju od privatnih lica primati nagrade ma u kom obliku.

Član 7

Organi narodne vlasti nisu vlastni da ni u kom slučaju menjaju ili zadržavaju od izvrenja odluke Ministra poljoprivrede Demokratske federativne Jugoslavije o mobilizaciji veterinara po ovom Zakonu.

Član 8

Pravilnik o vršenju službe mobilisanih veterinara, kao i Pravilnik o oceni sposobnosti građanski mobilisanih veterinara propisaće Ministar poljoprivrede Demokratske federativne Jugoslavije.

Član 9

Ovaj Zakon stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu Demokratske federativne Jugoslavije«.

Pretsednik: Prelazimo na glasanje u cjelini. Prima li se Prijedlog zakona o građanskoj mobilizaciji veterinaru u cjelini? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Objavljujem da je Zakon o građanskoj mobilizaciji veterinaru u Pretsjedništvu AVNOJ-a jednoglasno prihvaćen.

Prelazimo na slijedeću točku dnevnoga reda: pretes Prijedloga zakona o pribiranju, čuvanju i raspodjeli knjiga i drugih kulturno-naučnih i umjetničkih predmeta koji su postali državna svojina prema odluci Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije od 21 novembra 1944 godine. Imade riječ drug ministar prosvete Vladislav Ribnikar da da obrazloženje.

Ministar prosvete Vladislav Ribnikar: Ministarstvo prosvete izradilo je projekat odluke o pribiranju, čuvanju i raspodjeli knjiga i drugih kulturno-naučnih i umjetničkih predmeta koji su postali državna svojina prema odluci AVNOJ-a od 21 novembra 1944 godine i molim da se taj predlog usvoji.

U imovini narodnih neprijatelja koja postaje državna svojina u smislu odluke AVNOJ-a nalazi se veliki broj knjiga, pa čak i čitavih biblioteka. To naročito važi za nemačke ustanove koje su postojale na teritoriji naše države. O ovoj imovini treba da se stara Ministarstvo industrije preko Državne uprave narodnih dobara. Međutim, starije o knjigama i drugim kulturno-naučnim i umjetničkim predmetima, o njihovom sakupljanju, klasifikovanju i konačnoj raspodjeli može svakako vršiti uspješno i stručno jedino Ministarstvo prosvete uz pomoć prosvetnih organa federalnih jedinica. Ovo, uostalom, jasno proizilazi iz same činjenice da pri Državnoj upravi narodnih dobara nije za ovaj posao predviđen specijalan otkup. Zato smo i predložili donošenje ovog zakona kako bi posao oko pribiranja, čuvanja i raspodele knjiga i drugih kulturno-naučnih i umjetničkih predmeta bio poveren zaista stručnim licima i kako bi svi ti predmeti bili zaista dodeljeni onim ustanovama i zavodima federalnih jedinica kojima su najpotrebniji i kojima će biti od najveće koristi.

Najzad, napominjem da je ovaj projekat zakona izrađen u saglasnosti sa Ministarstvom industrije koje rukovodi Državnom upravom narodnih dobara.

Pretsednik: Molim druga Mošu Pijade da podnese izvještaj Zakonodavnog odbora.

Izvestilac Moša Pijade: Zakonodavni odbor usvojio je predlog ovog zakona prema nacrtu koji je sastavilo i podnelo Ministarstvo prosvete. Zakonodavni odbor učinio je samo izvesne manje stilističke i tehničke izmene i predlažem da se zakon prihvati.

Tekst zakona usvojenog od strane Zakonodavnog odbora glasi (čita):

PREDLOG ZAKONA

O PRIBIRANJU, ČUVANJU I RASPODELI KNJIGA I DRUGIH KULTURNO-NAUČNIH I UMETNICKIH PREDMETA KOJI SU POSTALI DRŽAVNA SVOJINA PREMA ODLUCI ANTIFAŠISTIČKOG VEĆA NARODNOG OSLOBODENJA JUGOSLAVIJE OD 21 NOVEMBRA 1944 GODINE

Član 1

Ovlašćuje se Ministarstvo prosvete Demokratske federativne Jugoslavije da se stara o pribiranju, čuvanju i raspodeli knjiga, arhivskih i muzejskih predmeta, umetničkih slika i bista, naučnih zbirki, muzikalija i svih drugih predmeta od istoriskog, naučnog ili umetničkog značaja koji su postali državna svojina u smislu Odluke Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije od 21 novembra 1944 godine o prelazu u državnu svojinu neprijateljske imovine, o državnoj upravi nad imovinom neprisutnih lica i o sekvstru nad imovinom koju su okupatorske vlasti prisilno otuđile.

Svi poslovi u vezi sa ovim prenose se iz nadležnosti Ministarstva industrije — Državne uprave narodnih dobara — u nadležnost Ministarstva prosvete. Bliže odredbe o načinu prenosa ovih poslova doneće sporazumno ministri industrije i prosvete.

Član 2

Ministarstvo prosvete Demokratske federativne Jugoslavije propisuje plan i uputstva po kojima će prosvetne vlasti federalnih jedinica prikupljati predmete nabrojene u članu 1 ovog Zakona i čuvati ih do njihove konačne podela.

Član 3

Svako uzimanje, rasturanje i uništavanje navedenih predmeta, bilo u kom pogledu i bilo u koju svrhu, kazniće se po propisima predviđenim za uništavanje državne svojine.

Član 4

Podelu prikuljenih predmeta izvršiće Ministarstvo prosvete Demokratske federativne Jugoslavije u sporazumu sa prosvetnim vlastima pojedinih federalnih jedinica. U tu svrhu prosvetne vlasti federalnih jedinica podneće izveštaj o potrebama svojih ustanova, vodeći naročito računa o onim koje su u ratu uništene ili oštećene.

Član 5

Ovaj Zakon stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu Demokratske federativne Jugoslavije«.

Pretsednik: Otvaram diskusiju u načelu. Želi li ko da govori? (Ne javlja se niko). Stavljam Zakon na glasanje u načelu. Prima li se? (Prima).

Prelazimo na diskusiju u pojedinostima. Ima reč drug ministar Ribnikar.

Ministar prosvete Vladislav Ribnikar: Molim da se u čl. 1 prve reči: »Ovlašćuje se« izostave i da se kaže »Ministarstvo prosvete DFJ stara se...«

Izvestilac Moša Pijade: U ime Zakonodavnog odbora prihvatam ovu izmenu. Prema tome, brišemo »Ovlašćuje se« i reč »da« posle reči »Jugoslavije«, a ono »se stara« okrećemo na »stara se« i tako je postupljeno po predlogu druga Ribnikara.

Pretsednik: Prima li se čl. 1 sa ovim izmjenama? (Prima). Objavljujem da je čl. 1 primljen.

(Potom je Predsedništvo AVNOJ-a, glasajući posebno o svakom članu, jednoglasno i bez izmena, usvojilo čl. 2, 3, 4 i 5 po predlogu Zakonodavnog odbora.)

Pretsednik: Ovime smo završili pretres prijedloga zakona u pojedinostima.

Pošto zakonski prijedlog nije takoreći menjan, osim čl. 1° predlažem da predemo na konačno glasanje bez čitanja definitivnog teksta. (Prima se).

Stavljam Prijedlog zakona o pribiranju, čuvanju i raspodeli knjiga i drugih kulturno-naučnih i umjetničkih predmeta koji su postali državna svojina prema odluci Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije od 21 novembra 1944 godine na konačno glasanje i u cjelini. Prima li se? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Konstatujem da je zakonski prijedlog jednoglasno prihvaćen.

Prelazimo na točku 7 dnevnoga reda: Tumačenje točke 2 čl. 1 Odluke AVNOJ-a od 21 novembra 1944 godine.

Frane Frol: Ja predlažem da se ova točka dnevnoga reda odloži za iduću sjednicu, a da sad pristupimo pretresu zakonskog projekta o građanskoj mobilizaciji svih stručno-tehničkih lica čiju ste hitnost primili na današnjoj sjednici.

Pretsednik: Da li se prima prijedlog druga Frola? (Prima). Onda točku 7 dnevnoga reda odlažemo za iduću sjednicu, a sada pristupamo pretresu Projekta zakona o građanskoj mobilizaciji stručno-tehničkih lica na teritoriji Demokratske federativne Jugoslavije. Pošto je predlagач ministar drug Frol, kao zamjenik Pretsjednika Zakonodavnog savjeta Vlade DFJ, već dao obrazloženje potrebe za hitno donošenje ovog zakona, mogli bismo odmah preći na rješavanje. Molim predlagачa druga Frola da nam pročita tekst zakonskog prijedloga pošto isti nije ranije razdijeljen.

Ministar pravosuđa Frane Frol: Zakonski prijedlog o kome ćemo rješavati potekao je od Ministarstva građevina, ali smo ga mi u Zako-

modavnom savjetu Vlade unekoliko izmijenili, i ja sam slobodan da vam pročitam tu novu redakciju s kojom je suglasan i drug Ministar građevina (čita):

PREDLOG ZAKONA

O GRAĐANSKOJ MOBILIZACIJI STRUČNO-TEHNIČKIH LICA NA TERITORIJI DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE

Član 1

U cilju što brže obnove zemlje sva stručno-tehnička lica na teritoriji Demokratske federativne Jugoslavije bez obzira da li se nalaze u državnoj, javnoj ili privatnoj službi ili van ovih, podležu građanskoj mobilizaciji i stavljaju se na raspoloženje Ministarstvu građevina Demokratske federativne Jugoslavije.

Pod stručno-tehničkim licima podrazumevaju se lica sa fakultetskom, akademskom i srednjotehničkom spremom ili njima sličnim kvalifikacijama sledećih struka:

- a) građevinske;
- b) arhitektonske;
- c) mašinske;
- d) elektrotehničke;
- e) geodetske.

Od ove mobilizacije izuzimaju se samo vojna lica.

Član 2

Ovlašćuje se Ministar građevina Demokratske federativne Jugoslavije da može u sporazumu sa zainteresovanim ministrima savezne i zemaljskih vlada izvršiti raspored mobilisanih lica pobrojanih u članu 1 tamo gde to zahtevaju potrebe obnove zemlje.

Član 3

Lica, koja se nalaze van državne službe a obuhvata ih građanska mobilizacija po odredbama ovoga zakona ne mogu biti primljena u državnu ili javnu službu posle stupanja na snagu ovoga zakona bez saglasnosti Ministra građevina DFJ.

Član 4

Licima mobilisanim po odredbama ovoga zakona osiguraće se pripadnosti, od dana stupanja na dužnost, na način kako je to predviđeno za službenike ustanove kojoj se dodele na rad i na čiji teret ti izdaci padaju.

Član 5

Mobilisanim pri upućivanju na rad iz jedne federalne jedinice u drugu potrebne putne troškove od mesta polaska do mesta gde se upu-

ćuju na rad obezbediće ono zemaljsko ministarstvo koje ih upućuje na račun onog koje ih prima na rad.

Član 6

Lica mobilisana po odredbama ovoga zakona mogu koristiti sva prava predviđena statutima i načelima naših sindikalnih organizacija i imaju sva prava socijalnog i zdravstvenog zbrinjavanja.

Član 7

Lica mobilisana po odredbama ovoga zakona stavljaju se administrativno i disciplinski pod one narodne vlasti kojima budu dodeljeni na rad.

Član 8

Lica mobilisana po odredbama ovoga zakona nemaju prava vršenja privatne prakse niti primanja ma kakvih nagrada od privtnih lica, od dana upućivanja na posao pa sve dok su mobilisana.

Član 9

Lica, koja se ne odazovu građanskoj mobilizaciji po odredbama ovoga zakona kazniće se gubitkom javne službe i prava vršenja samostalne privatne prakse najmanje pet godina (5) i prisilnim radom do 3 (tri) godine.

Saboteri će se kazniti po postojećim zakonskim propisima.

Kaznu izriču nadležni narodni sudovi.

Član 10

Tumačenje, bliže odredbe i sprovođenje u život ovog zakona poverava se Ministru građevina DFJ.

Član 11

Ovaj zakon stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu DFJ«.

Kao što ste čuli zakon je i kratak i jasan i uvjeren sam da odgovara potrebama obnove. Molim da se usvoji.

Pretsednik: Pošto smo saslušali tekst zakonskog prijedloga, a prije toga i usmeno obrazloženje, mislim da možemo preći na diskusiju. Za riječ se javlja drug Marko Vujačić.

Marko Vujačić: Ja, istina, nijesam stigao da ovaj zakon, iako je kratak, dovoljno proučim, ali sam već iz prvog njegovog člana vidio da se s njegovim donošenjem ne mogu složiti. Ja mislim da mi ne možemo ići tako daleko da sve ljude, sve stručnjake, mobilišemo. To

bi bilo i vrlo nepopularno. Mi smo u ratu stradali, mi smo dali milion-ske žrtve, mi smo u stručnjacima oskudni, ali nam valjda toliko nije nužda da sve, brate, sve odreda mobilishemo. Ja razumijem ljekare, veterinare, ali mi ne možemo ići tako daleko da i učitelje i profesore i ekonomе mobilishemo. To bi, mislim, unijelo izvjesno uznemirenje među sve stručnjake. Zato sam ja protiv ovakvog zakona, jer je on nepopularan i, ako hoćete, nejasan i ostavlja težak utisak, utisak koji ne govori da mi želimo da predemo što pre u normalno stanje.

Ministar pravosuda Frane Frol: Težište pitanja o kome ovdje diskutiramo je u tome što ovaj zakonski projekat predviđa prenošenje prava koje ima zakonodavno tijelo, u ovom slučaju AVNOJ, na Ministarski savjet, kako bi se pitanje građanske mobilizacije stručnjaka moglo rješavati hitno i prema akutnim potrebama obnove. Mi moramo, na primjer, provesti vrlo brzo mobilizaciju stručno-tehničkih lica građevinske, arhitektonske, mašinske, elektrotehničke i geodetske struke. Velika je razlika u njihovom teritorijalnom razmještaju. Dok ih u Sloveniji, Hrvatskoj i Srbiji relativno ima više, dotle se u ovim kadrovima u Crnoj Gori, Bosni i Hercegovini i Makedoniji toliko oskudijeva da mnogi, često i veoma važni poslovi na obnovi ne mogu uopće da se obavljaju onako kako je to potrebno, a neki ne mogu ni da krenu. Za to bih ja molio da se ovo ovlašćenje dade Ministru građevina i resornim ministrima da mogu prema potrebi vršiti građansku mobilizaciju stručnih kadrova po granama za koje se ukaže potreba. Mi smo za sada ovaj zakon ograničili samo na pet najpotrebnijih struka.

Dr Blagoje Nešković: Obnova naše zemlje sigurno zahteva velike napore svih naših naroda, pa i stručnjaka, osobito visoko kvalifikovanih. Ukoliko period obnove bude išao brže, ukoliko ga pre prebrodimo utoliko će se život u našoj zemlji pre normalizovati, utoliko će se pre ukloniti teške ratne posledice. Mi, moramo, prema tome, biti svesni, toga moraju biti svesni i svi naši stručnjaci, da se najpre u krajevima koji su najviše razoreni i popaljeni, u kojima je privreda uništena i od okupatora opljačkana, da se u tim krajevima što pre i što brže prilike što više poprave i normalizuju. Zato su pored ovog sjajnog elana naših naroda, koje oni ulažu za otklanjanje ratnih užasa, potrebni i stručnjaci. Mi ih, međutim, nemamo ni izdaleka dovoljno. Moramo ih onda tako razmeštati da se upućuju tamo gde su najpotrebniji. Zbog toga je možda potrebno izvršiti građansku mobilizaciju nekih struka. Ali to ne znači da se to mora učiniti sa svima u projektu navedenim strukama. Može se to postići i administrativnim putem, premeštajima, dodeljivanjem i upućivanjem na rad. Mobilizacija se, uglavnom, treba da odnosi na privatne, slobodne profesije i na penzionere. Zbog toga sam ja u načelu za građansku mobilizaciju, ali nisam sasvim siguran da je zbog toga potrebno donositi ovaj zakon. Zako-

nodavni rad u AVNOJ-u je vrlo ekspeditivan i on može, isto tako, doneti vrlo brzo i hitne zakone. Kad je reč o ovom zakonu, mislim, da bi ga ipak trebalo vratiti Zakonodavnom odboru da se prouči. To je uostalom, i praksa našeg rada.

Potpredsednik Ministarskog saveta Milan Grol: Obnova zemlje toliko je, po mom shvatanju, ogroman problem da se on tako lako ne može prebroditi, jer se ne može izdržati tempo koji se želi. Naši narodi su u ovom ratu vrlo mnogo prepatili, oni su silno iscrpeni, ljudi su posustali. Potreban je izvestan predah. Mi znamo situaciju u zemlji. Međutim, ovde se traži da se jedan veoma važan zakon donese na brzinu, bez dovoljno proučavanja, bez tačno iznesenog plana rada. Ja se zbog toga pridružujem predlogu da se sa donošenjem ovog zakona ne hita. Neka se stvar vrati Vladi na razmatranje.

Ministar za Srbiju Jaša Prodanović: Ja ne znam zašto se ovako sa ovim zakonom žuri. Ako je bilo hitno izvršiti mobilizaciju neke struke, mi smo to mogli učiniti kao što je ovde već danas ozakonjeno za veterinare. Ja nemam ništa protiv toga da se ovlašćenje koje zakon predviđa prenese na Vladu. To je, uostalom, jedno isto: Vlada ili AVNOJ, jer se mi u osnovnim pitanjima svi slažemo. Ja sam zato da se ova stvar prouči, da nam se ovde kaže mi hoćemo, mi nameravamo, jer postoji potreba, da mobilišemo tu i tu struku. Ja hoću da znam, kad se već pitam, zašto dajem svoj pristanak. Meni se čini da je bolje da ovaj zakon skinemo s dnevnoga reda i da se uputi Vladi na diskusiju. Uopšte, parlamentarni je red da se zakoni ne šalju na ozakonjenje dok ih Vlada ne usvoji. Ja sam tako o ovom zakonu saznao ovde, u ovom forumu, u kome ja nemam pravo odlučivanja. Ali ako mi se već daje prilika da govorim, ja savetujem da se on vrati Vladi da ga u Ministarskom savetu pretresemo. Ja ću završiti sa izjavom, da se, ukoliko se pitam, ne slažem sa jednim ovakvim zakonom i ovakvom praksom.

Ministar poljoprivrede dr Vaso Čubrilović: Dosadašnja diskusija pokazala je da ne postoji saglasnost u pogledu hitnosti ovog zakona, iako je ona na početku sednice primljena. Ja kao član Vlade predlažem da se stvar vrati Vladi ili Zakonodavnom odboru na proučavanje, s tim da se upoznamo kakav će biti plan mobilizacije kadrova kad bude zakon primljen. Bilo da se usvoji jedno ili drugo, svejedno mi je, samo mi je stalo da danas, na današnjoj sednici, ne bi o njemu ovako nepripremljeni raspravljali i odlučivali.

Jakob Avšič: Drugovi izražavaju izvesne rezerve u pogledu ovog zakona. Ja to ne shvatam, jer ako se ovlašćenje za mobilizaciju stručnjaka prenosi na Vladu, onda će drugovi koji nisu članovi Predsedništva imati više prilike da se pitaju, da daju saglasnost, o merama koje će Vlada ili pojedini ministri preduzimati. A, ako je zaista potrebno u cilju obnove mobilisati stručnjake, ja bih to učinio bez oklevanja, s tim što

bi u prvom redu zahvatio one koji nisu u službi i sve penzionisane stručnjake a koji su sposobni za rad. Ja sam za to da se, ako je drug ministar Frol ovo pitanje razmotrio sa privrednim resorima i postigao saglasnost Privrednog saveta, ovaj zakon donese.

Moša Pijade: Današnja diskusija o ovom zakonu jasno je pokazala da gledišta nisu ista. Za to ja imam konkretan predlog: uputiti ovaj zakonski predlog Zakonodavnom odboru na pretres, s tim da odbor konsultuje privredne resore, i da oni dostave eventualan plan potreba za građansku mobilizaciju pojedinih struka na koje se zakon treba da odnosi.

Nikola Petrović: Većina je, čini mi se, za to.

Pretsednik: Na osnovu ove diskusije možemo izlučiti prijedlog da se ovaj zakonski projekat uputi Zakonodavnom odboru na proučavanje ili vrati Vladi da ga ona ponovo pretrese. Ja bih molio da se o tome izjasni najprije podnosilac prijedloga ministar drug Frol.

Ministar pravosuđa Frane Frol: Ja sam suglasan s tim da se ovaj zakonski projekat uputi Zakonodavnom odboru na pretres.

Pretsednik: Pošto je drug ministar Frol kao podnosilac dao priistanak na to da se ovaj zakonski projekat uputi Zakonodavnom odboru, saopštavam da će se tako i postupiti.

Pošto je ovime dnevni red današnje sjednice iscrpen, zaključujem ovu sjednicu.

(Sednica je zaključena u 14,15 časova).

Четрнаеста седница

(7 јуна 1945)

Почетак у 16,30 часова.

Претседавао Претседник АВНОЈ-а др **Иван Рибар**.

Присутни: Моша Пијаде, Антун Аугустинчић, Јосип Рус, Марко Вујачић;

Миле Перуничић;

Андрија Хебранг, др Благоје Нешковић, Владислав Рибникар, Воја Лековић, Ђуро Пуцар, Едвард Кардељ, др Златан Сремец, Јакоб Авшич, прота Јевстатије Караматијевић, Јосип Јерас, Милан Беловуковић, Михајло Апостолски, Момчило Марковић, Никола Петровић, др Павле Грегорић, Петар Стамболић, Сретен Вукосављевић, Станко Опачић. (Пуномоћјима заступљено још 7 чланова.)

Седници присуствују Министар за Србију Јаша Продановић, и повереник Владе ДФЈ др Обрен Благојевић, помоћник Министра финансија.

Претседник: Отварам четрнаесту сједницу Претсједништва Антифашистичког вијећа народног ослобођења Југославије. Записник данашње сједнице водиће друг Миле Перуничић, секретар АВНОЈ-а. Молим друга секретара да прочита записник посљедње сједнице.

Секретар Миле Перуничић чита записник седнице Претседништва АВНОЈ-а од 24 маја.

Претседник: Има ли ко какву примједбу на прочитани записник? (Моша Пијаде: Ја!). Молим.

Моша Пијаде: У записник прошле седнице унесено је да сам ја изјавио да примедбе друга Раде Прибићевића на Предлог закона о поступању са имовином коју су сопственици морали напустити у току окупације нису примљене. Међутим, то не одговара истини. Ја сам на прошлој седници изјавио, на питање које је овде поставио друг Вукосављевић, да су примедбе друга др Прибићевића начелно примљене, али да нису унесене у законски предлог пошто ће се то обухватити

специјалним законом. За то молим да се у записник унесе исправка „да су примједбе др Раде Прибићевића примљене, али да ће се то предвидети у специјалном закону.“

Претседник: Молим друга секретара да се изјасни о примједби коју је ставио друг Моша Пијаде.

Секретар Миле Перуничих: Примам примедбу.

Претседник: Има ли још каквих замјерака? (Нема). Пошто других примједба нема, објављујем да је записник примљен са примједбом друга Моше Пијаде.

У име ужег Претсједништва предлажем слиједећи дневни ред данашње сједнице:

1) претрес Приједлога закона о оснивању Фонда за обнову земље и помоћ пострадалим крајевима;

2) претрес Приједлога закона о исплати потврда издатих на дјелимично замијењене окупациске новчанице и о располагању са потраживањима на везаним рачунима;

3) претрес Приједлога закона о курсевима за повлачење окупациских новчаница и о регулисању обавеза на подручју Босне и Херцеговине; и

4) претрес Приједлога закона о конфискацији имовине и о извршењу конфискације.

Има ли ко каквих приједлога за измјену и допуну предложеног дневног реда? (Нема). Прима ли се приједлог дневног реда? (Прима).

Прелазимо на прву тачку дневног реда, на претрес Приједлога закона о оснивању Фонда за обнову земље и помоћ пострадалим крајевима. Дајем прво ријеч извјестиоцу Законодавног одбора другу Моши Пијаде да поднесе извјештај.

Извјестилац Моша Пијаде: Законодавни одбор на својој седници од 4 о. м. претресао је и са извесним изменама и допунама прихватио Предлог закона о оснивању Фонда за обнову земље и помоћ пострадалим крајевима. Ја у име Законодавног одбора предлажем да се овај закон прихвати.

Законодавни одбор усвојио је предлог овог закона у овој редакцији (чита):

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА

О ОСНИВАЊУ ФОНДА ЗА ОБНОВУ ЗЕМЉЕ И ПОМОЋ ПОСТРАДАЛИМ КРАЈЕВИМА

Члан 1

У циљу да се обезбеде средства за обнову земље и помоћ крајевима који су у рату тешко настрадали, при Министарству финансија демократске федеративне Југославије оснива се „Фонд за обнову земље и помоћ пострадалим крајевима“.

Члан 2

Приходи фонда су:

1) чист приход који буде постигнут од продаје најма или других преноса добара набављених од Администрације Уједињених народа за помоћ и обнову (УНРРА), а на основу и у границама споразума између поменуте Администрације и наше земље;

2) сви приходи по закону о одузимању ратне добити стечене за време непријатељске окупације;

3) одбици у корист овог Фонда по Закону о ликвидацији потврда издатих на делимично замењене окупацијске новчанице и о располагању са потраживањима на везаним рачунима; и

4) остали приходи који буду предвиђени посебним законима, уредбама или министарским решењима основани на законима и уредбама.

Члан 3

Средствима Фонда располаже Министарски савет ДФЈ на предлог Привредног савета.

Члан 4

Правилник о руковању фондом прописаће савезни Министар финансија.

Члан 5

Овај Закон ступа на снагу кад се објави у „Службеном листу Демократске федеративне Југославије“.

Претседник: Дајем ријеч пуномоћнику Савезне владе другу др Обрену Благојевићу, помоћнику Министра финансија који ће дати образложење потребе доношења овог закона.

Повереник Владе ДФЈ др Обрен Благојевић: Другови, несумњиво је да у читавом низу крупних привредних мјера која су досада предузели Влада Демократске федеративне Југославије и АВНОЈ у борби за обнову наше у току рата порушене и од стране окупатора опљачкане домовине, особито важно мјесто заузима овај Предлог закона о оснивању Фонда за обнову земље и помоћ пострадалим крајевима. Овај предлог закона има за циљ да мобилише најважнија врела прихода и да их концентрише у један велики, богати фонд из кога ће се финансирати најкрупнији радови на обнови свих привредних грана и помагати ратом опустошени крајеви. Извори Фонда су наведени у самом предлогу закона, о чему ћу ја доцније говорити. Сада бих хтио да укажем само на то да поред овог законског предлога постоје још и два закона који уствари детаљније разрађују питање извора финансиских средстава Фонда за обнову земље и помоћ пострадалим крајевима. То су Закон о одузимању ратне добити стечене за вријеме непријатељске окупације и Закон о исплати потврда издатих приликом замјене окупаци-

ских новчаница и о располагању са потраживањима на везаним рачунима.

Сва ова три закона претстављају једну нераздвојну, органску цјелину. Са финансиског гледишта особина је свих њих посебно и скупа да дају могућности за стварања одиста богатих врела прихода Фонда за обнову земље. Сваки од тих извора треба да донесе обнови наше земље милијарде динара.

Ови су закони дубоко социјални и праведни како по поријеклу прихода које предвиђају, тако и по њиховој намјени. Јер, не може се оспоравати право наших народа и њихове нове демократске државе да опорезују све имаоце крупних стокова окупационских новчаница или одузети им сва она богатства која су они помоћу окупатора стекли за вријеме тешког Ослободилачког рата наших народа. Исто тако, тешко је замислити бољу намјену оваквих прихода од оне која се састоји у економској обнови наше отаџбине и помоћи оним њеним дијеловима, оним покрајинама и областима који су тако тешко опустошени и од окупатора опљачкани.

Приједлог закона о образовању Фонда за обнову земље и помоћ опустошеним крајевима и Приједлог закона о исплати потврде на дјелимично замијењене окупационе новчанице и о располагању потраживањима на везаним рачунима предвиђају да ће се у корист Фонда за обнову земље и помоћ пострадалим крајевима вршити одбијања како по потврдама издатим приликом замјене окупационских новчаница, тако и по потраживањима блокираним у вези са замјеном тих новчаница.

Одбици по потврдама оправдани су ако се има у виду да је износ који је замјењиван у цијелости био довољно висок за најшире слојеве нашег становништва; то се види и по томе што је укупно издато око 35.000 потврда по цијелој територији на којој је замјена већ извршена. Велики дио потврда издат је државним предузећима; према томе, релативно мали број лица доћи ће под удар прописа овог закона. При доношењу прописа о одбици најстрожије се водило рачуна о томе да класификација лица (физичких и правних) којима ће се извршити одбици буде што правилније и правичније извршена: тако су, на примјер, од одбитака изузете установе социјалног старања, а за произвођачка предузећа, која раде за војне и важне привредне сврхе, задружне организације, принудна професионална удружења и политичке организације су релативно ниске стопе одбитака. Највише стопе одбитака предвиђене су за приватна лица, полазећи са гледишта да ће ту најприје бити обухваћени они који су под окупацијом дошли до великих износа окупационих новчаница бавећи се црном берзом на рачун широких маса нашег становништва. Посебно су фаворизовани земљорадници који се баве обрадом земље као искључивим занимањем, нарочито они који су на замјену поднијели окупационе новчанице чија противвредност не прелази 25.000 динара ДФЈ. Располагање износима од којих су већ извр-

шени одбици потпуно је слободно за „произвођачка предузећа која раде за војне и важне привредне сврхе, задружне организације, принудна професионална удружења и политичке организације“, имаоце потврда, начин располагања прописиваће Министар финансија Савезне владе који ће своје одлуке доносити према конкретној ситуацији на новчаном тржишту.

Одбици од потраживања код новчаних завода, насталих послјије 18 априла 1941 године, мотивисани су чињеницом да су потраживања код новчаних установа могла имати за вријеме рата скоро само она лица (физичка или правна), са изузетком сасвим малих износа — на примјер, улога на штедњу по штедним књижицама, које су посредно или непосредно привредно стајале у служби непријатеља —, јер је разумљиво да се концентрацијом новчаних средстава код новчаних установа у првом реду служила њемачка ратна привреда. Предратна потраживања, међутим, изузета су од ових одбитака. При томе се нарочито водило рачуна о чињеници да су све операције преко новчаних завода за вријеме рата у првом реду служиле непријатељу. И поред свега тога, одбици потраживањима нижи су од одбитака по потврдама. Овако је поступило из разлога што ми морамо фаворизовати на сваки начин концентрацију новчаног капитала у новчаним заводима пошто је то веома важно за извршење огромних задатака око обнове наше земље. И овдје је спроведено фаворизовање „произвођачких предузећа која раде за војне и важне привредне сврхе, задружних организација, принудних професионалних удружења и политичких организација. — Код ових посљедњих одбици су предвиђени зато да не би било примједби да су политичке организације изванредно фаворизоване. Стопе су свуда ниже од стопа предвиђених за одбитке на потврдама. Исто тако, фаворизовани су ситни улози на штедњу по штедњим књижицама. Потраживања установа социјалног старања ослобођена су сваких одбитака.

Оба ова законска пројекта неопходна су да би се успјешно могла спровести у дјело политика Владе на обнови ратом опустошених крајева и цијеле земље.

Из ових разлога молим Претсједништво да усвоји у начелу и у појединостима Предлог закона о Фонду за обнову земље и помоћ пострадалим крајевима онако како је прихваћен у Законодавном одбору.

Претседник: Отварам дискусију у начелу. Жели ли ко да говори? (Нико). Онда стављам Приједлог закона о оснивању Фонда за обнову земље и помоћ пострадалим крајевима на гласање у начелу. Прима ли се? (Прима). Има ли ко *против*? (Нема). Објављујем да је законски приједлог примљен у начелу.

Прелазимо на претрес у појединостима. Молим друга извјестиоца Законодавног одбора да чита наслов, а затим члан по члан.

Извјестилац Моша Пијаде чита наслов и члан 1 законског предлога у редакцији Законодавног одбора. (Видети текст на стр. 284.)

Претседник: Има ли ко каквих примједаба, приједлога за измјене и допуне? (Нема). Онда стављам овај члан на гласање. Прима ли се? (Прима).

Прелазимо на члан 2. Молим друга извјестиона да прочита члан 2 по приједлогу Законодавног одбора.

Известилац Моша Пијаде чита члан 2 законског предлога.

Претседник: Има ли ко какву примједбу или измјену и допуну да по предлогу Законодавног одбора. предложи?

Моша Пијаде: У тачки 3 ја бих назив закона који се овде спомиње променио и унео онај назив који је усвојен у Законодавном одбору. Према томе, ова тачка би требало да гласи: „Одбици у корист овог фонда по закону о ликвидацији потврда издатих приликом замене окупациских новчаница и о располагању са потраживањима на везаним рачунима“. Према томе, овде би требало место речи „на делимично“ ставити „приликом“ и остале ствари сагласити у роду, броју и падежу према стварном називу закона.

Поред тога предлажем да се у четвртном ставу иза речи „или“ стави „министарским решењима основаним на законима и уредбама“. Овиме отварамо могућност не само да Министар финансија може одређивати који ће приходи ићи у Фонд за обнову земље, већ да то могу чинити и и остали министри својим решењима као, на пример, и Министар трговине и снабдевања по делима недозвољене шпекулације.

Претседник: Има ли још ко какву примједбу? (Нема). Примају ли се приједлози за измјене члана 2 које је поднио друг Пијаде? (Примају). Онда стављам чл. 2 на гласање са измјенама и допунама које смо сада прихватили. Прима ли се? (Прима). Има ли ко *против*? (Нема).

Прелазимо на члан 3. Молим друга Пијаде да прочита овај члан по приједлогу Законодавног одбора.

Известилац Моша Пијаде чита члан 3 по предлогу Законодавног одбора.

Претседник: Има ли ко какву примједбу или какав приједлог?

Моша Пијаде: Ја имам предлог за нову редакцију члана 3. Само сам дужан претходно да дам извесно кратко објашњење. По првобитном предлогу овај члан требало је да гласи да се руковање Фондом за обнову земље и помоћ пострадалим крајевима поверава искључиво Министру финансија ДФЈ. У Законодавном одбору пао је сасвим оправдано предлог да се тако један важан фонд не би требало да поверава само Министру финансија ДФЈ у његову искључиву надлежност, већ да средствима овог фонда треба да располаже Министарски савет ДФЈ пошто он руководи целокупном обновом земље, али ипак на предлог Привредног савета као органа Владе ДФЈ који се бави питањима

привреде у општедржавном размену. Међутим, ми нисмо водили рачуна о томе да је Привредни савет, с једне стране, орган Владе ДФЈ на кога је Министарски савет пренео надлежност спровођења политике на обнови земље и на помагању пострадалих крајева. Зато сам ја слободан да предложим следећу нову редакцију члана 3. Према овој редакцији члан 3 требало би да гласи (чита):

Члан 3

Средствима Фонда располаже Привредни савет по одобрењу Министарског савета демократске федеративне Југославије.

Мислим да сам довољно указао на оправданост измене овог члана, а по предлогу који сам учинио.

Претседник: Има ли каквих других приједлога? (Нема). Пошто више нико не жели да говори стављам члан 3 у редакцији коју је предложио друг Пијаде на гласање. Прима ли се? (Прима). Ко је против? (Нико). Прелазимо на чл. 4.

Известилац Моша Пијаде чита чл. 4 по предлогу Законодавног одбора.

Претседник: Жели ли ко да говори? (Нико). Стављам члан 4 на гласање. Прима ли се? (Прима).

Прелазимо, најзад, на чл. 5 и посљедњи овог законског приједлога. (Гласови: Прима се).

Овие смо завршили претрес законског приједлога у појединостама. Прије прелаза на коначно гласање молим друга извјестиоца да прочита дефинитиван текст законског приједлога.

Известилац Моша Пијаде (чита):

З А К О Н

О ОСНИВАЊУ ФОНДА ЗА ОБНОВУ ЗЕМЉЕ И ПОМОЋ ПОСТРАДАЛИМ КРАЈЕВИМА

Члан 1

У циљу да се обезбеде средства за обнову земље и помоћ крајевима који су у рату тешко настрадали, при Министарству финансија Демократске федеративне Југославије оснива се „Фонд за обнову земље и помоћ пострадалим крајевима“.

Члан 2

Приходи Фонда су:

1) Чист приход који буде постигнут од продаје, најма или других преноса добара набављених од Администрације уједињених народа за помоћ и обнову (УНРРА), а на основу и у границама споразума између поменуте Администрације и наше земље;

2) сви приходи по Закону о одузимању ратне добити стечене за време непријатељске окупације;

3) одбици у корист овог Фонда по Закону о ликвидацији потврда издатих приликом замене окупацких новчаница и о располагању са потраживањима на везаним рачунима; и

4) остали приходи који буду предвиђени посебним законима, уредбама, или министарским решењима основаним на законима и уредбама.

Члан 3

Сретствима Фонда располаже Привредни савет по одобрењу Министарског савета демократске федеративне Југославије.

Члан 4

Правилник о руковању Фондом прописаће савезни Министар финансија.

Члан 5

Овај Закон ступа на снагу кад се објави у „Службеном листу демократске федеративне Југославије“.

Претседник: Саслушали смо коначну редакцију законског приједлога. Да нема ко шта случајно да примијети? (Нема). Онда стављам Приједлог закона о оснивању Фонда за обнову земље и помоћ пострадалим крајевима на коначно гласање и у цјелини. Прима ли се? (Прима). Има ли ко *против*? (Нема). Објављујем да је Закон о оснивању Фонда за обнову земље и помоћ пострадалим крајевима једногласно усвојен у Претсједништву АВНОЈ-а.

Прелазимо на другу точку дневнога реда: претрес Приједлога закона о исплати потврда издатих на дјеломично замијењене окупацијске новчанице и о располагању са потраживањима на везаним рачунима. Молим друга Мошу Пијаде да као извјестилац Законодавног одбора прочита законски приједлог и даде по жељи образложење потребе његова доношења.

Извјестилац Моша Пијаде: Другови, ми смо овај закон, који је предложио друг Министар финансија после дуже дискусије усвојили на седници Законодавног одбора од 5 о. м. Ја ћу вам прво прочитати текст закона како га је усвојио Законодавни одбор а потом ћу рећи неколико речи о њему. (*Чита*):

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА

О ИСПЛАТИ ПОТВРДА ИЗДАТИХ ЗА ДЕЛИМИЧНО ЗАМЕЊЕНЕ ОКУПАЦИСКЕ НОВЧАНИЦЕ И О РАСПОЛАГАЊУ ПОТРАЖИВАЊИМА НА ВЕЗАНИМ РАЧУНИМА

I. Исплата потврда издатих на делимично замењене окупацке новчанице

Члан 1

Имаоци потврда издатих на основу члана 4 Закона о курсевима за повлачење окупацких новчаница и о регулисању обавеза од 5

априла 1945 године („Службени лист“ бр. 23 од 19 априла 1945 год.) имају исте почев од 15 јуна 1945 године предавати, у сврху наплате, Народној банци, Државној хипотекарној банци или Поштанској штедионици, односно њиховим филијалама.

Члан 2

Новчани заводи наведени у претходном члану имају по пријему потврда обрачунати укупне износе окупациских новчаница на које потврде гласе, по курсевима из члана 3 Закона о курсевима за повлачење окупациских новчаница и о регулисању обавеза, и од тако обрачунате вредности извршити следеће одбитке:

1) износ динара ДФЈ који је већ исплаћен приликом издавања потврда;

2) износ динара ДФЈ који је имаоцима потврда исплаћен на име аконтације од стране Народне банке, Државне хипотекарне банке или Поштанске штедионице, сходно решењу Министра финансија бр. 450 од 12 априла 1945 године („Службени лист“ бр. 24 од 21 априла 1945 године) и

3) одговарајући износ у корист „Фонда за обнову земље и помоћ пострадалим крајевима“, који се има обрачунати на вредност потврде смањену за износ исплаћен по тач. 1 овог члана, и то по следећој табели:

А. За потврде чији су имаоци произвођачка предузећа која раде:

на вредност до	5.000	Дин. ДФЈ	5%
„ „ од	5.001 до	7.000 „ „	6%
„ „ „	7.001 „	10.000 „ „	7%
„ „ „	10.001 „	15.000 „ „	9%
„ „ „	15.001 „	25.000 „ „	12%
„ „ „	25.001 „	50.000 „ „	15%
„ „ „	50.001 „	100.000 „ „	19%
„ „ „	100.001 „	250.000 „ „	24%
„ „ преко	250.000	„ „	30%

Б. За потврде чији су имаоци сва остала предузећа и установе, уколико нису изузете по члану 4 овог Закона:

на вредност до	5.000	Дин. ДФЈ	7%
„ „ од	5.001 до	7.000 „ „	8%
„ „ „	7.001 „	10.000 „ „	10%
„ „ „	10.001 „	15.000 „ „	12%
„ „ „	15.001 „	25.000 „ „	15%
„ „ „	25.001 „	50.000 „ „	20%
„ „ „	50.001 „	100.000 „ „	27%
„ „ „	100.001 „	250.000 „ „	35%
„ „ преко	250.000	„ „	50%

В. За све остале потврде:

на вредност до		5.000	Дин.	ДФЈ	10 %
„ „ од	5.001 до	7.000	„ „	„ „	12 %
„ „ „	7.001 „	10.000	„ „	„ „	15 %
„ „ „	10.001 „	15.000	„ „	„ „	20 %
„ „ „	15.001 „	25.000	„ „	„ „	26 %
„ „ „	25.001 „	50.000	„ „	„ „	34 %
„ „ „	50.001 „	100.000	„ „	„ „	45 %
„ „ „	100.001 „	250.000	„ „	„ „	57 %
„ „ преко	250.000		„ „	„ „	70 %

Г. За потврде чији су имаоци земљорадници који се баве обрадом земље као искључивим занимањем имају се извршити одбици по табели А.

Члан 3

Народна банка, Државна хипотекарна банка и Поштанска штедионица исплатиће одмах остатак по потврдама који ће се добити када се од њихове номиналне вредности изврше одбици из тач. 1), 2) и 3) претходног члана.

Исплаћене износе по претходном ставу као и износе који су имаоцима потврда исплаћени на име аконтације (тачка 2 претходног члана) ставиће наведени новчани заводи на терет Министарства финансија демократске федеративне Југославије.

Члан 4

Одбици из тач. 3 члана 2 неће се вршити по потврдама чији су имаоци установе социјалног старања, задружне организације, радничко-чамештеничке синдикалне организације и масовне народне организације.

Члан 5

Потврде чији су имаоци новчане установе исплатиће се одмах у целости, с тим да се допринос ових усанова „Фонду за обнову земље и помоћ пострадалим крајевима“ утврди према члану 13 овог Закона.

II. Располагање са везаним потраживањима код новчаних усанова

Члан 6

Од ових потраживања по било ком основу код новчаних усанова, као н.пр.: по основу жиро, текућих и других рачуна и улога на штедњу, насталих после 18 априла 1941 године, а која су обрачуната у динаре ДФЈ по члану 8 Закона о повлачењу и замени окупацијских новчаница („Службени лист“ бр. 20 од 10 априла 1945 г.) и по члановима 3 и 9 Закона о курсевима за повлачење окупацијских новчаница и о регули-

сању обавеза („Службени лист“ бр. 23 од 19 априла 1945 г.), имају се извршити одбици према прописима тач. 1 и 3 члана 2 овог Закона, с тим, да се износ у корист „Фонда за обнову земље и помоћ пострадалим крајевима“ има обрачунати на потраживање по стању од 19 априла 1945 г., смањено за износ исплаћен по члану 9 Закона о курсевима за повлачење окупациских новчаница и о регулисању обавеза, и то по следећој табели:

1) Код потраживања по жиро, текућим и другим рачунима, изузев улога на штедњу по штедним књижицама:

а) произвођачких предузећа која раде:

до	5.000	Дин. ДФЈ	3%
од	5.001 до 7.000	„ „	4%
од	7.001 до 10.000	„ „	5%
од	10.001 до 15.000	„ „	6%
од	15.001 до 25.000	„ „	7%
од	25.001 до 50.000	„ „	10%
од	50.001 до 100.000	„ „	13%
од	100.001 до 250.000	„ „	16%
преко	250.000	„ „	20%

б) свих осталих предузећа и приватних лица, као и установа које нису наведене у члану 4 овог Закона:

до	5.000	Дин. ДФЈ	5%
од	5.001 до 7.000	„ „	6%
од	7.001 до 10.000	„ „	7%
од	10.001 до 15.000	„ „	9%
од	15.001 до 25.000	„ „	12%
од	25.001 до 50.000	„ „	16%
од	50.001 до 100.000	„ „	21%
од	100.001 до 250.000	„ „	28%
преко	250.000	„ „	40%

2) Код улога на штедњу по штедним књижицама приватних лица:

од	5.001 до 10.000	Дин. ДФЈ	3%
од	10.001 до 15.000	„ „	4%
од	15.001 до 25.000	„ „	6%
од	25.001 до 50.000	„ „	9%
од	50.001 до 100.000	„ „	15%
од	100.001 до 250.000	„ „	25%
преко	250.000	„ „	40%

Члан 7

Више потраживања једне установе или једног лица код једне или више новчаних установа имају се за обрачун по претходном члану сматрати као једно потраживање.

Члан 8

На потраживања установа наведених у члановима 4 и 5 овог Закона имају се сходно применити прописи истих чланова.

Члан 9

Све извршене одбитке у корист „Фонда за обнову земље и помоћ пострадалим крајевима“ имају новчане установе положити Министарству финансија демократске федеративне Југославије са списковима власника потраживања и извршених одбитака.

Члан 10

Произвођачка предузећа која раде за војне и важне привредне сврхе и установе наведене у члановима 4 и 5 овог Закона могу неограничено располагати својим потраживањима.

Остала предузећа, установе и приватна лица могу располагати својим потраживањима по извршеним одбицима, а на начин који пропише Министар финансија.

Члан 11

Прописи овог Закона неће се примењивати на потраживања државних надлештава, која својим потраживањима могу неограничено располагати.

III. Остале одредбе

Члан 12

Државне обавезе које су настале пре ступања на снагу Закона о курсевима за повлачење окупационских новчаница и о регулисању обавеза имају се, у погледу одбитака за „Фонд за обнову земље и помоћ пострадалим крајевима“ изједначити са потврдама издатим приликом повлачења и замене окупационских новчаница у смислу члана 4 истог Закона, с тим да се од тих обавеза имају у корист „Фонда за обнову земље и помоћ пострадалим крајевима“ извршити следећи одбици:

1) по рачунима приспелим исплатној благајни пре ступања на снагу Закона о курсевима за повлачење окупационских новчаница и о регулисању обавеза — по стопи из члана 2 тач. 3 под А., и

2) по рачунима приспелим исплатној благајни после ступања на снагу Закона о курсевима за повлачење и замену окупационских новчаница и о регулисању обавеза — по стопи из члана 6 тач. 1 под а.

Члан 13

За новчане установе допринос „Фонду за обнову земље и помоћ пострадалим крајевима“ одредиће се сагласно члану 2 тач. 3 под А. овог Закона на њихова властита новчана средства према утврђеном билансу.

Члан 14

Упутства за извршење овог Закона даје Министар финансија демократске федеративне Југославије.

Члан 15

Овај Закон ступа на снагу када се објави у „Службеном листу“.

У образложењу потребе доношења овог закона, која је несумњива, ја бих рекао само то да ми овим законом треба да створимо могућност да се одбитак за Фонд за обнову земље и помоћ пострадалим крајевима врши прогресивним путем, тј. да они који имају више, да они који су заменили веће износе даду и већи обол Фонду за обнову земље, пошто су они окупациске новчанице могли стећи и које су они зарадили ба-већи се разним пословима, често недопуштеним, и не баш тако чистим, у току окупације и под окриљем и заштитом квислиншких режима и самог окупатора. Право је да ти људи више даду за обнову земље. О томе говори члан 2 закона који ми овде претресамо. Ми смо у Законодавном одбору у овом члану извршили значајне измене: прво, заштитили смо сељаке, који живе од обраде земље, јер смо им дали повлашћење, то јест мањи проценат, и заштитили привредна произвођачка предузећа. Сматрам да овде није потребно да нарочито наглашавам да смо изузели све установе социјалног осигурања, задружне организације, радничко-намештеничке синдикалне организације и масовне народне организације, тако да се свим овим установама и организацијама неће опште ништа одбијати. Чак смо заштитили и њихова потраживања.

Законодавни одбор сматра да је изменама и допунама које је извршио у законском предлогу допринео да закон одговори задацима који му се стављају. Због тога молим да се овај законски предлог прихвати у редакцији Законодавног одбора.

Претседник: Отварам дискусију у начелу. Има ријеч Министар финансија Сретен Жујовић.

Министар финансија Сретен Жујовић: Ми смо овим законом желели да приступимо исплати потврда које су издате приликом замене окупациских новчаница. Као што вам је познато, овај закон је још марта месеца био предложен као Предлог закона о повлачењу потврда издатих на повучене окупациске новчанице и о уређењу везаних рачуна. Међутим, тада је тај закон скинут са дневног реда а по предлогу друга Андрије, ма да сам ја био против тога. Ми смо оним законом желели да сазнамо код кога се и колико налазило новца. Међутим, ми смо већ извршили замену и на дневном је реду да исплатимо оне потврде које нисмо исплатили у новчаницама приликом замене. Само сматрамо оправданим, из разлога које је друг Пијаде навео, да прогресивно оптеретимо одбицима у корист Фонда за обнову земље и помоћ пострадалим крајевима имаоце потврда. Ко је више новца заменио да више и

допринесе обнови своје земље. Тај проценат се креће од 5%—30% за произвођачка предузећа, а за остала предузећа и установе, уколико то нису синдикалне организације, установе социјалног старања, задружне и масовне организације, од 7—50%, а за потврде приватних лица од 10—70% изузимајући земљораднике који се баве обрадом своје земље, којима смо дали повлашћење и третирали их као произвођачка предузећа (од 5—30%) уколико имају потврде до 25.000 динара ДФЈ, а преко тога као остала привредна предузећа, то јест од 7—50%. Међутим, законски пројекат претрпео је у Законодавном одбору извесне измене за које ја и овде изјављујем резерву и говорићу о томе кад те одредбе дођу на дискусију.

Ја молим да се закон прихвати у целости.

Претседник: Имаде ријеч друг Хебранг.

Андрија Хебранг: По мом схватању овај закон је тек данас сазрео и ја мислим да смо добро урадили што смо ово питање одложили и нисмо га донијели априла мјесеца. Ја сам за то да се у точки г) члана 2 сељацима не даје оволико повлашћење, јер бисмо на овај начин штитили оне имућније сељаке, кулаке, који су користећи оскудицу и биједу за вријеме окупације заиста стекли велике новце које су они и замијенили. Зато мислим да ово велико повлашћење које им је дао Законодавни одбор није на свом мјесту. Ја ћу то доцније предложити да се измијени. Што се осталог тиче, мислим да је закон добро претресен у Законодавном одбору, и да га можемо усвојити.

Претседник: Имаде ријеч друг Авшич.

Јакоб Авшич: Мени се чини да овим законом нисмо довољно заштитили ситног штедишу. Ја бих улоге до 5.000.— дин. ДФЈ потпуно ослободио свих одбитака, јер су то, углавном, ситни људи, пензионери и службеници. Њих би исто тако заштитио као и социјалне установе, задружне и масовне организације. Иначе се са законом слажем и гласаћу за њега.

Претседник: Имаде ријеч друг др Благојевић.

Повереник Владе ДФЈ др Обрен Благојевић: Законодавни одбор извршио је извјесне измјене у предлогу који му је достављен од стране Владе. Ми смо, као што је друг министар рекао, ставили извјесне резерве на чл. 2, али мислим да овдје треба да кажем да је већина чланова Законодавног одбора била за то да се сељацима-произвођачима пољопривредних производа, то јест онима којима је обрада земље искључиво занимање, да највеће повлашћење. Ја сам на то на сједници Законодавног одбора дао у име Владе ДФЈ пристанак. У погледу заштите улагача ситних улога, закон је о њима водио рачуна и ми смо те ситне улоге тако третирали: да се до 5.000.— уопште ништа не одбија, а од 5—10.000 дин. само 3%. Тек на велике штедне улоге преко 25.000.— динара ми смо предложили веће проценте одбитака,

јер су такве штедише у могућности да даду свој допринос крајевима пострадалим у току рата. За њих смо одредили прогресивне стопе од 10—40%. Према томе, мислим да примједба друга Авшича није оправдана.

Претседник: Пошто је дискусија исцрпена стављам овај законски приједлог у начелу на гласање. Прима ли се? (Прима). Има ли ко против? (Нема). Објављујем да је Закон о исплати потврда издатих на дјеломично замијењене окупациске новчанице и о располагању са потраживањима на везаним рачунима у начелу једногласно прихваћен.

Прелазимо на претрес у појединостима. Молим друга извјестиоца Мошу Пијаде да прочита наслов, поднаслов и чл. 1.

Известилац Моша Пијаде чита наслов, поднаслов и члан 1 по предлогу Законодавног одбора. (Видети текст предлога на стр. 290.)

Претседник: Отварам дискусију о наслову и чл. 1. Имаде ријеч повјереник друг Благојевић.

Повереник Владе ДФЈ др Обрен Благојевић: Предлажем да се наслов закона измијени утолико што би се мјесто „на делимично замењене“ ставиле ријечи „приликом замене“. Тако би наслов овог закона гласио: Закон о исплати потврда издатих приликом замене окупациских новчаница и о располагању са потраживањима на везаним рачунима. Сходно овој промјени, у поднаслову би требало изоставити ријечи „издатих на делимично замењене окупациске новчанице“ тако да би први поднаслов гласио: „I. Исплата потврда“.

Претседник: Прима ли се овај приједлог за измјену наслова и поднаслова закона? (Прима). Има ли каквих примједба на чл. 1? (Нема). Објављујем да су наслов, поднаслов и чл. 1 законског приједлога примљени у Претсједништву, и то једногласно.

Прелазимо на чл. 2. Молим друга Пијаде да изволи прочитати члан 2 по приједлогу Законодавног одбора.

Известилац Моша Пијаде чита члан 2 по предлогу Законодавног одбора.

Претседник: Имаде ријеч министар финансија.

Министар финансија ДФЈ Сретен Жујовић: Поводом овог члана 2 ја се слажем са изменама које је у њему извршио Законодавни одбор изузев са тачком г), јер се не могу помирити са оноликим повлашћењем које је дато сељацима. Зато молим да се чл. 2 усвоји у редакцији Законодавног одбора, али да тачка г) остане онако како је Савезна влада предложила. Влада је предложила следећи текст:

„Г. За потврде чији су имаоци земљорадници који се баве обрадом земље, као искључивим занимањем, имају се извршити одбици на вредност до 25.000.— динара ДФЈ по табели А) а на вредност преко тога износа по табели Б).“

Још једанпут молим да се ово прихвати.

Андрија Хебранг: Ја се у свему слажем са приједлогом друга Жујовића, као што сам уосталом већ и изјавио.

Инж. Никола Петровић: И ја се слажем са друговима да треба смањити повластице кулацима. Ми њих не треба да штитимо јер су они велике новце зарадили продајући по веома скупим ценама своје пољопривредне производе. Само они који су за време окупације могли да износе на пијаце велике количине намирница имали су приликом замене да промене тако велике износе и да добију релативно велике износе наше нове националне валуте. Ја бих имао само још да предложим да се у овом члану код тачке А) избришу речи „која раде“, јер су оне потпуно сувишне.

Претседник: Молим друга извјестиоца Законодавног одбора да се изјасни о приједлогу друга министра Жујовића, да се тачка Г) овог члана усвоји онако како је Влада ДФЈ предложила.

Извјестилац Моша Пијаде: Пред ову седницу ја сам се о овоме питању споразумео са члановима Законодавног одбора, јер смо били обавештени да Влада на томе инсистира. Зато у име Законодавног одбора изјављујем да примам предлог друга министра Жујовића, а и примедбу друга министра Николе Петровића. О томе ће уосталом одлучити само Претседништво.

Претседник: Пошто је Законодавни одбор прихватио приједлоге за измјене у чл. 2, ја стављам члан 2 на гласање по приједлогу Законодавног одбора, друга министра Жујовића у погледу тачке Г) и друга министра Николе Петровића у погледу тачке А). Прима ли се овако измијењен члан 2? (Прима). Има ли ко *против*? (*Марко Вујачић:* Ја сам против.) Објављујем да је чл. 2 примљен већином гласова.

Прелазимо на чл. 3. Молим друга извјестиоца да га прочита.

Извјестилац Моша Пијаде чита члан 3 по предлогу Законодавног одбора.

Претседник: Жели ли ко да говори? (Нико). То значи овај члан примамо без дискусије и без измјена. (*Гласови:* Тако је!).

Прелазимо на чл. 4. Молим друга Пијаде да прочита члан 4.

Извјестилац Моша Пијаде чита чл. 4 по предлогу Законодавног одбора.

Претседник: Има ли каквих приједлога за измјене и допуне? (Нема). Стављам чл. 4 у редакцији Законодавног одбора на гласање. Прима ли се? (Прима). Има ли ко *против*? (Нема).

Прелазимо на чл. 5. Молим друга извјестиоца да га изволи прочитати.

Извјестилац Моша Пијаде: Овај члан унео је Законодавни одбор јер је сматрао да и новчани заводи треба, према средствима којима

располажу, а на основу њихових утврђених биланса, да даду извештај допринос Фонду за обнову земље. Њима ће се исплатити у целости све потврде с тим да им се допринос одреди према тачки А) члана 2, то јест као произвођачким предузећима. Текст овог члана по предлогу Законодавног одбора гласи (чита):

Члан 5

Потврде чији су имаоци новчане установе исплатиће се одмах у целости, с тим да се допринос ових уснова „Фонду за обнову земље и пострадалим крајевима“ утврди према чл. 13 овог закона.

Претседник: Отварам дискусију по чл. 5. Жели ли ко да говори? (Нико). Стављам на гласање члан 5 по приједлогу Законодавног одбора. Прима ли се? (Прима). Има ли ко *против*? (Нема).

Прелазимо на чл. 6. Имаде ријеч друг др Благојевић.

Повереник Владе ДФЈ др Обрен Благојевић: Сагласно брисању у чл. 2 по тачки А) предлажем да се и овдје код исте тачке бришу ријечи „која раде“, а код тачке б) „приватних“, тако да тачка б) гласи:

б) свих осталих предузећа и лица, као и уснова које нису наведене у чл. 4 овог закона.

Претседник: Прима ли се ова измјена? (Прима). Објављујем да је члан 6 примљен са измјенама које је предложио повјереник Савезне владе.

Прелазимо на члан 7.

(Потом је Претседништво АВНОЈ-а, гласајући посебно о сваком члану, једногласно и без измена, усвојило од чл. 7 до закључно чл. 15 Предлога закона о исплати потврда издатих приликом замене окупационих новчаница и о располагању са потраживањима на везаним рачунима по предлогу Законодавног одбора.)

Претседник: Овие смо завршили претрес законског приједлога у појединостима. Прије прелаза на коначно гласање молим друга извјештајца да прочита текст закона како је усвојен у Претседништву АВНОЈ-а приликом дискусије у начелу и у појединостима.

Извештајца Моша Пијаде (чита):

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА

О ИСПЛАТИ ПОТВРДА ИЗДАТИХ ПРИЛИКОМ ЗАМЕНЕ ОКУПАЦИОНИХ НОВЧАНИЦА И О РАСПОЛАГАЊУ СА ПОТРАЖИВАЊИМА НА ВЕЗАНИМ РАЧУНИМА

I. Исплата потврда

Члан 1

Имаоци потврда издатих на основу члана 4 Закона о курсевима за повлачење окупационих новчаница и о регулисању обавеза од 5 априла 1945 године („Службени лист“ број 23 од 19 априла 1945 године)

имају исте почев од 15 јуна 1945 године предавати, у сврху наплате, Народној банци, Државној хипотекарној банци или Поштанској штедионици, односно њиховим филијалама.

Члан 2

Новчани заводи наведени у претходном члану имају по пријему потврда обрачунати укупне износе окупациских новчаница на које потврде гласе, по курсевима из члана 3 Закона о курсевима за повлачење окупациских новчаница и о регулисању обавеза, и од тако обрачунате вредности извршити следеће одбитке:

1) износ ДФЈ динара који је већ исплаћен приликом издавања потврда;

2) износ ДФЈ динара који је имаоцима потврда исплаћен на име аконтације од стране Народне банке, Државне хипотекарне банке или Поштанске штедионице, сходно решењу Министра финансија бр. 450 од 12 априла 1945 године („Службени лист“ бр. 24 од 21 априла 1945 год.) и

3) одговарајући износ у корист „Фонда за обнову земље и помоћ пострадалим крајевима“, који се има обрачунати на вредност потврде смањену за износ исплаћен по тач. 1 овог члана, и то по следећој табели:

А. За потврде чији су имаоци произвођачка предузећа:

на вредност до	5.000 Дин. ДФЈ	5%
„ „ од 5.001 до 7.000	„ „	6%
„ „ „ 7.001 „ 10.000	„ „	7%
„ „ „ 10.001 „ 15.000	„ „	9%
„ „ „ 15.001 „ 25.000	„ „	12%
„ „ „ 25.001 „ 50.000	„ „	15%
„ „ „ 50.001 „ 100.000	„ „	19%
„ „ „ 100.001 „ 250.000	„ „	24%
„ „ преко 250.000	„ „	30%

Б. За потврде чији су имаоци сва остала предузећа и установе, уколико нису изузете по члану 4 овог Закона:

на вредност до	5.000 Дин. ДФЈ	7%
„ „ од 5.001 до 7.000	„ „	8%
„ „ „ 7.001 до 10.000	„ „	10%
„ „ „ 10.001 „ 15.000	„ „	12%
„ „ „ 15.001 „ 25.000	„ „	15%
„ „ „ 25.001 „ 50.000	„ „	20%
„ „ „ 50.001 „ 100.000	„ „	27%
„ „ „ 100.001 „ 250.000	„ „	35%
„ „ преко 250.000	„ „	50%

В. За све остале потврде:

на вредност до	5.000	Дин.	ДФЈ	10%
„ „ од 5.001 до	7.000	„	„	12%
„ „ „ 7.001 „	10.000	„	„	15%
„ „ „ 10.001 „	15.000	„	„	20%
„ „ „ 15.001 „	25.000	„	„	26%
„ „ „ 25.001 „	50.000	„	„	34%
„ „ „ 50.001 „	100.000	„	„	45%
„ „ „ 100.001 „	250.000	„	„	57%
„ „ преко 250.000		„	„	70%

Г. За потврде чији су имаоци земљорадници који се баве обрадом земље као искључивим занимањем имају се извршити одбици на вредност до 25.000 Дин. ДФЈ по табели А., а на вредност преко тога износа по табели Б.

Члан 3

Народна банка, Државна хипотекарна банка и Поштанска штедионица исплатиће одмах остатак по потврдама који ће се добити када се од њихове номиналне вредности изврше одбици из тач. 1), 2) и 3) претходног члана.

Исплаћене износе по претходном ставу као и износе који су имаоцима потврда исплаћени на име аконтације (тачка 2 претходног члана) ставиће наведени новчани заводи на терет Министарства финансија демократске федеративне Југославије.

Члан 4

Одбици из тач. 3 члана 2 неће се вршити по потврдама чији су имаоци установе социјалног старања, задружне организације, радничко-наместничке синдикалне организације и масовне народне организације.

Члан 5

Потврде чији су имаоци новчане установе исплатиће се одмах у целости, с тим да се допринос свих усанова „Фонду за обнову земље и помоћ пострадалим крајевима“ утврде према члану 13 овог Закона.

II. Располагање са везаним потраживањима код новчаних усанова

Члан 6

Од свих потраживања по било ком основу код новчаних усанова, као на пр.: по основу жиро, текућих и других рачуна и улога на штедњу, насталих после 18 априла 1941 године, а која су обрачуната у динар демократске федеративне Југославије по члану 8 Закона о повлачењу

и замени окупациских новчаница („Службени лист“ бр. 20 од 10 априла 1945 год.) и по члановима 3 и 9 Закона о курсевима за повлачење окупациских новчаница и о регулисању обавеза („Службени лист“ бр. 23 од 19 априла 1945 год.), имају се извршити одбици према прописима тач. 1 и 3 члана 2 овог Закона, с тим, да се износ у корист „Фонда за обнову земље и помоћ пострадалим крајевима“ има обрачунавати на потраживања по стању од 19 априла 1945 год., смањено за износ исплаћен по члану 9 Закона о курсевима за повлачење окупациских новчаница и о регулисању обавеза, и то по следећој табели:

1) Код потраживања по жиро, текућим и другим рачунима, изузев улога на штедњу по штедним књижицама:

а) произвођачких предузећа:

на вредност до		5.000	Дин.	ДФЈ	3%
„ „ од	5.001 до	7.000	„	„	4%
„ „ „	7.001 „	10.000	„	„	5%
„ „ „	10.001 „	15.000	„	„	6%
„ „ „	15.001 „	25.000	„	„	7%
„ „ „	25.001 „	50.000	„	„	10%
„ „ „	50.001 „	100.000	„	„	13%
„ „ „	100.001 „	250.000	„	„	16%
„ „ преко	250.000		„	„	20%

б) свих осталих предузећа и лица, као и установа које нису наведене у члану 4 овог Закона:

на вредност до		5.000	Дин.	ДФЈ	5%
„ „ од	5.001 до	7.000	„	„	6%
„ „ „	7.001 до	10.000	„	„	7%
„ „ „	10.001 „	15.000	„	„	9%
„ „ „	15.001 „	25.000	„	„	12%
„ „ „	25.001 „	50.000	„	„	16%
„ „ „	50.001 „	100.000	„	„	21%
„ „ „	100.001 „	250.000	„	„	28%
„ „ преко	250.000		„	„	40%

2) Код улога на штедњу по штедним књижицама приватних лица:

на вредност од	5.001 до	10.000	Дин.	ДФЈ	3%
„ „ „	10.001 „	15.000	„	„	4%
„ „ „	15.001 „	25.000	„	„	6%
„ „ „	25.001 „	50.000	„	„	9%
„ „ „	50.001 „	100.000	„	„	15%
„ „ „	100.001 „	250.000	„	„	25%
„ „ преко	250.000		„	„	40%

Члан 7

Више потраживања једне установе или једног лица код једне или више новчаних усанова имају се за обрачун по претходном члану сматрати као једно потраживање.

Члан 8

На потраживања усанова наведених у члановима 4 и 5 овог Закона имају се сходно применити прописи истих чланова.

Члан 9

Све извршене одбитке у корист „Фонда за обнову земље и помоћ пострадалим крајевима“ имају новчане усанове положити Министарству финансија демократске федеративне Југославије са списковима власника потраживања и извршених одбитака.

Члан 10

Произвођачка предузећа која раде за војне и важне привредне сврхе и усанове наведене у члановима 4 и 5 овог Закона могу неограничено располагати својим потраживањима.

Остала предузећа, усанове и приватна лица могу располагати својим потраживањима по извршеним одбицима, а на начин који пропише Министар финансија.

Члан 11

Прописи овог Закона неће се примењивати на потраживања државних надлештава, која својим потраживањима могу неограничено располагати.

III. Остале одредбе

Члан 12

Државне обавезе које су настале пре ступања на снагу Закона о курсевима за повлачење окупацких новчаница и о регулисању обавеза имају се, у погледу одбитака за „Фонд за обнову земље и помоћ пострадалим крајевима“ изједначити са потврдама издатим приликом повлачења и замене окупацких новчаница у смислу члана 4 истог Закона с тим да се од тих обавеза имају у корист „Фонда за обнову земље и помоћ пострадалим крајевима“ извршити следећи одбици:

1) по рачунима приспелим исплатној благајни пре ступања на снагу Закона о курсевима за повлачење окупацких новчаница и о регулисању обавеза — по стопи из члана 2 тач. 3 под А, и

2) по рачунима приспелим исплатној благајни после ступања на снагу Закона о курсевима за повлачење и замену окупацких новчаница и о регулисању обавеза — по стопи из члана 6 тач. 1 под а).

Члан 13

За новчане установе допринос „Фонду за обнову земље и помоћ пострадалим крајевима“ одредиће се сагласно члану 2 тач. 3 под А. овог Закона на њихова властита новчана средства према утврђеном билансу.

Члан 14

Упутства за извршење овог Закона даје Министар финансија демократске федеративне Југославије.

Члан 15

Овај Закон ступа на снагу када се објави у „Службеном листу“.

Претседник: Стављам Приједлог закона о исплати потврда издатих приликом замјене окупациских новчаница и о располагању са потраживањима на везаним рачунима на коначно гласање. Прима ли се? (Прима). Има ли ко *против*? (Нема). Објављујем да је Закон о исплати потврда издатих приликом замјене окупациских новчаница и о располагању са потраживањима на везаним рачунима у Претседништву АВНОЈ-а једногласно усвојен.

Пошто је закон хитан упутиће се одмах „Службеном листу ДФЈ“ на објављивање.

Прелазимо на трећу тачку дневног реда: претрес Приједлога закона за повлачење окупациских новчаница и о регулирању обавеза на подручју Босне и Херцеговине.

Дајем ријеч извјестиоцу Законодавног одбора другу Моши Пијаде да поднесе извјештај.

Известилац Моша Пијаде: На седници од 6 јуна Законодавни одбор разматрао је и прихватио, са извесним изменама и допунама, Предлог закона о курсевима за повлачење окупациских новчаница и о регулисању обавеза на подручју Босне и Херцеговине.

Ја ћу вам прво прочитати текст закона како га је усвојио Законодавни одбор (*чита*):

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА

О КУРСЕВИМА ЗА ПОВЛАЧЕЊЕ ОКУПАЦИСКИХ НОВЧАНИЦА И О РЕГУЛИСАЊУ ОБАВЕЗА НА ПОДРУЧЈУ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Члан 1

У вези чланова 3 и 4 Закона о повлачењу и замени окупациских новчаница од 5 априла 1945 године („Службени лист ДФЈ“ бр. 20 од 10 априла 1945 године) одређује се замена окупациских новчаница куне на подручју Босне и Херцеговине.

Члан 2

Замена окупациских новчаница у смислу претходног члана извршиће се у времену од 15 до 25 јуна т. г. закључно.

Члан 3

Замена окупациских новчаница куне на подручју Босне и Херцеговине врши се по следећем курсу:

1.000 куна = 7 динара ДФЈ

Члан 4

Приликом замене, подносиоцима окупациских новчаница куне исплатиће се одмах у готову противвредност положене суме уколико она не прелази износ од 5.000 динара ДФЈ.

За положене суме код којих противвредност износи преко 5.000 динара ДФЈ подносиоцима ће се исплатити одмах у готову само износ од 5.000 динара ДФЈ, у којим случајевима ће се подносиоцима издавати потврде на укупне положене суме исплативе у року од три месеца после извршене замене. Ове потврде гласе на име подносиоца и непреносиве су.

Државним надлештвима исплатиће се противвредност читаве готовине која је код њих затечена приликом замене, а њихово је власништво, с тим да ова надлештва приложе званичан акт односно изјаву о власништву те готовине.

Члан 5

Окупациски ковани новац остаје у оптицају и примаће се по курсевима, наведеним у члану 3 овог Закона.

Члан 6

Све дознаке готовине у окупациским новчаницама преко пошта и осталих установа које врше дознаке, положене код тих установа до дана ступања на снагу Решења о примени прописа Закона о повлачењу и замени окупациских новчаница на подручје Босне и Херцеговине од 8 јуна 1945 године („Службени лист“ бр. од јуна 1945 године) исплатиће се према прописима чланова 3 и 4 овог Закона. Износ до 5.000 динара ДФЈ исплатиће дотична установа одмах кориснику, а евентуални вишак има доставити Поштанској штедионици која ће о постојању тог вишка обавестити Главну комисију за повлачење и замену новчаница у Сарајеву.

Члан 7

Обавезе, настале у кунама после 18 априла 1941 године, имају се од првог дана замене окупациских новчаница куне измиривати у динарима ДФЈ, а по курсу замене, наведеном у члану 3 овог Закона.

Члан 8

Сви полози у окупациским новчаницама куна, по било ком основу, услед којих настаје потражни однос према новчаним заводима (као на пр. потраживања из основа улога на штедњу, текућих рачуна, жиро

рачуна и слично), настали после 18 априла 1841 године, имају се обрачунати по курсу замене, наведеном у члану 3 овог Закона. Овим потраживањима може се располагати највише до износа од 5.000 динара ДФЈ.

За случај да једно лице код једног новчаног завода има више потраживања, иста се, спојена у једну целину, имају сматрати једним потраживањем. За случај да једно лице има више потраживања код више новчаних завода, оно може располагати потраживањем само код једног новчаног завода.

Лице, које је на неком месту замене извршило замену окупациских новчаница куне може располагати својим потраживањем код новчаног завода само за разлику између износа примљених новчаница динара ДФЈ и износа од 5.000 динара ДФЈ.

Сваки прешркај прописа овог члана повлачи заплону потраживања у корист савезне државне благајне.

Члан 9

Све обавезе настале на подручју Босне и Херцеговине у старим југословенским динарима после 18 априла 1941 године сматрају се насталим у кунама, а по курсу по коме је извршена замена новчаница старог југословенског динара за новчанице куне (1 : 1).

Члан 10

Измиривање обавеза насталих у старим југословенским динарима пре 18 априла 1941 године закључно, без обзира да ли су оне претворене у куне, уколико су неизмирене до објављивања овог Закона, одлаже се (проглашује се мораториум).

Члан 11

Обавезе, настале пре 18 априла 1941 године из основа повратних примања (плате, пензије, алиментације, ренте и т. сл.), као и обавезе из основа осигурања, регулисаће се посебним законом.

Члан 12

Фалсификовање потврда о пријему новчаница (члан 4 овог Закона) казниће се као фалсификовање новчаница.

Прекршаји прописа члана 8 овог Закона казниће се као кривични преступ.

Члан 13

Упутства за извршење прописа овог Закона даје Министар финансија демократске федеративне Југославије.

Члан 14

Овај Закон ступа на снагу када се објави у „Службеном листу демократске федеративне Југославије“.

Законодавни одбор сматра да је овај закон и важан и хитан и он му је поклонио велику пажњу. С обзиром да је после ослобођења ове федералне јединице наступио моменат да се може извршити замена окупацијских новчаница и да се то питање не може даље одлагати, молим да се закон прихвати. У погледу курса куне, што је овде најважније, мислим, да је то питање и правилно и правично решено, имајући у виду све околности које су од утицаја на решавање овог деликатног и осетљивог питања не само са економског, већ и са политичког становишта.

У име Законодавног одбора молим да се закон усвоји онако како га је одбор предложио.

Претседник: Имаде ријеч повјереник Владе друг др Обрен Благојевић.

Повереник Владе ДФЈ др Обрен Благојевић: При расправљању овог закона основно је и најважније питање, као што је нагласио друг Моша Пијаде, одређивање курса куне за територију федералне јединице Босне и Херцеговине. Зато ћу се ја углавном задржати на том питању, да би друговима било јасно зашто је предложен курс који предвиђа законски приједлог.

Питање одређивања курса куне на новоослобођеној територији мора се посматрати са гледишта новчаничног оптицаја нове југословенске новчане јединице. У садашњем тренутку већ се располаже тачним подацима о оптицају нових новчаница на територији на којој је замјена извршена. Ако се пође од претпоставке да је расподјела новчаничног оптицаја у нашој земљи 1941 године приближно одговарала стварним потребама појединих њених области, расподјела новчаничног оптицаја динара ДФЈ требало би да релативно одговара расподјели из 1941 године. То значи да би кунско новчано подручје требало да добије релативно исти контингент нових новчаница који је повучен у 1941 години у односу на остала новчана подручја. При томе, одређивање новчаничног оптицаја динара ДФЈ на кунском новчаном подручју могуће је извршити на два начина:

1) у односу на цијелу осталу територију Југославије на којој је извршена замјена:

новчано подручје	повучено 1941 г. (у милионима)	у процен- тима	пуштено у оптицај 1945 г. (у милионима)	у процен- тима
куне	7.500	44,64 %	2.096,5	44,64 %
остало подручје	9.312	55,36 %	2.600	55,36 %

Контингент који би по предњем прорачуну кунско новчано подручје требало да добије (2.096,5 милиона динара ДФЈ) има се смањити за износ новчаница динара ДФЈ, пуштених у оптицај у Срему (око 150 милиона динара ДФЈ), тако да би на кунском новчаном подручју

укупно било пуштено у оптицај динара ДФЈ 1.946.5 милиона. Ово са тог разлога што је у износ повучених југословенских динарских новчаница на кунском новчаном подручју у 1941 год. ушао у контингент новчаница повучен у Срему.

2) У односу на новчано подручје српског динара:

новчано подручје	повучено 1941 г. у милионима)	у процен- тима	пуштено у оптицај 1945 г. (у милионима)	у процен- тима
српског динара	6.500	46,43%	1.540	46,43%
куне	7.500	53,57%	1.776,8	53,57%

Контингент који би по овом прорачуну кунско новчано подручје требало да добије (1.776,8 милиона динара ДФЈ) има се исто тако смањити за износ новчаница динара ДФЈ пуштених у оптицај у Срему, тако да би на кунском новчаном подручју имало бити пуштено у оптицај динара ДФЈ 1.626,8 милиона, тј. за 319,7 милиона динара ДФЈ (тј. 16,43%) мање него што би било пуштено у оптицај када би се у обзир узела цијела територија Југославије на којој је извршена замјена а не само новчано подручје српског динара.

Ако се разматра питање који би начин израчунавања оптицаја динара ДФЈ на кунском новчаном подручју требало узети од горе изложених, мора се напоменути да се развој привредних и новчаних прилика на кунском новчаном подручју у великој мери кретао истим правцем као и развој тих прилика на новчаном подручју српског динара (Недићевог). Треба имати у виду да су једино ове две врсте окупационих новчаница — куна и српски динар — биле „националне“ валуте. То јест, да су оне једино на територији Југославије важиле као локалне валуте без додира са иностранством. Остала новчана подручја — на којима су у оптицају биле стране новчане јединице много су мање погодна за вршење упоређења, с обзиром на чињеницу да није било могуће установити оптицај тих новчаница на нашој територији прије замјене окупационих новчаница. Сем тога, ова подручја су се ипак под окупацијом друкчије развијала од подручја куне и српског динара, — која су оба стајала под непосредним притиском њемачке ратнопривредне политике.

Пошто се усвоји једна одређена висина оптицаја у динарима ДФЈ на кунском новчаном подручју, курс за замјену куне имао би бити одређен тако да ово подручје добије предвиђен износ оптицаја динара ДФЈ. У ту сврху треба установити тачну висину новчаничног оптицаја куне, — а затим по одбитку вјероватног износа који се неће појавити на замјени (као, на пр., на подручју српског динара) одредити курс за замјену куне. Неопходно би исто тако било испитати опште новчане прилике у Хрватској, стање тржишта и висину цијена.

Ако се постави питање да ли би за подручје куне требало приликом замјене примјенити један курс за цијело новчано подручје или пак при-

мијенити један, виши, курс за подручје федералне Босне и Херцеговине, а други, нижи, за подручје федералне Хрватске, — на ово питање може се одговорити узимајући у обзир како чисто економске тако и политичке моменте. Говорити у садашњем тренутку о куповној снази куне врло је тешко, — по нашем мишљењу скоро немогуће. По свој прилици, куповна снага куне не може се уопште установити, — тако да се не само унапријед већ и послје дужег испитивања не може тврдити да иста куна на подручју једне федералне јединице има једну, а на подручју федералне јединице другу куповну снагу. Што се оптицаја тиче, вјероватно је да је он релативно мањи на подручју Босне и Херцеговине него на подручју Хрватске, — али треба имати у виду и то да су и потребе Босне и Херцеговине за новчаним оптицајем далеко мање од потреба Хрватске. Најзад, треба имати у виду и то да би примјена бољег курса у Босни и Херцеговини изазвала велико убацивање новчаница на ово подручје, тако да се може догодити да на том подручју буде исплаћен изванредно велики износ динара ДФЈ. Када, међутим, касније буде спроведена замјена у Хрватској, тамо ће курс куне можда морати да буде оборен и испод жељеног нивоа зато да кунско новчано подручје као цјелина не добије већи контингент нових новчаница него што је то предвиђено на почетку замјене. Јер у сваком случају мора се водити рачуна о правилној расподјели новчаничног оптицаја, — а преко тога о укупној висини оптицаја наше нове новчане јединице. Ако се на кунском новчаном подручју у оптицај пусти износ нових новчаница израчунат на напријед изложени начин, онда ће укупни оптицај Југославије (укључиво вјероватан оптицај Словеније) износити динара ДФЈ око 5 милијарди, — што одговара висини оптицаја из 1935 године. Не би се смио дозволити неки већи поремећај у расподјели новчаничног оптицаја, јер би он за собом могао повићи врло тешке последице за цијело новчано подручје, или бар за један његов дио, — што би у сваком случају претстављало зло за цјелину. Није, међутим, потребно наглашавати евентуално неповољно политичко дејство два курса за куну на истом новчаном подручју. Док је куна у Срему била за период од седам мјесеци потпуно одвојена од куне на осталом кунском подручју, тако да је за њу било потпуно оправдано дати курс који стварно одговара њеној куповној снази, — што се може видјети и из тога да је тамо релативно замијењена мала количина куне, а већа количина српских динара, — дотле у случају Босне са Херцеговином и Хрватске постоји једно новчано подручје, непрекинуто, са слободном циркулацијом добара и слободним платним прометом. Ако би се пак желило помоћи херојској Босни и Херцеговини, које су дале толико много живота и материјалних добара у Народноослободилачкој борби, — то се може и мора учинити специјалном дотацијом за обнову ове федералне јединице, — а не путем побољшања курса, које ће у великој мјери изгледати неразумљиво.

Разматра ли се могућност примјене истог досада примијењеног начина замјене и на новоослобођена подручја мора се имати у виду да већих промјена не може бити, јер се, с једне стране, не могу једна подручја третирати на један, а друга на други начин, — а с друге стране, и досадашњи начин замјене показао је у овом погледу, по нашем мишљењу, сасвим добре резултате. Једина измјена која би се могла спровести била би та да се исплатни максимум по већим износима одреди тако да он износи 30% противвредности положене суме, а не мање од 5.000.— динара ДФЈ. Ово је могуће једино ако до тренутка спровођења замјене буду донијети односни прописи о ликвидацији потврда, у којима би били предвиђени одбици по потврдама, тако да се на подручја гдје се сада замјена врши исплаћују само они износи који би и по извршењу одбитака били исплаћени. Овај начин замјене имао би ту предност што би њиме било омогућено функционисање привреде важне за обнову земље и до ликвидације потврда, без потребе да се та привреда обраћа новчаним заводима за исплату мањих износа. Ово је од нарочите важности за новоослобођене крајеве, јер у њима још за извјесно вријеме неће моћи бити спроведена организација јавно-правних новчаних завода, који би имали вршити ове исплате. Док је на подручјима гдје је већ замјена извршена било могуће да се привреди ставе прва неопходна средства на расположење преко постојећих јавно-правних новчаних завода, односно њихових филијала, дотле то неће бити могуће, или ће бити могуће у незнатној мјери, на подручјима гдје се замјена тек има извршити.

На основу овога што сам изложио може се лако увидјети да је курс куне правилно одређен, да су исто тако и рокови замјене реални и да ће се цио посао, који је већ у потпуности припремљен, на вријеме и тачно онако како је одређено обавити. Зато молим да се закон прихвати у цијелости.

Претседник: Послије обавјештења која нам је дао друг Благојевић можемо прећи на дискусију у начелу. Имаде ријеч друг Вујачић.

Марко Вујачић: Овај законски предлог је, вјерујем, добар. Ми ћемо замјеном окупациских новчаница средити новчано питање у Босни и Херцеговини, тој нашој јуначкој међу јуначким федералним јединицама. Тамо се данас куна ни за што не сматра. Обавјештен сам да више народ ништа и не даје за куну, кад је чуо да преко Дрине и у Црној Гори постоји нов, народни новац. То је најбољи доказ колико је огромно повјерење стекла у народу наша нова валута. Зато сматрам да са замјеном треба пожурити, не само у Босни, него и у осталим јединицама. Не знам само да ли је курс за куну добро погођен. Ја не знам тачно, али су неки другови говорили да можда није право да се у Босни и Херцеговини куна замјењује по истом курсу као у Хрватској због тога што је куне у Босни и Херцеговини много мање но у Хрватској. Босанцима и Херцеговцима фашисти су узимали све, пљач-

кали су их до коже и упропашћивали им и домове, и стоку, и људе — заједно са усташима истребљивали колико су год могли више. За све уништавање материјалног блага, које је у Босни трајало пуне 4 године, фашисти нису им ништа ни тричавим кунама плаћали. Колико су Босна и Херцеговина страдале не можемо упоредити ни са једном другом покрајином, а најмање са Хрватском, јер тамо није било ни издалека као у Босни и Херцеговини. Зато су Хрватска, а нарочито Загреб, пуни куна као блата. Због тога треба пазити да се не огрешимо о наш јуначки народ Босне и Херцеговине. Њима и Црној Гори треба увијек прво и највише помоћи указати, јер су то јединице које су у овој рату дале огромне жртве за слободу коју данас имамо.

Претседник: Има ријеч друг Аугустинчић.

Антун Аугустинчић: Ја, напротив, сматрам да нема никаквих разлога да би се куна неједнако третираола. Можда она данас нема свуда исту куповну вредност, као што је то нагласио друг др Благојевић. Да куну треба и поред тога подједнако третирати има и политичких и економских разлога. Ово је питање веома важно и зато сам ја да питање курсева рјешавамо јединствено за цијелу земљу. Ако се ради о помоћи највише пострадалим крајевима, ја сам зато да се она без даљег даде, али нисам да се то чини повлашћењем у кусру по коме ће се замјењивати окупациски новац, у овом случају куне. Не бисмо ми могли са једним таквим рјешењем изићи пред народ Хрватске.

Претседник: Имаде ријеч друг др Сремец.

Др Златан Сремец: Ја исто тако мислим да ми не смијемо правити разлике у курсу куне према федералним јединицама. У противном могло би нам се можда, и с правом, много замјерити. Сматрам да Босни и Херцеговини треба помоћи, јер нам је народ тамо за вријеме цијеле Народноослободилачке борбе био вјеран и потпуно одан, он се јуначки и херојски борио за побједу коју су наши народи, заједничким напорима, извојевали. У тој побједи велики је удио народа Босне и Херцеговине. Зато ја сматрам да треба наћи друго рјешење за помоћ Босни и Херцеговини, а не да се за куне у Босни и Херцеговини одреди један, а за Хрватску други, неповољнији, курс.

Претседник: Имаде ријеч друг Кардељ.

Потпретседник Министарског савета и Министар за Конституанту Едвард Кардељ: Ја мислим да другови имају право у погледу третирања курса куне. То је у данашњим приликама и важно политичко питање. Али је исто тако тачно и то да у Босни и Херцеговини има много мање куна, но, на пример, у Хрватској. Зато замена куне у Босни и Херцеговини може тешко да погоди тамошњи народ ако повлачење окупациских новчаница и наш предрачун о њеном садашњем оптицају у Босни и Херцеговини буде мањи, или знатно мањи од оног с којим ми рачунамо. У том случају Босна и Херцеговина добиће мање динара ДФЈ него што су њене стварне потребе. Ми народу Босне и Херцеговине, који је, као што је овде наглашено, веома заслужан за нашу На-

родноослободилачку борбу, морамо дати средства да се дефицит у оптицају, у поређењу са предатним, попуни. То ћемо већ некако решити. Мислим да би се могла наћи солуција да се Влади федералне Босне и Херцеговине додели онај износ новчаница до предатног оптицаја. Нека друг Жујовић предложи формулацију како би се ово питање решило.

Министар финансија Сретен Жујовић: Ја се потпуно слажем са другом Кардељом. То гледиште је већ заступао и повереник Владе. То је наш став од почетка који треба овде да буде одобрен. Ми ћемо лако дати формулацију и наћи могућност да се Босни и Херцеговини, — уколико сразмерно добију после замене мању количину динара ДФЈ у односу на оптицај који је био пред рат — додели разлика која би се расподелила међу најоскудније становништво. У погледу курса куне ја мислим да је то питање начелно решено. Ми ћемо, дакле, спровести свуда замену по курсу који је већ одређен.

Претседник: Имаде ријеч друг Павле Грегорић.

Др Павле Грегорић: Рјешење које су другови Кардељ и Жујовић предложили, а које је изнио и повјереник Владе ДФЈ, претставља, по мом мишљењу, сасвим добар излаз. Ми, уосталом, са замјеном већ имамо извјесна искуства. Надам се да ће послѣје успјешне замјене у Србији, Македонији и Црној Гори замјена у Босни и Херцеговини, а ускоро у Хрватској и Словенији, ићи већ утрвеним путем. Али повлачење окупацијског новца стварно треба што брже провести да би се што прије успоставило једно валутно подручје. Примѣјењено је да окупацијски новац брзо прелази из једне у другу јединицу тамо гдје су повољнији услови за замјену и размјену. Што се тиче помоћи Босни и Херцеговини, ја сам потпуно за то и сматрам да разлику коју предлаже друг Жујовић треба дати Влади Босне и Херцеговине да је она употребе онако како сматра да је најцјелисходније и најкорисније а не да Влади БиХ извјесним законским оквирима везујемо руке, што можда не би било најбоље обзиром да јој треба дати потпуну слободу акције у томе како ће она ова средства искористити.

Претседник: Ријеч има друг Ђуро Пуцар.

Ђуро Пуцар: Другови, сигурно је да ће замјена у Босни и Херцеговини показати да наш народ нема ни куна. Ви сви најбоље знате прилике у нас. Босни и Херцеговини је потребна огромна помоћ, и то хитна помоћ, јер само тако, и поред огромног радног хероизма наших људи, ми можемо подићи мостове, куће, школе и пустити у рад руднике и фабрике. Зато ја мислим да је најправилније да је ово питање помоћи, — уствари новчаних средстава — да је све ове важне послове на обнови и оскудица коју наш свијет много осјећа, — требало и могло најлакше ријешити овим законом. Све што буде при замјени мање добијено у новим динарима да се даде нашој Влади да она тим новцем помогне ону

нашу сиротињу која није имала ништа ни да замјењује. Наша босанска Влада даће сва ова средства само тамо гдје су потребе највеће.

Претседник: Има ријеч генерал друг Авшич.

Јакоб Авшич: Из дискусије видимо да смо сви сагласни да куну треба третирати и у Босни и Херцеговини и у Хрватској подједнако. А да ли ће се још који окупациски новац у Босни и Херцеговини осим куне мењати? (*Министар финансија Сретен Жујовић:* Неће). Онда је то друга ствар. Ја мислим да ће тамо замена сигурно подбацити.

Претседник: Ријеч има друг Хебранг.

Андрија Хебранг: О замјени окупациских новчаница и о курсу по коме ће се оне мијењати ми смо дискутирали врло дуго и врло много. И пракса је показала да смо досада нашли правилна рјешења. Ја сам, као што знате, имао извјесне резерве у погледу курса. Но ствар је ријешена и замјена је правилно текла. Данашња дискусија је у погледу третирања куне била можда и излишна, јер је курс ријешен. У погледу помоћи народу Босне и Херцеговине такођер не треба дискутирати, јер смо ми у томе сви једнодушни. Ствар је само да се то стави на папир. То питање треба ријешити у дискусији у појединостима. Ја бих зато предложио да ми овај закон усвојимо у начелу, а да послје дискутирамо о појединим формулацијама и приједлозима.

Претседник: Стављам законски приједлог на гласање у начелу. Прима ли се? (Прима). Има ли кога *против*? (Нема).

Прелазимо на дискусију у појединостима. Молим друга извјестиоца да чита наслов и члан 1.

Извјестилац Моша Пијаде чита наслов и члан 1 законског предлога по предлогу Законодавног одбора.

Претседник: Има ли ко каквих приједлога за измјене и допуне? (Нема). Стављам на гласање наслов и чл. 1. Прима ли се? (Прима). Има ли ко *против*? (Нема).

Прелазимо на чл. 2. Молим друга Пијаде да изволи прочитати чл. 2.

Извјестилац Моша Пијаде чита члан 2 по предлогу Законодавног одбора.

Претседник: Има ли ко шта да примијети?

Министар финансија Сретен Жујовић: Предлажући овај рок ми смо имали у виду целу територију Босне и Херцеговине изузев градова, јер у градовима се замена може извршити и у краћем року од 10 дана. Зато бих ја предложио да се Министру финансија да овлашћење да може изменити рок у коме ће се извршити замена окупациских новчаница у градовима. То би могао да буде став 2 овог члана, и да гласи:

„2) Овлашћује се савезни Министар финансија да може у градовима изменити рок трајања замене.“

Претседник: Чули сте приједлог друга Жујовића. Има ли још ко шта да предложи? (Нема). Онда стављам чл. 2 са допуном коју је предложио Министар финансија — на гласање. Прима ли се? (Прима).

Можемо прећи на чл. 3. Молим друга извјестиоца Законодавног одбора Мошу Пијаде да прочита предлог за чл. 3.

Моша Пијаде чита чл. 3 у редакцији Законодавног одбора.

Претседник: Хоће ли ко да говори? Има ријеч друг Кардељ.

Потпретседник Министарског савета и Министар за Конституанту Едвард Кардељ: Можда би било најбоље да овде, као други став, унесемо одредбу о којој смо се малопре сагласили. Ту би требало рећи да ће Министарски савет накнадити Влади Босне и Херцеговине уколико заменом куне у Босни и Херцеговини буде мање динара од предатног оптицаја.

Министар финансија Сретен Жујовић: Да, то би овде најбоље одговарало.

Претседник: Друг Павле Грегорић жели да говори. Изволите, друже министре.

Др Павле Грегорић: А да ли се по прилици може знати колико ће се замјеном пустити нових динара у оптицај у Босни и Херцеговини? Ако би се то знало могли бисмо по прилици знати и колико треба додијелити помоћи Босни и Херцеговини на име разлике. (*Министар финансија Сретен Жујовић:* Ми рачунамо да ће се на целом кунском новчаном подручју пустити у оптицај око 5 милијарди динара ДФЈ, што отприлике одговара оптицају из 1935 године). Мене је интересовало колики би отприлике био износ који би требало пустити у оптицај у Босни и Херцеговини.

Претседник: Имаде ријеч друг Пуцар.

Ђуро Пуцар: Ми мислимо да ће последице замјене код нас бити велика оскудица у новцу, јер је код нас мало куна. А тачно, па чак ни приближно, не можемо то оцијенити. Мислим да је сада најглавније обезбједити, као што је то друг Кардељ предложио, да се влади наше јединице стави на расположење сва разлика до висине предатног оптицаја.

Претседник: Имаде ријеч друг Пијаде.

Моша Пијаде: Па то ћемо урадити, то је већ јасно. Ја малопре нисам хтео да говорим кад се третирало питање курса. За мене је то питање решено, јер је курс утврђен, као што је рекао друг Хебранг. Ако бисмо ми дали повољнији курс у Босни и Херцеговини него у другом подручју где се налази куна, онда ће се сигурно догодити то да ће у Босну и Херцеговину бити убачено много новчаница са других територија. Тако би могло доћи и до великих неправилности и уместо да помогнемо народу Босне и Херцеговине, користили би се ратни богаташи из других покрајина.

Претседник: Ријеч има друг Хебранг.

Андрија Хебранг: То би се сигурно догодило, свакако онда хрлио у Босну и Херцеговину и тражио пута и начина да замијени своје новчанице. То се једино може спријечити ако курс буде исти за све покрајине.

Претседник: Имаде ријеч др Благојевић да предложи формулацију тог новог става овог члана 3.

Повереник Владе ДФЈ др Обрен Благојевић: Ми смо у међувремену саставили овакав предлог става 2:

„2) Уколико се после извршене замене окупациског новца покаже да су Босна и Херцеговина заменом добили сразмерно мању количину динара ДФЈ према свом предратном новчаном оптицају, Министарски савет демократске федеративне Југославије ће ту разлику надокнадити и ставити на расположење федералној влади Босне и Херцеговине у циљу расподеле међу најпотребитије становништво.“

Моша Пијаде: Ја бих ту само изменио и место „федералној“ ставио „земаљској влади“ и оно „у циљу расподеле међу најпотребитије становништво“ казао „ради задовољавања потреба оскудног становништва“.

Претседник: Прима ли се овај приједлог за став 2 члана 3 са корекцијом коју је предложио друг Пијаде? (Прима).

Прелазимо на чл. 4. Молим друга Пијаде да прочита приједлог Законодавног одбора.

Моша Пијаде чита члан 4 по предлогу Законодавног одбора.

Претседник: Има ли каквих приједлога? (Андреја Хебранг: Ја).

Андреја Хебранг: Пошто се очекује да ће замјеном куне у Босни и Херцеговини у оптицају бити врло мало новчаница, поставља се питање како ћемо ми омогућити нормално функционисање привредног апарата и уопће привредног живота у Босни и Херцеговини, поготову оних привредних грана које су важне за обнову док не будемо ликвидирали, то јест исплатили потврде.

Министар финансија Сретен Жујовић: То се једино може учинити ако бисмо приликом замене повећали исплатни максимум.

Ђуро Пуцар: Ја мислим да би исплатни максимум по већим износима требало одредити још 30% противвредности суме која је поднесена на замјену.

Моша Пијаде: Ако се после тога даје потврда онда треба решити и питање у ком ће се року она наплатити. Овде је у редакцији Законодавног одбора речено да то треба да се уради после 3 месеца, и да су ове потврде непреносиве.

Министар финансија Сретен Жујовић: Ја бих цео став 2 брисао и на место њега предложио бих нов став 2, који је формулисао друг Благојевић, а који гласи:

„2) За вишак преко овог износа исплатиће се подносиоцима одмах у готову 30% тога вишка. Подносилац окупационих новчаница преко

суме од 5000 дин. ДФЈ добиће приликом замене потврду на којој је назначена укупна сума поднесена на замену. Ова потврда исплатива је у року од 3 месеца по извршеној замени.“

Моша Пијаде: Пошто смо већ у предходним члановима обележили редним бројевима ставове, то мислим да и овде треба исто учинити и тако ће члан 4 имати 4 става. (Прима се).

Претседник: Прима ли се члан 4 у новој редакцији и са измјенама и допунама које су предложили друг Пијаде и Жујовић? (Прима). Има ли још каквих приједлога? (Нема).

Прелазимо на чл. 5. Молим друга Пијаде да прочита предлог Законодавног одбора.

Известилац Моша Пијаде чита члан 5 по предлогу Законодавног одбора.

Претседник: Има ли примједба? (Нема). Прима ли се члан 5 по приједлогу Законодавног одбора? (Прима).

Прелазимо на чл. 6. Молим друга Пијаде да прочита овај члан.

Известилац Моша Пијаде чита члан 6 по предлогу Законодавног одбора.

Претседник: Хоће ли ко да говори? Имаде ријеч друг Жујовић.

Министар финансија Сретен Жујовић: Овде треба да учинимо више измена. Прво, предлажем да се утврди рок до кога се мора предати готовина у окупациским новчаницама преко пошта да би се њихова замена исплатила по прописима чл. 3 и 4 овог закона. Овде је речено: до дана ступања на снагу решења о примени закона. Међутим, боље је тај рок већ сада прецизирати и ја предлажем да то буде 10 јуни. Ако се ово усвоји онда све ово треба брисати до заграде тако да се текст наставља: „до 10 јуна 1945 год. исплатиће се према прописима чл. 3 и 4 овог закона.“

Моша Пијаде: У идућој реченици сагласно новом ставу 2 члана 4 треба убацити и оних 30% који се исплаћују преко 5.000 динара. Зато предлажем да ова нова реченица гласи: „Износ до 5000 динара ДФЈ, односно 30% противвредности дозначене суме куна исплатиће дотична...“ итд.

Претседник: Примају ли се ове измјене и допуне? (Примају). Објављујем да је члан 6 примљен са измјенама које су предложили друг Жујовић и Пијаде.

Прелазимо на чл. 7. Молим извјестиоца да га прочита.

Известилац Моша Пијаде чита члан 7 по предлогу Законодавног одбора.

Претседник: Има ли ко каквих приједлога? (Нема). Онда стављам на гласање члан 7 по приједлогу Законодавног одбора. Прима ли се? (Прима). Ко је *против*? (Нико).

Прелазимо на чл. 8. Молим друга Пијаде да га прочита.

Известилац Моша Пијаде чита члан 8 по предлогу Законодавног одбора.

Претседник: Чули сте приједлог. Има ли ко шта да примијети?

Моша Пијаде: И овде треба унети бројеве код ставова. Овај члан треба да има четири става.

Повереник Владе ДФЈ др Обрен Благојевић: У складу са усвојеним измјенама у ставу 2 члана 4 и у чл. 6 и овдје на крају првог става треба додати „односно до износа од 30% противвредности свих потраживања“, а у ставу 3 брисати посљедње ријечи „и износа од 5.000 динара ДФЈ“, па мјесто тога ставити: „и 30% противвредности положених новчаница куна и потраживања код новчаног завода, а не мање од 5.000 динара ДФЈ“.

Министар финансија Сретен Жујовић: Тако је.

Андрија Хебранг: То је сасвим у реду. Прима се.

Претседник: Пошто других приједлога за измјене и допуне нема, стављам чл. 8 на гласање са измјенама и допунама које је предложио повјереник Владе и друг Пијаде. Прима ли се? (Прима).

Прелазимо на чл. 9. Молим друга Пијаде да прочита приједлог Законодавног одбора.

Известилац Моша Пијаде чита чл. 9 по предлогу Законодавног одбора.

Претседник: Има ли ко да предложи какву допуну или измјену? (Нема). Онда питам: прима ли се члан 9 онако како га је предложио Законодавни одбор? (Прима). Објављујем да је члан 9 примљен без измјена.

Прелазимо на чл. 10. Молим извјестиоца друга Пијаде да прочита приједлог Законодавног одбора.

(Потом је Претседништво АВНОЈ-а, гласајући посебно о сваком члану, едногласно и без измена усвојило од чл. 10 до закључно чл. 14 Предлога закона о курсевима за повлачење окупацијских новчаница и о регулисању обавеза на подручју Босне и Херцеговине по предлогу Законодавног одбора.)

Претседник: Прије преласка на коначно гласање, молим друга извјестиоца да прочита дефинитиван текст са свим измјенама и допунама које смо овдје усвојили.

Известилац Моша Пијаде (чита):

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА

О КУРСЕВИМА ЗА ПОВЛАЧЕЊЕ ОКУПАЦИСКИХ НОВЧАНИЦА И О РЕГУЛИСАЊУ ОБАВЕЗА НА ПОДРУЧЈУ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Члан 1

У вези чланова 3 и 4 Закона о повлачењу и замени окупациских новчаница од 5 априла 1945 године („Службени лист“ бр. 20 од 10 априла 1945 године) одређује се замена окупациских новчаница куне на подручју Босне и Херцеговине.

Члан 2

(1) Замена окупациских новчаница у смислу претходног члана извршиће се у времену од 15 до 25 јуна т. г. закључно.

(2) Овлашћује се Савезни Министар финансија да може у градовима изменити рок трајања замене.

Члан 3

(1) Замена окупациских новчаница куне на подручју Босне и Херцеговине врши се по следећем курсу:

1.000 куна = 7 динара ДФЈ

(2) Уколико се после извршене замене окупациског новца покаже да су Босна и Херцеговина заменом добиле сразмерно мању количину ДФЈ динара према свом предратном новчаном оптицају, Министарски савет Демократске федеративне Југославије ће ту разлику надокнадити и ставити на расположење земаљској влади Босне и Херцеговине у циљу расподеле међу најпотребније становништво.

Члан 4

(1) Приликом замене, подносиоцима окупациских новчаница куне исплатиће се одмах у готову противвредност положене суме уколико она не прелази износ од 5.000 динара ДФЈ.

(2) За вишак преко овог износа исплатиће се подносиоцима одмах у готову 30% тога вишка. Подносилац окупациских новчаница преко суме од 5.000 ДФЈ динара добиће приликом замене потврду на којој је назначена укупна сума поднесена на замену. Ова потврда исплатива је у року од 3 месеца по извршеној замени.

Државним надлештвима исплатиће се противвредност читаве готовине која је код њих затечена приликом замене, а њихово је власништво, с тим да ова надлештва приложе званичан акт односно изјаву о власништву те готовине.

Члан 5

Окупациски ковани новац куне остаје у оптицају и примаће се по курсевима, наведеним у члану 3 овог Закона.

Члан 6

Све дознаке готовина у окупациским новчаницама преко пошта и осталих установа које врше дознаке, положене код тих установа до 10 јуна 1945 г. исплатиће се према прописима чланова 3 и 4 овог Закона. Износ до 5.000 динара ДФЈ односно 30% противвредности означене суме куна исплатиће дотична установа одмах кориснику, а евентуални вишак има доставити Поштанској штедионици која ће о постојању тог вишка обавестити Главну комисију за повлачење и замену новчаница у Сарајеву.

Члан 7

Обавезе, настале у кунама после 18 априла 1941 године, имају се од првог дана замене окупациских новчаница куне измиривати у динарима ДФЈ, а по курсу замене, наведеном у члану 3 овог Закона.

Члан 8

(1) Сви полози у окупациским новчаницама куна, по било ком основу, услед којих настаје потражни однос према новчаним заводима (као н.пр. потраживања из основа улога на штедњу, текућих рачуна, жиро рачуна и слично), настали после 18 априла 1941 године, имају се обрачунати по курсу замене, наведеном у члану 3 овог Закона. Овим потраживањима може се располагати највише до износа од 5.000 динара ДФЈ односно до износа од 30% противвредности тих потраживања.

(2) За случај да једно лице код једног новчаног завода има више потраживања, иста се, спојена у једну целину, имају сматрати једним потраживањем. За случај да једно лице има више потраживања код више новчаних завода, оно може располагати потраживањем само код једног новчаног завода.

(3) Лице, које је на неком месту замене извршило замену окупациских новчаница куне, може располагати својим потраживањем код новчаног завода само за разлику између износа примљених новчаница динара ДФЈ и 30% противвредности положених новчаница куна и потраживања код новчаног завода а не мање од 5.000 динара ДФЈ.

(4) Сваки прекршај прописа овог члана повлачи заплону потраживања у корист савезне државне благајне.

Члан 9

Све обавезе настале на подручју Босне и Херцеговине у старим југословенским динарима после 18 априла 1941 године сматрају се насталим у кунама, а по курсу по коме је извршена замена новчаница старог југословенског динара за новчанице куне (1 : 1).

Члан 10

Измиривање обавеза насталих у старим југословенским динарима пре 18 априла 1941 године закључно, без обзира да ли су оне претворене у куне, уколико су неизмирене до објављивања овог Закона, одлаже се (проглашује се мораториум).

Члан 11

Обавезе, настале пре 18 априла 1941 године из основа повратних примања (плате, пензије, алиментације, ренте и т. сл.), као и обавезе из основа осигурања, регулисаће се посебним законом.

Члан 12

Фалсификовање потврда о пријему новчаница (члан 4 овог Закона) казниће се као фалсификовање новчаница.

Прекршаји прописа члана 8 овог Закона казниће се као кривични преступ.

Члан 13

Упутства за извршење прописа овог Закона даје Министар финансија Демократске федеративне Југославије.

Члан 14

Овај закон ступа на снагу кад се објави у „Службеном листу Демократске федеративне Југославије“.

Претседник: Саслушали сте дефинитиван текст овог законског приједлога. Да ли има ко какву примједбу? (Нема). Онда стављам на коначно гласање и у цјелини Приједлог закона о курсевима за повлачење окупационских новчаница и о регулирању обавеза на подручју Босне и Херцеговине. Прима ли се? (Прима). Има ли ко *против*? (Нема). Објављујем да је Закон о курсевима за повлачење окупационских новчаница и о регулирању обавеза на подручју Босне и Херцеговине једногласно усвојен у Претсједништву АВНОЈ-а.

Прелазимо на посљедњу тачку дневног реда: претрес Приједлога закона о конфискации имовине и о извршењу конфискации. Друг Жујовић, међутим, поднио је приједлог да се ова тачка дневног реда одложи за идућу сједницу да бисмо одмах још на овој сједници приступили претресу једног хитног законског приједлога. Имаде ријеч друг Сретен Жујовић.

Министар финансија Сретен Жујовић: Ја сам спремио Предлог закона о курсевима окупационских новчаница на подручјима на којима још није извршена замена окупационских новчаница. Пошто је то веома хитна ствар замолио сам да се Закон о конфискации и о њеном извр-

шењу одложи за идућу седницу с тим да, ако усвојите хитност закона који подносим, приступимо одмах његовом расправљању.

Претседник: Прима ли се овај приједлог друга министра? (Прима). Усвајајући приједлог друга Жујовића ми смо истодобно примили хитност за расправу Приједлога закона о курсевима окупацијских новчаница на подручјима на којима још није извршена замјена окупацијских новчаница. Сада дајем ријеч другу министру Жујовићу да да обраложење.

Министар финансија Сретен Жујовић: Ми смо данас донели Закон о замени окупацијских новчаница и о регулисању обавеза на подручју Босне и Херцеговине. Према томе, треба донети прописе о замени окупацијских новчаница која има да се изврши још само на подручју Хрватске, Словеније и новоослобођених крајева Истре. Министарство финансија намерава да томе задатку приступи чим буду извршене све техничке припреме и радње да би се и у овим областима могао са успехом да обави овај важан државни посао. Ми бисмо то уредили чим буду извршене све претходне радње које су у пуном току. Пошто ми већ имамо изграђен у потпуности систем по коме ћемо вршити и по коме вршимо замену окупацијских новчаница, сматрам да за ове покрајине немамо потребе да доносимо посебне законе, већ можемо просто протегнути већ донесене прописе о замени окупацијских новчаница и на ове две федералне јединице и новоослобођене крајеве. Зато је потребно само дати овлашћење Министарству финансија да може на основу важећих прописа о замени извршити повлачење окупацијских новчаница и одредити курс по коме ће се замена окупацијских новчаница за нови динар ДФЈ извршити у федералним јединицама Хрватској и Словеначкој и у новоослобођеним крајевима Истре. На овај начин могли бисмо брзо и по већ опробаној методи, без тешкоћа, да заменимо окупацијске новчанице на подручјима Хрватске, Словеније и Истре, где то досада још нисмо једино учинили. Зато молим да примите овај законски предлог.

Претседник: За ријеч се јавља друг Моша Пијаде.

Моша Пијаде: Ми смо, другови, досада у свим федералним јединицама и покрајинама вршили замену окупацијских новчаница и одређивали њихов курс према новом динару ДФЈ на основу и по законским прописима, то јест, ово важно питање ми смо досада за сваку земљу решавали путем закона. Не видим неки важан разлог због кога бисмо ми данас мењали ту праксу. За мене је много једноставније и боље донети још два закона за Хрватску и Словенију, кад за то буде дошао тренутак, него давати за то овлашћење Министарству финансија. То не би било ни политички оправдано. Могло би се постављати и питање зашто се отступа од једне већ уведене праксе. Зато ја предлажем да ми нашу досадашњу праксу не мењамо, јер се показала као добра, па

молим друга Жујовића да одустане од свог предлога. Мислим да ово моје мишљење дели и већина чланова Претседништва. (Гласови: Тако је).

Министар финансија Сретен Жујовић: Кад сте ви таквог мишљења, кад сматрате да досадашњу праксу не би требало мењати, ја на предлог друга Пијаде одустајем од свог захтева и повлачим законски предлог који сам поднео Претседништву.

Претседник: Пошто је друг Министар финансија повукао законски приједлог који нам је упутио, објављујем да је исти скинут са дневног реда.

Овиме бисмо могли закључити данашњу сједницу с тим што ће се наредна одржати сутра у 17 часова, са наставком дневног реда.

Према томе, прва точка идуће сједнице биће претрес Приједлога закона о конфискацији имовине и о извршењу конфискације.

Овиме је сједница закључена.

(Седница је закључена у 19,20 часова).

Petnaesta sednica

(8 juna 1945)

Početak u 17,15 časova.

Pretsedavao Predsednik AVNOJ-a dr **Ivan Ribar**.

Prisutni: Moša Pijade, Antun Augustinčić, Josip Rus, Marko Vujačić;

Mile Peruničić;

Andrija Hebrang, Ante Vrkljan, Bane Andrejev, dr Blagoje Nešković, Vicko Krstulović, Vladislav Ribnikar, Đuro Pucar, dr Zlatan Sremec, profa Jevstatije Karamatijević, Josip Jeras, Momčilo Marković, Nikola Petrović, dr Pavle Gregorić, Petar Stambolić, dr Rade Pribičević, Rodoljub Čolaković, Sreten Vukosavljević, Tone Fajfar, Filip Lakuš, Frane Frol, Franjo Gaži. (Punomoćjima zastupljeno još 6 članova.)

Predsednik: Otvaram petnaestu sjednicu Predsjedništva AVNOJ-a.

Prije prelaza na dnevni red saopštavam da je Predsjednik Ministarskog savjeta Demokratske federativne Jugoslavije dostavio Predsjedništvu AVNOJ-a Ugovor o prijateljstvu, uzajamnoj pomoći i posljernatnoj saradnji između Jugoslavije i Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika, zaključen u Moskvi 11 aprila 1945 godine, radi ratifikacije. Ovaj ugovor dostavlja se Zakonodavnom odboru.

Predlažem slijedeći dnevni red:

1) pretres Prijedloga zakona o konfiskaciji imovine i o izvršenju konfiskacije;

2) pretres Prijedloga zakona o stavljanju viših medicinskih škola pod nadzor i rukovodstvo Ministarstva narodnog zdravlja DFJ i federalnih ministarstava narodnog zdravlja.

Prima li se ovaj dnevni red? (Prima).

Prelazimo na prvu točku dnevnog reda, na pretres Prijedloga zakona o konfiskaciji. Molim druga predsjednika Zakonodavnog odbora Mošu Pijade da u svojstvu izvjestioca podnese izvještaj.

Izvestilac Moša Pijade: Drugovi, projekat zakona o kome treba mi danas ovde da diskutujemo ima izvesnu istoriju sa kojom želim da vas prethodno upoznam da bismo mogli što bolje da rešimo niz pitanja iz komplikovanih odnosa vezanih za konfiskaciju imovine narodnih neprijatelja, naših i stranih državljana, i uopšte za izricanje i izvršenje kazne konfiskacije imovine kad je to zakonom predviđeno. Ja moram odmah da naglasim da je ovom zakonu cilj da se zakonskim propisima utvrdi nadležnost za vođenje postupka i izricanje kazne konfiskacije imovine i za sprovođenje konfiskacije da bi se na taj način obezbedila, s jedne strane, zakonitost, a s druge strane, jednoobraznost postupanja i priznalo pravo žalbe zainteresovanim licima.

Predlog zakona o konfiskaciji i o izvršenju konfiskacije podneo je prvih dana maja Predsednik Privrednog saveta drug Andrija Hebrang kao Predlog zakona o postupku konfiskacije i sekvestracije imovine ratnih zločinaca, narodnih neprijatelja i drugih osuđenika. (Tekst ovog predloga sa obrazloženjem videti kao prilog na kraju knjige.)

Po ovom predlogu bila je predviđena konfiskacija za koju je bila data (čl. 1) definicija istina teoretska, s motivacijom da se u praksi izbegnu nejasnosti i različita tumačenja, a isto tako pojam sekvestracije definisan je kao mera obezbeđenja one imovine koja može doći pod udar konfiskacije (član 26, t. 1). Po prvobitnom projektu nadležnost izricanja kazne konfiskacije data je sudu, a po izuzetku upravnoj vlasti i Ministarstvu unutrašnjih poslova. Isto tako prvobitni projekat predviđao je šta može biti predmet konfiskacije, a šta se izuzima od konfiskacije, naređivao je hitnost postupka, određivao način raspolaganja konfiskovanim imovinom i predviđao odredbe o sekvestraciji i ispravljanju ranijih grešaka.

Iako je ovaj projekat bio u osnovi dobro zamišljen, čim je stavljen na dnevni red Zakonodavnog odbora 7, zatim 12 i 13, potom 16, 17 i 23 maja, uvidelo se da bi predlog trebalo znatno menjati u cilju njegovog poboljšanja. Pre svega, smatralo se da Zakon o konfiskaciji treba to pitanje da tretira na taj način da se sekvestracija smatra kao prethodna radnja ukoliko je ona nužna, a ne da se izdvaja i da joj se pridaje značaj takav koji proizilazi iz prvobitnog naslova zakona, jer je sekvestracija ustvari, tako da kažem, dopunski, pomoćni ili samo deo postupka konfiskacije, prethodni deo koji nije uvek obavezan. Jer, sekvestracija imovine je prethodna, privremena mera i ona je prilično zadocnila i neće imati praktično naročiti značaj pošto je sva imovina koja je trebalo da bude konfiskovana već ustvari prešla pod upravu države. Zato je bilo potrebno menjati i naslov samog zakona i umesto naslova »Zakon o postupku konfiskacije i sekvestracije imovine ratnih zločinaca, narodnih neprijatelja i osuđenika«, staviti samo »Zakon o konfiskaciji i izvršenju konfiskacije«. Valja odmah reći da se ovim

zakonom mi nećemo služiti samo za konfiskaciju imovine ratnih zločinaca, već i za izvršenje svih kazni konfiskacije koje će se izricati po našim zakonima kao što su Zakon o špekulaciji i privrednoj sabotaži itd.

Drugo, ma da je i prvi projekat konfiskaciju stavljao načelno u nadležnost sudova, on je predviđao da konfiskaciju imovine mogu vršiti i organi upravne vlasti, a za državljane Nemačkog Rajha određivao je Ministarstvo unutrašnjih poslova. Ja sam lično bio protiv toga, — što su prihvatili i ostali drugovi, — jer smatram da kaznu konfiskacije treba isključivo da izriču sudovi, narodni i vojni, a kaznu konfiskacije da izvršuju narodni odbori. Ako je pri tome trebalo sudovima pomoći, ja sam bio za to da to bude sam narod, koji bi preko izvesnih svojih komisija građana vršio zakonom određene funkcije, što je novim predlogom usvojeno kad se radi o imovini državljana Nemačkog Rajha.

Treće, trebalo je materiju zakona bolje sistematizovati i jasnije formulisati neke odredbe kako bi se na terenu prilikom primene izbegla proizvoljna, nejednaka tumačenja, kako bi se obezbedio jednoobrazan, jedinstven postupak i na taj način prekinulo sa dosadašnjom praksom koja je, baš zbog toga što nije bilo jasnih i određenih zakonskih propisa, imala dosta propusta, slabosti, nejednakog i proizvoljnog tumačenja, pa zbog toga dosta grešaka. Mi smo radi toga zadržali, istina nešto izmenjenu, odredbu prvog projekta da se na zahtev države ili zainteresovanog lica mogu vršiti ispravke onih grešaka koje su dosada učinjene prilikom konfiskacije, naravno ukoliko je postupano protivno zakonskim propisima i ako je pri tome, bilo državi bilo privatnim licima, pričinjena šteta. Trebalo je, dakle, priznati pravo žalbe na ranije nepravilne i nezakonite postupke i presude, priznati pravo revizije obavljenog postupka. Pored toga, trebalo je jasnije odrediti prava trećih lica na konfiskovanu imovinu i regulisati pitanja izdržavanja: uže porodice osuđenih lica na konfiskaciju, naročito onih članova njihove porodice koja nisu sposobna za privređivanje i kojima je trebalo obezbediti izdržavanje.

Najzad, trebalo je naročito precizno odrediti pojam kazne konfiskacije imovine i zatim postupak za izvršenje izrečene kazne konfiskacije, koja može biti potpuna i delimična, i koja se može izreći na sva imovinska prava osuđenog lica. Prema tome, kao što sam već naglasio, zakon je imao da se orijentiše samo na određivanje pojma konfiskacije na to šta može biti predmet konfiskacije, ko je nadležan za izricanje kazne konfiskacije i ko je i po kakvom postupku dužan da sprovede konfiskaciju.

To su, ukratko rečeno, pitanja koja je imao da reši novi zakon, tj. ovaj projekat o kome mi diskutujemo. I kad je prvobitni projekat iznesen pred Zakonodavni odbor, ja sam, posle dužih razgovora sa drugovima, proučio celu stvar i na osnovu predloga druga Hebranga i primedaba Ministra za Konstituantu, Ministra pravosuda i Ministra

unutrašnjih poslova izradio nov projekat koji je konačno Zakonodavni odbor usvojio na svojoj jučerašnjoj sednici, a posle višednevnih diskusija. Ja vam taj tekst sada neću u celosti čitati, jer ga imate, već ću prilikom diskusije u pojedinostima čitati svaki član kako bismo mogli posebno o svakom govoriti i popravljati, dopunjavati i menjati.

Sada bih vam ukazao na najvažnije momente nove redakcije zakonskog predloga kakav je izašao iz Zakonodavnog odbora.

U prvom redu želi se ovim zakonom da utvrdi postupak konfiskacije imovine lica koja su osuđena na ovu kaznu. Težnja je da se u postupak konfiskacije uvede jednoobraznost. Ovaj postupak zakon poverava redovnim narodnim sudovima, jer se očekuje da će ga oni najpravičnije sprovoditi. Namera je da se obezbede nevina lica iz porodice osuđenika, da ona ne budu lišena sredstava za život i uslova za samostalan privredni rad. Svim takvim licima zakon ostavlja ono što im je neophodno za život i samostalno privređivanje. Po samoj prirodi stvari nije se moglo kod zemljoradnika odrediti koliko će se zemlje ostaviti članovima porodice, jer su u našoj državi uslovi poljoprivredne proizvodnje i kvalitet zemljišta različiti. Zato će narodni sudovi, prema mesnim prilikama, u svakom konkretnom slučaju određivati koliko će se zemlje ostavljati članovima porodice osuđenog. Sudovi će voditi računa da im ostave onoliko zemlje koliko će biti potrebno za život i privređivanje bez upotrebe stalne najamne radne snage.

Pored obezbeđenja jednoobraznog postupka u konfiskaciji, ovim zakonom se želi da se državi osigura sva imovina koja je konfiskovana, da se onemogući da ona pređe u nenadležne ruke; da sudovi tačno sprovedu popis i izvrše predaju sve konfiskovane imovine nadležnim zemaljskim upravama narodnih dobara.

Isto tako, zakon propisuje postupak za konfiskaciju lica nemačke narodnosti i podanika bivšeg Nemačkog Rajha koja je oduzeta u smislu odluke AVNOJ-a od 21 novembra 1944 godine. Konfiskaciju imovine ovakvih lica vršiče upravne vlasti i one su dužne da o svakom slučaju izveste zemaljske uprave narodnih dobara, odnosno Državnu upravu narodnih dobara. Upravne vlasti dužne su isto tako da o svakom rešenju o konfiskaciji obaveste i sreske narodne sudove, koji će sprovesti zemljišno-knjižni prenos nepokretnosti iz svojine lica nemačke narodnosti ili podanika Nemačkog Rajha u svojinu države.

Ovim zakonom utvrđen je postupak ne samo za konfiskaciju koju izvršuju upravne vlasti i redovni narodni sudovi, već i za konfiskaciju koju, kao kaznu, izriču vojni sudovi i sudovi za zaštitu nacionalne časti.

Važno je napomenuti da se ovim predlogom, pored zaštite interesa nevinih lica iz porodice osuđenika, želelo da obezbede i sva ostala nevina treća lica koja su imala ma kakvih potraživanja prema konfiskovanoj imovini.

Najzad, usvojeno je načelo da konfiskovanom imovinom raspoložu jedino zemaljske uprave narodnih dobara. Samo velikim preduzećima i dobrima rukovaće Državna uprava narodnih dobara. Prema tome, zakon unosi i red u upravljanje narodnim dobrima, tako da nijedna narodna vlast otsada neće moći da raspoláže imovinom koja je došla u svojinu države, osim zemaljskih uprava narodnih dobara i Državne uprave narodnih dobara.

Da završim.

Ovim novim predlogom, — koji je doduše u Zakonodavnom odboru bio i kritikovan i na koji su neki govornici stavljali i izvesne rezerve i prigovore, — po mojoj oceni i po oceni većine članova Zakonodavnog odbora, stvar je bolje pogodena, izvesne formulacije preciznije su date a materija bolje raspoređena, a što je najvažnije dali smo u osnovi takve propise koji će zavesti više reda u praksi naših organa, što nam je jedan od glavnih ciljeva. Prema tome, duboko sam ubeden da ćemo ovim zakonom ubuduće obezbediti pravilnost postupka izricanja kazne konfiskacije i njenog izvršenja i da ćemo zavodeći jedinstvenu i jednoobraznu praksu, zakonom tačno određenu, izbeći da se i dalje ponavljaju dosadašnje greške. Zato ja molim da se ovaj predlog zakona primi onako kako ga je Zakonodavni odbor prihvatio.

Pretsednik: Otvaram diskusiju u načelu. Dajem riječ prvom prijavljenom govorniku drugu Andriji Hebrangu.

Ministar industrije Andrija Hebrang: Drugovi, zakon o kome mi sada diskutiramo ima za cilj da regulira i osigura jedinstveni postupak u provođenju konfiskacije po svim zakonima na temelju kojih se te mere poduzimaju. Ovaj zakon je hitan, a i preko potreban, jer njime treba da osiguramo jednakost u primjeni na cijelom državnom području kako bi se osigurala pravilnost provođenja mera konfiskacije i sekvestracije.

Pošto smo odlučili da je ovakav zakon potrebno donijeti, ja sam izdao nalog da se u Privrednom savjetu izradi prijedlog zakona koji je posle dužih diskusija redigiran i dostavljen na ozakonjenje. Medutim, kao što je drug Pijade već rekao, taj projekat nije u potpunosti zadovoljio i on je u Zakonodavnom odboru raspravljan ne u redakciji koju sam ja predložio, već u redakciji koju je dao drug Moša Pijade. Ja se u svemu slažem sa novim prijedlogom pošto je on ustvari poboljšanje prvobitnog prijedloga jer su uzete u obzir i primjedbe i prijedlozi drugova ministara i članova Zakonodavnog odbora i naših stručnjaka. Ja sam u toku cijelog ovog rada na novoj redakciji konzultiran i predlažem da se zakon usvoji kako ga je predložio Zakonodavni odbor. Nema sumnje, u ovom prijedlogu su neke stvari bolje riješene i on je stvarno poboljšanje mog prijedloga. Ja ću ipak, kad budemo diskutirali u pojedinostima, staviti neke primjedbe koje mislim da treba unijeti u zakonski tekst.

Pretsednik: Imade riječ Ministar pravosuđa Frane Frol.

Ministar pravosuđa Frane Frol: Ja želim odmah da izjavim da se sa osnovnim načelima iznijetim u ovom zakonskom projektu slažem. Ja pri tome mislim da će ovakav zakon o konfiskaciji i o njenom izvršenju pridonijeti da se ustali i ozakoni naša sudska praksa i da se olakša rad narodnim sudovima. Ali, ja sam povodom prijedloga druga Hebranga i povodom nove redakcije insistirao na tome da se neke stvari poprave, što je i prihvaćeno, između ostalog i to da se mi u našim novim zakonima ne možemo izričito pozivati na stare jugoslovenske propise, kao što je to bilo u prvobitnom projektu u članu 13, u prijedlogu Zakonodavnog odbora u članu 14, jer su svi ti propisi odlukom AVNOJ-a već ukinuti. No, naravno naši sudovi mogu analogno po tim starim propisima postupati, ukoliko oni nisu u suprotnosti sa tekovinama Narodnooslobodilačke borbe i dok ne donesemo nove. Ja sam isto tako uvjeren da je ovaj zakon znatno poboljšan novom redakcijom i da će otsada rad na konfiskaciji i njenom izvršenju biti potpuno zakonit i da će se mnoge dosadašnje greške moći ispraviti ulaganjem žalbe. Da ne bih sada duljio, ja sam pripremio nekoliko amandmana za izmjene u pojedinim članovima, pa si zadržavam pravo da o tome govorim u diskusiji u pojedinostima.

Izjavljujem da ću glasati za zakonski prijedlog.

Pretsednik: Imade riječ dr Rade Pribićević.

Dr Rade Pribićević: Ja lično mislim da je zakonski projekat u novoj redakciji mnogo bolji, i da će omogućiti zakonitost i jednoobraznost u postupku konfiskacije. Ja naročito pozdravljam zakonsku mogućnost da se nepravilnosti koje su počinjene mogu popravljati pravom žalbe. Ali, drugovi, nema sumnje da je najbitnije i najvažnije u svemu to da je pravo izricanja kazne konfiskacije imovine moguće samo u slučajevima koji su zakonom predviđeni i da je mogu izricati i sprovođiti samo organi koji su za to zakonom ovlašćeni. Time će se, drugovi, uvesti red u radu na ovome poslu u čitavoj našoj zemlji, zavešće se zakonitost koja nam je neophodna. Glasaću za predloženi zakon.

Pretsednik: Pošto više nema prijavljenih govornika, objavljujem da je diskusija u načelu završena. Stavljam zakonski prijedlog na glasanje. Pitam da li se prima zakonski prijedlog kako ga je predložio Zakonodavni odbor, na koju je redakciju pristao u ime Vlade ministar drug Hebrang, kao prvobitni predlagač? (Prima). Ima li ko protiv? (Nema). Objavljujem da je Prijedlog zakona o konfiskaciji i o izvršenju konfiskacije u načelu jednoglasno primljen.

Prelazimo na diskusiju u pojedinostima. Molim druga izvjestioca Zakonodavnog odbora da čita naslov i član po član radi pretresa u pojedinostima.

Izvestilac Moša Pijade (čita):

PREDLOG ZAKONA
O KONFISKACIJI IMOVINE I O IZVRŠENJU KONFISKACIJE

Član 1

(1) Konfiskacija imovine jeste prinudno oduzimanje bez naknade u korist države celokupne imovine (potpuna konfiskacija) ili tačno određenog dela imovine (delimična konfiskacija) koja je lična svojina ili lični udeo u zajedničkoj imovini sa drugim licima.

(2) Konfiskacija se odnosi na sva imovinska prava.

Pretsednik: Čuli ste naslov i član 1 zakonskog prijedloga. Ima li primjedaba ili prijedloga? (Nema). Stavljam član 1 na glasanje. Prima li se? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Prelazimo na član 2.

Izvestilac Moša Pijade (čita):

Član 2

Konfiskacija imovine može se izreći isključivo u slučajevima koji su predviđeni zakonom i isključivo od strane onih vlasti koje su za to ovlašćene zakonom.

Pretsednik: Ima li ko kakvih primjedaba? Imade riječ ministar drug Frol.

Ministar pravosuda Frane Frol: Glede ovoga člana zakonskog prijedloga izjavljujem da se ja slažem sa redakcijom koju je dao Zakonodavni odbor. Ovaj član pruža najveću garanciju da će se kazna konfiskacije imovine ošada vršiti samo po zakonu i sa strane onih vlasti, a to će reći sudova, koji su za to izričito zakonom određeni. Prema tome, isključeno je miješanje upravnih vlasti i svih onih organa koji su dosada često i neovlašćeno izricali i provodili konfiskaciju. Zato ja mislim da bi ovaj član trebao primiti kako je predloženi možda s dopunom da se umjesto riječi: »isključivo« od strane onih vlasti koje su za to ovlašćene zakonom« stavi »isključivo od strane sudova«. Time bismo još jače odredili da kaznu konfiskacije mogu izricati isključivo sudovi. To bi po mom shvaćanju bilo još veće poboljšanje i još čvršće vezivanje na sudove.

Pretsednik: Molim da se o ovom prijedlogu izjasni izvjestilac.

Izvestilac Moša Pijade: Ja mislim da se predlog druga Frola ne bi mogao prihvatiti zbog toga što mi sada ne možemo znati da li ćemo mi zakonom morati da ovlašćujemo i neke druge organe da mogu izricati kaznu konfiskacije. To će se uglavnom raditi o delimičnim konfiskacijama. To je jedan razlog, a drugi je: mi smo već donijeli predviđeni, mislim da je to član 30, da će odluke o konfiskaciji imovine nemačkih državljana donositi posebne komisije i da bi to bilo kontradiktorno. Molim da se zbog toga usvoji redakcija Zakonodavnog odbora.

Pretsednik: Imade riječ drug Hebrang.

Ministar industrije Andrija Hebrang: I ja sam mišljenja koje je ovdje iznio drug Moša. Mi ne možemo ovako osjetljivim zakonima vezivati sebi ruke orijentišući se samo na sudove, jer ćemo imati, kao što ih već imamo, i takvih kriminalnih činidbi sa sektora privrede, kao što su šverc, špekulacija itd., tako da mi konfiskaciju ne možemo prepuštati samo sudovima. To bi često bilo i smetnja za efikasnu intervenciju.

Vicko Krstulović: Mi se, istina, moramo boriti za zakonitost i za pravilno donošenje raznih odluka i mjera, ali život i praksa na terenu traže ipak u ovom periodu veću slobodu akcije za sve naše organe vlasti i uprave. Zato sam ja da se ovaj član ne mijenja.

Rodoljub Čolaković: Ovo je veoma važan član, on je srž čitavog zakona, jer se u njemu govori o tome ko i u kom slučaju može izricati kaznu konfiskacije. Ja mislim da to treba u principu da budu sudovi, ali nisam za to da oni i u svakom slučaju budu isključivo nadležni.

Pretsednik: Pošto više niko ne želi da govori, stavljam na glasanje prijedlog za član 2 u redakciji Zakonodavnog odbora. Pošto prijedlog druga Frola izvijestilac nije prihvatio, to o njemu nećemo ni glasati. Prima li se član 2? (Prima). Prelazimo na član 3.

Izvijestilac Moša Pijade (čita):

Član 3

(1) Vlast koja pokreće postupak po delima za koja zakoni predviđaju kaznu konfiskacije postaraće se da pribavi podatke o celokupnoj imovini lica protiv koga pokreće postupak.

(2) Pri izricanju kazne konfiskacije sud, odnosno za to ovlašćena upravna vlast, uzeće u obzir sve podatke o imovini okrivljenog lica.

Mi smo o ovom članu vrlo dugo diskutovali, pa smo se na kraju složili sa ovom formulacijom. Najteže je stvarno znati kolika je imovina koja se konfiskuje i naći koji ćemo organ time zadužiti. Bilo je raznih predloga, ali smo se mi složili da je ipak najbolje staviti to u nadležnost onome organu koji pokreće postupak za ona krivična dela za koja je predviđena kazna konfiskacije. To može biti i sud i javno tužništvo, to može biti i sreski odbor ako čini prijavu javnom tužilstvu itd.

Pretsednik: Otvaram diskusiju i dajem riječ drugu Hebrangu.

Ministar industrije Andrija Hebrang: Ja mislim da ova formulacija člana 3 ne zadovoljava. Mislim da pravo prijave imovine lica protiv kojeg se pokreće ovaj postupak treba znatno proširiti. Po mom shvatanju to treba da bude svaki građanin i naše masovne organizacije. Jer, mi smo imali mnogo slučajeva prikrivanja imovine koju je

trebalo konfiskovati, jer je lice bilo na to osuđeno. To je naročito važno kod djelomične konfiskacije, naročito onda kad se radi o pokretnostima. Zato ja mislim da bi ovo trebalo nekako preurediti i proširiti obavezu prijavljivanja predmeta koji dolaze u obzir za konfiskaciju na veći krug lica i ustanova.

Vicko Krstulović: Ja se slažem sa prijedlogom druga Hebranga.

Duro Pucar: Ja predlažem da se diskusija o ovom članu odloži i da se to ponovo prouči u Zakonodavnom odboru. Meni se lično čini da bi se ovdje nešto moglo popraviti davanjem prava narodnim odborima, pa i masovnim organizacijama, da mogu činiti prijave. Na taj način mi bismo u sprovođenje ovog zakona uvukli radne mase koje su najbolja kontrola izvršenja svih naših mjera i naše politike.

Pretsednik: Molim druga izvjestioca da se izjasni o prijedlogu druga Pucara.

Izvestilac Moša Pijade: Primam predlog da se diskusija o ovom članu odloži.

Pretsednik: Pošto je izvjestilac saglasan da se diskusija odloži, prelazimo na član 4.

Izvestilac Moša Pijade (čita):

Član 4

Može se konfiskovati samo imovina lica koje je osuđeno na meru konfiskacije, ma u čemu se ona sastojala. Ako ta imovina pretstavlja udeo takvog lica u zajedničkoj imovini s drugim licima (smesništvo, porodična zadruga, ortakluk i sl.), može se taj udeo konfiskovati u punom obimu.

Zakonodavni odbor predlaže da se stav drugi ovog člana izostavi pa ga zato nisam ni čitao.

Pretsednik: Ima li kakvih primjedaba ili želi li ko da govori? Imade riječ drug Frol.

Ministar pravosuđa Frane Frol: Predlažem da se u ovom članu umjesto riječi »mjeru« stavi riječ »kaznu«, jer se kaže da je neko osuđen na kaznu konfiskacije a ne mjeru konfiskacije.

Pretsednik: Pošto drugih prijedloga nema, pitam da li se izmjena koju je drug Frol predložio prima? (Prima). Stavljam član 4 na glasanje ali bez drugog stava, tj. onako kako je ovdje pročitano. Prima li se? (Prima). Ima li ko protiv? (Nema). Prelazimo na član 5.

Izvestilac Moša Pijade (čita):

Član 5

Pod udar konfiskacije dolaze sve stvari osuđenog lica, bez obzira da li se one nalaze u njegovoj državini ili su sa svoga prvobitnog mesta

odnete u nameri da se konfiskacija osujeti ili omete. Imovina koja potpada pod udar konfiskacije ne može preći nasljedstvom niti kakvim drugim pravnim osnovom u vlasništvo drugih lica.

Pretsednik: Ima li kakvih prijedloga? Imade riječ drug Frol.

Ministar pravosuda Frane Frol: Meni se čini da bi trebalo u drugoj rečenici izostaviti riječi »niti kakvim drugim pravnim osnovom« zbog toga što je ovdje dovoljno reći da imovina koja dolazi pod udar konfiskacije ne može preći u vlasništvo drugih lica nasljedstvom, jer se takova imovina drugim putem uopće ne može otuđivati. O tome govori član 11 zakonskog prijedloga. Ovdje se treba samo zadržati na pitanju nasljeđivanja.

Izvestilac Moša Pijade: Slažem se.

Pretsednik: Stavljam član 5 na glasanje sa izmjenom koju je predložio drug Frol. Prima li se? (Prima). Prelazimo na član 6.

Izvestilac Moša Pijade: Član 6 bio je isto tako predmet žive diskusije i ja sam slobodan da vam pročitam najnoviju redakciju koju Zakonodavni odbor predlaže (čita):

Član 6

(1) Od konfiskacije se izuzimaju 1) predmeti kućanstva (odelo, rublje, obuća, nameštaj, sudovi i slično) koji su neophodni za život osuđenoga i njegove uže porodice; 2) oruđa svake vrste koja su neophodna za lični zanatlijski rad ili za vršenje lične samostalne ili polusamostalne profesije, ako osuđeni nije od suda lišen prava da vrši svoju profesiju; 3) okućje, minimum zemljišnog poseda i živog i mrtvog inventara, sa zgradama za stanovanje i privredu neophodnim za održanje sitnog seljačkog gazdinstva bez upotrebe tuđe radne snage; 4) hrana i ogrev za ličnu upotrebu osuđenoga i njegove uže porodice za četiri meseca; 5) novčana suma koja ne može preći prosečnu tromesečnu nadnicu radnika dotičnog mesta za svakog člana porodice.

(2) Prilikom određivanja imovine koja će se ostaviti užoj porodici, sud će voditi računa o konkretnim okolnostima svakog pojedinog slučaja i uzimajući u obzir mesne privredne uslove. Imovina koja se ostavi užoj porodici ima se srazmerno preneti na sve njene članove.

Molim da se član 6 primi u ovoj redakciji.

Pretsednik: Želi li ko da govori? (*Andrija Hebrang:* Ovo je sasvim dobro.) Pošto se niko ne javlja ja riječ, stavljam član 6 na glasanje onako kako ga je izvestilac ovdje pročitao. Prima li se? (Prima). Idemo dalje.

Izvestilac Moša Pijade (čita):

Član 7

(1) Konfiskovana imovina prelazi u državnu svojinu sa svojom aktivom i pasivom.

(2) Pri konfiskaciji imovine država odgovara po dugovima i obavezama osuđenoga ako su ovi nastali pre izvršenja dela i samo do visine vrednosti oduzete imovine, uz ograničenje iz čl. 6 Odluke AVNOJ-a od 21 novembra 1944 godine.

(3) Ukoliko je izrečena delimična konfiskacija, država odgovara za obaveze srazmerno vrednosti oduzete imovine.

(4) Ukoliko ovi poverioci ne bi mogli biti podmireni u celosti iz aktive konfiskovane imovine podmireće se srazmerno.

Pretsednik: Želi li ko da govori o ovom članu? (Ne javlja se niko). Stavljam član 7 na glasanje. Prima li se? (Prima). Prelazimo na član 8.

Izvestilac Moša Pijade (čita):

Član 8

U slučaju poništenja presude o konfiskaciji konfiskovana imovina mora biti vraćena. Ako vraćanje imovine u naturi nije moguće, naknadiće se bivšem sopstveniku vrednost imovine u novcu.

Pretsednik: Ima li ko kakvu primjedbu? (Nema). Prima li se član 8? (Prima). Molim izvjestioca da pročita član 9.

Izvestilac Moša Pijade (čita):

Član 9

Sud koji izrekne kaznu delimične konfiskacije mora u presudi tačno označiti koja će imovina biti konfiskovana, a ne da samo naznači veličinu dela (polovina, trećina itd.) ili samo vrednost bez naznačenja stvari.

Pretsednik: Prima li se član 9? (Prima). Prelazimo na član 10.

Izvestilac Moša Pijade (čita):

Član 10

Sa pravosnažnošću presude kojom je izrečena konfiskacija, država stiče pravo svojine na konfiskovanim dobrima.

Pretsednik: Čuli ste član 10. Prima li se? (Prima). Prelazimo na član 11.

Izvestilac Moša Pijade (čita):

Član 11

Ništavne su sve pravne radnje osuđenoga učinjene pre pokretanja postupka za konfiskaciju u nameri osujećenja ili otežanja konfiskacije, ili u cilju prikrivanja, oštećenja, umanjenja ili uništenja imovine koja dolazi pod udar konfiskacije.

Pretsednik: Prima li se član 11? (*Andrija Hebrang:* Ja bih dodao tri riječi). Molim za konkretan prijedlog.

Ministar industrije Andrija Hebrang: Da bi bilo jasnije, predlažem da se poslije riječi »pokretanja« ubace riječi »i za vrijeme«, tako da budu ništavne sve pravne radnje u vezi sa konfiskovanom imovinom ne samo pre pokretanja već i u toku samog postupka. (*Frane Frol:* To je potrebno.)

Izvestilac Moša Pijade: Primam ovu dopunu.

Pretsednik: Stavljam na glasanje član 11 kako ga je pročitao izvjestilac s tom dopunom što se poslije riječi »pokretanja« umeću riječi »i za vrijeme«. Prima li se? (*Prima.*) Prelazimo na član 12.

Izvestilac Moša Pijade (čita):

Član 12

(1) Sekvestracija u smislu ovog Zakona jeste privremeno oduzimanje i stavljanje pod kontrolu državne uprave imovine koja može da dođe pod udar konfiskacije, a u cilju obezbedenja dotične imovine i zaštite javnih interesa.

(2) Ako presuda odnosno odluka o konfiskaciji još nije doneta zbog toga što postupak nije pokrenut ili je još u toku, a postoji opasnost od otudenja, opterećenja, oštećenja ili umanjenja vrednosti imovine u pitanju, zemaljska uprava narodnih dobara, zemaljska komisija za utvrđivanje zločina ili javni tužilac kod suda koji postupak vodi predložiće prelaz imovine pod privremenu upravu nadležne uprave narodnih dobara. Odluku o predlogu navedenih organa donosi onaj sud pred kojim je pokrenut ili treba da bude pokrenut postupak po krivičnom delu.

Pretsednik: Prima li se član 12 ili ima kakvih primjedaba? Imade riječ drug Frol.

Ministar pravosuda Frane Frol: Predlažem da se u ovom članu citira točan naziv komisija za utvrđivanje zločina koje se zovu komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača. Prema tome, treba poslije riječi »zločina« dodati riječi »okupatora i njihovih pomagača«.

Pretsednik: Prima li se ova dopuna druga Frola? (*Prima.*) Prima li se član 12? (*Prima.*)

Prelazimo na član 13.

Izvestilac Moša Pijade (čita):

Član 13

(1) U slučajevima iz prednjeg člana nadležna uprava narodnih dobara upravlja imovinom do konačne odluke suda o konfiskaciji.

(2) Ako se donese odgovarajuća presuda ili krivični postupak bude na drugi način obustavljen, imovina sa ubranim čistim prihodom se vraća sopstveniku.

(3) Ako se donese osudna presuda, imovina prelazi u svojinu države na način predviđen u ovom Zakonu.

Pretsednik: Prima li se? (*Mile Peruničić:* Molim za reč.) Dajem riječ drugu Peruničiću.

Mile Peruničić: Ja mislim, drugovi, da ovde treba izostaviti odredbu koja govori o tome da se u slučaju da se postupak obustavlja, imovina vraća sopstveniku sa ubranim čistim prihodom. Ja se pitam kako će se to utvrđivati i da li je to uopšte moguće sprovesti u život. Da mi u zakonu predvidimo jednu odredbu, jednu obavezu države koju uopšte ne možemo sprovesti, mislim da nije politički oportuno. U ovakvim slučajevima bilo bi pravilno vratiti ubrane prihode, ali ja mislim da je to neizvodljivo. Verujem da će jedna ovakva odredba izazvati niz sporova. Svaki sopstvenik kome se vraća imovina biće i time zadovoljan, ma da bi bilo pravilno da je izvodljivo vratiti mu i ubrani prihod.

Ministar pravosuda Frane Frol: U stavu drugom omaškom je stavljeno »odgovarajuća presuda« a treba da stoji »oslobađajuća presuda«, pa molim da se to izmijeni.

Pretsednik: Molim izvjestioca da se izjasni o prijedlogu druga Peruničića.

Izvestilac Moša Pijade: Meni se čini da je primedba druga Peruničića umesna i ja predlažem da se u drugom stavu, posle reči »imovina« izostave sledeće reči: »sa ubranim čistim prihodom« tako da kraj ovoga stava glasi: »imovina se vraća sopstveniku.« Što se tiče primedbe druga Frola, očigledno je da se radi o greški prilikom prekućavanja.

Pretsednik: Želi li još ko da govori? (*Niko*). Prima li se član 13 sa izmjenama koje je prihvatio izvjestilac Zakonodavnog odbora? (*Prima*). Prelazimo na član 14.

Izvestilac Moša Pijade (čita):

Član 14

Za vreme privremene uprave (sekvestra) u smislu čl. 12 i 13 prava trećih lica ne mogu biti vraćena.

Pretsednik: Ima li primjedaba? Ima riječ drug Frol.

Ministar pravosuda Frane Frol: Predlažem da se posljednja riječ u ovome članu zamijeni sa »ostvarivanja« jer bolje odgovara.

Pretsednik: Prima li se član 14 sa ovom izmjenom? (Prima). Prelazimo na član 15.

Izvestilac Moša Pijade (čita):

Član 15

Izvršnu presudu o konfiskaciji imovine dostaviće sud odmah sreskim narodnim sudovima nadležnim za sprovođenje konfiskacije, osuđenome odnosno njegovom staraocu, nadležnoj upravi narodnih dobara, i mesnom narodnom odboru.

Pretsednik: Ima li primjedaba ili se član kako je pročitao prima? (*Andrija Hebrang:* Imam jedan prijedlog.) Za riječ se prije javio drug Čolaković.

Rodoljub Čolaković: Zar ne bi bilo potrebno da se svaka izvršna presuda dostavi i javnom tužiocu koji ne samo da ima pravo nadzorne žalbe, već je to potrebno, čini mi se, i zbog evidencije i zbog kontrole izvršenja presude o konfiskaciji. Ja bih to ovome članu dodao.

Ministar industrije Andrija Hebrang: Ja sam isti taj prijedlog htio da postavim.

Izvestilac Moša Pijade: Ja ovaj predlog prihvatom i predlažem da se posle reči »dobara« umesto »i« stavi zapeta, a na kraju izbriše tačka i dodadu reči: »i nadležnom javnom tužiocu.«

Pretsednik: Prima li se član 15 sa ovom dopunom? (Prima). Idemo dalje.

Izvestilac Moša Pijade (čita):

Član 16

Konfiskaciju sprovodi onaj mesni narodni sud, na čijem se području nalazi imovina koju treba konfiskovati. Ukoliko se imovina nalazi na području više sreskih narodnih sudova, svaki će mesni narodni sud sprovesti konfiskaciju na svom području.

Pretsednik: Prima li se član 16? (*Rodoljub Čolaković:* Mislim da ovdje nešto nije u redu.) Ima riječ drug Čolaković.

Rodoljub Čolaković: Ovdje se radi valjda o sreskim a ne mjesnim narodnim sudovima? Jer svuda smo govorili o sreskim narodnim sudovima pošto mi mjesnih sudova nemamo.

Izvestilac Moša Pijade: Ja sam u brzini čitajući ovo lapsus linguae pogrešno pročitao. Prema tome, u mom tekstu stoji »sreski narodni sud«. Molim da mi oprostite. Primedbu primam.

Mile Peruničić: Meni se čini da ovu drugu rečenicu treba dopuniti time što će se reći da kad se radi o imovini koja se nalazi u više srezova, konfiskaciju treba da sprovodi teritorijalno nadležan sreski sud. Postavlja se pitanje kako će on znati da je nečija imovina na njegovom području konfiskovana ako on o tome nije doneo presudu? Potrebno je u takvom slučaju da onaj sud koji je doneo presudu po službenoj dužnosti obavesti onaj sud koji je nadležan da sprovede konfiskaciju, tj. da izvrši presudu u onom delu za koji je on nadležan.

Izvestilac Moša Pijade: Mislim da je predlog dobar i dovoljno je da se na kraju ovog člana doda samo to: »na traženje suda koji je doneo presudu«. (*Frane Frol:* Tako je.)

Pretsednik: Prima li se? (Prima). Idemo dalje.

Izvestilac Moša Pijade (čita):

Član 17

(1) Postupak sprovođenja konfiskacije je hitan.

(2) Po prijemu izvršne presude o konfiskaciji sreski sud odrediće svoga izaslanika koji će izvršiti popis imovine koja se ima konfiskovati. Istom odlukom sud će odrediti dan i mesto gde će se popis izvršiti.

(3) O tome sud će obavestiti osuđeno lice ili njegovog staraoca, nadležnu upravu narodnih dobara i mesni narodni odbor, i objaviti odluku na sudskoj tabli.

Pretsednik: Ima li kakvih primjedaba ili prijedloga? (Nema). Stavljam član 17 na glasanje. Prima li se? (Prima). Prelazimo na član 18.

Izvestilac Moša Pijade (čita):

Član 18

Osuđeno lice ili članovi njegove uže porodice mogu odrediti punomoćnika koji će ih zastupati u postupku za konfiskaciju.

Pretsednik: Ima li kakvih primjedaba ili prijedloga? (Nema). Stavljam član 18 na glasanje. Prima li se? (Prima). Prelazimo na član 19.

Izvestilac Moša Pijade (čita):

Član 19

Od časa počinjanja postupka konfiskacije sud će po službenoj dužnosti ili na predlog nadležne uprave narodnih dobara ili javnog tužioca preduzeti sve potrebne mere radi obezbeđenja imovine od oštećenja ili propasti.

Pretsednik: Ima li ko kakvih primjedaba ili prijedloga? (Nema). Stavljam član 19 na glasanje. Prima li se? (Prima). Prelazimo na član 20.

Izvestilac Moša Pijade (čita):

Član 20

(1) Sudski izaslanik sprovodi popis na licu mesta uz saradnju jednog člana mesnog narodnog odbora i ovlašćenog pretstavnika nadležne uprave narodnih dobara, a po potrebi i procenitelja, o čemu sastavlja zapisnik.

(2) Prilikom popisa imovine vrši se i procena prema vrednosti u času popisa.

(3) Kad su u pitanju nepokretnosti, sudski izaslanik na licu mesta ili u kancelariji mesnog narodnog odbora popisom svih nepokretnosti proglašuje da su konfiskovane i to unosi u zapisnik. Na lice mesta se izlazi kad se ne može sa sigurnošću ustanoviti nepokretnost koja se ima konfiskovati, odnosno kad je to potrebno radi objave ovog postupka narodne vlasti.

(4) Ako su u pitanju pokretnosti zapečatiće se sve prostorije i na ulaznim vratima istaći objava da je sprovedena konfiskacija, sa istovremenom zabranom raspolaganja konfiskovanom imovinom. U zapečaćenoj prostoriji istaći će se na zidu jedan primerak popisa.

(5) Ako sa osuđenim u istim prostorijama stanuju i druga lica, pa stoga nije moguće prostorije zatvoriti i zapečatiti, sudski će izaslanik na svaki konfiskovani predmet zalepiti cedulju sa službenim pečatom u znak sprovedene konfiskacije kao i na zidu jedan primerak ukupnog popisa. U tom slučaju, sudski izaslanik ako nije moguće konfiskovane stvari odmah odneti, predaće konfiskovane stvari na čuvanje najstarijem ukućaninu ili drugom podesnom licu.

(6) Zapisnik o sprovedenoj konfiskaciji potpisuju, pored sudskog izaslanika i ovlašćenog pretstavnika uprave narodnih dobara, član mesnog narodnog odbora, koji je prisustvovao popisu i proceni, procenitelj i jedan prisutan punoletni ukućanin osuđenog lica.

Pretsednik: Čuli ste član 20. Ima li prijedloga ili primjedaba? Ima riječ drug Andrija Hebrang.

Ministar industrije Andrija Hebrang: Ja bih u stavu 1 prvu rečenicu izmijenio utoliko što bih umjesto »popis« rekao »tačan popis«, a potom bih dodao »svih stvari s njihovim bližim označenjem«, jer bi tako stvar bila mnogo jasnija a i obavezali bismo tako sudskog izaslanika da je dužan provesti tačan popis.

Ministar pravosuda Frane Frol: U stavu 4 iza riječi »pokretnine« trebalo bi ubaciti riječi: »sudski izaslanik« tako, da ova rečenica počinje:

(4) Ako su u pitanju pokretnosti, sudski izaslanik će zapečatiti sve prostorije...«

Izvestilac Moša Pijade: Priprihvatom oba predloga za dopunu ovog člana.

Pretsednik: Stavljam član 20 na glasanje sa dopunama koje su predložili drugovi Hebrang i Frol. Prima li se? (Prima). Objavljujem da je član 20 primljen. Prelazimo na član 21.

Izvestilac Moša Pijade (čita):

Član 21

Ukoliko sud prilikom sprovođenja konfiskacije ili sekvestra ustanova da nema imovine koja bi se mogla konfiskovati ili staviti pod sekvestar izvestiće o tome onaj sud ili narodnu vlast, koja mu se obratila radi sprovođenja konfiskacije ili sekvestra.

Pretsednik: Ima li ko kakvih primjedaba ili prijedloga? (Nema). Stavljam član 21 na glasanje. Prima li se? (Prima). Prelazimo na član 22.

Izvestilac Moša Pijade (čita):

Član 22

(1) Prilikom sprovođenja konfiskacije mogu treća lica isticati pravne zahteve u pogledu konfiskovane imovine. To će se u najkraćem obliku uneti u zapisnik.

(2) Sudski izaslanik ne može odlučivati o osnovanosti ovih zahteva.

Pretsednik: Ima li ko kakvih primjedaba? (Nema). Stavljam član 22 na glasanje. Prima li se? (Prima). Prelazimo na član 23.

Izvestilac Moša Pijade (čita):

Član 23

(1) O zahtevima trećih lica u pogledu konfiskovane imovine koji se stave u toku postupka ili u roku od osam dana po sprovedenoj konfiskaciji, sud će u što kraćem roku odlučiti presudom, po saslušanju stranaka i izvođenju potrebnih dokaza.

(2) Protiv ove presude može se izjaviti žalba okružnom narodnom sudu u roku od osam dana od saznanja za tu presudu. Presuda okružnog narodnog suda je pravosnažna i izvršna.

(3) Ukoliko lice koje ima pravo izlučivanja bude usled nesavladljivih zapreka sprečeno da postavi zahtev u predviđenom roku ne gubi pravo na izlučenje ili naknadu vrednosti.

Pretsednik: Ima li ko kakvu primjedbu ili prijedlog? Imade riječ drug Frane Frol.

Ministar pravosuda Frane Frol: Predlažem da se u toč. 3 ovoga člana na kraju doda sljedeće: »ako ga postavi u roku od godinu dana od dana pravomoćnosti presude.« Ovu dopunu predlažem zbog toga što se ovo pravo iz toč. 3 mora ograničiti izvjesnim rokom. Mislim da je za taj rok dovoljna godina dana.

Izvestilac Moša Pijade: Prihvatam ovu dopunu.

Pretsednik: Prima li se član 23 sa ovom dopunom? (Prima). Prelazimo na član 24.

Izvestilac Moša Pijade (čita):

Član 24

Ukoliko pri sprovođenju konfiskacije u smislu člana 22 ovog Zakona ne bude stavljen nikakav zahtev za izlučenje prema članu 23 nadležni sud koji sprovodi konfiskaciju izvršiće po pregledu popisa i zapisnika svoga izaslanika prenos konfiskovane imovine u državnu svojinu i od toga časa konfiskovanu imovinu nadležna uprava narodnih dobara konačno preuzima. U pogledu nepokretnosti odrediće sud odmah upis prava države na te nepokretnosti.

Pretsednik: Ima li kakvih primjedaba na ovaj član?

Izvestilac Moša Pijade: Sada, prilikom čitanja, primetio sam da kraj prve rečenice ovoga člana treba popraviti tako, da se izostave poslednje dve reči u njoj: »konačno preuzima«, a pre toga umesto »od toga časa« da se stavi »predaće konfiskovanu imovinu nadležna uprava narodnih dobara.«

Pretsednik: Prima li se član 24 sa ovom izmjenom? (Prima). Prelazimo na član 25.

Izvestilac Moša Pijade (čita):

Član 25

Kad su konfiskovane nepokretnosti poljoprivredna dobra, privredna preduzeća i t. sl. sud će odrediti i podesno lice koje će tom imovinom upravljati privremeno do konačne sudske odluke i konačne predaje konfiskovane imovine nadležnoj upravi narodnih dobara.

Pretsednik: Ima li primjedaba ili kakvih prijedloga? Imade riječ drug Hebrang.

Ministar industrije Andrija Hebrang: Predlažem da se u drugom redu, poslije riječi »sud će« ubace ove riječi »na početku postupka konfiskacije« — jer je potrebno odmah odrediti lice koje će privremeno upravljati konfiskovanim dobrima.

Izvestilac Moša Pijade: Ja nemam ništa protiv da se ovime dopuni čl. 25.

Pretnednik: Prima li se ova dopuna? (Prima). Pošto smo primili član 25, prelazimo na slijedeći.

Izvestilac Moša Pijade (čita):

Član 26

Zemaljska uprava narodnih dobara ovlašćena je da upravlja oduzetom imovinom kad se radi o objektima koji spadaju u njenu nadležnost. U slučaju konfiskovanja banaka, rudnika, industrijskih preduzeća, velikih trgovačkih i drugih radnji ili velikih poseda od opšteprivrednog značaja odlučice o pravu raspolaganja državna uprava narodnih dobara.

Mislim da je bolje u pretposlednjem redu mesto »opšteprivrednog značaja« staviti »opštedržavnog značaja«.

Pretnednik: Prima li se član 26? (Prima). Prelazimo na član 27.

Izvestilac Moša Pijade (čita):

Član 27

Druge narodne vlasti ne mogu ni u toku postupka konfiskacije ni posle prelaska konfiskovane imovine u svojinu države uzimati ni u svojinu ni na upotrebu ma šta od konfiskovane imovine bez prethodnog odobrenja zemaljske uprave narodnih dobara prema za to utvrđenim zakonskim propisima.

Pretnednik: Prima li se ovaj član ili ima kakvih primjedaba? Za riječ se javlja drug Andrija Hebrang.

Ministar industrije Andrija Hebrang: Mislim da bi bilo dobro poslije riječi »prethodnog odobrenja« staviti »državne ili« tako da se sa velikim objektima koji su pod upravom Državne uprave narodnih dobara ne može ništa činiti bez njenog prethodnog odobrenja, da se uopšte ne može ništa davati ni na upotrebu bez odobrenja nadležne uprave narodnih dobara.

Izvestilac Moša Pijade: Primam predloženu izmjenu.

Pretnednik: Prima li se član 27 sa ovom izmjenom? (Prima). Prelazimo na član 28.

Izvestilac Moša Pijade: Zakonodavni odbor ostavio je otvorena izvesna pitanja koja treba regulisati ovim članom, jer mi smatramo da nismo našli najbolja rešenja. Potrebno je još malo izmenjati mišljenja, treba da se dogovorimo kako ćemo rešiti i u kom roku, na primer, pitanje popisa nepokretne imovine ratnih zločinaca i narodnih neprijatelja koji su streljani, poginuli ili pobjegli a kojima dosada imovina ma iz kog razloga nije bila konfiskovana; zatim, ko je dužan

da to prijavi i kako ćemo doći do onih presuda vojnih sudova i raznih vojnih komandi koje su izricane u toku rata.

Ministar industrije Andrija Hebrang: Te propise treba sasvim, temeljito proučiti i nastojati da se kroz njih obezbijedi da se sva imovina ratnih zločinaca i narodnih neprijatelja evidentira i nad njom provede konfiskacija. Zato ja predlažem da se diskusija o ovom članu odgodi.

Rodoljub Čolaković: I ja mislim da ovu stvar ne treba lomiti preko koljena, jer treba vidjeti kakve sve mogućnosti postoje da se iz arhiva vojnih sudova i vojnih komandi pronađu presude na osnovu kojih bi se mogla donijeti odluka o konfiskaciji, ukoliko je to dosada bilo propušteno.

Đuro Pucar: U pogledu presuda koje su ranije izrekli vojni sudovi i vojne komande biće, vjerujem, vrlo teško, ali zato narodni odbori znaju ko je sve na njihovom području streljan ili ubijen ili je odbjegao kao narodni neprijatelj pa da se oni obavežu na podnošenje prijave. Samo tako možemo doći do približno tačnih podataka koji su nam potrebni. U vezi sa ovim ja predlažem da se diskusija i o članovima 28, 29 i 30 odloži dok se neke stvari još ne rasprave kao što smo to malo prije govorili. Naročito u pogledu člana 30 koji se odnosi na imovinu Njemačkog Rajha i lica njemačke narodnosti bilo da su naši državljani ili državljani Rajha.

Izvestilac Moša Pijade: Ja primam ovaj predlog s tim da na sutrašnjoj sednici nastavimo diskusiju o članu 28, 29 i 30 tako da bi sad mogli preći odmah na član 31.

Pretsednik: Prima li se ovaj prijedlog? (Prima). Prema tome, prelazimo na član 31 s tim da se diskusija o članovima 28, 29 i 30 raspravlja na sutrašnjoj sjednici.

Izvestilac Moša Pijade (čita):

Član 31

Svaka zlonamerna radnja u cilju osujećenja konfiskacije ili sekvestra, a naročito svako namerno oštećenje, sakrivanje ili smanjivanje vrednosti imovine, kao i zlonamerno otuđenje ili opterećenje smatra se kao zločin protiv narodnog interesa i kazniće se prinudnim radom do šest godina i gubitkom građanske časti.

Pretsednik: Prima li se član 31? (Prima). Prelazimo na član 32.

Izvestilac Moša Pijade (čita):

Član 32

(1) Privatna lica koja su na nedopušten način ili ma na kakav način bez zakonskog odobrenja vlasti došla u državinu konfiskovane ili napuštene imovine koja bi došla pod udar konfiskacije ili su se

bespravno smestila na nepokretnoj imovini ratnih zločinaca, narodnih neprijatelja ili na nemačkoj imovini iz člana 30 ovog Zakona, kao i na pod sekvestar stavljenu imovinu odsutnih lica moraju svu bespravno uzetu imovinu vratiti državi u potpunosti i u neoštećenom stanju i napustiti imovinu po naređenju nadležne uprave narodnih dobara.

(2) U slučaju prekršaja ove odredbe primeniće se na ta lica kaznene mere predviđene Zakonom o zaštiti narodnih dobara od 24 maja 1945 god.

To je tekst koji je juče prihvaćen u Zakonodavnom odboru. Međutim, drug ministar Frol i drug ministar Hebrang zajednički su podneli amandman kojim se unekoliko menja stilizacija ovoga člana, ali u suštini se ništa ne dira. Ja sam pregledao njihov tekst koji su mi oni malopre podneli i mislim da ga treba prihvatiti jer je bolji. Taj tekst glasi (čita):

Član 32

(1) Privatna lica koja na nedopušten način ili na kakav način bez zakonskog osnova drže konfiskovanu ili napuštenu imovinu ili su se bespravno smestila na nepokretnoj imovini ratnih zločinaca, narodnih neprijatelja ili na nemačkoj imovini iz člana 30 ovog Zakona, kao i na pod sekvestar stavljenoj imovini odsutnih lica moraju svu bespravno uzetu pokretnu i nepokretnu imovinu vratiti državi u potpunosti i u neoštećenom stanju i napustiti imovinu kad im to naredi nadležna uprava narodnih dobara.

(2) U slučaju prekršaja ove odredbe primeniće se na ta lica kaznene mere predviđene Zakonom o zaštiti narodnih dobara od 24 maja 1945 godine.

Pošto je ova nova redakcija bolja, predlažem da je prihvatimo.

Pretsednik: Prima li se član 32? (Prima). Prelazimo na član 33.

Izvestilac Moša Pijade: Zakonodavni odbor usvojio je član 33 sa dva stava, ali mi smo jutros odlučili da predložimo da se stav drugi briše pošto je u prvom stavu obuhvaćena u celosti materija koju treba da regulišemo ovim članom. Prema tome, predlažem da član 33 glasi (čita):

Član 33

Organi vlasti koji prilikom konfiskacije imovine ne postupe po ovom Zakonu i na koji način oštete državne interese ili počine krivično delo iz koristoljublja kazniće se po odredbama Zakona o zaštiti narodnih dobara od 24 maja 1945 godine.

Pretsednik: Ima li ko kakvu primjedbu? Imade riječ drug ministar Vukosavljević.

Ministar kolonizacije Sreten Vukosavljević: Mi smo, drugovi, već podavno konstatovali da je bilo prilično neodgovornog odnosa,

razbacivanja i uništavanja imovine koja je pod raznim vidovima dolazila pod državnu upravu ili u državnu svojinu. Mi smo prilikom donošenja Zakona o zaštiti narodnih dobara a i u više prilika konstatovali da je državna imovina raznošena, pa bogme, dobrim delom i razvlačena i uništavana. Trebalo bi nekako tome stati na put. Toga je naročito dosta bilo u Vojvodini i dobro je da je ovde došla jedna ovakva odredba čije se sprovođenje u život mora u potpunosti obezbediti. Samo se tako može preseći loša praksa koja postoji. Treba goniti sve koji su za to krivi.

Ministar industrije Andrija Hebrang: Ja se u potpunosti slažem sa izjavom druga Vukosavljevića i smatram da Javno tužništvo i naši sudovi treba da se založe da se svi oni koji su neovlašćeno raznosili i upropašćivali narodnu imovinu pozovu na odgovornost. Inače, mislim, odredba koju je drug Moša pročitao potpuno je zadovoljavajuća.

Ministar trgovine i snabdevanja Nikola Petrović: I ja se slažem sa predlogom za član 33 i smatram da treba progoniti sve štetočine i da je potrebno povesti jedan oštrij kurs protiv svih koji se neodgovorno odnose prema opštenarodnoj imovini. Kod nas je u Vojvodini bilo, istina, dosta takvih slučajeva, ali su preduzete mere da se što je moguće više imovine sačuva i povrati, a naročito smo imali muke sa onima koji su se bespravno naselili na napuštena imanja.

Pretsednik: Pošto je ovime završena diskusija o ovom članu pitam da li se prima član 33 po predlogu Zakonodavnog odbora. (Prima). Prelazimo na posljednji član.

Izvestilac Moša Pijade (čita):

Član 34

Ovaj Zakon stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu Demokratske federativne Jugoslavije«.

Pretsednik: Prima li se član 34? (Prima).

Pošto smo diskusiju o članovima 3, 28, 29 i 30 odložili, današnju sjednicu zaključujem a iduću zakazujem za sutra, 9 juna u 17 časova sa ovim dnevnim redom:

1) nastavak pretresa Prijedloga zakona o konfiskaciji imovine i o izvršenju konfiskacije;

2) pretres Prijedloga zakona o stavljanju viših medicinskih škola pod nadzor i rukovodstvo Ministarstva narodnog zdravlja DFJ i federalnih ministarstava narodnog zdravlja; i

3) pretres Prijedloga zakona o ordenima i medaljama Demokratske federativne Jugoslavije koji je podnio drug Moša Pijade.

Sjednica je zaključena.

(Sednica je zaključena u 19,30 časova).

Шеснаеста седница

(9 јуна 1945)

Почетак у 17,15 часова.

Претседавао Претседник АВНОЈ-а др **Иван Рибар**.

Присутни: Моша Пијаде, Антун Аугустинчић, Јосип Рус, Димитар Влахов, Марко Вујачић;

Миле Перуничкић;

Андрија Хебранг, Анте Вркљан, Венко Марковски, Вицко Крстуловић, Влада Зечевић, Владислав Рибникар, др Војислав Кеџмановић, Ђуро Пуцар, др Златан Сремец, Јакоб Авшич, др Јаков Гргурић, прота Јевстатије Караматијевић, Јосип Јерас, Методија Андонов-Ченто, Милан Беловуковић, Михаило Апостолски, Осман Карабеговић, др Павле Грегорић, др Раде Прибићевић, Сретен Вукосављевић, Филип Лакуш, Фране Фрол. (Пуномоћјима заступљена још 2 члана.)

Претседник: Отварам XVI сједницу Претсједништва АВНОЈ-а и молим друга секретара Перуничкића да прочита записник прошле сједнице.

Секретар Миле Перуничкић чита записник седнице од 8 јуна текуће године.

Претседник: Има ли примједба на прочитани записник? (Нема). Пошто примједба нема, записник је примљен и овјерава се.

Прелазимо на дневни ред. Настављамо дискусију у појединостима о Приједлогу закона о конфискацији имовине и о извршењу конфискације. На реду је рјешавање о члану 3 које смо одгодили за данас. Молим друга Пијаде да поднесе извјештај.

Известилац Моша Пијаде: Ми смо после јучерашње дискусије, а поводом предлога друга Хебранга и Пуцара поново дискутовали о члану 3, па смо се сложили да останемо при редакцији коју је дао Законодавни одбор, пошто нисмо могли да дамо бољу формулацију: учинило нам се да је ипак она најбоља. Не би било упутно да обавезу

пријаве дајемо другима осим оном органу власти који покреће поступак по делима за која је законима предвиђена казна конфискације. Тиме се повећава и одговорност тих органа, јер би се у противном, тј. проширивањем обавезе на пријаву, сама та обавеза расплињавала и тиме слабила одговорност. Зато ја молим да се прими текст члана 3 како га је предложио Законодавни одбор (*чита*):

Члан 3

1) Власт која покреће поступак по делима за која закони предвиђају казну конфискације постараће се да прибави податке о целокупној имовини лица против кога покреће поступак.

2) При изрицању казне конфискације суд, односно за то овлашћена управна власт, узмеће у обзир све податке о имовини окривљеног лица.

То је, другови, предлог Законодавног одбора за који мислимо да задовољава и да га треба прихватити.

Претседник: Хоће ли ко да говори? (Не јавља се нико.) Стављам члан 3 на гласање по приједлогу Законодавног одбора. Прима ли се? (Прима). Има ли ко *против*? (Нема). Члан 3 је једногласно прихваћен.

Прелазимо на члан 28.

Известилац Моша Пијаде: Ми смо поново разматрали овај члан, и, после исцрпне дискусије и саглашавања мишљења, постигли смо споразум и одлучили да предложимо Претседништву следећу формулацију (*чита*):

Члан 28

(1) Срески народни одбори дужни су најдаље у року од 90 дана по доношењу овог Закона доставити народном среском суду тачан попис непокретне имовине оних ратних злочинаца и народних непријатеља који су у току рата стрељани, убијени, погинули или побегли, а којима имовина или уопште није била конфискована јер се није до ње могло доћи или је била конфискована само покретна имовина или само део те имовине. У свим таквим случајевима народни срески суд, без обзира да ли располаже или не пресудом по којој су таква лица била осуђена, сматраће пресуду извршном у целини као и у изрицању конфискације и формулисаће одлуку о конфискацији целокупне имовине, покретне и непокретне, саобразно овом Закону и исту до краја спровести и извршити прелаз конфисковане имовине и упис права државе на конфисковану непокретну имовину.

(2) На пријављивање ових случајева обавезни су срески народни одбори и у том случају ако је била извршена конфискација и саме непокретне имовине, како би суд могао извршити прописан прелаз те имовине у својину државе.

(3) Исто тако војни судови и команде дужни су надлежном народном среском суду за горње случајеве доставити из својих архива преписе пресуда како би суд могао до краја спровести конфискацију и донети одлуку о конфискацији уколико је то пресуда пропустила учинити.

(У дискусији о овом члану учествовали су др Раде Прибићевић, Сретен Вукосављевић, Влада Зечевић, др Војислав Кецмановић и Методија Андонов-Ченто, али говори нису сачувани.)

Претседник: Пошто се више нико не јавља за ријеч стављам члан 28 по новом приједлогу Законодавног одбора на гласање. Прима ли се? (Прима). Има ли ко *против*? (Нема). Објављујем да је члан 28 прихваћен како га је накнадно предложио Законодавни одбор и који је овдје прочитан.

Прелазимо на члан 29.

Известилац Моша Пијаде: Законодавни одбор одлучио је да Претседништву предложи следећу формулацију члана 29 (*чита*):

Члан 29

(1) Уколико је приликом спровођења конфискације пре доношења овог Закона поступљено противно одредбама члана 6 овог Закона, те је ужа породица остала без ичега, народни срески суд, на молбу уже породице, а по узимању у обзир свих околности, учиниће потребне исправке. Извршење ове исправке припада среском народном одбору.

(2) На одлуку народног среског суда из горње тачке има места жалби народном окружном суду у року од осам дана по саопштењу одлуке.

Пресуда народног окружног суда одмах је извршна.

(3) Захтеве из тач. 1 овог члана могу заинтересована лица стављати најдаље у року од једне године по ступању на снагу овог Закона.

(У дискусији о овом члану учествовали су др Раде Прибићевић, Андрија Хебранг, Моша Пијаде, Родољуб Чолаковић, Фране Фрол, Влада Зечевић, али говори нису сачувани.)

Моша Пијаде: После ове дискусије у којој није пао ниједан ^{за} предлог, мислим да ипак треба остати при редакцији члана 29 коју сам ^{ч-} прочитао, јер мислим да ништа нећемо добити одлагањем ове дискусије ^{Т-} како је то овде предложено.

Претседник: Прима ли се приједлог друга Пијаде да се усвоји члан ^а 29 како је малоприје прочитан? Или, има ли ко какав други конкретан приједлог? (Прима се). Члан 29 је коначно примљен.

Прелазимо на члан 30.

Известилац Моша Пијаде: У суштини члан 30 нашег предлога одговарао је члану 3 првобитног пројекта с тим што је знатно

проширен и допуњен и уместо да о конфискацији одлучује Министарство унутрашњих послова ми смо прихватили решење да одлуку о конфискацији имовине Немачког Рајха и његових држављана доносе среске комисије састављене од 3 члана. Те комисије постављаће срески, односно градски народни одбори. Против решења ових комисија предвидели смо право жалбе у року од 8 дана комисији при окружном народном одбору, а ако се жалба улаже против решења градске комисије, онда комисији при покрајинском односно при претседништву земаљске антифашистичке скупштине.

Ове комисије су даље дужне да доставе своје одлуке надлежној управи народних добара са пописом све конфисковане имовине а после правоснажности одлуке и да поднесу извештај надлежном среском суду који ће извршити пренос имовине на државу.

У погледу рока у коме ове комисије треба да заврше рад било је исто тако доста говора. Предлагано је више термина, али смо, по најбољој оцени, одлучили да останемо при року од 15 септембра, јер се претпоставља да ће оне дотле моћи да заврше рад.

Нова редакција члана 30 гласи (чита):

Члан 30

(1) Свугде где постоји имовина Немачког Рајха и његових држављана или имовина лица немачке народности из тачке 1 и 2 Одлуке АВНОЈ-а од 21 новембра 1944 год., која долази под удар конфискације, одлуку о конфискацији доноси среска комисија од три лица коју поставља срески народни одбор а у граду који има ранг среза или округа слична комисија коју поставља градски народни одбор. У те комисије имају обавезно бити узета два претставника надлежне управе народних добара и један претставник унутрашњих послова среског народног одбора. Чланови комисије на почетку рада полажу заклетву пред надлежним народним одбором.

(2) Ове комисије доставиће своју одлуку одмах осуђеном власнику као и надлежној управи народних добара и надлежном народном среском суду. Против решења ових комисија незадовољној странци пада право жалбе у року од осам дана на исто такву комисију при окружном народном одбору кад се ради о одлуци среске комисије, а да комисију при покрајинском народном одбору односно при претседништву земаљског законодавног органа ако се ради о одлукама наведених градских комисија. Решење друге инстанце одмах је извршно.

(3) Среска односно градска комисија доставиће своју одлуку, чим је донесе, надлежној земаљској као и државној управи народних добара са тачним пописом конфисковане имовине, покретне и непокретне, и са извештајем о њеном досадашњем располагању и њеном садашњем стању.

(4) Исто тако наведене комисије доставиће, по правоснажности своје одлуке, основне податке о свакој таквој конфискованој имовини надлежном народном среском суду, који ће извршити пренос имовине на државу и упис права државе на конфисковану непокретну имовину.

(5) Комисије су дужне свршити сав овај посао најдаље до 15 септембра 1945 године.

Претседник: Отварам дискусију о приједлогу за члан 30.

(У дискусији о овом члану учествовали су Сретен Вукосављевић, Фране Фрол, Влада Зечевић, Методија Андонов-Ченто и Андрија Хебранг, али говори нису сачувани.)

Претседник: Како се више нико не јавља за ријеч, стављам на гласање овај нови приједлог Законодавног одбора за члан 30 уколико неко други нема какав други приједлог. (Нема). Ко је за? (Сви дижу руку). Члан 30 је коначно примљен. Тиме смо завршили дискусију у појединостима.

Стављам Приједлог закона о конфискации имовине и о извршењу конфискации на коначно гласање. Прима ли се? (Прима). Објављујем да је Закон о конфискации имовине и о извршењу конфискации једногласно усвојен у Претсједништву АВНОЈ-а и да ће се последије овјере од стране Претсједника и Секретара доставити нашем „Службеном листу ДФЈ“ на обнародовање.

Прелазимо на другу точку дневнога реда, на претрес Приједлога закона о стављању виших медицинских школа под надзор и руководство Министарства народног здравља ДФЈ и федералних министарстава народног здравља.

Молим предлагача друга др Сремца да да експозе.

Министар народног здравља др Златан Сремец: У току Народноослободилачке борбе нарочито се открило слабо стање медицинске наставе Југославије, што је прогресивним стручњацима било и прије тога добро познато. Задаци пред које су медицински кадрови били стављени у току НОБ, обзиром на обрамбене потребе земље, као и обзиром на рјешавање здравствених проблема најширих народних слојева, открили су да медицински кадрови нису правилно одгајани ни припремани за ове задатке и да је због тога највећи дио лијечника и осталог лијечничкога особља у току НОБ подбацио и није извршио своје патриотске и медицинске дужности које су се од њих очекивале.

Хисторија рада војног санитета у нашој земљи у току овога рата изнијет ће сигурно многобројне податке о slabим квалификацијама већине медицинских кадрова, нарочито о непознавању практичне хирургије и посебно ратне хирургије, о непознавању епидемиологије и заразних болести, а напосе о отсуству сналажљивости и способности за рјешавање практичких задатака.

Тек у пракси НОБ родољуби, лијечници из свих крајева наше до-
мовине, заједно са помоћним кадром, оспособили су се за рјешавање и
најтежих задатака за што прије нису били припремљени и може се мирне
душе рећи да је санитет наше народне Армије извршио велики задатак.

Многобројне потешкоће пред којима се данас налази здравствена
служба кад жели да задовољи здравствене потребе најширих народних
слојева, који су највише допринијели и највише жртвовали у НОБ, још
више откривају неправилни и недовољни рад медицинских школа у
предратној Југославији.

Медицинске школе у предратној Југославији не само да су одго-
јиле апсолутно премало лијечника и потпуно подбациле у одгоју сред-
њих медицинских кадрова, него су и оне кадрове које су школовале
одгојиле у потпуно кривом смјеру и духу, који се разилази са стварним
потребама здравствене службе и не одговара здравственим потребама
широких народних маса. Док су у нашој земљи уствари потребни поред
лијечника терапеутске гране за рад у болницама и амбулантама, наро-
чито лијечници за заштиту здравља дјеце и матере, те лијечници хи-
гијенско-профилактичког правца, главнина лијечника у Југославији
бави се комерцијализираном медицином и приватном праксом, тако да
у заштити здравља радних маса учествује врло мали број лијечника.

Одговорност за ово стање сносили су и носе и медицински факул-
тети односно наставници, који нису студентима дали потребна знања,
који им нису улили онај дух, који би требало да имају прави народни
лијечници. Штавише, многи примјери лоших професора а добрих трго-
ваца медицине штетно и поразно је дјеловало на животну и медицин-
ску оријентацију њихових ученика.

Прије рата медицински факултети били су саставни дио универзи-
тета, и сами су доносили одлуке о правцу медицинске наставе и настав-
ним програмима итд. (углавном копија њемачких школа). Здравствена
служба није имала никаквог уплива на правац и рад медицинских
школа.

Стање медицинске наставе није се од ослобођења до данас
нимало побољшало.

Одговорни руководиоци здравствене службе у току НОБ посма-
трајући и студирајући недостатке здравствене службе, стали су на
становиште, које су дотада и заступали сви напреднији лијечници,
који су тражили да здравствена служба треба да води рачуна у првом
реду о потребама широких радних маса, тј. да је према томе медицин-
ска настава један од најважнијих саставних дијелова здравствене службе,
јер без правилног одгоја довољног броја медицинских кадрова не могу
се правити никакви планови за добру здравствену службу која ће слу-
жити уистину потребама народа.

По ослобођењу Београда Министарство народног здравља ДФЈ по-
новно је подвукло нарочити значај медицинске наставе, и том питању

је посветило читав други број листа „Народно здравље“, гдје је изложено мишљење Министарства народног здравља.

У то доба је Министарство већ намјеравало изаћи пред Национални комитет са приједлогом сличним овоме који сада предлагем. Међутим, како се у то доба сматрало да је настава у првом реду ствар самих федералних јединица и да оне треба да рјешавају о питању својих школа, препоручено је овом Министарству да питање медицинских школа постави конкретно пред власти сваке поједине федералне јединице.

Како је у то доба био само Београд ослобођен, од универзитетских градова, ја сам овај проблем поставио пред надлежне факторе Србије. До данас није донешено никакво начелно ни правилно рјешење о руковођењу медицинском наставом, тј. остало је све по старом. Сматрало се могућим да се питање правилног руковођења медицинском наставом на Београдском факултету ријешу унутар АСНОС-а. Ово министарство је подузело потребне кораке и предложило надлежним друговима у АСНОС-у да се што прије ријешу питање медицинске наставе. Међутим, никакво начелно и правилно рјешење о руковођењу медицинском наставом од стране АСНОС-а још није донешено, питање медицинске наставе није ријешено и нема наде да на овај начин у догледно вријеме буде ријешено.

Прошло је већ пола године од ослобођења Београда, питање медицинске наставе на Београдском факултету није ријешено и ако се буде рјешавало на досадашњи начин не ће уопће бити правилно ријешено.

Већина наставника медицинских факултета није учествовала у НОБ. Већини нису познате здравствене потребе народних маса и ослањајући се на стари закон о универзитетима, сматрају да су једино они надлежни да рјешавају о одгоју медицинских кадрова и ради тога не желе да дођу у састав остале здравствене службе и да њиховим радом руководе надлежна министарства народног здравља. Слична ситуација је и с наставницима у Загребу и Љубљани.

За правилно руковођење медицинске наставе потребно је осим јасне идеолошке оријентације још и познавање медицине и здравствених потреба народа, а то не може Министарство просвјете да све обухвати. Правилно руководство медицинске наставе, одређивање наставних програма, уређивање научних института и клиника, избор медицинских професора итд. могу према мојем мишљењу вршити само надлежна министарства народног здравља.

Ради тога је Министарство народног здрављаДФЈ, иако још није овлаштено ни од Владе ни од АВНОЈ-а, морало основати одјељење за медицинске наставе. Рад тога одјељења открио је да је потребно извршити огромне радове и напоре да би се остварило правилно руководство и правилан рад медицинских школа. Израда типова школа, програми медицинске наставе, израда уџбеника, припрема и оспособљавање за рад научних института, клиника итд., избори и припрема нових настав-

ника, све су то велики радови који захтијевају нарочите напоре и жртве и тешко се остварују чак и онда када би се питање медицинске наставе правилно ријешило.

Међутим, питање медицинске наставе није ријешено и не миче се с мртве тачке. Ово Министарство није овлашћено и нема права да даје било какве директиве и предузме потребне мјере за рад медицинских школа и за рад медицинских кадрова, а осим нас и надлежних министарстава народног здравља федералних јединица, тешко да има нетко тко би могао ово питање правилно ријешити.

Министарства просвјете заузета су многим другим просвјетним питањима, а немају ни довољно стручности, да руководе медицинском наставом и клиничким болницама. Сами пак наставници не само да не могу правилно поставити питање медицинских кадрова, него у оваквом положају заклоњени за тобожњу аутономију универзитета, управо су гаранција да се ово питање не ће правилно ријешити без интервенције Владе ДФЈ и АВНОЈ-а.

Као Министар народног здравља ДФЈ ја сам прегледао стање на медицинским факултетима у Загребу и Љубљани. У оба ова града питање медицинских факултета постављено је правилно. Надлежна министарства народног здравља су преузела руководство медицинских факултета. Преостаје само још да се то питање правилно ријешити и на Београдском медицинском факултету.

Ако се питање медицинске наставе не ријешити и у Београду правилно и руководство свих медицинских школа не пренесе на надлежно Министарство народног здравља не чекајући на нови закон о универзитетима итд., изгубит ће се много на времену, а нећемо имати гаранцију за правилан рад.

Медицинска настава је данас од највећег значења за здравствену службу код нас. Здравствена служба је овисна о људима који ју врше. Ако Министарство народног здравља ДФЈ, односно министарства народног здравља федералних јединица не добију потребна овлашћења за руковођење одгоја медицинских кадрова, бити ће им везане руке у читавом раду за заштиту народног здравља у здравственој служби и неће испунити задатке који се пред здравствену службу постављају.

Ради тога молим да АВНОЈ прими предложени закон, који ћу вам сада прочитати (*чита*):

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА О МЕДИЦИНСКИМ ШКОЛАМА

Члан 1

Све медицинске школе у Демократској Федеративној Југославији како средње, тако и више, као што су медицински и фармацеутски факултети, као установе од нарочитог значаја за народно здравље и стварни саставни дио здравствене службе стављају се под надзор и

руководство Министарства народног здравља ДФЈ, које ће њиховим радом руководити начелно преко надлежних министарстава федералних јединица.

Члан 2

Министарству народног здравља ДФЈ ставља се у задатак, да се стара за што брже оспособљење и отварање свих виших медицинских школа које су до сада постојале у земљи, као и да одреди типове, трајање наставе и наставне планове за средње медицинске школе и курсеве за средње медицинско особље, које треба да се отворе.

Члан 3

Медицинским школама у федералним јединицама руководиће надлежна министарства преко управе медицинских школа, а радом свих медицинских школа и њихових управа у Демократској Федеративној Југославији руководиће Министарство народног здравља ДФЈ преко Главне управе медицинских школа.

Члан 4

По свим питањима која се односе на педагошко-методолошки дио наставе и идеолошко руководство медицинских школа, Министарство народног здравља ДФЈ доносиће наредбе, прописе и упуте само у споразуму са Министарством просвјете ДФЈ.

Члан 5

Избор наставника виших медицинских школа потврђиваће на предлог Факултетског Савета надлежни Министар народног здравља федералне јединице, док ће избор декана тих факултета потврђивати надлежна федерална влада. Директори федералних управа медицинских школа постављаће се у сагласности с Министром народног здравља ДФЈ.

Члан 6

По доношењу савезних или федералних закона о вишим школама или универзитетима, рад виших медицинских школа саобразиће се опћим прописима за рад свих виших школа.

Члан 7

Овај закон ступа на снагу кад се објави у „Службеном листу“.

Претседник: Отварам дискусију у начелу.

(У дискусији у начелу учествовали су Јакоб Авшич, Марко Вујачић, Моша Пијаде, Владислав Рибникар, др Војислав Кецмановић, Влада Зечевић, Фране Фрол и др Павле Грегорић, али говори нису сачувани.)

Претседник: Из ове дискусије можемо закључити, јер се тако изјаснила већина дискусаната, да овај приједлог треба вратити Законодавном одбору на даље проучавање.

Молим предлагача министра друга др Сремца да се о томе изјасни

Министар народног здравља др Златан Сремец: Ја немам ништа против да се овај приједлог закона врати у Законодавни одбор, али молим да се овај закон сматра хитним, јер је хитност овог законског приједлога већ примљена.

Претседник: Објављујем да је Претседништво АВНОЈ-а одлучило да се Приједлог закона о надзору и руководству над високим медицинским школама врати Законодавном одбору на даље проучавање. Молим Законодавни одбор да има у виду хитност овог законског приједлога.

Прелазимо на трећу точку дневног реда, на претрес Приједлога закона о орденима и медаљама Демократске федеративне Југославије.

Имаде ријеч предлагач друг Моша Пијаде да да образложење.

Моша Пијаде: У образложењу потребе доношења овог закона ја ћу бити врло кратак. Ордени и медаље у нашој новој народној држави установљени Указом о одликовању у Народноослободилачкој борби који је 15 августа 1943 године издао друг Тито као Врховни командант Народноослободилачке војске и партизанских одреда Југославије. Тим указом били су установљени: Орден народног хероја, Орден партизанске звезде I, II и III реда, Орден народног ослобођења, Орден за храброст, Медаља за храброст, Орден братства и јединства, с тим да сва одликовања додељује Антифашистичко веће народног ослобођења Југославије на предлог Врховног команданта НОВ и ПОЈ. После тога, тј. 1 маја ове године, донели смо закон и установили и Орден рада I, II и III степена. Пошто досадашњим прописима нису уопште били регулисани међусобни односи појединих ордена, тј. њихов ранг, нити су била регулисана питања које повластице и права имају носиоци појединих ордена, било је потребно донети закон који би решио, на првом месту, питање ранга појединих ордена и остала питања као што су право ношења, повластице итд. Увиђајући ту потребу ја сам припремио овај законски предлог и у сагласности са другом Маршалом предвиђено је да се овим законом уведе, поред досадашњих ордена и медаља, и Орден слободе.

Закон исто тако предвиђа да ће Претседништво АВНОЈ-а за сваки орден прописати посебан статут који ће садржавати тачан опис ордена и медаље, услове за њихово добијање, које повластице орден даје носиоцу и његовој породици и све остало што је везано за додељивање и ношење ордена и медаља.

Мислим да вам је из ово неколико речи јасно да је овакав закон потребно донети, па вас молим да га примите.

Ја ћу вам сада прочитати предлог закона (чита):

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА
О ОРДЕНИМА И МЕДАЉАМА ДЕМОКРАТСКЕ ФЕДЕРАТИВНЕ
ЈУГОСЛАВИЈЕ

Члан 1

Орден Демократске федеративне Југославије је знак признања и награде за особите заслуге учињене народима Југославије у рату и миру и за изградњу Демократске федеративне Југославије.

Члан 2

Ордене и медаље даје Претседништво Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије на сопствену побуду или на предлог појединих министара савезне владе.

У време рата ордене за војничке заслуге даје и Министар народне одбране. По овлашћењу Претседништва Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије могу ордене и медаље за војничке заслуге давати и команданти армија и корпуса Југословенске армије.

Члан 3

Ордени и медаље које Антифашистичко веће народног ослобођења Југославије потврђује или установљује јесу:

- 1) Орден Народног хероја
- 2) Орден Слободе
- 3) Орден Партизанске звезде I реда
- 4) Орден Народног ослобођења
- 5) Орден Заслуге за народ I реда
- 6) Орден Братства и јединства I реда
- 7) Орден Партизанске звезде II реда
- 8) Орден Заслуге за народ II реда
- 9) Орден Братства и јединства II реда
- 10) Орден Партизанске звезде III реда
- 11) Орден за храброст
- 12) Орден Рада I реда
- 13) Орден Заслуге за народ III реда
- 14) Орден Рада II реда
- 15) Орден Рада III реда
- 16) Медаља за храброст
- 17) Медаља Заслуге за народ
- 18) Партизанска споменица 1941.

Члан 4

Орденима Демократске федеративне Југославије могу се награђивати поједина лица као и војне јединице, установе, предузећа и организације.

Члан 5

Свако ко је одликован орденом Демократске федеративне Југославије може поново бити одликован истим или другим орденом.

Члан 6

Сваки орден и медаља Демократске федеративне Југославије има свој статут који прописује Претседништво Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије.

Статут сваког ордена садржи:

- а) опис ордена или медаље;
- б) тачно назначење посебних заслуга за које се тај орден или медаља даје;
- в) повластице на које орден даје право носиоцу или његовој породици;
- г) сва остала правила у вези са додељивањем и ношењем ордена.

Члан 7

Истовремено са орденом или медаљом издаје се одликованоме посебни декрет о одликовању и орденска књижица.

Члан 8

Лице, установа, предузеће или војна јединица, награђени орденом, дужни су служити примером у испуњавању обавеза које грађанима Југославије налажу закони.

Члан 9

Орден може бити одликованоме одузет само одлуком Претседништва Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије. Разлог за одузимање одликовања може бити само судска пресуда или поступци који бешчасте одликованог.

Члан 10

Ношење ордена или медаље од стране лица која на то немају права повлачи за собом кривичну одговорност.

Члан 11

Страним држављанима дају ордене и медаље Намесници на предлог појединих министара савезне владе. По овлашћењу Намесништва може ордене страним држављанима давати и Врховни командант Југословенске армије.

Члан 12

Овај закон ступа на снагу кад се објави у „Службеном листу Демократске федеративне Југославије“. С тим престају важити ранији прописи.

Претседник: Отварам дискусију у начелу.

(У дискусији су учествовали др Војислав Кеџмановић, Јакоб Авшич и Моша Пијаде, али говори нису сачувани.)

Претседник: Начелна дискусија је завршена. Пошто није постављен ниједан приједлог за измјене и допуне, стављам пројекат закона који је предложио друг Моша Пијаде на гласање у начелу. Прима ли се? (Прима). Закон је у начелу примљен. Прелазимо на претрес у појединостима. Молим предлагача Мошу Пијаде да чита наслов и члан по члан.

Моша Пијаде чита наслов и члан 1.

Претседник: Прима ли се члан 1 са насловом како је прочитан? (Прима).

Моша Пијаде чита члан 2.

(Потом је Претседништво АВНОЈ-а, гласајући посебно о сваком члану, једногласно и без измене, усвојило од члана 2 до закључно члана 12 законског пројекта како га је предложио Моша Пијаде.)

Претседник: Законски приједлог је примљен и у појединостима. Прелазимо на коначно гласање. Питам: прима ли се у цјелини Приједлог закона о орденима и медаљама Демократске федеративне Југославије како га је предложио друг Моша Пијаде? (Прима). Објављујем да је закон који је предложио друг Моша Пијаде коначно усвојен у Претсједништву АВНОЈ-а.

Пошто је овиме наш данашњи дневни ред исцрпен, закључујем ову сједницу, а наредну заказујем за сутра 10 јуна са слиједећим дневним редом:

1) претрес Приједлога закона о Уговору о пријатељству, узајамној помоћи и посљератној сурадњи између Југославије и Савеза Совјетских Социјалистичких Република који је закључен у Москви 11 априла 1945 године.

Овиме је сједница закључена.

(Седница је закључена у 20,25 часова).

Sedamnaesta sednica

(10 juna 1945)

Početak u 11 časova.

Pretsedavao dr **Ivan Ribar**, predsednik AVNOJ-a.

Prisutni:

Namesnici Jugoslavije dr Srdan Budisavljević, dr Ante Mandić i ing. Dušan Serbec;

Potpredsednici AVNOJ-a: Moša Pijade, Antun Augustinčić, Josip Rus, Dimitar Vlahov i Marko Vujačić;

Sekretar Predsedništva AVNOJ-a Mile Peruničić;

Članovi Predsedništva AVNOJ-a: Josip Broz Tito, Aleksandar Ranković, Andrija Hebrang, Ante Vrkljan, Bane Andrejev, dr Blagoje Nešković, dr Vaso Butozan, Venko Markovski, Vicko Krstulović, Vlada Zečević, Vladislav Ribnikar, Voja Leković, dr Vojislav Kecmanović, Đuro Pucar, Edvard Kardelj, dr Zlatan Sremec, Jakob Avšič, dr Jakov Grgurić, prota Jefstatije Karamatijević, Josip Vidmar, Josip Jeras, Koča Popović, Mara Naceva, dr Metod Mikuš, Metodija Andonov-Čento, Milan Belovuković, Milovan Đilas, Mihajlo Apostolski, Momčilo Marković, Nikola Petrović, Osman Karabegović, dr Pavle Gregorić, Petar Stambolić, dr Rade Pribićević, Rodoljub Čolaković, Spasenija Babović, Sreten Vukosavljević, Sreten Žujović, Tone Fajfer, Filip Lakuš, Franjo Gaži, Franc Bevk, Franc Leskošek, Frane Frol, Husnija Kurt;

Milan Grol, potpredsednik Ministarskog saveta, dr Ivan Šubašić, ministar inostranih poslova, Jaša Prodanović, ministar za Srbiju, Sava Kosanović, ministar informacija, dr Drago Marušić, ministar pošta, telegrafa i telefona, pukovnik Sulejman Filipović, ministar šumarstva, dr Vaso Čubrilović, ministar poljoprivrede, pukovnik Todor Vujasinović, ministar saobraćaja, dr Anton Kržišnik, ministar socijalne politike, Stevo Zečević, ministar građevina.

Pri ulasku u dvoranu Predsednika Ministarskog saveta i Ministra narodne odbrane, Maršala Jugoslavije Josipa Broza Tita, Predsednika AVNOJ-a dr Ivan Ribara i članove Vlade DFJ svi prisutni pozdravljaju dugotrajnim aplauzom.

Predsednik: Otvaram vanrednu sjednicu Predsjedništva AVNOJ-a. Zapisnik današnje sjednice vodiće sekretar Predsjedništva drug Mile Peruničić.

Preći ćemo odmah na dnevni red. Prije toga konstatiram da je prisutan dovoljan broj članova, pa prema tome Predsjedništvo AVNOJ-a može da pristupi punovažnom rješavanju.

Na dnevnom redu je: Prijedlog zakona o ugovoru o prijateljstvu, uzajamnoj pomoći i posleratnoj saradnji između Jugoslavije i Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika.

Riječ ima izvijestilac Zakonodavnog odbora, drug Moša Pijade.

Izvijestilac Moša Pijade: Poštovani drugovi i gospodo, u ime Zakonodavnog odbora čast mi je pred ovaj visoki forum izneti Ugovor o prijateljstvu, uzajamnoj pomoći i posleratnoj saradnji između Jugoslavije i Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika koji je ovom Predsjedništvu uputio radi ratifikacije Predsednik Ministarskog saveta Savezne vlade.

Ovaj ugovor, od izvanrednog značaja za sve naše narode i našu novu narodnu državu, sklopljen je i potpisan u Moskvi 11 aprila ove godine od strane opunomoćenika Namesništva Jugoslavije maršala Josipa Broza Tita, Predsednika Ministarskog saveta Demokratske federativne Jugoslavije, i opunomoćenika Prezidiuma Vrhovnog Sovjeta Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika Vjačeslava Mihailoviča Molotova, Narodnog komesara inostranih dela Sovjetskog Saveza.

U svojoj suštini, ovaj ugovor samo je došao da u formi jednog priznatog međunarodnog instrumenta potvrdi ono prisno prijateljstvo i saradnju među narodima Jugoslavije i narodima Sovjetskog Saveza, između Jugoslovenske armije i bratske Crvene armije, koje se izgradilo i učvrstilo u toku četvorogodišnje zajednice i tesne saradnje u borbi protiv zajedničkog neprijatelja — hitlerovske Nemačke.

On je izrastao iz želje obeju strana, da se to prijateljstvo, tako rečito posvedočeno zajednički prolivenom krvi za istu pravednu stvar, još više i za svagda učvrsti i dalje razvije kako za dobijanje zajedničke pobjede i za obezbeđenje tesne saradnje naših dveju zemalja i svih ujedinjenih nacija u vreme rata i u vreme mira, tako i za osiguranje našeg zajedničkog doprinosa delu posleratne organizacije mira i bezbednosti.

U članu 1 ugovora obe strane obavezale su se da će produžiti zajedničku borbu u društvu sa svima ujedinjenim nacijama protiv Ne-

mačke do konačne pobeđe, ukazujući jedna drugoj vojnu i drugu pomoć u toj borbi svima sredstvima koja im stoje na raspoloženju.

Možemo sa zadovoljstvom da konstatujemo da je veliki istoriski cilj, koji je bio postavljen u ovom članu, postignut samo mesec dana posle potpisa ugovora, i naši su narodi svesni ogromnog značaja koji je za potpuno oslobođenje naše otadžbine imala bratska i nesebična pomoć koju nam je Sovjetski Savez pružio u toku celog našeg Oslobođilačkog rata. Mi za to dugujemo Sovjetskom Savezu i njegovoj herojskoj Crvenoj armiji većitu blagodarnost.

U čl. 2 obavezale su se obe strane da jedna drugoj pruže vojnu i drugu pomoć i potporu svima raspoloživim sredstvima, ako bi se jedna u posleratnom periodu našla uvučena u vojne akcije sa Nemačkom, ukoliko bi ova obnovila svoju napadačku politiku, ili ma sa kojom drugom državom koja bi se pridružila Nemačkoj neposredno ili ma u kakvom drugom obliku u takvom ratu.

Našoj Otadžbini obezbeđena je na taj način za takav slučaj moćna potpora najveće vojničke sile kojoj i za pobeđu u ovom ratu pripada najveći deo zasluge.

Na svečan način izjavljuju obe strane u čl. 3 ugovora da će u duhu najiskrenije saradnje učestvovati u svima međunarodnim akcijama koje imaju za cilj da se osigura bezbednost i mir naroda, primenjujući ugovor u saglasnosti sa međunarodnim principima u čijem su usvajanju one učestvovala.

U čl. 4 ugovora obe naše zemlje obavezale su se da neće zaključivati nikakav savez i da neće uzimati učešća ni u kakvoj koaliciji koja bi bila uperena protiv jedne od njih.

Najzad, u čl. 5 obe strane izjavljuju da će i posle završetka rata raditi u duhu prijateljstva i saradnje u cilju daljeg razvitka i učvršćenja ekonomskih i kulturnih veza među narodima obeju zemalja.

Narodi Jugoslavije, čim su saznali za sklapanje ovog ugovora dali su širom zemlje izraza neograničenom oduševljenju. To je bio najveći praznik naših naroda. Doista, oni su s punim pravom mogli gledati u ovom ugovoru vrhunac svih velikih postignuća svoje herojske demokratske, antifašističke Oslobođilačke borbe. On odgovara naprednim demokratskim težnjama naših naroda, a isto tako njihovim snažnim slovenskim osećanjima i onoj dubokoj i neizmernoj ljubavi koju naši narodi gaje prema narodima Sovjetskog Saveza i koju su od uvek gajili, naročito prema vodećem narodu Sovjetskog Saveza, prema velikom ruskom narodu.

U ovom ugovoru naši narodi stekli su najtvrde i najpouzdanije jemstvo, kako za obezbeđenje tekovina svoje Oslobođilačke borbe tako i za izgradnju čitave svoje srećne budućnosti.

Iz svih tih razloga Zakonodavni odbor najtoplije preporučuje ovom visokom forumu da usvoji sledeći zakonski predlog (čita):

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА

О УГОВОРУ О ПРИЈАТЕЉСТВУ, УЗАЈАМНОЈ ПОМОЋИ И ПОСЛЕРАТНОЈ САРАДЊИ ИЗМЕЂУ ЈУГОСЛАВИЈЕ И САВЕЗА СОВЈЕТСКИХ СОЦИЈАЛИСТИЧКИХ РЕПУБЛИКА

Антифашистичко веће народног ослобођења Југославије, на предлог Претседника Министарског савета Демократске федеративне Југославије, а на основу члана 4 одлуке Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије од 29 новембра 1943 о врховном законодавном и извршном претставничком телу Југославије, доноси и проглашује

ЗАКОН

О УГОВОРУ О ПРИЈАТЕЉСТВУ, УЗАЈАМНОЈ ПОМОЋИ И ПОСЛЕРАТНОЈ САРАДЊИ ИЗМЕЂУ ЈУГОСЛАВИЈЕ И САВЕЗА СОВЈЕТСКИХ СОЦИЈАЛИСТИЧКИХ РЕПУБЛИКА

ЗАКЉУЧЕН У МОСКВИ 11 АПРИЛА 1945 ГОДИНЕ

који гласи:

Члан 1.

Одобрава се и добија законску снагу Уговор о пријатељству, узајамној помоћи и послератној сарадњи између Југославије и Савеза Совјетских Социјалистичких Република, закључен у Москви 11 априла 1945 год. када је и на снагу ступио, а који у оба оригинала гласи:

УГОВОР

О ПРИЈАТЕЉСТВУ, УЗАЈАМНОЈ ПОМОЋИ И ПОСЛЕРАТНОЈ САРАДЊИ ИЗМЕЂУ ЈУГОСЛАВИЈЕ И САВЕЗА СОВЈЕТСКИХ СОЦИЈАЛИСТИЧКИХ РЕПУБЛИКА

Намесништво Југославије и Президијум Врховнога Савета Савеза Совјетских Социјалистичких Република,

чврсто решени да се доведе до краја рат против немачких завојевача;

у жељи да још више учврсте постојеће пријатељство међу народима Југославије и Совјетског Савеза, који воде заједничку борбу против општег непријатеља — хитлеровске Немачке;

изражавајући непоколебљиву тежњу да се обезбеди тесна сарадња народа обеју земаља и свих Уједињених нација у време рата и

ДОГОВОР

О ДРУЖБЕ, ВЗАИМНОЈ ПОМОЋИ И ПОСЛЕВОЕННОМ СОТРУДНИЧЕСТВЕ МЕЖДУ ЈУГОСЛАВИЈЕЙ И СОЮЗОМ СОВЕТСКИХ СОЦИЈАЛИСТИЧЕСКИХ РЕСПУБЛИК.

Регентский Совет Югославии и Президиум Верховного Совета 'Союза Советских Социалистических Республик,

полные решимости довести до конца войну против немецких захватчиков;

желая еще больше укрепить дружбу, существующую между народами Югославии и Советского Союза, ведущими совместную борьбу против общего врага — гитлеровской Германии;

Выражая неуклонное стремление обеспечить тесное сотрудничество народов обеих стран и всех Объединенных наций во время войны

у време мира и да унесу свој допринос у дело послератне организације мира и безбедности;

уверени да учвршћење пријатељства између Југославије и Совјетског Савеза одговара животним интересима оба народа и да ће на најбољи начин служити делу даљега економског развјатка обеју земаља;

решили су да у томе циљу закључе овај Уговор и назначили су у својству својих Пуномоћника:

Намесништво Југославије — Маршала Јосипа БРОЗА ТИТА, Претседника Министарског Савета Југославије;

Президијум Врховног Савета Савеза Совјетских Социјалистичких Република — Вячеслава Михайловича МОЛОТОВА, Народног Комесара Иностранних Дела Савеза ССР;

који су се, после измена својих пуномоћја, која су нађена у исправној форми, сагласили у следећем:

Члан 1

Свака од Високих Страна Уговорница продужиће борбу заједно са другом Страном и са свима Уједињеним нацијама против Немачке до коначне победе. Високе Стране Уговорнице обавезују се да указују једна другој војну и другу помоћ у тој борби свима средствима која им стоје на расположењу.

Члан 2

Ако би се једна од Високих Страна Уговорница нашла у по-

и в мирное время и внести свой вклад в дело послевоенной организации мира и безопасности;

уверенные в том, что укрепление дружбы между Югославией и Советским Союзом отвечает жизненным интересам обоих народов и будет наилучшим образом служить делу дальнейшего экономического развития обеих стран;

решили заключить с этой целью настоящий Договор и назначили в качестве своих уполномоченных;

Регентский Совет Югославии — Маршала Иосипа БРОЗ-ТИТО, Претседателя Совета Министров Югославии;

Президиум Верховного Совета Союза Советских Социалистических Республик — Вячеслава Михайловича МОЛОТОВА, Народно-го Комиссара Иностранных Дел Союза ССР;

которые после обмена своими полномочиями, найденными в должной форме и полном порядке, согласились о нижеследующем:

Статья 1.

Каждая из Высоких Договаривающихся Сторон будет продолжать борьбу совместно с другой Стороной и со всеми Об'единными нациями против Германии до окончательной победы. Высокие Договаривающиеся Стороны обязуются оказывать друг другу военную и другую помощь в этой борьбе всеми имеющимися в их распоряжении средствами.

Статья 2.

Если одна из Высоких Договаривающихся Сторон оказалась бы

слератном периоду увучена у војне акције против Немачке, ако би ова обновила своју нападачку политику, или са ма којом другом државом која би се придружила Немачкој непосредно или у ма каквом другом облику у таквом рату, друга Висока Страна Уговорница одмах ће указати Страни Уговорници увученој у војне акције војну и другу помоћ и потпору свим средствима која јој стоје на расположењу.

Члан 3

Високе Стране Уговорнице изјављују да ће учествовати, у духу најискреније сарадње, у свима међународним акцијама које имају за циљ обезбеђење мира и безбедности народа и да ће унети свој пуни удео у дело остварења ових високих циљева.

Високе Стране Уговорнице изјављују да ће примењивање овог Уговора бити у сагласности са међународним принципима у чијем су усвајању оне учествовале.

Члан 4

Свака од Високих Страна Уговорница обавезује се да неће закључивати никакав савез и да неће узимати учешћа ни у каквој коалицији упереној против друге Високе Стране Уговорнице.

Члан 5

Високе Стране Уговорнице изјављују да ће и после завршетка

в послевоенни период повлеченој в воєнне действия с Германией, которая возобновила бы свою агрессивную политику, или с каким-либо государством, которое об'единилось бы с Германией непосредственно или в какой-либо иной форме в такой войне, другая Высокая Договаривающаяся Сторона немедленно окажет Договаривающейся Стороне, вовлеченной в воєнне действия, воєнную и другую помощь и поддержку всеми средствами, имеющимися в ее распоряжении.

Статья 3.

Высокие Договаривающиеся Стороны заявляют, что будут участвовать, в духе самого искреннего сотрудничества во всех международных действиях, направленных к тому чтобы обеспечить мир и безопасность народов, и будут полностью вносить свою долю в дело осуществления этих высоких целей.

Высокие Договаривающиеся Стороны заявляют, что применение настоящего Договора будет находиться в соответствии с международными принципами, в принятии которых они участвовали.

Статья 4.

Каждая из Высоких Договаривающихся Сторон обязуется не заключать какого-либо союза и не принимать участия в какой-либо коалиции, направленных против другой Высокой Договаривающейся Стороны.

Статья 5.

Высокие Договаривающиеся Стороны заявляют, что и после окон-

овог рата радити у духу пријатељства и сарадње у циљу даљег развика и учвршћења економских и културних веза међу народима обеју земаља.

Члан 6

Овај Уговор ступа на снагу одмах после његовог потписивања и биће ратификован у што краћем року. Измена ратификационих инструмената биће извршена у Београду што скорије.

Овај Уговор остаје у важности двадесет година од момента његовог потписивања. Ако једна од Високих Страна Уговорница на крају овог двадесетогодишњег периода не би изјавила жељу на годину дана пре истека рока да откаже овај Уговор, он ће остати на снази за идућих пет година, и тако свакога пута дотле док једна од Високих Страна Уговорница не учини на годину дана пре истека текућег петогодишњег периода писмену изјаву о својој намери да прекине његово важење.

У потврду чега Пуномоћници су потписали овај Уговор и ставили на њега своје печате.

Рађено у Москви „11“ априла 1945 године, у два примерка, оба на српско-хрватском и руском језику, с тим да оба текста имају исту важност.

По опуномоћењу
Намесништва
Југославије

По опуномоћењу
Президиума Врховног
Савета СССР

Ј. Б. ТИТО с. р. **В. МОЛОТОВ** с. р.

чания настоящей войны они будут действовать в духе дружбы и сотрудничества, в целях дальнейшего развития и укрепления экономических и культурных связей между народами обеих стран.

Статья 6.

Настоящий Договор вступает в силу немедленно после его подписания и подлежит ратификации в возможно короткий срок. Обмен ратификационными грамотами будет произведен в Белграде как можно скорее.

Настоящий Договор останется в силе в течение двадцати лет с момента его подписания. Если одна из Высоких Договаривающихся Сторон в конце этого двадцатилетнего периода не сделает за один год до срока заявления о своем желании отказаться от Договора, он будет оставаться в силе на следующие пять лет, и так каждый раз, до тех пор, пока одна из Высоких Договаривающихся Сторон не сделает за один год до окончания текущего пятилетия письменного предупреждения о своем намерении прекратить его действие.

В удостоверение чего Уполномоченные подписали настоящий Договор и приложили к нему свои печати.

Составлен в г. Москве, „11“ апреля 1945 года, в двух экземплярах, каждый на сербско-хорватском и русском языках, причем оба текста имеют одинаковую силу.

По уполномочию
Регентского Совета
Югославии

По уполномочию
Президиума Врховного
Совета СССР

И. Б. ТИТО

В. МОЛОТОВ

Члан 2.

Овај закон ступа на снагу кад се објави у „Службеном листу Демократске федеративне Југославије“.

Још једном molim Претседништво да овај закон усвоји. (Burno odobranje).

Претседник: Отварам дискусију о Приједлогу закона о Уговору о пријатељству, узajамној помоћи и послератној сарадњи између Југославије и Saveза Совјетских Социјалистичких Република.

Ријеч има Претседник Министарског савјета, Маршал Југославије друг Јосип Броз Тито. (Frenetičan i dugotrajan aplauz.)

Претседник Министарског савета Маршал Југославије Јосип Броз Тито: Другови! Данас Претседништво AVNOJ-a треба да ратификује Уговор о узajамној помоћи, пријатељству и сарадњи, који је склопљен 11 априла 1945 године између Совјетског Saveза и владе Демократске Федеративне Југославије. Ја желим овом приликом да подвучем велики историјски значај тога акта.

Тај значај је потврден у првом реду time што је уговор примљен с великим одушевљењем у свим федеративним јединицама, у свим слојевима наших народа. Склапање тога уговора није само djело владе, која га је извршила, већ је djело, односно резултат давних тежњи наших народа, које су изражене у дугој трајној борби кроз 25 година. Дvadesет пет година најнапреднији слојеви наших народа тражили су свом одиучношћу овакве veze с великом братском земљом, Совјетским Saveзом. Борили су се и разбијали ону баријеру коју су стварали разни реакционарни елементи у старој Југославији, било из својих личних интереса, или за интересе њима сличних у иностранству. У тој борби било је жртava. Било је батњињања, било је суђења стотина и стотина најбољих синова на дугој трајној робији и концентрационе логоре; гинули су млади, вјерни синови наше земље још давно прије овог великог и тежког Ослободилачког рата. За то је радост наших народа била тим већа када су се испуниле тежње за које су се они борили.

Ако су некада пронародни елементи попут Стојадиновића, принца Павла, Цветковића и Маџека и многих других њима сличних управљача stare Југославије чинили све да Југославију што више изолирају од прaviх пријатеља и на тај начин допринесу катастрофи 1941 године, када су нашу земљу напале и порobile фашистичке трупе Хитлера, Мусолинија и других — влада Демократске Федеративне Југославије сматрала је својом правом дужношћу да учини све како би осигурала нашу земљу од сличних катастрофа и обезбједила јој миран развитак и изградњу.

Овај уговор није upерен ни против кога ко не жели авантуре сличне Хитлеровим и Мусолинијевим, ко жели мир, ко је пријатељ наше земље и жели поштовати њену независност и слободу, једном рећју, ко нам жели

dobro u našem napornom radu na liječenju teških rana koje nam je zadao zajednički neprijatelj svih Ujedinjenih naroda.

Naša zemlja želi živjeti u miru i u prijateljskim odnosima ne samo sa našim susjedima, nego i s našim saveznicima iz ove velike oslobodilačke borbe. S njima mi želimo imati isto tako najbolje odnose i saradivati u miru kao što smo saradivali i u ratu. Prema tome, pada nam tim teže što već prvih dana zajedničke veličanstvene pobjede nismo naišli na razumijevanje kod naših velikih saveznika za naša prava, stečena ne samo potocima krvi, nego i historijski utemeljena. Takvo držanje naših ratnih saveznika i negiranje naših prava pomutilo je radost naših naroda već u prvim danima velike pobjede nad neprijateljem. Ovakve nepravde duboko se usađuju u dušu naših naroda i vrlo se teško zaboravljaju. Ali vjerna ideji mira i svjesna sve težine odgovornosti za očuvanje i učvršćenje toga mira, Vlada Demokratske Federativne Jugoslavije ulaže i po cijenu dragocjenih žrtava, velike napore da bi izbegla nesuglasice i sukobe i tamo gdje smo u punom pravu.

Pred ovim visokim Pretsjedništvom mogu sa zadovoljstvom konstatovati da je već do danas Ugovor o uzajamnoj pomoći i prijateljstvu sa Sovjetskim Savezom pokazao blagotvorne rezultate. Drukčije nije ni moglo biti. Vjeran svojim principima da poštuje nezavisnost i pravo malih naroda i da im u tome daje i svoju podršku, Sovjetski Savez nema nikakvih drugih interesa u Jugoslaviji, nego da sa našom zemljom živi u najboljim odnosima i da joj da svaku pomoć u njenom razvitku i obnovi. Razumije se da su te činjenice vrlo dobro poznate svim narodima Jugoslavije i zato nije nikakvo čudo što oni gledaju s toliko ljubavi na ovu veliku bratsku zemlju, kao na svoga iskrenog zaštitnika.

Ovaj ugovor je stvoren još za vrijeme rata protiv Hitlerove Nemačke, i to ne samo radi postizanja brze pobjede nad zajedničkim neprijateljem nego i kao instrumenat osiguranja od sličnih napada na našu zemlju. On je snažni elemenat sigurnosti u mirnom periodu za obje zemlje. On u isto vrijeme omogućava svestrano razvijanje i učvršćenje ekonomske i kulturne saradnje između naroda Jugoslavije i bratskih naroda velikog Sovjetskog Saveza. Time su ujedno ostvarene težnje naših naroda, koji su zbliženje i tijesnu saradnju s velikom slavenskom zemljom željeli vjekovima isto onako, kao i tijesnu povezanost sa svima ostalim slavenskim narodima jer ih je vjekovima ugrožavao isti neprijatelj — nemački osvajač, jer su u tome zbliženju vidjeli i svoju vlastitu sigurnost i zalogu mira. Ovakve težnje ne mogu biti na štetu drugih naroda, jer su one i miroljubive i proističu samo iz želje da se poštuju naša nacionalna prava, naša nezavisnost, i da naši narodi sami sobom upravljaju. (Jednodušno i dugotrajno odobravanje, buran aplauz).

Pretsednik: Riječ ima drug Marko Vujačić.

Marko Vujačić: Druže Maršale, drugovi, u ime Zemljoradničke stranke imam čast da pozdravim ovo veliko istorisko djelo, da pozdravim krunisanje svih naših borbi od Kosova do današnjeg dana. Seljački narod Crne Gore i Srbije je pisao krvlju istoriju kroz sve svoje vijekove da ostvari velike ideale za koje se borio, za koje je ginuo, čuvajući svoju slobodu, svoju samostalnost, i svoju nezavisnost. Ali usljed istoriskih događaja i držanja velikih sila koje su se tada bile isprečile nismo mogli da ostvarimo ove velike ideale koje nam je ostvario maršal Tito sa svojom Armijom i maršal Staljin sa pobjedonosnom Crvenom armijom. (Frenetično odobravanje i aplauz).

Ovo nije prvi ugovor koji smo mi Crnogorci sklapali sa Rusijom. Bilo ih je više koje smo i krvlju zapečatili. Da pomenem nekoliko: 1708 godine vladika Danilo je potpisao ugovor sa Rusijom po kome nam je Rusija slala hranu i džebanu da se odupiremo tada silnom otomanskom zavojevaču. Drugi krupni događaj između nas i Rusa je potpisivanje Povelje 1767 godine, kada je general Doigoruki došao sa Rusima da pomogne vladici Savi. Pomoć dobijena tada od Rusa u hrani, municiji i vojnim instruktorima pomogla je Crnogorcima da izvojuju pobjedu protiv Turaka koji su tada napali sa četiri strane i to: travnički i skadarski veziri sa pašama pljevljanskim i pečkim. Bilo ih je oko 180.000 vojnika. Ali blagodareći Rusiji mi smo tu veliku silu potisli i do nogu potukli.

Treći ugovor bio je 1811 godine, potpisan pred napad Napoleonov na Rusiju. Vladika crnogorski Petar I pristao je po tom ugovoru da udari na Francuze. Na taj način je zadržao jedan dio Napoleonove vojske. U Crnu Goru došlo je oko 80 ruskih instruktora. Tom prilikom su Crnogorci odnijeli pobjedu nad Napoleonovom vojskom kod Dubrovnika, pa zauzeli i sam grad.

Za tu pobjedu bili smo nagrađeni od ruskog naroda: odličjima, hranom, municijom i subvencijom od 2 i po miliona rubalja godišnje koju smo uživali sve do Balkanskog rata.

Treći veliki savez sa Rusijom je 1875 godine, kad su Srbija i Crna Gora napravile sporazum da objave rat Turskoj i da na sebe privuku jedan dio turske vojske na Balkanu. Crnoj Gori je data hrana, municija, sanitetski materijal i ljekari, a Srbiji: nešto vojske, topova i vojnih rukovodilaca.

Taj ugovor je narod ovako opjevao uz gusle:

»Crnoj Gori posla liječnike,
I posla joj hranu i džebanu,
A Srbiji od boja junake,
I pred njima hrabre generale,
I Dunav su Rusi pregazili.
Stade jeka Gurkovih topova:

Pet ujedno, pedeset zajedno,
Pet stotina jedan za drugijem,
Pade Plevna, a pade Sofija,
Crna Gora moli i Srbija
Da kraj ratu učini Rusija.«

Mi smo imali još dva politička razgovora. Prvi je bio 1806, kada je arhimandrit Arsenije Gagović poslat u ime Srbije i Crne Gore u Rusiju da moli ruski narod da stvori južnoslovensku državu na Balkanu. U istom cilju 1817 išao je i prota Matija Nenadović. Ali se ništa od toga nije moglo ostvariti zbog interesa i uticaja drugih velikih sila na Balkanu. Eto zbog tih težnji velikih sila svi podvizi naših velikana, pera i mača ostajali su bez vidnog uspjeha.

Izbijanjem ovog krvavog fašističkog rata, kada je osvajač zagazio da nas pokori, da nas Slovene uništi, šta se dešava? Dešava se ono što se dešavalo i u prošlosti. Veliki ruski narod udara tu aždaju, lomí je i krši, ali i mi Jugosloveni, i mi Titova armija ne sedimo uzalud. Čim je napadnut Sovjetski Savez i kad nas je pozvala Komunistička partija Jugoslavije uzeli smo puške u ruke i pune četiri godine dana viteški smo vodili borbu. U borbi uvijek nas je održavala vjera u pobjedu Crvene armije. I nijesmo se prevariili. Jednoga dana smo se s njima sastali na Dunavu. I zajedničkom borbom oslobodili smo Srbiju sa Beogradom, a odatle Crvena armija krenula je svome cilju: Pešti, Beču i Berlinu, a mi: Sarajevu, Zagrebu, Ljubljani i Trstu.

Kad govorim u ime Zemljoradničke stranke, govorim u ime onih seljaka i radnika koji su viteški padali u armijama našeg slavnog genijalnog vojskovođe, državnika i umnog političara maršala Tita. Vojnici tada nijesu pitali ko je i odakle je Tito, jer su uvidjeli da ih vodi onuda kuda je njihove pretke vodio: Njegoš, Puškin, Mandušić, Mićunović, Gubec, Štrosmajer, Masarik i drugi veliki Sloveni, a to je put slovenstva, put njihovoga jedinstva.

I ta krv koju smo zajednički prolili kroz vijekove, a naročito u ovim danima, koja nas je spojila i ujedinila, jamči da niko i nikada više nas Slovene niti može niti smije rastaviti. Svakog onoga ko pokuša i da govori o tome naše će ga strijele raniti i naše munje razgromiti. Mi, mučenici, mi večiti borci imamo na to pravo, jer su Sloveni, nažalost, kroz vijekove lili krv a drugi su blago dijelili. Ovo je prvi put u našoj istoriji da ono što smo izvojevali na bojnom polju očuvasmo i na diplomatskom i političkom.

Ja ovaj ugovor pozdravljam u ime svih seljaka mučenika koji su pali za narodne ideale od Kosova do danas, jer su se njihove želje i ideali sada ispunili.

Seljački narod koji je ušao u Narodnooslobodilački front daće sve svoje snage za obnovu Demokratske federativne Jugoslavije isto kao što je davao i svoje najbolje sinove u borbu za njeno stvaranje.

Ja ću završiti klicanjem: Da živi Sovjetski Savez, Crvena armija i njen vrhovni komandant Staljin! (Aplauz i povici: Živeli!) Da živi Demokratska federativna Jugoslavija i njena herojska armija na čelu sa legendarnim herojom, junakom, vitezom, državnikom i političarem maršalom drugom Titom! (Buran aplauz!)

Neka živi bratstvo i jedinstvo svih Slavena od Japana do Jadrana za vječita vremena! Amin! (Buran aplauz i uzvici: »Živeli!«)

Pretsednik: Ima riječ drug dr Siniša Stanković.

Dr Siniša Stanković: Drugovi, ja mislim da neću demantovati osećanja ni jednog Srbina ako u ime srpskog naroda, ako u ime naroda Srbije najtoplije i najiskrenije pozdravim zaključenje Ugovora o saradnji i uzajamnoj pomoći između Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika i Demokratske federativne Jugoslavije. Kao što je to i Predsednik Vlade Maršal Tito napomenuo: ovaj ugovor nije iz reda običnih ugovora, koje sklapaju vlade dveju zemalja makar kako prisne odnose imale među sobom. To je ustvari potvrda jednodušnih osećanja kako ruskog naroda i svih naroda Sovjetskog Saveza tako i svih naših naroda, koji u tome ugovoru gledaju ostvarenje svojih vekovnih težnji ka što bliskijem i što prisnijem dodiru sa velikim ruskim narodom i ka ostvarenju onog velikog ideala koji je ležao u srcima svih Južnih Slovena, ka ostvarenju jedne prave istinske i pune slovenske solidarnosti. Međutim ovaj ugovor ustvari ostvaruje isto tako i težnje ruskog naroda koje su se ispoljavale i mnogo ranije u istoriskim događajima na Balkanu. Može se slobodno reći da je još od Petra Velikog pa sve do danas, ruski narod ponajčešće išao u svojoj borbi protiv raznih zavojevača i imperijalističkih sila zajedno sa malim južnoslovenskim narodima na Balkanu. Može se reći da su naši narodi u odbrani od spoljašnjih neprijatelja uvek delili, u većoj ili manjoj meri, sudbinu ruskog naroda. Kad je Rusiji bilo dobro, tada je bilo dobro i njima. I obrnuto. Ja ću samo potsetiti na nesebičnu požrtvovanost ruskog naroda 1876 do 1878 godine kad je Rusija poslala svoga slavnog generala Černajeva da pomogne našu tešku i upornu borbu protiv otomanskog osvajača.

Te istoriske činjenice pokazuju jednu osnovnu liniju, težnju jugoslovenskih naroda, s jedne strane, ruskog naroda s druge strane, kao i svih ostalih slovenskih naroda, ka ostvarenju jedne stvarne slovenske solidarnosti. I možemo danas reći da je ta slovenska solidarnost na putu, da se zaista i ostvari, jer slovenska solidarnost ima danas, više no ikad i realnih uslova i potrebe da bude ostvarena. Slovenski narodi su od uvek, a naročito od XIX veka naovamo, bili predmet i želja apetita imperijalističkih sila, u prvom redu germanskog imperijalizma.

Svi mi vrlo dobro znamo kolika je smrtna opasnost postojala za južnoslovenske narode u svima onim trenutcima naše skorašnje istorije, kada ruski narod nije imao dovoljno snage da se stavi u odbranu svoje južnoslovenske braće. Ali, naprotiv, kada je ruski narod posle

Velike oktobarske revolucije koja mu je dala neslućeni polet, razvio sve potencijalne snage koje su postojale; kada je ruski narod, zajedno sa svim ostalim narodima Sovjetskog saveza, uspeo da stvori dosada neviđenu moć i snagu sovjetske države, od toga se trenutka i za južnoslovenske narode javlja puna mogućnost da se uspešno suprotstave najstrašnijem i najopasnijem imperijalizmu koji je ikada ugrozio opstanak Slovena — germanskom imperijalizmu. I mi vidimo rezultate. Južnoslovenski narodi su vezani za ruski narod ne samo zajedničkom borbom i zajedno prolivenom krvi, nego i osećanjem blagodarnosti za veliku i nesebičnu potporu Sovjetskog saveza. Otuda je i blagodarnost nas Južnih Slovena, a specijalno Srba, prema Sovjetskom savezu a specijalno prema ruskom narodu bezgranična.

Ovim ugovorom otvaraju se zaista perspektive jedne uspešne i stvarne saradnje. Pre svega, savez između Jugoslavije i Sovjetskog Saveza je danas nesumnjivo jedna od najmoćnijih garantija za našu budućnost, garantija na osnovu koje možemo sa pouzdanošću da gledamo unapred i da smatramo sebe obezbeđenim protiv svih eventualnih opasnosti od pokušaja imperijalista koji bi ponovo mogli da nasrnu na našu slobodu, a naročito od opasnosti eventualnog ponovnog dizanja germanskog imperijalizma. Ali to ipak ne bi bilo sve. Ovaj naš ugovor omogućuje punu kulturnu, političku i privrednu saradnju između naših naroda i naroda Sovjetskog Saveza, a u prvom redu ruskog naroda.

Da li je danas naročito potrebno isticati do kakvog su neslućenog stepena dovedeni ne samo uslovi kulturnog i privrednog razvitka, nego i rezultati toga razvitka u Sovjetskom Savezu. Van svake sumnje je da će naši narodi, pa i srpski narod, moći da u kulturnim tekovinama Sovjetskog Saveza gledaju veliki uzor za svoj dalji razvitak i da svoj kulturni napredak upute boljim pravcem i bržim tempom. Očevidna je stvar: da će svi naši naponi u ovim teškim vremenima, kada sve snage i sve energije naših naroda moramo uputiti ka obnovi i rekonstrukciji zemlje i ka svestranom izgrađivanju našeg celokupnog ekonomskog, političkog, privrednog i kulturnog života, moći da naidu na svesrdnu i punu podršku od strane prijateljskog i savezničkog Sovjetskog Saveza.

Svi ti momenti pokazuju: da se zaista ovaj ugovor između naše zemlje i Sovjetskog Saveza može smatrati kao jedan od najkrupnijih međunarodnih događaja u skorašnjoj istoriji južnih Slovena i naše nove mlade države. Želim da još jednom, u ime naroda Srbije, najvećim oduševljenjem pozdravim ovaj savez, gledajući u njemu zalogu ne samo bolje budućnosti naše zemlje pa i srpskog naroda, nego i kao garantiju da će slovenska solidarnost zaista jednog dana postati stvarnost, na sreću i veliki napredak svih slovenskih naroda. (Buran aplauz).

Pretsednik: Riječ ima drug Franjo Gaži.

Franjo Gaži: Poštovani drugovi i gospodo, ja, u ime Izvršnog odbora Hrvatske seljačke stranke, koja živo sudjeluje u ujedinjenom

Narodnooslobodilačkom pokretu Hrvatske, srdačno pozdravljam tvorca ovog velikog djela — sklapanja Ugovora između bratskog Sovjetskog Saveza i naše Demokratske federativne Jugoslavije. Veliki tvorac ovog djela, naš omiljeni drug maršal Josip Broz Tito i veliki muž Sovjetskog Saveza, maršal Staljin, zadužili su za vjekove naše narode ovim velikim djelom. Izražavam istodobno veliku radost cjelokupnog hrvatskog naroda koji živi diljem Jugoslavije, a naročito seljačkog naroda koji vjekovima teži za slogom i bratskim savezom sa svojim velikim ruskim bratom. Krivnjom ljudi odnarođenih od toga naroda, to se nije dogodilo ranije, već tek danas, i to zaslugom ovih velikih ljudi koji su doveli do tog sporazuma. Tokom Narodnooslobodilačke borbe naši narodi su pokazali da žele i da hoće čvrst savez, zблиženje, bratstvo i jednakopravnost svih naroda, a to zблиženje i sve to moguće je samo u slozi svega slovenstva. Jedna činjenica radi koje je hrvatski narod zavoleo bio braću Radiće bila je ta: što su oni govorili da ako hoćemo srećno živjeti, onda treba da sav naš rad usmerimo sasvim drugim pravcem i da radimo na sasvim drugi način, nego što su to raniji politikanti radili, a to je: da usmerimo našu politiku ka Istoku, ka bratskoj slovenskoj Rusiji. Tokom Narodnooslobodilačke borbe, dogodilo se ono što je narod želeo, i zahvaljujući velikom našem mužu, maršalu Titu, koji je to veliko delo ostvario, ja vjerujem, da taj naš savez neće trajati samo 20 godina, nego da će to biti jedno nerazdruživo tijelo kroz vjekove, da će to biti jedan nerazorivi savez, zasnovan na bratstvu, jedinstvu svih jugoslovenskih naroda, a u bratskoj zajednici svega slovenskog sveta. Zato ja pozdravljam ovaj savez i kličem: Živio maršal Staljin! (*Složan odziv: Živeo!*) Živio drug maršal Tito! (*Složni poklici: Živeo! Buran aplauz.*)

Pretsjednik: Riječ ima Pretsjednik Osvobodilne fronte slovenačkog naroda drug Josip Vidmar.

Josip Vidmar: Tovariši poslanci! Govorim v imenu slovenskega naroda, ki je ves in kompaktno združen v Osvobodilni fronti slovenskega naroda od leta 1941, to se pravi od aprila tega leta. Stojimo pred velikim zgodovinskim dogodkom slovenskega naroda, gledajoč na dogovor med Sovjetsko zvezo in Demokratsko federativno Jugoslavijo kot na izpolnitev tisočletnih sanj slovenskega naroda.

Slovinci žive na skrajnem severo-zapadu jugoslovenskega morja, na ozemlju, ki je bilo od nekaj pripravljeno za politične kombinacije vseh poklicnih in nepoklicnih urejevalcev Evrope. Od Karla Velikega, preko Napoleona, pa do Mussolinija in Hitlerja — slabega spomina, in vse do nekaterih urejevalcev današnjih dni, je slovenski narod moral trpeti, da so z njegovim ozemljem, ki je stikališče treh velikih evropskih plemen, kombinirali in šahirali po mili volji. Tisoč dvesto let vodi slovenski narod borbo za ta košček zemlje in za svojo pravico do eksistence. Vsa ta leta, vsa ta stoletja je slovenski narod neomajen, po

notranji logiki svoje narave in dogodkov, upiral oči na jug in vzhod. Upiral je oči k bratom Hrvatom in Srbom, upiral je oči še dalje na vzhod, predvsem k velikemu slovanskemu narodu, k Rusom. Vsi naši misleci so sanjarili, so hrepeneli po veliki združitvi z vsemi Jugoslovani in slovanskimi brati, zlasti pa po združitvi z velikim ruskim narodom. Že v 16. stoletju so prvi naši politični misleci spregovorili o tem daljnem in najtesnejšem hrepenenju. Čim bolj je postajala evropska zgodovina opasna in čim bolj so se dogodki zgoščevali v središču Evrope, kamor spada slovensko ozemlje, tem bolj jasen in opredeljen je bil program vsega naprednega slovenstva v tem, da je hotelo združitve z jugoslovanskimi narodi in zvezo z velikim ruskim narodom.

Tovariši, lahko rečem, stoletna želja velikih slovenskih mož se danes s tem dogodkom uresničuje. Uresničuje se po najtežjem in najbolj nevarnem boju, ki ga je imel slovenski narod prebiti v zadnjih štirih letih. Namen okupatorjev, bodisi Nemcev bodisi Italijanov, je bil, slovenski narod kratkomalo izbrisati s površine zemlje, razseliti ga. Samo odločnemu odporu naših borcev se je zahvaliti, da se ta nečloveški načrt ni izvršil. Uspelo jim je razseliti komaj 200—250.000 Slovencev s slovenskega ozemlja. Tudi v tej štiriletni borbi so se oči partizanov neprestano upirale predvsem k vam, bratje Srbi, Hrvati, Črnogorci, Makedonci, Bosanci, še bolj, še z večjim zaupanjem pa na vzhod, kjer je velika in slavna Rdeča armada trla strašen Hitlerjev vojaški stroj. Vsaka ruska zmaga je za nas pomenila našo zmago. Vsaka ruska zmaga je nam pomenila povečanje upanja in vere, tiste vere, ki je konec koncev nismo izgubili niti za trenutek, vere, da končno mora zmagati Rdeča armada, ne samo zato, ker je najmočnejša armada in armada najbolj naprednega naroda na svetu, temveč zaradi tega, ker je nositeljica človečanske ideje, najbolj človečanske ideje sožitja med narodi. Od nekdanj so naši misleci govorili in hrepenili po sožitju med narodi, v katerem bi sleherni narod imel polno pravice do samoodločbe, do kulturnega in svobodnega izživljanja svojih specifičnih lastnosti. Izredno drago in veselo, radostno zadovoljstvo za nas je, da je Sovjetska zveza, zveza ki temelji predvsem na sili in modrosti velikega ruskega naroda, da je prav ta zveza prva v zgodovini človeštva ne samo de iure, temveč tudi de facto uredila človeško in dostojno sožitje med svojimi narodi. Ta njena notranja ureditev je za nas jemtvo, da se ista ureditev skuša uresničiti v sožitju vseh narodov sveta, in tako tudi našega naroda. Samo ta ideja je za nas velikega pomena in ta ideja se z današnjim dnem približuje slovenskim tlom in je postala odločilen faktor v bodoči zgodovini Jugoslavije in nas Slovence.

Iz vsega tega moram v imenu slovenskega naroda, v imenu najboljših njegovih duhov, v imenu vse njegove težke zgodovine ugotoviti pred tem visokom zborom, da gledamo Slovenci na dogovor s Sovjetsko zvezo ne kot na politično kombinacijo, kot na političen dogovor

take vrste, ki se danes lahko sklene in jutri v boljši kombinaciji odvrže, temveč da gledamo na dogovor s Sovjetsko zvezo kot na globoko organsko nujnost za nas Jugoslovane, za nas Slavene, in seveda za najbolj eksponirani jugoslovanski narod, za nas Slovence. Slovenci vidimo v tem dogovoru odrešitev, vidimo garancijo za svojo srečno bodočnost. Iz vsega srca pozdravljam ta dogovor in pozdravljam velika ustvarjalca tega dogovora — maršala Tita in maršala Stalina. (Burno odobranje).

Pretsednik: Ima riječ Predsjednik Narodne skupštine Bosne i Hercegovine drug dr Vojislav Kecmanović.

Dr Vojislav Kecmanović: Drugovi, ne znam da li ću biti u stanju da prikazem raspoloženje i osjećanje koje je izazvao ovaj značajan ugovor u dušama naših naroda u Bosni i Hercegovini. To osjećanje je specifične prirode. Narod je u borbi na život i smrt davao sve, ali je u duši svojoj strepio da neće opet tokom ovog istoriskog zbivanja poći teškim i mučnim stazama kojima su pošli 1918 godine i tako opet doživeti novu 1941. Ali prvi glas koji je došao do nas o ovom ugovoru, rasterao je teške slutnje i unio više vjere i radosti u duše našeg naroda.

Ja nijesan u stanju da opišem raspoloženje toga naroda prema velikoj Sovjetskoj zemlji. Ali nije zgorega ako vam kažem da su ljudi s Kozare kad su prvi put videli braću Ruse, plakali; plakalo je i muško i žensko plakalo je i staro i mlado. To su bile suze radosti.

Prve vijesti o ovom ugovoru izazvale su osjećanje sigurnosti, hrabrosti i priznanja, izazvale su zadovoljstvo da su ovi ljudi imali zašto da se žrtvuju. A od toga svega je najjače i najdublje osjećanje da idu sigurnim putem u bolju budućnost.

Za nas je ovaj ugovor od naročitog značaja iz prostog razloga što smo mi u Bosni i Hercegovini sa svih strana, i sa istoka i sa zapada, i sa sjevera i sa juga, bili u toku mnogih vijekova predmet izrabljivanja kroz razjedinjavanje, što se najčešće postizavalo sija-njem mržnje među našim narodima. Ali u toku ove borbe ono što se smatralo nemogućnim to se postiglo izgrađivanjem bratstva osjećanja opšteslavenske solidarnosti. I to slavensko osjećanje u Bosni i Hercegovini je tako snažno da je postalo vjerom i ubjedenjem da će ta zajednica sa velikim slovenskim narodima zaista dovesti našu napaćenu zemlju na pravi put, na put jedinstva i spasenja, na put sigurnosti i vjere da neće više nikada doći u teška iskušenja. Uvjeravam vas, drugovi, da prošli nenarodni režimi, režimi nasilja, koji su htjeli poštopoto da otruju dušu našega naroda unoseći u nju mržnju i nepovjerenje prema Rusiji radi njenog novog društvenog uređenja, nisu uspjeli. Taj osjećaj ljubavi i solidarnosti prema Rusiji bio je duboko usaden u duše naših ljudi.

Propaganda tih režima nije uspjela da iz srca našega naroda iščupa tu ljubav za Ruse, — za slovenstvo. Narod se uvijek pitao zašto se malo govori o Rusiji i zašto se govori tako loše. Zar da čovjek mrzi svoju majku zato što je promijenila modu, promijenila maramu na glavi.

Naš narod u toku ove borbe nije imao dubljeg osjećaja zadovoljstva kao što je ovo izazvato sklapanjem ovoga ugovora sa Sovjetskim Savezom. On osjeća u svojoj duši da je ovaj put pravi put i da narod može očekivati bolju budućnost. Drugovi, naš narod u ovoj novoj borbi za zbratimljenje i za lečenje rana zadobijenih kroz vijekove, pa naročito za ove četiri godine, uvidio je i osjetio da će sve poći nabolje ako se bude radilo u duhu ovakvih ugovora. Ja se, drugovi, nadam da ćemo na političkom polju, na osnovu ovog pakta, imati velikog uspjeha, veće nego što smo ih dosada imali.

Radi toga, drugovi, ja preporučujem ovaj ugovor i glasam za njega. (Aplauz).

Pretsednik: Ima riječ Pretsjednik Prezidijuma Narodnog sobranja Makedonije drug Metodija Andonov-Čento.

Методија Андонов-Ченто: Драги друже Маршале, драги другари од Призидиумот на АВНОЈ. Среќен сум дека мене ми падна честа од името на демократската федерална Македонија во Демократската федеративна Југославија, како и од името на целокупниот Македонски народ да искажам задоволство и радост од заклучението на договорот за пријателство, взаимна помош и следвоено сотрудничество меѓу СССР и Југославија, кој договор денеске нам ни е поднесен на ратификација.

Тој договор беше поднесен на потпис порано на бојното поле, и беше потпишан со измешаната братска крв на народите на СССР и народите на Демократската федеративна Југославија.

Денеска ние го извршуваме тржествениот дел на тој веќе реализиран акт.

Убеден сум дека, како сите народи на СССР и Југославија, така и сите славјански народи, така и сите мирољубиви народи од цел свет, со искрена радост го поздравуваат тој договор затоа дека тој е дело на две држави кои покажаа најголем героизам во борбата против фашизмот и најмногу допринесоа за светскиот мир.

Како резултат на heroјската борба на слободољубивите народи на чело со великиот СССР, како резултат на атлантската повеља и кримската конференција, се признаја правата на сите мали и големи народи, право на слободен национален и политички и културен живот.

Со тоа се призна правото и на македонскиот народ.

Тоа негово право, право да биде слободен и равноправен со другите народи во Демократската федеративна Југославија беше санкционирано на 29 ноември 1943 год. во Јајце, а на фтори август 1944 год.

— Илинден годишнината на македонското знаменото народно востание, се турија здравите темели на слободна федерална Македонија во Демократска федеративна Југославија.

Нашиот народ ја доби на тој начин сета можност за да може слободно да се развива во политичко-национално-културно економско одношение. Се исполни вековното желание на македонскиот народ.

Таа слобода и равноправност ние ќе ја пазиме како зеници во окото, ние ќе ја засилуваме нашата Југословенска армија за да може да одговори на своите задачи, — да пазиме слободно и равноправносно, — на нашата велика народно-слободителната борба.

Едновремено со тоа сметам за свој долг да изнесам пред вас тревожните преживувања на нашиот народ заради жестоките преследувања на нашите браќа во Егејска Македонија.

Тие наши браќа се принудени да бараат спасение на својот живот бегачки на наша територија и по планините со своите несреќни фамилии. Тија произволни актови противречат на сите приступи кој станаа во основите на 6 год. борби против фашизмот. Единствената вина на тие наши браќа е дека тие сакаат да живеат човешки живот и слободно се развиваат, национално, културно и политички, и слободно да се учат и говорат на свој мајчин јазик.

Нашиот народ верува дека големите наши сојузници ќе земат енергични мерки за да се тури крај на тоа нетрпимо положение.

Ние членови на Президиум на АВНОЈ од Македонија ќе гласаме за ратификацијата на предлог од сојузната влада за договор, бидејќи сме убедени дека со тоа исполнувам еден висок долг.

Исползувам случај за да искажем длабока благодарност и признавање за големата и повторна помош која ни ја дава и ни ја даваат народите на СССР и народите на Југославија во борбата за политичко-културно и национално ослободување.

Нека сојузот меѓу великиот Советски Сојуз и нашата Демократска федеративна Југославија биде вечен за мирното развитие, за благодетствието на народите во СССР и Југославија, и за среќата на сите Јужни Славјани и за сите Славјани. (Бурно и једнодушно одобрување).

Да живее водачот на Советскиот Сојуз маршал Стаљин и водачот на Југославија маршал Тито. (Бурно и дуготрајан аплауз).

Pretsednik: Riječ ima Potpretsjednik Narodne vlade Srbije drug inž. Mihailo Đurović.

Inž. Mihailo Đurović: Drugovi i gospodo, u zgradi ovoga Doma ratifikovano je dosada, kroz dug i mučan hod naših naroda, u toku posljednje periode njihove istorije mnogo međunarodnih ugovora. Osnovna karakteristika tih ugovora, ili bar velike većine njihove, bila je ta da su, s jedne strane, dobijali aplauze raznih vladinih većina i da su, s druge strane, bili popraćeni nemim ćutanjem ili potpuno otvore-

nim otporom naših naroda. Smisao tih ugovora, njihova praktična vrednost po državu izmicala je razumevanju naših naroda, i oni su se u čudu pitali kakva je bila misao onih, koji su te ugovore potpisivali u ime naših naroda. Rezultat tih ugovora bio je krah jedne države, za koju su naši narodi, a naročito srpski narod u prošlom svetskom ratu proliili more krvi, ali istovremeno i smak onih režima, nenarodnih i protivnarodnih, koji su takve ugovore sklapali.

Naša nova država, Demokratska Federativna Jugoslavija, vaskrsela je u Narodnooslobodilačkoj borbi, prvi od međunarodnih akata sklopila je Ugovor o prijateljstvu, uzajamnoj pomoći i posleratnoj saradnji sa Savezom Sovjetskih Socijalističkih Republika. Taj ugovor, je drugovi, konsekracija najdubljih vekovnih težnji našeg naroda. On odgovara političkom raspoloženju i shvatanju našeg naroda. U njemu naši narodi vide garanciju svog međunarodnog opstanka i, prema tome, omogućenje mirnog i nesmetanog svog narodnog i državnog života. Ja govorim u ime Narodne vlade Srbije i pozdravljam ovaj Ugovor kličući njegovim potpisnicima, drugu Titu i Maršalu Sovjetskog Saveza Staljinu. (Aplauz).

Pretsednik: Riječ imade Ministar unutrašnjih djela Narodne vlade Hrvatske drug Vicko Krstulović.

Vicko Krstulović: Druže Maršale, i drugovi poslanici, želim danas da rečem nekoliko riječi prigodom ovog velikog dana ispred radničke klase Hrvatske. Radnička klasa i njena avangarda Hrvatske na svojoj borbenoj zastavi pored onih parola za ravnopravnost svoju, za ravnopravnost naroda i prava radnog čoveka i za demokratske slobode, bila je i ona lozinka, lozinka — Savez sa Sovjetskim Savezom, lozinka sigurnosti naše zemlje i ravnopravnosti našeg naroda. U toku 25 godina prošle Jugoslavije, u toku onih teških krvavih borbi, mnogi sinovi radničke klase dali su svoje živote na ulicama naših gradova, po žandarmeriskim stanicama i robijašnicama za lozinku: Savez sa Sovjetskim Savezom. Radnička klasa, kao najborbeniji odred radnog naroda, duboko je osjećala i čvrsto verovala i bila privržena svojim srcima za sva ona stremljenja, za sva ona velika djela, koja su izvršili narodi Sovjetskog Saveza. Ona je u tim teškim danima delila radost i bol, koje su proživeli narodi Sovjetskog Saveza u izgradnji svoje zemlje, za izgradnju svoga života kao slobodnih naroda, naroda socijalizma. U toku ove teške borbe naših naroda, radnička klasa je bila uvijek prožeta dubokom vjerom, vjerom u pobjedu Sovjetske armije, vjerom u pobjedu naroda Sovjetskog Saveza u zajednici sa svima ostalim demokratskim snagama, u pobjedu nad fašizmom. I danas, sa svojim Jedinstvenim narodnooslobodilačkim frontom Hrvatske, radnička klasa, siguran sam, biće ne samo prva na polju izgradnje, već i kao pionir učvršćenja i produbljenja bratstva i još jačeg združenja naših naroda sa Sovjetskim Savezom.

Radnička klasa i čitav hrvatski narod pozdravljaju ovaj ugovor i vide u njemu onu kariku, onu sponu koja osigurava našu budućnost, našu sigurnost i naš miran razvitak u doba mira, u doba saradnje sa svima demokratskim snagama, naročito sa narodima Sovjetskog Saveza i Crvenom armijom.

U to ime ja vam izražavam povjerenje i pozdravljam potpisnike ugovora našeg druga maršala Tita, maršala Staljina, druga Molotova i sve narode Sovjetskog Saveza, Crvenu i našu Armiju. (Aplauz).

Pretsednik: Lista govornika je iscrpena. Objavljujem da je pretres u načelu dovršen.

Prelazimo na rješavanje. Pitam članove Pretsjedništva da li primaju Prijedlog zakona o Ugovoru o prijateljstvu, uzajamnoj pomoći i posljertatnoj saradnji između Jugoslavije i Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika u načelu? (*Jednodušan odgovor: Primamo!*).

Objavljujem da je Prijedlog zakona o Ugovoru o prijateljstvu, uzajamnoj pomoći i posljertatnoj saradnji između Jugoslavije i Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika u načelu primljen. (Buran aplauz).

Pošto niko od članova Pretsjedništva nije učinio nikakav prijedlog da se bilo koji član ugovora vrati Odboru, to prelazimo preko pretresa i glasanja u pojedinostima i pristupamo konačnom glasanju.

U svom izvještaju Zakonodavni odbor predlaže da se ugovor primi. Stavljam ga članovima Pretsjedništva na glasanje i pitam da li primaju Ugovor o prijateljstvu, uzajamnoj pomoći i posljertatnoj saradnji između Jugoslavije i Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika? (Svi poslanici ustaju sa svojih mesta, burno aplaudiraju i jednoglasno primaju Predlog zakona o Ugovoru o prijateljstvu, uzajamnoj pomoći i posljertatnoj saradnji između Jugoslavije i Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika.)

Objavljujem, da je Ugovor o prijateljstvu, uzajamnoj pomoći i posljertatnoj saradnji između Jugoslavije i Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika konačno i u drugom glasanju primljen. (Opšte burno odobravanje.)

Time je izvršena ratifikacija ugovora i Zakon o ratifikaciji Ugovora o prijateljstvu, uzajamnoj pomoći i posljertatnoj saradnji između Jugoslavije i Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika objaviće se u »Službenom listu Demokratske federativne Jugoslavije«. (Burno i dugotrajno odobravanje.)

Dozvolite mi, drugovi vijećnici, nekoliko riječi prije nego zaključimo sjednicu.

Ugovor koji smo danas primili, prvi je međunarodni ugovor koji je ratificiralo Antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Jugoslavije obrazovano u Jajcu 1943 godine. Time ovaj ugovor, kao važan dokument ulazi u historiju naših naroda. I ne samo to. On će biti i ostati

nim otporom naših naroda. Smisao tih ugovora, njihova praktična vrednost po državu izmicala je razumevanju naših naroda, i oni su se u čudu pitali kakva je bila misao onih, koji su te ugovore potpisivali u ime naših naroda. Rezultat tih ugovora bio je krah jedne države, za koju su naši narodi, a naročito srpski narod u prošlom svetskom ratu prošli more krvi, ali istovremeno i smak onih režima, nenarodnih i protivnarodnih, koji su takve ugovore sklapali.

Naša nova država, Demokratska Federativna Jugoslavija, vaskrsela je u Narodnooslobodilačkoj borbi, prvi od međunarodnih akata sklopila je Ugovor o prijateljstvu, uzajamnoj pomoći i posleratnoj saradnji sa Savezom Sovjetskih Socijalističkih Republika. Taj ugovor, je drugovi, konsekracija najdubljih vekovnih težnji našeg naroda. On odgovara političkom raspoloženju i shvatanju našeg naroda. U njemu naši narodi vide garanciju svog međunarodnog opstanka i, prema tome, omogućenje mirnog i nesmetanog svog narodnog i državnog života. Ja govorim u ime Narodne vlade Srbije i pozdravljam ovaj Ugovor kličući njegovim potpisnicima, drugu Titu i Maršalu Sovjetskog Saveza Staljinu. (Aplauz).

Pretsednik: Riječ imade Ministar unutrašnjih djela Narodne vlade Hrvatske drug Vicko Krstulović.

Vicko Krstulović: Druže Maršale, i drugovi poslanici, želim danas da rečem nekoliko riječi prigodom ovog velikog dana ispred radničke klase Hrvatske. Radnička klasa i njena avangarda Hrvatske na svojoj borbenoj zastavi pored onih parola za ravnopravnost svoju, za ravnopravnost naroda i prava radnog čoveka i za demokratske slobode, bila je i ona lozinka, lozinka — Savez sa Sovjetskim Savezom, lozinka sigurnosti naše zemlje i ravnopravnosti našeg naroda. U toku 25 godina prošle Jugoslavije, u toku onih teških krvavih borbi, mnogi sinovi radničke klase dali su svoje živote na ulicama naših gradova, po žandarmeriskim stanicama i robijašnicama za lozinku: Savez sa Sovjetskim Savezom. Radnička klasa, kao najborbeniji odred radnog naroda, duboko je osjećala i čvrsto verovala i bila privržena svojim srcima za sva ona stremljenja, za sva ona velika djela, koja su izvršili narodi Sovjetskog Saveza. Ona je u tim teškim danima delila radost i bol, koje su proživeli narodi Sovjetskog Saveza u izgradnji svoje zemlje, za izgradnju svoga života kao slobodnih naroda, naroda socijalizma. U toku ove teške borbe naših naroda, radnička klasa je bila uvijek prožeta dubokom vjerom, vjerom u pobjedu Sovjetske armije, vjerom u pobjedu naroda Sovjetskog Saveza u zajednici sa svima ostalim demokratskim snagama, u pobjedu nad fašizmom. I danas, sa svojim Jedinственим narodnooslobodilačkim frontom Hrvatske, radnička klasa, siguran sam, biće ne samo prva na polju izgradnje, već i kao pionir učvršćenja i produbljenja bratstva i još jačeg združenja naših naroda sa Sovjetskim Savezom.

Radnička klasa i čitav hrvatski narod pozdravljaju ovaj ugovor i vide u njemu onu kariku, onu sponu koja osigurava našu budućnost, našu sigurnost i naš miran razvitak u doba mira, u doba saradnje sa svima demokratskim snagama, naročito sa narodima Sovjetskog Saveza i Crvenom armijom.

U to ime ja vam izražavam povjerenje i pozdravljam potpisnike ugovora našeg druga maršala Tita, maršala Staljina, druga Molotova i sve narode Sovjetskog Saveza, Crvenu i našu Armiju. (Aplauz).

Pretsednik: Lista govornika je iscrpna. Objavljujem da je pretres u načelu dovršen.

Prelazimo na rješavanje. Pitam članove Pretsjedništva da li primaju Prijedlog zakona o Ugovoru o prijateljstvu, uzajamnoj pomoći i posljertatnoj saradnji između Jugoslavije i Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika u načelu? (*Jednodušan odgovor: Primamo!*).

Objavljujem da je Prijedlog zakona o Ugovoru o prijateljstvu, uzajamnoj pomoći i posljertatnoj saradnji između Jugoslavije i Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika u načelu primljen. (Buran aplauz).

Pošto niko od članova Pretsjedništva nije učinio nikakav prijedlog da se bilo koji član ugovora vrati Odboru, to prelazimo preko pretresa i glasanja u pojedinostima i pristupamo konačnom glasanju.

U svom izvještaju Zakonodavni odbor predlaže da se ugovor primi. Stavljam ga članovima Pretsjedništva na glasanje i pitam da li primaju Ugovor o prijateljstvu, uzajamnoj pomoći i posljertatnoj saradnji između Jugoslavije i Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika? (Svi poslanici ustaju sa svojih mesta, burno aplaudiraju i jednoglasno primaju Predlog zakona o Ugovoru o prijateljstvu, uzajamnoj pomoći i posljertatnoj saradnji između Jugoslavije i Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika.)

Objavljujem, da je Ugovor o prijateljstvu, uzajamnoj pomoći i posljertatnoj saradnji između Jugoslavije i Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika konačno i u drugom glasanju primljen. (Opšte burno odobravanje.)

Time je izvršena ratifikacija ugovora i Zakon o ratifikaciji Ugovora o prijateljstvu, uzajamnoj pomoći i posljertatnoj saradnji između Jugoslavije i Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika objaviće se u »Službenom listu Demokratske federativne Jugoslavije«. (Burno i dugotrajno odobravanje.)

Dozvolite mi, drugovi vijećnici, nekoliko riječi prije nego zaključimo sjednicu.

Ugovor koji smo danas primili, prvi je međunarodni ugovor koji je ratificiralo Antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Jugoslavije obrazovano u Jajcu 1943 godine. Time ovaj ugovor, kao važan dokument ulazi u historiju naših naroda. I ne samo to. On će biti i ostati

simbol priznanja našeg Narodnooslobodilačkog rata, on će kao dokument imati svoje posebno mjesto u analizama naše Narodnooslobodilačke borbe, on će imati veliki značaj za izgrađivanje naše Demokratske federativne Jugoslavije i za priznanje tekovina naših naroda.

Vjerujem, drugovi i drugarice, da ću pogoditi želju sviju vas, ako ispred Pretsjedništva na ovoj sjednici istaknem zasluge Pretsjednika Vlade i Ministra narodne odbrane Maršala Jugoslavije Josipa Broza Tita. (Svi ustaju, burno i dugotrajno aplaudiraju.)

I u ovom velikom historiskom djelu on je dao najveći udio. Jer, on je lično ispunio sve preduslove koji su bili potrebni za zaključenje ovog prijateljskog ugovora.

Ja predlažem da se današnja sjednica zaključi, a iduću sjednicu Pretsjedništvo će zakazati pismenim putem.

(Sednica je zaključena u 12,15 časova).

Осамнаеста седница

(21 јуна 1945)

Почетак у 17,15 часова.

Претседавао Претседник АВНОЈ-а др **Иван Рибар**.

Присутни: Моша Пијаде, Димитар Влахов, Марко Вујачић;

Миле Перуничић;

Андрија Хебранг, Вицко Крстуловић, Воја Лековић, прота Јевстатије Караматијевић, Момчило Марковић, др Павле Грегорић, Петар Стамболић, Сретен Вукосављевић, Сретен Жујовић, Фране Фрол. (Пуну помоћима заступљено још 17 чланова.)

Претседник: Отварам XVIII сједницу Претсједништва АВНОЈ-а. Записник данашње сједнице водиће секретар друг Перуничић. Молим друга Перуничића да прочита записник прошле сједнице.

Секретар Миле Перуничић чита записник седнице од 9 јуна.

Претседник: Чули сте записник. Има ли примједба? (Нема). Објављујем да је записник примљен и овјерен. Прелазимо на дневни ред.

Предлажем слиједећи дневни ред:

1) претрес Приједлога закона о курсевима за повлачење окупационских новчаница и о регулирању обавеза на подручју Хрватске;

2) претрес Приједлога закона о курсевима лирских бонова и окупационских новчаница и о регулирању обавеза на новчаним подручјима италијанске лире, њемачке марке и пенге (Словенија).

Прима ли се предложени дневни ред? (Прима).

Прелазимо на прву точку дневнога реда. Молим извјестиоца друга Мошу Пијаде да изволи поднијети извјештај и прочитати законски предлог. (Предлог закона видети као прилог на крају књиге).

Известилац Моша Пијаде (чита):

ПРЕТСЕДНИШТВО
АНТИФАШИСТИЧКОГ ВЕЋА
НАРОДНОГ ОСЛОБОЂЕЊА ЈУГОСЛАВИЈЕ

Законодавни одбор

Бр. 46

20 јуна 1945 год.

Београд

ПРЕТСЕДНИШТВУ АВНОЈ-а

Београд

Законодавни одбор на својој седници од 20 јуна о. г. проучио је и једногласно усвојио Предлог закона о курсевима за повлачење окупационских новчаница и о регулисању обавеза на подручју Хрватске који је предложио Министар финансија ДФЈ са следећим изменама и допунама:

У наслову предлога закона изостављене су две последње речи „са Далмацијом“.

Члан 1. — У ставу 1 додају се на крају речи „замена за динаре ДФЈ“; у ставу под 1) брише се прва реч „замена“ као и речи „са Далмацијом“; у ставу под 2) брише се прва реч „замена“ и даље у истом ставу реч „област“; у ставу под 3) брише се прва реч „замена“.

Члан 2. — Одбор је одредио термин замене: „30 јуни до 9 јула“.

Члан 3. — У ставу 2) други ред, бришу се речи „са Далмацијом и Хрватским Приморјем“ и реч „сразмерно“, а у трећем реду уместо речи „према“ ставља се реч „сразмерно“; у последњем реду овог става уместо речи „ради задовољавања потреба оскудног становништва“ ставља се „како би се постигла правилна сразмера и задовољиле потребе оскудног становништва“.

Члан 6. — У трећем реду између речи „до“ и речи „јуна“ убацити „30“.

Члан 7. — У првом реду између речи „којој“ и „окупациској“ убацује се реч „наведеној“.

Достављајући овај извештај, Законодавни одбор моли Претседништво Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије да га изволи у целости усвојити.

За известиоца је одређен Моша Пијаде.

Записничар

Јосип Рус, с. р.

Претседник

Законодавног одбора

Моша Пијаде, с. р.

Другови, као што вам је познато, Министар финансија изјавио је прошли пут да ће се постепено, тј. чим буду извршене све техничке припреме приступити замени окупационских новчаница у оним подручјима која су последња ослобођена и у којима још то није било могућно учинити. Овај закон, као што сте видели, у потпуности одговара

начелима и принципима који су спроведени приликом замене новчаница у Србији, Црној Гори, Војводини, Босни и Македонији. Руководећи се политиком братства и јединства наших народа, ми смо и овом приликом доследно спроводили политику једнакога курса за замену окупацијских новчаница у свим крајевима наше земље. Тако је поступљено и са Хрватском. И Хрватској је признато право да уколико се заменом окупацијских новчаница утврди да је тамо заменом добијена мања количина нових динара од оне која је била у оптицају пре рата, Влада ће ставити на расположење Народној влади Хрватске разлику која има да се употреби за задовољење потреба оскудног становништва и за постигнуће правилне сразмере нашег новог новца у односу на поједине наше земље. На тај начин ми и делом доказујемо да су нам све наше земље подједнако драге и да ниједну земљу не претпостављамо другој, већ да све братски и једнако решавамо. Ја мислим да ће доношењем овог закона отпасти сваки приговор који смо, нажалост, и овде чули, а у погледу утврђеног курса.

Пошто је овај закон израђен на утврђеним принципима и већ раније одређеном курсу, он је уствари сада више-мање техничке природе.

Ја ћу вам сада прочитати текст са изменама и допунама које је учинио Законодавни одбор, тј. пречишћен текст предлога закоја који гласи (чита):

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА

О КУРСЕВИМА ЗА ПОВЛАЧЕЊЕ ОКУПАЦИЈСКИХ НОВЧАНИЦА И О РЕГУЛИСАЊУ ОБАВЕЗА НА ПОДРУЧЈУ ХРВАТСКЕ

Члан 1

У вези члана 3 и 4 Закона о повлачењу и замени окупацијских новчаница од 5 априла 1945 године („Службени лист“ број 20 од 10 априла 1945 године), одређује се замена за динаре ДФЈ:

- 1) окупацијских новчаница куне на подручју Хрватске, изузев Међумурја;
- 2) окупацијских новчаница италијанске лире на подручју Обласног народноослободилачког одбора за Далмацију, укључиво Хрватско Приморје; и
- 3) окупацијских новчаница пенге на подручју Међумурја.

Члан 2

Замена окупацијских новчаница у смислу претходног члана извршиће се у времену од 30 јуна до 9 јула 1945 године закључно.

Члан 3

Замена окупацијских новчаница на наведеним подручјима врши се по следећим курсевима:

1000 куна	за	7	Динара	ДФЈ
100 италијанских лира	„	30	„	„
100 пенга	„	100	„	„

Уколико се после извршене замене окупациског новца покаже да је Хрватска добила мању количину динара ДФЈ сразмерно свом пред-
ратном новчаном оптицају, Министарски савет демократске федеративне Југославије ће ту разлику надокнадити и ставити на расположење Земаљској влади Хрватске, како би се постигла правилна сразмера и задовољиле потребе оскудног становништва.

Члан 4

Приликом замене, подносиоцима окупациских новчаница које се замењују по прописима ставова 1, 2 и 3 члана 1 овог Закона, исплатиће се одмах у готову противвредност положене суме до износа од 5.000.— динара ДФЈ.

За положене суме код којих противвредност износи преко суме из предњег става, исплатиће се одмах у готову само износ од 5.000.— динара ДФЈ, а подносиоцима ће се издати потврде на укупне положене суме исплативе у року од три месеца после извршене замене. Ове потврде гласе на име подносиоца и непреносиве су.

Државним надлештвима исплатиће се противвредност читаве готовине која је код њих затечена, а њихово је власништво с тим да ова надлештва приложе званичан акт односно изјаву о власништву те готовине.

Члан 5

Окупациски ковани новац остаје у оптицају и примаће се по курсевима, наведеним у члану 3 овог Закона.

Члан 6

Све дознаке готовина у окупациским новчаницама преко пошта и осталих установа које врше дознаке, положене код тих установа до 30 јуна 1945 године, исплатиће се према прописима члана 3 и 4 овог Закона. Износ до 5.000.— динара ДФЈ исплатиће дотична установа одмах кориснику, а евентуални вишак има доставити Поштанској штедионици, која ће о постојању тога вишка обавестити надлежну Главну комисију.

Члан 7

Обавезе, настале после 18 априла 1941 године у било којој наведеној окупациској валути, имају се од првог дана замене окупациских новчаница измиривати у динарима ДФЈ, а по курсевима замене наведеним у члану 3 овог Закона.

Члан 8

Сви полози у окупациским новчаницама, по било ком основу, услед којих настаје потражни однос према новчаним установама (као на пр.: потраживања из основа улога на штедњу, текућих рачуна, жиро рачуна и сл.), настали после 18 априла 1941 године, имају се обрачунати по курсевима замене наведеним у члану 3 овог Закона. Овим потраживањима може се располагати највише до износа од 5.000.— динара ДФЈ.

За случај да једно лице код једног новчаног завода има више потраживања, она се, спојена у једну целину, имају сматрају једним потраживањем. За случај да једно лице има више потраживања код више новчаних завода, оно може располагати потраживањем само код једног новчаног завода. Лице које је на неком месту замене извршило замену окупациских новчаница може располагати својим потраживањем код новчаног завода само за разлику између износа примљених новчаница ДФЈ и износа од 5.000.— динара ДФЈ.

Сваки прекршај прописа овог члана повлачи заплону потраживања у корист савезне државне благајне.

Члан 9

Све обавезе настале у старим југословенским динарима после 18 априла 1941 године сматрају се насталим у оној окупациској валути која је била законско средство плаћања на подручју где је обавеза настала, а по курсу по коме је извршена замена новчаница старог југословенског динара за окупациске новчанице.

Члан 10

Измиривање обавеза насталих у старим југословенским динарима пре 18 априла 1941 године закључно, без обзира да ли су претворене у одговарајућу окупациску валуту за то подручје, уколико су неизмирене до објављивања овог Закона, одлаже се (проглашује се мораторијум).

Члан 11

Обавезе настале пре 18 априла 1941 године из основа повратних примања (плате, пензије, алиментације, ренте итсл.), као и обавезе из основа осигурања, регулисаће се посебним законом.

Члан 12

Фалсификовање потврда о пријему новчаница (чл. 4 овог Закона) казниће се као фалсификовање новчаница.

Прекршаји прописа чл. 8 овог Закона казниће се као кривични преступ.

Члан 13

Упутства за извршење прописа овог Закона даје Министар финансија демократске федеративне Југославије.

Члан 14

Овај Закон ступа на снагу кад се објави у „Службеном листу демократске федеративне Југославије“.

Молим још једанпут да се овај закон прими према предлогу Законодавног одбора.

Претседник: Жели ли ко да говори у начелу? (Нико се не јавља). Објављујем да је претрес у начелу завршен. Стављам законски приједлог о замјени окупациских новчаница и о регулирању обавеза у Хрватској на гласање у начелу. Прима ли се? (Прима). Објављујем да је закон у начелу примљен.

Прелазимо на претрес у појединостима. Молим друга извјестиоца да чита наслов и члан по члан.

Известилац Моша Пијаде чита наслов и члан 1.

Претседник: Има ли каквих примједба? (Нема). Прима ли се наслов и члан 1 како је прочитан? (Прима). Члан 1 примљен је.

Известилац Моша Пијаде чита члан 2.

Претседник: Жели ли ко да говори или да стави какву примједбу или приједлог? Имаде ријеч друг Хебранг.

Министар индустрије Андрија Хебранг: У ставу 2) овог члана треба на крају умјесто „укључиво Хрватско Приморје“ ставити „укључиво Хрватско Приморје и Горски Котар“, јер су то два одвојена географска појма.

Министар финансија Сретен Жујовић: Примам ову допуну.

Претседник: Прима ли се члан 2 са овом допуном друга Хебранга коју је прихватио и ресорни министар, као предлагач? (Прима). Идемо даље.

(Потом је Претседништво АВНОЈ-а, гласајући посебно о сваком члану, једногласно и без измена, усвојило од члана 3 до закључно члана 14 Предлога закона о курсевима за повлачење окупациских новчаница и о регулисању обавеза на подручју Хрватске по предлогу Министра финансија.)

Претседник: Пошто смо овиме завршили дискусију и у појединостима, стављам Приједлог закона о курсевима за повлачење окупациских новчаница и о регулисању обавеза на подручју Хрватске на коначно гласање. Прима ли се цитирани законски приједлог? (Прима). Има ли ко *против*? (Нема). Објављујем да је закон једногласно прихваћен и на коначном гласању.

Прелазимо на другу тачку дневнога реда: претрес Приједлога закона о курсевима за повлачење лирских бонова и окупацијских новчаница и о регулисању обавеза на новчаним подручјима талијанске лире, њемачке марке и пенге (Словенија). (Предлог закона видети као прилог на крају књиге).

Молим извјестиоца Законодавног одбора да саопшти извјештај.

Известилац Моша Пијаде (чита):

ПРЕТСЕДНИШТВО
АНТИФАШИСТИЧКОГ ВЕЋА
НАРОДНОГ ОСЛОБОЂЕЊА ЈУГОСЛАВИЈЕ

Законодавни одбор

Бр. 47

20 јуна 1945 год.

Београд

ПРЕТСЕДНИШТВУ АВНОЈ-а

Београд

Законодавни одбор на својој седници од 20 јуна о. г. проучио је и једногласно усвојио Предлог закона о курсевима за повлачење лирских бонова и окупацијских новчаница и о регулисању обавеза на новчаним подручјима италијанске лире, немачке марке и пенге (Словенија), који је Претседништву АВНОЈ-а доставио Министар финансија својим актом КБ бр. 102 од 18 јуна 1945 године као хитан на озакоњење, са следећим изменама и допунама:

Члан 1. — На крају првог става, иза речи „одређује се“ додају се речи „замена за динаре ДФЈ.“; у ст. 1), 2), 3), брише се прва реч „замена“; у ставу 4) се брише „4)“ и прва реч се исписује великим словом, а у последњем реду овога члана после речи „(Словенија)“, умећу се рећи „извршиће се“.

Члан 2. — Рок за повлачење одређен је од 30 јуна до 9 јула; други став се изоставља.

Члан 3. — У ставу другом, други ред, брише се реч „сразмерно“, а у трећем реду уместо речи „према“ ставља се „сразмерно“ и у последњем реду уместо речи: „ради задовољавања потреба оскудног становништва“ стављају се речи „како би се постигла правилна сразмера и задовољиле потребе оскудног становништва.“

Члан 4. — У ставу другом, у претпоследњем реду, „3 месеца“ исписати речима.

Члан 5. — У првом реду између речи „прописима“ и „става“ убаци реч „последњег“, а брисати „четири“.

Члан 7. — У другом реду ставити „до 30 јуна 1945 године.“

Достављајући овај извештај о учињеним изменама и допунама, Законодавни одбор моли Претседништво Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије да га изволи у целости усвојити.

За известиоца је одређен Моша Пијаде.

Записничар
Јосип Рус, с. р.

Претседник,
Законодавног одбора
Моша Пијаде, с. р.

Као што видите, закон о замени окупацијских новчаница на подручју Словеније почива на истим принципима на којима је замена вршена у свим осталим нашим земљама. Молим да се овај закон прими.

Претседник: Отварам претрес у начелу. Жели ли ко да говори? (Нико). Претрес је завршен. Стављам законски приједлог на гласање у начелу. Прима ли се? (Прима). Има ли ко *против*? (Нема). Прелазимо на претрес у појединостима. Молим друга известиоца да чита наслов и члан по члан.

Известилац Моша Пијаде чита наслов и члан 1 законског пројекта по предлогу Законодавног одбора.

Претседник: Чули сте наслов и члан 1. Има ли примједба? (Нема). Да ли је ко *против*? (Нико). Наслов и члан 1 једногласно су прихваћени. Прелазимо на члан 2.

[Потом је Претседништво АВНОЈ-а, гласајући посебно о сваком члану, једногласно и без измена, усвојило од члана 2 до закључно члана 15 Предлога закона о курсевима за повлачење лирских бонова и окупацијских новчаница и о регулисању обавеза на новчаним подручјима италијанске лире, немачке марке и пенге (Словенија).]

Претседник: Овиме смо завршили претрес у појединостима. Стављам законски пројекат на гласање у цјелини и коначно. Прима ли се? (Прима). Има ли ко *против*? (Нема). Објављујем да је Приједлог закона о курсевима за повлачење лирских бонова и окупацијских новчаница и о регулирању обавеза на новчаним подручјима италијанске лире, њемачке марке и пенге (Словенија), једногласно примљен и на коначном гласању. Оба ова законска приједлога, пошто буду овјерени од Претседника и Секретара биће достављени „Службеном листу ДФЈ“ ради објављивања.

Имам да саопштим слиједеће:

Законодавни одбор доставио је Претседништву АВНОЈ-а два законска приједлога за која су предлагачи тражили хитност, и то:

1) Приједлог закона о стављању виших медицинских школа под надзор и руководство Министарства здравља Демократске федеративне Југославије и федералних министарстава народног здравља,

2) Приједлог закона о уређењу Канцеларије Краљевског намјештства.

Прима ли се тражена хитност? (Прима). Предлажем да одмах приступимо претресу ових законских приједлога. (Прима се.). Молим друга Претсједника Законодавног одбора Мошу Пијаде да поднесе извјештаје.

Известилац Моша Пијаде: Вама је, другови, познато да је почетком овог месеца Министар народног здравља друг др Златан Сремец поднео предлог закона којим је било предвиђено да медицински факултети и високе медицинске школе, у циљу бољег руковођења и планског подизања медицинских кадрова пређу из ресора просвете у ресоре здравља. Међутим, Претседништво АВНОЈ-а, на својој седници од 9 јуна, вратило је предлог министра друга др Сремца Законодавном одбору да се поново претресе, јер је начелна дискусија, која је тада вођена, показала да није постојала сагласност за озакоњење онаквог законског предлога. Законодавни одбор проучио је поново цело ово питање и стао је на становиште да је такав закон потребно донети, јер ће се издвајањем медицинских и фармацеутских факултета и стручних медицинских средњих и других школа из ресора просвете и њиховим стављањем под управу и руководство министарства народног здравља успешније водити планска политика подизања нама тако потребних медицинских кадрова, с једне стране, а с друге, боље ће министарства народног здравља водити рачуна о раду и о издржавању медицинских установа и клиничких болница, јер су то матични ресори, па се надамо да ће то отсада боље бити него досада. Из тих разлога предлажемо да се овај законски пројекат, истина доста измењен и прерађен у односу на првобитни предлог, прихвати у следећој редакцији (чита):

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА

О РУКОВОДСТВУ И НАДЗОРУ НАД МЕДИЦИНСКИМ И ФАРМАЦЕУТСКИМ ФАКУЛТЕТИМА И СТРУЧНИМ ЗДРАВСТВЕНИМ ШКОЛАМА

Члан 1

Сви медицински и фармацеутски факултети и све стручне здравствене школе стављају се под опште руководство и општи надзор савезног Министарства народног здравља, док ће непосредно руководство и непосредни надзор вршити земаљска министарства народног здравља, у чију надлежност спадају поменути факултети и школе.

Члан 2

У овима питањима која се односе на педагошко-методолошки део наставе земаљска министарства народног здравља доносиће прописе и упутства по претходном споразуму са земаљским министарствима просвете.

Члан 3

Овај Закон ступа на снагу кад се објави у „Службеном листу ДФЈ“.

Као што видите, закон је кратак, али мислим да ће потпуно одговорити задацима који му се постављају.

Претседник: Отварам начелну дискусију. Пошто се нико не јавља за ријеч стављам приједлог на гласање у начелу. Прима си ле? (Прима). Има ли ко *против*? (Нема). Објављујем да је Закон о руководству и надзору над медицинским и фармацеутским факултетима и стручним здравственим школама примљен у начелу. Прелазимо на претрес у појединостиа. Молим друга извјестиоца да чита наслов и члан по члан.

Извјестилац Моша Пијаде чита наслов и члан 1.

(Потом је Претседништво АВНОЈ-а, гласајући посебно о сваком члану, једногласно и без измена, усвојило од чл. 1 до закључно члана 3 законског пројекта по предлогу Законодавног одбора.)

Претседник: Претрес у појединостима је завршен. Стављам законски приједлог на коначно гласање. Прима ли се? (Прима). Објављујем да је Приједлог закона о руководству и надзору над медицинским и фармацеутским факултетима и стручним здравственим школама примљен једногласно и на коначном гласању.

Прелазимо на претрес Приједлога закона о уређењу Канцеларије Краљевског намјесништва.

Молим друга извјестиоца Законодавног одбора да поднесе извјештај.

Извјестилац Моша Пијаде: Достављајући Законодавном одбору, предлог овог закона Претседништво Министарског савета ДФЈ упутило је акт следеће садржине (*чита*):

ПРЕТСЕДНИШТВО
МИНИСТАРСКОГ САВЕТА
ДЕМОКРАТСКЕ ФЕДЕРАТИВНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

К.бр. 278
12-VI-1945 год.
Београд

ПРЕТСЕДНИШТВУ АНТИФАШИСТИЧКОГ ВЕЋА НАРОДНОГ
ОСЛОБОЂЕЊА ЈУГОСЛАВИЈЕ

— ЗАКОНОДАВНОМ ОДБОРУ —

Београд

У прилогу се доставља пројекат Уредбе са законском снагом о уређењу Канцеларије Краљевског Намесништва, који је од стране Краљевских Намесника упућен Претседништву Министарског савета.

Достављајући Вам овај пројекат на озакоњење, сматрамо за потребно да уз поједине одредбе учинимо следеће напомене:

1. Пројекат не би могао задржати назив „Уредбе са законском снагом“, пошто треба да га озакони Претседништво АВНОЈ-а, те би стога, сходно досадашњој пракси, морао носити назив или Закона или Одлуке.

2. У чл. 5 Пројекта уместо речи: „састав предлога буџетског и финансијског закона“, треба ради веће јасноће ставити: „састав буџета Намесништва“.

3. Није потребно, као што стоји у чл. 10 и 11 Пројекта, позивати се на положај службеника Претседништва Министарског савета у погледу дисциплинских одредаба и службеничких односа, јер се на службенике Претседништва Министарског савета не примењују никакове специјалне одредбе, него важе општи прописи о државним службеницима.

4. Сматрамо да није згодно већ унапред вршити распоред службеника после престанка Краљевског намесништва, као што је урађено у чл. 13 Пројекта. Могло би се једино рећи, да се по престанку Краљевског намесништва службеници стављају на расположење Претседништву Министарског савета.

Моли се тај Одбор да што пре проучи овај Пројекат и поднесе га на озаконење Претседништву АВНОЈ-а.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Генерални секретар
Митар Бакић, с. р.

Законодавни одбор стао је на становиште да се овај закон може донети, али с тим да се усвоје примедбе које је у прочитаном акту дало Претседништво Министарског савета.

Доношење овог закона ставило је на дневни ред Намесништво да би се регулисала питања унутрашње организације Намесништва и одредио статус службеника. У име Законодавног одбора предлажем да се овај нацрт у начелу прихвати и да се у дискусији у појединостима изврше извесне корекције у смислу примедба које је ставило Претседништво Министарског савета и које смо ми прихватили.

Предлог закона гласи (чита):

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА
О УРЕЂЕЊУ КАНЦЕЛАРИЈЕ КРАЉЕВСКОГ НАМЕСНИШТВА

Члан 1

Канцеларија Краљевског Намесништва дели се на:

- 1) Три намесничка Кабинета
- 2) Протокол
- 3) Административни отсек
- 4) Отсек Рачуноводства и економата.

Члан 2

У надлежност Кабинета спадају приједи код Краљевских Намесника и њихова лична преписка.

Члан 3

У надлежност протокола спада: церемонијал; приједи дипломатских претставника и шефова мисија; акредитивна и опозивна писма; укази и регистровање.

Члан 4

У надлежност Административног отсека спада: решавање по свима писменим и усменим претставкама; архива; пријем и експедиција поште и сва остала администрација.

Члан 5

У надлежност Отсека рачуноводства и економата спада: састав предлога буџетског и финансиског Закона, пријем и исплата новца по буџетским кредитима; пеписка са Министром финансија по свим рачунским стварима набавка и руковање канцелариским материјалом; одржавање зграде; набавка и поправка намештаја; инвентар ствари; интендантура; разна требовања и набавке за Канцеларију Намесника за обављање њихових званичних функција.

Члан 6

Чиновнике Канцеларије Краљевског Намесништва постављају Краљевски Намесници, а званичнике, служитеље Директор Канцеларије Краљевског Намесништва.

Члан 7

На челу Канцеларије Краљевског Намесништва стоји Директор Канцеларије. Он уз сагласност Краљевских Намесника даје упутства и врши надзор у отправљању свију послова Канцеларије Краљевског Намесништва.

Члан 8

У Канцеларији Краљевског Намесништва установљују се следећа звања:

- 1) Директор Канцеларије Краљевског Намесништва
- 2) Шеф Протокола
- 3) Шеф Отсека
- 4) Шеф Кабинета
- 5) Секретар
- 6) Економ
- 7) Референт
- 8) Благајник
- 9) Архивар
- 10) Експедитор
- 11) Дактилограф
- 12) Званичник.

Члан 9

Звања се попуњују из редова чиновника Канцеларије Краљевског Намесништва. Директор Канцеларије врши распоред чиновника.

Члан 10

За чиновнике и службенике Канцеларије Краљевског Намесништва примењиваће се дисциплинске одредбе које важе за чиновнике и службенике Претседништва Министарског савета.

Члан 11

Кретање у служби вршиће се по прописима који важе за чиновнике и службенике Претседништва Министарског савета.

Члан 12

Сва рачунско-благајничка служба врши се по Уредби о државном рачуноводству и упутствима Министарства финансија.

Члан 13

По престанку Краљевског Намесништва, додељени чиновници враћају се у Претседништво Министарског савета односно Министарства на одговарајуће положаје.

Члан 14

Свима службеницима Краљевског Намесништва рачуна се време проведено у служби као ефективна државна служба.

Члан 15

Овај закон ступа на снагу кад се објави у „Службеном листу ДФЈ“.

То је предлог закона. Ја бих одмах предложио да се у наслову уместо речи „о уређењу“ стави „о устројству“.

Молим да се предлог закона прими са овом изменом у наслову.

Претседник: Жели ли ко да говори у начелној дискусији? (Не јавља се нико). Стављам приједлог на гласање у начелу. Прима ли се? (Прима). Прелазимо на претрес у појединостима. Молим друга извјестιοца да чита члан по члан.

Извјестилац Моша Пијаде чита члан 1.

(За овим је Претседништво АВНОЈ-а, гласајући посебно о сваком члану, једногласно и без измена, усвојило од члана 1 до закључно члана 4 законског пројекта по предлогу Намесништва.)

Извјестилац Моша Пијаде чита члан 5.

У смислу примедоба Претседништва Министарског савета предлажем да се у овом члану бришу речи: „предлог буџетског и финансиског закона“ а уместо тога стави „предлога буџета Намесништва“.

Претседник: Прима ли се члан 5 са овом измјеном? (Прима). Прелазимо на члан 6.

Известилац Моша Пијаде чита члан 6.

Предлажем да се овај члан допуни тиме што би се иза речи „Чиновнике“ уметнуле речи „и чиновничке приправнике“ а иза речи „званичнике“ брисало „и“, ставила запета и после речи „служитеље“ ставило „и остало помоћно особље“. На тај начин члан 6 гласио би:

„Чиновнике и чиновничке приправнике Канцеларије Краљевског намесништва постављају краљевски намесници, а званичнике, служитеље и остало помоћно особље Директор Канцеларије Краљевског намесништва.“

Претседник: Прима ли се овако допуњен члан 6? (Прима).

Известилац Моша Пијаде чита члан 7.

Предлажем да се у претпоследњем реду иза речи „упутства“ брише свеза „и“ и место ње стави запета, а на крају члана дода: „и врши распоред чиновника“.

Претседник: Прима ли се члан 7 са овом допуном? (Прима).

Известилац Моша Пијаде чита члан 8 законског предлога.

Министар финансија Сретен Жујовић: Ја не знам да ли је уопште овај члан потребан. Не знам да ли се уопште у једном закону можемо упуштати у овакве детаље унутрашње организације Намесништва. Ја бих поставио предлог да се овај члан изостави.

Претседник: Молим извјестиоца Законодавног одбора да се о томе изјасни.

Известилац Моша Пијаде: Ја немам ништа против.

Претседник: Гласаћемо о приједлогу да се члан 8 брише. Прима ли се? (Прима). Идемо даље.

Известилац Моша Пијаде: Ја бих предложио да се и члан 9 брише, јер он више нема никакав *raison d'être*, пошто смо члан 8 брисали.

Претседник: Прима ли се овај приједлог? (Прима).

Известилац Моша Пијаде: После брисања 8 и 9 члана, члан 10 пројекта постаје члан 8 и он гласи (чита):

Члан 8

„За чиновнике и службенике Канцеларије Краљевског намесништва примењиваће се дисциплинске одредбе које важе за чиновнике и службенике Претседништва Министарског савета“.

У смислу примедаба Претседништва Министарског савета предлажем да се овај члан престилизује јер не постоје никакве специјалне

одредбе које важе за службенике Министарског савета. Зато бих ја из овог члана изоставио у првом реду реч „чиновнике и“ а у другом реду додао бих после речи „примењиваће се“ речи „општи прописи“ и на крају реченице: „чиновнике и службенике Претседништва Министарског савета“ брисао бих и место тога ставио „државне службенике.“.

Према томе, нови члан 8 гласио би:

„За службенике Канцеларије Краљевског намесништва примењиваће се општи прописи и дисциплинске одредбе које важе за остале државне службенике“.

Претседник: Прима ли се приједлог за измјене и допуне новог члана 8? (Прима).

Известилац Моша Пијаде: У смислу претходног члана потребно је брисати ранији члан 11, јер и он више нема свој *raison d'être*.

Претседник: Постоји приједлог да се члан 11 брише. Прима ли се? (Прима).

Министар финансија Сретен Жујовић: Ја предлажем да се и члан 12 првобитног предлога брише, јер ова одредба уопште не спада у закон пошто се рачунско-благајничко пословање у свим државним установама врши на исти начин. (*Моша Пијаде:* И ја се слажем с тим.)

Претседник: Прима ли се приједлог за брисање члана 12 првобитног пројекта? (Прима).

Известилац Моша Пијаде: После брисања претходних чланова, чл. 13 првобитног пројекта постаје сада члан 9. Тај члан гласи (*чита*):

Члан 9

По престанку Краљевског намесништва додељени чиновници враћају се у Претседништво Министарског савета односно министарства на одговарајуће положаје.

На основу писма Претседништва Министарског савета предлажем да се овај члан измени у том смислу да се овим законом не врши унапред распоред чиновника Намесништва, већ да се они по престанку Намесништва просто ставе на расположење Претседништву Министарског савета, које ће их, према потреби, одређивати на одговарајуће дужности. Јер, и по мом схватању, неправилно је да ми за службенике Намесништва стварамо неке посебне привилегије у закону. Сваки службеник у овој земљи треба да ради на оним пословима за које има способности и на оном месту на коме може најбоље да одговори. Према томе, предлажем да члан 9 гласи:

„По престанку Краљевског намесништва додељени чиновници стављају се на расположење Претседништву Министарског савета.“

Претседник: Прима ли се овај приједлог за нови члан 9? (Прима). Прелазимо на члан 14 првобитног приједлога који сада постаје члан 10.

Известилац Моша Пијаде (чита):

Члан 14

Свима службеницима Краљевског намесништва рачуна се време проведено у служби као ефективна државна служба.

Ја мислим да је овај члан потпуно излишан, јер је сигурно, и то је ван сваког спора, да ће се службеницима Намесништва та служба рачунати као и свака друга државна служба пошто је Намесништво државна институција.

Претседник: Прима ли се овај приједлог за брисање чл. 14 првобитног текста пројекта? (Прима). Остао нам је још само посљедњи члан.

Известилац Моша Пијаде: Последњи члан који је био чл. 15 постаје сада члан 10 и он гласи (чита):

„Овај Закон ступа на снагу кад се објави у „Службеном листу Демократске федеративне Југославије“.

Претседник: Овиме смо завршили претрес у појединостима. Стављам Приједлог закона о устројству Канцеларије Краљевског намесништва на коначно гласање. Прима ли се? (Прима). Има ли ко *против*? (Нема). Објављујем да је закон примљен и на коначном гласању.

Овиме смо исцрпili дневни ред данашње сједнице. (Моша Пијаде: Ја имам да поднесем неке предлоге). Онда предлажем да се дневни ред допуни новом тачком: питања и приједлози. Прима ли се ова допуна дневног реда? (Прима). Има ријеч друг Моша Пијаде.

Моша Пијаде: Законодавни одбор има све више и више послова тако да је неопходно да се он прошири и да се у њега изаберу другови који су стално у Београду. Зато за Законодавни одбор предлажем следеће чланове Претседништва АВНОЈ-а:

Мошу Пијаде, Јосипа Руса, Марка Вујачића, Мила Перуничића, Петра Стамболића, Димитра Влахова, Јакоба Авшича, Кочу Поповића, Воју Лековића и Филипа Лакуша.

За чланове Административног одбора предлажем чланове Претседништва АВНОЈ-а:

Јосипа Руса, Момчила Марковића и Јакоба Авшича.

Претседник: Прима ли се овај приједлог? (Прима).

Моша Пијаде: Постоји предлог Министарског савета да се изаберу чланови Врховног суда ДФЈ и ја пободом тога предлажем да се за чланове Врховног суда ДФЈ именују следећи другови:

Арнери др Душан, бивши судија Окружног суда у Бихаћу, члан Окружног народноослободилачког одбора Јужне Далмације;

Деренчин др Маријан, бивши тајник Управног суда у Загребу, начелник Општег одељења савезног Министарства правосуђа;

Крцић Милован, бивши повереник правосуђа Србије, Претседник
Законодавног одбора Народне скупштине Србије;

Пирузе Петар, бивши повереник за судство АСНОМ-а;

Раичковић Петар, бивши помоћник повереника за правосуђе за
Црну Гору;

Станковић Никола, претседник Војног суда Команде града Бео-
града;

Тодоровић Александар, претседник Народног окружног суда у
Чачку;

Томиншек др Теодор, члан Вишег војног суда при Генералштабу
Југословенске армије;

Шврљуга др Звонимир, претседник земаљске комисије Хрватске за
утврђивање злочина окупатора и њихових помагача.

Молим да се овај предлог прихвати.

Претседник: Прима ли се приједлог о именовану судија Врховног
суда ДФЈ који је прочитао друг Моша Пијаде? (Прима).

Објављујем да су за чланове Врховног суда изабрани другови које
је предложио друг Моша Пијаде.

Молим секретара Претседништва АВНОЈ-а друга Перуничича да
изради одлуку о именовану чланова Врховног суда коју ћемо објавити
у „Службеном листу ДФЈ“.

Данашњу сједницу закључујем а идућа ће бити заказана писменим
путем.

(Седница је закључена у 18,35 часова).

Devetnaesta sednica

(5 jula 1945)

Početak u 9,25 časova.

Pretsedavao Predsednik AVNOJ-a dr Ivan Ribar.

Prisutni: Moša Pijade, Antun Augustinčić;

Mile Peruničić;

Andrija Hebrang, Bane Andrejev, dr Blagoje Nešković, Vlada Zečević, Vladislav Ribnikar, Edvard Kardelj, dr Zlatan Sremec, prota Jevstatije Karamatijević, Momčilo Marković, Nikola Petrović, Petar Stambolić, Sreten Vukosavljević, Frane Froš (punomoćjima zastupljeno još 16 članova);

Jaša Prodanović, Ministar za Srbiju, dr Anton Kržišnik, Ministar socijalne politike.

Predsednik: Otvaram devetnaestu sjednicu Predsjedništva AVNOJ-a. Molim druga sekretara Peruničića da pročita zapisnik prošle sjednice.

Sekretar Mile Peruničić čita zapisnik Predsedništva AVNOJ-a od 21 juna.

Predsednik: Čuli ste zapisnik posljednje sjednice. Ima li primjedaba? (Nema). Pošto primjedaba nema, objavljujem da je zapisnik primljen i ovjeren.

Za dnevni red današnje sjednice predlažem:

- 1) pretres Prijedloga zakona o davanju amnestije i pomilovanja;
- 2) pretres Prijedloga zakona o rješavanju radnih sporova;
- 3) pretres Prijedloga zakona o izradi štamblja, pečata i žigova; i
- 4) pretres Prijedloga zakona o vrstama kazni.

Prima li se predloženi dnevni red? (Prima). Objavljujem da je dnevni red usvojen. Prelazimo na prvu tačku dnevnoga reda, na pretres Prijedloga zakona o davanju amnestije i pomilovanja. Dajem riječ izvjestiocu Zakonodavnog odbora drugu Moši Pijade.

Izvestilac Moša Pijade: Zakonodavni odbor na svojoj sednici od 29 juna razmatrao je i prihvatio, sa izvesnim izmenama i dopunama, sve zakonske predloge koji su stavljeni na dnevni red današnje sednice.

Pored projekta Zakona o davanju amnestije i pomilovanja, na dnevnom redu današnje sednice Predsedništva nalazi se još jedan zakonski projekat iz oblasti sudstva, projekat Zakona o vrstama kazni. Šta se želi sa donošenjem ova dva zakona i u čemu je njihov značaj?

Bilo je vreme kada nismo imali pisanih zakona, kada smo imali tek poneku kratku naredbu kojom se samo određivalo da se ustanove vojni sudovi u jedinicama ili kod teritorijalnih komandi ili kojom su u najopštijim crtama bili obeleženi najosnovniji zadaci i bitno ustrojstvo organa narodne vlasti. Bilo je to savršeno dovoljno u vreme kada je iz dana u dan, iz sata u sat tekla teška i krvava borba protiv okupatora i njegovih izdajničkih pomagača, kada je sve što je gradilo novu Jugoslaviju živelo s puškom o ramenu u večitom pokretu, kada su i predstavnici »građanskih« vlasti, članovi narodnooslobodilačkih odbora uvek stajali pred mogućnošću da svoj mirni rad u odboru zamene oružanom borbom u odbranu svoga sela. Pogledajte septembarsku naredbu od 1942 godine o izborima i organizaciji narodnooslobodilačkih odbora. Napisana je pošto se skoro godinu dana radilo u odborima na osnovu jednog još opštijeg dokumenta, koji nije imao čak ni karakter naredbe. Ta septembarska naredba od 1942 o narodnooslobodilačkim odborima, sa gotovo istovremenim naredbama o organizaciji pozadinskih vojnih vlasti i naredbom o organizaciji vojnih sudova predstavlja čitavo pisano zakonodavstvo slobodne Jugoslavije, Jugoslavije u borbi za opstanak i slobodnu budućnost. Pa ipak su te kratke naredbe bile dovoljne za pravilno funkcionisanje svih organa vojne i građanske vlasti. Nijednom organu nije smetao nedostatak pisanih zakona, a nikome živom nije padalo na pamet da bi mogao smatrati upotrebljivim i važećim ma i jedan zakon stare Jugoslavije.

Ali još mnogo veći značaj imalo je tada nepisano zakonodavstvo narodnog ustanka. Postojalo je jedno običajno, narodno ratno i ustaničko pravo, koje je čitavo bilo izraženo jednim velikim principom, koji nije bio obuhvaćen ni fiksiran paragrafima, ali koji je bio živ i stvaran u svakom aktu narodnih vlasti, principom da je zakonito samo ono što pomaže interes narodno-oslobodilačke borbe, a da je nezakonito sve ono što je tome interesu protivno i što je po njega štetno. Sam taj veliki princip, koji je bio iznikao iz samih zakona narodne borbe, koji je bio prirodni sastavni deo svesti požrtvovanih narodnih boraca, bio je dovoljan za besprekorno funkcionisanje svih naših organa vlasti kroz najteže godine oslobodilačkog rata. Bilo je tada doista manje grešaka nego danas, a bilo je i lakše ispravljati ih kad ih je bilo.

Situacija se menja prošle jeseni sa oslobodenjem čitavih naših zemalja i pokrajina, glavnih gradova polovine federalnih jedinica i samog glavnog grada Jugoslavije. Nastaje i raste iz dana u dan potreba zakonskog regulisanja pojedinih grana državnog i društvenog života, nastaje period neprekidne zakonodavne delatnosti ovog predstavničkog tela i naredbodavne delatnosti savezne i federalnih vlada. To je, kada još nema osnovnog državnog zakona, rad na parče, od potrebe do potrebe, kad mnogobrojni krupni problemi traže rešenje i kada se usled toga lako gubi pregled celine, a rukovodeći princip iz vremena borbe, o kome sam maločas govorio, postaje nedovoljan, a samim tim biva okrnjen i oslabljen, a ipak on mora ostati uzidan u temelje naše nove države. Počinje se govoriti, a još više govorkati i šaputati o greškama narodnih vlasti i pojedinih organa, a počinju se mnoge greške i stvarno događati. Ali, počinje i politička igra sa greškama i oko grešaka i nedostataka narodnih vlasti. To je igra ostataka razbijene reakcije. Ali ima i među ljudima koji su prihvatili današnji poredak, koji saraduju u njemu, pojedinaca koji zbog postojećih razumljivih i neizbežnih grešaka, a osobito zbog onih koje izgledaju da se ne moraju događati, koje izgledaju da se mogu izbeći a ipak su tu, počinju da okreću glavnu pažnju na stranu tih grešaka, i da pomalo, zaboravljaju na celinu, na suštinu, na osnovnu tendenciju i počinju da gledaju i ocenjuju celi poredak kroz počinjene greške.

U periodu rađanja, pod tako teškim okolnostima ratnih posledica, jedne nove države, jednog novog unutrašnjeg poretka koji je nošen od sasvim drugih društvenih snaga nego što su bile one koje su nosile državni i društveni poredak stare Jugoslavije, greške su neizbežne, naročito kod izvršnih organa. I ne samo to. Neizbežno je da se dole prave mnoge i vrlo mnoge greške, neizbežno je da se prave i greške koje nisu neizbežne. Ali nisu i ne mogu te greške biti merilo za ocenjivanje ni trenutne valjanosti, a kamo li istorijske opravdanosti ili tendencije razvitka narodne vlasti.

S druge strane, jasno je da narodna vlast mora da vodi borbu protiv grešaka svojih organa, da ih ispravlja, da se na njima uči i da ih pretvara u oružje za unapređivanje pojedinih svojih organa i čitavog sistema. Narodna vlast je po svojoj suštini i prirodi samokritična, ona ima smelosti da sama otkriva i prizna greške, ali ona zna i nepokolebljivo se drži toga da se i hiljade sitnijih i krupnijih grešaka dade ispraviti, a da bi samo jedna greška bila nepopravima i sudbonosna za novi poredak: greška da se skrene sa onoga puta na kome je uz millionske žrtve naših naroda naša nova država izvojevana i naš novi poredak ostvaren i da se čine ustupci političkoj i socijalnoj reakciji.

Takva je situacija u našoj zemlji koja je pošla jednim novim putem i hoće na tome putu da ostane.

Nova situacija, stvorena izvojevanom pobedom nad okupatorom i njegovim služničkim bandama, zahteva nov pojačan rad na zakonodavnom polju radi što potpunijeg sređivanja i normalizovanja celokupnog državnog i narodnog života. Jedno od pitanja kome pripada naročita važnost jeste i sređivanje našeg pravosuda, izvršiti takoreći prelaz sa ratnog na mirnodopsko stanje u pravosuđu. Zakon o konfiskaciji i o izvršenju konfiskacije bio je jedna mera u tome pravcu. Dva od zakona koji su danas na dnevnom redu takode služe tome zadatku. Nekoliko zakonskih projekata iz oblasti sudstva i krivičnog zakonodavstva, koji su sada u pripremi i koji će uskoro doći na dnevni red pred ovo Predsedništvo, takode su na toj liniji utvrđivanja zakonitosti. Na toj je liniji bila i odluka Narodne skupštine Srbije o ukidanju specijalnog suda za suđenje zločina i prestupa protiv srpske nacionalne časti, prebacivanje nadležnosti tih sudova na redovne narodne sudove i uvođenje prava žalbe. Za kratko vreme možemo očekivati ne samo ukidanje tih sudova i u ostalim federalnim jedinicama, već i ukidanje tih zakona u celini, ali zato je potrebno da izvesne krivice iz tih zakona, od kojih država i društvo moraju i dalje da ostanu zaštićeni, idu u druge zakone. Kad uskoro budemo imali te zakone, kad donesemo zakon o sudovima i zakon o ustrojstvu vojnih sudova, kad vojni sudovi prestanu suditi građanskim licima, onda ćemo u našem sistemu pravosuđa imati ono sređeno i normalizovano stanje koje je danas postalo važnom potrebom.

Projekat zakona o davanju pomilovanja i amnestije jednostavan je i samo uređuje pitanje prava davanja pomilovanja i amnestije i procedure oko toga. Na taj zakonski projekat nije bilo nikakvih prigovora. Ali je bilo prigovora, ne toliko na projekat zakona o vrstama kazni, koliko povodom njega, a naročito u vezi sa mojim projektom zakona o kažnjavanju zločina protiv otadžbine, koji sam projekat povukao iz Zakonodavnog odbora, ali koji će u novoj popravljenoj redakciji uskoro doći na dnevni red. Prigovor je bio da se mnogo pažnje poklanja kaznenom zakonodavstvu, da se time svet ne oslobađa straha, već još više zastrašuje. Takav prigovor ne može da se održi. Ko ne gubi iz vida celinu, ko kod pojedinih zakona koji sadržavaju kaznene odredbe ili samo uređuju sistem našeg pravosuda ne zaboravlja na povezanost mera određenih baš radi utvrđivanja zakonitosti i stvaranja normalnih prilika u našem pravosuđu, taj takav prigovor ne može postaviti, već bi naprotiv i on morao da sve te mere pozdravi.

Nisam mislio da kod ove tačke dnevnog reda izazovem diskusiju o projektu zakona o vrstama kazne, o kome ću govoriti posebno kad bude raspravljan, niti o zakonima koji će tek na idućim sednicama doći na dnevni red, već sam hteo da podvučem opštu liniju koju moramo voditi na skoro sređivanje i normalizovanje našeg pravosuđa. Amnestija za izvesne ratne krivice kao i pomilovanje izvesnih kategorija

osudenika biće sastavni deo ovih mera na daljem učvršćivanju i sredi-
vanju naših unutrašnjih prilika.

Molim da se predloženi projekat zakona o davanju amnestije i pomilovanja, koji je u Zakonodavnom odboru jednoglasno usvojen, i ovde usvoji.

Pretsednik: Molim druga sekretara Peruničića da pročita tekst zakonskog prijedloga o davanju amnestije i pomilovanja u konačnoj redakciji Zakonodavnog odbora.

Sekretar Mile Peruničić (čita):

PREDLOG ZAKONA O DAVANJU AMNESTIJE ILI POMILOVANJA

Član 1

Pravo pomilovanja i pravo amnestije po krivicama koje se sude po zakonima Demokratske federativne Jugoslavije ili su bile presudene po zakonima Jugoslavije do 6 aprila 1941 godine, vrši Pretsedništvo Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije.

Član 2

Postupak za pomilovanje i za amnestiju može se pokrenuti po službenoj dužnosti ili po molbi ma koga lica.

Član 3

Molbe za pomilovanje ili za amnestiju upućuju se Pretsedništvu Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije preko suda koji je izrekao presudu u prvom stepenu. Ovome sudu slaće se i molbe za pomilovanje ili za amnestiju predate kom drugom državnom nadležstvu. Molbu za pomilovanje ili za amnestiju, koju predaje osuđenik starešini zatvora ili zavoda ili komandi logora prinudnog rada, poslaće starešina bez odlaganja takođe navedenom sudu sa svojim mišljenjem o vladanju i zdravlju osuđenika.

Član 4

Sud kome je molba za pomilovanje ili za amnestiju predata, dužan je da bez odlaganja uputi molbu sa svojim mišljenjem nadležnom zemaljskom Ministru pravosuda. Ministar pravosuda sprovodi bez odlaganja ovako primljenu molbu na odluku Pretsedništva Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije, koje može pre donošenja odluke tražiti od Javnog tužioca Demokratske federativne Jugoslavije mišljenje o zakonitosti presude.

Član 5

U postupku za pomilovanje ili za amnestiju, pokrenutom po službenoj dužnosti, nije potrebno tražiti mišljenje navedenih nadležstava.

Član 6

Pokretanje postupka za pomilovanje ili za amnestiju po službenoj dužnosti mogu predlagati Predsjedništvu Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije Predsjedništvo savezne vlade, predsjedništva vrhovnih federalnih zakonodavnih tela i Javni tužilac Demokratske federativne Jugoslavije.

Član 7

Ukazi o pomilovanju ili o amnestiji objavljuju se preko »Službenog lista Demokratske federativne Jugoslavije«.

Član 8

Prestaju važiti raniji propisi koji su u suprotnosti sa ovim Zakonom.

Član 9

Ovaj Zakon stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu Demokratske federativne Jugoslavije«.

Predsjednik: Prelazimo na diskusiju. Želi li ko da govori? (Ne javlja se niko). Onda stavljam Projekat zakona o davanju amnestije i pomilovanja na glasanje u načelu. Prima li se? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Zakon je u načelu primljen. Prelazimo na diskusiju u pojedinostima. Molim druga sekretara Peruničića da izvoli pročitati naslov i član 1.

Sekretar Mile Peruničić čita naslov i član 1 po predlogu Zakonodavnog odbora.

Predsjednik: Ima li kakvih prijedloga za izmjene i dopune? Imade riječ drug Pijade.

Moša Pijade: Predlažem da se u naslovu zakona umesto reči »ili« stavi »i«, jer je to očigledno omaška.

Predsjednik: Ako drugih primjedaba nema, stavljam naslov i čl. 1 na glasanje. Prima li se? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Naslov i član 1 zakonskog projekta je primljen. Prelazimo na član 2.

Sekretar Mile Peruničić čita član 2 po predlogu Zakonodavnog odbora.

(Predsjedništvo AVNOJ-a usvojilo je potom, jednoglasno i bez izmena, glasajući posebno o svakom članu, od člana 2 do zaključno člana 9 prema redakciji Zakonodavnog odbora.)

Predsjednik: Ovime smo završili pretres u pojedinostima. Stavljam projekat zakona na konačno glasanje. Prima li se Prijedlog zakona o davanju amnestije i pomilovanja u cjelini? (Prima). Objavljujem da je Zakon o davanju amnestije i pomilovanja usvojen u Prefsjedništvu AVNOJ-a.

Prelazimo na drugu točku dnevnoga reda, na pretres Prijedloga zakona o rješavanju radnih sporova. Dajem riječ izvjestiocu Zakonodavnog odbora da podnese izvještaj.

Izvestilac Moša Pijade: Zakonodavni odbor AVNOJ-a, na svojoj sednici od 29 juna, pretresao je predlog zakona koji je Predsjedništvu AVNOJ-a dostavio Ministar socijalne politike na pretres i odobrenje.

Razmatrajući Predlog zakona o rešavanju radnih sporova, Zakonodavni odbor izvršio je u predloženom tekstu sledeće izmene i dopune:

1) U celom zakonskom predlogu umesto § stavljeni su članovi.

2) U članu 2, stav 1, izostavljena je posljednja rečenica. U stavu 2, drugi red, posle reči »priloge«, brisane su reči »u postupku su isključeni svi pravni lekovi, osim žalbe« i umesto toga stavljene su reči: »dopuštena je žalba«.

3) U čl. 3, na kraju, umesto tačke stavljena je zapeta i dodate su reči: »ustanove ili nadležstva, ili prema mestu zaključenja ugovora«.

4) U čl. 5, stav 1, treći red, umesto reči »Pismeni otpravak« stavljen je reč »Prepis«.

5) U čl. 7, stav 1, treći red, umesto reči »pismenog otpravka« stavljen je »prepisa«.

6) U čl. 11, na kraju pre tačke i znaka navođenja, stavljene su reči: »Demokratske federativne Jugoslavije«.

Pored toga, Zakonodavni odbor ispravio je i izvesne tehničke i pravopisne omaške. Vama je podeljen tekst za izmenama Zakonodavnog odbora.

Drugovi, razmatrajući ovaj zakonski predlog Zakonodavni odbor stekao je ubedenje da ga je potrebno doneti, jer ćemo njime obezbediti pravilno i ekspeditivno rešavanje radnih sporova.

Ali, ja sam kao predsednik Zakonodavnog odbora, smatrao za potrebno da Zakonodavni odbor treba o ovom važnom pitanju da čuje i mišljenje Glavnog odbora Jedinistvenih sindikata radnika i nameštenika Jugoslavije. Na zakonski predlog koji smo uputili Glavnom odboru Jedinistvenih sindikata radnika i nameštenika Jugoslavije dobili smo pod br. 1569 od 22-VI-1945 godine akt sledeće sadržine (čita):

PRETSEDNIŠTVU ANTIFAŠISTIČKOG VEĆA NARODNOG OSLOBOĐENJA JUGOSLAVIJE

— ZAKONODAVNOM ODBORU —

Beograd

Na dostavljeni nam Projekt zakona o rešavanju radnih sporova, na konačnu redakciju toga zakona izjavljujemo našu punu saglasnost.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Predsednik
Glavnog odbora JSRNJ
Duro Salaj, s. r.

Možim da se zakonski predlog primi u redakciji Zakonodavnog odbora.

Pretsednik: Dajem riječ Ministru socijalnog staranja dr Antonu Kržišniku da kao predlagač da obrazloženje potrebe donošenja ovog zakona.

Ministar socijalne politike dr Anton Kržišnik: Drugovi većnici, u staroj Jugoslaviji radne sporove rešavali su redovni i posebni sudovi, čija nadležnost nije bila utvrđena izuzetnom prirodom radnog spora, nego specijalnim okolnostima pod kojima je spor nastao, ili raznim položajem i statusom parničara. Kao opšte pravilo važno je da redovni sudovi rešavaju sporove iz oblasti radnog prava, a posebni sudovi sporove koji su naročito izuzeti iz nadležnosti redovnih sudova. Izuzeci su bili toliko mnogobrojni i raznovrsni da su u praksi oni sačinjavali pravilo.

Tako su redovni sudovi rešavali one sporove iz radnih odnosa za koje nisu bili nadležni neki drugi sudovi. Posebni sudovi su rešavali radne sporove, prema njihovoj privrednoj ili stručnoj skupini, ili prema određenoj vrsti spora:

a) trgovački sudovi (ili trgovačka veća okružnih sudova), nadležni za radne sporove između trgovaca i njihovih prokurista, trgovačkih pomoćnika i ostalih nameštenika u trgovačkoj radnji, ako je vrednost spora veća od 12.000 dinara;

b) rudnički sudovi, nadležni za radne sporove između rudarskog poslodavca i njegovih činovnika — nameštenika; (za sporove rudara i nadzornika sa rudarskim poslodavcem nadležni su sreski sudovi);

v) izabrani odbori — sudovi dobrih ljudi — po Zakonu o radnjama, nadležni za radne sporove između poslodavca i pomoćnog osoblja (pomoćnika, kalfa), zanatskih i fabričkih radnika i učenika, gde vrednost spora ne prelazi 12.000 dinara, a spor je zbog plate, postojanja ugovora o službi, o izvršenju službe, ošteti, o izdavanju poslovne knjižice, o otkazu i ispražnjenju radničkog stana;

g) novinarski sudovi, nadležni za radne sporove između vlasnika listova kao poslodavaca i novinara;

d) izabrani odbori po uredbi o smanjenju troškova režije privrednih preduzeća od 23-XI-1934 g.;

đ) obrtni sud u Ljubljani, nadležan za one radne sporove čija vrednost ne prelazi 12.000 dinara, ali samo za sporove onih posloprimalaca koji ne obavljaju važnije poslove, dakle ne i na sporove nameštenika.

Po pristanku stranaka, privatno-pravne sporove rešavali su i izabrani sudovi:

a) izabrani odbori pri prinudnim zanatskim udruženjima, nadležni za sve sporove za koje su nadležni izabrani odbori — sudovi dobrih ljudi — po Zakonu o radnjama;

b) izabrani sud rudarskih zadruga nadležan za sporove između rudarskog poslodavca i posloprimca, gde radni odnos još traje ili je prestao pre 30 dana, a stranke pristanu na izabrani sud;

v) ugovorom ustanovljeni izabrani sudovi — po § 672 građanskog parničnog postupka, kad stranke posebnim ugovorom poveravaju rešavanje određenog spora ili sporova određene vrste izabranim sudovima.

Ovome treba dodati, da su izvesni sporovi bili rešavani administrativnim putem, pa prema tome dolazili u nadležnost administrativnih sudova (upravnih sudova i Državnog saveta).

Iz izloženog se vidi da su za sporove iz radnog odnosa bili nadležni razni sudovi. Redovni (posebni) sudovi rešavali su individualne, a kolektivne sporove obično arbitražni odbori. Postupak po ovim sporovima bio je takođe raznovrstan, građanski parnični postupak, opšti upravni postupak i naročito propisani postupci.

Nepovezano i na ovaj način razbacano radno sudstvo stvaralo je teškoće kako radnicima, tako i samim sudovima. Radniku je bilo teško da pronade nadležan sud za svoj spor i teško se snalazio u raznovrsnim i komplikovanim sudskim postupcima, a sam sud je morao prethodno da rešava čisto subjektivno pitanje, da li je stranka nameštenik ili radnik, rudar ili zanatlijski pomoćnik, trgovački pomoćnik i tsl., da bi utvrdio svoju stvarnu nadležnost.

Sve to nameće potrebu stvaranja sistema jedinstvenog rešavanja radnih sporova, sa specijalnim i brzim i lakim postupkom.

Ovaj predlog predviđa da radne sporove rešavaju narodni sudovi u većima za radne sporove. Pod pojmom radnih sporova obuhvaćeni su sporovi, koji nastaju između poslodavaca i posloprimaca kako u privatnim tako i u državnim i ostalim javnim preduzećima, ustanovama i nadležstvima. Međutim, ovde ne spadaju sporovi koji bi nastali između državnih i javnih službenika i države odnosno javnih tela, jer će pitanje nadležnosti za njihovo rešavanje biti regulisano odredbama novog zakona o državnim službenicima odnosno posebnim pragmatikama.

Stavljanjem rešavanja radnih sporova u nadležnost posebnih veća narodnih sudova, osigurava se učešće radnog naroda u rešavanju sporova, koji zadiru u njegove osnovne životne uslove. S druge strane, opšti postupak pri rešavanju radnih sporova ne dopušta nepotrebno odugovlačenje, a ako vrednost spora ne prelazi 6.000 dinara, a to će biti najveći broj radnih sporova, presude narodnog sreskog suda postaju izvršne odmah po isteku roka od 24 časa po saopštenju presude. Na ovaj način radniku je obezbeđena i pravedna odluka i najbrže realizovanje njegovih utvrđenih prava, kao i sigurnost da nijednog momenta neće ga više pritiskivati briga za njegov svakidašnji opstanak. Međutim, bilo je u ovom pogledu i drukčijih mišljenja.

Sam napred navedenih postoji još jedan razlog koji diktuje usvajanje predloženog projekta: rešavanje radnih sporova u posebnim

većima omogućiće stvaranje jednoobrazne sudske prakse kao i mogućnost njenog stalnog poboljšanja, a s druge strane, stvorice potrebne kadrove stručnih sudija, koji će biti u neposrednom dodiru sa radničkom stvarnošću i bolje poznavati njene potrebe i pitanja koja svakodnevno izbijaju na površinu. Najzad, neplaćanje sudskih taksa, koje predlog predvida, otklonice ubuduće jednu od smetnji koja je u prošlosti onemogućavala radniku da dođe do brzog i jeftinog rešenja pokrenutog spora.

Predlog predvida, takode, da će započete a nerešene radne sporove otpočeti i dovršiti narodni sreski sudovi po novoj tužbi, jer tih sporova ima mnogo, kod raznih sudova i u raznom stadijumu postupka, pa da bi mogli biti rešeni saobrazno duhu propisa ovoga zakona, potrebno je da radnik podnese novu tužbu i time izazove rešenje spora po ovom zakonu.

Na kraju, treba podvući da je ovaj predlog izrađen u sporazumu sa svim predstavnicima zainteresovanih resora i, kao što je drug Pijade spomenuo, konsultovan je i Glavni odbor JSRNJ.

Molim da Predsedništvo AVNOJ-a prihvati tekst ovog zakonskog projekta po predlogu Zakonodavnog odbora, jer sam ja kao predlagać saglasan sa izvršenim izmenama.

Predsednik: Otvaram diskusiju u načelu. Dajem riječ prvom prijavljenom govorniku drugu Andriji Hebrangu.

(U načelnoj diskusiji o ovom zakonskom predlogu učestvovali su Andrija Hebrang, Ministar industrije i Predsednik Privrednog saveta Vlade DFJ, Frane Frol, Ministar pravosuđa, Jaša Prodanović, Ministar za Srbiju, Edvard Kardelj, potpredsednik Vlade DFJ i Ministar za Konstituantu, i Moša Pijade, predsednik Zakonodavnog odbora, ali beleške njihovih govora nisu sačuvane.)

Predsednik: Pošto je ovime diskusija u načelu završena, stavljam zakonski projekat na glasanje u načelu. Prima li se? (Prima). Zakonski prijedlog o rješavanju radnih sporova primljen je u načelu. Prelazimo na diskusiju u pojedinostima. Molim druga sekretara Peruničića da izvoći čitati zakonski tekst, član po član, počev od naslova.

Sekretar Mile Peruničić (čita):

PREDLOG ZAKONA
O REŠAVANJU RADNIH SPOROVA

Član 1

Radni sporovi su sporovi, koji nastaju iz radnih odnosa između radnika (nameštenika) i poslodavaca, kako u privatnim tako i u državnim i ostalim javnim preduzećima, ustanovama i nadležstvima.

Predsednik: Čuli ste naslov i član 1. Želi li ko da govori? Imade riječ drug Andrija Hebrang.

Ministar industrije Andrija Hebrang: Kao što sam maloprije rekao, ja mislim, da se ovaj zakon ne može uopće odnositi na namještenike po nadležstvima i ustanovama iz razloga koji su dovoljno jasni, ali zato smatram da on treba da važi za sve radnike i namještenike i poslodavce u privatnim, zadružnim i državnim poduzećima. Zbog toga predlažem da se čl. 1 izmijeni u duhu diskusije koja je ovdje maloprije vodena.

Pretsednik: Imade riječ drug Moša Pijade.

Moša Pijade: Ja sam već pripremio novu redakciju člana 1 u smislu sugestija datih u načelnoj debati i ove primjedbe druga Hebranga. Ja ću ga sada pročitati. Predlažem da član 1 glasi:

»Radni sporovi su oni sporovi koji nastaju iz radnih odnosa između radnika (nameštenika) i poslodavaca u privatnim, zadružnim i državnim preduzećima.«

Kao izvestilac Zakonodavnog odbora povlačim prvobitni naš predlog za član 1 i molim da se glasa o ovoj novoj redakciji.

Pretsednik: Čuli ste nov prijedlog za član 1. Stavljam naslov i član 1 na glasanje u novoj stilizaciji. Prima li se? (Prima). Prelazimo na član 2.

Sekretar Mile Peruničić (čita):

Član 2

Radne sporove rešavaju veća za radne sporove. Za rešavanje radnih sporova nadležan je u prvom stepenu, bez obzira na vrednost spora, Narodni sreski sud.

Ako vrednost spora prelazi 6000 dinara, ili ako je vrednost spora neprocenjive prirode, dopuštena je žalba protiv prvostepene presude, koja se ulaže u narodni okružni sud kao na drugostepenu.

Žalba se predaje prvostepenom sudu, pismeno ili usmeno u zapisnik.

Pretsednik: Ima li primjedaba? Dajem riječ ministru drugu Frolu.

Ministar pravosuđa Frane Frol: Ja sam već u načelnoj diskusiji, a i ranije, naglasio da se u principu slažem sa predlogom zakona, ali se ne slažem sa formulacijom člana 2. Ovaj član je u Zakonodavnom odboru pretrpeo izvjesne izmene, jer nije ostalo kao što je bilo u prvobitnom prijedlogu. Ne slažem se da se strankama uskraćuje pravo žalbe u onim sporovima čija vrednost ne prelazi 6000 dinara.

Međutim, pravo žalbe je jedno od osnovnih načela našeg pravosuđa. Danas to pitanje ima još veći značaj kad pitanje zakonitosti naše najviše rukovodstvo stavlja u prvi plan. Jer, protivno stanovište mogla bi da izrabi reakcija protiv nas, a kad je inače zagarantovano, prema čl. 5 hitnost postupka, ne bi pravo na žalbu ugrožavalo interese

radničke klase, već bi negativan stav mogao više štetovati nego koristiti.

Osim toga, uskraćivanje prava žalbe je mač sa dvije oštrice koji bi mogao još kod današnjeg stanja sudskih kadrova pogoditi radničku klasu i na taj način postići protivno od onoga što se htjelo.

U svakom slučaju ne može se isključiti ni tužba na obnavljanje postupka, jer se nikako ne bi moglo dozvoliti kod današnjeg shvaćanja zakonitosti, da se uzdržava na snazi jedna presuda koja se osniva na lažnom iskazu svjedoka, na krivotvorenoj ispravi ili koja je donesena po nepravilno sastavljenom sudu itd. Zato predlažem novu redakciju člana 2 (čita):

Član 2

Radne sporove rešavaju radni sudovi. Za rešavanje radnih sporova nadležan je u prvom stepenu, bez obzira na vrednost spora, narodni sreski sud kao radni sud.

Protiv presude prvostepenog suda dozvoljena je u roku od 3 dana žalba na narodni okružni sud čija je presuda pravosnažna. Žalba se predaje prvostepenom radnom sudu pismeno ili usmeno u zapisnik.

Pretsednik: Molim drugove Mošu Pijade i ministra dr Kržišnika da se izjasne o ovom prijedlogu druga ministra Frola.

Izvestilac Moša Pijade: U ime Zakonodavnog odbora primam predlog ministra druga Frola. Mi smo prethodno diskutovali o sugestiji druga Frola, pa molim da se ovde raspravlja o formulaciji člana 2 koju je drug Frol predložio, pošto predlog za član 2 koji je dao Zakonodavni odbor povlačim.

Ministar socijalne politike dr Anton Kržišnik: Ja ostajem pri svom stanovištu koje sam izneo i u Zakonodavnom odboru i ovde.

Pretsednik: Želi li još ko da govori? (Ne javlja se niko). Onda stavljam član 2 na glasanje u redakciji koju je predložio ministar Frol. Prima li se? (Prima). Ima li ko protiv? (Nema). Prelazimo na član 3.

Sekretar Mile Peruničić (čita):

Član 3

Mesna nadležnost suda određuje se prema mestu gde se rad obavljao ili imao obavljati, ili prema mestu gde se nalazi poslovnica preduzeća, ustanove ili nadležstva, ili prema mestu zaključenja ugovora.

Pretsednik: Čuli ste član 3 po prijedlogu Zakonodavnog odbora. Ima li kakvih primjedaba ili prijedloga? Imade riječ drug Mile Peruničić.

Mile Peruničić: Saglasno novoj formulaciji člana 1 zakonskog predloga, koji smo malopre usvojili, iz člana 3 treba izostaviti reči

»ustanove i nadležstva« tako da kraj ovog člana glasi: »... poslovnica preduzeća ili prema mestu zaključenja ugovora«. (Moša Pijade: Tako je!)

Pretsednik: Prima li se član 3 sa izmjenom koju je predložio drug Mile Peruničić? (Prima). Prelazimo na član 4.

Sekretar Mile Peruničić (čita):

Član 4

Narodni sreski i okružni sudovi rešavaju radne sporove u većima od 3 člana.

Pretsednik veća prvostepenog suda je jedan od članova suda (stalni sudija), koga određuje predsednik narodnog sreskog suda za jednu godinu dana. Ostala dva člana prvostepenog suda su prisuditelji dotičnog suda.

Veće narodnog okružnog suda, koje sudi po žalbama, sastoji se od trojice stalnih sudija koje određuje predsednik narodnog okružnog suda za jednu godinu dana.

Pretsednik: Molim ima li kakvih primjedaba? Imade riječ drug Frol.

Ministar pravosuda Frane Frol: Slobodan sam, suglasno novoj formulaciji člana 2, predložiti da se u prvom stavu ispred riječi »rešavaju« umetnu riječi »kao radni sudovi«, a u drugom stavu da se izbrise riječ »vijeće« pa da se umjesto »Pretsjednik vijeća prvostepenog suda« kaže »Pretsjednik prvostepenog radnog suda«. Isto tako, u drugoj rečenici ovog stava između riječi »prvostepenog« i riječi »suda«, treba ubaciti riječ »radnom«.

Pored toga, u trećem stavu ovog člana predlažem da se umjesto: »Vijeća narodnog okružnog suda« kaže: »Narodni okružni sud,« itd., a da se u istom ovom članu izostavi riječ »stalnih« kad se govori o sudiji.

Izvestilac Moša Pijade: Ako sam dobro razumeo druga Frola, član 4 bi trebalo, posle ovih izmena i dopuna koje je on predložio, da glasi (čita):

Narodni sreski i okružni sudovi kao radni sudovi rešavaju radne sporove u većima od 3 člana.

Pretsednik prvostepenog radnog suda je jedan od članova suda (stalni sudija), koga određuje predsednik narodnog sreskog suda za jednu godinu dana. Ostala dva člana prvostepenog radnog suda su prisuditelji dotičnog suda.

Narodni okružni sud, koji sudi po žalbama, sastoji se od trojice sudija koje određuje predsednik narodnog okružnog suda za jednu godinu dana.

Ministar pravosuda Frane Frol: Da, tako je družé Pretsjedniče.

Izvestilac Moša Pijade: U ime Zakonodavnog odbora primam predložene izmene i novu redakciju člana 4, pošto ona odgovara našoj načelnoj diskusiji.

Pretsednik: Stavljam član 4 u novoj redakciji na glasanje. Prima li se? (Prima).

Prelazimo na član 5.

Sekretar Mile Peruničić (čita):

Član 5

Veće za radne sporove će po službenoj dužnosti prethodno pokušati poravnanje među strankama. Ako dode do poravnanja, sud će o tome sačiniti kratak zapisnik, koji ostaje u sudskom spisu. Prepis zapisnika sud će izdavati samo na izričit zahtev jedne ili obeju stranaka.

Postupak pred većem za radne sporove je hitan i usmen.

Tužba se može podneti pismeno ili usmeno u zapisnik kod prvostepenog suda.

Sud rešava na osnovu slobodne ocene ponudjenih, prikupljenih i provedjenih dokaza.

Sud će odbaciti predloge kojima bi se postupak bez potrebe odugovlačio.

Sud može narediti da se neki dokaz po službenoj dužnosti pribavi i provede, ukoliko smatra da je potreban radi iznalaženja materijalne istine.

Pretsednik: Čuli ste član 5 po prijedlogu Zakonodavnog odbora. Imade riječ drug dr Kržišnik, ministar socijalne politike.

Ministar socijalne politike dr Anton Kržišnik: I u ovom članu terminološki bi trebalo popraviti redakciju i mesto riječi »veća za radne sporove« koje se spominje u stavu 1 i stavu 2 zameniti terminom »radni sud«.

Ministar pravosuda Frane Frol: U stavu 3) između riječi »prvostepenog« i riječi »suda« ubaciti riječ »radnog«.

Pretsednik: Prima li se član 5 sa ovim izmjenama i dopunama? (Prima). Ima li ko protiv? (Nema). Prelazimo na član 6.

Sekretar Mile Peruničić (čita):

Član 6

Sud može po predlogu, a i po službenoj dužnosti, donositi jednu ili više privremenih naredaba u toku postupka, ako smatra da bi bez toga interesi stranaka bili ugroženi.

Prigovori i žalbe protiv privremenih naredaba rešavaju se presudom o glavnoj stvari.

Pretsednik: Čuli ste član 6. Ima li primjedaba? (Nema). Prima li se član 6 po prijedlogu Zakonodavnog odbora? (Prima).

Prelazimo na član 7.

Sekretar Mile Peruničić (čita):

Član 7

Presuda prvostepenog suda u sporu do 6000 dinara je izvršna po isteku roka od 24 časa po usmenom proglašenju odnosno po dostavi prepisa presude, koji se mora izostaloj strani dostaviti u roku od 24 časa po proglašenju.

Presuda u sporovima preko 6000 dinara je pravosnažna i izvršna u roku od 3 dana po dostavi otppravka presude, ukoliko u istom roku nije uložena žalba.

Pretsednik: Čuli ste prijedlog za član 7. Želi li ko da govori? Imade riječ drug Hebrang.

Ministar industrije Andrija Hebrang: Ja mislim da prijedlog za ovaj član ne može opstati, jer on nije u skladu sa postavkom novog člana 2 koji smo usvojili posle obrazloženja koje je dao drug Frol. Po prijedlogu druga Frola mi smo iz ovog zakona isključili uopšte vrijednost spora u pogledu prava žalbe. Prema tome, po članu 2 mogućna je žalba protiv svakoga spora bez obzira na njegovu vrijednost. Zato se ovaj član mora izmijeniti. Iz temelja izmijeniti. Inače ovako ne odgovara.

Ministar pravosuđa Frane Frol: Nema sumnje da je primjedba druga Hebranga potpuno opravdana i ja mislim da mi dosljedno moramo ostati kod toga principa da se žalba mora dozvoliti protiv svake presude. Taj smo princip usvojili kad smo prihvatili novu redakciju člana 2. Treba riješiti i pitanje koji će sud i u kom roku rješavati o žalbi.

Pretsednik: Molim da se ovom pitanju izjasni pretsjednik Zakonodavnog odbora.

Izvestilac Moša Pijade: Tačno je da smo mi članom 2, koji je predložio drug Frol, priznali pravo žalbe bez obzira na vrednost spora. Međutim, ja sada u ovom trenutku ne znam kako bismo mi to najbolje formulisali, kakva bi trebalo da bude redakcija člana 7. Zato bih ja molio da se sporazumemo o novom članu 7.

Pretsednik: Izvolite se sporazumijeti.

(Posle kraće pauze)

Izvestilac Moša Pijade: Drugovi Hebrang, Frol i ja sačinili smo novu redakciju člana 7, koji bi trebalo da glasi (čita):

Član 7

Presuda prvostepenog radnog suda izvršna je po isteku roka od tri dana po pismenom proglašenju odnosno po dostavi prepisa presude, koji se mora izostaloj strani dostaviti u roku od 24 časa po proglašenju.

Žalba na presudu prvostepenog radnog suda podnosi se u roku od tri dana po proglašenju ili po dostavi strankama, a drugostepeni radni sud dužan je žalbu rešiti najkasnije u roku od pet dana.

To je naš predlog. Kao što vidite, mi smo ovde rešili i pitanje koji će sud i u kom roku biti dužan da rešava o žalbi.

Pretsednik: Čuli ste prijedlog za novi član 7. Želi li ko da govori? (Niko). Stavljam član 7 na glasanje. Prima li se? (Prima). Član 7 primljen je u redakciji koju su predložili drug Pijade, Hebrang i Frol, tako da se o prijedlogu Zakonodavnog odbora nije imalo ni da glasa. Prelazimo na član 8.

Sekretar Mile Peruničić (čita):

Član 8

U postupku pred većima za radne sporove ne plaća se nikakva taksa.

Izvestilac Moša Pijade: I ovde treba umesto reči »većima za radne sporove« staviti »radnim sudovima«.

Pretsednik: Prima li se član 8 sa izmjenom koju je predložio drug Pijade? (Prima).

Prelazimo na član 9.

Sekretar Mile Peruničić (čita):

Član 9

Danom stupanja na snagu ovog Zakona prestaju važiti svi propisi koji su u suprotnosti sa odredbama ovog Zakona

Započete a nerešene radne sporove otpočeće i dovršiti narodni sreski sudovi nadležni po ovom Zakonu, po novoj tužbi tužioca.

Pretsednik: Ima li kakvih prijedloga za izmjene i dopune? (Nema). Stavljam član 9 na glasanje. Prima li se? (Prima). Prelazimo na član 10.

Sekretar Mile Peruničić (čita):

Član 10

Savezni Ministar pravosuda u saglasnosti sa saveznim Ministrom socijalne politike izdavaće, prema potrebi, uputstva po ovome zakonu.

Pretsednik: Ima li primjedaba? Javlja se drug Pijade.

Izvestilac Moša Pijade: Pošto se u ovom zakonu radi o rešavanju radnih sporova koji dolaze u nadležnost Ministra socijalne politike, smatram da je pravilnije da uputstva za sprovođenje i primenu ovog zakona treba on da donosi, treba on da ima inicijativu, ali, naravno, u sporazumu sa Ministrom pravosuda. Prema tome, u ovom članu trebalo bi samo izmenjati red reči, tako da ovaj član glasi:

»Savezni Ministar socijalne politike u saglasnosti sa saveznim Ministrom pravosuda izdaje po potrebi uputstva po ovom zakonu.«

Pretsednik: Prima li se prijedlog druga Pijade? (Prima).

Prelazimo na posljednji član 11.

Sekretar Mile Peruničić (čita):

Član 11

Ovaj zakon stupa na snagu kada se objavi u »Službenom listu Demokratske federativne Jugoslavije«.

Pretsednik: Prima li se ovaj član? (Prima). Ovime smo završili pretres zakonskog prijedloga u pojedinostima.

Prelazimo na konačno glasanje.

Stavljam Projekat zakona o rješavanju radnih sporova na konačno glasanje. Prima li se? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Objavljujem da je Pretsjedništvo AVNOJ-a, na svojoj sjednici od 5 jula, usvojilo Zakon o rješavanju radnih sporova.

Prelazimo na treću točku dnevnog reda, na pretres Projekta zakona o izradi štambilja, pečata i žigova.

Dajem riječ izvjestiocu Zakonodavnog odbora drugu Moši Pijade da podnese izvještaj.

Izvestilac Moša Pijade: Zakonodavni odbor, na svojoj sednici od 29 juna, usvojio je Predlog zakona o izradi štambilja, pečata i žigova koji je prvobitno bio predložio Ministar unutrašnjih poslova. Ta prvobitna formulacija zakonskog predloga došla je posle jednog raspisa Ministarstva unutrašnjih poslova kojim se stavljala pod kontrolu izrada pečata, štambilja i žigova. Povodom toga, Ministarstvo pravosuda, s punim pravom, stalo je na gladište da se to pitanje ne može rešavati ni raspisima ni uredbama vlada, već jedino zakonom. Posle toga je ovo pitanje došlo pred AVNOJ, jer je Ministarstvo unutrašnjih poslova podnelo zakonski predlog. Potreba donošenja ovog zakona bila je van spora, jer je trebalo onemogućiti zloupotrebe i falsifikate štambilja, pečata i žigova koje obavezno upotrebljavaju svi organi državne vlasti i državne uprave, državna preduzeća, zadružne i ostale javne organizacije. Ministarstvo unutrašnjih poslova insistiralo je da ono treba da

propíše pravila i za izradu i za kontrolu žigova u celoj državi, što po našem shvatanju nije baš najbolje rešenje.

Uvidajući potrebu donošenja ovog zakona, Zakonodavni odbor prihvatio je tekst koji je predložilo Ministarstvo unutrašnjih poslova DFJ. Tekst zakonskog predloga koji je Zakonodavni odbor usvojio glasi (čita):

PREDLOG ZAKONA
O IZRADI ŠTAMBILJA, PEČATA I ŽIGOVA

Član 1

Svaki akt javne vlasti mora nositi pečat vlasti koja ga je izdala. Na svim pečatima u sredini mora biti državni grb, a uokolo ispisan naziv vlasti.

Član 2

Savezno Predstavništvo vlade određuje oblik i veličinu štambilja, pečata i žigova za sve savezne vlasti i ustanove.

Pretsedništvo Zemaljske vlade propisuje oblik i veličinu štambilja, pečata i žigova narodnih vlasti i ustanova odnosno federalne jedinice.

Član 3

Štambilje, pečate i žigove za sve savezne vlasti i ustanove mogu izrađivati samo za to ovlašćeni pečatoresci. Ovlašćenje pečatorescu izdaje savezno Ministarstvo unutrašnjih poslova.

Član 4

Savezne vlasti i ustanove određuju u narudžbini broj štambilja, pečata i žigova, koji se imaju izraditi i dužni su posle njihove izrade oduzeti od pečatoresca odnosno matrice i čuvati kod sebe.

Član 5

Zemaljske vlasti izdaće propise za kontrolu izrade štambilja, pečata i žigova svojih područnih vlasti i ustanova, pridržavajući se načela iznetih u čl. 3 i 4 ovog Zakona, s tim da ovlašćenje pečatorescu izdaje Ministarstvo unutrašnjih poslova zemaljske vlade.

Član 6

Sve savezne vlasti i ustanove dužne su dostaviti saveznom Ministarstvu unutrašnjih poslova otiske originala njihovih štambilja, pečata i žigova, a vlasti i ustanove pojedinih federalnih jedinica dostaviće ove Ministarstvu unutrašnjih poslova odnosno federalne jedinice.

Član 7

Ko neovlašćeno izrađuje štambilje, pečate i žigove saveznih vlasti ili vlasti federalnih jedinica kazniće se lišenjem slobode do 5 godina.

U osobito teškim slučajevima, ili ako ovlašćeni pečatorezac izrađuje štambilje, pečate i žigove preko naručenog broja, krivac će se kazniti lišenjem slobode sa prinudnim radom do 5 godina.

Član 8

Kazne iz čl. 7 nadležni su da izriču u prvom stepenu sreski narodni sudovi.

Član 9

Savezni Ministar unutrašnjih poslova ovlašćen je da izdaje obavezna uputstva za izvršenje ovog Zakona.

Član 10

Ovaj zakon stupa na snagu danom objavljivanja u »Službenom listu Demokratske federativne Jugoslavije«.

Molim da se ovaj zakon prihvati.

Pretsednik: Imade riječ Ministar unutrašnjih poslova drug Vlada Zečević, kao predlagáč.

Ministar unutrašnjih poslova Vlada Zečević: Pitanju koje reguliše ovaj zakonski predlog, mi smo posvetili punu pažnju još prvih dana po oslobodenju. Jer, od prvih dana namećala se potreba za efikasnom kontrolom ne samo nad izradom štambilja, pečata i žigova već i nad njihovom upotrebom. Tada je to, — a da bi se sprečile svake mogućnosti za zloupotrebu, u periodu punog razmaha u formiranju nove narodne vlasti i državne uprave, — bilo moguće jedino uspešno sprovesti preko povereništava unutrašnjih poslova NKOJ-a i pojedinih zemalja koje su već bile oslobođene. U tom cilju Povereništvo unutrašnjih poslova NKOJ-a izdalo je pod br. 128 od 25 decembra 1944 godine prvi svoj raspis o načinu izrade pečata, štambilja i žigova svih vrsta koje su upotrebljavale državne ustanove, nadleštva, zatim preduzeća i javne ustanove i organizacije. Od prvog dana ovo pitanje bilo je regulisano tako da su državna nadleštva, ustanove i preduzeća mogli da izrađuju pečate samo po pismenom nalogu odgovornog rukovodioca i to samo kod onog pečatoresca koji je za ove poslove bio ovlašćen. Tim prvim svojim raspisom Povereništvo unutrašnjih poslova NKOJ-a tražilo je da mu se dostavljaju otisci svih izrađenih pečata, štambilja i žigova koji su izrađeni u Beogradu za potrebe saveznih ustanova a to isto da se čini i u federalnim jedinicama kod zemaljskih povereništava. Po tome raspisu bilo je predviđeno da se i porudžbine moraju dostavljati preko povereništava unutrašnjih poslova. Pečatoresci su bili dužni da, pošto izrade propisno poručene štambilje i pečate, predadu povereništvima sve matrice pomoću kojih su pečati i štambilji rađeni. Ali, da bi se ova praksa ujednačila, Povereništvo unutrašnjih poslova NKOJ-a predlagalo je još krajem decembra prošle godine da Nacio-

nalni komitet donese odluku o izradi i evidenciji štambilja, pečata i žigova. Međutim, drug Frol smatrao je da to treba da bude propis AVNOJ-a a ne NKOJ-a i bila je pripremljena odluka kojom bi se ovo pitanje regulisalo jednoobrazno za celu zemlju. U očekivanju da se ovo pitanje raspravi, Ministarstvo unutrašnjih poslova izradilo je 10 marta 1945 godine novi raspis koji je bio dostavljen Ministarskom savetu da se raspravi na sednici. Posle toga izrađen je ovaj zakonski projekat pri čemu je konsultovano i Ministarstvo pravosuđa i federalne jedinice.

Pošto se ovim zakonskim projektom pitanje izrade štambilja, pečata i žigova rešava jednoobrazno za celu državu, pošto se njime obezbeđuje efikasna kontrola i postiže željeni cilj, molim da se projekat prihvati.

Pretsednik: Imade riječ drug Frane Frol.

Ministar pravosuđa Frane Frol: Ovaj zakon treba da reguliše pitanje ne samo izrade štambilja, pečata i žigova, već i pitanje da otsada svaki akt organa naše narodne vlasti i uopšte organa javnih ustanova i organizacija mora nositi pečat one institucije koja ga izdaje. Zakon istodobno propisuje šta treba da sadrži svaki žig ili pečat. Mi smo ovim zakonom predvideli da će se o svim pitanjima koja zakon reguliše statati savezno odnosno zemaljska ministarstva unutrašnjih poslova.

Mislim da zakon treba prihvatiti. Ja ću glasati za.

Pretsednik: Imade riječ ministar drug Prodanović.

Ministar za Srbiju Jaša Prodanović: Ja se slažem da je zakon o kontroli izrade i upotrebe štambilja i pečata potrebno doneti, ali ja pri tome moram staviti jednu principijelnu primedbu. Naša država je uređena na principu široke federacije, na punoj samostalnosti i punom pravu svake federalne jedinice da uređuje i propisuje sebi norme za sve one stvari i potrebe koje su manje-više lokalnog, zemaljskog značaja, koje se ne tiču čitave države. O tome principu se pri izradi ovog zakona nije izgleda vodilo računa. Jer, koliko sam ja uvideo, ovaj kratak zakon naređuje šta će i kako će u pogledu pečata, štambilja i žigova postupati zemaljska ministarstva unutrašnjih poslova. A to je, mislim, nepravilno, to je u suprotnosti sa principom federacije. Ja mislim da mi to ovde ne samo treba, nego i moramo popraviti.

Pretsednik: Ima riječ Marko Vujačić.

Marko Vujačić: Ja se u potpunosti slažem sa drugom Jašom i mislim da je njegovo gledište potpuno opravdano. Ja ne razumem zašto Savezna vlada, pa i mi ovde, treba da se mešamo u to kako će pojedine federalne vlade rešavati pitanje izrade pečata, štambilja i kontrole njihove upotrebe. Mislim da bi trebalo primiti sugestije starog parlamentarca druga Jaše Prodanovića.

Pretsednik: Imade riječ drug Moša Pijade.

Moša Pijade: I ja prihvatam sugestiju druga Jaše Prodanovića i predlažem da izmene u tom smislu izvršimo u toku diskusije u pojedinostima. U ovom pogledu ja sam se već bio ogradio, ali nisam u Zakonodavnom odboru dobio većinu.

Pretsednik: Pošto je ovime diskusija u načelu završena stavljam Prijedlog zakona o izradi štambilja, pečata i žigova na glasanje u načelu s tim da će se princip federativnog uređenja naše zemlje provesti kroz zakonski tekst u toku diskusije u pojedinostima. Prima li se zakonski prijedlog u načelu sa ovom napomenom? (Prima). Prelazimo na pretres u pojedinostima. Molim druga sekretara da pročita naslov i član 1 zakonskog prijedloga.

Sekretar Mile Peruničić čita naslov i član 1 po predlogu Zakonodavnog odbora. (Vidi str. 413).

Pretsednik: Čuli ste naslov i član 1. Ima li kakvih prijedloga za izmjene i dopune? Ima riječ drug ministar Zečević.

Ministar unutrašnjih poslova Vlada Zečević: Predlažem da se druga rečenica člana 1 dopuni time što bi se posle reči »pečatima« umetnule reči »saveznih i zemaljskih vlasti i ustanova« tako da se ova stvar precizira.

Pretsednik: Prima li se član 1 sa ovom dopunom? (Prima se). Prelazimo na član 2.

Sekretar Mile Peruničić čita član 2 po predlogu Zakonodavnog odbora.

Pretsednik: Ima li primjedaba na član 2? Za riječ se javlja drug Prodanović.

Ministar za Srbiju Jaša Prodanović: U smislu onoga što sam rekao mislim da bi druga alineja ovoga člana trebalo potpuno da otpadne, jer se tu govori o stvarima za koje su nadležne federalne vlade.

Izvestilac Moša Pijade: Slažem se sa predlogom druga Prodanovića.

Pretsednik: Prima li se član 2 sa izmjenom koja je ovdje predložena? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Prelazimo na član 3.

Sekretar Mile Peruničić čita član 3 po predlogu Zakonodavnog odbora.

Pretsednik: Ima li primjedaba ili kakvih prijedloga? (Nema). Prima li se član 3 po predlogu Zakonodavnog odbora? (Prima). Prelazimo na član 4.

Sekretar Mile Peruničić čita član 4 po predlogu Zakonodavnog odbora.

Pretsednik: Stavljam član 4 na glasanje? Prima li se? (Prima). Idemo dalje.

Sekretar Mile Peruničić čita član 5 po predlogu Zakonodavnog odbora.

Pretsednik: Prima li se član 5? (Prima! — *Moša Pijade:* Molim za reč). Imade riječ drug Pijade.

Izvestilac Moša Pijade: U smislu zaključaka načelne debate o ovom zakonskom predlogu, predlažem da se član 5 u potpunosti izostavi, jer se tu radi o pitanjima koja treba da regulišu zemaljske vlade. (*Ministar za Srbiju Jaša Prodanović:* Tako je!) Prema tome, idući članovi, ako se ovaj predlog usvoji, promeniće numeraciju za jedan manje.

Pretsednik: Prima li se ovaj prijedlog izvjestioca Zakonodavnog odbora druga Pijade? (Prima). Objavljujem da je Pretsjedništvo jednoglasno odlučilo da se član 5 zakonskog prijedloga kakav je izišao iz Zakonodavnog odbora briše. Prelazimo na slijedeći član zakonskog prijedloga koji je ranije bio 6 a po novoj numeraciji biće član 5. Molim druga sekretara da ga pročita.

Sekretar Mile Peruničić čita član 6 po predlogu Zakonodavnog odbora, koji postaje član 5.

Pretsednik: Ima li primjedaba ili kakvih prijedloga za izmjene ovog novog člana 5? Riječ ima drug Pijade.

Izvestilac Moša Pijade: Predlažem da se iz ovog člana posle reči »žigove« umesto zapete stavi tačka, a sve ostalo briše do kraja člana u smislu predloga druga Prodanovića.

Pretsednik: Prima li se ovako skraćen novi član 5? (Prima). Prelazimo na novi član 6.

Sekretar Mile Peruničić čita član 7 po predlogu Zakonodavnog odbora koji postaje član 6.

Pretsednik: Ima li kakvih primjedaba? Ima riječ Frane Frol.

Ministar pravosuđa Frane Frol: Predlažem da se umjesto »saveznih vlasti« kaže »državnih vlasti i ustanova« s tim da se dalje riječi »ili vlasti federalnih jedinica« brišu. To je u skladu sa već naprijed izvršenim izmjenama u zakonskom tekstu.

Pretsednik: Prima li se ovako izmijenjen novi član 6? (Prima).

Sekretar Mile Peruničić čita član 8 po predlogu Zakonodavnog odbora koji je postao član 7.

(Potom je Pretsedništvo AVNOJ-a usvojilo, jednoglasno i bez izmena, članove 8, 9 i 10 po predlogu Zakonodavnog odbora koji su postali član 7, 8 i 9).

Pretsednik: Ovime smo završili diskusiju u pojedinostima. Stavljam Prijedlog zakona o izradi štambilja, pečata i žigova na konačno glasanje. Prima li se? (Prima). Ima li ko protiv? (Nema). Objavljujem

da je Zakon o izradi štambilja, pečata i žigova jednoglasno usvojen u Pretsjedništvu AVNOJ-a.

Prelazimo na četvrtu i posljednju tačku dnevnoga reda, na pretres Prijedloga zakona o vrstama kazni. Dajem riječ izvjestiocu Zakonodavnog odbora.

Izvestilac Moša Pijade: Drugovi, Predlog zakona o vrstama kazni koji je Pretsedništvu AVNOJ-a dostavio Ministar pravosuda (na umnoženim primercima pogrešno stoji da je ovaj zakon predložio Ministarski savet, što ovime ispravljam), Zakonodavni odbor pretresao je na svojoj sednici od 29 juna i u tekstu projekta izvršio izvesne izmene i dopune, tako da redakcija koju smo usvojili glasi (čita):

PREDLOG ZAKONA O VRSTAMA KAZNI

Član 1

Kazne koje će izricati građanski i vojni sudovi jesu:

- 1) novčana kazna;
- 2) prinudni rad bez lišenja slobode;
- 3) izgon iz mesta prebivanja;
- 4) gubitak političkih i pojedinih građanskih prava;
- 5) gubitak prava na javnu službu;
- 6) gubitak prava na vršenje profesija;
- 7) gubitak ili sniženje čina ili zvanja;
- 8) lišenje slobode;
- 9) konfiskacija imovine;
- 10) lišenje slobode s prinudnim radom;
- 11) gubitak državljanstva;
- 12) smrt.

Član 2

Sve kazne pomenute u članu 1 mogu se izricati kao glavne kazne, a oduzimanje političkih i pojedinih građanskih prava, gubitak državljanstva, gubitak prava na javnu službu, zabrana bavljenja određenom delatnošću ili zanatom, konfiskacija imovine i novčana kazna mogu se izricati i kao sporedne kazne i to bilo jedna ili više tih kazni zajedno.

Član 3

Smrtna kazna izvršuje se streljanjem ili vešanjem.

Član 4

1) Novčana kazna ne može biti manje od pedeset dinara. U slučaju nenaplativosti novčane kazne ista se može zameniti samo kaznom prinudnog rada bez lišenja slobode računajući 50 dinara za jedan dan prinudnog rada.

2) Prinudni rad bez lišenja slobode ne može biti kraći od jednog dana niti duži od dve godine.

3) Lišenje slobode ne može biti kraće od tri dana niti duže od pet godina.

4) Lišenje slobode s prinudnim radom ne može biti kraće od šest meseca ni duže od dvadeset godina.

Član 5

1) Gubitak političkih i pojedinih građanskih prava sastoji se u lišavanju:

a) aktivnog i pasivnog izbornog prava;

b) prava zauzimanja izbornih funkcija u društvenim organizacijama;

v) prava zauzimanja neke državne ili ma koje javne službe ili zvanja;

g) prava nošenja počasnih zvanja i odličja i drugih javnih počasti;

d) roditeljskih prava;

đ) prava na penziju i pomoći iz socijalnog osiguranja.

2) Gubitak prava može se izreći za sva navedena prava zajedno ili za pojedina među njima.

3) Gubitak političkih prava izriče se za dela protiv otadžbine i protiv poretka, za krivična dela izvršena u zvaničnoj dužnosti, kao i za dela izvršena iz koristoljublja.

4) Lišenje roditeljskih prava može se izreći samo ako sud utvrdi da je osuđeni zloupotrebio to pravo.

5) Pravo na penziju i pomoći iz socijalnog osiguranja može se oduzeti samo za zločin protiv otadžbine ili za nečasno delo pri osuđi na lišenje slobode s prinudnim radom preko 3 godine.

6) Gubitak prava na vršenje profesije izriče se kod zločina protiv otadžbine i protiv poretka u državi ako sud smatra da težina krivičnog dela naročito traži ovu meru socijalne zaštite, kao i u slučajevima nečasnih dela kada je osuđeni izvršio težu zloupotrebu svoje profesije.

7) Gubitak političkih i pojedinih građanskih prava ne može se izreći na rok duži od pet godina.

8) Ako se gubitak političkih i pojedinih građanskih prava izriče kao sporedna kazna uz kaznu lišenja slobode, on traje za sve vreme izdržavanja kazne lišenja slobode i onoliko vremena posle toga na koliko je vremena gubitka tih prava glasila presuda.

Član 6

1) Trajno oduzimanje političkih i pojedinih građanskih prava može se izreći isključivo pri osudama na smrt.

2) Uz kaznu prinudnog rada bez lišenja slobode, lišenja slobode i lišenja slobode sa prinudnim radom mogu se kao sporedne vremene kazne izreći izgon iz mesta prebivanja, gubitak političkih i pojedinih građanskih prava, gubitak prava na javnu službu, gubitak prava na vršenje profesije, gubitak ili sniženje čina ili zvanja, konfiskacija imovine i gubitak državljanstva i to ako je glavna kazna duža od jedne godine.

Član 7

1) Gubitak državljanstva izriće se samo u izričito zakonom predviđenim slučajevima. Gubitak državljanstva povlači za sobom zabranu povratka u zemlju za osuđenika i njegovu užu porodicu koja se s njime nalazi u inostranstvu.

2) Izgon iz mesta prebivanja može se izreći u mesto rođenja ili u neko drugo mesto kao prinudni boravak i može trajati od mesec dana do najviše pet godina.

Član 8

Ako sud nađe da stepen opasnosti osuđenoga ne traži obavezno njegovu izolaciju ili njegovu obavezno vršenje prinudnog rada, može ga osuditi uslovno.

U tim slučajevima sud odlučuje da se presuda ne izvrši ako u toku određenog roka osuđeni ne izvrši novo delo, ne manje teško od dela za koje je bio uslovno osuđen. Ovaj rok ne može biti manji od jedne godine ni veći od tri godine.

Ako osuđeni izvrši novo krivično delo u roku njegove uslovne kazne, sud može uslovno izrečenu kaznu pridružiti delimično ili u celini kazni izrečenoj za novo delo, ili će primeniti samo kaznu izrečenu za novo delo.

Član 9

Gubitak političkih i pojedinih građanskih prava ne može biti spojen sa uslovnom osudom.

Član 10

1) Gde je do sada bila predviđena ili izrečena kazna robije ili strogog zatvora, ima se pod tim kaznama podrazumevati kazna lišenja slobode sa prinudnim radom.

2) Gde je izrečena kazna večite robije, ima se podrazumevati kazna lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od 20 godina.

3) Gde je do sada bila predviđena kazna prinudnog rada, sudovi će izricati ili kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom ili kaznu prinudnog rada bez lišenja slobode.

4) U slučajevima gde je već izrečena kazna prinudnog rada, sudovi će, po prethodnom saslušanju Javnog tužioca, odlučiti da li se pod tom

kaznom ima podrazumevati kazna lišenja slobode sa prinudnim radom, ili kazna prinudnog rada bez lišenja slobode.

5) Odluku o prethodnom stavu donosiće sud koji je kaznu izrekao u prvom stepenu, a protiv odluke toga suda dopuštena je žalba na viši sud, čija je odluka pravosnažna.

6) Gde je predviđena ili izrečena kazna zatvora ima se podrazumevati kazna lišenja slobode bez prinudnog rada.

7) Gde je dosad izrečena kazna nacionalne časti smatra se da je izrečena kazna gubitka političkih prava, a sud će po prethodnom saslušanju Javnog tužioca odlučiti kojih će pojedinih građanskih prava osuđeni biti lišen.

Član 11

Ovaj zakon stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu Demokratske federativne Jugoslavije«.

To je tekst zakonskog predloga koji je Zakonodavni odbor usvojio. Pošto će o ovom zakonskom predlogu dati obrazloženje drug Frol, meni nije ništa drugo ostalo do da vas molim da ga prihvatite.

Pretsednik: Dajem riječ drugu Ministru pravosuđa koji će kao predlagач dati obrazloženje o potrebi donošenja i značaju ovog zakona.

Ministar pravosuđa Frane Frol: Drugovi, Odlukom AVNOJ-a br. 132 od 3 veljače 1945. ukinuti su pravni propisi doneseni prije 6. travnja 1941., pa prema tome ukinut je i krivični zakon stare Jugoslavije. Stoga proizlazi da se više ne možemo oslanjati u pogledu vrsta kazni na stari jugoslavenski krivični zakon, koji je propisivao i kazne koje su sada zastarjele i za naše prilike neupotrebljive.

U našim novim zakonima nije se radilo po jednom planu, pa je nastala potpuna pometnja u odnosu na vrste kazni. Izricane su kazne predviđene u starom jugoslavenskom krivičnom zakonu, a kao nova kazna predviđena je kazna prinudnog rada, no nepotpuno jer se ne vidi da li je ta kazna vezana za lišenje slobode ili nije. Zbog toga nastaje potreba da se donese zakon o vrstama kazni, koje bi mogli izricati redovni narodni sudovi.

Prijedlog zakona koji je predložilo Ministarstvo pravosuđa predviđa sljedeće kazne: smrtnu kaznu, lišenje slobode sa prinudnim radom, lišenje slobode, prinudni rad bez lišenja slobode, trajno ili vremenito oduzimanje političkih i pojedinih građanskih prava, trajni ili vremeniti gubitak javne službe, trajnu ili vremenitu zabranu bavljenja određenom djelatnošću ili zanatom, potpunu ili djelomičnu konfiskaciju imovine i novčanu kaznu. Zakonodavni odbor unio je još i kaznu izгона iz mjesta prebivanja i kaznu gubitka državljanstva.

Smrtna kazna u doba stvaranja izgradnje naše zemlje, ne može se mimoći, te je nju potrebno predvidjeti kao najtežu vrstu kazne. Ova

'kazna se izvršuje vješanjem ili strijeljanjem, a na koji od ova dva načina će se izvršiti zavisi od odluke suda, koji će procijenivši motive izvršenog krivičnog djela, narediti izvršenje kazne vješanjem u težim slučajevima kada je djelo poteklo iz nečasnih pobuda.

Lišenje slobode sa prinudnim radom je teška kazna, koja bi odgovarala kazni robjice i strogog zatvora. Ova kazna obuhvaća i lišenje slobode i prinudni rad, a izvršivala bi se na jednom skupnom mjestu (kazniona ili logor). Smatramo da, obzirom na odgojni karakter kazne, bolje odgovara naziv lišenja slobode sa prinudnim radom nego robjica ili strogi zatvor.

U pogledu minimuma i maksimuma ove kazne predviđeno je u članu 4. da ona ne može biti kraća od šest mjeseci niti duža od dvadeset godina. Poslije smrtne kazne ovo bi bila najteža kazna i izričala bi se protiv učinioca teških krivičnih djela. Otuda minimum te kazne predviđen je šest mjeseci, jer se smatra da kod teškog krivičnog djela kazna ne može biti manja. Što se tiče maksimuma ove kazne mišljenja smo da ta kazna ne može biti duža od dvadeset godina, jer to je dovoljno vrijeme da se krivac preodgoji. Vječito lišenje slobode nije predviđeno zbog toga što, ako se pretpostavlja da se krivac ne može preodgojiti a krivično djelo je teško, onda treba izreći smrtnu kaznu, a ako ima nade da se krivac preodgoji, onda se to može izvršiti u roku od dvadeset godina.

Lišenje slobode je kazna koja bi odgovarala prijašnjoj kazni zatvora. Ona bi se izričala u onim slučajevima gdje je krivac tako slab da ne bi mogao raditi.

Razlika između minimuma i maksimuma ove kazne omogućava da se krivac kazni prema težini djela, imajući uvijek u vidu da se ova kazna iznimno primjenjuje, tj. kada osuđenik nije sposoban za rad.

Prinudni rad bez lišenja slobode je nova kazna koja do sada nije bila predviđena ni u starim zakonima Jugoslavije niti u novom našem zakonodavstvu. Smatramo da bi ova kazna naročito dobro odgovarala našim prilikama kada nemamo kaznenih zavoda niti skupnih zatvora. Ova kazna bi se izvršivala na taj način da bi osuđenik morao raditi poslove koji mu se odrede, dok bi ono vrijeme koje ne bi provodio na radu proveo u slobodi. Razlika na težak i lakši prinudni rad nije učinjena u nacrtu zakona, jer smatramo da će stručnjaci-liječnici u svakom pojedinom slučaju odlučiti da li je krivac sposoban za teži ili samo za lakši prinudni rad.

Ova kazna bi se izričala za lakša krivična djela, te je zbog toga i predviđeno da ona može trajati najviše dvije godine.

Trajno ili vremenito oduzimanje političkih i pojedinih građanskih prava obuhvaća oduzimanje izbornog prava, prava zauzimanja dužnosti u društvenim organizacijama, prava zauzimanja određenih državnih dužnosti, prava nositi počasna zvanja, roditeljska prava i prava na mirovinu. Osuđenome se mogu oduzeti kako sva gore navedena prava

tako i polovica od njih, a koja će se oduzeti to zavisi od nahodenja suda prema vrsti i težini krivičnog djela koja je učinjeno.

Ova kazna prema nacrtu zakona može se izreći samostalno, a može biti izrečena i kao sporedna kazna. U kojim će slučajevima ova kazna biti izrečena kao glavna kazna, to opet zavisi od nahodenja suda, koje će se bazirati na vrsti krivičnog djela. Kao samostalna kazna gubitak političkih i građanskih prava predviđena je već u zakonima o zaštiti nacionalne časti pojedinih naroda, no svakako da će se ova kazna najčešće izricati kao sporedna kazna.

Rekli smo već da od vrste krivičnog djela zavisi da li će sud izreći gubitak pojedinog građanskog prava ili svih političkih i građanskih prava. Na jednom primjeru možda će to biti jasnije. Ako je otac tukao dijete i nanio mu povrede tijela onda će sud moći, osim kazne koja je predviđena za djelo tjelesne povrede, izreći i kaznu oduzimanja roditeljskih prava, a on će to uraditi u tom slučaju ako se takav otac tokom vršenja roditeljskog prava pokazao prema djetetu mučitelj.

Oduzimanje političkih i drugih građanskih prava može biti trajno i vremenski ograničeno. U zakonu je predviđeno kada se mora izreći trajan gubitak političkih i građanskih prava i kada se mora izreći vremeniti gubitak ovih prava, ali to ne znači da sudovi ne mogu i u drugim slučajevima izreći ovu kaznu. Smatramo da je bilo potrebno u zakonu predvidjeti kada sud mora izreći ovu kaznu, ostavljajući sudu na ocjenu da je on primijeni u svakom slučaju kada to bude potreba zahtijevala.

Gubitak javne službe je kazna koja je bila poznata i starom jugoslavenskom zakonodavstvu i koju treba zadržati i danas, naročito s obzirom na današnje prilike. Prije je bilo predviđeno da gubitak službe može biti samo trajan, no s obzirom na odgojni karakter kazne uopće, smatramo da gubitak službe može biti i vremenski određen. Stojimo na stanovištu da se krivac može popraviti u tolikoj mjeri da može postati dostojan javne službe iako je prije izvršio krivično djelo baš protiv te službe.

Zabrana bavljenja određenom djelatnošću ili zanatom je nova kazna, ali potrebna, jer bi se ona izricala uvijek kad je krivično djelo vezano sa zloupotrebom zvanja ili zanata osudene osobe, te stoga sud smatra da bi bilo opasno kad bi osuđeni nastavio tu djelatnost odnosno zanat.

Kada će sud izreći trajan a kada vremeniti gubitak obavljanja određene djelatnosti ili zanata zavisi od težine krivičnog djela u vezi sa zloupotrebom zvanja odnosno zanata. Svakako bi trebalo ići za tim da se trajno oduzimanje prava na obavljanje određene djelatnosti ili zanata ograniči na vrlo mali broj krivičnih djela i na vrlo teška krivična djela. Napominjemo da je u Sovjetskom Savezu ova kazna predviđena samo kao vremenita, što znači da ne postoji trajna zabrana

obavljanja određene djelatnosti ili zanata. U nacrtu zakona ovu kaznu nismo vezali kao sporednu kaznu za krivična djela koja povlače kaznu određenu po godinama trajanja lišenja slobode, jer to nije potrebno kada se ima u vidu u kojim se slučajevima ova kazna ima izreći.

Konfiskacija imovine je kazna koju svakako moramo uvesti, jer je novo zakonodavstvo već usvojilo. To je jedna kazna vrlo korisna i najčešće postizava svrhu. Konfiskacija imovine može biti potpuna i onda ona obuhvaća uzimanje cjelokupne imovine osuđenika, sa iznimkom predmeta neophodno potrebnih za vođenje kućanstva osuđenoga i njegove porodice, a može biti i djelomična konfiskacija koja se sastoji u uzimanju jednog dijela imovine koji je sudskom presudom određen. U Sovjetskom Savezu postoji i specijalna konfiskacija koja se sastoji u uzimanju određenih predmeta iz imovine osuđene osobe, no smatramo da ovu konfiskaciju nije potrebno predvideti u zakonu pošto se ona dade podvesti pod djelomičnu konfiskaciju. Polazimo od pretpostavke da će sud prilikom izricanja ove kazne moći i na temelju propisa o djelomičnoj konfiskaciji izreći da se uzmu određeni predmeti.

Novčana kazna bila je poznata i u zakonodavstvu stare Jugoslavije, a spominje se i u novom zakonodavstvu. Smatramo da nema razloga da se ova kazna ne predvidi.

U nacrtu zakona predviđena je samo najmanja mjera ove kazne, dok najveća mjera nije namjerno predviđena, jer se za sada ne može odrediti koja bi novčana kazna u dinarima mogla odgovarati privrednoj moći materijalno najjačih.

U nacrtu zakona predviđeno je da se novčana kazna može zamijeniti kaznom prinudnog rada bez lišenja slobode, no samo u tom slučaju ako se ona ne može naplatiti. Obratan slučaj, da se kazna lišenja slobode ili kazna prinudnog rada zamjenjuje u novčanu kaznu, nije predviđen, jer bi to bilo protivno tekovinama borbe, budući da bi se na taj način bogatiji slojevi mogli izvlačiti od izvršenja kazne, ako imaju novaca.

Kazne oduzimanja političkih i pojedinih građanskih prava, gubitka javne službe, zabrane bavljenja određenom djelatnošću i zanatom, konfiskacije imovine i novčane kazne mogu se izricati i kao glavne kazne i kao sporedne kazne.

Obzirom na propise stare Jugoslavije, postoji bojazan da sudovi ne bi prilikom izricanja kazni, ublažavali kaznu tako da bi išli ispod minimuma u zakonu predviđene kazne ili određivali lakšu vrstu kazni. Zbog toga je u članu 8. nacрта rečeno da sudovi mogu izricati samo onu kaznu koja je u zakonu predviđena i da ne mogu izricati niti blažu kaznu niti drugu vrstu kazne, niti veću kaznu, niti težu vrstu kazne nego što je u zakonu predviđena.

Obzirom da je u novom zakonodavstvu nastala izvjesna po-
metnja u pogledu vrste kazni i s obzirom da su sudovi izricali kazne

koje ovim nacrtom nisu predviđene, nastaje potreba da se regulira pitanje kako će se smatrati kazne koje su već u zakonu predviđene i kako će se izvršivati presude po kojima je izrečena neka kazna koja u ovom nacrtu nije predviđena.

Što se tiče robije i strogog zatvora, smatramo da ta kazna odgovara lišenju slobode sa prinudnim radom, te se ove kazne imaju zamijeniti kaznom lišenja slobode sa prinudnim radom bilo ondje gdje su u zakonu predviđene, bilo gdje su u presudama izrečene. Isto tako smatramo da se kazna zatvora ima zamijeniti kaznom lišenja slobode. Tu bi se samo ustvari promijenio naziv.

Što se tiče kazne prinudnog rada, koja je predviđena u novom zakonodavstvu, nije potpuno jasno da li se pod tom kaznom imala smatrati ona teža kazna prinudnog rada koja je spojena sa lišenjem slobode ili samo kazna prinudnog rada bez lišenja slobode. Prema nekim zakonskim propisima s obzirom na težinu djela izgleda da se mislilo na prinudni rad sa lišenjem slobode, dok se u drugim slučajevima po svoj prilici mislilo na kaznu prinudnog rada bez lišenja slobode. U pogledu ove kazne u nacrtu su predviđene dvije varijante. Po prvoj varijanti kazna prinudnog rada zamijenila bi se kaznom lišenja slobode sa prinudnim radom, dok bi po drugoj varijanti sudovi mogli izricati ili kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom ili kaznu prinudnog rada bez lišenja slobode. U slučajevima gdje je već izrečena kazna prinudnog rada, sudovi bi imali odlučiti, po prethodnom saslušanju javnog tužioca, da li se pod izrečenom kaznom prinudnog rada ima smatrati kazna lišenja slobode sa prinudnim radom ili kazna prinudnog rada bez lišenja slobode. Smatramo da je ova druga varijanta pravilnija i pravednija.

Na osnovu svega što sam ovdje izložio, molim da se zakonski prijedlog usvoji.

Pretsednik: Želi li ko da govori u načelu o ovom zakonskom prijedlogu? (Ne javlja se niko). Stavljam zakonski prijedlog na glasanje u načelu. Prima li se? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Objavljujem da je Prijedlog zakona o vrstama kazni u načelu jednoglasno usvojen. Prelazimo na pretres u pojedinostima. Molim druga Sekretara da pročita naslov i član 1 zakonskog projekta po prijedlogu Zakonodavnog odbora.

Sekretar Mile Peruničić čita naslov i član 1 po predlogu Zakonodavnog odbora. (Videti str. 418).

Pretsednik: Otvaram pretres u pojedinostima. Raspravljaje se o naslovu i članu 1. Ima riječ drug ministar Frol.

Ministar pravosuda Frane Frol: U prijedlogu koji sam dostavio AVNOJ-u na ozakonjenje nije bila predviđena i kazna gubitka državljanstva. Međutim, Zakonodavni odbor stao je na gladište da tu kaznu treba predvidjeti s tim da se ona izriče samo u slučajevima koji su za-

konom predviđeni. U Zakonodavnom odboru diskutovalo se i o tome, te je i usvojeno, da gubitak državljanstva povlači za sobom izgon iz zemlje ili zabranu povratka u zemlju za osuđenoga i njegovu užu porodicu. Bilo je čak prijedloga da ovaj zakon predvidi kao posebnu vrstu i kaznu gubitka nacionalne časti, koja bi se izricala za djela izdajstva otadžbine, ratnih zločina i za djela koja povlače gubitak državljanstva. Međutim, većina u Zakonodavnom odboru nije stala na to stanovište, tako da su u prijedlog Ministarstva pravosuđa, kao što sam već napomenuo, unesene samo dvije nove vrste kazni, i to: gubitak državljanstva i izgon iz mjesta prebivanja, koja se može izricati samo u ograničenom vremenu od mjesec dana do najviše pet godina, a protjerivanje se može vršiti samo u mjesto rođenja ili izuzetno u neko drugo mjesto gdje se određuje prinudni boravak.

Kao što vidite, Zakonodavni odbor je, unoseći ove dvije nove vrste kazne, znatno izmijenio prvobitni prijedlog. Sa svim izmjenama i dopunama koje je učinio Zakonodavni odbor ja sam se kao predlagач složio, pa molim da se ovaj član usvoji kako ga Zakonodavni odbor predlaže.

Pretsednik: Imade riječ ministar drug Prodanović.

Ministar za Srbiju Jaša Prodanović: Ja sam već glasao u načelu za ovaj zakonski predlog, ali smatram da bi izvesne formulacije u njemu trebalo popraviti. Naši zakoni moraju biti potpuno jasni i nedvosmisleni, u njima se mora konzekventno sprovesti, pored jasnoće, i ujednačenost terminologije. Pored toga sve one formulacije koje se tiču gubitka političkih i građanskih prava moraju se što više ograničavati, što jače naglašavati ono što sud sme činiti, jer mi moramo onemogućiti svaku proizvoljnost u primeni naših zakona. Mi se, gospodo i drugovi, moramo uporno boriti za strogo poštovanje naših zakona, moramo svaku samovoljnost organa vlasti suzbijati i tražiti da svako u ovoj zemlji radi samo po pisanim zakonima. To je imperativ, to je naš politički uslov, to je naš dug prema našim narodima, to je program Jedinistvenog narodnog fronta koji smo mi svečano potpisali. Ja molim da se o tome ovde vodi računa i da se sve što nije neophodno i što stvara mogućnost za proizvoljna tumačenja izostavi. U pogledu ovog člana, smatrao sam da kaznu gubitka državljanstva nije trebalo unositi, ali izgleda, kako mi je objasnio ministar Frol, to je bilo potrebno zbog drugih zakona koji tu kaznu već predviđaju. Za to ja dajem svoju saglasnost i glasaću i za ovaj član.

Pretsednik: Imade riječ Moša Pijade.

Izvestilac Moša Pijade: Predlažem da tačka 6 ovog člana glasi: »6) zabrana bavljenja određenom delatnošću i zanatom;« umesto »gubitak prava na vršenje profesije«, jer se ova formulacija provlači u daljem tekstu zakonskog predloga.

Pretsednik: Pošto drugih primjedaba nema i pošto se više niko ne javlja za riječ, stavljam naslov i član 1 na glasanje po prijedlogu Zakonodavnog odbora i izmjenom koju je predložio drug Pijade. Prima li se? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Prelazimo na član 2.

Sekretar Mile Peruničić čita član 2 po predlogu Zakonodavnog odbora.

Pretsednik: Ima li primjedaba na pročitani član 2? (Nema). Stavljam član 2 na glasanje. Prima li se? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema).

Sekretar Mile Peruničić čita član 3 po predlogu Zakonodavnog odbora.

Pretsednik: Ima li kakvih prijedloga za izmjenu ili dopunu? (Nema). Prima li se član 3 po prijedlogu Zakonodavnog odbora? (Prima).

Sekretar Mile Peruničić čita član 4 po predlogu Zakonodavnog odbora.

Pretsednik: Ima li prijedloga za izmjenu i dopunu? Javlja se drug Vujačić.

Marko Vujačić: Predlažem da se pri kraju prvog stava izmeni red reči i da se »50 dinara za« prebaci na kraj ove rečenice.

Pretsednik: Prima li se ova izmjena? (Prima). Stavljam član 4 sa izmjenom koju je predložio drug Vujačić na glasanje. Prima li se? (Prima). Prelazimo na član 5.

Sekretar Mile Peruničić čita član 5 po predlogu Zakonodavnog odbora.

Pretsednik: Ministar Frol predlaže amandman uz član 5. Molim druga ministra da saopšti svoj amandman.

Ministar pravosuđa Frane Frol: U suglasnosti sa predsjednikom Zakonodavnog odbora drugom Mošom Pijade predlažem da se u članu 5 zakonskog projekta točke 3, 4, 5 i 6 brišu, a da nova točka 3 glasi:

»3) Kazna gubitka političkih prava, lišenja roditeljskih prava, gubitka prava na penziju i socijalno osiguranje, zabrana bavljenja određenom djelatnošću ili zanatom može se izreći samo u slučajevima izričito predviđenim u zakonima.«

Točka 7 zakonskog teksta po redakciji Zakonodavnog odbora postaje točka 4 u kojoj se umjesto riječi »pet« stavlja »deset«.

Točka 8 po redakciji Zakonodavnog odbora postaje točka 5.

Ovaj amandman predlažemo da bismo postigli što veću jasnoću formulacije i ograničili izricanje predviđenih kazni samo u slučajevima kad je to izričito zakonima predviđeno. (*Ministar za Srbiju Jaša Prodanović:* Ja to pozdravljam.)

Pretsednik: Prima li se amandman druga ministra Frola? (Prima). Onda ćemo o članu 5 glasati u redakciji Zakonodavnog odbora sa

izmjenama i dopunama koje sadrži amandman. Prima li se član 5 sa svim izmjenama i dopunama? (Prima). Objavljujem da je član 5 primljen.

Sekretar Mile Peruničić čita član 6 po predlogu Zakonodavnog odbora.

Pretsednik: Ima li kakvih prijedloga za izmjenju i dopunu? (Nema, Objavljujem da je član 6 primljen.

(Za ovim je Pretsedništvo AVNOJ-a, glasajući posebno o svakom članu, usvojilo članove 7, 8 i 9 prema predlogu Zakonodavnog odbora.)

Pretsednik: Prelazimo na član 10. Prvo ćemo pročitati prijedlog Zakonodavnog odbora, a potom ćemo saslušati amandman koji uz ovaj član predlaže Ministar pravosuda drug Frol.

Sekretar Mile Peruničić čita član 10 po predlogu Zakonodavnog odbora.

Pretsednik: Molim druga Frola da saopšti amandman koji je prijavio.

Ministar pravosuda Frane Frol: U suglasnosti sa Zakonodavnim odborom predlažem slijedeći amandman za član 10 i novi član 11:

Točku 3 brisati tako da točka 4 postaje točka 3 s tim da se u prvom redu briše riječ »već« a iza riječi »prinudnim radom«, upišu riječi »kazna lišenja slobode«.

Točka 5 postaje točka 4 a točka 5 dobija novu redakciju koja glasi:

»5) U slučajevima gdje je izrečena kazna lakog prinudnog rada, smatraće se da je izrečena kazna prinudnog rada bez lišenja slobode, a u slučajevima gdje je izrečena kazna teškog prinudnog rada, smatraće se da je izrečena kazna lišenja slobode sa prinudnim radom.«

Točka 7) po prijedlogu i u redakciji Zakonodavnog odbora se briše i zamjenjuje novom, koja glasi:

»7) Gdje je do sada u Zakonu predviđena ili izrečena kazna »gubitak građanske časti« ima se podrazumijevati gubitak političkih i pojedinih građanskih prava u smislu ovog Zakona.«

Amandman za nov član 11 glasi:

»Član 11

Ukoliko u pojedinim saveznm zemljama postoje sudovi za suđenje zločina i prestupa protiv nacionalne časti, oni izuzetno od ovog zakona izriču presude po zakonima na osnovu kojih su ti sudovi obrazovani.«

Ove izmjene predložili smo zbog toga da bismo konkretizovali odredbe člana 10.

Novim članom 11 želi se, pošto već u Zakonodavnom odboru nije prihvaćeno da se kazna gubitka nacionalne časti unosi u sistem kazni

koje predviđa ovaj zakon, ta se kazna može izricati samo tamo gdje postoje sudovi za suđenje zločina i prestupa protiv nacionalne časti koji su privremenog karaktera i koji još u nekim federalnim jedinicama postoje.

Pošto se ovim amandmanima poboljšava zakonski prijedlog, molim da se usvoji.

Izvestilac Moša Pijade: Ja se u svemu pridružujem mišljenju druga ministra Frola i u ime Zakonodavnog odbora molim da se predložene izmene i dopune prihvate.

Pretsednik: Pošto se više niko ne javlja za riječ, stavljam na glasanje prvo član 10 po prijedlogu Zakonodavnog odbora i izmjenama i dopunama sadržanim u amandmanu uz član 10. Prima li se? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema).

Drugo, stavljam na glasanje novi član 11. Prima li se? (Prima). Prema tome, usvojili smo član 10 i novi član 11, tako da član 11 zakonskog projekta po prijedlogu Zakonodavnog odbora postaje član 12. Prima li se? (Prima).

Na ovaj način mi smo završili diskusiju i u pojedinostima. Prelazimo na konačno glasanje.

Ko je za Prijedlog zakona o vrstama kazni u cjelini, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Objavljujem da je Pretsjedništvo AVNOJ-a jednoglasno usvojilo Zakon o vrstama kazni, koji će se posle ovjere dostaviti našem »Službenom listu DFJ« na obnarodovanje.

Pošto smo ovime iscrpli dnevni red današnje sjednice to ja, sa vašim dopuštanjem, zaključujem ovu sjednicu.

(Sednica je zaključena u 12,45 časova).

Двадесета седница

(19 јула 1945)

Почетак у 15,15 часова.

Претседавао Претседник АВНОЈ-а др **Иван Рибар**.

Присутни: Моша Пијаде, Антун Аугустинчић, Јосип Рус, Димитар Влахов;

Миле Перуничкић;

др Благоје Нешковић, Влада Зечевић, Владислав Рибникар, др Златан Сремец, Јакоб Авшич, Јосип Јерас, Михаило Апостолски, Момчило Марковић, Никола Петровић, Спасенија Бабовић, Сретен Жујовић, Тодор Вујасиновић, Фране Фрол. (Пуномоћјима заступљено још 13 чланова.)

Др Антон Кржишник, министар социјалне политике, и Стево Зечевић, министар грађевина.

Претседник: Отварам XX сједницу Претсједништва АВНОЈ-а. Молим друга секретара да прочита записник прошле сједнице.

Секретар Миле Перуничкић чита записник седнице од 21 јуна.

Претседник: Има ли ко какву примједбу на прочитани записник? (Нема). Пошто примједаба нема, објављујем да је записник усвојен и да се овјерава.

Прелазимо на дневни ред. За дневни ред данашње сједнице предлажем:

1) претрес Приједлога закона о демобилизацији старијих годишта обвезника, жена и хранилаца у Југословенској војној сили;

2) претрес Приједлога закона о повлачењу из оптицаја металног окупациског новца;

3) претрес Приједлога закона о ковању ситног новца ДФЈ;

4) претрес Приједлога закона о стављању пловних објеката, бродоградилшта, лука и пристаништа на мору под управу Министарства саобраћаја ДФЈ, и

5) претрес Приједлога закона о измјени ст. 2 чл. 1 Закона о укидању Врховног државног правобраништва, државних правобранио-

штава, Врховног државног тужиоштва, виших државних тужиоштава и државних тужиоштава од 23 априла 1945 године.

Прима ли се предложени дневни ред? (Прима).

Пошто је дневни ред прихваћен, прелазимо на прву тачку, на претрес Приједлога закона о демобилизацији старијих годишта обвезника, жена и хранилаца у Југословенској војној сили. Молим друга Мошу Пијаде, претсједника Законодавног одбора, да поднесе извјештај.

Известилац Моша Пијаде: Другови, после победоносног завршетка Народноослободилачке борбе и ослобођења целе наше земље, Министар народне одбране сматрао је за потребно да поднесе Предлог закона о демобилизацији старијих годишта обвезника, жена и хранилаца који се налазе у војсци. Овом предлогу је циљ да се сви они наши борци, подофицири и официри који данас нису неопходни нашој Армији, демобилишу и тако ставе нашој новој држави на расположење за рад на обнови наше привреде и уопште за изградњу наше народне власти и наше народне државе. Предлог овог закона је речит доказ мирољубивости наших народа и оданости наше нове државе ствари праведног и трајног мира. Ја сам дубоко убеђен да ће сви наши народи са радосћу примити демобилизацију која ће се на основу овог предлога закона спровести, јер ће се на основу њега из Армије и Морнарице отпустити велики број људи који ће се укључити у рад на обнови и који су тако потребни нашој привреди. Текст предлога закона гласи (*чита*):

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА

О ДЕМОБИЛИЗАЦИЈИ СТАРИЈИХ ГОДИШТА ОБВЕЗНИКА, ЖЕНА И ХРАНИЛАЦА У ЈУГОСЛОВЕНСКОЈ ВОЈНОЈ СИЛИ

Члан 1

Из Југословенске војне силе имају се отпустити у року од два месеца по обнародовању овога Закона и то:

а) сви обвезници рођени 1909 године и старији;

б) све жене сем неопходно потребних по сталним санитарским установама;

в) сва лица која се по чл. 2 овога Закона сматрају јединим храниоцима задруге или породице.

Од одредби под а, б и в изузимају се:

— руководиоци,

— специјалисти, који су војној сили неопходно потребни,

— лица која желе да остану у војној сили, а оцењена су да би могла корисно да се употребе за извесну војну дужност.

Ови изузеци важе како за мушкарце тако и за жене.

Члан 2

Под храниоцем по чл. 1 овога Закона сматрају се она војна лица, за које је опште познато да су сиромашног стања, а која своју задругу или породицу издржавају искључиво својим личним радом и зарадом и у којој не постоји ниједан задругар, односно члан породице спосо-

бан за рад и привређивање, нити такав који ужива пензију или другу какву помоћ од државе или ма какав други сталан приход довољан за издржавање задруге или породице.

У неспособне задругаре или чланове породице рачунају се мушки чланови испод навршених 17 и преко навршених 55 година и женскиња испод навршених 18 и преко 45 година живота.

Члан 3

Свим демобилисаним држава ће осигурати:

а) бесплатан превоз железницом и паробродом, постојећим државним аутобусним линијама за њихов одлазак својим домовима; у ову сврху могу се употребити и војно-државна возила где год то прилике дозвољавају;

б) храну за време превоза, а они чије су породице у тешком стању или су им породице и домови уништени још и за 5 дана по пристизању у место опредељења;

в) исправно одело и обућу.

Члан 4

Исплатиће се демобилисаним све новчане принадлежности од дана када су ступили у Народноослободилачку војску и партизанске одреде Југославије односно у Југословенску армију, уколико их дотле нису примили, а у износу, који буде у важности на дан њиховог отпуштања.

Поред тога даће се новчана награда онима који су се налазили у Народноослободилачкој војсци и партизанским одредима Југославије и Југословенској армији по следећем:

а) ко је провео једну годину — плата за шест месеци;

б) ко је провео две године — плата за једну годину;

в) ко је провео три године — плата за једну годину и шест месеци;

д) ко је провео четири године и више — плата за две године.

Ове награде рачунају се према плати коју је дотични имао при отпуштању.

Члан 5

Државне власти дужне су да преко својих органа створе демобилисаним могућност запослења најдаље у року од 2 месеца од дана доласка у место боравка, узимајући у обзир и искуство и специјалност коју су стекли у Југословенској војној сили.

Демобилисане осигурати и станбеним просторијама.

Члан 6

Државне власти дужне су да демобилисаним из области које су страдале за време фашистичке окупације и чији домови су уништени,

дају бесплатно дрво за грађење и оправку станбених објеката уколико с дрветом не располажу сами.

У пределима где дрвета нема демобилисаним ставити на расположење одговарајући материјал.

Члан 7

Државне власти дужне су да демобилисаним који су служили у НОВ и ПОЈ и ЈА, а који буду то затражили омогући насељавање у пределима предвиђеним за колонизацију додељујући им земљу, зграде и најпотребнији инвентар.

Првенство припада инвалидима и онима који су дуже времена служили у Армији. При томе водити рачуна да се имају задовољити још и потребе оних годишта, која ће накнадно бити демобилисана.

Члан 8

Државне власти у областима које су страдале од фашистичке окупације дужне су омогућити да демобилисани добију зајмове за грађење и подизање кућа у суми до 10.000 динара, са роком исплате 5—10 година.

Члан 9

Детаље по овом Закону регулисаће посебним правилницима:

Министар народне одбране ДФЈ за извршење чл. 1—4;

Владе федералних јединица за извршење чл. 5, 6 и 8;

Министар за колонизацију ДФЈ за извршење чл. 7 овог Закона.

Члан 10

Овај Закон ступа на снагу кад се објави у „Службеном листу Демократске федеративне Југославије“.

Достављајући овај предлог на озакоњење Министар народне одбране тражио је да се прими хитност његова доношења, што ја, у име Законодавног одбора, подржавам и предлажем да се хитност прими.

Претседник: Прима ли Претседништво тражену хитност за овај законски пројекат? (Прима). Онда ћемо претрес овог законског пројекта обавити одједном, и у начелу и у појединостима. Жели ли ко да говори? (Не јавља се нико). Прелазимо на претрес појединих одредаба.

Известилац Моша Пијаде: Предлажем да се у наслову закона, и свуда у тексту где то стоји, уместо „војној сили“ стави „армији и морнарици“, јер је такав званичан назив наше војне силе: Југословенска армија и морнарица.

Претседник: Прима ли се овај приједлог? (Прима).

Известилац Моша Пијаде чита члан 1 законског предлога.

Предлажем да се у тачки б) овог члана, после речи „санитетским“ убаци „и другим“.

Претседник: Прима ли се члан 1 са овом допуном? (Прима). Прелазимо на члан 2.

Известилац Моша Пијаде чита члан 2 законског предлога.

(Потом је Претседништво АВНОЈ-а, гласајући посебно о сваком члану, усвојило без измена члан 2 и члан 3 по предлогу Министра народне одбране.)

Известилац Моша Пијаде чита члан 4 законског пројекта.

То је првобитни текст. Међутим, ја имам амандман за овај члан којим се знатно мењају његове одредбе. Овај амандман подносим у сагласности са Министарством народне одбране и Министром финансија ДФЈ. Амандман за члан 4 гласи (чита):

„Демобилисаним ће се исплатити:

а) официрима, који су ступили у НОВ и ПОЈ 1941, 1942 и 1943 године половина плате од дана када су произведени у официре према положајима које су од тада до демобилизације заузимали;

б) редовима и подофицирима који служе од 1941, 1942 и 1943 године целокупне припадљности од дана ступања уколико их дотле нису примили а у износу који буде у важности на дан њиховог отпуштања;

в) редовима и подофицирима, који су ступили 1944 године на име путног трошка 500.— динара, а онима који су ступили у службу 1945 године на име путног трошка 250.— динара.

Време и начин исплате ових припадљности прописале се посебним правилником.“

Претседник: Прима ли се амандман за члан 4? (Прима). Прелазимо на члан 5.

(Потом је Претседништво АВНОЈ-а, гласајући посебно о сваком члану, усвојило без измена чл. 5 и чл. 6 по предлогу Министра народне одбране.)

Известилац Моша Пијаде чита члан 7 законског предлога.

Министарство народне одбране предлаже да се друга реченица другог става овог члана која почиње: „При томе...“ брише.

Претседник: Прима ли се члан 7 са овом измјеном? (Прима). Прелазимо на члан 8.

Известилац Моша Пијаде чита члан 8 законског предлога.

Претседник: Прима ли се члан 8? (Прима).

Известилац Моша Пијаде чита члан 9 законског предлога.

Претседник: Имаде ријеч Министар финансија друг Сретен Жујовић.

Министар финансија Сретен Жујовић: Мени се чини да стилизација овога члана 9 не одговара и да би овај члан требало друкчије формулисати.

Известилац Моша Пијаде: Ја предлажем следећу редакцију члана 9 (чита):

Члан 9

Ближе одредбе за спровођење овог Закона прописаће Министар народне одбране у споразуму са савезним Министром финансија и Министром колонизације, а у сагласности са земаљским владама.

Мислим да је овако боље него да се за поједине одредбе закона одређује надлежност Министра народне одбране, а за друге надлежност земаљских влада и Министра колонизације ДФЈ.

Претседник: Прима ли се нова редакција члана 9? (Прима).

Известилац Моша Пијаде чита члан 10 законског предлога.

Претседник: Прима ли се члан 10? (Прима).

Стављам Приједлог закона о демобилизацији старијих годишта обвезника, жена и хранилаца у Југославенској армији и Морнарици на коначно гласање. Прима ли се? (Прима). Има ли ко *против*? (Нема).

Објављујем да је Закон о демобилизацији старијих годишта обвезника, жена и хранилаца у Југославенској армији и Морнарици примљен, и да ће, чим буде овјерен од стране Претседника и Секретара, бити достављен „Службеном листу ДФЈ“ на обнародовање, јер је закон хитан.

Ма да нисмо исцрпли данашњи дневни ред, постоји приједлог да се данашња сједница овим закључи, а да се претрес законских пројеката који су стављени на дневни ред настави на идућој сједници која ће бити заказана писменим путем. Прима ли се овај приједлог? (Прима). Онда закључујем данашњу сједницу.

(Седница је закључена у 17,15 часова).

Dvadesetprva sednica

(23 jula 1945)

Početak u 17,20 časova.

Pretsedavao Predsednik AVNOJ-a dr **Ivan Ribar**.

Prisutni: Moša Pijade, Josip Ruš, Marko Vujačić;

Mile Peruničić;

Andrija Hebrang, Bane Andrejev, dr Bagoje Nešković, Vlada Zečević, Vladislav Ribnikar, dr Zlatan Sremec, prota Jevstatije Karamatijević, Josip Jeras, Momčilo Marković, dr Pavle Gregorić, Sreten Vukosavljević, Petar Stambolić, Todor Vujasinović, Frane Frol. (Punomoćjima zastupljeno još 12 članova.)

Dr Anton Kržišnik, Ministar socijalne politike, dr Vaso Čubrilović, Ministar poljoprivrede, Jaša Prodanović, Ministar za Srbiju, Stevo Zečević, Ministar građevina, i poverenik Vlade DFJ dr Obren Blagojević, pomoćnik Ministra finansija.

Predsednik: Otvaram XXI sjednicu Predsjedništva AVNOJ-a. Molim druga sekretara da pročita zapisnik prošle sjednice.

Sekretar Mile Peruničić čita zapisnik sednice Predsedništva AVNOJ-a od 19 jula.

Predsednik: Čuli ste zapisnik. Ima li ko kakvu primjedbu? (Niko se ne javlja). Pošto primjedaba nema, objavljujem da je zapisnik ovjeren.

Ministar industrije i Predsjednik Privrednog savjeta drug Andrija Hebrang podnio je prijedlog da se za uspješnu organizaciju, uspješno izvođenje poslova prolećne sjetve i obrade zemljišta na području Vojvodine odlikuju:

Ordenom rada I reda:

Inž. agr. Maksim Goranović, pomoćnik Ministra poljoprivrede Vlade DFJ, Paško Romac, Dušan Egić, Omladinska radna brigada »Štefica Jovanović« i organizacija USAOV-a za Srijem;

Ordenom rada II reda:

Inž. Bora Kostić, »Slobodna Vojvodina« — organ JNOF-a Vojvodine, Slavko Pušić, inž. Branko Repić, Traktorska brigada iz Velike Kikinde i Organizacija USAOV-a sela Strilj;

Ordenom rada III reda:

Radek Rade, Pavle Dimitrovski, Lazar Jošanov, Dušan Vidić, inž. Žarko Šiljak, Vukašin Đelepović, Voja Popović, Petar Milovanović, inž. Karlo Briza, Stevan Pesirac, Gojko Lukić, Gojko Danić, Slobodan Zlatović, Mićo Lukić, Ištvan Bašić, Šime Šokčić, Đuro Gragičević.

Ja mislim da ovaj prijedlog treba prihvatiti.

Drug Hebrang želi da da izvjesno objašnjenje.

Ministar industrije Andrija Hebrang: Vi, drugovi, svi vrlo dobro znadete u kakvom smo stanju zatekli poljoprivredu i uopšte privredu ne samo Vojvodine nego cijele naše zemlje. U Vojvodini je to stanje bilo veoma teško, s jedne strane, zbog toga što je svojom pljačkaškom privredom okupator ne samo ekonomski do krajnosti izrabljivao Vojvodinu, tu našu najbogatiju pokrajinu, već je veliki broj Njemaca i ratnih zločinaca napustio svoje posjede i pobjegao sa fašistima. Bili su potrebni krajnji naponi i krajnje zalaganje da se vojvodanska zemlja obradi i zasije. Bili su zaista potrebni načovječanski naponi da se sa oskudnim sredstvima, sa vrlo malim brojem traktora i malim brojem ljudi postigne ono što su ljudi koje smo predložili za odlikovanje ostvarili. Svim tim poslovima rukovodio je Privredni savjet preko saveznog Ministarstva poljoprivrede i preko pomoćnika druga Goranovića. I, naravno, uspjesi nisu izostali. Onime što smo postigli ovog proljeća u Vojvodini možemo biti zadovoljni. Ljudima, koji su dali sve od sebe da se naš prvi prolječni plan sjetve ostvari treba dati narodno priznanje.

Molim da se usvoji prijedlog koji sam podnio.

Pretsednik: Prima li se prijedlog za odlikovanje drugova koje je predložio drug Hebrang kao Predsednik Privrednog savjeta? (Prima).

Sad ja imam jedan prijedlog da stavim pred vas. Taj prijedlog sastoji se u slijedećem: cjelokupnom akcijom za ostvarenje prolječne sjetve u Vojvodini rukovodio je Privredni savjet na čijem je čelu naš drug Andrija Hebrang, Ministar industrije. On je bio zatočnik toga plana i njegov najvažniji nosilac i rukovodilac. Zato ja predlažem da se za uspjeh prolječne sjetve, za uspješno rukovođenje ovogodišnjom sjetvom u Vojvodini drug Hebrang odlikuje Ordenom zasluge za narod I reda.

Prima li se ovaj prijedlog? (Prima).

Najzad, imam da saopćim slijedeće.

Oblasni narodni odbor Kosova i Metohije održao je na dan 8, 9 i 10 jula skupštinu izabranih pretstavnika naroda Kosova i Metohije, na

kojoj je donesena rezolucija da se Kosovo i Metohija priključe federalnoj Srbiji kao njen sastavni dio.

Molim druga sekretara Peruničića da izvoli saopćiti rezoluciju.

Sekretar Mile Peruničić (čita):

REZOLUCIJA OBLASNE NARODNE SKUPŠTINE KOSOVA I METOHIJE

Oblasna narodna skupština Kosova i Metohije utvrđuje radosnu činjenicu da su se prilike u Oblasti sredile i normalizovale u tolikoj mjeri, da se mogao razviti povoljan rad na raznim poljima društvenog, ekonomskog i kulturnog života. Ova se činjenica ogleda i u izgradnji svih organa narodne vlasti, u izborima mesnih narodnih odbora, sreskih narodnih odbora i skupština, kao i u sastanku ove Oblasne skupštine, u organizovanju sudstva i ostalih organa građanske vlasti koji su preuzeli sve poslove u Oblasti posle ukidanja Vojne uprave. Stanovništvo ove Oblasti uživa danas sve blagodeti nove jugoslovenske demokratije i istinske narodne vlasti, koja je iznikla iz višegodišnje borbe svih naroda Jugoslavije protiv fašističkih okupatora. Pošto je rad na učvršćivanju i daljem razvijanju postojećih narodnih vlasti i rad na njihovom povezivanju sa širokim narodnim masama uslov za odbranu i učvršćenje tekovina narodnooslobodilačke borbe — naša pomoć Demokratskoj federativnoj Jugoslaviji — zbog toga je dužnost svakog građanina da odbore pomogne i u radu ih kontroliše.

Najsvetliju činjenicu u današnjem životu ove oblasti pretstavlja temeljna izmena, koja je, blagodareći Narodnooslobodilačkom pokretu i njegovoj politici ravnopravnosti i bratstva među svim narodima Jugoslavije, nastala u odnosima između stanovništva šiptarske narodnosti i Srba i Crnogoraca. Učinjen je jednom za svagda kraj politički razvijanja međusobnog razdora i borbe Srba i Šiptara koji su, na štetu jednog i drugog naroda podržavali i raspirivali svi raniji nenarodni režimi, kako u negdašnjoj turskoj carevini, tako i u staroj Jugoslaviji, a isto tako i okupatorske vlasti, u toku poslednjih godina. Zbog toga je dalje razvijanje, produbljivanje i učvršćivanje već postignutog bratstva i jedinstva sveta dužnost svakog građanina Kosova i Metohije, bez obzira na versku i nacionalnu pripadnost — rukovodeće načelo u radu svih organa narodne vlasti kod nas.

Danas šiptarsko stanovništvo uživa stvarno ravnopravnost i ima sve mogućnosti da u tesnoj saradnji sa srpskim i crnogorskim stanovništvom i uz pomoć demokratske Srbije i cele Demokratske federativne Jugoslavije založi svoje snage za svoj pogodni kulturni razvoj i ekonomski i društveni napredak. Danas šiptarsko stanovništvo ima svoju nacionalnu političku organizaciju: Šiptarski komitet, koji je sastavni deo JNOF-a u Oblasti, a jedna od najznačajnijih potvrda ravnopravno-

sti koju danas Šiptari uživaju u Jugoslaviji — jeste ravnopravnost šiptarskog jezika u državnoj administraciji i škole sa šiptarskim nastavnim jezikom. Svesno ovakvog svog ravnopravnog položaja šiptarsko stanovništvo dalo je hiljade svojih sinova u slavnu Jugoslovensku armiju, a mnogobrojni Šiptari, koji su bili zavedeni od reakcionara u službi okupatora, oslobodili su se štetnog uticaja reakcionara i danas svesrdno saraduju u izgradnji novog života naše Oblasti. Otuda rad na obnovi, privrednom podizanju i ekonomskom jačanju, pretstavlja neotstupno produženje oslobodilačke borbe, uslov za stvaranje boljeg i srećnijeg života, pa sa tim čini obaveznim sve građane naše Oblasti da u njemu učestvuju.

Usled teških prilika, koje su pre jednu i po godinu vladale u Oblasti, nije stanovništvo ove Oblasti imalo mogućnosti da bude predstavljeno na drugom zasedanju Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije u Jajcu novembra 1943 godine. Zbog toga, narod ove Oblasti, preko svoje, slobodno izabrane Oblasne skupštine, može tek sada da izrazi na slobodan način svoju potpunu saglasnost sa istorijskim odlukama AVNOJ-a, kojima je bio udaren čvrst temelj novoj Demokratskoj federativnoj Jugoslaviji i slobodi i ravnopravnosti njenih naroda i nacionalnih manjina.

Oblasna narodna skupština Kosova i Metohije jednodušno izjavljuje da stanovništvo ove Oblasti, isto kao i svi narodi Jugoslavije, nije nikad priznavalo raskomadanje svoje Oblasti, izvršeno od okupatora, niti raskomadanje Jugoslavije, te daje izraza želji celokupnog stanovništva Oblasti, da ova bude priključena federalnoj Srbiji, kao njen sastavni deo. Narod ove Oblasti uveren je da će u Narodnoj vladi Srbije naći punu zaštitu, te da će od narodne vlasti cele Jugoslavije biti svesrdno pomognut u svom političkom, nacionalnom, ekonomskom i kulturnom podizanju, a pretstavnici Oblasti u Narodnoj skupštini Srbije i u AVNOJ-u doprineće svim svojim silama izgradnji demokratske Srbije i Demokratske federativne Jugoslavije.

Na dan 10 jula 1945 god.
u Prizrenu

Oblasna narodna skupština Kosova i Metohije

Sekretar
Pavle Jovičević, s. r.

Pretsedavajući
Mehmed Hodža, s. r.

Pretsednik: Molim da Pretsjedništvo AVNOJ-a primi na znanje ovu rezoluciju.

Na skupštini pretstavnika naroda Kosova i Metohije izvršen je izbor članova AVNOJ-a sa Kosova i Metohije i njihovih zamjenika u AVNOJ. Sa Kosova i Metohije izabrani su za vijećnike: Fadil Hodža, Doko Pajković, Aljuš Gaši, Mito Milković, Rifat Beriša, Pavle Joviče-

vić, Mehmed Hodža, Krsto Filipović, Ali Šukrija, Spasoje Đaković, Dušan Mugoša, Hasan Krijezi, Ismet Šaćiri, Boško Čakić i Džavid Nimanji; a za njihove zamjenike: Boško Filipović, Bajram Avdul, Husein Taći, Hajdar Amza, Živojin Čurčić, Isa Čemali, Emruš Ramadani, Faruk Ragibi, Milija Kovačević, Mustafa Hodža, Nikola Vidačić, Sait Zatrić, Faik Pruti, Hivzija Sulejmani i Predrag Ajtić.

Molim Pretsjedništvo da primi znanju izbor novih vijećnika AVNOJ-a sa Kosova i Metohije.

Prelazimo na dnevni red.

Za dnevni red današnje sjednice predlažem:

1) pretres Prijedloga zakona o povlačenju iz opticaja metalnog okupacijskog novca;

2) pretres Projekta zakona o kovanju sitnog novca DFJ;

3) pretres Prijedloga zakona o stavljanju plovniha objekata, brodogradilišta, luka i pristaništa na moru pod upravu Ministarstva saobraćaja DFJ;

4) pretres Prijedloga zakona o izmjeni stava 2 čl. 1 Zakona o ukidanju Vrhovnog državnog pravobranioštva, državnih pravobranioštava, Vrhovnog državnog tužioštva i viših državnih tužioštava;

5) pretres Prijedloga zakona o radničkim povjerenicima koji je podnio Ministar socijalne politike;

6) pretres Prijedloga zakona o organizaciji poljoprivredne mašinske službe koji je podnio Ministar poljoprivrede i

7) pretres Prijedloga zakona o zaštiti spomenika kulture i prirodnačkih rijetkosti Demokratske federativne Jugoslavije.

Ima li ko kakvih drugih prijedloga? (Nema). Prima li se predloženi dnevni red? (Prima).

Prelazimo na prvu točku dnevnoga reda, na pretres Prijedloga zakona o povlačenju metalnog okupacijskog novca.

Molim Pretsjednika Zakonodavnog odbora druga Mošu Pijade da pročita zakonski projekat kako je usvojen u Zakonodavnom odboru.

Izvestilac Moša Pijade: Zakonodavni odbor na svojoj sednici od 17 o. m., pošto je saslušao obrazloženje i proučio zakonski projekat, prihvatio je Predlog zakona o povlačenju iz opticaja metalnog okupacijskog novca onako kako ga je podneo na ozakonjenje Ministar finansija DFJ.

Zakonodavni odbor predlaže Pretsedništvu AVNOJ-a da se ovaj zakonski predlog usvoji.

Predlog zakona o povlačenju iz opticaja metalnog okupacijskog novca glasi (čita):

PREDLOG ZAKONA
O POVLAČENJU IZ OPTICAJA METALNOG OKUPACISKOG NOVCA

Član 1

Metalni novac, koji se sada nalazi u opticaju u Demokratskoj federativnoj Jugoslaviji izdat od strane okupacijskih vlasti povlači se iz opticaja.

Član 2

Povlačenje metalnog novca izvršiće se po kursu koji je na odnosnom valutnom području određen Zakonom o kursevima za povlačenje okupacijskih novčanica.

Ministar finansija Savezne vlade odrediće rešenjem u komu roku i na koji način će se izvršiti povlačenje pojedinih vrsta metalnog okupacijskog novca. Ovaj rok ne može biti duži od šest meseci od dana objave rešenja Ministra finansija.

Po isteku roka za povlačenje odnosne vrste metalnog okupacijskog novca prestaju biti zakonsko sredstvo plaćanja.

Član 3

Povučeni metalni okupacijski novac upotrebiće se kao kovina za iskivanje metalnog novca Demokratske federativne Jugoslavije ili na drugi najcelishodniji način koji odredi Ministar finansija.

Član 4

Ovaj Zakon stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu Demokratske federativne Jugoslavije«.

Pretsednik: Imade riječ drug povjerenik Vlade DFJ dr Obren Blagojević da da kratko obrazloženje motiva zbog kojih je potrebno donijeti ovaj zakon.

Poverenik Vlade DFJ dr Obren Blagojević: Poslije izvršene zamjene okupacijskih novčanica, u opticaju je ostao metalni novac koji su izdali okupatori. Taj novac mi nijesmo mogli zamijeniti prije nego što pustimo u opticaj naš novi metalni novac. Kako će se u najkraćem vremenu pustiti u opticaj nov metalni novac koji smo već iskovali, pojavila se potreba, a stvorena je i mogućnost, za povlačenje okupacijskog metalnog novca. Ovu mjeru moramo što prije preduzeti u krajevima gdje cirkuliše metalni novac susjednih država. Na primjer, u Vojvodini se uslijed pada penge sve više osjeća priliv metalnog novca koji se iz Mađarske prebacuje na našu teritoriju. Ova se pojava može očekivati i u Makedoniji a i u ostalim krajevima države gdje je u opticaju italijanski i njemački metalni novac.

Zato molim da se ovaj zakon, kao veoma hitan, što prije donese i objavi.

Pretsednik: Otvaram diskusiju u načelu. Želi li ko da govori? (Ne javlja se niko). Pretres u načelu je završen. Stavljam zakonski prijedlog na glasanje. Prima li se? (Prima). Prelazimo na diskusiju u pojedinostima. Molim izvjestioca da čita naslov i član po član.

Izvestilac Moša Pijade čita naslov i član 1 po predlogu Zakonodavnog odbora.

Meni se čini da je moguće dati drugi raspored reči pa da ovaj član bude jasniji. Tako, ja bih rekao:

»Metalni novac, izdat od strane okupacijskih vlasti, a koji se sada nalazi u opticaju u Demokratskoj federativnoj Jugoslaviji povlači se iz opticaja.«

Predlažem da se usvoji član 1 u ovoj novoj redakciji.

Pretsednik: Prima li se? (Prima). Idemo dalje.

Izvestilac Moša Pijade čita član 2.

Poverenik Vlade DFJ dr Obren Blagojević: Predlažem da se u stavu drugom umjesto: »objave rješenja Ministra finansija« stavi »stapanja na snagu ovog zakona«.

Izvestilac Moša Pijade: Primam ovu izmenu i sam predlažem da se u trećem stavu, prvi red, umesto »odnosne vrste« stavi »pojedinih vrsta« a između reči »prestaju« i »biti« ubaciti reč »ove«.

Pretsednik: Prima li se član 2 sa ovim izmjenama i dopunama? (Prima).

Izvestilac Moša Pijade čita član 3 po predlogu Zakonodavnog odbora.

Poverenik Vlade DFJ dr Obren Blagojević: Ovlašćen sam da povučem član 3 zakonskog predloga pošto ovu stvar ne treba uopšte predviđati zakonom.

Izvestilac Moša Pijade: Saglasan sam.

Pretsednik: Prima li se prijedlog o brisanju člana 3? (Prima). Prelazimo na poslednji član koji je sada po redu treći.

Izvestilac Moša Pijade čita član 4 po predlogu Zakonodavnog odbora, a koji postaje čl. 3.

Pretsednik: Ovime smo završili diskusiju u pojedinostima. Stavljam Prijedlog zakona o povlačenju iz opticaja metalnog okupacijskog novca. Prima li se? (Prima). Objavljujem da je citirani zakon primljen i na konačnom glasanju.

Prelazimo na drugu tačku dnevnoga reda, na pretres Prijedloga zakona o kovanju sitnog novca Demokratske federativne Jugoslavije. Molim izvjestioca druga Mošu Pijade da podnese izvještaj.

Izvestilac Moša Pijade (čita):

PRETSEDNIŠTVO
ANTIFASISTIČKOG VEĆA
NARODNOG OSLOBOĐENJA JUGOSLAVIJE
Zakonodavni odbor
Br. 73
17 jula 1945 g.
Beograd

PRETSEDNIŠTVU AVNOJ-a

Beograd

Zakonodavni odbor, na svojoj sednici od 17 jula o. g., proučio je i jednoglasno usvojio Predlog zakona o kovanju sitnog novca DFJ koji je Pretsedništvu Privremene narodne skupštine podneo na ozakonjenje. Ministar finansija DFJ tražeći da se hitno raspravi i ozakoni. Zakonodavni odbor učinio je sledeće izmene i dopune:

U čl. 1 reč »dade« briše se a umesto reči »iskovati« stavlja se »iskuje«.

U čl. 2, poslednji stav, mesto reči »dozvoljeno« stavlja se »dopušteno«.

U čl. 4, stav 1, briše se reč »ovih«.

U čl. 5, tač. 2) briše se prva reč »Sve« tako da se nova početna reč ispisuje velikim slovom.

U čl. 7 brišu se reči: »Objavom u »Službenom listu« a na kraju dodaju se reči »i isto objaviti u »Službenom listu.«

Dostavljajući ovaj izveštaj, Zakonodavni odbor moli Pretsedništvo AVNOJ-a da izvoli usvojiti zakonski predlog sa izmenama i dopunama iz ovog izveštaja.

Za izvestioca je određen Moša Pijade.

Zapisničar
Josip Rus, s. r.

Pretsednik
Zakonodavnog odbora
Moša Pijade, s. r.

Prečišćen tekst zakonskog predloga, tj. tekst sa izmenama koje je učinio Zakonodavni odbor glasi (čita):

PREDLOG ZAKONA
O KOVANJU SITNOG NOVCA DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE

Član 1

Ovlašćuje se Ministar finansija Savezne vlade da iskuje sitan novac od cinka od 5, 2, 1 i 0,50 dinara DFJ u ukupnom iznosu od 500 miliona dinara.

Član 2

Sitni novac imaće sledeće težine i dimenzije:

- od 5 dinara 6 grama a u prečniku 26,5 mm
- od 2 dinara 4 grama a u prečniku 22 mm
- od 1 dinara 3 grama a u prečniku 20 mm
- od 0,50 dinara 2 grama a u prečniku 18 mm

Legura novca biće od cinka sa minimumom čistoće od 97,5 a ostale sadržajne legure odrediće Ministar finansija Demokratske federativne Jugoslavije u sporazumu sa Narodnom bankom.

Dozvoljeno je odstupanje u pogledu težine kod sve četiri vrste sitnog novca 5% (pet od sto).

Član 3

Sitni novac Demokratske federativne Jugoslavije imaće ovaj oblik:

a) sa lica: u sredini grb Demokratske federativne Jugoslavije, iznad grba natpis »Jugoslavija« ćirilicom, a ispod grba u vencu devet petokrakih zvezdica;

b) sa naličja: u sredini, 5, 2 i 1 a ispod broja natpis »dinara« i 50 a ispod toga natpis »para«, sve latinicom a u vencu oko petnaest petokrakih zvezdica. Ispod oznaka »dinara« odnosno »para« stoji »1945«;

v) na ivici novac će imati nizove tačkica a po obodu rečke.

Član 4

Sitan novac od 5, 2, 1 i 0,50 dinara dužne su primiti sve državne (savezne, zemaljske i njima područne) blagajne kao i blagajne novčanih zavoda i to:

- u komadima od 5 dinara do 3.000.— dinara
- u komadima od 2 dinara do 2.000.— dinara
- u komadima od 1 dinara do 1.500.— dinara
- u komadima od 0,50 dinara do 1.000.— dinara

a privatna lica i to:

- u komadima od 5 dinara do 500 dinara
- u komadima od 2 dinara do 200 dinara
- u komadima od 1 dinara do 100 dinara
- u komadima od 0,50 dinara do 50 dinara

za jednu uplatu.

Član 5

(1) Sitan novac iskovaće za račun Ministarstva finansija Demokratske federativne Jugoslavije Narodna banka.

(2) Troškove-kovanja sitnog novca isplaćivaće Ministar finansija Savezne vlade Narodnoj banci iz dobiti od kovanja ovog novca.

(3) Čista dobit od kovanog novca uneće se u državnu kasu kao vanredan prihod i upotrebiti prvenstveno za pokriće vanrednih državnih potreba.

Član 6

Ovlašćuje se Ministar finansija Savezne vlade da u sporazumu sa Narodnom bankom propiše Pravilnik o organizovanju kontrole pri izradi sitnog novca i prijemu novca od strane države.

Član 7

Ministar finansija Savezne vlade utvrdiće dan puštanja u opticaj svake vrste novo iskovanog novca.

Član 8

Ovaj Zakon stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu Demokratske federativne Jugoslavije«.

Molim Predsedništvo da ovaj zakonski predlog primi prema izveštaju i sa izmenama koje je učinio Zakonodavni odbor.

Predsednik: Riječ ima povjerenik Vlade DFJ da da obrazloženje.

Poverenik Vlade DFJ dr Obren Blagojević: Ovaj zakon potrebno je donijeti zbog toga što nove novčanice, izdate na osnovu čl. 1 Zakona o povlačenju i zamjeni okupacijskih novčanica, imaju, pored ostalih komada, i komade od jedan i pet dinara kao najsitnije, ali se ovaj novac malih vrijednosti, zato što je od papira, a s obzirom na njegovu veoma brzu cirkulaciju, vrlo brzo upropašćuje i cijepa. Zbog toga je potrebno postepeno zamijeniti ove novčanice od jednog i pet dinara kovanim novcem. Pored toga, potrebno je našoj privredi pružiti novčanice manje vrijednosti: od 0,50 dinara i od 2 dinara a to zbog toga što je najmanja naša nova novčanica od jednog dinara, te ona negativno utiče na formiranje cijena prilikom zamjene novca u krajevima u kojima ne cirkuliše metalni okupacijski novac, kao što je to na području kune. Tamo se cijene zaokrugljuju na dinar i to uvijek na više. Iz tog razloga potrebno je staviti našoj privredi na raspoloženje i novac od 0,50 dinara. To su bili razlozi koji su rukovodili Ministra finansija i Vladu da predlože za prvi mah kovanje sitnog novca od 5, 2, 1 i 0,50 dinara DFJ od cinka s obzirom da imamo ove legure i da je izrada novca obezbeđena. Novi metalni novac cirkulisaće izvjesno vrijeme paralelno sa novčanicama od jedan i pet dinara.

Ovaj zakonski predlog čini organsku cjelinu sa zakonom koji je malo prije AVNOJ prihvatio i po kome ćemo mi postupno vršiti povlačenje da ne bi nastali nagli poremećaji u novčanom saobraćaju.

Molim da se zakon prihvati sa izmjenama koje je učinio Zakonodavni odbor.

Pretsednik: Želi li ko da govori u diskusiji o ovom zakonskom prijedlogu? (Ne javlja se niko). Stavljam zakonski projekat na glasanje u načelu. Prima li se? (Prima). Prelazimo na pretres u pojedinostima. Molim druga izvjestioca da čita naslov i član po član zakonskog prijedloga po prijedlogu Zakonodavnog odbora.

Izvestilac Moša Pijade čita naslov i član 1.

(Pretsjedništvo AVNOJ-a, glasajući posebno o svakom članu, jednoglasno je usvojilo od čl. 1 do zaključno čl. 8 Predloga zakona o kovanju sitnog novca DFJ sa izmjenama i dopunama sadržanim u izvještaju Zakonodavnog odbora.)

Pretsednik: Pretres u pojedinostima je završen. Stavljam zakonski projekat na konačno glasanje. Prima li se Prijedlog zakona o kovanju sitnog novca Demokratske federativne Jugoslavije sa izmjenama i dopunama koje je učinio Zakonodavni odbor? (Prima). Objavljujem da je Zakon o kovanju sitnog novca konačno usvojen u Pretsjedništvu AVNOJ-a. Pošto su ovi zakoni hitne prirode, biće poslani odmah na objavljivanje pošto prethodno bude donesen ukaz.

Prelazimo na treću tačku dnevnoga reda, na pretres Prijedloga zakona o stavljanju plovnih objekata, brodogradilišta, luka i pristaništa na moru pod upravu Ministarstva saobraćaja Demokratske federativne Jugoslavije.

Molim izvjestioca Zakonodavnog odbora druga Mošu Pijade da prvo pročita zakonski prijedlog upućen od Ministra saobraćaja i da podnese izvještaj Zakonodavnog odbora o izmjenama i dopunama, ukoliko ih je bilo.

Izvestilac Moša Pijade: Drugovi, ja ću prvo pročitati zakonski predlog kako ga je dostavio Ministar saobraćaja. Tekst toga zakona glasi (čita):

PREDLOG ZAKONA

O STAVLJANJU PLOVNIH OBJEKATA, BRODOGRADILIŠTA, LUKA I PRISTANIŠTA NA MORU POD UPRAVU MINISTARSTVA SAOBRAĆAJA DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE

Član 1

Svi jugoslovenski i zaplenjeni neprijateljski plovni objekti na moru za koje Komanda jugoslovenske mornarice nade da više nisu potrebni za vojne zadatke, stavljaju se od 1 jula 1945 godine privremeno pod upravu Ministarstva saobraćaja Demokratske federativne Jugoslavije.

Isto tako i svi ostali jugoslovenski plovni objekti na moru stavljaju se privremeno pod upravu Ministarstva saobraćaja DFJ.

Na brodove koji su na osnovu Uredaba sa zakonskom snagom:

1) O preuzimanju jugoslovenskih trgovačkih brodova od strane Kraljevske jugoslovenske vlade od 27 avgusta 1943 godine;

2) o stavljanju van snage te proglašenju ništavnim i nenastupelih izmena i dopuna Uredbe sa zakonskom snagom o preuzimanju jugoslovenskih trgovačkih brodova od strane Kraljevske jugoslovenske vlade od 12 maja 1944 godine — od 4 avgusta 1944 godine; i

3) o izmenama Uredbe sa zakonskom snagom o preuzimanju jugoslovenskih trgovačkih brodova od strane Kraljevske jugoslovenske vlade od 27 avgusta 1943 godine — od 27 septembra 1944 godine;

bi li ili imali biti pod upravom Ministarstva saobraćaja Demokratske federativne Jugoslavije primeniće se takode stav 2 ovoga člana.

Član 2

Sva jugoslovenska brodogradilišta na morskoj obali, kao i ona koja se nalaze ili se budu nalazila pod vlašću Demokratske federativne Jugoslavije na morskoj obali, sem onih koji pripadaju Ministarstvu narodne odbrane Demokratske federativne Jugoslavije, stavljaju se privremeno pod upravu Ministarstva saobraćaja Demokratske federativne Jugoslavije.

U cilju unapređenja pomorstva, a radi izgradnje i opravki brodova potrebnih za što uspešnije odvijanje pomorskog saobraćaja, Ministarstvo saobraćaja Demokratske federativne Jugoslavije preduzeće sve potrebne mere, kao opravke i drugo, za brzo osposobljavanje brodogradilišta.

Član 3

Sve jugoslovenske luke i pristaništa, kao i one luke i pristaništa koje se nalaze ili se budu nalazila pod vlašću Demokratske federativne Jugoslavije stavljaju se, ukoliko dosada nisu bila pod upravom Ministarstva saobraćaja Demokratske federativne Jugoslavije, pod njegovu upravu.

U cilju što uspešnijeg saobraćaja Ministarstvo saobraćaja Demokratske federativne Jugoslavije preduzeće zajedno sa Ministarstvom građevina sve potrebne mere, kao što su izgradnje i opravke kejava i lučkih i pristanišnih postrojenja.

Član 4

Ministarski savet Demokratske federativne Jugoslavije posebnom Uredbom sa zakonskom snagom propisaće:

1) Način određivanja naknade brodovlasnicima za upotrebu i eventualni gubitak plovni objekata iz člana 1 ovoga Zakona;

2) način upotrebe Fonda po poslednjem stavu člana 1 Uredbe sa zakonskom snagom o izmenama Uredbe, sa zakonskom snagom o preuzimanju jugoslovenskih trgovačkih brodova od strane Kraljevske jugoslovenske vlade od 27 avgusta 1943 godine — od 27 septembra 1944 godine, radi obeštećenja brodovlasnika za već izgubljene ili potopljene brodove koji su bili preuzeti od strane Kraljevske jugoslovenske vlade u smislu Uredaba navedenih u stavu 3 člana 1 ovog Zakona; i

3) način obeštećenja brodovlasnika za dosadanju upotrebu brodova koji su bili preuzeti pod upravu a po Uredbi sa zakonskom snagom o preuzimanju jugoslovenskih trgovačkih brodova od strane Kraljevske jugoslovenske vlade od 27 avgusta 1943 godine.

Uredbom koja se ima propisati predvideće se da će procenu štete i visinu obeštećenja utvrđivati naročita Komisija. Ovu Komisiju postavljace i razrešavaće Ministar saobraćaja u saglasnosti sa Predsednikom Ministarskog saveta Demokratske federativne Jugoslavije.

Za dosada pretrpljenu štetu prijave za obeštećenje i naknade moraju se podneti Komisiji u roku od 60 dana od dana kad Komisija bude objavila preko »Službenog lista Demokratske federativne Jugoslavije« da je otpočela svoj rad.

Član 5

Ministarski savet Demokratske federativne Jugoslavije posebnom Uredbom sa zakonskom snagom propisace način određivanja naknade sopstvenicima za upotrebu brodogradilišta. U Uredbi koja se ima propisati predvideće se da će visinu obeštećenja sopstvenika brodogradilišta utvrđivati naročita komisija. Ovu Komisiju postavljace i razrešavaće Ministar saobraćaja u saglasnosti sa Predsednikom Ministarskog saveta Demokratske federativne Jugoslavije.

Član 6

Ovlašuje se Ministar saobraćaja Demokratske federativne Jugoslavije da propiše Uredbu za izvršenje članova 1, 2 i 3 ovog Zakona i da izdaje Pravilnike za regulisanje rada brodogradilišta na moru, privremeno preuzetih pod upravu.

Član 7

Ovaj Zakon stupa na snagu danom obnarodovanja u »Službenom listu Demokratske federativne Jugoslavije«.

Kao što ste videli ovim zakonom naša država dobija pravnu podlogu da što pre dođe do svojih brodova koji su danas u službi Ministarstva ratnog saobraćaja Velike Britanije i za obeštećenje naših potraživanja na ime korišćenja naših brodova.

Sada ću pročitati izveštaj Zakonodavnog odbora o izmenama i dopunama koje su izvršene u predloženom zakonskom nacrtu (čita):

PRETSEDNIŠTVO
ANTIFASISTICKOG VEĆA
NARODNOG OSLOBODENJA JUGOSLAVIJE
Zakonodavni odbor
Br. sl. 17. VII. 1945
Beograd

PRETSEDNIŠTVU AVNOJ-a

Beograd

Zakonodavni odbor, na svojoj sednici od 17 jula 1945 godine, proučio je i usvojio Predlog zakona o stavljanju plovniha objekata, brodogradilišta, luka i pristaništa pod upravu Ministarstva saobraćaja DFJ koji je podneo Ministar saobraćaja Pretsedništvu AVNOJ-a na oza-
konjenje.

Zakonodavni odbor u pomenutom zakonskom predlogu učinio je sledeće izmene i dopune:

Član 1. — U prvom stavu, treći red, umesto »1 jula 1945 godine« staviti »dana stupanja na snagu ovog Zakona«;

Član 2. — U prvom stavu, treći red, umesto »pripadaju ministarstvu« staviti »su pod upravu Ministarstva.«

Član 3. — U stavu drugom, prvi red, umesto reči »odvijanja«, staviti reč »vršenja«.

Član 4. — U stavu pod 2, drugi red, iza reči »Uredbe« briše se zapeta; u stavu drugom umesto »Uredbu« staviti »Uredbom«.

Član 5. — U 5 redu umesto reči »sa sopstvenicima« staviti »sopstvenika«.

Član 6. — Menja se i glasi:

»Ovlašćuje se Ministar saobraćaja Demokratske federativne Jugoslavije da izdaje bliže odredbe za izvršenje ovog Zakona kao i načinu regulisanja rada u brodogradilištima na moru, privremeno preuzetih pod upravu.«

Član 7. — U prvom redu, umesto reči »danom obnarodovanja« staviti »kad se objavi«.

Dostavljajući ovaj izveštaj o učinjenim izmenama i dopunama u Predlogu zakona o stavljanju plovniha objekata, brodogradilišta, luka i pristaništa na moru pod upravu Ministarstva saobraćaja DFJ, Zakonodavni odbor predlaže Pretsedništvu AVNOJ-a da ga izvoli u celosti usvojiti.

Za izvestioca je određen drug Moša Pijade.

Zapisničar
Josip Rus, s. r.

Pretsednik
Zakonodavnog odbora
Moša Pijade, s. r.

U ime Zakonodavnog odbora molim da se ovaj zakon primi.

Pretsednik: Dajem riječ Ministru saobraćaja drugu Todoru Vujašinoviću da đā ekspozē o ovom zakonskom prijedlogu.

Ministar saobraćaja Todor Vujašinović: Ja molim da se ovaj zakon primi, jer je on veoma važan i to iz sledećih razloga.

Ovim zakonom privremeno će se staviti pod upravu Ministarstva saobraćaja DFJ svi jugoslovenski i zaplenjeni neprijateljski vojni objekti na moru koji se dele na one koji se nalaze pod jugoslovenskom vlašću na Jadranskom moru i na one jugoslovenske trgovačke brodove duge plovidbe koji plove u najmu za račun Ministarstva ratnog saobraćaja Velike Britanije.

Ukazala se veōika potreba da Komanda jugoslovenske mornarice preda plovne objekte na Jadranskom moru koji više nisu potrebni za izvršenje vojnih zadataka (manji poštansko-putnički brodovi i jedrenjaci sa motorom i bez motora) Ministarstvu saobraćaja Demokratske federativne Jugoslavije koje će privremeno upravljati njima. Na taj naćin, kao i uredbom i pravilnikom koji će se propisati na osnovu ovog zakona, stvara se vrsta nove, civilne, rekvizicije. Privremena uprava Ministarstva saobraćaja vršiće se u saradnji sa narodnooslobodićaćkim odborima i drugim vlastima u cilju što uspešnijeg obavljanja saobraćaja lica i robe za snabdevanje, poglavito ishrane. Namera je pri tome da se vlasnicima plovnih objekata na Jadranskom moru ostavi tehnićko rukovodstvo same plovidbe.

U pogledu jugoslovenskih trgovaćkih brodova duge plovidbe koji plove unajmljeni Ministarstvu ratnog saobraćaja Velike Britanije, ćlan 1 ovog zakona osnažuje, od strane AVNOJ-a, tri uredbe sa zakonskom snagom koje je donela Kraljevska jugoslovenska vlada Božidara Purića prvu i vlada dr I. Šubašića ostale dve. Te su tri uredbe dale pravnu formu ratnoj rekviziciji, pravima i obavezama Kraljevske jugoslovenske vlade, odnosno pravima i obavezama Vlade Demokratske federativne Jugoslavije, shodno i u dubu jugoslovenskog zakonodavstva. Do krajnjih objektivnih kao i pravnih granica mogućnosti tokom rata, interesi naše zemlje, našeg pomorstva, bili su zaštićeni pravnim sistemom ovih triju uredaba Kraljevske jugoslovenske vlade.

Ovim zakonom, osnaženjem triju uredaba Kraljevske jugoslovenske vlade, AVNOJ zaštićuje potraživanja vlade Demokratske federativne Jugoslavije, odnosno Ministarstva saobraćaja Demokratske federativne Jugoslavije, od približno tri i po miliona funti sterlinga depnovanih kod Ministarstva ratnog saobraćaja V. Britanije na ime najamnina (oko 1,6 miliona funti sterlinga) i osiguranina (blizu 2 miliona funti sterlinga) za jugoslovenske trgovaćke brodove koji plove ili koji su tokom rata bili izgubljeni ili potopljeni. Ovo tim pre što ovaj zakon pravno, deklaratorno, potvrđuje rekvizicije od strane vlasti Demokratske federativne Jugoslavije svih jugoslovenskih trgovaćkih brodova

duge plovidbe datih u najam Ministarstvu ratnog saobraćaja V. Britanije od strane emigrantske jugoslovenske vlade.

Ukoliko Demokratska federativna Jugoslavija bude pristupila »Sporazumu o načelima nastavljanja koordinirane kontrole trgovačkog brodogradilišta« koga su dosada potpisale Velika Britanija, Sjedinjene Američke Države, Holandija, Francuska, Norveška itd. (dakle, već danas daleko najveći deo trgovačkih brodova sveta nalazi se pod koordiniranim kontrolom), ovim zakonom ona je ispunila jedan od neophodnih uslova za pristupanje sporazumu. To radi toga što sporazum predviđa pristupanje, prava i obaveze, same države koja prethodno stavlja pod svoju upravu svoju trgovačku flotu na moru.

Članom 2 ovoga zakona predviđa se privremeno stavljanje pod upravu Ministarstva saobraćaja Demokratske federativne Jugoslavije sva jugoslovenska brodogradilišta na moru koja ne pripadaju Ministarstvu narodne odbrane, kao i ona koja se, ili koja će se nalaziti pod vlašću Demokratske federativne Jugoslavije. Isto tako Ministarstvo saobraćaja Demokratske federativne Jugoslavije preuzima sve potrebne mere za brzo osposobljavanje brodogradilišta.

U duhu ovoga zakona, njegovog člana 2, radi što bržeg i uspešnijeg rada na uspostavljanju našeg pomorskog saobraćaja, svi poslovi u okviru izgradnje i popravke naših plovnih objekata na moru potpadaju pod upravu Ministarstva saobraćaja Demokratske federativne Jugoslavije.

Članom 3 ovoga zakona koji se odnosi na luke, pristaništa i lučka i pristanišna postrojenja onemogućuje se sukob između Ministarstva saobraćaja Demokratske federativne Jugoslavije i Ministarstva saobraćaja federalne Hrvatske ili Ministarstva građevina federalne Hrvatske u pogledu nadležnosti.

Pri razmatranju člana 4 ovoga zakona treba prethodno osvetliti naše odnose sa Ministarstvom ratnog saobraćaja Velike Britanije i položaj našeg trgovačkog pomorstva duge plovidbe isticanjem sledećih činjenica:

1) Naši trgovački brodovi duge plovidbe, rekvirirani prethodno ratnom rekvizicijom, plove počev od 1941 godine unajmljeni Ministarstvu ratnog saobraćaja Velike Britanije od strane Kraljevske jugoslovenske vlade, samo na osnovu preliminarnih pisama o budućem ugovoru o najmu, izmenjenih između jugoslovenske vlade i britanskog Ministarstva ratnog saobraćaja. Izmenom pisama, obostranim prihvatanjem izvesnih klauzula budućeg ugovora, utanačena je i visina najma po toni prevoza robe. Sam ugovor, sa svima potrebnim klauzulama nije ni do danas potpisan. Kroz četiri meseca, međutim, ističe rok nacrta ugovora o kome su izmenjena pisma između jugoslovenske emigrantske vlade i britanskog Ministarstva ratnog saobraćaja (šest meseci po okončanju neprijateljstva sa Nemačkom).

2) Ugovor o menedžmentu Kraljevska jugoslovenska vlada sve dok je postojala nije potpisala sa britanskim menedžerskim firmama koje su, kao firme opunomoćene od strane Kraljevske jugoslovenske vlade, vodiče i danas još vode tehničke poslove oko plovidbe jugoslovenskih trgovačkih brodova datih u najam.

Treba, dakle, izvršiti likvidaciju novčanih odnosa za vreme od 1941 godine do danas putem preciznih obračuna za sume-avanse koje je britansko Ministarstvo ratnog saobraćaja po nalogu jugoslovenske vlade u emigraciji isplaćivalo menedžerskim firmama.

3) Da bi postigli isplatu naših potraživanja od strane Ministarstva ratnog saobraćaja V. Britanije potrebno je potpisati stari, odnosno novi, budući ugovor o najmu jugoslovenskih trgovačkih brodova duge plovidbe Ministarstvu ratnog saobraćaja V. Britanije.

Britansko Ministarstvo ratnog saobraćaja stoji na stanovištu da dve uredbe sa zakonskom snagom o jugoslovenskom trgovačkom pomorstvu koje je donela vlada dr. I. Šubašića omogućuju eksproprijaciju, nacionalizaciju, jugoslovenskih trgovačkih brodova i izjavljuje da, štiteći interese Velike Britanije, interese zainteresovanih britanskih lica u jugoslovenskim parobrodarskim preduzećima, ne može potpisati ugovor o najmu. (Pismo Lorda Lesersa, britanskog Ministra za ratni saobraćaj upućenog g. dr D. Marušiću, Ministru saobraćaja u vladi dr I. Šubašića i druge izjave odgovornih britanskih lica). Ovde treba napomenuti da zajednički sa zainteresovanim britanskim menedžerskim parobrodarskim firmama i pojedinim jugoslovenskim parobrodarskim akcionarima u savezničkim zemljama, britansko Ministarstvo ratnog saobraćaja može omogućiti sudski spor u Velikoj Britaniji po pitanju osigurina i najamnina. I to na osnovu ugovora o »Trustee companies« između jugoslovenske vlade u emigraciji i britanskih firmi, koji je u ime vlade Božidara Purića parafirao Ministar saobraćaja Nenad Grizogono imajući kao podlogu Uredbu sa zakonskom snagom o izmenama i dopunama Uredbe sa zakonskom snagom o preuzimanju jugoslovenskih trgovačkih brodova od strane Kraljevske jugoslovenske vlade od 27 avgusta 1943 godine — do 12 maja 1944 godine. Mi taj spor, više je nego verovatno, ne bi izgubili, ali bi spor mogao biti dug i škoditi našem pomorstvu, našoj zemlji. Ostaju zatim i svi ostali načini kojima se britansko Ministarstvo ratnog saobraćaja može boriti protiv interesa našeg pomorstva.

Članom 4 vooga zakona predviđeno je da će se posebnom uredbom odrediti, prvo, način određivanja naknade brodovlasnicima za upotrebu i eventualni gubitak plovni objekata, privremeno stavljenih pod upravu Ministarstva saobraćaja Demokratske federativne Jugoslavije i, drugo, komisija koja će proceniti štetu i ustanoviti visinu obeštećenja. Na taj način biće obeštećeni na prvom mestu svi brodovlasnici manjih plovni objekata na Jadranskom Moru. Isto tako biće obeštećena i jugoslo-

venska parobrodarska preduzeća za upotrebu i gubitak njihovih trgovačkih brodova duge plovidbe koje je 1941 godine rekvirirala jugoslovenska vlada. Postavljeno je, dakle, načelo da se imaju isplatiti brodovlasnicima naših trgovačkih brodova duge plovidbe ne samo sume iz fonda u koji će biti položene svote dobijene od britanskog Ministarstva ratnog saobraćaja, odnosno od osiguravajućih društava, na ime osiguranina za izgubljene i potopljene brodove, a na osnovu polisa osiguranja koje glase na ime jugoslovenske vlade, već i sume kojima bi mi raspolagali po isplati dužnih najamnina od strane britanskog Ministarstva ratnog saobraćaja.

Naša se parobrodarska preduzeća duge plovidbe, kao i pojedina kapitalima zainteresovana jugoslovenska i saveznička fizička i pravna lica u inostranstvu, mogu podeliti na ona kojima je bitni interes obeštećenje na ime osigurnina za izgubljene i potopljene brodove i na ona kojima je bitni interes obeštećenje na ime najamnina, na ime upotrebe broda, jer im brodovi ili najveći deo brodova nije izgubljen ili potopljen. Zbog toga, na osnovu člana 4 ovog zakona i uredbe, odnosno Komisije koja se ima odrediti, ne postiže se samo obnavljanje naših parobrodarskih preduzeća sa pravnim položajem koji su imala na dan 6 aprila 1941 godine, a samim tim i privlačenje naših zainteresovanih akcionara, odnosno kapitala, sada u inostranstvu, u zemlju, već i ono obezbeđenje interesa britanskog kapitala u našim parobrodarskim preduzećima koje bi omogućilo isplatu naših potraživanja od strane britanskog Ministarstva ratnog saobraćaja. Postiglo bi se zatim i potpisivanje starog, odnosno novog ugovora sa britanskim Ministarstvom ratnog saobraćaja i, najzad, izvršice se likvidacija našeg obračuna sa britanskim menedžerskim parobrodarskim firmama.

Ovakvim rešavanjem pitanja našeg pomorstva duge plovidbe i eventualnom odredbom u uredbi koja će se doneti na osnovu ovog zakona da će na račun suma za obeštećenje brodovlasnika, Vlada DFJ, odnosno njeno Ministarstvo saobraćaja, omogućiti našim brodovlasnicima da u funtama ili dolarima isplate brodove koje bi kupili u savezničkim zemljama — naše pomorstvo duge plovidbe postiglo bi ne samo svoju potrebnu pravno-finansisku konsolidaciju, već bi dobilo i veći zamah povećanjem svoje tonaže.

Članom 5 ovoga zakona određuje se slično članu 4 da će se uredbom sa zakonskom snagom propisati način određivanja naknade i ustanoviti Komisija za procenu obeštećenja sopstvenicima brodogradilišta koja su privremeno stavljena pod upravu Ministarstva saobraćaja DFJ. Na ovaj način postiže se jednoobrazan zakonski postupak prema preduzećima zainteresovanim u našem pomorstvu.

Ovde treba napomenuti da je britanski kapital zainteresovan i u našim brodogradilištima (koliko je poznato u splitskom brodogradilištu »Jadransko brodogradilište«).

Članom 6 ovlašćuje se Ministar saobraćaja DFJ da propiše uredbu za izvršenje članova: 1, 2 i 3 ovog zakona, koja bi svojim odredbama odredila postupak izvršenja. Isto tako Ministar saobraćaja DFJ izdavaće pravilnike za regulisanje i organizovanje službe plovnih objekata na moru i organizovanja rada brodogradilišta. Ovim se obezbeđuje koordinantan rad na obnovi i daljem razvoju našeg pomorstva.

Zakon o stavljanju plovnih objekata, brodogradilišta, luka i pristaništa na moru pod upravu Ministarstva saobraćaja Demokratske federativne Jugoslavije usrećuje upravu, nadležnu jugoslovensku vlast u pogledu našeg pomorstva, u Ministarstvu saobraćaja DFJ. Na taj način kao i zakonskom jednoobraznošću u pogledu plovnih objekata, brodogradilišta, luka i pristaništa na moru omogućuje se uspešno sprovođenje naše pomorske politike.

Iz ovih razloga molim da se zakonski predlog prihvati onako kako je predložen.

Pretsednik: Otvaram diskusiju i ako ko želi da govori neka se javi. (Niko se ne javlja). Stavljam ovaj zakonski prijedlog na glasanje u načelu. Prima li se? (Prima). Ima li ko protiv? (Nema). Objavljujem da je Zakon o stavljanju plovnih objekata, luka i brodogradilišta na moru pod upravu Ministarstva saobraćaja primljen u načelu.

Prelazimo na pretres u pojedinostima. Molim druga izvjestioca Zakonodavnog odbora da izvoli čitati naslov i član po član kako slijede.

Izvestilac Moša Pijade čita naslov i član 1.

Pretsednik: Ima li primjedaba ili kakvih prijedloga za izmjene ili dopune? (Nema). Objavljujem da su naslov i član 1 primljeni onako kako su predloženi. Prelazimo na član 2.

(Za ovim je Predsedništvo AVNOJ-a, glasajući posebno o svakom članu, usvojilo zakonski predlog, od člana 2 do zaključno člana 7, i izveštaj Zakonodavnog odbora o izvršenim izmenama i dopunama.)

Pretsednik: Pretres u pojedinostima je završen.

Prelazimo na konačno glasanje. Da li se prima Prijedlog zakona o stavljanju plovnih objekata, brodogradilišta, luka i pristaništa na moru pod upravu Ministarstva saobraćaja DFJ konačno i u cjelini? (Prima). Ima li ko protiv? (Nema). Objavljujem da je citirani zakon jednoglasno primljen i pri konačnom glasanju.

Prelazimo na četvrtu točku dnevnoga reda na pretres Prijedloga zakona o izmjeni člana 1 Zakona o ukidanju Vrhovnog državnog pravobranioštva, državnih pravobranioštava, Vrhovnog državnog tužioštva, viših državnih tužioštava i državnih tužioštava od 23 aprila 1945 godine.

Molim izvjestioca Zakonodavnog odbora druga Mošu Pijade da podnese izvještaj.

Izvestilac Moša Pijade: Donošenjem ovoga zakona o izmeni Zakona o ukidanju Vrhovnog državnog pravobranioštva itd. pokrenulo je Predsedništvo Ministarskog saveta koje nam je tim povodom dostavilo akt sledeće sadržine (čita):

PRETSEDNIŠTVO
MINISTARSKOG SAVETA
DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE

K.br. 455
13. VII. 1945 god.
Beograd

PRETSEDNIŠTVU ANTIFAŠISTIČKOG VEĆA NARODNOG OSLOBOĐENJA JUGOSLAVIJE

Beograd

Predsedništvo Ministarskog saveta smatra da u Zakonu o ukidanju Vrhovnog državnog pravobranioštva, državnih pravobranioštava, Vrhovnog državnog tužioštva, viših državnih tužioštava — treba izvršiti sledeću izmenu:

St. 2 čl. 1 Zakona menja se i glasi:

»Poslovi Vrhovnog državnog tužioštva, viših državnih tužioštava prenose se na Javni tužioc Demokratske federativne Jugoslavije i njegove podređene organe.

Poslovi Vrhovnog državnog pravobranioštva i državnih pravobranioštava prelaze u nadležnost nadležstava, preduzeća i ustanova u ime kojih su državna pravobranioštva štitila imovinsko-pravne interese države, s tim da se Javni tužilac Demokratske federativne Jugoslavije i njegovi podređeni organi staraju o likvidaciji dosad nerešenih predmeta shodno odredbama ovog Zakona«.

Gornju izmenu predlažemo iz ovih razloga:

1) Javni tužilac je čuvar zakonitosti u zemlji i kao takav vrši nadzor nad ispunjenjem zakona bilo od privatnih lica, bilo od državnih organa, te takvoj njegovoj funkciji ne bi odgovaralo da se pojavljuje kao stranka u imovinsko-pravnim sporovima države.

2) Organi narodne vlasti i državne ustanove izrasli su iz borbe i sposobni su da prime na sebe odgovornost zastupanja državnih imovinsko-pravnih interesa u krugu svoje nadležnosti, te ne bi bilo potrebe za određivanjem posebnih organa koji će čuvati prava države u njenim imovinskim sporovima.

Ukoliko to i ne bi bio slučaj uvek, tj. ukoliko bi u nekim sporovima trebalo ipak da država bude i specijalno zastupana, zastupnik ne bi mogao da bude Javni tužilac iz razloga navedenog pod 1).

3) Javnom tužiocu bi ipak trebalo staviti u zadatak da se stara o likvidaciji onih imovinskih sporova države koji nisu okončani do dana stupanja na snagu ovog Zakona, — na taj način što će ih predavati

u zastupanje nadležnima, ustanovama i preduzećima, shodno odredbama ovog Zakona.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Generalni sekretar
Mitar Bakić, s. r.

Zakonodavni odbor, na svojoj sednici od 17 o. m., raspravljao je pitanje opravdanosti donošenja ovog zakonskog propisa, ali je, i pored primedaba koje je stavio drug Ministar pravosuda Frane Frol, Zakonodavni odbor prihvatio Predlog zakona o izmeni člana 1 Zakona o ukidanju Vrhovnog pravobranioštva, onako kako ga je predložilo Predsedništvo Ministarskog saveta i dao mu sledeću redakciju (čita):

PREDLOG ZAKONA

O IZMENI ČLANA 1 ZAKONA O UKIDANJU VRHOVNOG DRŽAVNOG PRAVOBRANIOŠTVA, DRŽAVNIH PRAVOBRANIOŠTAVA, VRHOVNOG DRŽAVNOG TUŽIOŠTVA, VIŠIH DRŽAVNIH TUŽIOŠTAVA I DRŽAVNIH TUŽIOŠTAVA OD 23 APRILA 1945 GODINE

Član 1

Član 1 Zakona o ukidanju Vrhovnog državnog pravobranioštva, državnih pravobranioštava, Vrhovnog državnog tužioštva, viših državnih tužioštava i državnih tužioštava od 23 aprila 1945 godine menja se i glasi:

Poslovi Vrhovnog državnog tužioštva, viših državnih tužioštava i državnih tužioštava prenose se na Javnog tužioca Demokratske federativne Jugoslavije i njegove podređene organe.

Poslovi Vrhovnog državnog pravobranioštva i državnih pravobranioštava prelaze u nadležnost nadležstava, preduzeća i ustanova u ime kojih su državna pravobranioštva štitiła imovinsko-pravne interese države, s tim da se Javni tužilac Demokratske federativne Jugoslavije i njegovi podređeni organi staraju o likvidaciji dosad nerešenih predmeta.

Član 2

Ovaj Zakon stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu Demokratske federativne Jugoslavije.«

Medutim, danas je drug ministar Frol pismeno dostavio svoje obrazložene primedbe sa kojima sam danas, to moram da priznam, i ja saglasan. Ovaj zakon zaista ne treba donositi, jer se ovo pitanje mora rešiti posebnim zakonom čiji je predlog već izradio drug Frol.

Predsednik: Dajem riječ Ministru pravosuda drugu Frołu.

Ministar pravosuda Frane Frol: Drugovi, ja nisam suglasan sa prijedlogom koji je u ime Ministarskog savjeta Generalni sekretar

drug Bakić dostavio Pretsjedništvu AVNOJ-a da se izmijeni član 1 Zakona o ukidanju Vrhovnog državnog pravobranioštva, državnih pravobranioštava, Vrhovnog državnog tužioštva, i državnih tužioštava od 23 aprila ove godine. Glavni cilj ove izmjene, prema obrazloženju druga Bakića, sastojao bi se u tome da se zastupanje nadležstava, ustanova i poduzeća povjeri samim nadležstvima, ustanovama i poduzećima. Reguliranje tog pitanja, međutim, ne spada u izmjene zakona koji sam malo prije citirao. Jer, u čl. 1 ovog zakona rečeno je da se ukidaju Vrhovno državno pravobranioštvo i državna pravobranioštva, a da se poslovi ovih ukinutih nadležstava prenose na Javnog tužioca DFJ dok nije predviđeno ko će u budućnosti zastupati nadležstva, poduzeća i ustanove javnog karaktera. Iz toga proizlazi da je potrebno posebnim zakonom regulirati pitanje zaštite imovinsko-pravnih interesa nadležstava, ustanova, poduzeća i organizacija javnog karaktera.

Pored toga, ako se ozakoni predložena izmjena, a ostane član 3 Zakona o ukidanju Vrhovnog državnog pravobranioštva, državnih pravobranioštava, Vrhovnog državnog tužioštva i državnih tužioštava, onda je nelogično da javni tužilac donosi bliže odredbe za izvršenje zakona po kome bi zastupanje i zaštita imovinsko-pravnih interesa nadležstava, poduzeća i ustanova prešli na sama nadležstva, poduzeća i ustanove.

Iz ovih razloga ja predlažem da se donese nov zakon o zastupanju nadležstava, ustanova, poduzeća i organizacija javnog karaktera a ako se nacrt tog zakona ne bi usvojio, onda predlažem drugu alternativu za rješenje ovog pitanja koja se sastoji u tome da se izmjena čl. 1 zakona formulira ovako:

»Zaštitu imovinsko-pravnih interesa nadležstava, ustanova, poduzeća i organizacija javnog karaktera i njihovo zastupanje pred sudovima i drugim narodnim vlastima preuzimaju lica koja stoje na čelu tih nadležstava, ustanova, poduzeća i organizacija ili lica koja oni odrede s tim da se Javni tužilac DFJ i njemu podređeni organi staraju o likvidaciji dosada nerešenih predmeta.«

Prijedlog zakona o kome sam ovdje govorio izradio sam i danas ću ga podnijeti Pretsjedništvu AVNOJ-a na proučavanje i ozakonjenje.

Iz ovih razloga ja predlažem i molim da se zakonski prijedlog koji je dostavio Generalni sekretar drug Bakić skine s dnevnog reda dok se ne raspravi Prijedlog zakona o zastupanju nadležstava, ustanova, poduzeća i organizacija javnog karaktera.

Pretsednik: Želi li još ko da govori? (Ne javlja se niko). Molim druga izvjestioca Zakonodavnog odbora da se izjasni po prijedlogu druga Frola.

Izvestilac Moša Pijade: Ja prihvatam predlog druga Frola i saglasan sam da se ovaj zakonski predlog skine s dnevnog reda, jer su opravdani razlozi koje je danas izneo drug Frol.

Predsednik: Stavljam ovaj prijedlog druga Frola na glasanje. Prima li se? (Prima). Pošto je ovaj prijedlog primljen prelazimo na točku 5 dnevnoga reda, na pretres Prijedloga zakona o radničkim poverenicima.

Molim izvjestioca Zakonodavnog odbora druga Mošu Pijade da podnese izvještaj.

Izvestilac Moša Pijade: Drugovi, Predlog zakona o radničkim poverenicima, koji je podneo ministar drug dr Kržišnik sa obrazloženjem i nacrtom uputstva za izbore radničkih poverenika raden je na osnovu zahteva Jedinštenih sindikata radnika i nameštenika Jugoslavije. Ovaj predlog zakona primljen je i na sednici Ministarskog saveta. (Videti prilog na kraju knjige). Medutim, kad je predlog došao pred Zakonodavni odbor, Predsednik Privrednog saveta drug Andrija Hebrang stavio je izvesne primedbe koje su se uglavnom odnosile na čl. 1, 2, i 3. Te primedbe bile su načelne prirode i odnosile su se na samu suštinu ovoga zakona. Drug Hebrang obavestio nas je tom prilikom da je on prethodno razgovarao sa Glavnim odborom Jedinštenih sindikata radnika i nameštenika Jugoslavije. Medutim, Sindikati se nisu saglasili sa primedbama druga Hebranga tako da je raspravljanje o ovom zakonskom predlogu, koje je počelo na sednici Zakonodavnog odbora od 17 jula, odloženo s tim da za iduću sednicu Predsednik Privrednog saveta drug Hebrang spremi nov predlog za članove 1, 2 i 3 sa kojim bi bio sporazuman i Glavni odbor Sindikata. Da bi stvar bila jasnija, ja moram da se za trenutak zadržim na tome u čemu je glavna razlika između formulacija čl. 1, 2 i 3 koje je dao Ministar socijalne politike u sporazumu sa Glavnim odborom Jedinštenih sindikata radnika i nameštenika Jugoslavije i predloga druga Hebranga za drukčiju formulaciju ovih članova. Razlika je ustvari u tome što je prvi predlog, predlog Ministra socijalne politike predviđao da će se radnički poverenici birati i u ustanovama i nadleštstvima, da će radnički poverenici saradivati pri razradivanju i sprovođenju u život planova proizvodnje, ili tačnije rečeno da će radnici, preko svojih poverenika, imati pravo kontrole nad proizvodnjom. Protiv tih odredaba odlučno je ustao drug Hebrang iznoseći izvesne razloge koji, po njegovom mišljenju, još ne dozvoljavaju da se pravo kontrole nad proizvodnjom poveri radničkim poverenicima. Tako je nastala prilično živa, pa ako hoćete i oštra diskusija oko ovog zakonskog predloga, jer je drug Hebrang bio kategoričan a ni ministar Kržišnik kao predlagač, pa i neki članovi Zakonodavnog odbora nisu bili voljni da popuste.

Na svojoj sednici od 21 jula, Zakonodavni odbor je ponovo raspravljao o ovom zakonskom predlogu uzimajući u obzir i primedbe Glavnog odbora Jedinštenih sindikata radnika i nameštenika Jugoslavije i primedbe Privrednog saveta.

Ja ću vas sada upoznati sa izvesnim momentima koji su u neposrednoj vezi sa današnjom diskusijom koja će se verovatno ovde voditi o Predlogu zakona o radničkim poverenicima.

Povodom Predloga zakona o radničkim poverenicima koji je podneo Ministar socijalne politike drug Kržišnik, koji ste vi svi umnoženog primili radi upoznavanja, Predsednik Privrednog saveta drug Hebrang dostavio nam je sledeći akt i primedbe na taj projekat u kojima je on ustvari dao predlog za novu redakciju čl. 1, 2 i 3 (*čita*):

VLADA
DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE
Privredni savet
Br. 505
4. jula 1945

PRETSJEDNIKU ZAKONODAVNOG ODBORA AVNOJ-a

Beograd

U prilogu Vam dostavljamo projekat Zakona o radničkim poverenicima, koji je izradilo Ministarstvo socijalne politike DFJ. Uz taj projekat šaljemo i naše primjedbe.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Predsednik
Privrednog saveta

Andrija Hebrang, s. r.

To je pismo, a sada ću vam pročitati i primedbe, tj. predlog druga Hebranga za čl. 1, 2 i 3 (*čita*):

ZAKON O RADNIČKIM POVJERENICIMA

Član 1.

U svim privatnim, zadružnim i državnim poduzećima, u kojima je zaposleno najmanje 5 radnika i namještenika, biraju se povjerenici radnika i namještenika (radnički povjerenici).

Član 2.

Radnički povjerenici su zakonski pretstavnici radnika i namještenika u poduzeću i u tom svojstvu stoje u stalnoj vezi s narodnim vlastima, upravom poduzeća i sindikatima radnika i namještenika.

Član 3.

Dužnost je radničkih povjerenika da štite socijalne i privredne interese radnika i namještenika i da pomažu unapređivanje proizvodnje.

U dužnost radničkih povjerenika spada naročito:

a — Socijalni djelokrug:

1. da u sporazumu sa sindikalnim organizacijama posreduju u pregovorima oko pripremanja i zaključivanja kolektivnog ugovora o radu i da nadziru njegovo izvršavanje;

2. da u saradnji sa upravom poduzeća i sindikalnim organizacijama utvrđuju norme, akordne tarife, prosječne i minimalne nadnice, ukoliko one nisu utvrđene kolektivnim ugovorom;

3. da obavezno posreduju u otklanjanju ili sporazumnom rešavanju svih sporova nastalih iz radnog odnosa. Ako njihovo posredovanje ne uspije, oni će o tome obavijestiti sindikalnu organizaciju i nadležnu narodnu vlast;

4. da pomažu i nadziru primjenjivanje svih zakona i propisa o zaštiti radnika u pogledu radnog vremena, zdravlja i socijalnog osiguranja, o zaštiti naučnika (šegrti) itd., da obavještavaju nadležnu narodnu vlast o neispunjavanju tih propisa i da je pomažu u njihovom provođenju u život;

5. da sa sindikalnom organizacijom i upravom poduzeća primaju radnike, ukoliko to nije kolektivnim ugovorom ili kojim drugim zakonskim propisom drugačije predviđeno;

6. da vode evidenciju o primanju i otpuštanju radnika i o nesretnim slučajevima u poduzeću i da o tome redovno izvještavaju nadležnu narodnu vlast;

7. da učestvuju u upravi raznih radničkih ustanova (stanovi, dječja skloništa, kuhinje itd.);

8. da pomažu stručno obrazovanje i usavršavanje radnika.

b — Privredni djelokrug:

9. da preko savjetodavnog odbora u poduzeću, u koji ulaze 3—5 radničkih povjerenika i pretstavnika sindikalne organizacije u poduzeću, savjetima pomažu upravu poduzeća u ispunjavanju proizvodnih zadataka i usavršavanju organizacije proizvodnje;

10. da sa sindikalnom organizacijom, upravom poduzeća i nadležnim narodnim vlastima razvijaju radni elan, podižu radnu disciplinu, i vode borbu protiv sabotaže;

11. da kod radnika razvijaju smisao za racionalan rad u poduzeću i da na sastancima radnika pretresaju nedostatke i teškoće koje ometaju uspješnu proizvodnju, da predlažu mjere za njihovo otklanjanje i da zajedno sa sindikalnim organizacijama organiziraju takmičenje u cilju poboljšanja metoda rada, povećanja proizvodnosti rada, ispunjavanja proizvodnih zadataka i maksimalnog iskorišćavanja kapaciteta poduzeća;

12. da saraduju na primjeni i praktičnom iskorišćavanju rezultata dobijenih primjenom propisa Odluke o jednoobraznom knjigovodstvu od 1.II.45. godine (»Službeni list« broj 6 od 20.II.45. godine).

Mi smo, kao što sam već rekao, raspravljali o ovim primedbama, iako smo znali da se drugovi iz Sindikata ne slažu s njima pa smo zbog toga predložili drugu Andriji da ponovo govori sa drugovima iz Glavnog odbora Jedinštenih sindikata i da sa njima postigne sporazum, pošto pri donošenju jednog ovakvog zakona AVNOJ mora voditi računa i o mišljenju vrhovne sindikalne organizacije. Međutim, i posle ponovnih razgovora sa drugovima iz Glavnog odbora koje je imao drug Hebrang, obavešteni smo da oni neće da prihvate njegove razloge. I doista, prekjuche smo dobili od Glavnog odbora Jedinštenih sindikata akt ove sadržine i njihov nov predlog za prva tri člana ovog zakona koji ću vam pročitati. (Čita):

GLAVNI ODBOR
JEDINSTVENIH SINDIKATA
RADNIKA I NAMESTENIKA JUGOSLAVIJE

Br. 1760
19-VII-1945 g.
Beograd

ZAKONODAVNOM ODBORU PRETSEDNIŠTVA AVNOJ-a

Beograd

Privredni savet DFJ stavio je primedbe na projekt Zakona o radničkim poverenicima, koji je projekt izradilo savezno Ministarstvo socijalne politike u zajednici sa Glavnim odborom Jedinštenih sindikata. Privredni savet stavio je svoje primedbe na prva tri paragrafa, a po ostalima nije dao nikakvih primedbi.

Glavni odbor pretresao je ponovo projekt Privrednog saveta i nije se mogao u potpunosti složiti sa njihovim nacrtom.

Upućujemo vam naš nacrt po prva tri paragrafa, koji se unekoliko razlikuju od projekta saveznog Ministarstva socijalne politike, a naročito § 3.

Molimo vas da imate u vidu naše predloge.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Pretsednik
Duro Salaj, s. r.

Predlog Sindikata za čl. 1, 2 i 3 glasi (čita):

ZAKON O RADNIČKIM POVERENICIMA

§ 1

U svima državnim, ostalim javnim i privatnim preduzećima, ustanovama i nadležtvima (preduzećima) u kojima je zaposleno najmanje pet radnika, nameštenika i službenika (radnika) biraju se poverenici radnika, nameštenika i službenika (radnički poverenici).

§ 2

Radnički poverenici su zakonski izabrani pretstavnici radnika u preduzeću i u tom svojstvu stoje u stalnoj vezi, kako sa narodnim vlastima i upravom preduzeća, tako i sa sindikatima radnika i nameštenika.

§ 3

Zadatak je radničkih poverenika da rade na zaštiti socijalnih i privrednih interesa radnika i da pomažu u organizaciji unapređenja proizvodnje, da saraduju u razradivanju i sprovođenju u život planova proizvodnje i da kontrolišu da preduzeća svojevremeno ispunjavaju sve zadatke državnih vlasti.

U dužnost radničkih poverenika spada naročito:

a) Socijalni delokrug:

1) Da u sporazumu sa sindikalnim organizacijama posreduju u pregovorima oko pripremanja i zaključivanja kolektivnih ugovora o radu, kao i da vrše nadzor nad njihovim izvršenjem.

2) Da obavezno posreduju u otklanjanju ili sporazumno rešavanju svih sporova nastalih iz radnih odnosa. Ukoliko u tome ne bi uspeali, radnički poverenici izvestiće o tome sindikalne organizacije i nadležnu narodnu vlast.

3) Da učestvuju pri utvrđivanju normi, akordnih tarifa, prosečnih i minimalnih zarada ukoliko one nisu regulisane kolektivnim ugovorima, u saradnji sa sindikalnim organizacijama i poslodavcima, i da kontrolišu njihovo sprovođenje.

4) Da nastoje da se strogo primenjuju sve mere, koje su propisane od nadležnih narodnih vlasti za zaštitu radnika i učenika u pogledu radnog vremena, zdravlja, života i socijalnog osiguranja, kao i da obaveštavaju i potpomažu nadležne narodne vlasti u svim pitanjima koja se tiču primene postojećih zakonskih propisa o zakonskoj zaštiti radnika.

5) Da učestvuju sa upravom preduzeća pri primanju i otpuštanju radnika, ukoliko kolektivnim ugovorom ili kojim drugim zakonskim propisom nije predviđeno.

6) Da vode evidenciju o otpuštanju i primanju radnika, o nesrećnim slučajevima u preduzeću i da o tome redovno izveštavaju nadležnu narodnu vlast.

7) Da učestvuju u upravi raznih radničkih ustanova, radničkih stanova, dečjih skloništa, kuhinja itd.

8) Da se staraju o stručnom obrazovanju i usavršavanju radnika i učenika kako u teoretskom, tako i u praktičnom pogledu.

b) Privredni delokrug:

9) Da sa sindikalnom organizacijom, upravom preduzeća i nadležnim narodnim vlastima razvijaju radni elan, podižu radnu disciplinu i vode borbu protiv sabotaze.

10) Da saraduju na primeni i praktičnom iskorišćavanju rezultata dobijenih primenom propisa Odluke o jednoobraznom računovodstvu od 1 februara 1945 («Službeni list» br. 6 od 20 februara 1945 god.).

11) Da kod radnika pobuđuju smisao za racionalan rad u preduzeću i da na sastancima radnika, pomoću diskusije o proizvodnim zadacima i planovima proizvodnje organizuju zajedno sa sindikalnim organizacijama takmičenja u svrhu savladivanja teškoća, uklanjanja nedostataka, povećanja proizvodnje i maksimalnog iskorišćavanja kapaciteta, kao poboljšanje metoda rada.

Odredbe tačke 1 i 5 primenjivaće se na državna nadleštva i ustanove utoliko što će radnički poverenici moći činiti predloge i primedbe rukovodiocima tih nadleštava i ustanova u smislu tih tačaka.

U dužnost radničkih poverenika spadaju i svi drugi poslovi iz oblasti socijalne i privredne zaštite radnika koji im budu povereni drugim zakonskim propisima.

Tako je Zakonodavni odbor dobio ustvari tri zakonska predloga: prvi predlog Ministra druga dr Kržišnika, zatim predlog Privrednog saveta koji se odnosi uglavnom na prva tri člana, i novi predlog Glavnog odbora Sindikata opet za čl. 1, 2 i 3 pošto u pogledu ostalih članova zakonskog predloga nema načelnog spora.

U toku diskusije koja je vodena u Zakonodavnom odboru težilo se da se pomire ova gledišta i naš predlog pretstavlja u neku ruku ustupak drugu Hebrangu, ali on time nije bio zadovoljan već je, kako sam obavešten, spreman da ponovo insistira na svojim predlozima i da će on u tom pogledu podneti ovde amandmane za čl. 1, 2 i 3.

Zakonodavni odbor na svojoj sednici od 21 jula usvojio je prva tri člana po najnovijem predlogu Glavnog odbora Jedinštenih sindikata Jugoslavije koji sam vam ja malopre pročitao, jer je Odbor smatrao da je to u neku ruku kompromis i da se u ovom trenutku može prihvatiti. Da biste imali celinu ja ću vam sada pročitati dalji tekst zakonskog predloga koji je usvojio Zakonodavni odbor, tj. od člana 4 pa dalje (čita):

Član 4

Izbor radničkih poverenika vrši se neposrednim tajnim glasanjem sa kandidatskim listama (proporcionalni sistem).

Aktivno izborno pravo imaju radnici (šegrti) oba pola zaposleni u preduzeću u času izbora.

Pasivno izborno pravo imaju, pod uslovom da uživaju građanska prava, svi birači koji su navršili 18 godina života. Radnici borci Jugoslovenske armije imaju pasivno izborno pravo bez obzira na godine života.

Član 5

Izbore radničkih poverenika provode izborni odbori redovno u mesecu maju svake godine. Kod sezonskih preduzeća i onih koja bi

sa radom započela posle ovog roka izbori radničkih poverenika mogu se provoditi i posle ovog roka.

Izborni odbor sačinjavaju radnički poverenici kojima je mandat istekao.

Izborni odbor mora imati najmanje 3 člana. Ako se izborni odbor ne može obrazovati iz razloga što radnici nisu ranije birali poverenike ili što je mandat svima poverenicima prestao, odnosno što u preduzeću ima manje od 3 poverenika, okružni narodni odbor po predlogu sindikalne organizacije, odrediće, odnosno popuniće izborni odbor iz reda radnika dotičnog preduzeća.

Predlagači primljene kandidatske liste mogu odrediti svoga pretstavnika i njegovog zamenika u izborni odbor, što se mora naznačiti na kandidatskoj listi. Pretstavnicima kandidatskih lista, odnosno njihovi zamenici, imaju pravo prisustvovati radu izbornog odbora.

Član 6

Mandat radničkih poverenika traje godinu dana, odnosno do idućeg redovnog roka za izbor.

Pre isteka godine dana može mandat radničkih poverenika prestati u sledećim slučajevima:

1) ostavkom, ako za nju ima opravdanih razloga. Ostavku uvažava zbor radnika dotičnog preduzeća, odnosno odeljenja većinom glasova;

2) istupom iz preduzeća;

3) opozivom, ako se za to na zboru izjasni većina radnika zaposlenih u preduzeću, odnosno odeljenju;

4) gubitkom časnih prava na osnovu pravosnažne sudske presude ili gubitkom izbornog prava na osnovu odluke nadležne narodne vlasti;

5) smrću.

Upraznjena mesta moraju se popuniti iz reda izabраниh zamenika najdalje u roku od 14 dana.

Član 7

Broj radničkih poverenika i njihovih zamenika određuje se prema broju radnika zaposlenih u preduzeću, i to ako je u preduzeću zaposleno:

od 5 do 20 radnika, bira se 1 poverenik;

od 21 do 50 radnika, biraju se 3 poverenika;

od 51 do 100 radnika, biraju se 4 poverenika;

od 101 do 150 radnika, biraju se 5 poverenika;

od 151 do 250 radnika, biraju se 6 poverenika.

Više od 250 radnika, na svakih daljih 100 radnika bira se još po 1 poverenik, no s tim da u jednom preduzeću ne može biti izabrano više od 20 poverenika.

Ako je preduzeće sastavljeno od više samostalnih odeljenja, može svako odeljenje birati radničke poverenike, ali ukupan broj ovih poverenika ne može biti veći od broja radničkih poverenika predviđenog prethodnim stavom za dotično preduzeće.

Ako preduzeće u raznim mestima ima svoja postrojenja sa najmanje 5 radnika, radnički poverenici se biraju posebno za svako od tih postrojenja.

Član 8

U preduzećima u kojima je zaposleno više od 100 radnika radnički poverenici izradiće za svoje delovanje poslovnik.

Radnički poverenici su dužni da po uputstvu, koje će propisati zemaljsko ministarstvo socijalne politike, podnose pismene izveštaje o svome radu.

Član 9

Radnički poverenici za vršenje svojih dužnosti po propisima ovog zakona ne primaju nikakvu posebnu nagradu.

Ukoliko su radnički poverenici primorani da izvesne poverene im dužnosti obavljaju za vreme trajanja radnog vremena u preduzeću smatraće se kao da su to vreme proveli na svom redovnom poslu. Kod radnika koji rade na parče, vreme provedeno na ovoj dužnosti obračunava se u srazmeri njihove prosečne normalne zarade.

Član 10

Preduzeća ne mogu otpustiti radničke poverenike za vreme trajanja njihovog mandata kao poverenika, sem u slučaju krivičnog dela utvrđenog sudskom presudom.

Član 11

Vlasnici i upravnici privatnih preduzeća i upravnici državnih i zajedružnih preduzeća, koji sprečavaju radničke poverenike u vršenju njihovih dužnosti (čl. 3) ili se ogreše o odredbe čl. 9 i 10 ovog Zakona, kao i oni koji sprečavaju članove izbornih odbora u vršenju njihovih dužnosti, kazniće se prema težini dela:

1) opomenom koja će se o trošku preduzeća objaviti u dnevnoj štampi;

2) novčanom kaznom do 5.000 dinara;

3) prinudnim radom do 3 meseca.

Kazna po tač. 3 može se izreći bilo sama, bilo uporedno sa kaznom po tač. 2, ako je poslodavac postupio sa naročitom bezobzirnošću prema radničkom povereniku.

Pri odmeravanju visine kazne uzimaće se naročito u obzir, da li postoji zla volja i društvena pokvarenost poslodavca, kao i da li je delo u povratu.

Ako poslodavac nije fizičko lice, kazniće se odgovorni rukovodilac, odnosno odgovorni članovi uprave pravnog lica.

Ako se od osuđenog ne može naplatiti izrečena novčana kazna zameniće se kaznom prinudnog rada, računajući za svakih 50 dinara po 1 dan prinudnog rada, s tim da ova kazna ne može preći 3 meseca prinudnog rada.

U slučaju da se izrečena novčana kazna ne može naplatiti od odgovornog rukovodioca, odnosno člana uprave pravnog lica, za novčanu kaznu solidarno je odgovorno pravno lice.

Za državna i ostala javna preduzeća važe opšti disciplinski propisi.

Član 12

Za postupak po krivičnim delima iz čl. 11 ovog Zakona nadležni su narodni sreski sudovi.

Član 13

Izuzetno od propisa čl. 5 i 6 ovog Zakona izbori radničkih poverenika za 1945/46 godinu izvršiće se do kraja 1945 g. Radi sprovođenja izbora obrazovaće se okružne izborne komisije od 3 do 5 članova, koje po predlogu sindikalne organizacije određuje nadležni okružni narodni odbor.

Ove komisije predlažu sreskim ili gradskim, odnosno reonskim narodnim odborima na potvrdu izborne odbore čiji članovi moraju biti radnici iz odnosnih preduzeća.

Član 14

Bliže odredbe za izvršenje ovog Zakona izdaju zemaljske vlade, odnosno organ koga one ovlaste.

Član 15

Ovlašćuje se savezni Ministar socijalne politike da propiše Uredbu o sprovođenju izbora radničkih poverenika.

Član 16

Ovaj Zakon stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu Demokratske federativne Jugoslavije«.

Moje je mišljenje da Predlog zakona o radničkim poverenicima treba usvojiti u načelu onako kako je izišao iz Zakonodavnog odbora, s tim da se u diskusiji u pojedinostima mogu izvesne stvari i menjati, jer smo svi saglasni da je zakon potrebno doneti.

Pretsednik: Imade riječ Ministar socijalne politike drug dr Anton Kržišnik.

Ministar socijalne politike dr Anton Kržišnik čita obrazloženje uz zakonski predlog. (Videti prilog na kraju knjige.)

To su, drugovi, motivi koji su i Sindikate i mene lično rukovodili da podnesemo ovaj nacrt na ozakonjenje.

U pogledu izmena Zakonodavnog odbora reći ću ovo: ja sam saglasan s time što je Zakonodavni odbor prihvatio formulaciju za član 1, 2 i 3 koji je podneo 19 o. m. Glavni odbor Jedinštenih sindikata radnika i nameštenika Jugoslavije. Ali u pogledu primedaba koje je dao Privredni savet izjavljujem da se s njima ne slažem, jer po njima mi treba da lišimo osnovnih prava našu radničku klasu koja je i pre, a naročito u toku Narodnooslobodilačke borbe pokazala svoju zrelost da predvodi sve naše narode, da rukovodi državnim i narodnim poslovima u najtežim časovima naše istorije, pokazala i dokazala svoju zrelost i sposobnost da rešava sve pa i najteže probleme — što znači da bismo usvajajući predlog Privrednog saveta lišili našu radničku klasu ne samo njenog prava da saraduje u ostvarivanju proizvodnih planova u industriji i rudarstvu i u ostalim privrednim granama i da tako podiže produktivnost rada i da sprečava sve moguće sabotaze koje danas vrše privatni vlasnici privrednih preduzeća. Ja sam za to da se ostane pri predlogu Zakonodavnog odbora, jer je on prihvatio gledište Glavnog odbora Jedinštenih sindikata koji naročito insistira da se usvoji poslednja njegova redakcija za prva tri člana zakonskog predloga.

Pretsednik: Otvaram diskusiju u načelu i dajem riječ drugu Andriji Hebrangu kao prvom prijavljenom govorniku.

Ministar industrije Andrija Hebrang: Ja sam već, drugovi, o ovom zakonskom prijedlogu, kad moram tako da kažem, potrošio mnogo, vrlo mnogo riječi da drugove i u Zakonodavnom odboru i u Sindikatima uvjerim u to da zakonski prijedlog koji je potekao iz Ministarstva socijalne politike i Glavnog odbora Jedinštenih sindikata radnika i namještenika Jugoslavije, kao i posljednji prijedlog Glavnog odbora Sindikata, koji ustvari odstupa unekoliko od prvobitnog prijedloga Ministra socijalne politike, ne rješava pravilno i dobro cio ovaj veoma složen problem. Ukratko, i osnovne postavke tog prijedloga nepravilne su i neodržive obzirom na ekonomsku situaciju u kojoj se nalazi naša zemlja, obzirom na našu današnju stvarnost. Međutim, mi moramo stvarnosti otvoreno gledati u oči ako ne želimo da se opečemo, ako ne želimo da pogriješimo. Iz tih razloga ja se u osnovi ne slažem s tim da radnički povjerenici već danas dobiju pravo kontrole nad proizvodnjom, ja se ne slažem sa pravima i obavezama koje zakon daje radničkim povjerenicima. Ja sam o tome već dovoljno iznio razloga. Mislim da u situaciji kad privrednim poduzećima dobrim dijelom upravljaju privatni vlasnici nije moguće postaviti im kontrolu radnika, a da pri tome ne dođe do otvorenih sukoba koji će ome-

tati izvođenje planova, koji će ionako nedovoljnu produkciju još više slabiti i otvarati vrata za razne sukobe koji će se, u to nema sumnje, loše odražavati na produkciju. Mi imamo dovoljno mogućnosti da svakog vlasnika tvornice i radionice primoramo da radi pravilno, jer imamo zakon o privrednoj sabotazi, pa ćemo ga tim putem goniti i natjerati da radi u skladu sa našim općim potrebama i interesima. Ako vi takvom privatnom vlasniku postavite kao tutora radničke povjerenike, sukobi su neminovni, a to u ovom trenutku ekonomski, pa i politički ne bi bilo oportuno, ni celishodno.

Ja sam takođe odlučno protiv toga da se radnički povjerenici biraju u državnim ustanovama i nadleštva, jer mi nismo danas na tom stupnju razvitka da bismo tako nečemu mogli pristupiti. Sve je ovo, po mom mišljenju, nepravilno i previše preuranjeno, jer naši drugovi po tvornicama, rudnicima, poduzećima nisu još kadri da ovladaju komplikovanim procesima proizvodnje, sem izvjesnog broja sposobnih koje smo mi već postavili na odgovorna rukovodeća mjesta u konfiskovanim i pod državnu upravu stavljenim tvornicama, rudnicima i poduzećima. Ne možemo mi na našu radničku klasu u ovom trenutku stavljati i one zadatke i činiti je odgovornom za ono što iz objektivnih razloga nije moguće postići i ne smemo se u ovom trenutku zanositi onim lepim mislima koje ćemo mi sigurno jednog dana ostvariti, ali koje bi nas u ovom trenutku mogle i skupo stati ako bismo ih proveli.

Po mom shvatanju, dovoljno je da radnički povjerenici danas, kao zakonski pretstavnici radnika i namještenika u poduzećima, pomažu unapređivanje proizvodnje, da u sporazumu sa sindikalnim organizacijama posreduju u pregovorima oko pripremanja i zaključivanja kolektivnih ugovora i da se staraju o njihovom izvršavanju, da surađuju sa upravom poduzeća i sindikalnim organizacijama u pitanju normi, tarifa i nadnica, da posreduju u otklanjanju nesporazuma iz radnih odnosa; da vode računa da li se primjenjuju propisi o zaštiti radnika u pogledu radnog vremena, zdravlja i socijalnog osiguranja, o zaštiti naučnika, da obavještavaju nadležne vlasti o neispunjavanju tih propisa i da uopće održavaju kontakt sa narodnom vlasti; da sa sindikalnom organizacijom i upravom poduzeća sudjeluju oko primanja radnika ukoliko na to imaju pravo po kolektivnom ugovoru, da vode evidenciju o primanju i otpuštanju radnika i o nesretnim slučajevima, da učestvuju u upravi raznih radničkih ustanova i da pomažu stručno obrazovanje i usavršavanje radnika. To bi sve bile dužnosti radničkih povjerenika u pogledu njihovog djelovanja na socijalnom djelokrugu. Na privrednom djelokrugu dovoljno je zasada da radnički povjerenici preko savjetodavnog odbora u poduzećima pomažu upravu poduzeća u ispunjavanju proizvodnih zadataka i u usavršavanju organizacije procesa proizvodnje da sa sindikalnom organizacijom, upravom poduzeća i nadležnim narodnim vlastima pozitivno utiču na podizanje radnog

elana i radne discipline i da vode borbu protiv sabotaže svake vrste, da kod radnika bude smisao za racionalan rad i da na sastancima radnika pretresaju nedostatke i teškoće koje negativno utiču i ometaju proizvodnju, da predlažu mjere za njihovo otklanjanje i da razvijaju i organiziraju takmičenja kako unutar poduzeća, tako i između pojedinih poduzeća u cilju usavršavanja metoda rada i podizanja njegove proizvodnosti i uopšte u ispunjavanju proizvodnih zadataka i maksimalnog iskorištavanja kapaciteta poduzeća.

To su, po mom shvatanju, dužnosti i prava koja mi u ovom trenutku i na ovom stupnju našeg društvenog razvitka možemo najviše dati radničkim povjerenicima.

Pošto je drug Moša pročitao i moj formalan prijedlog za stilizaciju čl. 1, 2 i 3, koji sam ja sada unekoliko i u grubim crtama ponovio, ja molim da me pravilno shvatite i da ne dozvolite da ovako široko datim pravima i dužnostima koje predviđa redakcija zakonskog prijedloga koju je usvojio Zakonodavni odbor kompromitiramo u očima radničke klase i našeg naroda jednu lijepu i vrijednu tekovinu naše radničke klase, da kompromitiramo radničke povjerenike i takvim zadacima koje ne da oni nisu sposobni da izvršuju, već koji ne odgovaraju našoj stvarnosti u kojoj velikim dijelom privrednih poduzeća još upravljaju privatni vlasnici i kad mi nismo u mogućnosti da našim radničkim povjerenicima obezbijedimo sve uvjete koji su potrebni za ispunjavanje dužnosti u pogledu kontrole izvršavanja proizvodnih planova i uopće kontrole rada privrednih poduzeća. To je naročito teško, upravo nemoguće provesti u industriji i ja ne mogu da primim odgovornost za izvršavanje zadataka ako bi se radničkim povjerenicima priznalo zakonom pravo kontrole nad proizvodnjom.

Pretsednik: Imade riječ Ministar za Srbiju Jaša Prodanović.

Ministar za Srbiju Jaša Prodanović: Ja sam u načelu za ovaj zakon. Vama je sigurno poznato da sam ja kao ministar u malenoj Srbiji doneo prvi zakon o radnjama koji je za ono vreme bio jedan od najnaprednijih zakona u Evropi. Tim zakonom mala Srbija je stala u red najnaprednijih zemalja po svom naprednom radničkom zakonodavstvu. Taj zakon je osigurao radnicima mnoga prava. I dok sam ja bio ministar njegovo poštovanje nije uopšte bilo u pitanju. Uostalom, poznato vam je da je u pretkumanovskoj Srbiji zakonitost bila na visokom stepenu, da se zakoni nisu smeli kršiti. Ono što je zakon naredivao, nije se smelo gušiti ni gaziti. Drukčija je stvar bila sa Jugoslavijom. Zakon o zaštiti radnika iz 1922 godine ostao je uvek mrtvo slovo na hartiji, baš zato što su neke njegove odredbe bile veoma napredne, a donesene su pod uticajem srbijanskog zakonodavstva.

Ovo sam rekao samo zato da bi vam bilo jasno zašto sam u načelu za ovaj zakon. Ja sam celog života bio dosledan u poštovanju i garantovanju radničkih prava. Ali ja sam uvek bio za to, ma o kome

se radilo, da ko god uživa kakva prava mora imati i dužnosti i odgovornost. Zato ja moram odmah da izjavim da nisam za to da ozakonimo ni predlog ministra Kržišnika, ni Sindikata koji je usvojio Zakonodavni odbor, već da kao bazu za današnju diskusiju uzmemo predlog ministra Hebranga, pošto je on, po mom shvatanju, realniji. Treba se stvarno pitati da li danas u ovom privrednom haosu koji vlada i u svetu i kod nas možemo radničkim poverenicima davati tako široka ovlašćenja, i stavljati im na leđa tako velike odgovornosti. Ja lično mislim da ne možemo. To može biti stvar budućnosti. Nemojmo, gospodo i drugovi, tovariti našim ljudima na leđa ono što ne mogu izneti, ono što se objektivno ne može ostvariti. Budimo realni. Radničkim poverenicima treba suziti i prava i dužnosti dok ne steknu iskustva, dok stvar ne isprobamo. Ja sam za to da se ide postupno. Zato predlažem da se prihvati Predlog zakona o radničkim poverenicima sa izmenama i dopunama koje predlaže ministar Hebrang.

Pretsednik: Dajem riječ Ministru rudarstva drugu Banu Andrejevu.

Ministar rudarstva Bane Andrejev: Ja načelno pozdravljam donošenje ovog zakona i smatram da mi ovim zakonom potvrđujemo pravo našoj radničkoj klasi da učestvuje, da stvarno učestvuje jednim delom u upravljanju fabrikama, rudnicima i privrednim preduzećima bez obzira da li su ona pod upravom države ili su privatno vlasništvo. Ali mi ta prava danas moramo realno ograničiti, moramo ih, kako je to rekao drug Hebrang, baš u interesu radničke klase ograničiti, jer se mi meni čini da drugovi iz Sindikata isuviše široko i optimistički gledaju na ovo vrlo važno i komplikovano pitanje. Zato se ja slažem i odobravam izlaganje druga Hebranga i mislim da ćemo mi najbolje učiniti ako prihvatimo njegove sugestije. Toliko sam imao da kažem.

Pretsednik: Za riječ se javlja drug Metodija Andonov-Čento.

Metodija Andonov-Čento: Ja moram da priznam da sam sve do malopre bio za to da se prihvati predlog Zakonodavnog odbora, ali sam posle izlaganja druga Hebranga prešao na njegovu stranu. I meni se čini da ne treba trčati napred, jer možemo stvar upropastiti. I moj je predlog da se za osnovu današnje diskusije u pogledu prva tri člana zakonskog predloga uzme ono što je predložio drug Hebrang a da se od člana 4 pa dalje prihvati redakcija koju je dao Zakonodavni odbor.

Pretsednik: Imade riječ drug Moša Pijade.

Moša Pijade: Ne znam da li će još ko govoriti u načelnoj debati, ali ja bih dao jedan konkretan predlog, upravo ponavljam ono što sam već predložio: zakon u načelu treba primiti s tim da drug Hebrang u diskusiji u pojedinostima podnese amandmane i predloge za izmene pa će drugovi lakše moći da se opredele, jer se meni čini da ipak ne bi trebalo opredeljavati se za jedan ili drugi predlog nego uporedo posma-

trati sve tri varijante i iz svake od njih uzimati ono što je najbolje i najcelishodnije.

Pretsednik: Pošto više nema govornika, zaključujem načelnu debatu i, po predlogu druga Pijade, stavljam zakon u načelu na glasanje. Ko je za, neka dignu ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Objavljujem da je Prijedlog zakona o radničkim povjerenicima primljen u načelu jednoglasno. Prelazimo na diskusiju u pojedinostima. Molim izvestioca da čita naslov i član po član.

Izvestilac Moša Pijade: Ja ću pročitati član 1 po predlogu Zakonodavnog odbora (*čita*):

Član 1

U svima državnim, ostalim javnim i privrednim preduzećima, ustanovama i nadležstvima (preduzećima) u kojima je zaposleno najmanje pet radnika, nameštenika i službenika (radnika) biraju se poverenici radnika, nameštenika i službenika (radnički poverenici).

Pretsednik: Čuli ste naslov i član 1. Ima li primjedaba ili prijedloga? Imade riječ drug Hebrang.

Ministar industrije Andrija Hebrang: Ja sam, molim vas, već insistirao na tome da mi uopće ne možemo dopustiti izbor radničkih poverenika u državnim ustanovama. Ja, uostalom, ne vidim svrhu da u ustanovama i nadležstvima uopće postoje radnički poverenici, jer za obezbjeđenje pravilnosti rada ustanova postoje na jednoj strani sindikalne organizacije, a na drugoj, državno rukovodstvo. Prema tome, ovdje se ne radi ni o proizvodnji ni o tehničko-higijenskoj zaštiti rada ni o zaštiti prava radnika iz radnih odnosa niti pak o zaštiti službenika u pogledu njihovih prava na osnovu socijalnog osiguranja. Zato bih ja predložio da se član 1 primi po predlogu koji sam ja već dostavio, a koji glasi (*čita*):

Član 1

U svim privatnim, zadružnim i državnim poduzećima, u kojima je zaposleno najmanje pet radnika i namještenika biraju se poverenici radnika i namještenika (radnički poverenici).

Pretsednik: Postoje dva prijedloga. Prijedlog Zakonodavnog odbora i prijedlog druga Hebranga. Glasaćemo na slijedeći način. Ako prijedlog Zakonodavnog odbora ne dobije većinu, znači da je usvojen prijedlog druga Hebranga. Ko je za prijedlog Zakonodavnog odbora, neka dignu ruku. (Ruku diže nekoliko članova). To je manjina. Znači da je prihvaćen prijedlog druga Hebranga za čl. 1.

Prelazimo na član 2.

Izvestilac Moša Pijade (čita):

Član 2

Radnički poverenici su zakonski izabrani predstavnici radnika u preduzeću i u tom svojstvu stoje u stalnoj vezi kako sa narodnim vlastima i upravom preduzeća, tako i sa sindikatima radnika i nameštenika.

Predsednik: Čuli ste član 2.

Ministar industrije Andrija Hebrang: Ja odustajem od svoga prijedloga za član 2, jer se ne radi ni o kakvoj bitnoj stvari već samo o stilizaciji.

Predsednik: Stavljam na glasanje član 2 po prijedlogu Zakonodavnog odbora. Prima li se? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema).

Prelazimo na član 3.

Izvestilac Moša Pijade (čita):

Član 3

Zadatak je radničkih poverenika da rade na zaštiti socijalnih i privrednih interesa radnika i pomažu u organizaciji unapređenja proizvodnje, da saraduju u razrađivanju i sprovođenju u život planova proizvodnje i da kontrolišu da preduzeća svojevremeno ispunjavaju sve zadatke državnih vlasti.

U dužnost poverenika spada naročito:

a) *Socijalni delokrug:*

1) Da u sporazumu sa sindikalnim organizacijama posreduju u pregovorima oko pripremanja i zaključivanja kolektivnih ugovora o radu, kao i da vrše nadzor nad njihovim izvršenjem.

2) Da obavezno posreduju u otklanjanju ili sporazumnom rešavanju svih sporova nastalih iz radnih odnosa. Ukoliko u tome ne bi uspeli, radnički poverenici izvestiće o tome sindikalne organizacije i nadležnu narodnu vlast.

3) Da učestvuju pri utvrđivanju normi, akordnih tarifa, prosečnih i minimalnih zarada ukoliko one nisu regulisane kolektivnim ugovorima, u saradnji sa sindikalnim organizacijama i poslodavcima, i da kontrolišu njihovo sprovođenje.

4) Da nastoje da se strogo primenjuju sve mere, koje su propisane od nadležnih narodnih vlasti za zaštitu radnika i učenika u pogledu radnog vremena, zdravlja, života i socijalnog osiguranja, kao i da obavestavaju i potpomažu nadležne narodne vlasti u svim pitanjima koja se tiču primene postojećih zakonskih propisa o zakonskoj zaštiti radnika.

5) Da učestvuju sa upravom preduzeća pri primanju i otpuštanju radnika, ukoliko kolektivnim ugovorom ili kojim drugim zakonskim propisima nije predviđeno.

6) Da vode evidenciju o otpuštanju i primanju radnika, o nesrećnim slučajevima u preduzeću i da o tome redovno izveštavaju nadležnu narodnu vlast.

7) Da učestvuju u upravi raznih radničkih ustanova (radničkih stanova, dečjih skloništa, kuhinja itd.).

8) Da se staraju o stručnom obrazovanju i usavršavanju radnika i učenika, kako u teoretskom tako i u praktičnom pogledu.

b) *Privredni delokrug:*

9) Da sa sindikalnom organizacijom, upravom preduzeća i nadležnim narodnim vlastima razvijaju radni elan, podižu radnu disciplinu i vode borbu protiv sabotaze.

10) Da saraduju na primeni i praktičnom iskorišćavanju rezultata dobijenih primenom propisa Odluke o jednoobraznom računovodstvu od 1 februara 1945 («Službeni list» br. 6 od 20 februara 1945 g.).

11) Da kod radnika pobuđuju smisao za racionalan rad u preduzeću i da sastancima radnika, pomoću diskusije o proizvodnim zadacima i planovima proizvodnje, organizuju zajedno sa sindikalnim organizacijama takmičenja u svrhu savladivanja poteškoća, uklanjanja nedostataka, povećanja proizvodnje i maksimalnog iskorišćavanja kapaciteta, kao i poboljšanja metoda rada.

Odredbe tačke 1 i 5 primenjivaće se na državna nadležstva i ustanove utoliko što će radnički poverenici moći činiti predloge i primedbe rukovodiocima tih nadležstava i ustanova u smislu tih tačaka.

U dužnost radničkih poverenika spadaju i svi drugi poslovi iz oblasti socijalne i privredne zaštite radnika koji im budu povereni drugim zakonskim propisima.

To je član 3 kako ga je prihvatio Zakonodavni odbor.

Pretsednik: Otvaram diskusiju o članu 3.

Ministar industrije Andrija Hebrang: Vjerujem da sam već iznio dovoljno argumenata za to da ovaj član koji je, uostalom, najvažniji u cijelom zakonu ne treba usvojiti kako ga je redigirao Zakonodavni odbor. Ja sam za to da se iz stava 1 ovog člana izostave riječi »u organizaciji« i da se posle riječi »unapređenje proizvodnje« stavi tačka, a sve ostalo briše do kraja stava. Prema tome, prvi stav ovog člana predlažem da glasi: »Zadatak je radničkih povjerenika da rade na zaštiti socijalnih i privrednih interesa radnika i da pomažu unapređenje proizvodnje.« Kao što vidite, ovdje se izostavlja sve ono što se odnosi na suradnju u pogledu razrađivanja i provodenja planova proizvodnje i kontrole poduzeća.

Dalje, predlažem da se u stavu pod 2) izostavi druga rečenica koja počinje: »Ukoliko u tome ne bi...«.

Zatim, predlažem da se cijela tačka 5) po redakciji Zakonodavnog odbora izostavi, jer mi ne možemo dozvoliti da radnički povjerenici

tučestvuju u odlučivanju po pitanju primanja i otpuštanja radnika. Umjesto toga, predlažem da se u idućoj točki 6, koja bi, ako se usvoji prijedlog za brisanje točke 5, postala točka 5, promijenio red riječi i umjesto da stoji: »o otpuštanju i primanju radnika« da se kaže »o primanju i otpuštanju radnika«.

Sadašnja točka 7 postala bi točka 6, u koju bi poslije riječi: »radničkih ustanova« trebalo dodati »svoga poduzeća«, jer je to konkretnije.

Točka 8 postala bi točka 7 s tim da se riječi: »se staraju o« brišu a umjesto njih stavi: »kod radnika i učenika (šegrt) potstiču napore za« a posle riječi »usavršavanje« da se briše sve do kraja točke.

Dalje, moj je prijedlog da točka 9 postane točka 8 a točka 10 da postane točka 9 s tim što bi se na kraju brisala točka i dodale ove riječi: »u cilju unapređenja proizvodnje.«.

Međutim, točka 11 koju je primio Zakonodavni odbor, po mom shvatanju, ne može uopće da ostane, i ja molim da se još jedanput o tome prodiskutuje, i da se kao točka 10 usvoji redakcija točke 11 moga prijedloga a koja glasi (čita):

»10) da kod radnika razvijaju smisao za racionalan rad u poduzeću i da na sastancima radnika pretresaju nedostatke i teškoće koje ometaju uspješnu proizvodnju, da predlažu mjere za njihovo otklanjanje i da zajedno sa sindikalnim organizacijama organiziraju takmičenja u cilju poboljšanja metoda rada, povećanja proizvodnosti rada, ispunjavanja proizvodnih zadataka i maksimalnog iskorišćavanja kapaciteta poduzeća.«

Prema tome, posljednja dva stava člana 3 kako ga je usvojio Zakonodavni odbor, trebalo bi uopće izostaviti, jer su nepotrebni obzirom na član 1 kako je ovdje prihvaćen.

Kao što vidite, ja sam, predlažući ove izmjene i dopune, za član 3 uzeo za bazu prijedlog Zakonodavnog odbora, otstupio sam od izvjesnih svojih prvobitnih zahtjeva, ali, na pitanju prava kontrole proizvodnje toliko insistiram da bih molio Pretsjedništvo da moje razloge usvoji i da prihvati član 3 sa izmjenama i dopunama koje sam sada izložio.

Pretsednik: Molim druga Predsednika Zakonodavnog odbora da se izjasni o ovim prijedlozima druga Hebranga.

Izvestilac Moša Pijade: U pogledu izmena koje je predložio drug Hebrang, ja izjavljujem da se slažem sa svim osim izmene u prvom stavu koje se odnose na pravo radničkih poverenika da saraduju u razradivanju i sprovođenju planova proizvodnje i u pogledu prava kontrole nad ispunjavanjem obaveza preduzeća prema državnim vlastima. Mi smo o tome dugo diskutovali i Zakonodavni odbor, na predlog Glavnog odbora Sindikata i Ministra socijalne politike, privatio je

gledište da se radnički poverenici ne mogu lišavati ovih svojih, po ovom zakonu osnovnih i najvažnijih prava i dužnosti, jer nam se činilo da bi time zakon izgubio svaki *raison d'être*, za donošenje zakona bez tih prava radničkih poverenika. To je gledište Zakonodavnog odbora i moje lično, a Predsedništvo je tu pa neka odluči.

Predsednik: Potrebno je da se o ovome izjasni i predlagač drug Kržišnik.

Ministar socijalne politike dr Anton Kržišnik: Ja ostajem pri onome što sam u sporazumu sa Glavnim odborom Jedinštenih sindikata radnika i nameštenika Jugoslavije predložio i što je prihvatio Zakonodavni odbor.

Predsednik: Prema tome, postoje dva prijedloga: prijedlog Zakonodavnog odbora i prijedlog druga Hebranga. Glasaćemo se na slijedeći način: glasaćemo dizanjem ruke sa *za* i *protiv* prijedloga Zakonodavnog odbora, pa ako on dobije većinu, smatraćemo da je prijedlog druga Hebranga odbačen, i obrnuto. Ko je za prijedlog Zakonodavnog odbora, neka dignu ruku. (*Dižu ruku: Moša Pijade, Marko Vujačić, Mile Peruničić.*) To je manjina. Prema tome, objavljujem da je primljen prijedlog druga Hebranga za formulaciju cijelog člana 3. Prelazimo na član 4.

Izvestilac Moša Pijade čita član 4 po predlogu Zakonodavnog odbora. (Videti str. 463).

Ministar socijalne politike dr Anton Kržišnik: Imam da predložim dve stvari za izmene u ovom članu. Prvo: aktivno izborno pravo treba da damo, što je i prvobitno bilo zamišljeno, i učenicima, šegrtima. Međutim, to ovde nije bilo dovoljno naglašeno, pa bih predložio da se u drugom stavu ovog člana posle reči »radnici« ubace i reči »i učenici«. Tako će ovaj stav biti nedvosmislen, potpuno jasan. Druga stvar je u tome da bi trebalo izostaviti celu rečenicu u poslednjem stavu ovoga člana koja govori o radnicima dobrovoljcima pripadnicima Jugoslovenske armije. (*Moša Pijade: Ja primam.*)

Predsednik: Pošto je izvestilac Zakonodavnog odbora primio prijedlog druga Kržišnika, glasaćemo o članu 4 sa ovim izmjenama. Prima li se član 4? (Prima). Prelazimo na član 5.

Izvestilac Moša Pijade čita član 5 po predlogu Zakonodavnog odbora.

Predsednik: Ima li primjedaba? (Nema). Prima li se član 5 po prijedlogu Zakonodavnog odbora? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Idemo dalje.

Izvestilac Moša Pijade čita član 6 po predlogu Zakonodavnog odbora.

Pretsednik: Ima li kakvih prijedloga za izmjene i dopune, ili ćemo i ovaj član primiti po prijedlogu Zakonodavnog odbora?

Mile Peruničić: Predlažem da se u tački 1 ovog člana izostavi sve ono što se odnosi na ostavku, jer se ovako sužava pravo i razlozi za podnošenje ostavke radničkih poverenika. Zar nije dovoljno da se kaže samo »ostavkom«? Mi ne možemo predvideti sve slučajeve koji mogu biti opravdani za podnošenje ostavke. To je moj predlog. (*Moša Pijade:* Ja se slažem s tim.)

Ministar industrije Andrija Hebrang: Ja sam se sad sa drugom Frolom sporazumio da točku 4 treba prestilizirati tako da ona glasi:

»4) gubitkom političkih prava ili osudom za nečasno delo«, jer je, čini nam se, ova formulacija konkretnija. (*Moša Pijade:* Primam.)

Pretsednik: Pošto je izvjestilac Zakonodavnog odbora primio ove izmjene predložene od strane drugova Peruničića i Hebranga, stavljam član 6 na glasanje sa učinjenim izmjenama. Prima li se? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Prelazimo na član 7.

Izvestilac **Moša Pijade** čita član 7 po predlogu Zakonodavnog odbora.

Pretsednik: Čuli ste prijedlog Zakonodavnog odbora. Da li uz ovaj član ima kakvih amandmana ili prijedloga za izmjene i dopune? (Nema). Prima li se član 7 po prijedlogu Zakonodavnog odbora? (Prima).

Izvestilac **Moša Pijade** čita član 8 po predlogu Zakonodavnog odbora.

Pretsednik: Ima li kakvih primjedaba: (*Frane Frol:* Ja.)

Ministar pravosuđa Frane Frol: U prvom stavu ja bih umjesto: »izradiće za svoje djelovanje poslovnik« stavio »treba da imaju poslovnik za svoje djelovanje«. (*Moša Pijade:* Može i tako.)

Pretsednik: Prima li se član 8 sa ovom izmjenom? (Prima).

Izvestilac **Moša Pijade** čita član 9 po predlogu Zakonodavnog odbora.

Ja predlažem da se ovde u stavu 1 izostavi reč »posebnu«.

Pretsednik: Prima li se član 9 sa ovom izmjenom? (Prima).

Izvestilac **Moša Pijade** čita član 10 po predlogu Zakonodavnog odbora.

Ministar industrije Andrija Hebrang: Predlažem novu redakciju ovog člana s napomenom da se ništa u suštini stvari ne mijenja. Moj prijedlog za član 10 glasi:

»Poduzeća ne mogu otpustiti radničke poverenike zbog vršenja povereničke dužnosti.«

Ovakvom stilizacijom mi stvar popravljamo i saglašavamo sa ranijim odredbama. (*Moša Pijade*: Ja nemam ništa protiv.)

Pretsednik: Prima li se član 10 u redakciji koju je predložio Andrija Hebrang? (Prima). Prelazimo na član 11.

Izvestilac Moša Pijade čita član 11 po predlogu Zakonodavnog odbora.

Pretsednik: Ima li kakvih primjedaba? (*Frane Frol*: Molim za riječ.)

Ministar pravosuđa Frane Frol: Čini mi se da je posljednji stav ovoga člana suvišan, jer za sve važe isti disciplinski propisi i to ne treba ništa naročito naglašavati. (*Moša Pijade*: Saglasan sam.)

Pretsednik: Prima li se član 11 u redakciji Zakonodavnog odbora sa brisanjem posljednjeg stava po prijedlogu druga Frola? (Prima). Idemo dalje. (*Andrija Hebrang*: Imam jedan amandman.)

Ministar industrije Andrija Hebrang: Predlažem da se ovdje ubaci novi član 12 koji predviđa kazne za zloupotrebe i prekoračenja prava koje radnički poverenici imaju po zakonu. Ja imam konkretan predlog za taj član, koji glasi (*čita*):

Član 12

Radnički poverenici koji prekorače svoja zakonska prava ili zloupotrebe svoj položaj u poduzeću, ili svojim nesavjesnim radom oštete interese proizvodnje i radnika, kazniće se:

- 1) javnom opomenom;
- 2) novčanom kaznom do 1.000 dinara;
- 3) prinudnim radom do 3 mjeseca.

Pretsednik: Molim izvjestioca Zakonodavnog odbora da se izjasni o ovom prijedlogu.

Izvestilac Moša Pijade: Iako drug Ministar pravosuđa i drug Hebrang smatraju da treba uneti ovu odredbu, ja sam lično protiv toga, ali mislim da je o tome potrebno da se pre svih izjasni resorni ministar. Nisam ubeden da je kaznama uopšte mesto u ovom zakonu. To su pretstavnici radnika, i to birani, pa ih treba prvo opozvati, a onda disciplinski goniti ako su krivi.

Ministar socijalne politike dr Anton Kržišnik: Mi smo o sankcijama diskutovali ranije, ali su drugovi iz Sindikata bili protivni. Međutim, ako Ministar pravosuđa smatra da takvu odredbu treba uneti u ovaj zakon, ja ne pravim pitanje.

Pretsednik: Prima li se onda novi član 12? (Prima).

Molim izvjestioca da čita novi član 13 koji je dosada bio 12.

Izvestilac Moša Pijade čita novi član 13 koji je u predlogu Zakonodavnog odbora bio član 12.

Ministar pravosuda Frane Frol: U ovom se članu treba pozvati i na propise novog člana 12 na taj način što bi se iza »čl. 11« umetnulo »i 12«.

Pretsednik: Prima li se novi član 13 sa ovom dopunom? (Prima). Prelazimo na novi član 14.

Izvestilac Moša Pijade čita član 14 koji je u predlogu Zakonodavnog odbora bio član 13.

Predlažem da se u prethodnjem redu između reči »odborni« i »čiji« umetnu reči »u preduzećima«, jer se na ovaj način bliže određuje.

Pretsednik: Prima li se novi član 14 sa ovom izmenom? (Prima). Prelazimo na novi član 15.

Izvestilac Moša Pijade čita novi član 15, koji je u predlogu Zakonodavnog odbora bio član 14.

(Potom je Predsedništvo AVNOJ-a, glasajući posebno o svakom članu, jednoglasno i bez izmena usvojilo članove 15, 16 i 17 po predlogu Zakonodavnog odbora.)

Pretsednik: Ovime smo završili diskusiju u pojedinostima. Prelazimo na konačno glasanje. Prima li se Prijedlog zakona o radničkim povjerenicima u cjelini? (Prima). Objavljujem da je Zakon o radničkim povjerenicima primljen u Predsedništvu AVNOJ-a i na konačnom glasanju.

Prelazimo na 6 točku dnevnoga reda, na pretres Prijedloga zakona o organizaciji poljoprivredno-mašinske službe koji je podnio Ministar poljoprivrede.

Molim druga Mošu Pijade da pročita prijedlog Zakonodavnog odbora.

Izvestilac Moša Pijade: Zakonodavni odbor na svojoj sednici od 21 ovog meseca proučio je Predlog zakona o organizaciji poljoprivredne mašinske službe i posle iscrpne diskusije učinio u zakonskom predlogu izvesne izmene i dopune tako da predlog zakona u redakciji koju mu je dao Zakonodavni odbor glasi (čita):

PREDLOG ZAKONA O ORGANIZACIJI POLJOPRIVREDNE MAŠINSKE SLUŽBE

Član 1

Na teritoriji Demokratske federativne Jugoslavije organizuje se, prema propisima ovog Zakona poljoprivredna mašinska služba pod rukovodstvom i nadzorom Saveznog i zemaljskih ministarstava poljoprivrede.

Član 2

Poljoprivredna mašinska služba vrši sledeće zadatke:

1. izrađuje planove i uputstva za vršenje poljoprivredne mašinske službe i organizuje poljoprivredne mašinske stanice;
2. prikuplja već postojeće državne poljoprivredne mašine i nabavlja nove;
3. izrađuje planove i izdaje uputstva za racionalnu upotrebu poljoprivrednih mašina u privatnom vlasništvu;
4. vrši opravke poljoprivrednih mašina, nabavlja goriva, materijal i rezervne delove za njihovu popravku;
5. obavlja poljoprivredne radove pomoću poljoprivrednih mašina gde se potreba ukaže;
6. stara se o obrazovanju stručnog kadra za poljoprivredno-mašinsku službu.

Član 3

Za izvršenje zadataka označenih u članu 2 staraju se savezno Ministarstvo poljoprivrede i zemaljska ministarstva poljoprivrede.

Član 4

Zadaci saveznog Ministarstva poljoprivrede u poljoprivrednoj mašinskoj službi jesu:

1. da pomaže organizaciju zemaljskih uprava i poljoprivrednih mašinskih stanica;
2. da se stara o snabdevanju mašinskih stanica novim mašinama, gorivom, materijalom i rezervnim delovima za popravak mašina;
3. da se stara o stručnom obrazovanju kadrova za mašinske stanice osnivanjem stručnih škola i izdavanjem uputstava za održavanje stručnih kurseva;
4. da se stara za potrebnu jednoobraznost u tehničkoj i računskoj organizaciji mašinskih stanica;
5. da radi na tipiziranju i reoniranju poljoprivrednih mašina;
6. da organizuje međusobno pomoć između pojedinih zemalja u poljoprivrednim mašinama i stručnoj radnoj snazi. Dispozicije saveznog Ministarstva poljoprivrede po ovome obavezne su.

Član 5

Pri zemaljskim ministarstvima poljoprivrede osnivaju se uprave poljoprivredne mašinske službe sa zadacima:

1. da se staraju o organizaciji poljoprivrednih mašinskih stanica na terenu;
2. da daju uputstva za rad stanica, da upravljaju i vrše nadzor nad njima;

3. da se staraju o snabdevanju stanica potrebnim mašinama, rezervnim delovima i pogonskim materijalom;

4. da organizuju radionice za popravku mašina;

5. da se staraju o obrazovanju potrebnog broja traktorskih vozača i mehaničara.

Pri GNOV-u osniva se pokrajinska uprava poljoprivrednih mašinskih stanica sa istim zadacima.

Član 6

Uputstva i naređenja o tehničkoj i računskoj službi mašinskih stanica, za organizaciju kurseva i škola za stručni kadar mašinskih stanica, za raspodelu i kontrolu utroška goriva i maziva, materijala i rezervnih delova, izdaje savezno Ministarstvo poljoprivrede.

Član 7

Za neposredno izvršenje zadataka poljoprivredne mašinske službe osnivaju se u srezovima ili određenim reonima poljoprivredne mašinske stanice koje imaju sledeće zadatke:

1. da maksimalno iskorišćuju svoje poljoprivredne mašine;

2. da organizuju radionicu za opravku poljoprivrednih mašina, sprava i alata;

3. da se staraju o stručnom i prosvetnom podizanju svoga osoblja;

4. da vode tačnu evidenciju o svim većim poljoprivrednim mašinama svoga područja i da ih prema potrebi raspoređuju po svom području ili da im određuju proizvodne zadatke i norme s pravom kontrole;

5. da se staraju za blagovremeno trebovanje, nabavku i smeštaj potrebnih količina goriva, maziva, materijala i rezervnih delova za opravku mašina i sprava.

Član 8

Poljoprivredne mašinske stanice jesu državna privredna preduzeća i posluju po načelu komercijalnog vodenja poslova.

Član 9

Sreske (rejonske) poljoprivredne mašinske stanice izdržavaju se iz svojih prihoda. Prihodi treba da pokrivaju rashode i da daju višak koji će se upotrebiti za dalju izgradnju poljoprivrednih mašinskih stanica.

Glavni prihodi poljoprivrednih mašinskih stanica jesu:

1. naplata za rad poljoprivrednim mašinama;

2. pozajmica za poljoprivredne mašine;

3. naplata za opravke privatnih poljoprivrednih mašina.

Član 10

Savezni Ministar poljoprivrede u sporazumu sa saveznom Ministrom finansija propisao je za finansisko poslovanje svih uprava poljoprivrednih mašinskih stanica poseban pravilnik o računovodstvu i računskoj kontroli.

Član 11

Za osnivanje i uređenje svih uprava poljoprivrednih mašinskih stanica i njihovih ustanova i preduzeća staviće savezni Ministar finansija potreban kredit na raspolaganje saveznom Ministarstvu poljoprivrede koje će kredit podeliti na zemaljske i pokrajinske uprave.

Član 12

Ovaj Zakon stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu Demokratske federativne Jugoslavije«.

Sve dosada izdane naredbe i propisi o poljoprivrednoj i mašinskoj službi, ukoliko su u suprotnosti sa ovim Zakonom, stavljaju se van snage.

U ime Zakonodavnog odbora molim da se ovaj zakonski projekat usvoji.

Predsednik: Dajem riječ ministru drugu dr Vasi Čubriloviću da ga obrazloži.

Ministar poljoprivrede dr Vaso Čubrilović: Drugovi, jedan od osnovnih zadataka naše današnje poljoprivredne politike jeste racionalizovati poljoprivrednu proizvodnju primenom savremenih načina obradivanja zemlje, a pre svega, upotrebom poljoprivrednih mašina u najširem obimu. To je u stanju kod nas da uradi jedino država.

Ovaj se posao mora vršiti iz sledećih razloga:

1. Ako želimo da ubrzamo racionalizaciju poljoprivredne proizvodnje putem veće upotrebe mašina možemo to postići samo preko jedne državne organizacije.

2. Ovaj rat gotovo je uništio našu zaprežnu stoku. Mi je moramo nadomestiti povećanom upotrebom mašina pri obradivanju zemlje. Samo je jedna državna organizacija u stanju da to danas efikasno izvede.

3. Mi dobijamo od UNRRA-e velike količine poljoprivrednih mašina. Racionalno možemo te mašine iskoristiti najbolje ako ih zadržimo u svojim rukama jedna od državnih ustanova.

Svi ti razlozi naveli su Ministarstvo poljoprivrede da podnese Privrednom savetu predlog o organizaciji mašinsko-traktorske službe u našoj poljoprivredi. Privredni savet načelno se složio sa tim, ali pošto je smatrao da je pitanje od velikog privrednog značaja za državu uputio nas je da celo pitanje rešimo zakonodavnim putem.

Na osnovu ovog molim da se Predlog zakona o organizaciji poljoprivredne mašinske službe usvoji u redakciji koju je dao Zakonodavni odbor.

Predsednik: Otvaram diskusiju u načelu. Želi li ko da govori? (Ne javlja se niko). Objavljujem da je načelna debata zaključena i stavljam prijedlog ovog zakona na glasanje u načelu. Prima li se? (Prima). Objavljujem da je Zakon o organizaciji poljoprivredne mašinske službe primljen u načelu.

Prelazimo na pretres u pojedinostima. Molim druga izvestioca da čita naslov i član po član zakonskog prijedloga.

Izvestilac Moša Pijade čita naslov i član 1 po predlogu Zakonodavnog odbora.

Predsednik: Čuli ste naslov i član 1. Ima li kakvih primjedaba ili prijedloga? (Nema). Objavljujem da je naslov i član 1 primljen jednoglasno. Prelazimo na član 2.

Izvestilac Moša Pijade čita član 2 po predlogu Zakonodavnog odbora.

(Potom je Predsedništvo AVNOJ-a, glasajući posebno o svakom članu, jednoglasno i bez izmena, usvojilo od čl. 2 do zaključno čl. 5 zakonskog projekta prema redakciji Zakonodavnog odbora.)

Izvestilac Moša Pijade čita član 6 po predlogu Zakonodavnog odbora.

Ministar poljoprivrede dr Vaso Čubrilović: Pored izmena koje je u predlogu za ovaj član izvršio Zakonodavni odbor predlažem da se izvrši još jedna izmena i da se u prvom redu umesto reči: »i naređenja o« stavi »za jednoobraznu« i da se dalje ove reči saglase u padežima. (*Moša Pijade:* Primam ovu izmenu.)

Predsednik: Stavljam na glasanje član 6 po redakciji Zakonodavnog odbora sa izmjenom koju je predložio ministar dr Čubrilović. Prima li se? (Prima). Prelazimo na član 7.

(Potom je Predsedništvo AVNOJ-a, glasajući posebno o svakom članu, usvojilo i čl. 7 i 8 zakonskog predloga prema redakciji Zakonodavnog odbora.)

Izvestilac Moša Pijade čita član 9 po predlogu Zakonodavnog odbora.

Ministar poljoprivrede dr Vaso Čubrilović: Predlažem da se tačka 1 i 2 ovoga člana spoje u jednu i da ona glasi:

1) naplata za upotrebu poljoprivrednih mašina ili stručne radne snage stanice; i

a da ranija tačka 3) postane sada tačka 2). Ja ovaj predlog činim na sugestiju naših stručnjaka koji su radili na projektu ovoga zakona. (Moša Pijade: Ja nemam ništa protiv.)

Pretsednik: Stavljam član 9 sa ovom izmjenom koju je predložio ministar dr Čubrilović, a s kojim se saglasio izvijestilac Zakonodavnog odbora, na glasanje. Prima li se? (Prima).

Izvestilac Moša Pijade čita član 10 po predlogu Zakonodavnog odbora.

Pretsednik: Ima li primjedaba ili kakvih prijedloga? Prima li se član 10 prema redakciji Zakonodavnog odbora? (Prima). Prelazimo na član 11.

Izvestilac Moša Pijade čita član 11 po predlogu Zakonodavnog odbora.

Ministar poljoprivrede dr Vaso Čubrilović: Ma da sam se u Zakonodavnom odboru saglasio sa izvršenom izmenom u ovom članu, slobodan sam da predložim novu redakciju člana 11 na kojoj insistira Ministar finansija. Taj član bi trebalo da glasi (čita):

Član 11

Za kredit potreban za osnivanje i uređenje poljoprivrednih mašinskih stanica pobrićuće se savezni Ministar finansija sa saveznim Ministrom poljoprivrede koji će kredit podeliti na zemaljske i pokrajinske uprave.

Ovako i meni stvar izgleda bolja, jer se sam predmet konkretnije i realnije obrađuje.

Pretsednik: Molim izvjestioca Zakonodavnog odbora da se izjasni.

Izvestilac Moša Pijade: Molim samo za jedan trenutak da vidim o čemu se ovde ustvari radi... Sad mi je jasno. Primam novu stilizaciju za ovaj član utoliko pre što je predlog potekao od Ministra finansija, jer njemu je, čini mi se, mnogo lakše da se u zakonu kaže »pobrićuće se za kredit« nego kao što je stajalo »staviće savezni Ministar finansija«. (Smeh).

Pretsednik: Prima li se član 11 kako ga je predložio ministar dr Čubrilović? (Prima). Prelazimo na član 12 (Frane Frol: Molim za riječ.)

Ministar pravosuda Frane Frol: Ja predlažem da se član 12 podijeli na dva člana s tim da drugi stav zakonskog prijedloga po redakciji Zakonodavnog odbora postane član 12, a prvi član da se izdvoji u poseban član 13. To odgovara tehnici našeg zakonodavstva.

Pretsednik: Molim da se o ovom prijedlogu izjasni izvijestilac Zakonodavnog odbora.

Izvestilac Moša Pijade: Može. Ovako kako predlaže drug Frol pravilnije je. Vidite, mi smo to u Zakonodavnom odboru prevideli.

Ja ću vam sada pročitati novi član 12 (*čita*):

Član 12

Sve dosada izdane naredbe i propisi o poljoprivrednoj i mašinskoj službi ukoliko su u suprotnosti sa ovim zakonom stavljaju se van snage.

Pretsednik: Prima li se novi član 12? (Prima).

Izvestilac Moša Pijade: Novi čl. 13 i poslednji član ovoga zakona glasi kao i obično (*čita*):

Član 13

Ovaj zakon stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu DFJ«.

Pretsednik: Ovime smo završili diskusiju i u pojedinostima. Na redu je konačno glasanje. Pitam da li se Prijedlog zakona o organizaciji poljoprivredne i mašinske službe prima i u cjelini? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Objavljujem da je Zakon o organizaciji poljoprivredne mašinske službe primljen jednoglasno i na konačnom glasanju.

Prelazimo na sedmu i posljednju tačku dnevnoga reda, na pretres Prijedloga zakona o zaštiti spomenika kulture i prirodnjačkih rijetkosti Demokratske federativne Jugoslavije. Molim izvjestioca Zakonodavnog odbora druga Mošu Pijade da podnese izvještaj.

Izvestilac Moša Pijade: Zakonodavni odbor na svojoj sednici od 21 jula, pošto je prethodno saslušao obrazloženje Ministra prosvete druga Ribnikara o potrebi donošenja ovog zakona, razmotrio je zakonski predlog, i sa izvesnim izmenama i dopunama uglavnom prihvatio ga onako kako ga je drug ministar Ribnikar predložio. Tekst naše redakcije, tj. redakcije koju je dao Zakonodavni odbor ovog zakonskog predloga glasi (*čita*):

Na predlog Ministarskog saveta a na osnovu člana 4 Odluke drugog zasedanja Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije o vrhovnom zakonodavnom i izvršnom predstavničkom telu Jugoslavije Pretsedništvo Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije donosi

ZAKON

O ZAŠTITI SPOMENIKA KULTURE I PRIRODNJAČKIH RETKOSTI DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE

Član 1

Svi nepokretni i pokretni kulturno-istorijski, umetnički i etnološki spomenici kao i prirodnjačke retkosti zoološkog, botaničkog, geološko-paleontološkog, mineraloško-petrografskog i geografskog karaktera na kome oni pripadali i ma u čijem se posedu nalazili mogu biti stavljeni pod zaštitu države.

Član 2

U cilju ove zaštite osniva se »Vrhovni institut za zaštitu i naučno proučavanje spomenika kulture i prirodnjačkih retkosti« sa sedištem u Beogradu, koji stoji pod nadzorom Ministra prosvete Savezne vlade.

Savezne zemlje osnovaće svoje zemaljske zavode za zaštitu i naučno proučavanje spomenika kulture i prirodnjačkih retkosti pod nadzorom zemaljskog Ministra prosvete.

Član 3

Vrhovni institut za zaštitu na osnovu obrazloženog predloga nadležne zemaljske ustanove za zaštitu može priznati svojstvo spomenika odnosno svojstvo prirodnjačke retkosti predloženoj nepokretnosti ili pokretnosti. U tom slučaju Vrhovni institut za zaštitu odrediće granice direktno zaštićene nepokretnosti i granice okoline koja stoji pod ograničenjem ovoga Zakona.

Ukoliko je nepokretnost ili pokretnost, koja se stavlja pod zaštitu, vlasništvo saveznih ili zemaljskih vlasti, odluka o zaštiti podleže odobrenju savezne ili zemaljske vlade.

Odluka o zaštiti stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu Demokratske federativne Jugoslavije«.

Istovremeno sa odlukom a prema potrebi i ranije Vrhovni institut za zaštitu zatražiće kod nepokretnosti upisivanje u zemljišne knjige. Protiv odluke Vrhovnog instituta zainteresovanom licu pripada pravo žalbe na Ministra prosvete Savezne vlade, koji odlučuje konačno.

Član 4

Nepokretni i pokretni kulturno-istoriski, etnografski i umetnički spomenici koji kao takvi budu stavljeni pod zaštitu države ne smeju se raskopavati, premeštati, prepravljati, restaurisati, dozidivati i rušiti bez prethodne dozvole zemaljskog zavoda za zaštitu.

Isto tako nepokretni i pokretni spomenici prirodnjačke retkosti zoološkog, botaničkog, geološko-paleontološkog, mineraloško-petrografskog i geografskog karaktera, koji kao takvi budu stavljeni pod zaštitu države ne smeju se uređivati, otkopavati, skupljati, ubijati, kidati, lomiti i uopšte uništavati bez prethodne dozvole zemaljskog zavoda za zaštitu.

Član 5

Unutar granice određene za nepokretnosti po članu 3 ovog Zakona zabranjena je svaka gradnja i ma kakva promena oblika terena bez prethodne dozvole zemaljskog zavoda za zaštitu.

Član 6

Zaštićeni pokretni spomenici ne smeju se otuđiti, založiti niti izvesti u inostranstvo bez prethodne dozvole zemaljskog zavoda za zaštitu.

Član 7

Sve nepokretnosti kao i one pokretnosti koje vlasniku ne služe u njegovom naučnom radu, mogu se u cilju uspešnijeg naučnog ispitivanja eksproprisati uz naknadu u visini njihove prometne vrednosti.

Član 8

Kada to naučni razlozi zahtevaju nadležne ustanove za zaštitu ovlašćene su vršiti naučna ispitivanja, iskopavanja i eksperimente i na onim nepokretnostima države i privatnih lica, koja u danom trenutku još nisu stavljena pod zaštitu države u smislu ovog Zakona.

Ovo svoje pravo mogu ustanove za zaštitu preneti i na druge naučne ustanove ili naučne radnike.

Vlasniku takvih nepokretnosti daće se naknada u visini prihoda navedenog u poslednjoj poreskoj prijavi za dotičnu nepokretnost uz obavezu da će se ova nepokretnost po završenom korišćenju dovesti u upotrebljivo stanje ili dati vlasniku odgovarajuća naknada.

Član 9

Ukoliko bi vlasnik i druga fizička ili pravna lica postupili protivno članu 4 ovog Zakona, pa usled toga na zaštićenom spomeniku nastane kakva šteta, imaju ga o svom trošku prema uputstvima zemaljskog zavoda za zaštitu vratiti u prvobitno stanje ili naknaditi štetu.

Vlasniku se u slučaju ponovljenog prekršaja člana 4 ovoga Zakona zaštićeni spomenik može prisilno eksproprisati uz naknadu u visini njegove prometne vrednosti.

U slučaju zlonamernog oštećenja zaštićenog nepokretnog spomenika ili nedozvoljenog otudjenja, zalaganja ili izvoza u inostranstvo zaštićenog pokretnog spomenika, može se isti vlasniku oduzeti odlukom suda u korist države bez ikakve naknade.

Lica, koja prekrše odredbe iz člana 5 ovoga Zakona dužna su na zahtev i prema uputstvima zemaljskog zavoda za zaštitu o svom trošku srušiti podignute objekte i teren dovesti u prvobitno stanje.

Član 10

Nadležne ustanove za zaštitu ovlašćene su da po svom nahodjenju a o državnom trošku vrše sve radove potrebne radi opravke i održavanja zaštićenog spomenika.

Član 11

Sva lica, koja se bave trgovinom pokretnosti kulturno-istoriskog, umetničkog i etnološkog karaktera ili prirodnjačkim retkostima zoološkog, botaničkog, geološko-paleontološkog, mineraloško-petrografskog i geografskog karaktera, dužna su da prema posebnim raspisima svaki pojedini predmet pre iznošenja na prodaju ponude na otkup zemaljskom zavodu.

Član 12

Sve pokretnosti kulturno-istoriskog, umetničkog i etnološkog značaja kao i prirodnjačke retkosti, koje se posle obnarodovanja ovog Zakona budu iskopale ili na drugi način odvojile od zemlje, izvadile iz vode ili uopšte našle prilikom naučnih iskopavanja i ispitivanja za račun države ili po odobrenju zemaljskih zavoda za zaštitu, postaju vlasništvo države.

Član 13

Svako stručno unutrašnje fotografsko ili filmsko snimanje, merenje i crtanje zaštićenog pokretnog i nepokretnog spomenika zabranjeno je bez dozvole zemaljskog zavoda za zaštitu.

Član 14

Vlasnik zaštićenog nepokretnog spomenika uživa na zaštićeni objekat od dana oglašavanja odluke o zaštiti poresko olakšanje u visini od 50% do potpunog oslobodenja.

Predlog za visinu poreskog olakšanja dostavlja zemaljski zavod za zaštitu nadležnim vlastima.

Član 15

Svim nepokretnim i pokretnim spomenicima oduzetim ili eksproprisanim u korist države po propisima ovoga Zakona upravljaće nadležni zemaljski zavod za zaštitu.

Član 16

Odluku o eksproprijaciji kao i odluku o naknadi vlasnicima spomenika u smislu člana 7, 8 i 9 ovoga Zakona kao i odluku o oduzeću u smislu člana 9 stava 3 ovoga Zakona donosi nadležni Okružni narodni sud na predlog ili zahtev zainteresovanih lica zemaljskog zavoda za zaštitu ili Vrhovnog instituta za zaštitu.

Protiv odluke Okružnog narodnog suda stranke imaju pravo žalbe na viši sud, koji odlučuje konačno.

Član 17

Okružni narodni odbori dužni su da u najkraćem roku izveste zemaljski zavod za zaštitu o svakom objektu naučnog i kulturno-umetničkog značaja ili prirodnjačke retkosti, koji postoji ili bude nađen na njegovom području. Kontrolu nad ovim radom vrši zemaljski zavod za zaštitu.

Član 18

Za prekršaje iz člana 4, 5, 6, 9, 11 i 13 ovoga Zakona izvršilac se može kazniti novčanom kaznom. U težim slučajevima izvršilac se može kazniti i lišenjem slobode do godine dana.

Za postupak po ovim prekršajima nadležan je u prvom stepenu Sreski narodni sud, a u drugom i konačnom stepenu Okružni narodni sud.

Član 19

Bliže odredbe za sprovođenje ovog Zakona i o ustrojstvu Vrhovnog instituta za zaštitu propisao je Ministar prosvete Savezne vlade, a o ustrojstvu zemaljskih zavoda zemaljski ministri prosvete.

Član 20

Stupanjem na snagu ovoga Zakona prestaje važiti Odluka Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije o zaštiti i čuvanju kulturnih spomenika i starina od 20 februara 1945 godine — »Službeni list« od 6 marta 1945 godine, br. 10.

Član 21

Ovaj Zakon stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu Demokratske federativne Jugoslavije«.

Na kraju ja molim Predsedništvo da primi ovaj zakon u redakciju koju je dao Zakonodavni odbor.

Predsednik: Pošto je tu drug Ministar prosvjete, ja bih molio da, ako želi, da izvjesno obrazloženje.

Ministar prosvete Vladislav Ribnikar: Potreba ovakvog zakona nametala se odavno. Nažalost, interesi pojedinih grupa i pojedinaca koji su u staroj Jugoslaviji bili uvek važniji od opštih interesa, onemogućavali su donošenje jednog ovakvog zakona. Naši stari spomenici kulture i naše prirodne lepote, međutim, nestajali su iz dana u dan na štetu i žalost naroda kome su pripadali, a na sramotu vlasti koje su iz nehata, nerazumevanja, nesavesnosti i ličnog, sebičnog interesa dozvoljavale da se oni uništavaju.

Od ovakvog odnosa državnih vlasti prema ovom problemu, narod je imao niz šteta: odlazili su u nepovrat objekti dragoceni za nauku i umetnost. Narod je lišavan i najlepših zaveštanja svoje prošlosti, najneoborivijih dokaza njegovog kulturnog i političkog prava na tlo na kome je živeo. Narodne mase i omladina gubili su najneposrednije elemente svog obrazovanja, upoznavanja svoje istorije, svojih običaja, svoje umetnosti i svoje zemlje uopšte. Narod je, najzad, lišavan svoga prava da bude u svetu cenjen po onom što je stvorio i pružio čovečanstvu. Država koja je trebalo da štiti i da kulturno i moralno podiže svoj narod, srozavala ga je. Ona mu je svojim nehatom oduzimala i ono malo vere da je ona tu radi njegove zaštite, da ona štiti njegov rad, znoj i znanje. Takav stav države umrtvljavao je u narodu i želju za radom i stvaranjem, jer je u tome video samo jedan besciljan napor i uzaludnu žrtvu.

Donošenje ovog zakona je samo jedna pravedna mera, jedno nužno vraćanje duga države narodu. Današnja narodna vlast u nizu mera koje preduzima ne bi li popravila greške ranije vlasti, mora sprovesti i ovaj Zakon o zaštiti spomenika kulture i prirodnjačkih retkosti, koji će narodu sačuvati njegovu prošlost, vratiti poštovanje njegovom naporu i njegovim svesnim žrtvama, jednom reči vratiti narodu njegovu zemlju sa svim trudom njegovim i bogatstvima prirode.

Molim da predlog zakona prihvatite u redakciji Zakonodavnog odbora.

Pretsednik: Otvaram diskusiju u načelu o ovom zakonskom prijedlogu. Želi li ko riječ? (Ne javlja se niko). Načelni pretres je završen. Pitam: prima li se ovaj zakonski prijedlog u načelu? (Prima). Objavljujem da je zakonski prijedlog u načelu primljen. Prelazimo na diskusiju u pojedinostima. Molim druga izvjestioca da čita član po član.

Izvestilac Moša Pijade čita naslov i član 1 po predlogu Zakonodavnog odbora.

Pretsednik: Čuli ste naslov i član 1. Ima li kakvih prijedloga za izmjene i dopune? (Nema). Prima li se naslov sa članom 1? (Prima). Prelazimo na član 2.

Izvestilac Moša Pijade čita član 2 po predlogu Zakonodavnog odbora.

(Potom je Predsedništvo AVNOJ-a, glasajući posebno o svakom članu, jednoglasno i bez izmena, usvojilo od čl. 2 do zaključno čl. 21 zakonskog projekta po predlogu Zakonodavnog odbora.)

Pretsednik: Ovime je diskusija u pojedinostima završena. Prelazimo na konačno glasanje. Stavljam Prijedlog zakona o zaštiti spomenika kulture i prirodnjačkih rijetkosti Demokratske federativne Jugoslavije na konačno glasanje. Prima li se? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Objavljujem da je citirani zakon jednoglasno prihvaćen i na konačnom glasanju.

Pošto smo ovime iscrpli dnevni red današnje sjednice, predlažem da sjednicu zaključimo, a da iduću zakažemo pismenim putem. (Prima se.) Sjednica je zaključena.

(Sednica je zaključena u 20,30 časova).

Двадесетдруга седница

(30 јула 1945)

Почетак у 17,15 часова.

Претседавао Потпретседник АВНОЈ-а **Моша Пијаде**.

Присутни: Јосип Рус, Марко Вујачић;

Миле Перуничић;

Бане Андрејев, др Благоје Нешковић, Владислав Рибникар, Влада Зечевић, Емануел Чучков, др Златан Сремец, Јакоб Авшич, Јосип Јерас, Михаило Апостолски, инж. Никола Петровић, Петар Стамболић, Сретен Вукосављевић, Сретен Жујовић, Стево Зечевић, Сулејман Филиповић, Фране Фрол. (Пуномоћјима заступљено још 22 члана.)

Сава Косановић, Министар информација, др Антоњ Кржишник, Министар социјалне политике, др Васо Чубриловић, Министар пољопривреде, др Јоже Вилфан, Јавни тужилац ДФЈ, и повереник Владе ДФЈ др Обрен Благојевић, помоћник Министра финансија ДФЈ.

Потпретседник: Отварам двадесет и другу седницу Претседништва АВНОЈ-а. Записник данашње седнице водиће секретар друг Миле Перуничић.

Молим друга секретара да прочита записник прошле седнице.

Секретар Миле Перуничић чита записник седнице Претседништва АВНОЈ-а од 23 јула.

Потпретседник: Има ли примедба на прочитани записник? (Нема). Објављујем да је записник примљен и да се оверава.

Пре прелаза на дневни ред извештавам Претседништво да је Министар народне одбране поднео Предлог закона о измени чл. 9 Закона о демобилизацији старијих годишта обвезника, жена и хранилаца у Југословенској армији и морнарици тражећи за њега хитност.

Пошто је закон кратак и јасан, јер се ради само о извесној техничкој измени, питам Претседништво да ли прима тражену хитност? (Прима). Објављујем да је тражена хитност примљена.

Прелазимо на дневни ред. Предлажем за дневни ред данашње седнице:

1) претрес Предлога буџета државних расхода и прихода за период јули—децембар 1945 године са финансиским законом;

2) претрес Предлога закона о измени чл. 9 Закона о демобилизацији старијих годишта обвезника, жена и хранилаца у Југословенској армији и морнарици за који смо усвојили тражену хитност.

Прима ли се предложени дневни ред? (Прима).

Прелазимо на прву тачку дневног реда: претрес Предлога буџета државних расхода и прихода за период јули—децембар 1945 године са Финансиским законом. (Видети прилог на крају књиге).

Као известиоцу Законодавног одбора дозволите ми да поднесем следећи извештај:

ПРЕТСЕДНИШТВО
АНТИФАШИСТИЧКОГ ВЕЋА
НАРОДНОГ ОСЛОБОЂЕЊА ЈУГОСЛАВИЈЕ
Законодавни одбор
Бр. службено
30 јула 1945 године
Београд

ПРЕТСЕДНИШТВУ АВНОЈ-а

Београд

Законодавни одбор АВНОЈ-а, на својој седници од 30 јула 1945 године, претресао је Предлог буџета Демократске федеративне Југославије за период јули—децембар 1945 и Предлог финансиског закона за буџетски период јули—децембар 1945 године, а који је Министар финансија доставио АВНОЈ-у на решавање.

После исцрпне дискусије и по саслушању ресорних министара и повереника Владе др Обрена Благојевића, помоћника Министра финансија, Законодавни одбор је у целини прихватио Предлог државног буџета за период јули—децембар 1945 године и Предлог финансиског закона за исти период са следећим изменама и допунама:

У чл. 1, први ред, место „прихода државне администрације“ ставити „прихода савезних органа државне власти“.

У чл. 2 и у целом законском предлогу свуда испред министара и министарстава, кадгод се ради о члану или органу Владе ДФЈ ставити реч „савезни“.

У чл. 3, шести ред, уместо „поступаће по одредбама §§ 42, 71 и 72 Уредбе о државном рачуноводству“ ставити речи „поступаће по прописима о државном рачуноводству, који су досад примењивани“.

У чл. 13, став 2, други ред, уместо речи „у државну касу“ ставити „у савезну касу“.

У чл. 19, на крају првог става, уместо речи „до 1 августа 1945.“ ставити „до 1 септембра 1945.“

У чл. 32, тачка 8), други став, уместо речи „За оваква потраживања“ треба ставити речи „За потраживања из овог става.“

Пошто се на седници Законодавног одбора повереник Владе ДФЈ није могао изјаснити о предложеним амандманима, Законодавни одбор предлаже да се амандмани расправе на седници Претседништва АВНОЈ-а на којој ће се Влада изјаснити о њима.

Законодавни одбор у предлогу Министра финансија извршио је извесне исправке техничке и стилске природе.

Законодавни одбор моли Претседништво АВНОЈ-а да прихвати предлог буџета са финансиским законом за јули—децембар 1945 год.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Претседник
Законодавног одбора
Моша Пијаде, с. р.

Да би другови били упознати са техничким саставом буџетског предлога, изражена је жеља да се о томе, пре његовог разматрања, даду извесна објашњења. Молим друга повереника Владе помоћника Министра финансија др Благојевића да нам нешто каже о техничкој страни буџета.

Повереник Владе ДФЈ др Обрен Благојевић: О техничком саставу буџета за период јули—децембар треба укратко рећи ово:

Буџетски предлог обухвата два дијела: дио расхода и дио прихода.

Основна техничка подјела је на раздјеле, који обухватају расходе једног ресора.

У оквиру раздјела расходи се дијеле на буџетске главе, чији број зависи од броја подручних установа и надлештава односног ресора. Главе садрже расходе једног надлештва или једне установе или групе истоврсних надлештава и установа односног ресора.

У склопу сваке главе расходи се рашчлањавају на личне и материјалне расходе, а буџетско-технички на партије и субпозиције.

Партије су обиљежене кроз све раздјеле и главе непрекидним редним бројевима. Оне садрже расходе истовјетног или сличног карактера.

У оквиру партија личних припадности расходи се дијеле на субпозиције. Субпозиције претстављају врсте личних расхода.

Приходи се сврставају у шест основних група — према извору из кога поједине врсте прихода потичу. Свака група обиљежавана је посебним буџетским раздјелом. Према томе, раздјели на страни прихода претстављају по једну основну групу прихода, који — према садашњим пореским и другим прописима — улазе у државни буџет.

Овај буџет садржи сљедеће раздјеле:

I раздио — непосредни порези, II раздио — посредни порези, III раздио — монополи, IV раздио — државна привреда, V раздио — државна привредна предузећа и имања, VI раздио — разни приходи.

У оквиру сваког раздјела приходи се рашчлањавају на буџетске главе — и то у неким раздјелима према броју облика односне групе прихода, а у другим према струкама (гранама) прихода основне групе.

У склопу буџетске главе приходи се буџетско-технички приказују по партијама и субпозицијама.

Партије су обиљежаване, као и код расхода, непрекидним редним бројем, идући кроз све раздјеле и главе. Оне обухватају или по једну подврсту односног облика прихода или приходе једне управе, надлештва или установе у оквиру односне гране (ресора).

Потпретседник: Пошто сте саслушали извештај Законодавног одбора и објашњења повереника Владе ДФЈ, дајем реч Министру финансија другу Сретену Жујовићу да да експозе о предлогу државног буџета.

Министар финансија Сретен Жујовић: Предлог буџета Демократске федеративне Југославије за период јули—децембар 1945 који подносим ради усвајања, предвиђа расходе у дин. 12.544,000.000, приходе у дин. 9.844,000.000. Према томе, буџет је предвиђен са дефицитом од укупно дин. 2.700,000.000.

Овај буџет, као и досадашња четири ратна буџета, претставља уствари припрему за један будући редован буџет. Ни у овом буџету све се потребе нису могле тачно утврдити, нити су се расходи за њихово задовољење могли предвидети у тачним износима, већ се морало прибећи приближним предвиђањима. Исто тако је и на страни прихода. Процене се ни овога пута нису могле вршити на основу података о оствареним приходима у протеклом буџетском периоду, пошто таквих података или уопште није било или су, из разумљивих разлога, били непотпуни. Овако предвиђени расходи и процене прихода не дају ни овоме буџету обележје потребне прецизности. Међутим, апсолутна је потреба да се израда буџета убудуће врши на основу детаљне анализе извршених прихода и расхода ранијег буџетског периода. Управо од извршења буџета зависи оквир у коме се могу кретати наши финансијски и привредни планови. С друге стране, мора се примена ранијег буџета подвргнути озбиљној анализи и контроли и из тога извући потребни закључци. Овај се буџет, међутим, од претходних буџета ипак разликује: прво, његово трајање протеже се на дужи временски период, што значи да су предвиђања и процене, услед постепеног сређивања у земљи, омогућене и на дуже време; и друго, буџет сада обухвата читаву државну територију.

Значај чињенице да овај предлог буџета обухвата читаву државну област лежи у томе што је могуће у овом периоду утврдити бољу равномерност у погледу финансирања и учешћа свих крајева наше земље у нашем привредном животу. Може се предвиђати да ће крајеви, који су срећним околностима били више поштеђени од ратног пустошења, данас бити у стању да више и допринесу у покривању општих финансиских потреба. Поред тога, свршетак рата у великој ће мери утицати на растерећење државне благајне. Ове две чињенице претстављају основни услов за сређивање наших финансиских прилика.

Наш финансиски положај условљен је изузетним државно-организационим, привредним и социјалним приликама земље. Услед рата који је на нашој државној територији тек недавно победосно завршен, државни апарат на неким деловима је тек у току свога образовања и развоја. Ово нарочито важи за финансиске власти. Велики делови земље ратом су опустошени или веома тешко оштећени, као што су Црна Гора, Босна и Херцеговина, Лика, Кордун, Далмација и др. Од нарочитог је значаја и особито охрабрујуће што су индустријски делови земље (Хрватска и Словенија) претрпели знатно мање штете. Индустрија тих крајева моћи ће да служи као основа за обнову и изградњу земље. Рат нам је, најзад, оставио још једну озбиљну дужност а то је социјално старање о ратним жртвама и инвалидима.

Извођење државне организације, обнова привреде и социјално старање захтевају велика новчана средства, чије прибављање спада у дужност Министарства финансија. Од успеха у раду Министарства финансија зависи и успех горе наведених задатака државе.

Да би задовољење потреба које држава узима на себе било обезбеђено, мора се обавезно вршити њихово претходно одабирање и процена. Али држава може задовољити само оне потребе које се не могу одложити и које осим ње нико не може задовољити. Држава пак узима на себе подмирење само нужних потреба, зато што мора да води рачуна о оптерећењу које намеће народној привреди као једином извору из кога црпе новчана средства.

У изналагању средстава за покриће потреба морају се редовно користити све могућности: мобилизација расположивих новчаних средстава, редовни извори државних прихода из народног дохотка, јавни кредити. Да би се ови извори што потпуније користили, а да би се на сваки начин избегло непотребно повећање новчаног оптицаја, како се не би изазвали поремећаји у привредним односима, нужно је спроводити, с једне стране, најрационалнију штедњу, а с друге стране, у највећој мери мобилисати све изворе државних прихода.

Пре свега неопходно је указати на један услов који мора бити испуњен да би финансиски органи народне власти могли одговорити постављеним задацима. Тај услов јесте контрола коју Министар финансија мора имати на свим секторима где се ангажују државна нов-

чана средства. Та контрола треба да се огледа у успешној финансиској дисциплини која ће бити под руководством Министра финансија, а која се мора спроводити потпуним и благовременим извршењем државних задатака и остваривањем свих буџетом предвиђених и одобрених прихода од савеза до народних одбора и привредних предузећа под државном управом. Ова финансиска дисциплина мора се спроводити и код приватних привредних предузећа уколико ова уживају ма какву потпору државе. Зато, а у циљу спровођења правилне финансиске политике, Министар финансија треба да има преглед целокупне привредне делатности у земљи, тј. не само увид већ и право да утиче на правац развоја наше привреде. Ово је утолико нужније и оправданије, што не само државна привредна предузећа већ и приватна, траже и очекују од државе помоћ у виду зајмова да би могла отпочети или развити своју делатност. Под данашњим изузетно тешким условима и пред задацима разноврсне природе, мора се спровести строга дисциплина у свакој јавној делатности, тако да се у свим областима чине крајњи напори а да се избегава све што је излишно. Док у обнови земље не постигнемо изванредан виши степен, сваки појединац мора бити решен на напоре потребне за извршење постављених задатака.

У започетој примени плана обнове и изградње мора се, пре свега, увести финансиска дисциплина. Ова дисциплина мора се распрострети на расходе и приходе државне администрације, федералних јединица и народних одбора — а сва државна привредна предузећа морају се већ сада у почетку ставити на здраве комерцијалне основе.

Полазећи од ових поставки, а да би финансирање по буџету који предлагем ради усвајања, било успешно и што приближније одговарало стварности, био сам принуђен да спроводим разумну штедњу на страни расхода, имајући при томе у виду способност извора прихода.

Приликом утврђивања државног буџета нису узети у обзир расходи намењени за обнову, јер ће се они подмирити из средстава Фонда за обнову земље и помоћ пострадалим крајевима. С обзиром на важност и хитност обнове, покљониће се пуна пажња активирању овог фонда по свима изворима његових прихода.

Исто тако у овом буџетском периоду у буџет нису унети расходи и приходи појединих државних привредних предузећа. Издвајање предузећа из буџета дозвољава им да еластично послују и да се поставе на комерцијалну основу. Овакво њихово финансирање, поред планске контроле и давања производних задатака од стране надлежних министарстава, омогућиће им да постигну већу рентабилност и продуктивност у раду. С друге стране, добиће се јаснији увид у њихову финансиску ситуацију. Она предузећа која у почетној фази свога рада не буду у могућности да својим властитим средствима покрију све своје расходе, нарочито расходе који су у вези са њиховом обновом, биће помогнута кредитима новчаних завода. Услед овог издвајања буџета

државних привредних предузећа расходи неких ресора по овом буџету изгледају мали. То се, особито, односи на расходе по струци министарства индустрије, трговине и пољопривреде, чији је делокруг рада много обимнији него што из буџетских цифара произилази.

У предлозима буџета појединих грана рада и служби предвиђене су стварне финансиске могућности. Ово проистиче у већини случајева из оправданих намера да се у што краћем времену постигну што бољи резултати. На жалост све овако предвиђене послове нисмо у стању извршити.

Да поднесени предлози не одговарају стварности ни могућностима видеће се најбоље из чињеница да укупни расходи за период јули—децембар 1945 по предлозима које су поднела поједина министарства износе суму од — — — — — Дин. 32.636,958.100.—

Кад се овоме додају и укупни расходи федералних јединица у износу од — — — — — „ 9.887,857.396.—

онда добијамо замашан износ укупних расхода за само 6 месеци, у износу од — — — — — „ 42.524,815.496.—

Насупрот томе, савезни и земаљски приходи процењују се за исто време у укупној суми од — — — — — „ 10.722,283.830.—

што чини мањак од — — — — — „ 31.802,521.666.—

Ово даље значи да би се према овим предлозима добио буџет чији би расходи само са 27,5% били покривени буџетским приходима.

Овакве предлоге нисам могао прихватити. Због тога сам приступио нужним смањењима предвиђених расхода код свих ресора тако да савезни буџет који предлажем, предвиђа

укупне расходе од — — — — — Дин. 12.544,000.000.—

што значи да је смањење извршено за — — — — — „ 20.092,958.100.—

Ово смањење, међутим, не значи да су расходи за толики износ у потпуности брисани. Највећи део тога смањења само је изостављен из овога предлога буџета. Тако су разни износи од 3.888,831.870 динара предвиђени за обнову, упућени на Фонд за обнову земље и помоћ пострадалим крајевима. Расходи пак привредних предузећа у износу од 2.708,477.530 динара појавиће се у њиховим посебним буџетима. Али, и ти расходи који ће се појавити ван овога буџета не могу остати у износима у којима су овде били предложени, већ ће се и они морати у многоме смањити. И тај део расхода био је предложен у непотребно и неоправдано високим износима. У интересу нужне финансиске дисциплине ја ћу морати приликом одобравања свих тих расхода да извршим брижљиву њихову оцену и да их доведем у склад са стварним потребама. Према томе, извршена су осетна смањења многих предложених расхода.

Поред ових формалних смањења, предлог буџета Народне одбране је смањен за 5.556,841.000 динара, а дотације земљама за суму од

4.253,500.000 динара. Из овога излази да је у предлозима извршено стварно смањење за суму од 3.515,307.700 динара.

Што се тиче смањења предложених расхода за потребе које треба да се задовоље путем овога буџета, било је оправдано да се то смањење изведе пре свега код личних расхода. Лични расходи су високи а службенички апарат се недовољно искоришћује. Постоји тенденција стварања нових служби, нових установа итд., које изискују велике издатке, при чему ти расходи нису изведени на основу калкулације у вези са резултатима односних служби. Истовремено се не укидају застареле службе нити користи сувишак људства у извесним гранама службе. Нарочито је запажено да су лични расходи код земаља и народних одбора врло високи. По савезном буџету, као што се види из прегледа расхода и прихода, лични према материјалним крећу се у односу 48 : 52. Међутим, тај је однос неповољан из формалног разлога, тј. ради тога што се у личним расходима воде све помоћи: за породице погинулих бораца, за небринуте породице бораца, за инвалиде, за пензионере итд. — на коју се сврху исплаћује 1.355,000.000 динара. Када се, дакле, од приказаних личних расхода од 2.560,709.100 динара одузме 1.355,000.000 динара добија се 1.205,709.100 динара, која је сума намењена личним расходима. Ти лични расходи, данас укључују у себе све плате и зараде свих радника у државној служби, што није био случај у буџетима бивше Југославије, јер су сви ти расходи били уношени у материјалне расходе. Према томе, стваран однос између личних и материјалних расхода креће се у односу 1 : 3,5. Код земаљских буџета тај се однос обично креће у релацији 1 : 1,5 или 1 : 1. Предлагани расходи нису довољно критички анализирани: није вршено испитивање рентабилитета, није вођено довољно рачуна о економском начелу приликом предвиђања кредита ради подмирења одређених задатака. Краће речено, није рађено по плану нити је испитивано да ли постоје и други начини подмирења сем новцем. За низ задатака за које се у буџету предлаже подмирење, треба да постоје разрађени планови њиховог извршења, као и да се изврши оцена резултата који ће се добити улогом финансијских средстава. Сваки предложени расход мора се критички анализирати, у погледу циља и намене, одмерити и израчунати рентабилност таквих улога, а њихова активност да се посматра у односу на целину, и у односу на стварне могућности које постоје.

Пред таквом ситуацијом било је сасвим оправдано одбацивање сваког повећања личних издатака. Из тог разлога брисана су из предлога појединих ресурса сва нова радна места (нова постављења). На то су већ стављени приговори да повећање бројног стања службеника захтева односна служба, да ће послови стати, да се неће моћи да изврше постављени задаци. Међутим, сви ти приговори морају отпасти пред стањем у коме се налазимо, ако се уз то постојећи апарат ангажује и искористи у потпуности. Потребно је да се свако министарство,

за нове службенике, односно код кога се укаже потреба за новим радним снагама, обраћа Персоналном одељењу у Претседништву Министарског савета, које ће сагласно са осталим ресорима бити у могућности да стави на расположење потребну радну снагу која се већ плаћа.

После извршених свестраних анализа, предлози буџета појединих савезних ресора утврђени су на следеће износе:

	Динара	%
I Намесништво, АВНОЈ, Јавни тужилац	32,424.000.—	0,26
II Претседништво Министарског савета	22,613.000.—	0,18
III Министарство за конституанту — —	849.000.—	0,01
IV Министарство иностраних послова —	40,251.700.—	0,32
V Министарство унутрашњих послова	3,226.800.—	0,03
VI Министарство правосуђа — — — —	7,428.800.—	0,06
VII Министарство просвете — — — —	4,912.500.—	0,04
VIII Министарство финансија — — — —	867,466.400.—	6,93
IX Министарство саобраћаја — — — —	2,437,689.900.—	19,43
X Министарство индустрије — — — —	12,404.800.—	0,10
XI Министарство трговине и снабдевања	13,768.700.—	0,10
XII Министарство пољопривреде — —	4,800.000.—	0,04
XIII Министарство шумарства — — — —	4,731.000.—	0,04
XIV Министарство рударства — — — —	8,315.700.—	0,07
XV Министарство колонизације — — — —	4,241.800.—	0,04
XVI Министарство социјалне политике —	1,362,537.000.—	10,86
XVII Министарство народног здравља —	10,213.000.—	0,08
XVIII Министарство пошта, телеграфа и телефона — — — — — — — —	322,886.900.—	2,57
XIX Министарство грађевина — — — —	93,848.700.—	0,75
XX Министарство информација — — — —	29,590.300.—	0,24
XXI Буџетски резервни кредити — — — —	60,000.000.—	0,48
XXII Министарство народне одбране —	4.500,000.000.—	35,87
XXIII Дотације федералним јединицама —	2.700,000.000.—	21,52
Укупни расходи	12.544,000.000.—	

Из приложених табела види се однос између личних и материјалних расхода по свима ресорима као и бројно стање службеника.

Покриће предвиђених расхода предвиђа се из прихода од:

	Динара
1. Службеничког пореза — — — — — — — —	100,000.000.—
2. Друштвеног пореза савезних предузећа — — — —	10,000.000.—
3. Пореза на нежењене — — — — — — — —	2,000.000.—
4. Пореза на пословни промет — — — — — — — —	300,000.000.—
5. Трошарине — — — — — — — — — —	549,380.000.—

	Динара
6. Такса — — — — —	283,200.000.—
7. Возаринске таксе — — — — —	125,100.000.—
8. Царине — — — — —	60,000.000.—
9. Монопола — — — — —	3.230,430.750.—
10. Продаје путних исправа — — — — —	600.000.—
11. Службеног листа — — — — —	6,900.000.—
12. Поштанске штедионице — — — — —	8,800.000.—
13. Државне хипотекарне банке — — — — —	18,451.500.—
14. Државне класне лутрије — — — — —	8,786.000.—
15. Саобраћаја — — — — —	1.180,310.000.—
16. Министарства трговине и снабдевања — — — — —	1,000.000.—
17. Министарства социјалне политике — — — — —	50.000.—
18. Завода за трансфузију крви — — — — —	3,500.000.—
19. Министарства пошта, телеграфа и телефона — — — — —	357,600.000.—
20. Министарства грађевина — — — — —	500.000.—
21. Министарства информација — — — — —	530.000.—
22. Државне привреде и добара — — — — —	3.500,000.000.—
23. Враћених позајмица — — — — —	90,000.000.—
24. Непредвиђених прихода — — — — —	8,861.600.—
	Свега 9.844,000.000.—

Према томе, мањак покрића износи 2.700,000.000 динара, што тачно претставља износ дотација које ће се исплатити земљама за покриће њихових расхода у току другог полугодишта 1945 године.

Овај мањак покриће се из обртног капитала Главне државне влада, како је предвиђено у чл. 1 Финансиског закона. Не постоји могућност да се уз савезни буџет упоредо прикажу и буџети земаља, чиме би се омогућио потпуни преглед појединих грана државне делатности. Подела извора прихода између савезне и земаљских влада извршена је привремено прописом чл. 21 Финансиског закона. По овом члану земљама се уступају сви приходи од непосредних пореза, тј. земљарине, кућарине, течевине, пореза на ренте, друштвеног пореза, службеничког пореза и пореза на нежење. Од овога су изузети: а) службенички порез на принадлежности службеника и радника који су у савезној служби; и б) порез на добитак предузећа Савезне владе.

Порез на пословни промет (општи, скупни и порез на луксуз), трошарине, царине и таксе улазе као приход у савезни буџет за покриће заједничких потреба. Општи и скупни порез и порез на луксуз, који се плаћају паушално, припадају земљи на чијој се територији разрешују и наплаћују.

Као што је већ показано, приходи су у овом предлогу процењени у висини од 9.844,000.000 динара. Од овога укупног износа прихода

долази на државне фискалне приходе 1.429,680.000 динара, а на приходе државних привредних предузећа, државних самосталних установа и државних добара 8.311,278.250 динара. Остали приходи износе свега 103,041.750 динара. Од савезних фискалних прихода у 1.429,680.000 динара највећи део отпада на трошарину, порез на пословни промет, таксе, возаринске таксе и службенички порез.

Процена свих прихода вршена је пре свега на основу остварених прихода у дотадашњим буџетски периодима. Оно што је најбитније, узети су у обзир сви данашњи услови под којима треба да се убирају ти приходи. Предвиђен је, на пример, мали порески приход у крајевима ратом оштећеним и тешко настрадалим.

Овом приликом треба нагласити потребу реформе читавог пореског система, у коме су, истина, већ досада извршене многе значајне реформе и модификације, али који ипак још увек носи обележје једног застарелог пореског система. Министарство финансија већ је израдило пројекат овог закона о свим пореским облицима.

Као што је већ наглашено државни расходи покриће се највећим делом приходима државних привредних предузећа и добара. Према томе, организацији, пословању и руковођењу овим предузећима мора се поклонити озбиљна пажња. Из ових извора очекује се приход од 8 милијарди динара. Од пореских прихода, међутим, очекује се свега око милијарду и по динара што претставља минимално оптерећење народа.

Приход од трошарине, процењен је у 549,270.000 динара. Ова процена може се сматрати реалном. Она је нижа од остварених трошаринских прихода у години 1940 у висини од 1,268.778.403. Али се, због специјалних привредних прилика данас, не може очекивати исти промет као у 1940. Зато, међутим, на другој страни имамо повећање трошаринских стопа које се креће приближно од 20%, код шећера, до 450% код вина. На основу тога се и очекује да ће се трошарински приходи наплатити у процењеном износу.

Порез на пословни промет, процењен је у 300,000.000 динара. С обзиром на предвиђања у 1939/40 у 906,000.000 динара, ова процена би била ниска. Али се мора узети у обзир да се у наредном буџетском периоду привредни промет неће обављати у истом обиму, што је битно за процену прихода из овог извора. Међутим, вредност робе у промету изражена у новцу повећана је, с једне стране, — а с друге стране, повећане су и стопе скупног пореза и то за преко 50% према стопама из 1940. Захваљујући томе смањени обим промета биће накнађен његовом вредношћу израженом у новцу и повишеним стопама. Упоређење са 1939/40 годином овде се врши по нужди ради тога, јер се ни од федералних јединица ни од појединих министарстава, нису могли добити подаци о оствареним приходима у протеклим буџетским периодима, услед чега се са њима није ни могло да врши упоређење.

Приходи од такса процењени су на 283,200.000 динара. Овај приход је процењен знатно ниже но у 1939/40. Али ова процена претставља неизвесност с обзиром на смањени обим привредног промета. Због постепеног нормализовања привредног живота и услед досадашњег скока цена привредних добара може се и овде очекивати наплата прихода у процењеном износу.

Што се тиче возаринске таксе, приход од ње процењен је на 125,000.000 динара и он се може сматрати реалним. Код Министарства саобраћаја предвиђа се приход од возарине у износу коме би одговарала ова процењена возаринска такса.

Службенички порез процењен је на 100,000.000 динара, с обзиром на висину расхода предвиђених на службенике и раднике по предлогу овога буџета и код државних привредних установа и предузећа, може се сматрати реалним.

Царински приходи, процењени на 60,000.000 динара могу се, такође, сматрати реалним. У току наредног буџетског периода међународни трговински односи ће се свакако успоставити, па се овај износ може и наплатити. Некада су приходи по овоме основу играли далеко значајнију улогу, као што би је, под извесним условима, могли играти и у будућности.

Приходи од привредних предузећа државних или под државном управом, самосталних државних установа и државних добара, процењени су у укупном износу од 8.311,298.250 динара.

Само од државних монопола очекује се приход од 3.230,430.750. С обзиром на расположиве количине монополске робе, цене одређене за њих, као и незадовољене потребе становништва са тим артиклима, овај ће се износ у целости остварити.

Приход од железничког и речног саобраћаја процењен је на 1.180,310.000 динара. Основа за ову процену били су приходи остварени у месецу мају 1945 године. Узето је, даље, у обзир и оспособљење саобраћаја у наредном буџетском периоду, повећање подвозне тарифе за робни и путнички промет, као и активна саобраћајна сезона која наступа после жетве.

Од поштанског, телеграфског и телефонског саобраћаја приход је процењен са 357,600.000 динара. Са оживљењем привредне делатности и извршеним повишењем такса, као и обавезом свих државних установа да плаћају поштанске, телеграфске и телефонске таксе, може се очекивати да ће се и ова процена остварити.

Од привредних предузећа и добара државних или под државном управом, приходи су процењени у 3.500,000.000 динара. Успех у остварењу ове велике ставке савезног прихода у три и по милијарде зависиће од рада привредних предузећа. Отуда ћу морати приликом одобравања буџета сваког привредног предузећа, државног или под државном управом, да обратим нарочиту пажњу не само на његову финансиску

страну, већ и на привредну делатност. Моја ће пажња у овом погледу морати да буде будна и у току извршења буџета сваког предузећа посебице. Отуда је у чл. 19 Финансиског закона уз овај предлог предвиђено да Министар финансија, у заједници са надлежним министрима, одобрава буџете сваког привредног предузећа. У томе циљу она су дужна поднети на одобрење свој буџет расхода и прихода, као и свој привредни план, најдаље до 15 августа 1945. Сва ова предузећа морају што пре да отпочну са пуном производњом. Досадашњи руководиоци нису показали ни најмање способности ни воље да активирају предузећа. Стога нисмо од њих ни имали потпуне приходе, иако су она и пре свега, позвана да буду живи и сигуран извор савезних прихода. Али штета се не огледа само у финансијама, већ и у привредном животу земље и у успеху у обнови. Руководства морамо принудити на активност под личном одговорношћу виших руководилаца. Савезна влада није узела привредна предузећа у своје руке да би их умртвила, већ да њима руководи на начин најкориснији у сврху задовољења савезних потреба и потреба народа. Неуспех ових предузећа значио би неуспех савезне привредне политике у једном великом и важном сектору. То се, између осталог, ни из финансиских разлога не сме допустити.

Финансиски закон уз овај шестомесечни буџет који вам подносим на усвајање садржи само одредбе које се односе на извршење расхода и обезбеђење остварења процењених прихода. Од важнијих одредаба споменућу чл. 6 којим је регулисано буџетирање Министарства народне одбране. У чл. 7 продужује се период рачунске године за свега два месеца према буџетском периоду. Са дужим периодом нисам се могао сложити, јер сматрам да би то уствари било фаворизовање површног и неекспедитивног рада. Потребно је да органи којима је поверено извршење извесних задатака воде рачуна о времену и да извршење посла организују тако, да се изврши у одређеном периоду. — У чл. 8 предлажем ограничену могућност вирманисања ради тога да се не би увећавали лични расходи, јер сам у току извршења буџета запазио, да су лични расходи сувише велики, што је још последица наслеђеног старог бирократског апарата. У чл. 9 предвиђена је могућност да министарства привредног карактера и самосталне привредне установе, чији се приходи показују у буџету, могу, у границама одобрених кредита, трошити своје приходе. То је олакшица која произлази из потребе за што експедитивнијим пословањем тих установа.

У чл. 13 регулисан је начин прегледа и одобрења земаљских и обласних буџета. Док то питање не буде дефинитивно регулисано и док се таквим прегледима утврђује висина дотација која се исплаћује из савезног буџета, земаљске буџете прегледаће савезно Министарство финансија. Да би се наплата сопствених прихода појачала, тј. служби наплате посветила већа пажња, утврђене дотације исплаћиваће се у једнаким месечним ратама, чија је висина условљена процентом на-

плате властитих прихода. На овај начин Савезна влада утицаће на буџете федералних јединица да своје изворе прихода искоришћују до граница могућности. На тај начин ће федералне владе моћи да воде здраву финансиску политику која се састоји у покривању својих расхода првенствено својим приходима.

У чл. 18 предвиђена је норма, према којој се све одлуке уредбодавног карактера, које посредно или непосредно утичу на државне финансије, имају да достављају на претходну сагласност Министарству финансија. Није потребно да нарочито наглашавам од какве је важности овај пропис. Он је унесен ради тога, да би се скратило ангажовање државне благајне и, с друге стране, да државна средства не би била изненадно ангажована.

У чл. 19 регулисан је начин финансирања државних привредних предузећа, као и предузећа под државном управом. Свако ће се предузеће финансирати сопственим средствима, према посебном буџету. На буџет који мора одговарати плану Привредног савета даваће сагласност Министар финансија. У случају да ова предузећа не располажу сопственим средствима у сврху оживљења делатности, могу закључивати зајмове код државних или државом овлашћених новчаних завода. Уколико буде постојала потреба за гаранцијом, њу ће за такве зајмове, као што је наглашено, у име државе давати савезни Министар финансија. Ануитете по зајмовима предвиђаће предузеће у својим наредним буџетима. На овај ће се начин установити продуктивна и финансиска способност појединих предузећа, а тиме ће се отстранити негативности и појачати продуктивност.

У чл. 23 предвиђене су пореске повластице које се дају саобраћају, пошти и војсци за набавке потребног материјала. Питање ових повластица је привременог карактера и оно ће, у сагласности са заинтересованим ресорима, бити коначно решено у међувремену до новог савезног буџета.

У чл. 26 тач. 4 предвиђено је овлашћење за спајање односно укидање фондова. Познато је да номинално постоји читав низ такозваних фондова, који располажу са готово никаквим средствима, чији су приходи врло скупи, јер у великој мери ангажују државни апарат и, најзад, постоје и такви чија је намена данас остала без сврхе. Предвиђеним овлашћењем даје се могућност да се питање тих фондова регулише на рационалан начин. У тач. 5 истог члана је остављена могућност кредитирања државних и других предузећа опште привредне користи на бази благајничких бонова. Ово је прелазна мера која има значај за што веће активирање наше привреде.

Посебним чланом предвиђене су извесне олакшице у вези са извршењем набавака и радова за потребе државе. Ове су олакшице, то јест измене старих прописа, резултат стварности, а у Финансиски закон су унесене на основу образложених и оправданих захтева појединих ресора.

У чл. 33 модификован је пропис чл. 8 Одлуке о издавању привремене новчане помоћи породицама бораца НОВ и ПОЈ, инвалидима Народноослободилачког рата и њиховим породицама, као и породицама жртава фашистичког терора. Досада је служба око утврђивања помоћи била пренесена на комисије које су биле образоване код народних одбора. Исплату установљених помоћи вршили су окружни одбори из средстава која су исплаћивана из савезне благајне. Тај се пут није показао као довољно ефикасан, нити су комисије довољно испитивале имовно стање лица која су се обраћала за помоћ. Исто тако, од окружних одбора није примљен ниједан обрачун о раније извршеним исплатама. Из тих разлога, а с обзиром да су издаци ове врсте необично високи, и пошто ће се путем војних власти моћи да врши ефикаснија контрола свих ових помоћи, ова је служба пренесена на војску.

То су напомене уз важније прописе предложеног Финансиског закона.

Потребно је нагласити да је овај буџет не само први буџет за целу државну територију, него и први буџет после унификације наше националне валуте. Замена која је са успехом извршена у свима областима наше земље упркос веома тешких околности, била је нужна мера у правцу отклањања хаоса и одређивања наших финансиских прихода. Овиме су остварени реални услови за један нормалан развој нашег привредног живота. Производња и промет добара данас базирају на једној јединственој валути. Битни задатак државне финансиске политике биће чување вредности нашег новог динара. Први услов за то јесте правилно извршење државног буџета. То се у првом реду односи на државне приходе. Сви органи народних власти којима је поверена наплата прихода морају у потпуности и на време испунити своје задатке. Државни расходи почиваће искључиво у границама остварених државних прихода. Исто тако и органи којима је поверено извршење буџета расхода дужни су спроводити строгу штедњу. Само тим путем могућно је сачувати вредност нашем новцу. Уколико се, особито у крајевима где је замена окупацијских новчаница недавно извршена, осећа оскудица новчаних средстава, она ће се у циљу обнове и што бржег и живљег привредног промета отстранити. Побољшање саобраћаја и осталих услова омогућиће бржи привредни промет између свих крајева наше државне заједнице што ће повољно дејствовати и на равнотежнији новчанични опцијај.

Замена је у потпуности оправдала наша предвиђања. Сви приговори који су пре извршене замене чињени, добронамерно или злонамерно, показали су се неоснованим. Према томе, треба замену посматрати као потпуно завршену операцију која нам је отклонила непоодношљив ранији валутарни хаос и остварила повољне услове за наш финансиски и привредни живот.

Несумњиво је да су се у прво време непосредно после замене осећале и морале се осећати најоштрије тешкоће прелазног периода из валутарног хаоса у период финансиско-привредног сређивања (ментална несташица новца, неравномерни оптицај по појединим крајевима, несређен однос између цена, надница и плата, недостатак индустријских продуката и намирница итд.). Али све ове тешкоће не треба везивати за саму замену, или их сматрати као њене последице. Напротив, извршена замена нам олакшава да ове тешкоће брже отклонимо и савладамо.

Упоредо са заменом новца донет је низ мера ради нормализовања наших привредних прилика. Циљ ових мера, које претстављају један целовит систем, је — поред оживљавања производње и промета — и регулисање радних и платних услова и уређење снабдевања. Закон о ценама, надницама и платама, Закон о сузбијању шпекулације и др. требало би да обезбеде радном свету сношљив живот и да нарочито допринесу уредној организацији снабдевања.

Ове мере заиста пружају могућности да се постављени циљ заиста и оствари. Потребно је само њихово доследно спровођење.

Међутим, показало се у пракси да се ове мере нису доследно спроводиле нарочито у погледу сузбијања шпекулације. Снабдевање је доведено у питање, јер су цене препуштене да их решавају несавесни шпекуланти који на набавци разних артикала и намирница желе да постигну несразмерне зараде. Кривицу за ово сносе и сами потрошачи који не користе право које им закон даје у погледу одржања цена, као и органи власти који лабаво или никако не примењују законске мере против несавесних добављача. Исто тако и органи снабдевања, државни, задружни и приватни који слабо организују добављање потребних артикала и намирница, помоћу којих би нормирали цене. Треба бити свестан тога да се све цене имају равнати према званично нормираним ценама и бити у одређеном односу према њима.

Шпекуланти желе да прикажу да повећање цена, које они несавесно дижу проистиче из падања вредности новца. На тај начин они свој злочиначки рад прикривају узроцима који не постоје. Напротив, њихово набијање цена доводи како до поскупљивања живота и обезвређења плата и надница, тако и до поремећаја у нормализовању наших прилика. Али главна њихова намера иде за тим да покушавају онемогућавање спровођења у живот донесених законских мера, да би тако довели у питање поверење према новом ДФЈ динару.

За то нам се борба против шпекулације и упоран рад на подизању наше пивреде, јачању наше производње, трговине, пољопривреде и нарочито организације снабдевања, намећу као основна дужност за сређивање наших прилика. Испуњавањем ове дужности ми само испуњавамо своју дужност према земљи и народу.

Спровођење предвиђених законских мера и јаче ангажовање државних органа, помогнутих од народа, битан је услов како за побољ-

шање живогних услова маса тако и за обезбеђење вредности нашег динара.

Другови, предложени буџет је нов доказ сређивања наших привредних и финансиских прилика. Он још више омогућава постепено савлађивање опромних напора за обнову наше земље, изградњу и рад наше индустрије, постепену нормализацију промета и снабдевања, подизања пољопривреде и испуњавања наших дужности социјалне бриге и старања.

Ми смо већ у стању да, углавном, одговоримо свима потребама које захтева сигурност наше земље, сређивање наших унутрашњих прилика и развијање и уређење живота наших народа и наше државе. Са даљим сређивањем прилика у свету у изгледу је још боља сигурност у нашем даљем раду.

Усвајајући предложени буџет, ми ћемо омогућити финансирање и функционисање свих грана државне делатности до краја ове године, па молим да га изволите примити.

Потпретседник: Отварам претрес о Предлогу буџета и финансиског закона. Има реч друг Никола Петровић.

Министар трговине и снабдевања инж. Никола Петровић: После исцрпног експозеа друга Министра финансија, којим су обухваћени сви најважнији проблеми рада на обнови наше привреде и целокупног јавног живота до краја ове године, мени није остало много да говорим о буџетском предлогу. Ја ћу се само задржати на моменту који је необично важан, на питању сузбијања шпекулације и потреби што боље организације снабдевања наших радних маса, на сређивању наших прилика на тржишту. Нема сумње да смо ми заменом новчаница наслеђених од окупатора успели да укдонимо једно велико зло и да новим динаром ДФЈ омогућимо сређивање прилика на тржишту спречавањем великог скока цена што је, с једне стране, последица шпекулације, а с друге стране, релативне оскудице у роби и животним намирницама. Међутим, ми у томе нисмо потпуно успели због тога што нисмо доследно и истрајно спроводили курс против шпекуланата којих има и на селу и у граду. Зато ћемо ми у овом периоду морати ригорозно спроводити законске прописе ради сузбијања шпекулације и прописа о одређивању цена, јер ћемо само тако, наравно уз истовремену борбу за повећање производње, — и пољопривредне, и индустриске, и занатске — учинити да се садашње стање у снабдевању поправи. И, као што је Министар финансија рекао, ми само тако можемо спасити динар, тј. само чувајући вредност нашег новог динара можемо побољшати животне услове наших народа.

За задатке ресора Министарства трговине и снабдевања, тј. за њихово остварење до краја годинеотирана је новим буџетом тавка од 13,768.700.— динара што, укупно узев, не може да буде довољно кад се зна колико је потребно уложити средстава да се наша трговина

нормализује и да се задовоље њене основне потребе. Међутим, кад је Министарство финансија вршило смањење нашег буџета ми нисмо били конзултовани. Зато ја молим да се, ако је могућно, повећа буџет Министарства трговине и снабдевања, јер побољшавањем снабдевања и отклањањем досадашњих слабости у трговини и снабдевању, што бржом нормализацијом робног промета, ми ћемо, у овом периоду огромних напора које улажемо у обнову наше разорене привреде, остварити део наших циљева да што пре нашим радним масама учинимо живот што сносљивији.

На крају желим да изјавим да је убудуће потребно остварити што приснију сарадњу између свих привредних ресурса, јер ћемо тако обезбедити бољи увид у проблеме свих грана наше привреде, омогућити доношење целисходнијих мера и економичније трошење буџетских средстава.

Потпретседник: Има реч друг др Васо Чубриловић, министар пољопривреде.

Министар пољопривреде др Васо Чубриловић: Другови, ја сам данас пре подне на седници Законодавног одбора изјавио да предлог Министра финансија о висини буџета Министарства пољопривреде од 4,800.000 динара није довољан за нормалан рад и развој целокупне наше пољопривреде до краја године, дакле оне гране која је данас код нас основна и најважнија и која је током рата претрпела огромне штете, чија су средства производње, сав живи и мртви инвентар, тако рећи десеткована. Средствима која се овим буџетом стављају на расположење ресурсу пољопривреде није могућно одговорити основним задацима чије смо извођење планирали до краја године, акамоли да из њих можемо финансијирати научно-истраживачки рад, нити уводити нове службе као што су управе пољопривредних имања, машинско-тракторску школу, у којој спремамо кадрове без којих се наша нова пољопривреда не може ни замислити. Исто тако овим предлогом буџета у износу од 4,800.000 динара нису уопште обухваћене плате службеника Дирекције за ликвидацију земљорадничких дугова нити ма какви кредити задругама и пољопривредним установама и добрима без којих они не могу да крену напред. Зато ја предлажем да Претседништво прими и у финансијски закон уврсти следећи амандман:

„Овлашћује се савезни Министар пољопривреде да може организовати при Министарству пољопривреде научно-покусне заводе, управе пољопривредних имања, машинско-тракторске службе и машинско-тракторску школу.

Потребне кредите за сврхе из предњег става, а највише до суме од 7,000.000 динара ставиће на расположење савезни Министар финансија из буџетских резервних кредита.“

Поред тога молио бих да се омогући и исплаћивање плата службеницима Дирекције за ликвидацију земљорадничких дугова и да се пре-

дузећима под државном управом, ватим државним и самоуправним пољопривредним добрима, установама и предузећима омогући давање привремених безкаматних позајмица, јер су им оне неопходне да би могле што брже да отпочну рад и да се баци пуним својим капацитетом и свим својим могућностима на развијање једног здравог газдовања. Ја на томе нарочито инсистирам због тога што су пољопривредним добрима и земљорадничким задругама неспходни кредити да би могли да крену.

Молим да се овај мој амандман и предлог који сам дао уз њега прихвати. Изјављујем да ћу у начелу гласати за буџет.

Потпредседник: Има реч Министар народног здравља друг др Сремец.

Министар народног здравља др Златан Сремец: Ја поздрављам доношење првог државног буџета који обухвата читаву територију наше државе. Али и поред тога ја овдје морам да напоменем да је за Министарство народног здравља буџет од 10,213.000 динара недовољан, иако сам свјестан наших тешкоћа и економске ситуације наше земље, да се морамо оријентирати на то да се задовоље само најнужније потребе. Служба заштите народног здравља, болнице и све санитарске установе у земљи у току рата претрпјеле су огромну штету. Та штета је причињена не само зградама већ и целокупном инвентару. Исто тако ми осјећамо велику несташицу лијекова. А све то задовољити, ма и у најнужнијем обиму, није могућно кредитима који су нам додијељени. Међутим, ако Министар финансија није имао могућности да ресору народног здравља одобри већи износ, ја овај буџет прихваћам у нади да ће он идућом приликом према ресору народног здравља бити издашнији.

Гласаћу за приједлог буџета.

Потпредседник: Има реч Министар информација господин Косановић.

Министар информација Сава Косановић: Буџет Министарства информација за период јули—децембар ове године у износу од 29,590.300.—динара довољан је за извршење ресорних задатака, и ја изјављујем да предлог буџета примам.

Потпредседник: Има реч Министар унутрашњих послова Влада Зечевић.

Министар унутрашњих послова Влада Зечевић: Ја, другови, изјављујем одмах да буџет у начелу прихватам, али предлажем и мислим да би, с обзиром на привредне прилике у којима се данас наша земља налази, државни буџет, који не финансира само савез већ и федералне јединице, требало да буде већи. Мислим, да то дозвољавају и могућности које има Министар финансија и да не би требало тако строго

стезати извесне наше ресоре, стезати их на тај начин што им се одобравају недовољни кредити тако да они не могу да раде пуним замахом.

У погледу буџета Министарства унутрашњих послова изјављујем да га примам иако је он у извесној мери смањен у Министарству финансија.

Потпретседник: Има реч друг Марко Вујачић.

Марко Вујачић: Предлог буџета који нам је поднио Министар финансија ја у начелу прихватам, али молим да се у њему, уколико већ нису обезбијеђена довољна средства за исплату помоћи, потпора и инвалида, — о чему је данас на сједници Законодавног одбора говорио министар друг Кржишник, — да се та средства повећају, да се обезбиједе исплате помоћи из државне благајне. Исто тако молим да се овим буџетом повећају дотације уколико нису федералним јединицама и областима одобрене суме које су оне тражиле, нарочито дотације пасивним и сиромашним крајевима као што су Црна Гора и Санџак, јер је тамо велика потреба за кредитима пошто су њихови приходи веома мали.

Потпретседник: Дозволите ми да и ја као председавајући кажем неколико речи поводом овог буџетског предлога. Ми смо на данашњој седници Законодавног одбора; а и овде, чули углавном само захтеве за повећавање буџетских износа. То су тражили и ресорни министри не само за своје ресоре него и за друге потребе, за потребе изван својих ресора. Међутим, ја мислим, да ми морамо водити рачуна о стварним нашим финансиским могућностима и ја верујем, а тако сам и обавештен, да је Министар финансија излазио до крајњих могућности захтевима појединих ресора и потребама федералних јединица у финансиским средствима.

Има реч Министар грађевина друг Стево Зечевић.

Министар грађевина Стево Зечевић: Министарство грађевина доставило је Министарству финансија предлог буџета са знатно већим износом него што је овај о коме ми овде решавамо. Међутим, ако могућности наше државе у овом тренутку нису боље, ја изјављујем да примам буџет Министарства грађевина у укупном износу од 93,848.700 динара.

Потпретседник: Има реч Министар социјалне политике друг др Кржишник.

Министар социјалне политике др Антон Кржишник: Ја ћу углавном поновити овде оно о чему сам говорио на данашњој седници Законодавног одбора. Ја сматрам, то поново наглашавам, да се начин на који су брисане поједине ставке из предлога буџета који је Министарство социјалне политике поднело Министарству финансија не може прихва-

тити. Ако Министарство финансија није имало могућности да наш предлог у целини усвоји, већ је требало да га смањује, онда је требало позвати претставнике Министарства социјалне политике и договорити се о томе где се и у којој позицији може што смањити. Међутим, тако се није поступило већ се у Министарству финансија брисало и тамо где се није уопште могло ићи испод предложене суме, као што је то, на пример, био случај са смањењем позиције за исплату помоћи која је сведена на 400 милиона. Овим кредитом није уопште могућно спровести исплату помоћи које су већ утврђене и одређене. Да бисмо овај пропуст поправили, предлажемо амандман уз члан 15 Предлога финансиског закона који гласи:

„Уколико буџетом предвиђени кредити не буду довољни за сврхе из става првог, исплате ових помоћи вршиће се на терет обртног капитала Главне државне благајне.

Ставља се у дужност савезном Министру социјалне политике да, у сагласности са савезним Министром финансија, изврши до 1 септембра 1945 године ревизију свих решења о помоћима по буџету Министарства социјалне политике.“

Изјављујем да могу прихватити буџет Министарства социјалне политике само под условом да се овај амандман прими. Ја молим другове да увиде потребу о којој сам говорио и да усвоје амандман уз чл. 15.

Потпретседник: Пошто је овим листа говорника у начелној дебати исцрпена, стављам Предлог буџета Демократске федеративне Југославије за период јули—децембар 1945 године на гласање у начелу. Прима ли се? (Прима). Има ли ко *против*? (Нема). Прелазимо на претрес у појединостима. Молим друга секретара да чита предлог буџета по делима.

Секретар Миле Перуничих чита прво преглед државних расхода за период јули—децембар 1945 године а затим преглед државних прихода за период јули—децембар 1945 године по делима. (Видети прилог на крају књиге).

(Претседништво АВНОЈ-а прихватило је све разделе државних расхода и прихода према предлогу Министра финансија.)

Потпретседник: Овиме смо завршили претрес Предлога државног буџета и у појединостима. Сада прелазимо на претрес Предлога финансиског закона. Молим друга др Обрена Благојевића, повереника Владе ДФЈ да да потребна објашњења.

Повереник Владе ДФЈ др Обрен Благојевић: Другови вијећници, Предлог финансиског закона уз државни буџет за период јули—децембар 1945 год. садржи највећим дијелом само одредбе које се односе на извршење расхода и на остварење државних прихода. Циљ одредаба овога предлога закона је да у почетном периоду наших финансиских прилика обезбједи што правилније и рационалније извршење расхода,

с једне стране, и да, с друге стране, што потпуније омогући остварење предвиђених прихода. Осим тога овим законом попуниће се најважније празнине које су у нашој финансиској служби настале услед тога што се извјесне одредбе предратних прописа о рачуноводству не могу примјењивати с обзиром на измијењене прилике и на нашу нову економско-друштвену структуру. Многи од тих прописа нису у складу ни са нашим садашњим настојањима и тежњама за завођењем штедње у државним финансијама.

Разлози за уношење појединих одредаба у Финансиски закон слиједећи су.

Прије свега, требало је одредити (чл. 2) ко може стварати обавезе за државну касу, ко може бити наредбодавац за извршење одобреног буџета. Осим тога, требало је утврдити ко ће бити и одговоран за правилно извршење расхода. Стога је у чл. 2 прописано ко се сматра рачунопологачем. Ту је предвиђена обострана одговорност наредбодаваца и рачунопологача за правилно извршење расхода.

Да би се спријечило самовољно и недисциплиновано извршење одобрених буџетских кредита, чланом 3 законског предлога прописано је да се буџет може извршавати онако како је одобрен, тј. како по својој намјени, тако и у погледу висине кредита. У том циљу прописано је да се налози наредбодаваца за исплату могу издавати само по прописима који важе за рад државног рачуноводства.

С обзиром да поједине самосталне државне установе немају у својој организационој структури рачуноводство, чланом 4 предлога прописано је да све такве установе морају рачуноводственој службу обављати преко одређеног режисера који је обавезан да води све рачуноводствене књиге.

У циљу ограничавања да се одобрени кредити не користе и за оне потребе за које се у току извршења буџета покаже да по својој природи нису најнеопходније, чл. 5 регулисано је да одобреним кредитима наредбодавци могу располагати само по претходном отварању кредита од стране Министра финансија.

Исто тако, у циљу правилног и благовременог извршења буџета за период јули—децембар, прописани су (чл. 7) рокови за ангажовање расхода буџетом одобрених, за издавање налога за исплату и за вршење исплата. Ту је, исто тако, наређено да се никакво ангажовање кредита не може вршити ако претходно за издатак није отворен кредит, јер се ангажовање кредита може вршити само у границама кредита који је отворио Министар финансија.

Да би се спријечило неограничено и непотребно вирманисање одобрених кредита од стране наредбодаваца, чл. 8 законског предлога прописано је да наредбодавци не могу вирманисати одобрене кредите између буџетских партија у својој надлежности, већ то може чинити само Министар финансија по претходно образложеним предлозима

наредбодаваца. То значи само Министар финансија може одобравати вирмане кредита. Овдје је, исто тако, наглашено да се вирмани између личних и материјалних расхода уопште не могу вршити.

У циљу еластичнијег и ефикаснијег дјеловања у своме пословању, чл. 9 пружена је могућност свима привредним ресорима, самосталним државним установама и привредним предузећима, чији су расходи и приходи одобрени буџетом, да могу, у границама одобрених расхода по буџету, трошити своје остварене приходе.

Ради обезбјеђења извршења свих неопходних и неодложних државних задатака, који нису могли бити предвиђени буџетом, буџет садржи ставку резервних кредита у износу од 60,000.000 динара на чији ће се терет одобравати накнадни и ванредни кредити за подмирење недовољно предвиђених расхода и за непредвиђене државне потребе. Све такве кредите одобраваће Министар финансија по предлогу ресорних министара. Уколико буду у питању већи износи, Министар финансија их може одобравати на терет обртног капитала Главне државне благајне.

У циљу регулисања начина прегледа и одобравања буџета федералних јединица као и буџета главних и обласних народних одбора, потребно је унијети одредбу да се ти буџети морају претходно доставити на сагласност савезном Министру финансија.

Зато ја молим да се чл. 13 приједлога, став 1) измијени тако да гласи:

„Предлоге буџета федералних јединица, односно предлоге буџета главних и обласних народних одбора достављају земаљски министри финансија на претходну сагласност савезном Министру финансија.“

Предлогом чл. 13 прописано је да ће се вишкови прихода над расходима федералних јединица уносити у савезни буџет, а да ће се буџетски мањкови покривати дотацијом из савезног буџета. Међутим, да то не би изазвало код федералних јединица слабљење пажње и лабавији однос према наплати и убирању сопствених прихода, предвиђено је да ће се дотације исплаћивати у једнаким мјесечним ратама с тим да укупни износ исплаћене дотације не може бити већи од процента наплаћених прихода по буџету односне федералне јединице.

Према томе, висина дотације кретаће се сразмјерно оствареним приходима. Другим ријечима дотација која је одређена земаљским буџетом не мора се у цијелости издати федералној јединици, већ ће се исплаћивати у оном проценту у коме је федерална јединица реализовала своје буџетске приходе.

Чланом 15 Предлога финансиског закона, уз који је друг Министар социјалне политике поднио амандман, који ја у име Министра финансија и Владе прихватам, предвиђени су кредити и начин исплата помоћи и субвенција. Амандман Министра социјалне политике чиниће став 3 и 4, пошто је предлог имао свега два става. У циљу јасније формулације предлажем да се став први члана 15 измијени, тако да био члан 15 у новој редакцији и амандманом гласи (чита):

Кредити предвиђени за исплату помоћи, потпора и субвенција по буџету Министарства социјалне политике за буџетски период јули—децембар 1945 могу се по распоредном рјешењу савезног Министра социјалне политике исплаћивати у глобалним износима федералним јединицама, односно главним и обласним народним одборима, с тим, да се о извршеним исплатама исплатне благајне федералних јединица и главних и обласних народних одбора обрачунавају редовним мјесечним обрачунима са савезним Министарством финансија преко својих земаљских министарстава финансија, а извјештаје о утрошеним кредитима федералне јединице, односно главни и обласни народни одбори достављаће савезном Министарству социјалне политике крајем сваког мјесеца.

Из кредита по предњем ставу могу се вршити и исплате за протекле буџетске периоде.

Уколико буџетом предвиђени кредити не буду довољни за сврхе из става првог, исплате ових помоћи вршиће се на терет обртног капитала Главне државне благајне.

Ставља се у дужност савезном Министру социјалне политике, да, у сагласности са савезним Министром финансија, изврши до 1 септембра 1945 године ревизију свих рјешења о помоћима по буџету Министарства социјалне политике.“

Даље, у циљу регулисања и конверзије државних дугова закључених до ослобођења наше земље, чланом 16 предвиђено је да се по свим таквим зајмовима обуставља свака исплата ануитета. Да би се смањило ангажовање државне благајне, с једне стране, и да би се, с друге стране, спријечило да се државна средства без стварне и неопходне потребе ангажују, чл. 18 предвиђено је да су сва министарства, државна надлештва и установе дужне да све своје одлуке уредбодавног карактера које, посредно или непосредно, утичу на државне финансије морају достављати Министру финансија на претходну сагласност.

С обзиром да државна привредна предузећа, као и привредна предузећа под управом државе нису ушла са својим расходима и приходима у буџет, јер је — као што је већ наглашено — овај буџет наше администрације, чл. 19 прописује да ће се она финансирати по својим посебним, самосталним буџетима које ће одобравати Министар финансија. На овај начин ми привредним предузећима пружамо финансиску самосталност. Циљ оваквог начина финансирања, давање самосталности државним привредним предузећима био је, с једне стране, да им се омогући еластичније и ефикасније пословање, а с друге стране, да се добије јаснији преглед њихове финансиске ситуације и њихове рентабилности. У циљу покривања вишкова расхода државних привредних предузећа омогућено је закључивање зајмова.

Да би федералне јединице могле да уравнотеже своје буџете, Предлог финансиског закона у свом чл. 21 садржи важну одредбу о подјели убирања државних прихода између савеза и федералних јединица.

Да би ови прописи били потпунији, по овлашћењу Владе, предлажем сљедећи амандман уз чл. 21 предлога који би постао став 4 и 5. тако да садашњи 4 и 5 став предлога постану став 6 и 7. Тај амандман гласи (чита):

„Изузетно од постојећих прописа за 1945 годину, разрезавање се порез на приход од земљишта као и одговарајући прирези свима земљорадницима без обзира на висину чистог катастарског прихода.

За 1945 годину разрезаће се непосредни порез на приход од државних земљишта и државних зграда, као и на приход од земљишта и зграда федералних јединица и главног односног обласног народног одбора. На разрезани основни порез могу се разрезати и одговарајући прирези. Но порез се неће разрезивати на она земљишта државе, федералних јединица, главног и обласног народног одбора, која се тековински искоришћују, као и на оне државне зграде и зграде федералних јединица, главног и обласног народног одбора, које се употребљавају у јавне сврхе, или у њима станују радници и намјештеници, којима по постојећим прописима припада стан, као саставни дио њихових принадлежности.“

Молим да се и овај амандман прихвати и уврсти у чл. 21 како сам предложио.

У циљу покривања свих својих расхода, чл. 22 Предлога финансиског закона дато је овлашћење окружним, среским, градским и мјесним народним одборима да могу уводити прирезе и таксе, а градским народним одборима поред тога још и трошарину.

Уз чл. 25 предлога подносим амандман за измјену става 1 који треба, умјесто предложеног текста, да гласи (чита):

„1) да, на предлог Министра за Конституанту одреди и одобри суму потребну за техничко спровођење избора за Уставотворну скупштину. Ови расходи имају пасти на терет обртног капитала Главне државне благајне;“

Тачку прву предлога издвојићемо у посебан члан у одјељку „Остале одредбе“, јер то је и из техничких разлога боље.

Исто тако подносим амандман да се као тачка 9 и 10 овога члана унесу сљедеће одредбе, а у смислу предлога које је дао на данашњој сједници Министар пољопривреде др Васо Чубриловић. Тај амандман за тачку 9 и 10 овог члана гласи (чита):

„9) да, на терет обртног капитала Главне државне благајне, исплаћује привремене бескаматне позајмице федералним јединицама, главним и обласним народним одборима, као и окружним и среским народним одборима, општинама, самосталним државним и самоуправним пре-

дузећима и установама, задругама и предузећима под државном управом. Већ исплаћене позајмице одобравају се; и

10) да може исплаћивати принадлежности службеницима Дирекције за ликвидацију земљорадничких дугова на терет обртног капитала Главне државне благајне док Фонд за исплату земљорадничких дугова при Дирекцији за ликвидацију не буде дошао до средстава да сам исплаћује принадлежности својих службеника.“

Уз чл. 26 предлажем амандман да се његов други став измијени и да гласи:

„Обрачунавање овако извршених исплата са савезним Министарством финансија одговорни рачунопологачи вршиће мјесечно преко финансиског одјељења ГНОВ-а у Новом Саду, а извјештаје о утрошеним кредитима достављаће савезном Министарству социјалне политике.“

Овај амандман се предлаже у циљу веће контроле обрачуна за кредите који се дају за помагање и издржавање дјете преко Главног народноослободилачког одбора Војводине. Молим да се и овај амандман прихвати.

На данашњој сједници Законодавног одбора Министар просвјете друг Рибникар поднио је амандман који гласи (чита):

„Овлашћује се савезни Министар просвете да може оснивати, кад се за то укаже потреба, централне културно-научне установе потребне за обнову наше земље и њено културно подизање, и постављати културне аташее у иностранству.

Потребне кредите за сврхе из предњег става, а највише до суме од 2,000.000 динара ставиће на расположење савезни Министар финансија из буџетских резервних кредита.“

У име Министра финансија примам овај амандман и предлажем да се он унесе као чл. 31 Финансиског закона.

У име Владе прихватам и амандман који је поднио друг Министар пољопривреде др Чубриловић а који се односи на расходе за оснивање научно-истраживачких завода, с тим да се умјесто тражених 7,000.000 одобри 4,000.000 динара. Тај амандман гласи (чита):

„Овлашћује се савезни Министар пољопривреде да може организовати при Министарству пољопривреде научно-покусне заводе, управе пољопривредних имања, машинско-тракторске службе и машинско-тракторску школу.

Потребне кредите за сврхе из предњег става, а највише до суме од 4,000.000 динара ставиће на расположење савезни Министар финансија из буџетских резервних кредита.“

Молим да се овај амандман уврсти у предлог закона као чл. 32 тако да ранији чл. 31 предлога постаје чл. 33. Према томе, пагинација наредних чланова помјера се за један, тј. ранији члан 32 постаје чл. 34.

Предлажући амандман уз чл. 25 за став 1, предложио сам да ранији текст тога става, у новој редакцији, постане чл. 35 закона и да гласи:

„Члан 35

Висину накнаде члановима Антифашистичког вијећа Народног ослобођења Југославије одређује Претсједништво АВНОЈ-а.“

Овај амандман се предлаже због тога што је правилније да накнаду члановима Антифашистичког вијећа прописује Претсједништво АВНОЈ-а, а не Министар финансија, како је првобитно било предложено. Поред тога и у погледу систематике закона ова одредба спада у овај одјељак закона.

По овлашћењу Владе повлачим предлог за чл. 33 који се односи на исплату привремених помоћи породицама бораца, јер је то питање регулисано на други начин.

Ранији чл. 34 законског предлога постаје чл. 36 и молим да се прими нова редакција која по амандману који предлажем гласи (чита):

- „Члан 36

Државни службеници савезних органа државне управе који су изабрани или буду изабрани за чланове извршних народних одбора, не примају своје редовне службеничке припадљности већ накнаду за рад као чланови извршних народних одбора. Ова накнада исплаћиваће им се из буџета народних одбора при којима су изабрани за чланове.“

Као што се види овдје се не ради ни о каквој суштинској промјени већ само о бољој стилизацији.

Члан 35 законског предлога постаје сада чл. 37 и молим да се за прва два става прими нова стилизација. У том смислу подносим следећи амандман за став 1 и 2 новог члана 37:

„Припадљности односно зараде новопостављених и преузетих државних службеника исплаћиваће се од дана кад су дотични службеници ступили на дужност.

Ликвидација ових припадљности односно зарада вршиће се на основу писмене одлуке надлежног органа о преузимању односно постављењу.“

Трећи став ранијег чл. 35 постаје став 3 новог 37 члана.

Молим да се овај амандман прими, јер је овим начином правичније регулисано исплаћивање припадљности нових службеника.

По овлашћењу Владе подносим амандман за нови чл. 38, који гласи (чита):

„Члан 38

Отворени посебни рачуни савезног Министарства народног здравља § 54 Финансиског закона за буџетски период април—јуни 1945 укидају се, а од преосталих сума ствара се један рачун у циљу ефикаснијег дјеловања на сузбијању болести и заштити ратом угрожене дјече и организовању здравствене заштите матера и дјече, као издавању субвенција за исту сврху.

Исплате из овог рачуна по признаницама односних установа сматраће се као стални издаци, а њихов утрошак контролисаће савезни Министар народног здравља.

Овако отворен рачун има се по утрошку ликвидирати и укинати.“

Овај амандман предложио је друг Министар народног здравља др Сремец, Министар финансија га је прихватио, иако он садржи изузетак у начину ликвидирања расхода државне касе, јер за то постоје оправдани разлози. Молим да се овај амандман прими.

Ранији члан 36 законског предлога постаје сада чл. 39 а ранији чл. 37 постаје нови чл. 40. Чл. 38 првобитног предлога постаје чл. 41 а чл. 39 постаје чл. 42, а ранији чл. 40 постаје чл. 43 у коме молим да се као тачке 2), 3), 4), 5) и 6) унесе следећи текст (чита):

„2) решење савезног Министра финансија VII бр. 3892/45 о ликвидације послова Државне ликвидационе банке при Државној хипотекарној банци у Београду;

3) решење савезног Министра финансија VII бр. 3893/45 о отпису потраживања Пензионог фонда за удовице и децу умрлих чиновника и Пензионог фонда учитељских удовица, учитељске деце и деце државних забавиља, која потраживања проистичу из исплата извршених преко Извештајног бироа српског Црвеног крста у Женеви у времену од 1916—1918 године;

4) решење савезног Министра финансија VII бр. 2942/45 о сређивању односа дуговања и потраживања између бивше Краљевине Југославије и Државне хипотекарне банке у Београду;

5) решење савезног Министра финансија V бр. 5349/45 о исплати припадљивости непреузетим службеницима Државног савета, који су чл. 2 Закона о укидању Државног савета и управних судова стављени на расположење Претседништву Министарског савета, као и решење савезног Министра финансија V р. 5351 од 30 јуна 1945;

6) решење савезног Министра финансија V бр. 5239 од 30 јуна 1945, којим Министарство финансија Демократске федеративне Југославије гарантује исплату зајма од 2,000.000 динара закљученог од стране Јединствених синдиката радника и намештеника Југославије код Државне хипотекарне банке за откуп палате „Балкан“ власништва Државне хипотекарне банке; и“

Према томе, ранији став 2) члана 40 постаје тачка 7) чл. 43 и гласи:

„Правилник о дневницама поштанских службеника за спровођење поште бр. 1044/III од 20 јуна 1945.“

Као што се види нови чл. 43 садржи одредбе којима се одобравају рјешења Министра финансија о чијој сам вас садржини већ упознао. Молим да се чл. 43 прими у овој редакцији.

И на крају, ранији чл. 41 и чл. 42 постају чл. 44 и 45.

Тиме сам завршио образложење Предлога финансиског закона за буџетски период јули—децембар 1945 и молим да се сви амандмани које сам предложио усвоје.

Потпретседник: Жели ли ко да говори? (Не јавља се нико). Онда стављам на гласање Предлог финансиског закона са амандманима и изменама и допунама које је предложио повереник Владе друг др Благојевић. Прима ли се? (Прима). Има ли ко *против*? (Нема). Објављујем да је Финансиски закон уз буџет Демократске федеративне Југославије за период јули—децембар 1945 године једногласно усвојен.

Прелазимо на тачку другу дневнога реда: претрес Предлога закона о измени чл. 9 Закона о демобилизацији старијих годишта обвезника, жена и хранилаца у Југословенској армији и морнарици. Дозволите да се прочита текст овог законског предлога за који смо примили хитност. Молим друга Перуничиха да прочита предлог закона.

Секретар Миле Перуничих (чита):

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА

О ИЗМЕНИ ЧЛ. 9 ЗАКОНА О ДЕМОБИЛИЗАЦИЈИ СТАРИЈИХ ГОДИШТА ОБВЕЗНИКА, ЖЕНА И ХРАНИЛАЦА У ЈУГОСЛОВЕНСКОЈ АРМИЈИ И МОРНАРИЦИ

Члан 1

Члан 9 Закона о демобилизацији старијих годишта, обвезника, жена и ханилаца у Југословенској армији и морнарици мења се и гласи: „Ближе одредбе за спровођење овог закона прописаће Министар народне одбране у споразуму са савезним Министром финансија и Министром колонизације.“

Члан 2

Овај закон ступа на снагу кад се објави у „Службеном листу Демократске федеративне Југославије“.

Као што видите, другови, раније је било предвиђено да је за спровођење овог закона била потребна и сагласност земаљских влада, што се у пракси показало као непотребно, јер је отежавало примену закона о демобилизацији старијих годишта.

Потпретседник: Отварам дискусију. Пошто је примљена хитност, законски предлог расправљаћемо истовремено у начелу и у појединостима. Жели ли ко да говори? (Нико). Објављујем да је претрес овог законског предлога завршен и стављам га на гласање. Прима ли се? (Прима). Има ли ко *против*? (Нема). Објављујем да је Предлог закона о измени чл. 9 Закона о демобилизацији старијих годишта обвезника, жена и хранилаца у Југословенској армији и морнарици једногласно усвојен.

Пошто је дневни ред овим исцрпен, закључујем седницу.

(Седница је закључена у 20,20 часова).

Dvadesettreća sednica

(3 avgusta 1945)

Početak u 10,30 časova.

Pretsedavao Predsednik AVNOJ-a dr **Ivan Ribar**.

Prisutni: Moša Pijade, Antun Avgustinčić, Josip Rus, Marko Vujačić;

Mile Peruničić;

Vlada Zečević, Vladislav Ribnikar, dr Zlatan Sremec, prota Jevstije Karamatijević, Josip Jeras, Momčilo Marković, Spasenija Babović, Sreten Vukosavljević, Stevo Zečević, Filip Lakuš, Frane Frol, Franjo Gaži. (Punomoćjima zastupljeno još 22 člana.)

Dr Anton Kržišnik, Ministar socijalne politike i dr Vaso Čubrilović, Ministar poljoprivrede.

Predsednik: Otvaram dvadesettreću sjednicu Predsjedništva AVNOJ-a. Molim druga sekretara da pročita zapisnik prošle sjednice.

Sekretar Mile Peruničić čita zapisnik sednice AVNOJ-a od 30 jula.

Predsednik: Čuli ste zapisnik. Ima li ko kakvu primjedbu? (Niko se ne javlja). Pošto primjedaba nema, objavljujem da je zapisnik ovjeren.

Prije prelaza na dnevni red saopštavam da je Predsjednik Ministarskog savjeta Maršal Jugoslavije Josip Broz Tito podnio prijedlog o općoj amnestiji i pomilovanju.

Isto tako saopštavam da je Predsjedništvu AVNOJ-a dostavio prijedlog Prezidijum Narodnog sobranja Makedonije da se lica po priloženom spisku pomiluju povodom proslave Ilinden, nacionalnog praznika Makedonije.

Molim druga sekretara da pročita prijedlog ukaza o općoj amnestiji i pomilovanju koji je podnio Predsjednik Ministarskog savjeta i Ministar narodne odbrane Maršal Jugoslavije Josip Broz Tito.

Sekretar Mile Peruničić (čita):

PRIJEDLOG UKAZA O OPĆOJ AMNESTIJI I POMILOVANJU

Član 1

Daje se opća amnestija:

1) svim osobama koje su učestvovala u četničkim i nedićevskim jedinicama, jedinicama hrvatskog i slovenačkog domobranstva, muslimanskoj miliciji, šiptarskim oružanim formacijama i u svim ostalim oružanim formacijama u službi okupatora ili ih pomagale kao i svim osobama koje su pripadale odgovarajućim političkim organizacijama ili odgovarajućem administrativnom odnosno sudskom aparatu;

2) svim osobama koje su dezertirale iz Jugoslovenske armije ili se nisu odazvale mobilizaciji, a do dana objavljivanja ovog Ukaza nisu prešle na stranu neprijatelja;

3) svim osobama koje su saradivale sa okupatorom na kulturnom i umjetničkom polju, ukoliko ta suradnja nije prelazila opseg njihove redovne pozivne djelatnosti;

4) svim osobama koje su nanijele klevete ili uvrede Jugoslovenskoj armiji, njenim predstavnicima, narodnim vlastima i njihovim organima.

Član 2

Od amnestije iz člana 1 točka 1 izuzimaju se:

1) ustaše, ljotićevci i pripadnici ruskog dobrovoljačkog korpusa, izuzev onih koji su bili nasilno mobilizirani poslije 1 siječnja 1942 godine;

2) osobe koje su u navedenim formacijama i organizacijama počinile zločine kao što su ubijstvo, paljevina, pljačka, silovanje i tome slično;

3) osobe koje su bile članovi Kulturbunda, dostavljači, agenti, činovnici i drugi funkcioneri Gestapo-a i uopće tajne političke policije u službi okupatora i prijekih sudova;

4) ideološki pokretači, organizatori, i rukovaoci, oni koji su u većem opsegu financirali ili materijalno pomagali gore navedene organizacije, kao i viši operativni i pozadinski komandni kadar počev od komandanta i načelnika bataljona na više (komandanti i načelnici pukova, brigada, divizija i korpusa), šefovi, načelnici i viši rukovodioci činovničkog aparata;

5) osobe, koje su pobjegle u inostranstvo od odgovornosti pred narodnim vlastima.

Član 3

Amnestija iz člana 1 odnosi se samo na one osobe protiv kojih do dana objavljivanja ovog Ukaza nije izrečena pravomoćna presuda za djela koja su počinili.

Na osobe iz člana 1, točka 1 i 2 koje se nalaze u odmetništvu od narodne vlasti primenit će se amnestija, ukoliko se u roku od jednog mjeseca od objavljivanja ovog Ukaza stave na raspoloženje narodnim vlastima.

Član 4

Daje se opća amnestija:

1) svim vojnim osobama koje su osudene do dana objavljivanja ovog Ukaza pravomoćnim presudama vojnih sudova, pa im je kazna izrečena uvjetno ili je njeno izdržavanje — izvršenje odloženo do završetka rata;

2) svim građanskim osobama koje su do dana objavljivanja ovog Ukaza osudene pravomoćnim presudama vojnih sudova, pa im je izdržavanje — izvršenje kazne odloženo do završetka rata, ukoliko su bile mobilizirane i učestvovala u oslobodilačkom ratu u sastavu vojnih jedinica Jugoslovenske armije.

Član 5

Daje se pomilovanje svim osobama koje su do dana objavljivanja ovog Ukaza pravomoćno osudene za djela predviđena u članu 1, točka 1 do 4 i oprašta im se neizdržani dio kazne prinudnog rada bez lišenja slobode; kazne lišenja slobode i kazne lišenja slobode s prinudnim radom, pri čemu se ranije izrečene kazne usklađuju članovima 1 i 10 Zakona o vrstama kazni.

Ovo pomilovanje se ne odnosi na osobe navedene u članu 2 ovog Ukaza.

Član 6

Daje se pomilovanje svima ostalim osobama koje su do dana objavljivanja ovog Ukaza pravomoćno osudene na kaznu prinudnog rada bez lišenja slobode, na kaznu lišenja slobode, i na kaznu lišenja slobode s prinudnim radom, pri čemu se ranije izrečene kazne usklađuju članovima 1 i 10 Zakona o vrstama kazni, i to:

1) osobama koje su osudene na navedene kazne u trajanju do jedne godine oprašta se daljnje izdržavanje izrečene kazne;

2) osobama koje su osudene na navedene kazne u trajanju od jedne do dvije godine oprašta se polovica izrečene kazne;

3) osobama koje su osudene na navedene kazne u trajanju od dvije do pet godina oprašta se trećina izrečene kazne;

4) osobama koje su osudene na navedene kazne u trajanju od pet godina na više oprašta se petina izrečene kazne.

Oprošteni dio kazne računa se od ukupne presudom izrečene kazne.

Član 7

Od pomilovanja iz člana 6 izuzimaju se:

- 1) osobe kojima je kazna vječiće robije snižena na vremenu kaznu na temelju Zakona o vrstama kazni;
- 2) osobe navedene u točki 1, 3, 4 i 5 člana 2 ovog Ukaza.

Član 8

Odluke po ovom Ukazu donose oni sudovi kod kojih se vodi ili je vođen postupak u prvom stepenu.

Osobe koje smatraju da su obuhvaćene amnestijom odnosno pomilovanjem iz ovog Ukaza, a amnestija ne bude primijenjena prema njima, odnosno kazna im ne bude smanjena, mogu da se obrate na sud naveden u prvom stavu ovog člana.

Protiv odluke navedenog suda interesirani ima pravo žalbe u roku od 8 dana od dana kada mu je odluka suda uručena, na nadležni viši sud.

Nadležni viši sud odlučuje po žalbi konačno i protiv njegove odluke nema mjesta redovnoj žalbi.

Član 9

Ovlašćuje se Ministarstvo pravosuđa Demokratske federativne Jugoslavije da se stara o izvršenju ovog Ukaza i da rješava sva sporna pitanja koja bi nastala prilikom njegove primjene.

Član 10

Ovaj Ukaz stupa na snagu danom objavljivanja u »Službenom listu Demokratske federativne Jugoslavije«.

Pretsednik: Sada će Vam drug sekretar Peruničić pročitati prijedlog Prezidijuma Antifašističkog saboranja narodnog oslobođenja Makedonije o pomilovanju i amnestiji 567 lica osuđenih na kazne od vojnih i drugih sudova na teritoriji federalne Makedonije.

Sekretar Mile Peruničić čita predlog ASNOM-a o poimeničnom pomilovanju. (Videti predlog Prezidijuma ASNOM-a kao prilog na kraju knjige.)

Pretsednik: Otvaram pretres po prijedlozima za amnestiju i pomilovanje. Kao prvom prijavljenom govorniku dajem riječ drugu Moši Pijade, potpretsjedniku AVNOJ-a i Pretsjedniku Zakonodavnog odbora, da u svojstvu izvjestioca podnese izvještaj.

Izvestilac Moša Pijade: Drugovi, mislim da se ovaj ukaz može lako obrazložiti i s malo reči. Ovo je od dana kada je bio oslobođen Beograd drugi put da narodna vlast daje jednu tako široku amnestiju. Vi se sećate one amnestije od februara meseca ove godine. Od onda,

kada smo još bili u najtežim borbama za oslobođenje zemlje, do danas situacija se još više izmenila u našu korist. Rat je pobedonosno završen i mi se u punoj meri, svim snagama naših naroda, možemo posvetiti mirnoj izgradnji cele naše lepe i uvećane zemlje. Neprijatelj je potpuno slomljen, njegova vojnička sila je potpuno uništena, a odluke Potsdamske konferencije, koje su sinoć objavljene, dokazuju da kod naših saveznika postoji čvrsta volja da se u Nemačkoj i protiv njene nekadašnje sile, protiv nacizma, preduzmu takve mere koje će čovečanstvo spasiti ubuduće svakog pokušaja nemačkog fašizma da svetu ponovo priredi ona zločinstva i sve ono što se zbilo u toku ovog rata.

U samoj našoj zemlji, blagodareći radu naše narodne vlasti, prilike su se i pre konačnog oslobođenja počele sredivati. To naročito važi od oslobođenja na ovamo, jer mi vidimo da se uslovi života sve više iz dana u dan normalizuju. Mi imamo da savladujemo ogromne teškoće na ekonomskom i socijalnom polju, ali se ipak pri tome naša zemlja može pohvaliti da ona od svih zemalja koje su bile pod fašističkom okupacijom nesumnjivo pokazuje da je u svom unutrašnjem životu najbolje normalizovala odnose. Pod takvim uslovima, stojeći pred Trećim zasjedanjem Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije, pripremajući saziv Ustavotvorne skupštine, stojeći, dakle, pred konačnim rešavanjem unutrašnjeg uređenja države, a u cilju da još više pomognemo i ubrzamo normalizaciju naših unutrašnjih odnosa, Predsednik Ministarskog saveta i Ministar narodne odbrane drug Tito podneo je Predsedništvu AVNOJ-a Predlog ukaza o opštoj amnestiji i pomilovanju.

Značaj donošenja ovog ukaza biće vam još jasniji ako se sa nekoliko reči osvrnemo na pojedine njegove odredbe.

Kao što se vidi, u čl. 1 ovoga predloga govori se o opštoj amnestiji. Ona se daje svima licima koja su učestvovala u različitim vojničkim formacijama, kao četničkim i Nedićevskim jedinicama, jedinicama hrvatskog i slovenačkog domobranstva i svima onima koji su bili u službi okupatora, osim izvesnih izuzetaka, kao i svima licima koja su pripadala odgovarajućim političkim organizacijama. Pored toga, predlogom ovog ukaza daje se opšta amnestija i svima onima koji su dezertirali iz naše Armije, ili se nisu odazvala mobilizaciji a nisu prebegli neprijatelju, kao i svima licima koja su učestvovala u kulturno-prosvetnoj saradnji, a pri tome nisu dali toj saradnji karakter koji prelazi njihov profesionalni poziv. Amnestija se daje i licima koja su nanela klevete našoj Armiji i pretstavnicima naše narodne vlasti.

Kao što vidite, drugovi, predložena amnestija obuhvata vrlo veliki broj ljudi i tu se radi o onima koji dosada nisu bili uhapšeni ili nisu bili osuđeni. Iz predložene amnestije izuzimaju se samo ustaše, ljotičevci i pripadnici ruskog dobrovoljačkog korpusa, izuzev onih koji su posle 1 januara 1942 godine u te formacije bili nasilno uvedeni. Ustvari ovo

treba da pogodi one koji su dobrovoljno stupili u ustaše koji su dobrovoljno stupili u ljotićevce i ostale dobrovoljne pripadnike ruskog dobrovoljačkog korpusa.

Zatim, od amnestije se izuzimaju lica koja su u navedenim organizacijama učinila zločine i ubistva, paljevine, pljačke i silovanja. Dakle, ljudi koji su vršili ratne zločine neće biti amnestirani. Isto tako neće biti amnestirana ni lica koja su bili članovi Kulturbunda, lica koja su bila dostavljači, agenti, činovnici Gestapo-a i uopšte lica u vojno-političkoj službi u toku rata. Sasvim je prirodno da su od amnestije izuzeti i ideološki pokretači, organizatori i rukovodioci tih organizacija i, na posletku, operativni i pozadinski komandni kadar, počevši od komandanta bataljona pa na više. Najzad, neće biti amnestirana ni ona lica koja su se sklonila u inostranstvo od odgovornosti pred našim vlastima.

Prema tome, za sva ona lica koja nisu do danas pravosnažno osuđena važiće Ukaz o amnestiji i pomilovanju.

Pored toga, opšta amnestija daje se i za sva vojna lica presuđena od vojnih sudova, ako im je kazna izrečena uslovno ili ako je njeno izvršenje odloženo do svršetka rata; zatim, za građanska lica koja su osuđena od vojnih sudova pravosnažnom presudom, pa im je odloženo izdržavanje kazne, ukoliko su takva lica učestvovala u ratu u našoj vojsci. Nema sumnje da amnestija koju oni ovim ukazom dobijaju jeste ustvari rezultat njihovog valjanog držanja u našoj Armiji, jer su oni, kao borci i učesnici u borbama, amnestiju i zaslužili.

Dalje odredbe predloženog ukaza govore o pomilovanju lica koja su do dana donošenja ukaza osuđena pravosnažnom presudom. Njima će se oprostiti dalje izdržavanje kazne prinudnog rada, kazne lišenja slobode itd. Ta pomilovanja, razume se, ne odnose se na ona lica koja su već iz ove opšte amnestije bila izuzeta.

Pored toga, članom 6 daje se pomilovanje i svima ostalim licima koja su do dana objavljivanja ovoga ukaza pravosnažno osuđena na kaznu prinudnog rada bez lišenja slobode, ili na kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom i to tako, da će licima koja su osuđena na te kazne u trajanju od jedne godine oprostiti dalje izdržavanje kazne, licima koja su osuđena od 1—2 godine oprašta se polovina izrečene kazne, osuđenim od 2—5 godina oprašta se trećina kazne, a licima koja su osuđena od 5 pa na više godina oprašta se petina izrečene kazne. Oprošteni deo kazne računa se od ukupne izrečene kazne. Prema tome, od ukupno izrečene kazne izračunaće se deo koji će im se oprostiti. Od ovog pomilovanja izuzimaju se lica kojima je kazna večite robije snižena na vremenu kaznu već samim donošenjem Zakona o vrstama kazni. Mi smo tim zakonom ukinuli kaznu večite robije i kao maksimalnu doneli kaznu od 20 godina robije. Sasvim je razumljivo da takva lica, posle već jednog datog pomilovanja, ne možemo sada ponovo pomilovati.

Izuzimaju se, isto tako od pomilovanja i ona lica koja su navedena u tački 1, 3 i 4 čl. 2 ovog predloga, a to znači da se izuzimaju ustaše, ljotićevci i pripadnici ruskog dobrovoljačkog korpusa, zatim članovi Kulturbunda i agenti, dostavljači itd.

Odluke o amnestiji i pomilovanju na osnovu ovog ukaza doneće onaj sud kod koga je vođen postupak.

Prema nekadašnjim ukazima o amnestijama i pomilovanju naš zakon sadrži jednu novinu koja se sastoji u tome da lica koja smatraju da su obuhvaćena ovim zakonom, a ne budu obavještena da su pomilovana, mogu svoj slučaj prijaviti sudu i tražiti da se pomilovanje i na njih primeni. Dakle, uvodi se pravo žalbe osuđenika ako smatra da mu je uskraćeno dato pomilovanje. Toga ranije nije bilo i meni su poznati slučajevi da ranije ljudi uopšte nisu puštani iz zatvora iako su bili pomilovani iako je to, crno na belo, bilo otštampano u nekadašnjim »Službenim novinama«.

Drugovi, eto to je ono što sam hteo da kažem o značaju i sadržini Predloga ukaza o opštoj amnestiji i pomilovanju, pa vas molim da ga danas prihvatite kako bismo ga mogli najdalje do 5 ovog meseca objaviti u našem »Službenom listu DFJ« i dati amnestiju i pomilovanje svim licima koje on obuhvata.

Još jednom vas molim da prihvatite predlog ukaza o pomilovanju.

Dozvolite mi da sada dam izvesna objašnjenja o drugom predlogu za amnestiju i pomilovanje, o predlogu koji nam je došao od Predsedništva Antifašističkog sobranja narodnog oslobođenja Makedonije. Predsedništvo AVNOJ-a primilo je predlog da se da pomilovanje, mislim, ukupno 567 lica koja su osuđena na različite kazne od vojnih i drugih sudova na teritoriji Makedonije. U svom sprovodnom pismu u kome se kaže da Predsedništvo makedonskog sobranja čini taj predlog u želji da se povodom prve svečane proslave makedonskog nacionalnog praznika u oslobođenom Skoplju i celoj Makedoniji, o čijem imenu, da pomilovanje i amnestija onima koji su lakši krivci i u čijim je presudama bilo izvesnih grešaka na štetu osuđenog lica. Radi se, dakle, o želji Predsedništva sobranja, najvišeg predstavničkog organa makedonskog naroda, da se o nacionalnom prazniku pokaže dobra volja i milost prema osuđenim licima. Uz to pismo priloženo je 16 spiskova koje vam drug sekretar Peruničić nije mogao sve pročitati iz tehničkih razloga, jer bi nam to oduzelo vrlo mnogo vremena. Kao što sam napomenuo predlog sadrži da se izvesnim licima sasvim oprostite kazne, zatim da se izvesne kazne vremenski smanje ili da se neki slučajevi potpuno amnestiraju. U razgovorima koje smo vodili sa drugovima iz Predsedništva ASNOM-a meni je bilo jasno da se tu radi, kao što sam vam rekao ne samo o želji da prvoj ilindenskoj proslavi u slobodnoj Makedoniji da što svečaniji karakter, već i da se isprave izvesne greške koje su učinjene.

Pošto mi danas raspravljamo i verovatno ćemo i doneti Ukaz o opštoj amnestiji i pomilovanju, ja predlažem da se i predlog Predsedništva ASNOM-a usvoji, da mi ovaj ukaz o amnestiji i pomilovanju lica iz Makedonije donesemo u toj formi da se u ukazu navedu sva imena pomilovanih i amnestiranih i da se na kraju kaže da se sva lica koja su ovim aktom pomilovana i amnestirana, a koje obuhvata i opšti ukaz o pomilovanju, mogu koristiti samo jednim pomilovanjem, tj. da se mogu koristiti onim što je za njih povoljnije. Biće, na primer, slučajeva da je neko osuđen na tri godine pa mu se ukazom o opštoj amnestiji i pomilovanju skida manje nego što je predviđeno u predlogu Predsedništva narodnog sabora Makedonije, i obrnuto.

Molim drugove da prihvate i jedan i drugi predlog.

Pretsednik: Dajem riječ Ministru pravosuđa drugu Frane Frolu.

Ministar pravosuđa Frane Frol: Ja se u svemu pridružujem izlaganju izvjestioca druga Moše Pijade, jer je on svestrano objasnio odredbe predloženog ukaza o opštoj amnestiji i pomilovanju i ukazao na politički značaj ovog pravnog akta. Ja bih samo dodao da je taj akt ne samo dokaz velike širokogrudnosti i državničke mudrosti našeg Predsednika Ministarskog savjeta druga Tita, već je to još i dokaz više koliko se danas, poslije pobjedonosnog završetka rata protiv fašizma, koliko se danas kad se pristupa obnovi i mirnoj izgradnji zemlje, u pravi čas donose akti diktirani općim državnim i nacionalnim interesima. Veličinom naše pobjede svi naši neprijatelji su poraženi, a reakcija svakog dana gubi sve više na svim stranama. Zato vjerujem da će donošenje ovog ukaza još više pridonijeti stabiliziranju prilika u zemlji i da će naročito povoljno utjecati na još jače učvršćivanje jedinstva širokih narodnih slojeva, pogotovo danas kad stojimo pred Kongresom Jedinstvene Narodnooslobodilačke fronte i pred Trećim zasjedanjem AVNOJ-a.

Usvajajući u potpunosti izvještaj Predsjednika Zakonodavnog odbora druga Moše Pijade, predlažem, kao Ministar pravosuđa, da se ovaj prijedlog ukaza o opštoj amnestiji, u cijelosti prihvati.

Pretsednik: Dajem riječ drugu Marku Vujačiću.

Marko Vujačić: Ovo je drugovi, već drugi mudri državnički akt koji AVNOJ donosi na predlog našeg druga Tita. Još jednom, široko i velikodušno, naš veliki vođa i učitelj maršal Tito i AVNOJ, praštaju greške neprijateljima po onoj narodnoj da samo jaki praštaju. Tito i AVNOJ čine ovo još i zbog toga što su prožeti dubokim ubedenjem da je i ovo praštanje pobjednika i slavne Narodnooslobodilačke borbe u interesu naše uvećane države i naših naroda čije je bratstvo i jedinstvo iskovano u najslavnijoj borbi istorije svih naših naroda.

Ovo je zaista velikodušan gest našeg Maršala prema svima onima koji taj opraštaj zaslužuju i zato ja mislim da predlog ukaza treba prihvatiti. Ja ću lično sa radošću glasati za njegovo donošenje.

Pretsednik: Imade riječ drug Josip Jeras.

Josip Jeras: I ja pozdravljam predlog ovog ukaza, jer sam uveren da je opštu amnestiju i pomilovanje trebalo dati, a momenat u kome naš Predsednik Ministarskog saveta Maršal Tito pokreće ovo pitanje je, nema sumnje, politički veoma opravdan i, kao što su drugovi već rekli, pretstavlja akt državničke mudrosti i velikodušnosti. Siguran sam da će ova amnestija biti veoma lepo primljena u svim našim krajevima, u celom našem narodu. Kad očekujemo, kad smo ubeđeni da će ova amnestija naići na lep prijem u narodu onda je nesumnjivo da će objavljivanje ovog ukaza imati vrlo pozitivne političke posledice. Glasću za predlog ukaza.

Pretsednik: Ima riječ drug Sreten Vukosavljević.

Sreten Vukosavljević: Ja ću biti vrlo kratak, ma da se radi o jednom aktu velikog političkog značaja. Biću kratak zbog toga što smo svi mi ovde duboko impresionirani državničkom mudrošću maršala Tita i što smo svi duboko ubeđeni da će objavljivanje opšte amnestije pozdraviti svi naši narodi. Amnestija je, to je van spora, politički bila potrebna, trebalo je nekako napraviti prelom između ratnog i mirnodopskog perioda. I mislim da će se ovim aktom opšte amnestije i pomilovanja i političkim manifestacijama, Kongresom JNOF-a i zasjedanjem AVNOJ-a, to zaista i učiniti. Drug Pijade reče da će se amnestijom krivaca u Makedoniji popraviti i izvesne greške koje su počinjene. Ja to isto mislim da će se i ovim ukazom izvesne greške i kod nas popraviti i da je utoliko veći, i moralni i politički, značaj opšte amnestije i pomilovanja koji se daju ovim ukazom.

Mislim da nije ni potrebno da izjavljujem da ću sa oduševljenjem glasati za donošenje predloženog ukaza.

Pretsednik: Pošto je ovime iscrpena lista govornika, stavljam predlog ukazâ o amnestiji i pomilovanju na glasanje u načelu. Primaju li se? (Primaju). Ima li ko *protiv*? (Nema). Prelazimo na pretres u pojedinostima. (Josip Jeras: Molim za reč.)

Pretsednik: Za reč se javlja drug Jeras. Imadete riječ.

Josip Jeras: Pošto smo saslušali predlog ukaza, mislim da možemo odmah staviti ako ko ima kakvu primedbu. Ja sam slobodan da predložim da se u članu 2. pod 3) iza reči »funkcioneri Gestapo-a« stavi zapeta i doda reč »Ovre«, tako da se izuzme i zločinačka italijanska politička policija, da se, dakle, izuzmu i italijanski gestapovci kao i nemački.

Pretsednik: Molim da se o ovom prijedlogu izjasne Ministar pravosuđa i Predsednik Zakonodavnog odbora.

Ministar pravosuđa Frane Frol: Ja prihvaćam predlog druga Jerasa.

Izvestilac Moša Pijade: U ime Zakonodavnog odbora prihvatam predlog druga Jerasa kao vrlo umesan.

Pretsednik: Pošto su se predstavnici Vlade i Zakonodavnog odbora pozitivno izjasnili o prijedlogu druga Jerasa, to se dopuna koju je on predložio smatra sastavnim dijelom predloženog ukaza i o takvom ćemo glasati.

Ima li još kakvih primjedaba? (Nema). Onda pitam da li se prima član 1 predloženog Ukaza o općoj amnestiji? (Prima).

(Potom je Predsedništvo AVNOJ-a, glasajući posebno o svakom članu, jednoglasno i bez izmena usvojilo od čl. 2 do zaključno čl. 10 Predloga ukaza o opštoj amnestiji i pomilovanju.)

Pretsednik: Pošto smo ovime završili pretres i u pojedinostima, pitam da li se prima prijedlog ukaza u cjelini? (Prima). Ima li ko protiv? (Nema). Objavljujem da je Ukaz o općoj amnestiji i pomilovanju jednoglasno prihvaćen.

Prelazimo na glasanje Prijedloga ukaza Pretsjedništva ASNOM-a o amnestiji i pomilovanju.

Riječ ima drug Moša Pijade.

Izvestilac Moša Pijade: Ja sam preporučio da se predlog za amnestiju i pomilovanje koju je podnelo Predsedništvo ASNOM-a donese u posebnoj formi tako, da ovaj Ukaz bude sastavljen od dispozitiva u kome bi se reklo ovo (čita):

U K A Z

O POMENIČNOJ AMNESTIJI I POMILOVANJU OSUĐENIKA U MAKEDONIJI

Na osnovu člana 4 Odluke o vrhovnom zakonodavnom i izvršnom narodnom predstavničkom telu Jugoslavije, kao privremenom organu vrhovne narodne vlasti u Jugoslaviji, i na osnovu člana 1 i 5 Zakona o davanju amnestije i pomilovanja, a na predlog Predsedništva Antifašističkog saboranja narodnog oslobođenja Makedonije u vezi sa proslavom ustanka makedonskog naroda, Predsedništvo Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije izdaje Ukaz o amnestiji i pomilovanju ovih lica itd.

Posle ovoga došli bi spiskovi svih predloženih lica za amnestiju i pomilovanje, a na kraju trebalo bi u smislu mog predloga dodati ovaj stav:

»Za one pomilovane po ovom ukazu koje istovremeno obuhvata i Ukaz Predsedništva Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije o opštoj amnestiji i pomilovanju od 3 avgusta 1945 godine,

vredi samo jedno sniženje kazne, bilo iz ovoga ukaza ili iz opšteg ukaza, i to ono koje je za osuđenog povoljnije.

Smatram da ovakva forma najbolje odgovara ovom konkretnom slučaju, pa zato molim da je volite prihvatiti.

Predsednik: Želi li ko još da govori? (Ne javlja se niko). Onda stavljam Prijedlog ukaza o poimeničnoj amnestiji i pomilovanju osuđenika u Makedoniji na glasanje. Prima li se? (Prima). Ima li ko protiv? (Nema). Objavljujem da je Ukaz o poimeničnoj amnestiji i pomilovanju osuđenika u Makedoniji prihvaćen.

Prelazimo na dnevni red. Za dnevni red današnje sjednice predlažem:

1) pretres Prijedloga zakona o zastupanju nadležstava, ustanova, poduzeća i organizacija javnog karaktera;

2) pretres Prijedloga zakona o rješavanju nerešenih predmeta invalida iz ranijih ratova;

3) pretres Prijedloga zakona o državnim poljoprivrednim dobrima;

4) pretres Prijedloga zakona o reviziji dodjeljivanja zemlje kolonistima i agrarnim interesima u Makedoniji i Kosovsko-metohiskoj oblasti;

5) pretres Prijedloga za autentično tumačenje pojedinih članova, stavova i točaka Zakona o konfiskaciji i o sprovođenju konfiskacije.

Prima li se predloženi dnevni red? (Prima). Onda prelazimo na prvu točku dnevnoga reda, na pretres Projekta zakona o zastupanju nadležstava, ustanova, poduzeća i organizacija javnog karaktera.

Molim druga sekretara da pročita tekst zakonskog prijedloga.

Sekretar Mile Peruničić (čita):

PREDLOG ZAKONA

O ZASTUPANJU NADLEŠTAVA, USTANOVA, PREDUZEĆA I ORGANIZACIJA JAVNOG KARAKTERA

Član 1

Nadleštva, ustanove, preduzeća i organizacije javnog karaktera, u pogledu njihove zaštite imovinsko-pravnih interesa, zastupaju pred sudovima i drugim narodnim vlastima lica koja stoje na čelu tih nadležstava, preduzeća, ustanova ili organizacija ili lice koje oni odrede.

Član 2

Zaštitu imovinsko-pravnih interesa i zastupanje pred sudovima i drugim narodnim vlastima može preuzeti i onaj organ narodne vlasti pod čijim rukovodstvom ili nadzorom stoje pojedina nadležstva, ustanove i preduzeća. U ovom smislu vrhovni nadležni organi posebnim propisima regulisaće način zastupanja područnih nadležstava, ustanova i preduzeća.

Organizacije može zastupati nadzorni organ tih organizacija.

Član 3

O zaštiti imovinsko-pravnih interesa nadležnava, ustanova, preduzeća i organizacija javnog karaktera i o njihovom zastupanju pred sudovima i drugim vlastima stranih država odlučuje vrhovni nadzorni organ one struke kojoj pripada to nadležstvo, ustanova, preduzeće ili organizacija.

Član 4

Likvidaciju sporova pokrenutih pre stupanja na snagu zakona izvršiće Javni tužilac Demokratske federativne Jugoslavije. U smislu propisa o...*

Član 5

Uputstva za izvršenje ovog zakona po potrebi davaće savezni Ministar pravosuđa.

Član 6

Ovaj zakon stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu Demokratske federativne Jugoslavije«.

Pretsednik: Čuli ste Prijedlog zakona o zastupanju nadležnava, ustanova, poduzeća i organizacija. Dajem riječ Ministru pravosuđa drugu Frane Frolu koji će u ime Ministarskog savjeta dati obrazloženje.

Ministar pravosuđa Frane Frol: Kao što vam je poznato, Pretsjedništvo Ministarskog savjeta, preko Generalnog sekretara druga Mitra Bakića, bilo je podnijelo Prijedlog zakona o izmjeni čl. 1 Zakona o ukidanju Vrhovnog državnog pravobranioštva i državnih pravobranioštava od 23 aprila 1945 g. Ja sam u svom govoru na sjednici Pretsjedništva AVNOJ-a od 23 jula govorio protiv ozakonjenja ovog prijedloga zato što se pitanje zastupanja nadležnava, ustanova, poduzeća i organizacija javnog karaktera ne može riješiti izmjenom čl. 1 Zakona o ukidanju Vrhovnog državnog pravobranioštva i državnih pravobranioštava, već se mora donijeti poseban zakon o zastupanju nadležnava, ustanova i poduzeća i organizacija javnog karaktera. Uvažavajući razloge koje sam tada iznio, Pretsjedništvo AVNOJ-a skinulo je na prošloj sjednici s dnevnog reda projekat koji je predložio drug Bakić. Tako je nastao ovaj zakonski prijedlog o kome danas diskutiramo.

Zakon o zastupanju nadležnava, ustanova, poduzeća i javnih organizacija potrebno je donijeti zato jer se njime rješava jedno pitanje koje se ne tiče samo odnosa naših ustanova, poduzeća i organizacija pred našim sudovima i drugim državnim organima, već i pitanje koje obzirom na naše odnose sa inozemstvom treba regulirati. Radi se upravo o tome da se osigura pravilna i sigurna zaštita imovinsko-pravnih interesa, s jedne strane, pred narodnim sudovima i našim na-

* U rukopisu koji je sačuvan, tekst je tako precrtan da se nije mogao uopšte pročitati.

rodnim vlastima, a s druge strane, to isto i pred vlastima stranih država.

Da bi se državni interesi i interesi javnih organizacija zaštitili, prijedlog zakona predviđa da će državna nadležstva, ustanove, poduzeća i organizacije javnog karaktera zastupati samo osobe koje njima rukovode ili one koje rukovodioci ustanova i poduzeća odrede. Zaštitu imovinskih interesa nadležstava, poduzeća i organizacija mogu preuzeti i viši nadzorni organi. Dosada je bilo slučajeva da su u ime ustanova i poduzeća istupala nenadležna i neovlašćena lica koja nisu, naravno, dovoljno vodila računa o zaštiti imovinsko-pravnih interesa pred državnim organima, našim i stranim. Ovim će se, dakle, zakonom omogućiti neovlašćeno zastupanje interesa državnih ustanova, poduzeća i organizacija javnog karaktera čime će se postići bolja i efikasnija zaštita ne samo državne imovine, već i imovine javnih organizacija.

Iz ovih razloga molim da se prihvati prijedlog zakona kako ga je predložilo Ministarstvo pravosuđa, a usvojio Zakonodavni odbor.

Pretsednik: Riječ ima drug Moša Pijade da podnese izvještaj Zakonodavnog odbora.

Izvestilac Moša Pijade: Na svojoj posljednjoj sednici Zakonodavni odbor pretresao je predlog ovog zakona i posle obrazloženja koje je dao drug Frol Zakonodavni odbor je usvojio projekat onako kako ga je predložilo Ministarstvo pravosuđa. Zakonodavni odbor smatra da je ovaj zakon potrebno doneti, pa molim da se primi.

Pretsednik: Otvaram diskusiju u načelu. Želi li ko da govori? (Ne javlja se niko). Onda stavljam ovaj prijedlog na glasanje u načelu. Prima li se? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Objavljujem da je Prijedlog zakona o zastupanju nadležstava, ustanova, poduzeća i organizacija javnog karaktera u načelu primljen. Prelazimo na pretres u pojedinostima. Molim druga sekretara da čita član po član.

Sekretar Mile Peruničić čita naslov i čl. 1 po predlogu Zakonodavnog odbora.

Pretsednik: Ima li primjedaba? (Nema). Prima li se naslov i čl. 1 kako su pročitani? (Primaju se). Prelazimo na čl. 2.

(Potom je Predsedništvo Privremene narodne skupštine, glasajući posebno o svakom članu, usvojilo čl. 2 i 3 po predlogu Zakonodavnog odbora.)

Pretsednik: Prelazimo na čl. 4.

Sekretar Mile Peruničić čita čl. 4 po predlogu Zakonodavnog odbora.

Ministar pravosuđa Frane Frol: Predlažem da se posljednja rečenica ovoga člana koja počinje: »U smislu...« briše, jer smo se naknadno sporazumjeli da je treba izostaviti.

Pretsednik: Prima li se čl. 4 sa izmjenom koju je predložio drug Frol? (Prima). Prelazimo na čl. 5.

(Potom je Predsedništvo AVNOJ-a, glasajući posebno o svakom članu, bez diskusije primilo čl. 5 i 6 zakonskog projekta po predlogu Zakonodavnog odbora.)

Pretsednik: Ovime smo završili diskusiju u pojedinostima. Stavljaj zakonski projekat na konačno glasanje. Prima li se zakonski prijedlog? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Objavljujem da je Prijedlog zakona o zastupanju nadležstava, ustanova, poduzeća i organizacija javnog karaktera jednoglasno usvojen.

Prije prelaza na drugu točku dnevnoga reda predlažem da se točka 5 dnevnoga reda današnje sjednice proglasi drugom i da sada predemo na pretres Prijedloga za autentično tumačenje pojedinih članova, stavova i točaka Zakona o konfiskaciji i o sprovođenju konfiskacije. Taj prijedlog stavili su izvjesni članovi Prefsjedništva. Prima li se izmjena dnevnoga reda? (Prima).

Onda molim izvjestioca Zakonodavnog odbora druga Mošu Pijade da izvoli podnijeti izvještaj.

Izvestilac Moša Pijade: Drugovi, uskoro po obnarodovanju Zakona o konfiskaciji imovine i o izvršenju konfiskacije Narodna banka i Komisija za konfiskaciju imovine iz Novog Sada postavili su nekoliko pitanja u pogledu primene zakona. Nastali su čak i izvesni sporovi i dvojaka tumačenja zakonskih odredaba. Tako, na primer, postavilo se pitanje koji su organi nadležni za prijem prijave radi naplate potraživanja poverilaca iz imovine osuđenih lica na konfiskaciju pošto to nije zakonom predviđeno. I zaista to nije konkretno predviđeno, tako da su jedni mislili da prijave treba predavati sreskom narodnom sudu, drugi zemaljskoj upravi narodnih dobara, a treći Državnoj upravi narodnih dobara, kad su u pitanju konfiskovanje banaka, rudnika, industrijskih, preduzeća, velikih trgovačkih radnji itd. pošto o pravu raspolaganja konfiskovanom imovinom ove vrste ima da odlučuje Državna uprava narodnih dobara. Isto tako pojavila su se nejednaka tumačenja čl. 7, 13, 15, 16, 20, 23 a postavljalo se i pitanje kako će Banka saznati da je protiv nekoga otvoren postupak za konfiskaciju, ako je ta odluka samo objavljena na sudskoj tabli, a nije o tome obavještena Narodna banka. Isto tako, trebalo je rešiti i pitanje roka u kome su poverioci bili obavezni da prijave svoja potraživanja od lica osuđenih na kaznu konfiskovanja imovine. Zatim, postavilo se i pitanje da li Narodna banka, koja ima znatna menična moratorna potraživanja, ima pravo da prijavi ovakva svoja potraživanja i da naplati iz aktive njenih dužnika osuđenih na konfiskaciju imovine i to pre prestanka važnosti odredaba koje se odnose na moratorna potraživanja. Najzad, bilo je sporno koji će državni organi i u kome roku obaviti isplatu priznatih potraživanja poverioca.

Sva ova pitanja u pogledu primene Zakona o konfiskaciji i o izvršenju konfiskacije koja su dostavljena bilo Vladi, bilo AVNOJ-u, mi smo dostavili na mišljenje Ministarstvu finansija koje nam je pod VII br. 4311 od 28 jula dostavilo mišljenje u pogledu spornih pitanja oko moratornih potraživanja. Ministarstvo finansija je u pogledu prijavljivanja meničnih i ostalih moratornih potraživanja iz imovine lica koja dolaze pod udar Zakona o konfiskaciji stalo na gledište da Narodna banka, kao i sva druga pravna i fizička lica, treba da podnese prijavu bez obzira na karakter samog potraživanja, tj. bilo ono moratorno ili ne. Tako čl. 7 tač. 2 zakona tumači Ministarstvo finansija. Ministarstvo finansija stoji uopšte na stanovištu da moratorni neobezbeđeni poverilac ima prednost pred okupaciskim obezbeđenim poveriocem. Ministarstvo smatra da je to tako jasno da ne treba ni dokazivati, jer svaki drukčiji stav bio bi u suprotnosti, kako se u aktu kaže, sa tekovinama Narodnooslobodilačke borbe. Ministarstvo smatra, a na to gledište je stao i Zakonodavni odbor, da se u ovom slučaju moramo rukovoditi načelom koje je i najpravičnije i socijalno da moratornog predratnog poverioca treba pre štititi nego okupaciskog. Tako je Ministarstvo finansija u ovom slučaju stalo na gledište da likvidaciji okupaciskih i moratornih potraživanja ne bi trebalo pristupati pre donošenja zakona o skidanju moratorijuma.

I Ministarstvo pravosuda imalo je da autentičnim tumačenjem reši izvesna pitanja koja su se pojavila u sudskoj praksi, jer su narodni sudovi, primenjujući propise čl. 4, 5 i 6, nejednako postupali i različito tumačili. Ovim tumačenjem raspravljena su i ta pitanja.

Na osnovu predloga Ministarstva finansija, dosadašnje prakse i mišljenja Ministarstva pravosuda i Javnog tužioca DFJ, Zakonodavni odbor, u saradnji sa našim pravnim stručnjacima, izradio je, posle svestrane diskusije, sledeće autentično tumačenje koje glasi (*čita*):

Kako narodne vlasti pri sprovođenju Zakona o konfiskaciji i o izvršenju konfiskacije ne postupaju uvek pravilno niti jednoobrazno i različito tumače pojedine propise ovog Zakona, a u želji da se izbegne svaka pogrešna primena Zakona i na taj način izbegne nepravda, Predsedništvo Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije daje

AUTENTIČNO TUMAČENJE

POJEDINIH ČLANOVA, STAVOVA I TAČAKA ZAKONA O KONFISKACIJI I O SPROVOĐENJU KONFISKACIJE

Uz član 4 i 5

Kada je otac osuđen na kaznu konfiskacije celokupne imovine, tada se konfiskuje celokupna imovina, izuzev prinovka sinova, u zemljama gde postoji prinovak (na pr. Srbija), postupajući u smislu člana 6.

Ako je sin osuđen na kaznu konfiskacije celokupne imovine, onda se može konfiskovati samo prinovak koji pripada sinu. Očevo imanje ostaje nedirnutu.

Pravno tumačenje o svojini oca i dece davaće vrhovni sudovi federalnih jedinica.

Uz član 6

a) Stav 1 člana 6 treba razumeti tako da se stvari izuzimaju od strane sudskog izaslanika prilikom sprovođenja konfiskacije;

b) tačkom 2 stava 1 mogu se koristiti samo zemljoradnici. Pod zemljoradnikom treba razumeti ono lice, kome je zemljoradnja glavno zanimanje;

v) povlastica iz tačke 3 stava 1 ne odnosi se na konfiskaciju gradskih kuća, kada se radi o vlasnicima kojima zemljoradnja nije glavno zanimanje;

g) pri konfiskaciji gradskih kuća obezbeđuje se stan neophodan za život osuđenom i njegovoj užoj porodici u smislu stava 2;

d) stav 2 treba razumeti tako da je njime obuhvaćeno i izdržavanje maloletne dece, ako je majka nesposobna za rad i dok se ne vrati hranilac;

đ) ako lice osuđeno na lišenje slobode i konfiskaciju nema nikog od uže porodice koji bi se brinuo o stvarima izuzetim od konfiskacije u smislu člana 6 potrebno mu je postaviti staraoca;

e) povlastice iz člana 6 ne odnose se na lica iz člana 30 Zakona.

Druga rečenica tačke 2 člana 6 važi samo u slučaju potpune konfiskacije.

Uz član 7

Prijave o potraživanju trećih lica podnose se sudu koji sprovodi konfiskaciju, a ovaj je sud obavezan pored objave na sudskoj tabli iz člana 17 da preko »Službenog lista« pozove poverioce da u roku od 15 dana prijave svoja potraživanja.

Uz član 13

Pod nadležnom upravom narodnih dobara treba uvek razumeti okružnu upravu narodnih dobara, a ako ova ne postoji onda zemaljsku upravu.

Uz član 15

Presude je dovoljno slati u izvodu — samo dispozitiv. To isto važi i za presude iz st. 3 člana 28. Izvod presude o konfiskaciji treba da se objavi u »Službenom listu«. Pri tome navesti naziv suda koji sprovodi konfiskaciju.

Vojni sudovi i komande moraju poslati, u smislu st. 3 člana 28 sve presude u izvodu nadležnim sudovima radi sprovođenja konfiskacije, bez obzira na to da li su to do sada učinili.

Ako nema osuđenog niti ovaj ima staraoaca presuda će se predati jednom članu uže porodice osuđenog.

Pod nadležnim javnim tužiocem razume se Okružni javni tužilac.

Uz član 16

Sud sprovodi konfiskaciju samo na osnovu izvršne presude, a ne i na osnovu akata drugih vlasti u kojima se poziva na postojanje takve izvršne presude, izuzev st. 1 čl. 28.

Uz član 20

Konfiskacija se smatra završenom od dana potpisivanja zapisnika o sprovedenoj konfiskaciji.

Uz član 23

Izlučne pravne zahteve treba tretirati kao redovne tužbe i u pogledu takse, izuzev grube pogreške sudskog izaslanika, o čemu odlučuje sud.

U slučaju sekvestracije ili konfiskacije zajedničke imovine deobu iste vrši sud.

Uz član 28

Stav 1 koji govori o streljanim, ubijenim, poginulim ili pobečlim treba smatrati da važi i za umrle pre nego što ih je stigla kazna.

Sud ne treba da ispituje da li je neko odista streljan, ubijen, poginuo ili pobečao ili umro, jer je to isključiva nadležnost narodnih odbora.

Ako narodni sreski odbori u smislu st. 1 čl. 28 raspoložu presudama treba iste da dostave zajedno sa popisom nepokretne imovine.

Pretnednik: Otvaram diskusiju o prijedlogu autentičnog tumačenja. Imade riječ Ministar pravosuda drug Frol.

Ministar pravosuda Frane Frol: Pošto je drug pretsjednik Zakonodavnog odbora Pijade iznio neka pitanja zbog kojih smo morali donijeti autentična tumačenja pojedinih članova i stavova Zakona o konfiskaciji, ja ću biti vrlo kratak. Pored toga autentičnim tumačenjem trebao je raspraviti i neka vrlo osjetljiva pitanja koja tretiraju čl. 4, 5 i 6 zakona. To su, uglavnom, složeni slučajevi kako treba postupati u slučaju kad je otac ili kad je sin osuđen na kaznu konfiskacije, po pitanju tzv. prinovaka na zemljištu, Ministarstvo pravosuda u svim ovim pitanjima konsultovalo je zainteresovane ustanove, pa je poslije toga dato mišljenje i prijedlog Zakonodavnom odboru.

Molim da se ovo tumačenje donese kako bismo izbjegli svaku pogrešnu primjenu Zakona o konfiskaciji i o izvršenju konfiskacije i time olakšali rad našim organima na terenu.

Pretsednik: Želi li još ko da govori? (Ne javlja se niko). Onda smatram da je pretres završen. Prima li se prijedlog autentičnog tumačenja? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Objavljujem da je autentično tumačenje pojedinih članova, stavova i točaka Zakona o konfiskaciji i sprovođenju konfiskacije privhaćeno u redakciji koju je podnio Zakonodavni odbor.

Prelazimo na pretres Prijedloga zakona o rješavanju neriješenih predmeta invalida iz ranijih ratova. Molim druga izvjestioca Zakonodavnog odbora da podnese izvještaj.

Izvestilac Moša Pijade: Zakonodavni odbor, na svojoj sednici od 31 jula, pretresao je i posle duge i iscrpne diskusije usvojio je Predlog zakona o rešavanju nerešenih predmeta invalida iz ranijih ratova. Predlog Ministra socijalne politike pretrpeo je u odboru izvesne izmene, ali je uglavnom pitanje rešeno po predlogu Vlade. Bilo je samo sporno to da li ovo pitanje treba rešavati sada ili sačekati da se donese jedinstven zakon i za invalide iz ranijih i iz Oslobođilačkog rata. Stalo se na stanovište da ovaj zakon treba doneti kako bi se regulisala sva nerešena pitanja invalida iz ranijih ratova, da se priznaju, najzad, invalidska prava onima koji su godinama obmanjivani, kao i da se prizna pravo i invalidima iz aprilskog rata 1941 godine. Posle svestrane diskusije Zakonodavni odbor predlaže da se usvoji sledeća redakcija teksta zakonskog predloga (*čita*):

PREDLOG ZAKONA

O REŠAVANJU NEREŠENIH PREDMETA INVALIDA IZ RANIJIH RATOVA

Član 1

Nerešene invalidske predmete invalida i ostalih žrtava iz ranijih ratova rešava do dnošenja novog Zakona o invalidima, a na osnovu propisa Zakona o invalidima i ostalim žrtvama rata od 4 decembra 1938 godine sa svim njegovim docnijim izmenama i dopunama ukoliko se ti propisi ne kose sa odlukom AVNOJ-a od 3 februara 1945, u prvom stepenu Okružni narodni sud, a u drugom i poslednjem stepenu Viši invalidski sud koji po potrebi može imati više veća.

Član 2

Viši invalidski sud odnosno njegova veća obrazuju se pri ministarstvu socijalne politike svake savezne zemlje i sastoje se svaki iz tri člana i njihovih zamenika. Članovi suda su: jedan sudija Vrhovnog suda savezne zemlje, jedan sudija Okružnog ili Sreskog narodnog suda, jedan priznati ratni vojni invalid — svi iz mesta. Članove ovog suda i njihove zamenike postavlja zemaljski ministar socijalne politike u sporazumu sa zemaljskim ministrom pravosuđa, ukoliko se tiče sudija redovnih sudova, a člana suda ratnog invalida i njegovog zamenika na predlog Udruženja ratnih invalida.

Najstariji član suda po rangu istovremeno je predsjednik suda, odnosno veća.

Delovoda suda je po mogućnosti diplomirani pravnik; postavlja ga zemaljski ministar socijalne politike.

Zamenici sudija moraju ispunjavati uslove članova koje zamenjuju.

Ostalo administrativno osoblje suda postavlja zemaljski ministar socijalne politike.

Odluke Višeg invalidskog suda donose se većinom glasova.

Član 3

Sudovi iz člana 1 ovog Zakona rešavaće i po prijavama koje podnesu:

1) lica koja su kao ratnici bivše Jugoslovenske vojske onesposobljena u ratu sa neprijateljem u aprilu 1941 godine, kao i lica koja su vršeci po naredbi nadležne vlasti dužnost za vojne ciljeve bivše Jugoslovenske vojske onesposobljene u pomenutom ratu;

2) članovi porodica lica iz tačke 1 ovog člana poginulih, umrlih ili nestalih pod tamo navedenim okolnostima u ratu aprila 1941 godine; a koji imaju zakonsko pravo na invalidsku pomoć;

3) članovi porodica umrlih priznatih ratnih vojnih invalida koji na to imaju pravo.

Član 4

Gube za svagda invalidsko svojstvo i prava koja su za isto vezana sva lica i njihove porodice, roditelji, braća i sestre, koja su dobrovoljno učestvovala na strani okupatora i njihovih pomagača u borbi protiv partizanskih odreda Jugoslavije, Narodnooslobodilačke vojske, Jugoslovenske armije i njenih saveznika.

Ratni invalidi, koji sudskom presudom izgube časna prava, gube invalidsko svojstvo i prava za vreme za koje su presudom izgubila časna prava.

Narodne vlasti koje saznaju za činjenice iz stava 1 i 2 ovoga člana dužne su o istima izvestiti nadležnu isplatnu blagajnu, koja će odmah obustaviti isplatu invalidskih prinadležnosti i o tome obavestiti nadležno zemaljsko ministarstvo socijalne politike radi podnošenja zahteva nadležnom invalidskom sudu u cilju oduzimanja invalidskog svojstva takvom licu.

Član 5

Isplatu pogrebnih troškova ličnih invalida vrši nadležna finansiska vlast bez sudskog rešenja.

Član 6

Nerešene invalidske predmete u drugom stepenu sa područja Vojvodine rešava Viši invalidski sud pri Pokrajinskom odboru Vojvodine.

Sastav ovog suda je isti kao u članu 2 ovog Zakona, s tim, da sva postavljena u vezi sa ovim sudom vrši Pokrajinski odbor.

Član 7

Ministar socijalne politike Demokratske federativne Jugoslavije propisaće u sporazumu sa zainteresovanim ministrima bliže odredbe za izvršenje ovog Zakona, odredbe o isplati invalidskih prinadležnosti, kao i odredbe o sastavu, sedištima rada invalidsko-lekarskih komisija.

Član 8

Ovaj Zakon stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu Demokratske federativne Jugoslavije«.

U ime Zakonodavnog odbora molim da se zakon primi.

Pretsednik: Dajem riječ Ministru socijalne politike dr Antonu Kržišniku, da dá obrazloženje.

Ministar socijalne politike dr Anton Kržišnik: Pitanje priznavanja i gubitka prava na državnu zaštitu i pomoć invalida i ostalih žrtava iz ranijih ratova rešavali su u ranijoj Jugoslaviji, u prvom stepenu, sudije pojedinci okružnih sudova, a u drugom i poslednjem stepenu Vrhovni invalidski sud pri Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja.

S obzirom na federativno uređenje naše države, kao i na to da je neophodno okončati invalidske predmete ratnih žrtava iz ranijih ratova, čiji je broj u svima federalnim jedinicama znatan, ukazuje se potreba da se odrede nove instancije za rešavanje pomenutih nesvršenih invalidskih predmeta i da se izvesne odredbe saobrazе novostvorenom stanju i potrebama i to kako u pogledu lekarskog pregleda invalida, tako i u pogledu načina isplate invalidskih prinadležnosti. U tome cilju izrađen je zakonski predlog o rešavanju nerešenih predmeta, kojim se napred istaknuta pitanja uglavnom samo dovode u saglasnost sa novim stanjem.

Članom 1 ovog predloga određuje se da nerešene invalidske predmete rešavaju u prvom stepenu okružni narodni sudovi, a u drugom i poslednjem stepenu viši invalidski sud, koji bi se obrazovao pri ministarstvu socijalne politike svake federalne jedinice. Određivanje narodnih okružnih sudova kao prvostepenih invalidskih sudova nije nikakav novum, jer su okružni narodni sudovi preuzeli nadležnost ranijih okružnih sudova, a celishodno i nužno je da se ostatak predmeta invalida iz ranijih ratova reši na način kao što je rešen i grō ovih predmeta.

Kao drugostepena instancija za rešavanje nerešenih invalidskih predmeta predviđa se viši invalidski sud pri ministarstvu socijalne politike svake federalne jedinice.

Razlozi koji govore u prilog osnivanja ovog specijalnog višeg invalidskog suda pri federalnim jedinicama jesu sledeći:

1. Što za rešavanje napred pomenutih invalidskih predmeta postoji samo privremena potreba, te stoga ne bi bilo celishodno da se rešavanje ovih invalidskih predmeta u drugom stepenu poveri redovnim vrhovnim sudovima, odnosno da se za rešavanje kod istih sudova obrazuju posebna invalidska veća.

2. Što bi se rešavanjem invalidskih predmeta u drugom stepenu od strane viših invalidskih sudova delimično bar postigla jednoobraznost u rešavanju kada se već, s obzirom na federativno sprovođenje uređenja, ne može obrazovati jedan viši ili vrhovni invalidski sud pri saveznom Ministarstvu socijalne politike, a što bi najviše davalo garancija za jednoobraznost u rešavanju. Pored ovoga, pri ovakvom rešavanju u drugom stepenu mogao bi se izvršiti znatno bolji izbor članova suda.

3. Što bi se organizovanjem viših invalidskih sudova u federalnim jedinicama najbolje mogli zaštititi i fiskalni interesi države, a to je baš i rukovodilo zakonodavca kada je propisao da se sva prvostepena rešenja, po kojima je dosudena invalidnina, imaju po službenoj dužnosti dostavljati na razmatranje i odluku drugostepenoj instanciji. Pa kako izdaci za invalidske potpore u toku nekoliko godina iznose ogromne sume, to se mora nastojati da se po svaku cenu izbegne pri ovom rešavanju nejednako primenjivanje zakona, koje bi moglo imati za posledicu povećanje ionako velikih iznosa.

4. Najzad, za obrazovanje viših invalidskih sudova pri zemaljskim ministarstvima socijalne politike govore i praktični razlozi kao što su uska povezanost rada ministarstva sa radom višeg invalidskog suda, jer ministarstvo socijalne politike na osnovu rešenja drugostepene invalidske instancije donosi rešenja o isplati invalidskih prinadležnosti i izdaje naloge za isplatu istih, vodi kontrolnike i evidenciju uživalaca invalidskih prinadležnosti, daje potrebna obaveštenja na osnovu sudskih predmeta i što je ovlašćeno da u ime države, kao stranke, može tražiti ponovno suđenje, bilo u korist invalida, bilo u korist države.

Kako je znatan broj pripadnika bivše jugoslovenske vojske i u ratu od 6 aprila 1941 godine ili u zarobljeništvu onesposobljen, poginuo, umro ili nestao, to se ukazuje potreba da napred pomenuti sudovi reše invalidske predmete svih ovih lica po podnetim prijavama, a ovo utoliko pre što je izvesnom broju lica već priznato invalidsko svojstvo. Iz napred navedenih razloga članom 3 predloga zakona određeno je da sudovi imaju rešavati i o prijavama napred pomenutih lica.

Iako u postojećim propisima postoje odredbe o gubitku invalidskog svojstva, ipak je, s obzirom na prilike koje su vladale pod okupacijom, bilo potrebno da se propisi u ovom pogledu dopune. U tom pravcu radigovan je član 4 ovoga zakona.

S obzirom na hitnost isplate pogrebnih troškova bilo je potrebno da se isplata ovih troškova vrši bez sudskog rešenja. Stoga član 5 predloga prenosi nadležnost u ovom pogledu sa suda na finansijsku vlast.

Kako Vojvodina ima poseban položaj, bilo je potrebno da se (čl. 6) reguliše pitanje Višeg invalidskog suda za ovu oblast.

Članom 7 predloga ostavljeno je Ministru socijalne politike DFJ da u sporazumu sa zainteresovanim ministrima propiše odredbe o sastavu, sedištima i načinu rada invalidsko-lekarskih komisija, odredbe o isplati invalidskih prinadležnosti kao i bliže odredbe za izvršenje ovog zakona, a ovo stoga što je to pitanje više tehničke prirode.

Ma da je Zakonodavni odbor izvršio izvesne izmene i dopune u predlogu koji sam ja podneo, molim Pretsedništvo AVNOJ-a da primi projekat zakona u redakciji koju je dao Zakonodavni odbor, jer sam na te izmene dao saglasnost.

Pretsednik: Čuli ste izvještaj pretsjednika Zakonodavnog odbora i obrazloženje resornog ministra. Sada prelazimo na diskusiju u načelu. Javlja li se ko za riječ? (Niko). Onda stavljam zakonski prijedlog na glasanje u načelu. Ko glasa za? (Svi). Ima li ko *protiv*? (Nema). Objavljujem da je Prijedlog zakona o rješavanju neriješenih predmeta invalida iz ranijih ratova primljen u načelu. Prelazimo na pretres u pojedinostima.

Molim druga sekretara da čita naslov i član po član zakonskog projekta po prijedlogu Zakonodavnog odbora.

Sekretar Mile Peruničić čita naslov i član 1 po predlogu Zakonodavnog odbora. (Tekst videti na str. 536).

Pretsednik: Ima li primjedaba na naslov i član 1? Imade riječ Moša Pijade.

Moša Pijade: Oko člana 1 mi smo i u Zakonodavnom odboru vodili dugu diskusiju. Ministar socijalne politike bio je predložio član 1 u sledećoj redakciji: »Nerešene invalidske predmete invalida i ostalih žrtava iz ranijih ratova rešava u prvom stepenu Okružni narodni sud, a u drugom i poslednjem stepenu Viši invalidski sud koji po potrebi može imati više odeljenja.« Međutim, posle duže diskusije u Zakonodavnom odboru data je sledeća redakcija ovog člana: »Nerešene invalidske predmete invalida i ostalih žrtava iz ranijih ratova rešava do donošenja novog zakona o invalidima a na osnovu propisa Zakona o invalidima i ostalim žrtvama rata od 4 decembra 1938 godine sa svim njegovim docnijim izmenama i dopunama, ukoliko se ti propisi ne kose sa odlukom AVNOJ-a od 3 februara 1945, u prvom stepenu Okružni narodni sud, a u drugom i poslednjem stepenu Viši invalidski sud, koji po potrebi može imati više veća.« Do ove nove redakcije u Zakonodavnom odboru došlo je zbog toga što se insistiralo da se obezbedi jednoobraznost u rešavanju starih invalidskih predmeta, jer

prvobitna redakcija člana 1 nije uopšte ništa govorila o tome po kojim propisima, po kakvim pravilima treba te predmete invalida iz ranijih ratova rešavati. Posle izmene mišljenja saglasili smo se o tome da to treba rešavati po propisima invalidskog zakona iz 1938 godine. Medutim, ja sa tom stilizacijom člana 1, sa ovom drugom redakcijom Zakonodavnog odbora, nisam bio zadovoljan, pa sam posle razmišljanja došao do toga da i ovu drugu redakciju treba izmeniti i ne pozivati se izričito na zakon od 4 decembra 1938 godine već kazati da se rešava po propisima koji su važili do 6 aprila 1941 godine, naravno ukoliko se oni ne kose sa odlukom AVNOJ-a od 3 februara.

Stoga sam slobodan da predložim novu redakciju člana 1 sa kojom se pre ove sednice saglasio i drug ministar Kržišnik, kao predlagač. Predlažem da čl. 1 glasi (čita):

Član 1

Nerešene invalidske predmete invalida i ostalih žrtava iz ranijih ratova do donošenja novog zakona o invalidima, rešava prema propisima koji su važili do 6 aprila 1941 god. u prvom stepenu Okružni narodni sud, a u drugom i poslednjem stepenu Viši invalidski sud, koji po potrebi može imati više veća — ukoliko se ti propisi ne kose sa odlukom AVNOJ-a od 3 februara 1945 godine.

Predsednik: Povodom ovog prijedloga druga Pijade želi li ko da govori? (Ne javlja se niko). Pošto je predlagač suglasan sa novom redakcijom člana 1, to ćemo glasati sada ne o članu 1 po prijedlogu Zakonodavnog odbora, već za redakciju koju nam je sada predložio drug Pijade. Prima li se član 1 u redakciju koju je pročitao drug Pijade? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Prelazimo na član 2.

Sekretar Mile Peruničić čita član 2 po predlogu Zakonodavnog odbora.

(Predsedništvo AVNOJ-a jednoglasno je usvojilo od člana 2 do zaključno člana 8 Predloga zakona o rešavanju nerešenih predmeta invalida iz ranijih ratova po predlogu Zakonodavnog odbora.)

Predsednik: Ovime smo završili pretres zakonskog projekta i u pojedinostima. Stavljam zakonski projekat na konačno glasanje. Ko je za? (Svi). Ima li ko *protiv*? (Nema). Izjavljujem da je Prijedlog zakona o rešavanju neriješenih invalidskih predmeta iz ranijih ratova jednoglasno usvojen.

Prelazimo na slijedeću tačku dnevnoga reda: pretres Prijedloga zakona o državnim poljoprivrednim dobrima. Molim druga sekretara Peruničića da izvoli pročitati tekst zakonskog prijedloga kako ga je usvojio Zakonodavni odbor.

Sekretar Mile Peruničić (čita):

**PREDLOG ZAKONA
O DRŽAVNIM POLJOPRIVREDNIM DOBRIMA**

Član 1

Iz državnog zemljišnog fonda izdvojiće se, u cilju unapređivanja poljoprivrede, jedan deo:

- a) za velika državna poljoprivredna dobra (ergele, ogledne stanice itd.) pod upravom saveznog Ministarstva poljoprivrede;
- b) za ergele, stočne stanice, poljoprivredne stanice, školska dobra itd. pod upravom zemaljskog ministarstva poljoprivrede.

Član 2

Za državna poljoprivredna dobra navedena u članu 1 ovog Zakona upotrebiće se prvenstveno eksproprisana organizovana poljoprivredna dobra sa svim živim i mrtvim inventarom na tim poljoprivrednim dobrima uključiv poljoprivredne fabrike koje su organski vezane uz ta poljoprivredna dobra. Tim organizovanim poljoprivrednim dobrima pripojiće se niski, vodoplavni i ritiski tereni nepodesni za kolonizaciju.

Ukoliko bi tim poljoprivrednim dobrima nedostajale zgrade potrebne tim dobrima, ovlašćuje se savezni Ministar poljoprivrede da, u sporazumu sa Ministrom kolonizacije i zemaljskim ministrima poljoprivrede, od eksproprisanih poljoprivrednih zgrada izvan tih dobara izdvoji potreban broj zgrada za savezna i zemaljska poljoprivredna dobra.

Član 3

Velika poljoprivredna dobra pod upravom saveznog ili zemaljskih ministarstava poljoprivrede služiće prvenstveno unapređivanju celokupne poljoprivrede, a delom i povećanju poljoprivredne proizvodnje uopšte. U tom cilju imaće naročito ove zadatke:

1) da proizvode oplemenjeno kvalitativno seme, priplodnu stoku i sadnice za celu državu i da u tome pomažu zemaljske i zadružne ustanove i pojedince, koji se bave selekcijom stoke i proizvodnjom kvalitativnog semena i sadnica;

2) da služe poljoprivrednim, oglednim, naučnim i praktičnim ispitivanjima iz oblasti biljne proizvodnje i stočarstva;

3) da omoguće praktično školovanje i usavršavanje poljoprivrednih stručnjaka i poljoprivrednika uopšte;

4) da proizvode razne poljoprivredne proizvode (poljoprivredne sirovine za industriju, hranu itd.) prema postavljenim proizvodnim zadacima;

5) da služe potrebama proizvodnje veterinarskih cepiva i lekova.

Član 4

U svrhu organizovanja uprave na velikim poljoprivrednim dobrima koja im po ovom Zakonu pripadaju, savezna i zemaljska ministarstva poljoprivrede i Pokrajinski odbor Vojvodine obrazovaće posebna odeljenja ili oteke.

Član 5

Postojeća državna poljoprivredna ugledna i ogledna dobra služiće i dalje namenjenoj svrsi.

Član 6

Od poljoprivrednog zemljišta u Banatu, Bačkoj, Baranji i Sremu, koje ulazi u državni zemljišni fond, odvađa se 210.000 k. j. obradivog zemljišta (sa svim poljoprivrednim fabrikama, koje su organski vezane uz poljoprivredna dobra i ostalim instalacijama) za stvaranje:

- a) velikih državnih poljoprivrednih dobara pod upravom saveznog Ministarstva poljoprivrede; i
- b) poljoprivrednih dobara pod upravom Pokrajinskog odbora Vojvodine.

Od zemljišnog fonda veleposeda oko Osijeka, uključivši tu poljoprivredne fabrike i ostale instalacije organski vezane uz te posede, priključiće se 16.000 k. j. državnom dobru Belje.

Član 7

Savezni Ministar poljoprivrede, u saglasnosti sa zemaljskim Ministrom poljoprivrede Hrvatske i Predsedništvom Pokrajinskog odbora Vojvodine, pristupiće odmah organizovanju navedenih poljoprivrednih dobara u smislu ovog Zakona u rejonima i oblastima za koje smatra da odgovaraju napred navedenim ciljevima, vodeći pri tome računa o potrebama agrarne reforme i kolonizacije.

Član 8

Za državna poljoprivredna dobra van Banata, Bačke, Baranje, Srema i okruga Osijek, doneće odluku savezni Ministar poljoprivrede u sporazumu sa saveznim Ministrom kolonizacije. Predsednikom Privrednog saveta i zemaljskim ministrima poljoprivrede.

Član 9

Ovlašćuje se savezni Ministar poljoprivrede da u saglasnosti sa saveznim Ministrom finansija i Predsednikom Privrednog saveta donese Uredbu i pravilnike o organizaciji i poslovanju saveznih poljoprivrednih imanja, a zemaljski ministri poljoprivrede za ona pod svojom upravom.

Ovaj Zakon stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu Demokratske federativne Jugoslavije«.

Pretsednik: Molim druga Mošu Pijade, izvjestioca Zakonodavnog odbora, da podnese izvještaj.

Izvestilac Moša Pijade: Zakonodavni odbor AVNOJ-a na svojoj sednici od 31 jula prihvatio je, sa izmenama i dopunama i nekim novim formulacijama, Predlog zakona o državnim poljoprivrednim dobrima koji je Ministar poljoprivrede podneo AVNOJ-u na ozakonjenje. Tekst koji je sad pročitao drug sekretar jeste predlog Zakonodavnog odbora sa kojim se u potpunosti složio i drug Ministar poljoprivrede. Zato ja molim Predsedništvo AVNOJ-a da izvoli usvojiti predlog Zakona o državnim poljoprivrednim dobrima kako ga je Zakonodavni odbor primio.

Pretsednik: Imade riječ Ministar poljoprivrede drug dr Vaso Čubrilović.

Ministar poljoprivrede dr Vaso Čubrilović: Ministarstvo poljoprivrede predložilo je Predsedništvu AVNOJ-a da se donese Zakon o državnim poljoprivrednim dobrima. Pri tome nam je bila namera da u skladu sa potrebnom brze obnove naše poljoprivrede pristupimo stvaranju velikih poljoprivrednih dobara na kojim bismo vršili selekciju semena, podigli ugledne voćnjake na kojima bismo na napredan način gajili voćarstvo itd. Potrebno je, dakle, stvoriti u našoj zemlji takva dobra koja će po svome uređenju, svojoj proizvodnji, načinu obrade i uopšte metodama rada biti u neku ruku od prvih dana ugledna dobra, na koja će se ugledati svi naši sitni i srednji seljaci. Jer, treba imati na umu da će naša zemlja, pošto se izvrši agrarna reforma i kolonizacija, biti ustvari zemlja sitnog i srednjeg seljaka. Takvom poljoprivredniku država mora pružiti bolji kvalitet semena, primerno odnegovane sadnice najboljeg voća, onog koje i na našem i na inostranom tržištu, ima najbolju prođu, ona seljaku treba da pruža pomoć u oplemenjivanju sadašnje stoke itd. Državna poljoprivredna dobra treba da mu služe kao škola napredne poljoprivrede, u kojoj će, na praksi, naši seljaci moći i stručno da se obrazuju. U ovakvim prilikama u kakvim se mi danas nalazimo mali i srednji posedi ne mogu investirati skoro ništa u podizanje i unapređenje svoje poljoprivrede. I to je jedan od razloga za donošenje ovog zakona. Drugi bi bio u tome što su mnogi tereni u Vojvodini nepogodni za kolonizaciju jer su podvodni. Tu je potrebno izvršiti asanaciju, drenažu i izgraditi sistem za isušivanje kako bi se i te ogromne prostorije privredno aktivirale, osposobile za proizvodnju, kao što je to slučaj sa Pančevačkim Ritom. Najzad, mi moramo naročito kraj većih industriskih centara i velikih

gradova stvoriti takva državna poljoprivredna dobra koja će moći da proizvode ogromne količine hrane za ishranu gradskog stanovništva.

Najzad, u raznim krajevima naše zemlje u Vojvodini, Makedoniji, Bosni i Hercegovini, u Crnoj Gori moramo stvoriti državna poljoprivredna dobra na kojima bismo vršili opite sa novim kulturama kao što su pamuk, afion, pirinač, kaučukovo drvo i ostale suptropske biljke.

Mi, isto tako, moramo pomoću poljoprivrednih dobara i velikih ergela pristupiti brzom obnavljanju našeg celokupnog stočarstva, a naročito konjarstva, svinjarstva i govedarstva. U sva ta dobra treba investirati velika finansiska sredstva, a to danas mogu da učine samo Savezna vlada i pojedine federalne jedinice. Zato smo mi, kao što ste čuli, predvideli poljoprivredna dobra kojima će upravljati savezno Ministarstvo poljoprivrede i dobra i ergele stočne stanice, poljoprivredne stanice i razna školska poljoprivredna dobra kojima će upravljati zemaljska ministarstva poljoprivrede. Izvesna dobra imaće i Pokrajinski odbor Vojvodine.

Zemljišta za državna poljoprivredna dobra uzeće se iz zemljišnog fonda stvorenog eksproprijacijom velikih poseda i od zemlje neprijatelja, kao i od zemlje koja će se dobiti agrarnom reformom.

To su, drugovi, razlozi zbog kojih je potrebno doneti zakon kojim će se ustanoviti poljoprivredna dobra, ergele, ogledne stanice, stočne stanice i školska poljoprivredna dobra.

Zakonodavni odbor razmatrao je predlog koji je podnelo Ministarstvo poljoprivrede i u toku diskusije izvesne stvari su izmenjene i, mislim, bolje postavljene. Usvojen je tekst sa kojim sam i ja, kao predlagač, saglasan. Zato molim da se Predlog zakona o državnim poljoprivrednim dobrima prihvati onako kako sam ga predložio i sa izmenama i dopunama koje je učinio Zakonodavni odbor.

Pretsednik: Otvaram diskusiju u načelu. Želi li ko da govori? (Ne javlja se niko). Onda stavljam prijedlog zakona na glasanje u načelu. Prima li se? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Pošto smo zakonski prijedlog primili u načelu, prelazimo na pretres u pojednostima. Molim druga sekretara Peruničića da čita naslov i član po član zakonskog prijedloga.

Sekretar Mile Peruničić čita naslov i član 1 zakonskog predloga. (Vidi str. 542).

Pretsednik: Čuli ste naslov i član 1. Ima li kakvih primjedaba ili prijedloga za izmjene i dopune? (Nema). Stavljam član 1 na glasanje u redakciji Zakonodavnog odbora. Prima li se? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Prelazimo na čl. 2.

Sekretar Mile Peruničić čita član 2 zakonskog predloga.

Pretsednik: Ima li kakvih primjedaba ili prijedloga? Ima riječ drug ministar Čubrilović.

Ministar poljoprivrede dr Vaso Čubrilović: Ovim članom predviđeno je da se poljoprivrednim dobrima ima da ustupi sav živi i mrtvi inventar i poljoprivredne fabrike koje su vezane za poljoprivredna dobra ukoliko postoje na eksproprisanim poljoprivrednim dobrima a na kojima se stvaraju državna dobra. Međutim, mi smo prevideli da u to uključimo i šume eksproprisanih poljoprivrednih dobara, pa zato predlažem da se posle reči: »uključiv« dodadu reči: »šume i« tako da ova rečenica glasi: »Za državna poljoprivredna dobra navedena u čl. 1 ovog Zakona upotrebiće se prvensteno eksproprisana organizovana poljoprivredna dobra sa svim živim i mrtvim inventarom na tim poljoprivrednim dobrima uključiv šume i poljoprivredne fabrike koje su organski vezane uz ta poljoprivredna dobra.«

Molim da se član 2 primi sa ovom dopunom.

Pretsednik: Čuli ste prijedlog Ministra poljoprivrede za dopunu člana 2. Pošto ovu dopunu člana 2 postavlja predlagrač Ministar poljoprivrede a sa kojom je suglasan i izvjestilac glasaćemo o čl. 2 sa ovom dopunom. Prima li se? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Prelazimo na član 3 zakonskog prijedloga.

(Za ovim je Predsedništvo AVNOJ-a, glasajući posebno o svakom članu, jednoglasno i bez izmena, prihvatilo od člana 3 do zaključno člana 10 Predloga zakona o državnim poljoprivrednim dobrima u redakciji Zakonodavnog odbora.)

Pretsednik: Pošto smo ovime završili i diskusiju u pojedinostima prelazimo na konačno glasanje. Stavljam Prijedlog zakona o državnim poljoprivrednim dobrima na glasanje u cijelosti? Prima li se? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Objavljujem da je Predsjedništvo AVNOJ-a, na svojoj sjednici od 3 avgusta, jednoglasno usvojilo Zakon o državnim poljoprivrednim dobrima.

Prelazimo na posljednju tačku dnevnoga reda, na pretres Prijedloga zakona o reviziji dodjeljivanja zemlje kolonistima i agrarnim interesentima u Makedoniji i Kosovsko-metohijskoj oblasti.

Molim druga sekretara da pročita zakonski prijedlog.

Sekretar Mile Peruničić (čita):

PREDLOG ZAKONA

O REVIZIJI DODELJIVANJA ZEMLJE KOLONISTIMA I AGRARNIM INTERESENTIMA U MAKEDONIJI I U KOSOVSKO-METOHISKOJ OBLASTI

Član 1

1) Kolonisti i mesni korisnici agrarne reforme izvršene pre 6 aprila 1941 godine na teritoriji Makedonije gube pravo na vlasništvo zemlje koja im je bila dodeljena na ime agrarne reforme ili kao kolonistima pod ovim uslovima:

a) ako je ta zemlja bila privatna svojina drugog zemljoradnika, bilo da je na nju imao ili nije imao tapiju — a ista zemlja po veličini nije bila predmet agrarne reforme izvršene pre 6 aprila 1941 godine;

b) ako je tu zemlju do momenta njenog dodeljivanja kolonisti ili mesnom korisniku agrarne reforme obrađivalo neko treće lice kao čivčija ili stalni zakupac, bez obzira da li je ta zemlja potpala pod agrarnu reformu bilo kao veleposdanička, bilo kao bezvlasnička;

v) ako se na dobijenoj zemlji mesni korisnici ili kolonisti nisu naselili, nego su od te zemlje živeli kao rentijeri;

g) ako dobijenu ziratnu zemlju kolonisti ili mesni interesenti nisu ni sami obrađivali, niti davali drugome na obradu, nego su je ostavili neobrađenu i zapustili;

d) ako je dodeljena zemlja bila svojina političkih emigranata Makedonaca;

đ) ako su kolonisti ili mesni korisnici agrarne reforme bili žandarmi, finansijski činovnici i slično, a zemlju su dobili kao nagradu za usluge nenarodnim režimima.

2) Na teritoriji Makedonije gube pravo na vlasništvo zemlje dodeljene im pre 6 aprila 1941 godine i oni agrarni interesenti i kolonisti koji dobijenu zemlju od seoske utrine ili od zapuštene begovske zemlje bez opravdanog razloga nisu pretvorili u njive ili ako je za kolonizaciju bila uzeta utrina koja je selima bila neophodno potrebna.

Član 2

Mešovite komisije sastavljene od delegata saveznog Ministarstva kolonizacije i delegata Ministarstva poljoprivrede Makedonije imaju najdalje do 1 septembra 1945 godine doneti rešenje po svima slučajevima iz prethodnog člana ovog Zakona.

Član 3

1) Ukidaju se svi feudalni i polufedaulni zakupi (kao čivčiski odnos) na Kosovu i Metohiji, i svi ovakvi zakupci oglašuju se slobodnim vlasnicima zemalja na kojima su radili.

2) Lica koja se u toj oblasti bave isključivo zemljoradnjom, a koja su držala zemljišta kao čivčije, napoličari i zakupci najmanje od 1935 godine, nemajući drugog svog zemljišta ili ga nemajući dovoljno proglašuju se sopstvenicima zemljišta koja obrađuju.

Član 4

Naseljenici kojima je u oblasti Kosova i Metohije bila do 6 aprila 1941 godine dodeljena zemlja, gube pravo na istu pod ovim uslovima:

a) ako im je bila dodeljena zemlja privatnih vlasnika, smatrajući takvim vlasnikom svakog zemljoradnika koji je radio svoju zemlju,

bez obzira da li je na nju imao ili nije imao tapiju, ili na njoj radio kao čivčija ili stalni zakupac;

b) ako su posle 1918 godine bili naseljeni na zemljištima Šiptara — političkih emigranata;

v) ako nisu bili zemljoradnici nego su kao žandarmi, finansijski činovnici i slično, zemlju dobili za usluge učinjene antinarodnim režimima;

g) ako su od dodeljene im zemlje živeli kao rentijeri.

Član 5

U svima slučajevima iz člana 4 ovog Zakona doneće rešenje najdalje do 1 septembra 1945 godine mešovite komisije od delegata saveznog Ministarstva kolonizacije i delegata Ministarstva poljoprivrede Srbije, kao i delegata Oblasnog narodnog odbora Kosovsko-metohiske oblasti.

Član 6

1) Naseljenici zemljoradnici na teritoriji Kosova i Metohije koji po ovom Zakonu izgube ranije dodeljenu zemlju, dobiće, pod uslovima da ne dolaze u grupu pod v) i g) člana 4 naknadu u zemlji na drugom mestu u istoj oblasti ako za to ima mogućnosti, i to prvenstveno iz zemljišta naseljenika grupe v) i g) člana 4. Ako ovo ne bude moguće naseliće se izvan ove oblasti.

2) Kolonisti koji po ovom Zakonu budu lišeni zemljišnog poseda u Makedoniji biće naknadeni zemljom na drugom mestu.

Član 7

Ministar kolonizacije izvršiće ovaj Zakon i davaće potrebna uputstva za njegovo sprovođenje u sporazumu sa zemaljskim vladama Makedonije i Srbije.

Član 8

Ovaj Zakon stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu Demokratske federativne Jugoslavije«.

Pretsednik: Čuli ste prijedlog zakona, koji je predložio Zakonodavni odbor. Molim druga Mošu Pijade, pretsjednika Zakonodavnog odbora, da podnese izvještaj.

Izvestilac Moša Pijade: Zakonodavni odbor na svojoj sednici od 31 jula raspravljao je i posle žive i prilično žustre i oštre d'skusije, za koju, da budemo iskreni, nije bilo razloga. Ipak članovi Zakonodavnog odbora, posle izmene mišljenja i pogleda na ovo pitanje, usvojili su predlog zakona koji ste sada čuli.

Sa svoje strane ja bih hteo samo da kažem da je ovaj zakon zaista potrebno, i to hitno doneti, da bi se položaj kolonista u Make-

doniji i na Kosmetu regulisao, jer se oni zaista nalaze u teškom položaju. Ovom zakonu je cilj da se ispravi ono što se danas smatra da je bilo nepravedno učinjeno prema siromašnim domaćima u Makedoniji i na Kosmetu. Mi smo se saglasili da se svim onim kolonistima i naseljenicima u Makedoniji i na Kosovu koji će sada izgubiti zemlju naknadi to na drugoj strani. I to je pravilno. Zato vas molim da ovaj zakon prihvatite onako kako ga je Zakonodavni odbor usvojio.

Pretsednik: Ima riječ Ministar kolonizacije drug Sreten Vukosavljević.

Ministar kolonizacije Sreten Vukosavljević: Drugovi, ja moram odmah na početku da izjavim da predlog ovog zakona nije potekao od Ministarstva za kolonizaciju iako je on iz njegovog domena, i bio sam, u toku diskusije koja je vođena vrlo žučno i sa neopravdanom animoznošću prema ljudima koji nisu nimalo krivi za ono što je rdavo rađeno godinama u Makedoniji i na Kosovu i Metohiji, — za to da se pod vidom ispravljanja ranijih grešaka ne čine nove, možda još teže. Jer, ovo pitanje, ova materija koju raspravlja ovaj zakon, veoma je osetljiva, utoliko pre što je za ova četiri meseca na terenu bilo i takvih slučajeva koji su govorili o ozbiljnom neprijateljstvu prema tim našim ljudima iz Srbije i Crne Gore koji su trbuhom za kruhom išli u Makedoniju i na Kosovo i Metohiju i za svoje mukom stečene novce kupovali zemlju od Turaka ili Arbanasa ili je za izvesne zasluge dobijali. Ono što se u toku ova četiri meseca sa tim nedužnim ljudima događalo nije mi ulivalo poverenje u rešavanje pitanja kolonista na način kako se to na terenu radilo i kako se i ovde sa izvesnom animoznošću istupalo. Mi smo rešili mnoga pitanja, daleko veća i daleko komplikovanija od ovoga, ali na lep, bratski i čovečan način. Ja sam se bojao, i danas se bojim, da ovim zakonom ne dajemo oružje reakciji da nas našim greškama tuče. Ne radi se ovde o tome da mi toj šaci kolonista iz Makedonije i sa Kosova, kojima se oduzme zemlja, ne možemo dati zemlju na drugoj strani. Tim pre što će njih biti malo. To je pitanje, uostalom, rešeno. Ali, kako će se popraviti ono što je već loše urađeno, kako će se popraviti onaj nebratski postupak sa tim ljudima koji su izbačeni iz svojih domova, a koji ničega zajedničkog nisu imali sa režimima kralja Aleksandra i raznih Dobrica Matkovića. Zato sam ja za sve vreme diskusije insistirao na tome da se prema tim ljudima, bili oni iz Srbije ili iz Crne Gore, ukoliko nisu bili političke ličnosti ili režimije, postupa bratski i čovečanski.

Zakonodavni odbor izmenio je i popravio u izvesnom smislu zakonski projekat tako da ga mi sada možemo, ako se na tome insistira, prihvatiti samo pod uslovom da drugovi iz Makedonije shvate da je za nas ovo pitanje mnogo delikatnije nego za njih, jer se tu ne radi o materijalnom interesu nego o moralnom osećaju narodnih masa, o tome da ljudi koji su zemlju dobili za ratne zasluge ili su je

na pošten način kupili ne shvate ovo kao popuštanje nove države pred usko shvaćenim interesima, da ne shvate kao slabost nove države a osnovnim pitanjima narodnog ponosa, časti. Tako se, smatram, mora gledati na ovo pitanje. Nažalost, tako se na terenu nije ni gledalo ni radilo.

Zadržavam pravo da u diskusiji u pojedinostima podnesem jedan amandman.

Pretsednik: Ima riječ drug Vlada Zečević.

Vlada Zečević: Ja nisam prisustvovao sednici Zakonodavnog odbora na kojoj je ovo pitanje raspravljano, ali sam imao težak utisak kad sam čuo kako su izvesni drugovi iz Makedonije to pitanje postavljali. Meni je milo da je postignut sporazum da se kolonistima kojima se sada zemlja uzima naknadi to u Vojvodini ili u kome drugom kraju. Mislim da je politički važno da se ovo pitanje što pre skine s dnevnog reda i da se to nekako svrši na bratski način.

Glasaću za predlog zakona.

Pretsednik: Riječ ima Marko Vujačić.

Marko Vujačić: Ja sam, drugovi, u Zakonodavnom odboru rekao što sam mislio o ovom zakonu. Ja sam rekao da sam se čudio što su drugovi iz Makedonije podigli tako veliku galamu zbog tako malog broja kolonista. Istina je da su režimi stare Jugoslavije rdavo sprovođili kolonizaciju na Kosovu i Metohiji. Istina je da stara Jugoslavija na manjine nije dobro gledala i da je nastojala da ih ekonomski što više iscrpe kako bi ih politički potčinila, kako bi od njih stvorila glasačku vojsku. Radikali su to i uspevali pomoću Feradbeg Dragé. I kad su posle Prvog svetskog rata dodeljivali zemlju ratnicima, činjene su nepravde i prema Šiptarima, a verovatno i prema nekim Makedoncima. Međutim, najveći deo kolonista na Kosovu i Metohiji i u Makedoniji bili su seljaci iz Srbije i Crne Gore koji su napuštali svoja brda i krševe i išli, gladni zemlje, tražeći bolje uslove života, tražeći bolju zemlju. Nemojte da mislite nijednog trenutka da mi hoćemo da branimo žandarme i finanse koji su pljačkajući sirotinju kupovali i otilažili zemlju. Protiv njih smo se mi i te kako borili. Mi za njima i ne žalimo. Ali smatramo da nije ni bratski ni pošteno izgoniti iz domova one koji su do zemlje došli prodajom svoje očevine ili su je kupili svojom zaradom. Ovo pitanje u Makedoniji mogu objektivno raspravljati, oprostite što to i ovde podvlačim, samo komunisti. Drugi imaju izvesne račune, protiv kojih mi moramo najodlučnije da ustanemo i da tražimo da se oni potpuno isključe. Mi ovim zakonom, ako nećemo popraviti stare greške, ako nećemo postaviti nov pravedan odnos prema tim ljudima, prema toj sirotinji, bolje i da ga ne donosimo.

Pretsednik: Ima reč Moša Pijade.

Moša Pijade: Nisam mislio da u ovoj diskusiji učestvujem ali su me predgovornici potstakli. Pošto smo o ovome zakonu iscrpno diskutovali u Zakonodavnom odboru, biću kratak.

Na pitanje kolonista u Makedoniji ja sam oduvek gledao politički. Gledao sam to tako, jer sam u kolonizaciji Makedonije video želju raznih režima između dva rata da stanovništvo Makedonije infiltriraju »dobrim i sigurnim Srbima«. Ta kolonizacija bila je socijalna nepravda, jer se kolonisti nisu dovodili na tursku zemlju ili na slobodno zemljište nego je zemlja oduzimana i makedonskom seljaku pa dodeljivana kolonistima iz Srbije i Crne Gore. I sasvim je razumljivo što makedonski seljak nije mogao na koloniste da gleda kao na braću i prijatelje. Ali u te račune sirotinja iz Like i Crne Gore nije mogla da ulazi. Ona je išla tamo gde joj je davana zemlja ne pitajući čija je. Međutim, takvom kolonizatorskom politikom bili su povređeni ne samo politički interesi već i vlasnička prava makedonskih seljaka. Naša nova država, čija je politika sušta protivnost raznim političkim računima starih jugoslovenskih režima, priznala je makedonskom narodu njegovu individualnost i mi smo dužni da ispravimo jednu socijalnu nepravdu koja je ranije učinjena tamošnjem siromašnom seljaku. Istina je da nijedan ni drugi, ni makedonski seljak, kome je zemlja oduzeta, n' kolonista iz Srbije, Like i Crne Gore nisu mogli onda da uvide svu pokvarenost i podmuklost namera tadašnjih režima kojima su oni inspirisali svoju politiku kolonizacije.

Ovim zakonom mi treba da ispravimo greške. Trebalo ga je i ranije doneti. A za to su uglavnom krivi drugovi iz Makedonije, jer da je ovo pitanje odmah regulisano ne bi ni došlo do svega onoga što se tamo u toku ovih šest meseci događalo, niti bi se razvijala ona animoznost o kojoj se ovde dosta govorilo.

Mi moramo da objasnimo i srpskom i makedonskom narodu zašto je potrebno ovo pitanje ovako rešiti. Naši narodi će to, uveren sam, pravilno oceniti, jer su naše namere jasne i poštene: mi želimo da ispravimo nepravde. Zato mislim da je pogrešno pretpostavljati da će se ovo shvatiti kao neka naša slabost. Ja sam, naprotiv, uveren da ovakvo rešenje ovog osetljivog pitanja pokazuje ne samo punu snagu našeg današnjeg poretka već i pravilnost rešavanja nacionalnog pitanja: popravljajući nepravdu koja je ranije učinjena prema Makedoncima, a u isto vreme obeštećavajući ispravne koloniste, siromašne seljake, priznavanjem prava na zemlju na drugoj strani, mi činimo, uveren sam, dobro delo.

Ja molim da se zakon primi.

Pretsednik: Pošto se niko ne javlja za riječ, zaključujem diskusiju u načelu. Prima li se prijedlog zakona u načelu? (Prima). Ima li ko protiv? (Nema).

Prelazimo na diskusiju u pojedinostima. Molim druga sekretara da čita naslov i član po član teksta zakonskog prijedloga.

Sekretar Mile Peruničić čita naslov i član 1 zakonskog predloga. (Videti na str. 546).

Pretsednik: Čuli ste naslov i član 1. Ima li primjedaba ili prijedloga za izmjene i dopune? (Nema). Stavljam član 1 na glasanje. Prima li se? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Prelazimo na član 2.

(Potom je Predsedništvo AVNOJ-a, glasajući posebno o svakom članu, jednoglasno i bez diskusije, usvojilo od čl. 2 do zaključno čl. 6 predloga zakona u redakciji Zakonodavnog odbora.)

Pretsednik: Prelazimo na član 7.

Sekretar Mile Peruničić čita član 7 po predlogu Zakonodavnog odbora.

Pretsednik: Čuli ste čl. 7. Ima li kakvih prijedloga za izmjenu i dopunu? Imade riječ Ministar kolonizacije drug Šreten Vukosavljević.

Ministar kolonizacije Šreten Vukosavljević: Imam da predložim amandman koji se odnosi na unošenje jednog novog člana u ovaj zakonski projekat. Ispred ovoga člana, koji govori o izvršenju zakona, treba predvideti odredbu o tome da li ćemo naplaćivati takse za radnje koje organi vlasti i organi državne uprave vrše na osnovu ovog zakona ili ne. Ja mislim da sve radnje u vezi sa sprovođenjem ovog zakona treba osloboditi svih taksa. To je, čini mi se, i pravo. Zato bih predložio i molio da prihvatite amandman za nov član 7 ovog zakona koji treba da glasi (*čita*):

Član 7

Svi podnesci i radnje koje su u vezi sa izvršenjem ovog zakona, oslobođeni su plaćanja takse.

To bi bio novi član 7, naravno, ako ga prihvatite, tako da bi član 7 zakonskog predloga kakav je izišao iz Zakonodavnog odbora postao član 8, a član 8 član 9.

Pretsednik: Molim pretsjednika Zakonodavnog odbora da se izjasni o ovom prijedlogu.

Izvestilac Moša Pijade: U ime Zakonodavnog odbora primam predlog druga Vukosavljevića.

Pretsednik: Pošto je Zakonodavni odbor primio ovaj prijedlog ministra druga Vukosavljevića, stavljam prvo na glasanje amandman za novi član 7 koji je pročitao predlagač. Prima li se? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Prelazimo na novi član 8, koji je u prijedlogu Zakonodavnog odbora bio čl. 7. Pošto vam je ovaj član pročitao, stavljam ga

na glasanje. Prima li se? (Prima). Prelazimo na posljednji član, po rednom broju član 9, a koji je iz Zakonodavnog odbora izašao kao čl. 8. Prima li se novi član 9 koji govori o stupanju zakona na snagu? (Prima).

Time smo zakonski prijedlog usvojili i u pojedinostima. Stavljam prijedlog zakona na konačno glasanje. Da li Pretsjedništvo AVNOJ-a prima u cijelosti Prijedlog zakona o reviziji dodjeljivanja zemlje kolonistima i agrarnim interesentima u Makedoniji i Kosovsko-metohiskoj Oblasti? (Prima). Ima li ko *protiv*? (Nema). Objavljujem da je citirani zakonski prijedlog jednoglasno usvojen u Pretsjedništvu AVNOJ-a.

Pošto je ovime dnevni red današnje sjednice iscrpen, to molim za dopuštenje da sjednicu zaključim. (*Glasovi: Slažemo se.*) Iduća sjednica biće zakazana pismenim putem.

(Sednica je zaključena u 13 časova).

Двадесетчетврта седница

(7 августа 1945)

Почетак у 14 часова.

Претседавао Претседник АВНОЈ-а др **Иван Рибар**.

Присутни: Моша Пијаде, Антун Аугустинчић, Јосип Рус, Марко Вујачић;

Миле Перуничкић;

Александар Ранковић, Андрија Хебранг, Анте Вркљан, Бане Андрејев, др Благоје Нешковић, Влада Зечевић, Владислав Рибникар, Ђуро Пуцар, Едвард Кардељ, Емануел Чучков, др Златан Сремец, Јакоб Авшич, Јосип Јерас, Лазар Колишевски, Методија Андонов-Ченто, Милован Ђилас, Момчило Марковић, Никола Петровић, др Павле Грегорић, Петар Стамболић, др Раде Прибићевић, Родољуб Чолаковић, Спасенија Бабовић, Сретен Вукосављевић, Сретен Жујовић, Тоне Фајфер, Франц Лескошек, Фране Фрол, Фрањо Гажи. (Пуномоћјима заступљено 28 чланова).

Претседник: Отварам XXIV сједницу Претсједништва АВНОЈ-а. Записник данашње сједнице водиће секретар друг Миле Перуничкић. За ову сједницу предлажем слиједећи дневни ред:

1) извјештај Претсједништва о свом раду између Другог и Трећег засједања Антифашистичког вијећа народног ослобођења Југославије који треба поднети на Трећем засједању АВНОЈ-а које је сазвао указом Претсједништва.

2) Извјештај и приједлог Министра за Конституанту о проширењу АВНОЈ-а.

Прима ли се предложени дневни ред? (Прима). Има ли ко каквих примједба или приједлога за измјену и допуну дневног реда? (Нема).

Онда прелазимо на прву точку дневног реда, па молим извјестиоца друга Потпретседника АВНОЈ-а Мошу Пијаде да прочита приједлог извјештаја који је Претсједништво припремило о своме раду између Другог и Трећег засједања АВНОЈ-а.

Известилац Моша Пијаде чита извештај Претседништва АВНОЈ-а о раду између Другог и Трећег заседања АВНОЈ-а који ће се поднети АВНОЈ-у на Трећем заседању у Београду. (Овај извештај је у целости објављен у стенографским белешкама Трећег заседања Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије и заседања Привремене народне скупштине — од 7 до 26 августа 1945 године, на страни 18—40.)

Претседник: Чули сте извештај који је Претседништво припремило. Да ли има каквих примједба? (Нема). Онда питам да ли се прима прочитани извештај? (Прима). Објављујем да је извештај примљен без измјена и допуна.

Прелазимо на другу тачку дневног реда, на приједлог Министра за Конституанту о проширењу АВНОЈ-а. Молим извјестиоца друга Мошу Пијаде да саопшти поменути приједлог.

Известилац Моша Пијаде (чита):

ДЕМОКРАТСКА ФЕДЕРАТИВНА ЈУГОСЛАВИЈА
МИНИСТАРСТВО ЗА КОНСТИТУАНТУ

Бр. 516

6 августа 1945 године

Београд

ПРЕТСЕДНИШТВУ АНТИФАШИСТИЧКОГ ВЕЋА НАРОДНОГ
ОСЛОБОЂЕЊА ЈУГОСЛАВИЈЕ

Београд

Министарски савет, на својој седници од 4 о. м., расправљао је питање проширења АВНОЈ-а у духу споразума Тито—Шубашић па вам на основу усвојеног закључка достављамо следећи предлог:

Решавајући ово питање Министарски савет стао је на гледиште да треба до крајњих граница могућности изићи у сусрет савету који је дала конференција савезничких руководиоца у Јалти. Међутим, пошто је Народна скупштина која је произишла из избора од децембра месеца 1938 године била изабрана под врло недемократским околностима а њени посланици за време окупације у већини се држали издајнички, то је мали број ових посланика могао доћи у обзир за проширење АВНОЈ-а а у смислу препорука саветовања на Јалти. Због тога је Министарски савет донео закључак да, осим извесног броја посланика који су изабрани 1938 године, предложи проширени АВНОЈ и посланике из постојећих политичких партија и група и изванредан број појединаца, истакнутих јавних, политичких и научних радника. На основу овога Министарски савет предлаже да се за народне посланике АВНОЈ-а позову:

1) Посланици изабрани на изборима у децембру 1938 године:

Србија:

Риста Аранђеловић, кандидат ЈРЗ, Лесковац,
Стаменко Стошић, кандидат УО, радикал, Београд,
др Милорад Влајковић, кандидат УО, демократ, Београд,
Миливоје Илић, кандидат УО, земљорадник, Ужице,
др Божидар Спасовић, кандидат ЈРЗ, Ивањица,
Радован Јевтић, кандидат ЈРЗ, Београд,
Светолик Станковић, кандидат ЈРЗ, Чачак,

Хрватска:

Антун Бабић, кандидат ХСС, Осиек,
Војковић Томо, кандидат ХСС, Бјеловар,
Андрија Папа, кандидат ХСС, Загреб,
др Иван Шубашић, кандидат ХСС, Београд,
Нико Ђипико, кандидат ЈРЗ, Каштела — Сплит,
Иван Сигурњак, кандидат ХСС, Доњи Косињ — Лика,
др Симеон Крунић, кандидат ЈРЗ, Београд,
Франьо Борић, кандидат ХСС, Цриквеница,
др Карло Жуњевић, кандидат ХСС, Загреб,
Грга Хећимовић, кандидат ХСС, Огулин,
Павлић Андрија, кандидат ХСС, Речица — Карловац,
Срдовић Никола, кандидат ХСС, Дуго Село,
Милетић Дане, кандидат ЈРЗ, Београд,
др Винко Микуличић, кандидат ЈРЗ, Сушак,
Тома Јанчиковић, кандидат ХСС, Загреб,

Словенија:

Франц Сној, кандидат ЈРЗ, Љубљана,
Јурај Коце, кандидат ЈРЗ, Београд,
Штрцин Иван, кандидат ЈРЗ, Камник,

Босна:

др Бранко Чубриловић, кандидат УО, земљорадник, Београд,
др Јурај Шутеј, кандидат ХСС, Београд,
Душан Милошевић, кандидат ЈРЗ, Београд,

Црна Гора:

Трипко Жугић, адвокат, кандидат УО, демократ, Београд,

Македонија:

Димитрије Беширов, кандидат ЈРЗ, Ђевђелија,
Данило Ђуровић, кандидат ЈРЗ, Слатина,

Сима Андонов, кандидат ЈРЗ, Пехчево,
Михаило Костев, кандидат ЈРЗ, Свети Никола,
Дионисије Продановић, кандидат ЈРЗ, Дојране,

Војводина:

др Ђуро Станковић, кандидат ЈРЗ, Београд,
Вуковић Јосип-Ђидо, кандидат ХСС, Загреб,

II) По споразуму са политичким странкама и групама:

Милан Грол, потпретседник Владе из Београда,
Савко Дуканац, адвокат из Београда,
Радмило Стојиљковић, индустријалац из Београда,
Никола Ђоновић, адвокат из Београда,
Драгутин Ранковић, адвокат из Пожаревца — Београд,
Милатин Јаковљевић, земљорадник из Трнавe,
Димитрије Чичевић, бив. нар. посланик из Прилепа, Чачак,
Илија Стојановић, адвокат из Зајечара, Београд,
Петроније Поповић, земљорадник из Доњег Душника, Ниш,
др Драгић Јоксимовић, адвокат из Београда,
Љубомир Трандафиловић, адвокат из Београда,
Јован Јовановић, учитељ из Крагујевца,
Јован Боровић, адвокат из Ужица,

Косан Павловић-Брђански, земљорадник из Степојевца, Срез по-
савски, Округ београдски,

др Милош Московљевић, министар из Београда,
Мита Станисављевић, апотекар из Пожаревца,
Јефта Павић,
Милан С. Поповић, управник Пром. друштва „Село“, Београд,
Добросав Томашевић, земљорадник из Рајковића, Срез колубар-
ски, Округ ваљевски,

Радмило Митровић, инжењер агрономије, Београд,
Коста Костић, инжењер агрономије, Београд,
Мато Русковић, шеф Отсека Народне банке, Београд,
Спасоје Димитријевић, земљорадник из Градца, Крагујевац,
Часлав Спасић, управитељ школе из Београда,
Милојко Ђирић, земљорадник из Црног Кала, Крагујевац,

Дане Шкарица, Шибеник,
Богомир Брајковић, Тузла,
Анте Марвиновић, Сарајево,
Јерко Златарић, Батина,
Мартин Сучић, Дрнићи,
Божа Барбарић,

Јоза Миливојевић, Осијек,
Иван Рехоровић,
Имро Филаковић,
Павао Ђоцрнић, диплом. правник из Загреба,
инж. Фрањо Гажи, агроном и публициста, сада на раду у Дирекцији спољне трговине,

Иван Бандић, пензионер из Земуна,
Иван Штефанац, студент из Загреба,

Сава Косановић, министар информација, члан ЗАВНОХ-а, Београд,
др Хинко Кризман, бив. министар, члан ЗАВНОХ-а, Вараждин,
др Никола Цвјетојевић, лекар, бив. народни посланик, Бос. Нови,
др Дуда Бошковић, бивши народни посланик, Панчево,
Симо Ерор, ратар, члан ЗАВНОХ-а, Двор на Уни,
поп Рајко Кокановић, бивши народни посланик, Подрав. Слатина,
Милош Дивић, бивши народни посланик, Окучани,
др Станко Хајдуковић, Осијек,
Јурај Гашпарац, публициста, Загреб,
проф. Милан Радека, свештеник, Карловац,
др Александар Жижа, Нови Сад,

Јаша М. Продановић, Министар за Србију,
Алекса Томић, Министар грађевина Србије,
Влада Симић, адвокат,
Драгољуб Илић, адвокат,
др Виктор Новак, професор Универзитета,
Витомир Јефтић, адвокат, претседник ОНО у Крагујевцу,
Радмила Манојловић, члан ИНО, Шабац,
Миладин Урошевић, трговац, члан ЈНОФ-а Србије, Крушевац,
Душан Поповић, адвокат из Јагодине,
Живојин Јовић, економ, Смед. Паланка,
Младен Трифуновић, економ из Крчевца,

др Драгољуб Јовановић, народни посланик Србије, члан Извршног одбора ЈНОФ-а Србије,

Радомир Тодоровић, земљ. из Дивостина, народни посланик Србије,
члан ИО ЈНОФ-а Србије,

Нинко Петровић, први заменик Јавног тужиоца Југославије,
др Светислав Живковић, лекар из Београда,
Драгољуб Продановић, књижевник из Крагујевца,
Живота Ђермановић, министар социјалне политике Србије,
Александар Марковић, земљорадник из Мал. Пожаревца,
Слободан Ивановић, народни посланик Србије,

Недељко Дивац.

У овом броју није попуњено још 6 места.

III) Као појединци:

др Драго Марушић, министар пошта,
др Стеван Јаковљевић, ректор Универзитета из Београда,
Владимир Туцовић, дуковник у пензији из Београда,
Милош Царевић, адвокат из Београда,
др Александар Белић, прет. Српске Академије наука из Београда,
Ђуро Салај, прет. Гл. одбора Јединствених синдиката Југославије,
Лазар Стефановић, потпретседник Гл. Одбора Јед. Синд. Југосл.,
Душан Васиљевић, бивши сенатор из Сарајева,
др Заим Шарап, адвокат из Сарајева,
Божин Симић, пуковник у пензији,
Станоје Симић, посланик на страни,
Триша Кацлеровић, публициста из Београда,
др Васо Чубриловић, проф. Универзитета из Београда,
Молим да се овај предлог изнесе на дневни ред прве седнице

Претседништва АВНОЈ-а.

С. Ф. — С. Н.

Министар за Конституанту,
Едвард Кардељ, с. р.

Претседник: Саслушали сте приједлог за проширење АВНОЈ-а. Отварам дискусију. Ријеч имаде друг Родољуб Чолаковић.

Родољуб Чолаковић: У смислу препорука са Јалте и у духу споразума Тито—Шубашић наше највише претставничко тијело, створено у Народној револуцији, тијело које је истински претставник наших народа и носилац суверенитета наше нове државе, стваране у огњу Ослободилачке борбе, треба проширити, али при томе морамо строго водити рачуна да ли сви чланови парламента из 1938 године — бираног у доба најцрње фашистичке владавине Милана Стојадиновића — које обухвата овај приједлог треба заиста да уђу у АВНОЈ, тј. да ли они у смислу споразума испуњавају све услове за кандидовање у проширени АВНОЈ. Ја вјерујем да је ово важно политичко питање довољно продискутовано и мислим да ми овдје можемо, уколико сматрамо за потребно дати и сугестије или чак и конкретне приједлоге за извјесне измене. Ја сам иначе у начелу за овај предлог.

Министар за Конституанту Едвард Кардељ: Ми смо ово питање свестрано разматрали. Конзултовали смо се и са политичким странкама и групама које су после тога доставиле Одбору за проширење АВНОЈ-а имена својих кандидата за проширени АВНОЈ. Тако је у име Демократске странке предлог поднео господин Грол. Демократи су предложили укупно 13 кандидата за посланике проширеног АВНОЈ-а, Главни одбор Савеза земљорадника (Земљорадничка странка) поред свог

претседника Косана Павловића-Брђанског још 11 чланова. Извршни одбор Хрватске републиканске сељачке странке (Радићевци) предложио је 9 чланова, а др Шубашић од чланова ХСС 4 кандидата, укупно 13. Постигнут је споразум да Извршни одбор предложи 9, а др Шубашић 4 кандидата и то: Попрнића, инж. Гаџија, Бандића и Штефанца. Тако ХСС и Демократска странка имају по 13 посланика поред оних који улазе као посланици старог парламента. Хоћу да вас обавестим да је др Шубашић нарочито инсистирао да од посланика бираних 1938 године са територије Хрватске уђу у проширени АВНОЈ: Тома Јанчиковић, др Карло Жуљевић, Грга Хећимовић, Иван Сигурњак и Андрија Папа, што смо ми, после претходних проверавања, прихватили. У име Самосталне демократске странке Сава Косановић је, поред себе, предложио још 10 кандидата, јер смо у преговорима тај број утврдили за Самосталну демократску странку и за Републиканску странку. Југословенска демократска републиканска странка, поред свога претседника Јаше Продановића, предложила је укупно, као и СДС, 11 кандидата. Извршни одбор Народне сељачке странке укупно са Драгољубом Јовановићем 8 чланова. Као претставник Социјалдемократске странке предложен је проф. Недељко Дивац.

Ми смо позвали и Радикалну странку да предложи своје претставнике за проширени АВНОЈ, али до данас нисмо добили листу. Извесни њени људи улазе у АВНОЈ као посланици бивше Народне скупштине. То је случај, као што сам већ напоменуо, и са осталим странкама и групама, јер и њихових људи има у ономе броју посланика који улазе у проширени АВНОЈ из Народне скупштине биране децембра 1938 год.

Цео овај елаборат Одбор за проширење АВНОЈ-а доставио је Министарском савету.

Министарски савет сматрао је да поред претставника појединих политичких странака и група у проширени АВНОЈ треба да уђу и извесни истакнути јавни, културни и политички радници. Министарски савет донео је закључак који је и Одбор за проширење АВНОЈ-а прихватио, да као такве предложи 13 кандидата и то: др Драгу Марушића, Министра пошта, др Стевана Јаковљевића, ректора Универзитета из Београда, Владимира Туцовића, пуковника у пензији из Београда, Милоша Царевића, Министра правосуђа Србије и бив. адвоката из Београда, др Александра Ђелића, Претседника Српске академије наука, Ђуру Салаја, Претседника Главног одбора Јединствених синдиката радника и намештеника Југославије и Лазара Стефановића, потпретседника Главног одбора Синдиката Југославије, Душана Васиљевића, бившег сенатора из Сарајева, др Заима Шарца, потпретседника Владе и адвоката из Сарајева, Божина Симића, пуковника у пензији из Београда, Станоја Симића, амбасадора у Америци, Тришу Кацлеровића, публицисту из Београда, и др. Васу Чубриловића, професора Универзитета из Београда.

Као што видите, у погледу учешћа постојећих политичких странака и група у проширеном АВНОЈ-у постигнут је споразум. Остало је отворено још само питање претставника Радикалне странке што је овим предлогом и предвиђено, јер сва места нису попуњена.

Пошто овиме извршујемо обавезу и према савезницима и у потпуности споразум Тито—Шубашић, ја вас молим да овај предлог примите.

Претседник: Имаде ријеч друг Фрањо Гажи.

Фрањо Гажи: У групи посланика из Хрватске који су бирани на изборима 1938 године предложен је и Тома Јанчковић, бивши народни посланик ХСС. Али, ми смо против тога да се он позове у АВНОЈ, јер се он својим радом и ставом за вријеме Народноослободилачке борбе компромитовао. Он је тијесно сарађивао са Мачеком и осталом колаборантском компанијом.

Анте Вркљан: И ја се придружујем мишљењу друга Гажиа и сматрам да ми из политичких разлога, из разлога који су баш узимани у обзир при састављању приједлога за проширење АВНОЈ-а, тј. да се АВНОЈ прошири оним бившим народним посланицима који се нису компромитовали у току Народноослободилачке борбе. Међутим, Тома Јанчковић, мислим, нема услова за то и народ у Хрватској његов улазак у АВНОЈ неће одобрити. Зато и ја предлажем да га из списка изоставимо.

Влада Зечевић: Пошто је Тома Јанчковић у предратном парламенту био посланик ХСС сматрам да је предлог другова Гажиа и Вркљана, као пуноважних претставника ХРСС оправдан и да га треба прихватити. Ако се тај предлог прихвати ја бих на место Јанчковића из старе Народне скупштине предложио др Ђорђа Раденковића који је био у заробљеништву и тамо се за све време веома позитивно држао, који је иначе и популаран у свом крају, у Жупи. Њега је препоручио и Антифашистички одбор заробљеника.

Министар за Конституанту Едвард Кардељ: Ја примам предлог да се Тома Јанчковић изостави из листе, али претпостављам да ће о овоме правити питање др Шубашић, који је нарочито инсистирао на томе да у проширени АВНОЈ уђе Тома Јанчковић. Зато ја мислим да се питање др Ђорђа Раденковића, кога предлаже друг Зечевић, коначно реши у Мандатном одбору.

Претседник: Жели ли још ко да говори? (Нико се не јавља). Прима ли се приједлог Министра за Конституанту за проширење АВНОЈ-а са измјеном да се на место Томе Јанчковића у списак бивших народних посланика уведе др Ђорђе Раденковић с тим да се његов случај коначно ријешу у Мандатном одбору АВНОЈ-а. (Прима).

Има ли још ко каквих приједлога и питања? (*Марко Вујачић*: Молим за ријеч). Имаде ријеч друг Марко Вујачић.

Марко Вујачић: Ја питам зашто у списак вијећника нису уведени другови Арсо Јовановић, Пеко Дапчевић, Крсто Попивоца и Радован Зоговић који су као вијећници били и на Првом и на Другом засједању АВНОЈ-а. Молим да се ова грешка исправи.

Претседник: Молим друга секретара Перуничича да да објашњење.

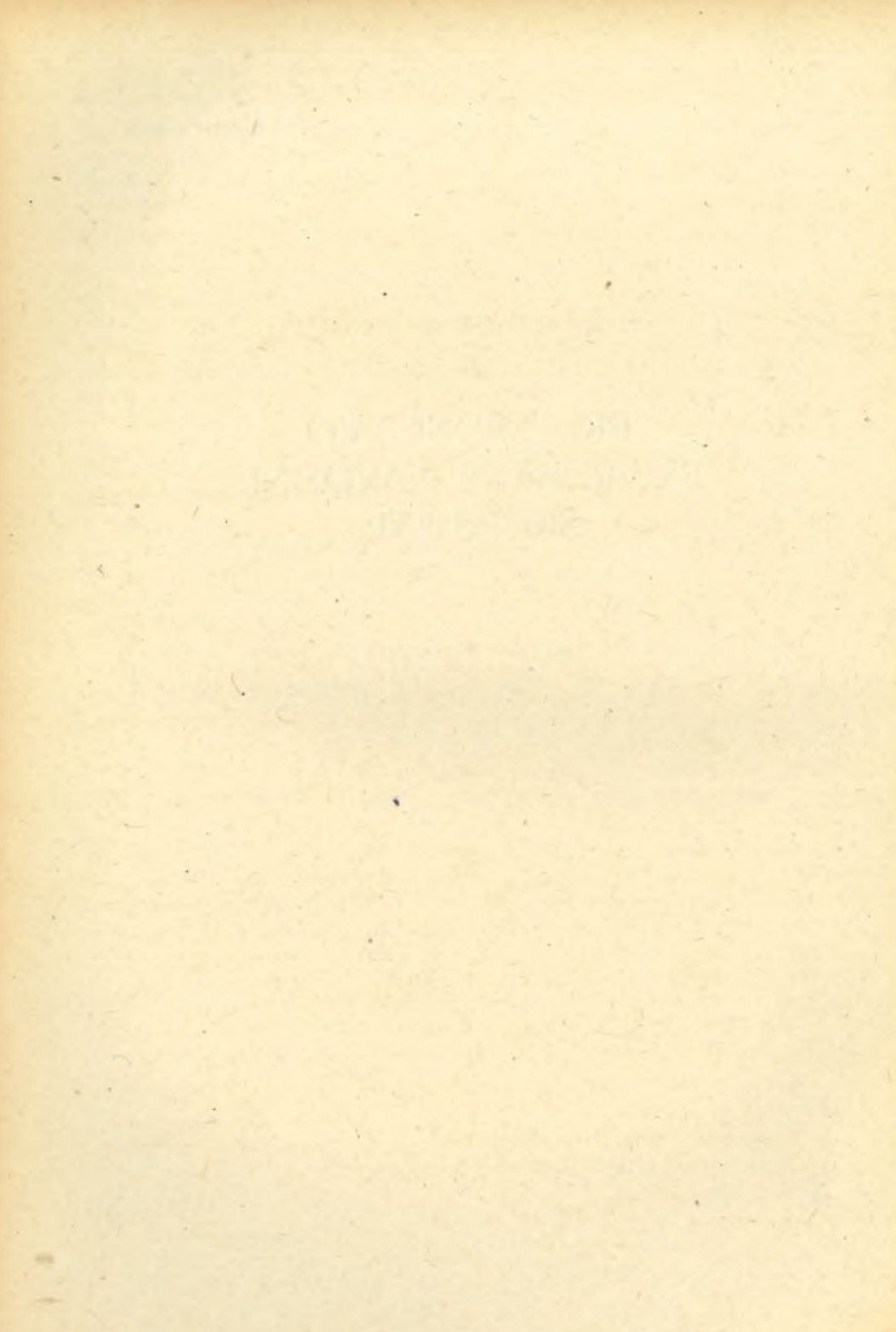
Секретар Миле Перуничич: Другови Арсо Јовановић, Пеко Дапчевић, Крсто Попивоца и Радован Зоговић и данас су чланови АВНОЈ-а. Њихов се мандат није уопште гасио и они се сматрају члановима АВНОЈ-а, јер су то били и на Првом и на Другом заседању. До ове омашке дошло је на тај начин што су ових дана преписивани спискови већника који су раније рађени по федералним јединицама, покрајинама и областима у један списак по азбучном реду и том приликом учињене су извесне грешке, испуштена су нека имена, али је то приликом ревизије спискова и контролом утврђено и већ све исправљено. Молим да се ово објашњење прихвати.

Претседник: Прима ли се објашњење друга Перуничича поводом питања друга Вујачића? (*Прима*). Да ли је друг Вујачић задовољан одговором? (*Марко Вујачић*: Јесам). Према томе, констатирам да се поменути друговима мандат уопште није гасио и да су они били и остали чланови АВНОЈ-а.

Пошто је дневни ред исцрпен, закључујем данашњу сједницу.

(Седница је закључена у 13 часова).

PRETSEDNIŠTVO
PRIVREMENE NARODNE
SKUPŠTINE

Dvadesetpeti sednica

(13 avgusta 1945)

Početak u 10,15 časova.

Pretsedavao predsednik dr **Ivan Ribar**.

Prisutni: Moša Pijade, Filip Lakuš, Josip Rus, Dimitar Vlahov, Avdo Humo, Marko Vujačić;

Mile Peruničić, Omer Gluhić;

Andrija Hebrang, Ante Vrkljan, Bane Andrejev, dr Blagoje Nešković, Blažo Jovanović, Blaža Marković, dr Vaso Butozan, Boris Kidrič, Veljko Zeković, Venko Markovski, Vlada Zečević, Vladislav Ribnikar, dr Vojislav Kecmanović, dr Dragoljub Jovanović, Dušan Ivović, Đuro Pucar, Emanuel Čučkov, dr Zlatan Sremec, dr Ivan Šubašić, dr Jakov Grgurić, Jaša Prodanović, Jovan Veselinov, Jovan Četković, Josip Vidmar, Josip Jeras, dr Jože Vilfan, Lazar Koliševski, Lazar Sokolov, Metodija Andonov-Čento, Milan Groš, Miha Marinko, Milovan Đilas, dr Miloš Moskovljević, Miloš Rašović, Nikola Petrović, dr Pavle Gregorić, Sava Kosanović, Sreten Žujović, Todor Vujasinović, Tripko Žugić.

Pretsednik: Otvaram XXV sjednicu Pretsjedništva Privremene narodne skupštine Demokratske federativne Jugoslavije. Redni broj sjednica našeg Pretsjedništva, iako je AVNOJ pretvoren u Privremenu narodnu skupštinu, i dalje ćemo obilježavati kao dosada, tj. nastaviti ćemo redni broj, jer je i rad kontinuelan. Tako smo postupili i sa sjednicama plenuma Narodne skupštine. Mislim da to možemo učiniti, pa vas pitam da li ste suglasni da ova sjednica bude XXV, a ne I? (Prima se). Zapisnik današnje XXV sjednice vodiće sekretar drug Mile Peruničić. Molim druga sekretara da izvoli pročitati zapisnik prošle sjednice.

Sekretar Mile Peruničić čita zapisnik sednice Pretsjedništva AVNOJ-a od 7 avgusta.

Pretsednik: Ima li primjedaba na pročitani zapisnik? (Nema). Objavljujem da je zapisnik primljen i ovjeren.

Pošto je današnja sjednica zakazana sa dnevnim redom: rješavanje po molbama na smrt osuđenih: Vojislava Lukačevića, Dragutina Keserovića, Vojina Vojinovića, Branka Gašparevića, Antona Švarca, Momira Petrovića i Jovana Grkovića, otvaram diskusiju po ovom pitanju pošto su osuđeni tražili pomilovanje.

(U diskusiji o ovom pitanju govorili su dr Ivan Šubašić, Milan Grol, dr Pavle Gregorić, Milovan Đilas, Emanuel Čučkov, Jaša Prodanović, Sreten Žujović, Josip Jeras, Jovan Četković, dr Vojislav Kecmanović, Todor Vujasinović, dr Miloš Moskovljević, Sava Kosanović, dr Dragoljub Jovanović, Blažo Jovanović, Tripko Žugić i Moša Pijade, ali stenogrami govora nisu zasučavni.)

Pretsednik: Pošto se više niko ne javlja za riječ, objavljujem da je diskusija završena i da ćemo pristupiti glasanju. Izvršićemo prozivku i oni članovi koji stoje na gladištu da molbe za pomilovanje treba odbiti glasaće za, a oni koji su protiv toga glasaće *protiv*. Molim druga sekretara da izvrši prozivku.

Sekretar Mile Peruničić proziva članove Predsedništva.

(Posle glasanja)

Pretsednik: Objavljujem da je od prisutnih 47 članova Predsedništva Privremene narodne skupštine 43 glasalo da se moliocima odbiju molbe za pomilovanje, a da su se gospoda dr Ivan Šubašić, Jaša Prodanović, Milan Grol i Tripko Žugić uzdržali od glasanja. Prema tome, Predsjedništvo Privremene narodne skupštine odbilo je molbe za pomilovanje osuđenih na smrt Vojislava Lukačevića, Dragutina Keserovića, Vojina Vojinovića, Branka Gašparevića, Antuna Švarca, Momira Petrovića i Jovana Grkovića.

Pošto je ovime dnevni red iscrpen, s vašim dopuštenjem zaključujem ovu sjednicu s tim da dnevni red iduće sjednice, ako ste saglasni, bude:

1) rješavanja po molbama na smrt osuđenih Stevana Nola, Ivana Miljevića, Miloša Spasenića, Rada Muca, Avgusta Pajdaša, Franc Vagnera, Karla Goloba, Artura Jamnika, Franca Avesta, Ernesta Dvornika i Sentona Negra;

2) pitanja i prijedlozi.

Prima li se predloženi dnevni red? (Prima). Objavljujem da je ova sjednica zaključena.

(Sednica je zaključena u 12,10 časova).

Двадесетшеста седница

(31 августа 1945)

Почетак у 10,05 часова.

Претседавао Претседник др **Иван Рибар**.

Претседник: Отварам XXVI редовну сједницу Претсједништа Привремене народне скупштине Демократске федеративне Југославије. Констатирам да имамо довољан број чланова за рад и рјешавање.

Записник данашње сједнице водиће секретар Омер Глухић. Записник прошле сједнице ми смо овјерили на завршетку посљедње сједнице III засједања Привремене народне скупштине.

Имам да учиним слиједећа саопштења:

Претсједник Министарског савјета и Министар народне одбране Маршал Југославије Јосип Броз Тито поставио је приједлог о raspивању избора за Уставотворну скупштину.

Молим секретара да изволи прочитати тај приједлог.

Секретар Миле Перуничич (чита):

ПРЕТСЈЕДНИШТВО МИНИСТАРСКОГ САВЕТА

ДЕМОКРАТСКЕ ФЕДЕРАТИВНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Стр. Пов. Бр. 405—1945 године

Београд

ПРЕТСЈЕДНИШТВУ ПРИВРЕМЕНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
ДЕМОКРАТСКЕ ФЕДЕРАТИВНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Београд

Привремена Народна скупштина Демократске федеративне Југославије је на свом Трећем засједању добијела три закона, који садрже све потребне законске и правне услове за обављање избора за Уста-

вотворну Скупштину. Закон о бирачким списковима утврђује основ нашег бирачког права и образује ново демократско изборно тијело наших народа. Рад на састављању бирачких спискова се спроводи у цијелој држави и прве ће бирачке спискове народни одбори завршити 1 септембра ове године. Друга два закона, Закон о Уставотворној скупштини и Закон о избору народних посланика за Уставотворну скупштину су одредили неопходну организацију народног претставништва, које ће донијети Устав, и утврдити начела и поступак за вршење избора народних посланика за оба дома Уставотворне скупштине.

С обзиром на развој нашег унутрашњег политичког живота, који тражи доношење суверених одлука о коначној форми и организацији наше државне заједнице а у складу са нашим споразумима, закљученим у току 1944 године, и препорукама наших великих савезника, донетим на Кримској конференцији, Уставотворна скупштина треба да се састане крајем ове године. Да би се Уставотворна скупштина могла сазвати у овом року, потребно је приступити расписивању избора. Имајући у виду климатске услове у нашој земљи, гдје би снијег и невријеме за вријеме зиме могли да сметају слободно обављање изборних радњи, као и слободно кретање кандидата и бирача, крајњи рок за одржавања избора не би смио да пређе почетак мјесеца новембра. Међутим, Закон о избору народних посланика за Уставотворну скупштину одређује у свом чл. 2, ст. 3 да се Указ о расписивању избора има донијети „најмање два мјесеца прије дана одређеног за изборе“.

На основу свега тога а да би се Уставотворна скупштина морала састати крајем ове године и да би се избори могли правилно и несметано обавити, а у смислу чл. 2 Закона о избору народних посланика за Уставотворну скупштину, подносим Претсједништву Привремене народне скупштине приједлог, да се избори за народне посланике у Уставотворну скупштину (Савезну скупштину и Скупштину народа) распишу за недјељу 11 новембра 1945 године. Указ који на основу чл. 2 ст. 2 Закона о избору народних посланика за Уставотворну скупштину Претсједништво Привремене народне скупштине доноси на приједлог Претсједништва Министарског савјета Савезне владе треба, према томе, да буде објављен у савезном „Службеном листу“ најдоцније 11 септембра 1945 године као даном обнародовања.

Претсједник Министарског савјета
и Министар народне одбране,
Ј. Б. Тито, с. р.

Претседник: Чули сте приједлог Претсједника Министарског савјета о расписивању избора за Уставотворну скупштину. На основу

овог приједлога, Претсједништво је припремило приједлог указа о распису избора. Молим да се прочита.

Секретар Миле Перуничих (чита):

У К А З

О РАСПИСУ ИЗБОРА ЗА УСТАВОТВОРНУ СКУПШТИНУ (САВЕЗНУ СКУПШТИНУ И СКУПШТИНУ НАРОДА)

На основу чл. 2 Закона о избору народних посланика за Уставотворну скупштину (Савезну скупштину и Скупштину народа), а на предлог Министарског савета Демократске федеративне Југославије, Претседништво Привремене народне скупштине решило је и проглашује:

1) Избори за Уставотворну скупштину (Савезну скупштину и Скупштину народа) одржаће се у недељу 11 новембра 1945 године.

2) Спровођење у живот овог Указа има отпочети 6 септембра ове године, тј. од тога дана се има рачунати десетодневни рок за пријаву Савезне листе према чл. 20 Закона о избору народних посланика за Уставотворну скупштину (Савезну скупштину и Скупштину народа) од 22 августа 1945 године, као и рок од 14 дана за исправке у бирачким списковима према чл. 20 Закона о бирачким списковима од 10 августа 1945 године.

Претседник: Чули сте приједлог указа о распису избора за Конституанту. Жели ли ко да говори? (Не јавља се нико). Онда стављам приједлог на гласање. Прима ли се овај приједлог указа? (Прима). Објављујем да је Указ о распису избора за Уставотворну скупштину једногласно примљен.

Надаље саопштавам одговор који смо дали у име Претсједништва Привремене народне скупштине Претсједништву Народне скупштине Србије Београд. Молим друга секретара да изволи прочитати овај одговор.

Секретар Миле Перуничих (чита):

ПРЕТСЈЕДНИШТВУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ СРБИЈЕ

Београд

Претседништво Привремене народне скупштине Демократске федеративне Југославије саглашава се са предлогом Претседништва Народне скупштине Србије да установи посебно Министарство за аграрну реформу и колонизацију, да изврши поделу Министарства индустрије и рударства на Министарство индустрије и Министарство рударства,

као и да установи звање једног Министра без портфеља, што Вам се се овим ставља до знања.

Смрт фашизму — Слобода народу!

28 августа 1945 године
Београд

Претседништво Привремене народне скупштине
Демократске федеративне Југославије

Секретар
М. Перуничкић, с. р.

Претседник
др И. Рибар, с. р.

Претседник: Прима ли се овај одговор Претседништва Привремене народне скупштине Претседништву народне скупштине Србије? (Прима). Објављујем да је овај одговор примљен.

Исто тако имам да вам саопштим да је народни посланик Јефрем Постовницики упутио приједлог о груписању и колонизацији у Срезу кулском свих Русина који живе у Југославији. Овај приједлог требало би уступити савезном Министру пољопривреде. О овом питању жели да одговори друг Пијаде.

Моша Пијаде: Овај је предлог већ ишао Министру колонизације па је враћен. Народни посланик Јефрем Постовницики предлаже да се сви Русини преселе у Срез кулски где је данас највећа група Русина, око 10.000. Међутим, ова ствар се не тиче пољопривреде. Ово је политичко питање и ја лично мислим, а верујем да то мишљење деле и остали другови, да овом предлогу нема места и да је неизводљив.

Претседник: Ми га, мислим, реда ради морамо некоме упутити.

Миле Перуничкић: Ја предлажем да се овај предлог упути Законодавном одбору, ма да није дат у виду предлога као што је уобичајено.

Претседник: Мишљења сам да се овај приједлог скине с дневног реда и изнесе на једну од наредних сједница Претседништва. Прима ли се овај мој приједлог? (Прима). Објављујем да је примљен приједлог да се питање народног посланика Постовничког стави на дневни ред једне од наредних сједница. Других саопћења нема.

Прелазимо на дневни ред. За дневни ред данашње сједнице предлажем:

1) претрес Приједлога закона о измјени Закона о давању амнестије и помиловања који је поднио друг Јосип Видмар;

2) претрес Приједлога закона о регулирању платног промјета са иноземством.

Прима ли се овај дневни ред? (Прима).

На дневном је реду Приједлог закона о измјени закона о давању амнестије и помиловања који је поднио народни посланик Јосип Видмар. На својој посљедњој сједници Привремена народна скупштина одлучила је да се овај Приједлог закона о измјени Закона о давању амнестије и помиловања упути Законодавном одбору с тиме да се стави на дневни ред сједнице Претсједништва кад га Законодавни одбор проучи. Законодавни одбор је обавијестио Претсједништво да се потпуно слаже са овим приједлогом закона, и пошто је ствар хитна ми смо овај Приједлог закона о измјени Закона о давању амнестије и помиловања ставили на дневни ред данашње сједнице. Молим секретара да изволи прочитати Приједлог закона о измјени закона о давању амнестије и помиловања који је поднио друг Јосип Видмар.

Секретар Миле Перуничих (чита):

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА
О ИЗМЕНИ ЗАКОНА О ДАВАЊУ АМНЕСТИЈЕ И ПОМИЛОВАЊА

Члан 1

Члан 1 Закона о давању амнестије и помиловања од 5 јула 1945 године мења се и гласи:

„Право помиловања и право амнестије по кривицама које се суде по законима Демократске федеративне Југославије или су биле пресуђене по законима Југославије до 6 априла 1941 године, врши уже Претседништво Привремене народне скупштине Демократске Федеративне Југославије“.

У чл. 3, 4 и 6 на место „Антифашистичко веће народног ослобођења Југославије“ ставља се „Привремена народна скупштина Демократске федеративне Југославије.“

Члан 2

Овај Закон ступа на снагу кад се објави у „Службеном листу Демократске федеративне Југославије“.

Претседник: Пошто је друг Видмар на пленуму Привремене народне скупштине дао образложење, предлажем да пређемо на дискусију. Жели ли ко да говори? (Не јавља се нико). Стављам законски приједлог на гласање. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема). Објављујем да је Приједлог закона о измјени Закона о давању амнестије и помиловања једногласно примљен.

Друга точка дневног реда требало би да буде претрес извјештаја Финансиског одбора о Приједлогу закона о регулирању платног промјета са иностранством. Међутим, ја сам примјетио да су неки другови у току сједнице напустили дворану, и чини ми се да ми сада, у овом тренутку, немамо више кворума. Ја ћу наредити прозивку чланова

Претсједништва како би се констатирало да ли имамо кворума. Молим секретара да изврши прозивку.

Секретар Миле Перуничих прозива чланове Претседништва.

(После прозивке)

Претседник: Прозивком је утврђено да је у дворани присутно свега 28 чланова Претсједништва. Према томе, констатирам да нема довољног броја присутних чланова Претсједништва за рјешавање. Стога данашњу сједницу закључујем, а идућу бих, ако сте с тим сагласни, заказао за сутра у 10 часова прије подне са истим дневним редом.

Министар финансија Сртег Жујовић: Молио бих да се закаже друго време, пошто ми имамо за сутра заказану седницу Извршног одбора савезног одбора Народноослободилачког фронта.

Претседник: Министар финансија, чији су законски приједлози на дневном реду, моли да се сједница закаже за прекосутра. Ја, као претсједник, усвајам приједлог Министра финансија и наредну сједницу заказујем за прекосутра, у недељу у 10 сати прије подне са овим дневним редом:

1) претрес извјештаја Финансиског одбора о Приједлогу закона о регулирању платног промјета са иноземством (Девизни закон);

2) претрес извјештаја Финансиског одбора о Приједлогу закона о располагању државним приходима;

3) претрес извјештаја Финансиског одбора о Приједлогу закона о таксама.

Закључујем данашњу сједницу.

(Седница је закључена у 10,30 часова).

Dvadesetsedma sednica

(2 septembra 1945)

Početak u 10,20 časova.

Pretsedavao predsednik dr **Ivan Ribar**.

Pretsednik: Otvaram XXVII sjednicu Pretsjedništva Privremene narodne skupštine. Zapisnik današnje sjednice vodiće sekretar Mile Peruničić. Molim sekretara Omera Gluhića da pročita zapisnik prošle sjednice.

Sekretar Omer Gluhić čita zapisnik sednice šireg Pretsjedništva Privremene narodne skupštine od 31 avgusta 1945 godine.

Pretsednik: Ima li ko kakvu primjedbu na zapisnik? (Nema). Primjedaba nema. Objavljujem da se zapisnik ovjerava.

Prije prelaza na dnevni red, čast mi je saopštiti Pretsjedništvu da je dr Dragić M. Joksimović, narodni poslanik, podnio Pretsjedništvu Privremene narodne skupštine na rješenje Prijedlog zakona o izborima narodnih vlasti.

Ovaj se prijedlog narodnog poslanika dr Joksimovića upućuje Zakonodavnom odboru.

Nadalje, uže Pretsjedništvo podnosi Prijedlog odluke o imenovanju Savezne izborne komisije.

Molim druga sekretara da izvoli pročitati ovaj prijedlog.

Sekretar Mile Peruničić (čita):

Na osnovu čl. 7 i 8 Zakona o izboru narodnih poslanika za Ustavotvornu skupštinu (Saveznu skupštinu i Skupštinu naroda) od 22 avgusta 1945 godine, Pretsjedništvo Privremene narodne skupštine Demokratske federativne Jugoslavije donosi

ODLUKU O IMENOVANJU SAVEZNE IZBORNE KOMISIJE

Član 1

Imenuju se za Saveznu izbornu komisiju:

Za predsednika Jovanović Živko, Predsednik Vrhovnog suda Demokratske federativne Jugoslavije,

za zamenika Švrljuga dr Zvonimir, član Vrhovnog suda Demokratske federativne Jugoslavije.

Za članove:

- 1) Rupnik dr Vladimir, član Vrhovnog suda Slovenije,
- 2) Savić Kirilo, profesor univerziteta,
- 3) Žugić Tripko, narodni poslanik,
- 4) Hadžipanzov Blagoje, pomoćnik Javnog tužioca DFJ,
- 5) Mitrović Stefan, pukovnik JA.

Za zamenike:

- 1) Hudnik Adolf, bivši sudija Apelacionog suda,
- 2) Žanko dr Miloš, pomoćnik Ministra za Hrvatsku,
- 3) Gluhić Omer, sekretar Privremene narodne skupštine DFJ,
- 4) Bogdanov Mino, načelnik Ministarstva trgovine i snabdevanja DFJ,
- 5) Ilić dr Todor, lekar.

Za sekretara:

Soldatić Dalibor, šef oteka Ministarstva za Konstituantu.

Za zamenika:

Prelić dr Milan, pomoćnik Ministra pravosuda Srbije.

Član 2

Ova odluka stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu Demokratske federativne Jugoslavije«.

Pretsednik: Želi li ko da govori o ovom Prijedlogu odluke o imenovanju Savezne izborne komisije. (Niko se ne javlja). Stavljam na glasanje ovaj prijedlog odluke. Prima li se? (Prima). Svi oni koji ne primaju, neka izvole ustati. (Svi sede). Objavljujem da je odluka primljena. Prema tome, imenovani su u Saveznu izbornu komisiju: za pretsjednika Živko Jovanović, za zamjenika dr Zvonimir Švrljuga, za članove: dr Vladimir Rupnik, Kirilo Savić, Tripko Žugić, Blagoje Hadžipanzov, Stefan Mitrović, za zamenike: Adolf Hudnik, dr Miloš Žanko, Omer Gluhić, Mino Bogdanov, dr Todor Ilić. Za sekretara: Dalibor Soldatić, za zamjenika dr Milan Prelić.

Prelazimo na dnevni red.

Na dnevnom redu je kao prva točka: pretres izvještaja Finansijskog odbora o Prijedlogu zakona o reguliranju platnog prometa sa inozemstvom.

Molim izvjestioca druga Branka Zlatarića da izvoli podnijeti svoj izvještaj. (*Glasovi: Izvjestioca nema! Nije ovdje!*) Drugovi, to se ne bi smjelo dogoditi da izvjestilac ne dođe. To će potvrditi i drug Jaša Prodanović. (*Ministar za Srbiju Jaša Prodanović: Tako je!*) Ko će zami-

jeniti izvjestioca Finansiskog odbora Branka Zlatarića? (Kiro Gligorov: Ja.) Izvolite pročitati izvještaj Finansiskog odbora.

Zamenik izvjestioca Kiro Gligorov (čita):

FINANSISKI ODBOR
PRIVREMENE NARODNE SKUPŠTINE DFJ

Br. 11
30 avgusta 1945 god.
Beograd

PRIVREMENOJ NARODNOJ SKUPŠTINI DFJ

Beograd

Finansiski odbor na svojoj sednici od 23 avgusta o. g. razmatrao je Predlog zakona o regulisanju platnog prometa sa inostranstvom i jednoglasno ga usvojio posle diskusije i obrazloženja datih od strane pomoćnika Ministra finansija sa sledećim izmenama i dopunama:

U čl. 4 umesto reči »pravovaljani« dolazi reč »pravosnažni«.

U čl. 9 umesto reči »privrednom kapacitetu« dolaze reči »privrednim mogućnostima«, a umesto reči »federalnih jedinica«, dolaze reči »saveznih zemalja«.

U čl. 11 brišu se reči »ostvarene« i »pristojbe«.

Podnoseći ovaj izveštaj Privremenoj narodnoj skupštini DFJ, Finansiski odbor moli Skupštinu da usvoji Predlog zakona o regulisanju platnog prometa sa inostranstvom, sa izloženim izmenama i dopunama.

Za izvjestioca izabran je narodni poslanik Branko Zlatarić.

Zapisničar

Kiro Gligorov, s. r.

Pretsednik

Finansiskog odbora
Branko Zlatarić, s. r.

Članovi:

Dobrivoje Radosavljević, s. r., Imro Filaković, s. r., Martin Sučić, s. r., Miladin Urošević, s. r., Vladimir Tucović, s. r., Mato Rusković, s. r., Josip Jeras, s. r., Života Đermanović, s. r., Vojin Bajović, s. r., Mihailo Grbić, s. r., Dušan Ivović, s. r., Strahil Bajovski, s. r., Stojadin Soldatović, s. r.

(Predlog zakona i obrazloženje Ministra finansija videti kao prilog na kraju knjige.)

Drugovi narodni poslanici, Predlog zakona o regulisanju platnog prometa sa inostranstvom ima za cilj obezbeđenje međunarodne vrednosti našega dinara i regulisanje ovog pitanja zbog toga, što je ono za našu zemlju u današnjim prilikama od vanredno velike važnosti, jer i putem deviznih propisa moramo učiniti sve da očuvamo vrednost našega dinara na međunarodnom tržištu.

U materiji ovoga zakona nije obuhvaćeno pitanje određivanja propisa za očuvanje unutrašnje vrednosti novca, njegove kupovne snage na domaćem tržištu, jer će to biti predmet drugih zakona. Ovaj zakon ima za cilj samo da definiše pojam šta se smatra platnim prometom sa inostranstvom, koje su operacije u platnom prometu sa inostranstvom, šta se smatra deviznom kontrolom i koji su organi devizne kontrole. Vrhovni devizni organ je Ministarstvo finansija zajedno sa upravom spoljne trgovine i Narodnom bankom DFJ kao i jedinica koja od ovih organa bude ovlašćena za izvršenje ovih operacija. Isto tako, predviđene su i opšte odredbe šta se podrazumeva pod devizama u međunarodnom smislu. Naš zakon to pitanje reguliše onako kako je to usvojeno u većini zakona evropskih i drugih zemalja, ono što dosada nije bilo kodificirano. Najzad, predviđene su i kaznene odredbe za sve prekršaje deviznih propisa kao i za devizne neurednosti. U današnjim prilikama prihvatanje ovoga zakona je neophodno i od velike važnosti. Zato predlažem da ga Predsedništvo usvoji u celosti sa svim izmenama kako je Finansijski odbor predložio.

Predsednik: Prelazimo na pretres ovog zakonskog prijedloga. Po ovome prijedlogu vodi se skraćeni postupak, tj. nema posebnog pretresa u načelu i posebnog u pojedinostima, nego se vodi samo jedan pretres. Prema tome, može da govori samo jedan poslanik u ime svake grupe. Molim govornike da obuhvate i sve primjedbe na pojedine članove ukoliko imaju kakav prigovor.

Riječ ima Ministar finansija Sreten Žujović.

Ministar finansija Sreten Žujović: Drugovi, nekoliko zakona finansijske prirode koje sam podneo Narodnoj skupštini odnose se na uređivanje svih onih odnosa i pojava u našem posleratnom životu, koji utiču na normalizaciju naših prilika, u konkretnom slučaju na pravilan tok naše finansijske politike i finansijskog poslovanja, i koji utiču na rešavanje tih odnosa i pojava u pravcu stvaranja uslova za bolji razvitak našeg državnog i narodnog života. Mislim da je potrebno, naročito sada posle diskusije koju smo imali o političkim zakonima u Skupštini, u vremenu kada se reakcionarni elementi trude svim silama da onemoguće normalizaciju naših prilika i naročito da nam još više uvećaju one ogromne teškoće koje imamo u privredi i celokupnom privrednom životu i koje moramo prebroditi, mislim da stvarno moramo doneti takve mere koje će nam pomoći da ostvarimo što povoljnije uslove da možemo pristupiti ne samo normalizaciji, nego i povoljnom razvitku naših privrednih prilika. U primeni ovih dosadašnjih mera i zakona koje smo doneli, naročito u pogledu organizacije našeg finansijskog poslovanja, kao i organizacije privrede, nesumnjivo da nailazimo na uporan i očajnički otpor onih elemenata kojima nije u interesu sredivanje, a naročito čitava organizacija i svestrani razvitak naše privrede, kojima naročito nije u interesu da te prilike sredimo

da bi što pre omogućili ne samo bolji privredni život i uopšte organizaciju našeg privrednog života, nego da bi u današnjim prilikama omogućili zaštitu interesa naših radnih masa. Već iz same primene osnovnih zakona, kao zakona o špekulaciji, zakona o zameni novčanica, propisa o cenama, nadnicama i platama, mi vidimo, kako se oni elementi kojima nimalo nije stalo do zaštite interesa narodnih masa ne samo odupiru primeni tih mera, nego de facto na sve moguće načine sabotiraju sprovođenje u život tih mera, onemogućavaju i stvarno čine sve da naš život učine teškim. Mislim da zbog toga treba obrnuto uticati i ne samo progoniti administrativnim merama takve pojave nego i dati našoj privredi što šire mogućnosti da široke narodne mase svojim učešćem doprinose uređenju kako privrednih odnosa, tako i suzbijanju svih štetnih pojava. Nesumnjivo je da ćemo i dalje nailaziti na otpor tih elemenata, koji se koriste situacijom da bi zaštitili svoje lične, sebične interese, i da ćemo taj otpor slomiti samo organizacijom narodnih masa, stvarnom i potpunom primenom svih zakonskih propisa učvršćujući tako našu narodnu vlast, osposobljavajući je istovremeno za bolje ostvarenje primene svih zakonskih propisa.

Drug izvestilac je već ukazao na neke karakteristike samog zakonskog predloga o regulisanju platnog prometa, i ja, pored svog pismenog obrazloženja, nemam šta više naročito da kažem. Molim da se ovaj zakonski predlog primi.

Pretsednik: Riječ ima narodni poslanik Tripko Žugić.

Tripko Žugić: Kontrola u sprovođenju trgovine devizama i valutama skorijeg je datuma. Ta je kontrola počela u Jugoslaviji posle Prvog svetskog rata, kada su skoro u svima evropskim državama bile nastupile teške ekonomske krize zbog rata. Ali, kao i u svim ostalim granama privrede, tako i u trgovini devizama i valutama, državna kontrola se pokazala dosta neefikasnom. I baš tada, kada je državna kontrola uzela najveće razmere, baš tada je i crna berza cvetala u celome svetu. I za vreme ovoga rata skoro sve države su zadržale kontrolu nad trgovinom devizama i valutama, ali se ta kontrola, kao što sam već i spomenuo, pokazala neefikasnom.

Predloženi zakonski projekat nije ništa drugo nego jedan kratak izvod iz ranijih kreditnih propisa Jugoslavije. Ali, dok je ranije u Jugoslaviji postojao veliki stok deviza i stranih valuta, koje su se nagomilale kroz toliki niz godina, jer je bio priličan priliv, mi se danas nalazimo u teškoj situaciji, jer je naša zemlja ratom razorena i opustošena. I zbog toga ovaj zakonski projekat, ovako kako je predložen a s obzirom na stanje u zemlji, daje utisak koji je vrlo nezgodan, kada se uzme u obzir njegov član 8 u kome se ostavlja Ministru finansija odnosno Narodnoj banci pravo da mogu u svakom momentu i po svom nahodenju pokupiti devize u celoj zemlji po ceni koju odrede.

Zbog ovoga ja mislim da ovaj član 8 nije ni trebalo unositi u zakonski projekat, jer ovim zakonskim projektom ima da se kontroliše devizni saobraćaj da bi naša trgovina imala uspeha i da bi naši trgovinski poslovi sa inostranstvom imali puno dejstvo, a nikako da se iz ovoga oseti kao neka pretnja sa klauzulom ovakvom kakva je uneta i da se građanima po toj klauzuli može u svakom momentu uzeti njihova uštedovina. Ovo tim pre što se ovaj zakonski propis kosi i sa samom deklaracijom Vlade, koja je kazala da je privatna svojina zaštićena. Kada se već htelo i išlo za tim da se reguliše devizni saobraćaj, onda je trebalo doneti zakon da se reguliše samo promet, a ne samo zakon o kontroli trgovine se devizama i valutama.

Dakle, ovde se ostavlja široko polje Ministru finansija, a sam Ministar finansija nije dovoljno kazao dokle se kreće ta trgovina i do koje granice, već je ovde ostavljeno široko polje da on svojim uredbama i pravilnicima dopunjuje ovaj zakon. Ja mislim stoga da Ministar finansija nije ovde izišao sa jednim potpunim zakonskim predlogom, u kome bi bilo detaljno izneto sve ono što je potrebno za ovakav jedan zakonski projekat. Toliko sam imao da kažem.

Pretsednik: Riječ ima Ministar finansija.

Ministar finansija Sreten Žujović: Drugovi, ja bih mogao da obrazložim ovaj zakonski projekat i da iznesem ne samo pobude nego i one uslove i mogućnosti iz kojih izviru mere koje mi treba da donesemo. Nesumnjivo je da smo mi u prvom redu pozvani da regulišemo odnose koji potiču iz današnjeg stanja u našim finansijama. Ako smo toliko svesni, ako vidimo kakve su promene nastupile ne samo u proizvodnji, prometu i domenu potrošnje, onda ćemo videti kakve su duboke protivrečnosti i suprotnosti koje izviru iz stvarnih odnosa i u deviznom prometu. I oni koji ne uvidaju da su nastupile duboke promene i u suštini, njima će, naravna stvar, jedan ovakav zakon izgledati i nepotpun i nedovoljno obrazložen. Ali svi zakoni koji se sada donose služe samo kao privremene mere za dalji razvitak a nikako za davanje nekog čvrstog okvira razvitku naše privrede. Nesumnjivo je se moralo služiti i nekim starim propisima, baš zato što i sadašnji odnosi u deviznom prometu ne samo da se oslanjaju nego i leže na toj staroj, utvrđenoj praksi. Mi možemo te stare mere i propise da menjamo samo utoliko ukoliko želimo da ih usmerimo u jednom boljem pravcu, u pravcu razvitka naše narodne privrede.

Što se tiče naše kontrole koja se, po rečima govornika poslanika Žugića, pokazala neefikasnom mogu da kažem da se ona nije pokazala neefikasnom u tome što bi sprovođenje ovih mera dokazalo da smo nesposobni da uredimo naš devizni promet, nego po tome što baš oni elementi koji žele da ostanu ti odnosi onakvi kakvi su bili, tj. da štite njihove lične interese, produžuju da rade ono što su im stari propisi dozvoljavali da rade ali što im naši propisi ne dozvoljavaju; te su

tako došli u sukob sa zakonom. Stvar je u tome da ih mi zakonom privolimo da ne rade ono što su ranije radili. Ko su ti ljudi? Nije dovoljno rečeno da je to crna berza. Konkretno to su živi ljudi i mi ih znamo ko su oni i šta rade u današnjem stanju. Mi konkretno znamo da su to većinom bivši bankari, trgovci, koji drže kapital i koji i danas hoće da svojim kapitalima stvaraju neograničene profite. To su oni koji su najviše uticali da stvore uslove za povoljnu situaciju njihovog kapitala. Mi im te uslove danas ne damo i nećemo da im damo u onoj meri kako oni žele. Mi ćemo za razvitak naše privrede, za organizaciju našeg prometa, trgovine, industrije i finansija ne samo omogućiti korisno učešće kapitala za taj razvitak, ali to ima svojih granica i ne sme da pređe onu visinu koja bi išla na štetu našeg nacionalnog života. Međutim, ljudi koji su protiv ovih mera, koji ne samo nalaze formalne prigovore, neće na praksi da rade u ovom pravcu i, nesumnjivo je, doći će pod udar ovoga zakona jer se ne dozvoljava kapitalu da se može razvijati na onaj način kako bi oni želeli.

Sam po sebi ovaj zakon ima za cilj uredisanje izvesnih odnosa koji su manje-više interna stvar naše zemlje. Mi ne izlazimo iz kompetencije da bismo uticali na međunarodnu vrednost našeg novca koja će prirodno biti zavisna i od međunarodnih valutarnih odnosa. Mi želimo da onemogućimo one uticaje koji bi mogli dovesti do snižavanja vrednosti našeg dinara u unutrašnjem prometu, u našoj zemlji baš zloupotrebom kako deviza tako i same domaće valute i vrednosti koje, ukoliko ne budu služile u korist narodu, mogu ostati neupotrebljene i neiskorišćene i mi ne dozvoljavamo da se to zloupotrebi.

Mi želimo da u danom momentu, kad se za to pokaže potreba, apelujemo, da im ponudimo otkup, pa, bogme, i da naturimo otkup tih vrednosti koje su ostale neiskorišćene, a isto tako i da ih oduzmemo, ukoliko su ostale neupotrebljene. Stvar je u tome kako se posmatraju napori naši i naših naroda za organizaciju našeg privrednog života, uredjenje naše zemlje i za donošenje i primenjivanje svih potrebnih mera koje će se donositi kroz izvesne zakonske forme a koje nikako ne želimo da zloupotrebimo, što ćemo i na delu pokazati. Mi nećemo nikako da zloupotrebimo dato nam »široko« ovlašćenje, već ćemo ga iskoristiti potpuno u smislu zakona. Stvar je u tome: kako se posmatra i koliko se želi da mi u današnjoj situaciji — koja, i pored svih svojih teškoća, pokazuje izvestan procesualan razvitak koji ide nabolje, — preduzmemo sve one mere koje treba da doprinesu i učine da taj razvitak bude što jači i što bolji. Posle donošenja i drugih zakona videće se šta je sve preduzeto za stvaranje što bolje organizacije naše proizvodnje, našeg snabdevanja, našeg prometa i omogućenje potrošnje. Onda ćemo videti kakvi su pozitivni rezultati, prema našim materijalnim mogućnostima, postignuti u izvesnim granama privrednog rada. Onda ćemo moći dovoljno oceniti i postignute procentualne rezultate

i moći ćemo isto tako utvrditi šta je sve potrebno još učiniti u pojedinim privrednim granama prema već postignutim rezultatima. Sve zavisi od toga kako se posmatra naša stvarnost i naš privredni život u daljem procesu njegovog razvitka, i, prema tome, nikakve mere ne bi nam izgledale kao zbir starih propisa, ili kao neka mogućnost za zloupotrebu tih propisa, nego će nam biti jasno: da su to de facto mere, i to dosta gipke, koje ne izazivaju suprotnosti i ne pojačavaju ih, nego ih regulišu.

Zbog svega toga, ja mislim da ove mere, koje svakako nisu savršene, predstavljaju samo jednu novu mogućnost za iskorišćavanje svega onoga što ima da doprinese normalizaciji naše privrede.

Pretsednik: Pošto nema više prijavljenih govornika, pristupi ćemo glasanju. Prema postignutom sporazumu šefova grupa, o ovom zakonskom prijedlogu glasaće se sjedenjem i ustajanjem. Pitam da li se prima Prijedlog zakona o reguliranju platnog prometa sa inozemstvom? (*Većina:* Prima! — *Tripko Žugić:* Ja se uzdržavam od glasanja.)

Objavljujem da su za Prijedlog zakona o reguliranju platnog prometa sa inozemstvom glasali svi članovi Pretsjedništva Privremene narodne skupštine, sem narodnog poslanika g. Tripka Žugića koji se uzdržao od glasanja.

Prelazimo na drugu točku dnevnoga reda: pretres izvještaja Finansiskog odbora o Prijedlogu zakona o raspolaganju državnim prihodima. Izvjestilac je o ovom zakonskom prijedlogu Miladin Urošević. Ja moram ovdje saopćiti, što vrijedi i za prvog izvjestioca Branka Zlatarića i za sve uopće, da iako izvjestioci nisu članovi Pretsjedništva oni treba da dolaze na sjednice Pretsjedništva. Prema tome, trebalo ih je obavijestiti da su kao izvjestioci dužni prisustvovati sjednicama jer su kao takvi izabrani od Finansiskog odbora. Ko će zamijeniti Miladina Uroševića? (*Kiro Gligorov:* Ja.) Molim zamjenika izvjestioca da izvoli pročitati izvještaj Finansiskog odbora.

Zamenik izvjestioca Kiro Gligorov (čita):

FINANSISKI ODBOR
PRIVREMENE NARODNE SKUPŠTINE DFJ

Br. 10

23 avgusta 1945 god.

Beograd

PRIVREMENOJ NARODNOJ SKUPŠTINI DFJ

Beograd

Finansiski odbor na svojoj sednici od 23 avgusta 1945 god., razmatrao je Predlog zakona o raspolaganju državnim prihodima i jednoglasno ga usvojio posle diskusije i obrazloženja datih od strane pomoćnika Ministra finansija, sa sledećim izmenama i dopunama:

U čl. 2 stav 1 posle reči »raspoložu« dodaju se reči »od nadležnih organa državne vlasti«.

Na kraju stava 1 dodaje se rečenica »Za lica nastanjena u inostranstvu mesni porez pripada onom narodnom odboru na čijoj teritoriji se nalazi pretežni deo njihove imovine«.

U čl. 2 st. 2 prva rečenica se briše a uvodi se nova rečenica koja glasi »Prihodima od gradske trošarine raspoložu oni gradski narodni odbori koji ih ubiraju«.

Član 3 umesto sa »zemlje«, počinje sa »savezne zemlje«.

U članu 4 umesto reči »nadležni savezni organ« dolaze reči »nadležna savezna vlast«.

U čl. 5 umesto reči »državne organizacione jedinice« dolaze reči »državne vlasti«.

U čl. 6 posle reči »granicama« dodaje se reč »onog«, a umesto reči »organizacione jedinice« dolaze reči »u koji ulaze ti prihodi«.

Podnoseći ovaj izveštaj Privremenoj narodnoj skupštini DFJ Finansijski odbor moli Skupštinu da usvoji Predlog zakona o raspolaganju državnim prihodima sa izloženim izmenama i dopunama.

Za izvestioca izabran je narodni poslanik Miladin Urošević.

Zapisničar

Kiro Gligorov, s. r.

Pretsednik

Finansijskog odbora

Branko Zlatarić, s. r.

Članovi:

Dobrivoje Radosavljević, s. r., Imro Filaković, s. r., Martin Sučić, s. r., Miladin Urošević, s. r., Vlad. Tucović, s. r., Mato Rusković, s. r., Josip Jeras, s. r., Života Đermanović, s. r., Vojin Bajović, s. r., Dušan Ivović, s. r., Mihailo Grbić, s. r., Strahil Bajovski, s. r., Stojadin Soldatović, s. r.

Povodom ovoga zakonskog predloga hteo bih, u dopunu izveštaja, da kažem još nekoliko reči. Predlog zakona o raspolaganju državnim prihodima predstavlja jedinstvo sa zakonom o neposrednim porezima, koji će uskoro doći i koji će kod nas ustvari izmeniti dosadašnji sistem neposrednih poreza. On će uvesti mnogo socijalniji sistem, progresivniji sistem, uvešće dohodarinu. U vezi s tim, postavlja se pitanje kako će se tim tako ubranim prihodima raspolagati u našoj državi.

Dosada su federalne jedinice, pored onih prihoda koje su same ubirale, — ne samo federalne jedinice već i sve naniže do mesnih odbora, — računale uglavnom, kad im nedostanu prihodi, da će dobiti dotacije od Ministarstva finansija. Ovaj sistem dotiranja federalnih jedinica, kad one dodu u nemogućnost da pokriju svoje rashode, svakako nije zdravo rešenje, ma da ni u skoroj budućnosti neće u potpunosti postići to da se one same izdržavaju od prihoda koje ubiraju.

Ovim Zakonom o raspolaganju državnim prihodima ide se za tim da se federalnim jedinicama stave na raspoloženje neposredni porezi, tako da one same njima mogu raspolagati i pokrivati svoje rashode. Ide se izvesnom finansiskom osamostaljenju svih federalnih jedinica, a za mesne odbore predviđaju se mesni porezi, kojima mesni narodni odbori treba, uz izvestan trud, da pokriju svoje rashode. Ovakvim načinom mi ćemo doći do mnogo efektivnijeg ubiranja i mnogo efektivnijeg raspolaganja državnim prihodima, jer se pruža mogućnost da mesni, sreski, gradski, oblasni i pokrajinski odbori i federalne jedinice sopstvenim prihodima pokriju svoje rashode.

Medutim, ne znam da li će i u kom roku doći do potpune realizacije te i takve zamisli. Ministru finansija stoji na raspoloženju da iz sredstava koja bi dobio iz višaka prihoda iz ostalih federalnih jedinica dotira izvesne sume onim federalnim jedinicama koje nisu u mogućnosti da pokriju svoje rashode. Na ovaj način mi na finansiskom polju sprovodimo politiku bratstva naših naroda, jer one federalne jedinice, koje budu u svom domenu od neposrednih ili ostalih poreza sakupile više prihoda nego što im je potrebno da bi zadovoljile svoje potrebe, stavljaju to na raspoloženje Ministru finansija DFJ, a Ministar finansija, u okviru budžeta, dotira te sume onim federalnim jedinicama, koje nisu u stanju da pokriju svoje rashode, što znači da mi od svih prihoda, koje sakupljamo u celoj državi, finansiramo naše potrebe.

Zakon je inače kratak i jasan i ja u pojedinosti nemam potrebe da naročito ulazim, već želim da naglasim samo to da ovaj zakon, kao jedan savremeni zakon, iz pobuda koje su već iznesene i sa izmenama koje je predložio Finansiski odbor, treba u celosti usvojiti.

Pretsednik: Otvaram pretres o ovom zakonskom predlogu koji će se voditi po kratkom postupku.

Riječ ima Ministar finansija Savezne vlade drug Sreten Žujović.

Ministar finansija Sreten Žujović: Ja imam da učinim jedan predlog a to je da se čl. 5 potpuno izbriše a da se u članu 4 u početku stave reči: »Svim ostalim« a da se brišu reči: »Od svih ostalih dažbina« tako da ovaj član glasi (čita):

Član 4

Svim ostalim prihodima raspolaze nadležni savezni organ.

Drugovi, jedno od gorućih pitanja u pogledu rukovanja i rada naših vlasti jeste i raspolaganje našim prihodima. Naše finansisko poslovanje odmah posle oslobođenja takoreći nije ni postojalo. Mi tada novčanih sredstava nismo uopšte imali. U državnoj kasi nije bilo ni marjaša. Ono malo plena u novcu — vojska je upotrebila. Da i ne govorim o tome da nisu postojale nikakve mogućnosti za pokretanje izvesnih poslova i radova, kao što su organizacija saobraćaja, ma kakve nabavke, pokretanje trgovine i preduzimanje izvesnih konkretnih

radova koji bi omogućili saobraćaj, koji bi omogućili zidanje domova itd. Ni za daleko manje poslove nismo mogli stvoriti novčana sredstva. I de facto, bila je prosto takva situacija da su ljudi koji su navikli da se ta pitanja regulišu zakonima bili očajni. Trebalo je u danom momentu razvijati sposobnosti naših narodnih masa, koje će sopstvenim snagama, ne na bazi starih normi, već na bazi svesti, raditi svoje poslove, započinjati posleratni život, stvarati ono što im je potrebno. Mi možemo da kažemo da smo stvarno sve što smo počeli graditi ni iz čega. Tako su počeli svi radovi u celokupnom našem životu. Možda je već mnogima to jasno i oni sigurno vide kolike su to teškoće bile i koliko je bilo potrebno učiniti napora, koliki su naponi bili potrebni da se omogući pokretanje narodnog života. Mi de facto nismo imali svuda takvih teškoća. Tako je u poljoprivredi, sa seljačkim gazdinstvima, koja su čvrsto vezana za zemlju, gde nije bilo sve potpuno razoreno. I čim je ratni vihor prošao, ona je počela da oživljava, mi smo odmah intervenisali i omogućili da seljak produži i da normalizuje svoj život i rad.

Inače u celokupnom domenu našeg privrednog života mi smo pošli od nule. Prema tome, sve ovo što danas vidimo, pa makar i da kritikujemo i da je to nepotpuno, da je teško, — sve to predstavlja nesumnjivi rezultat našeg dosadašnjeg rada i života. Da vam na ovom mestu pročitam šta kaže Rolf Nadžent, zamenik šefa UNRRA-e, koji se nedavno vratio iz UNRRA-ine misije u Jugoslaviji. On je, prema izveštaju iz Vašingtona od 1 septembra, na konferenciji štampe, izrazio pohvalu za narode Jugoslavije, koji pokazuju volju i energiju da sami sebi pomognu u obnovi zemlje. Nadžent je izjavio:

»Jugoslavija je sada u boljem položaju nego što je bila pre šest meseci, ali glavna zasluga za ovo pripada samim Jugoslovenima. Ja ne mogu dovoljno podvući koliko obnova u svima zemljama zavisi od volje i energije samih naroda. UNRRA može dati potstreka, ali ne može dati volju narodima da sami sebe uzdignu iz ponora rata.«

Na toj konferenciji štampe, on je, između ostaloga, rekao još i ovo:

»Jugosloveni su narod izvanredne energije i odlučnosti i oni sprovode svoj program sa poletom i umešno.«

Ja slobodno mogu ovde da kažem da je Nadžent na konferenciji štampe konstatovao samo ono što se kod nas stvarno događa i što je umeo da vidi.

Prema tome, drugovi, briga za svaku paru i briga za produkciju, za sve ono što je stvoreno u našem radu, to je ne samo dužnost i obaveza, to je apsolutno naša životna potreba da ne samo celokupnu masu, da sve naše ljude, da ceo naš narod mobilizujemo i da mu objasnimo, da mu bude jasno koliko je svaki čovek, svaki građanin u našoj zemlji dužan da bude dobar domaćin ne samo za sebe i za celu našu zemlju i da svoj lični interes i svoja subjektivna osećanja poveže

za opšti napor na izgradnju zemlje i za izgradnju našeg državnog života. U tome pogledu naročita odgovornost pada na organe vlasti.

Drugovi, ne radi se o priznanju. Fakat treba priznati, ali tačno je da u glavama mnogih ljudi postoji stara pretstava o državi i da je država za neke ljude nešto neiscrpno, neka sila van njega koja je dužna da samo daje, daje i daje. Ti ljudi ne osećaju da je izvršena duboka promena u našim odnosima, da je ovo sada država samoga naroda, da građani takve države učestvuju u njenoj izgradnji i da je tu građanin motorna snaga koja pokreće točak našeg državnog života, da on stvara ne samo dobra za sebe nego i za samu državu. Zbog one stare pretstave imali smo atak na državnu kasu. Jurišao je svaki ko je hteo i de facto se smatralo da je država i državna kasa prosto sanduk sa novcem iz koga ima da se plaća sve ono što neko traži. U tome pogledu nije se shvatalo da to nije jednostavno gotov novac, nego deo u procesu naše cirkulacije, deo naše stvaralačke snage, deo naše proizvodnje, deo naše industrije, deo naše trgovine i naše potrošnje. Državna kasa nije količina novca kao kad se kvočka sa jajima nasadi i nosi, nego je to pametno rukovođenje narodnom privredom koja stvara, akumulira bogatstva, realizuje i stalno potstiče privredu pomažući njen razvitak. U tom pogledu stvarna odgovornost pada na organe naše vlasti koji su pozvani da razmišljaju o tome kako treba raspolagati državnim prihodima, kako treba predviđati plan za državne troškove, kako treba, ne angažujući državne prihode, stvoriti izvesne stvari za koje ne mora biti upotrebljena gotovina iz državne kase, nego stvarati voljom naroda, stvarati dobijanjem materijala i sirovina i bez novca, povezati stvaralačke snage našeg naroda i stvarati narodna bogatstva i bez gotovog novca. Prema tome, morali smo pristupiti izvesnim, da ne kažem prinudavanjima, nego davanjem obaveza tim organima ukazujući na potrebu da sami stvore sredstva, da se ne misli da je država dužna da im sama stavlja svoja sredstva na neograničeno raspolaganje, da se ne stvara samo na račun državne kase, već da se mora misliti, da se moramo pružati prema svom guberu. Prema tome, treba se starati da se podigne raspoloženje mase, njenu volju bilo to u industriji, bilo na državnom sektoru, bilo u zadrugarstvu, bilo u trgovini itd. I sve to povezano tek treba da bude realna snaga koja se i dalje razvija i obavezuje ih da stvaraju. I kad se pokažu, kad se vide rezultati takvog rada, onda je dužnost države da im omogući i više sredstava. Ali, gde god se ne stvara, kazati otvoreno da nije dobar građanin naše zemlje kad očekuje samo od države pomoć, kad očekuje pomoć sa strane. Dakle, potrebno je da svako razvija najpre svoju sopstvenu snagu i tek onda kad pokaže rezultate da se osloni na privrednu snagu celokupnog naroda i na državnu kasu.

Drugovi, ovo su samo korekture u rukovanju narodne imovine i nikako nešto što će omogućiti da stvorimo odmah ogromna novčana

sredstva. Ovo je više-manje mera za pametno rukovanje našim narodnim prihodima. Mi smo dosada morali da dajemo dotacije našim federalnim jedinicama, jer federalne jedinice nisu imale mogućnosti ni takvih prihoda da bi mogle podmiriti svoje rashode. Nesumnjivo je da je to išlo na račun obrtnog kapitala. Mi smo morali angažovati našu zemlju i na taj način oslabili naše sposobnosti za razvitak privrede, jer smo se angažovali a da nismo imali naknadu za taj angažman. Nesumnjivo je da takav način finansiskog poslovanja ne bi doveo do dobroga i daleko bi nas odveo. Trebalo je de facto postaviti naše finansisko poslovanje, omogućiti stvaranje finansiskih sredstava da pojačamo organizaciju naše privrede, da pojačamo našu industriju i organizujemo raspodelu tih proizvoda, koja još nije kakva bi trebalo da bude, koja bi mogla da pretrpi žestoku kritiku. Treba priznati da još nismo sve uspešili da organizujemo, i da nismo uspešili sve da proizvodimo. S druge strane, potrebno je da se postaramo da ono što proizvedemo i raspodelimo, da od početka do kraja organizujemo taj proces i da proizvod damo u ruke onome kome treba da se preda.

Elementi koji se negativno odnose prema svima merama, i ne samo merama nego i shvatanjima, iskorišćuju našu situaciju. Imamo slučaj da damo puno poverenje ljudima za izvršenje izvesnog posla i da ti ljudi kroz mesec dva dana postanu najveći lopovi. To je slučaj i sa sekretarom Granapa. Granap je preduzeće koje sa najvećom voljom i željom i sa ogromnim naporima preduzima sve što može da omogućiti snabdevanje Beograda. Ali taj je čovek prosto trgovao. On je jednostavno trgovcima davao robu i od njih uzimao na svaki kilogram proviziju.

Potrebno je da ljudi angažuju svu svoju sposobnost, svu energiju kako bi se omogućilo da naš narod na neki način dobija bar ono što se može dobiti. Međutim, mnogi od tih elemenata koji bi kao stručnjaci trebalo da pomognu prosto sabotiraju, onemogućavaju. Ne otežavaju, nego sabotiraju de facto uređenje, organizaciju našeg procesa od početka do kraja. Potrebno je da mi taj ceo proces razvijemo kako u pogledu podizanja oduševljenja masa i poleta masa, tako i u pogledu njihove energije. Ali je potrebno sprovesti organizaciju samoga posla. Potrebno je da se produži onaj proces, da vidimo sve organe koji će do kraja to da izvrše i ne puštati bez kontrole rukovanje narodnom imovinom elementima koji ne pokazuju dovoljno svesti ili koji zbog nemanja kontrole, štete. Moramo još više obratiti pažnju svima da je potrebno da de facto ne prave planove koji se mogu izvršiti u nedoglednom periodu nego da pametno svršavamo stvari koje se u danom momentu sa našim snagama i našim mogućnostima mogu svršiti. Prema tome, treba iskorišćavati ona sredstva kojima sami raspolažemo. Mislim da je ovakva jedna mera sama po sebi vrlo potrebna i molim šire Predsedništvo da je prihvati.

Pretsednik: Riječ ima narodni poslanik Tripko Žugić.

Tripko Žugić: Drugovi, ovaj zakonski projekat je vrlo kratak, ali, neka mi oprostí ministar, ma'o je nejasan. Ovaj zakonski projekat u svojim propisima ulazi u državni budžet. Mi nismo imali prilike da vidimo budžetiranje naše zemlje. U skoroj prošlosti ja sam imao prilike da pročitam jedan sumaran pregled druga ministra za budžetiranje naše zemlje za izvestan broj meseci. Vi ste tamo videli ogromne cifre rashoda a isto tako mnogo manje cifre prihoda, ali nesigurnih situaciji, jer je ona razorena ovim teškim ratom i mi pored našeg redovnog budžetiranja jedne budžetske godine moramo i da obnavljamo našu zemlju. Obnova naše zemlje zahteva velike materijalne žrtve, velike finansijske žrtve. I, kada se jednim ovakvim kratkim zakonskim propisom određuje raspolaganje državnih prihoda, ipak je trebalo na mnogo jasniji i precizniji način odrediti kako će se upotrebljavati ti prihodi. Mi ovde vidimo da jednim delom prihoda raspolažu narodni odbori, drugim delom raspolažu federalne jedinice, trećim delom prihoda raspolažu izvesni savezni organi a četvrtim delom izvesne državne organizacione jedinice.

Sve je to lepo i u redu, ali se ovde ne vidi ono što je najvažnije, ne vidi se nadzorna vlast, vlast koja će voditi računa o tome kako će se prikupiti državni prihodi i kako će se njima raspolagati. Meni će se možda reći da će to biti državnim budžetom određeno i raspoređeno i da će to biti uvedeno u budžet. Ali jedan zakon, ma kako bio mali, mora biti potpun i mora biti jasan, pristupačan i razgovetan. Ja sam samo hteo da primetim to da mi koji nemamo pred sobom državni budžet ako hoćemo da vidimo finansijsku politiku naše zemlje, moramo da vidimo kako se raspolaže državnim приходima a kako državnim rashodima, da li se vodi detaljno, do krajnosti štednja u punom budžetskom razumevanju. Zato je ipak ovaj zakon trebalo unekoliko da se dopuni da bismo videli sigurnost, ukoliko je to moguće, za iscrpno prikupljanje državnih prihoda od našeg naroda, kako bi u što skorijem vremenu mogli odgovoriti našem normalnom godišnjem budžetiranju i obnovi naše zemlje. To sam hteo da kažem.

Ministar za Srbiju Jaša Prodanović: Hteo sam da postavim jedno pitanje g. Ministru finansija.

Pretsednik: Riječ ima Jaša Prodanović, da stavi jedno pitanje Ministru finansija.

Ministar za Srbiju Jaša Prodanović: Ovde, u čl. 2, nije jasno kazano: »Narodni odbori neposredno raspolažu odobrenim mesnim porezima«. Ko odobrava te mesne poreze?

Ministar finansija Sreten Žujović: Savezno Ministarstvo preko federalnih ministarstava.

Ministar za Srbiju Jaša Prodanović: To je treba'o da se naznači. Ko određuje trošarinu?

Ministar finansija Sreten Žujović: To je već predviđeno.

Ministar za Srbiju Jaša Prodanović: Evo da kažem zašto tražim to i da objasnim.

Mi smo imali u našoj novoj državi ovakav slučaj. Beogradskom crkuznom odboru bili su potrebni izvesni prihodi i nametnuo ih je gradanima. Trebalo je priznanje mesnog odbora 20 do 30 miliona dinara a prikupljeno je 200 miliona. Dobra finansiska politika zabranjuje suficit kao što zabranjuje i deficit. Ako je dobar budžet, treba da ima mali suficit. Ako uzmemo ovako veliki suficit, tj. umesto 20 do 30 miliona ubrano je 200 miliona, to je onda upropašćivanje imovne snage pojedinih građana. Da bi se to sprečilo, treba da postoji odredba da se građani mogu žaliti nekoj višoj vlasti da se poništi rešenje pojedinih nižih vlasti. Jer, ukoliko bi trebalo razrezati 10 miliona pa se prikupi 100 miliona, to je onda iscrpljivanje građana.

Pretsednik: Ima riječ Ministar finansija drug Žujović.

Ministar finansija Sreten Žujović: Ja ništa naročito ne bih imao da odgovorim na primedbu druga Žugića. Mi smo za ovo vreme stekli izvesnu praksu u pogledu raspolaganja, rada itd. Mi u mnogim slučajevima još samo možda gledamo te pojave koje se javljaju u procesu razvitka kako naše privrede, tako i rukovođenja njom, da bi izvukli zaključke o konkretnim merama koje treba da preduzmemo. U tom pogledu ne možemo se složiti sa tzv. oprobanim i prokušanim gledanjem na stvari i mere itd. Imamo danas puno stvari u kojima moramo biti vrlo pažljivi, treba da vidimo kakve mere valja preduzimati da bi odgovorile daljem razvitku izvesne ekonomske pojave itd. Zbog toga u praksi koju imamo, mi smo, na primer, oformili računsko-kontrolne komisije za pregled poslovanja itd. (*Petar Stambolić:* I za preventivnu kontrolu!). Ima izvesne preventivne kontrole za te stvari, i u tom pogledu mi smo koristili i raniju praksu. U ovom zakonu nije reč o tome na koji se način vrši kontrola nego samo kako se i zašto prihodi upotrebljavaju. Zato bih ja molio poslanika Žugića, — s obzirom da su mnoge stvari nove i da ih on čak, čini mi se, i ne razume, — da obrati veću pažnju i da se prvo upozna sa našom konkretnom situacijom. Ja želim otvoreno da kažem, bez namere da uvredim, da eventualno i gospodin Grol treba mnoge stvari da nauči od ovoga što se desilo kod nas i za vreme rata a naročito posle rata. Treba to da se nauči i da se upozna, i onda, ako ništa drugo, da se napravi upoređenje između pretstava koje ima u glavi i onoga kakva je naša stvarnost.

Drug Jaša Prodanović ima pravo kad je stavio primedbu da je isto tako štetan suficit i iscrpljivanje kao i deficit. Bilo je i takvih slu-

čajeja, naročito u prvo vreme kada su organi vlasti prosto iz nužde razrezivali porez itd., na šta nisu imali prava. I mi smo to odmah uvideli, zabranjivali, pozivali na odgovornost i kažnjavali. Međutim, čim smo počeli da donosimo uredbe i zakone ljudi su znali šta treba da rade.

Inače, kao što rekoh, takvih slučajeva u unutrašnjosti bilo je dosta. U unutrašnjosti su, na primer, razrezivane milionske sume ljudima. (*Petar Stambolić: To je bilo samo za vreme rata!*). A danas za to mi imamo određene zakone i uredbe.

Pretsednik: Pretres je završen. Pristupamo g'asanju. O načinu g'asanja o ovom zakonskom prijedlogu sporazumeli su se šefovi grupa. Prije nego što stavim na glasanje ovaj prijedlog zakona, moram skrenuti pažnju članovima Pretsjednništva da čl. 4, prema prijedlogu Ministra finansija sada glasi:

»Svim ostalim prihodima raspolaže nadležna savezna vlast«, mesto riječi »nadležni savezni organ«, kako je to već primio Finansijski odbor. Dalje, čl. 5 se briše, i čl. 6 postaje čl. 5, a čl. 7 postaje čl. 6. To bi bile izmjene i dopune koje su nastale na osnovu prijedloga Ministra finansija.

Pitam Pretsjednništvo da li prima ovaj zakonski prijedlog prema redakciji Finansijskog odbora sa izmjenama i dopunama koje je predložio Ministar finansija drug Žujović? (*Glasovi: Prima! — Tripko Žugić: Uzdržavam se od g'asanja!*).

Drug Tripko Žugić uzdržava se od glasanja. Objavljujem da je Prijedlog zakona o raspolaganju državnim prihodima primljen.

Prelazimo na treću tačku dnevnog reda: pretres izvještaja Finansijskog odbora o Prijedlogu zakona o taksama. (Videti priLOG na kraju knjige.)

Izvjestilac Finansijskog odbora je drug Kiro Gligorov. Riječ ima izvjestilac drug Gligorov.

Izvestilac Kiro Gligorov: Dozvolite da vam prvo pročitam izvještaj Finansijskog odbora (*čita*):

FINANSISKI ODBOR

PRIVREMENE NARODNE SKUPŠTINE DFJ

Broj 15

25 avgusta 1945 godine

Beograd

PRIVREMENOJ NARODNOJ SKUPŠTINI DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE

Beograd

Finansijski odbor na svojoj drugoj i trećoj sednici od 24 i 25 avgusta o. g. razmatrao je Predlog zakona o taksama i posle iscrpne diskusije usvojio ga jednoglasno sa sledećim izmenama i dopunama:

U čl. 3, stav 2, posle reči »više« umeće se reč »srodnih«.

U čl. 5, stav 3, posle reči »od« umesto broja »60« dolazi broj »100«.

U čl. 6, stav 4, briše se reč »državnih«, a posle reči »službenika« dodaju se reči »i radnika u državnoj službi«. U stavu 5 umesto reči »naplaćenih« dolazi reč »plaćenih«.

Član 21 zakonskog predloga postaje stav 1 člana 21 i dodaje se stav 2 istog člana koji glasi: »Kazne po krivicama iz čl. 14—21 ovog Zakona ne isključuju primenu drugih kaznenih propisa«.

U drugom delu ovog zakonskog predloga, taksenoj tarifi, donete su sledeće izmene i dopune:

U tar. br. 5 umesto broja »60« dolazi broj »30«.

Usled štamparske greške tar. br. 14 zakonskog predloga postaje tar. br. 13 i uz njega se dodaje sledeća napomena: »Ovu taksu neće plaćati svi oni koji su ranije bili prisiljeni da promene svoje ime i prezime«.

Usled iste štamparske greške smanjuje se za jedan redni broj tar. brojeva 15—22 zakonskog predloga.

U novom tar. br. 14 menjaju se tačka a) i b) i glase:

a) ako se lovi bez psa ili sa jednim psom — — —	30
b) ako se lovi sa više pasa — — — — —	100«

U novom tar. br. 19 tač. 1 pod g) umesto broja »1000« dolazi broj »2000«.

U novom tar. br. 20 tačka 2 pod b) umesto broja »3000« dolazi broj »5000«; pod g) umesto broja »7000« dolazi broj »20.000«; u tački 3 umesto broja »5000« dolazi broj »10.000«.

U novom tar. br. 20 tačka 18 umesto broja »3000« dolazi broj »5000«; tačka 20 umesto broja »2000« dolazi broj »3000«.

Tar. br. 23 zakonskog predloga briše se.

Usled pomenute štamparske greške i izbacivanja tar. br. 23 zakonskog predloga, tar. br. 24 postaje tar. br. 22 a u vezi s tim svi sledeći tarifni brojevi smanjuju se za 2 po rednom broju tako da umesto 56 tar. brojeva, kako stoji u zakonskom predlogu ostaje svega 54 tar. broja.

U novom tar. br. 28 umesto broja »30« dolazi broj »20«.

Podnoseći ovaj izveštaj Privremenoj narodnoj skupštini, Finansijski odbor moli Skupštinu da usvoji sa predloženim izmenama i dopunama Predlog zakona o taksama.

Za izvestioca izabran je narodni poslanik Kiro Gligorov.

Zapisničar

Kiro Gligorov, s. r.

Prešednik

Finansijskog odbora

Branko Zlatarić, s. r.

Članovi:

Josip Jeras, s. r., Str. Bajovski, s. r., M. Grbić, s. r., Vlad. Tucović, s. r.,
A. Filaković, s. r., M. Urošević, s. r., Dušan Ivović, s. r., Ž. Dermani-
nović, s. r.

Drugovi narodni poslanici, osnov za predložene takse jeste naknada za usluge koje organi vlasti čine onima kojima su te usluge potrebne. Suština pojma taksa jeste u tome što je ona ustvari ekvivalenat za sve ono što organi narodne vlasti učine. Međutim, u bivšoj Jugoslaviji, sa takvim pojmom taksa nisu se slagali svi oni zakoni koji su uređivali tu materiju, nego je, naprotiv, preko taksa ministar finansija uvek sprovodio svoju politiku poreza izvan onoga što je građanin imao da plati za državne usluge i ministar finansija je svoju politiku taksa sprovodio uvek kad god je trebalo da dođe do novih prihoda i da popuni državnu kasu. U tim slučajevima ministar finansija se uvek latio širokih mogućnosti da putem novih taksa udari namet na narod, a vi znate da takse posrednim putem kao posredni porezi uvek pogadaju najšire slojeve narodnih masa.

U ovom zakonskom predlogu pošlo se od takvog pojma taksa da građani imaju da plate samo onoliko koliko su dužni da plate za ono što je država učinila za njih. Zato je ovaj zakon mnogo socijalniji i pravičniji i iz njega je izbačeno sve ono što se nije moglo da složi sa takvim pojmom taksa. Sve ono što dolazi i spada u neposredne poreze, kao takse na nasledstvo i druge takse, to je odvojeno i ostavljeno da uđe u druge odnosne zakone kao materijal tih zakona, a ovde je izbačeno, te je ovde sve svedeno na razumnu meru. Od ovakvog shvatanja pojma takse odustajalo se samo u izuzetnim slučajevima, recimo pri otvaranju krčme, gde je socijalni momenat imperativno zahtevao da se poštri taksa i odustane od onog principa da je taksa samo naplata za učinjenu uslugu, što je osnovni smisao ovoga Predloga zakona o taksama.

Ranije, u predratnoj Jugoslaviji, Zakonom o taksama ni sami stručnjaci se nisu više služili, jer je bio tako komplikovan da je rad s njim predstavljao zaista teškoću. Ovaj zakon je veoma uprošćen, u njega je uneseno samo ono što je doista neophodno. Zbog toga, molim da se u celosti, sa ovim izmenama koje je učinio Finansiski odbor, prihvati Predlog zakona o taksama.

Pretsednik: Otvaram pretres o ovom zakonskom prijedlogu. Riječ ima Ministar finansija drug Žujović.

Ministar finansija Sreten Žujović: Ja bih predložio jednu izmenu. Na strani 7, tarifni broj 17, govori se o rešenju o promeni pravnog položaja mesta, da se plaća 7000 dinara. Danas nema potrebe da se taksa naplaćuje u takvim slučajevima i zato bih predložio da ovo potpuno brišemo.

Još jedna stvar: predlažem da se član 21 Predloga zakona o taksama promeni, jer je stilizacija u prvoj redakciji ostala nejasna. Tamo se kaže da je za donošenje odluka u prvom stepenu po krivicama iz čl. 13 nadležan narodni okružni sud a za pokušaj dela da je nadležan

sreski narodni sud. Ja mislim da to treba da sudi jedan sud i to sud u čiju nadležnost spada i delo i pokušaj. Prema tome, ovaj član bi sa izmenom glasio:

»Za donošenje odluka u prvom stepenu po krivicama iz čl. 13 kao i za pokušaj dela iz čl. 13 nadležan je narodni okružni sud; za krivice iz čl. 14 do 18 nadležan je u prvom stepenu sreski narodni sud mesta domicila lica koje je delo učinilo. Za krivice iz čl. 19 st. 1) nadležan je neposredni starešina izvršioca dela. Za krivice iz čl. 19 st. 2) nadležan je organ koji je nadležan da naredi reviziju. Za krivice iz čl. 20 nadležna je vlast kod koje je isprava upotrebljena«.

O samom predlogu ja sem pismenog obrazloženja nemam šta da kažem i molim Predsedništvo da primi ovaj zakonski predlog.

Predsednik: Riječ ima drug narodni poslanik Tripko Žugić.

Tripko Žugić: Drugovi, Ministar finansija imao je pravo kad je rekao da je hteo da promeni stari Zakon o taksama, jer smo imali jedan zakon koji je bio donet još 1911 sa izmenama od 1914, pa je 1918 proširen i produžen. Taj Zakon o taksama je proširivan i tako smo dobili jedan ogroman zakon koji ima 407 članova. Taj zakon je bio tako nejasan da se ni sami stručnjaci nisu mogli u njemu da snađu i uopšte čovek nije bio nikad siguran da li će uredno platiti taksu ili ne. Bilo je čitavih sporova u našoj zemlji oko povraćaja nepravilno plaćene ili pravilno plaćene takse! Ovde je drug ministar, kad je hteo da prečisti sa takvim zakonom o taksama, ipak pao u grešku što je ovaj zakon koji je sada pred nama takođe ostao nedovoljno izrađen, nepotpun. Jer mi danas imamo veliku državu i država mora da kontroliše saobraćaj na svim linijama i mora da prikuplja takseni prihod za sve usluge koje država čini pojedincima. Ovim zakonskim propisima ne može se to potpuno postići. Mi ćemo padati u istu grešku kao što je to bilo i u staroj Jugoslaviji, a to je: da će ovaj zakon morati da se produžava i proširuje s vremena na vreme. Na taj način mi možemo opet dobiti jedan sličan zakon koji neće imati čistinu. Po zakonu koji je pred nama ovo je dosta prečišćeno, ali treba osigurati da se ne ponovi greška iz ranijeg doba.

Imao bih još samo jednu zamerku da učinim. U tarifnom broju 20 govori se o taksi koja se plaća na rešenje kojim se daje ovlašćenje za obavljanje radnje, a u tarifnom broju 21 predviđa se taksa na rešenje kojim se daje dozvola za obavljanje radnje. Ranije je to bilo regulisano Zakonom o radnjama, i pored dotičnog tarifnog broja u Zakonu o taksama stavljana je i odnosna odredba Zakona o radnjama. Medutim, ovde je izostavljeno, i taj propis nije jasan.

Načelna primedba koju činim u tome je što se ovaj zakonski predlog pokazao kratak, toliko skraćen da će se zbog toga morati s vremena na vreme da proširuje, a na taj način bi se padalo u istu grešku koja je činjena i u staroj Jugoslaviji.

Pretsednik: Riječ ima dr Miloš Moskovljević.

Dr Miloš Moskovljević: U tarifnom broju 20 govori se o taksi za ovlašćenje za obavljanje radnje, a u tarifnom broju 21 predviđa se taksa za davanje dozvole za obavljanje rada. Je li to jedna ista stvar? Ako je ista, meni onda pada u oči da se za kočijaše i taljigaše predviđa taksa od 300 dinara, a za fijakersko preduzeće taksa od 100 dinara. Ako je to, dakle, jedno isto, nalazim da ne bi bilo pravo da običan taljigaš plaća 300 dinara takse, a celo fijakersko preduzeće da plaća svega 100 dinara.

Pretsednik: Riječ ima Ministar finansija drug Sreten Žujović.

Ministar finansija Sreten Žujović: Ja se slažem sa poslanikom Žugićem da je stari zakon bio strahovito glomazan, ali zato već sam fakat što je ovaj predlog uprošćen pretstavlja jedno plus. Nesumnjivo je da se ovom projektu može staviti puno prigovora. Ne može se iz jednog očajno rdavog stvoriti odjednom neki idealni zakon. Ovo je samo izvesno prilagođavanje novim uslovima, a ima još puno stvari, vi imate pravo, — (govornik se obraća poslaniku Žugiću) — koje ćemo vremenom prečišćavati. Tu ja nemam ništa protiv da kažem. Ali, te izmene koje ćemo činiti ne mogu se uporediti sa svim onim što je ranije bilo, sa onim teškoćama i komplikacijama. Ukoliko budemo činili izmene, mi ćemo raditi uvek nešto bolje, progresivnije. Tačno je da ima raznih prigovora u pogledu samih taksa. Evo, na primer, ovaj slučaj koji je izneo drug Jaša Prodanović. Ali, tu moram da kažem da se u prvom slučaju, u odredbi koja govori o taksi za rešenja kojima se daje ovlašćenje kočijašima i taljigašima radi o rešenju odnosno ovlašćenju za obavljanje radnje, a u drugom slučaju, u tar. broju 21, kad se govori o fijakerskom preduzeću, radi se samo o taksi za dozvolu. (*Ministar za Srbiju Jaša Prodanović:* Molim vas, gospodo, koliko ja znam srpski jezik, ovlašćenje i dozvola su isti pojam. Dajte neki drugi izraz, da ne bi bilo zabune.) . . . To je pojam koji se upotrebljava u zakonima.

Pretsednik: Riječ ima izvjestilac Gligorov.

Izvestilac Kiro Gligorov: Drugovi, ovdje nema nikakve zabune i treba ovako da ostane, zato što se radi o davanju ovlašćenja shodno Zakonu o radnjama, a dole u čl. 21 radi se o davanju dozvola. Pojam dozvole u Tar. br. 21, istina, sličan je pojmu ovlašćenja, ali su to dve radnje i zato se plaćaju takse. (*Ministar za Srbiju Jaša Prodanović:* Trebalo bi to urediti, inače biće dvosmisleno.)

Pretsednik: Pristupamo glasanju. Prije glasanja skrećem pažnju da se Tar. br. 17 u taksenoj tarifi, koji govori o taksi na rješenje o promjeni pravnog položaja mjesta, briše po prijedlogu Ministra finansija. Nadalje, Ministar finansija stavio je jedan amandman. Po tome amandmanu čl. 21 Zakona o taksama ovako bi glasilo:

»Za donošenje odluke u prvom stepenu po krivicama iz čl. 13, kao i za pokušaj dela iz čl. 13, nadležan je narodni okružni sud; za krivice iz čl. 14 i 16—18 nadležan je u prvom stepenu sreski narodni sud mesta domicila lica koje je delo učinilo. Za krivice iz čl. 10 st. 1) nadležan je neposredni starešina izvršioca dela. Za krivice iz čl. 19 st. 2) nadležan je organ koji je nadležan da naredi reviziju. Za krivice iz čl. 20 nadležna je vlast kod koje je isprava upotrebljena.«

Razumije se po sebi, time što se briše tar. br. 17, slijedeći brojevi pomeraju se, pa će tar. br. 18 postati tar. br. 17 itd. Stavljam na glasanje Prijedlog zakona o taksama sa izmjenama i dopunama koje je predložio Ministar finansija drug Žujović i pitam: da li se usvaja ovaj zakonski prijedlog prema redakciji Finansiskog odbora sa izmjenama i dopunama koje je učinio Ministar finansija? Oni koji ne primaju, neka izvole ustati. (Svi sede. — *Tripko Žugić*: Uzdržavam se od glasanja.) Objavljujem da je ovaj zakonski prijedlog primljen. Time je dnevni red današnje sjednice iscrpen.

Današnju sjednicu zaključujem, a iduća će biti zakazana pismenim putem.

(Sednica je zaključena u 11,45 časova).

Двадесетосма седница

(11 септембра 1945)

Почетак у 17,20 часова.

Претседавао Претседник др **Иван Рибар**.

Претседник: Отварам XXVIII сједницу Претсједништва Привремене народне скупштине. Записник данашње сједнице водиће секретар Миле Перуничкић. Молим секретара да прочита записник прошле сједнице.

Секретар Миле Перуничкић чита записник седнице од 2 септембра текуће године.

Претседник: Има ли ко какву примједбу на прочитани записник? (Нема). Примједба нема, записник је овјерен.

Пре но што пређемо на дневни ред, особита ми је част да могу у име Претсједништва Привремене народне скупштине честитати високо одликовање Претсједнику Министарског савјета и Министру народне одбране Маршалу Југославије Јосипу Брозу Титу.

Президијум Врховног савјета СССР донио је слиједећи указ:

„За особите заслуге у спровођењу борбених операција великих размјера, које су потпомогле да се извојује пobjеда Уједињених нација над хитлеровском Њемачком, одликовати

ОРДЕНОМ ПОВЈЕДЕ

Маршала Југославије Јосипа Броза Тита.

Секретар Президијума
Врховног савјета СССР

А. Горкин, с. р.

Претседник Президијума
Врховног савјета СССР

Е. Калињин, с. р.“

Овим високим орденом одликован је Маршал Југославије Јосип Броз Тито и његова ратна мајсторска вјештина, његово генијално руководство нашом Народноослободилачком војском, партизанским одредима и Југословенском армијом, али су тиме одликовани и сви генерали, политички руководиоци, сви официри, сви борци цијеле наше

славне Армије, сви наши народи, јер је у Маршалу Југославије Јосипу Брозу Титу оличена победа наших народа, оличена наша слобода. Од срца честитамо нашем Претсједнику Министарског савјета и Министру народне одбране, нашем драгом маршалу Јосипу Брозу Титу ово високо одликовање. (Једнодушан, буран и дуготрајан аплауз).

Изволите чути саопштења прије прелаза на дневни ред.

Министар просвјете подноси Привременој народној скупштини Приједлог закона о укидању грађанских школа и Приједлог закона о седмогодишњем основном школовању. (Видети прилоге на крају књиге).

Предлажем да се ови приједлози упуте Законодавном одбору. (Прима се).

Претсједништво Министарског савјета подноси Привременој народној скупштини Приједлог закона о Конвенцији о очувању права на пензију радника који мигрирају. (Видети прилог на крају књиге.)

Предлажем да се и овај законски приједлог упути Законодавном одбору. (Прима се).

Народни посланик др Драгић Јоксимовић поднио је Привременој народној скупштини Приједлог закона о слободи од страха. (Смех и беселост у дворани).

Предлажем да се и овај законски пројекат упути Законодавном одбору. (Прима се).

Министар правосуђа подноси Привременој народној скупштини Приједлог закона о измјени тачке 5 члана 30 Закона о конфискацији имовине и о извршењу конфискације. У исто вријеме за овај законски приједлог Министар правосуђа тражи хитност. Пошто се из образложења које је Министар правосуђа доставио уз законски пројекат види да је заиста овај закон хитан, Претсједништво предлаже да се хитност прими и да се претрес овог законског приједлога стави на дневни ред данашње сједнице. Прима ли се овај приједлог за хитност? (Прима). Објављујем да је тражена хитност примљена и да ћемо о овом приједлогу расправљати на данашњој сједници.

Министар финансија извјештава Привремену народну скупштину да подноси Приједлог закона о државном осигуравајућем заводу и о ликвидацији постојећих осигуравајућих подuzeћа.

Претсједништво ће о томе извјестити Законодавни одбор и доставити му предмет.

Изволите чути молбе и жалбе.

Борисав Милићевић и жена му Даница, из Сврљига, моле за дејство да се врате у општинску службу;

Ангелина Петровић, из Београда, моли за помоћ;

Милена Димитријевић и другарице, бивше службенице Хипотекарне банке, жале се због отпуштања из службе;

Драгомир Качамаковић, контролор поште у Алексинцу, жали се на рјешење о отпуштању из службе;

Живојин Јовановић, граничарски каплар, моли за пензију;
Јован Л. Бакић, виши савјетник Дирекције жељезница, моли за пензију;

Здравко Илић, радник, жали се на рад духовних судова по питању бракоразводних парница;

Хасан Ибрахимпашић, моли да му се као страдалнику и оцу народног хероја додјели мјесечна помоћ;

Миладин С. Луковић, бивши чиновник Градског поглаварства у Скопљу, жали се због отпуштања из службе и моли за помоћ;

Јосип и Марија Хутира, контролори Дирекције пошта у Новом Саду, моле за дејство да се врате у службу.

Све прочитане молбе и жалбе упућују се Одбору за молбе и жалбе.

Прелазимо на дневни ред. За данашњу сједницу предлажем слиједећи дневни ред:

1) претрес Приједлога одлуке о избору Потпретсједника Врховног судаДФЈ;

2) претрес Приједлога одлуке о избору судија војног вијећа Врховног судаДФЈ;

3) претрес Приједлога одлуке о избору судија војних вијећа;

4) претрес приједлога Министра индустрије о одликовању радника и намјештеника Беочинске творнице цемента; и

5) претрес Приједлога закона о измјени точ. 5 чл. 30 Закона о конфискацији имовине и о извршењу конфискације.

Прима ли се предложени дневни ред? (Прима).

На дневном је реду као прва точка: Приједлог одлуке о избору Потпретсједника Врховног суда Демократске федеративне Југославије. Молим секретара да изволи прочитати приједлог.

Секретар Миле Перуничкић (чита):

ПРЕДЛОГ

ОДЛУКЕ О ИЗБОРУ ПОТПРЕТСЈЕДНИКА ВРХОВНОГ СУДА ДЕМОКРАТСКЕ ФЕДЕРАТИВНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

На основу чл. 49 Закона о уређењу народних судова од 26 августа 1945 године, Претседништво Пивремене народне скупштине Демократске федеративне Југославије изабрало је:

За потпретседника Врховног суда Демократске федеративне Југославије

Томишека др Теодора, судију Врховног суда.

Претседник: Има ли ко какву примједбу или приговор на овај приједлог? (Нема). Примате ли овај приједлог? (Прима се). Објављујем да је за потпретсједника Врховног судаДФЈ изабран др Теодор Томинашек.

Прелазимо на другу точку дневнога реда: Приједлог одлуке о избору судија Војног вијећа Врховног суда ДФЈ.

Молим секретара да изволи прочитати приједлог.

Секретар Миле Перуничкић (чита):

ПРЕДЛОГ ОДЛУКЕ
О ИЗБОРУ СУДИЈА ВОЈНОГ ВЕЋА ВРХОВНОГ СУДА

На основу чл. 27 става 1 Закона о уређењу и надлежности војних судова у Југословенској армији од 24 августа 1945 године, Претседништво Привремене народне скупштине Демократске федеративне Југославије изабрало је за чланове Војног већа Врховног суда Демократске федеративне Југославије:

Хрнчевић др Јосипа, претседника вишег војног суда;

Лаковић П. Милију, судију нижег војног суда;

Илић Радована, судију вишег војног суда;

Јанковић Л. Михаила, судију вишег војног суда;

Стругара др Саву, судију вишег војног суда;

Шегедина И. Јожу, секретара вишег војног суда.

Претседник: Има ли ко какву примједбу или приговор на овај приједлог? (Нема). Прима ли се овај приједлог? (Прима). Објављујем да је приједлог о избору судија Војног вијећа Врховног суда ДФЈ примљен онако како је прочитан.

Прелазимо на трећу точку дневнога реда: претрес Приједлога одлуке о избору судија војних вијећа. Молим секретара да изволи прочитати приједлог.

Секретар Миле Перуничкић (чита):

ПРЕДЛОГ ОДЛУКЕ
О ИЗБОРУ СУДИЈА ВОЈНИХ ВЕЋА

У Војни суд I Армије:

1) За судију: капетан Лапчевић Властимир,

2) за заменика: Бошковић Димитрије;

у Војни суд II Армије:

1) За судију: капетан Фрковић Мирко,

2) за заменика: капетан Балаж Славко;

у Војни суд III Армије:

1) За судију: мајор Драговић Вук,

2) за заменика: Фредерик Давид;

у Војни суд IV Армије:

1) За судију: капетан Малешевић Славко,

у Војни суд V Армије:

1) За судију: пуковник Звездин Тодор,

2) за заменика: поручник Врбица Саво;

у Војни суд VI Армије:

1) За судију: мајор Кеслер Милован,

2) за заменика: капетан Вукчевић В. Васо;

у Војни суд за град Београд:

1) За судију: мајор Стијовић Милоња,

2) за заменика: капетан Милојевић Радивој;

у Војни суд Морнарице:

1) За судију: мајор Ивановић Стева;

у Војни суд Корпуса народне одбране:

1) За судију: мајор Мићуновић Шпира.

Претседник: Чули сте приједлог о избору судија. Има ли ко какав приговор? (Нема). Прима ли се приједлог? (Прима). Објављујем да је приједлог о избору судија војних вијећа примљен онако како је прочитан.

Изволите чути приједлог Министра индустрије Демократске федеративне Југославије о одликовању радника и намјештеника Беочинске фабрике цемента Орденом рада.

Молим секретара да изволи прочитати акт Министра индустрије.

Секретар Миле Перуничих (чита):

ПРИВРЕМЕНОЈ НАРОДНОЈ СКУПШТИНИ ДФЈ

Београд

На основу Закона о увођењу Ордена рада предлажем да се одликују радници и намјештеници фабрике цемента у Беочину, и то:

Орденом рада I реда: инж. Јанежич Ласи, Варо Михајло;

Орденом рада II реда: инж. Хајдуковић Радослав, Ковачић Андрија, Хајнлих Фрањо, Киш Вилмси, Варга Фрањо.

Предложени намјештеници и радници истакли су се својим радом и умјешношћу приликом оспособљавања подузећа које је непријатељ у свом повлачењу био знатно оштетио.

У првом реду приступили су оспособљавању једне старе парне машине и генератора, којом су покретане пумпе рудника Лапора и тиме спасли рудник од поплаве и рушења галерија. Истом енергијом

ставили су у рад све фабричне радионице, приступајући поправци оних дијелова фабричких постројења који су се дали поправити и изради нових дијелова. Тако су сопственом радном снагом и сопственим материјалом обновљени минирани турбогенератори фабричке електричне централе, израђена прецизна осовина турбине, изграђено постројење котларнице, подигнута ограда исте, израђена привремена разводна станица.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Министар индустрије

А. Хебранг, с. р.

Претседник: Жели ли ко говорити о овоме приједлогу? (Нико се не јавља). Прима ли се приједлог Министра индустрије? (Прима). Објављујем да је прочитани приједлог примљен.

Прелазимо на посљедњу тачку дневног реда: претрес Приједлога закона о измјени тачке 5 члана 30 Закона о конфискацији имовине и о извршењу конфискације, који је оглашен за хитан.

Молим секретара да изволи прочитати приједлог закона.

Секретар Миле Перуничкић (чита):

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА

О ИЗМЕНИ ТАЧКЕ 5 ЧЛАНА 30 ЗАКОНА О КОНФИСКАЦИЈИ ИМОВИНЕ
И О ИЗВРШЕЊУ КОНФИСКАЦИЈЕ

Члан 1

Члан 30 тачка 5 Закона о конфискацији имовине и о извршењу конфискације мења се и гласи:

„Комисије су дужне свршити сав свој посао најдаље до 15 новембра 1945 године.“

Члан 2

Овај Закон ступа на снагу кад се објави у „Службеном листу Демократске федеративне Југославије“.

Другови народни посланици, према тачки 5 члана 30 Закона о конфискацији имовине и о извршењу конфискације, комисије које су одређене за попис имовине држављана Немачког Рајха као и оних којим су одбегли из земље требало је да изврше свој посао до 15 септембра 1945 године. Међутим, ове комисије, како оне у Војводини, тако и ова градска у Београду, обавестиле су Министарство правосуђа да због обимности посла нису биле у могућности да у одређеном року заврше рад. Како кроз четири дана истиче тај рок за довршење овога посла, показало се неопходним да се тај рок продужи. Из тих разлога тражи се продужење рока до 15 новембра 1945 године за свршавање овога

вадатка. То им фактички треба омогућити, јер ако одређено време прође, тиме би овај Закон изгубио своју законску снагу. Предлажем да ову измену из изнетих разлога усвојите. (Министар за Србију Јаша Продановић: Може бити да и то буде кратак рок. Боље би било да се продужи рок до краја године). Довољан је и овај рок.

Претседник: Жели ли ко да узме ријеч поводом овог приједлога? (Нико се не јавља). Пошто се нико не јавља за ријеч, прима ли се предложена измјена овог рока како је прочитана? (Прима). Објављујем да је примљен Приједлог закона о измјени тачке 5 члана 30 Закона о конфискацији имовине и о извршењу конфискације.

Тиме је дневни ред исцрпен и стога ову сједницу закључујем (Седница је закључена у 18,10 часова).

Dvadesetdeveta sednica

(26 oktobra 1945)

Početak u 10,30 časova.

Pretsedavao Predsednik Privremene narodne skupštine dr Ivan Ribar.

Predsednik: Otvaram dvadesetdevetu sjednicu Predsjedništva Privremene narodne skupštine. Zapisnik današnje sjednice vodiće sekretar Omer Gluhić. Sekretar Mile Peruničić pročitae zapisnik posljednje sjednice Predsjedništva Privremene narodne skupštine.

Sekretar Mile Peruničić čita zapisnik sednice Predsedništva Privremene narodne skupštine od 11 septembra 1945 god.

Predsednik: Ima li ko kakvu primjedbu da učini na pročitani zapisnik? (Nema). Primjedaba nema, zapisnik se ovjerava.

Prije nego predemo na dnevni red imam da saopštim slijedeće:

Predsjednik Ministarskog savjeta i Ministar narodne odbrane Maršal Jugoslavije Josip Broz Tito svojim pismom od 17 oktobra t. g. izvjestio je Predsjedništvo Privremene narodne skupštine Demokratske federativne Jugoslavije da su gg. dr Ivan Šubašić, Ministar spoljnih poslova, i dr Juraj Šutej, Ministar bez portfelja, podnijeli ostavke na položaje koje su imali u Vladi Demokratske federativne Jugoslavije i da su im ostavke uvažene.

Molim Predsjedništvo da ovo primi na znanje.

Dalje, saopštavam da smo od posljednje naše sjednice primili ove zakonske prijedloge:

- 1) Prijedlog zakona o reguliranju predratnih obaveza;
- 2) Prijedlog zakona o valorizaciji;
- 3) Prijedlog zakona o neposrednim porezima.

Sve ove zakonske prijedloge podnio je Ministar finansija.

4) Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radničkim povjerenicima, koji je podnio Ministar socijalne politike;

5) Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o demobilizaciji starijih godišta obveznika, žena i hranilaca u Jugoslavenskoj armiji i mornarici koji je podnio Ministar narodne odbrane;

6) Prijedlog zakona o visokim medicinskim školama (fakultetima) koji je podnio Ministar narodnog zdravlja;

7) Prijedlog zakona o poštansko-telegrafsko-telefonskim taksama koji je podnio Ministar pošta, telegrafa i telefona;

8) Prijedlog zakona o konačnoj likvidaciji zemljoradničkih dugova koji je podnio Ministar finansija;

9) Prijedlog zakona o uređenju sudova socijalnog osiguranja i Vrhovnog suda socijalnog osiguranja koji je podnio Ministar socijalne politike;

10) Prijedlog zakona o demobilizaciji mladih godišta i druge partije starijih godišta obveznika, hranilaca i svih žena iz Jugoslavenske armije i mornarice koji je podnio Ministar narodne odbrane;

11) Prijedlog zakona o pravima građana kod vojnih sudova koji je podnio dr Dragić Joksimović;

12) Prijedlog zakona o narodnim bibliotekama, i

13) Prijedlog zakona o petogodišnjem planu obnove i izgradnje Demokratske federativne Jugoslavije koje je podnio dr Dragić Joksimović, narodni poslanik. (Videti priloge na kraju knjige).

Svi ovi zakonski prijedlozi finansijske prirode upućeni su Finansijskom a svi ostali Zakonodavnom odboru.

Zakonodavni odbor podnio je Pretsjedništvu Privremene narodne skupštine Demokratske federativne Jugoslavije izvještaje, i to:

1) izvještaj o Prijedlogu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radničkim povjerenicima od 23 jula 1945 godine;

2) izvještaj o Prijedlogu zakona o sedmogodišnjem osnovnom školovanju;

3) izvještaj o Prijedlogu zakona o ukidanju građanskih škola;

4) izvještaj o Prijedlogu zakona o Konvenciji o očuvanju prava na penziju radnika koji migriraju;

5) izvještaj o Prijedlogu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o demobilizaciji starijih godišta obveznika i hranilaca u Jugoslavenskoj armiji i mornarici;

6) izvještaj o Prijedlogu zakona o demobilizaciji mladih godišta i druge partije starijih godišta obveznika, hranilaca i svih žena u Jugoslavenskoj armiji i mornarici;

7) izvještaj o Prijedlogu zakona o uređenju sudova socijalnog osiguranja i Vrhovnog suda socijalnog osiguranja.

Finansijski odbor podnio je Pretsjedništvu svoje izvještaje o zakonskim prijedlozima, i to:

1) izvještaj o Prijedlogu zakona o državnom budžetu Demokratske federativne Jugoslavije;

2) izvještaj o Prijedlogu zakona o uredjenju i djelovanju kreditnog sistema;

3) izvještaj o Prijedlogu zakona o neposrednim porezima;

4) izvještaj o Prijedlogu zakona o poštansko-telegrafsko-telefonskim taksama.

Svi ovi izvještaji i zakonski prijedlozi koji su pretreseni i usvojeni u Zakonodavnom i Finansiskom odboru, staviće se na dnevni red kad Pretsjedništvo donese o tome odluku.

Saopštavam Pretsjedništvu da su slijedeći drugovi tražili odsustvo:

Jovan Četković, član Pretsjedništva i Ministar poljoprivrede Crne Gore, izvještava da zbog službenih poslova ne može doći na sjednicu.

Isto tako molio je za odsustvo i drug Franc Leskošek.

Odobrava li Pretsjedništvo tražena odsustva? (Odobrava).

Pretsjedništvo je primilo slijedeće molbe i žalbe. Molim druga sekretara da ih saopšti.

Sekretar Mile Peruničić (čita):

1. Dobrosav Đ. Prvanović, iz Zaječara, molí da mu se za sahranu sina Dragomira ubijenog u januaru 1944 g., odobri podizanje celog predratnog uloga kod Poštanske štedionice u iznosu od 14.329,30 din. ili da mu se u visini te sume odobri zajam ili pomoć. — Br. 2483.

2. Spomenka Cverković, iz Šarbaria, molí da joj se isplaćuje invalida koju je primala kao majka u prošlom ratu poginulog sina Živka. — Br. 2450.

3. Anton S. Ugrinov, iz Skoplja, žali se na otpust iz državne službe. — Br. 2475.

4. Stjepan Serbedžija, iz Sarajeva, molí da se poništi rešenje saveznog Ministarstva ptt te da se povrati u službu, odnosno penzioniše. — Br. 2482.

5. Milena Davidović, iz Zagreba, molí da joj se nadoknadi šteta za dve radnje koje su joj ustaše u bescenje otkupile. — Br. 2466.

6. Vaska T. Koprivica, iz Strumice, molí da joj se odredi mesečna pomoć kao ženi i majci boraca JA. — Br. 2478.

7. Ružica Ž. Radojičić, iz Beograda, molí da se oslobodi plaćanja kirije na zemljište i kuću koju je kupila za vreme rata od Hipotekarne banke, dok se ne raspravi pitanje vlasništva imanja koja su ranije bila jevrejska. — Br. 2449.

8. Ivan Rakoši, žali se na otpust iz državne službe. — Br. 2423.

9. Stana Karamarković, iz Sl. Požege, molí da se reguliše invalida njenog muža koji je pao u prošlom ratu. — Br. 2437.

10. Ladika Ana, iz Ljubljane, molí da bude vraćena u državnu službu iz koje je otpuštena odlukom Narodne vlade Slovenije. — Br. 2455.

11. Anka J. Mihajlović, iz Beograda, molí da joj se dodeli stalna pomoć koju je i ranije primala iz kase Narodne skupštine. — Br. 2518.

12. Tehničko preduzeće Jelenc i Šlajner, iz Maribora, moli da se na njih ne primeni Zakon o izdavanju potvrda za zamenu okupacijskih novčanica. — Br. 2497.

13. Ljubomir Bosanac, vodnik JA, iz Beograda, moli da mu se vrte stvari oduzete od Narodnog odbora V rejona (kao neprijateljska imovina — kućni nameštaj) a koje je on septembra 1944 g. kupio od Ferda Harta iz Beograda za sumu od Din. 180.000.— Br. 2500.

14. Rade M. Borčić, penzioner iz Beograda, moli da mu se odobrena suma od 8.400 din. za neprimljene porodične prinadležnosti od 1924 g., isplati. Blagajne, na kojima je pokušao da podigne navedene sume, izjavile su da je ista zastarela. — Br. 2533.

15. Rade M. Borčić, penzioner iz Beograda, moli da mu se uračunaju dve godine i 6 meseci efektivne službe. — Br. 2532.

16. Ferida i Miša Avdavić (za kućnu zajednicu Ajre Avdavića) mole da mu se povrati kuća i 4 ha zemlje što mu je neopravdano oduzeto 1938 g. — Br. 2638.

17. Radišav D. Đorđević, biv. služitelj ubojnog slagališta u Nišu, moli da se vrati u istu službu iz koje je za vreme okupacije otpušten. — Br. 2540.

18. Nada J. Barački, domaćica iz Uljme, žena obveznika JA moli da joj se regulišu prinadležnosti njenog muža koje su joj obustavljene 1 jula o. g. bez ikakvog rešenja. — Br. 2563.

19. Velimir Đ. Jovanović, služitelj Mesnog narodnog odbora u Arandelovcu, moli da se njegovoj kćeri isplati zaostala plata od strane Sreskog narodnog odbora u Arandelovcu. — Br. 2579.

20. Stjepan Saka, iz Zagreba, žali se na rešenje Ministra saobraćaja, kojim je otpušten iz državne službe. — Br. 2578.

21. Mihailo Ristić i drugovi, kočijaši kod Poljoprivrednog odeljenja u Vršcu mole da se i na njih primeni Uredba o osmočasovnom radnom vremenu i da im se isplaćuje porodični dodatak. — Br. 2577.

22. Krstina Milidragović, iz Kruševca, moli za pomoć. — Br. 2586.

23. Danilo D. Damjanović, iz Iriga, moli za penziju. — Br. 2598.

24. Ivan Rakoš, iz Sremskih Karlovaca, žali se na rešenje Ministarstva pt zbog otpuštanja iz službe. — Br. 2603.

25. Vasa Miška, iz Sv. Jovana kod Vršca, moli da se oslobodi obaveze davanja stoke pošto poseduje ispod 40 jutara zemlje. — Br. 2608.

Pretsednik: Sve ove molbe i žalbe upućuju se Odboru za molbe i žalbe.

Prelazimo na dnevni red.

Za dnevni red današnje sjednice predlažem:

1) donošenje Ukaza o raspuštanju Privremene narodne skupštine DFJ;

2) donošenje Odluke o produženju rada stalnih skupštinskih odbora;

3) pretres Prijedloga zakona o budžetu;
4) pretres Prijedloga zakona o uređenju i djelovanju kreditnog sistema;

5) pretres Prijedloga zakona o neposrednim porezima.

Prima li se ovaj dnevni red za prepodnevnu sjednicu? (Prima).

Kao prva točka dnevnog reda je pretres Prijedloga ukaza o raspuštanju Privremene narodne skupštine DFJ. Molim sekretara da izvoli pročitati ukaz.

Sekretar Mile Peruničić (čita):

U K A Z

○ RASPUŠTANJU PRIVREMENE NARODNE SKUPŠTINE DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE

Na osnovu čl. 2 i 4 Odluke od 30 novembra 1943 godine o vrhovnom zakonodavnom i izvršnom narodnom predstavničkom telu Jugoslavije, kao privremenom organu vrhovne narodne vlasti u Jugoslaviji i na osnovu Rezolucije od 10 avgusta 1945 godine o promeni naziva Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije u Privremenu narodnu skupštinu Demokratske federativne Jugoslavije, donesene na III zasjedanju Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije, Pretsedništvo Privremene narodne skupštine Demokratske federativne Jugoslavije

rešilo je i rešava:

Privremena narodna skupština Demokratske federativne Jugoslavije raspušta se.

Na osnovu čl. 7 Zakona o Ustavotvornoj skupštini posebnim ukazom Pretsedništva Privremene narodne skupštine Demokratske federativne Jugoslavije određiće se saziv Ustavotvorne skupštine za koju će se izvršiti izbori na dan 11 novembra 1945 godine raspisani Ukazom istog Pretsedništva od 1 septembra 1945.

Pretsednik: Ima li ko kakvu primjedbu da stavi na ovaj prijedlog ukaza? (Nema). Ukaz se ovjerava potpisima Pretsjednika i Sekretara.

Izvolite čuti Prijedlog odluke Pretsedništva Privremene narodne skupštine DFJ o produženju rada stalnih skupštinskih odbora.

Sekretar Mile Peruničić (čita):

○ D L U K A

○ PRODUŽENJU RADA STALNIH SKUPŠTINSKIH ODBORA I POSLE RASPUŠTANJA PRIVREMENE NARODNE SKUPŠTINE DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE

Na osnovu čl. 15 Poslovnika, Pretsedništvo Privremene narodne skupštine Demokratske federativne Jugoslavije

o d l u č u j e :

Da Zakonodavni, Finansiski, Administrativni, Mandatni i imunitetni odbor kao i Odbor za molbe i žalbe produže svoj rad i posle raspuštanja Privremene narodne skupštine sve do sastanka novoizabrane Ustavotvorne skupštine i izbora novih odbora.

Pretsednik: Ima li ko kakvu primjedbu? (Nema). Pošto nema primjedaba, u ime Pretsjedništva Privremene narodne skupštine ovu odluku verifikiraće svojim potpisima Predsjednik i Sekretar.

Prelazimo na slijedeću tačku dnevnoga reda: pretres Prijedloga zakona o budžetu Demokratske federativne Jugoslavije.

Molim g. izvjestioca Životu Đermanovića da izvoli pročitati izvještaj Finansiskog odbora.

Izvestilac Života Đermanović (čita):

FINANSISKI ODBOR
PRIVREMENE NARODNE SKUPŠTINE DFJ

Br. 28
24 oktobra 1945 godine
Beograd

PRETSEDNIŠTVU PRIVREMENE NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

Finansiski odbor na svojoj sednici od 24 oktobra o. g. razmatrao je Predlog zakona o državnom budžetu Demokratske federativne Jugoslavije i posle diskusije jednoglasno ga usvojio sa sledećim izmenama i dopunama:

U čl. 1 stav 2 posle reči »zakona« umeću se reči »odnosno Pravilnika«. (Dopuna po amandmanu Ministra finansija).

U čl. 8 stav 2 posle reči »sreskih« brišu se reči »i mesnih«.

U čl. 9 stav 2 posle reči »njoj« umeće se reč »neposredno«.

U čl. 19 stav 1 i 2 između reči »i« i »rashoda«, umeće se reč »investicione«, a posle reči »rashode« briše se reč »obnove«. (Iz amandmana Ministra finansija).

U čl. 20 stav 2 između reči »budžeta« i »samo«, umeću se reči »izuzetno od člana 1 ovog Zakona«. (Iz amandmana Ministra finansija).

Istom članu dodaje se novi stav 4 koji glasi: »Propisi stava 1 i 2 ovoga člana neće se primenjivati dok nadležna savezna vlast ne donese odluku o raspolaganju prihodima od državnih privrednih preduzeća«.

U čl. 21 stav 1 menja se i glasi: »Kod sastava i odobrenja budžeta gradskih narodnih odbora i rejonskih narodnih odbora sa rangom sreskih narodnih odbora postupaće se kao kod sastava i odobrenja budžeta sreskih narodnih odbora«.

U stavu 3 istog člana brišu se u početku reči »oblasni (glavni)«, a umesto njih dolaze reči »Narodna skupština autonomne pokrajine odnosno oblasnih«.

U čl. 24 briše se stav 2 i broj »1« ispred stava 1.

Za izvestioca je određen narodni poslanik Života Đermanović.

Podnoseći ovaj izveštaj Predsedništvu Privremene narodne skupštine, Finansiski odbor moli Predsedništvo da usvoji Zakon o državnom budžetu Demokratske federativne Jugoslavije sa predloženim izmenama i dopunama.

Za zapisničara

Vojin Bajović, s. r.

Za Predsednika
Finansiskog odbora

Kiro Gligorov, s. r.

Članovi:

Živ. Đermanović, s. r., Vlad. Tucović, s. r., Mato Rusković, s. r., Niko Donović, s. r., Stoj. M. Soldatović, s. r.

(Predlog zakona i obrazloženje videti kao prilog na kraju knjige.)

Drugovi, kao što sam rekao, Finansiski odbor je jednoglasno usvojio predlog zakona. Izmene koje je odbor učinio sasvim su neznatne i uglavnom saglasne sa predlogom i amandmanom druga Ministra finansija. Finansiski odbor se saglasio i sa obrazloženjima koja je dao drug Ministar finansija. Budžetski sistem, koji je predviđen ovim zakonom, u suštini proizlazi iz same strukture federativnog uređenja države i duboko demokratskog karaktera narodne vlasti. Karakteristika ovoga predloga je u tome što postoje posebni budžeti kako savezni tako zemaljski pa i narodnih odbora tako da je narodnim vlastima data mogućnost da, u delokrugu svojih finansija, svojih izvora i prihoda koji im se daju na raspoloženje, zadovoljavaju svoje lokalne potrebe. U tu svrhu obezbeđena je povezanost i preglednost svih budžeta, tako da mesni narodni odbori svoje budžete dostavljaju sreskim narodnim odborima koji mogu da stave svoje primedbe na budžet mesnih odbora i tek posle toga predmet ide izvršnom odboru. Tako se lančanim sistemom od mesnog odbora preko sreskog, oblasnog i pokrajinskog odbora do ministarstva federalne jedinice i saveznog Ministarstva finansija povezuju budžeti u jednu celinu. Da bi se dobio potpuni pregled prihoda i rashoda i u svakom srezu, okrugu itd., oni svoje ukupne ali detaljno izradene budžete, takode iznose i budžete podređenih organa narodne vlasti.

Takvim postupkom dolazi se do sastavljanja celokupnog državnog budžeta koji prvo pretresa Savezna vlada a donosi ga Narodna skupština. Usvajajući budžet u globalnim iznosima za federalne jedinice, a u detalju prihode i rashode saveznog budžeta, Narodna skupština rešava opštedržavni budžet na osnovu koga se rešavaju budžeti u

skupštinama kako zemaljskim, tako i oblasnim, okružnim i sreskim. Na taj se način sprovodi potpuna demokratizacija budžetiranja jer narod kroz svoje skupštine definitivno rešava o raspodeli kredita prema svojim finansijskim snagama i potrebama. Ta karakteristika našeg budžeta, kao što sam rekao, ustvari proizlazi iz same strukture narodne vlasti i iz samog federativnog uređenja države. Molim da se ovaj zakonski predlog usvoji.

Pretsednik: Riječ ima Ministar finansija drug Žujović.

Ministar finansija Sreten Žujović: Drugovi i gospodo narodni poslanici, naša privreda i naše finansije bili su u punom rastrojstvu posle oslobođenja. Prema tome, mi smo se našli pred ogromnim zadacima: da ne samo momentano stvorimo potrebna sredstva za najneophodnije potrebe u ono vreme, a to je dovršenje rata i s tim u vezi podmirenje svih vojnih potreba, nego i da preduzmemo mere za organizaciju opšteg privrednog života i finansijskog poslovanja. Nesumnjivo da mi u ono doba nismo imali nikakve mogućnosti da stvorimo izvore za potrebna nam novčana sredstva. S druge strane, jasno je i poznato da se uopšte za vreme i posle ratova u svim zemljama nailazi na valutni haos koji je uslovljen samim ratnim prilikama, a takode i prekidom normalnog razvoja privrede, dok se po završetku rata javlja potreba za reorganizacijom privrednog života i za prelazom iz ratne privrede u mirnodopsku privredu. Posle oslobođenja zatekli smo uništena sva sredstva kako saobraćajna tako i privredna, uništena su i svi oni faktori koji dejstvuju na normalizaciju privrede. Prirodna je stvar da taj valutni haos, kao posledica rata, predstavlja jednu od činjenica koje sprečavaju brzo obnavljanje privrede pojedinih zemalja i obnavljanje prometa uopšte.

Taj privredni haos nesumnjivo, s obzirom na velike promene koje se danas događaju, dovodi i do pregrupisanja kako narodnog dohotka tako i svojine, dovodi i do bogaćenja i to nesrazmernog i neopravdanog bogaćenja pojedinih ljudi, koji žele da iskoriste rat za svoje lične koristi. Istovremeno dovodi do upropašćavanja sitnih i srednjih slojeva i do kranjeg osiromašenja radnih masa. Prema tome, taj valutni haos nije samo finansijski problem, nego je to i opšteprivredni problem, problem koji proističe iz stanja uslovljenog ratnim posledicama.

Stanje valute nije samo posledica rata nego je i uslovljeno opštim stanjem privrede. I, prema tome, samo valutno stanje je jedan od važnih činilaca koji u sređivanju i rešavanju složenih valutnih problema omogućuje i određuje puteve i načine obnavljanja ratom opustošene privrede i zemlje, putem obnavljanja redovnih privrednih veza i poslovanja.

Za nas, specijalno u onim osobitim uslovima, kako se kod nas rat razvijao sa prolaženjem raznih trupa i osnivanjem posebnih teri-

torija u našoj državi od strane kvislinga, kod nas je specijalno stvoren jedan vrlo komplikovan odnos u valutnom pogledu. Za nas je valutno pitanje stvarno jedno od pitanja koja stoje na prvom mestu. Nesumnjivo je da se to pitanje ne može odmah obuhvatiti i rešavati. Poznata je istina, da se posle rata u procesu upravljanja i podmirivanja finansijskim sredstvima javlja inflacija, tj. nesrazmerno opštem privrednom stanju u privrednim mogućnostima izdavanje novčanica za potrebe podmirivanja državne kase.

Medutim, u tome pogledu mi pitanje same inflacije danas ne možemo posmatrati sa onoga gledišta kako se to ranije posmatralo. Inflacija se, sama po sebi, ne postavlja danas u onom istom odnosu kako je to bilo pre rata. U današnjim prilikama valutne odnose treba posmatrati i kao posleratnu pojavu i kao posledicu činjenice da nemamo dovoljnih količina robe za podmirenje potreba. Inflaciju danas osećaju kao teret, usled povišenja cena roba radne mase. Zato su radne mase najviše zainteresovane za održavanje vrednosti valute i povećanje proizvodnje. To je jedna od osnovnih stvari koju moramo imati u vidu kad govorimo o sređivanju naših finansijskih prilika, to je jedan od osnovnih faktora koji deluju danas u našoj privredi i finansijama. Zbog toga mi na inflaciju ne gledamo istim očima i onako kako su na nju gledali raniji vladajući privredni krugovi već pitanje novčanice i vrednosti našeg dinara DFJ baziramo na poverenju naših naroda u svoju vlast, svoju zemlju, svoje sopstvene snage i sposobnosti za organizaciju i rukovođenje svojom državom, pa, prema tome, i narodnom privredom i finansijama.

Prema tome, ne možemo stati na gledište da bi jedino inflacija rešila i sredila naše finansijsko poslovanje, upravo da bi bili primorani na inflaciju. Vi znate kakav je bio uticaj inflacija posle Prvog svetskog rata, vi znate kakve su bile posledice te inflacije i kakav je bio odraz inflacije na materijalan položaj širokih narodnih masa. Govori se da je, na primer, u Nemačkoj, gde je novčani opticaj išao do basnoslovnih suma, da je on bio uslovljen time što je Versaljski ugovor bio težak za Nemačku, da su pobednici činili suviše jak pritisak na Nemačku. Medutim, stvar nije bila u tome, nego da su imućne klase Nemačke svesno upotrebljavale mehanizam novčanog opticaja za prebacivanje svih tereta nastalih iz rata na leđa širokih narodnih slojeva. U tome je suština inflacije posle Prvog svetskog rata. U toku perioda inflacije, kada su široke mase stanovništva gladovale, kada se nadnice prosto sagorevale iz dana u dan — u tom vremenu kapitalistička preduzeća ne samo da nisu trpela štetu nego su dolazila do ogromnih profita.

Upravo samo tako treba i posmatrati uticaj inflacije ne samo kod nas nego i u svim zemljama. Za ovakav način rešavanja problema

naših finansija nije potrebno da govorim — jer mi zato nemamo računa. Nesumnjivo da u tom pogledu na rešavanja problema i sredi- vanje naših finansija vrše uticaj i objektivni uslovi kao i subjektivni činiooci. Nesumnjivo je da treba da vidimo koliko smo zavisni od objektivnih činilaca i koliko možemo pomoću subjektivnih faktora da rešimo pitanja naših finansija. Mi danas, posle ovoga rata, kao što vam je poznato, nesumnjivo imamo uglavnom kod nas iste posledice kao i posle svakog rata i da se nalazimo u jednom valutnom haosu koji je daleko od toga da je bio sreden. Za rešenje ovoga problema možemo da posmatramo kao objektivne činioce puteve za brz prelaz od ratne na redovnu privredu i brzo obnavljanje ratom porušene pri- vrede. To bi bili objektivni činiooci. Kao subjektivni činiooci, su oni koji nesumnjivo zavise od nas samih. To su vam principi i metodi pri- vredne politike koje treba sprovoditi i od kojih zavisi raspodela tro- škova oko likvidacije posledica rata, oko prelaza od ratne na mirno- dopsku privredu kao i raspodela troškova na različite slojeve stanov- ništva za obnavljanja privrede, ono što se kod nas u većini slučajeva gubi iz vida — da mi u Jugoslaviji imamo da podnesemo troškove rata i da mi to možemo da prebacimo na reparacije, ali mi treba reparacije još da pričekamo. Mi, međutim, imamo da podnesemo troškove posled- ica rata i da podnesemo troškove obnavljanja privrede. Ko će podneti te troškove? To je najvažniji problem u rešavanju organizacije i dej- stva naše privrede. To je osnovni problem naših finansija.

Čime mi zasada raspoložemo? Nesumnjivo je da raspoložemo subjektivnim činioocima i da u tom pogledu možemo da dejstvujemo, i to pozitivno da dejstvujemo na sredi vanje naših finansija, vodeći računa o opštim socijalnim i političkim okolnostima posleratnog perioda, o raspodeli i uzajamnom odnosu društvenih snaga koje dejstvuju danas u našoj zemlji.

Kada se govori i radi o razmerama i metodama kako prelaza sa ratne na redovnu privredu, tako i na organizaciju same privrede, i njeno finansiranje — često se služimo time da je potrebno savladati određeni razvoj u našoj privredi. Govorimo o povećanju nivoa proiz- vodnje, o porastu robnog prometa, govorimo o neophodnosti pojačanja naročito poljoprivrede. To su vrlo važni činiooci koji nam de facto mogu da pomognu da rešimo ovu našu situaciju. Ovaj put savlađivanja ovog nesredenog valutnog procesa smatra se od mnogih kao neverovatan i u većini slučajeva svi se oslanjaju na tzv. zakon ekonomike. Ni tako moramo i pored toga što po normalnom razvoju i zakonu ekonomike posle svakog rata dolazi do sniženja proizvodnje robe i do ogromne nezaposlenosti. Ove pojave su već primećene i u ostalim zemljama. Zbog prelaza sa ratne na normalnu privredu pojavljuje se ogroman kvantum radne snage koji je mogao i morao biti upotrebljen za ratnu

privredu a koja sada više nije potrebna i ne iskorišćava se za prebacivanje i jačanje normalne, mirnodopske privrede, nego se jednostavno isključuje iz privrede. To znači neizbežno sniženje proizvodnih procesa i sniženje opšte proizvodnje. Mi takvu pojavu imamo u Americi, u Engleskoj, a verovatno biće je i u ostalim zemljama. I to je normalan proces u tim zemljama gde se prelaz sa ratne na normalnu privredu ne rešava putem normalnog ravnomernog prebacivanja troškova oko rata i troškova oko obnove na sve slojeve stanovništva ili u boljim slučajevima na teret onih koji su sposobni da podnesu.

Prema tome, kada se radi o organizaciji privrede i o raspodeli troškova mi moramo računati sa određenim i specijalnim merama kojima se mora pristupiti pri organizaciji privrede i za rukovođenje njome. Izvesnim merama mi smo i pristupili. Bez tih specijalnih mera ne može se ni zamisliti da bi se, — oslanjajući se na stihiske odnose koji su u proizvodnji, upravo anarhističke odnose koji su se razvili u proizvodnji ranije, na tu slepu snagu ekonomike kao takvu — rešili odnosi nastali posle rata, a naročito da ne kažem pravedno, ali pravilno raspodelili troškovi posle rata. Samo specijalnim merama i samo doslednim sprovođenjem tih mera u praksi može se očekivati da će državna uprava moći pravilnije da raspodeli troškove nastale iz rata, tako isto da raspodeli troškove koji su potrebni za obnovu privrede, tj. da nađe potrebna sredstva za njeno funkcionisanje.

To znači, za sređivanje unutrašnjih finansiskih i privrednih odnosa naše zemlje, mi moramo stvoriti takve ekonomske i političke uslove, koji će stvarno izazvati sve veću radnu aktivnost širokih narodnih masa, zainteresovanih u privrednim odnosima, zainteresovanih za sam narodni život, mase koje će se, drugovi, oduševiti za borbu protiv bede, a ne biti pasivne i očekivati pomoć s druge strane. Ja tu želim da podvučem: oduševiti se za borbu protiv bede koja je posledica rata i koja je posledica onih negativnih predratnih prilika, oduševiti narodne mase da bi mogle da savladaju bedu i da čak, ako se to ne može drukčije, onda samo svojim sopstvenim sredstvima i snagama, što stvarno za današnje ekonomske pojmove i pojmove nekih ekonomskih stručnjaka izgleda neverovatno. Ja to podvlačim: oduševiti borbom protiv bede, zbog toga što je g. Grol postavio tu tezu o bedi, koja je, kako on kaže, opšta, koja prelazi razmere jedne zemlje, u konkretnom slučaju naše, da je to jedna ne samo pojava nego i jedno pitanje, i da, prema tome, nijedna zemlja, naročito naša, koja je ratom razorena i sa mnogim žrtvama, ne može sopstvenim sredstvima i unutar svojih sopstvenih granica to pitanje da reši, nego je neizbežno gurnuta da se podredi uticaju i podređenosti privrede drugih bogatijih, sposobnijih i industrijski jačih zemalja. Međutim, mi se moramo u prvom redu

uzdati u svoje snage i učiniti sve da savladamo današnje teškoće, da uklonimo bedu koju su nam rat i okupacija ostavili.

Nama se prigovara da je za ovakvo uređenje, koje je proisteklo iz Narodnooslobodilačke borbe, iz učešća narodnih masa u borbi da takvo uređenje i način kako upravljaju one mase koje su u borbu vodile da one nisu u stanju da podignu privredu baš zato što je zemlja razorena, baš zato što nemamo potrebnih sredstava, tj. žale se da se težište prenese na objektivne uslove, na objektivne činioce. Prema tome, mi koji »nemamo iskustva«, mi koji »nemamo organizovani aparat«, mi koji »prelazimo planski tome pitanju«, nesumnjivo ne samo da smo »nesposobni«, nego smo — po njima — i u nemogućnosti da tu stvar rešimo. Prema tome, po njima znači da samo i jedino osloncem, predviđanjem svoje privrede privredi jačih zemalja, možemo da rešimo kako privredno tako i finansijsko stanje naše zemlje. Šta iz toga proizlazi? Proizlazi da ekonomski faktori van naših granica mogu biti odlučujući za rešavanje naše privredne i finansijske situacije. Vi morate, govori nam se, uzeti likvidna sredstva, koja će omogućiti nabavku materijalnih sredstava, koja će omogućiti nabavku materijalnih sredstava koja su potrebna za podizanje privrede, za podmirenje troškova, za stvaranje novog potstreka za sticanje finansijskih sredstava i opticaj robnog prometa, a to će reći da smo u svakom slučaju zavisni od inostranstva i da moramo biti zavisni, jer smo i bez rata siromašna poljoprivredna zemlja i da, prema tome, sami ništa ne možemo uraditi.

Međutim, mi ne smemo isključivo tako postaviti stvar, već moramo svim sredstvima i svim snagama — to ne znači da mi bežimo od pomoći i da nam pomoć nije potrebna — da savladamo, ili da svim silama pokušavamo da sami sopstvenim sredstvima i našim snagama savladamo sve te teškoće. Mi, kao što rekoh, ne bežimo od pomoći. Naprotiv, mi računamo na pomoć, na reparacije koje nam pripadaju, na pomoć prijateljskih zemalja i u tome nam je UNRRA učinila velike koristi i pomogla mnogo, baš u pogledu snabdevanja najpotrebitijih krajeva, gde mi nismo mogli organizovati ili nismo mogli u dovoljnoj meri da obezbedimo snabdevanje iz naših izvora. Ali, mi se ne smemo oslanjati isključivo na pomoć sa strane i očekivati tu pomoć iz inostranstva, ma da nam je pomoć potrebna, već moramo stvar odlučno postaviti tako da naše narodne mase, naši narodi budu spremni, da moraju biti spremni da podnesu sve privredne teškoće i da budu svesni takve naše situacije, da ulože maksimum svojih snaga da se prebrode teškoće, da se reše ti problemi.

Kao što rekoh neizbežno se postavlja pitanje međunarodne saradnje sa međunarodnim institucijama, koje se stvaraju i imaju za cilj obnovu privrede u svetu, obnovu svetske trgovine, stabilizaciju valute.

U tom pogledu mi želimo i tražimo saradnju i pomoć sa strane, ali ne kao stvar nezavisnu od nas, ne kao stvar koja treba da bude jedini oslonac za dalje razvijanje naših snaga. Mi treba, kao što rekoh, da se oslonimo u prvom redu na naše sopstvene snage. Zbog toga je i neizbežno da preduzmemo potrebne mere koje treba da regulišu razvoj naše privredne i finansijske organizacije. Prema tome, neizbežno je potrebno da se stvori izvestan plan u našem radu. Mislim da bi trebalo napustiti dosadašnji stav da se naše finansijsko poslovanje i naš budžet zasnivaju na bazi nekih verovatnih rashoda i prihoda.

Mislim da treba preći na stav da se prihodi i rashodi budžeta, tj. naše finansijsko poslovanje mora bazirati na određenom narodnom privrednom planu. Taj narodni privredni plan ima da određuje okvir i naše privrede i naših finansija, te, prema tome, moramo da računamo sa onim što imamo, moramo da radimo sa snagama kojima raspolažemo tako da ono što ćemo dobiti sa strane, pomoć koju će nam pružiti drugi, da nam bude samo jedan činilac koji će još bolje da nam omogućiti razvoj našeg državnog, privrednog i finansijskog života.

Po mome mišljenju naši privredni planovi moraju da određuju materijalne podatke, da daju materijalne podatke na osnovu kojih se izrađuje budžet. Mi moramo da pravimo plan, i to ne samo odozgo nego počevši odozdo, o investicionim izgradnjama i o mogućnostima eksploatacije, moramo, dakle, imati plan koji želimo da izvršimo pomoću budžeta. Svi naši ljudi na terenu, koji imaju sitno preduzeće, moraju stvoriti jedan okvir dokle se prostire njihova mogućnost investicionih izgradnji i to sve da bude bazirano na sopstvenim snagama i na sopstvenoj moći, a tek posle toga ono što bude više i od toga moguće da to bude plus koji se uvek može lako primeniti i upotrebiti.

Potrebno je da se uzme u obzir celokupni obim industrijske i sve druge proizvodnje. Potrebno je, dalje, da se ima jedan plan po kome će da se razvija i povećava proizvodnja i to s obzirom na socijalne i kulturne prilike koje su potrebne danas, to će reći u ovom momentu, a ne tako da treba odmah podmiriti sve naše kulturne potrebe. Mi moramo da gledamo, dakle, na ovaj momenat, šta mi sada možemo da učinimo, pa da na osnovu toga odredimo obim investicija. Jer, kod nas se čini atak na investicione troškove. Ako bi se pogledalo da one potrebe koje se danas postavljaju od strane pojedinih institucija, onda bi se videlo da se ne vodi računa o današnjim, već o sutrašnjim mogućnostima, o mogućnostima koje tek treba postići.

Treba biti realan, treba strogo voditi računa o stvarnim mogućnostima i o najnužnijim potrebama. Treba do krajnosti štedljivo raspolagati narodnim novcem.

I podaci o ličnim prinadležnostima kod nas se menjaju iz dana u dan. Međutim, tu mora biti određene politike, mora se voditi računa o

kadrovima. Ne treba postaviti stvar mehanički. Plate, pored toga što su sredstvo za život, one su i instrumenat za diferencijaciju ljudi i kvalifikaciju izbora. Ali, o tome se kod nas ne vodi dovoljno računa. Ljudi, na primer, u okružnim odborima treba da gledaju da i svojim snagama postignu uspehe i da nešto podignu, a ne samo da se oslanjaju na državnu pomoć. Naš narod mora da ima osećanje i razumevanje za jedan privredni i finansiski plan rada. To znači da se mora utvrditi obim rashoda i prihoda po pojedinim federalnim jedinicama kao i odvajanje opštredržavnih prihoda, kako bi se postiglo to da i prihodi budu umereni, pravilno i realno odmereni, da se budžet sastavi prema izvorima i sredstvima prihoda, da se čine predviđanja i za potrebne lične i materijalne rashode i za investicije.

Drugovi, ali pre svega potrebno je povećati produkciju i poboljšati organizaciju snabdevanja kako radi zadovoljenja mesnih tako i radi opštih potreba. Tu je potrebno smanjenje obrtnih troškova na koje niko, čini mi se, ne obraća pažnju niti o njima vodi računa, kao i troškove robnog transporta. Treba razvijati svest za komunalne potrebe.

Uporedo s tim treba obratiti pažnju na razne naše prihode, na primer, šumske prihode. Niko se od mesnih vlasti nije rešio da snabdeva varoši drvetom u svojoj režiji; da u ovako teškoj situaciji u pogledu drveta onemogući da pojedini špekulanti prodaju drvo ili ugaj po ogromnim cenama. Pa onda prihodi od mesnih imanja itd. Naši finansiski organi i naše vlasti moraju da postignu maksimalnu mobilizaciju potrebnih izvora kako svojih, tako i privrednih preduzeća. Treba izvršiti smanjenje jalovih, neproduktivnih troškova, kojih ima mnogo. Treba uopšte razviti duh kritičke analize ne samo u pogledu naših rashoda, nego i u pogledu naših sredstava i pronalaženja izvora prihoda.

Prema tome, opšti nam je cilj i zadatak da naše finansisko poslovanje treba da bude uravnoteženo. Ja ne kažem da to mora da bude odmah uravnoteženo, već da treba da bude i da se ona neskladnost, koja sada postoji, i koja je velika, ako ništa drugo, ono uzme srcu i da se kao cilj postavi odstranjenje te neskladnosti u procesu uravnotežavanja našeg finansiskog poslovanja.

Potrebno je ponovo naglasiti, da svi oni koji rukovode u našoj zemlji moraju sebi da postave neke granice kako u pogledu proučavanja privrednih potreba tako i u pogledu njihovog ostvarenja. To ne treba da budu planovi lepih želja i planovi budućnosti, već to moraju biti stvarno planovi onakvi kakve ćemo mi moći sada da izvršimo. Pri tome se mora imati u vidu da je naš opšti cilj da naše finansisko poslovanje treba da bude uravnoteženo. Mi moramo postići budžetsku ravnotežu ili smanjenjem rashoda ili povećanjem prihoda. (*Andrija Hebrang*: I jedno i drugo!)... Da, i jedno i drugo. U smanjenju rashoda mora se ići što dalje, ali ne mehanički pa da se dovede u pi-

tanje pravilan rad naše privredne organizacije. Mi moramo da vodimo računa da isključimo izvesne rashode koji se mogu odložiti za idući budžetski period. Mi smo stvarno imali velikih uspeha kako u organizaciji privrede, u privrednom i finansiskom poslovanju, tako i u realnom zamahu rada. Ali mislim da ne treba trčati za rezultatima ukoliko oni nisu u skladu sa opštim tokom privrednog i finansiskog života. Udarništvo kod nas i rezultat rada moraju biti u skladu, u ravnoteži sa razvojem naše privrede. I da ne dolazi ni do kakvih naglih i velikih skokova u jednoj privrednoj grani koja u odnosu na celu privredu ne daje naročiti učinak. Mi imamo sigurne podatke koji govore o tome da ceo naš privredno-finansiski organizam ide postepeno jednim određenim ili možda promenljivim odnosom ali sa određenim procentom stalnog napretka. To dokazuje, da ovakva naša organizacija i rad bez obzira koliko ima nedostataka, bez obzira na unutrašnje organizaciono vrenje, gde često ima i suprotnosti, obezbeđuje stalan razvoj i napredak našeg privredno-finansiskog organizma. (Burno odobravanje.)

Mislim da, prema tome, kada se radi o ovakvom načinu postavljanja budžeta i finansiranja a naročito kad se radi o pravilnoj i racionalnoj primeni i izvršenju budžeta, može se postići još veći uspeh u privredi i finansijama, i u izvesnoj meri još više poboljšati tok napretka naše privrede i naših finansija.

Zakon koji vam je podnesen doprineće u mnogome ne samo da se otklone izvesni dosadašnji nedostaci u rukovanju budžetom, nego će omogućiti i zavešće veću odgovornost, tražiće se više odgovornosti od svih nas, od svih koji učestvuju u državnoj vlasti a daće nam i sve mogućnosti da pokažemo više uspeha u našoj privredi i finansijama i da rukovodeći našim opštim državnim i privredno-finansiskim životom još više doprinesemo uredenju i napretku naše zemlje.

Molim da primite ovaj Predlog zakona o državnom budžetu. (Aplauz).

Pretsednik: Želi li još ko da govori o Prijedlogu zakona o državnom budžetu? (Ne javlja se niko). Objavljujem da je pretres ovog zakonskog prijedloga zaključen, pa prelazimo na glasanje. Glasaće se poimenično, po prozivci koju će izvršiti sekretar drug Omer Gluhić. Glasaće se sa za i protiv.

Sekretar Omer Gluhić proziva narodne poslanike članove Predsedništva da glasaju.

(Posle glasanja)

Pretsednik: Izvolite čuti rezultat glasanja. Glasalo je ukupno 50 članova Predsedništva i svi su glasali za. Objavljujem da je Zakon o državnom budžetu jednoglasno usvojen.

Prelazimo na slijedeću točku dnevnoga reda, na pretres Prijedloga zakona o uređenju i djelovanju kreditnog sistema.

Molim druga izvjestioca Vojina Bajovića, narodnog poslanika, da izvoli podnijeti izvještaj Finansijskog odbora.

Izvestilac Vojin Bajović (čita):

FINANSISKI ODBOR
PRIVREMENE NARODNE SKUPŠTINE DFJ

Br. 29

24 oktobra 1945 godine

Beograd

PRETSEDNIŠTVU PRIVREMENE NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

Finansijski odbor, na svojoj sednici od 24 oktobra o. g., razmatrao je Predlog zakona o uređenju i delovanju kreditnog sistema i posle diskusije jednoglasno ga usvojio sa sledećim izmenama i dopunama:

U čl. 2 na kraju rečenice umesto reči »obrazuje mali broj finansijski snažnih kreditnih preduzeća« dolaze reči »obrazuju finansijski snažna kreditna preduzeća«.

U čl. 7, stav 1, umesto reči »po odobrenju« dolaze reči »u saglasnosti«.

Čl. 8 menja se i glasi: »Savezni Ministar finansija će pri saveznom Ministarstvu finansija obrazovati Savetodavni kreditni odbor. Bliže odredbe o delokrugu, o njegovom sastavu i o postupku po kome će raditi, propisaje savezni Ministar finansija.«

U čl. 9, stav 1, posle reči »Zanatska banka« dodaje se reč »i«, a posle reči »reosiguranje« briše se »i državni osiguravajući zavod«.

U čl. 11, stav 2, posle reči »službe« brišu se reči »ulagati u savezne i zemaljske banke po utvrđenoj srazmeri za kratkoročno i dugoročno plasiranje za svaku vrstu ovog pasivnog posla (čl. 5)«, a umesto toga dolaze reči »plasirati prema kreditnom planu (čl. 7)«.

U čl. 12, stav 1, tač. g, posle reči »državnih« briše se »-saveznih«.

U tač. d istog člana brišu se poslednje reči »naročito gradovima«.

U čl. 13, tač. a), menja se i glasi: »da kredituje zemljoradničku i gradsku zadružnu privredu, poljoprivredu uopšte kao i ustanove i preduzeća koja rade sa poljoprivredom; i«.

Ispred čl. 16 u naslovu umesto »Državni osiguravajući zavod« treba da dođe »Državni zavod za osiguranje i reosiguranje«.

U čl. 16, stav 1, posle reči »Državnog« briše se reč »osiguravajućeg«, a posle reči »zavoda« umeću se reči »za osiguranje i reosiguranje«. — U stavu 2 istog člana posle reči »državni« briše se reč »osiguravajući«, a posle reči »zavod« umeću se reči »za osiguranje i reosiguranje«.

U čl. 18 posle reči »federalna jedinica« brišu se reči »ili autonomna oblast«, a posle reči »tu jedinicu« brišu se reči »ili oblast«.

U čl. 19 tač. g) brišu se poslednje reči »ili autonomne oblasti«. — U tački d) istog člana posle reči »federalnu jedinicu« brišu se reči »ili autonomnu oblast«.

U tački e) istog člana posle reči »vrše« brišu se reči »u komisiji«, a na kraju rečenice dodaju se reči »kao komisionari«.

U čl. 20, stav 1, posle reči »kreditna ustanova« briše se rečenica »U autonomnim oblastima može se po potrebi osnovati posebna zemaljska kreditna ustanova«. — U stavu 2 svagde posle reči »federalna jedinica« brišu se reči »ili autonomna oblast«.

Čl. 24, stav 2, menja se i glasi: »Zadatak zadružnih kreditnih ustanova je da putem saradnje i uzajamnosti zadovoljavaju kreditne potrebe svojih članova«.

U čl. 26, na kraju stava 1, dodaju se reči: »u granicama dozvole za rad izdate od saveznog Ministra finansija«.

Istom članu dodaje se stav 3 koji glasi: »Dozvole za rad postojećih osiguravajućih zadruga imaju se revidirati s tim da se dozvoli rad samo onim osiguravajućim zadrugama koje mogu korisno da posluže narodnoj privredi«.

Posle člana 29 umeće se novi član 30 koji glasi:

»1) Delokrug privatnih osiguravajućih preduzeća je da u granicama dozvole za rad izdate od saveznog Ministra finansija vrše poslove osiguranja svih vrsta rizika, sem onih koji su posebnim propisima rezervisani isključivo za Državni zavod za osiguranje i reosiguranje.

2) Privatna osiguravajuća preduzeća dužna su da dugoročna sredstva iz svojih tehničkih i ostalih rezervi ulažu, pored dozvoljenih plasmana (na pr.: zgrade), prvenstveno u najbližu filijalu Državne hipotekarne banke, odnosno u dugoročne hartije od vrednosti (čl. 5)«.

Čl. 30 postaje čl. 31 i u stavu 1 posle reči »privatne banke« umeću se reči »i osiguravajuća preduzeća«. — U stavu 2 posle reči »privatnih banaka« umeću se reči »i osiguravajućih preduzeća«. U stavu 3 između reči »ulagača« i »ostalnih« umeće se reč »osiguranika«.

Čl. 31 postaje čl. 32.

Čl. 32 postaje čl. 33, čiji se stav 2 menja i glasi: »Pravni propisi o uređenju državnih i samoupravnih kreditnih novčanih ustanova, koji su važili do 6 aprila 1941 godine primenjivaće se ukoliko nisu u suprotnosti sa propisima ovog Zakona«.

Čl. 33 postaje čl. 34.

Čl. 34 postaje čl. 35.

Za izvestioca izabran je narodni poslanik Vojin Bajović.

Podnoseći ovaj izveštaj Predsedništvu Privremene narodne skupštine, Finansijski odbor moli Predsedništvo da usvoji Predlog zakona o uređenju i delovanju kreditnog sistema sa predloženim izmenama i dopunama.

Za zapisničara

Vojin Bajović, s. r.

Za Predsednika

Finansijskog odbora

Kiro Gligorov, s. r.

Članovi:

Živ. Đermanović, s. r., Vlad. Tucović, s. r., Mato Rusković, s. r.,

Nik. Đonović, s. r., Stoj. M. Soldatović, s. r.

Pošto će drug Ministar finansija dati ekspozice o ovom zakonskom predlogu, ja bih kao izvestilac samo ponovo zamolio Predsedništvo Privremene narodne skupštine da prihvati Zakon o uređenju i delovanju finansijskog sistema u redakciji koju je dao Finansijski odbor.

Predsednik: Dajem riječ drugu Ministru finansija Sretenu Žujoviću.

Ministar finansija Sreten Žujović: Drugovi, ja sam samo hteo da podvučem osnovne odredbe ovog predloga zakona. Mi nismo mogli uopšte pristupiti ma kakvom određivanju nekog kreditnog sistema sve dok nije izvršena zamena novčanica, s jedne strane, i, s druge strane, dokle uopšte u organizaciji našeg kreditnog poslovanja nismo uspostavili potrebnu povezanost između raznih grana finansijskog poslovanja. Sa izvršenom zamenom novčanica i čisto privrednim zakonima, koji su činili celinu, mi smo uspeli da stvorimo jedno jedinstveno privredno područje od cele zemlje, da stvorimo osnovne uslove za rukovanje kako prihodima i rashodima tako i za stvaranje izvora za pribavljanje naših novčanih sredstava. U tom pogledu trebalo je doneti mere koje će stvarno, kako da kažem, ozakoniti ili dati izvesnu određenu perspektivu daljem našem finansijskom poslovanju. Kod nas je bila glavna teškoća u privrednom i finansijskom poslovanju u tome što smo morali našoj privredi stvoriti tzv. obrtni kapital. Toga obrtnog kapitala nije bilo, u prvom redu zbog nestašice novca. I ovaj period posle zamene, uglavnom počinje, s jedne strane nastajanjem da se stvara obrtni kapital našoj privredi, a s druge strane, izvesne teškoće javljale su se u našoj privredi i finansijskom poslovanju često baš zbog nedostatka u organizaciji raspodele naše proizvodnje, naše produkcije. Trebalo je znati uskladiti kako elemente koji dejstvuju u proizvodnji tako i elemente koji dejstvuju u novčanom i robnom prometu.

Mi to ovim zakonom donekle činimo, ozakonjujemo izvesne forme koje se ustaljuju. Dosta je teško stvoriti potrebna novčana sredstva

našim novčanim zavodima, našoj privredi, da bismo napravili potpun opticaj u proizvodnji od proizvođača do potrošača. Glavni je, dakle, cilj koncentrisanje novčanih sredstava, specijalizovanje kreditnih ustanova za određene grane poslovanja tako da to olakša primenu privrednog plana, da imamo u vidu hod i rezultat naše proizvodnje, da pored njih možemo maksimalno iskorišćavati slobodna sredstva na novčanom tržištu koja nam stoje na raspoloženju. Zatim, da možemo koncentrisati ekonomsko rukovanje sredstava i ujedno da omogućimo sa normaliziranjem našeg finansiskog poslovanja negovanje štednje i plaćanja bez upotrebe gotovine.

Jedna od naročito važnih stvari je utvrđivanje kreditnog plana, tj. da Privredni savet može da postavi granicu u kojoj ima da se kreće finansiranje naše privrede i rukovođenje njome. Pomoću toga plana moći će se ne samo da pravilno utiče na proizvodnju naše privrede nego i da sredujemo način rukovodstva našom privredom. Mi smo u tome pogledu još pre dva meseca načinili jedan takav plan i sproveli ga u praksi. On nam je već pokazao pozitivne rezultate, rezultate koji potvrđuju da je namera za utvrđivanje kreditnog plana bila apsolutno potrebna ako hoćemo da omogućimo pravilno rukovođenje našom privredom i da sredimo njenu organizaciju.

Ovaj Zakon daje i šemu uređenja aparata koji je potreban za sprovođenje svega toga. Ima izvesnih prigovora, naime da mi na taj način donekle ograničavamo kreditni sistem federalnih jedinica odnosno zemaljskih banaka. Praksa je, međutim, pokazala da to nije tačno i da nema bojazni da će se otežati rad privrednih banaka u federalnim jedinicama. Ja ću navesti kao primer Privrednu banku Srbije, koja je vršila neverovatnan uticaj na oživljavanje privrede u Srbiji i to baš onoga dela privrede koji nije spadao u delokrug centralnih novčanih ustanova.

Treba se umeti snaći i videti koja grana proizvodnje, koja preduzeća i koja privredna delatnost treba da budu poduprti od strane federalnih jedinica. Prema tome, zakon sam po sebi daje mogućnosti, ja ne kažem potpuno definitivno, ali daje mogućnosti da se uglavnom odredi i u okviru naše poslovanje da se obezbedi rukovodstvo našem privrednom i finansiskom poslovanju. U tom pogledu izneo bih kod nas podatke koji pokazuju kakav je bio hod našeg kreditnog sistema dosada. I pored svih nedostataka u raspodeli i proizvodnji, finansiranjem naše privrede uspeli smo da oživimo i obezbedimo stalan porast naše proizvodnje. To se vidi iz odobrenih kredita za ovaj period vremena. Od oslobođenja do danas savezne kreditne ustanove, koje su predviđene ovim zakonom, dale su i odobrile kredite u ovom iznosu: Narodna banka raznim kreditnim ustanovama dala je 4 i po milijarde, Drž. hipotekarna banka 838 miliona, Poštanska štedionica 2,400 mi-

liona, Agrarna banka 952 miliona, Zanatska banka 18 miliona i Industrijska banka 1,230 miliona.

Kao što vidite, taj naš kreditni sistem, s obzirom na naše mogućnosti razvijao se dosta dobro. Sama Industrijska banka pomogla je da se unese dosta reda u rukovođenju našom industrijom, jer se de facto moglo pomoći i dati kredita onim preduzećima za koje je to privreda tražila. Poslovanje privrednih banaka kretalo se ovako:

Privredna banka Srbije	655
Privredna banka Vojvodine	550
Zemaljska banka za Hrvatsku	200
Makedonska stopanska banka	140
Denarni zavod Slovenije-	140
Privredna banka BiH	80

I pored toga što nismo zasad mogli da omogućimo dosta velike iznose koji su bili potrebni za kreditiranje naše privrede bilo je i takvih pojava da izvesna naša privredna preduzeća ne umeju da upotrebe dodeljene kredite niti da ih potpuno iskoristi. Tako, na primer, kreditni plan je iskorišćen svega oko 70%, tj. od milijarde i 270 miliona, koliko je bilo određeno za avgust—septembar, iskorišćeno je 800 miliona.

Donošenjem ovog zakona i još boljim i racionalnijim rukovođenjem našim finansijama i našom privredom, mi ćemo omogućiti jači razvoj našeg državnog i privatnog bankarstva, pa zato molim da se ovaj moj predlog, sa izmenama koje je učinio Finansiski odbor, prihvati i ozakoni. (Aplauz).

Pretsednik: Želi li ko da govori u diskusiji o ovom zakonskom prijedlogu. (Niko se ne javlja). Pretres je završen. Prelazimo na glasanje. Glasace se poimenično, pa molim sekretara druga Peruničića da izvrši prozivku.

Sekretar Mile Peruničić poziva članove Predsedništva da glasaju.

(Posle glasanja)

Pretsednik: Molim da saslušate rezultat glasanja. Za Prijedlog zakona o uređenju i djelovanju kreditnog sistema glasao je 51 član Predsjedništva i svi su glasali za. Time je konačno usvojen Prijedlog zakona o uređenju i djelovanju kreditnog sistema po izvještaju Finansiskog odbora.

Prelazimo na slijedeću tačku dnevnog reda, na pretres Prijedloga zakona o neposrednim porezima koji je podnio Ministar finansija.

Izvestilac Finansiskog odbora je drug Kiro Gligorov. Molim izvjestioca da saopšti izvještaj.

Izvestilac Kiro Gligorov (čita):

FINANSISKI ODBOR
PRIVREMENE NARODNE SKUPŠTINE DFJ

Br. 31
25 oktobra 1945 godine
Beograd

PRETSEDNIŠTVU PRIVREMENE NARODNE SKUPŠTINE DFJ

Beograd

Finansiski odbor, na svojoj sednici od 24 oktobra o. g., razmotrio je Predlog zakona o neposrednim porezima i posle diskusije jednoglasno ga usvojio sa sledećim izmenama i dopunama:

U čl. 3, stav 2, posle reči »plaćaju« briše se reč »ove«, a posle reči »poreze« umeću se reči »po ovom zakonu«.

U čl. 6, stav 1), na kraju rečenice dodaju se reči »a pod uslovom reciprociteta«.

U stavu 2 čl. 7 između reči »rokove« i »koji« umeću se reči »koji nisu predviđeni po ovom Zakonu, a«.

U stavu 3 istog člana, prva rečenica se menja i glasi: »Kao dan predaje računa se i dan predaje pošti«.

Čl. 9 se raščlanjuje na tri tačke i glasi:

»Porez po odbitku naplaćuje se prilikom isplata ili obračuna prihoda bez donošenja poreske prijave, a plaćaju ga:

- a) radnici i nameštenici — na prihod iz odnosa službe;
- b) lica koja primaju honorare, nagrade, i slično za umetničke, naučne, stručne i druge poslove — na honorare, nagrade i slično; i
- v) sopstvenici uloga na štednju (po knjižicama, tekućim računima i sl.), hartija od vrednosti i udela — na prihode od uloga, hartija od vrednosti i udela«.

U čl. 16, stav 1 između reči »ili« i »uz« umeće se reč »i«.

U čl. 18, stav 2, između reči »imanja« i »dužni« umeću se reči »sem udovica sa pravom udovičkog užitka«.

U čl. 22, stav 1, umesto reči »od kamata na štedne uloge« dolaze reči »od uloga na štednju«.

U čl. 24, stav 1, između reči »odnosno« i »davanja« umeću se reči »u trenutku«.

U stavu 2 istog člana posle reči »a plaća se i na nasleđa« umesto reči »legata« dolazi reč »legate«, i brišu se poslednje reči ukoliko na njih već tamo nije plaćen odgovarajući porez«.

U stavu 3 istog člana brišu se poslednje reči »sem u slučaju da naši državljani u njihovoj zemlji ovaj porez ne plaćaju«.

U čl. 33, stav 2), tačka 3, umesto reči »rezervnih fondova« dolazi reč »rezervi«.

U čl. 50, tačka 1 i 2 čine tačku 1 koja glasi:

»1) Za kućne pomoćnike i lica koja ne obavljaju privrednu delatnost u stalnom lokalni ili na stalnoj pijačnoj tezgi već na javnim mestima ili po kućama (nosaiči, testeraši, torbari, ulični prodavci itd.) 300 dinara godišnje;«

Tačka 3 postaje tačka 2.

U čl. 58, stav 3, umesto broja »500« dolazi broj »50«.

U čl. 61, stav 2, treba da stoji »od 1000 do 500.000 dinara«.

U stavu 4 istog člana posle reči »kazniće se fizička lica«, umeću se reči »pored kazne«.

U čl. 65, stav 2), posle reči »odnosno« brišu se reči »oblasnom (pokrajinskom) narodnom odboru«, a dodaju se reči »finansiskom odeljenju autonomne pokrajine, odnosno finansiskom odeljenju oblasnog narodnog odbora«.

U stavu 3) brišu se poslednje reči »odnosno oblasnom narodnom odboru« a dodaju se reči »odnosno poreskoj komisiji pri Finansijskom odeljenju autonomne pokrajine ili oblasti«.

Stav 4) istog člana menja se i glasi:

»Komisija pri zemaljskom Ministarstvu finansija odnosno pri Finansijskom odeljenju autonomne pokrajine ili oblasti sastoji se od pet članova koje bira zemaljska Narodna vlada odnosno Pretsedništvo Skupštine Autonomne pokrajine odnosno izvršni oblasni odbor. Referenta postavlja zemaljski Ministar finansija, odnosno Poverenik finansija Autonomne pokrajine ili Pretsednik Oblasnog odbora«.

Stav 2) člana 72 postaje stav 1) istog člana.

Stav 3) postaje stav 2).

Stav 4) postaje stav 3).

Stav 1) člana 72 postaje novi član 73.

Za izvestioca izabran je narodni poslanik Kiro Gligorov.

Podnoseći ovaj izveštaj Pretsedništvu Privremene narodne skupštine, Finansijski odbor moli Pretsedništvo da usvoji Predlog zakona o neposrednim porezima sa predloženim izmenama i dopunama.

Za zapisničara

Vojin Bajović, s. r.

Za Pretsednika
Finansiskog odbora

Kiro Gligorov, s. r.

Članovi:

**Mato Rusković, s. r., D. Radosavljević, s. r., Stoj. M. Soldatović, s. r.,
Vlad. Tucović, s. r., Živ. Đermanović, s. r.**

Drugovi, prvi korak ka temeljitoj promeni poreskog sistema i organizacije finansijske službe u našoj zemlji bilo je njeno usklađenje sa strukturom narodne vlasti. Ukidanjem poreskih ustanova kao institucija gde narod nije imao mogućnosti učešća i kontrole i prebacivanjem celog posla na narodne odbore dalo se je mogućnosti za učešće širokih narodnih masa u razrezu i naplati poreza.

Na bazi takve organizacije finansijske službe sada se korenito reformiše staro poresko zakonodavstvo, kako bi ravnomernim poreskim opterećenjem i uprošćenošću sistema zaista naše poresko zakonodavstvo poslužilo interesima naroda, a ne jedne vladajuće grupe kako je to bilo u bivšoj Jugoslaviji.

U toj težnji za reformom starog zakonodavstva krupan doprinos je novi zakon o neposrednim porezima koji vam je predložen za ozakonjenje.

Njegova osnovna odlika je zavodenje poreza na dohodak kao jedinstvenog poreskog oblika sa nužnim oštupanjima, oblika koji se u finansijskoj nauci smatra najpravednijim i najefektivnijim, jer se preko takozvane dohodarine mogu uzeti u obzir svi objektivni i subjektivni elementi radi pravilne ocene poreske snage obveznika, a proporcionalnom stopom progresivno raste oporezivanje prihoda prema njihovoj visini.

Ovim zakonom stavlja se kraj neravnomernosti poreskog opterećenja koje je bilo pravilno u bivšoj Jugoslaviji i povlašćivanju privatnog kapitala, da bi se sproveda što veća njegova koncentracija. Opterećenje zemlje, radničkih i činovničkih plata i točevine u ogromnoj je nesrazmeri bilo sa opterećenjem društvenog kapitala, slabo opterećene rente, oslobođenje mnogih kamata itd. Sve te razlike u opterećenju novim zakonom su brisane.

Prema načinu razreza i naplata poreza dohodak se deli na četiri podvrste:

1) Porez po odbitku, — to je porez na plate i nadnice kao i na prihode od uloga na štednju i hartije od vrednosti, a on se odbija prilikom isplate ovih primanja.

Stalo se na gledište da kod većine radnika i nameštenika njihov prihod od plate u velikoj većini pretstavlja jedini prihod i da se na ovaj način dolazi do lakog i brzog realizovanja ovog prihoda, ma da se formalno odstupa od načela oporezivanja ukupnih prihoda poreskih obveznika.

Po drugoj grupi se oporezuju zemljoradnici, ali bez podnošenja individualnih prijava zbog lakše administracije a i zbog priličnog broja slabo pismenih seljaka.

Za polaznu tačku kod ocene poreske osnovice uzima se ranije utvrđeni katastarski čist prinos, ali se daje mogućnost oštupanja od

njega čim sadašnji prihodi zemljoradničkih imanja prelaze 20% utvrđenog čistog katastarskog primosa na više ili na niže. Ovakav način će dati mogućnosti da se lako izvrši razrez poreza zemljoradnicima.

Treća grupa odstupa od načela oporezivanja dohotka, ali se u ovoj grupi radi o licima čija je poreska sposobnost vrlo niska, tako da se ovim načinom razreza i naplate dobija mnogo u brzini i pojeftinjenju rada finansiskog aparata, a s druge strane, finansiski efekat od ove grupe poreskih obveznika je srazmerno veoma mali.

Pri oporezivanju četvrte grupe u potpunosti je sproveden princip koji je ležao u osnovi Zakona o neposrednim porezima, tj. individualno prijavljivanje prihoda svakog poreskog obveznika, a prijava mora da obuhvati ukupne prihode poreskog obveznika.

Važno je napomenuti uključenje poreza na nasleđe i poklone u sistem neposrednih poreza gde im je i mesto, a ne kao u bivšoj Jugoslaviji u Zakonu o taksama. Uvedene su dve novine kod poreza na nasleđa i poklone, i to: prvo, da se porez određuje ne samo prema vrednosti nasleđa i stepenu srodstva, već i po visini neposrednog poreza koji plaća naslednik; drugo, poreska stopa zavisi i od fakta da li je naslednik živio ili ne u zajednici sa umrlim.

Preko poreza na nasleđe i poklone, koji su prilično oštri, obezbeđiće se, s jedne strane, prihodi države, a s druge strane, znatno će se ublažiti nasleđivanje velikih imovina od strane lica koja imaju samo tu zaslugu što su naslednici pokojnika.

Iz navedenih razloga, Finansiski odbor smatra da je ovaj predlog zakona i savremen i neophodan te ga predlaže na ozakonjenje.

Pretsednik: Želi li još ko da govori o ovom zakonskom prijedlogu? (Niko se ne javlja). Pošto se niko ne javlja, objavljujem da je pretres ovog zakonskog prijedloga dovršen i stavljam ga na glasanje. Sekretar Mile Peruničić izvršiće prozivku.

Sekretar Mile Peruničić proziva članove Pretsedništva da glasaju.

(Posle glasanja)

Pretsednik: Objavljujem rezultat glasanja. Glasalo je ukupno 50 narodnih poslanika i svi su glasali sa za.

Objavljujem da je Prijedlog zakona o neposrednim porezima primljen prema prijedlogu Finansiskog odbora.

Čast mi je obavijestiti Pretsjedništvo da je Finansiski odbor podnio Pretsjedništvu svoje izvještaje, i to: o Prijedlogu zakona o reguliranju predratnih obaveza, o Prijedlogu zakona o valorizaciji i o Prijedlogu zakona o konačnoj likvidaciji zemljoradničkih dugova.

Ovi zakonski prijedlozi staviće se na dnevni red popodnevne sjednice, pošto se i onako sada ne može završiti rad.

Zato predlažem da sjednicu prekinemo i da je nastavimo poslije podne u 5 časova. (Prima se). Prema tome, sjednicu prekidam s tim da je nastavimo poslije podne u 5 časova.

(Sednica je prekinuta u 12 časova).

(Nastavak sednice u 17 časova)

Pretsednik: Sjednica se nastavlja.

Ministar za Konstituantu podnosi Pretsjedništvu Privremene narodne skupštine na rješavanje Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o izboru narodnih poslanika za Ustavotvornu skupštinu (Saveznu skupštinu i Skupštinu naroda) sa zahtjevom da se oglasi za hitan.

Treba najprije da riješimo pitanje hitnosti. Prima li Pretsjedništvo Privremene narodne skupštine hitnost za ovaj zakonski prijedlog? (Prima). Pošto je hitnost primljena, predlažem da se ovaj prijedlog odmah stavi na dnevni red ma da Zakonodavni odbor nije o njemu diskutovao, u smislu našeg poslovnika. Prima li se ovaj prijedlog? (Prima). Objavljujem da odmah prelazimo na rješavanje ovog zakonskog prijedloga.

Riječ ima drug Potpretsjednik Vlade i Ministar za Konstituantu Edvard Kardelj.

Potpretsednik Vlade DFJ i Ministar za Konstituantu Edvard Kardelj: Po svom sistemu naš Zakon o izboru narodnih poslanika za Ustavotvornu skupštinu jamči u najvećoj meri slobodu i tajnost glasanja. Kada je Privremena narodna skupština primila taj zakon, ona je bila nadahnuta željom da on zaista omogućiti građanima naše zemlje da slobodno, tajnim glasanjem i neposredno, izaberu svoje predstavničke za Ustavotvornu skupštinu. Taj je cilj u potpunosti postignut Zakonom o izboru narodnih poslanika za Ustavotvornu skupštinu.

Međutim, dužnost svakog demokratskog izbornog zakona je ne samo da obezbedi potpunu tajnost glasanja, nego i da zaštiti birače i sve građane naše zemlje od svih zlonamernih antidemokratskih pokušaja koji imaju za cilj da ih ometu u njihovom punom korišćenju demokratskih prava, koje nova Jugoslavija daje našim narodnim masama.

Iz svih razloga, a da bi se obezbedila potpuna tajnost glasanja na izborima za Ustavotvornu skupštinu, i da bi i poslednji birač naše zemlje mogao slobodno i u punoj meri koristiti svoja građanska prava protiv kojih je izvršen napad jedne nedemokratske manjine, podnosim Pretsjedništvu Privremene narodne skupštine Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o izboru narodnih poslanika za Ustavotvornu skupštinu (Saveznu skupštinu i Skupštinu naroda).

Bitno je u zakonu, da se pored kutija, koje nose ime liste i kandidata, postavljaju i tzv. »kutije bez liste«. Birači koji neće da glasaju

ni za jednog postavljenog kandidata, moći će staviti svoju kuglicu u »kutiju bez liste«. Glasovi stavljeni u ovu kutiju ne uzimaju se u obzir pri podeli mandata.

Držim da će taj zakon u potpunosti obezbediti demokratsko sprovođenje izbora i sprečiti da se ometa normalni demokratski razvitak u našoj zemlji raznim antidemokratskim manevrima, klevetama i neopravdanim prigovorima. Taj će zakon još više obezbediti da volja naroda Jugoslavije dođe slobodno i u punoj meri do izražaja. U isto vreme on će biti odgovor svima onima, koji hoće antidemokratskim sredstvima da protivu volje naroda dovedu na vlast manjinu.

Dozvolite mi da pročitam tekst zakonskog predloga (čita):

PREDLOG ZAKONA

O IZMENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O IZBORU NARODNIH POSLANIKA ZA USTAVOTVORNU SKUPŠTINU (SAVEZNU SKUPŠTINU I SKUPŠTINU NARODA)

Član 1

U članu 47 na kraju prvog stava dodaje se nova rečenica, koja glasi: »Iza ovih kutija postavlja se jedna kutija bez oznake liste i kandidata (»kutija bez liste«), u koju će moći staviti kuglice oni koji ne žele glasati niti za jednog sreskog kandidata bilo na kojoj listi«.

Član 2

U članu 47 na kraju drugog stava dodaje se nova rečenica, koja glasi: »Iza ovih kutija postavlja se jedna kutija bez oznake liste (»kutija bez liste«), u koju će moći staviti kuglice oni koji ne žele glasati niti za jednu postavljenu zemaljsku listu«.

Član 3

U članu 55 u drugom stavu, rečenica druga, iza reči »glas« stavlja se zapeta i dodaju reči: »odnosno u »kutiju bez liste« «.

Član 4

U članu 67 u prvom stavu, prva rečenica, iza reči: »srezu« umeću se: »odnosno palih u »kutiju bez liste« «.

Član 5

Na kraju člana 70 dodaje se novi stav koji glasi:

»Kod utvrđivanja relativne većine u srezu kao i kod podele mandata u okrugu ne uzimaju se uopće u račun glasovi pali u »kutiju bez liste« «.

Član 6

Na kraju člana 74 dodaje se novi stav koji glasi:

»Kod utvrđivanja rezultata izbora za Skupštinu naroda i podele mandata ne uzimaju se uopšte u obzir glasovi pali u »kutiju bez liste« «.

Član 7

Na kraju prvog stava člana 79 dodaje se nova rečenica koja glasi: »Pri utvrđivanju količnika ne uzimaju se uopšte u obzir glasovi pali u »kutiju bez liste« «.

Član 8

Na kraju prvog stava člana 81 iza reči »državi« stavlja se zapeta te dodaje: »za sve liste i kandidate kao i broj glasova palih u »kutiju bez liste« «.

Član 9

Ovaj Zakon stupa na snagu sa danom objave u »Službenom listu«.

Drugovi, ja bih na kraju kazao samo nekoliko reči. Smisao ovoga našeg predloga je u tome da se spreče pokušaji jedne nedemokratske manjine, koja pokušava da sakrije svoju slabost na taj način što agituje da se apstinira na izborima, i koja pokušava da poziva u pomoć inostranstvo, smisao je, dakle, našeg predloga da se jasnije dokaže gde je većina naroda, za koga je upravo narod i kakva je prava volja naroda. Zato predlažem da se postavi i ta kutija, kutija u koju će moći da dadu svoje kuglice svi oni koji neće glasati ni za jednog kandidata. To nikako ne znači da naš zakon o izborima za Ustavotvornu skupštinu nije u potpunosti ili dovoljno demokratski, nego znači samo to da je naša dužnost, to jest da je dužnost Narodne skupštine da obezbedi narodu, to jest, većini naroda da sa raznim nedemokratskim smicalicama i manevrima ne rovari protiv nje reakcionarna manjina, koja bi htela da dođe na vlast nedemokratskim putem. (Buran aplauz).

Pretsednik: Otvaram pretres po ovome zakonskom prijedlogu u načelu. Želi li ko da govori? (*Andrija Hebrang:* Molim za riječ). Riječ ima drug Andrija Hebrang.

Ministar industrije Andrija Hebrang: Drugovi, mislim da je ovaj prijedlog vrlo umjesan. Ako se opoziciji apstinira od učešća u izborima, to znači da hoće da nam napakosti. Kad ne bismo imali tu kutiju, koju sada predlaže drug Kardelj, mi bismo imali takvu situaciju: opozicija bi pozvala i ona poziva narod na apstinenciju. Ali kad ta kutija ne bi postojala, tačno bi se znalo, ko je došao na izbore i ko je glasao, a ko nije došao i ko je apstinirao. I poslije izbora, ako bi se pokazalo da je apstiniralo od glasanja 10%, opozicija bi mogla reći da je apstinirao daleko veći broj, da je nekako bilo tako izvedeno da oni koji apstiniraju, budu prikriveni, da se ne otkriju pred narodom i obzirom na to, ona bi mogla reći da bi drukčije bila stvar postavljena, da oni

koji apstiniraju ostaju prikriveni, da se ne zna ko će apstinirati, apstiniralo bi 60%. Međutim, treba tom kutijom omogućiti svakome, koji neće da glasa za listu da pusti svoj glas u tu kutiju i poslije izbora imaćemo ovaj rezultat: točno ćemo znati koliki je broj glasao: ko je apstinirao i koliko je bilo protiv. Imaćemo čist račun sa opozicijom i ona neće biti u mogućnosti, ni u zemlji ni u inostranstvu, da manevriše i podvaljuje svijetu. Zbog toga smatram da ove izmjene u izbornom zakonu treba prihvatiti.

Pretsednik: Riječ ima dr Miloš Moskovljević.

Dr Miloš Moskovljević: Ja pozdravljam ovaj zakonski predlog i, kao i vi svi, glasaću za njega sa najvećim zadovoljstvom. Evo zašto,

I kod najslobodumnijih izbornih zakona uvek ima mogućnosti da se utiče na slobodu opredeljivanja glasača i niko ne može biti siguran da li su oni zaista po svojoj volji slobodno glasali za ovoga ili onoga. Bez ove izmene moglo bi se za izborni zakon da kaže, a to bi svakako opozicija kazala, kao što i govori, da i ako će naravno, mi smo u to uvereni, biti veliki broj glasača za listu Narodnog fronta, reći će da su mnogi od birača glasali ne po slobodnoj volji nego zbog ovog ili onog, zbog pritiska —, jer su, tobože, morali glasati.

Ja sam to kod naroda osetio: video, da bi mnogi možda glasali zato što se boje nečega, što ih plaše i onda bi opozicija kazala: »Evo, vidite, pa nisu to baš pristalice Narodnog fronta, nego su to ljudi koji nisu smeli da ne glasaju«. Međutim, sa ovakvom izmenom, tj. kad bude i jedne ovakve kutije, onda će biti svakome slobodno da stavi svoju kuglicu u tu kutiju. Onda nam niko ne može kazati da su oni glasači, koji su glasali za Narodni front, glasali pod nekim pritiskom, jer im se ostavlja široko polje, ako neće da biraju ni jednoga od mnogobrojnih kandidata, jer ima srezova i sa po šest kandidata, onda ti ljudi, ti glasači mogu da spuste kuglicu i u tu kutiju. Tako ćemo moći tačno videti koliko poverenje uživa Narodni front u narodu. Posle ovih izmena ne može niko reći da je izborno poverenje falsifikovano, da je dobiveno pod pritiskom ili na prevaru.

Iz tih razloga ja još jednom pozdravljam ovaj predlog.

Pretsednik: Riječ ima drug Moša Pijade.

Moša Pijade: Ja takođe pozdravljam ovaj zakon. Još prilikom izrade Predloga zakona o izborima za Ustavotvornu skupštinu data je ideja; istina nije bio formalno podnesen predlog. Jaša Prodanović se pozvao na nekadašnju Srbiju, na Srbiju pre Prvoga svetskog rata, i, veli, bilo je u zakonu predviđeno da ako je postavljena samo jedna kutija, da je pored nje obavezno da stoji još jedna, da bi se pomoću nje zastupala tajnost izbora. Međutim, kad smo pripremali ovaj zakon,

nismo računali da opozicija neće učestvovati na izborima. Mi retko gde u zemlji imamo samo jednog kandidata; skoro svuda ih je po dva do tri a negde čak i četiri pa i pet kandidata, koji pripadaju raznim političkim grupama, ali svi su u Narodnom frontu i, prema tome, na izbore izlazi jedna politička grupa, ma da je sastavljena od više stranaka. I sada opozicija, koja poziva narod na apstinenciju, ona u isto vreme i plaši narod terorom i čime sve — ja ne znam. Među ljudima koji bi možda hteli da apstiniraju kao sledbenici opozicije, imaće i takvih koji će se bojati toga, jer će se po spiskovima znati ko nije došao na glasanje. Treba, dakle, zaštititi u punoj meri tajnost glasanja. Ovim se zakonom to postiže i on će preseći u korenu sve manevre opozicije, koja bi u svoje pristalice uračunala i one na samrtničkoj postelji, bolesnike ili momentano odsutne iz mesta i sve one koji ma iz kojih drugih razloga ne bi došli na glasanje. Ovako ćemo imati čistu situaciju, jer opozicija neće moći da računa kao na »svoje« i sve one koji nisu došli na glasanje već samo one koji su stavili svoju kuglicu u kutiju.

Imaćemo, dakle, čistu situaciju i manevri njihovi i njihovih prijatelja-pomagača neće imati nikakvog uspeha.

Da kažem samo još nešto. Ja mislim da naslov ne bi trebalo da glasi »Zakon o izmenama i dopunama Zakona o izboru narodnih poslanika za Ustavotvornu skupštinu (Saveznu skupštinu i Skupštinu naroda), jer Ministar ne predlaže nikakve izmene već samo dopune, i zato predlažem da naslov zakona glasi: »Zakon o dopunama Zakona o izboru narodnih poslanika itd.«

Pretsednik: Prima li Ministar za Konstituantu ovaj prijedlog?

Potpredsednik Vlade i Ministar za Konstituantu Edvard Kardelj: Primam.

Pretsednik: Javlja li se još ko za riječ? (Ne javlja se niko). Pošto se niko ne javlja, pristupićemo glasanju. Glasaće se poimenično.

Članovi Pretsjedništva koji glasaju za zakonski prijedlog koji je predložio Ministar za Konstituantu sa izmjenom u naslovu projekta koji je predložio drug Moša Pijade, a prihvatio Ministar za Konstituantu glasaće sa za, a koji su protiv sa protiv.

Molim Sekretara da prozove gospodu i drugove narodne poslanike.

Sekretar Mile Peruničić proziva poslanike da glasaju.

(Posle glasanja)

Pretsednik: Izvolite čuti rezultat glasanja. Glasalo je svega 49 poslanika i svi su glasali za. Objavljujem da je Prijedlog zakona o dopu-

nama Zakona o izboru narodnih poslanika za Ustavotvornu skupštinu (Saveznu skupštinu i Skupštinu naroda) primljen.

Prelazimo na slijedeću točku dnevnog reda, pretres Prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radničkim poverenicima koji je podnio Ministar socijalne politike.

Molim izvjestioca druga Moša Pijade da izvoli pročitati izvještaj Zakonodavnog odbora.

Izvestilac Moša Pijade (čita):

PRIVREMENA NARODNA SKUPŠTINA
DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE

Zakonodavni odbor

Br. 1202

24-X-1945 god.

Beograd

PRETSEDNIŠTVU PRIVREMENE NARODNE SKUPŠTINE
DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE

Beograd

Zakonodavni odbor, na svojoj sednici od 23 oktobra ove godine, proučio je i usvojio sa 23 protiv 2 glasa Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radničkim poverenicima od 23 jula 1945 godine, onako kako ga je Ministar socijalne politike podneo Pretsedništvu Privremene narodne skupštine Demokratske federativne Jugoslavije.

Dostavljajući ovaj izveštaj, Odboru je čast umoliti Pretsedništvo Privremene narodne skupštine Demokratske federativne Jugoslavije da ga izvoli u celosti usvojiti.

Za izvjestioca određen je Moša Pijade.

Za zapisničara

Ivan Božičević, s. r.

Pretsednik

Zakonodavnog odbora

Moša Pijade, s. r.

(Predlog zakona i obrazloženje Ministra socijalne politike videti kao prilog na kraju knjige.)

Drugovi, ja se nadam da će Ministar socijalne politike ukratko obrazložiti ovaj svoj predlog zakona. Ja mogu da kažem da je u Zakonodavnom odboru vladala jednodušnost u prihvatanju ovoga predloga zakona. Bila su i dva glasa *protiv*. Ovaj zakon dopunjuje i menja unekoliko zakon koji smo doneli jula meseca, jer obuhvata za predstavljanje preko radničkih poverenika više ustanova i nadležnija nego što je bilo predviđeno ranijim zakonom, čime su zadovoljeni sasvim opravdani zahtevi Jedinštenih sindikata radnika i nameštenika Jugo-

s'avije. Isto tako, više su precizirane dužnosti i zadaci radničkih poverenika, tako da je u njihove dužnosti ušlo i vršenje kontrole proizvodnje i kontrole izvršenja plana u preduzećima, izuzev vojnih i privatnih preduzeća koja rade isključivo za vojsku. I treća, najvažnija stvar koja se menja jeste da se briše član 12 koji predviđa kazne za radničke poverenike, pošto se stalo na stanovište da je vrlo nezgodno da ta odredba ostane u zakonu, pošto u slučaju da se radnički poverenici ogreše bilo krivično ili ma na koji način postoje drugi zakonski propisi po kojima oni mogu biti kažnjeni. Zato u ime Zakonodavnog odbora predlažem da se ovaj zakonski predlog primi.

Pretsednik: Otvaram pretres. Riječ ima Ministar socijalne politike dr Anton Kržišnik.

Ministar socijalne politike dr Anton Kržišnik: Drugovi i gospodo narodni poslanici, Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o radničkim poverenicima, koji sam podneo na inicijativu Glavnog odbora Jedinstvenih sindikata radnika i nameštenika Jugoslavije, izraz je težnje i volje radništva da aktivno saraduju u obnovi naše razorene privrede i u izgradnji naših političkih i kulturnih ustanova i organizacija. Radnicima, nameštenicima i službenicima treba priznati pravo da preko svojih izabranih predstavnika saraduju sa upravama preduzeća, organizacija, ustanova i nadležstava u unapređivanju rada i radne discipline, da vrše u preduzećima kontrolu proizvodnje i radne discipline, te da pomažu nadležnim vlastima u kontroli izvršavanja zakona i naredaba.

Sada važeći Zakon o radničkim poverenicima priznaje pravo biranja radničkih poverenika samo u privrednim preduzećima, a ne priznaje to pravo radnicima, nameštenicima i službenicima u neprivrednim organizacijama, ustanovama i nadležstvima, ma da i u njima postoji potreba zaštite socijalnih i ekonomskih interesa radnika i nameštenika. Ima tu i nedoslednosti i nelogičnosti. Radnicima i nameštenicima u nadležstvima i neprivrednim organizacijama i ustanovama priznaje se pravo organizovanja u sindikatima, a ne priznaje im se pravo biranja radničkih poverenika, koji su blaži oblik klasne organizacije. Radnici ne traže za radničke poverenike nikakva preterana ovlašćenja, koja bi išla na štetu jedinstvenog rukovodstva i radne discipline. Što se tiče saradnje u privrednom delokrugu, oni traže samo to, da se radničkim poverenicima prizna pravo pomaganja u unapređivanju rada i radne discipline, dakle, oni ne traže učešće u rukovodstvu i upravi.

Što se pak tiče kontrole, oni traže da se radničkim poverenicima prizna pravo vršenja kontrole i izvršavanja plana u preduzećima, a u ostalim ustanovama pak samo pravo da pomažu nadležnim vlastima u kontroli izvršavanja zakona i naredaba vlasti.

Dalje, oni traže da im se u pogledu primanja i otpuštanja radnika i nameštenika prizna pravo da kod uprave daju svoje mišljenje.

Naposletku oni traže da se ukine odredba čl. 12 Zakona o radničkim poverenicima, koja predviđa kazne za radničke poverenike, ako prekorače svoja zakonska prava, ili zloupotrebe svoj položaj u preduzeću, ili svojim nesavesnim radom oštete interese proizvodnje i radnika. Ova odredba je nepotrebna. Ukoliko radnički poverenik zloupotrebi svoj položaj, radnici ga mogu svakog časa, u smislu čl. 6 tač. 3 Zakona o radničkim poverenicima, opozvati. Ako se pak radnički poverenik ogreši o interese obnove, ili o druge interese društva i države, on odgovara po Zakonu o spekulaciji i privrednoj sabotaži, odnosno po drugim zakonima, kao i svaki drugi građanin.

Ne udovoljiti tim traženjima radnika i nameštenika, značilo bi da se nema poverenja u njihovu političku zrelost. Po istoj logici bi se mogla osporiti i njihova zrelost za saradnju u narodnoj vlasti preko izabраних pretstavnika u narodnim odborima, zemaljskim skupštinama i u ovoj Privremenoj narodnoj skupštini. Mislim da je radništvo svoju političku zrelost potpuno dokazalo u toku Narodnooslobodilačke borbe u kojoj je imalo vodeću ulogu, da je tu zrelost dokazalo i posle oslobođenja svojim udarničkim radom na obnovi privrede. Naši radnici i nameštenici potpuno su svesni da u novoj Jugoslaviji obnova privrede i povećanje proizvodnje idu u korist svih slojeva radnog naroda, a ne u korist privilegisane manjine, te da, prema tome, jedino od porasta proizvodnje mogu očekivati poboljšanje svoga socijalnog i ekonomskog položaja.

Iz svih navedenih razloga, molim da predložene izmene i dopune u Zakonu o radničkim poverenicima izvolite usvojiti i ozakoniti.

Pretsednik: Otvaram načelni pretres ovog zakonskog prijedloga. Pošto se niko ne javlja za riječ, objavljujem da je pretres zaključen. Pristupićemo sada poimeničnom glasanju o ovom zakonskom prijedlogu. Ona gospoda narodni poslanici koji primaju ovaj zakonski prijedlog glasaće sa *za*, a koji ga ne primaju glasaće sa *protiv*. Moćim sekretara da izvoli prozivati gospodu narodne poslanike.

Sekretar Mile Peruničić proziva poslanike.

(Posle glasanja)

Pretsednik: Glasalo je svega 48 poslanika i to svi *za*. Objavljujem da je ovaj zakonski prijedlog primljen.

Prelazimo na slijedeću tačku dnevnoga reda: Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o demobilizaciji starijih godišta, žena i hranilaca u Jugoslavenskoj armiji i mornarici. Izvjestilac drug Moša Pijade ima riječ da pročita izvještaj Zakonodavnog odbora.

Izvestilac Moša Pijade (čita):

PRIVREMENA NARODNA SKUPŠTINA
DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE

Zakonodavni odbor
Br. 216
25 oktobra 1945 god.
Beograd

**PRETSEDNIŠTVU PRIVREMENE NARODNE SKUPŠTINE
DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE**

Beograd

Zakonodavni odbor na svojoj sednici od 25. o. m. proučio je i jednoglasno usvojio Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o demobilizaciji starijih godišta, žena i hranilaca u Jugoslovenskoj armiji i mornarici, od 19. jula o. g., onako kako ga je Ministar narodne odbrane podneo Pretsedništvu Privremene narodne skupštine Demokratske federativne Jugoslavije.

Dostavljajući ovaj izveštaj, Odboru je čast umoliti Pretsedništvo Privremene narodne skupštine Demokratske federativne Jugoslavije da ga izvoli u celosti usvojiti.

Za izvestioca Odbor je izabrao Mošu Pijade.

Zapisničar

Rato Dugonjić, s. r.

Pretsednik

Zakonodavnog odbora

Moša Pijade, s. r.

(Predlog zakona i obrazloženje Ministra narodne odbrane videti kao prilog na kraju knjige.)

Ja, drugovi, nemam ništa naročito da kažem. Pročitali ste predlog i videli ste da su sve te izmene koje se predlažu ustvari dopune onom ranijem zakonu o demobilizaciji i da idu na to da još bolje osiguraju demobilisane borce naše Armije, da se poveća broj onih koji se računaju kao nesposobni zadrugari, koji dosada nisu imali pravo na pomoć. Ukratko, jasnije se određuje i bolje obezbeđuje pomoć za demobilisane.

Pismeno obrazloženje pročitali ste, a drug pukovnik Kolb je ovde, kao poverenik Ministra narodne odbrane, i može dati obrazloženja i objašnjenja ako bude trebalo.

Pretsednik: Ima riječ poverenik Ministra narodne odbrane pukovnik Kolb.

Poverenik Ministra narodne odbrane pukovnik Vjekoslav Kolb: Članom drugim Zakona o demobilizaciji od 19. jula 1945. godine priznalo se svojstvo hranilaca ograničenom broju lica koja se nalaze u Jugoslovenskoj armiji i mornarici, jer su kao nesposobni zadrugari ili čla-

novi porodice računati samo muški članovi ispod navršenih 17 i preko navršenih 55 godina i ženskinje ispod navršenih 18 i preko navršenih 45 godina. Sve ovo, razumljivo, pod uslovom da je opštepoznato da su njihove zadruge odnosno porodice siromašnog stanja i da vojna lica za koja se traži hranilačka pogodnost izdržavaju porodicu odnosno zadrugu isključivo svojim ličnim radom i zaradom.

S obzirom na ove zakonske odredbe mogli su da budu oslobođeni uglavnom obveznici: koji imaju nedoraslu decu bez majki, i koji imaju stare roditelje i kao takve nesposobne za rad i privređivanje.

Prema tome, zakon je regulisao pitanje porodica koje su se nalazile u najtežem položaju.

Našim vojnim teritorijalnim organima bio je podnesen priličan broj molbi koje nisu odgovarale ovim zakonskim odredbama. Molioци su tumačili svojstvo hranioца s obzirom na odredbe zakona biv. jugoslovenske vojske ali su zaboravili da i u tome zakonu ustanova hranioца u mobilno i ratno doba uopšte nije postojala. Ona je postojala samo u mirno doba, a u mobilno i ratno doba hranioци su služili kao i svi ostali vojni obveznici.

Ministar narodne odbrane, vodeći računa o teškom položaju tih porodica, predložio je da se demobilišu i izvesne kategorije hranilaca čije su porodice bile u najtežem položaju. Da bi se pomogao još veći broj porodica siromašnih obveznika koji se nalaze u JA i u mornarici, priznajući im svojstvo hranioца, ovim dopunama zakona proširen je pojam ko se ima smatrati nesposobnim zadrugarom odnosno članom porodice.

Prema predloženoj dopuni člana 2 zakona, moći će da bude demobilisan i onaj obveznik siromašnog stanja koji je svoju zadrugu ili porodicu izdržavao isključivo svojim radom ili zaradom, a koji u zadrugi odnosno porodici ima članove bez obzira na godine starosti nesposobne za rad i privređivanje, što treba da bude utvrđeno na specijalnom lekarskom pregledu. Moći će, prema tome, da budu oslobođeni i oni siromašni obveznici, čije su žene u graviditetnom stanju ili su porodilje odnosno dojilje. Moći će da bude oslobođen i onaj obveznik siromašnog stanja koji ima ženu sa dvoje ili troje sitne dece.

Napominjem da će na ovaj način znatno biti rasterećen i državni budžet, jer ovakvim porodicama neće više morati da se isplaćuje državna pomoć.

Članom 4 predviđa se isplaćivanje obveznicima izvesne novčane nagrade koja treba da im služi kao pomoć posle otpuštanja iz Armije dok se ne zaposle i dok ne stvore mogućnost stanovanja. Izmena ovog člana ima trojaki cilj: ona pravilnije postavlja dodeljivanje novčane nagrade, uprošćava se sam postupak pri isplaćivanju, otstranjuju se

izvesne dvosmislenosti koje su mog'le biti uzrok raznolikog tumačenja i primene zakona.

Tačka a) toga člana vezala je određivanje nagrade za datum proizvodstva u oficirski čin. Poznato je da usled specifičnih uslova razvoja naše Armije, proizvodstva u oficirske činove nisu mogla redovno i postupno teći, tako da mnogi uopšte nisu dobili čin na vreme ili nisu počeli sa istim činom iako danas imaju istovetne funkcije.

Po dosadašnjim odredbama veličina isplate jednog mnogo se razlikovala od drugog. Pomenuta odredba sem toga suviše komplikuje izračunavanje pomoći, pošto istu veže za funkcije na kojima su oficiri bili u toku služenja u Narodnooslobodilačkoj vojsci. Treba imati u vidu da nema mogućnosti da se za svakog oficira izračunava tačno vreme koje je proveo na pojedinim funkcijama, da je bilo takvih funkcija kojih nema u sadašnjoj sistematizaciji te da ima mnogo oficira koji su dobili u toku borbe specijalne zadatke za rad izvan vojske i kojima treba i to vreme računati u službu u Armiji.

Pored svega toga, mora se uzeti u račun da se, s obzirom na specijalan način borbe i ratovanja, nije mogla voditi tačna evidencija koliko je ko proveo vremena i na kojoj dužnosti.

Dosadašnja formulacija tačke 6) koja se odnosi na novčanu pomoć borcima i podoficirima koji su stupili u Narodnooslobodilačku borbu i Partizanske odrede Jugoslavije 1941—1943 nije dovoljno konkretna, jer ne govori o tome da li treba podoficirima isplatiti podoficirske prinadležnosti od dana stupanja u Armiju ili od dana proizvodjenja u podoficirski čin. Ako bi se postupilo po prvom tumačenju onda bi podoficirima pripala nesrazmerno velika suma i to bi nesumnjivo predstavljalo veliko opterećenje za budžet. Ako bi se pak postupilo po drugom tumačenju, nastaju slične teškoće kao i kod sadašnje primene tačke a) čl. 4 zakona.

Nov predlog uprošćava ova izračunavanja, a u pogledu novčanog efekta odgovara realnim potrebama. Sem toga, on vodi računa i o onima koji su učestvovali u Narodnooslobodilačkoj borbi u 1944 godini do 15 septembra, jer su i njihove porodice i domovi u mnogome stradali.

Dopuna člana 4 zakona tačkom g) bila je nužna iz razloga što je osnovni cilj zakona o demobilizaciji ukazivanje pomoći demobilisanim, olakšanje njihovog zbrinjavanja do novog zaposlenja. S obzirom na izloženo, onim oficirima koji se demobilišu na traženje državnih organa kao neophodni stručnjaci u novom državnom aparatu ili za obnovu zemlje, tj. za koje je unapred izvesno da imaju obezbeđenu službu u državnom aparatu, ne treba isplatiti ovu pomoć osim njihovih redovnih mesečnih prinadležnosti. Zbog toga molim Privremenu narodnu skupštinu da primi ovaj zakonski predlog.

Pretsednik: Pošto se više niko nije javio za riječ, objavljujem da je pretres završen. Pristupamo glasanju. Molim sekretara Mila Peruničića da izvrši prozivku.

Sekretar Mile Peruničić proziva poslanike da glasaju.

(Posle glasanja)

Pretsednik: Objavljujem rezultat glasanja. Glasalo je svega 48 narodnih poslanika i svi sa za. Objavljujem da je ovaj Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o demobilizaciji starijih godišta obveznika, žena i hranilaca u Jugoslavenskoj armiji i mornarici primljen.

Prelazimo na sljedeću točku dnevnoga reda, na pretres Prijedloga zakona o demobilizaciji najmladih godišta i druge partije starijih godišta obveznika, hranilaca i svih žena iz Jugoslavenske armije i mornarice.

Riječ ima izvjestilac drug Moša Pijade da podnese izvještaj Zakonodavnog odbora.

Izvestilac Moša Pijade (čita):

PRIVREMENA NARODNA SKUPŠTINA
DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE

Zakonodavni odbor

Br. 215

25 oktobra 1945 god.

Beograd

PRETSEDNIŠTVU PRIVREMENE NARODNE SKUPŠTINE
DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE

Beograd

Zakonodavni odbor na svojoj sednici od 25 o. m. proučio je i jednoglasno usvojio Predlog zakona o demobilizaciji najmladih godišta i druge partije starijih godišta obveznika, hranilaca i svih žena iz Jugoslavenske armije i mornarice onako kako ga je Ministar narodne odbrane podneo Predsedništvu Privremene narodne skupštine Demokratske federativne Jugoslavije, sa sledećim izmenama:

Čl. 5, druga alineja, umesto reči »Ministarstvo« staviti »Ministar«.

Čl. 6, prvi red, umesto reči »Ministarstvo« staviti »Ministar«.

Dostavljajući ovaj izveštaj, Odboru je čast umoliti Predsedništvo Privremene narodne skupštine Demokratske federativne Jugoslavije da ga izvoli u celosti usvojiti.

Za izvestioca Odbor je izabrao Mošu Pijade.

Zapisničar

Rato Dugonjić, s. r.

Pretsednik

Zakonodavnog odbora

Moša Pijade, s. r.

Drugovi, mi smo u Zakonodavnom odboru prihvatili ovaj zakonski predlog i pozdravili ga, jer se njime demobilize još priličan broj vojnika najmlađih godišta : nova partija obveznika starijih godišta, hranilaca i žena.

Međutim, u diskusiji su se pojavila neka pitanja, pošto se nekim članovima Odbora učinilo da nema propisa o demobilizaciji đaka i studenata radi produženja školovanja. Pošto tada u Zakonodavnom odboru nije bilo nikoga od strane Ministarstva narodne odbrane koji bi mogao dati odgovor na ovo pitanje i druga pitanja postavljena u vezi s tim, mi smo u Zakonodavnom odboru rešili da ovaj zakonski predlog primimo onako kako je predložen, a da na današnjoj sednici Predsedništva budu data objašnjenja po tim pitanjima, pitanju demobilizacije đaka i studenata i pitanju demobilizacije hranilaca iz Korpusa narodne odbrane, pošto mi nismo bili u stanju da odgovorimo na ta pitanja. Ja stoga molim druga pukovnika poverenika Ministra narodne odbrane da i na ova pitanja odgovori kada bude govorio o zakonskom predlogu.

Predsednik: Riječ ima poverenik Ministra narodne odbrane pukovnik Vjekoslav Kolb.

Poverenik Ministra narodne odbrane pukovnik Vjekoslav Kolb: Spoljno-politička situacija, saobraćajni uslovi i potreba socijalnog zbrinjavanja obveznika nalažu da se demobilizacija naše Armije vrši postepeno.

Tako su prvim zakonom od 19 jula demobilisani samo obveznici rođeni 1909 g. i stariji, jedan deo žena i najteži slučajevi hranilaca. Demobilizacija ove partije obveznika završena je do 20 septembra u roku koji je bio predviđen zakonom.

Kao prva grupa koja bi se otpustila od objave ovog zakona do 15 novembra bili bi mladići stari 17 godina i mladi tako da bi im se pružila prilika produženja školovanja.

Pošto su ovi mladići učestvovali u ratu, iako nisu u vojnoj obavezi, predviđeno je, da će im se vreme provedeno u Armiji i mornarici računati u obavezni rok službe, koji će biti naknadno zakonski propisan. Razliku, ukoliko bude postojala imaće da dosluže kada bude regrutovano njihovo godište.

Zasada zakonski nije mogla da bude predviđena demobilizacija studenata, svršenih đaka srednjih škola i nesvršenih đaka srednjih i njima ravnih škola, jer oni znatnim delom predstavljaju kadar rukovodilaca naše nove Jugoslovenske armije i mornarice ili su oni zaposleni na administrativnim i kulturno-prosvetnim funkcijama u Armiji.

Od strane Ministarstva narodne odbrane izdata su, međutim, naređenja za odlaganje vojne službe onim studentima i maturantima, koji žele da nastave studije, a ukoliko to potrebe službe u Armiji dozvoljavaju.

U pripremi su i naredjenja za odlaganje vojne službe onim borcima i rukovodiocima koji su nesvršeni daci srednjih škola, koji žele da produže školovanje, razumljivo ukoliko bude to potreba službe u Armiji dozvoljavala.

Kao druga grupa, koja bi se otpustila u vremenu između 15 novembra i 15 decembra, bili bi obveznici stari 26 godina i više.

Žene koje su bile izuzete prvim zakonom o demobilizaciji (specijalisti, službenici u sanitetskim ustanovama i rukovodioci).

No, i u ovom pogledu predviđena je postepenost, tj. da će biti otpušteni kao dečovi koji su uglavnom nosili sav teret u operacijama. Tek docnije, u partiji koja će se predvideti narednim zakonom biće demobilisani obveznici pomenute starosti, koji služe u jedinicama Korpusa narodne odbrane.

Rok za izvršenje demobilizacije druge grupe predviđen je tako da bi se ona izvršila još pre početka najjače zime.

Demobilizacija oficira zasada se ne može još vršiti po jednom opštem pravilu, već je predviđeno, da će se otpuštanja vršiti ukoliko to budu dozvoljavale potrebe službe.

Od demobilizacije su izuzeti:

1) Specijalisti, koji su Armiji neophodni. Ovaj izuzetak morao je da bude učinjen pošto se oseća vrlo veliki nedostatak, na primer, šofera, mehaničara, sanitetskog i veterinarskog osoblja itd.

U Armiji, međutim, neće biti zadržani specijalisti hraniooci, a oni specijalisti koji su u Armiji dve godine i više pa neće biti demobilisani biće prevedeni u radnike i činovnike sa odgovarajućom platom

2) Izuzetak da mogu u Armiji i mornarici da ostanu oni koji to žele, a pokažu odgovarajuću sposobnost, učinjeno je da bi se Armiji obezbedio potrebni kadar podoficira i oficira, kao i da bi se nezbrinutim za potrebno vreme obezbedio život naročito u toku nastupajuće zime.

U odredbama zakona je predviđeno da će novi demobilisani u pogledu materijalnog i socijalnog obezbeđenja, odela i hrane, novčane pomoći, obezbeđenja zaposlenja, dodeljivanja građe i zajmova za podizanje uništenih domova, kao i u pogledu dodeljivanja zemlje biti izjednačeni sa onima, koji su demobilisani po zakonu od 19 jula ove godine.

Iz Armije se otpušta i izvestan broj lica koja ne pripadaju godištim, na koja se neće odnositi ovaj zakon, ali se demobilišu kao stalno ili privremeno nesposobni, kao strani državljani koji odlaze u svoju otadžbinu, kao i svi oni koji se demobilišu kao neophodni stručnjaci u cilju obnove zemlje.

Zbog toga je bilo potrebno da se na njih prošire odredbe Zakona o demobilizaciji, koje regulišu njihovo materijalno i socijalno obezbeđenje.

Najzad, ovde je predviđeno da pravo na materijalne prinadležnosti imaju i ona lica, koja su demobilisana u vremenu od 1 maja do objave

ovog zakona. Za lica koja su demobilisana pre 1 maja smatra se da su uspela da nađu zaposlenje i da im novčana pomoć više nije potrebna.

Pošto je Zakon o demobilizaciji od 19 jula predvideo da se demobilizacija u njemu predviđenih kategorija obveznika ima izvršiti u roku od 2 meseca, to je potrebno da se predvidi otpuštanje hranilaca. Ovo naročito zbog toga što su odredbe za priznavanje hranilačkog svojstva proširene Predlogom zakona o izmenama i dopunama Zakona o demobilizaciji od 19 jula (čl. 2).

Kao zaključak može se kazati da je demobilizacija novih kontingenata obveznika dokaz miroljubivosti naše države u spoljno-političkim odnosima a ujedno i dokaz čvrstine i sigurnosti naših unutrašnjih prilika. Demobilizacija novih kontingenata obveznika znači i priliv nove radne snage, a naročito stručnjaka u našoj privredi, što će dati nov polet u obnovi naše zemlje.

Pretsednik: Otvaram pretres. Želi li ko da govori? (Ne javlja se niko). Objavljujem da je pretres završen. Pristupamo glasanju. Glasace se poimenično. Molim sekretara da izvoli izvršiti prozivku.

Sekretar Mile Peruničić proziva članove Predsedništva da glasaju.

(Posle glasanja)

Pretsednik: Izvolite čuti rezultat glasanja. Glasalo je 48 narodnih poslanika i svi su glasali za. Prema tome, objavljujem da je Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o demobilizaciji najmlađih godišta i druge partije starijih godišta obveznika, hranilaca i svih žena iz Jugoslavenske armije i mornarice primljen u cjelini.

Pre'azimo na slijedeću tačku dnevnog reda: pretres Prijedloga zakona o sedmogodišnjem osnovnom školovanju.

Molim druga Mošu Pijade, kao izvjestioca o ovome zakonskom prijedlogu, da pročita izvještaj Zakonodavnog odbora.

Izvestilac Moša Pijade (čita):

PRIVREMENA NARODNA SKUPŠTINA
DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE

Zakonodavni odbor

Br. 203

24-X-1945 god.

Beograd

PRETSEDNIŠTVU PRIVREMENE NARODNE SKUPŠTINE
DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE

Beograd

Zakonodavni odbor, na svojoj sednici od 23 oktobra ove godine, proučio je i usvojio sa 24 protiv 2 glasa Predlog zakona o sedmogodišnjem osnovnom školovanju onako kako ga je Ministar prosvete

podneo Predsedništvu Privremene narodne skupštine Demokratske federativne Jugoslavije.

Dostavljajući ovaj izveštaj Odboru je čast umoliti Predsedništvo Privremene narodne skupštine Demokratske federativne Jugoslavije da ga izvoli u celosti usvojiti.

Za izvestioca određen je Moša Pijade.

Za zapisničara

Ivan Božičević, s. r.

Predsednik

Zakonodavnog odbora

Moša Pijade, s. r.

Kao što ste, drugovi, videli zakon je vrlo kratak i jasan. Ministar prosvete je tu i može ga obrazložiti. Ja u ime Zakonodavnog odbora nemam ništa naročito da kažem. Mogu reći samo to da je manjina odborska od svega dva člana glasala *protiv* a da nije dala nikakvu motivaciju ni objašnjenje zašto je tako postupila, niti je podnela poseban izveštaj.

Predsednik: Želi li ko da govori? Riječ ima Ministar prosvjete.

Ministar prosvete Vladislav Ribnikar: Ovaj zakon dođazi sa pri-
ličnim zakašnjenjem. To zakašnjenje je usledilo iz tehničkih razloga. Predlog ovoga zakona bio je podnesen još pre dva meseca, ali se nije mogao sastati Zakonodavni odbor, tako da je tek danas pred nama, ali i tako sa zakašnjenjem biće koristan.

Zakon je vrlo kratak, kao što kaže drug Moša. Mislim da zbog toga nije potrebno nikakvo naročito obrazloženje. Daću samo nekoliko kratkih objašnjenja, utoliko kraćih što se posle jutrošnjeg objašnjenja Ministra finansija bojim da i budžet za primenu ovoga zakona ne bude kratkog veka.

Ja se slažem sa Ministrom finansija, da u današnjoj situaciji postoje mnogo važniji problemi, mnogo preči od problema nepismenosti u našoj zemlji, ali verujem da nema mnogo takvih problema. Naša narodna vlast, obnova naše zemlje, ekonomska obnova zavisi od toga kako će da funkcioniše naša narodna vlast, a ako mi hoćemo da ona funkcioniše kako treba, moramo joj dati kadrove dovoljno obrazovane. Ja mislim da se svi u tome slažemo.

Ovaj zakon je potreban da bi se uveo jedinstveni školski sistem, koji mi sada ostvarujemo u zemlji. Taj sistem se sastoji u tome da u ovoj prvoj fazi ostvarivanja toga sistema gimnaziju svedemo na sedam godina, odnosno nižu srednju školu od četiri razreda na tri. Program predviđen za četiri godine rasporedili smo tako da bude ostvaren za tri godine tako da osnovna škola od četiri godine sa tri godine srednje škole odgovara svršenoj nižoj srednjoj školi. Osim toga, sedmogodišnja nastava je predviđena i u programu Narodnog fronta, pa smo i obavezni da se trudimo i da je ostvarimo.

Nažalost, mi ne možemo ostvariti obaveznu sedmogodišnju nastavu odmah u zemlji, bar ne u svima krajevima. U Slovenačkoj je ona postojala i ranije, čak sa osam godina, u Dalmaciji i Vojvodini sa šest, a takode i u mnogim drugim mestima. Ali, ima krajeva gde ni osnovna škola nije dala željene rezultate. Razume se da ćemo se truditi da prvenstveno otvorimo osnovne škole makar sa dva do tri razreda tamo gde ih nema. Mi ćemo se potruditi da u mestima i krajevima gde je to moguće odmah ostvarimo sedmogodišnju nastavu. Zato je potrebno da već od ove godine počnemo da otvaramo, prema određenom programu, peti razred u osnovnim školama gde postoje dva to tri učitelja.

Ovaj zakon je potreban da bi se mogao primeniti već u ovoj godini i ja molim da ga danas primite kako je predložen.

Pretsednik: Riječ ima Mane Čučkov.

Ministar za Makedoniju Emanuel Čučkov: Drugovi, ja pozdravljam ovaj projekat zakona iz razloga što pored stvari koje je kazao g. Ministar prosvete, ovaj zakon ima i jedno socijalno obeležje u tome što se ne daje mogućnost onim gazdama i zanatlijama da vrbuju decu još od devet godina za šegrte, čiji je život mnogo težak da ih je jada gledati.

Vi ste gledali i videli po svim našim palankama kakav je život naših malih šegrta koji odustaju u drugom ili trećem razredu osnovne škole od školovanja i odlaze na zanat, a koji inače vrlo teško žive, jer njihove gazdarice gledaju da dete zatupi i da teško može da postane čovek. Potrebno je bilo već da se naša omladina koja izlazi iz srednjih i nižih škola tako vaspita da može akceptirati svaki politički pojam, da može politički da se vaspita i da može doći u narod sa izraženim političkim pojmovima ukoliko to njihov uzrast dozvoljava. Drug Ribnikar je rekao da se u nekim mestima ne može sprovesti ni osnovna škola. Ja verujem da ćemo kad se zavedu škole u roku od tri do četiri godine imati mladu generaciju ljudi, koji će stupiti u život sa jačim školskim obrazovanjem koje im je potrebno.

Ja još jedanput pozdravljam ovaj zakon i verujem da će on imati veliki uspeh.

Pretsednik: Ima riječ Metodija Andonov-Čento.

Metodija Andonov-Čento: Ja neću da govorim, već ću samo da postavim jedno pitanje. Koliko godina još posle toga ima da se ide u gimnaziju?

Ministar prosvete Vladislav Ribnikar: Još četiri godine.

Pretsednik: Ima li još ko od drugova da govori? (Niko se ne javlja). Pošto nema nikoga, objavljujem da je pretres završen. Pristupićemo

poimeničnom glasanju. Molim druga sekretara da izvrši prozivku a poslanike da glasaju.

Sekretar Mile Peruničić proziva poslanike da glasaju.

(Posle glasanja)

Predsednik: Izvolite čuti rezultat glasanja. Glasalo je svega 48 narodnih poslanika i svi su glasali za. Objavljujem da je Prijedlog zakona o sedmogodišnjem osnovnom školovanju primljen. Prelazimo na sledeću tačku dnevnog reda, pretres Prijedloga zakona o ukidanju građanskih škola. Molim druga Mošu Pijade da pročita izveštaj Zakonodavnog odbora.

Izvestilac Moša Pijade (čita):

PRIVREMENA NARODNA SKUPŠTINA
DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE

Zakonodavni odbor

Br. 204

24-X-1945 god.

Beograd

PRETSEDNIŠTVU PRIVREMENE NARODNE SKUPŠTINE
DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE

Beograd

Zakonodavni odbor na svojoj sednici održanoj 23 oktobra 1945 godine, proučio je i usvojio jednoglasno Predlog zakona o ukidanju građanskih škola onako kako ga je Ministar prosvete podneo Predsedništvu Privremene narodne skupštine Demokratske federativne Jugoslavije, sa sledećim izmenama i dopunama:

Čl. 2. U prvom redu, posle reči »škole« dodati reči »u mestima gde nema gimnazije«.

Čl. 3. U prvom i drugom redu, posle reči »jedinica« brisati reči »odnosno narodni odbori autonomnih oblasti«.

Čl. 4. U prvom redu, mesto reči »danom objave« staviti »kad se objavi«.

Dostavljajući ovaj izveštaj sa učinjenim izmenama i dopunama, Odboru je čast zamoliti Predsedništvo Privremene narodne skupštine Demokratske federativne Jugoslavije da ga izvoli u celosti usvojiti.

Za izvestioca određen je Moša Pijade.

Za zapisničara-

Ivan Božičević, s. r.

Predsednik

Zakonodavnog odbora

Moša Pijade, s. r.

(Predlog zakona sa obrazloženjem Ministra prosvete videti kao prilog na kraju knjige.)

Drugovi, ovaj zakonski predlog još je kraći od onog koji smo maločas usvojili i još je jasniji, pošto sadrži samo odredbu da se građanske škole ukidaju. Obrazloženje je priloženo i mislim da je takođe svima poznato da te tzv. građanske škole nikada nisu ni odgovorile onoj svrsi koja im je bila namenjena i da je bilo krajnje vreme da se ukinu. Mi smo samo u Odboru u čl. 2 gde se kaže da se dosadašnje građanske škole pretvaraju u niže gimnazije ubacili »u mestima gde gimnazije nema«, da ne bi izgledalo da svaka građanska škola mora da se pretvori u gimnaziju pa makar i postojala gimnazija. Nemam više šta da kažem.

Predsednik: Otvaram pretres o ovom zakonu. Pošto se niko ne javlja za riječ, objavljujem da je pretres zaključen. Pristupićemo sada glasanju o ovom zakonskom prijedlogu. Molim sekretara da izvrši pozivku narodnih poslanika.

Sekretar Mile Peruničić proziva narodne poslanike da glasaju.

(Posle glasanja)

Predsednik: Glasalo je 48 narodnih poslanika i svi su glasali za. Objavljujem da je Prijedlog zakona o ukidanju građanskih škola primljen u redakciji Zakonodavnog odbora.

Prelazimo na pretres Prijedloga zakona o Konvenciji o očuvanju prava na penziju radnika koji migriraju, koji je podnio Ministar socijalne politike. Molim izvjestioca druga Mošu Pijade da izvoli pročitati izvještaj Zakonodavnog odbora.

Izvestilac Moša Pijade (čita):

PRIVREMENA NARODNA SKUPŠTINA
DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE

Zakonodavni odbor

Br. 205

24-X-1945 god.

Beograd

PRETSEDNIŠTVU PRIVREMENE NARODNE SKUPŠTINE
DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE

Beograd

Zakonodavni odbor, na svojoj sednici održanoj 23 oktobra 1945 godine, proučio je i jednoglasno, bez diskusije, usvojio Predlog zakona o Konvenciji o očuvanju prava na penziju radnika koji migriraju, koja je na osnovu čl. 389 Versajskog ugovora o miru od 28 juna 1919 godine donešena na XIX zasedanju konferencije međunarodne organizacije rada održanom u Ženevi 1935 godine, onako kako ga je Ministar socijalne politike podneo Pretsedništvu Privremene narodne skupštine Demokratske federativne Jugoslavije.

Dostavljajući ovaj izvještaj, Odboru je čast zamoliti Privremenu narodnu skupštinu Demokratske federativne Jugoslavije da ga izvoli u celosti usvojiti.

Za izvestioca određen je Moša Pijade.

Za zapisničara

Ivan Božičević, s. r.

Predsjednik

Zakonodavnog odbora

Moša Pijade, s. r.

(Predlog zakona videti kao prilog na kraju knjige.)

Drugovi, ova Konvencija je jedna stara tendencija koja zaštićuje radnike koji migriraju. Njih imamo dosta, i trebalo je da i mi prihvatimo tu konvenciju, da bismo olakšali povratak mnogih naših rudarskih i drugih radnika iz inostranstva, koji su tamo stekli izvesna prava, da ih, napuštajući zemlje u kojima su radili, ne bi izgubili u našoj zemlji. Drugo nemam šta da kažem, osim da ponovo zamolim da ovu Konvenciju prihvatimo.

Predsjednik: Pošto se niko ne javlja za riječ, pristupićemo glasanju. U smislu poslovnika, o prijedlogu ove Konvencije biće svega jedno glasanje. Ona gospoda narodni poslanici koji primaju ovaj zakonski prijedlog neka izvole sjediti, a koji ga ne primaju neka izvole ustati. (Svi sede). Pošto niko nije ustao, objavljujem da je Prijedlog zakona o Konvenciji o očuvanju prava na penziju radnika koji migriraju jednoglasno primljen.

Prelazimo na narednu točku dnevnog reda: pretres Prijedloga zakona o uređenju sudova socijalnog osiguranja i Vrhovnog suda socijalnog osiguranja.

Molim izvestioca da izvoli pročitati izvještaj Zakonodavnog odbora.

Izvestilac Moša Pijade (čita):

PRIVREMENA NARODNA SKUPŠTINA
DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE

Zakonodavni odbor

Br. 214

25 oktobra 1945 god.

Beograd

PRETSEDNIŠTVU PRIVREMENE NARODNE SKUPŠTINE
DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE

Beograd

Zakonodavni odbor, na svojoj sednici od 25 o. m., proučio je i usvojio jednoglasno Predlog zakona o uređenju sudova socijalnog osiguranja i Vrhovnog suda socijalnog osiguranja onako kako ga je sa-

vezni Ministar socijalne politike podneo Predsedništvu Privremene narodne skupštine Demokratske federativne Jugoslavije, sa sledećim izmenama i dopunama:

Čl. 5. — Briše se ceo drugi stav.

Čl. 7. — U drugom stavu briše se druga rečenica.

Čl. 12. — U drugoj alineji mesto reči »u sporu podlegla« staviti »spor izgubila«.

Čl. 16 novi: »Svi podnesci kod sudova socijalnog osiguranja oslobođeni su od taksa«.

Čl. 16 postaje član 17.

Član 18 novi: »Danom objave ovog zakona prestaju važiti svi pravni propisi koji su u protivnosti sa odredbama ovog zakona.

Član 19 novi: »Ovaj zakon stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu Demokratske federativne Jugoslavije««.

Dostavljajući ovaj izveštaj sa učinjenim izmenama i dopunama, Odboru je čast umoliti Predsedništvo Privremene narodne skupštine Demokratske federativne Jugoslavije da ga izvoli u celosti usvojiti.

Za izvestioca Odbor je odredio Mošu Pijade.

Zapisničar

Rato Dugonjić, s. r.

Predsednik

Zakonodavnog odbora

Moša Pijade, s. r.

(Predlog zakona i obrazloženje videti kao prilog na kraju knjige.)

Pošto je Ministar socijalne politike ovde, može on da obrazloži ovaj zakonski predlog, ako smatra za potrebno.

Predsednik: Otvaram načelni pretres ovog zakonskog prijedloga. Ima riječ Ministar socijalne politike.

Ministar socijalne politike dr Anton Kržišnik: Ja mislim da je drug izvestilac dovoljno objasnio i obrazložio ovaj zakonski predlog i da zbog toga nije potrebno šta više objašnjavati, jer sam razloge i potrebu donošenja ovog zakona izložio u pismu kojim sam predlog podneo Privremenoj narodnoj skupštini na ozakonjenje. (Videti prilog na kraju knjige.)

Predsednik: Pošto se niko više ne javlja za riječ, objavljujem da je pretres o ovom zakonskom prijedlogu završen. Pristupićemo glasanju. Gospoda narodni poslanici koji primaju ovaj zakonski prijedlog glasaće sa *za*, a oni koji ga ne primaju glasaće sa *protiv*.

Molim sekretara da izvođi prozivati gospodu narodne poslanike.

Sekretar Mile Peruničić proziva narodne poslanike da glasaju.

(Posle glasanja)

Predsednik: Glasalo je 47 poslanika i to svi za. Objavljujem da je Prijedlog zakona o uređenju sudova socijalnog osiguranja i o Vrhovnom sudu socijalnog osiguranja primljen.

Ostale ločke koje su vam saopštene na dnevnom redu ne mogu se uzeti u pretres, jer izvještaji Zakonodavnog odbora nisu spremljeni. Izvještaji Zakonodavnog odbora biće otštampani danas u toku noći i sutra razdijeljeni. Prema tome, moramo današnju sjednicu zaključiti. Pristajete li da današnju sjednicu zaključimo? (Pristajemo). Dobro, predlažem za sutrašnju sjednicu slijedeći dnevni red:

1) pretres Prijedloga zakona o poštansko-telegrafsko-telefonskim taksama koji je podnio Ministar pošta;

2) pretres Prijedloga zakona o regulisanju predratnih obaveza koji je podnio Ministar finansija;

3) pretres Prijedloga zakona o valorizaciji; i

4) pretres Prijedloga zakona o konačnoj likvidaciji zemljoradničkih dugova, koje je takođe podnio Ministar finansija.

•Primate li ovaj dnevni red? (Primamo).

Pošto je dnevni red primljen, današnju sjednicu zaključujem i iduću zakazujem za sutra u 10 časova.

(Sednica je zaključena u 18,50 časova).

Тридесета седница

(27 октобра 1945)

Почетак у 10,30 часова.

Претседавао Претседник др Иван Рибар.

Претседник: Отварам XXX сједницу Претсједништва Привремене Народне скупштине. Записник данашње сједнице водиће секретар друг Омер Глухић. Молим друга секретара Омера Глухића да изволи прочитати записник прошле сједнице.

Секретар Омер Глухић чита записник седнице од 26 октобра.

Претседник: Има ли ко од народних посланика какву примједбу на овај записник? (Нема). Пошто примједба нема, записник се овјерава.

Прије него што пређемо на дневни ред имам да дам слиједеће саопштење: г. Драгић Јоксимовић, народни посланик, поднио је Претсједништву Привремене народне скупштине на рјешење: 1) Приједлог закона о аутономији и независности; 2) Приједлог закона о разрезу пореза за 1945/46 год.; 3) Приједлог закона о упослењу отпуштених и на расположење стављених државних и самоуправних службеника. Сва ова три законска приједлога г. др Драгића Јоксимовића упутиће се надлежним одборима. (Видети прилоге на крају књиге).

Народни посланик друг Владимир Назор извјештава да је оболио и моли за отсуство. Одобрава ли се тражено отсуство? (Одобрава).

Прелазимо на дневни ред. Као прва точка дневног реда је претрес Приједлога закона Министра пошта, телеграфа и телефона о поштанско-телеграфско-телефонским таксама. Пошто је извјестилац друг Михаило Грбић на путу, молим друга Војина Бајовића да прочита извјештај Финансиског одбора.

Заменик известиоца Војин Бајовић (чита):

ФИНАНСИСКИ ОДБОР
ПРИВРЕМЕНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
ДЕМОКРАТСКЕ ФЕДЕРАТИВНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Бр. 19
11 октобра 1945
Београд

ПРЕТСЕДНИШТВУ ПРИВРЕМЕНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ДФЈ

Београд

Финансиски одбор на својој седници од 11 октобра ове године разматрао је Предлог закона о поштанско-телеграфско-телефонским таксама и после дискусије једногласно га усвојио са следећим изменама и допунама:

У члану 1 став 1 брише се реченица „као и све радње које су с тим услугама у непосредној вези“.

У члану 1 став 2 брише се.

У члану 2, став 2, између речи „измене“ и „динара“ уместо речи „еквивалента“ долази реч „вредности“.

У члану 3, последњи став, после речи „потреби“, умеће се реч „извршни“.

У члану 5, став 4, бришу се речи „обична писма и дописнице“, а уместо њих додају се речи „и све врсте поштанских пошиљака“.

У члану 5 после речи „конвенцијама“ брише се реч „уредбама“ а речи „правилницима“ и „споразумима“ мењају места у реду речи, тако да после речи „конвенцијама“ долази реч „споразумима“, а затим „и правилницима“.

Члан 8 брише се.

Члан 9 постаје члан 8, мења се и гласи: „Министар пошта, телеграфа и телефона може, за саобраћајне (железничке, речне, поморске и друге) установе, као и за Поштанску штедионицу, специјалним споразумима о узајамним услугама отступити од прописа члана 1 овог Закона“.

Члан 10 постаје члан 9 са свим изменама: после речи „Закон“ уместо речи „престаје“ долази реч „престају“, а после речи „важити“ бришу се речи „Уредба Привредног савета о плаћању поштанских такса од 17 априла 1945 г. као и“.

Члан 11 постаје члан 10 и после речи „листу“ додају се речи „Демократске федеративне Југославије“.

Подносећи овај извештај Претседништву Привремене народне скупштине ДФЈ, Финансиски одбор моли Претседништво да усвоји са

предложеним изменама и допунама Закон о поштанско-телеграфско-телефонским таксама.

За известиоца је изабран народни посланик Михаило Грбић.

За записничара
Михаило Грбић, с. р.

За председника
Финансиског одбора
Киро Глигоров, с. р.

Чланови:

Владимир Туцовић, с. р., Мата Русковић, с. р., Јосип Јерас, с. р., Живота Ђермановић, с. р., Никола Ђоновић, с. р., Стојадин Солдатовић, с. р.

Питање поштанско-телеграфско-телефонских такса било је у старој Југославији стално отворено. То је долазило отуда што се од стране тадашњих управљача није правилно ценио положај и задатак поштанско-телеграфско-телефонске струке. Није се водило рачуна о културном и привредном значају струке. Док се, с једне стране, тражило да поште, телеграфи и телефони врше своју функцију беспрекорно и да доносе Министарству финансија чист приход, с друге стране, није се поштанско-телеграфско-телефонској струци давало довољно средстава за редовно вршење и модернизовање службе. Не само да нису одобравани потребни кредити у буџету, него је та струка била прикрађена и у приходима које је могла и морала да има по оним услугама које чини. У том прикрађивању на првом месту долазе поштанско-телеграфске таксе. Поште, телеграфи и телефони радили су за све и свакога, али су таксе наплаћиване само од једног дела народа. Док тзв. нижи слојеви, радници, сељаци и други нису имали никаквих повластица, биле су од плаћања поштанско-телеграфско-телефонских такса ослобођене, поред државних власти, такве установе које су своје чисте приходе, реализоване добрим делом на рачун тога што нису плаћале поменуте таксе, делиле привилегованим појединцима и класама у виду тантијема, дивиденде итд. Може се без претеривања казати да је у питању ослобођења плаћања поштанско-телеграфско-телефонских такса владала анархија. Да би се могла створити ма и бледа слика тог стања, доста је поменути да се број установа које су биле ослобођене плаћања тих такса пењао на више хиљада, и да се о тим установама морала водити специјална евиденција, у којој се ни најбољи службеник није могао лако снаћи.

Више од половине пошиљака преносила је пошта бесплатно а безбројни су били случајеви да се под видом званичних пошиљака отпремају, без икакве контроле, саопштења приватног карактера. При таквом стању ствари није могло да буде говора о неком добром управљању птт струком и о неком њеном правилном буџетирању. Не треба нарочито ни истицати да је на тај начин државна каса била оштећивана великим сумама, које би се могле искористити за унапређивање птт струке и уопште привреде.

У новој народној држави не може се дозволити стање какво је напред изложено. Предложени пројекат закона о поштанско-телеграфско-телефонским таксама долази зато да се учини крај анархији и да се заведе ред у тарифној политици птт струке. Усвајањем овог пројекта омогућиће се спровођење корените реформе у питању птт тарифе и то у складу с продуктивним и инвестиционим трошковима које струка врши и са услугама које струка чини. Док се раније није водило рачуна о трошковима за одржавање птт службе ни о вредности учињених услуга, сада се мора о томе водити рачуна, ако се жели да се предатно нездраво стање укине. Здрава стручна политика у ресору Министарства пошта, телеграфа и телефона може се водити једино ако се птт тарифа заснива на здравим темељима, а једина здрава основа је у томе да се по начелу привредног газдинства свака услуга плати. Кад се у другим привредним предузећима спроводи принцип плаћања сваке услуге, тако се и у птт служби мора спровести принцип општег плаћања птт такса.

Укидање ослобођења од плаћања птт такса треба спровести специјално из ових разлога:

1) Основни принцип финансиске политике јесте реалност буџета. Међутим, ако би се дозволила широка ослобођења од плаћања такса, о реалности буџета птт струке не може бити говора, јер се у њеном буџету не би могли видети сви њени приходи, односно ови не би постојали, иако су са много напора и трошкова који улазе у буџет расхода извршене услуге за које би се морале платити таксе које улазе у буџет прихода;

2) У систему ослобођења од поштанско-телеграфско-телефонских такса увелико су омогућене злоупотребе, јер тада о слању пошиљака поштом нико у државним надлештвима не води неку нарочиту евиденцију и поједини несавесни службеници у немогућности су да под видом званичне пошиљке у званичном омоту шаљу своја приватна саопштења или да и сама званична саопштења која могу да се обично отпреме, отпремају препоручено итд. Међутим, када се за сваку пошиљку плаћа такса мора се у надлештву водити рачуна о утрошку кредита и злоупотребе нису могуће.

Ипак предложени пројекат предвиђа извесне изузетке, али здрава тарифска политика води рачуна о томе да ти изузеци буду што малобројнији. И стварно изузеци који се овим пројектом предлажу минимални су. У првом реду ослобађају се птт установе и неки њени органи и то само у вршењу званичне дужности. То је разумљиво с обзиром на саму природу службе. Затим, признаје се ослобођење војним властима за време рата и мобилизације. То треба дозволити с обзиром на изузетан положај војних власти и на специјалан начин администрирања у војсци, где је врло тешко или ил ил уопште не долази до злоупотреба. За ослобођење Црвеног крста говори његова функција за време рата и мобилизације, па и то је ослобођење ограничено. Најзад, признаје се

ослобођење за ратне заробљенике што је у складу с међународним нормама. У предложеном законском пројекту статуира се да поштанске марке и вредноснице издаје Министар пошта, телеграфа и телефона. То је његово искључиво право које треба да се у закону истакне, како би се имао законски основ за судски поступак против неовлашћених издања и против евентуалних фалсификата.

Члан 9 пројекта допушта отступања од обавезног плаћања птт таксе за саобраћајне установе и Поштанску штедионицу. Тиме није речено да се те установе ослобађају плаћања таксе, али се даје могућност за евентуално, разуме се, ограничено ослобођење, ако би то тражио интерес службе, с обзиром на уску везу између птт службе и службе поменутих уснова.

Резимирајући све изложено, могу се истаћи ове одлике предложеног законског пројекта: 1) тачно нормирање надлежности за издавање поштанских марака; 2) јасно одређивање дужности важења птт такса и јемства за неподмирене таксе на начин који је предвиђен законом односно тарифом и правилницима донетих на основу закона; 3) вођење рачуна о продуктивним и инвестиционим трошковима птт управе; 4) укидање анархије у питању птт такса и тиме отклањање могућности за оштећење државне касе; 5) омогућавање птт струци да може водити здраву стручну политику у интересу целине.

С обзиром на наведено, потребно је и корисно да се пројекат закона усвоји и ја предлажем Претседништву да га озакони.

Претседник: Отварам претрес о овом законском предлогу. Жели ли ко да говори? (За реч се јавља народни посланик др Војислав Кеџмановић). Има ријеч народни посланик Кеџмановић.

Др Војислав Кеџмановић: Другови, у законском пројекту, и то у тач. 4, члана 5, стоји да се Црвени крст ослобађа од плаћања таксе за телеграфска саопштења, писма и упутнице за време рата и мобилизације. Ја држим, другови, да је ово ограничење на рат и време мобилизације овде неоправдано. Друштво Црвеног крста је једна еминентна каритативна установа, која и данас, у поратно време, и за дуги низ година у поратном времену има да извршава задатке које јој намеће њен каритативно-хумани циљ. У том свом послу ово друштво има исто тако велики саобраћај и са иноземством и ако би ми рад Црвеног крста оптеретили плаћањем поштанско телеграфских такса, то би ишло на штету тог хуманог каритативног рада Црвеног крста. Колико је мени познато, организације Црвеног крста свуда су у свету ослобођене плаћања ових такса. И ако ми у саобраћају са иноземством будемо увели плаћање тих такса, ми ћемо се разликовати од осталог света у том погледу. Како би то изгледало, да ми у иноземству имамо у том погледу бесплатну поштанску службу, а да код нас, на нашој територији, подвргавамо друштво обавези плаћања тих такса. Зато сматрам, другови, да би овај став требало да буде измењен у томе правцу, што би Црвени

крст био потпуно ослобођен плаћања свих поштанско-телефонско-телеграфских такса.

Ако је нужно јаче и опширније образложење, ја сам приправан да га изложим. А ја држим да, ко схвата значај Црвеног крста у овом поратном времену, да ће свако бити потпуно сагласан са мном да ово друштво буде ослобођено свих птт такса, као што је ослобођено, колико је мени познато, и од плаћања такса на државним саобраћајним средствима, железницама, пловним објектима итд. То је мој предлог.

Претседник: Жели ли још ко да говори? (Не јавља се нико). Министар саобраћаја Тодор Вујасиновић пријавио се као заменик Министра пошта телеграфа и телефона, који није овде. Има реч Министар саобраћаја Тодор Вујасиновић.

Заступник Министра пошта, телеграфа и телефона Министар саобраћаја Тодор Вујасиновић: Ја могу само да изјавим да остајем при ономе што је друг Министар пошта, телеграфа и телефона поставио у Одбору и што је усвојено. Кад се ради о закону о таксама, наиме, није се могао тај проблем поставити на нове основе. Због тога је морало бити усвојено углавном оно како је било у бившој Југославији. Сада су испуњени нови услови на основу којих је могућно наћи нове форме и на темељу којих ће се поставити нови закон о таксама. (*Методије Андонов-Ченто:* Шта мислите о овом предлогу друга Кеџмановића да се ослободи такса Црвени крст?) Ја лично примаам предлог.

Претседник: Има ријеч друг извјестилац Војин Бајовић.

Извјестилац Војин Бајовић: Другови, о предлогу друга Кеџмановића, разговарали смо на седници Финансиског одбора. Сложили смо се за формулацију да се Црвени крст ослободи поштанских такса само за време рата и мобилизације. Руководило нас је, прво, то што су органи поште и што је буџет Министарства пошта стварно преоптерећени, и што су органи претрпани многим пословима које су морали да свршавају. Узмите само за пример Београд где Црвени крст све услуге тражи од поште. Бар у Београду могли би те послове да обављају њихови органи. И ми смо се, према томе, сложили за такву формулацију да се Црвени крст само у случају рата и мобилизације ослободи такса.

Друго, ово је једно такво принципијелно питање којим би се могли касније да позабавимо и да се касније по њему донесе одлука. Стога мислим да би овај предлог могао овакав какав је да остане, а по предлогу друга Кеџмановића да се доцније позабавимо. (*Родољуб Чолаковић:* Молим друга извјестиоца да се изјасни да ли је чињеница да је Црвени крст у свим другим земљама ослобођен од такса?) Мени је познато да за време рата јесте, а да ли је у мирно доба, то не знам.

Претседник: Пошто нема одговорног министра, то ни друг извјестилац не може да се изјасни о приједлогу посланика др Кеџмановића. Жели ли још ко да говори? (Не јавља се нико). Онда претрес је завр-

шен и приступамо гласању. Гласаће се поименично. Они народни посланици који су за овај законски предлог како га је Одбор усвојио гласаће са за, а који су против, гласаће са *против*? Молим друга секретара да изврши прозивку.

Др Војислав Кеџмановић: Да ли се гласа са изменом коју сам предложио или без измене?

Претседник: Гласа се по предлогу Одбора.

Министар финансија Сретен Жујовић: Предлог друга Кеџмановића могли бисмо узети накнадно у разматрање.

Претседник: Ријеч има Министар саобраћаја.

Заступник Министра пошта, телеграфа и телефона, Министар саобраћаја Тодор Вујасиновић: Другови, ја сам био изведен на говорницу на препад. (Смех). Ради се о овоме. Дошао ми је друг (показује на известивоца Бајовића) и казао да би требало да кажем нешто као заступник Министра пошта. Како сам ја у отсуству Министра пошта поднео овај законски предлог, ја сам мислио да се и сада о томе ради и изишао сам на говорницу да о том законском предлогу кажем неку реч. Међутим, сада се ради о нечем другом, о једном новом предлогу, ва који ја не могу да се изјасним, јер не знам какав је став по томе предлогу отсутног Министра пошта. Зато повлачим свој ранији пристанак.

Др Војислав Кеџмановић: Пре десетак дана донео је Министар једно решење по коме се Црвени крст ослобађа свих такса. Зашто се сада не би ослободио Црвени крст и ових поштанских такса и за време мира?

Претседник: По нашем пословнику не може се сада ставити на гласање ништа друго већ само овај законски приједлог како је у Одбору усвојен. Приједлог друга Кеџмановића требало би сада скинути са дневног реда.

Министар информација Сава Косановић: Да се одгоди решавање овог предлога за конач седнице, док не дође друг министар Марушић.

Претседник: Не може се прећи на другу тачку данашњег дневног реда док се не сврши ова прва, или да се ова сједница закључи и друга закаже за по подне. Стога молим друга секретара да почне са прозивком посланика.

Секретар Омер Глухић произва чланове Претседништва да гласају.

(После гласања)

Претседник: Гласало је у свему 48 народних посланика, од тога 47 за а један *против*. Објављујем да је Закон о поштанско-телеграфско-телефонским таксама у цјелини примљен према приједлогу Финансиског одбора.

Прелазимо на другу точку дневног реда: претрес Приједлога закона о регулирању предратних обавеза. Извјестилац о овом законском приједлогу је друг Мато Русковић, а његов замјеник је Киро Глигоров. Молим друга Глигорова да изволи прочитати извјештај Финансиског одбора.

Извјестилац Киро Глигоров (чита):

ФИНАНСИСКИ ОДБОР
ПРИВРЕМЕНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ДФЈ

Бр. 33
25 октобра 1945 године
Београд

ПРЕТСЕДНИШТВУ ПРИВРЕМЕНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ДФЈ

Београд

Финансиски одбор, на својој седници од 25 октобра 1945 године, разматрао је Предлог закона о регулисању предратних обавеза и усвојио га са једним гласом *против*, са следећим изменама и допунама:

У члану 2 тачка а) и б) мењају се и гласе:

„а) Улози до 20.000 старих југословенских динара закључно на следећи начин:

Износи до 2.000 старих југословенских динара закључно по сразмери два стара југословенска динара једнако један динар Демократске федеративне Југославије;

Вишак преко 2.000 до 5.000 старих југословенских динара закључно по сразмери пет старих југословенских динара једнако један динар Демократске федеративне Југославије.

Вишак преко 5.000 до 20.000 старих југословенских динара закључно по сразмери седам старих југословенских динара једнако један динар Демократске федеративне Југославије.

б) Улози већи од 20.000 старих југословенских динара по сразмери из првог става члана 1 овог закона, и то цео износ улога, с тим да противвредност у динарима Демократске федеративне Југославије не може бити мања од противвредности улога од 20.000 старих југословенских динара обрачунатог по претходној тачки“.

Чланови 4 и 5 бришу се.

Члан 6 постаје члан 4.

Члан 7 постаје члан 5.

Члан 8 постаје члан 6.

Члан 9 постаје члан 7.

Члан 10 постаје члан 8 и између речи „корисницима“ и „на плате“ умећу се речи „на обавезе државе према ратним инвалидима и њиховим породицама.“

У истом члану уместо речи „члана 7 и члана 9“ долазе речи „члана 5 и члана 7“.

У истом члану брише се претпоследња реч „законски“.

Члан 11 постаје члан 9.

Члан 12 постаје члан 10.

Члан 13 постаје члан 11.

Члан 14 постаје члан 12.

За известиоца већине изабран је народни посланик Мато Русковић.

Своје издвојено мишљење подноси народни посланик Никола Ђоновић.

Подносећи овај извештај Претседништву Привремене народне скупштине ДФЈ, Финансиски одбор моли Претседништво да усвоји Предлог закона о регулисању предратних обавеза са предложеним изменама и допунама.

За записничара

Војин Бајовић, с. р.

За Претседника
Финансиског одбора

Киро Глигоров, с. р.

Чланови :

Мато Русковић, с. р., Никола Ђоновић, с. р., Владимир Туцовић, с. р.,
Живота Ђермановић, с. р., Стојадин Солдатовић, с. р.

Другови народни посланици, после регулисања питања замене окупациских новчаница једно крупно питање остало је нерешено. То је питање предратних обавеза. Без решења тога питања није било могућно свим привредним предузећима да врше своје калкулације и да учествују у разним плановима у даљем раду у обнови земље. Осим тога, самим тим остајало је нерешено питање предратног, унутрашњег дуга наше земље. Исто тако, ми нисмо могли дефинитивно и тачно утврдити ратну добит појединих предузећа, и да би се и то питање скинуло са дневног реда, дошао је овај закон у коме је најважније питање одређивања односа између предратног југословенског динара и данашњег динара ДФЈ.

Могло се, како је то и било предложено, поћи једним од два пута: или да се према замењеним окупациским новчаницама изврши исто тако по томе курсу замена предратног југословенског динара, или да се одреди дефинитиван курс једнак за све федералне јединице без обзира на то какве су окупациске валуте имале и како су те валуте замењене. Сматрало се, без обзира што ће овим бити стављене предратне обавезе у бољи положај код извесних федералних јединица а у гори код других, да је боље из техничких разлога, а и због тога што су Србија и Хрватска најразвијеније земље, да треба усвојити курс који ће највише одговарати тим двома земљама и у исто време омогућити да један јединствени курс буде усвојен. И зато је усвојен курс 1 : 10.

Претставник мањине није се с тим сложио и сматрао је да је курс 1 : 10 неправичан због тога, каже, што је тај југословенски динар много јачи и да, према томе, не одговара правом стању ствари,

како смо ми узели 1 : 10. Међутим, ми не можемо остати на томе становишту из разлога што се не сме динар из 1941 године посматрати статички, са вредношћу какву је онда имао, јер без обзира на све даље флукуације и кад не би било окупације, тај југословенски динар изгубио је много од своје вредности и не би могао имати вредност од пре рата. С друге стране, морала се имати у виду чињеница да су у току окупације многи људи извршили предратне обавезе и платили, а нису се могли они који нису платили за време окупације ставити у гори положај од оних, који су обавезе извршили за време окупације.

Осим тога, главни разлог, који проистиче из закона и образложења да се тим путем пошло, јесте да је наша привреда била више дужник него поверилац, да је велики број дужника у нашој земљи а да су повериоци мања група људи. Према томе, оваквим решењем питања регулисања предратних обвеза ми растеређујемо те широке народне масе и, према томе, дајемо могућности да, поставивши привреду на реалну основу, можемо даље калкулисати боље и ући у период обнове са много више реалне оцене.

Питање извршења обавеза у току окупације овај предлог не третира, јер би то било збиља врло незгодно, јер ако би се ревидирале све предратне обавезе плаћене у току окупације, онда би требало свако појединачно плаћање ревидирати, а то би изазвало врло многе правне спорове а сем тога и технички би било неизводљиво, тако да се измирење обавеза у току окупације узима као свршен факат, а узима се у обзир и регулише питање оних који нису платили.

Међутим, ми морамо имати у виду да поред крајева чија је привреда радила за време рата и имала могућности да исплати своје обавезе, постоје и крајеви који су за време рата били попрште рата, који су опустошени и чија привреда, према томе, није радила за време рата и који се сада налазе у немогућности да плате своје предратне обавезе по неком другом курсу, већ само по оваквом курсу, по курсу који претставља олакшање у регулисању њихових обавеза.

Вероватно да ће неки новчани заводи доћи у тешку ситуацију при оваквом регулисању својих предратних обавеза, али при томе треба имати у виду да они новчани заводи, који неће бити у стању да живе и раде после регулисања својих обавеза, да они не претстављају неку снагу за народну привреду и, према томе, привреди неће бити нанета никаква штета ако такви новчани заводи не буду могли даље да раде.

Изузетак, који је, уосталом, потпуно оправдан, учињен је за улагаче, јер се њима дала могућност да дођу до својих штедних улога ван овога курса. Ту је направљена скала и то тако да се износи до 2000 старих југословенских динара закључно имају регулисати по сразмери 2 стара југословенска динара за 1 динар ДФЈ, вишак преко 2.000 до 5.000 старих југословенских динара закључно по сразмери 5 старих југословенских динара за 1 динар ДФЈ; вишак преко 5.000

до 20.000 старих југословенских динара закључно по сразмери 7 старих југословенских динара за 1 динар ДФЈ, а улози већи од 20.000 старих југословенских динара по курсу 10 : 1, као и све остале обавезе.

Главни приговор опозиције је у томе да сматра да је оваквим решењем питање предратних обавеза оштећен улагач, јер банкама ће се платити 1 : 10, а банке ће то превалити на улагаче, јер ће и улагачима бити плаћено 1 : 10. То није тачно, јер као што је то изнео помоћник министра др Обрен Благојевић, преко 70% штедних улога се креће од 1.000 до 20.000 динара. Дакле, граница усвојена у закону, коју треба заштити и коју је закон заштитио, узима не један према десет него мање.

Остали изузеци су учињени у погледу ситних ималаца државних хартија од вредности, као и за извесне пензије, службе итд.

Из ових разлога, као и разлога који су дати у образложењу, молим да се овај законски предлог усвоји.

Претседник: Друг Никола Ђоновић поднео је мишљење мањине Финансиског одбора. Да ли је ту друг Никола Ђоновић? (Није). Молим секретара да прочита тај извештај.

Секретар Миле Перуничкић (чита):

ПРИВРЕМЕНОЈ НАРОДНОЈ СКУПШТИНИ ДЕМОКРАТСКЕ ФЕДЕРАТИВНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Београд

Финансиски одбор, на својој седници од 25 т. м., усвојио је законски пројекат о регулисању предратних обавеза. Као претставник Демократске странке у овом Одбору изјавио сам да се са извесним одредбама овога пројекта не могу сложити, и то из следећих разлога:

Када се прерачунава предратни динар у данашњи морало се водити рачуна о знатно јачој куповној снази предратног динара, која је долазила услед обиља робе на тржишту. При регулисању предратних обавеза није се смело изгубити из вида ни то да је зајам коришћење туђом имовином с тим да зајмопримац има да врати зајмодавцу, ни пет пута, ни десет пута мање, него унутрашњу вредност онога што је узео на зајам. Ово је начело ушло у све модерне грађанске законе. Оно је, уосталом, било и у свима античким законима. Ако су наступели општи привредни интереси такви да се то апсолутно не може спровести, а оно се има спровести тако да поверилац не буде баш сасвим опљачкан од стране дужника, а нарочито ако је поверилац економски слабији од дужника.

У образложењу овога пројекта каже се да је привреда дужна и да би јој било тешко платити своје обавезе при повољнијем курсу предратног динара. У извесним деловима наше земље привреда је радила пуном паром и у присуству инфлације одужила се под врло по-

вољним условима. Није чак морала ни радити, довољно је било да је до инфлације сачувала неке своје залихе па да се лако одужи. Вероватно да је један део привреде остао нешто и дужан. И то банкама, а банке улагачима. Индустрија ће платити банкама дуг за 10 динара 1 динар, а банке улагачима за 10 динара 1 динар. Дакле, жртва је пребачена са индустрије на банке, а са банака на сироте улагаче. Дакле, са економски јачега дужника на економски слабијег повериоца. Отуда овај законски пројекат, ценећи га по овој одредби, има банкократски карактер и пристајао би много боље уз неко друго време а не уз садашње.

Банке су са улозима на штедњу радиле, повећавале своје инвестиције, трговале, делиле дивиденду, повећавале вредност својих акција, повећавале амортизационе фондове који су сада валоризирани ал-пари, а у замену за све те користи улагачима сада треба да исплате десет пута мање него што су уложили као улог.

Мањи улози до 25.000 динара требало би да буду фаворизовани у интересу штедње као економског фактора и ситног штедише као економски слабијег. Међутим, његови су интереси жртвовани у корист економски јачег.

Када се већ хтело да се учини неки изузетак за најмање улоге до 2.000 динара онда их је требало прерачунати 1 : 1 да се бар види да се искрено водило рачуна о најсиромашнијим.

Државна интервенција у дуговинске односе путем овога закона фаворизира дужнике и онда када они претстављају најмоћнију и економски најјачу друштвену класу, као што је банкарство и индустрија док лишава имовине најслабији друштвени ред као што су мали улагачи до 25.000 динара који су годинама откидали од устију и своју штедњу поверили преко банака привреди да се њоме користи, да би јој данас та привреда вратила десети део од онога што је годинама искоришћавала и најзад присвојила себи девет десетина исте.

Народни посланик

Никола Ђоновић, с. р.

Претседник: Отварам претрес о овом законском приједлогу. Друг Министар финансија јавио се само за ријеч, али је моментално изишао. Дајем одмор од пет минута.

(После одмора)

Претседник: Сједница се наставља. Има ријеч Министар финансија.

Министар финансија Сретен Жујовић: Другови, предратне обавезе претстављају компликовано питање. Међутим, приговори који се чине сада тичу се више-мање само курса. То је и најглавније питање, питање курса који има да се спроведе. Ми се тим питањем бавимо већ дуже времена да бисмо могли на неки начин и да заштитимо све оне којих

се ово питање тиче, али и да омогућимо извештај прелаз без великих тешкоћа у регулисању тога питања. По мом мишљењу, само питање је добро решено и заштићени су интереси како улагача, тако и свих осталих дуговања и потраживања, по најбољој процени која се могла лонети. Приговори мањине у томе погледу не стоје. Ствар је у томе што многи мисле да могу да прођу кроз цео период рата без икаквих обавеза према рату. Рат је донео огромне измене у имовинским односима, многе промене и штете и, према томе, те штете треба ликвидирати и сви треба да их поднесемо. Ствар је само у томе да гледамо да штета буде што мања за малог човека и за народну привреду. Овај закон има баш то за циљ. Ван спора је то да ће доћи до извесног узбуђења, али гро ситних улагача је обезбеђен. Другог начина нема. Суштина питања је: како и на који начин заштитити интерес ситних људи. Другог излаза из овога не може бити. Према томе, мислим, да овај законски предлог треба примати и не треба бежати од тога да јасно кажемо да се предратне обавезе не могу посматрати тако да се оне из предратног периода преносе у послератни период без икаквих промена, него да има да се заједнички поднесу последице рата. Зато молим да се овај закон прими.

Претседник: Објављујем да је претрес завршен. Другови посланици који су за овакав законски приједлог гласаће за а који су против, гласаће *против*. Молим друга секретара да изволи прозивати другове посланике да гласају.

Секретар Миле Перуничкић прозива посланике да гласају.

(После гласања)

Претседник: Гласало је 48 народних посланика и сви су гласали за. Објављујем да је Приједлог закона о регулисању предратних обавеза примљен у цјелини.

Прелазимо на трећу тачку дневног реда, на претрес Приједлога закона о валоризацији који је поднио друг Жујовић. Молим извјестиоца друга Бранка Златарића да прочита извјештај Финансиског одбора.

Извјестилац Бранко Златарић (чита):

ФИНАНСИСКИ ОДБОР

ПРИВРЕМЕНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ДФЈ

Бр. 35

25 октобра 1945 године

Београд

ПРЕТСЕДНИШТВУ ПРИВРЕМЕНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ДФЈ

Београд

Финансиски одбор, на својој седници од 25 октобра 1945 године, разматрао је Предлог закона о валоризацији и једногласно га усвојио са следећом допуном:

У члану 3 став 3) између речи „сваком“ и „министарству“ умеће се реч „земаљском“.

За известиоца по овом законском предлогу изабран је народни посланик Бранко Златарић.

Подносећи овај извештај Претседништву Привремене народне скупштине Демократске федеративне Југославије, Финансиски одбор моли Претседништво да усвоји Закон о валоризацији са поменутом допуном.

Записничар
Киро Глигоров, с. р.

Претседник
Финансиског одбора
Бранко Златарић, с. р.

Чланови :

Јосип Јерас, с. р., Живота Ђермановић, с. р., Владимир Туцовић, с. р.,
Војин Бајовић, с. р., Стојадин Солдатовић, с. р.

(Предлог закона и образложење видети као прилог на крају књиге.)

Пре но што би се прешло на гласање, Финансиски одбор даје извјесно образложење овоме пројекту закона. Као последица замјене новчаница настало је у нашој привреди једно доста тешко стање у погледу инвестиција код подuzeћа. Сразмјера по којој су се цијениле те инвестиције била је неправилна због тога јер су предратне инвестиције, с једне стране, третиране ал раги са девалвираном валутом, с друге стране, што је дошло и до становитог помјерања у погледу инвестиција које су извршене за вријеме окупације. На тај начин наша подuzeћа, с једне стране, радила су због нереалног описа, због нереалне амортизације која није одговарала стварном стању — с губитком, а с друге стране, код самих подuzeћа појавио се становити отпор због евентуалног губитка и то је кочило нормалну калкулацију, нормално одређивање цијена и из тога разлога често су задржаване веће произведене количине робе у нашим подuzeћима, јер нису могла да одређују цијене. Из тога разлога Министар финансија, заједно са надлежним факторима, приступио је изради овог приједлога закона.

У чему је суштина овог законског приједлога? Суштина је у томе да се предратне инвестиције третирају ал раги динару ДФЈ. Инвестиције у току окупације третирају се до цијене тих инвестиција које су биле, прерачунато у предратно стање. Предратне инвестиције валоризирају се као окупациске, ако би се у њиховом билансу показала пасивност, јер би на тај начин валоризација ал раги показала износ испод стварне вриједности код подuzeћа.

Унета је извјесна допуна код осигуравајућих друштава, да се не би на тај начин смањиле осигуране суме и оштетили осигураници, да су се вредности код осигуравајућих друштава попеле до вриједности инвестиција учињених код тих друштава до прије рата.

Све у свему, овај законски приједлог који имате овдје пред собом унеће у нашу привреду извјестан ред и помоћи ће нам у калкулацији код одређивања цијена, и помоћи ће нам и при изради буџета које сада наша привредна подuzeћа, нарочито државна, треба да заврше, како би Министар финансија за буџетску годину 1946 могао имати јасан увид у приходе које ће му дати привредна подuzeћа.

Из свих тих разлога, Финансиски одбор предлаже да се овај законски приједлог, са овим малим измјенама, усвоји.

Претседник: Отварам претрес о овом законском приједлогу. Жели ли ко да говори? (Нико се не јавља за реч). Пошто се нико не јавља за ријеч, приступамо гласању. Молим секретара да изволи извршити прозивку ради гласања.

Секретар Омер Глухић прозива народне посланике да гласају.

(После гласања)

Претседник: Гласало је у свему 48 народних посланика и сви су гласали за. Према томе, објављујем да је Приједлог закона о валоризацији примљен једногласно у цјелини.

Прелазимо на 5 точку дневног реда, на претрес Приједлога закона о коначној ликвидацији земљорадничких дугова.

Молим извјестиоца да изволи прочитати извјештај Финансиског одбора.

Извјестилац Бранко Златарић (чита):

ФИНАНСИСКИ ОДБОР
ПРИВРЕМЕНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ДФЈ

Бр. 36
25 октобар 1945 године
Београд

ПРЕТСЕДНИШТВУ ПРИВРЕМЕНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ДФЈ

Београд

Финансиски одбор, на својој седници од 25 октобра о. г., разматрао је Предлог закона о коначној ликвидацији земљорадничких дугова и после дискусије једногласно га усвојио са следећим изменама и допунама:

У члану 4 између речи „платиће“ и „своје“ умећу се речи „у року од шест месеци по ступању на снагу овог Закона“, а после речи „у потпуности“ додају се речи „пошто претходно буду обрачунати у динаре Демократске федеративне Југославије по ставу 1 члана 1 Закона о регулисању предатних обавеза, и то без додатка икаквих камата.“

У члану 6 после речи „недовршени поступци“ умећу се речи „за смањење дуга.“ У истом члану, где год се у загради говори о „Дирек-

цији за ликвидацију земљорадничких дугова“ иста се заједно са заградама брише.

У члану 7 где год се, у ставовима 1, 2, 3 и 4, помиње „Дирекција за ликвидацију земљорадничких дугова“ иста се заједно са заградама брише.

Члан 9 мења се и гласи: „Они прописи Уредбе о ликвидацији земљорадничких дугова од 26 септембра 1936 године који нису у супротности са Одлуком Претседништва Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије о укидању и неважности свих правних прописа донетих од стране окупатора и њихових помагача за време окупације; о важности одлука које су за то време донете; о укидању правних прописа који су били на снази у часу непријатељске окупације, од 3 фебруара 1945 године, и прописима овог Закона примењиваће се.“

За известиоца о овом законском предлогу изабран је народни посланик Бранко Златарић.

Подносећи овај извештај Претседништву Привремене народне скупштине Демократске федеративне Југославије, Финансиски одбор моли Претседништво да усвоји Предлог закона о коначној ликвидацији земљорадничких дугова са предложеним изменама и допунама.

Записничар

Киро Глигоров, с. р.

Претседник
Финансиског одбора

Бранко Златарић, с. р.

Чланови:

Јосип Јерас, с. р., Живота Бермановић, с. р., Владимир Туцовић, с. р.,
Војин Бајовић, с. р., Стојадин Солдатовић, с. р.

(Предлог закона и образложење видети као прилог на крају књиге.)

О овом законском приједлогу ја бих хтио да додам ово кратко образложење. Свима је познато колику је прашину у старој Југославији изазивало питање земљорадничких дугова. Кроз земљорадничке дугове и начин њиховог рјешавања уствари су се огледале неправде које је имала и које је носила стара Југославија. Законом од 1936 године сматрало се, и тадашњи властодршци тврдили су, да је то питање коначно ријешено. Међутим, оно је ријешено на неправедан начин, ријешено је тако да су уствари земљорадницима, иако им је номинално по закону смањено дуговање, после извршеног обрачунавања повећана дуговања; она су често износила више него дуг у моменту задужења, а често и више него што је дуг износио са свима каматама до 1936 године, тако да су земљораднички дугови од милијарду и по динара са ануитетима 1936 године премашили са две милијарде динара.

У току рата наш сељачки свијет, наш земљорадник страдао је као и остали дијелови нашег народа. И наша Влада, односно Министарство финансија стало је на становиште да је већ и тим страдањима и тим

својим судјеловањем у борби наш народ много оштећен, тако да би те обавезе, ако би их поново на себе преузео, врло тешко сносио. Због тога овим законским пројектом предлажемо сљедеће:

1) Укидају се и гасе сви дугови до 5.000 динара, што значи да смо заштитили 80% свих дужника, а то претставља, по прилици, половицу читаве суме.

2) Свима који су учествовали у борби, страдали у борби или је страдала њихова фамилија, као што је то точно наведено у овом закону, — исто тако бришу се сви дугови.

3) Упрошћен је поступак који је пре био компликован, везан за судство итд. и све ће се то ријешити преко народних одбора.

4) Питање земљорадничких дугова рјешава се овим законом коначно, али коначно не онако као што је било у старој Југославији да су преко земљорадничких дугова банке као сисаљке поново хтјеле да извуку од народа новац, коначно тако да се овог пута рјешава збиља у интересу већине народа, у интересу оних који су тај дуг већ и платили.

Према томе, Финансиски одбор предлаже да се овај закон усвоји у цјелости са предложеним измјенама.

Претседник: Отварам претрес. Ријеч има Андрија Хебранг.

Министар индустрије Андрија Хебранг: Другови, сељачки дугови претстављали су у Југославији кроз дуги низ година важан социјално-привредни проблем. Познато је да су и у штампи и на зборовима вођене кампање за раздужење сељака. Познато је да су многобројни сељаци били присиљени да своја имања продају на добош, да би подмирили потраживања банкара и зеленаша. Под притиском покрета за раздужење сељака, биле су многе владе присиљене да се позабаве питањем сељачких дугова и да тај проблем покушају ријешити. Познато је да су сви ти покушаји завршени са неуспјехом.

После дугих реклама и велике демагогије, ми смо коначно 1936 године добили закон о раздужењу сељака и кад је он објављен видјели смо да тај закон не рјешава питање сељачких дугова, да он не разрјешује сељачке њихових обавеза, него, напротив, да је то закон за заштиту вјеровника и много би правилније било да је тај закон носио назив: „Закон за заштиту банкара и зеленаша“, умјесто назива Закона за раздужење сељаштва.

Поставља се питање зашто све раније владе у старој Југославији нису могле ни да приђу правилном рјешавању питања раздужења сељака, нити су тај проблем могле да ријеше. Ствар је, другови, врло једноставна. Све су те владе, од прве до задње, биле везане за банке и зеленаше. Оне су, заправо, водиле њихову политику и нису могле тај проблем, гдје су банкар и зеленаши били толико заинтересирани, да пресијеку и ријеше у корист сељака. И, увијек кад су владе старе Ју-

гославије заиграле двоструку игру, игру демагогије према сељаштву и игру заштите банкарских и зеленашких интереса, та игра се, на концу конца, увијек претварала у банкарско коло, у политику заштите банкарских интереса.

Много се дискутирало у прошлости о узроцима великог задужења сељаштва. Увек се истицало да је узрок тог задужења тешка привредна криза, коју је преживљавала и наша земља као и страни свијет. Међутим, то је само један дио истине. Други дио истине био је у томе да је наше сељаштво западало у дугове, којих се није могло ријешити и који су га тјерали у пропаст, — у томе што је влада водила једну одређену политику према сељаштву, такву политику која је, са једне стране, довела сељаштво у положај да се морало задуживати и, са друге стране, својом политиком цијена и својом кредитном политиком онемогућивало да се сељаци на нормалан начин ријеше својих тешких дуговања.

Овим приједлогом закона о раздужењу сељака ми исправљамо гријехове свих влада старе Југославије.

Нарочито треба поздравити у овом приједлогу то, да се на један радикалан начин рјешава питање дугова радног сељаштва, које се налази у најтежем положају. Хтео бих да нагласим да овај законски приједлог претставља само један корак, само једну мјеру, која треба да олакша положај сељаштва. Наше сељаштво услијед рата и пустошења налази данас у врло тешкој ситуацији, не само сељаштво у крајевима који су готово потпуно уништени него и сељаштво у крајевима, који нису претрпијели најтеже страхоте рата налазе се у исто тако тешком положају. Њихово је господарство у приличној мјери оштећено, и не може се замислити опоравак наше пољопривреде и нашег сељачког господарства, ако ми поред брисања сељачких дугова не ријешимо и други важан проблем, а тај је да сељаштву осигурамо јевтин и довољан кредит. У последње вријеме ми се бавимо тим проблемом и тај ће проблем бити ријешен у корист сељаштва. Ако ми не бисмо после брисања ових дугова ријешили и питање јевтиног земљорадничког кредита опет би наше радно сељаштво било изложено зеленашима, који би им давали кредит под врло тешким условима. Сељаштво тај кредит не би могло отплаћивати и теретило би његово господарство, и у најбољем случају могло би да отплаћује зеленашима камате, а кредит би се вукао и растао из године у годину. Поред јевтиног кредита и повољних дугорочних услова отплате земљорадничког кредита, наша целокупна привредна политика мора у будућности бити усмјерена у том правцу да омогући рентабилност сељачког господарства и да сељаку омогући да он јевтине кредите, који ће му помоћи да пољопривреду подиже, на вријеме и тачно отплаћује. Ако наша привредна политика према сељаштву не би ријешила та два питања, питање јевтиног кредита и повољних услова отплате и питање правилне привредне политике према сељаку, ми бисмо опет кроз један низ година дошли у

тешку ситуацију, да сељачки дугови опет постану и за нас важан социјалан и привредни проблем.

Ја мислим да је овај законски приједлог добар, да је он дошао и у право време па га треба усвојити.

Претседник: Ријеч има Министар рударства Бане Андрејев.

Министар рударства Бане Андрејев: Овоме закону по својој важности припада једно од првих места у нашем новом законодавству, јер је питање сељачких дугова у нашој земљи било записано крвљу и борбом сељаштва. Ови дугови настали су у периоду аграрне кризе, када је наше сељаштво било присиљено услед ратом опустошене привреде да узме кредит за обногу свога господарства и за свој опстанак. А доцније, када је настало време кризе, њему није нико хтео ни могао да помогне и ми се добро сећамо под каквим се условима наш сељак тада борио. Биле су чувене сељачке буне и устанци, биле су борбе за очување и одржање сељаштва. И уместо помоћи сељаштву, ми смо видели да ниједан режим није хтео и није могао то питање да реши.

Политика коју су режими тада спроводили ишла је само за тим да се уместо решавања сељачких дугова, нарочито у национално потлаченим земљама, још више изазове осиромашење и повећа економска зависност сељака, како би се те земље бациле у право национално ропство тако, да су сељачки дугови били део оне политике која је проузроковала још веће и јаче угњетавање народа како македонског тако и других народа, јер је нарочито сељаштво било изложено још већој бестијалности великосрпских хегемонистичких режима и баш беда тих маса била је искоришћена за појачавање и учвршћивање великосрпских позиција.

Земљораднички дугови, као што је друг Андрија Хебранг рекао, употребљавани су у демагошке сврхе. Сви покушаји да се питање земљорадничких дугова реши, свршавало се тиме, што је оно решавано у корист банкара и великосрпских режима а на штету како сељаштва тако и национално потлачених народа а за учвршћивање хегемоније над њима, за јачање банкара, картела и других режима. Без сумње, као што је и читава Народноослободилачка борба показала, наступио је један коренити прелом у решавању свих значајних питања, наступио је и преокрет у решавању сељачких дугова и сељачког питања. Овај корак који ми предузимамо јесте за широке масе сељаштва потлаченог народа а такође и за српско сељаштво. Ја се слажем да је решавање овог питања само један корак напред и ја се надам да ће Влада убудуће морати предузети низ мера како у погледу цена тако и у питању алата, стоке а и свега онога што ће припомоћи да сељаштво, ратом опустошено, поново не дође у канце банкара, да поново не дође у безизлазан и зависан положај. Мере које се сада предузимају дају гаранције да можемо очекивати да ће сељаштву бити пружене све могућности да се може развијати.

Прихватањем овог предлога, надам се, учинићемо допринос бржој консолидацији земље.

Претседник: Пошто више нема пријављених говорника, објављујем да је претрес завршен. Прелазимо на поименично гласање. Молим секретара Глухића да изврши прозивку.

Секретар Омер Глухић прозива чланове Претседништва да гласају.

(После гласања)

Претседник: Изволите чути резултат гласања. Гласало је 47 народних посланика и сви су гласали за. Према томе, објављујем да је Приједлог закона о коначној ликвидацији земљорадничких дугова примљен.

Тиме је дневни ред данашње сједнице исцрпен. Прије но што закључим сједницу изволите чути указ, који ће вам прочитати друг Секретар Глухић.

Секретар Омер Глухић (чита):

У К А З

На предлог Претседника Савезне владе, а на основу члана 7 Закона о Уставотворној скупштини од 21 августа 1945 године, Претседништво Привремене народне скупштине Демократске федеративне Југославије

решило је и решава :

Уставотворна скупштина која ће се изабрати на изборима дана 11 новембра 1945 године сазива се у заседање за дан 29 новембра 1945 године у Београду, по одредбама Закона о Уставотворној скупштини.

27 октобра 1945 год.
у Београду

**Претседништво Привремене народне скупштине
Демократске федеративне Југославије**

Секретар

М. Перуничих, с. р.

Претседник

др И. Рибар, с. р.

(Читање указа чланови Претседништва саслушали су стојећи и пропратили бурним аплаузом.)

Претседник: Примају ли чланови Претсједништва прочитани указ? (Примамо).

Данашњу сједницу закључујем. Идућу сједницу Претсједништво ће заказати писменим путем. Молим другове посланике, као што су дошли на ово заседање Претсједништва да дођу и на слиједеће. Ми ћемо имати сједницу Претсједништва прије сазива Уставотворне скупштине.

(Сједница је закључена у 12,10 часова).

ПРИЛОЗИ

1111111111

ПРЕДЛОГ

ОДЛУКЕ О ЈЕДНООБРАЗНОМ РАЧУНОВОДСТВУ

На предлог Националног комитета ослобођења Југославије, а на основу чл. 4 Одлуке о Врховном законодавном и извршном народном претставничком телу Југославије и Националном комитету ослобођења Југославије као привременим органима врховне народне власти у Југославији за време народноослободилачког рата, Претседништво Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије доноси следећу одлуку:

Члан 1

Једнообразан начин рачуноводства води се у интересу што рационалније привредне делатности и могућности успешног надзора над радом предузећа.

Задатак рачуноводства је:

- 1) Изналажење имовинског стања, резултата — годишњег — као и за краће временске периоде.
- 2) Подела и контрола трошкова на месту трошкова и на производе.
- 3) Утврђивање и контрола цена на подлови цене коштања.
- 4) Надзор над пословањем предузећа.
- 5) Диспозиција и планирање.

Рачуноводство предузећа дели се на пет основних облика:

- 1) Књиговодство с рачуном изравнања и рачуном губитака и добитака.
- 2) Обрачун логона.
- 3) Калкулацију.
- 4) Статистику с упоређивањем.
- 5) Планирање.

КЊИГОВОДСТВО

Опште одредбе

Члан 2

1) Књиговодство има задатак да утврди стање, утрошке, учинке, резултате као и промене у извесном периоду. Оно мора пружити основ

за лако проверавање свих пословних обрачуна, нарочито погона, калкулације и статистике. Оно мора бити, по правилу, система двојног књиговодства. Једино мала предузећа и занатске радње могу изузетно водити једноставно књиговодство.

2) Књиге се морају водити по правилима уредног књиговодства те морају задовољавати захтеве ових упутстава. Сва књижења морају бити заснована на уредним рачунским подлогама (налозима-белезима), који се морају систематски похрањивати тако да се могу у свако доба лако и брзо пронаћи.

3) Књиговодство треба да пружа довољно могућности за упоређивање сродних предузећа, као и за анализу структуре и развоја капитала, трошкова производње, промета и резултата, а у сврху рационализације појединог предузећа и целе групе сродних предузећа.

4) Књиговодство треба да омогући издавајање:

а) годишњег од месечних обрачуна,

б) калкулативних од некалкулативних, као и од ванредних и непословних трошкова и прихода.

5) Састав билансе по позицијама треба да одговара законитим прописима, а у рачуну губитака и добитака треба одвојити резултате пословне природе од утрошака и прихода непословне природе.

6) Одвојена књиговодства, као пословно и логонско, главно и споредно, централе и филијала, треба међусобно да су тако повезана да чине нераздвојну организациону целину.

Оквир рачуна

Члан 3

1) За сва предузећа обавезана да поступају по овој одлуци о једнообразном рачуноводству прописује се приложени обавезан оквир рачуна. Он је заснован на десетном систему и подељен на десет класа рачуна. Свака класа дели се на десет група, а свака група на десет подгрупа итд.

2) Оквир рачуна приложен је пример рачунског плана за произвођачка предузећа. Рачунске групе и рачуни у класама: 0, 1, 2, 3, 8 и 9 обавезне су за сва предузећа. За класе 4 до 7 може Повереник за трговину и снабдевање прописати обавезне групе и рачуне према потребама појединих привредних грана; а до тог времена обавезна је примена група и рачуна изложена у приложеном рачунском плану узимајући у обзир прописе о сажимању или расчлањивању група и рачуна наведеним у тач. 3 овог члана.

3) Обавезан оквир рачуна је организациони план књиговодства, али он не одређује технику књиговодства. Она је у начелу слободна у границама детаљних упутстава, која ће се накнадно прописати за поједине привредне гране. Оквир рачуна, особито његова ужа или шира

подела по групама рачуна или врстама трошкова, управља се по величини и структури погона и његове производње. Код малих предузећа може се показати корисно сажимање рачуна у поједине рачунске групе. Код сажимања рачуна треба бити особито опрезан с обзиром на потребе упоређивања погона. Код великих погона показате се потребним даље рашчлањивање група и рачуна. Из разлога упоређивања треба да се такво расчлањивање изврши по јединственим начелима.

4) Рачунска класа 0 обухвата рачуне, на којима се, по правилу, у току једне године ретко врше књижења. У ту класу улазе дакле рачуни постројења, капитала, затим дугорочна потраживања и обавезе, чије је трајање по правилу дуже од годину дана.

Рачунска класа 1 обухвата финансиске рачуне тј. целокупан промет новца и краткорочног кредита, чије је трајање, по правилу, испод једне године. У ову класу улазе рачуни обрачунавања централе и филијала, као и рачуни обрачунавања пословног и погонског књиговодства и слично.

Рачунска класа 2 обухвата прелазне рачуне и рачуне корекција. Рачуни ове класе служе за јасно приказивање односно издвајање:

- а) трошкова калкулативне природе од некалкулативних,
- б) различитих оцена вредности у пословном и погонском књиговодству, на пример набавне вредности у пословном књиговодству с једне стране, те прометне или обрачунске вредности или стандард трошкова у погонском књиговодству с друге стране,
- ц) прихода насталих из редовног и ванредног пословања,
- д) трошкова обзиром на временско разграничење.

Рачунска класа 3 обухвата рачуне сировина, помоћног и погонског материјала и набављених делова.

Рачунске класе 4—7 обухватају рачуне обрачунавања погона и производа, тј. обрачунавање трошкова по врстама, по месту настајања и по производима. Код ових рачуна може се отступати према специфичним потребама разних грана привреде.

Рачунска класа 4 обухвата трошкове по врстама тј. материјал за израду, наднице израде, опште трошкове те посебне појединачне трошкове. У примеру оквира рачуна наведене су најважније врсте трошкова сврстане по групама и подгрупама.

Рачунска класа 8 обухвата све рачуне промета тј. преузимања производа и услуга по ценама коштања и примања производа или учињених услуга као и разна смањења тих примања. Даља подела ових рачуна треба да се врши по групама производа или услуга или по групама купаца.

Рачунска класа 9 обухвата рачуне за годишњи закључак, рачун изравнања и рачун губитака и добитака, а исто тако рачуне месечних закључака, који се могу обављати и статистички.

Погонски обрачунски лист (ПОЛ)

Члан 4

1) Органска веза између класе 4 и 5 врши се путем погонског обрачунског листа (ПОЛ), који дели опште трошкове на места трошкова. (Види примерке ПОЛ-а у прилозима). Погонски обрачунски лист може се применити за сваки обрачун трошкова по местима тј. у случају примене како додатне (прибитне) тако и дивизионе калкулације. Он преузима у индустриским, рударским, трговинским као и у другим врстама произвођачких предузећа трошкове по врстама из књиговодства па их распоређене по местима трошкова групише и преводи у књиговодство теретећи производе или услуге.

По потреби може бити и више погонских обрачунских листова. Места трошкова деле се на групе, на пример:

- општа места трошкова,
- места трошкова израде,
- помоћна места трошкова израде,
- места трошкова материјала,
- места трошкова управе,
- места трошкова продаје.

2) Књижење у обрачунском периоду потрошеног материјала за израду, као и помоћног, погонског, канцеларског и другог материјала, врши се најпре из класе 3 на класу 4. Остали трошкови који терете производњу обрачунске периоде књиже се или директно на класу 4 или се књиже на терет класе 4 преко класе 2 (калкулативни трошкови, трошкови временског разграничења).

3) Обрачун и књижење наднице израде треба строго делити од обрачуна и књижења помоћних надница те их у ПОЛ-у поделити по местима трошкова. Ова подела надница израде служи као основа за израчунавање додатака израде појединих места трошкова. Наднице израде треба у уреду за наднице или у калкулационом уреду поред поделе по местима трошкова поделити и по производима или групама производа. Ово се чини у сврху правилног терећења појединих производа или група производа са надницама израде и са на ове наднице опадајућим општим трошковима оних места трошкова, у којима су се наднице израде улотребиле за те производе или групе производа.

4) Тако су на класи 4 сабрани сви трошкови једне обрачунске периоде. ПОЛ распоређује ове врсте трошкова по групама обрачунских рачуна, а књиговодство их овако груписане књижи на класу 5. Тако се осигурава и лако проверава потпуна сагласност између ПОЛ-а и књиговодства.

Посебни појединачни трошкови из класе 4 књиже се преко класе 5 на класу 8 тј. на рачуне промета.

5) Обрачунски рачуни растеређују се преко класе 7 (рачуни полупроизвода и готових производа). Обрачун између полупроизвода и

О К В И Р

ПРИМЕР РАЧУНСКОГ ПЛАНА ЗА

К Л А С А 0 Рачуни мировања	К Л А С А 1 Финансијски рачуни	К Л А С А 2 Прелазни рачуни и рачуни корекције	К Л А С А 3 Рачуни сировина, помоћног и погонског материјала и набављене робе	К Л А С А 4 Рачуни врста трошкова	
0	1	2	3	4	
Рачуни мировања	Финансијски рачуни	Прелазни рачуни и рачуни корекције	Рачуни сировина, помоћног и погонског материјала и набављене робе	Рачуни врста трошкова	
<p><u>00 изграђена земљишта</u></p> <p>000 творничке зграде 001 складишта 002 уредске зграде 003 станбене зграде 004 остале зграде 007 уређење земљишта, путеви</p> <p><u>01 неизграђена земљишта</u></p> <p><u>02 машине и машинска постројења</u></p> <p>020 парни котлови 021 погонске машине 022 мотори 023 машине радилице 024 парне машине 025 уређаји за хигијену ваздуха 026 инсталације струје 027 инсталације воде 028 инсталације паре</p> <p><u>03 уређаји за отпрему и превоз</u></p> <p>030 индустријски колосени 031 уређаји за утовар и истовар 032 електрична колица 033 теретни аутомобили 034 коњска возила 035 особни аутомобили</p> <p><u>04 алати, модели, погонски послови, инвентар</u></p> <p>040 алати 041 модели 042 погонски инвентар 043 пословни инвентар</p> <p><u>05 концесије патенти, лиценце и слична права</u></p> <p><u>06 партиципације и дугорочне тражбине</u></p> <p>060 партиципације 061 остали вредносни папири 062 активне хипотеке 063 дугорочне тражбине</p> <p><u>07 дугорочне обавезе</u></p> <p>070 зајмови 071 хипотеке 072 стални зајмови</p> <p><u>08 главнице и причуве</u></p> <p>080 основна главница 081 законске причуве 082 доброволне причуве 089 коректуре, резерве и корекције годишњег биланса</p> <p>091 исправке вредности 092 резерве 093 транзиторна актива 094 транзиторна пасива</p>	<p><u>10 благајна</u></p> <p>101 главна благајна 102 благајна за подвоз 103 порто благајна 11 Поштанска штедионица, банке</p> <p>110 Поштанска штедионица 111 Народна банка 112 остале банке 12 менице, чекови, девизе</p> <p>120 менице 124 чекови 128 девизе 13 хартије од вредности</p> <p>131 сопствене акције 133 остале хартије од вредности 14 потраживања од купаца</p> <p>140 потраживања од купаца у земљи 141 потраживања од купаца у иностранству 149 сумњиве тражбине 15 остала потраживања</p> <p>150 сопствене аконтације 151 потраживања од предузећа у концерну 16 обавезе из робног пословања</p> <p>160 у земљи 161 у иностранству 17 трате, акцепти</p> <p>18 остале обавезе</p> <p>19 остали финансијски рачуни 197 пријатни рачуни</p>	<p><u>20 вавредни и непословни утрошци</u></p> <p>200 поклони 201 губици услед штета 202 губици на продаји инвестиција 203 утрошци од непословних кућа и земљишта</p> <p><u>21 вавредни и непословни приходи</u></p> <p>210 приходи од партиципација 211 приходи од продаје инвестиција 212 приходи од непословних кућа и земљишта 22 временска разграничења</p> <p>220 плаћено специјално осигурање 221 обрачунати социјално осигурање 222 плаћена отсуства 223 обрачуната отсуства 224 плаћене разне пристојбе и порези 225 обрачунате разне пристојбе и порези 226 плаћене велике репаратуре 227 обрачунате велике репаратуре</p> <p><u>23 разлике у ценама</u></p> <p>230 разлике у ценама сировина 231 разлике у ценама осталог материјала 24 камате и слични приходи и приходи</p> <p>240 плаћене камате 241 приходи од камата 242 каматама слични приходи 243 каматама слични приходи 25 књиговодствени отписи</p> <p>250 отписи некретнина 251 остали отписи 26 настали ризици</p> <p>260 губици на залихама 261 губици на продаји робе 262 губици услед јамчења 263 губици код израде</p> <p><u>27 обрачунати калкулативни трошкови</u></p> <p>270 обрачунате калкулативне камате 271 обрачунати калкулативни отписи 272 обрачуната калкулативна плата предузетника 273 резерве за ризике израде 274 резерве за ризике продаје</p> <p><u>28 утрошци, који терете чисту добит</u></p> <p>280 друштвени порез 281 доприноси који не улазе у трошкове</p>	<p><u>30 сировине</u></p> <p><u>33 помоћни материјал</u></p> <p><u>34 погонски материјал</u></p> <p><u>35 ситан материјал</u></p> <p><u>36 набављени делови</u></p> <p><u>37 отпади</u></p>	<p style="text-align: center;">ПОЈЕДИНАЧНИ ТРОШКОВИ</p> <p><u>40 материјал за израду</u></p> <p>41 наднице ²⁾</p> <p>410 наднице израде ²⁾ 4100 наднице израде осим наднице монтаже 4101 наднице монтаже</p> <p style="text-align: center;">ОПШТИ ТРОШКОВИ</p> <p>415 помоћне наднице ²⁾ 4150 наднице за транспорт 4151 наднице за чекање 4152 наднице за изобразбу 4153 остале помоћне наднице 4154 обрачуната отсуства 4155 додаток на прекорвени и недељни рад</p> <p><u>42 плате</u></p> <p>421 плате комерцијалних намештеника 422 плате техничких намештеника 427 споредни трошкови у вези са платама 43 социјалне дажбине</p> <p>430 окружни уред 431 пензионо осигурање 432 остале обавезне социјалне дажбине 434 потпоре припадницима предузећа 435 приноси за лечење и опоравак 436 приноси за прехранбене и опскрбне институције припадника предузећа 437 приноси за приредбе 438 приноси за опште хуманитарне и социјалне сврхе</p> <p><u>44 помоћни, погонски и канцеларски материјал и оправке од стране других</u></p> <p>440 помоћни материјал за израду 441 алат, модели и справе 442 материјал за оправке и одржавање 443 материјал за транспортна средства и коње 444 мазива 445 канцеларски материјал 446 материјал за паковање 447 остали материјал 448 оправке од стране других 45 материјал за енергију, воду и пару</p> <p><u>46 порези, пристојбе, доприноси, осигурања и калкулативни трошкови</u></p> <p>460 порези 461 приреси 462 таксе 463 разни доприноси 464 осигурања 465 обрачунате калкулативне камате 466 обрачунати калкулативни отписи 467 обрачуната калкулативна плата предузетника 468 обрачунате резерве за ризике продаје 469 обрачунате резерве за ризике израде</p> <p><u>47 слободно за свент. обрачунавање унутарне погонских учника</u></p> <p><u>48 разни трошкови</u></p> <p>480 поштански трошкови 4800 порто 4801 телефон 4802 бродјав 481 путни трошкови 482 трошкови заступника 483 реклама 484 парични трошкови и трошкови вештачења 485 лиценце, патенти 486 превозни трошкови 487 кирије 489 остали трошкови</p> <p><u>49 посебни појединачни трошкови</u></p> <p>490 посебни појединачни трошкови израде 495 посебни појединачни трошкови продаје 496 отпремна возарина 497 провизије 498 порез на пословни промет 499 материјал за паковање, уколико није обухваћен у општим трошковима</p>	<p>50 обр</p> <p>51 обр</p> <p>52 обр</p> <p>53 обр</p> <p>54 обр</p> <p>55 обр</p> <p>56 обр</p> <p>57 обр</p>

ПРИМЕДБЕ: 1) Ови рачуни употребљавају се у случају примене погонског обрачунског листа.

2) У случају дивизионе калкулације наступају извесне промене код класа, група и рачуна означених са 2).

3) По потреби раздвојити према производима.

4) Робу, који погон не производи, већ је продаје у непромењеном стању.

Р А Ч У Н А

К Л А С А 5	К Л А С А 6	К Л А С А 7	К Л А С А 8	К Л А С А 9
	Рачуни обрачунавања погона и производа	Рачуни полу - и готових производа	Рачуни промета	Закључни рачуни

ТА ЗА ПРОИЗВОЂАЧКА ПРЕДУЗЕЋА

5	6	7	8	9
Обрачунаски рачуни 1)2)		Рачуни полу - и готових производа	Рачуни промета	Закључни рачуни

- 50 обрачунати трошкови материјала за израду
- 51 обрачунати трошкови надница израде
- 52 обрачунати општи трошкови израде
- 53 обрачунати општи трошкови материјала
- 54 обрачунати општи трошкови управе
- 55 обрачунати општи трошкови продаје
- 56 обрачунати посебни појединачни трошкови израде
- 57 обрачунати посебни појединачни трошкови продаје

Класа 6 резервисана је за књиговодствено обрачунавање по местима трошкова у вези са класом 5, која је код таквог обрачунавања слободна

- 70—72 полупроизводи
- 73—75 готови производи
- 76 у сопственом предузећу израђена постројења и алати
- 77 делови властите производње
- 78 повећања вредности због великих репаратура

- 80—82 трошкови продатих производа 3)
- 83 трошкови продатих отпадака
- 84 примања од продатих производа
- 85 трошкови продате трговачке робе
- 86 примања од продатих стадака
- 87 примања од продате трговачке робе 4)
- 88 остала примања
- 89 смањења примања од продаје
- 890 аконти
- 891 рабати и попусти
- 892 одбаци

- 90 збирни рачуни разграничења
- 91 погонски успех
- 910—12 успех промета отпадака
- 913 успех производа
- 914 успех промета трговачке робе
- 96 месечни рачун губитака и добитака
- 98 годишњи рачун губитака и добитака
- 99 годишњи рачун изравнања

шкова. Правилно рачунање трошкова — или калкулација — тражи тачно обухватање и обрачунавање свих трошкова.

2) Трошкови су у вредности изражен потрошак добара и услуга у сврху постизавања одређених учинака. Зато код израчунавања трошкова треба имати у виду не издатке (расходе) већ економски потрошак вредности.

3) Калкулација треба да осигура правилно изналажење и упознавање трошкова. У ту сврху она мора бити једнообразна и тиме упоређива, како би омогућила искоришћавање својих резултата путем упоређивања података збивања у властитом предузећу у разним временским размацима као и измену искустава путем упоређивања више предузећа исте привредне гране.

Овако израђена калкулација омогућава:

- а) планску контролу трошкова,
- б) јасан прорачун, по правилу на основу података накнадне калкулације,
- ц) припрема калкулације цена појединог учинка или групе учинака,
- д) упоређивање трошкова појединог предузећа или целе привредне гране,
- е) извршавање осталих задаћа, као: оцењивање билансних стања, постројења властите производње, пружање података за краткорочан рачун губитака и добитака, за статистику и планирање.

4) Калкулација мора да је најуже повезана са свим осталим облицима рачуноводства, чиме добива већу вредност познавања и доказа. Калкулација добива податке из књиговодства и погонског обрачуна, а упоређивање и статистика искоришћавају резултате калкулације. Планирање прерађује њихове резултате и прерађене их пружа опет осталим облицима рачуноводства.

II. Састав калкулације

Члан 6

1) Ова начела важе опште, али за поједине привредне гране може Повереник за трговину и снабдевање прописати посебне смернице, које ће водити рачуна о специфичним особинама дотичних привредних грана у погледу састава трошкова, начина рада у погону и учинка. Смернице се имају придржавати принципа ових начела. Оне треба да се базирају на опсег предузећа, који преовлађује у дотичној грани. Мања предузећа могу начела калкулације упростити, а већа даље рашчланити, али све уз придржавање начела упоредивости. У случају потребе, могу се за поједине привредне гране прописати различите смернице или само отступања од општих, већ према величини и врсти предузећа. Смернице морају одговарати следећим минималним захтевима:

а) калкулација мора бити тачна; мора да обухвата трошкове настале производњом учинка у правилном временском разграничењу. Она мора обрачунати трошкове сразмерно употреби;

б) износи садржани у калкулацији морају се доказати налозима (белезима) и морају да буду сагласни са књиговодством, погонским обрачунским листом, статистиком и планирањем;

ц) калкулација мора да је удешена према величини погона, начину рада у погону и учинку;

д) износи садржани у калкулацији морају бити што је могуће више упоредиви и то: за упоређивање по времену, начину поступка, упоређивању предвиђених и насталих трошкова а исто тако за међупогонско упоређивање;

е) калкулација мора бити прегледна и мора давати резултате на време;

ф) код обликовања калкулације мора се гледати и на економичност рачуноводства.

Основни облици калкулације

Члан 7

Калкулација обухвата и дели трошкове на:

а) врсте трошкова, на пример, материјал, наднице, отписи;

б) места трошкова, на пример, места настајања трошкова, подручја деловања и одговорности;

ц) носиоце трошкова, тј. производе или услуге.

Калкулација обухвата, према томе, три основна облика:

а) обрачунавање врста трошкова;

б) обрачунавање места трошкова;

ц) обрачунавање носилаца трошкова.

Обухватање трошкова

Члан 8

1) Тачно обухватање трошкова битни је основ правилне калкулације.

2) Обухватање трошкова мора да се односи не само на вредности, већ и на количине и време, уколико то одговара економичности.

Обухватање по количини може да се врши по обрачунавању стања или путем ретроградног рачунања потребне количине потрошње. На обухватање у погону по количини базира обрачунавање материјала надница и постројења по количини вредности. Предуслов овог је добра организација погона. За ово је потребно: припрема и контрола рада, организација наруџби, складишта и одговарајућих тисканица, као: комадне листе, радни листови, материјална требовања, доставнице, картоке постројења и слично.

3) Треба се придржавати принципа временског разграничења (на пример, код надница за отсуства, трошкова осигурања, репаратура, пореза и слично).

4) Ванредни и непословни утроши и приходи не улазе у калкулацију.

5) Ако у предузећу ради власник и његова породица, може се унети у калкулацију умерена плата за њега и за запослене чланове његове породице у висини просечне плате за такав рад у односној пословној грани.

6) Уместо билансних отписа препоручује се уношење у калкулацију калкулативних отписа. Калкулативни отписи садрже једино снижења вредности проузроковане употребом и то од постројења, које стално служе сврхама погона.

За све непокретности, за зграде, стројеве и остала постројења, морају се водити отписне картотеке (види прилог: карта за строј). Ове морају садржавати, осим техничких података, и све податке, који служе израчунавању отписа.

Код репаратура, које повећавају вредност постројења и немају значај текућих оправки, треба повећање вредности најпре активирати па онда отписивати као остале инвестиције. Препоручује се урачунавање отписа директно местима трошкова.

7) Уместо зарачунавања зараде могу се зарачунати калкулативне камате на капитал, који је потребан погону тј. на вредност оног дела имовине, који отпада на инвестиције и прометна добра, која стално служе сврхама погона. Износи, који су стављени бескаматно на расположење од стране других, одбијају се од износа тог капитала. Камате се рачунају од оног износа прометних добара, који је просечно везан у одређеном временском периоду. Камата се рачуна у висини есконтне стопе Народне банке. Зарачунавање камате на места трошкова и производе врши се према фактички везаним износима капитала.

8) Начин процењивања је слободан. Процењивање треба да се придржава законских прописа и општих начела за пословање у погону предузећа. Могу се примењивати: набавне или дневне цене, појединачне или просечне цене, као и обрачунске цене. Попусти и рабати треба да се код процењивања узимају у обзир.

При упоређивању трошкова предузећа исте привредне гране треба примењивати једнообразно процењивање, како би се дошло до упоредивих резултата.

Обрачунавање трошкова

Члан 9

1) Калкулација може да се изводи на два начина:

а) директно урачунавање трошкова путем непосредног обухватања трошкова за производе или места трошкова;

б) индиректно зарачунавање трошкова на производе или места трошкова помоћу кључева.

Трошкови урачунати директним путем зову се појединачни трошкови, а они зарачунати индиректно зову се општи трошкови.

Једно од основних начела калкулације је да треба трошкове урачунати што је више могуће директно на место трошкова или на производе. (Начело директног урачунавања).

2) Примена ових поступака и начин изналажења трошкова за јединицу учинка зависи од врсте учинка. Код тога разликујемо следеће облике калкулације:

а) Чиста дивизиона калкулација. Ова се може применити само онда ако цео погон или један део погона производи једнообразан учинак. Све врсте трошкова једне временске периоде ставе се у однос према целокупности учинка изведених у том периоду. Трошкови по јединици учинка израчунају се простим дељењем.

б) Калкулација помоћу еквивалентних бројева је одлика дивизионе калкулације. Ова калкулација употребљава се код производње више масовних артикала, који имају сродан састав трошкова, а стоје једни према другима у одређеном односу. Посматрањем и искуством добијени бројеви сразмере или еквивалентни бројеви показују у коме односу или којој сразмери стоје трошкови појединих врста сродних производа једни према другима. Помоћу тих еквивалентних бројева прерачунавају се различите јединице сродних производа у једнообразне, на које је могућа примена чисте дивизионе калкулације.

ц) Калкулација помоћу додатака. Ова се употребљава код производње различитих врста производа. Овде разликујемо појединачне и опште трошкове. Појединачни трошкови урачунавају се у случају примене ове калкулације директно на носиоце трошкова — производе или услуге — а општи трошкови зарачунавају се преко места трошкова на производе.

Према врсти производње разликује се: сериска калкулација и појединачна или комадна калкулација. При сериској калкулацији мора се након урачунавања трошкова целе серије извршити још и дељење да би се нашли трошкови за јединицу серије.

При примени додатне калкулације потребно је да се што једнообразније разграниче појединачни и општи трошкови. Али и ту треба имати у виду начело директног урачунавања.

д) Калкулација везаних (куплованих) производа. Ту је могуће тачно изналажење само трошкова укупног тј. везаног учинка. Трошкови се могу делити на поједине учинке тако да се узме за један или за све производе тржишна цена или сразмера тржишних цена.

3) Урачунавање трошкова може да се врши било по наруцбама било по временским размацима у свим облицима калкулације.

4) Уколико је, из разлога разноликости учинака, потребно водити у једној грани разне облике и поступке калкулације, смернице ће прописати за поједине привредне гране једнообразан поступак калкулације.

5) Подела трошкова помоћу кључева је битна ознака индиректне калкулације. Кључеви служе урачунавању врста трошкова на места трошкова и на носиоце трошкова, затим за међусобно обрачунавање трошкова разних места трошкова као и зарачунавању трошкова места на носиоце трошкова.

Кључеви треба да се лако изнајде и да су пропорционални свим факторима, који упливишу на оптерећење трошковима. У ту сврху потребна је обична примена више кључева за разне врсте трошкова. При подели трошкова на места трошкова помоћу кључева треба узимати у обзир и учинке ових места трошкова.

У сврху упоређивања трошкова потребно је да су основе, које служе за израчунавање кључева, једнообразне и сталне.

Обрачунавање трошкова по врстама, местима и носиоцима трошкова

Обрачунавање трошкова по врстама

Члан 10

1) Ово обрачунавање се врши сабирањем — по правилу у књиговодству — за поједине врсте трошкова као материјал, наднице, плате, отписе итд., како се то види из класе 4 у примеру рачунског плана.

2) Број врста трошкова зависи од врсте и величине погона као и од потреба тачне контроле и обрачунавања трошкова. Расчлањивање трошкова по врстама треба изводити у границама економичности рачуноводства.

3) Смернице за поједине привредне гране треба у погледу врста трошкова да воде рачуна о следећем:

а) разграничење врста трошкова — особито материјала израде, помоћног и погонског материјала, надница израде и помоћних надница као и посебних трошкова — мора да буде једнообразно. Разграничење треба да полази од прилика какве су у погонима просечне величине у односној привредној грани.

б) под посебним трошковима разумевају се: оне врсте трошкова — осим надница израде и материјала за израду — које се могу директно или индиректно урачунати носиоцима трошкова. Они се деле на:

- посебне трошкове израде и
- посебне трошкове продаје.

Најважније врсте посебних трошкова израде су: посебни трошкови пројектовања и развијања, посебна погонска средства н.пр. посебни модели, посебно оруђе, пристојбе за лиценце и слично.

Посебни трошкови продаје су отпремна возарина, провизије, порез на пословни промет, а у неким случајевима и амбалажа, особито ако не оптерећује све производе у једнакој мери, те према томе не може да се у том случају књижи међу опште трошкове.

Обрачунавање трошкова по местима

Члан 11

1) Ово обрачунавање се врши путем деобе укупног погона на јединице урачунавања као на пример делове погона и одељења. Оно рачунски обухвата трошкове на месту настајања и распоређује их на наредна места трошкова. Подлога његовог рада је обрачунавање трошкова по врстама.

2) Места трошкова служе разграничењу одговорности те омогућавају текућу контролу погона у погледу трошкова. Расчлањивање по местима трошкова треба да иде тако далеко да се очува и лаган преглед и економичност рачуноводства.

У обрачунавању трошкова по местима треба делити управу од продаје. Смернице треба да установе како да се обрачунавају управни трошкови, које треба одвојено обрачунавати. Ако има трошкова који се односе и на управу и на продају, треба то код поделе узети у обзир.

3) Места трошкова установљују се са гледишта технике обрачунавања, простора или са другог гледишта, на пример одељења, делокруга рада, група стројева, одговорности итд.

4) Поред главних места трошкова, чији се трошкови могу директно урачунавати на производе, треба, по правилу, установити и помоћна места трошкова, која урачунавају своје трошкове не директно на производе, већ на друга места трошкова тј. на помоћна и главна места трошкова.

5) Од трошкова по местима треба обухватити што већи део као појединачне трошкове по местима.

6) У сврху контроле потребно је трошкове по местима рашчланити једнообразно и довољно детаљно по врстама трошкова.

7) Урачунавање трошкова по местима може се провести у књиговодству или у уској сарадњи са њим (по могућству систематски по поступку сличном књиговодству), статистички, помоћу једног или више ПОЛ-а.

ПОЛ приказује:

- а) груписање трошкова по врстама и местима,
- б) поделу трошкова међу самим местима трошкова,
- ц) изналагање додатака општих трошкова,
- д) израчунавање статистичких и карактеристичких бројева погона.

8) Обзиром на то да је у саставу трошкова изражена специфичност поједине привредне гране и погона, треба тежити за једнообразношћу најважнијих група трошкова као набављање и ускладиштење, израда, управа, продаја. Поврх тога треба смернице — узимајући у обзир величину и структуру погона — да теже за једнообразношћу појединих места трошкова унутар група места трошкова а у те сврхе корисно служи ПОЛ.

Обрачунавање трошкова по носиоцима трошкова

Члан 12

1) Према овом обрачунавању урачунавају се трошкови на учинке. Предмет обрачунавања трошкова по носиоцима трошкова нису само производи за продају и услуге већ и учинци унутар погона на пример у властитом погону израђена постројења или алати, произведена енергија, властите репаратуре и слично.

2) Ово обрачунавање се може вршити у књиговодству или статистички. У овом последњем случају мора да буде сагласно са књиговодством.

3) Разграничење носилаца трошкова треба спровести са гледишта контроле и тачног обрачунавања трошкова. Ако постоји неједнака употреба појединих делова погона по производима или ако постоје међускладишта, потребно је даље расчлањивање по производима.

Где постоји врло велики број различитих производа, економичност рачуноводства дозвољава текуће обрачунавање само по групама производа, али то доводи до нејасних и неупоредивих резултата. У таквим случајевима треба с времена на време спровести тачну калкулацију за поједине производе као допуну.

4) Обрачунавање трошкова по производима мора бити довољно детаљно и једнообразно расчлањено по врстама и групама трошкова. Предуслов за то је разграђено и једнообразно обрачунавање трошкова по врстама и местима.

5) Границе једнообразности обрачунавања у погонима исте гране условљене су разноликошћу учинка у привредним гранама и погонима. Уколико постоје у погонима једнаки или упоредиви учинци или групе учинака, морају смернице као предуслов за упоређивање да предвиде једнообразно и доста детаљно расчлањивање и једнообразну примену обрачунавања производа.

Степен запослености и калкулација

Члан 13

1) Испитивање и оцењивање трошкова из степена запослености произлази из дељења трошкова на сталне (фиксне), који су углавном

независни од промена у запослености и на прометне (пропорционалне) трошкове.

2) Употреба нормалних додатака, који су израчунати на основу нормалне запослености, први је ступањ рачунског обухватања промена степена запослености. Тако се утврђују подбацавања или пребацавања фактичких прибитака у односу на нормалне.

3) У смерницама треба по могућству извести мерење степена запослености, које је важно за међупогонско упоређивање, особито ако није код већине предузећа проведено детаљно расчлањивање обрачунавања трошкова.

4) Упознавање променљивог оптерећења трошковима и њихових узрока уавршује се ако се поред кретања трошкова мере и промене промета.

III. Искоришћавање калкулације

Члан 14

1) Сврха смернице је да се у погонима уведе једнообразна калкулација. Тиме се стварају предуслови за искоришћавање калкулације у циљу повећања економичности и веће производње способности погона. Особито много објашњења пружа упоређивање трошкова.

Код упоређивања унутар једног предузећа разликује се: часовно упоређивање, упоређивање предвиђања са фактима и упоређивање поступака.

2) Искоришћавање правилне и једнообразне калкулације у властитом погону биће много плодније сарадњом једне целе привредне групе у међупогонском упоређивању.

Смернице треба да створе довољну једнообразност калкулације, која је предуслов за жељено међупогонско упоређивање, узимајући у обзир специфичне потребе рачуноводства појединих предузећа.

B. ИЗНАЛАЖЕЊЕ ЦЕНЕ КОШТАЊА

I. Опште одредбе

Члан 15

1) Ова упутства имају задатак да упућују како мора да се изналази цена коштања готових производа или услуга а уз примену напред поменутих начела калкулације.

Ова упутства важе уопште за сва предузећа, која подносе било којем државном надлештву или установи калкулацију својих производа у било коју сврху, а особито у сврху контроле цена.

2) Предузећа или радње или особе дужне су да на тражење надлежних власти поднесу калкулацију својих производа или услуга израђену по овим упутствима.

Државна, федерална и комунална надлештва и установе, која ку-пују или поручују било коју робу, могу да затраже од добављача при-ликом понуде преткалкулацију, а на захтев после добаве и накнадну калкулацију, обе израђене на принципима ових упутстава. Калкулација мора садржавати изјаву понуђача односно добављача да одговарају за-конским прописима у калкулацију унете цене — како за сировине, помоћни и погонски материјал и за молупроизоде — тако и за све остале у калкулацији наведене елементе.

3) Напред споменута надлештва и установе могу да испитују књи-говодство и остале облике рачуноводства, особито да ли одговарају обавезним упутствима за једнообразно рачуноводство по овој одлуци. У случају потребе могу да затраже разна објашњења и документе, а могу и да лично посетом у погону или радњи и испитивањем радника и намештеника провере истинитост навода калкулације. Власник као и сви радници и намештеници погона дужни су им давати сва тражена објашњења и податке.

Све ово могу да раде и уреди за цене и наднице, особито у случају када треба да потврде или провере цене или наднице.

Сва сазнања приликом споменутог рада су службена тајна.

II. Састав цене коштања

Члан 16

1) Код сваке преткалкулације и накнадне калкулације треба на-вести:

а) тачну ознаку предмета калкулације (број наруџбе, комадне листе, цртежа, мустре, монтажни број и ознаку промене цртежа);

б) име погона, који добавља и одељење израде;

ц) односна количина, на коју се односе подаци калкулације, на пр. 100, 1000 или који други број комада, килограма, метара итд.;

д) дан завршетка калкулације;

е) укупна количина, за коју важи калкулација према пода-цима под а) до д). Код накнадних калкулација треба поред овог да се наведе:

ф) време у којем су настали обрачунати износи;

г) у процентима изражени искоришћени капацитет целокупног погона за време на које се односи накнадна калкулација;

х) које су количине већ добављене и које треба према наруџби још добавити. Ове податке треба навести посебно за сваку наруџбу.

2) У погонском обрачуну треба да се трошкови рашчлане не само по производима већ по врстама и по местима трошкова.

Калкулација цене коштања треба да се рашчлањује овако:

А Материјал за израду

Б Наднице израде

- Ца Општи трошкови израде
- Цб Општи трошкови управе и продаје
- Д Посебни трошкови.

3) Поред тога мора калкулација да садржи калкулацијску зарату (Е) као и податке потребне за њено израчунавање или законито прописано зарату изражену у процентима цене коштања.

$$\begin{array}{l}
 Б + Ца \dots \dots \dots = \text{трошкови израде} \\
 А + Б + Ца \dots \dots \dots = \text{трошкови производње} \\
 Ц = Ца + Цб \dots \dots \dots = \text{општи трошкови} \\
 А + Б + Ц + Д \dots \dots \dots = \text{цена коштања.}
 \end{array}$$

А: Материјал за израду

Члан 17

1) Појам: „Материјал за израду“ обухвата све непосредно за учинак (производ или услугу) употребљене сировине, у погону израђене полу- и делимичне производе као и опет употребљене отпатке и слично.

2) Рачунско разграничење између материјала за израду с једне стране и помоћног и погонског материјала с друге стране треба увек спровести с једнообразних гледишта. Помоћни и погонски материјал су општи трошкови (види члан 16 под ц).

3) Као потрошак треба унети у калкулацију: количину сировог материјала за израду и то подељено за сваку врсту материјала, дакле укључиво отпадак приликом прераде, који је нужан у погону.

Прибитке на потрошак материјала за израду за покварену робу услед погрешака материјала за израду или погрешака прераде треба навести посебно. Потребно је да се ови прибици могу статистички или књиговодствено доказати налозима (белезима).

4) За преткалкулацију важи бруто количина на пр. према цртежу, комадној листи, пролису улога (израђена количина више отпадак приликом прераде). За накнадну калкулацију се мора фактички потрошак материјала — бруто количина као и отпадак и покварена роба — доказати налозима и складишним књиговодством.

5) У преткалкулацијама треба онај материјал за израду, који је већ набављен за наруџбу урачунати по фактичним набавним ценама, а материјал, који се узима из складишта властитог погона или га треба тек набавити, по дневним ценама. У накнадне калкулације треба унети фактичну просечну дневну цену, која се мора ако је потребно доказати налозима и складишним књиговодством.

6) Набавна цена подразумева се по правилу франко погон, дакле укључиво возарина, поштарина, амбалажа итд. Работи и попусти и количински сконти, накнаде за годишњи промет, за враћање амбалаже и сл. треба да се виде из књиговодства налога и треба их одбити при израчунавању набавне цене.

7) Ако је уобичајено да се производе материјал за израду, полу-производи и делови у одељењима властитог погона, онда се рачунају као набавна цена производни трошкови више отпадајући део општих трошкова управе и посебних трошкова или која друга на тим принципима израчуната интерна погонска обрачунска цена.

Ако се у погонима, где није уобичајено да се добављају претпроизводи из властитог погона, рачуна за исте тржишна цена, онда треба у калкулацију посебно навести оне додатке, који прелазе трошкове производње, одговарајући део општих трошкова управе и посебних трошкова.

8) Отпаци и остаци.

а) вредност опет употребљених отпадака, који припадају у калкулираним бруто количинама треба признати, одбити их и посебно навести,

б) као јединична цена треба да се стави цена, која се може постићи приликом поновног искоришћавања или продаје (продајна цена одбивши продајне трошкове и посебне трошкове прераде),

ц) припадајуће врсте остатака материјала и њихове количине треба доказати књиговодствено према врстама њихове поновне употребе.

Б: Наднице израде

Члан 18

1) Појам: Наднице израде су све наднице радионице или наднице прераде, које су настале непосредно приликом израде калкулираног предмета.

2) Разграничење с обзиром на помоћне наднице. Све остале наднице погона треба урачунати као помоћне наднице под опште трошкове. Рачунска подела између надница израде и помоћних надница мора се вршити стално и са једнообразних гледишта.

3) рашчлањивање:

а) препоручује се да се време израде стави у калкулацију рашчлањено на радне операције или на одељења погона (време стројног и ручног рада). Унесено време израде мора одговарати напретку у побољшању поступака израде;

б) прибитке на наднице израде, који имају свој извор у поквареној роби, услед погрешака у материјалу за израду или у погрешкама прераде, треба навести посебно. — Њих треба доказати књиговодственом или статистичком методом помоћу налога;

ц) фактички утрошак времена и надница мора се доказати наложима. У принципу се могу урачунавати тарифска надница и то по времену или по акорду.

Ц: Општи трошкови

Члан 19

1) Појам: Општи трошкови су сви трошкови, који нису ни материјал за израду, ни наднице израде, ни посебни трошкови.

2) Рашчлањивање:

а) минимално рашчлањивање мора да разликује:

опште трошкове израде и

опште трошкове управе и продаје;

б) у погонском обрачуну потребно је по правилу још даље рашчлањивање по врстама и местима трошкова. Ту се треба управљати по начелу, да општи трошкови треба да терете она места трошкова, где су настала;

ц) за зарачунавање врста трошкова на места трошкова, места трошкова међу собом и места трошкова на производе треба употребљавати беспрекорне кључеве. Беспрекорни кључеви су само такви кључеви који одговарају приликама погона а нарочито стварној употреби (ангажовању) места, чије трошкове треба поделити на наредна места трошкова или производа.

3) Трошкови који се не урачунавају у калкулацију су: друштвени порез и течевина, дел кредере, камате за туђи капитал (банкама, за облигације, хипотеке, есконт меница и сл.), укамаћивање властитог капитала.

Ца: Општи трошкови израде

Члан 20

1) Од општих трошкова израде треба по могућству засебно обрачунати опште трошкове материјала.

Општи трошкови материјала са својим помоћним местима трошкова (управа складишта, испитивање и преузимање материјала и сл.), затим општи трошкови израде са припадајућим помоћним местима (транспортовање унутар погона, постројења за погонску снагу, управа радионица и сл.), и главна места трошкова рашчлањују по правилу трошкове по следећим врстама:

а) плате: за управу складишта, управу радионица, мајсторе, бироа за наднице, бироа за припрему рада, за конструкторе и сл.;

б) помоћне наднице: за складиште, транспортовање унутар погона, погонске централе, чишћење постројења, надзор израде, вратаре, чуваре, за плаћено време чекања, одсуства и сл.;

ц) социјалне дажбине;

законом прописане за социјално осигурање;
необавезне социјалне дажбине у корист радника и намештеника као и у друге социјално-хумане сврхе, уколико су у струци уобичајене те се не противе начелима штедљивог господарства;

д) материјал за производњу енергије и огревног материјала на пр.: гас, електрична струја, пара, угљен, кокс, нафта, вода и сл.;

е) помоћни материјал тј. такав, који по својој употреби у погону није материјал за израду, ни погонски материјал, особито такав материјал, чија употреба као материјала за израду се не може одредити по количини на пр. киселине, разне хемикалије, средства против рђе и сл.;

ф) погонски материјал: ситни алат, челик за алат, погонско ремење, средства за заваривање, за хлађење, мазање и чишћење као и писаћи материјал употребљен у овим местима трошкова;

г) текуће репаратуре зграда погона, погонских постројења стројева, алата и сл. Набавке нових наместо старих постројења, стројева и сл. као и репаратуре које повисују вредност, нису текуће репаратуре. Велике репаратуре и слични изванредни издаци треба да се унесу у репаратурне трошкове једне обрачунске периоде само са одговарајућим делом, а остатак књижен је у рачунској класи 2;

х) описи постројења израде;

и) порези, уколико терете израду;

к) остали трошкови као осигурање, брзојавни и поштански, путни и слични трошкови, уколико се могу урачунати у израду.

2) У неким предузећима тражи природа посла да се изналазе укупни трошкови израде уместо засебних трошкова за наднице израде и општих трошкова израде. У том случају говори се о трошковима прераде, оплемењивања, часовних стопа строја, трошковима простора и сл., појединих делова радног процента или појединих одељења.

Цб: Општи трошкови управе и продаје

Члан 21

1) Управне трошкове треба подељено обрачунати од продајних.

2) У опште трошкове управе и продаје убрајају се следеће врсте трошкова, уколико се односе на одговарајућа места трошкова (пословна или главна управа, продаја и продајна складишта, отпрема и слично. Види пример погонског обрачунског листа за већа предузећа):

а) плате, уколико, нису обрачунате под опште трошкове израде;

б) помоћне наднице за чишћење канцеларија, послужитељи и сл.;

ц) социјалне дажбине;

д) материјал за производњу енергије и огревни и расветни материјал (отпадајући на места трошкова управе и продаје);

е) помоћни материјал на пр. амбалажа уколико се не урачунава у посебне трошкове;

ф) погонски материјал за потребе канцеларије, писаћи и остали канцелариски материјал и средства за чишћење;

г) текуће одржавање зграда, постројења и слично, уколико отпада на управу и продају;

х) порези и јавне дажбине, уколико не отпадају под опште трошкове израде;

и) остали трошкови као:

осигурања против ватре, провалне крађе, оштећења од стројева и слично;

поштански и телеграфски трошкови;

трошкови новчаног промета;

путни трошкови;

нарнични трошкови, трошкови вештачења;

чланарине и доприноси стручним удружењима и слично;

остали продајни и рекламни трошкови, изложбе, узорци и

слично.

Д: Посебни трошкови

Члан 22

1) Овамо иду делови готових производа набављени од трећих лица. Количина мора да се развиди из цртежа, комадне листе, посебних прописа и сличног. Цену за исте треба урачунати сагласно члану 17 тачкама 5, 6 и 7 ове одлуке. Набавни трошкови ових делова исказују се у виду посебног набавног додатка, уколико нису већ урачунати у остале трошкове.

2) Урачунавање туђег најамног рада. Најамни рад страних лица као и кућне радиности не сме се исказати као наднице израде, већ као посебна врста трошкова. На ове трошкове се не сме обрачунавати додатак општих трошкова израде.

3) Посебна погонска средства су оне справе и оруђа, која служе само приликом извршења једне наруџбе. (Посебни модели, шаблоне, посебан алат и слично).

4) Пристојбе за лиценце и концесије морају да су у умереном сразмеру напрам промету и вредности учинка. Урачунавање мора да се врши сагласно са односним уговорима.

5) Провизије и сличне награде заступницима се могу урачунавати само ако су заиста неопходно потребне. Не морају бити умерене. Постојећи заступнички и слични уговори противни овој тачци имају да се мењају или укидају.

6) Посебни отпремнички трошкови. Ове треба посебно навести и то у набавној цени или по производним трошковима амбалаже, возарине, превознине, транспортног осигурања и сличног или по шпедиционој ноти.

7) Порез на пословни промет. Истог треба исказати на крају калкулације, уколико се калкулира цена укључиво порез на пословни промет.

8) Остали посебни трошкови. Исте треба посебно навести и детаљно и тачно означити њихову врсту.

III. Зарада

Члан 23

1) Висину дозвољене зараде одређују надлежне власти и то у процентима цене коштања. Уместо тога могу појединци и предузећа да ставе у калкулацију калкулативне камате израчунате према начелима калкулације члан 8 тачка 7 ове одлуке.

2) Предузећа, која се намерно или несавесно управљају по нерационалним принципима, немају права на зараду. Предузећима, која су показала ванредне успехе у рационализацији свог предузећа може се постотак зараде или каматна стопа калкулативних камата повисити.

Члан 24

Сва потребна даљна обавезна упутства, правилнике и сва обавезна тумачења ове одлуке доносиће Повереник за трговину и снабдевање.

Члан 25

Ова одлука ступа на снагу даном обнародовања.

ПРЕДЛОГ

ОДЛУКЕ О УВОЂЕЊУ ЈЕДНООБРАЗНОГ РАЧУНОВОДСТВА

На предлог Националног комитета ослобођења Југославије, а на основу чл. 4 Одлуке о врховном законодавном и извршном народном претставничком телу Југославије и Националном комитету ослобођења Југославије као привременим органима врховне народне власти у Југославији за време Народноослободилачког рата, Претседништво Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије доноси следећу одлуку:

Члан 1

Од 1 јануара 1945 год. сва државна и приватна произвођачка, трговачка, банкарска и саобраћајна предузећа дужна су да своја рачуноводства саобразе обавезним улуствима, прописаним у одлуци о једнообразном рачуноводству од 1 фебруара 1945 године.

Члан 2

Поступак саображавања књиговодства мора да се изврши у предузећима, код којих је било уписано ма у којој години од 1939 па надаље:

- а) преко 100 радника до 30 јуна 1945 год. и
- б) преко 50—100 радника до 31 децембра 1945 год.

Повереник за трговину и снабдевање може за поједина предузећа без обзира на број запослених радника и за поједине гране прописати и друге рокове саображавања.

Сви промети по рачунима, вођени по досадашњој пракси, имају се рашчланити према једнообразном оквиру рачуна и рачунском плану и сумарно пренети у трговачке књиге (прекњижити).

Члан 3

Сва предузећа из члана 2 — дужна су да своје калкулације у истом року саобразе и врше на начин, прописан у члановима 5—14 Одлуке о једнообразном рачуноводству.

Предузећа, која подносе ма којем надлештву или установи калкулацију својих производа у било коју сврху, дужна су да ту калкулацију израде на основу упутстава за изналагање цене коштања, прописаним у члановима 15—25 исте одлуке.

Члан 4

Овлашћује се Повереник за трговину и снабдевање да донесе прописе о једнообразној статистици у привредним предузећима, као и о обавезном упоређивању предузећа исте привредне гране.

Повереник за трговину и снабдевање овлашћује се такође да у сагласности с Повереником за финансије донесе потребне прописе и упутства о једнообразном билансирању.

Члан 5

Федерална повереништва за трговину и снабдевање вршиће, у циљу спровођења ове одлуке преко својих органа, надзор над предузећима. Контрола над радом ових органа вршиће се преко Ревизорског уреда, који се има основати у саставу Комисије за привредну обнову земље при Привредном савету НКОЈ-а.

Члан 6

Свако отступање од одредаба, донесених овом одлуком, сматраће се преступом, па ће се као такво казнити. За преступе одговарају како намештеник, тако и власник предузећа.

Изрицаће се следеће казне: затвор, лакши или тежи присилан рад до десет година, заплена предузећа и заплена једног дела или целокупне имовине у корист државе. Против једног лица може се за исту кривицу изрећи више казни.

По овим кривицама судиће нарочити судови, који ће се у ту сврху основати при федералним повереништвима за трговину и снабдевање. Повереник за трговину и снабдевање донеће прописе о њиховом саставу и раду.

Члан 7

Ова одлука ступа на снагу даном обнародовања. Тим даном престају важити све законске одредбе, које се косе с одредбама, изнесеним у овој одлуци.

PREDLOG

SAVEZA JEVREJSKIH VERSKIH OPŠTINA DFJ I SRPSKO-JEVREJSKE VERSKE OPŠTINE U BEOGRADU DA SE ODLUKOM ŠTO HITNIJE REGULIŠE PITANJE NEPOKRETNE I POKRETNE IMOVINE KAKO PRISUTNIH, TAKO I OTSUTNIH JEVREJA

SAVEZ JEVREJSKIH OPŠTINA
JUGOSLAVIJE
Br. 72
5. II. 1945 god.
Beograd

NACIONALNOM KOMITETU OSLOBOĐENJA JUGOSLAVIJE
i
ANTIFAŠISTIČKOM VEĆU NARODNOG OSLOBOĐENJA
JUGOSLAVIJE

Beograd

Zahtev Saveza jevrejskih verskih opština Dem. fed. Jugoslavije i Srpsko-jevrejske verske opštine u Beogradu da se odlukom što hitnije reguliše pitanje nepokretne i pokretne imovine kako prisutnih tako i odsutnih Jevreja.

I Nepokretnosti

Po odluci AVNOJ-a od 21 novembra 1944 god. Jevreji nisu pravni sopstvenici svojih imanja pošto su tretirani kao odsutni i izbegli.

Po dosadašnjoj praksi Državne uprave narodnih dobara jevrejska nepokretna imovina nije vraćena u vlasništvo direktnim prisutnim vlasnicima, koji imaju sve pravne dokaze sopstvenosti, već je ustupana na upravu trećim licima, ili je data pravnom sopstveniku kao upravitelju na upravu.

Primer: Gradanin Samuilo A. Pesah, kino-operater iz Beograda kao sopstvenik nepokretnog imanja u Beogradu u Kranjčevićevoj br. 14, sada Milice Jančkovića ul. obratio se sa molbom Državnoj upravi narodnih dobara da mu se gore označeno njegovo imanje vrati u vlasništvo. Međutim, odlukom Državne uprave narodnih dobara

br. 73 od 14 decembra 1944 god. drug Pesah Samuilo određen je za upravitelja svog vlastitog imanja.

Gore navedena uprava donela je već više takvih odluka, pa je čak poslednjih dana donela nadležne odluke, kojima je odbila vlasnike, čak i za upravitelje njihovih imanja i imenovala je treća lica.

Z a h t e v : 1) Savez jevrejskih verskih opština Demokratske fed. Jugoslavije i Srpsko-jevrejska verska opština u Beogradu zahteva da se donese načelna odluka kojom će se kod takvih slučajeva gde su se prijavili direktni vlasnici sa pravnim dokazima o vlasništvu, kojom će se svakom takvom licu Jevrejину vratiti njegovo imanje u sopstvenost.

2) U slučajevima gde direktni vlasnici nisu još prisutni, nepokretna imovina ima se predati najbližim srodnicima na upravu i rukovanje, koji će se dokazom Saveza jevrejskih verskih opština Dem. fed. Jugoslavije odnosno za grad Beograd Srpsko-jevrejske verske opštine legitimisati kao takav, i koji će dotičnim imanjem upravljati i rukovati do donošenja zakona o nasledstvu.

3) U slučajevima gde se nisu javili direktni vlasnici ili najbliži srodnici, da se za upravitelja i rukovaoca takvih nepokretnih imanja odredi lice koje će imenovati Savez jevrejskih verskih opština preko svojih verskih opština na teritoriji Dem. fed. Jugoslavije, a Srpsko-jevrejska verska opština u Beogradu za grad Beograd.

Po donetoj odluci, Savez jevrejskih verskih opština Dem. fed. Jugoslavije i Srpsko-jevrejske verske opštine u Beogradu, po traženju vraćanja nepokretne imovine spomenute u tački 1) i 2), ista da se dostavi Državnoj upravi narodnih dobara i Povereništvu industrije radi pravilnog i zakonskog postupanja.

II Pokretnosti

a) U slučajevima gde su se prijavili direktni vlasnici sa dokazima o vlasništvu, da se svakom takvom licu — Jevrejину njegova pokretna imovina vrati u svojinu.

b) Isto tako da se gotov novac, nakit, dragocenosti kao i hartije i druge novčane vrednosti, prijavljenim direktnim vlasnicima sa urednim dokazima o vlasništvu imaju bezuslovno vratiti u svojinu vlasnika.

v) U slučajevima, gde se nisu javili direktni vlasnici već najbliži srodnici da se sva pokretna imovina u tački II pod b) ima predati na čuvanje Savezu jevrejskih verskih opština Dem. fed. Jugoslavije na teritoriji Dem. fed. Jugoslavije, a za grad Beograd i Srpsko-jevrejskoj opštini u Beogradu, koji će u saglasnosti, prvenstveno sa interesima države, starati se o njima i ujedno zaštićavati i interese odsutnih lica.

Po donetoj odluci, Savez J. B. O. Dem. fed. Jugoslavije i Srpsko-Jevrej. verske opštine u Beogradu, po pitanju pokretnosti pod tačkom II a) i b) ista da se dostavi radi jednoobraznog postupanja Izvršnom narodnom oslobodilačkom odboru, Komandi grada Beograda i svim nje-

govim rejonima, kao i da se dotična odluka dostavi kancelariji Srpsko-jevrejske verske opštine u Beogradu, Kralja Petra 71, radi daljeg postupanja.

III Privredna preduzeća: industriska, trgovačka, zanatska, tehnička, apotekarske i drogeriske radnje, lekarske ordinacije, advokatske kancelarije i dr.

Po pitanju lokala privrednih preduzeća citiranih u tački III koje su do vremena neprijateljske okupacije držali i upravljali Jevreji, Stanbeni osek Komande grada Beograda i stanbeni odeljci rejonskih I.N.O. odbora ne postupaju pravilno i jednoobrazno kod povraćaja lokala, kada su se takva lica obraćala da im se odnosni lokali vrate:

a) U slučaju da se javi prisutno lice koje je upražljavalo do 6 aprila 1941 god. lokal, preduzeća cit. u tački III, odlukom da se naredi ustupanje lokala pojavljenom licu, koje je tu radnju upražnjavao.

b) Kod slučajeva odsutnih lica — Jevreja, koji su do 6 aprila 1941 god. upražnjavali takva privredna preduzeća, odnosni lokali se imaju ustupiti najbližem srodniku, koji će se kao takav legitimisati i odmah produžiti rad.

Po zahtevu iznetom u tački III da se donese shodna odluka, koja će se dostaviti Stanbenom oseku Komande grada Beograda i stanbenim odeljcima I.N.O. odbora radi pravilnog i jednoobraznog postupanja i izvršenja.

Savez i Opština, podnoseći ovaj zahtev Predsedništvu Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije po pitanju jevrejske nepokretne i pokretne imovine kao i po ostalim pitanjima označenim u ovom zahtevu, želimo da istaknemo sledeće činjenice:

1) Nepobitan je fakt, a ne treba naročito isticati, da je jugoslovensko jevrejstvo za vreme u istoriji do danas nezapamćenog varvarskog fašističkog proganjanja doživelo najveću tragediju sistematskog uništavanja, masovnog ubijanja ljudi, žena i dece, bez obzira na njihovu starost i pol, koji je mogao jedan narod da preživi.

Danas, posle te strašne i nečuvene katastrofe, vraćaju se pukim slučajem preživeli Jevreji, ogoleli, opljačkani, bolesni i izmrcvareni po zatvorima i logorima, gde su preživeli tri i po godine pod nemačko-fašističkim režimom, tražeći zaštitu i potporu, da bi mogli da otpočnu nov život.

2) Isto tako, danas se kod ove opštine nalazi jedan veći broj nezastićene dece, bez roditelja, koju treba prihvatiti i osposobiti za život.

Stoga smatramo i uvereni smo da s obzirom na sve napred izloženo, naši zahtevi biće pravilno ocenjeni i primljeni, pošto su naši privrednici bili najviše pogodeni fašizmom i bili isključeni iz celokupnog privrednog života. Za vreme borbe za golí život iscrpljena su sva ma-

terijalna sredstva naših ljudi i bila bi najveća nepravda kad im se ne bi imovina vratila.

Ovo utoliko pre što takvo rešenje nalaže i partizanska savest, socijalnost i pravičnost naše Narodnooslobodilačke borbe. Svako drugo rešenje još teže bi pogodilo i onako nastradale Jevreje, čija se preživela omladina i danas bori u redovima naše junačke Narodnooslobodilačke vojske.

Oni koji su koristili tešku sudbinu Jevreja i celog našeg naroda za vreme krvave neprijateljske okupacije i prisvajali po ma kakvom osnovu jevrejsku imovinu, treba uopšte da snose sve posledice koje iz toga proizlaze, jer su kupovinama i drugim špekulacijama pomagali neprijatelja, verovali u nemačku pobjedu, i imaju se tretirati kao ratni zločinci i neprijatelji naše Narodnooslobodilačke borbe.

Molimo da se najhitnije donesu tražene odluke, kako bi se ekonomski i socijalno moglo pristupiti obnavljanju celokupnog života preživelih Jevreja.

Srpsko-jevrejska verska opština
u Beogradu

Predsednik

Ž. Konfino, s. r.

Sekretar

R. Rubenović, s. r.

Savez jevrejskih verskih opština
Dem. fed. Jugoslavije

Predsednik

Dr Pops, s. r.

Sekretar

M. Abinun, s. r.

PRIVREDNI SAVET

Br. 151

2 maja 1945 god.

Bograd

PRETSEDNIŠTVU AVNOJ-a

Beograd

U prilogu dostavljamo Predlog zakona o postupku konfiskacije i sekvestracije imovine ratnih zločinaca, narodnih neprijatelja i drugih osuđenika s molbom da Pretsedništvo AVNOJ-a uzme u postupak ovaj Zakon kao hitan s obzirom na skorašnje oslobođenje čitave državne teritorije i na potrebu da postupak konfiskacije i sekvestracije bude organizovan i jednoobrazan na čitavom državnom području, da narodna imovina ne bi propadala i da bi prava nekrivih lica bila zaštićena.

Uz ovaj Zakon prilaže se i obrazloženje zakonskog predloga.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Pretsednik Privrednog saveta

Andrija Hebrang, s. r.

P R E D L O G

ZAKONA O POSTUPKU KONFISKACIJE I SEKVESTRACIJE IMOVINE RATNIH ZLOČINACA, NARODNIH NEPRIJATELJA I DRUGIH OSUĐENIKA

Član 1

Konfiskacija u smislu ovog Zakona je oduzimanje i prelaz u državnu svojinu imovine ratnih zločinaca, narodnih neprijatelja, (u smislu Odluke AVNOJ-a od 21 novembra 1944 god. o prelazu u državnu svojinu neprijateljske imovine) i drugih osuđenika po zakonima, koji propisuju konfiskaciju imovine.

Konfiskacija je potpuna ako je izrečeno oduzimanje čitave imovine; konfiskacija je delimična ako je izrečeno oduzimanje samo određenog dela imovine osuđenog lica.

Član 2

Konfiskaciju imovine domaćih ratnih zločinaca, narodnih neprijatelja kao i drugih osuđenika može izreći samo nadležni građanski ili vojni sud i, u granicama svoje nadležnosti, narodne upravne vlasti, kad je to zakonom predviđeno.

Član 3

Konfiskaciju imovine državljana Nemačkog Rajha ili drugih neprijateljskih zemalja, odnosno pripadnika njihovih narodnosti izriče Ministarstvo unutrašnjih poslova demokratske federativne Jugoslavije.

Sve narodne vlasti, a naročito uprave narodnih dobara, dužne su da o postojanju ovakve imovine obaveste, neposredno i neodložno, savezno Ministarstvo unutrašnjih poslova. Okružni narodni odbori, na čijem se području nalazi takva imovina, dužni su da odmah preduzmu sve potrebne mere radi obezbeđenja ove imovine, i da o tome obaveste zemaljsku upravu narodnih dobara.

Član 4

U odluci o konfiskaciji treba, po mogućnosti, sa što većom određenošću navesti sve stvarne podatke, prema kojima će se konfiskacija provesti. Ovo je naročito potrebno u slučaju delimične konfiskacije.

Član 5

Konfiskacija se odnosi na sva imovinska prava.

Delimična konfiskacija obuhvata samo onaj deo imovine koji je naveden u odluci o konfiskaciji.

Član 6

Pod udar konfiskacije spadaju i sva privredna i tečevna preduzeća, bilo koje vrste, u kojima je lice, na koje se konfiskacija odnosi, do izricanja konfiskacije, a naročito za vreme neprijateljske okupacije, vršilo dužnost rukovodioca, ili inače imalo presudnog udela, iskorisćujući svoje veze sa okupatorom i njegovim pomagačima u cilju bogaćenja i privrednog unapređenja preduzeća, kojim je to lice rukovodilo ili na njegovo poslovanje u presudnoj meri uticalo.

Prilikom provođenja konfiskacije na imovini takvih preduzeća vodiće se računa o zaštiti imovinskih prava dobronamernih lica, koja se nisu svesno i namerno koristila ovakvim poslovanjem i radom u tome preduzeću.

Član 7

Pod udar konfiskacije dolaze sve stvari osuđenikove, bez obzira da li se one u trenutku provođenja konfiskacije nalaze u stanu, zgradi

ili uopšte u državini osuđenika, ili su sa svoga prvobitnog mesta odnete u nameri da se konfiskacija osujeiti ili omete.

Član 8

Sa pravnosnažnošću odluke, kojom je izrečena konfiskacija država stiče pravo svojine na konfiskovanim dobrima. U isti mah prestaje osuđenikovo pravo raspolaganja imovinom, na koju se konfiskacija odnosi.

Član 9

Konfiskovana imovina prelazi u državnu svojinu sa svojom aktivom i pasivom.

Država odgovara za imovinske obaveze osuđenog lica, nastale do otpočinjanja postupka, uz ograničenje iz čl. 6 Odluke AVNOJ-a od 21 novembra 1944 god., do visine vrednosti oduzete imovine. Ukoliko je izrečena delimična konfiskacija, država odgovara za obaveze srazmerno vrednosti oduzetog dela.

Član 10

Ništave su sve pravne radnje osuđenika, učinjene pre pokretanja postupka za konfiskaciju u nameri osujećenja ili otežanja konfiskacije, ili u cilju prikrivanja, oštećenja, umanjenja ili uništenja imovine koja dolazi pod udar konfiskacije.

Član 11

Konfiskovaće se i ona imovina ratnih zločinaca i narodnih neprijatelja, koju su povodom njihove smrti preuzeli naslednici.

Član 12

Konfiskovaće se samo lična imovina osuđenikova.

Ako se imovina osuđenog lica nalazi u zajednici sa tuđom imovinom (smesništvo, porodična zadruga, ortakluk i sl.) ili je izrečena delimična konfiskacija, izvršiće se izdvajanje oduzete imovine putem deobe po postojećim propisima.

Član 13

Od konfiskacije se izuzima imovina koja je neophodna za samostalan privredni opstanak osuđenikove porodice. Prilikom određivanja imovine koja će se ostaviti porodici vodiće se računa o konkretnim okolnostima svakog pojedinog slučaja, uzimajući u obzir mesne prilike, kao i propis § 209 Zakona o izvršenju i obezbeđenju i § 471 t. 4 Zakona o građanskom sudskom postupku od 1865 godine.

Član 14

Konfiskaciju provodi onaj sreski narodni sud, na čijem se području nalazi imovina koju treba konfiskovati. Ukoliko se imovina nalazi na području više narodnih sreskih sudova, svaki će mesni nadležni sud provesti konfiskaciju na svome području.

Član 15

Postupak provođenja konfiskacije je hitan.

Zapisnik će se sastavljati samo u najhitnijim tačkama, a naročito kad se radi o zahtevima izlučenja ili zahtevima za izdržavanje osuđenikove porodice.

Rasprave sa strankama vodiće se samo onda kad je to za pravilno rešenje neophodno. Rasprave se ne mogu odlagati, sem ako je nemoguće stvar pravilno i potpuno rešiti bez prisustva koga lica.

Član 16

Sud nadležan za sprovođenje konfiskacije odrediće svoga izaslanika koji će izvršiti popis i zaplenu osuđenikove imovine. Sudski izaslanik provodi popis imovine na licu mesta uz saradnju jednog člana mesnog narodnog odbora, a po potrebi i procenitelja.

Prilikom popisa imovine vrši se i procena prema vrednosti u času popisa.

Kad su u pitanju nepokretnosti sudski izaslanik na licu mesta ili u kancelariji mesnog narodnog odbora popisom ovih nepokretnosti proglašuje da su konfiskovane i to unosi u zapisnik. Na lice mesta se izlazi kad se ne može sa sigurnošću ustanoviti nepokretnost koja se ima konfiskovati, odnosno kad je to potrebno radi objave ovog postupka narodne vlasti.

Ako su u pitanju pokretnosti, sudski izaslanik će zapečatiti sve prostorije i na ulaznim vratima istaći objavu da je provedena konfiskacija, sa istovremenom zabranom raspolaganja konfiskovanom imovinom.

Ako sa osuđenikom u istim prostorijama stanuju i druga lica, pa stoga nije moguće prostorije zatvoriti i zapečatiti, sudski će izaslanik na svaki konfiskovani predmet zalepiti cedulju sa službenim pečatom u znak provedene konfiskacije. U tome slučaju sudski izaslanik predaće konfiskovane stvari na čuvanje najstarijem ukućaninu ili drugom podesnom licu. Ukoliko to ne bi bilo moguće, narediće da se konfiskovane stvari prenesu na drugo mesto i predadu na čuvanje podesnom licu.

Zapisnik o provedenoj konfiskaciji potpisuju, pored sudskog izaslanika, član mesnog narodnog odbora, koji je prisustvovao popisu i proceni, procenitelj i jedan prisutni punoletni ukućanin osuđenog lica.

Član 17

Prilikom provođenja konfiskacije mogu treća lica isticati pravne zahteve u pogledu konfiskovane imovine. To će se u najkraćem obliku uneti u zapisnik.

Sudski izaslanik ne može odlučivati o osnovanosti ovih zahteva.

Član 18

O zahtevima koji se stave u toku postupka ili u roku od 8 dana po provedenoj konfiskaciji, sud će u što kraćem roku odlučiti presudom, po saslušanju stranaka i izvođenju potrebnih dokaza.

Protiv ove presude može se izjaviti žalba okružnom narodnom sudu u roku od 8 dana od saznanja za tu presudu. Presuda narodnog okružnog suda je pravosnažna i izvršna.

Član 19

Presudu, kojom se usvaja zahtev za izlučenje, dužan je sud uvek dostaviti nadležnom javnom tužiocu, ukoliko on sam ili njegov zamenik nije prisustvovao sudskoj raspravi, na koju se uvek mora pozvati.

Član 20

Državna ili zemaljska uprava narodnih dobara može priznati osnovanim zahtev za izlučenje i u slučaju da se zainteresovano lice nije žalilo protiv nepovoljne sudske odluke ili je propustilo obratiti se sudu sa zahtevom za izlučenje.

Član 21

Sud koji provodi konfiskaciju obavestiće blagovremeno o tome zemaljsku upravu narodnih dobara, koja će po potrebi odrediti svoga predstavnika.

Državna ili zemaljska uprava narodnih dobara ima pravo da učestvuje u svima sudskim radnjama zastupajući pored javnog tužioca državne interese.

Osudeno lice ili njegovi srodnici mogu odrediti punomoćnika koji će ih zastupati u postupku za konfiskaciju.

Član 22

Kad su konfiskovane nepokretnosti, poljoprivredna dobra, privredna preduzeća i t. sl., sud će odrediti i podesno lice za privremenog upravitelja i po tome izvestiti državnu, odnosno zemaljsku upravu narodnih dobara, koja može odluku suda odobriti ili izmeniti određivši drugo lice za upravitelja.

Član 23

Sud će po službenoj dužnosti ili na predlog predstavnika zemaljske uprave narodnih dobara ili javnog tužioca preduzeti sve potrebne mere radi obezbeđenja imovine od oštećenja ili propasti, a u pogledu nepokretnosti odrediće odmah po pravosnažnosti odluke o konfiskaciji i upis prava države na te nepokretnosti.

Član 24

Zemaljska uprava narodnih dobara je jedina ovlašćena da raspolaze oduzetom imovinom, kad se radi o objektima manjeg ekonomskog značaja. U slučaju konfiskovanja banaka, rudnika, industrijskih preduzeća, velikih trgovačkih radnji, ili velikih poseda odlučiće o pravu raspolaganja državna uprava narodnih dobara.

Druge narodne vlasti ne mogu bez prethodnog odobrenja zemaljske uprave narodnih dobara uzimati ni u svojini ni na upotrebu ma šta od konfiskovane imovine.

Član 25

Zemaljska uprava narodnih dobara na molbu osuđenog ili njegovih bliskih srodnika, kad nade da bi privredna korist od oduzete imovine za državu bila nesrazmerno mala u odnosu na štetu, koju bi pretrpeli osuđenikovi bliski srodnici, može i posle pravosnažnosti odluke o konfiskaciji ustupiti ovu imovinu tim licima kao neku vrstu socijalne pomoći.

Član 26

Sekvestracija u smislu ovoga zakona je privremeno oduzimanje, radi obezbeđenja i prinudne uprave, imovine koja može da dođe pod udar konfiskacije, a u cilju zaštite javnih interesa.

Ako pravosnažna presuda krivičnog suda još nije doneta, zbog toga što postupak nije pokrenut ili je još u toku, a postoji opasnost od otuđenja, opterećenja, oštećenja ili umanjenja vrednosti imovine u pitanju, zemaljska uprava narodnih dobara, zemaljska komisija za utvrđivanje zločina, ili javni tužilac kod suda koji postupak vodi predložiće prelaz imovine pod privremenu upravu zemaljske uprave narodnih dobara. Odluku o ovome donosi onaj sud pred kojim je pokrenut ili treba da bude pokrenut postupak po krivičnom delu.

Propisi o popisivanju imovine, izuzimanju od konfiskacije i predmetu konfiskacije vrede i ovde.

Član 27

Dok se ne donese konačna odluka suda o konfiskovanju, zemaljska uprava narodnih dobara upravlja imovinom.

Ako se donese oslobadajuća presuda ili krivični postupak bude na drugi način obustavljen, imovina sa ubranim čistim prihodom vraća se sopstveniku.

Ako se donese osudna presuda, imovina prelazi u svojinu države na način predviđen u ovome zakonu.

Član 28

Za vreme privremene uprave (sekvestra) po propisima ovoga zakona prava trećih lica ne mogu biti vredana.

Član 29

Ukoliko sud prilikom provođenja konfiskacije ili sekvestracije ustanovi da nema imovine, koja bi se mogla uzeti pod konfiskaciju ili sekvestar, izvestiće o tome onaj sud ili narodnu vlast, koja mu se obratila radi provođenja konfiskacije ili sekvestra.

Član 30

Ukoliko je prilikom konfiskacije ili sekvestracije pre donošenja ovog zakona postupljeno protivno njegovim propisima, i time naneta šteta državi ili privatnim licima, zemaljska uprava narodnih dobara, na molbu zainteresovanih lica, ili po službenoj dužnosti, učiniće potrebne ispravke.

Član 31

Konačne odluke donete u toku provođenja konfiskacije ili sekvestra dužni su narodni sudovi uvek neodložno dostavljati zemaljskoj upravi narodnih dobara i nadležnom javnom tužiocu.

Član 32

Protiv odluka donetih u postupku provođenja konfiskacije ili sekvestra može se izjaviti žalba nadležnom okružnom sudu u roku od 8 dana od saznanja za odluku.

Odluka narodnog okružnog suda konačna je i izvršna.

Član 33

Svaka zlonamerna radnja u cilju osujećenja ili otežanja konfiskacije ili sekvestra, a naročito svako namerno oštećenje, sakrivanje ili smanjivanje vrednosti imovine, kao i zlonamerno otuđenje ili opterećenje smatra se kao zločin protiv narodnog interesa i kazniće se prinudnim radom do 10 godina i gubitkom građanske časti, a u naročito teškim slučajevima smrću i gubitkom građanske časti.

Član 34

Ovaj zakon stupa na snagu danom obnarodovanja u »Službenom listu Demokratske federativne Jugoslavije«.

OBRAZLOŽENJE

PREDLOGA ZAKONA O POSTUPKU KONFISKACIJE I SEKVESTRACIJE IMOVINE RATNIH ZLOČINACA, NARODNIH NEPRIJATELJA I DRUGIH OSUĐENIKA

Ovim zakonom reguliše se jedinstveni postupak u provođenju konfiskacije i sekvestracije po svima zakonima koji te mere preduzimaju. Ovo je potrebno da bi se obezbedila jednakost u primeni na celome državnom području, kao i da bi se obezbedila pravilnost provođenja tih mera.

Definicija konfiskacije (čl. 1) i sekvestracije (čl. 26, st. 1)

Iako teoriske prirode, uneta je i u zakonski tekst, da bi se u praksi izbegle nejasnosti.

Nadležnost za izricanje konfiskacije

- a) U principu sud,
- b) po izuzetku upravna vlast — kad je to naročitim zakonom predviđeno zbog brzine postupka,
- v) Ministarstvo unutrašnjih poslova — za imovinu državljana Nemačkog Rajha ili drugih neprijateljskih zemalja.

Predmet konfiskacije — sva imovinska prava, tj. sve ono što sačinjava imovinu osuđenog lica.

Pod konfiskaciju može pasti celokupna imovina, ili samo jedan srazmerni deo imovine (čl. 1 st. 2 i čl. 5).

U čl. 6 predviđa se mogućnost konfiskovanja privrednih preduzeća u kojima je osuđenik imao presudnog uticaja u poslovanju, iskorišćujući svoje veze sa okupatorom ili njegovim pomagačima. Ovo stoga što se od takvog rada koji je zasnovao krivičnu odgovornost osuđenika, koristio ne samo osuđenik nego i celo preduzeće, pa je pravično da i ono snosi štetne posledice, pošto se ustvari solidarizalo sa radom osuđenika. Ostavljena je međutim, mogućnost da se povede računa o zaštiti imovinskih prava dobronamernih lica, koja se nisu svesno i namerno koristila poslovanjem osuđenika (čl. 6 st. 2).

Konfiskacija zahvata ne samo osuđenikove stvari koje su se u trenutku provođenja zatekle u njegovoj državi, nego i one koje su u međuvremenu bile uklonjene u nameri osujećenja ili ometanja konfiskacije (čl. 7).

Samo lična imovina osuđenikova se konfiskuje (čl. 12). Stoga je potrebno da se utvrdi šta je lična imovina osuđenikova (čl. 12, st. 2, čl. 16 st. 1, čl. 17—20).

Ali konfiskuje se imovina koja je pripadala ratnim zločincima i narodnim neprijateljima, ako su ovi u međuvremenu umrli, pa su imovinu preuzeli naslednici (čl. 11).

Izuzimanje od konfiskacije (čl. 13)

Potrebno je obezbediti izdržavanje osudenikove porodice, njen samostalni privredni opstanak, kako njeni članovi ne bi pali na teret zajednice. Ne izgleda uputno da se u ovome pogledu kazuistički propisuju rešenja za pojedine slučajeve koji se mogu predvideti, već se smatra da je celishodnije ostaviti to sudu koji će u svakom konkretnom slučaju, s obzirom na sve okolnosti i mesne prilike odrediti šta se porodici ima ostaviti kao minimum za egzistenciju.

Postupak provođenja konfiskacije — je hitan i bez izlišnih formalnosti (čl. 15—23)

Raspolaganje konfiskovanom imovinom — isključivo u nadležnosti uprave narodnih dobara.

Predviđena mogućnost da uprava narodnih dobara oduzetu imovinu stavi na raspolaganje osuđenikovim bliskim srodnicima, ako je za državu neznatna korist od te imovine, a šteta koju bi srodnici trpeli isuviše velika (čl. 25).

Sekvestracija — mera obezbeđenja imovine, koja može da dođe pod udar konfiskacije (čl. 26).

Ta mera ima privremeni karakter (čl. 26—27). Ova privremena uprava svršava se ili prelaskom u državnu svojinu, ako vlasnik bude osuđen (čl. 27 st. 3), ili se vraća sopstveniku, ako ovaj bude oslobođen krivične odgovornosti ili se postupak protiv njega na drugi način obustavi (čl. 27 st. 2). Za trajanja sekvestra, ne dira se u prava trećih lica (čl. 28), pošto ova mera ima privremeni karakter i neizvesno je kakva će biti konačna odluka.

Ispravljanje ranijih grešaka — u cilju jednakosti postupanja, predviđa se da zemaljska uprava narodnih dobara može i ranije odluke o konfiskaciji i sekvestraciji da saobrazi novom zakonu (čl. 30).

МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА
ДЕМОКРАТСКЕ ФЕДЕРАТИВНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ
Кабинет
Каб. бр. 102
18 јуна 1945 године
Београд

ПРЕТСЕДНИШТВУ АВНОЈ-а

Београд

У прилогу достављамо Вам пројекте следећих закона:

- 1) о курсевима за повлачење окупацијских новчаница и о регулisaњу обавеза на подручју Хрватске са Далмацијом; и
- 2) о курсевима за повлачење лирских бонова и окупацијских новчаница и о регулisaњу обавеза на новчаним подручјима италијанске лире, немачке марке и пенге (Словенија).

Молимо Вас да их што пре изнесете на наредну седницу, ради хитности.

Смрт фашизму — Слобода народу!

По овлашћењу
Министра финансија,
Помоћник
др Обрен Благојевић, с. р.

ПРЕДЛОГ

ЗАКОНА О КУРСЕВИМА ЗА ПОВЛАЧЕЊЕ ОКУПАЦИЈСКИХ НОВЧАНИЦА И О РЕГУЛИСАЊУ ОБАВЕЗА НА ПОДРУЧЈУ ХРВАТСКЕ

Члан 1

У вези чланова 3 и 4 Закона о повлачењу и замени окупацијских новчаница од 5 априла 1945 године („Службени лист“ бр. 20 од 10 априла 1945 године), одређује се:

- 1) замена окупацијских новчаница куне на подручју Хрватске са Далмацијом, изузев Међумурја;

2) замена окупацијских новчаница италијанске лире на подручју Обласног народноослободилачког одбора за Далмацију, укључиво област Хрватског приморја и

3) замена окупацијских новчаница пенга на подручју Међумурја.

Члан 2

Замена окупацијских новчаница у смислу претходног члана извршиће се у времену од 30 јуна до 9 јула 1945 године закључно.

Члан 3

Замена окупацијских новчаница на наведеним подручјима врши се по следећим курсевима:

1000 куна	=	7 ДФЈ динара
100 италијанских лира	=	30 „ „
100 пенга	=	100 „ „

Уколико се после извршене замене окупацијског новца покаже да је Хрватска са Далмацијом и Хрватским приморјем добила сразмерно мању количину динара ДФЈ према свом предатном новчаном оптицају, Министарски савет Демократске федеративне Југославије ће ту разлику надокнадити и ставити на расположење земаљској влади Хрватске ради задовољавања потреба оскудног становништва.

Члан 4

Приликом замене, подносиоцима окупацијских новчаница које се замењују по прописима ставова 1, 2 и 3 члана 1 овог Закона, исплатиће се одмах у готову противвредност положене суме до износа од 5.000.— динара ДФЈ.

За положене суме код којих противвредност износи преко суме из предњег става, исплатиће се одмах у готову само износ од 5.000.— динара ДФЈ, а подносиоцима ће се издати потврда на укупне положене суме исплативе у року од три месеца после извршене замене. Ове потврде гласе на име подносиоца и непреносиве су.

Државним надлештвима исплатиће се противвредност читаве готовине која је код њих затечена, а њихово је власништво, с тим да ова надлештва приложе званичан акт односно изјаву о власништву те готовине.

Члан 5

Окупацијски ковани новац остаје у оптицају и примаће се по курсевима, наведеним у чл. 3 овог Закона.

Члан 6

Све дознаке готовина у окупацијским новчаницама преко пошта и осталих установа које врше дознаке, положене код тих установа до 30

јуна 1945 године исплатиће се према прописима чланова 3 и 4 овог Закона. Износ до 5.000.— динара ДФЈ исплатиће дотична установа одмах кориснику, а евентуални вишак има доставити Поштанској штедионици, која ће о постојању тога вишка обавестити надлежну Главну комисију.

Члан 7

Обавезе, настале после 18 априла 1941 године у било којој окупацијској валути, имају се од првог дана замене окупацијских новчаница измиривати у динарима ДФЈ, а по курсевима замене, наведеним у чл. 3 овог Закона.

Члан 8

Сви полози у окупацијским новчаницама, по било ком основу, услед којих настаје потражни однос према новчаним установама (као н.пр. потраживања из основа улога на штедњу, текућих рачуна, жиро рачуна и сл.), настали после 18 априла 1941 године, имају се обрачунати по курсевима замене наведеним у чл. 3 овог Закона. Овим потраживањима може се располагати највише до износа од 5.000.— динара ДФЈ.

За случај да једно лице код једног новчаног завода има више потраживања, она се, спојена у једну целину, имају сматрати једним потраживањем. За случај да једно лице има више потраживања код више новчаних завода, оно може располагати потраживањем само код једног новчаног завода. Лице које је на неком месту замене извршило замену окупацијских новчаница може располагати својим потраживањем код новчаног завода само за разлику између износа примљених новчаница ДФЈ и износа од 5.000.— динара ДФЈ.

Сваки прекршај прописа овог члана повлачи заплону потраживања у корист савезне државне благајне.

Члан 9

Све обавезе настале у старим југословенским динарима после 18 априла 1941 године сматрају се насталим у оној окупацијској валути која је била законско средство плаћања на подручју где је обавеза настала, а по курсу по коме је извршена замена новчаница старог југословенског динара за окупацијске новчанице.

Члан 10

Измирење обавеза насталих у старим југословенским динарима пре 18 априла 1941 године закључно, без обзира да ли су претворене у одговарајућу окупацијску валуту за то подручје, уколико су неизмирене до објављивања овог Закона, одлаже се (проглашује се мораторијум).

Члан 11

Обавезе настале пре 18 априла 1941 године из основа повратних примања (плате, пензије, алиментације, ренте и т. сл.), као и обавезе из основа осигурања, регулисаће се посебним законом.

Члан 12

Фалсификовање потврда о пријему новчаница (чл. 4 овог Закона) казниће се као фалсификовање новчаница.

Прекршаји прописа чл. 8 овог Закона казниће се као кривични преступ.

Члан 13

Упутства за извршење прописа овог Закона даје Министар финансија Демократске федеративне Југославије.

Члан 14

Овај Закон ступа на снагу кад се објави у „Службеном листу Демократске федеративне Југославије“.

ПРЕДЛОГ

ЗАКОНА О КУРСЕВИМА ЗА ПОВЛАЧЕЊЕ ЛИРСКИХ БОНОВА И ОКУПАЦИЈСКИХ НОВЧАНИЦА И О РЕГУЛИСАЊУ ОБАВЕЗА НА НОВЧАНИМ ПОДРУЧЈИМА ИТАЛИЈАНСКЕ ЛИРЕ, НЕМАЧКЕ МАРКЕ И ПЕНГЕ (СЛОВЕНИЈА)

Члан 1

У вези чланова 3 и 4 Закона о повлачењу и замени окупацијских новчаница од 5 априла 1945 године („Службени лист“ бр. 20 од 10 априла 1945 год.), одређује се:

1) замена лирских бонова Денарног завода Словеније, окупацијских новчаница италијанске лире и т.зв. Рупникових лирских бонова на оном подручју Словеније које је до 9 септембра 1943 године било под италијанском војном и грађанском управом;

2) замена лирских бонова Денарног завода Словеније и окупацијских новчаница немачке марке (новчаница Рајхсбанке и Рентенбанке) на подручју које је за све време окупације било под немачком војном и грађанском управом;

3) замена окупацијских новчаница пенге на подручју Прекомурја, и

4) повлачење новчаница италијанске лире на подручју немачке марке (Словенија), без исплате одговарајуће вредности у динарима ДФЈ.

Члан 2

1) Замена и повлачење у смислу претходног члана извршиће се у времену од 30 јуна до 9 јула 1945 године закључно.

2) Овлашћује се савезни Министар финансија да може у градовима изменити рок трајања замене.

Члан 3

Замена лирских бонова и окупацијских новчаница на наведеним подручјима врши се по следећим курсевима:

100 лирских бонова ДЗС, италијанских лира или т.зв. Рупникових лирских бонова	=	30	ДФЈ	динара
100 немачких марака	=	60	„	„
100 пенга	=	100	„	„

Уколико се после извршене замене лирских бонова и окупацијских новчаница покаже да је Словенија заменом добила сразмерно мању количину динара ДФЈ према свом предратном новчаном оптицају, Министарски савет Демократске федеративне Југославије ће ту разлику надокнадити и ставити на расположење Земаљској влади Словенији ради задовољавања потреба оскудног становништва.

Члан 4

Приликом замене, подносиоцима лирских бонова и окупацијских новчаница који се замењују по прописима ставова 1, 2 и 3 чл. 1 овога Закона, исплатиће се одмах у готову противвредност положене суме до износа од 5.000.— динара ДФЈ.

За положене суме код којих противвредност износи преко суме из предњег става исплатиће се одмах у готову само износ од 5.000.— динара ДФЈ, а подносиоцима ће се издати потврде на укупне положене суме исплативе у року од 3 месеца после извршене замене. Ове потврде гласе на име подносиоца и непреносиве су.

Джавним надлештвима исплатиће се противвредност читаве готовине која је код њих затечена приликом замене а њихово је власништво с тим да ова надлештва приложе званичан акт односно изјаву о власништву те готовине.

Члан 5

На новчанице италијанске лире, повучене по прописима става 4 чл. 1 овог Закона, издаће се потврде на име подносиоца. Ове потврде су непреносиве а ликвидираће се накнадно.

Члан 6

Окупацијски ковани новац остаје у оптицају и примаће се по курсевима наведеним у чл. 3 овог Закона.

Члан 7

Све дознаке готовина преко пошта и осталих установа које врше дознаке, положене код тих установа до 30 јуна 1945 године исплатиће се према прописима чланова 3 и 4 овог Закона. Износ до 5.000.— динара ДФЈ исплатиће дотична установа одмах кориснику, а евентуални вишак има доставити Поштанској штедионици, која ће о постојању тога вишка обавестити надлежну Главну комисију.

Члан 8

Обавезе настале после 18 априла 1941 године у било којој валути наведеној у чл. 1 овог Закона имају се од првог дана замене лирских бонова и окупацијских новчаница измиривати у динарима ДФЈ, а по курсевима замене, који су означени у чл. 3 истог Закона.

Члан 9

Сви полози у лирским боновима и окупацијским новчаницама по било ком основу, услед којих настаје потражни однос према новчаним установама (као н.пр. потраживања из основа улога на штедњу, текућих рачуна, жиро рачуна и сл.), насталих после 18 априла 1941 године, имају се обрачунати по курсевима замене, наведеним у чл. 3 овог Закона. Овим потраживањима може се располагати највише до износа од 5.000.— динара ДФЈ.

За случај да једно лице код једног новчаног завода има више потраживања, она се, спојена у једну целину, имају сматрати једним потраживањем. За случај да једно лице има више потраживања код више новчаних завода, оно може располагати потраживањем само код једног новчаног завода. Лице које је на неком месту замене извршило замену лирских бонова и окупацијских новчаница може располагати својим потраживањем код новчаног завода само за разлику између износа примљених новчаница ДФЈ и износа од 5.000.— динара ДФЈ.

Сваки прекршај прописа овога члана повлачи заплону потраживања у корист савезне државне благајне.

Члан 10

Све обавезе настале у старим југословенским динарима после 18 априла 1941 године сматрају се насталим у оној окупацијској валути која је била законско средство плаћања на подручју где је обавеза настала, а по курсу по коме је извршена замена новчаница старог југословенског динара за окупацијске новчанице.

Члан 11

Измиривање обавеза у старим југословенским динарима насталих пре 18 априла 1941 године закључно, без обзира да ли су оне претворене у одговарајућу окупацијску валуту за то подручје, уколико су неизмирене до објављивања овог Закона, одлаже се (проглашује се мораторијум).

Члан 12

Обавезе, настале пре 18 априла 1941 године из основа повратних примања (плате, пензије, алиментације, ренте и т. сл.), као и обавезе из основа осигурања, регулисаће се посебним законом.

Члан 13

Фалсификовање потврда о пријему новчаница (чланови 4 и 5 овог Закона) казниће се као фалсификовање новчаница.

Прекршаји прописа чл. 9 овог Закона казниће се као кривични преступ.

Члан 14

Упутства за извршење прописа овог Закона даје Министар финансија Демократске федеративне Југославије.

Члан 15

Овај Закон ступа на снагу када се објави у „Службеном листу Демократске федеративне Југославије“.

PREDLOG

ZAKONA O RADNIČKIM POVERENICIMA

§ 1

U svima državnim, javnim i privatnim preduzećima, ustanovama i nadležstvima (skraćeno: preduzeća) u kojima je zaposleno najmanje 5 radnika, nameštenika i službenika (skraćeno: radnika), biraju se poverenici radnika, nameštenika i službenika (skraćeno: radnički poverenici).

§ 2

Radnički poverenici su izabrani pretstavnici radnika u preduzeću, koji deluje na osnovu zakonskih propisa, te u tom svojstvu stoje u stalnoj vezi kako sa narodnim vlastima i preduzećima, tako i sa sindikatima radnika i nameštenika.

§ 3

Zadatak je radničkih poverenika da rade na zaštiti privrednih i socijalnih interesa radnika i da sudeluju u organizaciji, upravljanju i kontroli proizvodnje (rada) u preduzećima predviđenim u § 1 ovog Zakona.

U dužnost radničkih poverenika spada naročito:

A) Privredni delokrug:

1) da se staraju o radnoj disciplini u preduzeću i sprečavaju sabotaze kako u interesu samih radnika tako i u interesu preduzeća a u saradnji sa sindikalnim organizacijama i nadležnim narodnim vlastima;

2) da saraduju na primeni i praktičnom iskorišćavanju rezultata dobivenih primenom propisa Odluke o jednoobraznom računovodstvu od 1 februara 1945 godine («Službeni list» br. 6 od 20 februara 1945);

3) da, u saradnji sa sindikalnim organizacijama, savetuju i pomažu upravu preduzeća u organizovanju i izvođenju svih mera potrebnih za potpuno izvršenje dobivenih zadataka od strane nadležnih narodnih vlasti;

4) da kod radnika probuđuju smisao za racionalan rad u preduzeću i da na sastancima radnika, pomoću diskusija o podacima pogon-

skog obračunskog lista i proizvodnih zadataka i planova proizvodnje, organizuju zajedno sa sindikalnim organizacijama takmičenja u svrhu savladivanja poteškoća, uklanjanja nedostataka, povećanja proizvodnje i maksimalnog iskorišćavanja kapaciteta, kao i poboljšanja metoda rada;

B) Socijalni delokrug:

5) da, u sporazumu sa sindikalnim organizacijama posreduju u pregovorima oko pripremanja i zaključivanja kolektivnih ugovora o radu, kao i da vrše nadzor nad njihovim izvršenjem;

6) da obavezno posreduju u otklanjanju ili sporazumno rešavanju svih sporova nastalih iz radnog odnosa. Ukoliko u tome ne bi uspeali, radnički poverenici izvestiće o tome sindikalnu organizaciju i nadležnu narodnu vlast;

7) da učestvuju pri utvrđivanju akordnih tarifa, prosečnih i minimalnih zarada, ukoliko ove nisu regulisane kolektivnim ugovorima, a u saradnji sa sindikalnim organizacijama i poslodavcima i da kontrolišu njihovo sprovođenje;

8) da nastoje da se strogo primenjuju sve mere koje su propisane od nadležnih narodnih vlasti za zaštitu radnika, nameštenika i službenika u pogledu radnog vremena, zdravlja, života i socijalnog osiguranja, kao i da obaveštavaju i potpomažu nadležne narodne vlasti o svim pitanjima koja se tiču primene postojećih zakonskih propisa o zaštiti radnika, nameštenika i službenika;

9) da učestvuju sa upravom preduzeća kod primanja i otpuštanja radnika, ukoliko ovo kolektivnim ugovorom ili kojim drugim zakonskim propisom nije već predviđeno;

10) da vode evidenciju o otpuštanju i primanju radnika, o nesrećnim slučajevima u preduzeću i da o tome redovno izveštavaju nadležnu narodnu vlast;

11) da učestvuju u upravi raznih radničkih, nameštениčkih ili službeničkih ustanova (radničkih stanova, dečjih skloništa, kuhinja itd.);

12) da se staraju o pitanjima stručnog obrazovanja i usavršavanja radnika, kako u teoretskom, tako i u praktičnom pogledu;

13) da vrše nadzor nad primenom zakonskih propisa o zaštiti učenika (šegrta).

U dužnost radničkih poverenika spadaju i svi drugi poslovi iz oblasti privredne i socijalne zaštite radnika, nameštenika i službenika koji bi im bili povereni i drugim zakonskim propisima.

§ 4

Izbore radničkih poverenika provode izborni odbori.

Izbor radničkih poverenika vrši se neposrednim, tajnim glasanjem sa kandidatskim listama (proporcionalni sistem), a u smislu posebnih uputstava, koje donosi Ministar socijalne politike DFJ.

Aktivno izborno pravo imaju radnici, nameštenici i službenici, kao i šegrti, oba pola zaposleni u preduzeću u času izbora.

Pasivno izborno pravo imaju u preduzeću pod uslovom da uživaju građanska prava svi birači oba pola koji su navršili 18 godina života a zaposleni su u preduzeću u času izbora.

Pasivno izborno pravo imaju pripadnici dobrovoljci Jugoslovenske armije bez obzira na godine starosti.

§ 5

Mandat radničkih poverenika traje godinu dana.

Pre kraja godine dana, može mandat radničkih poverenika prestati u sledećim slučajevima:

- 1) ostavkom, ako za nju ima opravdanih razloga;
- 2) istupom iz preduzeća;
- 3) opozivanjem, ako se za to na izboru izjasni većina radnika zaposlenih u odeljenju odnosno preduzeću;
- 4) gubitkom građanskih prava na osnovu punovažne sudske presude;
- 5) smrću.

Upraznjena mesta moraju se popuniti iz redova izabranih zamenika najdalje u roku od 14 dana.

§ 6

Broj radničkih poverenika određuje se prema broju radnika zaposlenih u preduzeću, i to, ako je u preduzeću zaposleno:

- 1) od 5 do 20 radnika bira se 1 radnički poverenik;
- 2) od 21 do 50 radnika biraju se najviše 3 radnička poverenika;
- 3) od 51 do 100 radnika biraju se najviše 4 radnička poverenika;
- 4) od 101 do 150 radnika biraju se najviše 5 radničkih poverenika;
- 5) od 151 do 250 radnika biraju se najviše 6 radničkih poverenika;
- 6) u preduzećima koja imaju više od 250 radnika, na svakih daljih 100 radnika dolazi još po 1 poverenik, no s tim da u jednom preduzeću ne može biti izabrano više od 20 radničkih poverenika.

Ako je preduzeće podeljeno u odeljenja mogu se radnički poverenici birati po odeljenjima ukoliko imaju predviđene uslove za izbor.

Prodnja ograničenja ne važe za preduzeća koja imaju više fabričkih postrojenja na raznim područjima.

§ 7

U preduzećima u kojima je zaposleno više od 100 radnika, radnički poverenici mogu izraditi za svoje delovanje poseban poslovnik, na osnovu opšteg poslovnika, koji će izdati Ministar socijalne politike DFJ.

Radnički poverenici su dužni da za svako proteklo tromesečje podnesu pismeni izveštaj o svome radu nadležnoj inspekciji rada

§ 8

Radnički poverenici za vreme svojih dužnosti po propisima ovog Zakona ne primaju nikakvu posebnu nagradu.

Ukoliko su radnički poverenici primorani da izvesne poverene im dužnosti obave za vreme trajanja radnog vremena u preduzeću, smatraće se kao da su to vreme proveli na svom redovnom poslu. Kod radnika koji rade na parče, vreme provedeno na ovoj dužnosti obračunava se u srazmeri njihove prosečne normalne zarade.

§ 9

Preduzeća ne mogu otpustiti radničke poverenike za vreme trajanja njihovih povereničkih dužnosti, sem u slučaju krivičnog dela utvrđenog sudskom presudom.

§ 10

Sporove koji nastaju između preduzeća i radničkih poverenika rešavaju radni sudovi.

§ 11

Poslodavci privatnih preduzeća, koji sprečavaju radničke poverenike u vršenju njihovih dužnosti (§ 3) ili se ogreše o odredbe §§ 8 i 9 ovog Zakona, kazniće se prema težini dela:

1) opomenom koja će se o trošku preduzeća objaviti u dnevnoj štampi;

2) novčanom kaznom do 50.000 dinara;

3) prinudnim radom do 6 meseci.

Kazna po tač. 2) (može se uporedno izreći sa kaznom po tač. 3), ako je poslodavac postupio sa naročitom bezobzirnošću prema radničkim poverenicima.

Pri odmeravanju visine uzimaće se naročito u obzir zla volja i društvena pokvarenost poslodavca, kao i da li je delo u povratu.

Ako poslodavac nije fizičko lice, kazniće se odgovorni rukovodilac odnosno odgovorni članovi uprave pravnog lica.

Za državna preduzeća, ustanove i nadležstva važe opšti disciplinski propisi.

§ 12

Do obrazovanja radnih sudova, presude po sporovima iz § 10 i presuda o kaznama iz § 11 ovog Zakona donose sreski narodni sudovi.

Protiv presude sreskog narodnog suda može se podneti žalba okružnom narodnom sudu u roku od 8 dana od dana uručenja presude.

§ 13

Blíže odredbe za izvršenje ovog Zakona izdaje Ministar socijalne politike DFJ.

§ 14

Ovim Zakonom stavljaju se van snage:

1) Odredbe §§-a 108 do 119 i § 123 tač. 9 Zakona o zaštiti radnika od 14 juna 1922 godine («Službene novine» br. 128 od 14 juna 1922 godine);

2) Odredba § 31 Pravilnika o radu u monopolskim ustanovama br. 150.700/II od 30 oktobra 1935 godine («Službene novine» br. 26 od 11 novembra 1935 godine);

3) Čl. 114 Pravilnika o radnicima državnih saobraćajnih ustanova od 11 maja 1933 godine («Službene novine» br. 113 od 20 maja 1933 godine);

4) Rešenje Ministra šuma i ruda P.Br. 2.005 od 9 marta 1931 godine o izboru radničkih poverenika u rudarskim i topioničkim preduzećima («Službene novine» br. 64 od 21 marta 1931 godine);

5) Propisi Zakona o rudarskim zadrugama (II Rudarske skupštine od 14 avgusta 1896 godine) koji se odnose na izbore poverenika u rudarskim preduzećima.

§ 15

Ovaj Zakon stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu«.

OBRAZLOŽENJE

PREDLOGA ZAKONA O RADNIČKIM POVERENICIMA

Nacrt zakona o radničkim poverenicima, ima za cilj da oživotvori ustanovu, koja će pored Jedinstvenih radničkih sindikata, predstavljati najznačajniji faktor saradnje između radnog sveta, preduzeća i narodne vlasti o izgradnji i unapređenju naše narodne privrede.

Zakonsko priznanje radničkih poverenika zauzimalo je od uvek jedno od prvih mesta u zahtevima radništva za poboljšanje njegovih radnih uslova. U tom pogledu radništvo je bilo vrlo uporno, jer je u ostvarenju tih ustanova videlo jednu od najznačajnijih garancija da će se zakonski propisi koji se odnose na socijalnu politiku, tehničku i zdravstvenu zaštitu poštovati. Ovaj zahtev radnika nailazio je na neprijateljski stav poslodavaca, koji su smatrali svoja preduzeća za isključivi domen u kome nisu trpeli ničiju intervenciju.

Ustanova radničkih poverenika, zaista, znači kraj suverene vlasti poslodavaca u preduzeću i ostvarenje što aktivnijeg učešća radnika i nameštenika u proizvodnji.

Posle uporne borbe na tom polju, radništvo skoro svih naprednih zemalja delimično već pre, a naročito posle prvog svetskog rata, na primer, u Norveškoj, Belgiji, Nemačkoj, Češkoj itd., uspeo je da dobije

zakonsko priznanje radničkih poverenika, kojima su bile poverene vrlo značajne funkcije, koje su išle tako daleko da su radnički poverenici imali pravo, da budu zastupljeni i u upravnom savetu preduzeća.

I zakonodavac bivše Jugoslavije doneo je propise o radničkim poverenicima u Zakonu o zaštiti radnika od 14 juna 1922 godine.

Ma da se u tim propisima nije išlo tako daleko kao što je to bio slučaj u drugim zemljama pošto je Jugoslovenski zakonodavac dao funkciji radničkih poverenika intervencisko-pomiriteljski karakter i njihovo delovanje ograničio na socijalni domen, ipak je trebalo čekati pet godina, da se po obnarodovanju samog zakona donesu uputstva za sprovođenje u delo propisa o radničkim poverenicima.

Pa i samo sprovođenje tih minimalnih zakonskih odredaba naišlo je na velike poteškoće: radnička klasa je i ovde morala da vodi svakodnevnu borbu za ono pravo koje joj je sam zakon izričito priznao. Smetnje su činjene ne samo od strane poslodavaca već i samih vlasti, koje su u tom pogledu bile vrlo često verni saradnici neskrupuloznih poslodavaca.

Ovim nacrtom zakona čini se kraj tome stanju stvari i polazi se novim putem.

Funkcije radničkih poverenika iz osnove su promenjene kako u stvarnom pogledu, jer se novi propisi protežu ne samo na sva privredna preduzeća, privatna i javna, nego i na sama državna nadležstva, tako i u ličnom pogledu, jer se odnose na radnike i nameštenike kao i na svo osoblje koje se nalazi u službi države.

Nadalje, delokrug radničkih poverenika obuhvata pored socijalno-političkog i privredni sektor u kome će njihova delatnost stvoriti od radničkih poverenika aktivnog faktora u poboljšanju proizvodnje, inicijatora udarničkog rada i čuvara zakonskih propisa koje se odnose na rad i radne odnose na preduzeću.

Možda će teret, koji se stavlja na leđa radničkim poverenicima, biti za prvo vreme pretežak? Međutim, njihov nesebičan rad i svakidašnje iskustvo kao i teoretska sprema, koju će Jedinствени sindikati i radničke komore pružiti preko stručne nastave, osposobiće postepeno radničke poverenike za vršenje njihovih mnogobrojnih i značajnih funkcija i stvoriti od njih element stabilnosti, saradnje i reda u našem ekonomskom, socijalnom i javnom životu.

Ovaj nacrt zakona izrađen je u punoj saglasnosti sa Jedinственим sindikatima radnika i nameštenika Jugoslavije.

Ministar socijalne politike
dr Anton Kržišnik, s. r.

ПРЕДЛОГ

ФИНАНСИСКОГ ЗАКОНА О ДРЖАВНОМ БУЏЕТУ РАСХОДА И ПРИХОДА ЗА БУЏЕТСКИ ПЕРИОД ЈУЛИ—ДЕЦЕМБАР 1945 ГОДИНЕ

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1

Буџет расхода и прихода државне администрације и самосталних државних установа за буџетски период јули—децембар 1945 састоји се из:

Расхода — — — — — — — — — —	динара	12.544,000.000.—
Прихода — — — — — — — — — —	динара	9.844,000.000.—
Вишак расхода над приходима од —	динара	2.700,000.000.—

има се покрити из обртног капитала Главне државне благајне.

Члан 2

Одобрени буџет расхода извршују министри, њихови помоћници или од министара овлашћене старешине надлештава, установа или предузећа. Они су овлашћени да у својству наредбодаваца стварају обавезе за државну касу. Као рачунопологачи сматрају се старешине рачуноводстава, као и сва она лица, којима се повери руковање новцем, вредностима или материјалом. Њих одређује: а) старешине рачуноводстава — Министар финансија; б) остале рачунопологаче — режисере, министри односно старешине надлештава, установа и предузећа.

Наредбодавци као и рачунопологачи сваки за свој рад сносe одговорност.

Члан 3

Рачуноводства при министарствима, самосталне благајнице приредних министарстава, самосталних државних установа и предузећа, дужна су извршивати буџет онако како је одобрен. При издавању наредба и налога за исплату наредбодавци и шефови рачуноводстава оних министарстава, при којима постоје рачуноводства са сопственом благајном, поступаће по одредбама §§ 42, 71 и 72 Уредбе о државном

рачуноводству. Наредбе за исплату наредбодаваца оних министарстава, при којима постоје помоћна рачуноводства без сопствене благајне, премапотписиваће још и шефови рачуноводстава тих установа, односно њихови заменици.

Члан 4

Самосталне државне установе, које немају своја рачуноводства, вршиће рачуноводствену службу преко режисера и водиће све књиге, предвиђене за рачуноводство. При министарствима привредног карактера, поред шефа рачуноводства, за извршење појединих задатака, могу да постоје режисери, чији број зависи од саме природе посла, који односно министарство врши.

Члан 5

Кредити предвиђени буџетом отвараће се по решењу Министра финансија. У циљу равномерног оптерећења државне благајне и распореда готовине, свако ће министарство, самосталне државне установе и предузећа, сваког првог и петнаестог у месецу извештавати Министарство финансија — Главну државну благајну о висини сума, које ће им бити потребне за наредних петнаест дана.

Члан 6

Укупна сума расхода Министарства народне одбране показавће се у једној партији буџета расхода за буџетски период јули—децембар 1945 године.

Отварање кредита Министарству народне одбране вршиће се по образложењим требовањима кредита надлежног наредбодавца, у смислу чл. 5 овог закона. Из овако отворених кредита вршиће се исплате у глобалним износима, на основу поднетих признаница и налога. За Главну државну благајну те се признанице — налози сматрају ликвидним документима.

Министарство народне одбране израдиће свој буџет расхода рашичлањен по буџетским партијама и поднеће га Министру финансија на одобрење.

Члан 7

Ангажовања по буџету за период јули—децембар 1945 могу се вршити до 31 децембра 1945, а наредбе за исплату могу се издавати до краја јануара 1946, док се исплата и књижење може вршити до краја фебруара 1946. Ангажовања се могу вршити само у границама отворених кредита.

Сва рачуноводства достављаће до 10 наредног месеца извештај за протекли месец о ангажованим расходима и стварно извршеним исплатама. Министарства привредног карактера и привредне установе доста-

виће о истом року и извештаје о наплаћеним приходима за протекли месец.

Ови извештаји саставиће се по буџетским партијама.

Члан 8

По образложеним предлозима надлежних министара може Министар финансија одобравати вирмане по буџету расхода и прихода за буџетски период јули—децембар 1945. Повећање личних на терет материјалних кредита и обрнуто не може се одобравати.

Члан 9

Министарства привредног карактера, самосталне државне привредне установе, чији се расходи и приходи показују у буџету, могу, у границама одобрених предрачуна, трошити своје приходе.

У недостатку потребног обртног капитала може Министар финансија да им одобри привремене позајмице или закључење зајма код државних и државом повлашћених новчаних завода.

Члан 10

Све непредвиђене, недовољно предвиђене и ванредне кредите одобраваће, по образложеном захтеву појединих министара, Министар финансија на терет буџетске резерве или на терет Обртног капитала Главне државне благајне.

Члан 11

За извршење буџета примењиваће се прописи, којима је регулисан рад државног рачуноводства. Отступање од ових прописа, по образложеном предлогу надлежног министра, одобраваће Министар финансија.

Члан 12

Исплате из кредита предвиђених буџетом расхода и прихода за буџетски период јули—децембар 1945 године, као и остварени приходи, књижиће се по разделима и партијама.

Члан 13

Земаљске буџете, односно буџете главних и обласних народних одбора, одобрава Министар финансија.

Ако се приликом свестране оцене прихода и расхода утврди вишак прихода над расходима, тај вишак улази у државну касу. У случају буџетског мањка, исти ће се покрити дотацијом из државног буџета.

Одређене дотације исплаћиваће се у једнаким месечним износима, с тим, да укупни износ исплаћене дотације не може бити већи од процента наплаћених прихода по буџету односне земље.

Земаљска министарства финансија достављаће савезном Министарству финансија до 10 наредног месеца извештаје о свим наплаћеним приходима за протекли месец, како по савезном, тако и по земаљском буџету прихода.

Уз овај извештај земаљска министарства финансија достављаће о истом року и сумарни преглед извршених расхода по својим буџетима.

Члан 14

Све уредно ангазоване обавезе личне и материјалне природе из прошлих буџетских периода исплаћиваће се на терет Обртног капитала Главне државне благајне. Поступак за правилно ликвидирање тих обавеза прописаће Министар финансија.

Члан 15

Кредити предвиђени за исплату помоћи, потпора и субвенција по буџету Министарства социјалне политике и Министарства народне одбране за буџетски период јули—децембар 1945 могу се по распоредном решењу исплаћивати у глобалним износима федералним јединицама, односно главним и обласним народним одборима, с тим, да су они дужни крајем сваког месеца подносити обрачуна о извршеним исплатама. Ови обрачуни достављаће се Министарству финансија преко Министарства социјалне политике, односно Министарства народне одбране.

Из кредита по предњем ставу могу се вршити и исплате за протекле буџетске периоде.

Члан 16

До даље одлуке обуставља се исплата анuitета по зајмовима и дуговима државних и самоуправних тела, закљученим до ослобођења.

Члан 17

Обавезе личне и материјалне природе, створене за време окупације, не могу се исплаћивати. Од овога се могу чинити изузеци само за оне обавезе, за које надлежни министар буде тражио исплату са нарочитим образложењем. Те захтеве цениће одређена комисија у Министарству финансија, по чијем ће предлогу доносити одобрење Министар финансија. Исплата ових обавеза пада на терет обртног капитала Главне државне благајне.

Члан 18

Сва министарства, државне установе, надлежства и предузећа, дужна су да све своје одлуке уредбодавног карактера, правилнике и статуте, који посредно или непосредно утичу на државне финансије, достављају на претходну сагласност Министру финансија.

Члан 19

Сва државна привредна предузећа, као и привредна предузећа под државном управом или државном контролом, финансираће се у овом буџетском периоду из својих властитих средстава по специјалним (посебним) буџетима, које одобрава Министар финансија. Буџет са економским планом за период јули—децембар 1945 предузећа су дужна поднети преко надлежног министра Министру финансија на одобрење најкасније до 1 августа 1945.

У случају да ова предузећа не могу уравнотежити своје расходе и приходе, могу, у циљу активизирања послова, закључивати зајмове код државних и државом повлашћених новчаних завода уз државну гаранцију, коју, на предлог ресорног министра, у име државе потписује Министар финансија. Ануитете по овако закљученим зајмовима предузећа су дужна уносити у свој редовни буџет.

Члан 20

Накнаде изузетних трошкова делегација, политичких и војних мисија, било у динарима или другој валути, по одређеном курсу, утврђују се одлуком Министра финансија. Расходовање таквих издатака вршиће се на основу одлуке и признаније, а на терет резервних буџетских кредита.

Трошкови и разлике на курсу за ове исплате падају на терет буџетских резервних кредита.

ОДРЕДБЕ О ПОРЕЗИМА, ТАКСАМА, ТРОШАРИНИ И ЦАРИНАМА

Члан 21

Изузетно од прописа Привремене одлуке о финансирању, приходи од непосредних пореза, тј. земљарине, кућарине, течевине, пореза на ренте, друштвеног и службеничког пореза, као и пореза на нежењена лица, улазе као приход земље, на чијој се територији разрезају и наплаћују. Од овога се изузимају: а) службенички порез на принадлежности службеника и радника Министарстава савезне владе, њихових подручних надлештава, установа и предузећа; б) порез на нежењена лица, који се разрезају на службенички порез под а); и в) порез на добитак предузећа савезне владе и предузећа њених надлештава и установа, који припадају благајњи савезне владе. Федералним јединицама, односно главном и обласном народном одбору, припадају и сви приходи од оних предузећа и установа, који се уносе у њихов буџет.

Порез на пословни промет (општи, скупни и порез на луксуз), трошарине, царине и таксе, улазе као приход у савезни буџет за покриће заједничких потреба.

. Општи и скупни порез на пословни промет и порез на луксуз обвезника, који ове порезе плаћају паушално, припадају земљи на чијој се територији разрезају и наплаћују.

Изузетно од § 1—7 Привремене одлуке о финансирању, наплаћени приходи од пореза, који су по предњим одредбама додељени благајни савезне владе, књижиће се у пореском дневнику одвојено од осталих прихода, а наплата трошарина, царина и такса књижиће се на досадашњи начин.

Наплаћене порезе и остале дажбине, које припадају благајни савезне владе, дужне су све наплатне благајне достављати Главној државној благајни чим се прикупе веће суме, а најдаље сваких 10 дана. Забрањена је било и најкраћа послуга са овим приходима, а уколико се утврди таква неправилност, примениће се одговарајуће законске мере.

Члан 22

Ради покрића својих расхода, окружни, срески, градски и месни народни одбори, могу уводити прирезе и таксе, а градски поред тога још и трошарине.

Приходе из предњег става одобраваће земаљски министар финансија, односно главни и обласни народни одбори према упутству које ће издати савезно Министарство финансија.

Увођење специјалних дажбина, које нису предвиђене овим упутством, одобраваће савезни Министар финансија.

Свака одлука из првог става доставиће се у овереном препису савезном Министарству финансија ради евиденције.

Члан 23

1) Материјал, возила, прибор, алат, машине, мазиво, дрво, угаљ, инсталације свих врста, њихови саставни и резервни делови, који се употребљавају за потребе државних железница и државних бродарских установа, подређених Главној управи речног саобраћаја, ослобађају се свих трошарина, митрине, мостарине, такса и дажбина које наплаћују федералне јединице и народни одбори, без обзира да ли се проносе кроз то подручје или се у том подручју употребљавају односно уграђују.

Материјал, возила и све друго наведено у предњем ставу, ослобађа се од свих доприноса, такса и дажбина свих јавних установа.

Државне железнице и државне бродарске установе подређене Главној управи речног саобраћаја ослобађају се од плаћања свих трошарина на сав материјал, укључујући ту и електричну енергију, која се набавља за њихове потребе.

Материјал, који је наведен у предњим ставовима, а који се набавља и увози из иностранства за потребе државних железница, и државних бродарских установа подређених Главној управи речног саобраћаја, ослобађа се плаћања свих дажбина, које се на царинарницама наплаћују, изузев лежарине.

2) Све набавке, испоруке и радови за Југословенску армију и Југословенску морнарицу, који се врше у земљи и иностранству, ослобађају се свих државних и земаљских дажбина, трошарина и такса, као и дажбина, трошарина и такса народних одбора.

3) Министарство пошта, телеграфа и телефона ослобађа се плаћања царина, скупог пореза на пословни промет, пореза на луксуз и других државних и земаљских такса и дажбина, као и такса и дажбина народних одбора, за сав материјал увезен из иностранства и намењен за обнову, оправку и оржавање телеграфских и телефонских линија и уређаја, без обзира да ли се овај материјал проноси кроз дотично подручје или се у том подручју употребљава односно уграђује.

Ради ослобођења од плаћања царина и других дажбина по предњем ставу, потребно је да спецификације за односни материјал овери Министарство пошта, телеграфа и телефона.

Члан 24

Министар финансија може, кад то интереси државе буду захтевали, повећавати, смањивати или укидати увозне и извозне царине за поједине предмете.

ОВЛАШЋЕЊА

Члан 25

Овлашћује се Министар финансија:

1) да, на предлог Претседништва АВНОЈ-а одреди висину накнаде члановима Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије;

2) да, по образложеном предлогу надлежних министара, може доносити одлуке о исплати посебних накнада и премија групама и појединцима, који су се нарочито истакли на послу, за њихов пожртвован и савестан рад, као и групама и појединцима за рад, који доприноси уштеди материјала, већој продуктивности и побољшању квалитета производње, постигнуте изнад нормалног задатка и учинка.

Награде се могу исплаћивати и другим лицима за специјалне и стручне послове.

Пострадалим на служби или њиховим породицама може Министар финансија по надлежном предлогу одобравати помоћ.

Све исплате по овој одредби падају на терет буџетских резервних кредита, уколико за исте нису у буџету предвиђени редовни кредити;

3) да може доносити одлуке о исплати накнада за рад особљу, које је уопслено у служби Претседништва Министарског савета до краја децембра 1945. Ове исплате падају на терет буџетских резервних кредита;

4) да, у споразуму са ресорним министрима, може извршити спајање једнородних фондова, као и укидати оне фондове, чија неактивност и нерационалност буде утврђена;

5) да изда гарантне благајничке бонове државним и другим предузећима код којих се, с обзиром на њихову општу привредну важност, укаже потреба за то, а у сврху прибављања потребних финансијских средстава код новчаних завода. Привредну важност рада односних предузећа оцењују надлежна стручна министарства у сагласности са претседником Привредног савета.

Висина гарантних благајничких бонова Министарства финансија у промету не може бити већа од једне милијарде динара.

Облик, каматну стопу и рок гарантних благајничких записа као и границе њихове употребе прописаше Министар финансија својим решењем;

6) да, изузетно од постојећих прописа, може својим решењем одредити преузимање послова поштанских штедионица на подручју целе државе;

7) да, на предлог Министра просвете, може на терет буџетских резервних кредита вршити исплате припадности учитеља и професора на раду у иностранству, за време од 1 децембра 1944 до 31 марта 1945 године до износа од 85.000.— динара ДФЈ.

8) да може, у циљу унапређења финансијске службе, издавати стручни лист, у коме ће се, поред осталог, објављивати сви прописи финансијске природе. Изузетно од одлуке НКОЈ-а од 10 фебруара 1945 („Службени лист ДФЈ“ бр. 8) Министарство финансија може издавати збирке закона, уредаба и осталих прописа финансијске природе са евентуалним коментарима. Ближе одредбе о издавању и уређењу овог службеног листа прописаше Министар финансија својим правилником.

Члан 26

Овлашћује се Министар социјалне политике да својим решењем може додељивати потребне износе из кредита одобреног за помагање и издржавање деце централној управи групних дечјих домова и концентрисаних насеља, који ће се трошити за потребе око издржавања и збрињавања деце, без обзира на прописе Уредбе о државном рачуноводству и осталих рачуноводствених прописа.

Обрачуне овако извршених расхода дужни су односни рачунополагачи преко Министарства социјалне политике поднети Министру финансија на преглед и дефинитивно расходовање најдаље до 10 наредног месеца за протекли месец.

Члан 27

Овлашћује се Министар колонизације, да из буџетом предвиђеног кредита „Трошкови превоза и смештаја насељеника“, а у случајевима где се то покаже као преко потребно, може одредити појединим колонистима помоћ. Потребу за овом помоћи и висину исте цениће и одређивати у сваком конкретном случају Министар колонизације, као и они органи, које он за то овласти.

Члан 28

Овлашћује се Министар пошта, телеграфа и телефона да, из кредита одобреног по буџету за период јули—децембар 1945 за путне и селидбене трошкове, може исплатити и све трошкове за извршене премештаје и сеобе по потреби службе до 1 јула 1945.

Члан 29

Овлашћује се Министар саобраћаја:

1) да може наредити исплату и расходовање свих личних и материјалних обавеза створених после ослобођења на подручју управа железница Загреб и Лубљана из одобренних кредита по буџету за буџетски период јули—децембар 1945;

2) да, у споразуму са Министром финансија, донесе Уредбу о враћању, наплати и сторнирању возарине и осталих пристојба на државним железницама, као и оснивање фонда за контролу наплаћене возарине.

Члан 30

Овлашћује се Министар народне одбране, да, у сагласности са Министром финансија, пропише „Правилник о финансијском пословању у Југословенској армији и Југословенској морнарици“.

До доношења овог Правилника финансијско пословање у Министарству народне одбране вршиће се по прописима „Привременог правилника о новчаном пословању у НОВ и ПОЈ“.

Члан 31

Овлашћује се Поштанска штедионица, да на терет „Рачуна губитка и добитка“ а Државна хипотекарна банка на терет „Рачуна разних расхода“ за 1945 годину, могу вршити личне и материјалне

издатке за обнављање својих филијала, као и за оснивање нових филијала и пословница Поштанске штедионице и Државне хипотекарне банке, у местима, која одреди Министар финансија.

ОДРЕДБЕ О УГОВОРИМА И НАБАВКАМА

Члан 32

1) Министар саобраћаја, по претходној сагласности Министра финансија, може одобравати уговорна плаћања испорука унапред, ако добављач не преузме испоруке без плаћања унапред.

Плаћање унапред може се уговорити до висине датог јемства, но највише 90% од уговорене цене. Од предузећа и завода од которне кредитне способности и оних који стоје под државном управом неће се захтевати јемство;

2) Министар грађевина, изузетно од прописа § 170 Уредбе о државном рачуноводству, у изузетним случајевима, може уговорити плаћање унапред, а највише до 50% од уговорене цене;

3) Министар пошта, телеграфа и телефона, приликом закључења погодаба о набавкама, може уговорити давање аконтација до 30% од уговорене цене;

4) Изузетно од односних прописа, све набавке, радови, закупи и остале услуге, који за државу повлаче расходе, могу се закључивати и непосредном погодбом. Закључење непосредне погодбе до износа од 10.000.— динара може се поверити једном чиновнику, а преко овог износа погодбе ће закључивати комисија састављена од три чиновника, с тим, да је за погодбе преко износа од 500.000.— динара потребна сагласност Министра финансија. Изузетно, путем једног чиновника, могу се закључивати погодбе, кад су у питању набавке по максимираним ценама.

Изузетно од претходног става све набавке, радови, закупи и остале услуге, које врши Министарство грађевина и Министарство саобраћаја, имају се подносити на одобрење Министру финансија кад ови уговори односно набавке, радови и закупи достижу или прелазе суму од 1.000.000.— динара;

5) одлуку о продужењу рока, измени и раскиду погодбе за набавке државних железница, доноси наредбодавац, који је посао закључио. Уколико се ради о накнадном повећању цена, а вредност закључене погодбе прелази суму од 1.000.000.— динара, потребна је сагласност Министра финансија;

6) за исплате које повлаче издатак из државне касе већи од 15.000.— динара, саговорач је дужан поднети уверење о плаћеној државној порези за последње тромесечје, односно да изјави пристанак, да се од износа, који има да прими, наплати дужни порез. Ово важи и

за случајеве исплате аванса. За куповине односно набавке од државних предузећа и установа неће се тражити уверење о плаћеној порези;

7) док се не донесу максимирани бруто цене, у којима су укалкулисане државне дажбине, могу се досадашњим максимираним ценама у нето износу додати државне дажбине;

8) сва министарства, окружни и градски народни одбори, државна предузећа и установе и предузећа и установе народних одбора, вршиће убудуће исплате за набавке, радове и услуге, чија вредност прелази 5.000.— динара, искључиво преко Поштанске штедионице или других јавно-правних новчаних завода, путем ширмана на чековни, жиро или текући рачун повериоца, који је дужан да код Поштанске штедионице или неког другог јавно-правног новчаног завода отвори свој рачун. Уколико ове јавно-правне новчане установе немају организовану службу у местима исплате, могу се ове исплате вршити непосредно.

Предњи став не односи се на лица, која имају потраживања по односу личних расхода, радничких надница, путних и селидбених трошкова, као и на лица, фирме и предузећа, која имају потраживања за набавке, радове и услуге, извршене непосредном погодбом путем режисера, у смислу § 147 и 150 Уредбе о државном рачуноводству. За оваква потраживања не морају се прилагодити уверења о плаћеној порези;

9) ресорни министри могу, по претходној сагласности Министра финансија, да закључују уговоре или погодбе за набавку материјала и извршење радова и на дуже рокове, с тим, да се у наредном буџету расхода обезбеди потребан кредит за односну делимичну испоруку или радове.

ОСТАЛЕ ОДРЕДБЕ

Члан 33

Исплату привремене помоћи неопскрбљеним породицама бораца Југословенске армије, инвалидима Народноослободилачког рата и њиховим породицама, вршиће из својих кредита Министарство народне одбране, изузетно од прописа чл. 8 одлуке о издавању привремене новчане помоћи неопскрбљеним породицама бораца НОВ и ПОЈ, инвалидима Народноослободилачког рата и њиховим породицама, као и породицама жртава фашистичког терора.

Ближа упутства о начину исплате ових помоћи прописаће Министарство народне одбране у сагласности са Министром финансија.

Члан 34

Савезним службеницима, који су изабрани за чланове извршних одбора, не прекида се службени однос. За време вршења тих дужности они ће примати своје припадљности на терет благајна односних одбора.

Члан 35

Принадљности новопостављених и преузетих државних службеника исплаћиваће се: ако је службеник ступио на дужност у првој половини месеца за цео дотични месец, а ако је ступио у другој половини, од првог наредног месеца.

Изузетак од овога у погледу дневничара и надничара одобрава Министар финансија. Ликвидација припадљности, односно зарада, може да се врши само на основу писмене одлуке надлежног органа о преузимању односно постављењу.

Изузетно, а док се не успостави целокупна организација саобраћајне службе у држави, пропис другог става ове одредбе не важи за Министарство саобраћаја и Министарство пошта, телеграфа и телефона.

Члан 36

Обуставе пензионера-платежника Главне државне благајне, извршене у времену од 1 маја до 31 октобра 1944 године, исплаћиваће се пензионерима, односно њиховим повериоцима на терет обртног капитала Главне државне благајне. Ближа упутства даће Одељење државног рачуноводства Министарства финансија.

Члан 37

По смрти активног или пензионисаног службеника, надничара или радника, исплатиће се на име сахране двомесечне бруто активне односно пензијске припадљности лицу које је извршило сахрану. Исплата ће се извршити на основу потврде надлежних власти, да је односно лице поднело трошкове сахране. Та ће се накнада исплатити и расходovati на терет оног кредита, из кога су биле исплаћиване припадљности умрлог службеника, пензионера односно надничара или радника. Ова одлука важи за породице службеника које су умрли после ослобођења.

Исто тако, исплатиће се на име сахране двомесечне бруто активне припадљности службеника и радника државних бродарских установа, који се несрећним случајем, приликом службе на пловним објектима, удаве и не буду пронађени и сахрањени.

Члан 38

Сва документа по којима је извршена исплата код магацина Националног комитета закључно до 31 маја 1945 ма по ком основу, сматрају се ликвидним.

Члан 39

Начелнике финансијских одељења и шефове рачуноводстава министарстава привредног карактера, самосталних државних установа и предузећа са сопственим благајнама, поставља и распоређује Министар финансија.

Члан 40

1) Примају се на знање и одобравају решења Министра финансија, донесена на основу §§ 8, 10, 11, 25 и 27 Финансијског закона за буџетски период април—јуни 1945;

2) Прима се и одобрава Правилник о дневницама поштанских службеника за спровођење поште бр. 1044/III од 20 јуна 1945.

Члан 41

Ближа упутства за извршење буџета расхода и прихода и за правилну примену одредаба овог Закона прописаће Министар финансија.

Члан 42

Овај Закон добија обавезну снагу 1 јула 1945.

ПРЕДЛОГ

БУѢТА ДЕМОКРАТСКЕ ФЕДЕРАТИВНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ ЗА ПЕРИОД ЈУЛИ—ДЕЦЕМБАР 1945

А — РАСХОДИ

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
I РАЗДЕО — КРАЉЕВСКО НАМЕСНИШТВО, АВНОЈ И ЈАВНА ТУЖИОШТВА		
ГЛАВА I — КРАЉЕВСКО НАМЕСНИШТВО		
Редовни расходи		
А. Лични расходи		
1 Личне принадлежности:		
	3 краљевска намесника — — — — —	270.000.—
	16 чиновника — — — — —	430.200.—
	4 служитеља — — — — —	50.400.—
	6 дневничара — — — — —	81.600.—
	Породични додаци — — — — —	12.800.—
		845.000.—
Б. Материјални расходи		
	2 Канцеларијски трошкови — — — — —	30.000.—
	3 Оправка, одржавање и чишћење зграде и инвентара — — — — —	18.000.—
	4 Огрев, осветљење и вода — — — — —	50.000.—
	5 Оправка и одржавање аутомобила — — — — —	90.000.—
	6 Путни и седидбени трошкови — — — — —	35.000.—
	7 Поштанско-телеграфско-телефонски трошкови — — — — —	25.000.—
	8 Набавка штампаних ствари, образаца, књига, часописа и листова — — — — —	5.000.—
	9 Интендантски трошкови (§ 28 Уредбе о државном рачуноводству) — — — — —	150.000.—
	10 Репрезентациони трошкови (§ 28 Уредбе о државном рачуноводству) — — — — —	150.000.—
	Свега (Гл. I, парт. 1—10) — — —	1,398.000.—

ГЛАВА II — ПРЕТСЕДНИШТВО АНТИФАШИСТИЧКОГ
ВЕЋА НАРОДНОГ ОСЛОБОЂЕЊА ЈУГОСЛАВИЈЕ

Редовни расходи

А. Лични расходи

11	Личне принадлежности:			
	39 чиновника и чин. приправника — —	838.500.—		
	10 званичника — — — — —	162.600.—		
	14 служитеља — — — — —	194.400.—		
	31 хонорарни службеник и дневничар	564.000.—		
	Породични додаци — — — — —	52.500.—		
				1,812.000.—

Б. Материјални расходи

12	Накнаде члановима Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије и опште потребе Председништва Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије — — — — —			3,000.000.—
13	Општи канцеларијски трошкови и набавка разног канцеларијског материјала — — — — —	160.000.—		
14	Поправка и одржавање зграде и инвентара — — — — —	250.000.—		
15	Набавка најнужнијег инвентара — — — — —	50.000.—		
16	Огрев, осветљење и вода — — — — —	833.000.—		
17	Кирије и закупи — — — — —	50.000.—		
18	Поправка и одржавање аутомобила као и набавка погонског материјала — — — — —	300.000.—		
19	Путни трошкови — — — — —	50.000.—		
20	Транспортни трошкови — — — — —	25.000.—		
21	Поштанско-телеграфско-телефонски трошкови, инсталације телефона; таксе и претплате на телефоне — — — — —	55.000.—		
22	Израда ордена и набавка разног декоративног материјала — — — — —			1,000.000.—
23	Штампарски трошкови стенографских бележака, законских предлога, пројеката и разних образаца, набавка књига, часописа и листова — — — — —	950.000.—		
24	Репрезентациони трошкови (§ 28 Уредбе о државном рачуноводству) — — — — —			700.000.—
	Свега (Гл. II, парт. II—24) — — —			9,225.000.—

ГЛАВА III — ЈАВНА ТУЖИОШТВА

Редовни расходи

А. Лични расходи

25	Личне принадлежности:			
	I Јавно тужиоштво ДФЈ			
	Јавни тужилац ДФЈ — — — — —	72.000.—		
	39 чиновника и чиновничких приправника	969.000.—		
	За пренос	1,041.000.—		

	Пренето	1,041.000.—
6 званичника — — — — —		72.000.—
7 служитеља — — — — —		81.000.—
3 хонорарна службеника — — — — —		72.000.—
Породични додаци — — — — —		18.370.—
II Јавно тужиоштво Србије са подручним окружним тужиоштвима		
Јавни тужилац Србије — — — — —		34.800.—
316 чиновника и чиновничких приправника — — — — —		6,238.440.—
61 званичник — — — — —		691.560.—
57 служитеља — — — — —		568.150.—
Породични додаци — — — — —		262.500.—
III Јавно тужиоштво за Хрватску са подручним тужиоштвима		
Јавни тужилац Хрватске — — — — —		34.800.—
117 чиновника и чиновничких приправника — — — — —		2,347.230.—
60 званичника — — — — —		766.200.—
50 служитеља — — — — —		524.700.—
Породични додаци — — — — —		325.500.—
IV Јавно тужиоштво за Словенију са подручним тужиоштвима		
Јавни тужилац Словеније — — — — —		33.600.—
97 чиновника и чиновничких приправника — — — — —		2,302.200.—
35 званичника — — — — —		462.000.—
27 служитеља — — — — —		309.600.—
Породични додаци — — — — —		94.500.—
V Јавно тужиоштво за Македонију са подручним тужиоштвима		
Јавни тужилац Македоније — — — — —		33.600.—
45 чиновника и чиновничких приправника — — — — —		877.680.—
17 званичника — — — — —		191.400.—
14 служитеља — — — — —		139.860.—
Породични додаци — — — — —		26.250.—
VI Јавно тужиоштво за Црну Гору са подручним тужиоштвима		
Јавни тужилац Црне Горе — — — — —		33.600.—
37 чиновника и чиновничких приправника — — — — —		816.000.—
8 званичника — — — — —		108.600.—
8 служитеља — — — — —		93.600.—
Породични додаци — — — — —		52.500.—

За пренос 18,653.240.—

Пренето 18,653.240.—

VII Јавно тужиоштво за Босну и Херцеговину са подручним тужиоштвима		
Јавни тужилац за Босну и Херцеговину	33.600.—	
42 чиновника и чиновничких приправника	919.200.—	
16 званичника	220.800.—	
10 служитеља	118.800.—	
Породични додаци	68.360.—	20,014.000.—

Б. Материјални расходи

26 Општи канцеларијски трошкови:		
I Јавно тужиоштво ДФЈ	15.000.—	
II Јавно тужиоштво Србије	150.000.—	
III Јавно тужиоштво за Хрватску	40.000.—	
IV Јавно тужиоштво за Словенију	40.000.—	
V Јавно тужиоштво за Македонију	20.000.—	
VI Јавно тужиоштво за Црну Гору	20.000.—	
VII Јавно тужиоштво за Босну и Херцеговину	20.000.—	305.000.—
27 Поштанско-телеграфско-телефонски трошкови:		
I Јавно тужиоштво ДФЈ	40.000.—	
II Јавно тужиоштво за Србију	70.000.—	
III Јавно тужиоштво за Хрватску	40.000.—	
IV Јавно тужиоштво за Словенију	35.000.—	
V Јавно тужиоштво за Македонију	20.000.—	
VI Јавно тужиоштво за Црну Гору	20.000.—	
VII Јавно тужиоштво за Босну и Херцеговину	20.000.—	245.000.—
28 Преплата на „Службени лист“ ДФЈ и службене листове појединих федералних јединица:		
I Јавно тужиоштво ДФЈ	4.400.—	
II Јавно тужиоштво Србије	10.000.—	
III Јавно тужиоштво за Хрватску	8.000.—	
IV Јавно тужиоштво за Словенију	4.400.—	
V Јавно тужиоштво за Македонију	4.400.—	
VI Јавно тужиоштво за Црну Гору	4.400.—	
VII Јавно тужиоштво за Босну и Херцеговину	4.400.—	40.000.—
29 Набавка књига, закона и разних образаца; преплата на стручне часописе:		
I Јавно тужиоштво ДФЈ	8.000.—	
II Јавно тужиоштво за Србију	25.000.—	
III Јавно тужиоштво за Хрватску	15.000.—	
IV Јавно тужиоштво за Словенију	8.000.—	
За пренос	56.000.—	20,604.000.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	56.000.—
	V Јавно тужиоштво за Македонију — —	7.000.—
	VI Јавно тужиоштво за Црну Гору — —	6.000.—
	VII Јавно тужиоштво за Босну и Херцеговину — — — — —	6.000.—
30	Оправке, одржавање и чишћење зграда и инвентара:	
	I Јавно тужиоштво ДФЈ — — — —	10.000.—
	II Јавно тужиоштво за Србију — — — —	30.000.—
	III Јавно тужиоштво за Хрватску — — — —	18.000.—
	IV Јавно тужиоштво за Словенију — — — —	15.000.—
	V Јавно тужиоштво за Македонију — — — —	5.000.—
	VI Јавно тужиоштво за Црну Гору — — — —	6.000.—
	VII Јавно тужиоштво за Босну и Херцеговину — — — — —	10.000.—
31	Огрев са преносом и сечом, осветљење и вода:	
	I Јавно тужиоштво ДФЈ — — — —	45.000.—
	II Јавно тужиоштво за Србију — — — —	110.000.—
	III Јавно тужиоштво за Хрватску — — — —	40.000.—
	IV Јавно тужиоштво за Словенију — — — —	25.000.—
	V Јавно тужиоштво за Македонију — — — —	20.000.—
	VI Јавно тужиоштво за Црну Гору — — — —	25.000.—
	VII Јавно тужиоштво за Босну и Херцеговину — — — — —	20.000.—
32	Набавка 2 челична ормана за строго по-верљива акта:	
	I Јавно тужиоштво ДФЈ — — — —	30.000.—
33	Набавка две писаће машине и једне машине за рачунање:	
	I Јавно тужиоштво ДФЈ — — — —	30.000.—
34	Трошкови организовања стручних курсава:	
	I Јавно тужиоштво ДФЈ — — — —	5.000.—
35	Трошкови око селидбе инвентара:	
	I Јавно тужиоштво ДФЈ — — — —	10.000.—
36	Путни, подвозни и селидбени трошкови:	
	I Јавно тужиоштво ДФЈ — — — —	50.000.—
	II Јавно тужиоштво за Србију — — — —	100.000.—
	III Јавно тужиоштво за Хрватску — — — —	50.000.—
	IV Јавно тужиоштво за Словенију — — — —	20.000.—
	V Јавно тужиоштво за Македонију — — — —	7.000.—
	VI Јавно тужиоштво за Црну Гору — — — —	6.000.—
	VII Јавно тужиоштво за Босну и Херцеговину — — — — —	6.000.—
37	Кирије:	
	I Јавно тужиоштво ДФЈ — — — —	40.000.—
	II Јавно тужиоштво за Србију — — — —	100.000.—
	За пренос	140.000.—
		21,372.000.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	140.000.—
III	Јавно тужиштво за Хрватску — —	50.000.—
IV	Јавно тужиштво за Словенију — —	27.000.—
V	Јавно тужиштво за Македонију — —	20.000.—
VI	Јавно тужиштво за Црну Гору — —	12.000.—
VII	Јавно тужиштво за Босну и Херцеговину — — — —	10.000.—
38	Одржавање аутомобила, кола и других превозних средстава:	
I	Јавно тужиштво ДФЈ — — — —	60.000.—
II	Јавно тужиштво за Србију — — — —	60.000.—
III	Јавно тужиштво за Хрватску — — — —	10.000.—
IV	Јавно тужиштво за Словенију — — — —	10.000.—
V	Јавно тужиштво за Македонију — — — —	10.000.—
VI	Јавно тужиштво за Црну Гору — — — —	10.000.—
VII	Јавно тужиштво за Босну и Херцеговину — — — —	10.000.—
	Свега (Гл. III, парт. 25—38)	21,801.000.—

РЕКАПИТУЛАЦИЈА

Глава I	Краљевско намесништво — — — —	1,398.000.—
„ II	АВНОЈ — — — —	9,225.000.—
„ III	Јавна тужиштва — — — —	21,801.000.—
	Укупно I раздео — — —	32,424.000.—

II РАЗДЕО — ПРЕТСЕДНИШТВО МИНИСТАРСКОГ САВЕТА

ГЛАВА IV — ПРЕТСЕДНИШТВО

Редовни расходи

А. Лични расходи

39 Личне принадлежности:

I	Претседништво Министарског савета	
	Претседник — — — — —	84.000.—
	2 потпретседника — — — — —	144.000.—
	2 министра без портфеља — — — — —	144.000.—
	Генерални секретар Претседништва — — — — —	72.000.—
113	чиновника и чиновничких приправника — — — — —	2,557.200.—
7	званичника — — — — —	98.100.—
19	служитеља — — — — —	234.000.—
35	хонорарних службеника и дневничара — — — — —	494.100.—
	Породични додаци — — — — —	59.600.—
	За пренос	3,887.000.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	3,887.000.—
	II Министарство за Србију	
	Министар — — — — —	72.000.—
	10 чиновника и чиновничких приправника — — — — —	244.800.—
	Служитељ — — — — —	11.400.—
	2 дневничара — — — — —	24.600.—
	Породични додаци — — — — —	2.100.—
	III Министарство за Хрватску	
	Министар — — — — —	72.000.—
	7 чиновника и чиновничких приправника — — — — —	163.400.—
	2 дневничара — — — — —	31.200.—
	Породични додаци — — — — —	4.200.—
	IV Министарство за Словенију	
	Министар — — — — —	72.000.—
	7 чиновника — — — — —	166.200.—
	4 дневничара — — — — —	60.000.—
	Породични додаци — — — — —	3.100.—
	V Министарство за Босну и Херцеговину	
	Министар — — — — —	72.000.—
	5 чиновника и чиновничких приправника — — — — —	100.600.—
	Служитељ — — — — —	12.000.—
	2 дневничара — — — — —	30.000.—
	Породични додаци — — — — —	2.100.—
	VI Министарство за Црну Гору	
	Министар — — — — —	72.000.—
	9 чиновника — — — — —	204.600.—
	3 дневничара — — — — —	39.600.—
	Породични додаци — — — — —	4.200.—
	VII Министарство за Македонију	
	Министар — — — — —	72.000.—
	5 чиновника — — — — —	121.200.—
	Служитељ — — — — —	11.400.—
	Дневничар — — — — —	18.000.—
	Породични додаци — — — — —	3.300.—
		5,577.000.—
	Б. Материјални расходи	
40	Наднице и породични додаци чистачица са осигурањем: 20 чистачица — — — — —	220.000.—
41	Канцеларијски трошкови, набавка машина за писање и рачунање као и оправка и чишћење истих:	
	I Претседништво Министарског савета — — — — —	100.000.—
	II Министарство за Србију — — — — —	15.000.—
	За пренос	115.000.—
		5,797.000.—

Парт.	РАСХОДИ			Износ партија
		Пренето	115.000.—	5.797.000.—
III	"	" Хрватску — — —	15.000.—	
IV	"	" Словенију — — —	15.000.—	
V	"	" Босну и Херцеговину — — —	15.000.—	
VI	"	" Црну Гору — — —	12.000.—	
VII	"	" Македонију — — —	15.000.—	
VIII	Министри без портфеља	— — — —	8.000.—	195.000.—
42	Оправка, одржавање и чишћење зграда и инвентара:			
	I	Претседништво Министарског савета	55.000.—	
	II	Министарство за Хрватску — — —	5.000.—	
	III	" " Словенију — — —	5.000.—	
	IV	" " Босну и Херцеговину	5.000.—	70.000.—
43	Набавка инвентарских предмета и алата за радионице:			
	I	Претседништво Министарског савета	400.000.—	
	II	Министарство за Хрватску — — —	40.000.—	
	III	" " Словенију — — —	80.000.—	520.000.—
44	Огрев, осветљење и вода — — — —			500.000.—
45	Кирије и закупи — — — —			100.000.—
46	Одржавање и оправка аутомобила:			
	I	Претседништво Министарског савета	220.000.—	
	II	Министарство за Србију — — —	30.000.—	
	III	" " Хрватску — — —	30.000.—	
	IV	" " Словенију — — —	30.000.—	
	V	" " Босну и Херцеговину	30.000.—	
	VI	" " Црну Гору — — —	30.000.—	
	VII	" " Македонију — — —	30.000.—	
	VIII	Министри без портфеља — — — —	50.000.—	450.000.—
47	Путни и селидбени трошкови и трошкови пресељења у другу зграду:			
	I	Претседништво Министарског савета	170.000.—	
	II	Министарство за Србију — — —	10.000.—	
	III	" " Хрватску — — —	10.000.—	
	IV	" " Словенију — — —	10.000.—	
	V	" " Босну и Херцеговину	10.000.—	
	VI	" " Црну Гору — — —	10.000.—	
	VII	" " Македонију — — —	10.000.—	
	VIII	Министри без портфеља — — — —	20.000.—	250.000.—
48	Транспортни трошкови:			
	I	Претседништво Министарског савета	20.000.—	
	II	Министарство за Хрватску — — —	50.000.—	
	III	" " Црну Гору — — —	50.000.—	
	IV	" " Македонију — — —	40.000.—	160.000.—
		За пренос		8,042.000.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	8,042.000.—
49	Поштанско-телеграфско-телефонски трошкови и таксе:	
	I Претседништво Министарског савета —	220.000.—
	II Министарство за Србију — — —	4.000.—
	III „ „ Хрватску — — —	10.000.—
	IV „ „ Словенију — — —	6.000.—
	V „ „ Босну и Херцеговину	10.000.—
	VI „ „ Црну Гору — — —	10.000.—
	VII „ „ Македонију — — —	15.000.—
	VIII Министри без портфеља — — —	15.000.—
		290.000.—
50	Набавка штампаних ствари — образаца, књига, часописа, листова, као и откуп уметничких слика:	
	I Претседништво Министарског савета —	75.000.—
	II Министарство за Србију — — —	3.000.—
	III „ „ Хрватску — — —	30.000.—
	IV „ „ Словенију — — —	12.000.—
	V „ „ Босну и Херцеговину	10.000.—
	VI „ „ Црну Гору — — —	10.000.—
	VII „ „ Македонију — — —	20.000.—
	VIII Министри без портфеља — — —	20.000.—
		180.000.—
51	Репрезентациони трошкови (§ 28 Уредбе о државном рачуноводству) — — —	90.000.—
	Свега (Гл. IV, парт. 39—51) — — —	8,602.000.—

ГЛАВА V — ПРИВРЕДНИ САВЕТ

Редовни расходи

А. Лични расходи

52 Личне принадлежности:

I. Претседништво Привредног савета

26 чиновника и чин. приправника — —	759.400.—
2 званичника — — — — —	24.000.—
3 служитеља — — — — —	37.800.—
Хонорарни службеник — — — — —	7.200.—
Породични додаци — — — — —	31.500.—

II. Комисија за привредну обнову земље

96 чиновника и чин. приправника — —	2,293.800.—
14 званичника — — — — —	210.000.—
4 служитеља — — — — —	50.400.—
Породични додаци — — — — —	105.000.—

III. Државни ревизорски уред

29 чиновника и чин. приправника — —	580.800.—
2 служитеља — — — — —	25.200.—

За пренос 4,125.100.—

	Пренето	4,125.100.—	
	8 хонорарних чиновника и дневничара	169.200.—	
	Породични додаци — — — — —	30.100.—	
	IV. Уред за типизацију производње		
	5 чиновника — — — — —	110.400.—	
	Званичник — — — — —	15.000.—	
	Служитељ — — — — —	12.600.—	
	2 хонорарна дневничара — — — — —	55.200.—	
	Породични додаци — — — — —	8.400.—	4,526.000.—
	Б. Материјални расходи		
53	Општи канцеларијски трошкови:		
	I Претседништво Привредног савета	20.000.—	
	II Комисија за привредну обнову земље	100.000.—	
	III Државни ревизорски уред — — —	25.000.—	
	IV Уред за типизацију производње —	10.000.—	155.000.—
54	Поштанско-телеграфско-телефонски трошкови и таксе:		
	I Претседништво Привредног савета —	10.000.—	
	II Комисија за привредну обнову земље	30.000.—	
	III Државни ревизорски уред — — —	15.000.—	
	IV Уред за типизацију производње —	10.000.—	65.000.—
55	Одржавање, чишћење зграде и набавка инвентара:		
	I Претседништво Привредног савета —	15.000.—	
	II Комисија за привредну обнову земље	200.000.—	
	III Државни ревизорски уред — — —	100.000.—	
	IV Уред за типизацију производње —	20.000.—	335.000.—
56	Набавка штампаних ствари, образаца и књига, часописа и листова:		
	I Претседништво привредног савета —	20.000.—	
	II Комисија за привредну обнову земље	150.000.—	
	III Државни ревизорски уред — — —	60.000.—	
	IV Уред за типизацију производње —	15.000.—	245.000.—
37	Огрев са преносом и сечом као и набавка пећи; осветљење и вода:		
	I Претседништво Привредног савета —	50.000.—	
	II Комисија за привредну обнову земље	100.000.—	
	III Државни ревизорски уред — — —	10.000.—	
	IV Уред за типизацију производње —	5.000.—	165.000.—
58	Кирије:		
	I Претседништво Привредног савета —	45.000.—	
	II Комисија за привредну обнову земље	30.000.—	
	III Државни ревизорски уред — — —	12.000.—	
	IV Уред за типизацију производње —	5.000.—	92.000.—
	За пренос		5,583.000.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
		Предето 1,236.000.—
73	Трошкови за подвоз рачуна од станице до канцеларије и обратно, који се шаљу на преглед и разрешење —	3.000.—
74	Оправка, одржавање и чишћење зграде и инвентара —	5.000.—
75	Огрев, вода, осветљење и набавка сијалица — — —	15.000.—
	Свега (Гл. VI, парт. 66—75) — — —	1,259.000.—

ГЛАВА VII — ДРЖАВНИ СТАТИСТИЧКИ УРЕД

Редовни расходи

А. Лични расходи

76	Личне принадлежности:		
	65 чиновника и чин. приправника — — —	1,327.800.—	
	9 званичника — — — — —	129.000.—	
	2 служитеља — — — — —	26.400.—	
	54 дневничара, званичника и хонорарна службеника — — — — —	836.400.—	
	Породични додаци — — — — —	50.400.—	2,370.000.—

Б. Материјални расходи

77	Наднице надничарима:		
	20 надничара са по 2.400.— динара месечно — — — — —	288.000.—	
	5 надничара по 90.— дин. дневно — — — — —	72.000.—	
	3 надничара по 52.— дин. дневно — — — — —	23.000.—	383.000.—
78	Канцеларијски трошкови — — — — —	54.000.—	
79	Оправка, одржавање и чишћење зграде и инвентара — — — — —	50.000.—	
80	Огрев, осветљење и вода — — — — —	45.000.—	
81	Кирије — — — — —	69.400.—	
82	Одржавање аутомобила — — — — —	30.000.—	
83	Путни и селидбени трошкови — — — — —	70.600.—	
84	Трошкови сеобе канцеларија — — — — —	15.000.—	
85	Поштанско-телеграфско-телефонски трошкови и таксе — — — — —	24.000.—	
86	Набавка материјала за штампу и умножавање; трошкови штампе и умножавање — — — — —	600.000.—	
87	Набавка цртаћег материјала и прибора за израду планова и дијаграма; израда планова и карата и друго — — — — —	250.000.—	
88	Набавка намештаја — — — — —	50.000.—	
89	Набавка писаћих и рачунских машина; оправка машина; кирија за специјалне електромашине типа „Ватсон“ — — — — —	120.000.—	
90	Набавка књига и часописа, претплата на Службени лист, трошкови проучавања статистичке службе у земљи и иностранству — — — — —	30.000.—	
91	Припреме будућег демографског пописа; студије; теренски радови; израда именика — — — — —	30.000.—	
	Свега (Гл. VII, парт. 76—91) — — —	4,191.000.—	

ГЛАВА VIII — ДРЖАВНА КОМИСИЈА ЗА УТВРЂИВАЊЕ
ЗЛОЧИНА ОКУПАТОРА И ЊИХОВИХ ПОМАГАЧА

Редовни расходи

А. Лични расходи

92 Личне принадлежности:

42 чиновника и чин. приправника — —	875.400.—
3 званичника — — — — —	41.400.—
22 дневничара хонорарних и контракту- алних — — — — —	306.600.—
Породични додаци — — — — —	27.600.—

1,251.000.—

Б. Материјални расходи

93 Канцеларијски трошкови — — — — —	10.000.—
94 Оправка, одржавање и чишћење зграда и инвентара —	5.000.—
95 Огрев, осветљење и вода — — — — —	50.000.—
96 Одржавање аутомобила — — — — —	30.000.—
97 Путни и селидбени трошкови — — — — —	10.000.—
98 Транспортни трошкови — — — — —	5.000.—
99 Поштанско-телеграфско-телефонски трошкови и таксе	15.000.—
100 Набавка штампаних ствари, образаца, књига, часописа и листова — — — — —	30.000.—
101 Штампане „Саопштења“ — — — — —	1,000.000.—
102 Наднице надничара: 2 надничара — — — — —	22.000.—
Свега (Гл. VIII, парт. 92—102) — — —	2,428.000.—

РЕКАПИТУЛАЦИЈА

Глава IV — Претседништво Министарског савета —	8,602.000.—
„ V — Привредни савет — — — — —	6,133.000.—
„ VI — Контролно-рачунска комисија — — —	1,259.000.—
„ VII — Државни статистички уред — — —	4,191.000.—
„ VIII — Комисија за утврђивање злочина окупа- тора и њихових помагача — — — — —	2,428.000.—
Укупно II раздео — — —	22,613.000.—

III РАЗДЕО — МИНИСТАРСТВО ЗА КОНСТИТУАНТУ

ГЛАВА IX — МИНИСТАРСТВО

Редовни расходи

А. Лични расходи

103 Личне принадлежности:

Министар — — — — —	72.000.—
20 чиновника — — — — —	525.000.—
За пренос	600.000.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	600.000.—
2 званичника	— — — — —	28.200.—
Служитељ	— — — — —	11.100.—
5 хонорарних чиновника и дневничара	— — — — —	111.000.—
Породични додаци	— — — — —	10.700.—
		758.000.—
Б. Материјални расходи		
104	Канцеларијски трошкови	10.000.—
105	Набавка инвентарских предмета	10.000.—
106	Оправка, одржавање и чишћење зграде и инвентара	5.000.—
107	Одржавање аутомобила	30.000.—
108	Путни и селидбени трошкови	20.000.—
109	Поштанско-телеграфско-телефонски трошкови и таксе	8.000.—
110	Набавка штампаних ствари, образаца, књига, часописа и листова	8.000.—
	Свега (Гл. IX, парт. 103—110)	849.000.—
	Укупно III раздео	849.000.—

IV РАЗДЕО — МИНИСТАРСТВО ИНОСТРАНИХ ПОСЛОВА

ГЛАВА X — МИНИСТАРСТВО

Редовни расходи

А. Лични расходи

111	Личне принадлежности:	
	Министар	72.000.—
121	чиновника и чин. приправника	2.667.000.—
4	званичника	53.400.—
15	служитеља	173.400.—
31	дневничара, хонорарних и контрактуралних чиновника	616.800.—
	Породични додаци	123.900.—
		3.706.500.—
Б. Материјални расходи		
112	Општи канцеларијски трошкови	200.000.—
113	Набавка штампаних ствари, образаца, књига, часописа и листова	25.000.—
114	Поштанско-телеграфски и телефонски трошкови и поштанске таксе	200.000.—
115	Огрев, осветљење, вода и канализационе таксе	150.000.—
116	Оправка, одржавање и чишћење зграде, набавка и оправка инвентара:	
	20 надничара	234.900.—
	Оправка	100.000.—
		334.900.—
117	Путни, подвозни и журирски трошкови	100.000.—
118	Транспортни трошкови	30.000.—
119	Трошкови око смештаја историске архиве и реконструкција библиотеке	50.000.—
	За пренос	4.796.400.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	4,796.400.—
120	Набавка одела и обуће служитељима и шоферима —	140.000.—
121	Одржавање аутомобила, кола и других превозних средстава — — — — —	105.000.—
122	Репрезентативни трошкови (§ 28 Уредбе о државном рачуноводству) — — — — —	1,000.000.—
123	Разлика на курсу по партији за репрезентативне трошкове — — — — —	8,269.200.—
	Свега (Гл. X парт. 111—123) — — —	14,310.600.—

ГЛАВА XI — ЗАСТУПНИШТВА У ИНОСТРАНСТВУ

Редовни расходи

А. Лични расходи

124	Личне принадлежности:		
	178 чиновника и чин. приправника — — — — —	4,215.600.—	
	15 званичника — — — — —	202.800.—	
	27 служитеља — — — — —	305.400.—	
	Породични додаци — — — — —	106.100.—	4,829.900.—
125	Разлика на курсу за исплату личних принадлежности особља у заступништвима — — — — —		10,189.000.—

Б. Материјални расходи

126	Канцеларијски трошкови — — — — —	200.000.—	
127	Поштанско-телеграфски и телефонски трошкови и поштанске таксе — — — — —	180.000.—	
128	Станарина за смештај наших заступништава у иностранству — — — — —	400.000.—	
129	Путни, селидбени и курирски трошкови — — — — —	200.000.—	
130	Оправка, осигурање и одржавање зграда у којима су смештена наша заступништва у иностранству — — — — —	200.000.—	
131	Трошкови наших делегација и комисија на међународним конференцијама и састанцима који буду сазивани на основу закључених међународних уговора и других обавеза као и сви други издаци изазвани последицом извршених међународних уговора, конвенција и других обавеза и трошкова око дочека и пријема справних делегација — — — — —	100.000.—	
132	Удели наше државе у међународним институцијама створеним на основу закључених међународних уговора, конвенција и других обавеза — — — — —	10.000.—	
133	Трошкови за редовно одржавање граничне линије и граничних стубова према свима суседним државама а сходно закљученим конвенцијама о заједничком одржавању граничне линије и граничних стубова — — — — —	8.000.—	
134	Разлика на курсу за исплату у инострану валути материјалних расхода наших заступништава у иностранству — — — — —	9,624.200.—	
	Свега (Гл. XI, парт. 124—134) — — —	25,941.100.—	

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
РЕКАПИТУЛАЦИЈА		
Глава X — Министарство	— — — — —	14,310.600.—
Глава XI — Заступништва у иностранству	— — —	25,941.100.—
Укупно IV раздео		40,251.700.—

V РАЗДЕО — МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА

ГЛАВА XII — МИНИСТАРСТВО

Редовни расходи

А. Лични расходи

135	Личне принадлежности:		
	Министар	— — — — —	72.000.—
	73 чиновника и мин. приправника	— — — — —	1,550.400.—
	6 званичника	— — — — —	79.200.—
	9 служитеља	— — — — —	97.200.—
	8 дневничара-званичника	— — — — —	144.000.—
	Породични додаци	— — — — —	84.000.—
			2,026.800.—

Б. Материјални расходи

136	Канцеларијски трошкови	— — — — —	50.000.—
137	Путни, подвозни и селидбени трошкови	— — — — —	120.000.—
138	Одржавање аутомобила и других моторних возила, као и набавка бензина	— — — — —	120.000.—
139	Одржавање зграда и инвентара и оправка инвентарских ствари, апарата, инструмената, фотографског материјала и прибора за потребе хемијске лабораторије техничко-истражне службе	— — — — —	180.000.—
140	Осветљење, вода и огрев	— — — — —	150.000.—
141	Поштанско-телеграфски и телефонски трошкови	— — — — —	90.000.—
142	Набавка штампаних ствари, образаца, књига, стручних часописа и листова	— — — — —	50.000.—
143	Трошкови за одржавање курсева за стручно оспособљавање техничко-истражне мидлиције	— — — — —	40.000.—
144	Израда путних исправа (лагоса)	— — — — —	400.000.—

Свега (Гл. XII, парт. 135—144) — — — | 3,226.800.—

Укупно V раздео — — — | 3,226.800.—

VI РАЗДЕО — МИНИСТАРСТВО ПРАВОСУЂА

ГЛАВА XIII — МИНИСТАРСТВО

Редовни расходи

А. Лични расходи

145	Личне принадлежности:		
	Министар	— — — — —	72.000.—
			За пренос 72.000.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	72.000.—
25	чиновника и чин. приправника — — — — —	420.000.—
4	званичника — — — — —	39.600.—
9	служитеља — — — — —	104.700.—
4	дневничара и хонорарних — — — — —	82.800.—
	Породични додаци — — — — —	13.700.—
		732.800.—

Б. Материјални расходи

146	Општи канцеларијски трошкови — — — — —	12.000.—
147	Поштанско-телеграфски и телефонски трошкови — — — — —	10.000.—
148	Претплата на Службени лист и Службени гласник — — — — —	6.000.—
149	Набавка књига, закона, разних образаца, претплата на стручне часописе — — — — —	10.000.—
150	За издавање „Зборник закона и уредаба“ — — — — —	30.000.—
151	Осветљење и вода — — — — —	12.000.—
152	Огрев са преносом и сечом — — — — —	70.000.—
153	Оправка, одржавање, чишћење зграде и инвентара — — — — —	7.000.—
154	Трошкови за одржавање аутомобила и набавка бензина — — — — —	25.000.—
155	Путни и селидбени трошкови — — — — —	35.000.—
156	Поштанске таксе — — — — —	8.000.—
157	Трошкови за вршење чековне службе код Поштанске штедионице — — — — —	2.000.—
	Свега (Гл. XIII, парт. 145—157) — — — — —	959.800.—

ГЛАВА XIV — ВРХОВНИ СУД ДЕМОКРАТСКЕ ФЕДЕРАТИВНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Редовни расходи

А. Лични расходи

158	Личне припадности:	
	Претседник — — — — —	36.000.—
	20 чиновника и чин. приправника — — — — —	602.400.—
	4 званичника — — — — —	60.000.—
	3 служитеља — — — — —	37.800.—
	Породични додаци — — — — —	10.500.—
		746.700.—

Б. Материјални расходи

159	Канцеларијски трошкови — — — — —	10.000.—
160	Одржавање и чишћење зграда и инвентара — — — — —	20.000.—
161	Оправка оштећеног намештаја — — — — —	7.000.—
162	Огрев, осветљење и вода — — — — —	16.000.—
163	Поштанско-телеграфски и телефонски трошкови — — — — —	10.000.—
164	Набавка штампаних ствари — — — — —	5.000.—
	Свега (Гл. XIV, парт. 158—164) — — — — —	815.500.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партије
-------	---------	---------------

ГЛАВА XV — СЛУЖБЕНИ ЛИСТ

Редовни расходи

А. Лични расходи

165	Личне принадлежности:		
	22 чиновника и чин. приправника	— — — — —	461.400.—
	2 служитеља	— — — — —	27.600.—
	Шофер-квалификовани радник	— — — — —	24.000.—
	Породични додаци	— — — — —	10.500.—
			523.500.—

Б. Материјални расходи

166	Штампање „Службеног листа“	— — — — —	4,300.000.—
167	Издавање сепарата (закона, уредаба, правилника итд.)	— — — — —	600.000.—
168	Канцеларијски трошкови	— — — — —	20.000.—
169	Огрев, осветљење и вода	— — — — —	50.000.—
170	Набавка и адаптирање намештаја и осталог инвентара	— — — — —	30.000.—
171	Кирија	— — — — —	20.000.—
172	Чишћење и одржавање зграде	— — — — —	15.000.—
173	Одржавање аутомобила	— — — — —	35.000.—
174	Путни и селидбени трошкови	— — — — —	10.000.—
175	Поштански трошкови	— — — — —	35.000.—
176	Набавка штампаних ствари, књига и образаца	— — — — —	15.000.—
	Свега (Гл. XV, парт. 165—176)	— — — — —	5,653.500.—

РЕКАПИТУЛАЦИЈА

Глава XIII	— Министарство	— — — — —	959.800.—
„ XIV	— Врховни суд Д.Ф.Ј.	— — — — —	815.500.—
„ XV	— Службени лист	— — — — —	5,653.500.—
	Укупно VI раздео	— — — — —	7,428.800.—

VII РАЗДЕО — МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ

ГЛАВА XVI — МИНИСТАРСТВО

Редовни расходи

А. Лични расходи

177	Личне принадлежности:		
	Министар	— — — — —	72.000.—
	77 чиновника и чин. приправника	— — — — —	1,846.700.—
	Званичник	— — — — —	13.200.—
	11 служитеља	— — — — —	180.000.—
	5 дневничара и хонорарних службеника	— — — — —	68.400.—
	Породични додаци	— — — — —	63.000.—
			2,243.300.—
	За пренос		2,243.300.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	2,243.300.—
178	Личне припадљености професора и учитеља на раду у иностранству: (	
	25 професора и учитеља — — — — 560.400.—	
	Породични додаци — — — — — 21.000.—	581.400.—
179	Разлика на курсу за исплату личних припадљености службеника у иностранству — — — — — — — —	270.000.—
Б. Материјални расходи		
180	Канцеларијски трошкови — — — — — — — —	40.000.—
181	Оправка, одржавање и чишћење зграде и инвентара —	25.000.—
182	Огрев, осветљење и вода — — — — — — — —	100.000.—
183	Чишћење димњака — — — — — — — —	6.000.—
184	Снабдевање и оправка аутомобила Министра просвете	35.000.—
185	Путни трошкови за службена путовања:	
	а) службеника и чланова комисије Министарства — — — — — — — — 20.000.—	
	б) чланова стручних комисија који буду позвани из Федералних јединица — 50.000.—	
	в) чланова Просветног савета — — — — — — — — 30.000.—	100.000.—
186	Транспортно-превозни трошкови — — — — — — — —	40.000.—
187	Поштанско-телеграфске и телефонске таксе и инсталације нових телефона — — — — — — — —	30.000.—
188	Набавка књига и инвентарских предмета за сталну изложбу књига за народно просвећивање Министарства просвете — — — — — — — —	6.000.—
189	Набавка домаћих и страних књига за библиотеку Министарства — — — — — — — —	20.000.—
190	Помоћ за израду предавања (чланака, материјала) о народном просвећивању путем радија и штампе — — — — — — — —	15.000.—
191	Помоћ појединим делегатима и делегацијама које путују у иностранство ради упознавања организације школства, научно-културних установа народног просвећивања и физичке културе — — — — — — — —	100.000.—
192	Помоћ просветним радницима који су без средстава за живот — — — — — — — —	30.000.—
193	Израда пропагандног материјала за циљеве народне просвете — — — — — — — —	15.000.—
194	Штампање публикација за народно просвећивање и наградне сарадницима — — — — — — — —	30.000.—
195	Издавање стручног органа Министарства просвете — — — — — — — —	60.000.—
196	Субвенција омладинској групи Централног одбора УСАОЈ-а — — — — — — — —	75.000.—
Свега (Гл. XVI, парт. 177—196) — —		3,821.700.—

ГЛАВА XVII — ДРЖАВНА АРХИВА

Редовни расходи

А. Лични расходи

197	Личне принадлежности:		
	8 чиновника	— — — — —	220.800.—
	Званичник	— — — — —	13.200.—
	3 служитеља	— — — — —	32.400.—
	Хонорарни службеник	— — — — —	10.800.—
	Породични додаци	— — — — —	10.500.—
			287.700.—

Б. Материјални расходи

198	Општи канцеларијски трошкови	— — — — —	10.000.—
199	Оправка, одржавање и чишћење зграде и инвентара	— — — — —	12.000.—
200	Огрев, осветљење, вода и канализациони трошкови	— — — — —	30.000.—
201	Монтирање и швајцосање гвоздених регала	— — — — —	40.000.—
	Свега (Гл. XVII, парт. 197—201)	— — — — —	379.700.—

ГЛАВА XVIII — ШКОЛА ЗА ТЕЛЕСНО ВАСПИТАЊЕ

Редовни расходи

А. Лични расходи

202	Личне принадлежности:		
	6 чиновника и чин. приправника	— — — — —	124.800.—
	3 дневничара — мајстора	— — — — —	40.200.—
	6 надничара — служитеља	— — — — —	76.400.—
	5 хонорарних наставника	— — — — —	9.600.—
	Хонорарни службеник	— — — — —	16.800.—
	Лекар	— — — — —	24.000.—
	Породични додаци	— — — — —	6.300.—
			298.100.—

Б. Материјални расходи

203	Канцеларијски трошкови	— — — — —	6.000.—
204	Оправка, одржавање и чишћење зграде и инвентара	— — — — —	12.000.—
205	Огрев, осветљење и вода	— — — — —	50.000.—
206	Поштанско-телеграфски и телефонски трошкови	— — — — —	2.500.—
207	Набавка штампаних ствари, образаца, књига, часописа, листова и стручних приручника	— — — — —	5.000.—
208	Трошкови око организације и спровођења стручних послова, набавка стручних справа и учила	— — — — —	15.000.—
209	Исхрана курсиста	— — — — —	305.000.—
210	Употреба пливачког базена	— — — — —	7.500.—
211	Набавка лекова и лекарских инструмената	— — — — —	10.000.—
	Свега (Гл. XVIII, парт. 202—211)	— — — — —	711.100.—

РЕКАПИТУЛАЦИЈА

Глава XVI — Министарство	— — — — —	3,821.700.—
Глава XVII — Државна архива	— — — — —	379.700.—
Глава XVIII — Школа за телесно васпитање	— — — — —	711.100.—
Укупно III раздео		4,912.500.—

VIII РАЗДЕО — МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА

ГЛАВА XIX — МИНИСТАРСТВО

Редовни расходи

А. Лични расходи

212 Личне принадлежности:

Министар	— — — — —	72.000.—
1701 чиновника и чин. приправника	— — — — —	34,254.150.—
768 званичника	— — — — —	9,154.500.—
174 служитеља	— — — — —	1,987.950.—
415 дневничара и надничара	— — — — —	5,669.950.—
Породични додаци	— — — — —	2,172.550.—
		53,311.100.—

Б. Материјални расходи

213 Канцеларијски трошкови	— — — — —	650.000.—
214 Огрев, осветљење и вода	— — — — —	1,100.000.—
215 Одржавање зграда и инвентара	— — — — —	380.000.—
216 Путни, подвозни и селидбени трошкови	— — — — —	866.000.—
217 Кирија	— — — — —	120.000.—
218 Поштанско-телеграфско-телефонски трошкови и таксе	— — — — —	123.300.—
219 Штампанье пореских, трошаринских и таксених образаца; штампање закона пореских, трошаринских и таксених као и њихове измене и допуне за потребе пореских власти; израда пореских маркица, улазница, повез пореских књига као и штампање пореских главних књига за наредну годину	— — — — —	200.000.—
220 Механичко-техничка радионица: набавка справа, алата и другог материјала; оправка разних жигова, кљешта, печата, других справа; израда обележја за трошаринску службу; пренос, експедиција и цаквање контролних справа и огледа; набавка стручних књига, часописа и листова	— — — — —	75.000.—
221 Оправка и одржавање државних аутомобила	— — — — —	105.000.—
222 Транспортни трошкови Одељења катастра	— — — — —	20.000.—
223 Осигурање царинских зграда и робе	— — — — —	30.000.—
224 Набавка штампаних ствари: образаца, књига, часописа и листова за царинску струку	— — — — —	50.000.—

За пренос 57,030.400.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	57,030.400.—
225	Набавка и оправка ствари за царинску-магаџинску службу — — — — —	60.000.—
226	Накнада благајницима за забројавање — — — — —	23.400.—
227	Материјални расходи Отсека за студију и статистику:	
	а) за набавку и повез књига, часописа и листова, као и за израду статистичких образаца — — — — —	15.000.—
	б) дотација „Финансијском прегледу“, службеном листу Министарства финансија у смислу чл. 9 Правилника о уређивању „Финансијског прегледа“ — — — — —	30.000.—
228	Трошкови око штампања буџета — — — — —	200.000.—
229	За набавку писаћих машина за потребе Буџетског одељења — — — — —	40.000.—
230	За плаћање камата по благајничким боновима — — — — —	12,000.000.—
	Свега (Гл. XIX, парт. 212—230) — — — — —	69,398.800.—

ГЛАВА XX — ПОШТАНСКА ШТЕДИОНИЦА

Редовни расходи

А. Лични расходи

231	Личне принадлежности:		
	255 чиновника и чин. приправника — — — — —	5,052.600.—	
	4 званичника — — — — —	50.700.—	
	40 служитеља — — — — —	478.200.—	
	40 дневничара, хои. службеника и надничара — — — — —	598.300.—	
	Породични додаци — — — — —	252.000.—	6,431.800.—

Б. Материјални расходи

232	Путни и селидбени трошкови — — — — —	60.000.—
233	Канцеларијски трошкови и штампање образаца — — — — —	604.500.—
234	Огрев, осветљење и вода — — — — —	516.800.—
235	Накнаде благајницима за забројавање — — — — —	32.000.—
236	Оправка, одржавање и чишћење зграда и инвентара — — — — —	100.000.—
237	Транспортни трошкови — — — — —	50.000.—
238	Поштанско-телеграфски и телефонски трошкови — — — — —	20.000.—
239	Трошкови осигурања — — — — —	5.000.—
240	Набавка штампаних ствари, образаца, књига, часописа и листова — — — — —	9.000.—
241	Пропаганда штедне и чековне службе — — — — —	90.000.—
	Свега (Гл. XX, парт. 231—241) — — — — —	7,919.100.—

ГЛАВА XXI — ДРЖАВНА ХИПОТЕКАРНА БАНКА

Редовни расходи

А. Лични расходи

242 Личне принадлежности:

828 службеника — — — — —	15,731.700.—
Породични додаци — — — — —	491.400.—

16,223.100.—

Б. Материјални расходи

243 Надница радника — — — — —	302.700.—
244 Канцеларијски трошкови — — — — —	210.000.—
245 Оправка, одржавање и чишћење зграда и инвентара —	100.000.—
246 Огрев, осветљење и вода — — — — —	500.000.—
247 Кирија и закупи — — — — —	156.000.—
248 Одржавање и снабдевање аутомобила — — — — —	35.000.—
249 Путни и седидбени трошкови — — — — —	130.000.—
250 Транспортни трошкови — — — — —	30.000.—
251 Социјална осигурања — — — — —	30.000.—
252 Накнаде, награде, потпоре, помоћи, субвенције и ле- карске плате — — — — —	24.000.—
253 Набавке инвентарских предмета — — — — —	50.000.—

Свега (Гл. XXI, парт. 242—253) — — 17,790.800.—

ГЛАВА XXII — УПРАВА ДРЖАВНИХ МОНОПОЛА

Редовни расходи

А. Лични расходи

254 Личне принадлежности:

357 чиновника и чин. приправника — —	7,974.120.—
236 званичника — — — — —	3,116.480.—
19 служитеља — — — — —	202.650.—
160 дневничара — — — — —	3,023.950.—
Породични додаци — — — — —	667.800.—

14,985.000.—

255 Благајницима за забројавање — — — — —	60.000.—
---	----------

Б. Материјални расходи

1) Разни материјални расходи

256 Канцеларијски трошкови — — — — —	300.000.—
257 Набавка апарата, инструмената и остали трошкови за одржавање хемјиске лабораторије — — — — —	20.000.—
258 Оправка, одржавање и чишћење зграда, резервоара и инвентара — — — — —	500.000.—
259 Огрев, осветљење и вода — — — — —	500.000.—
260 Закуп зграда и земљишта — — — — —	1,500.000.—
261 Одржавање превозних средстава — — — — —	460.000.—

За пренос 18,325.000.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	18,325.000.—
262	Радна снага ауто-гараже у Београду (22 радника и шофера) — — — — —	670.500.—
263	Путни и селидбени трошкови као и путни трошкови изасланика за преглед монополских стоваришта и среских магацина — — — — —	200.000.—
264	Осигурање свих монополских артикала (§ 4 Закона о државним монополима)	1150.000.—
265	Наднице радника при Управи и њеним установама у Београду (65 радника и намештеника) — — — — —	1,798.000.—
266	Пензија радника свих монополских установа (500 радника пензионера по 300.— динара) и погребнине — — — — —	350.000.—
267	Издаци за вршење дуванских проба по просечној цени коштања — — — — —	350.000.—
	2) Расходи монопола дувана	
268	Утрошак дувана у листу — — — — —	430,000.000.—
269	Утрошак економског материјала — — — — —	32,000.000.—
270	Режијски издаци — — — — —	13,550.000.—
271	Радна снага код фабрика дувана — — — — —	64,000.000.—
272	Трошкови подвоза, преноса, утовара и истовара дуванских прерађевина и амбалаже — — — — —	30,000.000.—
273	Радна снага код монополских стоваришта — — — — —	500.000.—
	3) Расходи монопола соли	
274	Утрошак соли и цакова — — — — —	60,000.000.—
275	Подвоз, утовар и истовар соли — — — — —	80,000.000.—
276	Набавка и оправка вага, самара, ручних колица и корпи — — — — —	500.000.—
277	Радна снага код стоваришта (60 радника по 2.000.— дин.) — — — — —	720.000.—
	4) Расходи монопола таксених вредности	
278	Утрошак материјала за штампање таксених марака и хартија од вредности — — — — —	6,604.000.—
279	Режијски издаци маркарнице — — — — —	1,100.000.—
280	Радна снага маркарнице (478 радника и намештеника) — — — — —	14,453.000.—
281	Поштански трошкови за поштиљај вредности свима пореским оудельцима у земљи — — — — —	1,200.000.—
	5) Расходи монопола жижица	
282	Трошкови израде бандерола за жижице — — — — —	480.000.—
	6) Расходи монопола цигар-папира	
283	Утрошак цигарпапира и економског материјала у фабрикацији цигарпапира — — — — —	9,027.000.—
284	Радна снага радионице цигарпапира (108 радника) — — — — —	4,130.000.—
285	Пренос, утовар, подвоз и истовар цигарпапира и амбалаже — — — — —	1,000.000.—
	Свега (Гл. XXII, парт. 254—285) — — — — —	771,107.500.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
-------	---------	---------------

ГЛАВА XXIII — ДРЖАВНА КЛАСНА ЛУТРИЈА

Редовни расходи

А. Лични расходи

286	Личне принадлежности:		
	14 чиновника и чин. приправника — — — — —	295.200.—	
	9 званичника — — — — —	121.950.—	
	7 служитеља — — — — —	86.250.—	503.400.—

Б. Материјални расходи

287	Општи канцеларијски трошкови — — — — —	50.000.—	
288	Поштанско-телеграфски и телефонски трошкови — —	60.000.—	
289	Путни трошкови — — — — —	70.000.—	
290	Оправка, одржавање и чишћење зграда — — — — —	90.000.—	
291	Огрев, осветљење, вода и канализација — — — — —	105.000.—	
292	Израда срећака, планова, привремених и званичних листа извучених бројева и добитака срећака — — — — —	250.000.—	
293	Набавка лутријског прибора — — — — —	20.000.—	
294	Организација лутријских послова — — — — —	100.000.—	
295	Накиада благајнику за забројавање — — — — —	1.800.—	
	Свега (Гл. XXIII, парт. 286—295) — — — — —	1,250.200.—	

РЕКАПИТУЛАЦИЈА

Глава XIX	— Министарство — — — — —	69,398.800.—
Глава XX	— Поштанска итедионица — — — — —	7,919.100.—
Глава XXI	— Државна хипотекарна банка — — — — —	17,790.800.—
Глава XXII	— Управа државних монопола — — — — —	771,107.500.—
Глава XXIII	— Државна класна лутрија — — — — —	1,250.200.—

Укупно VIII раздео — — — — — 867,466.400.—

IX РАЗДЕО — МИНИСТАРСТВО САОБРАЋАЈА

ГЛАВА XXIV — МИНИСТАРСТВО

Редовни расходи

А. Лични расходи

296	Личне принадлежности:		
	Министар — — — — —	72.000.—	
	77 чиновника и чин. приправника — — — — —	1,580.900.—	
	4 званичника — — — — —	50.600.—	
	9 служитеља — — — — —	100.400.—	
	16 дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — — — — —	180.000.—	
	Породични додаци — — — — —	70.800.—	2,054.700.—
	За пренос — — — — —		2,054.700.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	2,054.700.—
	Б. Материјални расходи	
297	Вода, огрев, осветљење, одржавање и чишћење канцеларија — — — — —	40.000.—
298	Обрасци, рачунске и административне књиге, правилници, канцеларијски потрошни материјал, литографија, штампање разних формулара и књига, одржавање намештаја и прибора и остали материјални расходи — — — — —	60.000.—
299	Радна снага:	
	8 радника — — — — —	120.000.—
	Породични додаци — — — — —	5.200.—
300	Службене новине и часописи, набавка књига стручне садржине, поштанско-телеграфске, огласне и остале таксе — — — — —	50.000.—
301	Путни, подвозни и селидбени трошкови, трамвајске и остале подвозне карте за пренос службене поште — — — — —	100.000.—
302	Одржавање аутомобила — — — — —	60.000.—
303	Канцеларијски материјал за војну делегацију — — — — —	50.000.—
304	Трошкови за репрезентацију и награде особљу саобраћајних установа за нарочито постигнуте успехе — — — — —	160.000.—
	Свега (Гл. XXIV, парт. 296—304) — — — — —	2,699.900.—

ГЛАВА XXV — ГЛАВНА УПРАВА ПОМОРСТВА

Редовни расходи

А. Лични расходи

305	Личне принадлежности:	
	39 чиновника и чин. приправника — — — — —	838.000.—
	1 званичник — — — — —	13.600.—
	2 служитеља — — — — —	20.600.—
	Породични додаци — — — — —	20.200.—
		892.400.—

Б. Материјални расходи

306	Вода, огрев, осветљење, одржавање и чишћење канцеларије — — — — —	100.000.—
307	Обрасци, рачунске и административне књиге, правилници, канцеларијски потрошни материјал, штампање разних формулара и књига, набавка и одржавање намештаја и прибора и остали материјални расходи — — — — —	100.000.—
308	Радна снага:	
	Радници — — — — —	26.400.—
309	Службене новине и часописи, набавка књига стручне садржине, поморских карата и пропагандне литературе за поморце, поштанске, телеграфске, огласне и остале таксе — — — — —	50.000.—
	За пренос — — — — —	1,168.600.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	1,168.800.—
310	Путни, подвозни и селидбени трошкови, трамвајске и остале подвозне карте за пренос службене поште —	30.000.—
	Свега (Гл. XXV, парт. 305—310) — —	1,198.800.—

ГЛАВА XXVI — УПРАВА ПОМОРСТВА — СПЛИТ

Редовни расходи

А. Лични расходи

311	Личне принадлежности:		
	271 чиновника и чин. приправника — —	4,377.600.—	
	243 званичника — — — — —	2,664.900.—	
	121 служитељ — — — — —	1,153.600.—	
	25 дневничара — — — — —	233.000.—	
	Породични додаци — — — — —	680.000.—	9,109.100.—
312	Награде лекара за санитарски преглед особља и за вршење лучко-санитарске и ветеринарске службе, као и награда наутичко-техничког особља за полицијски и технички преглед бродова и награде фењеријама		170.000.—
313	Специјална служба		
	Принос пензионом фонду радника државних саобраћајних установа — — — — —	17.500.—	
	Принос болесничком фонду државног саобраћајног особља — — — — —	180.000.—	
	Изддржавање и отштета службеника и њихових породица у случају удеса или несреће при вршењу службе — — — — —	50.000.—	247.500.—

Б. Материјални расходи

314	Вода, огрев, осветљење, одржавање и чишћење канцеларија — — — — —		100.000.—
315	Обрасци, рачунске и административне књиге, правилници, канцеларијски потрошни материјал, штампање разних формулара, графикона, тарифа и књига, одржавање намештаја и прибора и сви остали материјални расходи — — — — —		60.000.—
316	Радна снага:		
	Радници, додаци на породицу и принос за осигурање		2,400.000.—
317	Службене новине и часовиси, набавка књига стручне садржине, поштанске, телеграфске, огласне и остале таксе — — — — —		60.000.—
318	Путни, подвозни и селидбени трошкови и остале подвозне карте за пренос службене поште — — —		400.000.—
319	Кирије за зграде и земљишта — — — — —		240.000.—
320	Разни материјални расходи — — — — —		200.000.—
	Свега (Гл. XXVI, парт. 311—320) — —		12,986.600.—

ГЛАВА XXVII — ГЛАВНА УПРАВА РЕЧНОГ САОБРАЋАЈА

Редовни расходи

А. Лични расходи

321	Личне принадлежности особља Управе, управне и персоналне службе:		
	67 чиновника и чин. приправника — — — — —	1,165.800.—	
	17 званичника — — — — —	151.700.—	
	11 служитеља — — — — —	100.400.—	
	61 дневничар и остали службеници в. д. разврстаних службеника — — — — —	624.100.—	
	Породични додаци — — — — —	70.100.—	
	Егзекутивни додатак особљу капетаније	100.000.—	2,212.100.—
322	Личне принадлежности хидротехничке службе:		
	43 чиновника и чин. приправника — — — — —	711.200.—	
	9 званичника — — — — —	93.500.—	
	2 служитеља — — — — —	20.400.—	
	63 дневничара, хонорарних и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — — — — —	852.600.—	
	Породични додаци — — — — —	50.000.—	
	Егзекутивни додатак особљу теренских секција — — — — —	50.000.—	1,777.700.—
323	Личне принадлежности особља машинско-бродоградитељске службе:		
	72 чиновника — — — — —	1,226.300.—	
	2 званичника — — — — —	22.900.—	
	6 служитеља — — — — —	68.000.—	
	100 дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — — — — —	1,484.800.—	
	Породични додатак — — — — —	96.700.—	
	Егзекутивни додатак особљу бродоградилшта и радионица — — — — —	160.000.—	3,058.700.—
324	Личне принадлежности финансијско-економске службе:		
	41 чиновник — — — — —	726.600.—	
	2 званичника — — — — —	25.800.—	
	3 служитеља — — — — —	35.200.—	
	23 дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — — — — —	317.100.—	
	Породични додаци — — — — —	1,115.400.—	2,220.100.—
325	Личне принадлежности особља државног речног бродарства:		
	417 чиновника и чин. приправника — — — — —	7,354.000.—	
	723 званичника — — — — —	6,044.600.—	
	85 служитеља — — — — —	467.200.—	
	За пренос	13,865.800.—	9,268.600.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	13,865.800.—
	968 дневничара, хонорарних и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — — — — —	11,209.200.—
	Породични додаци — — — — —	2,480.700.—
	Егзекутивни додатак, додатак на иностранство и укрцавање — — — — —	12,000.000.—
326	Принадлежности особља Ђердапске администрације:	
	67 службеника Демократске федеративне Југославије на раду при Ђердапској администрацији — — — — —	1,239.000.—
327	Социјална служба:	
	Принос болесничком фонду државног саобраћајног особља — — — — —	200.000.—
	Принос болесничком фонду Дирекције речне пловидбе — — — — —	800.000.—
	Принос пензионерском фонду Дирекције речне пловидбе — — — — —	1,200.000.—
	Лични и породични додаци пензионера речне пловидбе, пензије, лични и породични додаци пензионера бившег српског бродарског друштва — — — — —	2,400.000.—
	4,600.000.—	
Б. Материјални расходи		
Материјални расходи Управе, управне и персоналне службе и капетанија		
328	Вода, огрев, осветљење и чишћење канцеларија — — — — —	70.000.—
329	Обрасци, рачунске и административне књиге, правилници, канцеларијски потрошни материјал, одржавање и набавка материјала и прибора и остали материјални расходи — — — — —	200.000.—
330	Радна снага:	
	Радници — — — — —	144.000.—
	Породични додаци — — — — —	5.300.—
331	Службени лист и часописи, набавка књига стручне садржине, штампање статистике, поштанско-телеграфско-телефонске, огласне и остале таксе — — — — —	100.000.—
332	Путни, подвозни и седидбени трошкови надзорне и управне службе — — — — —	300.000.—
	Материјални расходи хидротехничке службе	
333	Вода, огрев, осветљење и чишћење канцеларија — — — — —	30.000.—
334	Обрасци, рачунске и административне књиге, канцеларијски потрошни материјал, набавка цртаћег прибора, геодетских инструмената и остали материјални расходи — — — — —	40.000.—
335	Набавка грађевинског погонског и осталог материјала за одржавање и оправку пристаништа, бродоградилшта и капетанијских, агенцијских и бродорадионичких зграда — — — — —	2,000.000.—
	За пренос	57,562.600.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	57,552.600.—
336	Набавка грађевинског, погонског и осталог материјала за багерске радове — — — — —	2,800.000.—
337	Набавка грађевинског, погонског и осталог материјала за радове вађења потопљених објеката — — — — —	700.000.—
338	Набавка грађевинског, погонског и осталог материјала за обележавање водених путева — — — — —	1,000.000.—
339	Радна снага:	
	Радници — — — — — 7,500.000.—	
	Породични додаци — — — — — 200.000.—	
	На укрцавање особља — — — — — 750.000.—	
	Принос за социјално осигурање — — 500.000.—	8,950.000.—
340	Службени лист и часописи, набавка стручних књига, поштанско-телеграфско-телефонске, огласне и остале таксе — — — — —	20.000.—
341	Путни, подвозни и селидбени трошкови — — — — —	150.000.—
	Материјални расходи машинско-бродоградитељске службе	
342	Оправка и одржавање пловила свих врста бродоградилшта, бродарских радионица, електричних централа, локомотивске вуче на Силском каналу и пристанишних постројења:	
	Вода, огрев осветљење и чишћење канцеларија — — — — — 30.000.—	
	Обрасци, рачунско-административне књиге, потрошни канцеларијски материјал, одржавање намештаја и прибора и остали материјални расходи — — — — — 75.000.—	105.000.—
343	Набавка инвентара и материјала за оправке и бродоградње (дрвена грађа, гвозђе и челик свих врста, разни алат, зејтин, нафта, бензин, претплата на електрични погон и остали материјални расходи) — — — — —	10,000.000.—
344	Радна снага:	
	Радници — — — — — 15,000.000.—	
	Породични додаци — — — — — 500.000.—	
	Принос за социјално осигурање — — 1,200.000.—	16,700.000.—
345	Путни трошкови контроле бродарско-техничког надзора, пријем материјала и надзор над радовима — — — — —	100.000.—
	Материјални расходи државног речног бродарства	
346	Вода, огрев, осветљење и одржавање канцеларија — — — — —	60.000.—
347	Обрасци, рачунске и административне књиге, правилници, канцеларијски потрошни материјал, одржавање и набавка намештаја и прибора и остали канцеларијски расходи — — — — —	300.000.—
348	Набавка погонског и осталог потрошног материјала — — — — —	30,000.000.—
349	Службени лист и часописи, набавка књига стручне садржине, поштанско-телеграфске-телефонске, огласне и остале таксе — — — — —	25.000.—
350	Путни, подвозни и селидбени трошкови — — — — —	100.000.—
	За пренос	128,562.600.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	128,562.600.—
351	Закупнина: зграда и магацина — — — — — 132.000.— половних објеката — — — — — 3,058.000.—	3,190.000.—
352	Разне таксе: Ђердапска, каналска, пилотажа, дезинфекција пловних објеката — — — — —	1,150.000.—
353	Штампање карата и билета — — — — — Разни редовни расходи	100.000.—
354	Закуп зграда за Главну управу и капетаније пристаништа — — — — —	132.000.—
355	Трошкови одржавања бродске школе, стручних курсева и интерната питомаца — — — — —	1.000.000.—
356	Манипулативни и остали трошкови за вршење чековне службе код Поштанске штедионице — паушално —	20.000.—
	Свега (Гл. XXVII, парт. 321—356) — —	134,154.600.—

ГЛАВА XXVIII — УПРАВА ДРЖАВНИХ ЖЕЛЕЗНИЦА

Редовни расходи

А. Лични расходи

357 Личне припадљности особља Управе и опште службе:

	Главна управа железница	
27	чиновника и чин. приправника — —	562.600.—
4	служитеља — — — — —	38.800.—
2	дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — — — — —	20.800.—
	Породични додаци — — — — —	23.400.—
	Управа железница — Београд	
164	чиновника и чин. приправника — —	2,829.100.—
13	званичника — — — — —	158.400.—
22	служитеља — — — — —	250.000.—
42	дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — — — — —	368.900.—
	Породични додаци — — — — —	134.900.—
	Управа железница — Загреб	
89	чиновника и чин. приправника — —	1,793.000.—
29	званичника — — — — —	325.000.—
7	служитеља — — — — —	80.000.—
	Дневничара и в. д. разврстаних службеника — — — — —	20.000.—
	Породични додаци — — — — —	64.000.—
	Управа железница — Љубљана:	
93	чиновника и чин. приправника — —	1.600.000.—
18	званичника — — — — —	216.000.—
	За пренос	8,484.900.—

	Пренето	8,484.900.—	
7	служитеља — — — — —	80.000.—	
8	дневничара и в. д. разврстаних службеника	150.000.—	
	Породични додаци — — — — —	64.000.—	
	Управа железница — Скопље:		
35	чиновника и чин. приправника — — — — —	595.000.—	
6	званичника — — — — —	76.000.—	
3	служитеља — — — — —	32.000.—	
12	дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — — — — —	144.000.—	
	Породични додаци — — — — —	16.000.—	
	Управа железница — Сарајево:		
96	чиновника и чин. приправника — — — — —	1,533.400.—	
16	званичника — — — — —	178.000.—	
21	служитеља — — — — —	205.6000.—	
4	дневничара и службеника в. д. разврстаних службеника — — — — —	36.000.—	
	Породични додаци — — — — —	134.000.—	
	Управ железница — Нови Сад:		
80	чиновника и чин. приправника — — — — —	1,251.500.—	
9	званичника — — — — —	103.200.—	
3	служитеља — — — — —	30.000.—	
30	дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — — — — —	265.200.—	
	Породични додаци — — — — —	68.000.—	13,447.700.—
358	Личне принадлежности особља саобраћајне службе:		
	Главна управа железница		
22	чиновника и чин. приправника — — — — —	427.800.—	
	Породични додаци — — — — —	27.600.—	
	Управа железница — Београд		
2035	чиновника и чин. приправника — — — — —	27,881.700.—	
3343	званичника — — — — —	32,283.400.—	
463	служитеља — — — — —	4,000.000.—	
4634	дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — — — — —	34,262.600.—	
	Породични додаци — — — — —	9,459.100.—	
	Егзекутивни додатак — — — — —	7,200.000.—	
	Управа железница — Загреб		
2133	чиновника и чин. приправника — — — — —	21,600.000.—	
5004	званичника — — — — —	35,500.000.—	
326	служитеља — — — — —	3,040.000.—	
	За пренос	175,682.200.—	13,447.700.—

Пренето 175,682.200.— 13,447.700.—

436 дневничара и осталих службеника
в. д. разврстаних службеника — — 4,000.000.—
Породични додаци — — — — — 29,280.000.—
Егзекутивни додатак — — — — — 7,500.000.—

Управа железница — Љубљана

1470 чиновника и чин. приправника — — 14,400.000.—
2704 званичника — — — — — 16,260.000.—
165 служитеља — — — — — 1,600.000.—
313 дневничара и осталих службеника
в. д. разврстаних службеника — — 2,400.000.—
Породични додаци — — — — — 800.000.—
Егзекутивни додатак — — — — — 5,000.000.—

Управа железница — Скопље

576 чиновника и чин. приправника — — 10,667.000.—
992 званичника — — — — — 11,904.000.—
201 служитеља — — — — — 1,930.000.—
311 дневничара и осталих службеника
в. д. разврстаних службеника — — 3,692.000.—
Породични додаци — — — — — 3,389.000.—
Егзекутивни додатак — — — — — 2,400.000.—

Управа железница — Сарајево

987 чиновника и чин. приправника — — 13,944.600.—
2902 званичника — — — — — 26,293.800.—
317 служитеља — — — — — 3,196.200.—
1024 дневничара и осталих службеника
в. д. разврстаних службеника — — 9,846.200.—
Породични додаци — — — — — 6,829.500.—
Егзекутивни додатак — — — — — 4,000.000.—

Управа железница — Нови Сад

846 чиновника и чин. приправника — — 10,435.400.—
1621 званичника — — — — — 14,548.700.—
155 служитеља — — — — — 1,255.300.—
2432 дневничара и осталих службеника
в. д. разврстаних службеника — — 21,748.000.—
Породични додаци — — — — — 2,388.200.—
Егзекутивни додатак — — — — — 3,600.000.—

408,930.100.—

359 Личне принадлежности особља службе об-
нове и одржавања пруга:

Главна управа железница

168 чиновника и чин. приправника — — 3,092.800.—
1 званичник — — — — — 11.200.—
5 служитеља — — — — — 47.600.—

За пренос 3,151.600.— 422,377.800.—

	Пренето	3,151.600.—	422,377.800.—
93 дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — —	1,099.300.—		
Породични додаци — — — — —	100.300.—		
Управа железница — Београд			
400 чиновника и чин. приправника — —	6,356.200.—		
865 званичника — — — — —	6,932.800.—		
81 служитеља — — — — —	704.700.—		
725 дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — —	4,952.000.—		
Породични додаци — — — — —	2,604.000.—		
Егзекутивни додатак — — — — —	400.000.—		
Управа железница — Загреб			
581 чиновник и чин. приправника — —	8,800.000.—		
1254 званичника — — — — —	10,800.000.—		
101 служитељ — — — — —	720.000.—		
36 дневничара, и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — —	640.000.—		
Породични додаци — — — — —	1,840.000.—		
Егзекутивни додатак — — — — —	400.000.—		
Управа железница — Лубљана			
295 чиновника и чин. приправника — —	4,000.000.—		
564 званичника — — — — —	4,500.000.—		
11 служитеља — — — — —	160.000.—		
32 дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — —	640.000.—		
Породични додаци — — — — —	1,360.000.—		
Егзекутивни додатак — — — — —	300.000.—		
Управа железница — Скопље			
68 чиновника и чин. приправника — —	1,143.000.—		
255 званичника — — — — —	3,060.000.—		
7 служитеља — — — — —	78.000.—		
9 дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — —	180.000.—		
Породични додаци — — — — —	446.000.—		
Егзекутивни додатак — — — — —	200.000.—		
Управа железница — Сарајево			
190 чиновника и чин. приправника — —	2,872.000.—		
427 званичника — — — — —	4,636.200.—		
17 служитеља — — — — —	200.800.—		
4 дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — —	50.300.—		
Породични додаци — — — — —	841.600.—		
Егзекутивни додатак — — — — —	200.000.—		
	За прелос	74,368.800.—	422,377.800.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	74,368.800.—
	Управа железница — Нови Сад	
	188 чиновника и чин. приправника — —	2,025.300.—
	441 званичник — — — — —	3,508.900.—
	41 служитеља — — — — —	329.300.—
	342 дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — —	2,827.800.—
	Породични додаци — — — — —	1,005.900.—
	Егзекутивни додатак — — — — —	240.000.—
360	Личне припадљености особља радничке службе:	84,234.000.—
	Главна управа железница	
	3 чиновника и чин. приправника — —	86.400.—
	Породични додатак — — — — —	2.100.—
	Управа железница — Београд	
	165 чиновника и чин. приправника — —	2,556.200.—
	58 званичника — — — — —	664.800.—
	13 служитеља — — — — —	122.100.—
	265 дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — —	2,557.800.—
	Породични додаци — — — — —	347.700.—
	Управа железница — Загреб	
	192 чиновника и чин. приправника — —	2,908.600.—
	22 званичника — — — — —	257.200.—
	11 служитеља — — — — —	104.800.—
	5 дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — —	73.500.—
	Породични додаци — — — — —	260.100.—
	Управа железница — Љубљана	
	142 чиновника и чин. приправника — —	2,368.000.—
	30 званичника — — — — —	360.400.—
	10 служитеља — — — — —	103.400.—
	5 дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — —	73.500.—
	Породични додаци — — — — —	257.700.—
	Управа железница — Сарајево	
	146 чиновника и чин. приправника — —	1,952.200.—
	16 званичника — — — — —	183.600.—
	15 служитеља — — — — —	144.000.—
	67 дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — —	805.000.—
	Породични додаци — — — — —	236.000.—
	Управа железница — Нови Сад	
	48 чиновника и чин. приправника — —	490.680.—
	14 званичника — — — — —	105.460.—
	За пренос	17,021.440.—
		506,611.800.—

Парт.	Р А С Х О Д И	Износ партија
	Пренето	17,021.440.—
	5 служитеља — — — — —	36.360.—
	94 дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — —	742.000.—
	Породични додаци — — — — —	76.500.—
361	Личне принадлежности електротехничке службе:	506,611.800.—
	Главна управа железница	
	10 чиновника и чин. приправника — —	211.400.—
	Породични додаци — — — — —	7.320.—
	Радионице за оправку телеграфско-телефон- ских и сигурносних постројења	
	12 чиновника и чин. приправника — —	116.320.—
	2 званичника — — — — —	16.580.—
	Служитеља — — — — —	8.820.—
	22 дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — —	160.760.—
	Породични додаци — — — — —	25.500.—
		546.700.—
362	Личне принадлежности особља машинске службе:	
	Управа железница — Београд	
	64 чиновника и чин. приправника — —	1,186.000.—
	12 званичника — — — — —	141.700.—
	4 служитеља — — — — —	40.200.—
	8 дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — —	81.700.—
	Породични додаци — — — — —	59.500.—
	Управа железница — Загреб	
	69 чиновника и чин. приправника — —	1,120.000.—
	3 званичника — — — — —	80.000.—
	3 служитеља — — — — —	64.000.—
	Дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — — —	8.000.—
	Породични додаци — — — — —	48.000.—
	Управа железница — Лубљана	
	57 чиновника и чин. приправника — —	1,120.000.—
	Званичника — — — — —	12.000.—
	4 служитеља — — — — —	36.000.—
	6 дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — —	72.000.—
	Породични додаци — — — — —	40.000.—
	За пренос	4,109.100.—
		525,034.600.—

Парт.	Р А С Х О Д И	Износ партија
	Пренето	4,109.100.—
	Управа железница — Сарајево	525,034.600.—
	36 чиновника и чин. приправника — —	600.200.—
	Званичника — — — — —	12.000.—
	4 служитеља — — — — —	42.800.—
	Породични додаци — — — — —	25.500.—
	Управа железница — Нови Сад	
	14 чиновника и чин. приправника — —	207.400.—
	Званичника — — — — —	8.800.—
	5 дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — —	58.600.—
	Породични додаци — — — — —	10.600.—
363	Личне припадљености особља комерцијалне службе:	5,075.000.—
	Главна управа железница	
	23 чиновника и чин. приправника — —	483.000.—
	Служитеља — — — — —	10.600.—
	Породични додаци — — — — —	10.600.—
	Управа железница — Београд	
	66 чиновника и чин. приправника — —	1,129.400.—
	3 служитеља — — — — —	28.700.—
	4 дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — —	42.200.—
	Породични додаци — — — — —	45.700.—
	Управа железница — Загреб	
	66 чиновника и чин. приправника — —	1,000.000.—
	10 званичника — — — — —	80.000.—
	3 служитеља — — — — —	24.000.—
	12 дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — —	56.000.—
	Породични додаци — — — — —	40.000.—
	Управа железница — Љубљана	
	42 чиновника и чин. приправника — —	720.000.—
	8 званичника — — — — —	80.000.—
	5 служитеља — — — — —	56.000.—
	15 дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — —	64.000.—
	Породични додаци — — — — —	120.000.—
	Управа железница — Скопље	
	28 чиновника и чин. приправника — —	457.000.—
	5 званичника — — — — —	60.000.—
	Служитеља — — — — —	12.000.—
	За пренос	4,519.200.—
		530,109.600.—

Парт.	РАСХОДИ		Износ партија
	Пренето	4,519.200.—	530,109.600.—
	22 дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — — — — —	264.000.—	
	Породични додаци — — — — —	54.000.—	
	Управа железница — Сарајево		
	40 чиновника и чин. приправника — — — — —	697.200.—	
	9 званичника — — — — —	100.500.—	
	4 служитеља — — — — —	36.300.—	
	Породични додаци — — — — —	51.000.—	
	Управа железница — Нови Сад		
	15 чиновника и чин. приправника — — — — —	224.000.—	
	Званичника — — — — —	10.300.—	
	Служитеља — — — — —	9.500.—	
	14 дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — — — — —	136.000.—	
	Породични додаци — — — — —	11.700.—	
364	Личне принадлежности особља службе Кон- троле прихода:		6,113.700.—
	Главна управа железница		
	75 чиновника и чин. приправника — — — — —	1,321.200.—	
	4 званичника — — — — —	43.100.—	
	Служитеља — — — — —	10.100.—	
	17 дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — — — — —	201.700.—	
	Породични додаци — — — — —	44.700.—	
	Управа железница — Загреб		
	80 чиновника и чин. приправника — — — — —	1,420.000.—	
	8 званичника — — — — —	72.000.—	
	7 служитеља — — — — —	56.000.—	
	21 дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — — — — —	72.000.—	
	Породични додаци — — — — —	80.000.—	
	Управа железница — Љубљана		
	65 чиновника и чин. приправника — — — — —	720.000.—	
	7 званичника — — — — —	64.000.—	
	6 служитеља — — — — —	40.000.—	
	16 дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — — — — —	104.000.—	
	Породични додаци — — — — —	72.000.—	
	Управа железница — Сарајево		
	10 чиновника и чин. приправника — — — — —	165.200.—	
	7 званичника — — — — —	58.900.—	
	Породични додаци — — — — —	20.100.—	
	За пренос	4,565.000.—	536,223.300.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија	
	Пренето	4,565.000.—	536,223.300.—
	Управа железница — Нови Сад		
27	чиновника и чин. приправника — —	353.900.—	
3	званичника — — — — —	30.600.—	
15	дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — —	176.200.—	
	Породични додаци — — — — —	28.700.—	5,154.400.—
365	Личне принадлежности особља финансиске службе:		
	Главна управа железница		
8	чиновника — — — — —	160.000.—	
	Породични додаци — — — — —	1.050.—	
	Управа железница — Београд		
110	чиновника и чин. приправника — —	1,849.650.—	
2	званичника — — — — —	25.800.—	
7	служитеља — — — — —	71.400.—	
44	дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — —	474.800.—	
	Породични додаци — — — — —	62.700.—	
	Управа железница — Загреб		
77	чиновника и чин. приправника — —	1,312.000.—	
5	званичника — — — — —	56.000.—	
3	служитеља — — — — —	32.000.—	
4	дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — —	48.000.—	
	Породични додаци — — — — —	32.000.—	
	Управа железница — Љубљана		
60	чиновника и чин. приправника — —	992.000.—	
12	званичника — — — — —	144.000.—	
	Служитеља — — — — —	8.000.—	
4	дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — —	50.000.—	
	Породични додаци — — — — —	56.000.—	
	Управа железница — Скопје		
27	чиновника и чин. приправника — —	404.000.—	
	Служитеља — — — — —	12.000.—	
9	дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — —	108.000.—	
	Породични додаци — — — — —	12.000.—	
	Управа железница — Сарајево		
69	чиновника и чин. приправника — —	1,080.000.—	
4	служитеља — — — — —	35.000.—	
	Породични додаци — — — — —	51.000.—	
	За пренос	7,077.400.—	541,377.700.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	7,077.400.—
	Управа железница — Нови Сад	
	29 чиновника и чин. приправника — —	330.200.—
	3 званичника — — — — —	30.000.—
	2 служитеља — — — — —	18.000.—
	30 дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — —	308.600.—
	Породични додаци — — — — —	23.400.—
		7,787.600.—
366	Личне принадлежности особља економске службе:	
	Главна управа железница	
	17 чиновника и чин. приправника — —	354.800.—
	Званичника — — — — —	13.000.—
	Служитеља — — — — —	10.000.—
	2 дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — —	23.600.—
	Породични додаци — — — — —	10.600.—
	Управа железница — Београд	
	116 чиновника и чин. приправника — —	2,031.200.—
	12 званичника — — — — —	124.700.—
	8 службеника — — — — —	74.600.—
	30 дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — —	352.200.—
	Породични додаци — — — — —	96.800.—
	Управа железница — Загреб	
	50 чиновника и чин. приправника — —	1,060.000.—
	12 званичника — — — — —	96.000.—
	5 служитеља — — — — —	48.000.—
	8 дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — —	48.000.—
	Породични додаци — — — — —	48.000.—
	43 чиновника и чин. приправника — —	656.000.—
	7 званичника — — — — —	56.000.—
	3 служитеља — — — — —	24.000.—
	5 дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — —	32.000.—
	Породични додаци — — — — —	32.000.—
	Управа железница — Скопље	
	22 чиновника и чин. приправника — —	356.600.—
	11 званичника — — — — —	132.000.—
	4 служитеља — — — — —	42.000.—
	7 дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — —	84.000.—
	Породични додаци — — — — —	256.000.—
	За пренос	6,062.100.—
		549,165.300.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	6,062.100.—
	Управа железница — Сарајево	549,165.300.—
	72 чиновника и чин. приправника — — — — —	1,067.200.—
	12 званичника — — — — —	124.500.—
	21 служитеља — — — — —	194.000.—
	17 дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — — — — —	172.400.—
	Породични додаци — — — — —	112.700.—
	Управа железница — Нови Сад	
	35 чиновника и чин. приправника — — — — —	563.100.—
	10 званичника — — — — —	84.800.—
	2 служитеља — — — — —	15.100.—
	45 дневничара и осталих службеника в. д. разврстаних службеника — — — — —	328.100.—
	Породични додаци — — — — —	55.300.—
		8,779.300.—
367	Осигурање особља:	
	Личне и породичне ренте железничких службеника оштећених или умсређе- них при вршењу службе, исплата озледа, исплата свих додатака желе- зничким рентнерима — — — — —	7,000.000.—
	Принос Пензионем Фонду радника др- жавних саобраћајних установа — — — — —	27,000.000.—
	Принос Болесничком Фонду државног саобраћајног особља — — — — —	26,000.000.—
		60,000.000.—
	Б. Материјални расходи	
	Материјални трошкови Управе и опште службе:	
368	Вода, огрев, осветљење, одржавање и чи- шћење канцеларија:	
	Главна управа железница — — — — —	120.000.—
	Управа железница — Београд — — — — —	50.000.—
	Управа железница — Загреб — — — — —	60.000.—
	Управа железница — Љубљана — — — — —	60.000.—
	Управа железница — Скопје — — — — —	50.000.—
	Управа железница — Сарајево — — — — —	50.000.—
	Управа железница — Нови Сад — — — — —	25.000.—
		415.000.—
369	Обрасци, рачунске и административне књиге, правилници, канцеларијски потрошни ма- теријал, литографија, штампање разних формулара и књига, одржавање наме- штаја и прибора и остали материјални расходи:	
	Главна управа железница — — — — —	100.000.—
	Управа железница — Београд — — — — —	150.000.—
	Управа железница — Загреб — — — — —	150.000.—
	Управа железница — Љубљана — — — — —	150.000.—
	За пренос	550.000.—
		618,359.600.—

Парт.	РАСХОДИ		Износ партија
	Пренето	550.000.—	618,359.600.—
	Управа железница — Скопље — — —	90.000.—	
	Управа железница — Сарајево — — —	140.000.—	
	Управа железница — Нови Сад — — —	100.000.—	880.000.—
370	Радна снага:		
	Наднице радника:		
	Главна управа железница — — — —	70.000.—	
	Управа железница — Београд — — —	257.000.—	
	Управа железница — Загреб — — —	118.000.—	
	Управа железница — Љубљана — — —	105.000.—	
	Управа железница — Скопље — — —	39.000.—	
	Управа железница — Сарајево — — —	102.000.—	
	Управа железница — Нови Сад — — —	20.000.—	
	Породични додаци:		
	Управа железница — Београд — — —	2.100.—	
	Управа железница — Загреб — — —	5.000.—	
	Управа железница — Љубљана — — —	5.000.—	
	Управа железница — Скопље — — —	4.200.—	
	Управа железница — Сарајево — — —	18.900.—	
	Управа железница — Нови Сад — — —	5.000.—	
	Принос окружним уредима за осигурање радника:		
	Главна управа железница — — — —	3.000.—	
	Управа железница — Београд — — —	6.200.—	
	Управа железница — Загреб — — —	5.200.—	
	Управа железница — Љубљана — — —	4.000.—	
	Управа железница — Скопље — — —	2.500.—	
	Управа железница — Сарајево — — —	3.900.—	
	Управа железница — Нови Сад — — —	4.000.—	780.000.—
371	Службене новине, часописи, набавка књига, стручне садржине, поштанске, телеграфске, огласне и остале таксе:		
	Главна управа железница — — — —	17.700.—	
	Управа железница — Београд — — —	10.000.—	
	Управа железница — Загреб — — —	10.000.—	
	Управа железница — Љубљана — — —	10.000.—	
	Управа железница — Скопље — — —	10.000.—	
	Управа железница — Сарајево — — —	10.000.—	
	Управа железница — Нови Сад — — —	10.000.—	77.700.—
372	Путни, подвозни и селидбени трошкови, трамвајске и остале подвозне карте за пренос службене поште:		
	Главна управа железница — — — —	79.000.—	
	Управа железница — Београд — — —	60.000.—	
	Управа железница — Загреб — — —	50.000.—	
	Управа железница — Скопље — — —	40.000.—	
	Управа железница — Љубљана — — —	50.000.—	
	Управа железница — Сарајево — — —	50.000.—	
	Управа железница Нови Сад — — —	40.000.—	369.000.—
	За пренос		620,466.300.—

Пренето

620,466.300.—

Материјални расходи саобраћајне службе

373	Вода, огрев, осветљење, одржавање и чишћење канцеларија:				
	Главна управа железница — — — —	6.000.—			
	Управа железница — Београд — — —	3,900.000.—			
	Управа железница — Загреб — — —	3,000.000.—			
	Управа железница — Љубљана — — —	2,000.000.—			
	Управа железница — Скопље — — —	300.000.—			
	Управа железница — Сарајево — — —	2,500.000.—			
	Управа железница — Нови Сад — — —	2,100.000.—			13,806.000.—
374	Материјал за одржавање возних средстава у ложионицама и ложионичким испоставама:				
	Управа железница — Београд — — —	15,000.000.—			
	Управа железница — Загреб — — —	3,500.000.—			
	Управа железница — Љубљана — — —	4,500.000.—			
	Управа железница — Скопље — — —	4,000.000.—			
	Управа железница — Сарајево — — —	12,000.000.—			
	Управа железница — Нови Сад — — —	7,500.000.—			46,500.000.—
375	Гориви материјал и мазиво за локомотиве и возна средства:				
	Управа железница — Београд — — —	110,000.000.—			
	Управа железница — Загреб — — —	115,000.000.—			
	Управа железница — Љубљана — — —	75,000.000.—			
	Управа железница — Скопље — — —	30,000.000.—			
	Управа железница — Сарајево — — —	80,000.000.—			
	Управа железница — Нови Сад — — —	54,000.000.—			464,000.000.—
376	Материјал за израду, оправку и одржавање свих железничких телеграфско-телефонских постројења као и осталих електричних, сигналних и сигурносних постројења:				
	Управа железница — Београд — — —	800.000.—			
	Управа железница — Загреб — — —	500.000.—			
	Управа железница — Љубљана — — —	500.000.—			
	Управа железница — Скопље — — —	750.000.—			
	Управа железница — Сарајево — — —	1,500.000.—			
	Управа железница — Нови Сад — — —	400.000.—			4,450.000.—
377	Обрасци, рачунске и административне књиге, правилници, упутства, графикони и редови вожње, канцеларијски потрошни материјал, штампање разних формулара и књига, литографија, одржавање намештаја и прибора и остали материјални расходи:				
	Главна управа железница — — — —	75.000.—			
	Управа железница — Београд — — —	1,500.000.—			
	Управа железница — Загреб — — —	200.000.—			
	Управа железница — Љубљана — — —	150.000.—			
	За пренос	1,925.000.—			1.149,222.300.—

Парт.	РАСХОДИ				Износ партија
		Пренето	1,925.000.—	1.149.222.300.—	
	Управа железница — Скопље — — —		120.000.—		
	Управа железница — Сарајево — — —		1,500.000.—		
	Управа железница — Нови сад — — —		1,500.000.—		5,045.000.—
378	Радна снага:				
	Наднице радника:				
	Управа железница — Београд — — —		60,000.000.—		
	Управа железница — Загреб — — —		25,300.000.—		
	Управа железница — Љубљана — — —		23,000.000.—		
	Управа железница — Скопље — — —		14,000.000.—		
	Управа железница — Сарајево — — —		30,000.000.—		
	Управа железница — Нови Сад — — —		13,600.000.—		
	Породични додаци:				
	Управа железница — Београд — — —		2,500.000.—		
	Управа железница — Загреб — — —		670.000.—		
	Управа железница — Љубљана — — —		500.000.—		
	Управа железница — Скопље — — —		800.000.—		
	Управа железница — Сарајево — — —		4,900.000.—		
	Управа железница — Нови Сад — — —		1,260.000.—		
	Принос Окружном уреду за осигурање радника:				
	Управа железница — Београд — — —		400.000.—		
	Управа железница — Загреб — — —		200.000.—		
	Управа железница — Љубљана — — —		150.000.—		
	Управа железница — Скопље — — —		398.000.—		
	Управа железница — Сарајево — — —		500.000.—		
	Управа железница — Нови Сад — — —		60.000.—		178,238.000.—
379	Службене новине, часописи, набавка књига стручне садржине, поштанске, телеграфске, огласне и остале таксе:				
	Главна управа железница — — — —		6.000.—		
	Управа железница — Београд — — —		42.000.—		
	Управа железница — Загреб — — —		40.000.—		
	Управа железница — Љубљана — — —		20.000.—		
	Управа железница — Скопље — — —		25.000.—		
	Управа железница — Сарајево — — —		20.000.—		
	Управа железница — Нови Сад — — —		30.000.—		183.000.—
380	Путни, подвозни и седилбени трошкови, трамвајске и остале подвозне карте за пренос службене поште:				
	Главна управа железница — — — —		90.000.—		
	Управа железница — Београд — — —		600.000.—		
	Управа железница — Загреб — — —		500.000.—		
	Управа железница — Љубљана — — —		480.000.—		
	Управа железница — Скопље — — —		400.000.—		
	Управа железница — Сарајево — — —		650.000.—		
	Управа железница — Нови Сад — — —		650.000.—		3,370.000.—
381	Километража саобраћајног особља:				
	Управа железница — Београд — — —		4,000.000.—		
	Управа железница — Загреб — — —		4,000.000.—		
	За пренос		8,000.000.—		1.336,058.300.—

Парт.	РАСХОДИ		Износ партија
	Пренето	8,000.000.—	1.336,058.300.—
	Управа железница — Љубљана — —	3,000.000.—	
	Управа железница — Скопље — —	1,500.000.—	
	Управа железница — Сарајево — —	3,500.000.—	
	Управа железница — Нови Сад — —	2,000.000.—	18,000.000.—
	Материјални трешкови службе обнове и одржавање пруга		
382	Вода, огрев, осветљење, одржавање и чишћење канцеларија:		
	Главна управа железница — — — —	40.000.—	
	Управа железница — Београд — — —	500.000.—	
	Управа железница — Загреб — — —	600.000.—	
	Управа железница — Љубљана — — —	400.000.—	
	Управа железница — Скопље — — —	125.000.—	
	Управа железница — Сарајево — — —	120.000.—	
	Управа железница — Нови Сад — — —	125.000.—	1,910.000.—
383	Челик и гвоздени материјал за колосеке:		
	Управа железница — Београд — — —	17,000.000.—	
	Управа железница — Загреб — — —	18,000.000.—	
	Управа железница — Љубљана — — —	15,000.000.—	
	Управа железница — Скопље — — —	12,000.000.—	
	Управа железница — Сарајево — — —	18,000.000.—	
	Управа железница — Нови Сад — — —	12,000.000.—	92,000.000.—
384	Прагови, скретничка и мостовска праба:		
	Управа железница — Београд — — —	27,000.000.—	
	Управа железница — Загреб — — —	27,000.000.—	
	Управа железница — Љубљана — — —	25,000.000.—	
	Управа железница — Скопље — — —	7,500.000.—	
	Управа железница — Сарајево — — —	7,500.000.—	
	Управа железница — Нови Сад — — —	12,000.000.—	106,000.000.—
385	Туцаник, шљунак, камен, шљункаре и материјал за производњу, као и подвозни трошкови:		
	Управа железница — Београд — — —	3,000.000.—	
	Управа железница — Загреб — — —	2,900.000.—	
	Управа железница — Љубљана — — —	2,000.000.—	
	Управа железница — Скопље — — —	2,500.000.—	
	Управа железница — Сарајево — — —	2,500.000.—	
	Управа железница — Нови Сад — — —	3,000.000.—	15,900.000.—
386	Обрасци, рачунске и административне књиге, канцеларијски погрешни материјал, литографија, штампање разних формулара и књига, одржавање зграда, намештаја и прибора и остали материјални расходи:		
	Главна управа железница — — — —	100.000.—	
	Управа железница — Београд — — —	4,800.000.—	
	Управа железница — Загреб — — —	3,800.000.—	
	Управа железница — Љубљана — — —	400.000.—	
	За пренос	9,100.000.—	1.569,868.300.—

		Пренето	9,100.000.—	1.569,868.300.—
	Управа железница — Скопље — — —		250.000.—	
	Управа железница — Сарајево — — —		200.000.—	
	Управа железница — Нови Сад — — —		200.000.—	9,750.000.—
387	Наднице радника:			
	Радна снага			
	Главна управа железница — — — —		240.000.—	
	Управа железница — Београд — — —		85,000.000.—	
	Управа железница — Загреб — — —		84,000.000.—	
	Управа железница — Љубљана — — —		40,000.000.—	
	Управа железница — Скопље — — —		12,000.000.—	
	Управа железница — Сарајево — — —		36,000.000.—	
	Управа железница — Нови Сад — — —		40,000.000.—	
	Породични додаци			
	Главна управа железница — — — —		10.500.—	
	Управа железница — Београд — — —		9,000.000.—	
	Управа железница — Загреб — — —		8,000.000.—	
	Управа железница — Љубљана — — —		2,000.000.—	
	Управа железница — Скопље — — —		491.900.—	
	Управа железница — Сарајево — — —		3,200.000.—	
	Управа железница — Нови Сад — — —		1,600.000.—	
	Принос Окружном уреду за осигурање радника:			
	Главна управа железница — — — —		10.000.—	
	Управа железница — Београд — — —		490.000.—	
	Управа железница — Загреб — — —		400.000.—	
	Управа железница — Љубљана — — —		300.000.—	
	Управа железница — Скопље — — —		150.000.—	
	Управа железница — Сарајево — — —		400.000.—	
	Управа железница — Нови Сад — — —		700.000.—	323,992.400.—
388	Службене новине, набавка књига стручне садржине, поштанске, телеграфске, огласне и остале таксе:			
	Главна управа железница — — — —		20.000.—	
	Управа железница — Београд — — —		20.000.—	
	Управа железница — Загреб — — —		20.000.—	
	Управа железница — Љубљана — — —		30.000.—	
	Управа железница — Скопље — — —		20.000.—	
	Управа железница — Сарајево — — —		5.000.—	
	Управа железница — Нови Сад — — —		26.000.—	141.000.—
389	Путни, подвозни и селидбени трошкови, трамвајске и остале подвозне карте за пренос службене поште:			
	Главна управа железница — — — —		150.000.—	
	Управа железница — Београд — — —		400.000.—	
	Управа железница — Загреб — — —		180.000.—	
	Управа железница — Љубљана — — —		170.000.—	
	Управа железница — Скопље — — —		50.000.—	
	Управа железница — Сарајево — — —		200.000.—	
	Управа железница — Нови Сад — — —		200.000.—	1,350.000.—
	За пренос			1.905,101.700.—

Пренето

1.905,101.700.—

Материјални трошкови радионичке службе

390	Вода, огрев, осветљење, одржавање и чишћење канцеларија:				
	Главна управа железница — — — —	5.000.—			
	Управа железница — Београд — — —	1,000.000.—			
	Управа железница — Загреб — — —	75.000.—			
	Управа железница — Љубљана — — —	75.000.—			
	Управа железница — Сарајево — — —	1,000.000.—			
	Управа железница — Нови Сад — — —	750.000.—			2,905.000.—
391	Материјал за оправку и одржавање возних средстава у железничким радионицама, оправка возних средстава и њихових делова код приватних предузећа, као и трошкови превоза:				
	Управа железница — Београд — — —	50,000.000.—			
	Управа железница — Загреб — — —	38,000.000.—			
	Управа железница — Љубљана — — —	32,000.000.—			
	Управа железница — Сарајево — — —	40,000.000.—			
	Управа железница — Нови Сад — — —	10,000.000.—			170,000.000.—
392	Обрасци, рачунске и административне књиге, правилници, канцеларијски потрошни материјал, штампање разних формулара и књига, одржавање намештаја и прибора и остали материјални расходи:				
	Главна управа железница — — — —	15.000.—			
	Управа железница — Београд — — —	200.000.—			
	Управа железница — Загреб — — —	100.000.—			
	Управа железница — Љубљана — — —	180.000.—			
	Управа железница — Сарајево — — —	140.000.—			
	Управа железница — Нови Сад — — —	100.000.—			735.000.—
393	Радна снага:				
	Наднице радника				
	Управа железница — Београд — — —	50,000.000.—			
	Управа железница — Загреб — — —	38,000.000.—			
	Управа железница — Љубљана — — —	36,000.000.—			
	Управа железница — Сарајево — — —	30,000.000.—			
	Управа железница — Нови Сад — — —	17,000.000.—			
	Породични додаци:				
	Управа железница — Београд — — —	3,000.000.—			
	Управа железница — Загреб — — —	1,800.000.—			
	Управа железница — Љубљана — — —	1,800.000.—			
	Управа железница — Сарајево — — —	2,000.000.—			
	Управа железница — Нови Сад — — —	900.000.—			
	Принос Окружном уреду за осигурање радника:				
	Управа железница — Београд — — —	1,500.000.—			
	Управа железница — Загреб — — —	597.800.—			
	За пренос	2,097.800.—			2.078,741.700.—

Парг.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	2,097.800.—
		2.078,741.700.—
	Управа железница — Љубљана — — —	600.000.—
	Управа железница — Сарајево — — —	604.000.—
	Управа железница — Нови Сад — — —	700.000.—
394	Службене новине, часописи, набавка књига стручне садржине, поштанске, телеграфске, огласне и остале таксе:	
	Главна управа железница — — — —	6.000.—
	Управа железница — Београд — — —	7.000.—
	Управа железница — Загреб — — —	3.500.—
	Управа железница — Љубљана — — —	3.500.—
	Управа железница — Сарајево — — —	7.000.—
	Управа железница — Нови Сад — — —	6.000.—
		33.000.—
395	Путни, подвозни и селидбени трошкови, трамвајске и остале подвозне карте за пренос службене поште:	
	Главна управа железница — — — —	20.400.—
	Управа железница — Београд — — —	100.000.—
	Управа железница — Загреб — — —	80.000.—
	Управа железница — Љубљана — — —	60.000.—
	Управа железница — Сарајево — — —	60.000.—
	Управа железница — Нови Сад — — —	60.000.—
		380.400.—
	Материјални трошкови електротехничке службе	
396	Вода, огрев, осветљење, одржавање и чишћење канцеларија:	
	Главна управа железница — — — —	15.000.—
	Радионице за оправку телеграфско-телефонских и сигурносних постројења —	90.000.—
		105.000.—
397	Материјал за израду, оправку и одржавање железничких телеграфско-телефонских постројења као и осталих електричних, сигналних и сигурносних постројења —	
		750.000.—
398	Обрасци, рачунске и административне књиге, правилници, канцеларијски потрошни материјал, штампање разних формулара и књига, одржавање намештаја и прибора и остали ситни расходи:	
	Главна управа железница — — — —	20.000.—
	Радионице за оправку телеграфско-телефонских и сигурносних постројења —	15.000.—
		35.000.—
399	Радна снага:	
	Наднице радника:	
	Радионице за оправку телеграфско-телефонских сигурносних постројења — —	1,180.000.—
	Игородични додаци — — — —	76.100.—
	Принос Окружном уреду за осигурање радника — — — —	10.000.—
		1,266.100.—
	За пренос	2.265,813.000.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	2.265,813.000.—
400	Службене новине и часописи, набавка књига стручне садржине, поштанске, телеграфске, огласне и остале таксе: Главна управа железница — — — — 20.000.— Радионица за оправку телеграфско-те- фонских и сигурносних постројења — 6.000.—	26.000.—
401	Путни, подвозни и селидбени трошкови, трамвајске и остале подвозне карте за пренос поште: Главна управа железница — — — — 50.000.— Радионице за оправку телеграфско-те- лефонских и сигурносних постројења — 70.000.—	120.000.—
	Материјални трошкови машинске службе	
402	Вода, огрев, осветљење, одржавање и чи- шћење канцеларија: Управа железница — Београд — — — 30.000.— Управа железница — Загреб — — — 30.000.— Управа железница — Љубљана — — — 25.000.— Управа железница — Сарајево — — — 20.000.— Управа железница — Нови Сад — — — 20.000.—	125.000.—
403	Обрасци, рачунске и административне књиге, правилници, канцеларијски потрошени ма- теријал, штампање разних формулара и књига, одржавање намештаја и прибора и остали ситни трошкови: Управа железница — Београд — — — 20.000.— Управа железница — Загреб — — — 20.000.— Управа железница — Љубљана — — — 15.000.— Управа железница — Сарајево — — — 20.000.— Управа железница — Нови Сад — — — 50.000.—	125.000.—
404	Радна снага: Наднице радника: Управа железница — Београд — — — 88.600.— Управа железница — Загреб — — — 100.000.— Управа железница — Љубљана — — — 70.000.— Управа железница — Сарајево — — — 50.000.— Породични додаци: Управа железница — Београд — — — 6.200.— Управа железница — Загреб — — — 11.000.— Управа железница — Љубљана — — — 9.000.— Управа железница — Сарајево — — — 6.300.—	341.100.—
405	Службене новине, часописи, набавка књига стручне садржине, поштанске, телеграф- ске, огласне и остале таксе: Управа железница — Београд — — — 7.000.— Управа железница — Загреб — — — — 6.000.— Управа железница — Љубљана — — — 5.000.—	
	За пренос	18.000.—
		2.266,550.100.—

Парт.	Р А С Х О Д И	Износ партија
	Пренето	18.000.— 2.266,550.100.—
	Управа железница — Сарајево — — —	7.000.—
	Управа железница — Нови Сад — — —	6.000.— 31.000.—
406	Путни, подвозни и селидбени трошкови:	
	Управа железница — Београд — — —	50.000.—
	Управа железница — Загреб — — —	30.000.—
	Управа железница — Љубљана — — —	25.000.—
	Управа железница — Сарајево — — —	40.000.—
	Управа железница — Нови Сад — — —	20.000.— 165.000.—
	Материјални трошкови комерцијалне службе	
407	Вода, огрев, осветљење, одржавање и чишћење канцеларија:	
	Главна управа железница — — — —	10.000.—
	Управа железница — Београд — — —	10.000.—
	Управа железница — Загреб — — —	10.000.—
	Управа железница — Љубљана — — —	10.000.—
	Управа железница — Скопље — — —	25.000.—
	Управа железница — Сарајево — — —	25.000.—
	Управа железница — Нови Сад — — —	20.000.— 110.000.—
408	Обрасци, рачунске и административне књиге, правилници, канцеларијски потрошни материјал, штампање разних формулара и књига, графикона, редова возње и тарифа, одржавање намештаја и прибора и остали ситни расходи:	
	Главна управа железница — — — — —	200.000.—
	Управа железница — Београд — — —	40.000.—
	Управа железница — Загреб — — —	40.000.—
	Управа железница — Љубљана — — —	30.000.—
	Управа железница — Скопље — — —	50.000.—
	Управа железница — Сарајево — — —	10.000.—
	Управа железница — Нови Сад — — —	25.000.— 395.000.—
409	Радна снага:	
	Наднице радника:	
	Главна управа железница — — — — —	31.200.—
	Управа железница — Београд — — —	72.500.—
	Управа железница — Загреб — — —	140.000.—
	Управа железница — Љубљана — — —	40.000.—
	Управа железница — Скопље — — —	30.000.—
	Управа железница — Сарајево — — —	56.400.—
	Управа железница — Нови Сад — — —	200.000.—
	Породични додаци:	
	Главна управа железница — — — — —	3.100.—
	Управа железница — Београд — — —	5.300.—
	Управа железница — Загреб — — —	5.000.—
	Управа железница — Љубљана — — —	5.000.—
	Управа железница — Сарајево — — —	2.100.—
	Управа железница — Скопље — — —	5.000.—
	Управа железница — Нови Сад — — —	21.000.— 616.600.—
	За пренос	2.267,867.700.—

Парт.	РАСХОДИ	Пренето	Износ партија
			2.267,867.700.—
410	Службене новине, часописи, набавка књига стручне садржине, поштанске, телеграфске, огласне и остале таксе:		
	Главна управа железница — — — —	15.000.—	
	Управа железница — Београд — — —	6.000.—	
	Управа железница — Загреб — — —	5.000.—	
	Управа железница — Љубљана — — —	5.000.—	
	Управа железница — Скопље — — —	4.000.—	
	Управа железница — Сарајево — — —	2.000.—	
	Управа железница — Нови Сад — — —	6.000.—	43.000.—
411	Путни, подвозни и седибени трошкови, трамвајске и остале подвозне карте за пренос службене поште:		
	Главна управа железница — — — —	50.000.—	
	Управа железница — Београд — — —	150.000.—	
	Управа железница — Загреб — — —	80.000.—	
	Управа железница — Љубљана — — —	30.000.—	
	Управа железница — Скопље — — —	30.000.—	
	Управа железница — Сарајево — — —	50.000.—	
	Управа железница — Нови Сад — — —	30.000.—	420.000.—
412	Трошкови и радна снага за претовар вагона по уговорима:		
	Управа железница — Београд — — —	1,000.000.—	
	Управа железница — Скопље — — —	30.000.—	
	Управа железница — Нови Сад — — —	400.000.—	1,430.000.—
	Материјални трошкови службе контроле прихода		
413	Вода, огрев, осветљење, одржавање и чишћење канцеларија:		
	Главна управа железница — — — —	75.000.—	
	Управа железница — Загреб — — —	5.000.—	
	Управа железница — Љубљана — — —	3.000.—	
	Управа железница — Нови Сад — — —	25.000.—	108.000.—
414	Обрасци, рачунске и административне књиге, правилници, канцеларијски потрошни материјал, штампање разних формулара и књига, тарифа и графика, одржавање намештаја и прибора и остали ситни расходи:		
	Главна управа железница — — — —	150.000.—	
	Управа железница — Загреб — — —	42.000.—	
	Управа железница — Љубљана — — —	30.000.—	
	Управа железница — Нови Сад — — —	49.000.—	271.000.—
415	Радна снага:		
	Наднице радника:		
	Главна управа железница — — — —	80.000.—	
	Управа железница — Загреб — — —	15.000.—	
	Управа железница — Љубљана — — —	12.000.—	
	За пренос	107.000.—	2.270,139.700.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	107.000.—
		2.270.139.700.—
	Управа железница — Нови Сад — —	50.000.—
	Породични додаци:	
	Главна управа железница — — — —	2.100.—
	Управа железница — Загреб — — —	3.000.—
	Управа железница — Љубљана — — —	2.000.—
416	Службене новине и часописи, набавка књига стручне садржине, поштанске, телеграфске, огласне и остале таксе:	
	Главна управа железница — — — —	15.000.—
	Управа железница — Загреб — — —	5.000.—
	Управа железница — Љубљана — — —	3.000.—
	Управа железница — Нови Сад — — —	6.000.—
		164.100.—
417	Путни, подвозни и селидбени прошкови, трамвајске и остале подвозне карте за пренос службене поште:	
	Главна управа железница — — — —	150.000.—
	Управа железница — Загреб — — —	10.000.—
	Управа железница — Љубљана — — —	10.000.—
	Управа железница — Нови Сад — — —	20.000.—
		190.000.—
	Материјални трошкови финансијске службе	
418	Вода, огрев, осветљење, одржавање и чишћење канцеларија:	
	Главна управа железница — — — —	20.000.—
	Управа железница — Београд — — —	20.000.—
	Управа железница — Загреб — — —	30.000.—
	Управа железница — Љубљана — — —	15.000.—
	Управа железница — Скопље — — —	15.000.—
	Управа железница — Сарајево — — —	15.000.—
	Управа железница — Нови Сад — — —	15.000.—
		130.000.—
419	Обрасци, рачунице и административне књиге, правилници, канцеларијски потрошни материјал, штампање разних формулара и књига, одржавање намештаја и прибора и остали ситни расходи:	
	Главна управа железница — — — —	50.000.—
	Управа железница — Београд — — —	50.000.—
	Управа железница — Загреб — — —	50.000.—
	Управа железница — Љубљана — — —	20.000.—
	Управа железница — Скопље — — —	20.000.—
	Управа железница — Сарајево — — —	15.000.—
	Управа железница — Нови Сад — — —	20.000.—
		225.000.—
420	Радна снага:	
	Наднице радника:	
	Управа железница — Београд — — —	75.000.—
	Управа железница — Загреб — — —	75.000.—
	Управа железница — Љубљана — — —	55.000.—
	За пренос	205.000.—
		2.270.877.800.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	205.000.— 2.270.877.800.—
	Управа железница — Скопје — — —	30.000.—
	Управа железница — Сарајево — — —	30.000.—
	Породични додаци:	
	Управа железница — Београд — — —	3.200.—
	Управа железница — Загреб — — —	5.000.—
	Управа железница — Љубљана — — —	5.000.—
	Управа железница — Скопје — — —	5.000.—
	Управа железница — Сарајево — — —	5.200.—
421	Службене новине, часописи, набавка књига стручне садржине, поштанске, телеграфске, огласне и остале таксе:	288.400.—
	Главна управа железница — — — —	6.000.—
	Управа железница — Београд — — —	10.000.—
	Управа железница — Загреб — — —	6.000.—
	Управа железница — Љубљана — — —	5.000.—
	Управа железница — Скопје — — —	10.000.—
	Управа железница — Сарајево — — —	10.000.—
	Управа железница — Нови Сад — — —	6.000.—
422	Путни, (подвозни и селидбени трошкови, трамвајске и остале подвозне карте за пренос службене поште:	53.000.—
	Главна управа железница — — — —	20.000.—
	Управа железница — Београд — — —	20.000.—
	Управа железница — Загреб — — —	20.000.—
	Управа железница — Љубљана — — —	10.000.—
	Управа железница — Скопје — — —	20.000.—
	Управа железница — Сарајево — — —	20.000.—
	Управа железница — Нови Сад — — —	20.000.—
	Материјални трошкови економске службе	
423	Вода, огрев, осветљење, одржавање и чишћење канцеларија:	450.000.—
	Главна управа железница — — — —	10.000.—
	Управа железница — Београд — — —	30.000.—
	Управа железница — Загреб — — —	40.000.—
	Управа железница — Љубљана — — —	30.000.—
	Управа железница — Скопје — — —	10.000.—
	Управа железница — Сарајево — — —	30.000.—
	Управа железница — Нови Сад — — —	300.000.—
424	Обрасци, рачунске и административне књиге, правилници, канцеларијски потрошни материјал, штампање разних формулара и књига, одржавање намештаја и прибора и остали ситни расходи:	
	Главна управа железница — — — —	20.000.—
	Управа железница — Београд — — —	100.000.—
	За пренос	120.000.— 2.271.799.200.—

Парт.	РАСХОДИ				Износ партија
		Пренето	120.000.—		2.271,799.200.—
	Управа железница — Загреб — — —		100.000.—		
	Управа железница — Љубљана — — —		100.000.—		
	Управа железница — Скопље — — —		100.000.—		
	Управа железница — Сарајево — — —		20.000.—		
	Управа железница — Нови Сад — — —		1,000.000.—		1.440.000.—
425	Материјал за одржавање хемиских лабораторијума, железничких штампарија, возних карата и осталих предузећа:				
	Управа железница — Београд — — —		400.000.—		
	Управа железница — Загреб — — —		400.000.—		
	Управа железница — Љубљана — — —		300.000.—		
	Управа железница — Сарајево — — —		50.000.—		1,150.000.—
426	Радна снага:				
	Наднице радника:				
	Управа железница — Београд — — —		450.000.—		
	Управа железница — Загреб — — —		401.000.—		
	Управа железница — Љубљана — — —		241.000.—		
	Управа железница — Скопље — — —		101.000.—		
	Управа железница — Сарајево — — —		804.000.—		
	Управа железница — Нови Сад — — —		2,502.000.—		
	Породични додаци:				
	Управа железница — Београд — — —		16.800.—		
	Управа железница — Загреб — — —		30.000.—		
	Управа железница — Љубљана — — —		30.000.—		
	Управа железница — Скопље — — —		9.000.—		
	Управа железница — Сарајево — — —		150.000.—		
	Управа железница — Нови Сад — — —		150.000.—		4,884.800.—
427	Службене новине, часописи, набавка књига стручне садржине, поштанске, телеграфске, огласне и остале таксе:				
	Главна управа железница — — — —		10.000.—		
	Управа железница — Београд — — —		12.000.—		
	Управа железница — Загреб — — —		12.000.—		
	Управа железница — Љубљана — — —		10.000.—		
	Управа железница — Скопље — — —		10.000.—		
	Управа железница — Сарајево — — —		10.000.—		
	Управа железница — Нови Сад — — —		2.000.—		66.000.—
428	Путни, подвозни и селидбени трошкови, трамвајске и остале подвозне карте за пренос службене поште:				
	Главна управа железница — — — —		30.000.—		
	Управа железница — Београд — — —		50.000.—		
	Управа железница — Загреб — — —		100.000.—		
	Управа железница — Љубљана — — —		90.000.—		
	Управа железница — Скопље — — —		20.000.—		
	Управа железница — Сарајево — — —		50.000.—		
	Управа железница — Нови Сад — — —		60.000.—		400.000.—
		За пренос			2.279,740.000.—

Пренето

2.279,740.000.—

429 Разни редовни расходи

Јавне дажбине, судски трошкови, као и исплате по рачунима водних задруга — Кирије за зграде, локале, мајдане, земљишта и статистичке машине — — — —	500.000.— 600.000.—	
Накнада штете приватним лицима учињене им телесном повредом или смрћу при железничком саобраћају; накнада штете за мањке и повреде робе и залиха при транспорту железница; накнада штете приватним лицима учињене им услед додира са електричним водовима и код прелаза електричних водова приватних предузећа преко железничких земљишта; накнада материјалне штете железничком особљу и приватним лицима проузроковане пожаром од варница из локомотива, додира електричних водова, железничким незгодама и удесима —	650.000.—	
Санитетски материјал за прву помоћ и транспорт повређених; вакцине и материјал за предохрану (сем дезинфекције); као и награде лекарима за преглед службеника и за остале хонорарне радове —	360.000.—	
Трошкови за одржавање железничких и занатских школа и курсева — — —	2,000.000.—	
Трошкови за штампање и издавање недељног и месечног стручног листа и часописа; награда за обрађивање и штампање актуелних питања железничке службе, као и исплата хонорара експертима стручних анкета и хонорара за експертизе — — — — —	350.000.—	
Трошкови за употребу страних жола — —	1,000.000.—	
Набавка и одржавање кухињског прибора и намирница за помоћна кола у случају удеса и непогоде као и давање топлих напитака за време великих мразева железничком особљу — — — — —	600.000.—	
Осигурање од пожара и других штета — —	100.000.—	
Манипулативни и остали трошкови за вршење чековне службе (Поштанској штедионици — плаушал — — — — —	750.000.—	6,910.000.—

Свега (Гл. XXVIII, парт. 357—429) — — 2.286,650.000.—

РЕКАПИТУЛАЦИЈА

Глава XXIV — Министарство	— — — — —	2,699.900.—
Глава XXV — Главна управа поморства	— — —	1,198.800.—
Глава XXVI — Управа поморског саобраћаја	— —	12,986.600.—
Глава XXVII — Главна управа речног саобраћаја	—	134,154.600.—
Глава XXVIII — Управа државних железница	— —	2.286,650.000.—
Укупно IX раздео	— — —	2.437,689.900.—

X РАЗДЕО — МИНИСТАРСТВО ИНДУСТРИЈЕ

ГЛАВА XXIX — МИНИСТАРСТВО

Редовни расходи

А. Лични расходи

430 Личне принадлежности:			
Министар	— — — — —	72.000.—	
204 чиновника и чин. приправника	— — — — —	3,879.800.—	
4 званичника	— — — — —	50.000.—	
17 служитеља	— — — — —	205.000.—	
34 хонорарна службеника и дневничара	— — — — —	1,440.000.—	
Породични додаци	— — — — —	158.000.—	5,804.800.—

Б. Материјални расходи

431 Канцеларијски трошкови	— — — — —	75.000.—	
432 Оправка, одржавање и чишћење зграде и инвентара	— — — — —	50.000.—	
433 Путни и селидбени трошкови	— — — — —	200.000.—	
434 Одржавање аутомобила, кола и других превозних средстава	— — — — —	200.000.—	
435 Поштацко-телеграфски и телефонски трошкови	— — — — —	30.000.—	
436 Набавка штампаних ствари, образаца, књига, часописа и листова	— — — — —	50.000.—	
437 Транспортни трошкови	— — — — —	20.000.—	
438 Трошкови за одржавање курсева за стварање индустријских кадрова	— — — — —	5,000.000.—	
439 Трошкови за одржавање сталних и покретних изложби	— — — — —	200.000.—	
440 Трошкови за оспособљавање стручњака у земљи и иностранству	— — — — —	500.000.—	
441 Трошкови за наднице радника и материјал	— — — — —	275.000.—	
Свега (Гл. XXIX, парт. 430—441)	— — — — —	12,404.800.—	
Укупно X раздео	— — — — —	12,404.800.—	

XI РАЗДЕО — МИНИСТАРСТВО ТРГОВИНЕ

И СНАБДЕВАЊА

ГЛАВА XXX — МИНИСТАРСТВО

Редовни расходи

А. Лични расходи

442 Личне принадлежности:

Министар — — — — —	72.000.—	
352 чиновника и чин. приправника —	7,492.050.—	
5 званичника — — — — —	90.600.—	
53 служитеља — — — — —	638.400.—	
156 дневничара и хонорарних службеника — — — — —	3,863.650.—	
Породични додаци — — — — —	212.000.—	12,368.700.—

Б. Материјални расходи

443 Канцеларијски трошкови — — — — —		100.000.—
444 Оправка, чишћење и одржавање зграда и инвентара —		100.000.—
445 Огрев, осветљење и вода — — — — —		150.000.—
446 Кирије за контроле мера — — — — —		100.000.—
447 Одржавање аутомобила, кола и других превозних средстава — — — — —		115.000.—
448 Путни и селидбени трошкови — — — — —		200.000.—
449 Транспортни трошкови — — — — —		100.000.—
450 Поштанско-телеграфски и телефонски трошкови — —		150.000.—
451 Осигурања — — — — —		30.000.—
452 Набавка штампаних ствари — образаца, књига, часописа и листова — — — — —		30.000.—
453 Трошкови поштанског и чековног рачуна — — — — —		20.000.—
454 Оправка справа и инструмената и набавка нових — —		100.000.—
455 Набавка жигова за жигосање мерила, израђених од драгоцених метала — — — — —		150.000.—
456 За издржавање међународног бироа за мере у Паризу		55.000.—

Свега (Гл. XXX, парт. 442—456) — — — — — 13,768.700.—

Укупно XI раздео — — — — — 13,768.700.—

XII РАЗДЕО — МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ

ГЛАВА XXXI — МИНИСТАРСТВО

Редовни расходи

А. Лични расходи

457 Личне принадлежности:

Министар — — — — —	72.000.—
112 чиновника и чин. приправника —	2,546.400.—
За пренос	2,618.400.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	2,618.400.—
39	званичника	478.200.—
26	служитеља	285.600.—
11	надничара	143.650.—
	Породични додаци	111.950.—
		3,637.800.—

Б. Материјални расходи

Опште одељење

458	Путни и селидбени трошкови:		
	Путни трошкови	100.000.—	
	селидбени трошкови	20.000.—	120.000.—
459	Општи канцеларијски трошкови:		
	Набавка разног канцеларијског материјала и прибора	70.000.—	
	Набавка и штампање образаца, књига, часописа и листова	200.000.—	
	Поштанско-телеграфски и телефонски трошкови	50.000.—	320.000.—
460	Одржавање аутомобила, кола и других превозних средстава		77.200.—
461	Огрев, осветљење и вода		90.000.—
	Одељење за аграрну политику		
462	За специјализацију пољопривредних стручњака у земљи и иностранству		200.000.—
	Одељак за биљну производњу		
463	Установама за радну снагу око умножавања елитног семена културног биља		200.000.—
	Одељење за сточарство и ветеринарство		
464	За штампање једног стручног ветеринарског часописа		90.000.—
	Граничне ветеринарске станице		
465	Општи канцеларијски трошкови		15.000.—
466	Огрев и осветљење		30.000.—
467	Кирија за канцеларије		20.000.—
	Свега (Гл. XXXI, парт. 457—467)		4,800.000.—
	Укупно XII раздео		4,800.000.—

XIII РАЗДЕО — МИНИСТАРСТВО ШУМАРСТВА

ГЛАВА XXXII — МИНИСТАРСТВО

Редовни расходи

А. Лични расходи

468	Личне принадлежности:		
	Министар	72.000.—	
	55 чиновника и чин. приправника	1,300.800.—	
	За пренос	1,372.800.—	

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	1,372.800.—
	4 званичника — — — — —	56.100.—
	24 служитеља — — — — —	282.900.—
	26 дневничара и надничара — — — — —	372.300.—
	Породични додаци — — — — —	48.300.—
		2,132.400.—
	Б. Материјални расходи	
469	Опште канцеларијски трошкови — — — — —	15.000.—
470	Оправка, одржавање и чишћење зграде и инвентара:	
	а) наднице за 34 стална и повремена радника и породични додаци — — — — —	523.600.—
	б) остали материјални расходи — — — — —	240.000.—
		763.600.—
471	Огрев, осветљење и вода — — — — —	1,558.000.—
472	Кирије и закупи — — — — —	6.000.—
473	Одржавање аутомобила, камиона и других превозних средстава — — — — —	45.000.—
474	Путни и селидбени трошкови — — — — —	90.000.—
475	Фотографски материјал за пропаганду — — — — —	4.000.—
476	Поштанско-телеграфски и телефонски трошкови — — — — —	102.000.—
477	Набавка штампаних ствари — образаца, књига, часописа и листова — — — — —	15.000.—
	Свега (Гл. XXXII, парт. 468—477) — — — — —	4,731.000.—
	Укупно XIII раздео — — — — —	4,731.000.—

XIV РАЗДЕО — МИНИСТАРСТВО РУДАРСТВА

ГЛАВА XXXIII — МИНИСТАРСТВО

Редовни расходи

А. Лични расходи

478	Личне принадлежности:	
	Министар — — — — —	72.000.—
	98 чиновника и чин. приправника — — — — —	2,319.600.—
	4 званичника — — — — —	57.000.—
	17 дневничара и хонорарних службеника — — — — —	283.200.—
	10 служитеља — — — — —	126.000.—
	Породични додаци — — — — —	88.200.—
		2,946.000.—

Б. Материјални расходи

479	Путни, подвозни и селидбени трошкови, паушали као и дневнице за надзор и преглед подручних установа — — — — —	250.000.—
480	Опште канцеларијске потребе — — — — —	60.000.—
481	Набавка, оправка и одржавање инвентара, као и набавка писаћих и рачунских машина — — — — —	60.000.—
	За пренос — — — — —	3,316.000.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	3,316.000.—
482	Одржавање — снабдевање аутомобила, камиона и других превозних средстава — — — — —	280.000.—
483	Поштанско-телеграфски и телефонски трошкови — — — — —	100.000.—
484	Набавка и издавање штампаних ствари, стручних часописа и стручне литературе — — — — —	100.000.—
485	Набавка тисканица и штампаних образаца — — — — —	50.000.—
486	Радничке наднице и погодности са социјалним приносом — — — — —	50.000.—
487	Кирија за службене собе за смештај изасланика и курира рударско-топионичких предузећа и установа — — — — —	30.000.—
488	Довршење оправке ломљених апарата, инсталација (електричних, гасних и водоводних) и набавка ствари за оспобљавање лабораторије Националног института за гориво и руде — — — — —	200.000.—
	Свега (Гл. XXXIII, парт. 478—488) — — — — —	4,126.000.—

ГЛАВА XXXIV — ЦЕНТРАЛНА ДИРЕКЦИЈА ДРЖАВНИХ РУДАРСКИХ И ТОПИОНИЧКИХ ПРЕДУЗЕЋА

Редовни расходи

А. Лични расходи

489	Личне принадлежности:		
	21 чиновника и чин. приправника — — — — —	498.000.—	
	Служитељ — — — — —	11.100.—	
	Хонорарни чиновник — — — — —	19.800.—	
	Породични додаци — — — — —	29.400.—	558.300.—

Б. Материјални расходи

490	Путни, подвозни и селидбени трошкови, паушали као и дневнице за надзор и преглед подручних предузећа и установа — — — — —	180.000.—
491	Опште канцеларијске потребе — — — — —	25.000.—
492	Набавка, поправка и одржавање инвентара — — — — —	50.000.—
493	Одржавање и снабдевање аутомобила и камиона — — — — —	105.000.—
494	Поштанско-телеграфски и телефонски трошкови — — — — —	100.000.—
495	Радничке наднице и погодности са социјалним доприносима — — — — —	50.000.—
	Свега (Гл. XXXIV, парт. 489—495) — — — — —	1,068.300.—

ГЛАВА XXXV — ГЕОЛОШКИ ИНСТИТУТ

Редовни расходи

А. Лични расходи

496	Личне принадлежности:	
	13 чиновника и чин. приправника — — — — —	267.000.—
	Званичник — — — — —	12.000.—
	За пренос — — — — —	279.000.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	279.000.—
Служитељ — — — — —		12.000.—
Породични додаци — — — — —		13.700.—
		304.700.—
Б. Материјални расходи		
497	Канцеларијски трошкови — — — — —	5.000.—
498	Оправка, одржавање, чишћење зграде и инвентара — — — — —	22.000.—
499	Огрев, осветљење и вода — — — — —	20.000.—
500	Кирија за зграду и градски доприноси — — — — —	52.400.—
501	Одржавање инсталације и лабораторија — — — — —	3.000.—
502	Путни, подвозни и селидбени трошкови — — — — —	100.000.—
503	Поштанско, /телеграфско-телефонски трошкови — — — — —	3.000.—
504	Набавка штампаних ствари и часописа — — — — —	2.500.—
	Свега (Гл. XXXV, парт. 496—504) — — — — —	512.600.—

ГЛАВА XXXVI — РУДАРСКЕ ШКОЛЕ

Редовни расходи

А. Лични расходи

505 Личне принадлежности:

Рударска школа у Књажевцу

5	чиновника — — — — —	87.210.—
2	служитеља — — — — —	19.380.—
	Дневничар — — — — —	10.710.—
	Породични додаци — — — — —	9.500.—

Рударска школа у Цељу

10	службеника — — — — —	200.000.—
----	----------------------	-----------

Рударска школа у Вараждину

8	службеника — — — — —	125.000.—
	Рударско-средњошколски течај у Београду	
5	службеника — — — — —	92.200.—
		544.000.—

Б. Материјални расходи

Рударска школа у Књажевцу

506	Путни, подвозни и селидбени трошкови — — — — —	3.000.—
507	Канцеларијски трошкови — — — — —	7.000.—
508	Набавка, оправка и одржавање инвентара — — — — —	5.500.—
509	Радничке наднице и погодности — — — — —	3.000.—
510	Огрев, осветљење и вода — — — — —	41.200.—
511	Издржавање ученика (стипендије) — — — — —	160.000.—
512	Стручне екскурзије ученика и наставника — — — — —	25.000.—
513	Рударске нарочите принадлежности службеника — — — — —	12.000.—
514	Оправка зграде — — — — —	4.600.—

За пренос

805.300.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	805.300.—
	Рударска школа у Цељу	
515	Путни, подвозни и селидбени трошкови — — — —	4.500.—
516	Канцеларијски трошкови — — — —	7.000.—
517	Набавка, оправка и одржавање инвентара — — — —	3.000.—
518	Радничке наднице и погодности — — — —	4.500.—
519	Огрев, осветљење и вода — — — —	45.000.—
520	Издржавање ученика (стипендије) — — — —	320.000.—
521	Стручне екскурзије ученика и наставника — — — —	45.000.—
522	Рударске нарочите принадлежности службеника — — — —	20.000.—
523	Набавка стручне литературе и часописа — — — —	5.000.—
	Рударска школа у Вараждину	
524	Путни, подвозни и селидбени трошкови — — — —	3.000.—
525	Канцеларијски трошкови — — — —	6.000.—
526	Набавка, оправка и одржавање инвентара — — — —	1.500.—
527	Радничке наднице и погодности — — — —	3.000.—
528	Огрев, осветљење и вода — — — —	40.000.—
529	Издржавање ученика (стипендије) — — — —	160.000.—
530	Стручне екскурзије ученика и наставника — — — —	25.000.—
531	Рударске нарочите принадлежности — — — —	12.000.—
532	Набавка стручне литературе и часописа — — — —	4.000.—
533	Кирија за школску зграду — — — —	15.000.—
	Рударско-средњошколски течај у Београду	
534	Кирија за зграду, осветљење, огрев, вода и друго — — — —	24.000.—
535	Издржавање ученика и исхрана особља интерната — — — —	750.000.—
536	Набавка инвентарског намештаја (постеље, ормани, столови и клупе за трлезарију и учионицу, канцеларијски сто и столице, кухињска лећ, кухињски сто, орман и столице, кухињско посуђе и др., инвентарске потребе течаја и интерната) — — — —	250.000.—
537	Апарат за умножавање скрипта — — — —	50.000.—
538	Опште канцеларијске потребе — — — —	6.000.—
	Свега (Гл. XXXVI, парт. 505—538) — — — —	2,608.800.—

РЕКАПИТУЛАЦИЈА

Глава XXXIII	Министарство — — — —	4,126.000.—
Глава XXXIV	Централна дирекција држав. рударских и топионичких предузећа — — — —	1,068.300.—
Глава XXXV	— Геолошки институт — — — —	512.600.—
Глава XXXVI	— Рударске школе — — — —	2,608.800.—
	Укупно XIV раздео — — — —	8,315.700.—

XV РАЗДЕО — МИНИСТАРСТВО КОЛОНИЗАЦИЈЕ

ГЛАВА XXXVIII — МИНИСТАРСТВО

Редовни расходи

А. Лични расходи

539 Личне принадлежности:

Министар	—	—	—	—	—	—	72.000.—	
46 чиновника и чин. приправника	—	—	—	—	—	—	1,137.000.—	
2 званичника	—	—	—	—	—	—	28.000.—	
6 служитеља	—	—	—	—	—	—	72.000.—	
8 дневничара, хонорарних и контрак-туалних чиновника	—	—	—	—	—	—	140.000.—	
Породични додаци	—	—	—	—	—	—	73.000.—	1,522.000.—

Б. Материјални расходи

540 Канцеларијски трошкови	—	—	—	—	—	—	—	150.000.—
541 Оправка, одржавање и чишћење зграде и инвентара и исплата радне снаге	—	—	—	—	—	—	—	109.800.—
542 Отрев, осветљење и вода	—	—	—	—	—	—	—	180.000.—
543 Одржавање аутомобила, кола и других превозних средстава	—	—	—	—	—	—	—	200.000.—
544 Путни, селидбени трошкови	—	—	—	—	—	—	—	400.000.—
545 Транспортни трошкови	—	—	—	—	—	—	—	30.000.—
546 Поштански, телеграфски и телефонски трошкови	—	—	—	—	—	—	—	100.000.—
547 Набавка штампаних ствари, образаца, стручних књига, часописа и листова	—	—	—	—	—	—	—	150.000.—
548 Набавка намештаја и писаћих машина	—	—	—	—	—	—	—	400.000.—
549 Набавка агро-геодетских справа и материјала	—	—	—	—	—	—	—	500.000.—
550 Трошкови превоза и смештај насељеника	—	—	—	—	—	—	—	500.000.—
Свега (Гл. XXXVII, парт. 539—550)	—	—	—	—	—	—	—	4,241.800.—
Укупно XV раздео	—	—	—	—	—	—	—	4,241.800.—

XVI РАЗДЕО — МИНИСТАРСТВО СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ

ГЛАВА XXXVIII — МИНИСТАРСТВО

Редовни расходи

А. Лични расходи

551 Личне принадлежности:

Министар	—	—	—	—	—	—	72.000.—	
91 чиновник и чин. приправник	—	—	—	—	—	—	1,988.000.—	
6 званичника	—	—	—	—	—	—	75.600.—	
20 служитеља	—	—	—	—	—	—	232.800.—	
29 дневничара	—	—	—	—	—	—	384.000.—	
Породични додаци	—	—	—	—	—	—	62.000.—	2,814.400.—

За пренос

2,814.400.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	2,814.400.—
	Б. Материјални расходи	
552	Канцеларијски трошкови — — — — —	30.000.—
553	Оправка, одржавање и чишћење зграде, набавка и одржавање инвентара, оправка инсталација и грејање	20.000.—
554	Огрев, осветљење, вода, одржавање водовodne инсталације електричне мреже и набавка материјала —	75.000.—
555	Одржавање аутомобила, кола и других превозних средстава (набавка бензина, оправка и куповина делова за аутомобил и 2 камиона) — — — — —	45.000.—
556	Путни и селидбени трошкови — — — — —	10.000.—
557	Путни трошкови око репатријације наших заробљеника, присилно одведених радника, интернираца и других	100.000.—
558	Транспортни трошкови — — — — —	2.000.000.—
559	Поштанско-телеграфски и телефонски трошкови — —	30.000.—
560	Осигурање зграде — — — — —	3.000.—
561	Набавка штампаних ствари — образаца, књига, часописа и листова — — — — —	10.000.—
	Свега (Гл. XXXVIII, парт. 551—561) — —	5,137.400.—

ГЛАВА XXXIX ПОМОЋИ, ПОТПОРЕ, СУБВЕНЦИЈЕ, ДОТАЦИЈЕ И ОБАВЕЗЕ

562	Помоћ неопскарљеним породицама бораца и погинулих бораца Ј. А.; инвалидима Народноослободилачког рата и њиховим породицама; помоћ породицама жртава фашистичког терора и других ратом пострадалих породица — — — — —	400.000.000.—
563	Помоћ породицама чији се храниоци налазе у заробљеништву — — — — —	100.000.000.—
564	Привремена новчана помоћ пензионерима, уживаоцима народних признања, сталне државне помоћи и издржавања — — — — —	600.000.000.—
565	Инвалидоке потпоре и додаци — — — — —	180.000.000.—
566	Издржавање незбринуте и помагање социјално тешко утрожене деце палих бораца Ј. А., жртава фашистичког терора и жртава рата уопште — — — — —	30.000.000.—
567	Издржавање, одевање и исхрана 10.000 питомаца државне деце заштите по трудним децијим домовима и концентрисаним децијим насељима као и њихово школовање — — — — —	35.000.000.—
568	Трошкови за набавку домских инвентара, деце одеће, веша, обуће, постелине, учила и књига (литературе за деце домовне ратне сирочади) — — — — —	10.000.000.—
	Свега (Гл. XXXIX, парт. 562—568) — —	1.355.000.000.—

ГЛАВА XL — ДОМ СЛЕПИХ У ЗЕМУНУ

Редовни расходи

А. Лични расходи

569	Личне принадлежности:		
	12 чиновника — — — — —	233.400.—	
	2 званичника — — — — —	30.600.—	
	Породични додаци — — — — —	8.400.—	272.400.—

Б. Материјални расходи

570	Канцеларијски трошкови — — — — —	3.000.—	
571	Оправка, одржавање и чишћење зграда и инвентара —	60.000.—	
572	Огрев, осветљење и вода — — — — —	30.000.—	
573	Одржавање камиона, кола и других превозних средстава — — — — —	26.000.—	
574	Путни и селидбени трошкови — — — — —	7.000.—	
575	Транспортни трошкови — — — — —	4.000.—	
576	Поштанско-телеграфско-телефонски трошкови — — —	8.000.—	
577	Набавка штампаних ствари—образаца, књига, часописа и листова — — — — —	7.800.—	
578	Набавка учила и другог школског материјала као и књига за библиотеку — — — — —	20.000.—	
579	Набавка, оправка и одржавање одеће, обуће и рубља питомца — — — — —	400.000.—	
580	Набавка потрошног материјала — — — — —	30.000.—	
581	Потребе радница и штампарије — — — — —	20.000.—	
582	Одржавање економије, набавка хране за стоку и пчеле и поткивање коња — — — — —	9.200.—	
583	Набавка лекова и осталог лекарског материјала и одржавање хигијене питомца — — — — —	30.000.—	
584	Исхрана питомца и особља — — — — —	1,000.000.—	
585	Наднице радника са осигурањем: 30 надничара са осигурањем и породичним додатком	472.200.—	
	Свега (Гл. XL, парт 569—585) — — —	2,399.600.—	

РЕКАПИТУЛАЦИЈА

Глава XXXVЦII	— Министарство — — — — —	5,137.400.—
Глава XXXIX	— Помоћи, потпоре итд. — — — — —	1,355,000.000.—
Глава XL	— Дом слепих у Земуну — — — — —	2,399.600.—
	Укупно XVI раздео — — — — —	1,362,537.000.—

XVII РАЗДЕО — МИНИСТАРСТВО НАРОДНОГ ЗДРАВЉА

ГЛАВА XLI — МИНИСТАРСТВО

Редовни расходи

А. Лични расходи

586 Личне принадлежности:

Министар — — — — —	72.000.—	
41 чиновник и чин. приправник — —	1,012.400.—	
2 званичника — — — — —	28.200.—	
3 служитеља — — — — —	37.200.—	
53 дневничара и надничара — — —	988.950.—	
Породични додаци — — — — —	63.000.—	2,201.750.—

Б. Материјални расходи

587 Канцеларијски трошкови — — — — —		50.000.—
588 Ситне оправке, одржавање и чишћење зграде као и набавка и одржавање инвентара — — — — —		40.000.—
589 Огрев, осветљење и вода, одржавање водоводне и електричне инсталације, набавка водоводног и електричног материјала — — — — —		75.000.—
590 Одржавање аутомобила, кола и других превозних средстава — — — — —		60.000.—
591 Путни и селидбени трошкови — — — — —		30.000.—
592 Транспортни трошкови — — — — —		30.000.—
593 Поштанско-телеграфски и телефонски трошкови — —		24.000.—
594 Осигурање зграде и инвентара — — — — —		2.500.—
595 Набавка штампаних ствари, образаца, рачунских административних књига, часописа и службених листова — — — — —		18.000.—
596 Набавка стручних и медицинских књига и часописа, материјала за штампање часописа „Народно здравље“ пропагандног материјала за сузбијање заразних и других болести — — — — —		80.000.—
Свега (Гл. XLI, парт. 586—596) — — —		2,611.250.—

ГЛАВА XLII — ПОЛИКЛИНИКА МИНИСТАРСТВА
НАРОДНОГ ЗДРАВЉА Д.Ф.Ј.

Редовни расходи

А. Лични расходи

597 Личне принадлежности:

4 чиновника — — — — —	91.800.—	
19 дневничара и хонорарних службеника	240.000.—	
Породични додаци — — — — —	4.200.—	336.000.—

За пренос 336.000.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	336.000.—
	Б. Материјални расходи	
598	Канцеларијски трошкови: канцеларијски материјал—обра- сци, књиге, часописи и претплата на Службени лист	6.000.—
599	Оправка, одржавање и чишћење зграде и набавка ин- вентара	10.000.—
600	Огрев, осветљење, вода, водоводне и канализационе таксе	50.000.—
601	Поштанско-телеграфски и телефонски трошкови	1.500.—
602	Набавка инструмената, лекова, хемикалија за лаборато- рије, материјала за зубну ординацију као и завојног материјала	25.000.—
603	Набавка медицинских инструмената зубне технике, апа- рата и лабораторијског намештаја	130.000.—
604	Кирија и закуп	36.000.—
	Укупно (Гл. XLII, парт. 597—604)	594.500.—

ГЛАВА XLIII — ДРЖАВНИ ЗАВОД ЗА ТРАНСФУЗИЈУ
КРВИ

Редовни расходи

А. Лични расходи

605	Личне принадлежности:		
	9 чиновника	190.800.—	
	1 званичник	12.300.—	
	47 дневничара и надничара са осигу- рањем	770.478.—	
	Породични додаци	7.350.—	980.928.—

Б. Материјални расходи

606	Путни и селидбени трошкови	5.000.—
607	Канцеларијски трошкови	8.000.—
608	Одржавање зграда, инвентара, набавка инвентарских ствари, техничког материјала за потребе радионица и лабораторија, оправка апарата, прибора и инстру- мената	100.000.—
609	Набавка платна за мантиле, чаршаве и друго рубље за лекаре и помоћно особље као и оправке и прање рубља	20.000.—
610	Огрев, осветљење, вода и друго	160.000.—
611	Набавка материјала и израда специјалних сандука и друге амбалаже за транспорт неконзервисане и кон- зервисане крви	50.000.—
612	Набавка стакларије, хемикалија, инструмената и другог потребног материјала за продукцију и конзервисање крви као и набавка и израда гумене робе	80.000.—
	Укупно	1.403.928.—

За пренос

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	1,403.928.—
613	Набавка, оправка и преправка апарата за стерилизацију и чување конзервисане крви — — — — —	150.000.—
614	Израда постројења за продукцију обичне и суве плазме	90.000.—
615	Поштанско-телеграфски-телефонски трошкови — — —	10.000.—
616	Осигурање зграде и инвентара — — — — —	10.000.—
617	Награда даваоцима крви на име исхране и побољшања хране по узимању крви — — — — —	3,000.000.—
618	Издржавање аутопарка и погонски материјал — — —	50.000.—
619	Набавка и исхрана лабораторијских животиња — — —	10.000.—
	Свега (Гл. XLIII, парт. 605—619) — —	4,723.928.—

ГЛАВА XLIV — НАУЧНО-ИСТРАЖИВАЧКИ ИНСТИТУТ
ЗА ХЕМИЈСКО-ФАРМАЦЕУТСКУ ПРОИЗВОДЊУ

Редовни расходи

А. Лични расходи

620	Личне принадлежности:		
	13 чиновника — — — — —	293.922.—	
	1 служитељ — — — — —	14.400.—	
	17 дневничара — — — — —	255.200.—	
	5 стручњака — паушална награда од 1.000.— динара; 1 службеник са специјалном наградом по чл. 9 став 3 Уредбе о принадлежностима; накнада сталном особљу према чл. 9 став 2 исте Уредбе — — — — —	62.100.—	
	Породични додаци — — — — —	2.100.—	
			627.722.—

Б. Материјални расходи

621	Канцеларијски трошкови — — — — —	10.000.—
622	Оправка, одржавање и чишћење зграде и инвентара као и набавке инвентарских ствари — — — — —	10.000.—
623	Огрев, осветљење, индустријска струја и водоводна такса — — — — —	80.000.—
624	Путни и селидбени трошкови — — — — —	5.000.—
625	Транспортни трошкови — — — — —	5.000.—
626	Поштанско-телеграфски и телефонски трошкови — — —	20.000.—
627	Набавка штампарских ствари, образаца, књига, часописа и листова — — — — —	6.000.—
628	Изпођење нових инсталација, ситне оправке, оправке инсталација апарата, прибора и инструмената — — —	50.000.—
629	Набавка платна за мантиле за хемичаре и помоћно особље, тканине за завесе, крпа и пешкира као и оправка и прање рубља — — — — —	5.000.—
630	Набавка потрошног материјала, набавка хемикалија, стакларије и другог лабораторијског материјала — — —	70.000.—
631	Набавка, одржавање и исхрана опитних животиња — — —	5.000.—
	Свега (Гл. XLIV, парт. 620—631) — —	893.722.—

ГЛАВА XLV — ЭПИДЕМИОЛОШКИ ИНСТИТУТ У
БЕОГРАДУ

Редовни расходи

А. Лични расходи

632	Личне принадлежности:		
	23 чиновника — — — — —	448.200.—	
	1 званичник — — — — —	12.000.—	
	1 служитељ — — — — —	11.100.—	
	30 дневничара и надничара са осигу- рањем — — — — —	511.300.—	
	Породични додаци — — — — —	21.000.—	1.003.600.—

Б. Материјални расходи

633	Путни трошкови — — — — —	20.000.—	
634	Општи канцеларијски трошкови — — — — —	10.000.—	
635	Одржавање и оправка аутомобилског возног парка и на- бавке погонског материјала — — — — —	50.000.—	
636	Огрев, осветљење, водоводне и канализационе таксе, набавка водоводног и електричног материјала — — — — —	100.000.—	
637	Набавка платна за мантиле, чаршаве и друго рубље за лекаре и помоћно особље као и оправка и прање рубља — — — — —	20.000.—	
638	Набавка стакленог посуђа, епрувета и другог матери- јала, као и набавка хемикалија, апарата и уређаја за лабораторијски рад — — — — —	150.000.—	
639	Набавка и исхрана лабораторијских животиња — — — — —	30.000.—	
640	Поштанско-телеграфски и телефонски трошкови — — — — —	6.000.—	
	Свега (Гл. XLV, парт. 632—640) — — — — —	1,389.600.—	

РЕКАПИТУЛАЦИЈА

Глава XLI	— Министарство — — — — —	2,611.250.—	
Глава XLII	— Поликлиника Мин. нар. здравља Д.Ф.Ј.	594.500.—	
Глава XLIII	— Држ. завод за трансфузију крви — — — — —	4,723.928.—	
Глава XLIV	— Научно-истраживачки институт — — — — —	893.722.—	
Глава XLV	— Епидемиолошки институт — — — — —	1,389.600.—	
	Укупно XVII раздео — — — — —	10,213.000.—	

VIII РАЗДЕО — МИНИСТАРСТВО ПОШТА, ТЕЛЕГРАФА
И ТЕЛЕФОНА

ГЛАВА XLVI — МИНИСТАРСТВО

Редовни расходи

А. Лични расходи

641	Личне принадлежности:		
	Министар — — — — —	72.000.—	
	201 чиновника и чин. приправника — — — — —	4,211.000.—	
	За пренос — — — — —	4,283.000.—	

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	4,283.000.—
	14 званичника — — — — —	140.000.—
	43 служитеља — — — — —	602.000.—
	14 хонорарних чиновника и дневничара	336.000.—
	Породични додаци — — — — —	100.000.—
	Б. Материјални расходи	
642	Путни и селидбени трошкови као и службена путовања:	
	Путни и селидбени трошкови — — —	20.000.—
	Службена путовања — — — — —	80.000.—
643	Опште канцеларијске потребе:	
	Набавка канцеларијског материјала и прибора, као и ситни манипулативни трошкови — — — — —	75.000.—
	Штампање разних образаца, тарифа, правилника, књига и других штампарских послова — — — — —	150.000.—
	Набавка стручних књига, часописа и листова за библиотеку — — — — —	10.000.—
	Оправка и одржавање инвентарских предмета, писаћих и рачунских машина	30.000.—
	Набавка разног лекарског материјала за амбуланту — — — — —	35.000.—
644	Осветљење, вода, канализационе таксе и огрев — —	200.000.—
645	Набавка потрошног материјала и алата за одржавање чистоће у зградама као и плаћање радне снаге:	
	За радну снагу — — — — —	165.000.—
	За материјал — — — — —	35.000.—
646	Набавка службене одеће и обуће п. т. т. службеницима	2,000.000.—
647	Пренос поштанских пошиљака државним, самоуправним и приватним железницама — — — — —	6,000.000.—
648	Набавка поштанских марака и осталих поштанских вредносница, као и награде за израду идејних скица —	6,000.000.—
649	Трошкови око превоза и преноса разног државног материјала — — — — —	85.000.—
650	Трошкови за одржавање течајева за т. т. механичаре —	400.000.—
	Свега (Гл. XLVI, парт. 641—650) — —	20,746.000.—

ГЛАВА XLVII — ДИРЕКЦИЈА ПОШТА, ТЕЛЕГРАФА И ТЕЛЕФОНА — БЕОГРАД

Редовни расходи

А. Лични расходи

651	Личне принадлежности и породични додаци:	
	1.617 чиновника и чин. приправника —	27,511.500.—
	412 званичника — — — — —	4,965.500.—
	За пренос — — — — —	32,477.000.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	32,477.000.--
	928 служитеља — — — — —	9,398.600.--
	114 дневничара и хонорарних службеника — — — — —	1,278.900.--
	131 разредних поштара — — — — —	1,847.100.--
652	Исплата паушалних месечних додатака службеницима телеграфско-телефонских техничких секција — — — — —	900.000.--
	Б. Материјални расходи	
653	Путни и селидбени трошкови као и службена путовања:	
	Путни и селидбени трошкови — — — — —	280.000.--
	Службена путовања — — — — —	120.000.--
654	Опште канцеларијске потребе:	
	Набавка канцеларијског материјала као и ситни манипулативни трошкови — — — — —	150.000.--
	Штампање разних образаца и други штампарски трошкови — — — — —	450.000.--
	Оправка и одржавање инвентарских предмета, писаћих и рачунских машина — — — — —	50.000.--
655	Огрев са радном снагом, осветљење, вода и канализационе таксе — — — — —	2,000.000.--
656	Набавка потрошног материјала за чишћење зграда и инвентара, чишћење димњака и нурника, набавка дезинфекционих средстава, набавка материјала и исплата радне снаге за одржавање чиштоће:	
	Радна снага — — — — —	110.000.--
	Материјал — — — — —	50.000.--
657	Исплата закупнине за п. т. т. установе и допринос по Уредби о градском доприносу за одржавање чистоће и трошкови око сеобе истих — — — — —	500.000.--
658	Накнада за ноћни и прековремени рад у поштама, телеграфима и телефонима:	
	У поштама — — — — —	195.000.--
	У телеграфима и телефонима — — — — —	900.000.--
659	Дневнице за спровод и контролу поште железницом и другим средствима, као и пренос поштанских пошиљака сувоземним линијама — — — — —	2,000.000.--
660	Накнада за забројавање поштанским службеницима на новчаним шалтерима, као и благајницима и сакупљачима збирних пошта првог реда — — — — —	80.000.--
661	Набавка кола и ручних колица као и плаћања радне снаге за одржавање и оправку истих:	
	Радна снага — — — — —	50.000.--
	Материјал — — — — —	28.000.--
	За пренос	52,864.600.--

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	52,864.600.—
662	Мање унутрашње оправке, огрев и осветљење у поштанским вагонима, исплата надница чистачицама и механичарима и одржавање електричног постројења у њима: Радна онага — — — — — 88.300.— Материјал — — — — — 100.000.—	188.300.—
663	Исплата радне снаге у т. т. секцијама око одржавања т. т. линија и постројења; у поштанским аутогаражама и радионицама; исплата путних трошкова за службена путовања као и плаћање превоза и преноса материјала	9,000.000.—
664	Набавка разног потрошног и непотрошног материјала за одржавање т. т. линија, уређаја и поштанских аутогаража; плаћање рачуна за утрошену електричну струју за погон мотора у т. т. установама и уређајима; исплата такса и дажбина у вези са набавкама за одржавање т. т. и ауто-службе — — — — —	700.000.—
	Свега (Гл. XLVII, парт. 651—664) — —	62,752.900.—

ГЛАВА XLVIII — ДИРЕКЦИЈА ПОШТА, ТЕЛЕГРАФА
И ТЕЛЕФОНА — ЗАГРЕБ

Редовни расходи

А. Лични расходи

665	Личне принадлежности: 1600 чиновника и чин. приправника — 25,280.000.— 471 званичника — — — — — 5,200.000.— 1103 служитеља — — — — — 10,000.1000.— 150 дневничара, хонорарних службеника и надничара — — — — — 1,680.000.— 444 разредних поштара — — — — — 4,980.000.— Провидбе, долматци и мировине пензионера и поштара — — — — — 56.500.— Породични додаци — — — — — 3,872.000.—	51,068.600.—
666	Исплата паушалних месечних додатака службеницима телеграфско-телефонско-техничких секција — — — — —	818.000.—

Б. Материјални расходи

667	Путни и седибени трошкови као и службена путовања: Путни и седибени трошкови — — — 520.000.— Службена путовања — — — — — 80.000.—	600.000.—
668	Опште канцеларијске потребе: Набавка канцеларијског материјала као и ситни манипулативни трошкови — — — — — 190.000.—	
	За пренос	190.000.—
		52,486.600.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	190.000.—
	Штампање разних образаца и други штампарски трошкови — — — —	490.000.—
	Оправка и одржавање инвентарских предмета, писаћих и рачунских машина — — — — — — — —	20.000.—
669	Огрев са радном снагом, осветљење, вода и канализационе таксе — — — — — — — —	700.000.—
670	Набавка потрошног материјала за чишћење зграда и инвентара, чишћење димњака и кувача, набавка дезинфекционих средстава, набавка материјала и исплата радне снаге за одржавање чистоте:	2.000.000.—
	Радна снага — — — — — — — —	180.000.—
	Материјал — — — — — — — —	70.000.—
671	Исплата закупнине за п. т. т. установе и допринос по Уредби о градском доприносу за одржавање чистоте и трошкови око сеобе истих — — — — — — — —	250.000.—
672	Накнада за ноћни и прековремени рад у поштама, телеграфима и телефонима:	900.000.—
	У поштама — — — — — — — —	225.000.—
	У телеграфима и телефонима — — — — — — — —	275.000.—
673	Дневнице за стовод и контролу поште железницом и другим средствима, као и пренос поштанских пошиљака сувоземним линијама — — — — — — — —	500.000.—
674	Накнада за забројавање поштанским службеницима на новчаним шалтерима као и благајницима и сакључарима збирних пошта првог реда — — — — — — — —	2.000.000.—
675	Набавка кола и ручних колица као и плаћање радне снаге за одржавање и оправку истих:	30.000.—
	Радна снага — — — — — — — —	75.000.—
	Материјал — — — — — — — —	45.000.—
676	Мање унутрашње оправке, огрев и осветљење у поштанским вагонима, исплата надница чистачицама и механичарима и одржавање електричног постројења у њима:	120.000.—
	Радна снага — — — — — — — —	109.000.—
	Материјал — — — — — — — —	41.000.—
677	Исплата радне снаге у т. т. секцијама око одржавања т. т. линија и постројења; исплата радне снаге у поштанским ауто-гаражама и радионицама; исплата путних трошкова за службена путовања као и плаћање превоза и преноса материјала — — — — — — — —	3.000.000.—
678	Набавка разног потрошног и непотрошног материјала за одржавање т. т. линија, уређаја и поштанских ау-	
	За пренос	62,136.600.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	62,136.600.—
	тогаража; плаћање рачуна за утрошену електричну струју и погон мотора у п. т. т. установама и уређајима; исплата такса и дажбина у вези са набавкама за одржавање т. т. и ауто-службе — — — — —	3,000.000.—
	Свега (Гл. XLVIII, парт. 665—678) — —	65,136.600.—

ГЛАВА XLIX — ДИРЕКЦИЈА ПОШТА, ТЕЛЕГРАФА И ТЕЛЕФОНА — ЉМБЈАНА

Редовни расходи

А. Лични расходи

679	Личне принадлежности:		
	1047 чиновника и чин. приправника —	19,041.800.—	
	441 званичника — — — — —	5,956.800.—	
	539 служитеља — — — — —	6,016.800.—	
	75 дневничара и хонорарних службеника — — — — —	800.700.—	
	Породични додаци — — — — —	1,425.900.—	
	260 разредних поштара и пословача као и породични додаци — — — — —	4,225.500.—	37,467.500.—
680	Исплата паушалних месечних додатака службеницима телеграфско-телефонско-техничких секција — — — — —		222.900.—
	• Б. Материјални расходи		
681	Путни и селидбени трошкови као и службена путовања:		
	Путни и селидбени трошкови — — — — —	85.000.—	
	Службена путовања — — — — —	115.000.—	200.000.—
682	Опште канцеларијске потребе:		
	Набавка канцеларијског материјала као и ситни манипулативни трошкови — —	300.000.—	
	Штампање разних образаца и други штампарски трошкови — — — — —	400.000.—	
	Оправка и одржавање инвентарских предмета, писаћих и рачунских машина — —	50.000.—	750.000.—
683	Огрев са радном снагом, осветљење, вода и канализационе таксе — — — — —		480.000.—
684	Набавка потрошног материјала за чишћење зграда и инвентара, чишћење димњака и чушника; набавка дезинфекционих средстава; набавка материјала и исплата радне снаге за одржавање чистоће — — — — —		110.000.—
685	Исплата закупнине за п. т. т. установе и допринос по Уредби о градском доприносу за одржавање чистоће и трошкови око сеобе истих — — — — —		250.000.—
	За пренос		39,480.400.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	39,480.400.—
686	Накнада за ноћни и прековремени рад у поштама, телеграфима и телефонима: У поштама — — — — — 120.000.— У телеграфима и телефонима — — — — — 380.000.—	500.000.—
687	Дневнице за спровод и контролу поште железницом и другим средствима, као и пренос поштанских пошиљака сувоzemним линијама — — — — —	2,000.000.—
688	Накнада за забројавање поштанским службеницима на новчанним шалтерима, као и благајницима и сакључарима збирних пошта првог реда — — — — —	20.000.—
689	Набавка кола и ручних колица као и плаћање радне снаге за одржавање и оправку истих — — — — —	150.000.—
690	Мање унутрашње оправке, огрев и осветљење у поштанским вагонима, исплата надница чистачицама и механичарима и одржавање електричног постројења у њима — — — — —	20.000.—
691	Исплата радне снаге у т. т. секцијама око одржавања т. т. линија и постројења; исплата радне снаге у поштанским ауто-гаражама и радионицама; исплата путних трошкова за службена путовања као и плаћање превоза и преноса материјала — — — — —	1,500.000.—
692	Набавка разног потрошног и непотрошног материјала за одржавање т. т. линија, уређаја и поштанских ауто-гаража; плаћање рачуна за утрошену електричну струју и погон мотора у п. т. т. установама и уређајима; исплата такса и дажбина у вези са набавкама за одржавање т. т. и ауто-службе — — — — —	2,500.000.—
	Свега (Гл. XLIX, парт 679—692) — —	46,170.400.—

ГЛАВА I — ДИРЕКЦИЈА ПОШТА, ТЕЛЕГРАФА И ТЕЛЕФОНА — НОВИ САД

Редовни расходи

А. Лични расходи

693	Личне принадлежности:	
	524 чиновника и чин. приправника — —	7,319.550.—
	140 званичника — — — — —	1,517.120.—
	433 служитеља — — — — —	4,063.980.—
	290 дневничара и хонорарних службеника — — — — —	1,790.580.—
	275 уговорних поштара — — — — —	3,601.380.—
	92 разредних поштара и т. т. отправника на раду код државних пошта — —	980.940.—
	Породични додаци — — — — —	618.450.—
		19,892.000.—
694	Исплата паушалних месечних додатака службеницима телеграфско-телефонски-техничких секција — — —	371.700.—
	За пренос	20,263.700.—

Парт.	РАСХОДИ	Пренето	Износ партија
			20,263.700.—
	Б. Материјални расходи		
695	Путни и селидбени трошкови као и службена путовања:		
	Путни и селидбени трошкови — — — — —	30.000.—	
	Службена путовања — — — — —	70.000.—	100.000.—
696	Опште канцеларијске потребе:		
	Набавка разног канцеларијског материјала као и ситни манипулативни трошкови — — — — —	50.000.—	
	Штампање разних образаца као и други штампарски трошкови — — — — —	100.000.—	
	Оправка и одржавање инвентарских предмета, писаћих и рачунских машина — — — — —	20.000.—	170.000.—
697	Огрев, са радном снагом, осветљење, вода и канализационе таксе — — — — —		750.500.—
698	Набавка потрошног материјала за чишћење зграда и инвентара, чишћење димњака и њуњика, набавка дезинфекционих средстава, набавка материјала и исплата радне снаге за одржавање чистоће:		
	Радна снага — — — — —	100.000.—	
	Материјал — — — — —	40.000.—	140.000.—
699	Исплата закупнине за п. т. т. установе и трошкове око сеобе истих — — — — —		300.000.—
700	Накнада за ноћни и прекловрени рад у поштама, телеграфима и телефонима:		
	У поштама — — — — —	30.000.—	
	У телеграфима и телефонима — — — — —	200.000.—	230.000.—
701	Дневнице за спровод и контролу поште железницом и другим средствима, као и пренос поштанских пошиљака сувоземним линијама — — — — —		1,000.000.—
702	Накнада за забројавање поштанским службеницима на новчаним шалтерима, као и благајницима и сакључарима збирних пошта првог реда — — — — —		40.000.—
703	Набавка кола и ручних колица, као и плаћање радне снаге за одржавање истих — — — — —		100.000.—
704	Мање унутрашње оправке, огрев и осветљење у поштанским вагонима, исплата надница чистачицама и механичарима и одржавање електричног постројења у њима:		
	Радна снага — — — — —	65.000.—	
	Материјал — — — — —	35.000.—	100.000.—
705	Исплата радне снаге у т. т. секцијама око одржавања т. т. линија и постројења; исплата радне снаге у поштанским ауто-гаражама и радионицама; исплата путних трошкова за службена путовања као и плаћање превоза и преноса материјала — — — — —		1,500.000.—
			24,694.200.—
		За пренос	

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	24,694.200.—
706	Набавка разног потрошног и непотрошног материјала за одржавање т. т. линија и постројења, уређаја и поштанских ауто-гаража; плаћање рачуна за утрошену електричну струју за погон мотора у п. т. т. установама и уређајима, исплата такса и дажбина у вези са набавкама и одржавањем п. т. и ауто-службе	750.000.—
	Свега (Гл. L, парт. 693—706 — — — —)	25,444.200.—

ГЛАВА LI — ДИРЕКЦИЈА ПОШТА, ТЕЛЕГРАФА И ТЕЛЕФОНА — РИЈЕКА

Редовни расходи

А. Лични расходи

707	Личне принадлежности:		
	628 чиновника и чин. приправника	— 10,520.100.—	
	160 званичника	— — — — — 2,020.600.—	
	400 служитеља	— — — — — 3,520.000.—	
	40 дневничара, хоноарних службеника и надничара	— — — — — 390.000.—	
	174 разредних поштара	— — — — — 2,350.000.—	
	Породични додаци	— — — — — 2,600.300.—	21,401.000.—
708	Изплата паушалних месечних додатака службеницима телеграфско-телефонски-техничких секција	— —	250.800.—

Б. Материјални расходи

709	Путни и селидбени трошкови као и службена путовања:		
	Путни и селидбени трошкови	— — — — — 21.000.—	
	Службена путовања	— — — — — 33.000.—	243.000.—
710	Опште канцеларијске потребе:		
	Набавка разног канцеларијског материјала као и ситни манипулативни трошкови	— — — — — 70.000.—	
	Штампање разних образаца и други штампарски трошкови	— — — — — 418.000.—	
	Оправка и одржавање инвентарских предмета, писаћих и рачунских машина	— — — — — 42.000.—	530.000.—
711	Огрев са радном снагом, осветљење, вода и канализационе таксе	— — — — —	498.000.—
712	Набавка потрошног материјала за чишћење зграда и инвентара; чишћење димњака и нукника; набавка дезинфекционих средстава; набавка материјала и исплата радне снаге за одржавање чистоће:		
	Радна снага	— — — — — 200.000.—	
	Материјал	— — — — — 100.000.—	300.000.—
	За пренос		23,222.800.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	23,222.800.—
713	Исплата закупнине за п. т. т. установе и трошкови око сеобе истих — — — — —	450.000.—
714	Накнада за ноћни и прековремени рад у поштама, телеграфима и телефонима: У телеграфима и телефонима — — — — — 150.000.— У поштама — — — — — 250.000.—	400.000.—
715	Дневнице за спровод и контролу поште железницом и другим средствима, као и пренос поштанских пошиљака сувоземним лицијама — — — — —	1,200.000.—
716	Накнада за забројавање поштанским службеницима на ковчаним шалтерима, као и благајницима и сакључарима збирних пошта и државних пошта првог реда	10.000.—
717	Набавка кола и ручних колица као и плаћање радне снаге за одржавање истих: Радна снага — — — — — 37.000.— Материјал — — — — — 87.000.—	124.000.—
718	Мање унутрашње оправке, огрев и осветљење у поштанским вагонима, исплата наднице чистачицама и механичарима за одржавање електричног осветљења у њима: Радна снага — — — — — 7.800.— Материјал — — — — — 32.200.—	40.000.—
719	Исплата радне снаге у т. т. секцијама око одржавања т. т. линија и постројења; исплата радне снаге у поштанским ауто-гаражама и радионицама; исплата путних трошкова за службена путовања као и плаћање превоза и преноса материјала — — — — —	800.000.—
720	Набавка разног потрошног и непотрошног материјала за одржавање т. т. линија и постројења, уређаја и поштанских ауто-гаража; плаћање рачуна за утрошену електричну струју и погон мотора у п. т. т. установама и уређајима; исплата такса дажбина у вези са набавкама и одржавање т. т. ауто-службе	450.000.—
	Свега (Гл. LI, парт. 707—720) — — —	26,696.800.—

ГЛАВА LI — ДИРЕКЦИЈА ПОШТА, ТЕЛЕГРАФА И ТЕЛЕФОНА — САРАЈЕВО

Редовни расходи

А. Лични расходи

721	Личне принадлежности:	
	527 чиновника и чин. приправника — —	9,880.000.—
	148 званичника — — — — —	2,055.000.—
	270 служитеља — — — — —	3,098.000.—
	За пренос	15,033.000.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	15,033.000.—
	22 дневничара, хонорарних службеника и надничара — — — — —	282.000.—
	Породични додаци — — — — —	1,050.000.—
	37 разредних поштара са породичним додацима — — — — —	830.000.—
		17,195.000.—
722	Исплата паушалних месечних додатака службеницима телеграфско-телефонско-техничких секција — —	312.400.—
	Б. Материјални расходи	
723	Путни и селидбени трошкови као и службена путовања:	
	Путни и селидбени трошкови — — —	35.000.—
	Службена путовања — — — — —	40.000.—
		75.000.—
724	Опште канцеларијске потребе:	
	Набавка разног канцеларијског материјала као и ситни манипулативни трошкови — — — — —	100.000.—
	Штампање разних образаца и други штампарски трошкови — — — — —	300.000.—
	Оправка, одржавање инвентарских предмета, писаћих и рачунских машина — — — — —	100.000.—
		500.000.—
725	Огрев са радном снагом, осветљење, вода и канализационе таксе — — — — —	600.000.—
726	Набавка потрошног материјала за чишћење зграда и инвентара, чишћење димњака и нџника, набавка дезинфекционих средстава, набавка материјала и исплата радне снаге за одржавање чистоће — — — — —	
	Радна снага — — — — —	140.000.—
	Материјал — — — — —	40.000.—
		180.000.—
727	Исплата закупнине за п. т. т. установе и трошкови око сеобе истих — — — — —	600.000.—
728	Накнада за ноћни и прековремени рад у поштама, телеграфима и телефонима:	
	у поштама — — — — —	130.000.—
	у телеграфима и телефонима — — —	370.000.—
		500.000.—
729	Дневнице за спровод и контролу поште железницом и другим средствима као и пренос поштанских пошиљака сувоземним линијама — — — — —	1,030.000.—
730	Накнада за забројавање поштанским службеницима на новчаним шалтерима као и благајницима и сакључарима збирних и државних пошта првог реда — — — — —	50.000.—
731	Набавка кола и ручних колица као и плаћање радне снаге за одржавање истих — — — — —	80.000.—
732	Мање унутрашње исправке, огрев и осветљење у поштанским вагонима, и одржавање електричног постројења; исплата надница чистачицама и механичарима:	
	За пренос	21,122.400.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	21,122.400.—
	Радна снага — — — — —	37.000.—
	Материјал — — — — —	43.000.—
733	Исплата радне снаге у т. т. секцијама око одржавања т. т. линија и постројења; исплата радне снаге у поштанским ауто-гаражама и радницима; исплата путних трошкова за службена путовања као и плаћање превоза и преноса материјала:	
	Радна снага — — — — —	2,430.000.—
	Материјал — — — — —	100.000.—
		2,530.000.—
734	Набавка разног потрошног и непотрошног материјала за одржавање т. т. линија и постројења, уређаја и поштанских ауто-гаража; плаћање рачуна за утрошену електричну струју за погон мотора у п. т. т. установама и уређајима; исплата такса и дажбина у вези са набавкама и одржавањем т. т. и ауто-службе	800.000.—
	Свега (Гл. ЛII, парт. 721—734) — — —	24,532.400.—

ГЛАВА LIII — ДИРЕКЦИЈА ПОШТА, ТЕЛЕГРАФА И ТЕЛЕФОНА — СКОПЈЕ

Редовни расходи

А. Лични расходи

735	Личне принадлежности:	
	367 чиновника и чин. приправника — — — — —	6,070.200.—
	207 званичника — — — — —	2,659.800.—
	277 служитеља — — — — —	3,123.000.—
	Породични додаци — — — — —	892.500.—
		12,745.500.—
736	Исплата паушалних месечних додатака службеницима телеграфско-телефонских техничких секција — —	353.400.—

Б. Материјални расходи

737	Путни и селидбени трошкови као и службена путовања:	
	Путни и селидбени трошкови — — —	20.000.—
	Службена путовања — — — — —	40.000.—
		60.000.—
738	Опште канцеларијске потребе:	
	Набавка разног канцеларијског материјала као и ситни манипулативни трошкови — — — — —	91.000.—
	Штампање разних образаца као и други разни штампарски трошкови — —	327.000.—
	За пренос	418.000.—
		13,158.900.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето 418.000.—	13,158.900.—
	Оправка и одржавање инвентарских пред- мета, писаћих и рачунских машина — 82.000.—	500.000.—
739	Огрев са радном снагом, осветљење, вода и канали- зационе таксе — — — — —	400.000.—
740	Набавка потрошног материјала за чишћење зграда и инвентара, чишћење димњака и нужника, набавка материјала и исплата радне снаге за одржавање чистоће: Радна снага — — — — — 20.000.— Материјал — — — — — 40.000.—	60.000.—
741	Исплата закупнине за и. т. т. установе и трошкови око сеобе истих — — — — —	85.000.—
742	Накнада за ноћни и прековремени рад у поштама, теле- графима и телефонима: у поштама — — — — — 14.000.— у телеграфима и телефонима — — — 141.000.—	155.000.—
743	Дневнице за спровод и контролу поште железницом и другим средствима као и пренос поштанских поши- љака сувоземним линијама — — — — —	500.000.—
744	Накнада за забројавање поштанским службеницима на новчаним шалтерима као и благајницима и сакључа- рима збирних пошта првог реда — — — — —	15.000.—
745	Набавка кола и ручних колица као и плаћање радне снаге за одржавање истих — — — — —	6.500.—
746	Мање унутрашње оправке, огрев и осветљење у по- штанским вагонима, и одржавање електричног по- стројења; исплата надница чистачицама и механи- чарима: — — — — —	35.000.—
747	Исплата радне снаге у т. т. секцијама око одржавања т. т. линија и постројења; исплата радне снаге у поштанским ауто-гаражама и радионицама; исплата путних трошкова за службена путовања као и пла- ћање превоза и преноса материјала: Радна снага — — — — — 930.000.— Материјал — — — — — 70.000.—	1,000.000.—
748	Набавка разног потрошног и непотрошног материјала за одржавање т. т. линија и постројења, уређаја и поштанских ауто-гаража; плаћање рачуна за утро- шену електричну струју за погон мотора у п. т. т. установама и уређајима; исплата такса и дажбина у вези са набавкама и одржавањем т. т. и ауто-службе	1,200.000.—
	Свега (Гл. LIII, парт. 735—748) — — —	17,115.400.—

ГЛАВА LIV — ДИРЕКЦИЈА ПОШТА, ТЕЛЕГРАФА И
ТЕЛЕФОНА — СПЛИТ

Редовни расходи

А. Лични расходи

749	Личне принадлежности:		
	350 чиновника и чин. приправника — —	5,802.600.—	
	96 званичника — — — — —	1,195.800.—	
	196 служитеља — — — — —	1,980.200.—	
	327 дневничара и хонорарних службе- ника — — — — —	3,280.900.—	
	184 разредних поштара и пословача —	2,404.400.—	
	Породични додаци — — — — —	950.000.—	
	Провизије умировљених сланица, њихове сирочади и удовица и пензије разред- них поштара — — — — —	175.500.—	15,789.400.—
750	Исплата лаушалних месечних додатака службеницима телеграфско-телефонских техничких секција — —		200.000.—
	Б. Материјални расходи		
751	Путни и селидбени трошкови као и службе- на путовања:		
	Путни и селидбени трошкови — — —	35.000.—	
	Службена путовања — — — — —	48.000.—	83.000.—
752	Опште канцелариске потребе:		
	Набавка разног канцелариског материјала као и ситни манипулативни трошкови	170.000.—	
	Штампање разних образаца као и други штампарски трошкови — — — — —	195.000.—	
	Оправка и одржавање инвентарских пред- мета, писаћих и рачунских машина —	85.000.—	450.000.—
753	Огрев са радном снагом, осветљење, вода и канализационе таксе — — — — —		300.000.—
754	Набавка потрошног материјала за чишћење зграда и инвентара, чишћење димњака и нужника, набавка дезинфекционих средстава, набавка материјала и исплата радне снаге за одржавање чистоће — — —		85.000.—
755	Исплата закупнине за п. т. т. установе и трошкови око сеобе истих — — — — —		350.000.—
756	Накнада за моћни и прековремени рад у поштама, теле- графима и телефонима:		
	У поштама — — — — —	40.000.—	
	У телеграфима и телефонима — — —	360.000.—	400.000.—
757	Дневнице за спровод и контролу поште железницом и другим средствима као и пренос поштанских поши- љака сувоземним линијама — — — — —		300.000.—

За пренос

17,957.400.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	17,957.400.—
758	Накнада за забројавање поштанским службеницима на новчаним шалтерима као и благајницима и сакључарима збирних пошта првог реда — — — — —	10.000.—
759	Набавка кола и ручних колица као и плаћање радне снаге за одржавање истих — — — — —	30.000.—
760	Мање унутрашње оправке, огрев и осветљење у поштанским вагонима и одржавање електричног постројења у њима; исплата надница чистачицама и механичарима: Радна снага — — — — — 180.000.— Материјал — — — — — 45.000.—	225.000.—
761	Исплата радне снаге у т. т. секција око одржавања т. т. линија и постројења; исплата радне снаге у поштанским ауто-гаражама и радионицама; исплата путних трошкова за службена путовања као и плаћање превоза и преноса материјала — — — — —	1,800.000.—
762	Набавка развог потрошног и непотрошног материјала за одржавање т. т. линија и постројења, уређаја и поштанских ауто-гаража; плаћање рачуна за утрошену електричну струју и погон мотора у п. т. т. установама и уређајима; исплата такса и дажбина у вези са набавкама и одржавањем т. т. и ауто-службе	217.000.—
	Свега (Гл. LIV, парт. 749—762) — — —	20,239.400.—

ГЛАВА LV — ДИРЕКЦИЈА ПОШТА, ТЕЛЕГРАФА И ТЕЛЕФОНА — ЦЕТИЊЕ

Редовни расходи

А. Лични расходи

763	Личне принадлежности:	
	274 чиновника и чин. приправника — 5,558.000.—	
	125 званичника — — — — — 1,682.000.—	
	127 служитеља — — — — — 1,427.400.—	
	50 дневничара и хонорарних службеника 600.000.—	
	67 разредних поштара и пословача — 1,070.400.—	
	Породични додаци — — — — — 525.000.—	10,862.000.—
764	Исплата паушалних месечних додатака службеницима телеграфско-телефонских техничких секција — —	200.000.—
	Б. Материјални расходи	
765	Путни и селидбени трошкови као и службена путовања: Путни и селидбени трошкови — — — — — 90.000.— Службена путовања — — — — — 50.000.—	140.000.—
	За пренос	11,202.000.—

Парт.	Р А С Х О Д И	Износ партија
	Пренето	11,202.000.—
766	Опште канцелариске потребе:	
	Набавка разног канцелариског материјала као и ситни манипулативни трошкови	180.000.—
	Штампање разних образаца и други штампарски трошкови — — — — —	200.000.—
	Оправка и одржавање инвентарских предмета, писаћих и рачунских машина —	70.000.—
		450.000.—
767	Огрев са радном снагом, осветљење, вода и канализационе таксе — — — — —	300.000.—
768	Набавка потрошног материјала за чишћење зграда и инвентара, чишћење димњака и кужника, набавка дезинфекционих средстава, набавка материјала и исплата радне снаге за одржавање чистоће — — — — —	85.000.—
769	Исплата закупнине за п. т. т. установе и трошкови око сеобе истих — — — — —	300.000.—
770	Накнада за ноћни и прековремени рад у поштама, телеграфима и телефонима:	
	у поштама — — — — —	45.000.—
	у телеграфима и телефонима — — — — —	305.000.—
		350.000.—
771	Дневнице за спровод и контролу поште железницом и другим средствима као и пренос поштанских пошиљака сувоземним линијама — — — — —	160.000.—
772	Накнада за забројавање поштанским службеницима на новчаним шалтерима као и благајницима и сакључарима збирних пошта и државних пошта првог реда — — — — —	10.000.—
773	Набавка кола и ручних колица као и плаћање радне снаге за одржавање истих — — — — —	10.000.—
774	Мање унутрашње исправке, огрев и осветљење у поштанским вагонима и одржавање електричног постројења у њима; исплата надница чистачицама и механичарима:	
	Радна снага — — — — —	15.000.—
	Материјал — — — — —	20.000.—
		35.000.—
775	Исплата радне снаге у т. т. секцијама око одржавања т. т. линија и постројења; исплата радне снаге у поштанским ауто-гаражама и радионицама; исплата путних трошкова за службена путовања као и плаћање превоза и преноса материјала — — — — —	800.000.—
776	Набавка разног потрошног и непотрошног материјала за одржавање т. т. линија и постројења, уређаја и поштанских ауто-гаража; плаћање рачуна за утрошену електричну струју и погон мотора у п. т. т. установама и уређајима; исплата такса и дажбина у вези са набавкама и одржавањем т. т. и ауто-службе — — — — —	150.000.—
	Свега (Гл. LV, парт. 763—776) — — —	13,852.800.—

РЕКАПИТУЛАЦИЈА

Глава	XLVI	— Министарство	— — — — —	20,746.000.—
„	XLVII	— Дирекција пошта, телеграфа и телефона, Београд	— — — — —	62,752.900.—
„	XLVIII	— Дирекција пошта, телеграфа и телефона, Загреб	— — — — —	65,136.600.—
„	XLIX	— Дирекција пошта, телеграфа и телефона, Љубљана	— — — — —	46,170.400.—
„	L	— Дирекција пошта, телеграфа и телефона, Нови Сад	— — — — —	25,444.200.—
„	LI	— Дирекција пошта, телеграфа и телеграфа телефона, Ријека	— — — — —	26,696.800.—
„	LII	— Дирекција пошта, телеграфа и телефона, Сарајево	— — — — —	24,532.400.—
„	LIII	— Дирекција пошта, телеграфа и телефона, Скопље	— — — — —	17,115.400.—
„	LIV	— Дирекција пошта, телеграфа и телефона, Сплит	— — — — —	20,239.400.—
„	LV	— Дирекција пошта телеграфа и телефона, Цетиње	— — — — —	13,852.800.—
Укупно XVIII раздео				322,686.900.—

XIX РАЗДЕО — МИНИСТАРСТВО ГРАЂЕВИНА

ГЛАВА LVI — МИНИСТАРСТВО

Редовни расходи

А. Лични расходи

777	Личне припадљности:			
	Министар	— — — — —	72.000.—	
	143 чиновника и чин. приправника	— — — — —	3,436.000.—	
	8 служитеља	— — — — —	100.200.—	
	115 дневничара, хоноарних службеника и надничара	— — — — —	1,812.600.—	
	Породични додаци	— — — — —	165.600.—	5,586.400.—
778	припадљности за 210 надзорника путева и 2.100 путара	— — — — —		30,860.000.—

Б. Материјални расходи

779	За редовно одржавање и уређење зграда општег државног значаја	— — — — —		2,000.000.—
780	Продужење радова на далеководу Београд — Костолац; израда графо-станица за овај далековод; набавка стубова, изолатора, алуминијумских сироводника, гвоздених арматура за стубове, цемента, шодера и			

За пренос

38,446.400.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партије
	Пренето	38,446.400.—
	осталог што је у вези са далеководом; монтажа далековода, поправка оштећених делова; демонтажа турбо-агрегата; набавка потребног грађевинског материјала, плате стручном и осталом особљу; подвозни и преносни трошкови и набавка ситног монтажног материјала	22,744.000.—
781	Редовно одржавање, оправке и набавке за багер „Посавину“ и за исплате радника запослених на багеру	742.500.—
782	Оправка оштећене предбране на реци Грошници код Крагујевца	2,000.000.—
783	Исплата награда посматрачима водомерних и кишомernih станица	964.800.—
784	Набавка канцеларског материјала и прибора за потребе Министарства грађевина и његове спољне службе	70.000.—
785	Исплата електричне енергије за осветљење и погон машинских инсталација: штампарије, хелиографске радионице и Завода за испитивање грађевинског материјала, као и за поправку електричних инсталација у згради Министарства грађевина и за набавку потребног електричног материјала и алата	202.000.—
786	Трошкови превоза и преноса државних пошљака као и трошкови превоза алата и материјала	150.000.—
787	Оправка и одржавање техничких инструмената, алата и инвентарских предмета; оправка магацина Министарства грађевина	200.000.—
788	Набавка потрошног материјала и алата за одржавање чистоће	24.000.—
789	Водоводне таксе и поштанско-телеграфско-телефонски трошкови, као и таксе за међуградске разговоре	100.000.—
790	Огрев са преносом и сечом	200.000.—
791	За редовно одржавање Завода за испитивање материјала, штампарске, литографске, књиговезачке, хелиографске и фоторадионице и за набавку штампарског, литографског, књиговезачког, хелиографског и фото-материјала	150.000.—
792	За материјал, клишеа, повез и за стручну и радну снагу; за штампање и издавање стручних публикација	500.000.—
793	Набавка стручних књига, часописа и службених листова за одељења Министарства грађевина и библиотеку	50.000.—
794	Накнада режисерима за забројавање	5.000.—
795	Путни, подвозни и селидбени трошкови службеника Министарства грађевина и федералних јединица који путују ради одржавања државних путева	200.000.—
796	За грађевинску мобилизацију техничких стручњака и приватних грађевинских предузећа	100.000.—
797	За оправку оштећених и делимично порушених зграда општег државног значаја; обнова оштећене нове	
	За пренос	66,848.700.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	66,848.700.—
	зграде Министарства грађевина, Министарства финансија, Министарства пољопривреде, Министарства шума, Министарства руда, Техничког факултета, Патолошког института, Универзитета у Београду и других зграда у земљи — — — — —	26.000.000.—
798	Погон, одржавање и оправка државних путничких и теретних аутомобила, моторцикла и бицикла, свих државних грађевинских машина и грађевинског прибора, багера, ваљака, дробилица, чловних багера итд. са набавком потребног погонског материјала, мазива и алата; кирија за радионице; исплата воде, електричне енергије; набавка резервних делова и осталог прибора; плате радницима и руководиоцима на напред наведеним машинама — — — — —	1.000.000.—
	Свега (Гл. LVI, парт. 777—798) — —	93,848.700.—
	Укупно XIX раздео — — — — —	93,848.700.—

XX РАЗДЕО — МИНИСТАРСТВО ИНФОРМАЦИЈА

ГЛАВА LVII — МИНИСТАРСТВО

Редовни расходи

А. Лични расходи

799	Личне принадлежности:		
	Министар — — — — —	72.000.—	
21	чиновник — — — — —	490.800.—	
	2 служитеља — — — — —	25.200.—	
	43 дневничара и хонорарних службеника	849.600.—	
	Породични додаци — — — — —	15.800.—	1,453.400.—

Б. Материјални расходи

800	Радничке наднице са осигурањем — — — — —	39.600.—
801	Канцеларијски трошкови — — — — —	100.000.—
802	Оправка, одржавање и чишћење зграде и инвентара —	40.000.—
803	Огрев, осветљење, струја — — — — —	100.000.—
804	Кирија — — — — —	160.000.—
805	Одржавање три аутомобила — — — — —	50.000.—
806	Путни и селидбени трошкови — — — — —	37.000.—
807	Поштанско-телеграфски и телефонски трошкови — —	50.000.—
808	Набавка образаца, књига, часописа, дневних листова, брошура (у земљи и иностранству) — — — — —	460.000.—
809	Трошкови око израде билтена за инострану и унутрашњу информативну службу — — — — —	250.000.—
810	Набавка апарата, инструмената и материјала за фотосекцију — — — — —	100.000.—
	За пренос	2,840.000.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	2,840.000.—
811	Набавка писаћих машина и гестетнера — — — — —	90.000.—
812	Хонорари за повремене специјалне преводилачке по- слове и прековремени рад у фото-секцији — — — — —	54.000.—
813	Репрезентативни трошкови — — — — —	100.000.—
	Свега (Гл. LVII, парт. 799—813) — — — — —	3,084.000.—

ГЛАВА LVIII — ИЗАСЛАНСТВА ЗА ШТАМПУ У
ИНОСТРАНСТВУ

Редовни расходи

А. Лични расходи

814	Личне принадлежности:	
	20 чиновника — — — — —	533.400.—
	Породични додаци — — — — —	12.600.—
815	Разлика на курсу за исплату личних принадлежности особља за штампу у иностранству — — — — —	1,043.300.—

Б. Материјални расходи

816	Канцеларијски трошкови — — — — —	60.000.—
817	Путни и селидбени трошкови — — — — —	60.000.—
818	Поштанско-телеграфски и телефонски трошкови — — — — —	120.000.—
819	Набавка књига, часописа и дневних листова — — — — —	120.000.—
820	Трошкови пропаганде у Америци — — — — —	30.000.—
821	Репрезентативни трошкови — — — — —	90.000.—
822	Разлика на курсу за исплату материјалних расхода иза- сланства у иностранству — — — — —	3,373.700.—
	Свега (Гл. LVIII, парт. 814—822) — — — — —	5,443.000.—

ГЛАВА LIX — ТАНЈУГ

Редовни расходи

А. Лични расходи

823	Личне принадлежности:	
	173 контрактуалних и хонорарних слу- жбеника са социјалним осигурањем и осигурањем у случају болести — — — — —	5,253.100.—

Б. Материјални расходи

824	Опште канцеларијске потребе и набавка материјала за умножавање — — — — —	410.000.—
828	Огрев — — — — —	135.000.—
825	Издаци за одржавање зграде и одржавање возила са погоном — — — — —	100.000.—
	За пренос	5,898.100.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	5,898.100.—
826	Станџрина — — — — —	210.000.—
827	Осветљење и погон радио- станице — — — — —	60.000.—
828	Огрев — — — — —	135.000.—
829	За набавку једне радио-телеграфске емисионе станице и други радио материјал — — — — —	350.000.—
830	За набавку две машине за умножавање — — — — —	30.000.—
831	За набавку писаћих машина — — — — —	30.000.—
832	За претплату на вести Агенције Рајтер, Лондон према уговору од 17 новембра 1944 — — — — —	125.200.—
833	За репрезентативне трошкове — — — — —	30.000.—
834	Трошкови дописника на страни и путни трошкови — — — — —	330.000.—
	Свега (Гл. LIX, парт. 823—834) — — —	7,063.300.—

ГЛАВА LX — РАДИО БЕОГРАД

Редовни расходи

А. Лични расходи

835	Личне принадлежности:	
	440 контрактуалних и хонорарних службеника са социјалним осигурањем и осигурањем у случају болести — — — — —	11,272.800.—

Б. Материјални расходи

836	Набавка потрошног канцеларијског материјала, штампање образаца, набавка тисаћих машина и машина за умножавање и рачунских машина — — — — —	137.010.—
837	Оправка и одржавање зграда као и одржавање инвентара — — — — —	40.000.—
838	Огрев, осветљење и вода — — — — —	283.790.—
839	Кирије и закупи зграда — — — — —	30.000.—
840	Трошкови за оправку и одржавање аутомобила — — — — —	150.000.—
841	Путни и селидбени трошкови — — — — —	25.000.—
842	Поштанско-телеграфски и телефонски трошкови — — — — —	94.000.—
843	Хонорари за народне певаче, солисте, аранжере, преписиваче, преводиоце, композиторе и неангажовани ансамбл — — — — —	590.000.—
844	Набавка и откуп оркестарских, хорских, камерних дела, нотне хартије, грамофон. плоча, оправка и превоз инструмената — — — — —	200.000.—
845	Хонорари за књижевни преглед, културну хронику, драмска и мелодрамска дела, хумор и летопис, као и за куповање разних књига и часописа — — — — —	220.000.—
846	За разна политичка и друга предавања, дневнике, часове народног просвећивања — — — — —	83.000.—
847	Одржавање садашњих инсталација радио-станице (Београд и Земун) — — — — —	340.000.—
848	Награде особљу за прековремени рад — — — — —	534.400.—
	Свега (Гл. LX, парт. 835—848) — — —	14,000.000.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
РЕКАПИТУЛАЦИЈА		
Глава LVII	— Министарство — — — — —	3,084.000.—
Глава LVIII	— Изасланство за штампу у иностранству	5,443.000.—
Глава LIX	— Танјуг — — — — —	7,063.300.—
Глава LX	— Радио Београд — — — — —	14,000.000.—
Укупно XX раздео — — — — —		29,590.300.—

XXI РАЗДЕО — МИНИСТАРСТВО НАРОДНЕ ОДБРАНЕ

ГЛАВА LXI — РАСХОДИ НАРОДНЕ ОДБРАНЕ

849	Кредит за личне и материјалне потребе народне одбране	4.500,000.000.—
Свега (Гл. LXI, парт. 849) — — — —		4.500,000.000.—
Укупно XXI раздео — — — — —		4.500,000.000.—

XXII — ДОТАЦИЈА ФЕДЕРАЛНИМ ЈЕДИНИЦАМА И ОБЛАСТИМА

ГЛАВА LXII — ДОТАЦИЈЕ

850	Дотације федералним јединицама и областима — —	2.700,000.000.—
Свега (Гл. LXII, парт. 850) — — — —		2.700,000.000.—
Укупно XXII раздео — — — — —		2.700,000.000.—

XXIII — БУЏЕТСКИ РЕЗЕРВНИ КРЕДИТИ

ГЛАВА LXIII — БУЏЕТСКИ РЕЗЕРВНИ КРЕДИТИ

851	Кредит за недовољно предвиђене личне и материјалне расходе — — — — —	20,000.000.—
852	Кредит за непредвиђене личне и материјалне расходе	40,000.000.—
Свега (Гл. LXIII, парт. 851—852) — —		60,000.000.—
Укупно XXIII раздео — — — — —		60,000.000.—

ОПШТА РЕКАПИТУЛАЦИЈА РАСХОДА

Редовни расходи

I раз.	— Намесништво, АВНОЈ и тужиоштва — —	32,424.000.—
II "	— Претседништво Министарског савета — —	22,613.000.—
III "	— Министарство за конституанту — — — —	849.000.—
IV "	— Министарство иностраних послова — —	40,251.700.—
V "	— Министарство унутрашњих послова — —	3,226.800.—
VI "	— Министарство правосуђа — — — —	7,428.800.—

За пренос

106,793.300.—

Парт.	РАСХОДИ	Износ партија
	Пренето	106,793.300.—
VII „	— Министарство просвете — — — — —	4,912.500.—
VIII „	— Министарство финансија — — — — —	867,466.400.—
IX „	— Министарство саобраћаја — — — — —	2,437,689.900.—
X „	— Министарство индустрије — — — — —	12,404.800.—
XI „	— Министарство трговине и снабдевања — — — — —	13,768.700.—
XII „	— Министарство пољопривреде — — — — —	4,800.000.—
XIII „	— Министарство шумарства — — — — —	4,731.000.—
XIV „	— Министарство рударства — — — — —	8,315.700.—
XV „	— Министарство колонизације — — — — —	4,241.800.—
XVI „	— Министарство социјалне политике — — — — —	1,362,537.000.—
XVII „	— Министарство народног здравља — — — — —	10,213.000.—
XVIII „	— Министар. пошта, телеграфа и телефона — — — — —	322,686.900.—
XIX „	— Министарство грађевина — — — — —	93,848.700.—
XX „	— Министарство информација — — — — —	29,590.300.—
XXI „	— Министарство народне одбране — — — — —	4,500,000.000.—
XXII „	— Дотација федерал. јединицама и областима — — — — —	2,700,000.000.—
XXIII „	— Буџетски резервни кредити — — — — —	60,000.000.—
	Укупно расходи — — — — —	12,544,000.000.—

Б — ПРИХОДИ**I РАЗДЕО — НЕПОСРЕДНИ ПОРЕЗИ****ГЛАВА I — ОПШТИ НЕПОСРЕДНИ ПОРЕЗИ**

1	Службенички порез савезних службеника — — — —	100,000.000.—
2	Друштвени порез на добитак савезних предузећа — —	10,000.000.—
3	Порез на вежење — — — — —	2,000.000.—
Свега (Гл. I, парт. 1—3) — — — — —		112,000.000.—

ГЛАВА II — ПОСЕБНИ ПОРЕЗИ

4	Порез на дословни промет (општи, скупни и порез на луксуз) — — — — —	300,000.000.—
Свега (Гл. II, парт. 4) — — — — —		300,000.000.—

РЕКАПИТУЛАЦИЈА

Глава I — Општи непосредни порези — — — — —	112,000.000.—
Глава II — Посебни порези — — — — —	300,000.000.—
Укупно I раздео — Непосредни порези	412,000.000.—

II РАЗДЕО — ПОСРЕДНИ ПОРЕЗИ**ГЛАВА III — ПРИХОДИ ОД ТРОШАРИНЕ, ТАКСА И ЦАРИНЕ**

5	Трошарина: наплата трошарине на: шећер, квасац, пиво, шпирит, екстракте, вино, ракију, струју, сијалице, каву, бензин, уље, пламене лампе и контролна такса за де-натурисање — — — — —	549,380.000.—
6	Таксе: продаја таксених марака и таксених хартија (по одбитку провизије малопродавцима), наплата такса у готовом новцу (сем таксе из тар. бр. 101 опште таксене тарифе) — — — — —	283,200.000.—
7	Возаринска такса из тар. бр. 101 Опште таксене тарифе	125,100.000.—
8	Царине са споредним царинским дажбинама и ажијом	60,000.000.—
Свега (Гл. III, парт. 5—8) — — — — —		1,017,680.000.—
Укупно II раздео — Посредни порези —		1,017,680.000.—

Парт.	П Р И Х О Д И	Износ партија
-------	---------------	---------------

III РАЗДЕО — МОНОПОЛИ

ГЛАВА IV — ПРИХОДИ УПРАВЕ ДРЖАВНИХ МОНОПОЛА

9	Монопол дувана — по одбитку процента — — — —	2.603.811.250.—
10	Монопол соли — по одбитку процента — — — —	373.775.000.—
11	Монопол жижица — такса — — — —	118.800.000.—
12	Монопол цигарпапира — по одбитку процента — — — —	79.087.500.—
13	Монопол петролеума — такса — — — —	31.500.000.—
14	Накнада тропикова око израде и продаје таксених вредности — — — —	23.357.000.—
15	Разни приходи — — — —	100.000.—
	Свега (Гл. IV, парт. 9—15) — — — —	3.230.430.750.—
	Укупно III раздео — Монополи — — — —	3.230.430.750.—

IV РАЗДЕО — ДРЖАВНА ПРИВРЕДА

ГЛАВА V — ПРИХОДИ ПО СТРУЦИ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА

16	Од продаје путних исправа (пасоша) — — — —	600.000.—
	Свега (Гл. V, парт. 16) — — — —	600.000.—

ГЛАВА VI — ПРИХОДИ ПО СТРУЦИ МИНИСТАРСТВА ПРАВОСУЂА

17	Приходи „Службеног листа“:	
	Од преглате и продаје листа — — — 5.000.000.—	
	Од огласа — — — — — 500.000.—	
	Од сепарата (закони, уредбе, правилници итд.) — — — — — 1.400.000.—	6.900.000.—
	Свега (Гл. VI, парт. 17) — — — —	6.900.000.—

ГЛАВА VII — ПРИХОДИ ПО СТРУЦИ МИНИСТАРСТВА ФИНАНСИЈА

18	Приходи Поштанске штедионице:	
	Приход од камата — — — — — 6.280.000.—	
	Приход од провизије — — — — — 520.000.—	
	Приход од такса — — — — — 300.000.—	
	Разни приходи — — — — — 1.700.000.—	8.800.000.—
19	Приходи Државне хипотекарне банке — — — — —	18.451.650.—
20	Приходи Државне класне лутрије — — — — —	8.786.000.—
	Свега (Гл. VII, парт. 18—20) — — — —	36.037.650.—

Парт.	П Р И Х О Д И	Износ партија
ГЛАВА VIII — ПРИХОДИ ПО СТРУЦИ МИНИСТАРСТВА САОБРАЋАЈА		
21	Приходи Главне управе железница:	
	Од путничког саобраћаја — — — — —	566,000.000.—
	Од робног саобраћаја — — — — —	585,000.000.—
	Разни приходи — — — — —	9,000.000.—
		1,160,000.000.—
22	Приходи Главне управе речног саобраћаја:	
	Од превоза робе и путника — — — — —	20,000.000.—
	Од експлоатације пристанишних постро- јења — — — — —	100.000.—
	Од пристанишних такса — — — — —	100.000.—
	Од електричних централа — — — — —	100.000.—
	Разни приходи — — — — —	10,900.—
		20,310.000.—
	Свега (Гл. VIII, парт. 21—22) — — — — —	1,180,310.000.—
ГЛАВА IX — ПРИХОДИ ПО СТРУЦИ МИНИСТАРСТВА ТРГОВИНЕ И СНАБДЕВАЊА		
23	Приход од жиговине за жигосање мерила и израђевина од драгоцених метала — — — — —	1,000.000.—
	Свега (Гл. IX, парт. 23) — — — — —	1,000.000.—
ГЛАВА X — ПРИХОДИ ПО СТРУЦИ МИНИСТАРСТВА СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ		
24	Приходи Дома слепих у Земуну — — — — —	50.000.—
	Свега (Гл. X, парт. 24) — — — — —	50.000.—
ГЛАВА XI — ПРИХОДИ ПО СТРУЦИ МИНИСТАРСТВА НАРОДНОГ ЗДРАВЉА		
25	Приходи Завода за трансфузију крви — — — — —	3,500.000.—
	Свега (Гл. XI, парт. 25) — — — — —	3,500.000.—
ГЛАВА XII — ПРИХОДИ ПО СТРУЦИ МИНИСТАРСТВА ПОШТА, ТЕЛЕГРАФА И ТЕЛЕФОНА		
26	Приходи поштанско-телеграфско-телефонске службе:	
	По поштанској међународној радњи — — — — —	1,000.000.—
	По телеграфској међународној радњи — — — — —	1,000.000.—
	По телефонској међународној радњи — — — — —	100.000.—
	По поштанској унутрашњој радњи — — — — —	195,000.000.—
	По телефонској унутрашњој радњи — — — — —	100,000.000.—
	По телеграфској унутрашњој радњи — — — — —	30,000.000.—
	Од радио претплате — — — — —	25,000.000.—
	Од превоза путника и пртљага — — — — —	5,000.000.—
	Разни ситни приходи — — — — —	500.000.—
		357,600.000.—
	Свега (Гл. XII, парт. 26) — — — — —	357,600.000.—

Парт.	П Р И Х О Д И	Износ партија
ГЛАВА XIII — ПРИХОДИ ПО СТРУЦИ МИНИСТАРСТВА ГРАЂЕВИНА		
27	Приходи од продаје стручних приручника — — — —	500.000.—
	Свега (Гл. XIII, парт. 27) — — — —	500.000.—

ГЛАВА XIV — ПРИХОДИ ПО СТРУЦИ МИНИСТАРСТВА ИНФОРМАЦИЈА		
28	Од продатих слика у фото-секцији — — — —	50.000.—
29	Приходи „Телџуг-а“ — од претплате на билтене — —	480.000.—
	Свега (Гл. XIV, парт. 28—29) — — — —	530.000.—

РЕКАПИТУЛАЦИЈА

Приходи државне привреде

Глава V	— Министарство унутрашњих послова — —	600.000.—
Глава VI	— Министарство правосуђа — — — —	6,900.000.—
Глава VII	— Министарство финансија — — — —	36,037.650.—
Глава VIII	— Министарство саобраћаја — — — —	1.180,310.000.—
Глава IX	— Министарство трговине и снабдевања —	1,000.000.—
Глава X	— Министарство социјалне политике — —	50.000.—
Глава XI	— Министарство народног здравља — —	3,500.000.—
Глава XII	— Министар. пошта, телеграфа и телефона	357.600.000.—
Глава XIII	— Министарство грађевина — — — —	500.000.—
Глава XIV	— Министарство информација — — — —	530.000.—
	Укупно IV раздео — Државна привреда —	1.587,027.650.—

V РАЗДЕО — ДРЖАВНА ПРИВРЕДНА ПРЕДУЗЕЋА И ИМАЊА

ГЛАВА XV — ВИШКОВИ ПРИХОДА ДРЖАВНИХ ПРИВРЕДНИХ ПРЕДУЗЕЋА И ИМАЊА

30	Вишкови прихода државних привредних предузећа и имања, која буџетирају по својим посебним буџетима у смислу чл. 19 Финансијског закона за период јули—децембар 1945 — — — —	3.500,000.000.—
	Свега (Гл. XV, парт. 30) — — — —	3.500,000.000.—
	Укупно V раздео — Државна привредна предузећа и имања — — — —	3.500,000.000.—

Парт.	П Р И Х О Д И	Износ партија
-------	---------------	---------------

VI РАЗДЕО — РАЗНИ ПРИХОДИ

ГЛАВА XVI — РАЗНИ ПРИХОДИ

31	Од враћених позајмица — — — — —	90,000.000.—
32	Непредвиђени и ванредни приходи — — — — —	6,861.600.—
	Свега (Гл. XVI, парт. 31—32) — — —	96,861.600.—
	Укупно VI раздео — Разни приходи — —	96,861.600.—

ОПШТА РЕКАПИТУЛАЦИЈА ПРИХОДА

I Раздео	— Непосредни порези — — — — —	412,000.000.—
II Раздео	— Посредни порези — — — — —	1,017,680.000.—
III Раздео	— Монополи — — — — —	3,230,430.750.—
IV Раздео	— Државна привреда — — — — —	1,587,027.650.—
V Раздео	— Државна привредна предузећа и имања	3,500,000.000.—
VI Раздео	— Разни приходи — — — — —	96,861.600.—
	Укупно приходи — — — — —	9,844,000.000.—

ПРЕГЛЕД
САВЕЗНИХ РАСХОДА И ПРИХОДА
ЗА
БУЏЕТСКИ ПЕРИОД ЈУЛИ—ДЕЦЕМБАР 1945

ПРЕГЛЕД
ДРЖАВНИХ РАСХОДА ЗА ПЕРИОД ЈУЛИ—ДЕЦЕМБАР 1945

Раадео	РАСХОДИ	Динара
I	Намесништво, АВНОЈ и тужиоштво — — — — —	32,424.000.—
II	Претседништво Министарског савета — — — — —	22,613.000.—
III	Министарство за конституанту — — — — —	849.000.—
IV	Министарство иностраних послова — — — — —	40,251.700.—
V	Министарство унутрашњих послова — — — — —	3,226.800.—
VI	Министарство правосуђа — — — — —	7,428.800.—
VII	Министарство просвете — — — — —	4,912.500.—
VIII	Министарство финансија:	
	Министарство — — — — — 69,398.800.—	
	Поштанска штедионица — — — — — 7,919.100.—	
	Државна хипотскарна банка — — — — — 17,790.800.—	
	Управа државних монопола — — — — — 771,107.500.—	
	Државна класна лутрија — — — — — 1,250.200.—	867,466.400.—
IX	Министарство саобраћаја:	
	Министарство — — — — — 2,699.900.—	
	Главна управа поморства — — — — — 14,185.400.—	
	Главна управа речног саобраћаја — — — — — 134,154.600.—	
	Управа државних железница — — — — — 2,286,650.000.—	2,437,689.900.—
X	Министарство индустрије — — — — —	12,404.800.—
XI	Министарство трговине и снабдевања — — — — —	13,768.700.—
XII	Министарство пољопривреде — — — — —	4,800.000.—
XIII	Министарство шумарства — — — — —	4,731.000.—
XIV	Министарство рударства — — — — —	8,315.700.—
XV	Министарство колонизације — — — — —	4,241.800.—
XVI	Министарство социјалне политике — — — — —	1,362,537.000.—
XVII	Министарство народног здравља — — — — —	10,213.000.—
XVIII	Министарство пошта, телеграфа и телефона — — — — —	322,686.900.—
XIX	Министарство грађевина — — — — —	93,848.700.—
XX	Министарство информација — — — — —	29,590.300.—
XXI	Министарство народне одбране — — — — —	4,500,000.000.—
XXII	Дотација фед. јединицама и областима — — — — —	2,700,000.000.—
XXIII	Буџетски резервни кредити — — — — —	60,000.000.—
	Укупно расходи — — —	12,544,000,000.—

ПРЕГЛЕД
ДРЖАВНИХ ПРИХОДА ЗА ПЕРИОД ЈУЛИ—ДЕЦЕМБАР 1945

Раздео	П Р И Х О Д И	Динара
I	Непосредни порези:	
	Службенички порез — — — — —	100,000.000.—
	Друштвени порез — — — — —	10,000.000.—
	Порез на нежеље — — — — —	2,000.000.—
	Порез на пословни промет — — — — —	300,000.000.—
		412,000.000
II	Посредни порези:	
	Трошарина — — — — —	549,380.000.—
	Таксе — — — — —	408,300.000.—
	Царине — — — — —	60,000.000.—
		1,017,680.000
III	Монополи — — — — —	3.230,430.750
IV	Државна привреда:	
	Министарство унутрашњих послова	600.000.—
	Министарство правосуђа:	
	Службени лист — — — — —	6,900.000.—
	Министарство финансија:	
	Поштанска штедионица — — — — —	8,800.000.—
	Државна хипотекарна банка — — — — —	18,451.650.—
	Државна класна лутрија — — — — —	8,786.000.—
	Министарство саобраћаја:	
	Управа државних железница — — — — —	1.160,000.000.—
	Главна управа реч. саобраћаја — — — — —	20,310.000.—
	Министарство трговине и снабдевања — — — — —	1,000.000.—
	Министарство социјалне политике — — — — —	50.000.—
	Министарство народног здравља:	
	Завод за трансфузију крви — — — — —	3,500.000.—
	Мин. пошта, телеграфа и телефона — — — — —	357,600.000.—
	Министарство грађевина — — — — —	500.000.—
	Министарство информација — — — — —	530.000.—
		1.587,027.650
V	Државна привредна предузећа и имања	
	Вишкови прихода — — — — —	3.500,000.000
VI	Разни приходи — — — — —	96,861.600
	Свега — — — — —	9.844,000.000
	Вишак расхода над приходима у износу од има се покрити из обртног капитала Главне државне благајне.	2.700,000.000
	Укупно приходи — — — — —	12.544,000.000

ПРЕДЛОГ

АНТИФАШИСТИЧКОГ СОБРАЊА НАРОДНОГ ОСЛОБОЂЕЊА МАКЕДОНИЈЕ ЗА ДОНОШЕЊЕ УКАЗА О ПОИМЕНИЧНОЈ АМНЕСТИЈИ И ПОМИЛОВАЊУ ОСУЂЕНИКА У МАКЕДОНИЈИ

На основание на членот 4 на Решението за Врховното законодателно и извршно народно претставително тело на Југославија, како времен орган на врховната народна власт во Југославија и на основание на членот 1 и 5 на Законот за давање амнестија и помилување, а по предлогот на Президиумот на Антифашисткото собрание на народното ослободување на Македонија во врска со прославата денот на востанието на македонскиот народ, Президиумот на Антифашисткото веќе на народното ослободување на Југославија издава Указ за амнестија и помилување на следните лица:

1

Се дава амнестија на:

- 1) Косто Христов Андоновски, из Битоља, осуђен од Већа битолске војне области на 6 година тешког присилног рада;
- 2) Марица Велијанова Курчинова, из с. Мешнице, Гостивар, осуђена од Судског већа при Команди града Скопља на 6 месеци тешког присилног рада;
- 3) Игнат Лазаревски из Скопља, осуђен од Судског већа при Команди места Скопље, на 2. године тешког присилног рада;
- 4) Јосиф Канчев Нестеровски, из Велеса, осуђен од Војног суда Команде града Скопље на 1 годину;
- 5) Александар Трајков Смугревски, из с. Никодим, Прилеп, осуђен од Војног суда подручја Прилеп на 5 година присилног рада;
- 6) Костадин Илијев Дишковски, из Куманова, осуђен од Вишег војног суда у Скопљу на 5 година тешког присилног рада;
- 7) Трајан Митев Атанасовски, из с. Манјино, Куманово, осуђен од Вишег војног суда Скопље на 3 године присилног рада;

- 8) Димитар Панков Анчевски, из Скопља, осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 2 године тешког присилног рада;
- 9) Никола Анчев, из Скопља, осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 2 године тешког присилног рада;
- 10) Илија Лазарев Бејковски, из Битоља, осуђен од Војног суда 48 дивизије на 2 године тешког присилног рада;
- 11) Петар Димитров Станковски, из Битоља, осуђен од Војног суда 48 дивизије на 2 године тешког присилног рада;
- 12) Петар Михајлов Димитровски, из Битоља, осуђен од Војног суда 48 дивизије на 2 године тешког присилног рада;
- 13) Аспарух Камчев Николовски, из Прилепа, осуђен од Војног суда битолске војне области на 10 година тешког присилног рада;
- 14) Јован Трајков Јовановски, из с. Драгуш, Битољ, осуђен од Војног суда скопске војне области на 1 годину тешког присилног рада;
- 15) Гјорги Јордан Буздерлијев, из Штипа, осуђен од Војног суда војне области Штип на 6 месеци рада;
- 16) Али Мустафов Абдијев, из Штипа, осуђен од Војног суда војне области у Штипу на 2 године принудног рада;
- 17) Атанас Димев Атанасов, из Штипа, осуђен од Војне области на 2 године принудног рада;
- 18) Златан Георгијев Митрев, из Сафа, Царево Село, осуђен од Војног суда војне области Штип на 3 године принудног рада;
- 19) Димко Христов Штерјо, из Софилара, Штип, осуђен од Војног суда војне области Штип на 3 године принудног рада;
- 20) Ботји Јорданов Ангелов, из села Кара, Бугарска, осуђен од Војног суда војне области Штип на 5 година принудног рада;
- 21) Велко Младенов Петрушевски, из Страцина, Кратово, осуђен од Војног суда скопске војне области на 3 месеца присилног рада;
- 22) Коста Тасев Наумовски, из Кичева, осуђен од Војног суда Битољ на 3 године присилног рада;
- 23) Круме Љубе Мицкоски, из Кичева, осуђен од Војног суда Битољ на 2 године присилног рада;
- 24) Јусуф Џеско Ислјам, из Кичева, осуђен од Војног суда Кичево на 4 године присилног рада;
- 25) Душан Кочов Васиљев, из с. Слепче — Прилеп, осуђен од Војног суда Битољ на 5 година присилног рада;
- 26) Риза Фари Рамизов, из Скопља, осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 6 месеци тешког присилног рада;
- 27) Лазар Ристов Димков, из с. Ораховач, Велес, осуђен од Војног суда Скопља на 12 година тешког присилног рада;
- 28) Стефан Цветков Стојаноски, из с. Полчиште, Прилеп, осуђен од Судског савета при Команди града Скопља на 3 месеца лаког присилног рада;
- 29) Љубен Трајков Георгијевски, из Пробишти — Злетово, осуђен на 2 месеца присилног рада;

30) Зија Мустафов Чука, из Велеса, осуђен од Војног суда Велес на 3 године;

31) Ленка Николова Иванова, из Скопља, осуђена од Војног суда скопске војне области на 1 годину присилног рада;

32) Димитар Јанакијев Шемовски, из Кавалара, осуђен од Војног суда 49 дивизије из Гостивара на 2 године тешког присилног рада;

33) Милајим Зекиров Алијов, из Велеса, осуђен од Судског савета при Команди града Скопља на 1 годину тешког присилног рада;

34) Кирил Драганов Младенов, из с. Ругинци, Куманово, осуђен од Кумановског војног подручја на 1 годину лаког принудног рада;

35) Стојан Тодоров Бојковски, из с. Степанци — Куманово, осуђен од Судског савета при Команди града Скопља на 3 године тешког присилног рада;

36) Бошко Трајков Христов, из Скопља, осуђен од Војног суда Команде града Скопља на једну годину тешког рада;

37) Никола Косов Васиљев, из Слепне, Прилеп, осуђен од Војног суда Битољ на 5 година присилног рада;

38) Александар Спасевски, из с. Дерекарци, Крива Паланка, осуђен од Војног суда 49 дивизије на 1 годину присилног рада;

39) Христо Јован Паунчев, из Охрида, осуђен од Битољског војног суда на смрт;

40) Благоје Пендев Татарчев, из Ресна, осуђен од Војног суда Команде града Битоља на 1 годину лаког присилног рада;

41) Пандо Георгијев Марковски, из с. Групчишта, Морихово, осуђен од Војног суда Прилеп на 1 годину присилног рада;

42) Миле Цветков Јанкулоски, из с. Ракиница, Крушево, осуђен од Војног суда Прилеп на 1 годину присилног рада;

43) Христо Лазаров Ангелески, из Битоља, осуђен од Битољског војног суда на 1 годину присилног рада;

44) Риза Фаик Сулејман, из с. Обезник, Битољ, осуђен од Војног суда Битољ на 1 годину присилног рада;

45) Блажо Ефимов Николов, из Кочана, осуђен од Војног суда штипске војне области на 6 година тешког присилног рада;

46) Амед Бекир Мемедов, из Штипа, осуђен од Војног суда штипске војне области на 5 година тешког принудног рада;

47) Мустафа Риват Мустафов, из с. Пухче, Штип, осуђен од Војног суда штипске војне области на 10 година тешког присилног рада;

48) Рејфит Амид Алијов, из с. Пенуш, Штип, осуђен од Војног суда штипске војне области на 6 година тешког принудног рада;

49) Јусуф Абис Лиман, из с. Доброшане, Штип, осуђен од Војног суда штипске војне области на 5 година тешког принудног рада;

50) Мумин Јусен Рушатов, из села Црвулево, Штип, осуђен од Војног суда штипске војне области на 6 месеци принудног рада;

51) Реџеп Елмас Салијев, из с. Органджа, Дојран, осуђен од Војног суда штипске војне области на 1 годину принудног рада;

- 52) Цафер Ајруш Абди, из села Органджа, Дојран, осуђен од Војног суда штипске војне области на 1 годину принудног рада;
- 53) Љубен Георгијеџ Коцев, из Инјева, Радовишко, осуђен од Војног суда штипске војне области на 5 година тешког принудног рада;
- 54) Тасе Гигов Иванов, из с. Шитковице, Радовишко, осуђен од Војног суда штипске војне области на 3 године тешког принудног рада;
- 55) Безат Рушид Скендеров, из с. Шешево, Скопље, осуђен од Војног суда скопске војне области на 1 годину присилног рада;
- 56) Рајин Меджи Исмаилов, из с. Шишево, Скопље, осуђен од скопске војне области на 3 године присилног рада;
- 57) Небит Джавид Скендеров, из Шишева, Скопље, осуђен од Војног суда скопске војне области на 3 године присилног рада;
- 58) Али Емин Дурак, из с. Карлабаси — Радовишко, осуђен од Војног суда скопске војне области на 3 године присилног рада;
- 59) Адем Сали Зекиров, из с. Добри Дол, Гостивар, осуђен од Војног суда војне области Скопље на 6 месеци тешког присилног рада;
- 60) Кемал Салијеџ Бећировски, из Тетова, осуђен од Војног суда подручја Прилеп на 5 година присилног рада;
- 61) Весел Асан Веселов, из с. Калиште, Гостивар, осуђен од Војног подручја града Велеса на 1 годину тешког присилног рада;
- 62) Неделко Ник. Димовски, из Јанкоец — Ресан, осуђен од Војног суда скопске војне области на 6 месеци присилног рада;
- 63) Тодор Пост. Митовски, из Дурачке Реке, Крива Паланка, осуђен од скопске војне области на 6 месеци;
- 64) Доне Андоновски, из с. Старо Нагоричане, Куманово, осуђен од суда Скопске војне области на 1 годину;
- 65) Никола Ив. Ленков, из с. Мрзевци, Ђевђелија, осуђен од Војног суда при 50 дивизији на 10 година тешког принудног рада;
- 66) Вангел Тал. Кустовски, из с. Круша, Крушевско, осуђен од Војног суда области Битољ на 10 година присилног рада;
- 67) Милан Хрничовски, из Крушева, осуђен од Војног суда при прилепском војном подручју на 4 године присилног рада;
- 68) Џемаил Омер Дерфишев, из Теренци — Кочане, осуђен од Војног суда Скопље на 10 година тешког принудног рада;
- 69) Јусуф Д. Амедов, из Штурова, Радовишко, осуђен од Војног суда при 50 дивизији Струмица на 3 године тешког присилног рада;
- 70) Ибраим А. Јусуфов, из Скопља, осуђен од Војног суда при Команди града Скопља на 1 годину тешког принудног рада;
- 71) Исмаил Џемал Рифатов, из Штрово, Радовиште, осуђен од Војног суда 50 дивизије на 3 године присилног рада;
- 72) Раки Шин Јакић, из Гракова, Призрен, осуђен од Суда скопске војне области на 8 месеци;
- 73) Рефк Ш. Осмаиновски, из Пештара — Прилеп, осуђен од Прилепског војног суда на 6 година тешког принудног рада;

- 74) Етрем Рам. Лумов, из Глумова, Скопље, осуђен од суда при скопској војној области на 1 годину присилног рада;
- 75) Славе Мил. Јованов, из Тетова, осуђен од Савета при команди града Скопља на 1 годину присилног рада;
- 76) Карафил Ст. Петровски, из Ивена — Прилеп, осуђен од Војног подручја Прилеп на 2 године присилног рада;
- 77) Беджет Ус. Салиов, из Терорца, Кочане, осуђен од Војног суда 50 дивизије Струмица на 5 година робије и губитак војне и грађанске части;
- 78) Атанас Нај. Филипоски, из Подмочана — Ресан, осуђен од Војног суда 49 дивизије на 5 година робије;
- 79) Александар С. Илијевски, из Прилева, осуђен од Савета при македонској дивизији КНОЈ-а Скопље на 6 месеци присилног рада и губитак војничке и грађанске части;
- 80) Коста Ник. Димитровски, из Турско — Крушево, осуђен од Прилепског војног подручја на 2 године тешког присилног рада;
- 81) Мустафа Нур. Арифов, из Скопља, осуђен од Војног суда 50 дивизије на 2 године тешког присилног рада;
- 82) Али Мем. Чалјалијев, из Скопља, осуђен од Војног суда при Команди града Скопља на 6 месеци тешког принудног рада;
- 83) Шеиф Јасин Имеров, из Ашлобаси, Радовишко, осуђен од Војног суда при 50 дивизији Струмица на 10 година присилног рада и губитак војничке и грађанске части;
- 84) Рамаз Рамазанов, из Скопља, осуђен од Војног суда при Команди града Скопља на 1 годину тешког присилног рада;
- 85) Јусуф А. Мустафовод, из Штрава — Радовиште, осуђен од Војног суда 50 дивизије на 3 године присилног рада;
- 86) Мусо М. Асков, из Џидимунца — Неготин, осуђен од Војног суда 50 дивизије на 8 година тешког принудног рада;
- 87) Бари Ја Мустафов, из Радовишта, осуђен од Војног суда 50 дивизије на 10 година тешког принудног рада;
- 88) Цветан Бл. Мицкоски, из Белица, Кичево, осуђен од Суда војног подручја Прилеп на 10 година тешког присилног рада;
- 89) Благоје Сер. Димов, из Скопља, осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 6 месеци тешког присилног рада;
- 90) Леонид А. Тужаровски, из Струмице, осуђен од Вишег војног суда при Главном штабу Македоније на 10 година тешког присилног рада, губљења војничког и грађанског права и конфискације његове имовине;
- 91) Тодор Б. Стојков, из Рачунова, Скопље, осуђен од Војног суда 50 дивизије на 8 година тешког присилног рада;
- 92) Кирил В. Стојчевски, из Скопља, осуђен од Војног суда скопске војне области на 1 годину тешког присилног рада;
- 93) Предраг Јовановић, из Скопља, осуђен од Суда команде места Скопља на 1 годину тешког присилног рада;

94) Фаик Рам. Скендеров, из с. Шиштво — Скопље, осуђен од Војног суда Скопље на 1 годину принудног рада;

95) Ибраим А. Демиров, из Дражанци — Радовиште, осуђен од Војног суда 50 дивизије на 3 године тешког принудног рада;

96) Јашар Н. Керилов, из с. Штрава — Радовиште, осуђен од Војног суда 50 дивизије на 3 године присилног рада;

97) Томо Рист. Кировски, из Стојакова — Бевђелија, осуђен од Војног суда 50 дивизије ЈА на 10 година тешког принудног рада;

98) Благоје А. Николовски, из Прилепа, осуђен од Војног суда Команде Скопља на 4 месеци присилног рада;

99) Јусуф Али Шериф, из Нове Мале — Струмица, осуђен од Вишег војног суда за Македонију на 5 година тешког присилног рада;

100) Димитар Апостоловски, из Скопља, осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 1 годину тешког присилног рада;

101) Целаден Абедин, из с. Белушине — Крушево, осуђен од Војног суда битолске војне области на 10 година робије.

II

Се преиначује смртна казна во временска на следните лица:

1) Риза Мерџан Делилу из Озорништа — Тетово, осуђен од Војног покретног суда Групчин на смрт, на казну од 15 година лишења слободе са принудним радом;

2) Исламу Зија Усеинову, из Иловице — Струмица, осуђеном од Војног суда при војној области Штип на смрт, на казну од 20 година лишења слободе са принудним радом;

3) Бојдину С. Бимбилову, из с. Велмеј — Охрид, осуђеном од Војног суда на смрт, на казну од 20 година лишења слободе са принудним радом;

4) Боне Х. Нечеву, из Битоља, осуђеном од Војног суда на смрт, на казну од 20 година лишења слободе са принудним радом.

III

Се опростуе цели остаток на неиздржана казна на следните лица:

1) Илија Лазаров Петров, из Велеса, осуђен од Војног суда подручја Велеса на 5 година присилног рада;

2) Стојан Ставре Крстевски, из Подгорци — Струга, осуђен од Војног суда Охрид на 3 године;

3) Панде Костов Рилков, из Охрида, осуђен од Војног суда Битољ на 3 године тешког присилног рада;

4) Риста Андонов Попов, из села Гриванов — Бевђелија, осуђен од Војног суда Струмица на 3 године тешког присилног рада;

- 5) Андон Стефанов Радичев, из Охрида, осуђен од Војног суда Битољ на 1 годину;
- 6) Јанче Ставрев Мартинов, из Охрида, осуђен од Војног суда Битољ на 1 годину присилног рада;
- 7) Васил Илијев Аџаларски, из Скопља, осуђен од Војног суда у Скопљу на 8 месеци;
- 8) Орлан Темелков Недев, из Велеса, осуђен од Војног суда подручја Велеса на 5 година присилног рада;
- 9) Киме Толев Гргулески, из Царевог Двора, Ресан, осуђен од Војног суда Команде града Битоља на 5 година присилног рада;
- 10) Аспарух Кошев Бојацијев, из Неготина на Вардару, осуђен од Вишег војног суда на 5 година робије;
- 11) Стефан Атанасов Релев, из Врбен Леринског, осуђен од Војног суда битољске војне области на 5 година робије;
- 12) Стефан Крстев Стефанов, из с. Поничине — Пловдивско, осуђен од Војног суда при подручју Прилеп на 5 година тешког присилног рада;
- 13) Петар Стојановски, из с. Дрен — Прилеп, осуђен од Војног суда на 1 годину робије;
- 14) Димитар Иванов Путилин, из Жарков Харковског, осуђен од Војног суда скопске војне области на 1 годину тешког рада;
- 15) Спиро Петров Тасевски, из с. Штрбово — Ресан, осуђен од Суда при војној области Скопље на 1 годину тешког присилног рада;
- 16) Крсте Андон Бокалов, из Охрида, осуђен од Војног суда битољске области на 18 месеци;
- 17) Ноче Николов Табаков, из Ресна, осуђен од Војног суда битољске војне области на 18 месеци присилног рада;
- 18) Методи Стојанов Диков, из Битоља, осуђен од Војног суда битољске војне области на 15 месеци;
- 19) Лазар Стојанов Копчаревски, из с. Мирковци — Скопље, осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 1 годину тешког присилног рада;
- 20) Стојилко Цветко Вучковски, из с. Мирковци — Скопље, осуђен од Судског савета при Команди града Скопља на 1 годину тешког присилног рада;
- 21) Цветан Костадинов Дворчанец, из Дрорци — Бродско, осуђен од Војног суда битољске војне области на 2 године присилног рада;
- 22) Димитар Петров Джуров, из Ресна, осуђен од Војног суда битољске војне области на 2 године присилног рада;
- 23) Стојан Драганов Стојанов, из с. Гурково, Ботевградског, осуђен од Прилепског војног суда на 1 годину робије;
- 24) Крсто Димев Андонов, из села Кумарина — Велес, осуђен од Војног суда подручја Велес на 5 година присилног рада;

25) Рефит Батман Салиов, из с. Очилари — Велес, осуђен од Војног суда скопске војне области и Војног суда при велешком подручју на 1 годину присилног рада;

26) Анастас Бошков Додев, из с. Гиновци — Крива Паланка, осуђен од Војног суда скопске војне области на 6 месеци лаког присилног рада;

27) Сотир Георгијев Николовски, из с. Доборчани — Куманово, осуђен од Војног суда града Куманова на 6 месеци присилног рада;

28) Јован Симе Јанев, из Бихач, осуђен од Војног суда у Скопљу на 6 месеци тешког присилног рада;

29) Тома Христов Сергијевски, из с. Гупеш — Битољ, осуђен од Савета македонске дивизије града Скопља на 10 месеци присилног рада;

30) Никола Георгијев Таневски, из села Башино Село, Велес, осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 1 годину тешког присилног рада;

31) Бранко Денков Марков, из с. Обловци — Куманово, осуђен од Суда војног подручја Куманово на 1 годину тешког присилног рада;

32) Тома Миланов Христов, из с. Албанашког — Куманово, осуђен од Војног суда града Скопља на 1 годину тешког присилног рада;

33) Имер Шабанов Ашимов, из с. Дражилова — Скопље, осуђен од Војног суда скопске војне области на три године присилног рада;

34) Александар Трајанов Атанасоски, из села Аглац, Битољ, осуђен од Војног суда 49 дивизије Гостивар на 3 године тешког присилног рада;

35) Тодор Јоакимов Николов, из села Жежлилова — Кратов, осуђен од Војног суда скопске војне области на 1 годину присилног рада;

36) Драган Методијев Гавриловски, из Прилепа, осуђен од Војног суда битолске војне области на 2 године тешког присилног рада;

37) Момчило Савов Гаврилович, из Крушевца, осуђен од Судског савета Команде града Скопља на 1 годину присилног рада;

38) Милан Илијев Шишкович, из села Мирковца — Св. Никола, осуђен од Војног суда скопске војне области на 1 годину присилног рада;

39) Христо Здравев Савов, из Тетова, осуђен од Војног суда скопске војне области на 10 година тешког присилног рада;

40) Григор Јорданов Гијачев, из Бевђелије, осуђен од Војног суда при Команди подручја Струмица, на 2 године тешког присилног рада;

41) Александар Аврамов Димитров, из Пензе (СССР), осуђен од Војног суда војне области Скопље на 1 годину тешког присилног рада;

42) Пешо Манев Ефремов, из с. Патетине, Св. Никола, осуђен од Војног суда подручја Велес на 1 годину тешког присилног рада;

43) Панче Иванов Трифуновски, из Скопља, осуђен од Војног суда при Команди града Скопља на 6 месеци тешког присилног рада;

- 44) Рамадан Реџеп Мухаремов, из села Рашче — Скопље, осуђен од Војног покретног суда Групчин на 6 месеци присилнога рада;
- 45) Бекић Идриз Бекиров, из села Горње Соларце — Тетово, осуђен од Војног покретног суда Групчин на 2 године присилнога рада;
- 46) Гаврил Павлов Јаковљев, из Тетова, осуђен од Војног покретног суда Групчин на 1 годину присилнога рада;
- 47) Нуредин Зимбер Весен, из с. Трново, Гостивар, осуђен од Војног покретног суда Групчин на 10 година присилнога рада;
- 48) Меджит Желан Зулбер, из с. Милитино — Тетово, осуђен од Војног покретног суда Групчин на 10 година;
- 49) Муарем Абдул Мехмедов, из с. Раште — Скопље, осуђен од Војног покретног суда Групчин на 1½ годину тешког присилног рада;
- 50) Милајим Амди Мамудов, из с. Рашче — Скопље, осуђен од Војног покретног суда Групчин на 1 годину присилнога рада;
- 51) Мехмед Амид Мехмедов, из с. Ласкарце — Скопље, осуђен од Војног покретног суда Групчин на 2 године присилнога рада;
- 52) Асиб Зилбија Раманов, из с. Рашче — Скопље, осуђен од Војног покретног суда Групчин на 1 годину присилнога рада;
- 53) Абдул Сакип Лиманов, из села Рашче — Скопље, осуђен од Војног покретног суда Групчин на 6 месеци присилнога рада;
- 54) Шакир Џаферов Шакиров, из с. Калишта — Гостивар, осуђен од Војног суда подручја Тетово на 2 године тешког присилног рада;
- 55) Коста Васил Божиновски, из Тетова, осуђен од Војног суда подручја Тетово на 1 годину тешког присилног рада;
- 56) Драго Јаневски „Пилмиш“, из Тетова, осуђен од Војног суда подручја Тетово на 5 година тешког присилног рада;
- 57) Петар Дим. Кацевелу, из Скопља, осуђен од Војног суда при скопској војној области на 2 године присилнога рада;
- 58) Димитар Димев Панев, из Дојрана, осуђен од Војног суда скопске војне области на 2 године присилнога рада;
- 59) Велко Дим. Николић, из Зајечара, осуђен од Скопске војне области на 6 година тешког присилног рада;
- 60) Др. Коста Чохаџић, из Ђевђелије, осуђен од Војног суда скопске војне области на 2 године тешког присилног рада;
- 61) Иван Илијев Костовски, из Св. Николе, осуђен од Војног суда скопске војне области на 2 године тешког присилног рада;
- 62) Иван Тодоров Симеоновски, из Штипа, осуђен од Војног суда скопске војне области на 5 година тешког присилног рада;
- 63) Димитар Лазаров Евтимовски, из с. Зрновица — Кочане, осуђен од Војног суда скопске војне области на 4 године тешког присилног рада;
- 64) Панде Иванов Пандов, из Струмице, осуђен од Војног суда скопске војне области на 15 година тешког присилног рада;

65) Атанас Георгијев Атанасов, из села Турнова — Струмица, осуђен од Војног суда војне области Скопља на 5 година тешког присилног рада;

66) Љубо Коцев Пилатов, из Штипа, осуђен од Војног суда скопске војне области на 5 година тешког присилног рада;

67) Ефтим Симеонов Димитров, из Зрновца — Кочане, осуђен од Војног суда скопске војне области на 8 година тешког присилног рада;

68) Драган Петров Георгијевски, из с. Прилепец — Прилеп, осуђен од Војног суда скопске војне области на 3 године тешког присилног рада;

69) Сотир Димитров Стојановски, из Битоља, осуђен од Војног суда скопске војне области на 2 године тешког присилног рада;

70) Јордан Начев Ангеловски, из Брезова — Крушевско, осуђен од Војног суда скопске војне области на 8 година тешког присилног рада;

71) Тодор Петров Стојановски, из Велеса, осуђен од Војног суда скопске војне области на 8 година тешког присилног рада;

72) Тодор Атанасов Джорлески, из Струмице, осуђен од Војног суда скопске војне области на 2 године тешког присилног рада;

73) Наке Ангелов Василев, из с. Колешино — Струмица, осуђен од Војног суда подручја Струмице на 1 годину присилног рада;

74) Никола Спасов Георгијев, из Новог Села, Струмица, осуђен од Војног суда подручја Струмице на 6 месеци присилног рада;

75) Димчо Илијев Станов, из с. Макријево — Струмица, осуђен од Војног суда подручја Струмице на 6 месеци присилног рада;

76) Ламбро Јанков Мурдžo, из с. Негарци — Бевђелија, осуђен од Војног суда подручја Струмица на 2 године затвора са тешким принудним радом;

77) Анчо Делев Србаков, из с. Крцево — живео у Струмици, осуђен од Војног суда подручја Струмица на 8 година затвора са тешким принудним радом;

78) Тенчо Јованов Ангелов, из с. Моравци — Кукушко, осуђен од Војног суда подручја Струмица на 3 године тешког принудног рада;

79) Љубо Атанасов Стојанов, из с. Борисово — Струмица, осуђен од Војног суда подручја Струмица на 6 месеци принудног рада;

80) Крсто Ангелов Вртев, из с. Мокријева — Струмица, осуђен од Војног суда подручја Струмица на 1 годину затвора;

81) Спасо Митов Србов, из села Богданци — Бевђелија, осуђен од Војног суда на 1 годину присилног рада;

82) Коте Пендов Јанков, из Моноснитова — Струмица, осуђен од Војног суда подручја Струмица на 6 месеци принудног рада;

83) Глигор Хр. Арнаудов, из Бевђелије, осуђен од Војног суда подручја Струмица на 10 година затвора;

84) Панде П. Заев, из Велјуса — Струмица, осуђен од Војног суда подручја Струмица на 1 годину затвора;

85) Гоне Иванов Јурчинов, из Валандова, осуђен од Војног суда подручја Струмица на 2 године присилнога рада;

86) Јануш Пецов Васиљев, из Костурна — Струмица, осуђен од Војног суда подручја Струмица на 1 годину принудног рада;

87) Тома Георгијев Митушев, из с. Куклиш — Струмица, осуђен од Војног суда подручја Струмица на 1 годину принудног рада;

88) Димитар Манев Стојков, из Конара — Струма, Струмица, осуђен од Војног суда подручја Струмица на 1 годину принудног рада;

89) Илија Петров Чацалијев, из Скакавца — Бугојно, осуђен од Војног суда подручја Струмица на 1 годину затвора са принудним радом;

90) Љубен Николов Марчески, из Прилепа, осуђен од Војног суда подручја Прилеп на 2 године тешког присилног рада;

91) Тома Л. Леовскиф, из Скопља, осуђен од Војног суда скопског војног подручја на 1 годину тешког присилног рада;

92) Шошрет Ивана Алојз, из Марибора, осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 4 месеца тешког присилног рада;

93) Боја Милана Алексић, из Врањске Бање — Врање, осуђен од Војног суда града Скопља на 6 месеци тешког присилног рада;

94) Митре Миланов Котевски, из с. Руорце, Крушевско, осуђен од Војног суда македонске дивизије на 10 месеци присилног рада;

95) Иван Димитров Мишов, из с. Ротово — Беровско, осуђен од Војног суда 50 дивизије на 10 месеци присилног рада;

96) Јонче Трајанов Николовски, из с. Заполжане — Прилеп, осуђен од Војног суда македонске дивизије на 10 месеци присилнога рада;

97) Раметула Исламов Ејуповски, из Рапштине, Гостивар, осуђен од Војног суда при Команди града Скопља на 1 годину тешког присилног рада;

98) Драги Михајлов Симеон, (Чумацури) из села Маловиште — Битољ, осуђен од Војног суда скопске војне области на 8 месеци тешког присилног рада;

99) Панче Стојанов Кузмановски, из Скопља, осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 1 годину тешког присилног рада;

100) Цветко Колев Митев, из села Дурачка Река — Крива Паланка, осуђен од Војног суда дивизије Н. О. С. Н. О. Ј. Скопље на 6 месеци присилнога рада;

101) Васил Костов Грков, из села Ратова — Берово, осуђен од Војног суда 50 дивизије на 10 месеци присилнога рада;

102) Никола Ефтимов Петревски, из села Штрбово — Ресан, осуђен од Војног суда града Битоља на 2 године присилног рада;

103) Славко Санев Величков, из Штипа, осуђен од Војног суда војне области Штип на 2 године затвора;

104) Лавче Лазаров Петров, из Штипа, осуђен од Војног суда војне области Штип, на 3 године затвора;

105) Трајчо Колев Тасов, из Штипа, осуђен од Војног суда војне области Штип на 5 година затвора;

106) Илија Алекс. Караџиџов, из Штипа, осуђен од Војног суда војне области Штип на 2 године затвора;

107) Петар Александров Голев, из Штипа, осуђен од Војног суда војне области Штип на 2 године затвора;

108) Георги Петров Георгијев, из Радовиша, осуђен од Војног суда 5 армије Скопље на 6 месеци присилног рада;

109) Коце Стојанов Иновалијев, из Радовиша, осуђен од Војног суда 5 армије на 1 годину присилног рада;

110) Кирил Гоцев Маркедијев, из Струмице, осуђен од Војног суда 5 армије Скопље на 2 године присилног рада;

111) Јосиф Тодоров Кјосев, из Струмице, осуђен од Војног суда 5 армије Скопље на 2 године присилног рада;

112) Никола Калчо Наумов, из Струмице, осуђен од Војног суда 5 армије Скопље на 5 година присилног рада;

113) Витомир Драганов Новаковски, из Јужног Брода, осуђен од Војног суда војне области Штип на 2 године принудног рада;

114) Али Сејда Салијев Јусеинов, из села Велуса — Струмица, осуђен од Војног суда војне области Штип на 6 месеци принудног рада;

115) Илија Јанков Темелков, из села Конско — Ђевђелија, осуђен од Војног суда војне области Штип на 1 годину лаког присилног рада;

116) Глигор Тошев Димитров, из Ђевђелије, осуђен од Војног суда војне области Штип на 1 годину принудног рада;

117) Димитар Андов Урумов, из Радовишта, осуђен од Војног суда војне области Штип на 2 године принудног рада;

118) Тодор Илијев Јорданов, из Кочана, осуђен од Војног суда војне области Штип на 3 године тешког принудног рада;

119) Коце Николов Јурухов, из Штипа, осуђен од Штипског суда при војној области на 2 године принудног рада;

120) Огњан Димитров Георгијев, из Кочана, осуђен од Војног суда војне области Штип на 3 године тешког принудног рада;

121) Мито Михајлов Данлев, из села Карбинци — Штип, осуђен од Војног суда војне области Штип на 2 године тешког принудног рада;

122) Демир Амед Синан, из Хаџи-Реџепли — Штип, осуђен од Војног суда војне области Штип на три године тешког принудног рада;

123) Амед Сисанов Ибраимов, из Хаџи-Реџепли — Штип, осуђен од Војног суда штипске војне области на 3 године тешког присилног рада;

124) Божидар Арсов Димитров, из села Псача — Крива Паланка, осуђен од Војног суда штипске војне области на 3 године принудног рада;

125) Калјош М. Селија, из Ливада Струшка, осуђен од Војног суда Струга на 5 година присилног рада;

126) Шајип Немер Карче, из Струге, осуђен од Војног суда Охрид на 5 година присилног рада;

127) Фејзи Х. (Зико) Хоџа, из Велешти — Струга, осуђен од Војног суда Команде подручја Охрид на 2 године рада;

128) Енвер Целадин Демиров, из села Долагаце — Струга, осуђен од Војног суда подручја Охрид на 5 година присилног рада;

129) Бисмин Асанов Азиров, из села Мијалци — Скопље, осуђен од Војног суда скопске војне области на 5 година тешког присилног рада;

130) Аки Али Хаџи, из Битоља, осуђен од Војног суда битолске војне области на 2 године присилног рада;

131) Исеин Бајазит Алимовски, из села Рашче — Скопље, осуђен од Војног суда скопске војне области на 2 године тешког присилног рада;

132) Назим Селим Арсланов, из Скопља, осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 1 годину тешког присилног рада;

133) Елван Абдула Сулејман, из Охрида, осуђен од Војног суда Охрид на 4 године присилног рада;

134) Неџид Беби Назив, из с. Грчевца — Скопље, осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 5 година робије;

135) Касан Садула Гјерман, из с. Добовјани — Струга, осуђен од Војног суда подручја Струга на 2 године тешког присилног рада;

136) Ариз Сејфула Јусуфов, из с. Велеште — Струга, осуђен од Војног суда Команде места Струга на 3 године присилног рада;

137) Неази Реџеп Јашаров, из Скопља, осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 3 године тешког присилног рада;

138) Реџеп Ахмедов Садик, из Кичева, осуђен од Војног суда битолске војне области на 6 година присилног рада;

139) Рамадан Абедин Селманов, из с. Зајас — Кичево, осуђен од Војног суда подручја Кичево на 4 године присилног рада;

140) Бевдет Јусуф Бекир, из с. Тујин — Кичево, осуђен од Војног суда битолске војне области на 4 године тешког присилног рада;

141) Абедин Али Сеизов, из с. Трапчија — Дол. Ресенско, осуђен од Војног суда Кичево на 10 година тешког присилног рада;

142) Тефик Арслам Шаинов, из с. Колан — Кичево, осуђен од Војног суда Кичево на 3 године тешког присилног рада;

143) Јашар Зибер Селимов, из с. Поповјане — Кичево, осуђен од Војног суда Кичево на 3 године тешког присилног рада;

144) Фаик Еминов Ајреџинов, из с. Дабањани — Струга, осуђен од Војног суда подручја Охрид на 4 године присилног рада;

145) Милајин Нуредим Камил, из с. Зајас — Кичево, осуђен од Војног суда Кичево на 8 година тешког присилног рада;

146) Реџеп Рамче Мемедовски, из с. Лисичани — Кичево, осуђен од Војног суда Кичево на 2 године присилног рада;

147) Алија Шакир Илијаз, из Кичева, осуђен од Војног суда Кичево на 2 године присилног рада;

- 148) Насуф Рамадан Сулејман, из с. Бераково — Кичево, осуђен од Војног суда Кичево на 2 године присилнога рада;
- 149) Абдула Ебедин Еминов, из с. Туин — Кичево, осуђен од Војног суда Кичево на 3 године;
- 150) Куртиш Рамадан Рамадановски, из с. Зајас — Кичево, осуђен од Војног суда Кичево на 4 године;
- 151) Азиф Сефедин Елезовски, из с. Лисичани, Кичево, осуђен од Војног суда Кичево на 2 године;
- 152) Шејза Муслин Муфтаровски, из с. Зајас, Кичево, осуђен од Војног суда Кичево на 4 године;
- 153) Акиф Мустафа Ајредин, из с. Јагол — Доленци — Кичево, осуђен на 13 месеци;
- 154) Ванко Иванов Андоновски, из с. Тошнице — Крива Паланка, осуђен од Војног суда скопске војне области на 1 годину тешког присилног рада;
- 155) Сулејман Изет Мустафовски, из Прилепа, осуђен од Савета прилепског војног подручја на 2 године присилног рада;
- 156) Менегуцо Андреја Жузеф, из с. Мала Италија, осуђен од Савета војног суда битолске области на 3 године тешког присилног рада;
- 157) Димитар Георгијевски Пешески, из Прилепа, осуђен од Савета Македонске дивизије К. Н. А. Ј. — КНОЈ из Скопља на 10 месеци;
- 158) Бајрам Кјазим Русем, из с. Кишино — Штип, осуђен од Војног суда подручја Велес на 2 године тешког присилног рада;
- 159) Благоје Тодор Трпковски, из Скопља, осуђен од Војног суда Скопље на 2 године тешког присилног рада;
- 160) Рефик Касимов Ајдалов, из Куманова осуђен од Скопског савета при Команди града Скопља на испраћај у завод на поправљање до пунолетства;
- 161) Сидик Ејуп Шабанов, из Скопља, осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 2 године тешког присилног рада;
- 162) Цветан Николов Бандилов, из Скопља, осуђен од Судског савета Команде града Скопља на 3 године тешког присилног рада;
- 163) Вечо Антонов Паскалиј, из Непоља, осуђен од Војног суда битолске области на 2½ године присилног рада;
- 164) Дуда Алушов, из Скопља, осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 1 годину тешког присилног рада;
- 165) Шефије Бајрам Мустафов, из Скопља, осуђен од Судског савета при Команди града Скопља на 6 месеци лаког принудног рада;
- 166) Петар Трифунов Китановски, из Охрида, осуђен од Војног суда 49 дивизије на 2 године тешког присилног рада;
- 167) Петре Михајлов Христовски, из Скопља, осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 6 месеци тешког присилног рада;

168) Раим Амди Рашитов, из Велеса, осуђен од Војног суда на 1 годину тешког присилног рада;

169) Лазар Николов Наумов, из Битоља, осуђен од Војног суда битолске војне области на 2 године присилног рада;

170) Гаврил Аврамов Петров, из с. Мокреш — Св. Никола, осуђен од Војног суда подручја Велес на 2 године тешког присилног рада;

171) Атанас Костов Наумов, из с. Живојно — Битољ, осуђен од Судског савета при Команди града Скопља на 3 месеца тешког присилног рада;

172) Годенци Пауло Ангело, из Брестије — Италија, осуђен од Војног суда битолске војне области на 2½ године тешког присилног рада;

173) Михаил Георгијев Панев, из Битоља, осуђен од Судског савета при Команди града Скопља на 6 месеци тешког присилног рада;

174) Атанас Славев Василев, из с. Васиљева — Струмица, осуђен од Војног суда 50 дивизије Приштина, на 7 месеци присилног рада;

175) Апостол Аврамов Петров, из с. Макреш — Св. Никола, осуђен од Војног суда Велес на 2 године тешког присилног рада;

176) Димче Хр. Манчевски, из с. Желегош — Лерин, осуђен од Битољског војног суда на 1 годину присилног рада;

177) Ајдар Реџеп Несиповски, из с. Канатларци — Битољ, осуђен од Војног суда Битољ на 14 месеци тешког рада;

178) Тодор Ацев Гошевски, из с. Карамана, Битољ, осуђен од Војног суда на 1 годину присилног рада;

179) Петар Гјелов Стефановски, из с. Дренова — Кавадар, осуђен од Војног суда 49 дивизије на 1 годину присилног рада;

180) Милутин Ивановски Миrowsки, из с. Враждане — Кичево, осуђен од Војног суда Кичево на 1 годину присилног рада;

181) Ахпаров Никола Георги, из Дојрана, осуђен од Војног суда штипске војне области на 5 година тешког присилног рада;

182) Кирил Георгијев Ангеловски, из с. Никополје — Битољ, осуђен од Битољског војног суда на 1 годину дана присилног рада;

183) Михаел Ставрев Мијаковски, из Битоља, осуђен од Војног суда битолског на годину дана присилног рада;

184) Исмаил Амед Ришо, из Кичева, осуђен од Војног суда Битољ на годину дана присилног рада;

185) Алексо Талев Митренски, из Криво Гаштани — Крушевско, осуђен од Војног суда Прилеп на годину дана присилног рада;

186) Спасе Јованов Степановски, из с. Тополчани — Прилеп, осуђен од Војног суда Прилеп на годину дана тешког присилног рада;

187) Андон Зафиров Матовски, из села Добромије — Битољ, осуђен од Војног суда Битољ на 16 месеци присилног рада;

188) Мијалче Коцев Чемков, из Штипа, осуђен од Војног суда штипске војне области на 3 године тешког присилног рада;

189) Методи Димитров Ефтимов, из Радовишта, осуђен од Вишег војног суда Скопље на годину дана тешког присилног рада;

190) Киро Тодоров Иванов, из с. Шипковица — Радовиште, осуђен од Војног суда штипске војне области на 1 годину тешког присилног рада;

191) Иван Серафимов Стојанов, из с. Шипковице — Радовиште, осуђен од Војног суда штипске војне области на 3 године тешког присилног рада;

192) Тодор Нисов Васиљев, из с. Винаца — Кочани, осуђен од Војног суда штипске војне области на 5 година тешког принудног рада;

193) Блаже Данев Димитров, из Злетова, осуђен од Војног суда штипске војне области на 6 месеци принудног рада;

194) Михаило Мишев Тошанов, из Штипа, осуђен од Војног суда штипске војне области на 6 месеци принудног рада;

195) Трајко Димов Каменчев из Струмице, осуђен од Војног суда подручја Струмице на 6 месеци принудног рада.

IV

Се снизује казна на следните лица:

а) Осуђеним на доживотну робију претворену по чл. 10/2 Закона о врстама казне од 5 јула 1945 године у лишење слободе са принудним радом од 20 година, сада се снизује на лишење слободе са принудним радом на 15 година:

1) Добри Георгијев Иванов, из Новог Села — Штип, осуђен од Вишег војног суда на доживотну робију;

2) Трајко Димков Тодоров, из с. Негрегово — Прилеп, осуђен од Вишег војног суда на доживотну робију;

3) Ристо Андонов Иванов, из с. Брајичино — Ресан, осуђен од Војног суда битолске војне области на доживотну робију;

4) Борис Ефтимов Тодоров, из Битоља, осуђен од Вишег војног суда Београд на доживотну робију;

5) Глигор Митов Спасов, из Валандова, осуђен од Војног суда 50 дивизије на доживотну робију;

6) Шојип Билалов Нурединов, из с. Гргурнице — Тетово, осуђен од Војног суда подручја Тетово на доживотну робију;

7) Абас Нуредин Абасов, из Тетова, осуђен од Војног суда подручја Тетово на доживотну робију;

8) Феик Акиф Ракиф, из с. Доња Баница — Гостивар, осуђен од Вишег војног суда Београд на доживотну робију;

9) Абди Усеин Галија, из Дебра, осуђен од Војног суда Охрид на доживотну робију.

На 10 години:

10) Абдулах Хамид Абдула, из с. Желјино — Тетово, осуђен од Војног покретног суда, Групчин на доживотну робију;

11) Адем Рушид Адемов, из Бојана — Скопље, осуђен од Војног покретног суда Групчин на доживотни затвор;

12) Есад Беџет Аџула, из с. Д. Лешница — Тетово, осуђен од Војног покретног суда на доживотни затвор;

13) Рефит Един Куртиш, из с. Бојане — Скопље, осуђен од Војног покретног суда Групчин на вечиту робију;

14) Иса Шијап Аметов, из с. Милетино — Тетово, осуђен од Војног покретног суда Групчин на доживотну робију;

15) Емин Нуџи Мерселов, из с. Рашче — Скопље, осуђен од Војног покретног суда Групчин на доживотни затвор;

16) Илија Т. Каџаров, из Охрида, осуђен од Војног суда охридског војног подручја на доживотну робију;

17) Ефрем Дим. Бојачев, из Струмице, осуђен од Вишег војног суда ЈА на доживотну робију;

18) Ибрахим Јон. Ибрахимов, из с. Паланица — Тетово, осуђен од Судског савета Војног суда Групчин на доживотни затвор;

19) Ариф Муст. Елмазов, из Бојана — Скопље, осуђен од Војног суда Групчин на доживотну робију.

На 5 години:

20) Тувир Асан Шани, из Стрмица — Тетово, осуђен од Покретног војног суда Групчин на доживотну робију;

21) Џемајил Сали Шами, из Стрмица — Тетово, осуђен од Покретног војног суда Групчин на доживотну робију;

На 3 години:

22) Седи Зибер Баутов, из с. Бојан — Скопље, осуђен од Војног покретног суда Групчин на доживотни затвор;

23) Али Сали Сулејманов, из Прешева, осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 15 година тешког присилног рада, на 5 година;

24) Димчо Антов Димовски, из Велеса, осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 15 година, на 4 године;

25) Јордан Трајков Стојановски, из Скопља, осуђен од Војне командe града Скопља на 15 година тешког присилног рада, на 10 година;

26) Имер Барушев Имеров, из Скопља, осуђен од Вишег војног суда Југословенске армије на 15 година тешког присилног рада, на 10 година;

27) Анатас Николов Танушевски, из Беле Цркве — Крушево, осуђен од Суда при скопској војној области на 15 година тешког присилног рада, на 8 година;

28) Али Реџепов Мустафов, из с. Орманли — Дојран, осуђен од Војног суда подручја Струмица на 10 година тешког присилног рада, сада на 5 година;

29) Кемал Амед Асанов, из Коџа Муста-Паша (Турска), осуђен од Суда при Команди војног подручја Прилеп на 10 година тешког присилног рада, сада на 2 године;

30) Азир Бекир Џеваиров из с. Церова — Тетово, осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 10 година тешког присилног рада, сада на 8 година;

31) Наим Абди Фазли, из с. Рашче — Скопље, осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 10 година тешког присилног рада, сада на 5 година;

32) Али Туран Мустафа, из с. Орманли — Дојран, осуђен од Суда треће војне области код струмичког војног подручја на 10 година тешког присилног рада, сада на 7 година;

33) Славко Јованов Поповски, из Тетова, осуђен од Војног суда Тетова на 12 година робије, сада на 3 године;

34) Џемал Ибраим Муратински, из с. Орманли — Дојран, осуђен од Војног суда подручја Струмица, на 20 година тешког присилног рада, сада на 5 година;

35) Петар Кирилов Шевченко, из Краснодара, Русија, осуђен од Војног суда Команде подручја Струмица на 20 година тешког присилног рада, сада на 10 година;

36) Методије Крстев Димовски Јанчевски, из Загорана — Прилеп, осуђен од Вишег војног суда Скопље на 20 година, сада на 5 година;

37) Мирсо Аритонов Димковски, из Криве Паланке, осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 20 година робије, сада на 10 година;

38) Јанко Николов Куртов, из Урошевца, осуђен од Војног суда скопске области на 10 година присилног рада, сада на 5 година;

39) Јордан Христов Мартиновски, из Дебра, осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 10 година тешког присилног рада, сада на 2 године;

40) Божидар Павлев Трајковски, из с. Врањска Бања, осуђен од Војног суда Команде града Скопља, на 15 година тешког присилног рада, сада на 10 година;

41) Никола Стојковски Чаир Чанец, из Скопља, осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 15 година тешког присилног рада, сада на 5 година;

42) Нуреман Неџид Атулис, из с. Војана, осуђен од Војног покретног суда Групчин на 10 година тешког присилног рада, сада на 2 године;

43) Меди Муаремов Есен, из с. Рашче — Скопље, осуђен од Војног покретног суда Групчин на 10 година присилног рада, сада на 1 годину;

44) Малик Абаз Салија, из с. Боговине — Тетово, осуђен од Војног суда подручја Тетово на 5 година тешког присилног рада, сада на 2 године;

45) Иса Асан Треси, из Тетова, осуђен од Војног суда подручја Тетово на 7 година тешког присилног рада, сада на 5 година;

46) Милајим Куртиш Нахи, из Гостивара, осуђен од Војног суда подручја Тетово на 7 година присилног рада, сада на 5 година;

47) Осман Ејуф Рушитов, из с. Озориште — Тетово, осуђен од Војног суда Тетово на 10 година тешког принудног рада, сада на 5 година;

48) Тајир Усеинов Арифовски, из с. Леоново — Гостивар, осуђен од Војног суда подручја Тетово на 10 година тешког присилног рада, сада на 5 година;

49) Шеап Махмуд Амидов, из с. Србинова — Гостивар, осуђен од Војног суда подручја Тетово на 10 година тешког присилног рада, сада на 5 година;

50) Џемаил Лиман Сеиди, из с. Радуша — Тетово, осуђен од Војног суда подручја Тетово на 15 година присилног рада, сада на 10 година;

51) Черкез Максуд Бајрамов из с. Симница — Гостивар, осуђен од Војног суда подручја Тетово на 20 година тешког присилног рада, сада на 10 година;

52) Назиф Илијаз Назари, из с. Лесковик — Корча (Албанија) осуђен од Војног суда подручја Тетово на 20 година тешког присилног рада, сада на 10 година;

53) Шоип Шабан Азировски, из с. Елезе — Качаничко, осуђен од Вишег војног суда Београд на 15 година, сада на 10 година;

54) Беџет Биелим Беџетов, из с. Рогла — Тетово, осуђен од Војног суда подручја Тетово на 20 година затвора, сада на 10 година;

55) Златан Манилов Десич, из с. Маврово — Гостивар, осуђен од Војног суда скопске војне области на 8 година тешког присилног рада, сада на 5 година;

56) Милош Т. Огњановик, из Галичника, осуђен од Војног суда скопске војне области на 15 година тешког присилног рада, сада на 10 година;

57) Христо Е. Ризов, из Битоља, осуђен од Вишег војног суда ЈА на 15 година, сада на 10 година;

58) Александар Д. Костов, из Битоља, осуђен од Вишег војног суда ЈА на 15 година робије, сада на 12 година;

59) др Владимир Т. Туджаровски, из с. Љубојна — Ресан, осуђен од Војног суда Југословенске армије на 15 година, сада на 10 година;

60) др Константин Робев, из Битоља, осуђен од Вишег војног суда ЈА на 20 година робије, сада на 10 година;

61) Тодор Глигоров Урдојски, из Струмице, осуђен од Скопске војне области на 7 година тешког присилног рада, сада на 2 године;

62) Ибраим Акиф Ракипов, из с. Венчан — Велес, осуђен од Вишег војног суда на 10 година робије, сада на 5 година;

63) Амет Аки Шабанов, из с. Вежичани — Велес, осуђен од Вишег војног суда на 10 година робије, сада на 5 година;

64) Абис Тајиб Белул, из с. Виниче — Велес, осуђен од Вишег војног суда на 15 година робије, сада на 10 година;

65) Кирил Тодоров (Питачот), из Велеса, осуђен од Војног суда подручја Велес на 10 година присилног рада, сада на 7 година;

66) Доне Ристов Цунев, из с. Башино Село — Велес, осуђен од Војног суда подручја Велес на 10 година присилног рада, сада на 5 година;

67) Петар Миланов Бошков, из Велеса, осуђен од Војног суда команде Велес на 10 година присилног рада, сада на 7 година;

68) Коче Димев Паунов, из Велеса, осуђен од Војног суда подручја Велес на 15 година присилног рада, сада на 10 година;

69) Трајчо Петров Каргузов, из Велеса, осуђен од Војног суда подручја Велес на 10 година присилног рада, сада на 8 година;

70) Георги Николов Каменов, из с. Варош — Прилеп, осуђен од Вишег војног суда на 10 година робије, сада на 5 година;

71) Васил Ираклијев Христов, из Битоља, осуђен од Војног суда битољске војне области на 10 година робије, сада на 8 година;

72) Петар Танов Тамков, из Ђевђелије, осуђен од Војног суда подручја Струмица на 10 година тешког присилног рада, сада на 6 година;

73) Георги Данилов Јакимовски, из Прилепа, осуђен од Скопског војног суда на 10 година тешког присилног рада, сада на 8 година;

74) Никола Кофе Георгијевски, из Прилепа, осуђен од Битољског војног суда на 6 година присилног рада, сада на 4 године;

75) Атанас Стојчев Бацуков, из с. Н. Село — Струмица, осуђен од Војног суда подручја Струмица на 10 година тешког присилног рада, сада на 7 година;

76) Петар Грозданов Евремов, из Прилепа, осуђен од Војног суда битољске војне области на 15 година тешког присилног рада, сада на 10 година;

77) Миле Николов Филипов, из Струмице, осуђен од Војног суда подручја Струмице на 15 година тешког присилног рада, сада на 5 година;

78) Христо Наумов Ушлинов, из с. Герман — Леринско, осуђен од Војног суда битољске војне области на 10 година робије, сада на 8 година;

79) Томо Пандев Ташков, из Битоља, осуђен од Војног суда скопске војне области на 10 година тешког присилног рада, сада на 7 година;

80) Добри Драгољубов Милков, из Скопља, осуђен од Војног суда скопске војне области на 8 година тешког присилног рада, сада на 5 година;

81) Димко Ристов Атанасовски, из с. Речана — Битољ, осуђен од Војног суда битолске војне области на 8 година робије, сада на 5 година;

82) Кирил Харалампи Славајански, из Прилепа, осуђен од Војног суда подручја Прилеп на 8 година робије, сада на 5 година;

83) Фоте Спиоров Фашликов, из с. Љубојно — Ресан, осуђен од Војног суда битолске војне области на 15 година тешког присилног рада, сада на 10 година;

84) Атанас Богојев Мишески Џанов, из Прилепа, осуђен од Вишег војног суда на 10 година робије, сада на 6 година;

85) Мито Манев Ивановски, из Шипковице — Радовиште, осуђен од Вишег војног суда на 10 година робије, сада на 6 година;

86) Климе Трифунов Киталовски, из Охрида, осуђен од Војног суда подручја Охрид на 8 година тешког присилног рада, сада на 5 година;

87) Петар Јовчев Петрески, из с. Дрен — Прилеп, осуђен од Војног суда подручја Прилеп на 10 година робије, сада на 7 година;

88) Никола Кочов Василев, из с. Слепче — Прилеп, осуђен од Војног суда битолске војне области на 6 година тешког присилног рада, сада на 2 године;

89) Методи Георги Петрески, из с. Вранче — Прилеп, осуђен од Војног суда битолске војне области на 10 година присилног рада, сада на 5 година;

90) Георги Спиоров Шерденков, из Љубојна — Ресан, осуђен од Битољског војног суда на 15 година робије, сада на 10 година;

91) Петар Христов Талев, из Прилепа, осуђен од Вишег војног суда на 20 година робије, сада на 18 година;

92) Петар Николов Гинов, из Битоља, осуђен од Вишег војног суда на 20 година робије, сада на 15 година;

93) Миле Трајчов Берибок, из с. Подмочана — Преспанско, осуђен од Војног суда битолске војне области на 20 година робије, сада до 15 година;

94) Методије Костов Јанески, из села Тројан — Прилеп, осуђен од Војног суда Прилеп на 20 година робије, сада на 15 година;

95) Илија Бошков Ангелов, из с. Дрен — Прилеп, осуђен од Војног суда подручја Прилеп на 10 година робије, сада на 5 година;

96) Коста Васиљев Пандев, из с. Манастирово, Струмица, осуђен од Војног суда подручја Струмица на 10 година тешког присилног рада, сада на 5 година;

97) Душан Миланов Иванов, из Прилепа, осуђен од Војног суда области Битољ на 7 година тешког присилног рада, сада на 3 године;

98) Кочо Андрејев Влканов, из села Смиљева — Битољ, осуђен од Битољског војног суда на 10 година тешког присилног рада, сада на 5 година;

99) Никола Мишев Каменаров, из Охрида, осуђен од Војног суда битолске војне области на 8 година робије, сада на 5 година;

100) Трајко Павлов Цилаковски, из Велеса, осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 8 година тешког присилног рада, сада на 5 година;

101) Петре Димко Кодинец, из Прилепа, осуђен од Војног суда Прилеп на 8 година робије, сада на 5 година;

102) Спиро Филипов Тошев, из Прилепа, осуђен од Војног суда Прилеп на 12 година робије, сада на 8 година;

103) Спиро Костов, из Прилепа, осуђен од Војног суда битолске војне области на 11 година робије, сада на 8 година;

104) Панче Иванов Гулев, из Велеса, осуђен од Војног суда подручја Велес на 10 година, сада на 6 година;

105) Владимир Целадин Наумов, из Охрида, осуђен од Војног суда битолске војне области на 18 година робије, сада на 13 година;

106) Вангел Стеф. Каралашоски, из с. Љубојке — Ресан, осуђен од Војног суда војне области Битољ на 20 година робије, сада на 15 година;

107) Симеон Јованов Алексоски, из с. Бунеш — Злетово, осуђен од Вишег војног суда на 15 година робије, сада на 15 година тешког присилног рада;

108) Георги Димов Здравевски, из Куманова, осуђен од Вишег војног суда на 15 година тешкога рада, сада на 12 година;

109) Трајко Стојков Лопарски, из Куманова, осуђен од Војног суда подручја Куманово на 15 година тешког присилног рада, сада на 10 година;

110) Велика Грозданова Шомова, из с. Полчиште — Прилеп, осуђена од Војног суда Прилеп на 10 година рада, сада на 5 година;

111) Томо Трајков Гинов, из Битоља, осуђен од Битољског војног суда на 10 година тешког присилног рада, сада на 5 година;

112) Павле Панев Паневски, из Штипа, осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 10 година тешког присилног рада, сада на 8 година;

113) Коло Пандев Црнгаров, из с. Кукиш, Струмица, осуђен од Војног суда Струмица на 10 година тешког присилног рада, сада на 8 година;

114) Георги Нашков, из с. Сопотске — Ресан, осуђен од Вишег војног суда на 10 година робије, сада на 8 година;

115) Нестор Трпков Гаврилов, из села Броштица — Дебар, осуђен од Војног суда скопске војне области на 10 година тешког присилног рада, сада на 5 година;

116) Борис Дандиловски Ефтимов, из Струге, осуђен од Војног суда Охрид на 10 година тешког присилног рада, сада на 8 година;

117) Атанас Даме Самарџиовски, из с. Зороше, Прилеп, осуђен од Војног суда подручја Прилеп на 10 година присилног рада, сада на 7 година;

118) Лазар Цветанов Лазаровски, из Крушева, осуђен од Војног суда војне области Скопље на 10 година тешког присилног рада, сада на 8 година;

119) Стефан Танчев Јанков, из с. Хотиво — Св. Врашко, осуђен од Војног суда Битољ на 10 година робије, сада на 8 година;

120) Пандо Ташев Петров, из Битоља, осуђен од Војног суда битолске војне области на 10 година робије, сада на 6 година;

121) Ристо Стојков Апостоловски, из с. Тополнице, Гроцко, осуђен од Војног суда Кичево на 10 година робије, сада на 5 година;

122) Љубен Георгијев Андрев, из села Белице — Кичево, осуђен од Битољског војног суда на 15 година, сада на 10 година;

123) Пано Иванов Шумантев, из села Рудника — Велес, осуђен од Војног суда подручја Велес на 7 година присилног рада, сада на 5 година;

124) Радуле Радев Раденов, из села Дорбеш — Гиљане, осуђен од Војног суда скопске војне области на 8 година робије, сада на 6 година;

125) Киро Тасев Томо, из Штипа, осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 8 година робије, сада на 4 године;

126) Јован Цеков Георгијевски, из села Дрен — Прилеп, осуђен од Војног суда Прилеп на 10 година робије, сада на 5 година;

127) Никола Трифун Ситниковски, из с. Горенца — Охрид, осуђен од Војног суда Охрид на 10 година тешког присилног рада, сада на 7 година;

128) Милан Јорданов Атанасов, из с. Подлес — Велес, осуђен од Вишег војног суда на 20 година робије, сада на 10 година;

129) Димче Јованов Најдовски, из Прилепа, осуђен од Војног суда подручја Прилеп на 15 година робије, сада на 10 година;

130) Ката Петрова Поп-Матева, из Ђевђелије, осуђена од Војног суда подручја Струмица на 6 година тешког присилног рада, сада на 2 године;

131) Благоје Илијев Трпевски, из Прилепа, осуђен од Војног суда битолске војне области на 6 година присилног рада, сада на 5 година;

132) Трајче Ристев Митревски, из с. Белушина — Кичево, осуђен од Битољског војног суда на 6 година тешког присилног рада, сада на 5 година;

133) Ристо Глигоров Стојановски, из Прилепа, осуђен од Војног суда Битољ на 6 година робије, сада на 4 године;

134) Апостол Марков Митрев, из села Серменин — Ђевђелија, осуђен од Војног суда подручја Струмица на 10 година тешког присилног рада, сада на 8 година;

- 135) Митре Силијан Стојановски (Локовски) из с. Злети — Охрид, осуђен од Војног суда охридског војног подручја на 10 година робије, сада на 6 година;
- 136) Захари Велко Иванов, из Бајлова — Софиско, осуђен од Вишег војног суда на 20 година робије, сада на 10 година;
- 137) Михаил Т. Михайлов, из Видина — Бугарска, осуђен од Вишег војног суда Југословенске армије на 20 година робије, сада на 10 година;
- 138) Григор Христов Милчанов, из Прилепа, осуђен на 15 година, а сада на 5 година;
- 139) Георги Карев, из Крушева, осуђен од Вишег војног суда на 15 година, а сада на 5 година;
- 140) Димитар Атанасов Димовски, из Берова, осуђен од Војног суда скопске војне области на 7 година тешког присилног рада, сада на 2 године;
- 141) Панче Илијев Ефтимовски, из Зрноца — Кочане, осуђен од Војног суда скопске војне области на 10 година тешког присилног рада, сада на 5 година;
- 142) Кирил Митов Брдаровски, из Струмице, осуђен од Војног суда скопске војне области на 12 година тешког присилног рада, сада на 8 година;
- 143) Крсто Наумов Димов, из Велеста — Охрид, осуђен од Војног суда скопске војне области на 15 година тешког присилног рада, сада на 10 година;
- 144) Милан Гошов Христов, из Трботивиште — Царево Село, осуђен од Војног суда скопске војне области на 10 година тешког присилног рада, сада на 5 година;
- 145) Георгије Јефтимов Јанакијевски, из с. Лера — Битољ, осуђен од Војног суда скопске војне области на 15 година, сада на 10 година;
- 146) Стојан Михајлов Козаров, из Штипа, осуђен од Војног суда скопске војне области на 15 година тешког присилног рада, сада на 5 година;
- 147) Борис Лео Ристов, из Богданца — Ђевђелија, осуђен од Војног суда подручја Струмица на 10 година затвора са тешким принудним радом, сада на 3 године;
- 148) Илија Томев Илијев, из с. Серменли — Ђевђелија, осуђен од Војног суда подручја Струмица на 10 година затвора и тешког принудног рада, сада на 2 године;
- 149) Петар Ристов Решков, из с. Богданци — Ђевђелија, осуђен од Војног суда подручја Струмица на 10 година затвора са тешким принудним радом, сада на 2 године;
- 150) Кирил Ристов Тошков, из Ђевђелије, осуђен од Војног суда подручја Струмица на 10 година затвора са тешким принудним радом, сада на 2 године;

- 151) Георги Левов Христов, из с. Богданци — Ђевђелија, осуђен од Војног суда подручја Струмица на 15 година затвора са тешким принудним радом, сада на 5 година;
- 152) Стојан Илијев Стојилков, из с. Брајлова — Струмица, осуђен од Војног суда 50 дивизије на 10 година тешког присилног рада, сада на 3 године;
- 153) Никола Спиоров Тасев, из Битоља осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 10 година, сада на 5 година;
- 154) Алексије Александровић Молчанов, из Поточине (СССР), осуђен од Војног суда војне области Штип на 6 година тешког принудног рада, сада на 4 године;
- 155) Риста Апостолов Рибаров, из Штипа, осуђен од Војног суда војне области Штип на 5 година робије, сада на 2 године;
- 156) Владимир Славков Манев, из Штипа, осуђен од Војног суда војне области Штип на 10 година принудног рада, сада на 2 године;
- 157) Иван Георгијев Христов, из Д. Трогирци — Штип, осуђен од Војног суда војне области Штип на 5 година, сада на 3 године;
- 158) Ристо Кирилов Иванов Шишков, из Радовиша, осуђен од Војног суда војне области Штип на 10 година, сада на 3 године;
- 159) Јарип Ај. Амзи, из Рашче — Скопље, осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 10 година робије, сада на 8 година;
- 160) Целадин Мамутов Јусуфов, из с. Калниште — Струга, осуђен од струшког војног суда на 7 година тешког присилног рада, сада на 2 године;
- 161) Караман Б. Лабуниште, из Лабуништа — Струга, осуђен од Војног суда команде Охрид на 6 година присилног рада, сада на 3 године;
- 162) Негри М. Хасанов, из Струге, осуђен од Војног суда Струга на 8 година тешког присилног рада, сада на 4 године;
- 163) Муртезан Д. Шате, из Струге, осуђен од Војног суда Охрид на 8 година присилног рада, сада на 4 године;
- 164) Шефкет Веби Неџит, из с. Грчец — Скопље, осуђен од Војног суда при Команди града Скопља на 8 година присилног рада, сада на 4 године;
- 165) Демир Ас Агуш, из Сервендикаме — Струмица, осуђен од Војног суда Струмица на 10 година тешког присилног рада, сада на 5 година;
- 166) Илијаз Д. Раман, из Раоче — Скопље, осуђен од Војног суда Скопље на 20 година тешког присилног рада, сада на 15 година;
- 167) Сабри Мусли Мемедов, из Св. Петке — Скопље, осуђен од Скопског војног суда на 20 година тешког присилног рада, сада на 10 година;
- 168) Кемал Усеин Селимовски, из Прилепа, осуђен од Вишег војног суда на 8 година робије, сада на 4 године;

169) Лиман Риза Лиманов, из Охрида, осуђен од Војног суда подручја Битољ на 16 година тешког присилног рада, сада на 2 године;

170) Незир Бећир Белул, из с. Лабуниште — Струга, осуђен од Војног суда подручја Струга на 6 година тешког присилног рада, сада на 2 године;

171) Дервиш Сеадин Џемаилов, из с. Шутово, Кичево, осуђен од Војног суда подручја Кичево, на 6 година присилног рада, сада на 3 године;

172) Демир Абдула Емин, из с. Шутово — Кичево, осуђен од Војног суда подручја Кичево, на 6 година присилног рада, сада на 3 године;

173) Ахмед Исеин Халим, из с. Туин, Кичево, осуђен од Војног суда Кичево на 6 година тешког присилног рада, сада на 3 године;

174) Калјош Селиман Бајрамов, из с. Јагол — Кичево, осуђен од Војног суда Кичево на 6 година присилног рада, сада на 3 године;

175) Мустафа Реши Зејнула, из с. Топовјане — Кичево, осуђен од Војног суда Кичево на 6 година присилног рада, сада на 3 године;

176) Барија Бакар Сејдиновски, из с. Јабланице, Струга, осуђен од Војног суда подручја Охрид на 8 година присилног рада, сада на 2 године;

177) Рамиз Јашар Имеров, из Кичева, осуђен од Војног суда Битољ на 7 година тешког присилног рада, сада на 4 године;

178) Фаик Абедим Реџеп, из с. Старојен — Кичево, осуђен од Војног суда Кичево на 7 година тешког присилног рада, сада на 2 године;

179) Ферид Назифа Абедим, из Кичева, осуђен од Војног суда Кичево на 7 година присилног рада, сада на 3 године;

180) Рамиз Зилбер Вели, из с. Јагол — Кичево, осуђен од Војног суда Кичево на 10 година робије, сада на 5 година;

181) Реџеп Осман Османов, из Кичева, осуђен од Војног суда Кичево на 8 година присилног рада, сада на 4 године;

182) Емчо Селим Усеинов, из Кичева, осуђен од Војног суда Кичево на 15 година робије, сада на 10 година;

183) Тефик Али Арслановски, из Кичева, осуђен од Војног суда Кичево на 7 година, сада на 4 године;

184) Вакман Мифтар Рушид, из с. Лапкин Дол — Кичево, осуђен од Војног суда подручја Кичево на 8 година, сада на 4 године;

185) Сафедин Хасунов Саликов, из с. Храпчин Дол — Кичево, осуђен од Војног суда Кичево на 8 година робије, сада на 4 године;

186) Назим Адем Далип, из с. Грешница — Кичево, осуђен од Војног суда Тетово на 8 година тешког присилног рада, сада на 5 година;

187) Камбер Џемаил Зилбер, из с. Трапчин Дол — Кичево, осуђен од Војног суда Кичево на 8 година тешког присилног рада, сада на 4 године;

188) Алим Алимов Алимов, из Трапчин Дола — Кичево, осуђен од Пуномоћништва Озне Кичево на 10 година тешког присилног рада, сада на 5 година;

189) Даут Етен Ада, из с. Белешта — Струга, осуђен од Војног суда подручја Струга на 10 година присилног рада, сада на 2 године;

190) Нашит Ислијам Усеин, из с. Шуто — Кичево, осуђен од Војног суда подручја Кичево на 10 година тешког присилног рада, сада на 5 година;

191) Исеин Мустафа Исеинов, из Кичева, осуђен од Војног суда подручја Кичево, на 15 година присилног рада, сада на 10 година;

192) Бекир Хасан Муарем, из Зајаса, Кичево, осуђен од Војног суда подручја Кичево на 15 година тешког присилног рада, сада на 5 година;

193) Муарем Шаин Рушан, из с. Зајаса — Кичево, осуђен од Војног суда подручја Кичево на 15 година присилног рада, сада на 10 година;

194) Шемо Далјан Мерко, из с. Фргово — Струга, осуђен од Војног суда Струга на 15 година присилног рада, сада на 5 година;

195) Хусејин Дестанов Арслан, из с. Далагаште — Струшко, осуђен од Војног суда Охрид на 15 година присилног рада, сада на 5 година;

196) Џафер Ајдар Џаферов, из с. Зајаса — Кичево, осуђен од Војног суда Кичево на 15 година присилног рада, сада на 10 година;

197) Камбер Рајиф Камберовски, из с. Челопек — Кичево, осуђен од Војног суда подручја Кичево на 20 година присилног рада, сада на 10 година;

198) Исеин Елез Рахман, из с. Бериково — Кичево, осуђен од Војног суда подручја Кичево на 20 година присилног рада, сада на 10 година;

199) Мустафа Адема Мерко, из с. Радовиште — Струга, осуђен од Војног суда Охрид на 20 година присилног рада, сада на 10 година;

200) Имер Исмаила Билбил, из Кичева, осуђен од Војног суда Кичево на 6 година, сада на 2 године;

201) Сефедин Демир Фејзо из с. Јагол — Кичево, осуђен од Војног суда подручја Кичево на 12 година тешког присилног рада, сада на 8 година;

202) Халил Абди Дервишов, из с. Црвице — Кичево, осуђен од Војног суда Кичево на 12 година тешког присилног рада, сада на 6 година;

203) Тефик Ваит Илијаз, из Кичева, осуђен од Војног суда Кичево на 12 година присилног рада, сада на 6 година;

204) Амед Јусуфов, из Шумена (Бугарска), осуђен од Судског савета при Команди места града Скопља на 10 година тешког присилног рада, сада на 5 година;

- 205) Нестор Димитров Стојановски, из Пехчева, осуђен од Војног покретног суда I македонске коњичке бригаде у Скопљу на 7 година тешког присилног рада, сада на 3 године;
- 206) Јован Гјошов Брчков, из Велеса, осуђен од Команде града Скопља на 8 година тешког присилног рада, сада на 1 годину;
- 207) Јусуф Адем Јусуфов, из Скопља, осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 8 година тешког присилног рада; сада на 4 године;
- 208) Дончо Арсов Јорданов, из Кратова, осуђен од Судског савета при Команди града Скопља на 8 година тешког присилног рада, сада на 4 године;
- 209) Милан Михаилов Иванов, из Соротова — Русија, осуђен од Судског савета при Команди града Скопља на 8 година тешког присилног рада, сада на 2 године;
- 210) Камбер Халил Усеин, из с. Стропаништа — Кичево, осуђен на 8 година тешког присилног рада, сада на 2 године;
- 211) Стојко Нешов Соколов, из с. Кучевишта — Скопље, осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 8 година тешког присилног рада, сада на 2 године;
- 212) Павле Митев Јанев, из Штипа, осуђен од Вишег војног суда Савета при главном штабу за Македонију на 10 година тешког присилног рада, сада на 5 година;
- 213) Благоје Иванов Младенов, из Скопља, осуђен од Војног суда скопске војне области на 10 година тешког присилног рада, сада на 2 године;
- 214) Димитар Николов Спиров, из Скопља, осуђен од Војног суда скопске војне области на 10 година тешког присилног рада, сада на 5 година;
- 215) Рушид Ч. Азимов, из Приштинс, осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 10 година тешког присилног рада, сада на 3 године;
- 216) Алил Усеинов Елијазов, из с. Отушиште — Тетово, осуђен од Војног суда Команде подручја Струмица на 10 година тешког присилног рада, сада на 2 године;
- 217) Никола Глигоров Дедински, из Радовишта, осуђен од Војног суда 50 дивизије на 10 година присилног рада, сада на 2 године;
- 218) Стојан Тодоров Стојанов, из с. Муртина — Струмица, осуђен од Војног суда 50 дивизије града Приштине на 15 година тешког присилног рада, сада на 5 година;
- 219) Зинул Ибраим Рамадан, из с. Струже — Призрен, осуђен од Тетовског војног подручја на 15 година тешког присилног рада, сада на 5 година;
- 220) Димче Христов Димитров, из Тетова, осуђен од Судског савета при Команди града Скопља на 13 година тешког присилног рада, сада на 5 година;

221) Александар Андонов Стојановски, из Битоља, осуђен од Војног суда 49 дивизије Гостивар на 6 година робије, сада на 3 године;

222) Методије Славев Мицески, из с. Српци — Битољ, осуђен од Вишег војног суда на 15 година робије, сада на 5 година;

223) Мирков Ванчов Кокароски, из Битоља, осуђен од Вишег војног суда на 15 година робије, сада на 5 година;

224) Коста Панчев Тодоровски, из Скопља, осуђен од Војног суда при Команди града Скопље на 15 година робије, сада на 5 година;

225) Александар Наумов Босилковски, из с. Јанковци — Ресан, осуђен од Војног суда Битољ на 6 година присилног рада, сада на 2 године;

226) Петар Димков Нацев „Џудуло“, из Штипа, осуђен од Војног суда штипске војне области на 6 година тешког принудног рада, сада на 3 године;

227) Митко Наумов Гардајжиски, из Штипа, осуђен од Војног суда штипске војне области на 6 година тешког принудног рада, сада на годину дана;

228) Блаже Васиљев Дичевски, из с. Десова, Прилеп, осуђен од Прилепског војног суда на 15 година, сада на 10 година;

229) Али Мустафа Еминов, из с. Градец — Кочане, осуђен од Војног суда штипске војне области на 15 година тешког принудног рада, сада на 2 године;

230) Мише Лазаров Стојанов, из с. Пресека, Кочане, осуђен од Војног суда штипске војне области на 10 година робије, сада на 1 годину;

231) Методи Иванов Ангелов, из Драгобраште — Кочане, осуђен од Вишег војног суда Скопље на 15 година робије, сада на 2 године;

232) Атанас Николов Филов, из Новог Села — Кочане, осуђен од Вишег војног суда Скопље на 20 година робије, сада на 3 године;

233) Георги Лазаров Костадинов, из с. Војиславци — Радовиште, осуђен од Вишег војног суда Скопље на 15 година робије, сада на 2 године;

234) Петруш Божинов Миленков, из с. Бели — Кочане, осуђен од Војног суда штипске војне области на 15 година робије, сада на 2 године;

235) Иван Трендов Димитровски, из с. Бели — Кочане, осуђен од Војног суда штипске војне области на 15 година робије, сада на 2 године;

236) Рамадан А. Исмаиловски, из Пештерева — Прилеп, осуђен од Савета војног подручја Прилеп на 6 година тешког присилног рада, сада на годину дана;

237) Шериф М. Асанов, из Штурова — Радовиште, осуђен од Вишег војног суда Скопље на 20 година тешког присилног рада и трајно губљење војничких и грађанских права и конфискацију имовине, сада на 2 године;

- 238) Сулејман М. Лукарев, из Бистренца — Неготин, осуђен од Војног суда 50 дивизије на 15 година робије, сада на 2 године;
- 239) Мурат Мур. Алијов, из Радовишта, осуђен од Војног суда 50 дивизије Струмица на 10 година тешког присилног рада, сада на 2 године;
- 240) Усен Хасан Шабанов, из Плавуша — Валандово, осуђен од Војног суда 50 дивизије Струмица на 10 година тешког присилног рада, губљење војничких и грађанских права, сада на 2 године;
- 241) Јајо Ал. Лативов, из с. Бистринци — Неготин, осуђен од Суда скопске војне области на 15 година, сада на 5 година;
- 242) Сабиг Јус. Зембилов, из Цегрини — Гостивар, осуђен од Војног суда Команде града на 15 година присилног рада, сада на годину дана;
- 243) Алија Исм. Фереджоски, из Десова — Прилеп, осуђен од Војног суда области Битољ на 12 година тешког присилног рада, сада на годину дана;
- 244) Ибраим Селман Гераров, из с. Долни Дисан — Неготин, осуђен од Војног суда велешког војног подручја на 3 године тешког присилног рада, сада на 2 године;
- 245) Ахмед Усеин Мамутов, из с. Кочинара — Велес, осуђен од Војног суда подручја Велес на 3 године тешког присилног рада, сада на годину дана;
- 246) Фадил Мамут Алилов, из Велеса, осуђен од Војног суда подручја Велес на 5 година присилног рада, сада на 2 године;
- 247) Никола Коцев Колев, из с. Митаковац — Бугарска, осуђен од Војног суда подручја Велес на 5 година принудног рада, сада на 4 године;
- 248) Гоче Николов Христов, из Велеса, осуђен од Војног суда подручја Велес на 5 година присилног рада, сада на 3 године;
- 249) Кочо Лазаров Тренчев, из Велеса, осуђен од Војног суда подручја Велес на 5 година присилног рада, сада на 2 године;
- 250) Јованче Танев Јанков, из Прешева — Велес, осуђен од Вишег војног суда Скопје на 5 година присилног рада, сада на 3 године;
- 251) Лазар Атанасов Лазаров, из с. Мировца — Бевђелија, осуђен од Војног суда Струмица на пет година тешког присилног рада, сада на 3 године;
- 252) Митре Јаковче Гагаре, из с. Вишлес — Струга, осуђен од Војног суда команде подручја Охрид на 5 година присилног рада, сада на 3 године;
- 253) Михаил Ник. Топовски, из Прилепа, осуђен од Војног суда подручја Прилеп на 3 године робије, сада на 2 године;
- 254) Лазар Павлов Николовски, из Гиљана, осуђен од Војног суда при Команди града Скопља на 5 година тешког присилног рада, сада на 2 године;

255) Асан Билалов Фазлијов, из с. Матејче — Куманово, осуђен од Војног суда Куманово на 5 година тешког присилног рада, сада на 3 године;

256) Коста Георгијев Калпаков, из Прилепа, осуђен од Војног суда битољске војне области на 5 година присилног рада, сада на 4 године;

257) Ангел Тасев Димитров, из Никулана — Куманово, осуђен од Војног суда подручја Куманово на 4 године тешког присилног рада, сада на 3 године;

258) Спасија Велкова Тошевска, из Прилепа, осуђена од Војног суда подручја Прилеп на 5 година тешког присилног рада, сада на 3 године;

259) Наум Јосиф Товбовски, из Охрида, осуђен од Војног суда подручја Охрид на 10 година робије, сада на 6 година;

260) Михаил Крстев Франгов, из Битоља, осуђен од Вишег војног суда ЈА на 5 година робије, сада на 3 године;

261) Мирослав Живков Арсов, из Скопља, осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 3 године тешког присилног рада, сада на 1 годину;

262) Милан Јорданов Гажовски, из с. Кучевиште, Скопље, осуђен од Скопског војног суда на 5 година тешког присилног рада, сада на 2 године;

263) Александар Бојка Урдароски, из Чучев — Скопље, осуђен од Војног суда скопске војне области на 5 година тешког присилног рада, сада на 2 године;

264) Борис Крстев Николовски, из Куманова, осуђен од Војног суда подручја Куманово на 3 године тешког присилног рада, сада на 2 године;

265) Ираклија Васиљев Зоци, из Битоља, осуђен од Војног суда битољске области на 4 године тешког принудног рада, сада на 2 године;

266) Ивац Мицев Велковски, из Скопља, осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 3 године тешког присилног рада, сада на 1 годину;

267) Тодор Михајлов Мицев, из Кратова, осуђен од Војног суда скопске војне области на 5 година присилног рада, сада на 1½ годину;

268) Ашим Акиф Амедов, из Битоља, осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 5 година тешког присилног рада, сада на 2 године;

269) Ибрахим Емин Мусли, из с. Желејино — Тетово, осуђен од Војног покретног суда Групчин на 5 година тешког присилног рада, сада на 1 годину;

270) Акиф Алија Акифи, из с. Слатине — Тетово, осуђен од Војног суда подручја Тетово на 5 година тешког присилног рада, сада на 3 године;

271) Сади Цаферов Шакиров, из с. Калиште — Гостивар, осуђен од Војног суда подручја Тетово на 5 година тешког присилног рада, сада на 4 године;

272) Рефит Јазим Селманов, из с. Раван — Гостивар, осуђен од Војног суда подручја Тетово на 5 година присилног рада, сада на 3 године;

273) Фитан Селман Зенделов, из с. Србиново — Гостивар, осуђен од Војног суда подручја Тетово на 4 године лаког присилног рада, сада на 2 године;

274) Али Рајиф, из Тетова, осуђен од Војног суда подручја Тетово на 5 година тешког присилног рада, сада на 1 годину;

275) Воја Марков Кликовац, из с. Подгорица — Подгоричко, осуђен од Војног суда скопске војне области на 5 година тешке робије, сада на 2 године;

276) Миле Дим. Јовановић, из Скопља, осуђен од Војног суда скопске војне области на 5 година тешког присилног рада, сада на 3 године;

277) Кирил Димитров Крашчевски, из Струмице, осуђен од Војног суда скопске војне области на 5 година тешког присилног рада, сада на 3 године;

278) Гоне Костадинов Кљоковалиев, из Валандова, осуђен од Војног суда подручја Струмица на 4 године присилног рада, сада на једну годину;

279) Васил Тодоров Николов, Чарлаков, из с. Пирава — Дојран, осуђен од Војног суда подручја Струмица на 3 године затвора са тешким принудним радом, сада на 1 годину;

280) Георги Ташков Коцев, из Бевђелије, осуђен од Војног суда подручја Струмица на 5 година затвора са тешким принудним радом, сада на 2 године;

281) Борис Пандев Сандев, из Струмице, осуђен од Војног суда подручја Струмица на 4 године затвора са тешким принудним радом, сада на годину дана;

282) Сулејман М. Сулејман, из Габрова — Царево Село, осуђен од Војног суда 50 дивизије на 5 година тешког присилног рада, сада на 2 године;

283) Енвер Дж. Демиров, из Долно Гожде — Струшка, осуђен од Војног суда Охрид на 5 година тешког присилног рада, сада на 2 године;

284) Меди Зубер Ибраим, из с. Корошчишчо — Струга, осуђен од Скопског војног суда на 5 година тешког присилног рада, сада на 2 године;

285) Џемаил Шабан Исеин, из с. Туин, Кичево, осуђен од Војног суда подручја Кичево на 5 година тешког присилног рада, сада на 3 године;

286) Ибрахим Хасан Ибрахимов, из с. Челопек — Кичево, осуђен од Војног суда подручја Кичево на 5 година присилног рада, сада на 2 године;

287) Сабри Бећир Мустафов, из с. Бериково — Кичево, осуђен од Војног суда Кичево на 5 година, сада на 2 године;

288) Рамазан Мехмед Далипи, из с. Зајас — Кичево, осуђен од Војног суда подручја Кичево на 5 година присилног рада, сада на 2 године;

289) Калјош Реџеп Азизович, из с. Жубрина, Кичево, осуђен од Војног суда Кичево на 5 година тешког присилног рада, сада на 2 године;

290) Рамадана Али Деде, из с. Трапчино — Кичево, осуђен од Војног суда Кичево на 5 година тешког присилног рада, сада на 3 године;

291) Рамазан Ибраим Мемедовски, из Кичева, осуђен од Војног суда подручја Кичево на 5 година присилног рада, сада на 2 године;

292) Сефер Рамо Беинов, из с. Бероко — Кичево, осуђен од Војног суда Кичево на 5 година присилног рада, сада на 2 године;

293) Алијаз Зуле Зиберов, из с. Лисичани, Кичево, осуђен од Војног суда Кичево на 5 година, сада на 2 године;

294) Благоје Марков Костовски, из с. Сојатларци — Велес, осуђен од Војног суда Скопље на 4 године тешког присилног рада, сада на 1 годину;

295) Абуш Аци Али, из Тетова, осуђен од Тетовског војног подручја на 3 године лаког присилног рада, сада на 1 годину;

296) Владо Нахов Георгијев, из Дојрана, осуђен од Војног суда скопске војне области на 3 године тешког присилног рада, сада на 2 године;

297) Ристо Марков Лазаров, из Штипа, осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 3 године тешког присилног рада, сада на 1 годину;

298) Димитар Коцев Миџијанов, из Штипа, осуђен од Команде града Скопља на 3 године тешког присилног рада, сада на 1½ годину;

299) Атанас Стојанов Цековски, из с. Боровишта — Крива Паланка, осуђен од Савета кумановског војног подручја на 3 године тешког присилног рада, сада на 1 годину;

300) Шукри Кораман Мехмедов, из Скопља, осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 4 године тешког присилног рада, сада на 2 године;

301) Кирил Стојанов Анчев, из Скопља, осуђен од Војног суда скопске војне области на 5 година тешког присилног рада, а сада на 1 годину;

302) Стојче Миланов Арсовски, из с. Ранковец — Крива Паланка, осуђен од Војног суда Куманова на 5 година тешког присилног рада;

303) Атанас Георгијев Ивановски, из Битоља, осуђен од Битољског војног суда на 4 године присилног рада, сада на 2 године;

304) Шакир Таиров, из Битоља, осуђен од Војног суда на 3 године присилног рада, сада на 1 годину;

305) Методи Коларов, из Битоља, осуђен од Војног суда Битољ на 3 године присилног рада, сада на 1 годину;

306) Стојан Васиљев Апостолов, из Кочана, осуђен од Војног суда штипске војне области на 3 године тешког присилног рада, сада на 1 годину;

307) Никифор Коцев Дивицијев, из Штипа, осуђен од Војног суда штипске војне области на 3 године тешког присилног рада, сада на 1 годину;

308) Сове Славе Ефтимов Илијев „џијак“, из Кочана, осуђен од Војног суда при штипској војној области, на 5 година тешког принудног рада, сада на 1 годину;

309) Шаип Арслам Шериф, из Скопља, осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 3 године тешког присилног рада, сада на 1 годину;

310) Елез Мер. Миланов, из Шишева — Скопље, осуђен од Војног суда скопске области на 3 године, сада на 1 годину;

311) Низет Неам Елин, из Шишева — Скопље, осуђен од Вишег суда скопске војне области на 3 године тешког присилног рада, сада на 1 годину;

312) Гафур Нур Лиман, из Шишева — Скопље, осуђен од Војног суда скопске области на 3 године присилног рада, сада на 1 годину;

313) Ариф Асан Еминов, из Шишева — Скопље, осуђен од Војног суда скопске војне области на 3 године тешког присилног рада, сада на 2 године;

314) Божидар Ан. Трајковски, из Скопља, осуђен од Команде града Скопља на 3 године тешког присилног рада, сада на 2 године;

315) Јакуп Ус. Идризовски, из Пештерова — Прилеп, осуђен од Војног подручја Прилеп на 3 године присилног рада, сада на 1 годину;

316) Ирфан Б. Амеловски, из Пештерова — Прилеп, осуђен од Војног подручја Прилеп на 4 године присилног рада, сада на 1 годину;

317) Елијас Ади Елијасов, из Тетова, осуђен од Савета војног подручја града Прилепа на 5 година присилног рада, сада на 1 годину;

318) Павле Ил. Енжекчев, из Богданаца — Ђевђелија, осуђен од Команде подручја Струмица на 5 година принудног рада, сада на 1 годину;

319) Јашар Муарем Алијев, из Скопља, осуђен од Војног суда при Команди града Скопља на 5 година присилног рада, сада на 2 године;

320) Муфтар Ан. Усировски, из Пагароша — Скопље, осуђен од Војног суда при Команди града Скопља на 1 годину присилног рада, сада на 6 месеци;

321) Радивоје С. Бијасовић, из Бужиновца — Прешево, осуђен од Суда скопске војне области на 1 годину, сада на 6 месеци;

322) Шефкет Јуз Ризов, из Скопља, осуђен од Војног суда Команде града на 18 месеци тешког присилног рада, сада на 1 годину;

323) Канила Зиб Таиров, из Скопља, осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 18 месеци тешког присилног рада, сада на 1 годину;

324) Петар Ал. Стојановски, из Ресна, осуђен од Војног суда скопске војне области на 8 месеци тешког присилног рада, сада на 6 месеци;

325) Бекташ А. Мамудов, из с. Ниже Поле — Битољ, осуђен од Војног суда Битољ на 2 године присилног рада, сада на 1 годину;

326) Александар Г. Дрвенковски, из с. Трпкова — Битољ, осуђен од Битољског војног суда на 1 годину присилног рада, сада на 6 месеци;

327) Мустафа Ибраим Асановски, из Битоља, осуђен од Војног суда на 18 месеци присилног рада, сада на 1 годину;

328) Паско Славов Срезов, из Ресна, осуђен од Војног суда Битољ на 15 месеци присилног рада, сада на 10 месеци;

329) Владимир Сотиров Малничев, из Ресна, осуђен од Војног суда Битољ на 2 године присилног рада, сада на 1 годину;

330) Трајко Георгијев Наумов, из Прилепа, осуђен од Војног суда штипске војне области на 2 године тешког присилног рада, сада на 1 годину;

331) Панте Григоров Попов, из Митрашинаца — Берово, осуђен од Војног суда штипске војне области на 2 године принудног рада, сада на 1 годину;

332) Борис Иванов Калајџиски, из села Митрашинци — Берово, осуђен од Војног суда штипске војне области на 2 године принудног рада, сада на 1 годину;

333) Стојан Спиrow Митровски, из Битоља, осуђен од Битољске војне области на 15 месеци присилног рада, сада на 1 годину;

334) Гаврило Жарков Чосовик, из Скопља, осуђен од Суда команде града Скопља на 2 године, сада на 1 годину;

335) Мито Томов Хоризоновски, из Струмице, осуђен од Штаба дивизије народне одбране Скопље на 1 годину тешког присилног рада, сада на 6 месеци;

336) Адим Расим Керим, из Битоља, осуђен од Војног суда битољске војне области на 2 године присилног рада, сада на 1 годину;

337) Славко Михалоски, из Скопља, осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 2 године тешког присилног рада, сада на 1 годину;

338) Лазо Миланов Наумов, из Градска — Кавадар, осуђен од Војног суда 41 дивизије Струмица на 2 године тешког присилног рада, сада на 1 годину;

339) Димитар Николов Пачалија, из Битоља, осуђен од Војног суда 49 дивизије Гостивар на 2½ године тешког присилног рада, сада на 1 годину;

340) Славко Пандев Андоновски, из Ресна, осуђен од Савета македонске дивизије КНОЈ из Скопља на 15 месеци присилног рада, сада на 1 годину;

341) Стеван Горгијев Христовски, из Битоља, осуђен од Војног суда битолске војне области на 2 године тешког присилног рада, сада на 1 годину;

342) Димче Н. Стојковски, из Скопља, осуђен од Судског савета Команде града Скопља на 1 годину тешког присилног рада, сада на 6 месеци;

343) Илија Савдов Антонов, из Радовишта, осуђен од Војног суда 5 армије Скопље на 2 године присилног рада, сада на 1 годину;

344) Арслан Усеин Арсланов, из Штипа, осуђен од Војног суда војне области Штип на 2 године принудног рада, сада на 6 месеци;

345) Михалчо Славков Кангалов, из Штипа, осуђен од Војног суда штипске војне области на 2 године принудног рада, сада на 1 годину;

346) Мемед Мемедов Арифов, из с. Муратли — Штип, осуђен од Војног суда војне области Штип на 1 годину принудног рада, сада на 6 месеци;

347) Сулејман Мемед Мамудов, из Приалија — Штип, осуђен од Војног суда штипске војне области на 1 годину, сада на 6 месеци;

348) Ниази Ибраимов Абдијев, из Градеца — Кочане, осуђен од Војног суда Штип на 2 године принудног рада, сада на 1 годину;

349) Асан Усеин Асан, из Раданја — Штип, осуђен од Војног суда војне области Штип на 2 године принудног рада, сада на 1 годину;

350) Демир Оманов Ибраимов, из Мичека, Штип, осуђен од Војног суда војне области у Штипу на 5 година тешког принудног рада, сада на 3 године;

351) Цветан Блажо Петревски, из Битоља, осуђен од Војног суда битолске војне области на 2 године тешког принудног рада, сада на 1 годину;

352) Радисам Јованов Манчич, из Присјана — Пирот, осуђен од Покретног војног суда Скопље на 2 године тешког принудног рада, сада на 1 годину;

353) Столе Богданов Стариградски, из с. Стари Град, Велес осуђен од Војног суда подручја Велес на 1½ годину тешког присилног рада, сада на 9 месеци;

354) Назиф Изет Алијов, из Тетова, осуђен од Војног суда подручја Тетово на 2 године затвора, сада на 1 годину;

355) Зејнула Мустафа Селман, из с. Рашна — Скопље, осуђен од Војног покретног суда Групчин на 1 годину тешког присилног рада, сада на 6 месеци;

356) Цавид Исмаил Шабанов, из с. Рашче — Скопље, осуђен од Војног покретног суда Групчин на 1 годину присилног рада, сада на 6 месеци;

357) Мефаид Асип Мамудов, из с. Копалнице — Скопље, осуђен од Војног покретног суда Грулчин на 1 годину тешког присилног рада, сада на 6 месеци;

358) Асим Целадим Белулов, из с. Рашче — Скопље, осуђен од Војног покретног суда Грулчин на 1 годину тешког присилног рада, сада на 6 месеци;

359) Зенула Мустафа Сулејманов, из с. Радуша — Скопље, осуђен од Војног покретног суда Грулчин на 2 године тешког присилног рада, сада на 1 годину;

360) Лазар Петров Лукаровски, из Велеса, осуђен од Војног суда скопске војне области на 2 године присилног рада, сада на 1 годину;

361) Стефан Јованов Васотов, из Велеса, осуђен од Војног суда скопске војне области Савета при команди велешког подручја на 1 годину тешког присилног рада, сада на 6 месеци;

362) Никола Петров Митковски, из Велеса, осуђен од Војног суда скопске војне области на 2 године присилног рада, сада на 1 годину;

363) Димитар Борисава Георгијевич, из с. Горња Бресница, Прокупље, Србија осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 2 године тешког присилног рада, сада на 1½ годину;

364) Томо Петров Мишовски, из Тетова, осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 2 године тешког присилног рада, сада на 1 годину;

365) Дража Прока Попович, из Прокупља, Србија, осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 2 године тешког присилног рада, сада на 6 месеци;

366) Емануел Димитар Бојацијев, из Скопља, осуђен од Војног суда града Скопља на 2 године тешког присилног рада, сада на 1 годину;

367) Константин Георгијевич Папич, из Севастопоља (СССР), осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 1 годину тешког присилног рада, сада на 9 месеци;

368) Трајчо Јанко Серафимовски, из Скопља, осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 2 године тешког присилног рада, сада на 1 годину;

369) Лазар Серафимов Буцески, из Галичника, осуђен од Војног суда Команде града Скопља на 1 годину тешког присилног рада, сада на 6 месеци;

370) Абас Јакуп Садиковски, из с. Ларце — Скопље, осуђен од Војног суда при команди града Скопља на 2 године тешког присилног рада, сада на 1 годину;

371) Саид Кијаилов Шаиновски, из Лесковца, осуђен од Судског савета при команди града Скопља на 1 годину тешког присилног рада, сада на 6 месеци;

372) Стефан Петров Јакимовски, из с. Отишић — Синиско, осуђен од Војног суда скопске војне области на 1 годину, сада на 6 месеци;

373) Димитар Милев Андоновски, из с. Ротево — Берово, осуђен од Савета македонске дивизије КНОЈ Скопље на 15 месеци присилног рада, сада на 9 месеци;

374) Тодор Петров Коргов, из Велеса, осуђен од Велешког војног подручја на 2 године присилног рада, сада на 1 годину;

375) Алексо Стефанов Тужаровски, из с. Ујугојно — Преспанско, осуђен од Војног суда Битољ на 2 године присилног рада, сада на 1 годину;

376) Стојко Додев Бојковски, из с. Мирковци — Скопље, осуђен од Команде града Скопља на 2 године тешког присилног рада, сада на 1 годину;

377) Садик Касун Фаик, из с. Трапчин Дол — Кичево, осуђен од Војног суда подручја Кичева на 4½ године тешког присилног рада, сада на 2 године;

378) Јунуз Шабан Фаиров, из с. Богданци — Бевђелија, осуђен од Војног суда подручја Охрид на 3 године тешког присилног рада, сада на 2 године.

За онија помилувани по овој Указ који истовремено ги обвакја и Указот на Президиумот на Антифашисткото векје на народното ослободуење на Југославија за општата амнестија и помилување од 3 август 1945 година важи само едно снизуење на казната, било од овој Указ било од општиот Указ, и тоа онова које за осудениот е лоповолно.

Президиумот на Антифашисткото собрање
на народното ослободуење на Македонија

Секретар
Б. Спиров, с. р.

Претседател
Методија Андонов-Ченто, с. р.

PREDLOG

ZAKONA O REGULISANJU PLATNOG PROMETA SA INOSTRANSTVOM (DEVIZNI ZAKON)

Osnovne odredbe

Član 1

Celokupni platni promet sa inostranstvom, kao i svi poslovi u zemlji i u odnosu na inostranstvo koji mogu da imaju uticaja na razvoj platnog bilansa naše zemlje i na međunarodnu vrednost domaće valute (devizni poslovi), podleže kontroli saveznog Ministra finansija (devizna kontrola).

Član 2

Kontroli podleže prvenstveno sledeći poslovi:

a) celokupan promet u zemlji i sa inostranstvom: stranim valutama, potraživanjima i dugovanjima u stranoj valuti i ostalim vrednostima koje glase na stranu valutu;

b) celokupan promet sa inostranstvom: u domaćem novcu, potraživanjima i dugovanjima u domaćem novcu i ostalim vrednostima koje glase na domaću valutu;

v) celokupan promet sa inostrancima u zemlji koji ima za posledicu promenu u imovinskim odnosima između naše zemlje i inostranstva; i

g) celokupan promet, u zemlji i sa inostranstvom, plemenitim metalima (zlato i platina sa platinском grupom: osmium, iridium, paladium, rutenium, rodium) u kovanom obliku, polugama, polupreradevinama, kao i u stanju u kome se ovi metali dobijaju u proizvodnji.

Član 3

Pod prometom u smislu člana 1 i 2 ovoga Zakona podrazumeva se, pored prenošenja vrednosti i metala i plaćanja, takode i osnivanje, ukidanje i menjanje obaveza i stvarnih prava na vrednostima i metalima, kao i promena imalaca odnosnih prava i obaveza.

Član 4

Svi pravni poslovi kojima se bar jedna stranka obavezuje na radnje iz čl. 1 i 2 ovoga Zakona nisu pravovaljani ako nije izdato odobrenje u smislu deviznih propisa za slučajeve koji su istim predviđeni.

Član 5

Zabranjeno je zaključivanje svih poslova u zemlji kojima bi se iznos obaveze u domaćem novcu vezivao za zlato ili neku stranu valutu.

Devizne vlasti i devizni organi

Član 6

1) Savezni Ministar finansija kao vrhovna devizna vlast vrši deviznu kontrolu preko: Bankovno-valutnog odeljenja saveznog Ministarstva finansija, Uprave spoljne trgovine i Narodne banke kao deviznih vlasti, i preko lica koja dobijaju naročito ovlašćenje, kao deviznih organa.

2) Razgraničenje nadležnosti između deviznih vlasti u pogledu sprovođenja devizne kontrole reguliše savezni Ministar finansija bilo Pravilnikom iz člana 25 ovog Zakona, bilo zasebnim rešenjima.

Član 7

1) Poslove, koji podležu deviznoj kontroli u smislu ovoga Zakona, mogu obavljati samo ona lica i ustanove koje dobiju za to bilo generalno ovlašćenje, bilo konkretno odobrenje, od nadležnih deviznih vlasti, ukoliko obavljanje tih poslova nije dozvoljeno samim deviznim propisima.

2) Savezni Ministar finansija može i samo obavljanje pojedinih vrsta deviznih poslova staviti u isključivu nadležnost pojedinih deviznih vlasti.

3) Narodna banka, u svojstvu devizne vlasti, može izdavati ovlašćenja pojedinim licima, ustanovama i zavodima, kao pomoćnim deviznim organima, kako za obavljanje izvesnih deviznih poslova, tako i za vršenje pojedinih radnji devizne kontrole.

Član 8

Narodna banka može po ovlašćenju saveznog Ministra finansija da u svakom momentu zahteva od svih imalaca u zemlji da joj ponude na otkup sve količine deviza (bez obzira da li su u obliku potraživanja u stranoj valuti, u obliku čekova, menica i sl.), valuta, stranih vrednosti i plemenitih metala. Za slučaj reflektiranja na otkup Narodna banka određuje uslove.

Član 9

Pri donošenju pojedinih odluka nadležne devizne vlasti dužne su da vode računa kako o celokupnosti pojedine privredne grane, tako i o svima licima, ustanovama i preduzećima koja učestvuju u odnosnoj privrednoj grani. Isto tako dužne su da vode računa i o interesima i privrednom kapacitetu pojedinih federalnih jedinica.

Član 10

Devizne vlasti i devizni organi nisu odgovorni za štetu koja bi mogla nastati strankama donošenjem odluka u smislu deviznih propisa.

Član 11

Devizne vlasti i devizni organi su ovlašćeni da po pribavljanju saglasnosti saveznog Ministra finansija naplaćuju od stranaka naknadu za troškove u vezi sa sprovođenjem kontrole u smislu ovoga Zakona, i to u obliku naknade za stvarne troškove, pristojbe, takse i provizije.

Opšte odredbe

Član 12

1) Pod devizama u smislu deviznih propisa podrazumevaju se sva potraživanja u inostranstvu po bilo kome osnovu, u bilo kojoj valuti, bez obzira na način raspolaganja (čekovima, menicama, uputnicama, kablogramima, naložima, telefonskim naložima i sl.).

2) Pod valutama u smislu deviznih propisa podrazumevaju se sve vrste efektivnog stranog novca.

Član 13

1) Pod inostrancima u smislu ovoga Zakona podrazumevaju se sva fizička i pravna lica sa stalnim mestom boravka ili sedištem u inostranstvu, bez obzira na državljanstvo fizičkih lica i na vlasništvo preduzeća.

2) Pod domaćim licima podrazumevaju se sva fizička i pravna lica sa stalnim mestom boravka ili sedištem u zemlji, bez obzira na državljanstvo fizičkih lica i na vlasništvo preduzeća.

3) U spornim slučajevima rešavaće Bankovno-valutno odeljenje saveznog Ministarstva finansija da li će se izvesno lice smatrati inostrancem ili domaćim licem u smislu ovoga Zakona.

Član 14

Pod deviznim propisima podrazumevaju se: odredbe ovoga Zakona, odredbe Pravilnika za izvršenje ovoga Zakona, rešenje saveznog Ministra finansija doneto na osnovu ovoga Zakona, svi propisi o nadzoru uvoza i izvoza koje donosi savezni Ministar trgovine i snabdevanja, kao i sve one odredbe iz sporazuma sa inostranstvom koje se odnose na platni promet.

Kaznene odredbe

Član 15

1) Svako nepridržavanje, izbegavanje, izigravanje i kršenje deviznih propisa kažnjivo je kao devizni prekršaj, ukoliko ne potpada pod udar nekog drugog strožeg kaznenog propisa.

2) Pokušaj deviznog prekršaja je kažnjiv.

Član 16

1) Kazne za devizne prekršaje su:

1. novčana kazna do 1,000.000.— dinara;

2. konfiskovanje stvari ili vrednosti koje su predmet deviznog prekršaja, u celosti ili delimično;

3. oduzimanje prava na pribavljanje odobrenja za obavljanje ma koga deviznog posla, bilo za izvesno vreme bilo trajno.

Ove kazne mogu se izricati i kumulativno.

2) Kazne izriče savezni Ministar finansija.

Član 17

1) Za devizne prekršaje mogu biti kažnjeni ne samo preduzeća, radnje i ustanove, za čiji je račun delo izvršeno ili pokušano, već i sva lica koja su kao njihovi zastupnici ili za njihov račun sudelovala u nedozvoljenoj radnji.

2) Za novčane kazne izrečene protiv nekog preduzeća, radnje ili ustanove odgovaraju njihovi sopstvenici, kao i sva ostala lica koja garantuju za obaveze preduzeća, radnje ili ustanove u granicama njihove garancije.

Član 18

1) Devizni prekršaji zastarevaju za 10 godina.

2) Zastarevanje deviznih prekršaja ne teče dok se vodi postupak zbog istog dela pred drugom vlašću (čl. 22 st. 2).

Član 19

Devizne vlasti i devizni organi navedeni u stavu 1 čl. 6 ovoga Zakona, kao i svi organi saveznog i zemaljskih ministarstava finansija dužni su da, za slučaj saznanja nepridržavanja, izbegavanja, izigravanja ili kršenja deviznih propisa, takve slučajeve bez odlaganja prijave Bankovno-valutnom odeljenju saveznog Ministarstva finansija.

Član 20

Isledenje deviznih prekršaja vrši Bankovno-valutno odeljenje saveznog Ministarstva finansija, a kaznu izriče savezni Ministar finansija. Ukoliko se u toku isledjenja utvrdi da delo predstavlja teže krivično delo, kažnjivo po nekom drugom kaznenom propisu, savezni Ministar

finansija će sva isledna akta dostaviti vlasti nadležnoj za postupak zbog takvog krivičnog dela.

Član 21

Javni tužilac i svaka druga vlast, kad povede postupak protiv nekog lica zbog krivičnog dela učinjenog povredom deviznih propisa, obavestiće o tome neodložno Bankovno-valutno odeljenje saveznog Ministarstva finansija. Po traženju saveznog Ministra finansija dostaviće mu na uvid i sva isledna akta. Savezni Ministar finansija ima pravo staviti predloge nadležnoj vlasti u pogledu isledjenja i optužbe.

Član 22

1) Narodni sud i svaka druga vlast kada izreče presudu protiv nekog lica optuženog zbog dela počinjenog povredom deviznih propisa, dostaviće prepis presude Bankovno-valutnom odeljenju saveznog Ministarstva finansija.

2) Ako narodni sud ili neka druga vlast, u slučajevima iz prethodnog stava, oslobodi pojedino lice, savezni Ministar finansija može ipak povesti postupak zbog deviznog prekršaja ili neurednosti.

Član 23

1) Savezni Ministar finansija u vršenju devizne kontrole kazniće za neurednost disciplinском novčanom kaznom do dinara 100.000.— lica i ustanove koji:

1. neuredno vode propisane knjige i arhivu;

2. ne izvršuju naređenja ili se ne pridržavaju uputstava izdatih na osnovu deviznih propisa;

3. neuredno dostavljaju izveštaje koji se od njih traže u vezi sa njihovim deviznim poslovima.

2) Devizne vlasti i devizni organi navedeni u stavu 1 čl. 6 ovoga Zakona, kao i svi organi saveznog i zemaljskih ministarstava finansija dužni su da, za slučaj saznanja o postojanju nekog od ovih dela, takve slučajeve bez odlaganja prijave Bankovno-valutnom odeljenju saveznog Ministarstva finansija.

Član 24

1) Novčane kazne izrečene u smislu tač. 1 čl. 16, disciplinско novčane kazne izrečene u smislu čl. 23, kao i stvari i vrednosti konfiskovane u smislu tač. 2 čl. 16, polažu se na »Račun saveznog Ministarstva finansija za sprovođenje devizne kontrole« kod Narodne banke.

2) Ovim Računom raspolaže savezni Ministar finansija za pokriće svih troškova u vezi sa sprovođenjem devizne kontrole.

Završne odredbe

Član 25

Bliže propise za izvršenje ovoga Zakona donosiće savezni Ministar finansija pravilnikom i rešenjima, a po saslušanju Narodne banke.

Član 26

Ovaj Zakon stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu Demokratske federativne Jugoslavije«.

OBRAZLOŽENJE

PREDLOGA DEVIZNOG ZAKONA

I. Ovaj Zakon ima karakter okvirnog zakona, na osnovu koga će se doneti pravilnik o njegovom izvršenju, koji će materiju devizne kontrole detaljnije regulisati. Zakonom se:

- 1) označava svrha kojoj devizni propisi imaju da služe;
- 2) utvrđuju pojedine grupe poslova koji podleže deviznoj kontroli, prema opštim karakteristikama za pojedinu grupu;
- 3) u opštim linijama karakteriše devizna kontrola i devizne vlasti;
- 4) definišu izvesni opšti pojmovi u smislu intencija deviznog zakonodavca;
- 5) daje deviznim vlastima zakonsko ovlašćenje za izvesne radnje; i
- 6) donose oni propise koji kao osnovi važe za čitavo devizno zakonodavstvo.

II. Ovaj Zakon je devizni zakon. Kao takav obazire se samo na platni promet sa inostranstvom i na radnje koje utiču na međunarodnu vrednost domaće valute. Zato u ovaj Zakon ne ulazi:

- 1) nikakav propis koji se odnosi na čuvanje domaće vrednosti novca (njegove kupovne snage);
- 2) nikakav propis koji se odnosi na trgovinsku politiku; i
- 3) nikakav propis koji se odnosi na druga ograničenja u prometu sa inostranstvom a koja nisu diktirana deviznim obzirima (na pr. zabrana da inostranci stiču nepokretnine u zemlji).

Napomene k pojedinim članovima zakona

Uz član 1

Dosada devizni propisi nisu davali opšti pojam poslova koji podleži deviznoj kontroli. To je potpuno razumljivo, pošto su devizni propisi predstavljali jednu novu pravnu materiju koju je trebalo kodifikovati. Karakteristika svih zakona koji po prvi put regulišu neku materiju je njihova konkretnost, tj. nabranje pojedinih slučajeva umesto davanja opštih normi. Takvo nabranje, međutim, iako neizbežno u ranom sta-

dijumu pojedinog zakonodavstva, predstavlja veliki nedostatak. Ukoliko je, naime, nabranje taksativno ne mogu se predvideti svi slučajevi koji se u praksi mogu da pojave, a ako je egzemplikativno, nedostaje opšta karakteristika po kojoj bi se moglo ustanoviti koji od nabrajenih poslova imaju takođe da se podvrgnu kontroli. Danas, pošto je već veliki broj država izdao devizne propise i pošto je materija i teorijski u izvesnoj meri obradena, nameće se potreba da se, u cilju preciznog fiksiranja svih deviznih poslova, pronade i zakonski formulise njihova opšta karakteristika. Prema ovom članu opšta karakteristika deviznih propisa leži u njihovom mogućem efektu na bilans plaćanja i na međunarodnu vrednost domaće valute. Time je istovremeno označena i svrha kojoj devizni propisi imaju da služe.

Uz član 2

U ovom članu predviđaju se 4 grupe poslova, koji se bez daljega smatraju deviznim propisima i prema tome potpadaju pod deviznu kontrolu. Pošto su te grupe zakonom predviđene, nije dozvoljeno dokazivanje da neki od poslova koji je ovim članom obuhvaćen nije devizni posao u smislu ovog Zakona. Izgleda da su ovim grupama obuhvaćeni svi mogući devizni poslovi, ali ukoliko bi se ipak u praksi pojavio neki posao koji u ovim grupama ne bi bio predviđen, on će se ipak smatrati deviznim poslom ako ispunjava elemente iz čl. 1 ovoga Zakona. — Specijalno treba napomenuti da se prema tački g) ovoga Zakona srebro ne smatra plemenitim metalom. Razlog tome leži u činjenici što je srebro skoro u čitavom svetu demonetizirano i što mu je cena već decenijama u opadanju. Osim toga cena bi mu još više pala, kad bi SAD napustile politiku održavanja njegove cene. Srebro se smatra robom. S druge strane, u plemenite metale treba ubrojiti i platinu s platinskom grupom metala, ne toliko s razloga što u nekim zemljama služi kao pokriće novčaničnog opticaja, koliko zbog toga što u malim količinama predstavlja veliku vrednost i prema tome je veoma povoljno za transport kapitala. Osim toga, u većini inostranih deviznih zakonodavstava platina podleži deviznoj kontroli.

Uz član 3

Pošto je u čl. 1 i 2 reč o prometu raznim vrednostima i u novcu, u ovom se članu tačno formulise šta se ima smatrati pod rečju »promet«. Pri tome je pojam prometa uzet u najširem smislu.

Uz član 4

Ovaj propis je potreban, da bi se izbegli međunarodni sporovi koji bi mogli nastati usled zahteva inostrane stranke na ispunjenje zaključenog pravnog posla ma da ne postoji potrebno odobrenje naših deviznih vlasti. Ali to ne znači da se, ako je jedna strana dolozno ili kulpozno postupila, ne može tražiti naknada štete.

Uz član 5

Zabranjena je tzv. zlatna klauzula. Sve obaveze u zemlji moraju glasiti na domaću valutu i njihova sadržina može biti određena samo u domaćoj valuti. Vezivanje za zlato ili neku drugu stranu valutu obara poverenje u domaći novac, prema tome je štetno za njegovu vrednost i generalno se zabranjuje.

Uz član 6

Da bi se devizna kontrola mogla jednoobrazno vršiti na čitavoj teritoriji naše zemlje i na čitavom deviznom sektoru, potrebno je ustanoviti jedinstvenu deviznu vrhovnu vlast. To je Ministar finansija. U vršenju vrhovne devizne vlasti sve ostale devizne vlasti i devizni organi podvrgnuti su kao takvi Ministru finansija, i onda kada sama ustanova spada u resor nekog drugog ministra.

Uz član 7

U stavovima 1) i 2) daju se opšti principi u pogledu obavljanja deviznih poslova na osnovu generalnih ovlašćenja i konkretnih odobrenja.

Uz član 8

Ovim se članom daje ovlašćenje Narodnoj banci da, na zahtev saveznog Ministra finansija, može u slučaju potrebe otkupljivati valute, plemenite metale i inostrana potraživanja od privatnika, kojima se u tom slučaju stavlja u dužnost da te vrednosti ponude na otkup.

Uz član 9

Ovim se članom propisuju smernice po kojima se imaju donositi pojedine odluke pri vršenju devizne kontrole. Pre svega, treba voditi računa o interesima celokupne narodne privrede, kao i o interesima pojedinih pripadnika raznih privrednih grana. Osim toga, u federativnoj državi moraju pojedine federalne jedinice doprineti svoj deo u ostvarenju zajedničkih interesa. Pošto su pojedine federalne jedinice različitog privrednog kapaciteta, moraju privredno jače da pomognu privredno slabije odnosno da relativno više doprinesu zajedničkim troškovima i zajedničkim interesima. Propisom da se pri donošenju odluka ima voditi računa ne samo o interesima već i o privrednom kapacitetu pojedinih federalnih jedinica želi se to načelo ostvariti i u deviznom sektoru.

Uz član 10

Devizna vlast i devizni organi ne mogu biti pozvani na odgovornost za štetu koja nastane za stranke usled donošenja odluka u smislu

deviznih propisa. To se svakako odnosi samo na odluke donete u smislu deviznih propisa, ali, naravno, ne i na one slučajeve kada devizne vlasti donesu neku odluku u očitoj protivrečnosti sa deviznim propisima.

Uz član 11

Zakonsko ovlašćenje deviznim vlastima i deviznim organima da mogu naplaćivati svoje stvarne troškove i ostale pristojbe u vezi sa vršenjem devizne kontrole.

Uz član 12

Ovaj član daje definicije deviza i valuta u smislu u kojem se ovi pojmovi danas u nauci i u praksi shvataju, a koji su po deviznim propisima jedino merodavni.

Uz član 13

Kod određivanja pojma inostranca odnosno domaćih lica nije sa deviznog gledišta važno pravno već faktično stanje. Prema tome, za te pojmove važna je činjenica mesto gde lica ili ustanove o kojoj je reč ima svoj delokrug rada odnosno gde to lice boravi, odnosno gde ustanova ima svoje sedište. Definicija u ovom članu odgovara pojmu inostranca odnosno domaćeg lica koji je u deviznom zakonodavstvu već ustaljen. U spornim slučajevima je odluka u tom pogledu rezervisana za Ministra finansija kao vrhovnu deviznu vlast.

Kaznene odluke

U pogledu kaznenih odredaba ovaj Zakon se osniva na sledećim principima:

1) Kao devizni prekršaj, kažnjiv od strane Ministra finansija kaznama predviđenim u čl. 16) ovoga Zakona, smatra se svaka povreda deviznih propisa, ukoliko nije a) kažnjiva po nekom drugom strožijem kaznenom propisu; ili b) kažnjiva kao neurednost disciplin-skom kaznom u smislu čl. 23 ovoga Zakona.

2) Kažnjivost se proteže na sva lica koja svesno sudeluju u nezovoljenoj radnji, a materijalna odgovornost na sva lica koja i ukoliko odgovaraju za obaveze kažnjenog lica.

3) Predviđa se uska saradnja između Ministra finansija, njegovih deviznih organa i svih ostalih vlasti u pogledu sprečavanja i kažnjavanja deviznih krivaca.

4) Novčane kazne kao i konfiskovane vrednosti imaju da služe poboljšanju i proširenju devizne kontrole i zato se polažu na specijalni račun Ministarstva finansija.

16 avgusta 1945 godine
Beograd

Ministar finansija
Sreten Žujović, s. r.

PREDLOG

ZAKONA O RASPOLAGANJU DRŽAVNIM PRIHODIMA

Član 1

Svi prihodi od javnih dažbina, državnih preduzeća i imanja su državni.

Član 2

1) Narodni odbori neposredno raspolažu odobrenim mesnim porezima. Mesni porez pripada narodnom odboru na čijoj teritoriji poreski obveznik ima svoj domicil.

2) Narodni odbori pojedinih gradova mogu izuzetno naplaćivati i gradsku trošarinu, čijim приходима oni neposredno raspolažu. Koji će gradovi moći uvoditi trošarinu određiće zemaljska vlada u saglasnosti sa saveznim Ministrom finansija.

Član 3

Zemlje neposredno raspolažu приходима od neposrednih poreza kao i jednim delom prihoda od poreza na promet i taksa naplaćenih na njihovoj teritoriji koji će se svake godine procentualno određivati budžetom.

Član 4

Prihodima od svih ostalih dažbina raspolaže nadležni savezni organ.

Član 5

Prihodima od državnih preduzeća i imanja neposredno raspolažu one državne organizacione jedinice pod čijom se upravom one nalaze.

Član 6

Raspolažanje приходима po ovom Zakonu može se vršiti samo u granicama odobrenog budžeta odnosno organizacione jedinice.

Član 7

Ovaj Zakon stupa na snagu 1 januara 1946 godine.

OBRAZLOŽENJE

PREDLOGA ZAKONA O RASPOLAGANJU DRŽAVNIM PRIHODIMA

Cilj je Predloga zakona o raspolaganju državnim prihodima da se postave osnovni principi učešća u državnim prihodima od strane saveza, zemalja i narodnih odbora.

Pošto Demokratska federativna Jugoslavija polazi od načela federacije kao jedne od osnovnih tekovina narodnooslobodilačke borbe, zemlje i narodni odbori imaju izvesnu finansisku samostalnost. Ta finansiska samostalnost ogleda se u prepustanju ubiranja i slobodnom raspolaganju prihodima od neposrednih poreza — za zemlje, i ubiranju mesnih poreza — za narodne odbore.

Ovakav sistem imaće vrlo povoljne posledice na duh i inicijativu zemalja, pošto će one naviči na to da poboljšanje svoga finansiskog položaja traže u potpunom — maksimalnom ubiranju prihoda njima na raspoloženje datih.

Ipak je uspostavljen izvestan korektiv u slučaju, da prihodi zemalja od neposrednih poreza nisu dovoljni za pokriće njihovih potreba. Taj je korektiv u procentualnom učešću u jednom delu prihoda od poreza na promet i taksa.

Određivanje visine učešća vrši se preko budžeta. Time je dana jednovremeno mogućnost za upoređenje zemaljskih rashoda i davanje dotacije, tj. određivanje visine učešća. Praktično to znači da se raspolaganje ubranim prihodima može vršiti samo u granicama predloženog budžeta. Ako bi nastupio slučaj da ubrani prihodi premašuju rashode budžetom odobrene to bi imalo za posledicu ne samo uskraćivanje dotacije nego i predaju viškova savezu da bi oni poslužili zadovoljenju saveznih ili potreba zemalja ekonomski slabijih. Tako bi se omogućilo uspostavljanje principa ravnomerne raspodele državnih prihoda sa stalnom težnjom da se ekonomski slabijim zemljama pruži više sredstava kako bi one mogle ostvariti postavljene zadatke obnove i ekonomskog pojačanja uopšte.

16 avgusta 1945 godine

Ministar finansija
Sreten Žujović, s. r.

PREDLOG ZAKONA O TAKSAMA

Član 1

1) U korist države naplaćuju se takse:

1. na sve pismene pretstavke i priloge uz njih upućene organima državne vlasti. Državna privredna preduzeća se ne smatraju kao organi vlasti u smislu ovog Zakona;

2. na sva pismena svedočanstva i uverenja kojima se, bilo od strane organa državne vlasti bilo od privatnih lica, potvrđuju kakve osobine, odnosi ili okolnosti;

3. na sve ostalo predviđeno u tarifi ovog Zakona.

2) Na svedočanstva i uverenja koja izdaju privatna lica takse se plaćaju samo u slučaju kad se upotrebe pred organima državne vlasti, i to u visini odgovarajućih taksa koje se plaćaju za svedočanstva i uverenja izdata od organa državne vlasti.

Član 2

Visina takse određena je u tarifi koja čini sastavni deo ovog Zakona.

Član 3

1) Ako pretstavka sadrži više predmeta koji izazivaju različite postupke plaća se onoliko taksa koliko ima predmeta. Kad jedna pretstavka sadrži jedan predmet, a podnose je više lica, plaća se jedna taksa.

2) Kad organ vlasti izdaje jedno uverenje o više osobina, odnosa ili okolnosti plaća se jedna taksa.

Član 4

U ispravama koje se izdaju bez naplate takse, mora se označiti na čije se traženje i u kome cilju izdaju, kao i da se ne smeju upotrebiti u druge svrhe.

Oslobodenja

Član 5

Od plaćanja takse oslobodavaju se:

- 1) državna nadležstva i ustanove (ali ne i državna privredna preduzeća);
- 2) diplomatski i konsularni predstavnici stranih država u diplomatskim i konsularnim poslovima po uzajamnosti;
- 3) siromašna lica, tj. lica koja ne plaćaju više od 60.— dinara godišnje neposrednog poreza;
- 4) vojni obveznici u svim stvarima koje proističu iz vojne dužnosti;
- 5) invalidi u svim stvarima koje su u vezi sa invalidskim primanjima.

Član 6

Taksa se ne plaća u sledećim predmetima:

- 1) na pretstavke podnete u javnom interesu;
- 2) na uverenja o siromaštvu;
- 3) na klauzule izvršnosti na presudama i rešenjima;
- 4) na sva akta i procesne radnje vezane za regulisanje službeničkog statusa aktivnih državnih službenika i regulisanje penzija;
- 5) na sve pretstavke kojima se traži povraćaj naplaćenih dažbina, ukoliko se zahtev pokaže kao osnovan;
- 6) na ispravke neurednih administrativnih i sudskih odluka, kao i na pretstavke upućeno u ovom smislu;
- 7) na rešenja i uverenja kojima se priznaje ili potvrđuje stručno znanje ili kvalifikacije.

Naplata takse

Član 7

Naplata takse vrši se unapred, i to u taksenim markama. Ministar finansija može propisati otpustanja od ove odredbe.

Član 8

Plaćanje takse unazad vrši se samo u slučaju iz tač. 5 čl. 6 ovog Zakona.

Član 9

U slučaju da pismena koja podleže plaćanju takse po ovom Zakonu stignu organima vlasti putem pošte bez takse ili sa nedovoljnom taksom pozvaće se podnosilac da plati odnosno doplati taksu u roku od 15 dana računajući od dana uručenja poziva. Ako podnosilac po ovome ne postupi smatraće se da pismo nije ni podneo.

Član 10

Prilikom izdavanja ma kakvog pismena ili vršenja ma kakvog posla ili potvrde, svi organi državne vlasti dužni su označiti iznos takse i tarifni broj po kome se ona naplaćuje.

Zastarelost

Član 11

Naplata takse kao i pravo povraćaja više naplaćene takse ne zastareva.

Taksene vrednosti

Član 12

Državi pripada isključivo pravo izrade i prodaje taksenih maraka i ostalih taksenih vrednosti.

Taksene krivice i kazne

Član 13

Lice koje pravi ili protura lažne taksene marke i ostale taksene vrednosti, kazniće se po propisima Krivičnog zakona kao i falsifikator novca.

Član 14

Lice koje upotrebi ili proturi već poništene ili upotrebljene taksene marke i ostale taksene vrednosti kazniće se lišenjem slobode od 30 dana do 1 godine i novčanom kaznom od 500.— do 20.000.— dinara.

Član 15

Pokušaj dela iz čl. 13 i 14 ovog Zakona kazniće se istom kaznom kao i svršeno delo.

Član 16

Lice koje prodaje taksene marke i ostale taksene vrednosti po višoj ceni od propisane, kazniće se novčano od 250.— do 5.000.— dinara.

Član 17

Lice koje neovlašćeno prodaje taksene marke ili ostale taksene vrednosti kao i ono lice koje te marke ili vrednosti kupuje od neovlašćenog lica, kazniće se novčano od 100.— do 1.000.— dinara.

Član 18

Ako lica (lekari, veterinari, inženjeri itd.) koja su specijalnim propisima ovlašćena na izdavanje uverenja koja nemaju karakter javne isprave u cilju upotrebe pred državnim vlastima, ova izdaju bez naplate takse kazniće se novčanom kaznom od 250.— do 1.000.— dinara.

Član 19

Državni službenik kazniće se:

- 1) ako neposredno primi netaksiranu ili nedovoljno taksiranu pretstavku od 100.— do 1.000.— dinara;
- 2) ako ne dozvoli uvid u akta radi kontrole naplate takse po ovom Zakonu od 200.— do 2.000.— dinara;

3) državni službenik koji postupi protivno čl. 4 ovog Zakona od 100.— do 1.000.— dinara.

Kaznom iz tač. 1 kazniće se državni službenik koji netaksirane ili nedovoljno taksirane poštom primljene pretstavke ne vrati na taksiranje odnosno dotaksiranje.

Član 20

Ko upotrebi od takse oslobodenu ispravu u drugu svrhu a ne onu radi koje je izdata, kazniće se novčano od 100.— do 1.000.— dinara.

Član 21

Za donošenje odluka u prvom stepenu po krivicama iz čl. 13 nadležan je narodni okružni sud; za krivice iz čl. 14 do 18 nadležan je u prvom stepenu sreski narodni sud mesta domicila lica koje je delo učinilo. Za krivice iz čl. 19 st. 1) nadležan je neposredni starešina izvršioca dela. Za krivice iz čl. 19 st. 2) nadležan je organ koji je nadležan da naredi reviziju. Za krivice iz čl. 20 nadležna je vlast kod koje je isprava upotrebljena.

Povraćaj takse

Član 22

Lice koje je platilo veću taksu od propisane ima pravo povraćaja. Molba za povraćaj podnosi se onom državnom organu kod koga je taksa plaćena, a odluku donosi Okružni narodni odbor odnosno gde nema okruga zemaljsko Ministarstvo finansija odnosno Oblasni (Glavni) narodni odbor. Ako je taksa plaćena kod Okružnog narodnog odbora, odluku donosi zemaljsko Ministarstvo finansija odnosno Oblasni (Glavni) narodni odbor.

Žalbe

Član 23

Na odluke narodnih sudova može se izjaviti žalba u roku od 30 dana od dana saopštenja odluke po propisima krivično-sudskog postupka; na rešenja narodnih odbora može se u roku od 30 dana od dana saopštenja izjaviti žalba nadležnom višem narodnom odboru odnosno zemaljskom Ministarstvu finansija ili Oblasnom narodnom odboru.

Prelazne i završne odredbe

Član 24

1) Dok Ministar finansija ne donese potrebne propise za izvršenje ovog Zakona, upotrebljavaće se dosadašnje taksene marke i ostale taksene vrednosti.

2) Isto tako ostaju do donošenja odgovarajućih novih propisa na snazi i propisi o lepljenju, poništavanju i zameni taksenih maraka i ostalih taksenih vrednosti kao i ostali propisi tehnike prodaje u vezi sa taksenim markama i taksenim vrednostima.

Član 25

Na sve započete postupke o taksenim krivicama primeniće se do njihovog okončanja dosadašnji propisi.

Član 26

Do dalje odredbe primenjivaće diplomatska i konsularna zastupništva u inostranstvu Uredbu o konsularnim taksama od 21 decembra 1940 godine («Službene novine» br. 301 od 28 decembra 1940 godine), ukoliko nije izmenjena tarifnim brojem 10 do 12 ovog Zakona.

Član 27

Savezni Ministar finansija donosiće objašnjenja i uputstva za izvršenje i jednoobraznu primenu ovog Zakona koja su obavezna za sve organe državne vlasti.

Član 28

Pravilnik za izvršenje ovog Zakona doneće savezni Ministar finansija.

Član 29

Ovaj Zakon stupa na snagu 1 januara 1946 godine.

DRUGI DEO

TAKSENA TARIFA

I Pretstavke

Tar. br. 1	Dinara
Na sve pretstavke za koje nije drukčije propisano plaća se — — — — —	10.—
Tar. br. 2	
Na pretstavke kojima se traži dozvola za osnivanje industrijskog preduzeća plaća se — — — — —	100.—
Tar. br. 3	
Na pretstavke u vezi sa carinjenjem plaća se:	
1) za carinsku (opštu) prijavu — — — — —	5.—
2) za stovarnice:	
a) za denčanu robu:	

	Dinara
— do 11 koleta — — — — —	3.—
— od 11 do 50 koleta — — — — —	10.—
— preko 50 koleta — — — — —	20.—
b) za vagonsku robu:	
— do 10.000 kg. — — — — —	10.—
— za svakih daljih 1.000 kilograma — —	1.—
Tar. br. 4	
Na pretstavke za prijem u državljanstvo Demokratske federativne Jugoslavije plaća se — — — — —	200.—
Tar. br. 5	
Na sve žalbe protiv rešenja državnih upravnih organa plaća se — — — — —	60.—

II Prilozi

Tar. br. 6	
Na sve priloge uz pretstavke i žalbe, ukoliko inače nisu taksirane, plaća se — — — — —	5.—

III Formalna rešenja

Tar. br. 7	
Na sva rešenja za koja nije drukčije propisano plaća se	30.—
Tar. br. 8	
Na rešenja o kazni za povredu administrativnih zakona i zakonskih propisa plaća se — — — — —	100.—
Tar. br. 9	
Na rešenja o prijemu u državljanstvo ili otpustu iz državljanstva plaća se — — — — —	1.500.—
Tar. br. 10	
Na pasoše za putovanje u inostranstvo plaća se:	
1) za vreme do 6 meseci — — — — —	50.—
2) za vreme preko 6 meseci do 12 meseci — — —	200.—
3) za vreme preko 1 godine — — — — —	400.—
4) za vanevropske države — — — — —	800.—
5) za druge putne isprave u graničnim oblastima sa važnošću najviše do 30 dana — — — — —	30.—
Tar. br. 11	
Za izdavanje, produžavanje i obnavljanje pasoša jugoslovenskih državljana u inostranstvu od strane konsularnih predstavništava plaća se:	
1) za vreme do 6 meseci — — — — —	50.—
2) za vreme preko 6 meseci do 12 meseci — — —	200.—

	Dinara
3) za vreme preko 1 godine — — — — —	400.—
4) za vanevropske države — — — — —	800.—
Tar. br. 12	
Za vizu pasoša plaća se:	
1) za jugoslovenske državljane — — — — —	10.—
2) za strane državljane:	
a) za prolaznu vizu — — — — —	20.—
b) za ulaznu vizu — — — — —	100.—

Napomena I —

Strani državljani koji putuju u Jugoslaviju na poziv naših državnih vlasti ne plaćaju taksu za vizu.

Napomena II —

Na nevizirane pasoše stranih državljana naplaćivaće se dvostruka taksa iz tač. 2 ovog tarifnog broja.

Napomena III —

Ako vlasti jedne inostrane države prilikom davanja vize pasoša našim državljanima naplaćuju kakve specijalne takse pored taksa za vize, naše će vlasti od državljana te države pored propisane takse za vizu naplaćivati i odgovarajuće specijalne takse u istom iznosu u koje se one naplaćuju od naših državljana.

Tar. br. 14

Na odobrenje za promenu imena i prezimena plaća se:

a) samo imena ili prezimena — — — — —	100.—
b) imena i prezimena zajedno — — — — —	150.—

Tar. br. 15

Na lovačke karte plaća se:

a) ako se lovi bez psa — — — — —	50.—
b) ako se lovi sa jednim psom ili više pasa — —	70.—

Tar. br. 16

Na godišnji oružni list za svaki komad oružja plaća se 50.—

Na trajni oružni list — — — — — 200.—

Tar. br. 17

Na rešenje o promeni pravnog položaja mesta (sela, varošice, grada) plaća se — — — — — 7.000.—

Tar. br. 18

Na rešenje o administrativnom obezbedenju na novac i pokretnosti plaća se — — — — — 60.—

Tar. br. 19

Na rešenje o određivanju izbornih sudija i veštaka od strane državnih organa plaća se — — — — — 50.—

Tar. br. 20

Na rešenje kojima se daje ovlašćenje za obavljanje radnje plaća se:

1) za trgovačke i zanatske radnje:	
a) za trgovačke radnje na veliko:	
— u mestima preko 50.000 stanovnika —	1.000.—
— u mestima do 50.000 stanovnika — —	500.—
b) za trgovačke radnje na malo i zanatske radnje sa stalnim sedištim:	
— u mestima preko 50.000 stanovnika —	500.—
— u mestima do 50.000 stanovnika — —	300.—
v) za trgovačke radnje na malo i zanatske radnje sa nestalnim sedištem — — — —	300.—
g) za agenturske, komisione radnje i trgovačka zastupništva i ostale posredničke radnje —	1.000.—
d) za otpremnička (špediterska) preduzeća —	1.000.—
d) za kočijaše i taljigaše — — — — —	300.—
2) za građevinske radnje — — — — —	1.000.—
3) za industrijske radnje — — — — —	1.500.—

Napomena:

Za ovlašćenje otvaranja pomoćnog lokala plaća se ista taksa kao i za glavnu radnju.

Tar. br. 21:

Na rešenje kojim se daje dozvola za obavljanje radnje, plaća se:

1) za proizvodnju veštačkih mineralnih voda — —	2.000.—
2) za ugostiteljske radnje:	
a) za restorane u kojima se ne toči alkoholno piće	2.000.—
b) za restorane sa pićem, kafane, krčme, bifea	3.000.—
v) hotele u mestima do 50.000 stanovnika —	1.000.—
— hotele u mestima preko 50.000 stanovnika	2.500.—
g) barove — — — — —	7.000.—
d) mlekare i radnje u kojima se toči samo čaj i kafa — — — — —	500.—
3) za zavode za opkladu — — — — —	5.000.—
4) za preduzeća za prevoz putnika i robe:	
a) autobuska — — — — —	500.—
b) auto-taksi — — — — —	250.—
v) fijakeriska — — — — —	100.—
g) za privatne železnice — — — — —	2.000.—

5) za plovne objekte:	
a) za rečne i jezerske putničke i mešovite brodove:	
— do 200 konjskih snaga — — — — —	500.—
— preko 200 konjskih snaga — — — — —	1.000.—
b) za rečne i jezerske teretne brodove:	
— šlepovi do 300 tona — — — — —	1.200.—
— preko 300 tona — — — — —	3.000.—
— dereglije do 100 tona — — — — —	300.—
— dereglije preko 100 tona — — — — —	1.000.—
v) za morske putničke brodove:	
— putnički brodovi do 500 k. s. — — — — —	1.000.—
— putnički brodovi od 500 do 1000 k. s. — — — — —	3.000.—
— putnički brodovi od 1500 do 5000 k. s. — — — — —	6.000.—
— putnički brodovi preko 5000 k. s. — — — — —	10.000.—
g) za morske teretne brodove:	
— teretni brodovi do 500 tona — — — — —	1.000.—
— teretni brodovi od 500 do 2000 tona — — — — —	3.000.—
— teretni brodovi od 2000 do 5000 tona — — — — —	6.000.—
— teretni brodovi preko 5000 tona — — — — —	10.000.—
d) skele — — — — —	200.—
6) za dimničare — — — — —	250.—
7) za preduzeća za čišćenje:	
a) jama i kanala — — — — —	100.—
b) za dezinfekciju i dezinfekciju — — — — —	200.—
8) za starinarnice — — — — —	300.—
9) za trgovačke radnje sa oružjem, municijom i eksplozivom, kao i za zanatske radnje koje proizvode oružje, municiju ili eksploziv — — — — —	400.—
10) za otvaranje, prenos ili izdavanje pod zakup apoteke i drogerije — — — — —	500.—
11) za proizvodnju farmaceutskih preparata — — — — —	2.000.—
12) za maloprodavce monopolskih predmeta — — — — —	100.—
13) za proizvodnju električne energije — — — — —	200.—
14) za obavljanje bankarskih i menjačkih poslova — — — — —	3.000.—
15) za založne i aukcione zavode — — — — —	3.000.—
16) za informacione biroe — — — — —	5.000.—
17) za putničke i turističke agencije — — — — —	1.000.—
18) za biroe za posredovanje kupoprodaje nepokretnosti — — — — —	3.000.—
19) za bioskope — — — — —	1.000.—
20) za carinske posrednike — — — — —	2.000.—
21) za obavljanje fabričke proizvodnje — — — — —	10.000.—

Tar. br. 22

Na rešenja o odobrenju pravila (statuta) akcionarskih društava plaća se — — — — — 1.000.—

Tar. br. 23

Na rešenja za dozvolu istraživanja ili vadenja ruda plaća se:

1) za istraživanje:

a) prosto — — — — — 500.—

b) isključivo — — — — — 1.000.—

2) za vadenje — — — — — 1.000.—

Tar. br. 24

Na rešenja kojima se odobrava eksploatacija mineralnih voda plaća se — — — — — 1.000.—

Tar. br. 25

Na rešenja kojima se odobrava podizanje građevina plaća se:

1) za zgrade za stanovanje i poslovne prostorije:

— u mestima do 10.000 stanovnika — — — 50.—

— u mestima preko 10.000 stanovnika do 50.000 stanovnika — — — — — 100.—

— u mestima preko 50.000 stanovnika — — — 200.—

2) za zanatske radionice:

— u mestima do 50.000 stanovnika — — — 100.—

— u mestima preko 50.000 stanovnika — — — 200.—

3) za fabričke zgrade — — — — — 1.000.—

Napomena uz tač. 3

Ova se taksa plaća za svaku dozvolu kojom se odobrava podizanje jednog fabričkog preduzeća bez obzira na broj objekata koji sačinjavaju to preduzeće.

Tar. br. 26

Na rešenja kojima se odobrava podizanje hidrotehničkih postrojenja u cilju korišćenja vodnih snaga plaća se:

1) za postrojenja na potocima — — — — — 50.—

2) za postrojenja na planinskim rekama — — — 100.—

3) za postrojenja na plovnim delovima reka — — — 2.000.—

Tar. br. 27

Na rešenja u vezi sa carinjenjem plaća se:

1) za prpratnicu ili uputnicu — — — — — 5.—

2) za sprovodnicu koja prati domaću robu:

a) za denčane pošiljke — — — — — 4.—

b) za vagonsku robu — — — — — 20.—

3) za carinsku deklaraciju:	
a) usmenu — — — — —	10.—
b) svaku drugu — — — — —	20.—
v) umetak deklaracije — — — — —	10.—
4) za svaki prenos tovarnog lista — — — — —	20.—
5) za svako odobrenje promene namere mesta carinjenja, za svaku promenu — — — — —	20.—
6) za produženje roka iz tač. 5 — — — — —	20.—
7) za odobrenje da se mogu uzeti ugledi robe — — — — —	10.—
8) za odobrenje prethodnog pregleda (otvaranje koleta) — — — — —	20.—
9) za sva druga odobrenja koja izdaju carinske vlasti — — — — —	50.—

Tar. br. 28

Na rešenja kojima se odobrava otvaranje carinskih skladišta i smestišta plaća se:

a) za slobodna carinska i ostala skladišta —	5.000.—
b) za privatna carinska i ostala skladišta —	2.000.—

Tar. br. 29

Na rešenja za dozvolu provoza monopolskih predmeta kroz zemlju plaća se:

1) do 1000 kg. — — — — —	20.—
2) preko 1000 kg. za svaku dalju 1000 kg. po —	2.—

IV Svedodžbe i uverenja

Tar. br. 30

Na sve svedodžbe i uverenja koja državni organi izdaju građanima, a kojima se potvrđuju kakve osobine, odnosi ili okolnosti, ukoliko nije drukčije propisano, plaća se — — — — —

30.—

Tar. br. 31

Na uverenja o državljanstvu, plaća se — — — — —

100.—

Tar. br. 32

Na uverenja o svojini i zdravlju stoke (stočni pasoši), bez obzira na to da li će stoka biti u prometu u zemlji ili u inostranstvu, plaća se:

1) za sitnu stoku po komadu — — — — —	1.—
2) za krupnu stoku po komadu — — — — —	5.—
3) za prenos sopstvenosti na kupca plaća se ista taksa kao i taksa iz tač. 1 i 2, prema vrsti stoke.	

Tar. br. 33	Dinara
Na uverenja u vezi sa robom plaća se:	
1) za uverenje o poreklu strane robe — — — —	20.—
2) za uverenje o vrednosti, količini i kakvoći robe prema carinskim dokumentima:	
a) na osnovu dokumenata iz tekuće godine —	25.—
b) na osnovu dokumenata iz ranijih godina —	100.—
3) za uverenja o zdravstvenosti robe — — — —	20.—

V Overe, prepisi i prevodi

Tar. br. 34	
Za overu svih isprava plaća se:	
— za prvi tabak — — — — — — — — — —	10.—
— za svaki dalji tabak — — — — — — — — — —	5.—

Napomena:

Ako se overava više primeraka iste isprave onda se na prvi primerak plaća taksa iz ovog tarifnog broja, a za svaki dalji primerak po 10.— dinara od jednog primerka, bez obzira na broj strana.

Tar. br. 36

Za overu prevoda plaća se:	
1) za prevod sa jednog evropskog na jedan od službenih jezika Demokratske federativne Jugo- slavije:	
— do 100 reči originala — — — — — — — — — —	40.—
— za svaku dalju reč preko 100 reči — — — —	0.25
2) za prevod sa jednog vanevropskog jezika na jedan od službenih jezika Demokratske federa- tivne Jugoslavije:	
— do 100 reči originala — — — — — — — — — —	80.—
— za svaku dalju reč preko 100 reči — — — —	0.50
3) za prevod sa jednog od službenih jezika Demo- kratske federativne Jugoslavije na jedan evrop- ski jezik:	
— do 100 reči originala — — — — — — — — — —	80.—
— za svaku dalju reč preko 100 reči — — — —	0.50
4) za prevod sa jednog od službenih jezika Demo- kratske federativne Jugoslavije na jedan van- evropski jezik:	
— do 100 reči originala — — — — — — — — — —	100.—
— za svaku dalju reč preko 100 reči — — — —	0.75
5) za prevod sa jednog evropskog jezika na jedan drugi evropski jezik:	
— do 100 reči originala — — — — — — — — — —	100.—
— za svaku dalju reč preko 100 reči — — — —	0.75

6) za prevod sa jednog evropskog jezika na jedan vanevropski:	
— do 100 reči originala — — — — —	120.—
— za svaku dalju reč preko 100 reči — — —	1.—
7) za prevod sa jednog vanevropskog jezika na drugi vanevropski jezik:	
— do 100 reči originala — — — — —	200.—
— za svaku dalju reč preko 100 reči — — — —	1.25
Tar. br. 36	
Za overu procene imanja plaća se — — — — —	50.—
Tar. br. 37	
Za overu svih poslovnih knjiga (trgovačkih, bankarskih i sličnih) plaća se od svakog lista — — — — —	0.50
Napomena:	
Od ove takse se oslobađaju knjige koje privatna lica vode isključivo zbog potreba državne administracije (trošarinski dnevnik, knjiga prometnog poreza, knjiga prometa deviza i valuta i slično).	
Tar. br. 38	
Za overu kopiranog plana kod organa državnih vlasti kad to kopiranje traže privatna lica plaća se — — — — —	100.—
Tar. br. 39	
Za overu ugovora plaća se:	
1) novo sklopljenih ili izmenjenih — — — — —	100.—
2) produženih — — — — —	50.—
Tar. br. 40	
Za overu heliografskog plana (crteža) sa platna od kvadratnog metra plaća se — — — — —	20.—
Tar. br. 41	
Za prepise službenih akata ili dokumenata koji se vrše u državnim nadležnostima:	
1) kad ih vrše privatna lica od polutabaka originala	2.—
2) kad ih vrše organi državne vlasti, od polutabaka originala — — — — —	10.—
3) kad organi državne vlasti vrše prepis akata ili dokumenata na stranom jeziku, od polutabaka originala — — — — —	20.—
Tar. br. 42	
Za prevode koje vrše organi državne vlasti plaća se 20% više od predviđene odgovarajuće takse iz Tar. br. 35.	

VI Razno

Tar. br. 43

Za razmatranje akata plaća se samo taksa iz Tar. br. 1.

Tar. br. 44

Za sastav privatnih isprava kod državnih vlasti plaća se:

1) za punomoćja — — — — —	50.—
2) za ostale ugovore — — — — —	100.—
3) za testamente:	
a) sastavljene u nadležstvu — — — — —	150.—
b) sastavljene van nadležstva — — — — —	300.—
4) za inventare, od polutabaka — — — — —	25.—
5) za ostale isprave — — — — —	30.—

Tar. br. 45

Za čuvanje testamenta ili kodicila plaća se — — — — — 100.—

Tar. br. 46

Za otvaranje i obznanu testamenta plaća se — — — — — 40.—

Tar. br. 47

Za čuvanje (depozit) novca, stvari i hartija od vrednosti koje privatna lica daju državnim vlastima, plaća se godišnje od svakih započetih 100.— dinara vrednosti — 1.—

Napomena I —

Ako se vrednost stvari ne može po njihovoj prirodi tačno oceniti, ona će se proceniti od strane veštaka o trošku deponenta.

Napomena II —

Taksa iz ovog tarifnog broja plaća se za prvu godinu unapred, a za ostale godine prilikom podizanja depozita. Započeta godina računa se kao cela. U slučaju prenosa depozita iz jedne državne kase u drugu plaća se za prenos iznos jednogodišnje takse.

Napomena III —

Ova se taksa ne plaća na depozite koji se polažu na zahtev državnih vlasti, ukoliko se o roku podignu.

Tar. br. 48

Za stručni pregled i dozvolu puštanja u rad mašinskih, električnih, elektro-mašinskih i plinskih postrojenja namenjenih javnoj upotrebi i instalacija koje podleže pregledu po postojećim propisima, plaća se:

1) od instalisanih bruto konjskih snaga ili kilovat-ampera:	
a) do 100 — — — — —	150.—
b) od 100 do 1.000 — — — — —	300.—
v) preko 1.000 — — — — —	500.—
2) od instalisanih bruto amper-časova kapaciteta:	
a) do 100 — — — — —	120.—
b) preko 100 — — — — —	250.—

	Dinara
3) od započetih i postavljenih kilometara vodovoda:	
a) do 10 km. — — — — —	100.—
b) preko 10 km. — — — — —	200.—
4) od instalisanog kotla koji potpada pod režim redovnog pregleda parnih kotlova — — — — —	150.—
Tar. br. 49	
Za pregled mesta za podizanje građevina ili postrojenja plaća se — — — — —	200.—
Tar. br. 50	
Za pregled celih zgrada ili pojedinih prostorija u cilju davanja odobrenja za upotrebu plaća se:	
— do 5 prostorija — — — — —	100.—
— od 6 do 20 prostorija — — — — —	200.—
— preko 20 prostorija — — — — —	500.—
Tar. br. 51	
Za svaki izlazak organa državne vlasti van kancelarije po zahtevu privatne stranke, bez obzira na broj organa, za svaki izlazak plaća se — — — — —	100.—
Tar. br. 52	
Za opomenu kojom se neko poziva da plati taksu koju je bio dužan da plati i bez opomene, plaća se — —	10.—
Tar. br. 53	
Za poresku opomenu plaća se — — — — —	10.—
Tar. br. 54	
Za popis u egzekutivnom postupku od polutabaka plaća se — — — — —	20.—
Tar. br. 55	
Za zapisnik licitacije koja se vrši po zahtevu privatne stranke od polutabaka plaća se — — — — —	10.—
Tar. br. 56	
Za privatna saopštenja preko državnog organa (do-bošem itd.) plaća se — — — — —	30.—

OBRAZLOŽENJE

PREDLOGA ZAKONA O TAKSAMAMA

Takseni sistem koji je bio u važnosti u bivšoj Jugoslaviji imao je ogroman broj nedostataka koji su ga činili apsolutno nepodobnim za primenu u našoj novoj državi.

Složenost i nepreglednost kojima se ovaj sistem odlikovao imali su za neizbežnu posledicu onemogućavanje pravilne praktične primene. U moru propisa i tarifnih brojeva, neprekidno tokom vremena dopunjavanja, menjanih i ukidanih, bez ikakvog plana, i na dohvat, nisu se mogli snaći ne samo pojedinci — takseni obveznici nego ni administrativni organi.

Za istorijski razvoj taksenog sistema bivše Jugoslavije od bitne je važnosti stalno potencirana težnja za povećanjem prihoda. Svaka iole veća potreba države za novčanim sredstvima imala je kao neizbežnu posledicu uvođenja novih taksa ili povećanje već postojećih stavova.

Pred ciljem da se za državu ubere prihod padali su svi ostali obziri bilo da su ovi socijalni ili privredni uopšte. Najmanje je vodeno računa o socijalnom momentu. Teško je bila pogođena zdravstvena služba koja za široke narodne mase ima tako ogroman značaj. Uvođenjem školarine i raznih taksa na diplome ili školska svedočanstva praktično je ograničeno toliko proklamovano pravo u bivšoj Jugoslaviji, da je sticanje znanja omogućeno i dostupno bez razlike svakome.

Pri izradi projekta Zakona o taksama za polaznu tačku uzeto je njegovo formalno i sadržinsko uprošćenje, a zatim strogo je vodeno računa da se uvedu što socijalnije odredbe.

Formalno uprošćenje ima za cilj da omogući lako i brzo snalaženje u ovoj materiji, na suprot stanju u bivšoj Jugoslaviji. To je nesumnjivo postignuto preciznom i jasnom formulacijom predmeta taksiranja, a zatim i uprošćenjem same takseno tehnike.

U sadržinskom pogledu za uprošćenje je od bitnog značaja priroda novih taksa.

Osnovno obeležje pojma takse je stvarna naknada za uslugu koju država čini pojedincima. Prema tome sama taksa predstavlja protivvrednost radu uloženom od strane organa državne vlasti da bi se usluga učinila. U slučaju da ta naknada premaša vrednost uložnog rada ona gubi svoje svojstvo takse i postaje porez.

Da bi se sadržinsko uprošćenje dosledno sprovelo, vršeno je izdvajanje iz dosadašnjeg Zakona o taksama onih taksa, koje imaju karakter pravih naknada, tj. koje su po svojoj prirodi čiste takse. Samo su te takse unete u predloženi projekat, pošto su učinjene sve nužne ispravke koje zahteva njihova primena u našoj novoj državi.

Jedan deo preostalih taksa potpuno je ukinut, pošto njihovo dalje postojanje nema nikakvo ekonomsko i socijalno opravdanje, a samim ukidanjem izvršilo bi se znatno uprošćenje taksenog sistema bez krnjenja fiskalnog dejstva.

U taksenom sistemu bivše Jugoslavije postojao je jedan veliki deo dažbina (fiskalno najjači) koje su po svojoj prirodi i načinu fiskalnog dejstva prometni porezi ili pak neposredni porezi.

Prilikom pomenutog klasificiranja taksa saobraćajni porezi, koji su imali u taksenom sistemu bivše Jugoslavije vid taksa, izdvojeni su i uključeni u poreze na promet, da bi se time postiglo njihovo spajanje sa jednorodnom vrstom dažbina.

Nasledna taksa iz starog taksenog sistema koja ima apsolutni karakter neposrednih poreza uključena je u sistem neposrednih poreza Demokratske federativne Jugoslavije.

U pogledu taksenih krivica novčane kazne za prekršaj taksenih propisa određene su u utvrđenim iznosima, a ne procentualno.

Rukovodeći se pri izradi projekta Zakona o taksama istaknutim principima formalnog i sadržinskog uprošćenja taksenog sistema kao i težnjom za demokratizacijom novih odredaba, učinjen je znatan napredak u ovoj materiji.

16 avgusta 1945 godine

Ministar finansija

Sreten Žujović, s. r.

ПРЕДЛОГ

ЗАКОНА О ИЗМЕНИ ТАЧКЕ 5 ЧЛАНА 30 ЗАКОНА О КОНФИСКАЦИЈИ ИМОВИНЕ И О ИЗВРШЕЊУ КОНФИСКАЦИЈЕ

Члан 1

Члан 30 тачка 5 Закона о конфискацији имовине и о извршењу конфискације мења се и гласи:

„Комисије су дужне свршити сав свој посао најдаље до 15 новембра 1945 године“.

Члан 2

Овај Закон ступа на снагу кад се објави у „Службеном листу Демократске федеративне Југославије“.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

ПРЕДЛОГА ЗАКОНА О ИЗМЕНИ ТАЧКЕ 5 ЧЛАНА 30 ЗАКОНА О КОНФИСКАЦИЈИ ИМОВИНЕ И О ИЗВРШЕЊУ КОНФИСКАЦИЈЕ

По ст. 1 чл. 30 Закона о конфискацији имовине и о извршењу конфискације од 9 маја 1945 године, одлуку о конфискацији имовине Њемачког Рајха и његових држављана, као и о имовини лица њемачке народности која долази под удар конфискације у смислу тач. 1 и 2 Одлуке АВНОЈ-а од 21 новембра 1944 године, доноси котарска комисија од три лица, а по точ. 5 истог члана ове комисије биле су дужне да сврше овај посао најдаље до 15 септембра 1945 године.

Међутим, како ове комисије неће моћи да заврше свој посао до 15 септембра 1945 године, потребно је измијенити точ. 5 чл. 30 поманутог закона у том смислу што ће се рок, у коме су комисије дужне да сврше свој посао, продужити до 15 новембра 1945 године.

4 септембра 1945 године
Београд

Министар правосуђа
Фране Фрол, с. р.

PREDLOG

ZAKONA O DRŽAVNOM BUDŽETU DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE

I

Član 1

1) U Demokratskoj federativnoj Jugoslaviji postoje savezni, zemaljski i budžeti narodnih odbora.

2) Svaki od ovih budžeta sastoji se iz dva dela, i to Finansiskog zakona i predračuna rashoda i prihoda.

3) Svi rashodi i prihodi kako savezni tako i zemaljski, kao i rashodi i prihodi narodnih odbora, ma po kome osnovu postojali i ma kakve vrste bili, moraju se uneti u predračun rashoda i prihoda odgovarajućeg budžeta u bruto iznosu.

Član 2

Predviđanja u budžetu moraju biti stvarna.

Član 3

Opšti državni budžet objavljuje se u »Službenom listu Demokratske federativne Jugoslavije«, a zbirni budžeti zemalja u njihovim službenim listovima.

Član 4

Savezna vlada, zemaljske vlade i svi narodni odbori sastavljaju svoje predloge budžeta saglasno odredbama čl. 1, 2 i 3 ovog Zakona.

II

Član 5

1) Mesni narodni odbor sastavlja svoj detaljan predlog budžeta i dostavlja ga na ocenu Sreskom narodnom odboru.

2) Finansiski rukovodilac Sreskog narodnog odbora ceni podneti mu predlog i sa svojim primedbama, kao i odgovorom mesnog narodnog odbora, podnosi Izvršnom odboru Sreskog narodnog odbora na odluku.

Član 6

1) Izvršni odbor Sreskog narodnog odbora sastavlja detaljan predlog budžeta Sreskog narodnog odbora, a zatim i predlog zbirnog budžeta za svoj srez i dostavlja ih Okružnom narodnom odboru.

2) Zbirni budžet Sreskog narodnog odbora sačinjavaju: detaljan predlog budžeta Sreskog narodnog odbora i sumarni predlozi budžeta mesnih narodnih odbora pojedinačno.

Član 7

Finansiski rukovodilac Okružnog narodnog odbora ceni podneti predlog budžeta Sreskog narodnog odbora i sa svojim primedbama kao i odgovorom Sreskog narodnog odbora podnosi Izvršnom odboru Okružnog narodnog odbora na odluku.

Član 8

1) Izvršni odbor Okružnog narodnog odbora sastavlja svoj detaljan predlog budžeta, a zatim i predlog zbirnog budžeta svoga okruga.

2) Zbirni budžet Okružnog narodnog odbora sačinjavaju: detaljan predlog budžeta Okružnog narodnog odbora i sumarni predlozi zbirnih budžeta pojedinih sreskih i mesnih narodnih odbora.

3) Ovako sastavljeni predlog zbirnog budžeta Okružnog narodnog odbora dostavlja Izvršni odbor Okružnog narodnog odbora zemaljskom Ministru finansija.

4) Zemaljski Ministar finansija ceni predlog budžeta Okružnog narodnog odbora i sa svojim primedbama kao i odgovorom Okružnog narodnog odbora podnosi zemaljskoj vladi na odluku.

Član 9

1) Zemaljski Ministar finansija sastavlja detaljan predlog budžeta zemaljske vlade a zatim i zemaljski zbirni budžet.

2) Zemaljski zbirni budžet sačinjavaju: detaljni predlog budžeta zemaljske vlade i sumarni predlozi zbirnih budžeta njoj podređenih narodnih odbora.

3) Ovaj predlog zbirnog budžeta zemaljska vlada podnosi saveznom Ministru finansija.

Član 10

Savezni Ministar finansija ceni predlog budžeta zemaljske vlade i sa svojim primedbama kao i odgovorom zemaljske vlade podnosi saveznoj vladi na odluku.

Član 11

1) Savezni Ministar finansija sastavlja detaljan predlog saveznog budžeta, a zatim i predlog opšteg državnog budžeta.

2) Predlog opšteg državnog budžeta sačinjavaju: detaljni predlog saveznog budžeta i sumarni predlozi zbirnih zemaljskih budžeta.

Član 12

Ovako sastavljen predlog opšteg državnog budžeta savezni Ministar finansija podnosi saveznoj vladi, koja ga pretresa i kao svoj predlog upućuje na ozakonjenje saveznom zakonodavnom organu.

Član 13

Po ozakonjenju savezni zakonodavni organ vraća opšti državni budžet saveznom Ministru finansija na dalji postupak.

Član 14

Savezni Ministar finansija izdvaja iz opšteg državnog budžeta predloge zbirnih budžeta pojedinih zemalja i dostavlja ih zemaljskim ministrima finansija.

Član 15

Zemaljski ministar finansija podnosi detaljno razraden predlog budžeta zemaljske vlade i zbirne budžete okružnih narodnih odbora zemaljskom zakonodavnom organu na ozakonjenje.

Član 16

Po ozakonjenju zemaljski Ministar finansija izdvaja iz zemaljskog zbirnog budžeta budžete okružnih narodnih odbora i upućuje ih finansijskim rukovodiocima okružnih narodnih odbora.

Član 17

1) Finansijski rukovodilac Okružnog narodnog odbora podnosi detaljno razraden predlog budžeta Okružnog narodnog odbora i zbirne budžete sreskih narodnih odbora skupštini Okružnog narodnog odbora na odobrenje.

2) Po odobrenju finansijski rukovodilac Okružnog narodnog odbora izdvaja iz predloga zbirnog budžeta Okružnog narodnog odbora predloge zbirnih budžeta pojedinih sreskih narodnih odbora i dostavlja ih finansijskim rukovodiocima sreskih narodnih odbora.

Član 18

1) Finansijski rukovodilac Sreskog narodnog odbora podnosi detaljno razraden predlog budžeta Sreskog narodnog odbora kao i sumarne predloge budžeta mesnih narodnih odbora Sreskom narodnom odboru na odobrenje.

2) Po odobrenju finansiski rukovodilac Sreskog narodnog odbora izdvaja iz predloga zbirnog budžeta Sreskog narodnog odbora sumarne predloge budžeta mesnih narodnih odbora i dostavlja njima na detaljnu razradu i izvršenje.

Član 19

1) Mesni, sreski i okružni predlog sumarnih budžeta sadrži podelu rashoda po službama a u okviru svake službe podelu rashoda na: lične, materijalne i rashode obnove.

2) Sumarni predlog saveznog i zemaljskog budžeta sadrži pregled rashoda po resorima, a u okviru svakog resora podelu rashoda na: lične, materijalne i rashode obnove.

3) U sumarni predlog budžeta prihodi se unose po vrstama.

III

Član 20

1) Državna privredna preduzeća podnose detaljne predloge svojih budžeta finansiskom rukovodiocu onog narodnog odbora odnosno vlade pod čijim se neposrednim rukovodstvom nalaze.

2) Na osnovu ovako podnetih predloga finansiskih rukovodilaca narodni odbor odnosno vlada unosi u svoj predlog budžeta samo višak prihoda odnosno rashoda svakog preduzeća.

3) Zemaljski Ministar finansija dostaviće sa zbirnim budžetom svoje zemlje sve detaljne predloge budžeta državnih privrednih preduzeća sa njegovo teritorije sem preduzeća koja su neposredno pod saveznom upravom. Tako isto postupaće i savezna ministarstva u pogledu državnih preduzeća koja stoje pod njihovom neposrednom upravom ili nadzorom.

Član 21

1) Kod sastava i odobrenja budžeta gradskih narodnih odbora sa rangom sreskog narodnog odbora i budžeta rejonskih narodnih odbora postupaće se kao kod sastava i odobrenja budžeta sreskih narodnih odbora.

2) Kod sastava i odobrenja budžeta gradskih narodnih odbora koji imaju rang okružnog narodnog odbora postupaće se kao kod sastava i odobrenja budžeta okružnih narodnih odbora.

3) Oblasni (glavni) narodni odbor u pogledu sastava i odobrenja budžeta u odnosu na okružni narodni odbor vrši funkciju zemaljske vlade, a u odnosu na zemaljsku vladu nalazi se u položaju okružnog narodnog odbora.

Član 22

Budžetska godina počinje 1 januara a završava se 31 decembra.

Član 23

U slučaju da zakonodavni organ ne bude mogao da blagovremeno odobri predlog budžeta, savezna vlada može istekli budžet produžavati tromesečno, a najviše četiri puta.

Član 24

1) Savezna vlada na predlog saveznog Ministra finansija propisuje rokove za podnošenje i odobrenje pojedinih budžeta.

2) Narodni odbor koji u propisanom roku ne podnese svoj predlog budžeta, ne ulazi svojim prihodima i rashodima u opšti državni budžet. U ovom slučaju narodni odbor će se finansirati na način koji odredi zemaljski Ministar finansija.

Član 25

1) Po izvršenju budžeta sastaviće se završni računi.

2) Postupak za sastav i razrešenje završnog računa propisuje se posebno.

Član 26

1) Ovlašćuje se savezni Ministar finansija da propisuje uputstva za izvršenje ovog Zakona.

2) Dok se ne donese novi Zakon o državnom računovodstvu primenjuće se dosadnji propisi o državnom računovodstvu.

3) Ovlašćuje se savezni Ministar finansija da privremeno, dok to prilike zahtevaju, može skratiti postupak podnošenja budžeta po ovom Zakonu.

Član 27

Ovaj Zakon stupa na snagu danom obnarodovanja u »Službenom listu Demokratske federativne Jugoslavije«.

OBRAZLOŽENJE

PREDLOGA ZAKONA O DRŽAVNOM BUDŽETU DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE

Predloženi Zakon o budžetu Demokratske federativne Jugoslavije vodi računa o osnovnim političkim načelima na kojima počiva nova Jugoslavija — o federativnom uređenju i o vršenju vlasti od strane širokih narodnih masa. Sprovodeći dosledno ova načela od momenta sastava do ozakonjenja budžeta svih narodnih vlasti, vodilo se računa o tome da sama procedura sastava i odobrenja budžeta bude što uprošćenija i bez nepotrebnog odugovlačenja.

Da bi učešće širokih narodnih masa došlo do što potpunijeg izražaja u vršenju vlasti i da bi one imale što više inicijative za obnovu i izgradnju naše nove države, novi budžetski sistem predviđa da svaki narodni odbor (mesni, sreski, okružni i oblasni) sastavlja svoj predlog budžeta s obzirom na funkcije koje mu se postavljaju. Na ovaj način, kako prilikom sastava tako i prilikom odobrenja budžeta, narodnim masama se daje mogućnost da kroz svoj budžet predvide i ostvare sve one lokalne potrebe koje im se u toku izgradnje naše nove države nameću.

Ovako sastavljeni projekat budžeta mesni narodni odbor dostavlja sreskom narodnom odboru na ocenu koji ga unosi sa svojim budžetom u zbirni budžet sreskog narodnog odbora i dostavlja na ocenu okružnom narodnom odboru, a ovaj dalje u zbirnom budžetu (globalnim sumama) preko zemaljskog budžeta sve do saveznog zakonodavnog tela. Zakonodavno telo (savezno) odobrava samo globalne sume zemaljskih budžeta i budžeta narodnih odbora. Ovi se budžeti zatim vraćaju na detaljnu razradu (prema granama uprave) odgovarajućim zemaljskim vladama i narodnim odborima. Prema tome, budžet okružnog ili sreskog narodnog odbora postaje punovažan tek onda kada ga odnosni narodni odbor detaljno razradi i okružna ili sreska skupština pretrese i odobri.

Kako se iz gore izloženog vidi vršenje vlasti od strane narodnih masa dolazi ponovo do punog izražaja prilikom pretresa i odobravanja budžeta u Skupštini. Ova struktura državnog budžeta jasno pokazuje istinski demokratizam nove Jugoslavije koji preko stepenastog sistema narodnih odbora izražava načelo učešća širokih narodnih masa u svim poslovima državne uprave.

Deljenjem budžetskog sistema u novom projektu zakona na odvojene beočuge, tj. posebne budžete (savezne, zemaljske i narodnih odbora) i priznavanjem pojedinim oblicima budžeta samostalnih izvora prihoda i objekata finansiranja dosledno je sproveden princip federativnog uređenja naše nove države. Sem toga, savezni zakonodavni organ, u kome su zastupljene sve federalne jedinice prilikom pretresa opšteg državnog budžeta, donosi konačnu odluku o sumarnim budžetima zemalja ukoliko savezna vlada odstupa od predloženih budžeta zemaljskih vlada.

Da bi se ubrzao postupak prilikom sastava i odobravanja budžeta predviđeno je da o stavljenim primedbama na predloge budžeta nižestepених narodnih odbora rešavaju narodni odbori višeg stepena. Prema tome, ove primedbe kao ni primedbe zemaljske vlade na budžete okružnih narodnih odbora ne dolaze na razmatranje i rešavanje saveznom zakonodavnom telu već samo definitivni predlozi budžeta zemaljskih vlada i njihovih zbirnih budžeta.

Na ovaj je način postupak kod sastava i odobrenja budžeta mnogo uprošćen i istaknuto načelo federativnog uređenja, pošto se svi pro-

bleni, koji se tiču samo jedne federalne jedinice, rešavaju u okviru njenih narodnih vlasti.

Zbirni budžeti zemalja ulaze u opšti državni budžet u globalnim iznosima. Po ozakonjenju opšteg državnog budžeta od strane saveznog zakonodavnog organa, izdvajaju se zbirni budžeti zemalja i dostavljaju odnosnim zemaljskim ministriima finansija koji detaljno razrađuju svoje budžete i zajedno sa zbirnim budžetima oblasnih (okružnih) narodnih odbora podnose zemaljskom predstavničkom telu na ozakonjenje. Isti je postupak i prilikom vraćanja budžeta od strane zemaljskog ministra finansija narodnim odborima.

Kako su zbirni budžeti odobreni od strane saveznog zakonodavnog organa u globalnim sumama, to iste zemaljske vlade odnosno narodni odbori moraju da detaljno razrade, prema granama uprave, a u okviru odobrene globalne sume. Prema tome, zemaljska vlada odnosno narodni odbori sami raspoređuju na pojedine grane uprave potrebne kredite. Ovako detaljno razrađen budžet zemaljska vlada odnosno narodni odbor iznosi na pretres i odobrenje svojoj skupštini. Iz ovoga se vidi ponovno učešće širokih narodnih masa u raspodeli potrebnih suma na one svrhe za koje široki narodni slojevi smatraju da su najhitnije i najpotrebnije.

16 avgusta 1945 god.

Beograd

Ministar finansija

Sreten Žujović, s. r.

P R E D L O G

ZAKONA O UREĐENJU I DELOVANJU KREDITNOG SISTEMA

GLAVA I

UVODNA ODREDBA

Član 1

Kreditni aparat Demokratske federativne Jugoslavije sačinjavaju državna (savezna, zemaljska i mesna), zadružna i privatna bankarska i osiguravajuća preduzeća.

GLAVA II

OSNOVNE ODREDBE

Koncentracija novčanih sredstava

Član 2

Prilikom osnivanja odnosno davanja odobrenja za osnivanje kreditnih preduzeća vodiće se prvenstveno računa o tome da se obrazuje mali broj finansijski snažnih kreditnih preduzeća.

Specijalizacija kreditnih ustanova

Član 3

Kreditne ustanove, naročito državne, obrazovaće se tako da se one specijalizuju za kreditiranje pojedinih privrednih grana, s tim da se prvenstveno vodi računa o propisima prethodnog člana.

Maksimalno iskorišćavanje slobodnih sredstava

Član 4

1) Da bi se slobodna narodna novčana sredstva uložila u kreditni aparat mogla do krajnje mere iskoristiti za kreditiranje države i narodne privrede, ceo kreditni aparat biće organizovan kao jedinstvena celina.

2) Narodna banka kao i zemaljske banke za kratkoročni kredit dužne su da putem odobravanja kredita kreditnim ustanovama obezbede njihovu likvidnost.

Koncentracija i ekonomisanje dugoročnim sredstvima

Član 5

1) Dugoročna novčana sredstva mogu se upotrebljavati samo za dugoročna kreditiranja i plasmane (naročito za potrebe investicija).

2) Savezni Ministar finansija će svojim rešenjima utvrditi koja se sredstva imaju smatrati dugoročnim.

3) Shodnim merama će se sprovesti da se dugoročna sredstva ulažu u dugoročne plasmane i naročito da se koncentrišu u novčanim ustanovama za dugoročni kredit, odnosno ulože u dugoročne državne ili državom garantovane hartije od vrednosti.

Negovanje štednje i plaćanja bez upotrebe gotovine

Član 6

1) Negovanju i širenju smisla za štednju u svima vidovima ima se posvetiti stalna brigada.

2) U cilju ekonomisanja novčanim sredstvima u opticaju, a radi čuvanja vrednosti nacionalne valute kao i lakšeg obezbeđenja likvidnosti kreditnog aparata, vršiće se, gde god je to moguće, plaćanje bez upotrebe gotovine.

Utvrđivanje kreditnog plana

Član 7

1) Da bi se mogle pravilno zadovoljiti potrebe države i narodne privrede za kreditom, savezni Ministar finansija će, po odobrenju, sa Predsednikom Privrednog saveta utvrđivati kreditni plan za određeni period vremena.

2) Kreditni plan se ima zasnivati na podacima dobivenim statističkom službom o stanju slobodnih i o prilivu novih novčanih sredstava u kreditnom aparatu, kao i na podacima o potrebama za kreditom države i pojedinih privrednih grana dobivenim preko Privrednog saveta od saveznih ministarstava i zemaljskih vlada.

3) Plan će se izrađivati prema ročnosti potrebnih kredita i raspoloživih sredstava. U cilju izvršenja kreditnog plana, u njemu će se utvrđivati preko kojih će se kreditnih ustanova vršiti prikupljanje sredstava i kreditovanje.

4) Ukoliko kreditna sredstva prikupljena na teritoriji jedne federalne jedinice prelaze potrebe te jedinice određene planom, višak će se upotrebiti na podmirenje kreditnih potreba finansijski slabijih federalnih jedinica.

Savetodavni kreditni odbor

Član 8

1) Kao svoj savetodavni organ po svima pitanjima kreditne politike, naročito po pitanjima u vezi sa utvrđivanjem kreditnog plana, savezni Ministar finansija će pri saveznom Ministarstvu finansija obrazovati Savetodavni kreditni odbor.

2) Za članove Savetodavnog kreditnog odbora savezni Ministar finansija će postaviti lica stručna u kreditnim pitanjima, prvenstveno predstavnike državnih bankarskih društava.

3) Savetodavni kreditni odbor radiće pod predsedništvom načelnika Bankovno-valutnog odeljenja saveznog Ministarstva finansija. Bliže odredbe o delokrugu, o njegovom sastavu i o postupku po kome će raditi, propisaće savezni Ministar finansija.

GLAVA III

UREĐENJE KREDITNOG APARATA

A. Državni sektor

a) Savezne kreditne ustanove

Član 9

1) Savezne kreditne ustanove su:

Narodna banka;

Poštanska štedionica;

Državna hipotekarna banka;

Zadružna i poljoprivredna banka;

Industrijska banka Jugoslavije;

Zanatska banka;

Državni zavod za osiguranje i reosiguranje; i

Državni osiguravajući zavod.

2) Postojeće savezne kreditne ustanove mogu se ukidati ili spajati a nove osnivati zakonom, na predlog saveznog Ministra finansija.

Narodna banka

Član 10

1) Delokrug Narodne banke je naročito:

a) da čuva vrednost domaće valute;

b) da izdaje novčanice;

v) da prima uloge na žiro ili tekuće račune sa isplatom na zahtev ili sa otkazom, kao i na blagajničke zapise;

g) da kupuje i prodaje zlato, devize i strane valute;

- d) da organizuje platni promet u zemlji i sa inostranstvom;
  - đ) da bude obračunsko središte za platni promet;
  - e) da stavlja u promet državni kovani novac;
  - ž) da vrši blagajničku službu za državu;
  - z) da odobrava kratkoročne kredite saveznim i zemaljskim bankama kao i saveznom Ministarstvu finansija;
  - i) da koncentriše slobodna kratkoročna novčana sredstva iz domaćeg kreditnog aparata; i
  - j) da se stara o likvidnosti domaćeg kreditnog aparata.
- 2) Osim preko svojih filijala, Narodna banka će po potrebi poslovati i preko zemaljskih ustanova za kratkoročni kredit.

Poštanska štedionica

Član 11

- 1) Delokrug Poštanske štedionice je naročito:
- a) da organizuje i prikuplja narodne uštede;
  - b) da prima uloge na čekovne račune;
  - v) da organizuje platni (isplatni i virmanski) promet putem poštanskih ustanova u zemlji i u inostranstvu;
  - g) da vrši blagajničku službu za državu;
  - d) da za račun države vrši službu po državnim zajmovima;
  - đ) da lombarduje državne hartije od vrednosti i varante domaćih javnih skladišta;
  - e) da eskontuje kratkoročne državne hartije od vrednosti, kupone i izvučene hartije od vrednosti; i
  - ž) da kupuje i prodaje za svoj račun državne hartije od vrednosti.
- 2) Poštanska štedionica će viškove sredstava koji prelaze potrebe njene blagajničke službe ulagati u savezne i zemaljske banke po utvrđenoj srazmeri za kratkoročno i dugoročno plasiranje za svaku vrstu svog pasivnog posla (čl. 5).
- 3) Pojedine poslove iz st. 1) ovoga člana obavljaje za Poštansku štedionicu pored njenih filijala, sve poštanske ustanove u zemlji.

Državna hipotekarna banka

Član 12

- 1) Delokrug Državne hipotekarne banke je naročito:
- a) da koncentriše dugoročna sredstva u zemlji, naročito javne fondove, određene delove poslovnih rezervi osiguravajućih preduzeća i ustanova socijalnog osiguranja i određene delove uloga na štednju i ostalih depozita kod drugih novčanih zavoda (čl. 6), kao i sudske i administrativne depozite i pupilne uloge;
  - b) da izdaje založnice i obveznice;
  - v) da prima uloge;

g) da odobrava dugoročne, naročito investicione zajmove (kao što su: za kreditiranje privatne građevinske delatnosti, državnih — saveznih, zemaljskih i komunalnih — investicionih radova, zatim — u saradnji sa Industriskom bankom Jugoslavije — industriskih i rudarskih investicija, kao i plovnih objekata); i

d) da odobrava dopunske kratkoročne zajmove dužnicima koje dugoročno kredituje, naročito gradovima.

2) Državna hipotekarna banka će viškove svojih kratkoročnih sredstava ulagati u Narodnu banku, odnosno druge savezne i zemaljske banke za kratkoročni kredit, a viškove dugoročnih sredstava u dugoročne hartije od vrednosti.

3) Savezni Ministar finansija može, izuzetno od tač. 4) stav 1 ovoga člana poveriti rukovanje pojedinih javnih fondova namenjenih posebnim privrednim granama onim saveznim novčanim ustanovama koje su specijalizovane za kreditiranje odnosno privredne grane.

Zadružna i poljoprivredna banka

Član 13

Dosadašnja Privilegovana agrarna banka pretvara se u Zadružnu i poljoprivrednu banku. Njen delokrug je naročito:

a) da kredituje zemljoradničku i gradsku zadružnu privredu, poljoprivredu uopšte i ustanove koje rade sa poljoprivredom; i

b) da sakuplja novčana sredstva, prvenstveno iz zadružnog i poljoprivrednog sektora privrede.

Industriska banka Jugoslavije

• Član 14

Delokrug Industriske banke Jugoslavije je naročito:

a) da kredituje industriju i rudarstvo;

b) da kredituje savezna trgovačka preduzeća koja rade sa industrijom i rudarstvom; i

v) da sakuplja novčana sredstva, prvenstveno iz industriskog i rudarskog sektora privrede.

Zanatska banka

Član 15

Delokrug Zanatske banke je naročito:

a) da kredituje zanatstvo, prvenstveno preko zadruga, i

b) da sakuplja novčana sredstva, prvenstveno iz zanatskog sektora privrede.

Državni osiguravajući zavod

Član 16

1) Delokrug Državnog osiguravajućeg zavoda je naročito:

a) da osigurava protiv požara i drugih rizika svu državnu i ostalu javnopravnu imovinu;

b) da sprovodi sva obavezna osiguranja, osim socijalnog (radničko-nameštениčkog), kao i da vrši ostala osiguranja protiv svih vrsta rizika; i

v) da vrši reosiguranje po svima poslovima osiguranja.

2) Državni osiguravajući zavod će dugoročna sredstva iz svojih tehničkih i ostalih rezervi ulagati prvenstveno u Državnu hipotekarnu banku odnosno u dugoročne hartije od vrednosti (čl. 5).

Organizacija saveznih kreditnih ustanova

Član 17

1) Sve članove rukovodstva saveznih kreditnih ustanova, čiji je sopstvenik u potpunosti država, postavlja savezni Ministar finansija prema propisima o njihovom uređenju. Kod saveznih kreditnih ustanova, čiji je delimični sopstvenik država, savezni Ministar finansija postavlja one članove rukovodstva koji predstavljaju deo glavnice koji pripada državi i državnim ustanovama.

2) Kreditne ustanove mogu po potrebi, a prema svome delokrugu, osnivati filijale, vodeći računa da se ne osnivaju izlišne poslovne jedinice koje poskupljuju režiju. Gde je god moguće, savezne kreditne ustanove će se služiti za svoje poslove mrežom filijala zemaljskih kreditnih ustanova i mesnim kreditnim ustanovama. Osnivanje i ukidanje filijala podleži saglasnosti saveznog Ministra finansija, ukoliko zakonskim propisima nije drukčije određeno.

3) Savezne kreditne ustanove preuće svoje filijale koje su pod okupacijom bile otepljene od centrala. Neprijateljske kreditne ustanove i ustanove osnovane pod okupacijom likvidiraće se na način koji propiše savezni Ministar finansija.

b) Zemaljske kreditne ustanove

Član 18

Zemaljske kreditne ustanove su one u kojima u potpunosti ili delimično učestvuje federalna jedinica ili autonomna oblast, a od opšteg su značaja za tu jedinicu ili oblast.

Član 19

Zemaljske kreditne ustanove su kratkoročnog tipa. Njihov zadatak je da zadovoljavaju one kreditne potrebe koje ne pokrivaju specijalne savezne kreditne ustanove. Njihov delokrug je naročito:

- a) da prikupljaju kratkoročna (javna i privatna) novčana sredstva na svom području;
- b) da organizuju platni promet na svom području;
- v) da kratkoročno kredituju promet dobara i druge privredne delatnosti lokalnog karaktera;
- g) da kredituju i da budu finansiska centrala za privatne i mesne novčane zavode svoje federalne jedinice ili autonomne oblasti;
- d) da kratkoročno kredituju federalnu jedinicu ili autonomnu oblast u područje narodne vlasti;
- đ) da vrše dužnost područnih organa Narodne banke; i
- e) da vrše u komisiji poslove specijalnih saveznih kreditnih ustanova.

Član 20

1) Zemaljske kreditne ustanove mogu se osnovati samo uz saglasnost saveznog Ministra finansija, sa delokrugom i uređenjem sa kojim se on saglasi. U jednoj federalnoj jedinici postoji po pravilu samo jedna zemaljska kreditna ustanova. U autonomnim oblastima može se po potrebi osnovati posebna zemaljska kreditna ustanova. Zemaljske kreditne ustanove izgradiće najširu mrežu filijala.

2) Sve članove rukovodstva zemaljskih kreditnih ustanova, u kojima učestvuje u potpunosti federalna jedinica ili autonomna oblast, postavlja zemaljski Ministar finansija prema propisima o njihovom uređenju. Kod zemaljskih kreditnih ustanova, u kojima delimično učestvuje federalna jedinica ili autonomna oblast, zemaljski Ministar finansija postavlja one članove rukovodstva koji predstavljaju deo glavnice kojim upravlja federalna jedinica ili autonomna oblast.

3) Savezni Ministar finansija vrši nadzor nad radom ovih ustanova preko svog delegata.

v) Mesne kreditne ustanove

Član 21

Mesne kreditne ustanove (gradske štedionice, komunalne banke) su one u kojima u potpunosti ili pretežno učestvuje gradski ili mesni narodni odbor.

Član 22

1) Delokrug mesnih kreditnih ustanova je naročito:

- a) da organizuju narodnu štednju i prikupljaju uštede;
- b) da koncentrišu slobodna kratkoročna sredstva mesnih nadležstava i preduzeća;
- v) da kredituju građane svog mesta;
- g) da kredituju kratkoročno svoj narodni odbor; i
- đ) da za svoj narodni odbor vrše blagajničku službu i sve bankarske poslove.

2) Mesne kreditne ustanove oslanjaju se u svom kratkoročnom poslovanju na zemaljsku kreditnu ustanovu, a u svom dugoročnom poslovanju na najbližu filijalu Državne hipotekarne banke.

Član 23

1) Mesne kreditne ustanove mogu se osnivati samo uz saglasnost zemaljskog Ministra finansija, sa delokrugom i uređenjem sa kojim se on saglasi.

2) Sve članove rukovodstava mesnih kreditnih ustanova u kojima učestvuje u potpunosti gradski ili mesni narodni odbor, postavlja ovaj odbor, prema propisima o njihovom uređenju. Kod mesnih kreditnih ustanova u kojima delimično učestvuje gradski ili mesni narodni odbor, ovaj odbor postavlja one članove rukovodstava koji predstavljaju deo glavnice kojim upravlja odbor.

3) Nadzor nad ovim ustanovama vrši zemaljski Ministar finansija preko svog delegata.

B. Zadrružni sektor

Član 24

1) Zadrružne kreditne ustanove su kreditne i osiguravajuće zadruge kao i njihovi poslovni savezi.

2) Zadatak zadrružnih kreditnih ustanova je da putem saradnje i uzajamnosti zadovoljavaju kreditne potrebe svih vrsta zadruga i njihovih članova koje bi se, usled svoje osobenosti, teže zadovoljile preko ostalih sektora kreditnog aparata, ili specijalne kreditne potrebe ostalih zanimanja (profesija).

Član 25

1) Delokrug kreditnih zadruga je naročito:

a) da putem zadrružnih udela i prikupljanja ušteda stvaraju sredstva za rad;

b) da putem obrazovanja zadrružnih fondova stvaraju kolektivni kapital; i

v) da svojim članovima odobravaju zajmove.

2) Zadrružne kreditne ustanove dobijaju, na osnovu kolektivne kreditne sposobnosti svojih zadrugara, dopunska sredstva za rad iz javno-pravnog kreditnog sektora, putem kredita od Zadrružne i poljoprivredne banke i Zanatske banke.

3) Zadrružne kreditne ustanove poveravače viškove sredstava Zadrružnoj i poljoprivrednoj banci odnosno Zanatskoj banci.

Član 26

1) Delokrug osiguravajućih zadruga je da osiguravaju svoje članove i njihovu imovinu.

2) Osiguravajuće zadruge dužne su da dugoročna sredstva iz svojih tehničkih i ostalih rezervi ulažu, pored dozvoljenih plasmana (na primer u zgrade), prvenstveno u najbližu filijalu Državne hipotekarne banke odnosno u dugoročne hartije od vrednosti (čl. 5).

Član 27

Zadružne kreditne ustanove će se organizovati tako, da budu prostorno što bliže svojim zadrugarima, a da budu tako finansijski snažne da mogu zadovoljavati kreditne potrebe svojih članova i sebi obezbediti stručnu radnu snagu.

V. Privatni sektor

Član 28

1) Privatne kreditne ustanove su banke i osiguravajuća preduzeća kojima su sopstvenici u potpunosti privatna lica, kao i one kojima su sopstvenici delimično privatna lica, a nisu savezne (čl. 9), zemaljske (čl. 18), ni mesne državne kreditne ustanove (čl. 21).

2) Inostrane kreditne ustanove (banke, osiguravajuća preduzeća i sl.) koje rade u našoj državi smatraju se privatnim kreditnim ustanovama u smislu ovog Zakona, bez obzira ko im je sopstvenik.

Član 29

Delokrug privatnih banaka je naročito:

- a) da sakupljaju slobodna novčana sredstva; i
- b) da kredituju privredu, a naročito privatnu.

Član 30

1) Privatne banke mogu raditi samo ako imaju dozvolu za rad saveznog Ministra finansija. Ovo isto važi i za njihove filijale.

2) Dozvole za rad postojećih privatnih banaka imaju se revidirati, s tim da se dozvoli rad samo onim ustanovama koje mogu korisno da posluže narodnoj privredi.

3) Merama kojima se reguliše rad privatnih kreditnih ustanova imaju se obezbediti interesi narodne privrede, države, ulagača, ostalih poverilaca i akcionara.

GLAVA IV

ZAVRŠNE ODREDBE

Član 31

1) Sprovođenje ovog Zakona stavlja se u dužnost saveznom Ministru finansija. Mere u ovom cilju, kao i u cilju pravilnog poslovanja i uprošćenja rada kreditnog aparata i uredjenja i poboljšanja prilika u oblasti kredita i osiguranja propisivaće savezni Ministar finansija svojim rešenjima.

2) Savezni Ministar finansija može svojim rešenjima ovlašćenja iz prethodnog stava prenositi na zemaljske ministre finansija, određujući pri tom obim prenesene vlasti.

Član 32

1) Stupanjem na snagu ovog Zakona prestaju važiti svi propisi koji su s njim u suprotnosti.

2) Postojeći pravni propisi o uređenju državnih (saveznih, zemaljskih i mesnih) kreditnih novčanih ustanova ostaju na snazi, ukoliko nisu u suprotnosti sa propisima ovog Zakona.

Član 33

Obavezna tumačenja propisa ovog Zakona daje savezni Ministar finansija.

Član 34

Ovaj Zakon stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu Demokratske federativne Jugoslavije«.

OBRAZLOŽENJE

PREDLOGA ZAKONA O UREĐENJU I DELOVANJU KREDITNOG SISTEMA

Naš kreditni sistem nije bio do sada planski uređen da bi mogao u potpunosti s uspehom da odgovara potrebama za obnovom države i izgradnjom privrede, kao ni da obezbedi interese ulagača. Naš kreditni aparat koji obuhvata državna, zadružna i privatna bankarska i osiguravajuća preduzeća, nije bio, s jedne strane, dovoljno specijalizovan, tako da je u njemu dolazilo do nepotrebne konkurencije i trvenja, a s druge strane nije bio dovoljno povezan čak ni sa Narodnom bankom, da bi se novčana sredstva poverena njemu mogla do najviše moguće mere iskoristiti. Posebno pak nije postojao nikakav pa ni najskromniji kreditni plan po kome bi se racionalno upotrebila narodna novčana sredstva za zadovoljenje kreditnih potreba za obnovu države i izgradnju privrede.

Predlog zakona obuhvata uglavnom okvirni plan uređenja i delovanja kreditnog sistema. Predlog zakona propisuje podelu rada između pojedinih kreditnih sektora kao i između saveznih, zemaljskih i mesnih kreditnih ustanova u državnom sektoru.

Prilikom izgradnje sistema državnog bankarstva plan ide za tim da se u postojećem sistemu koji se zasniva na specijalnim saveznim

bankama ne vrše velike perturbacije, nego da se njihov delokrug oštrije razgraniči da bi se izbegli nesporazumi među bankama, a s druge strane, da se one u cilju finansijske saradnje čvršće povežu međusobno, a naročito sa Narodnom bankom. U ovom sistemu:

Narodna banka ima vodeću ulogu. Ona prestaje da direktno kreditira preduzeća, u čemu je u ranijim vremenima činila mnogo grešaka, nego, pored čuvara nacionalne valute i organizatora platnog prometa u zemlji i sa inostranstvom, postaje bankar države i velikih saveznih i zemaljskih banaka;

Poštanska štedionica uz pomoć svih pošta u zemlji kao svojih organa organizuje platni promet, skuplja narodnu štednju, plasira državne hartije od vrednosti i vrši službu po njima;

Državna hipotekarna banka ograničava se na dugoročni (investicioni) kredit, ali ga upotpunjuje novim vrstama (na primer, na pomorsku hipoteku i na industrijska i rudarska postrojenja) i u njoj se usredsređuju viškovi dugoročnih sredstava;

dosadašnja Privilegovana agrarna banka pretvara se u Zadružnu i poljoprivrednu banku, sa zadatkom da kredituje poljoprivredu i zemljoradničko i varoško zadrugarstvo;

Zanatska banka kredituje zanatstvo kao važnu granu preradivačke privrede, naročito u jugoistočnim našim krajevima, i to prvenstveno preko zadruga;

nova Industrijska banka Jugoslavije kredituje industriju i rudarstvo; sistem saveznih kreditnih ustanova upotpunjuje Državni osiguravajući zavod koji ima u prvom redu da osigurava svu državnu imovinu i organizuje druga obavezna osiguranja, sem socijalnog (radničkog i nameštениčkog), i ostala opšta korisna osiguranja.

Pored sistema saveznih kreditnih ustanova, predlog zakona predviđa izgradnju sistema zemaljskih kreditnih ustanova koje igraju važnu ulogu, preko guste mreže filijala, u organizovanju platnog prometa, skupljanja uloga i kratkoročnog kreditovanja prometa dobara i drugih privrednih grana lokalnog značaja. One vrše i dužnost područnih organa Narodne banke, naročito time što kredituju mesne državne banke (dosadašnje opštinske štedionice) i privatne banke.

U planu organizacije kreditnog sistema opredeljena je uloga i organizacija mesnih državnih banaka (štedionica) koje postaju lokalne banke za to mesto, kreditnih zadruga, da bi se odstranile greške prošlosti i privatnih kreditnih ustanova koje imaju prvenstveno da kredituju privatnu inicijativu. Važna je odredba plana o pročišćavanju privatnog bankarstva i kreditnog zadrugarstva, tako da ostanu u životu samo one privatne banke koje mogu korisno da posluže narodnoj privredi.

Predlog zakona utvrđuje načela kojima se ima rukovoditi uređenje i delovanje kreditnog sistema. Cilj je ovih načela racionalna

izgradnja kreditnog aparata, koncentracija i maksimalno iskorišćenje novčanih sredstava u kreditnom aparatu, koncentracija i ekonomisanje dugoročnim sredstvima, pravilno zadovoljenje zemaljskih i lokalnih kreditnih potreba i izrada kreditnog plana. Izrada kreditnog plana ima za cilj da se raspoloživa novčana sredstva u jednom periodu vremena najracionalnije upotrebe za pokriće potreba za kreditom u cilju izvođenja privrednog i drugih državnih planova.

Najzad, predlog zakona osniva Savetodavni kreditni odbor kao savetodavni organ saveznog Ministra finansija po svima pitanjima kreditne politike, a naročito po pitanjima koja su u vezi sa utvrđivanjem kreditnog plana.

Predlog zakona daje ovlašćenje saveznom Ministru finansija da svojim rešenjima sprovodi ovaj zakon i donosi mere u cilju pravilnog delovanja kreditnog aparata kao i u cilju poboljšanja prilika na području kredita i osiguranja. Savezni ministar može ovo ovlašćenje prenositi na zemaljske ministre finansija.

16 avgusta 1945 godine
Beograd

Ministar finansija
Sreten Žujović, s. r.

MINISTARSTVO FINANSIJA
DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE

Kabinet

Br. 184

12 oktobra 1945 godine

Beograd

PRETSEDNIŠTVU PRIVREMENE NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

U prilogu se dostavljaju projekti:

- 1) Zakona o neposrednim porezima sa obrazloženjem;
- 2) Zakona o regulisanju predratnih obaveza sa obrazloženjem i
- 3) Zakona o valorizaciji sa obrazloženjem,

s molbom da se uzmu u pretres od strane Privremene narodne skupštine i ozakone.

I. Uvođenje u život Zakona o neposrednim porezima skopčano je sa prethodnim trajnijim pripremama oko izgrađivanja novog poreskog sistema neposrednih poreza kao jedne jedinstvene celine.

Te pripreme obuhvataju u prvom redu osposobljenje stručnog finansiskog kadra za primenu novog Zakona o neposrednim porezima, a zatim i izmene u samoj tehnici poreske administracije, izmene koje su nužna posledica promene dosadašnjeg poreskog sistema.

Ovi razlozi diktuju potrebu hitnog rada s obzirom na to da zakon prema st. (1) člana 72 stupa na snagu 1 januara 1946 godine, te se stoga moli Privremena narodna skupština za hitnost postupka u smislu člana 16 poslovnika od 8 avgusta 1945 godine.

II. U istoj mери potrebna je hitnost postupka za Projekat zakona o regulisanju predratnih obaveza, kao i za Projekat zakona o valorizaciji.

III. Koristeći ovu priliku skreće se pažnja Privremenoj narodnoj skupštini, da su od strane saveznog Ministarstva finansija pod Br. 156 od 16 avgusta 1945 godine dostavljeni radi ozakonjenja: Predlog zakona o budžetu Demokratske federativne Jugoslavije i Predlog zakona o uredenju i delovanju kreditnog sistema, ali da njihovo ozakonjenje

još nije sprovedeno. Pošto se u domenu javnih finansija oseća velika praznina usled nedostatka ovih zakona čija je važnost, kao osnovnih zakona pravilnog državnog gazdovanja i državnog kreditnog sistema, veoma velika, moli se Privremena narodna skupština da ih uzme u pretraz i ozakoni.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Ministar finansija
Sreten Žujović, s. r.

PREDLOG ZAKONA O NEPOSREDNIM POREZIMA

I GLAVA UVODNE ODREDBE

Član 1

Na području Demokratske federativne Jugoslavije postoje sledeći neposredni porezi:

- porez na dohodak, i
- porez na nasleđa i poklone.

Član 2

Porez na dohodak se deli prema načinu razreza i naplate na četiri grupe:

- I -- porez koji se odbija prilikom isplate odnosno obračuna prihoda (porez po odbitku);
- II — porez koji se razrezuje bez prijave (porez po oceni bez prijave);
- III — porez koji se plaća u nepromenjenom iznosu (porez po fiksnom stavu);
- IV — porez koji se razrezuje prema prijavama poreskih obveznika (porez po prijavi).

Član 3

- 1) Poreska obaveza je opšta.
- 2) Sva lica (fizička i pravna) plaćaju ove poreze ukoliko nisu zakonom oslobođena.
- 3) Državna preduzeća smatraju se svako za sebe kao poseban poreski obveznik.

Član 4

1) Poreska obaveza počinje danom otpočinjanja privredne delatnosti početka vršenja zanimanja, odnosno danom sticanja imovinskih predmeta ili prava, a prestaje onog dana kad je poreski obveznik umro, prestao da obavlja privrednu delatnost, prestao da vrši zanimanje ili otudio odnosno izgubio imovinski predmet ili prava. Kod pravnog lica poreska obaveza prestaje danom prestanka njegovog postojanja.

2) Privredna delatnost, odnosno vršenje zanimanja smatraju se otpočetnim, kad je posao stvarno započeo.

3) Svi poreski obveznici dužni su najdalje za petnaest dana od dana početka odnosno prestanka poreske obaveze o tome podneti prijavu nadležnom poreskom organu. Od toga se izuzimaju poreski obveznici za prihode iz I grupe. O smrti poreskog obveznika izvestiče poreski odeljak mesni narodni odbor nadležan po domicilu umrloga.

Član 5

1) Porez na dohodak razrezuje se fizičkim licima na ukupan iznos njihovih prihoda sa teritorije jedne federalne jedinice, ukoliko ovim Zakonom nije drukčije propisano.

2) Pravnim licima porez se razrezuje na sve njihove prihode sa teritorije cele države.

Član 6

1) Ako domaći poreski obveznik ima prihode i iz inostranstva, plaća ovaj porez i na te prihode, sem u slučaju ako dokaže da je na te prihode plaćen odgovarajući neposredni porez u inostranstvu.

2) Ako lice iz inostranstva ima prihode sa teritorije Demokratske Federativne Jugoslavije, plaća ovaj porez samo na te prihode.

Član 7

1) Rokovi određeni po ovom Zakonu obavezni su za svakoga i ne mogu se produžavati. Svako prekoračenje povlači zakonske posledice. Izuzetno neće povlačiti zakonske posledice prekoračenje koje ne prelazi petnaest dana, ako se opravda osobito važnim razlozima; ovo ne važi za čl. 14 st. 2); čl. 48; čl. 53 i čl. 65.

2) Finansiski organi narodne vlasti mogu u postupku po ovom Zakonu da odrede rokove koji će biti obavezni za sva lica i narodne vlasti.

3) U rokove se ne ubrajaju dani prenosa poštom. Ako poslednji dan roka padne u nedelju ili na praznični dan kad nadležstva ne rade, rok se produžava do prvog narednog radnog dana.

Član 8

Pri proračunavanju poreza po ovom Zakonu, razmolci do 50 para ne uzimaju se u obzir, a preko 50 para zaokružuju se na ceo dinar.

II GLAVA

POREZ NA DOHODAK

I Grupa

Porez po odbitku

Član 9

Porez po odbitku naplaćuje se prilikom isplata ili obračuna prihoda, bez podnošenja poreske prijave, a plaćaju ga radnici i nameštenici na prihod iz odnosa službe; lica koja primaju honorare, nagrade i slično za umetničke, naučne, stručne i druge poslove; sopstvenici uloga na štednju (po knjižicama, tekućim računima i slično), hartija od vrednosti i udela na prihode od uloga, hartija od vrednosti i udela.

Član 10

Poresku osnovicu obveznika I grupe čine:

1) kod radnika i nameštenika, prihodi u novcu i u naturi koji potiču iz odnosa službe. U slučaju da jedno lice ima prihode iz više odnosa službe, ovi se prihodi ne sabiraju već svaki od njih predstavlja poresku osnovicu za sebe;

2) kod lica koja primaju honorare, nagrade i slično — honorar odnosno nagrada;

3) kod sopstvenika uloga na štednju, hartija od vrednosti i udela — prihodi od uloga na štednju, hartija od vrednosti i udela. Prihodi od svakog uloga, odnosno od svake hartije od vrednosti, odnosno od svakog udela čine posebnu poresku osnovicu.

Član 11

Od poreza na prihod iz odnosa službe oslobađaju se:

1) po načelu reciprociteta diplomatski zastupnici stranih država i druga lica kojima po međunarodnom pravu pripada eksteritorijalnost, njihovi činovnici i nameštenici, kao i ostala lica kojima na osnovu međunarodnog ugovora ili po međunarodno-pravnim načelima pripada pravo na oslobodenje, ukoliko su oni strani državljanjani;

2) daci u pogledu svoga prihoda od poučavanja.

Član 12

1) Porez se razrezuje prema skali a po mesečnom, nedeljnom odnosno dnevnom prihodu. Kod prihoda koji nisu određeni na mesec odnosno nedelju, već za koje drugo vreme, porez se obračunava srazmerno mesečnom ili nedeljnom iznosu računajući nedelju u 6 dana, mesec u 25 dana i godinu u 300 dana.

2) Ako prihod nije određen po vremenu (akordna plata, plata od komada i slično) preračunava se prihod na iznos koji će prosečno pasti ili obično pada na dan, nedelju i mesec.

Član 13

Poslodavci i lica koja vrše isplate prinadležnosti, honorara ili obračune prihoda od uloga, hartija od vrednosti i udela dužna su obustaviti porez po skali iz čl. 49 ovog Zakona prilikom isplate prinadležnosti, honorara ili isplate odnosno obračuna prihoda od uloga, hartija od vrednosti i udela.

Član 14

Lica iz čl. 13 ovog Zakona koja obustavljaju porez prilikom isplate odnosno obračuna, dužna su u roku od 15 dana po isteku meseca u kome su isplata odnosno obračuni izvršeni položiti obustavljeni porez državnoj blagajni.

Član 15

1) Ako radnici, nameštenici i lica koja primaju honorare, nagrade i slično imaju prihode i iz drugih izvora, dužni su podneti poresku prijavu. U tom slučaju svi se prihodi sabiraju ujedno i oporezuju na način propisan za IV grupu a po stopama II skale čl. 49. Izuzetno, ako su prihodi van odnosa službe obveznika iz tač. 1 čl. 10 ovoga Zakona, a koji se ne porezuju na način predviđen u čl. 9, manji od 50% njihovih prihoda iz odnosa službe — sabiraju se ujedno i oporezuju po stopi I skale čl. 49.

2) Ako sopstvenici uloga na štednju kod kreditnih ustanova imaju prihode i iz drugih izvora, dužni su podneti poresku prijavu samo za te druge prihode i oni se ne sabiraju sa prihodima od tih uloga na štednju.

3) Sva ostala lica pomenuta u čl. 9 ovoga Zakona ako imaju prihode i iz drugih izvora dužna su podneti poresku prijavu. U tom slučaju svi se prihodi sabiraju ujedno i oporezuju na način propisan za IV grupu, a po stopama II skale čl. 49 ovog Zakona.

4) I u ovim slučajevima će se za prihode iz čl. 10 ovoga Zakona vršiti odbijanja poreza na način predviđen u tom članu, ali će se ovako naplaćeni porez odbiti obvezniku od poreza razrezanog po stopama II skale čl. 49 na njegov celokupan prihod.

II Grupa

Porez po oceni bez prijave

Član 16

1) Porez po oceni bez prijave plaćaju zemljoradnici koji se bave poljoprivredom sami ili uz pomoć tuđe radne snage.

2) Pod zemljoradnikom u smislu prethodnog stava podrazumeva se svako ono lice kome je glavno zanimanje poljoprivreda.

3) Zemljoradnička deca ispod 18 godina starosti i zemljoradnici trajno nesposobni za privređivanje spadaju u ovu grupu i u slučaju kada se sami ne bave poljoprivredom.

Član 17

1) Poresku osnovicu obveznika iz II grupe čine prihodi od poljoprivrede.

2) Pri izračunavanju prihoda od poljoprivrede poreska komisija polaziće od utvrđenog katastarskog čistog prihoda koji može smanjiti odnosno povećati u slučaju da je stvarni prihod obveznika prema dostavljenim joj podacima, manji odnosno veći najmanje za 20% od njegovog katastarskog čistog prihoda utvrđenog prema Uredbi o delokrugu i načinu rada komisije za utvrđivanje prihoda od zemljišta kao i o izvršenju popisa zemljišta u krajevima gde još nisu izrađeni katastarski podaci od 9 maja 1928 godine.

3) Ako zemljoradnici imaju prihode kao članovi narodnih odbora, ovi se prihodi ne sabiraju sa ostalim njihovim prihodima, već se zasebno porezuju na način predviđen za I grupu.

Član 18

1) Ako obveznici iz čl. 10 ovog Zakona imaju prihode i iz drugih izvora sem prihoda od poljoprivrede, izuzev prihoda od uloga na štednju kod kreditnih ustanova dužni su podneti poresku prijavu. U tome slučaju svi se prihodi sabiraju ujedno i oporezuju na način propisan za grupu IV.

2) Isto tako su i uživaoci i zakupci poljoprivrednih imanja dužni da prijave nadležnom poreskom odeljku postojanje prava uživanja odnosno zakupnog odnosa. Prijava mora sadržati: oznaku katastarske jedinice, vrednost i rok trajanja prava uživanja, odnosno uslove i rok trajanja zakupnog odnosa. Prijava mora biti podneta najkasnije u roku od 15 dana od dana preuzimanja poljoprivrednog dobra.

III Grupa

Porez po fiksnom stavu

Član 19

Porez po fiksnom stavu plaćaju:

1) kućni pomoćnici;

2) lica koja ne obavljaju privrednu delatnost u stalnom lokalni ili na stalnoj pijačnoj tezgi, već na javnim mestima ili po kućama (nošači, testeraši, torbari, ulični prodavci itd.), i

3) putujući agenti i trgovački putnici, ukoliko nemaju stalnu poslovnu prostoriju u kom slučaju se oporezuju na način propisan za grupu IV.

Član 20

1) Porez po fiksnom stavu plaća se pre početka zanimanja i to: ako zanimanje počinje u prvoj polovini godine u celom godišnjem iznosu, a ako zanimanje počinje u drugoj polovini godine, u polugodišnjem iznosu.

2) Ako obveznici iz ove grupe imaju druge prihode dužni su podneti poresku prijavu. U tom slučaju svi se prihodi sabiraju ujedno i oporezuju na način propisan za grupu IV. Obaveza prijave ne postoji ako obveznici iz ove grupe imaju pored prihoda na koji plaćaju porez po fiksnom stavu još samo prihode od uloga na štednju kod kreditnih ustanova.

IV Grupa

Porez po prijavi

Član 21

Porez po prijavi plaćaju sva fizička i pravna lica koja obavljaju izvesnu privrednu delatnost ili vrše samostalno zanimanje u cilju sticanja prihoda ili imaju prihode od imovinskih predmeta ili prava, ukoliko se ne radi o prihodima ili licima koja se oporezuju po grupama I do III.

Član 22

1) Poresku osnovicu obveznika iz IV grupe čine njihovi ukupni prihodi sem prihoda od kamata na štedne uloge kod kreditnih ustanova.

2) Izuzetno od propisa prednjeg stava, dužna su pravna lica obavezna na javno polaganje računa u svojoj prijavi da navedu i sve svoje prihode od uloga na štednju. Ovi će se prihodi sabrati sa ostalim prihodima i zajedno oporezovati.

Član 23

1) Porez po ovoj grupi ne plaćaju ustanove koje vrše javnu službu, bez obzira da li imaju dobiti ili ne. Koje će se ustanove smatrati ustanovama koje vrše javnu službu, propisaće Savezna vlada na predlog saveznog Ministra finansija.

2) Prihodi od zgrada stranih država u kojima su smeštena njihova diplomatska i konsularna predstavništva oslobođeni su od plaćanja poreza pod uslovom reciprociteta.

III GLAVA

POREZ NA NASLEDA I POKLONE

Član 24

1) Porez na nasleđa i poklone plaćaju naslednici, legatori i lica kojima se pokloni čine, prema vrednosti nasleđa, legata ili poklona, stepenu srodstva i visini poreskog zaduženja primaoca nasleđa, legata ili poklona u trenutku smrti ostavioca odnosno davanja poklona.

2) Ovaj se porez plaća na celokupnu vrednost nasleđa, legata i poklona po odbitku dugova koji ih terete, a plaća se i na nasleđa, legate i poklone iz inostranstva ukoliko na njih već tamo nije plaćen odgovarajući porez.

3) Stranci koji primaju nasleđe ili poklone u našoj zemlji, plaćaju ovaj porez kao i naši državljani, sem u slučaju da naši državljani u njihovoj zemlji ovaj porez ne plaćaju.

Član 25

Žena i deca boraca poginulih u narodno-oslobodilačkoj borbi plaćaju 50% od stope poreza na nasleđa propisana u čl. 51 ovoga Zakona.

Član 26

Vrednost nasleđa, legata ili poklona utvrđuje se prema vremenu smrti ostavioca, odnosno prema vremenu kad je poklon učinjen. Ako je prijem nasleđa, legata ili poklona uslovljen, vrednost se određuje prema vremenu u kome je uslov ispunjen.

Član 27

1) Ako je predmet nasleđa, legata ili poklona opterećen pravom plodouživanja, naslednik imovine plaća porez na njenu čistu vrednost po prestanku pomenutog prava drugih lica, dok uživatelj plaća na ime poreza, kad je uživanje doživotno:

- a) jednu polovinu ako je uživatelj star do 50 godina;
- b) jednu trećinu ako je uživatelj star preko 50 do 60 godina;
- v) jednu petinu ako je uživatelj star preko 60 godina.

Ovaj će porez uživatelj platiti prema porezu koji bi platio da je naslednik imanja dobijenog na uživanje. Žene za uživanje muževljevog imanja ne plaćaju ovaj porez ako je vrednost imanja manja od 50.000.— dinara.

2) Kad je uživanje ograničeno na izvesno vreme, onda se uzima da poreska osnovica za svaku godinu uživanja iznosi 5% vrednosti imanja koje se uživa, s tim da poreska osnovica ne može preći 100% vrednosti imanja bez obzira na predviđeno trajanje uživanja.

3) Vrednost nasleđa koje je opterećeno pravom plodouživanja određuje se u trenutku kada ga je naslednik u celini ili delimično primio na potpuno raspolaganje.

Član 28

1) Mesni narodni odbor izveštava o smrti svakoga lica sreski narodni sud i sreski narodni odbor. Mesni narodni odbor vrši popis i procenu zaostavštine umrlih lica i dostavlja sreskom narodnom sudu i sreskom narodnom odboru.

2) Sreski narodni odbor obrazuje komisiju od tri lica koja će izvršiti konačnu procenu zaostavštine i rezultat procene dostaviti sreskom narodnom sudu, koji će po raspravi zaostavštine ustupiti predmet sreskom narodnom odboru radi razreza poreze.

Član 29

Ovaj se porez plaća u roku od 30 dana po saopštenju razreza.

Član 30

U slučaju poklona među živima, lice koje poklon primi i lice koje poklon daje, dužni su o poklonu podneti prijavu u roku od 30 dana sreskom narodnom odboru nadležnom po mestu domicila lica koje poklon prima. Sreski narodni odbor proveriće prijavljenu vrednost poklona i po potrebi izvršiti procenu.

IV GLAVA

POSTUPAK ZA RAZREZ I NAPLATU

a) Poreska osnovica

Član 31

1) Poresku osnovicu IV grupe jedne poreske godine čine prihodi stečeni u toj godini.

2) Poreska godina se poklapa sa kalendarskom. Kod onih poreskih obveznika kod kojih se poslovna godina ne poklapa sa kalendarskom, poresku osnovicu čini prihod one poslovne godine koja se završava u toj poreskoj godini.

Član 32

Prihodi koji čine poresku osnovicu grupe IV dobijaju se kad se od bruto prihoda pojedinih izvora odbiju dozvoljeni odbici (čl. 33 i 34).

Kao godišnji bruto prihod smatra se:

1) kod nepokretnih i pokretnih predmeta, stvarno izdatih pod zakup (kiriju, najam) iznos zakupnine dodajući mu sve ostale naknade ma u kom vidu bile koje je zakupac na osnovu zakupa dužan činiti zakupodavcu;

2) kod zgrada koje obveznik sam iskorišćava ili daje na upotrebu drugom besplatno ili ispod stvarne vrednosti, stvarna godišnja zakupna vrednost. Od ovoga se izuzimaju poslovne prostorije koje

obveznik upotrebljava za obavljanje svoje privredne delatnosti, kao i zgrade zemljoradnika koje on sam upotrebljava;

3) kod radnji, preduzeća i slobodnih zanimanja, godišnji bruto prihod iz tih izvora.

Član 33

U cilju utvrđivanja čistog prihoda raznih izvora priznaju se sledeći odbici od bruto prihoda:

1) kod imovinskih predmeta koji se izdaju pod zakup ili se upotrebljavaju za sopstvenu upotrebu: troškovi održanja, uprave i amortizacije;

2) kod radnji, preduzeća i slobodnih zanimanja:

a) zakupnina za lokal;

b) plate i nadnice u novcu i naturi radnika i nameštenika;

v) kamate dugova koji terete posao;

g) otpisi odnosno dotacije fondovima na ime amortizacije predmeta koji služe za obavljanje privredne delatnosti poreskog obveznika, kao što su zgrade, strojevi, mrtvi inventar itd. Šem toga dozvoljava se kod rudarskih preduzeća amortizacija troškova istraživanja srazmerno količini godišnje izvadene rude prema celokupnoj količini otkrivene rude;

d) otpisi ili dotacije fondovima za pokriće sumnjivih ili nenaplativih potraživanja; u slučaju naplate otpisanih potraživanja oporezaće se oni kao prihod u godini naplate;

d) plaćeni posredni porezi, takse, doprinosi za osiguranje nameštenika u granicama zakonske obaveze, premije za osiguranje zgrade, radnje, robe i strojeva i ostale obavezne dažbine;

e) prihodi iz inostranstva pod uslovima predviđenim u čl. 6 ovoga Zakona;

ž) oporezani dobitak prenet iz prethodne poslovne godine;

z) kod osiguravajućih preduzeća ona suma koja je stavljena u premiske rezerve po pojedinim granama osiguranja, kao i kamate takvih rezervnih fondova sve dok se te sume ne upotrebe za druge poslovne svrhe;

i) svaki gubitak i izdatak stavljen na teret već oporezanog fonda;

j) svi izdaci koji su služili sticanju prihoda.

Član 34

Ne mogu se kao odbici po čl. 33 ovog Zakona priznati:

1) sume upotrebljene iz tekućih prihoda za povećanje preduzeća ili radnje, za povećanje poslovnog kapitala ili za izravnanje dugova;

2) plaćeni ili rezervisani neposredni i mesni porezi za svoj ili tud račun (npr.: za svoje radnike i nameštenike);

3) troškovi kućanstva poreskog obveznika ma u kom obliku;

- 4) kamate na celokupan uloženi sopstveni kapital;
- 5) gubici iz prethodnih poslovnih godina;
- 6) naknade ili koristi koje pravna lica, ma u kom vidu isplaćuju osnivačima i drugim članovima u korist njihovu ili njihovih porodca ili njihovih preduzeća;
- 7) tantijeme, dnevnice i druge slične nagrade članovima upravnog i nadzornog odbora kao i neugovorene tantijeme ostalih službenika preduzeća;
- 8) svi ostali izdaci i gubici koji nisu u vezi sa poslovanjem.

Član 35

Prilikom utvrđivanja poreske osnovice priznaju se sledeće olakšice:

- 1) kod poreskih obveznika čija poreska osnovica ne prelazi 60.000.— dinara umanjuje se poreska osnovica za svako maloletno dete za 5%;
- 2) kod zemljišnih zajednica (seoskih, opštinskih, plemenskih i sličnih), umanjuje se poreska osnovica za 30%;
- 3) kod lica preko 60 godina starosti umanjuje se poreska osnovica za 10% ako ona ne prelazi 60.000.— dinara godišnje.

Član 36

Poreske prijave podnose:

- 1) obveznici iz čl. 9 ovog Zakona, ako imaju i druge prihode koji se ne oporezuju na način predviđen za I grupu;
- 2) obveznici II grupe ako sem prihoda od poljoprivrede imaju i druge prihode, izuzev za prihode od uloga na štednju kod kreditnih ustanova;
- 3) obveznici iz IV grupe za sve svoje prihode izuzev za prihode od uloga na štednju kod kreditnih ustanova; pravna lica moraju u svojim prijavama iskazati i svoje prihode od uloga na štednju kod kreditnih ustanova.

Član 37

- 1) Poreski obveznici koji su dužni da vode poslovne knjige obavezni su da uz prijavu podnesu bilans i račun dobitka i gubitka.
- 2) Pravna lica koja likvidiraju dužna su podneti likvidacioni bilans.

Član 38

- 1) Poreska prijava se predaje po opštem javnom pozivu i u roku u njemu predviđenom, koji ne može biti kraći od 30 ili duži od 60 dana. Rok predaje u javnom pozivu određuje zemaljski ministar finansija.
- 2) Pravna lica kojima se razrez vrši po bilansu, dužna su podneti prijavu u roku od 60 dana po svršetku poslovne godine.

Član 39

1) Poreska se prijava podnosi nadležnom narodnom odboru neposredno ili preko mesnog narodnog odbora, koji je dužan dati potvrdu o podnetoj prijavi.

2) Poreski obveznici, fizička lica, koja imaju izvore prihoda na teritoriji više sreskih narodnih odbora iste federalne jedinice, naznačiće u svojoj prijavi sreskom narodnom odboru svoga mesta domicila izvore prihoda i sa teritorije drugih srezova.

3) Ostalim sreskim narodnim odborima prijaviće oni samo prihode sa teritorije odnosnog sreza uz naznačenje mesta domicila.

4) Poreski obveznik koji ima prihode sa teritorije federalne jedinice u kojoj nema domicila, podnosi prijavu sreskom narodnom odboru na čijoj teritoriji ima izvor prihoda. Ako ima izvore prihoda na teritoriji više sreskih narodnih odbora federalne jedinice u kojoj nema svog domicila, podneće prijavu sreskom narodnom odboru one federalne jedinice na čijoj teritoriji ima najveći izvor prihoda, a u svemu ostalom postupiće analogno odredbama tač. 2 i 3 ovoga člana.

5) Pravna lica obavezna na javno polaganje računa naznačiće u svojoj prijavi nadležnom narodnom odboru prihode sa teritorije cele države.

6) Nepismeni ili nedovoljno pismeni poreski obveznici, ako nisu obavezni da vode trgovačke knjige, mogu prijavu podneti i usmeno kod nadležnog narodnog odbora, o čemu će se sastaviti zapisnik. I o ovako podnetoj poreskoj prijavi dužan je narodni odbor dati potvrdu.

Član 40

Ako poreski obveznik ne podnese poresku prijavu u propisanom roku, poreska osnovica će se utvrditi i bez prijave.

Član 41

Sva nadležstva, ustanove i privatna lica, koja raspoložu podacima potrebnim za utvrđivanje poreskih osnovica, dužni su na zahtev nadležnog narodnog odbora dati te podatke.

Član 42

1) Poreske osnovice onih obveznika koji su dužni da podnose prijave utvrđuju poreske komisije i to:

a) za fizička lica komisije pri sreskim narodnim odborima, a

b) za pravna lica komisije pri okružnim narodnim odborima odnosno pri sreskim narodnim odborima u zemljama koje nemaju okruge. Zemaljsko ministarstvo finansija može odrediti da jedna komisija bude nadležna za obveznike — pravna lica sa teritorije više okruga odnosno srezova.

2) Poreske komisije se sastoje od predsednika i četiri člana. Predsednik komisije je član sreskog odnosno okružnog narodnog odbora koji rukovodi finansiskim poslovima toga odbora. Od ostala četiri člana komisije pri sreskom narodnom odboru najmanje dvojica moraju biti iz mesta poreskog obveznika čija se poreska osnovica utvrđuje, a najmanje jedan član iz privredne grane toga obveznika.

3) Članove komisije postavlja odnosno smenjuje izvršni odbor onoga narodnog odbora pri kome komisija radi.

4) Predsednika u odsustvu zamenjuje član odbora koga izabere sreski odnosno okružni narodni odbor.

5) Komisiju u radu pomaže stručni referent koga odredi okružni narodni odbor, za komisije pri sreskim narodnim odborima, odnosno Zemaljsko Ministarstvo finansija, za komisije pri okružnim narodnim odborima. Stručni referent je dužan za svaki konkretni slučaj da podnese referat.

6) Mesna nadležnost komisije utvrđuje se prema mestu domicila poreskog obveznika, odnosno za pravna lica, prema mestu sedišta uprave.

7) Članovi komisije pre početka rada polažu zakletvu.

8) Funkcija članova poreske komisije je počasna građanska dužnost. Izuzetno može zemaljski ministar finansija da odredi dnevnice kao naknadu učinjenih troškova odnosno izgubljenog prihoda.

Član 43

Kod poreskih obveznika grupe II i IV koji ne podnose bilanse poreska komisija utvrđuje osnovicu po svom slobodnom uverenju uzimajući u obzir prijavu i prikupljene podatke. Kod lica koja su dužna da vode poslovne knjige komisija će ceniti istinitost bilansa i prema nadenom stvarnom stanju utvrditi poresku osnovicu. Poreski obveznici moraju biti obavešteni o danu rasprave i mogu učestvovati u raspravi o svom predmetu.

Član 44

Rešenja komisije o visini poreske osnovice moraju biti obrazložena u zapisniku.

Član 45

1) U slučaju da jedan poreski obveznik ima izvore prihoda na teritoriji više srezova, poreske komisije za te srezove daće izveštaj o visini prihoda sa svojih teritorija i dostaviti ih poreskoj komisiji mesta domicila poreskog obveznika. Ova komisija utvrdiće ukupnu poresku osnovicu svih izvora prihoda tog poreskog obveznika.

2) Ako poreski obveznik — fizičko lice — ima izvore prihoda na teritoriji više srezova federalne jedinice u kojoj se ne nalazi njegov domicil, poreske komisije za srezove u kojima se prema prijavi nalaze manji izvori prihoda, dostaviće izveštaj o visini prihoda sa svojih teri-

torija poreskoj komisiji sreza u kome se nalazi glavni izvor prihoda, koja će utvrditi ukupnu poresku osnovicu tog poreskog obveznika u toj federalnoj jedinici.

Član 46

1) Razvrstavanje poreskih obveznika po grupama, kao i razrez po osnovicama koje je utvrdila komisija, vrši finansisko odeljenje ili finansiski osek narodnog odbora mesta domicila poreskog obveznika, odnosno mesta glavnog izvora prihoda u slučajevima oporezivanja prihoda u federalnoj jedinici u kojoj se ne nalazi domicil poreskog obveznika.

2) Kod radnika, nameštenika i lica koja primaju honorare, nagrade i slično za umetničke, naučne, stručne i druge poslove, a koji imaju prihode i van odnosa službe kao i kod fizičkih i pravnih lica obaveznih na javno polaganje računa odbiće se od razrezanog poreza već plaćeni porez na prihod iz odnosa službe, od honorara odnosno od uloga, hartija od vrednosti i udela.

Član 47

1) Do razreza poreza grupa II i IV za tekuću godinu poreski obveznik plaća akontaciju prema zaduženju za prethodnu godinu.

2) Kod novih poreskih obveznika, dok se ne izvrši prvi razrez, visinu akontacije određuje finansisko odeljenje odnosno finansiski osek nadležnog narodnog odbora.

Član 48

1) Po utvrđenoj poreskoj osnovici i visini razreza poreza po prijavi dostavlja se poreskom obvezniku izveštaj.

2) Obveznicima II grupe, koji ne podnose prijavu saopštava se razrez putem slavljanja rasporeda na uvid za vreme od 30 dana.

3) Obveznicima IV grupe, kojima se razrez vrši na osnovu bilansa, izdaje se posebno rešenje o razrezu.

b) Poreske stope

Član 49

Poreske stope grupa I, II i IV poreza iznose:

Poreska osnovica (u hiljadama)	I Za plate, nadnice honorare i uloge, na štednju (u procentima)	II Za sve ostale prihode (u procentima)
Do	1	12
preko 1 —	2	12,5
.. 2 —	4	13

Poreška osnovica (u hiljadama)	I Za plate, odojce, honorare i uloge va štednju (u procentima)	II Za sve ostale prihode (u procentima)
4 — 6	2,5	13,5
6 — 8		14
8 — 12		14,5
12 — 15	2,6	15
15 — 18	2,8	16
18 — 21	3	17
21 — 24	3,5	18
24 — 30	4	19
30 — 36	4,5	
36 — 42	5	20
42 — 48	5,5	
48 — 54	6	21
54 — 60	6,5	22
60 — 66	7	
66 — 72	7,5	
72 — 78	8	
78 — 84	8,5	23
84 — 90	9	
90 — 96	9,5	
96 — 102	10	
102 — 108	10,5	24
108 — 114	11	
114 — 120	11,5	
120 — 126	12	
126 — 132	12,5	
132 — 138	13	25
138 — 144	13,5	26
144 — 150	14	
150 — 156	14,5	
156 — 162	15	27
162 — 168	15,5	
168 — 174	16	
174 — 180	16,5	
180 — 186	17	20
186 — 192	17,5	
192 — 198	18	
198 — 204	18,5	
204 — 210	19	
210 — 216	19,5	32
216 — 225		

Poreska osnovica (u hiljadama)	I Za plate, nadnice, honorare i uloge na šteduju (u procentima)	II Za sve ostale prihode (u procentima)
„ 225 — 300		
„ 300 — 500	20	
„ 500 — 1000		35
„ 1000 — 3000		
preko 3000		

Član 50

Porezi za III grupu (čl. 19 — fiksni stavovi) iznose:

- 1) za kućne pomoćnike: 400.— dinara godišnje;
- 2) za lica koja ne obavljaju privrednu delatnost u stalnom lokalu ili na stalnoj pijačnoj tezgi već na javnim mestima ili po kućarna (nosaiči, testeraši, torbari, ulični prodavci itd.): 300.— dinara godišnje;
- 3) za putujuće agente i trgovačke putnike: 2.400.— dinara.

Član 51

Stope poreza na nasleđa i poklone iznose: (Videti tabele na str. 932 i 933).

Ako su lica iz kategorije II do VI živala u porodičnoj ili privrednoj zajednici sa umrlim, plaćaju porez po prvoj nižoj kategoriji od one koju bi inače platila. Ako su deca (I kategorija) živala u zajednici sa umrlim, smanjuje im se poreska stopa za 10%.

Član 52

Kod primene skale iz čl. 49 i 51 ovoga Zakona, porez po višoj stopi ne može biti veći od poreza po najbližoj nižoj stopi uvećanog razlikom poreske osnovice zbog koje bi se primenila viša stopa.

v) Postupak za naplatu poreza

Član 53

1) Akotancije poreza II grupe dospevaju za plaćanje u dva jednaka godišnja obroka: 1 avgusta i 1 novembra, a moraju se platiti u roku od 30 dana po dospelosti.

2) Akotancije poreze IV grupe dospevaju za plaćanje u četiri jednaka godišnja obroka: 1 januara, 1 aprila, 1 jula i 1 oktobra, a moraju se platiti u roku od 30 dana po dospelosti.

3) Poreski obveznici koji plaćaju akotanciju po čl. 47 ovog Zakona kao i poreski obveznici koji plaćaju razliku između razrezanog poreza i plaćenih akotancija, dužni su platiti naknadno razrezani porez odnosno razliku u roku od 30 dana po propisano izvršenom saopštenju.

STOPE POREZA NA NASLEĐA I POKLONĀ

		Kategorija nasljednika - poklonoprimalca						
		Visina neposrednog poreza nasljednika (u hiljadama din)	I Deca	II Ostali potomci u pravoj liniji, muž i žena	III Preci u pravoj liniji	IV Braća i sestre i njihovi potomci u I stepenu	V Stric, ujak, tetke i njihovi potomci u I st.	VI Ostali nasljednici
VREDNOST NASLEĐA ILI POKLONA	Do 10000	Do 2 2 - 10 preko 10	1 1,5 2	2 2,5 3	3 4 5	6 7 8	10 11 12	14 15 16
	10 - 25000	Do 2 2 - 10 preko 10	2,5 3 3,5	3,5 4 4,5	6 7 8	9 10 11	13 14 15	17 18 19
	25 - 50000	Do 2 2 - 10 preko 10	4 5 6	5 6 7	9 10,5 11	12 13 14	16 17 18	20 22 24
	50 - 100000	Do 2 2 - 10 preko 10	7 8 9	8 9 10	12 13 14	15 16 17	19 20 21	26 28 30
	100 - 250000	Do 2 2 - 10 preko 10	10 11 12	11 12 13	15 16 17	18 19 20	22 24 26	32 34 36

		Kategorija nasljednika - poklonoprimalca						
		Visina neposrednog poreza nasljednika (u hiljadama din)	I Deca	II Ostali potomci u pravoj liniji, muž i žena	III Preci u pravoj liniji	IV Braća i sestre i njihovi potomci u I stepenu	V Stric, ujak, tetke i njihovi potomci u I st.	VI Ostali nasljednici
VREDNOST NASLEĐA ILI POKLONA	250 - 500000	Do 2 2 - 10 preko 10	13 14 15	14 15 16	18 19 20	21 22 23	28 30 32	38 40 42
	500000 - 1000000	Do 2 2 - 10 preko 10	16 17 18	17 18 19	21 22 23	24 26 28	34 36 38	44 46 48
	1 - 3000000	Do 2 2 - 10 preko 10	19 21 23	20 22 25	25 27 30	30 33 36	40 43 46	50 53 56
	preko 3000000	Do 2 2 - 10 preko 10	25 27 30	28 31 35	33 36 40	40 45 50	50 55 60	60 65 70

Član 54

1) Na iznose poreza i akontacije koje nisu plaćene u roku, računaće se godišnja kamata u iznosu 6%.

2) Više plaćeni porez vraća se, po podnetoj molbi poreskom obvezniku.

Član 55

1) Redovnu naplatu poreza grupa II do IV vrši sreski narodni odbor preko mesnih narodnih odbora. Porez se može platiti putem čekovnih računa kod Poštanske štedionice i njenih filijala.

2) Ako poreski obveznik ne plati porez blagovremeno, može se naplata izvršiti prinudnim putem iz pokretnosti od strane sreskih narodnih odbora preko mesnih narodnih odbora, a iz nepokretnosti preko sudova za naplatu stvarno učinjenih troškova.

Član 56

1) U postupku za prinudnu naplatu poreza postoje tri procesne radnje:

- a) opomena (opšta ili pojedinačna pismena),
- b) popis, i
- v) prodaja.

2) Između svake od ovih radnji mora proteći najmanje osam dana.

Član 57

1) U opravdanim slučajevima može se dozvoliti poček.

2) Odobreni poček ne oslobađa od plaćanja kamata zbog odozjenja.

V GLAVA

SANKCIJE ZA POVREDU OVOG ZAKONA

Član 58

1) Poreski obveznik koji u roku određenom ovim zakonom ne podnese poresku prijavu ili ne pruži poreske podatke po zahtevu finansijskih organa narodne vlasti, kazniće se novčano od 50.— do 5.000.— dinara.

2) Poreski obveznik koji u prijavi ne navede podatke označene u članu 22, 37 i 39 ovoga Zakona, kazniće se novčanom kaznom od 50.— do 5.000.— dinara.

3) Ko u stvarima tuđih poreza ne pruži potrebne podatke koje je dužan pružiti po ovom Zakonu, kazniće se novčanom kaznom od 500.— do 5.000.— dinara.

4) Kaznu iz prethodnih stavova odmerava finansijski organ državne vlasti kome se prijava podnosi odnosno koji podatke traži.

Član 59

1) Ako fizička ili pravna lica koja su dužna da prilikom isplate odnosno obračuna prihoda obustave porez, ne obustave porez ili ga obustave a ne predadu blagovremeno, kazniće se novčano od 100.— do 10.000.— dinara.

2) Kaznu izriče nadležni sreski narodni odbor.

Član 60

1) Lice koje kao kućni pomoćnik ne plati porez pre stupanja u službu, kazniće se, pored naknadno plaćenog poreza, sa 150.— din.

2) Poslodavac koji primi kao kućnog pomoćnika lice koje nije platilo porez po grupi III, kazniće se sa 150.— dinara.

3) Kazne izriče nadležni sreski narodni odbor.

Član 61

1) Za delo poreske utaje kazniće se lice koje u stvarima sopstvenog poreza ili kao zastupnik drugoga podnese odnosno pruži lažne ili nepotpune podatke (u prijavi ili van nje), u nameri da izbegne plaćanje poreza u celini ili delimično.

2) Za delo iz prednjeg stava kazniće se poreski obveznik, fizičko ili pravno lice novčanom kaznom od 5.000.— do 500.000.— dinara.

3) Zastupnici fizičkih ili pravnih lica kazniće se za delo iz prednjeg stava novčanom kaznom od 1.000.— do 50.000.— dinara, pored obveznika koji se kažnjava po stavu 2).

4) U naročito teškim slučajevima kazniće se fizička lica iz st. 2 i 3 i lišenjem slobode od jednog meseca do jedne godine uz gubitak političkih i pojedinih građanskih prava za vreme izdržavanja kazne.

5) Za izricanje kazne po odredbama ovoga člana nadležan je narodni okružni sud obveznikovog domicila.

Član 62

Prethodna izvidanja po delu iz čl. 60 ovoga Zakona vrši narodni odbor nadležan za razrez poreza.

VI GLAVA

JEMSTVO

Član 63

Fizička i pravna lica koja su po ovom Zakonu dužna da odbijaju porez prilikom isplate odnosno obračuna prihoda, jemče za taj porez.

Član 64

1) Država ima na dospeli porez prvenstveno pravo naplate iz celokupne imovine i prihoda poreskog obveznika za vreme od pet godina po dospelosti.

2) Prilikom prenosa imovine dužan je prenosilac imovine da podnese uverenje o plaćenom porezu na dohodak.

VII GLAVA

ŽALBE

Član 65

1) Protiv svih prvostepenih rešenja donetih po ovom Zakonu ima mesta žalbi u roku od 30 dana po njihovom saopštenju, i to samo jednoj višoj instanci. Ovu žalbu mogu podneti ne samo poreski obveznici, nego i poreski referent.

2) Protiv prvostepenih rešenja nižih narodnih odbora podnose se žalbe višem narodnom odboru. Protiv rešenja okružnog narodnog odbora žalbe se podnose zemaljskom ministru finansija odnosno oblasnom (pokrajinskom) narodnom odboru.

3) Protiv prvostepenih rešenja, donetih od strane poreske komisije pri sreskom narodnom odboru, žalbe se podnose poreskim komisijama pri okružnim narodnim odborima. Protiv prvostepenih rešenja poreskih komisija pri okružnim narodnim odborima, žalbe se podnose poreskoj komisiji pri zemaljskom ministarstvu finansija, odnosno oblasnom narodnom odboru.

4) Komisija pri zemaljskom ministarstvu finansija odnosno pri oblasnom narodnom odboru sastoji se od pet članova koje bira zemaljska narodna vlada odnosno izvršni oblasni odbor. Referenta postavlja zemaljski ministar finansija, odnosno predsednik oblasnog odbora.

Član 66

U pogledu žalbi kao i postupka kod narodnih sudova uopšte kad donose odluke po krivicama iz ovog Zakona, važi sudski krivični postupak.

VIII GLAVA

ZASTARELOST

Član 67

1) Pravo države na razrez i naplatu poreza i na izricanje i izvršenje kazni po ovom zakonu ne zastareva.

2) Isto tako ne zastareva ni pravo poreskog obveznika na povraćaj poreza koji nije dužan da plati.

3) Pravosnažan, a nepravilno izvršen, razrez poreza može se izmeniti u roku od tri godine od dana saopštenja u korist ili na štetu poreskog obveznika.

IX GLAVA MESNI POREZI

Član 68

1) Na neposredne poreze po ovom Zakonu jedino se mogu, uz saglasnost saveznog ministra finansija naplaćivati mesni porezi narodnih odbora samo do ukupne visine od najviše 100% poreskih stopa.

2) Na porez od prihoda iz st. 1) čl. 10 Zakona, na porez od uloga na štednju kao i na porez na nasleda i poklone ne mogu se naplaćivati nikakvi mesni porezi.

X GLAVA PRELAZNA NAREĐENJA

Član 69

1) Danom stupanja na snagu ovog Zakona prestaju da važe sva poreska oslobodenja ma koje vrste bila.

2) Za obveznike kojima će se razrez poreza za 1945 godinu izvršiti po ovom Zakonu, ukidanje oslobodenja važi i za 1945 godinu.

XI GLAVA ZAVRŠNE ODREDBE

Član 70

Bliže odredbe o izvršenju ovoga Zakona propisaće savezni ministar finansija Pravičnikom.

Član 71

Ovlašćuje se savezni ministar finansija da izdaje uputstva za primenu ovog Zakona.

Član 72

1) Ovaj Zakon stupa na snagu 1 januara 1946 godine.

2) Razrezani porezi po starom Zakonu o neposrednim porezima za 1945 godinu otpisaće se, a uplaćene sume po tim razrezima uračunaće se u uplatu poreza razrezanog po ovom Zakonu.

3) Uplate poreza obveznika iz prethodnog stava ovog člana na ime poreskog zaduženja za 1945 godinu, smatraju se kao akontacije poreza razrezanih po ovom Zakonu.

4) Propisi ovog Zakona primenjivaće se i na ostavine po kojima nije doneta pravosnažna odluka.

OBRAZLOŽENJE

PREDLOGA ZAKONA O NEPOSREDNIM POREZIMA

Poreski sistem stare Jugoslavije koji je odgovarao interesima reakcionarne vladajuće klike, imao je sledeće osnovne karakteristike: opšte odsustvo ravnomernosti poreskih opterećenja (odsustvo oporezivanja ukupnog dohotka i sistem proporcionalnih stopa); potpomaganje težnje za koncentracijom privatnog kapitala (najbolje izraženo u društvenom porezu); povlašćivanjem kapitala (oslobodenjem mnogih kamata, slabo opterećivanje rente i olakšanje za novopodignute zgrade) i velika nepreglednost i složenost sistema usled čega je bio slabo primenjivan od poreskih organa.

U novom Predlogu zakona o neposrednim porezima došle su do izražaja sledeće novine: demokratizacija razreza i naplate poreza izražena u učešću širokih narodnih masa u raspodeli doprinosa za izgrađivanje i obnovu naše nove države; ravnomernost u vidu oporezivanja dohotka, tj. ukupnih prihoda poreskih obveznika i brisanje razlike u poreskom opterećenju raznih oblika kapitala.

Jedna od najvažnijih odlika novog poreskog sistema je učešće širokih narodnih masa u razrezu i naplati poreza. Umesto ranijih poreskih uprava, koje nisu imale nikakve veze sa narodom već služile interesima vladajuće klike, sada razrez i naplatu poreza vrši sam narod preko sreskih odnosno mesnih narodnih odbora, dakle organa izabranih neposredno od naroda a koji potiču iz iste sredine u kojoj primenjuju poreske zakone. Na ovaj način, narodni odbori ponikli iz naroda poznavajući mesne prilike i ekonomsku snagu pojedinaca moći će najpravičnije i najbolje na pojedince raspodeliti izdatke za podmirenje opštih državnih potreba.

Druga osobina novog poreskog sistema je ravnomerno raspoređivanje poreskog doprinosa na svakog pojedinca. Ovaj zahtev se najbolje ispunjava zavodenjem poreza na dohodak kao jedinstvenog poreskog oblika, jer se kod njega mogu u potpunosti uzeti u obzir kako objektivni tako i subjektivni elementi koji određuju poresku snagu poreskih obveznika. Polazeći od ove postavke, novi Zakon o neposrednim porezima mesto objektivnih poreza uvodi sistem subjektivnih poreza u obliku poreza na dohodak.

U novom projektu zakona porez na dohodak se prema načinu razreza i naplate deli na četiri podvrste (grupe): 1) porez po odbitku, 2) porez po oceni bez prijave, 3) porez po fiksnom stavu i 4) porez po prijavi.

Prva grupa obuhvata porez na plate i nadnice kao i na prihode od uloga na štednju i hartija od vrednosti koji se odbija prilikom isplate ili obračuna ovih primanja. Na taj način naplata poreza postaje vrlo laka i ugodna ne samo za poreske obveznike nego i za finansijske

organe narodne vlasti. Ovaj način naplate doduše formalno odstupa od načela oporezivanja ukupnih prihoda (tj. dohotka) poreskih obveznika, međutim, u stvarnosti je to odstupanje znatno manje. Pre svega kod većine radnika i nameštenika njihova plata obično predstavlja jedini ili bar daleko najveći izvor prihoda, tako da porez na te prihode u stvari predstavlja porez na njihov dohodak. S druge strane, ako službenik ili primalac kamata ili prihoda od hartija od vrednosti ima prihode i iz drugih izvora (na pr. od kuće) on je dužan da podnese prijavu o svojim ukupnim prihodima i u tome slučaju dolazi i formalno do potpune primene načela porezivanja dohotka.

Druga grupa je izdvojena kao samostalna iz toga razloga što se usled slabe pismenosti i skoro potpunog odsustva svake kalkulacije kod zemljoradnika nije mogao zasada primeniti sistem individualnih poreskih prijava jer bi on u ogromnoj meri komplikovao poreski postupak. Najpre zbog samog ogromnog broja tih prijava (kojih bi bilo preko četiri miliona) a zatim i zbog toga što bi većina tih prijava, usled nedovoljne pismenosti zemljoradnika, bila nepotpuna i nepropisna tako, da bi postupak njihovog ispravljanja bio teži i skuplji nego ma koji drugi način procene njihovih prihoda. Pored toga, kada bi se i za zemljoradnike primio sistem prijava kao pravilo, oni bi, usled nedovoljne pismenosti, vrlo često bili ostavljeni na milost i nemilost pisarkara.

Zbog toga su ostale samo dve mogućnosti: ili da se ocena prihoda zemljoradnika ostavi narodnim odborima, ne vezujući ih ni za kakvu bazu, ili da se bar za polaznu tačku te ocene uzme postojeći utvrđeni katastarski čist prihod. Prvi način nije celishodan zato, što bi on mogao dovesti do velike nejednakosti u oceni tih prihoda u raznim srezovima a pogotovu u raznim zemljama Jugoslavije. U cilju postizavanja što veće jednoobraznosti razreza poreza, nužno je imati bar zajedničku polaznu tačku i za danas je to jedino katastarski čist prihod. Međutim, pošto je on već u velikoj meri zastareo on nije izabran za glavno merilo dohotka zemljoradnika, već samo za polaznu tačku od koje poreske komisije pri sreskim narodnim odborima mogu odstupati na više ili na niže ako stvarni prihod zemljoradnika odstupa od utvrđenog katastarskog čistog prihoda. Pošto će se postojeći katastar u dogledno vreme revidirati otpašće nezgodne strane starog katastra.

I pored nedostataka ovog načina razrezivanja poreza i ovde je na čelo oporezivanja dohotka u osnovi očuvano samo sa tom razlikom, što se ukupni prihodi zemljoradnika ne ustanovljavaju neposredno i periodično na osnovu njihovih poreskih prijava, već odjednom za duži period vremena ukoliko stvarna odstupanja na više ili na niže nisu znatnija, u kom slučaju poreske komisije imaju mogućnost da povise ili snize utvrđeni katastarski čist prihod.

Treća grupa jedina hitno odstupa od načela oporezivanja dohotka, jer predviđa utvrđene iznose poreza za pojedine kategorije zanimanja, bez obzira na stvarnu visinu prihoda lica tih kategorija. Ovo odstupa-

panje je učinjeno zato što se u ovoj grupi radi o licima čija su zanimanja nestalna i čiji se prihodi vrlo teško mogu ustanoviti (nosači, torbari itd.) tako, da se iz razloga uštede u poreskoj administraciji i uprošćenja poreskog sistema, izuzetno prihvatilo načelo oporezivanja dohotka tih lica na osnovu sasvim grubih pretpostavki u verovatnoj visini njihovih dohodaka. Uostalom, broj poreskih obveznika ove grupe kao i njihova poreska snaga vrlo su mali tako, da to nikoliko ne utiče na ravnomernost celog sistema poreza na dohodak.

Četvrta grupa je u najvećoj mogućoj meri izgrađena po načelu porezivanja dohotka i počiva na individualnim prijavama poreskih obveznika koje moraju da obuhvate njihove ukupne prihode.

Nova klasifikacija pojedinih grupa poreza na dohodak prema individualnoj poreskoj snazi poreskih obveznika zahtevala je i naročite izmene u tehnici oporezivanja. To se naročito vidi kod određivanja nadležnosti narodnih odbora koji vrše zaduženje. Svakog poreskog obveznika vodi kao svoga poreskog dužnika. Jedan određeni narodni odbor (odnosno finansisko odeljenje toga odbora). To je narodni odbor njegovog domicila. Ako jedan poreski obveznik ima poreske objekte i u mestima van mesta njegovog domicila, narodni odbori tih mesta dostavljaju narodnom odboru njegovog domicila podatke o njihovim pojedinačnim prihodima na osnovu kojih će narodni odbori mesta domicila izračunavati poresku osnovicu toga poreskog obveznika prema njegovim ukupnim prihodima.

Ovaj predlog predviđa i znatne izmene u vrsti i visini poreskih stopa. Za porez na dohodak predviđene su dve vrste poreskih stopa: jedna koja važi za prihode od plata i nadnica, a druga za sve ostale prihode sem prihoda lica iz grupe III, koja plaćaju fiksne stavove. Ovo je učinjeno zato što između plata i nadnica, sa jedne, i svih ostalih prihoda, sa druge strane, postoji ta bitna razlika da su prihodi od plata i nadnica uvek u potpunosti poznati finansiskim organima narodne vlasti i da je ovde isključeno svako prikrivanje prihoda, dok je ono kod svih ostalih vrsta prihoda u manjoj ili većoj meri neotklonjiva pojava. Usled toga bi jednaka poreska stopa za sve vrste prihoda stvarno značila veću poresku stopu za prihode od plata i nadnica, tako da baš ravnomernost oporezivanja raznih vrsta prihoda zahteva nejednake poreske stope za prihode od plata i nadnica, s jedne, i ostale prihode, s druge strane.

Pored toga prihodi radnika i nameštenika su najvećim delom nefundirani, tj. potiču samo od ličnog rada a ne od imovine dok ostali prihodi potiču, ako ne isključivo a ono velikim delom od imovine (fabrike, trgovine, zgrade itd.). Ta činjenica opravdava slabije oporezivanje prihoda od plata i nadnica u poredenju sa ostalim vrstama prihoda.

Kod poreza na dohodak nisu predviđena nikakva oslobodjenja minimuma egzistencije iz sledećih razloga:

Na prvom mestu, ako se odredi nizak minimum (na pr. 1.000 dinara mesečno, odnosno 12.000 dinara godišnje), praktično dejstvo ovakvog oslobodenja biće beznačajno, jer, imajući u vidu plansku socijalnu politiku naše države, broj lica sa prihodima koji bi bili niži od toga minimuma, biće neznatan.

Ako bi se, međutim, ovaj minimum osetno povišio (na pr., na 2.000 dinara mesečno odnosno 24.000 dinara godišnje), imalo bi to vrlo nepovoljne posledice na državne finansije, jer u tu kategoriju prihoda dolazi oko 99% zemljoradnika i (po slobodnoj oceni) oko 30% radnika i nameštenika i ostalih poreskih obveznika. A to bi za državu predstavljalo gubitak od verovatno oko 40% ukupnih prihoda od neposrednih poreza.

Kod poreza na nasleđa i poklone zavedena je jedna novina koje u ovom trenutku nema u stranim zakonodavstvima, naime da se, sem prema vrednosti nasleđa i stepenu srodstva poreska stopa menja i prema visini neposrednog poreza koji plaća naslednik. Pošto se naime od shvatanja da nije pravično da dva lica istog stepena srodstva (na pr. dva brata), koji nasleđuju iste delove pokojnikove zaostavštine (na pr. po jednu polovinu), ali čija je materijalna obezbeđenost nejednaka (na pr. prvi brat je radnik sa 3.000 dinara mesečne plate a drugi trgovac sa mesečnim prihodima od 10.000 dinara), plate istu poresku stopu na nasleđeni deo. Zato ovaj predlog predviđa da stopa poreza na nasleđa istovremeno zavisi od triju činilaca: od vrednosti nasleđene imovine, od stepena srodstva i od imučnosti naslednika.

Kod poreza na nasleđa i poklone predviđena je još i ta novina da se poreska stopa jedne kategorije srodstva smanjuje na visinu prve niže kategorije u slučajevima kada je naslednik živeo u porodičnoj ili privrednoj zajednici sa umrlim. Ako je na primer brat (četvrta kategorija srodstva) živeo u porodičnoj zajednici sa umrlim, platiće porez na nasleđe po stopi prve niže kategorije (dakle, po stopi za pretke u prvoj liniji — treća kategorija), a ne po stopi četvrte kategorije.

Na kraju treba još istaći promene u visini novčanih kazni predviđene u ovom predlogu. U starom Zakonu o neposrednim porezima novčane kazne su u najvećem broju slučajeva bile primenljive prema veličini krivičeve poreske osnovice, tako da novčane kazne ustvari nisu bile kazne već posebni izvori fiskalnih prihoda za državu. U ovom predlogu je to izmenjeno i kazne su određene samo u fiksnim iznosima, dakle u vidu prave sankcije za učinjeno delo, jer se težina krivičnog dela ne menja promenom poreske osnovice poreskog krivca. Time je novčana kazna prestala biti izvor prihoda za državu i prekinuta je jedna praksa koja je u osnovi samo škodila ugledu države, jer država od nemorala pojedinaca ne sme načiniti izvor prihoda za sebe.

12 oktobra 1945 god.

Beograd

Ministar finansija

Sreten Žujović, s. r.

ПРЕДЛОГ

ЗАКОНА О ПРАВИМА ГРАЂАНА КОД ВОЈНИХ СУДОВА ПРЕТСЕДНИШТВУ ПРИВРЕМЕНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ДФЈ Београд

Народни посланик др Драгић М. Јоксимовић предлаже Закон о правима грађана код војних судова.

Најлепше молим Претседништво Привремене народне скупштине ДФЈ да донесе следећи

ЗАКОН О ПРАВИМА ГРАЂАНА КОД ВОЈНИХ СУДОВА

Члан 1

Сваки грађанин, који је у времену од 29 децембра 1942 год. до данас правоснажно осуђен од стране војних судова, има право да разматра списе своје кривице, да исте по својој вољи преписује и да препис добије кад год га затражи.

Члан 2

Архивар Војног суда или његов заменик дужан је у свако доба канцеларијског рада, без икаквог припита или претходног одобрења било кога претпостављеног органа, примити молбу горње садржине, исту одмах завести у деловодни протокол и подносиоцу молбе издати кратку потврду, у којој ће стојати име и презиме молиоца, нумера и датум деловодног протокола.

Члан 3

Чим предњу потврду изда, архивар или његов заменик одлази код секретара суда или његовог заменика и реферирше му о поднетој молби. Секретар или његов заменик дужан је одмах о свему упознати претседника суда или његовог заменика, а затим странку обавестити да ли ће њеном молбеном тражењу бити удовољено одмах или у току сутрашњег дана.

Члан 4

Претседник Војног суда или његов заменик дужан је: 1) да осуђеном стави на располагање све списе његове кривице истог дана, када је поднета молба за разматрање и преписивање списка, а најдаље сутра; 2) да у истом року осуђеном изда оверени или обичан препис пресуде, ако је осуђени својом молбом тражио само препис пресуде.

Члан 5

Горе наведена права имају не само осуђени него и њихови најближи сродници (жена, деца, родитељи, браћа, сестре) а сем тога и адвокати са уредним пуномоћијем, које може бити издато било од осуђеног било од његове најближе родбине.

Члан 6

Грађанима, који су од стране војних судова осуђени на било какву казну, признаје се право на обнову суђења. Молбе за обнову суђења сматрају се као најхитнији предмети. Исте се одмах узимају у поступак и морају се окончати најдаље за петнаест дана од дана примљене молбе. Противу одлуке Војног суда по овој правној ствари постоји право жалбе на врховни суд дотичне федералне јединице у року од осам дана од дана уручене одлуке. При обнови суђења странка може имати заступника из редова адвоката. Суђење је јавно и врши се по прописима Законика о кривичном поступку од 16 фебруара 1929 год.

Члан 7

Молбе осуђених за амнестију или помиловање, које се подносе на основу Закона о давању амнестије или помиловања („Службени лист“ од 6 јула 1945 г.) дужни су војни судови са мишљењем казненог завода, где осуђени издржава казну, и својим предлогом спровести преко Министарства правосуђа Претседништву Привремене народне скупштине најдаље за десет дана од дана пријема молбе.

Члан 8

У року за тридесет дана од дана ступања на снагу овога закона дужни су војни судови прегледати све предмете осуђених и по сваком предмету донети одлуку о примени прописа Закона о врстама казни („Службени лист“ од 10 јула 1945 г.). Одлуке о општој амнестији лица која су у четничким јединицама Драже Михаиловића учествовала или их помагала („Службени лист“ од 1 фебруара 1945 г.) и Указа о општој амнестији и помиловању („Службени лист“ од 5 августа 1945 г.). Образложење сваке овакве одлуке мора бити опширно и темељно, без обзира на то да ли у конкретном случају има или нема места примени наведених прописа.

Ове се одлуке за пет дана по протеку горе наведеног рока морају уручити осуђеним, који се у року од петнаест дана од дана уручене одлуке могу жалити врховном суду дотичне федералне јединице.

Жалбу могу поднети и пуномоћници осуђених лица.

Члан 9

За непоступање по прописима овога закона одговорна лица биће кажњена казнама из чл. 1 Закона о врстама казни.

Казне изриче дисциплинско веће при Министарству народне одбране, против чије одлуке постоји право жалбе на Врховни суд дотичне федералне јединице. Казна се мора изрећи најдаље за петнаест дана од дана примљеног тужбеног захтева.

Члан 10

Све радње (потврде и друго) и сви поднесци (молбе, жалбе и томе слично) по овом закону не подлеже никаквој такси.

Члан 11

Под изразом „грађани“, „странке“ и „осуђени“ из овога закона разумеју се искључиво невојна лица.

Члан 12

Овај закон ступа на снагу када се објави у „Службеном листу Демократске федеративне Југославије“.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

ПРЕДЛОГА ЗАКОНА О ПРАВИМА ГРАЂАНА КОД ВОЈНИХ СУДОВА

Од дана ослобођења до данас војни судови изrekli су велики број пресуда, заснивајући исте на прописима чл. 13 и 14 Уредбе о војним судовима од 24 маја 1944 г.

Позната је ствар да је положај оптужених пред војним судовима био врло тежак: суђење је било тајно, оптужница је читана тек на претресу, приступ адвокатима био је забрањен, пресуде нису уручиване, право жалбе није постојало — једном речи, право одбране је било ограничено и сужено.

Поступајући по прописима Закона о давању амнестије и помиловања, осуђени лично или преко своје родбине, тражили су преписе пресуда ради лакшег састава молби за амнестију или помиловање, али су од овог тражења редовно одбијани.

Пошто је рат окончан не само у нашој земљи него и у целом свету, то правоснажно окончани предмети пред војним судовима не могу

претстављати тајну ни за кога, а најмање за непосредно заинтересоване странке и њихову ролбину.

Када су у циљу нормализације наших прилика донети закони, одлуке и укази, којима се казне из основа укидале или у знатној мери олакшавале, појавиле се жалбе и приговори да војни судови нерадо и тешко поступају по тим законима, одлукама и указима, као и да осуђеним грађанима ускраћују нужна обавештења у овом правцу.

Ако би Претседништво Привремене народне скупштине у смислу чл. 61 пословника поступило саставу једне стручне анкете са задатком да испита поступање војних судова по стварима које су садржане у предњем законском предлогу, дубоко сам уверен да би наводи овог образложења били потпуно потврђени.

Зато сам и побуђен да предложим горе наведени закон, којим се регулишу права грађана односно невојних лица код војних судова

Надам се да ће Претседништво, не чекајући ново заседање, у смислу постојећих прописа и овлашћења, само донети горе предложени закон, који је веома актуелан и хитан.

9 септембра 1945 године

у Београду

др Драгић М. Јокимовић, с. р.
народни посланик из Београда

ПРЕДЛОГ
ЗАКОНА О НАРОДНИМ БИБЛИОТЕКАМА
ПРЕТСЕДНИШТВУ ПРИВРЕМЕНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ДФЈ
Београд

Народни посланик др Драгић М. Јоксимовић
подноси законски предлог о народним библио-
текама.

Молим Претседништво Привремене народне скупштине да што ско-
рије донесе следећи

ЗАКОН
О НАРОДНИМ БИБЛИОТЕКАМА

Члан 1

У циљу народног просвећивања свако место у Демократској феде-
ративној Југославији преко 500 пореских глава дужно је основати на-
родну библиотеку најдаље за три месеца од дана ступања на снагу
овога закона.

Члан 2

Поред библиотеке основаће се по могућству и читаоница, која ће
преко часописа и дневних листова такође утицати на просвећивање
народа.

Члан 3

Сваки грађанин и грађанка има право да се бесплатно служи књи-
гама из библиотеке. Ово исто право имају грађани и грађанке обли-
жњих места, у којима не постоји народна библиотека.

Члан 4

Иако народне библиотеке служе искључиво културно-просветним
циљевима, могу стицати материјална права и стварати обавезе.

Члан 5

Грађани, који су навршили 20 година, а нису старији од 40 година, морају бити редовни чланови народне библиотеке са обавезом да плаћају један динар месечно на име чланског улога.

Сви остали грађани дотичног места преко 40 година старости, који се добровољно обавезу да плаћају један динар месечно на име чланског улога, сматрају се такође као редовни чланови.

Члански улог мора се платити одједном за целу годину, и то у времену од 1 до 15 јануара сваке године.

Напред наведено важи у свему и за грађане оближњих мањих места која немају своју народну библиотеку.

Члан 6

Органи народне библиотеке су скупштина, управни одбор, надзорни одбор, благајник и секретар.

Члан 7

Скупштине су редовне и ванредне.

Редовне скупштине држе се сваке године на дан 1 јануара у 9 сати пре подне, а ванредне скупштине сазивају се према потреби.

Скупштину чине редовни чланови.

Члан 8

Управни одбор састоји се од 10 чланова, које бира редовна скупштина.

Изабрани чланови састају се непосредно иза завршетка скупштине и бирају између себе председника, потпредседника и благајника.

Секретар народне библиотеке је секретар управног одбора.

Управни одбор са секретаром управља народном библиотеком.

Члан 9

Надзорни одбор од 5 чланова бира такође редовна скупштина. Чим се скупштина заврши, изабрани чланови бирају председника и секретара надзорног одбора. Надзорни одбор контролише управни одбор и води надзор над целокупним радом народне библиотеке.

Члан 10

Секретар народне библиотеке је по правилу учитељ основне школе: у месту библиотеке, кога именује федерално Министарство просвете на предлог управитеља исте школе.

Изузетно може бити секретар библиотеке и неко друго лице из места, које одреди Министарство просвете на напред изложени начин.

Управитељи основних школа дужни су горњи предлог учинити у времену од 15 до 31 децембра сваке године, а Министарство просвете именује секретаре народних библиотека најдаље до 15 јануара.

Члан 11

Поред секретарске дужности у управном одбору секретар народне библиотеке врши дужност библиотекара, обавља целокупну преписку и врши све остале послове, који су нужни за унапређење народне библиотеке у сваком погледу.

Члан 12

Ако народна библиотека нема свога властитог служитеља, онда ће се један служитељ основне школе, кога одреди управитељ исте школе, старати о чистоћи и уредности како поверене му школе тако и народне библиотеке.

Члан 13

Дужност чланова управног и надзорног одбора је почасна.

Секретар библиотеке има право на награду од најмање 600 динара месечно, коју исплаћује федерално Министарство просвете из државне касе. Ова се награда исплаћује секретару сваког месеца уз исплату, припадајуће му учитељске плате.

Школски служитељ, који се стара о чистоћи и уредности библиотеке, има право на додатак уз наплату у износу од 300 динара који му се редовно сваког месеца исплаћује из државне касе.

Члан 14

Месни народни одбори (општине) дужни су унети у годишњи буџет издатке за огрев, осветлење и кирију за зграду народне библиотеке свога места.

Члан 15

Народна библиотека дужна је у времену од 15 децембра до 31 децембра саставити буџет прихода и расхода за идућу годину и поднети га редовној скупштини на одобрење.

Завршни рачун прихода и расхода за протеклу годину саставља се најдаље до 15 јануара.

Члан 16

Народне библиотеке снабдева књигама одељење за народно просвећивање федералног министарства просвете бесплатно.

Сем тога поменуто одељење за народно просвећивање дужно је најдаље за шест месеци од дана ступања на снагу овог закона организовати нарочито покретне библиотеке, које ће најмање четири пута годишње бесплатно снабдевати народне библиотеке оним књигама, којима дотична библиотека не располаже.

Уколико се народне библиотеке овим путем не буду снабделе довољним бројем књига, секретар библиотеке споразумно са управним одбором може набављати књиге код државних и приватних књижара из средстава библиотечног буџета.

Члан 17

Свако федерално Министарство просвете дужно је старати се, да подручно му одељење за народно просвећивање редовно сваке године снабдева народне библиотеке довољним бројем књига и да се за тај циљ обезбеде у буџету што већа новчана средства.

Члан 18

Све народне библиотеке стоје под надзором федералног Министарства просвете, који поред осталог има право и дужност да преко нарочитих својих изасланика врши ревизију народних библиотека најмање два пута годишње. Ревизија мора бити савесна и темељна. Извештај о резултату ревизије подноси се Министарству просвете и надзорном одбору народне библиотеке. Управни одбор народне библиотеке са секретаром дужан је поступити по свима примедбама ревизије.

Члан 19

Свака народна библиотека најдаље за пет година од дана ступања на снагу овога закона мора имати своју властиту зграду са потребним намештајем.

Подизање зграде и набавка намештаја врши се из државних средстава односно из дугорочног зајма који су федералне владе дужне искључиво за овај циљ закључити најдаље за две године од дана ступања на снагу овог закона.

Половину износа ануитета за подигнуту зграду и набавку намештаја сноси држава, а друга половина пада на терет буџета доличне општине односно месног народног одбора.

Поред просторија за библиотеку и читаоницу свака зграда народне библиотеке мора имати и пристојан стан за секретара библиотеке.

Члан 20

Федералне владе дужне су најмање једаред годишње о државном трошку држати једномесечне курсеве ради спремања секретара и библиотекара за народне библиотеке.

Члан 21

Савезно Министарство просвете дужно је одмах по ступању на снагу овога закона почети са издавањем једног часописа, који ће бити искључиво посвећен оснивању, деловању и унапређењу народних библиотека.

Члан 22

Свако федерално министарство просвете дужно је најдаље за три месеца од дана ступања на снагу овога закона прописати детаљна упутства, уредбе, правилнике и томе слично за извршење овога закона.

Члан 23

Овај се закон не односи на народне библиотеке у Београду, Скопљу, Нишу, Крагујевцу, Цетињу, Сарајеву, Загребу, Љубљани, Новом Саду и Суботици.

Члан 24

Овај закон ступа на снагу даном објаве у „Службеном листу Демократске федеративне Југославије“.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

ПРЕДЛОГА ЗАКОНА О НАРОДНИМ БИБЛИОТЕКАМА

Оснивање и рад народних библиотека били су досад везани искључиво за приватну иницијативу, услед чега библиотеке у највећем броју случајева нити су биле дуга века нити су дале неке нарочите резултате. Овим разлогом даје се објаснити чињеница да народне библиотеке не постоје ни у многим варошима, а о селима и да не говорим.

Народне библиотеке су, међутим, у погледу народног просвећивања тако важне установе да се без њих не може и не сме замислити ниједно веће место у нашој држави.

Горе наведени мој законски предлог има за циљ да, користећи у пуној мери приватну иницијативу, ангажује за решавање ове крупне ствари како општину тако и државу, јер само комбинована сарадња приватне иницијативе, општине односно месних народних одбора и државе може народним библиотекама обезбедити дуг живот и омогућити плодан просветни рад.

Даље обележје мога законског предлога састоји се у томе што су народне библиотеке обавезне просветне установе, што је чланство у њима такође обавезно и што је у њиховом управљању спроведен државни надзор а самоуправни принцип остао потпуно сачуван.

Дубоко сам уверен да народне библиотеке могу испунити своју просветну мисију једино на тај начин, ако се организују и буду финансиране као што је то у горњем мом законском предлогу предвиђено.

Зато се надам да ће Претседништво Привремене народне скупштине поздравити ову ствар и учинити све што до њега стоји да означени мој законски предлог што пре постане закон.

21 септембра 1945 године

у Београду

др Драгић М. Јоксимовић, с. р.
народни посланик из Београда

ПРЕДЛОГ

ЗАКОНА О ПЕТОГОДИШЊЕМ ПЛАНУ ОБНОВЕ И ИЗГРАДЊЕ ДЕМОКРАТСКЕ ФЕДЕРАТИВНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ПРЕТСЕДНИШТВУ ПРИВРЕМЕНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ДФЈ

Београд

Народни посланик др Драгић М. Јоксимовић
подноси законски предлог о петогодишњем плану
обнове и изградње Демократске федеративне Ју-
гославије.

Молим Претседништво Привремене народне скупштине да у нај-
скоријем року донесе следећи

ЗАКОН

О ПЕТОГОДИШЊЕМ ПЛАНУ ОБНОВЕ И ИЗГРАДЊЕ ДЕМОКРАТСКЕ ФЕДЕРАТИВНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Члан 1

Федералне владе дужне су до 31 децембра 1945 г. израдити пла-
нове обнове и изградње целокупног државног и народног живота на
својој територији за петогодишњи период који почиње 1 јула 1946 г.
а завршава се 30 јуна 1951 г.

Члан 2

Означени петогодишњи планови садржаваће привредне, финанси-
ске, станбене, културне и друге мере, које се у циљу обнове и изградње
поједине федералне јединице морају у току пет година предузети и
окончати.

Члан 3

Петогодишњи планови сваке федералне јединице имају се до 15
јануара 1946 г. поднети савезној влади.

Члан 4

Савезна влада на основу добивених планова саставља петогодишњи план обнове и изградње за целу земљу и подноси га савезној Народној скупштини на одобрење до 31 марта 1946 г.

Члан 5

Савезна Народна скупштина дужна је предњи петогодишњи план у целости или са изменама и допунама усвојити до 30 јуна 1946 г.

Краткоће ради Закон о петогодишњем плану обнове и изградње Демократске федеративне Југославије зваће се: Закон о петогодишњем државном плану.

Члан 6

Када савезна Народна скупштина буде означени петогодишњи план примила, исти се може мењати и допуњавати само са њеним одобрењем.

Члан 7

Савезна влада дужна је до 31 октобра 1945 г. издати упутства федералним владама за састав и израду петогодишњих планова, на основу којих су федералне владе дужне израдити допуњена упутства и иста доставити народним властима и подручним установама до 15 новембра 1945 г.

Члан 8

Федералне владе дужне су своје петогодишње планове (чл. 1 овога закона) отштампати у посебну књигу у 50.000 примерака до 15 фебруара 1946 г., а савезна влада дужна је свој петогодишњи план (чл. 4 овога закона) отштампати у посебну књигу у 100.000 примерака до 15 априла 1946 г.

Један део штампаних књига разделиће се установама и јавним радницима бесплатно, а други део уступиће се књижарама ради слободне продаје по сниженој цени.

Члан 9

Сваки јавни радник и грађанин, а исто тако и свака установа има право и моралну дужност да савезној Народној скупштини најдаље до 15 јуна 1946 г. поднесе своје мишљење и предлог за измену и допуну петогодишњег плана.

Члан 10

Савезна влада дужна је одмах по ступању на снагу овога закона почети са издавањем месечног часописа који ће бити посвећен питањима и проблемима означеног петогодишњег плана.

Члан 11

У савезној Народној скупштини основаће се стални скупштински одбор од десет народних посланика са задатком да контролише извршење петогодишњег плана.

Члан 12

Радовима на извођењу петогодишњег плана руководиће нарочито одељење при Претседништву савезне владе, које ће се основати одмах по ступању на снагу овога закона.

Члан 13

При претседништву сваке федералне владе има се основати одељење за територију дотичне федералне јединице, које почиње са радом 1 јула 1946 г.

Члан 14

Овај закон ступа на снагу даном објаве у „Службеном листу“.

О Б Р А З Л О Ж Е Њ Е

ПРЕДЛОГА ЗАКОНА О ПЕТОГОДИШЊЕМ ПЛАНУ ОБНОВЕ И ИЗГРАДЊЕ ДЕМОКРАТСКЕ ФЕДЕРАТИВНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Наша порушена, попаљена и ратом уназађена држава захтева како од власти тако и од грађанства огромне напоре у циљу обнове и изградње.

Да би обнова и изградња биле ефикасне, нужно је унапред утврдити, шта се и на који начин у блиској будућности има радити и урадити.

Када се то буде смишљено утврдило, онда ће све снаге и државне и приватне бити усмерене истоме циљу, услед чега ће и резултати бити позитивнији и сигурнији.

Ако се ова ствар буде правилно схватила и темељно извела, наша држава доћи ће знатно раније неголи иначе до своје обнове, до свог мира, процвата и благостања.

Обзиром на важност и хитност целе ове ствари предлажем да Претседништво Привремене народне скупштине користи постојеће прописе и да само на својој седници озакони предњи законски предлог о петогодишњем плану обнове и изградње Демократске федеративне Југославије.

1 октобра 1945 године

у Београду

др Драгић М. Јоксимовић, с. р.
народни посланик из Београда

DEMOKRATSKA FEDERATIVNA JUGOSLAVIJA
MINISTARSTVO SOCIJALNE POLITIKE
Odeljenje za uređenje radničkih odnosa

i socijalno osiguranje

IV Br. 3024

23 oktobra 1945 godine

Beograd

PRETSEDNIŠTVU PRIVREMENE NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

Podnosim Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o radničkim poverenicima Privremenoj narodnoj skupštini radi ozakonjenja, s obrazloženjem.

U smislu čl. 35 Poslovnika AVNOJ-a, tražim hitnost za ovaj predlog.

Prema ovome, moj zahtev hitnosti po predlogu Glavnog odbora Jedinstvenih sindikata radnika i nameštenika Jugoslavije za ove izmene i dopune, koji sam Privremenoj narodnoj skupštini uputio 10. o. m. pod IV Br. 2911, bespredmetan je.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Ministar socijalne politike

dr. A. Kržišnik, s. r.

PREDLOG

ZAKONA O IZMENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O RADNIČKIM POVERENICIMA OD 23 JULA 1945 GODINE

Član 1

Čl. 1 Zakona o radničkim poverenicima od 23 jula 1945 godine menja se i glasi:

»U svima privatnim, zadružnim i državnim preduzećima, nadležnima, ustanovama i organizacijama, u kojima je zaposleno najmanje

pet radnika, nameštenika i službenika, biraju se poverenici radnika, nameštenika i službenika (radnički poverenici).«

Član 2

Stav 1 čl. 3 menja se i glasi:

»Zadatak je radničkih poverenika:

a) da rade na zaštiti socijalnih, ekonomskih i kulturnih interesa radnika, nameštenika i službenika;

b) da pomažu u unapređenju rada i radne discipline u preduzećima, nadležstvima i ustanovama;

v) da vrše kontrolu proizvodnje i izvršavanja plana u preduzećima izuzev vojnih preduzeća, odnosno privatnih preduzeća ili delova privatnih preduzeća koja rade isključivo za vojsku;

g) da pomažu nadležnim vlastima u kontroli izvršenja zakona, uredaba i naredaba vlasti.«

Tač. 5 st. 2 istog člana menja se i glasi:

»5) da upravama preduzeća daju svoje mišljenje o primanju i otpuštanju radnika i nameštenika i da vode evidenciju o nesrećnim slučajevima u preduzećima i o tome redovno izveštavaju nadležnu vlast.«

Član 3

Član 12 se briše, a član 13 postaje član 12 i glasi:

»Za postupak po krivičnim delima iz čl. 11 ovog Zakona nadležni su narodni sreski sudovi.«

Član 4

Članovi 14, 15, 16 i 17 postaju članovi 13, 14, 15 i 16.

Član 5

Ovaj Zakon stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu Demokratske federativne Jugoslavije«.

OBRAZLOŽENJE

PREDLOGA ZAKONA O IZMENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O RADNIČKIM POVERENICIMA OD 23 JULA 1945 GODINE

Pretnedništvo Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije donelo je Zakon o radničkim poverenicima obelodanjen u »Službenom listu Demokratske federativne Jugoslavije« br. 34 od 31 jula 1945 godine.

Prilikom donošenja Zakona o radničkim poverenicima odbačene su bitne odredbe iz čl. 1 i čl. 3 projekta spomenutog zakona, a mimo pro-

jektu predviđen je član 12 sa kaznenim odredbama za radničke poverenike.

Tekst čl. 1 Zakona o radničkim poverenicima doslovno glasi:

»U svima privatnim, zadružnim i državnim preduzećima, u kojima je zaposleno najmanje 5 radnika i nameštenika biraju se poverenici radnika i nameštenika (radnički poverenici).«

U ovoj stilizaciji zakona izostavljen je čitav niz ustanova i organizacija i državnih nadležstava, koje po propisu zakona nisu obuhvaćene, radnici, nameštenici i službenici ovih ustanova, organizacija i nadležstava ne bi imali pravo da biraju svoje poverenike, iako njihov službeni odnos ima da se reguliše putem kolektivnih ugovora i pravilnika. Time bi se prema njima učinila očita nepravda, jer bi oni ostali bez svojih zakonski izabраниh poverenika, koji po propisima zakona imaju pravo i dužnost da štite njihova ekonomska i socijalna prava; da ih u slučaju radnih sporova predstavljaju i da preduzimaju odgovarajuće intervencije kod uprava preduzeća i nadležne državne vlasti. Treba imati u vidu da sindikalnim organizacijama nije nigde omogućeno delovanje, pa prema tome ne vidimo razloge da se to ne dozvoli i radničkim poverenicima u okviru Zakona o radničkim poverenicima i pravima koja im on pruža.

Imajući u vidu da postojeći Zakon o radničkim poverenicima stvarno ograničava pravo radnika, nameštenika i službenika da biraju svoje poverenike iako za to ne postoje nikakvi važni razlozi, Glavni odbor Jedinstvenih sindikata radnika i nameštenika Jugoslavije predlaže, da se propisi čl. 1 spomenutog zakona prošire na sve ustanove i organizacije. Prihvatanjem predloženog teksta u čl. 1 biće ispravljen važan nedostatak Zakona o radničkim poverenicima i velikom broju radnika i nameštenika i državnih službenika biće omogućeno, da na izborima slobodnom voljom biraju svoje zakonske predstavnike.

U čl. 3 donesenog Zakona o radničkim poverenicima izvršena su ograničenja zadataka radničkih poverenika, tako da su prava i dužnosti poverenika svedena na najnižu granicu tj. na ulogu posrednika i intervencionista. Za proširenje prava radničkih poverenika u preduzeću i protiv ograničenja tih prava, radnička klasa borila se je za sve vreme postanka bivše Jugoslavije. To pravo osporavano je radničkim poverenicima po reakcionarnim režimima koji su uglavnom štitali interese krupnih kapitalista i onemogućavali na svakom koraku borbu radničke klase za njena socijalna, ekonomska i kulturna prava.

Naša nova narodna država, koju radnici i nameštenici neizmerno vole, čiju ekonomsku snagu fizičkim i duševnim radom uzdižu, nema razloga da ostaje pri starim ograničenjima prava radničkih poverenika u preduzećima. Radi toga predlažemo, da se čl. 3 menja i da se pravo izabраниh radničkih poverenika proširi na sudelovanje u organizaciji, unapređenju i kontroli proizvodnje u preduzećima.

U čl. 3 je jasno izneseno kakvu ulogu radnički poverenici treba da imaju. Po tački 1 čl. 3 radničkim poverenicima se omogućuje zaštita socijalnih i ekonomskih interesa radnika u svima preduzećima, ustanovama i organizacijama. U tač. 2 čl. 3 daje se službenicima mogućnost da preko svojih izabраниh predstavnika pomažu u organizaciji i unapređenju rada ustanova. Službenici će preko svojih izabраниh predstavnika moći uticati na razvoj rada u ustanovama i otklanjati sve ono, što bi moglo štetno uticati u radu naših ustanova.

Po tač. 3 čl. 3 radničkim poverenicima se pruža mogućnost da mogu sudelovati u organizaciji i unapređenju rada u preduzećima. Tač. 4 čl. 3 omogućuje radničkoj klasi da može preko svojih radničkih poverenika sudelovati u kontroli proizvodnje u preduzećima, ali ipak sa ograničenjem na preduzeća koja rade isključivo za vojsku. Glavni odbor smatra da ovako postavljen čl. 3 pruža mogućnost radničkim poverenicima tj. radničkoj klasi da uzme punog učešća u radu preduzeća, a prema tome i na obnovi naše zemlje.

Prigovor koji nam je stavljen od Predsedništva Vlade DFJ na prvobitni naš predlog izmene zakona mi smo uvažili i izbegli smo onu stilizaciju čl. 1 u kojem je stajalo ograničenje za zakonodavnu i izvršnu vlast. Mi smo uvažili njihove razloge, da je danas nemoguće raščlaniti koje su vlasti izvršne, a koje nisu.

U ovoj dopuni radnici i nameštenici videće oživotvorenje svojih zahteva u kojima dolaze do izražaja i njihova prava, a ne samo dužnosti u preduzećima. To će radnicima, nameštenicima i službenicima dati novi potstrek za pojačan rad i udarništvo na radu u njihovu korist i u korist čitave narodne zajednice.

Kada bude radničkim poverenicima stavljeno u dužnost da pomažu — sudeluju u organizaciji, unapređenju i kontroli proizvodnje, nameće se prirodna potreba da oni s upravama preduzeća rešavaju pitanja primanja i otpuštanja radnika iz preduzeća, ustanovama preko personalnih komisija, jer od toga zavisi u velikoj meri kako će teći proizvodnja i u kojoj meri će biti udovoljene potrebe privrede i potrebe socijalne zaštite radnika.

Možda će neprijatelji radničke klase nastojati da prikažu ovo pravo radničkih poverenika kao uplitanje u prava vlasništva. To, međutim, ne stoji. Radnički poverenici stvarno će se brinuti za unapređenje proizvodnje u interesu preduzeća, radnika i države.

Čl. 12 Zakona o radničkim poverenicima propisuje kažnjavanje radničkih poverenika. Držimo da taj član treba sasvim da izostane i da se uopšte u zakon ne unosi i to iz razloga, što su radnički poverenici po opštim kaznenim propisima podvrgnuti krivičnoj odgovornosti kao i svi drugi građani. Ako radnički poverenici nepravilno vrše svoju dužnost i provode sabotazu, njih će presuditi sami radnici na osnovu svoga zdravog političkog kriterija, što omogućava i propis čl. 6 tač. 3 Zakona o radničkim poverenicima.

Radnici i nameštenici godinama su se borili protiv kažnjavanja radničkih poverenika, smatrajući, da su radnički poverenici njihovi izabrani predstavnici u preduzeću i kada se radničke poverenike pojedinačno kažnjava, time se posredno kažnjava celi radni kolektiv uposlen u preduzeću. Sigurno je i to, da će radnici iz svoje sredine birati najvrednije i najsposobnije drugove, ljude koji su svojim radom dali dokaza da vole našu novu državu i koji smatraju čašću rad na njenoj obnovi.

Iz navednih razloga treba predložene dopune i izmene Zakona o radničkim poverenicima prihvatiti i na taj način omogućiti da se u preduzećima, ustanovama i nadležstvima konačno uspostavi važan pomoćni organ države i sindikata.

23 oktobra 1945 g.

Beograd

Ministar socijalne politike

dr. A. Kržišnik, s. r.

MINISTARSTVO NARODNE ODBRANE

Pr.Pov.br. 814

4 oktobra 1945

Beograd

PRETSEDNIŠTVU PRIVREMENE NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

U vezi Zakona o demobilizaciji starijih godišta, žena i hranilaca od 19 jula o. g.

predlažem

1) Da se član 2 zakona na kraju dopuni novim stavom:

»U nesposobne zadržane ili članove porodice računaju se još i ona lica, bez obzira na godine starosti, koja budu na specijalnom vojnom lekarskom pregledu ocenjena za nesposobna za rad i privređivanje. Žena sa dvoje ili više dece, koja još nisu navršila deset godina starosti, računa se također u nesposobne zadržane bez obzira na njene godine života«.

2) Da se čl. 4 tač. a) zakona potpuno izmeni i da glasi:

»Oficirima koji su stupili u Jugoslovensku armiju 1941 i 1942 godine, kod demobilizacije isplatiće se suma u iznosu četverostrukih mesečnih prinadležnosti poslednjeg položaja, koji su zauzimali u J. A.

Oficirima koji su stupili u J. A. 1943 godine isplatiće se suma u iznosu trostrukih mesečnih prinadležnosti, a koji su stupili 1944 godine do zaključno 15 septembra, suma u iznosu dvostrukih mesečnih prinadležnosti poslednjeg položaja koji su zauzimali u J. A.«

3) Da se čl. 4 tač. b) izmeni tako, da glasi:

»Podoficirima koji se nalaze u J. A. od 1941 godine i 1942 godine, isplatiće se kod demobilizacije Din. 10.000.—, podoficirima iz 1943 godine Din. 5.000.—, a podoficirima koji su stupili u Armiju do zaključno 15 septembra 1944 godine Din. 2.500.—.

Borcima koji se nalaze u J. A. od 1941 i 1942 godine, kod demobilizacije isplatiće se Din. 8.000.—, borcima od 1943 godine Din. 3.000.—, a borcima koji su stupili u Armiji do zaključno 15 septembra 1944 godine Din. 1.500.—«

4) Da se tač. v) čl. 4 izmeni tako, da glasi:

»Borcima, podoficirima i oficirima koji su stupili u Armiju posle 15 septembra 1944 godine, na ime putnog troška isplatiti Din. 500.—, a onima koji su stupili 1945 godine na ime putnog troška Din. 250.—«

5) Da se u Zakon o demobilizaciji u čl. 4 unese ova dopuna:

»Pravo na korišćenje ove pomoći nemaju oni oficiri koji se iz vojske demobilišu na traženje državnih ustanova, radi preuzimanja u državnom aparatu određenih funkcija, koje su im već unapred obezbeđene.«

6) Izmene pod 2—5 ne bi imale povratno dejstvo, tj. ne bi se odnosile na ranije regulisane slučajeve.«

Molim Predsedništvo Privremene narodne skupštine da ovaj predlog uzme u što hitnije razmatranje i da donese potrebnu odluku.

Prilog: Predlog zakona.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Predsednik Ministarskog saveta

i Ministar narodne odbrane

Maršal Jugoslavije

J. B. Tito, s. r.

PREDLOG

ZAKONA O IZMENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O DEMOBILIZACIJI STARIJIH GODIŠTA OBVEZNIKA, ŽENA I HRANILACA U JUGOSLOVENSKOJ ARMII I MORNARICI OD 19 JULA 1945 GOD.

Član 1

U čl. 2 Zakona na kraju dodati nov stav koji da glasi:

»U nesposobne zadrugare ili članove porodice računaju se još i ona lica, bez obzira na godine starosti, koja budu na specijalnom vojnom lekarskom pregledu ocenjena za nesposobna za rad i privređivanje. Žena sa dvoje ili više dece, koja još nisu navršila 10 godina starosti, računa se također u nesposobne zadrugare, bez obzira na njene godine života«.

Član 2

U čl. 4 tač. a) menja se i glasi:

»Oficirima koji su stupili u Jugoslovensku armiju 1941 i 1942 godine, kod demobilizacije isplatiće se suma u iznosu četvorostrukih mesečnih prinadležnosti poslednjeg položaja koji su zauzimali u J. A. Oficirima koji su stupili u J. A. 1943 godine isplatiće se suma u iznosu

trostrukih mesečnih prinadležnosti, a koji su stupili 1944 godine do zaključno 15 septembra, suma u iznosu dvostrukih mesečnih prinadležnosti poslednjeg položaja koji su zauzimali u J. A.»

Tač. b) čl. 4 menja se i glasi:

»Podoficirima koji se nalaze u J.A. od 1941 i 1942 godine isplatiće se kod demobilizacije Din. 10.000.—, podoficirima iz 1943 godine Din. 5.000.—, a podoficirima koji su stupili u Armiju do zaključno 15 septembra 1944 godine Din. 2.500.—. Borcima koji se nalaze u J. A. od 1941 i 1942 godine kod demobilizacije isplatiće se Din. 8.000.—, borcima od 1943 godine Din. 3.000.—, a borcima koji su stupili u Armiju do zaključno 15 septembra 1944 godine Din. 1.500.—«

Tač. v) čl. 4 menja se i glasi:

»Borcima, podoficirima i oficirima koji su stupili u Armiju posle 15 septembra 1944 godine, na ime putnog troška isplatiti Din. 500.—, a onima koji su stupili 1945 godine na ime putnog troška Din. 250.—

Dodaje se nova tačka g) koja glasi:

»Pravo na korišćenje ove pomoći nemaju oni oficiri koji se iz vojske demobilišu na traženje državnih ustanova, radi preuzimanja u državnom aparatu određenih funkcija, koje su im već unapred obezbeđene.«

Član 3

Ove izmene i dopune ne odnose se na ranije regulisane slučajeve.

Član 4

Ovaj Zakon stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu Demokratske federativne Jugoslavije«.

OBRAZLOŽENJE

PREDLOGA ZAKONA O IZMENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O DEMOBILIZACIJI STARIJIH GODIŠTA OBVEZNIKA, ŽENA I HRANILACA U JUGOSLOVENSKOJ ARMII I MORNARICI OD 19 JULA 1945 GODINE

Ad 1) Članom 2 zakona priznavalo se svojstvo hranioaca ograničenom broju lica, koja se nalaze u Jugoslovenskoj armiji i mornarici, jer su kao nesposobni zadrugari ili članovi porodice računati samo muški članovi ispod navršenih 17 i preko navršenih 55 godina i ženskinje ispod navršenih 18 i preko navršenih 45 godina. Da bi se pomogao veći broj porodica siromašnih obveznika, koji se nalaze u Jugoslovenskoj armiji i mornarici, priznajući im svojstva hranioaca, proširen je pojam ko se ima smatrati nesposobnim zadrugarom. Prema predloženoj dopuni čl. 2 zakona moći će da bude demobilisan i onaj obveznik siro-

mašnog stanja, koji je svoju zadrugu ili porodicu izdržavao isključivo svojim radom ili zaradom, a koji u zadrugi ima:

— članove zadruge ili porodice bez obzira na godine starosti nesposobne za rad i privređivanje, što treba da bude utvrđeno na specijalnom vojnom lekarskom pregledu;

— ženu sa dvoje ili više dece koja još nisu navršila 10 godina starosti.

Ad 2) a) Član 4 Zakona o demobilizaciji nepravilno postavlja pitanje isplate, jer ovu veže za datum proizvodstva u oficirski čin. Poznato je da usled specifičnih uslova razvoja naše Armije proizvodstva u oficirske činove nisu redovno ni postupno tekla, tako da mnogi oficiri uopšte nisu dobili čin na vreme, ili nisu počeli sa istim činom, iako danas imaju istovetne funkcije.

Na pr.: od 2 majora komandanta brigade jedan je dobio prvi čin poručnika 1943 godine i do danas napredovao do majora, dok je drugi prvi put proizveden u čin majora ove godine.

Po čl. 4 Zakona o demobilizaciji veličina isplate jednog, mnogo bi se razlikovala od veličine isplate drugog.

b) Ova odredba zakona i suviše komplikuje izračunavanje pomoći, pošto istu veže za funkcije na kojima su oficiri bili u roku NOV. Treba imati u vidu da nema mogućnosti da se za svakog oficira izračunava tačno vreme koje je proveo na pojedinim funkcijama, da je bilo takvih funkcija kojih nema u sadašnjoj sistematizaciji te da ima mnogo oficira koji su dobili u toku borbe specijalne zadatke za rad izvan vojske i kojima treba i to vreme uračunati u službu u Armiji.

Ad 3) Formulacija u zakonu nije konkretna, jer ne govori o tome da li treba podoficirima isplatiti podoficirske prinadležnosti od dana stupanja u Armiju, ili od dana proizvodjenja u podoficirski čin. Ako bi se postupilo po prvom tumačenju, onda bi podoficirima pripala nesrazmerno velika suma, i to bi nesumnjivo predstavljalo veliko opterećenje za budžet. S druge strane, ako bi se postupilo po drugom tumačenju, nastaju slične teškoće i nepravilnosti kod sadašnje primene čl. 4 tač. a) zakona.

Novi predlog uprošćava ovo izračunavanje, a u pogledu novčanog efekta odgovara realnim potrebama i mogućnostima.

Ad 5) Ova dopuna bila je nužna iz razloga, što je osnovna suština Zakona o demobilizaciji ukazivanjem pomoći demobilisanim, u cilju olakšanja njihovog zbrinjavanja do novog zaposlenja. S obzirom na izloženo, onim oficirima koji se demobilišu na traženje državnih organa, tj. za koje je izvesno unapred da imaju obezbeđenu službu u državnom aparatu, ne treba isplatiti ovu pomoć, osim njihovih redovnih mesečnih prinadležnosti.

Predsednik Ministarskog saveta
i Ministar narodne odbrane
Maršal Jugoslavije

J. B. Tito, s. r.

MINISTARSTVO NARODNE ODBRANE
DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE

Mobilizacijsko odeljenje

Pov.Mob.Br. 305

23-X-1945 god.

Beograd

PRETSEDNIŠTVU PRIVREMENE NARODNE SKUPŠTINE
DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE

U prilogu dostavljam 4 primerka Predloga zakona o demobilizaciji najmladih godišta i druge partije starijih godišta obveznika, hranilaca i svih žena iz Jugoslovenske armije i mornarice s molbom da se stavi na dnevni red zasedanja Pretsedništva Privremene narodne skupštine Demokratske federativne Jugoslavije, koje počinje na dan 26 oktobra 1945 godine.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Pretsednik Ministarskog saveta

i Ministar narodne odbrane

Maršal Jugoslavije

J. B. Tito, s. r.

PREDLOG

ZAKONA O DEMOBILIZACIJI NAJMLADIH GODIŠTA I DRUGE PARTIJE STARIJIH GODIŠTA OBVEZNIKA, HRANILACA I SVIH ŽENA IZ JUGOSLOVENSKE ARMIIJE I MORNARICE

Član 1

Iz Jugoslovenske armije i Mornarice imaju se otpustiti:

A) Odmah po objavi ovoga Zakona pa do 15 novembra 1945 godine:

1. — Svi borci rođeni 1928 godine i mladi;

2. — Podoficiri i oficiri rođeni 1928 godine i mladi, ukoliko su daci srednjih i njima ravnih škola, a žele da budu otpušteni radi produženja školovanja.

Licima pod 1. i 2. uračunati vreme provedeno u Jugoslovenskoj armiji i Mornarici u vreme služenja obaveznog vojnog roka, koji će biti naknadno zakonski predviđen, s tim da razliku, ukoliko bude postojala, nadosluže kada bude regrutovano njihovo godište.

B) U vremenu od 15 novembra do 31 decembra 1945 godine:

1. — Svi borci i podoficiri rođeni 1919 godine i stariji;
2. — Sve žene (borci, podoficiri i oficiri);
3. — Oni oficiri, čije demobilisanje dozvoljavaju potrebe službe.

Član 2

Od odredaba pod čl. 1 izuzimaju se i to:

a) specijalisti (muškarci i žene), koji su u Jugoslovenskoj armiji i Mornarici neophodno potrebni a nisu hranioči, s tim da se oni, koji su služili u Jugoslovenskoj armiji i Mornarici dve godine i više, prevedu u radnike sa odgovarajućom platom;

b) lica (muška i ženska) koja žele da ostanu u Jugoslovenskoj armiji i Mornarici, a ocenjena su da imaju uslova za korisno vršenje izvesnih vojnih dužnosti;

v) sva lica, koja su na službi u Korpusu narodne odbrane Jugoslavije.

Član 3

Na demobilisane po ovom Zakonu imaju se u svemu primeniti odredbe čl. 3, 4, 5, 6, 7 i 8 Zakona o demobilizaciji starijih godišta obveznika, žena i hranilaca u Jugoslovenskoj armiji i Mornarici od 19 jula 1945 godine.

Član 4

Odredbe čl. 3, 4, 5, 6, 7 i 8 Zakona o demobilizaciji starijih godišta obveznika, žena i hranilaca u Jugoslovenskoj armiji i Mornarici od 19 jula 1945 godine imaju se primeniti na niže navedene obveznike borce i rukovodioce, bez obzira na godine starosti, koji se otpuštaju iz Jugoslovenske armije i Mornarice, i to:

a) privremeno i stalno nesposobne za vojnu službu;

b) strane državljane, koji se repatriiraju u njihovu otadžbinu;

v) lica otpuštena po naredenjima Ministarstva narodne odbrane kao neophodni stručnjaci za obnovu zemlje.

Odredbe ovog člana odnose se i na lica označena pod a) b) i v), koja su otpuštena iz Jugoslovenske armije i Mornarice u vremenu od 1 maja 1945 godine do objave ovog Zakona.

Član 5

Čl. 2 Zakona o demobilizaciji starijih godišta obveznika, žena i hranilaca u Jugoslovenskoj armiji i Mornarici od 19 jula 1945 godine ima se i nadalje primenjivati.

Način i rok podnošenja molbi za priznavanje hranilačke pogodnosti, kao i za otpuštanje obveznika hranilaca, propisaće Ministarstvo narodne odbrane.

Član 6

Bliže odredbe za sprovođenje ovog Zakona propisaće Ministarstvo narodne odbrane.

Član 7

Ovaj Zakon stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu Demokratske federativne Jugoslavije«.

OBRAZLOŽENJE

PREDLOGA ZAKONA O DEMOBILIZACIJI NAJMLADIH GODIŠTA I DRUGE PARTIJE STARIJIH GODIŠTA OBVEZNIKA, HRANILACA I SVIH ŽENA IZ JUGOSLOVENSKE ARMIIJE I MORNARICE

Demobilizacija novih kontingenata obveznika je nov dokaz miroljubivosti naše države u spoljnopolitičkim odnosima, a ujedno čvrstine i sigurnosti našeg unutrašnjeg poretka.

Ad čl. 1) Pošto demobilizacija zbog saobraćajnih prilika i potrebe socijalnog zbrinjavanja demobilisanih ne može da se vrši odjednom, to je predviđeno da se otpuštanje vrši u 2 ešalona.

Prvi ešalon, koji bi se otpustio iz Armije u vremenu od objave zakona do 15 novembra, obuhvata demobilizaciju najmladih godišta tj. mladića starih 17 godina i mladih, tako da bi im se pružila prilika produženja školovanja. Pošto su ovi mladići učestvovali u ratu, iako nisu bili u vojnoj obavezi, predviđeno je da će im se vreme provedeno u Armiji i Mornarici računati u obavezni rok službe, koji će biti naknadno zakonski propisan. Razliku, ukoliko bude postojala, imaće da nadosiđu kada bude regrutovano njihovo godište.

Drugi ešalon obuhvata obveznike koji imaju 26 godina i više. Sem toga obuhvata i sve žene pošto su bile dosada izuzete one koje su na službi u stalnim sanitetskim ustanovama i rukovodioci.

Demobilizacija oficira zasada se ne može još vršiti po jednom opštem pravilu, već je predviđeno da će se otpuštanje njihovo vršiti ukoliko to potrebe službe budu dozvoljavale.

Ad čl. 2) Od demobilizacije su izuzeti:

a) specijalisti, ukoliko nisu hraniooci, koji su Armiji i Mornarici neophodno potrebni. Ovaj izuzetak je morao da bude učinjen pošto se oseća vrlo veliki nedostatak, na pr., šofera, mehaničara, sanitetskog i veterinarskog osoblja itd.;

b) izuzetak da mogu u Armiji i Mornarici da se zadrže oni koji to žele, a pokažu odgovarajuću sposobnost, učinjen je prvenstveno iz razloga socijalnog zbrinjavanja obveznika.

Ad čl. 3) U odredbama predviđeno je da će novi demobilisani u pogledu materijalnog i socijalnog obezbeđenja biti izjednačeni sa onim koji su demobilisani po zakonu od 19 jula o. g.

Ad čl. 4) Pošto se iz Armije i Mornarice otpušta i izvestan broj lica koja ne pripadaju godištim na koja se odnosi zakon, ali se otpuštaju kao stalno i privremeno nesposobni, strani državljani, koji odlaze u svoju otadžbinu, kao i oni koji se demobilisu kao neophodni stručnjaci u cilju obnove zemlje, to je bilo potrebno da se i na njih prošire odredbe Zakona o demobilizaciji, koje regulišu njihovo materijalno i socijalno obezbeđenje.

Najzad, ovde je predviđeno da pravo na materijalne prinadležnosti imaju i ona lica, koja su demobilisana pre ovoga zakona.

Ad čl. 5) Pošto je Zakon o demobilizaciji od 19 jula predvideo da se demobilizacija, u njemu predviđenih kategorija obveznika, ima izvršiti u roku od 2 meseca, to je bilo potrebno da se predvidi dalje otpuštanje hranilaca. Ovo naročito zbog toga što su odredbe za priznavanje hranilačkog svojstva proširene Predlogom zakona o izmenama i dopunama Zakona o demobilizaciji od 19 jula (čl. 2).

MINISTARSTVO PROSVETE
DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE

Br. 3882

5 septembra 1945 g.

Beograd

PRETSEDNIŠTVU PRIVREMENE NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

U prilogu dostavljamo Vam predloge zakona s obrazloženjima, i to:

- 1) o sedmogodišnjem osnovnom školovanju i
- 2) o ukidanju građanskih škola.

Zakon o sedmogodišnjem osnovnom školovanju osnov je celog novog školskog sistema, koji ima da se zavede u našoj školi. O njegovom donošenju ovisi izradba Zakona o osnovnim, srednjim i ostalim školama, te izradba nastavnog plana i programa za ove škole. Kako školska godina počinje u svim federalnim jedinicama sredinom septembra to one požuruju donošenje odluke o osmogodišnjem osnovnom školovanju, što je bilo formulisano na zasedanju Prosvetnog saveta Ministarstva prosvete DFJ. Isto tako potrebno je da se definitivno zakonski reši pitanje ukidanja građanskih škola, pošto je ovo ukidanje u praksi već svuda provedeno.

Molimo da priložene zakone — kao hitne uzmete u razmatranje.
Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Ministar prosvete

Vladislav Ribnikar, s. r.

PREDLOG

ZAKONA O SEDMOGODIŠNJEM OSNOVNOM ŠKOLOVANJU

Član 1

Na teritoriji Demokratsko federativne Jugoslavije uvodi se osnovno sedmogodišnje školovanje za svu decu oba pola.

Školska obaveza počinje sa sedmom godinom i traje do petnaeste godine starosti.

Član 2

Narodne skupštine (Veća, Sabor, Svet, Sobranje) doneće zakone za ostvarenje odredaba ovog Zakona.

Član 3

Ovaj Zakon stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu Demokratske federativne Jugoslavije«.

O B R A Z L O Ž E N J E

PREDLOGA ZAKONA O SEDMOGODIŠNJEM OSNOVNOM ŠKOLOVANJU

Sedmogodišnje osnovno školovanje uvodi se s ovih razloga:

1) Za vreme predaprilske Jugoslavije deca su, iako je postojao Zakon o osmogodišnjem školovanju, pohađala samo 4 razreda osnovne škole. Praksa je pokazala da su se kroz takvo školovanje stvarali poluanalfabeti. Dete je izašlo iz škole sa 11 godina starosti, u godinama kad mu je škola najpotrebnija. Prepušteno samom sebi izgubilo je vezu sa školom i knjigom te je malo po malo zaboravilo i ono što je naučilo u osnovnoj školi. Sedmogodišnjim školovanjem dete ostaje u školi baš onda kad ulazi u najintenzivniji duševni i telesni razvoj. U tom vremenu putem sedmogodišnjeg školovanja ono dobiva zaokruženo naučno znanje koje mu omogućuje da pravilno shvati prirodne i društvene pojave. Na taj način imaće jasne naučne poglede na svet i znaće da zauzme određen životni stav na društveno zbiljanje.

Iz sedmogodišnjeg školovanja moći će da produži dalje školovanje u višoj srednjoj i stručnim školama sva deca, koja imaju volje i sposobnosti. Tim se omogućuje školovanje deci najširih narodnih slojeva.

2) Naš je narod već tokom naše Narodnooslobodilačke borbe, kao i posle oslobođenja pokazao težnju za sticanjem znanja i proširivanjem obrazovanja. Obnavljanje škola postavio je narod među prve probleme obnove zemlje. To se vidi iz toga što je u bivšoj Jugoslaviji bilo 9.169 osnovnih škola, a danas ih imade 9.327, što znači za 158 više. Naročito je važno istaknuti da je Crna Gora, koja je najviše stradala od okupatora, otvorila 126 škola više nego što je bilo u predaprilskoj Jugoslaviji.

3) Sedmogodišnje školovanje provodiće se u 4 razreda osnovne i 3 razreda niže srednje škole (gimnazije). Zbog materijalnih poteškoća, a naročito zbog pomanjkanja stručnog kadra neće se moći da otvore svagde trirazredne niže srednje škole, već će se stvarati trirazredne više osnovne škole, u kojima će učitelji osnovnih škola izvoditi skraćeni i zaokružen program niže srednje škole. Deca će moći da pređu iz više osnovne škole — polaganjem dopunskog ispita — u odgovarajući razred

srednje škole ili stručne škole. Više osnovne škole privremenog su karaktera, te će se malo po malo pretvoriti u niže srednje škole. U mnogim mestima ostaće samo 4 razreda osnovne škole, jer neće biti moguće stvoriti ni višu osnovnu školu. Sposobnoj deci iz tih škola omogućiće se da u drugim mestima gde postoje srednje škole nastave dalje obrazovanje.

4) Hitnost za donošenje ovog zakona tražimo zato što školska godina počinje sredinom septembra te federalne jedinice požuruju rešenje o sedmogodišnjem školovanju pre početka školske godine. Sedmogodišnje školovanje je osnov za izradu zakona o osnovnim, srednjim i drugim školama, te za izradu nastavnog plana i programa za sve škole. Osim toga treba izraditi plan i program za skraćeno školovanje boraca, invalida i ostalih koji su zaostali u osnovnom školovanju, koji problem treba hitno rešiti. U nekim federalnim jedinicama postoji osmogodišnje školovanje (Slovenija), a u nekim krajevima šestogodišnje (Vojvodina, Dalmacija), te treba da se pre početka školske godine te škole prilagode novom školskom sistemu.

Ministar prosvete "

Vladislav Ribnikar, s. r.

PREDLOG ZAKONA O UKIDANJU GRADANSKIH ŠKOLA

Član 1

Gradanske škole se ukidaju.

Član 2

Dosadašnje gradanske škole pretvaraju se u niže gimnazije.

Član 3

Ministarstva prosvete federalnih jedinica, odnosno narodni odbori autonomnih oblasti provešće odmah ovaj Zakon na svom području.

Član 4

Ovaj Zakon stupa na snagu danom objave u »Službenom listu Demokratske federativno Jugoslavije«.

OBRAZLOŽENJE

PREDLOGA ZAKONA O UKIDANJU GRADANSKIH ŠKOLA

Odredbama o gradanskim školama izneto je da će učenici dobiti obrazovanje »opsežnije . . . nego im ga mogu dati više narodne škole«, a imaju opremiti učenike za srednje stručne škole.

Međutim, ovaj cilj, najpre, ostao je većinom promašen, jer školska omladina gradanskih škola nije bila u mogućnosti, i iz materijalnih razloga, da te smernice ostvari.

Svršeni učenici gradanskih škola nisu se prihvatili praktičkih zvanja, za koja, uostalom, u školi nisu ni dobili neku čvršću osnovu, a nisu ni nastavljali školovanje u srednjim stručnim školama. Oni su čekali godinama da dobiju kakvo zaposlenje kao mali činovnici, pisari itd. Na tome se većinom svršavalo školovanje omladine gradanskih škola.

Osim toga, učenicima ovih škola bila su kroz dugi niz godina zatvorena vrata za ulazak u koju drugu školu, a u prvom redu za ulazak u srednje škole i njima slične, osim onog malog broja stručnih škola, udaljenih od boravišta i na retko razasutih po zemlji. Mogao je učenik pokazati u toku školovanja znatne sposobnosti ili pak naklonosti za drukčiji posao nego ga predviđa ova uredba, njemu se nije omogućavao prelazak na srednju školu, i daljni nastavak studija za ovog učenika bio je zatvoren. Iako građanske škole »imaju rang niže srednje škole«, za prelazak u srednje škole nije učenicima, pa ni onim najboljim, ništa priznavano od ovog školovanja u građanskim školama.

I, najzad, i to je najvažnije, ulaskom u ovu školu učenik je, zbog navedenih razloga, već odredio zvanje, a da li je učenik sposoban u tim godinama da se opredeljuje za praktično znanje, suvišno je govoriti.

Zakonom je predviđeno da će se građanske škole otvarati »prvenstveno u gradovima i mestima sa gušćim naseljem«. Ali ustvari ove škole su tako otvarano da privuku seljačku i radničku decu i da istaknu socijalnu diferencijaciju među omladinom, pa im sprečavale mogućnost da dođu do srednjih škola, koje bi im otvarale mogućnost za univerzitet i visoke škole. One su bile razasute po većim varošicama, zanemarene i oskudne, sa slabim pomoćnim sredstvima. One nisu uživale ni deo one pomoći, koje su imale srednje škole, pristupačne građanskom staležu, a ni ugled u narodu. Zbog toga pogotovu nije ni čudno da je u našim višim srednjim školama postojao onaj veliki nesrazmer između seljačke i radničke dece i dece drugih staleža:

Moramo imati u vidu da je četvorogodišnje školovanje naše dece u osnovnim školama bilo nedovoljno da deca steknu osnovna znanja. To školovanje treba proširiti tako da deca steknu opšte obrazovanje i razviju urođene sposobnosti. I to tada kada učenik stekne osnovno opšte obrazovanje i bude u mogućnosti da se opredeljuje za praktično zvanje, treba preći na stručno obrazovanje i biranje posla.

Zbog svega toga nameće se kao osnovna potreba da se građanske škole ukinu i pretvore u niže gimnazije u skladu sa principom jednostavne srednje škole.

Hitnost ovog zakonskog predloga nameće se iz ovih razloga:

Činjenično navedeno stanje nužno traži ukidanje građanskih škola a zakonska odluka nameće se kao vrlo hitna u času kad se nalazimo na početku novo školske godine, pogotovu što je to pitanje tako raznoliko rešeno na našem državnom području. Neke su zemaljske vlasti još u toku borbe ukinule građanske škole, druge su ukinule posle borbe a neke su još uvek u stavu iščekivanja.

Ministar prosvete
Vlad. Ribnikar, s. r.

DEMOKRATSKA FEDERATIVNA JUGOSLAVIJA
MINISTARSTVO SOCIJALNE POLITIKE

Odeljenje za uređenje radnih odnosa

i socijalno osiguranje

IV Br. 2908

13 oktobra 1946. godine

Beograd

PRETSEDNIŠTVU PRIVREMENE NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

Dostavljam u prilogu Nacrt zakona o uređenju sudova socijalnog osiguranja i Vrhovnog suda socijalnog osiguranja s molbom da se isti uzme u postupak kao hitan i da se donese što pre s obzirom na to da ima prilično nerešenih sporova iz ranijeg poslovanja ustanova socijalnog osiguranja kao i s obzirom na to da se novi sporovi dnevno pojavljuju.

Napominjem, da je ovaj nacrt izrađen sporazumno sa Ministarstvom pravosuđa DFJ.

Donošenjem ovog zakona biće izvršen član 9 Zakona o sprovođenju socijalnog osiguranja na području Demokratske federativne Jugoslavije, po kojem se osnivaju u sedištu svake filijale zemaljskog zavoda za socijalno osiguranje sudovi socijalnog osiguranja za područje dotične filijale. Ovi sudovi rešavaće sporove koji su ranije rešavani u sedištim bivaših okružnih ureda za osiguranje radnika, sudovi radničkog osiguranja, izabrani sudovi u sedištim bivaših penzionih zavoda za službenike, sudovi rudarskog osiguranja u sedištim bivaših glavnih bratinskih blagajni itd. Po istom članu 9 pom. zakona osniva se u sedištu Središnjeg zavoda za socijalno osiguranje Vrhovni sud socijalnog osiguranja za područje cele države. Ranije je poslove vrhovnog suda radničkog osiguranja obavljao Sto sedmorice u Zagrebu, a kasnije i jedno odeljenje Kasacionog suda u Beogradu. Od oslobođenja na ovamo svi ovi sudovi nisu poslovali tako, da je nastao priličan zastoj u poslovanju.

Predmetni nacrt zakona ne odstupa od načela na kojima počiva Zakon o uređenju narodnih sudova. Član 13 trebalo je uneti usled toga, jer je ranije takve sporove rešavao Državni savet koji više ne postoji.

Kada Središnji zavod za socijalno osiguranje preuzme Penziski fond radnika državnih saobraćajnih ustanova, što će verovatno biti izvršeno sa 1 januarom 1946 godine, — postaće ovaj propis bespredmetan za sporove nastale posle 1. I. 1946 g. Pošto u nekim federalnim jedinicama, kao na primer u Crnoj Gori, nisu obrazovane filijale Zemaljskog zavoda, s obzirom na mali broj osiguranika, unet je član 14, da se u takvim slučajevima sud socijalnog osiguranja obrazuje kod Zemaljskog zavoda sa nadležnošću za celo područje Zemaljskog zavoda tj. za celo područje federalne jedinice.

S obzirom na to da je dosada na osnovu Zakona o sprovođenju socijalnog osiguranja izvršeno stapanje ustanova bivšeg Središnjeg zavoda za osiguranje radnika, Glavnih bratinskih blagajna i Penzionih zavoda za službenike, dok je stapanje ostalih ustanova socijalnog osiguranja u toku, doneta je u čl. 15 odredba da Ministar pravosuda u sporazumu sa Ministrom socijalne politike DFJ daje potrebna uputstva u vezi sa sprovođenjem ovog zakona. Ovo ovlašćenje potrebno je radi toga, jer je nemoguće u samom zakonu rešiti sve slučajeve koji će se pojaviti za vreme prelaznog perioda postepenog utapanja svih ustanova socijalnog osiguranja u Središnji zavod za socijalno osiguranje.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Ministar socijalne politike
dr. Anton Kržišnik, s. r.

PREDLOG

ZAKONA O UREĐENJU SUDOVA SOCIJALNOG OSIGURANJA I VRHOVNOG SUDA SOCIJALNOG OSIGURANJA

I OPŠTA NAREĐENJA

Član 1

Zakonom o sprovođenju socijalnog osiguranja na području Demokratske Federativne Jugoslavije osnovani sudovi socijalnog osiguranja i Vrhovni sud socijalnog osiguranja specijalni su sudovi u smislu čl. 1 stav 2 Zakona o uređenju narodnih sudova.

Član 2

Ti su sudovi isključivo nadležni za suđenje o zahtevima osiguranika i njihovih pravno ovlašćenih srodnika protiv nosioca socijalnog osiguranja, koji izvire iz odnosa osiguranja.

Sporove o postojanju srodstva rešava redovni narodni sud.

II SUDOVI SOCIJALNOG OSIGURANJA

Član 3

Sudovi socijalnog osiguranja sude u sporovima iz socijalnog osiguranja (čl. 2) u prvom stepenu.

Oni sude u veću od predsednika odnosno zamenika: predsednika i dva prisuditelja.

Sudjenje je javno. Sud može isključiti javnost kad to zahtevaju obziri javnog reda i poretka.

Član 4

Sudovi socijalnog osiguranja obrazovaće se kod Okružnih sudova na čijim se područjima nalaze sedišta filijala Zemaljskih zavoda za socijalno osiguranje.

Predsednika i zamenika predsednika suda socijalnog osiguranja postavlja na tri godine Ministar pravosuda federalne jedinice odnosno Predsedništvo Narodne skupštine Vojvodine iz redova izabranih sudija dotičnog Okružnog suda vodeći kod toga računa o stručnoj pravnoj spremi sudija.

Sudiji kome prestane redovna služba kod Okružnog suda pre isteka tog roka prestaje i dužnost u Sudu socijalnog osiguranja.

Predsednik Okružnog suda može Predsedniku Suda socijalnog osiguranja poveriti i redovne sudske poslove Okružnog suda, ako to njegova zaposlenost u Sudu socijalnog osiguranja dopušta.

Član 5

Prisuditelje poziva na sudenje predsednik Suda socijalnog osiguranja iz redova prisuditelja Okružnog suda po unapred ustanovljenom redu i to po mogućnosti iz redova osiguranika.

Prisuditelja koji se bez dovoljno razloga ne odazove pozivu na sudenje kazniće predsednik novčano do 500.— din. a i na naknadu troškova koje je svojim izostankom prouzrokovao. Protiv odluke o kazni nema žalbe, dok protiv odluke o naknadi troškova ima osuđeni pravo žalbe na Vrhovni sud socijalnog osiguranja u roku od 15 dana.

Član 6

Administrativne poslove Suda socijalnog osiguranja vrši administrativno osoblje Okružnog suda pod nadzorom predsednika Suda socijalnog osiguranja.

Sudovi socijalnog osiguranja imaju svoje posebne delovodne protokole, registre i pečate.

III VRHOVNI SUD SOCIJALNOG OSIGURANJA

Član 7

Vrhovni sud socijalnog osiguranja rešava o sporovima iz socijalnog osiguranja (čl. 3) povodom žalbi stranaka, kao i povodom nadzornih žalbi Javnog tužioca federalnih jedinica odnosno autonomne pokrajine Vojvodine protiv pravosnažnih osuda i drugih odluka Suda socijalnog osiguranja. Vrhovni sud socijalnog osiguranja može svojom odlukom prvostepenu osudu odnosno odluku potvrditi, ukinuti ili preinaciti.

Vrhovnom sudu pripada pravo nadzora nad radom sviju sudova socijalnog osiguranja. Nadzor nad radom Vrhovnog suda socijalnog osiguranja vrši njegov Pretsednik.

Član 8

Nadzorne žalbe Javnog tužioca Demokratske Federativne Jugoslavije protiv osuda i drugih odluka Vrhovnog suda socijalnog osiguranja rešava Vrhovni sud Demokratske Federativne Jugoslavije na svojoj opštoj sednici.

Član 9

Vrhovni sud socijalnog osiguranja sastoji se iz pretsednika i najmanje pet sudija. Sprečenog pretsednika zamenjuje u njegovim dužnostima sudija koga za to odredi pretsednik. Vrhovni sud socijalnog osiguranja ima osim toga potreban broj sekretara i potrebno administrativno osoblje.

Broj sudija i sekretara kao i administrativnog osoblja određuje Ministar pravosuda Demokratske Federativne Jugoslavije.

Član 10

Pretsednika i sudije Vrhovnog suda socijalnog osiguranja bira Privremena Narodna skupština na pet godina. Ona ih može i pre isteka tog roka opozvati ako za to postoje zakonski razlozi.

Izabrano može biti svako lice koje ima biračko pravo, no kod izbora treba voditi računa o potrebnoj pravnoj stručnoj spremi kandidata.

Sekretare i administrativno osoblje imenuje Ministar pravosuda Demokratske Federativne Jugoslavije. Sekretari moraju imati svršeni pravni fakultet.

Član 11

Vrhovni sud socijalnog osiguranja sudi u veću od pretsednika, odnosno njegovog zamenika i dvojice sudija.

Pravilnik o unutrašnjem poslovanju Vrhovnog suda socijalnog osiguranja propisuje Pretsednik uz odobrenje Ministra pravosuda Demokratske Federativne Jugoslavije.

IV TROŠKOVI POSTUPKA

Član 12

Troškove sudskog postupka sudova socijalnog osiguranja snosi nosilac socijalnog osiguranja izuzev u slučaju ako Sud nađe da su troškovi nastali obesnim postupkom tužioca.

Troškovi nastali sudelovanjem veštaka pozvanih na naročiti zahtev tužioca kao i pravozastupničke troškove tužioca snosi uvek stranka koja je u sporu podlegla.

Troškove nastale sudelovanjem veštaka pozvanih na naročiti zahtev nosioca socijalnog osiguranja kao i troškove koji nastanu iz zastupanja nosioca socijalnog osiguranja snosi uvek nosilac socijalnog osiguranja.

V PRELAZNA I ZAVRŠNA NAREĐENJA

Oslobođenje od taksa

Član 13

Do preuzimanja penziskog fonda radnika državnih saobraćajnih ustanova (čl. 117 Pravilnika o radnicima državnih saobraćajnih ustanova od 24 juna 1939 god.) po Središnjem zavodu za socijalno osiguranje rešavaće po tužbama iz čl. 149 stava 3 pomenutog Pravilnika Vrhovni sud socijalnog osiguranja.

Član 14

U federalnim jedinicama, u kojima još nisu osnovane filijale zemaljskog zavoda za socijalno osiguranje, obrazovaće se Sud socijalnog osiguranja u sedištu Zemaljskog zavoda sa nadležnošću za celo područje Zemaljskog zavoda.

Član 15

Ovlašćuje se Ministar pravosuda Demokratske Federativne Jugoslavije, da u sporazumu sa Ministrom socijalne politike Demokratske Federativne Jugoslavije Uredbom propiše propise o postupku pred sudovima socijalnog osiguranja kao i da daje potrebna uputstva u vezi sa sprovođenjem ovoga Zakona.

Član 16

Sudovi po ovom Zakonu imaju se obrazovati najdalje u roku od 30 dana po njegovom stupanju na snagu.

Član 17

Ovaj zakon stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu Demokratske Federativne Jugoslavije«. Tim danom prestaju važiti svi pravni propisi koji su u protivnosti sa odredbama ovog Zakona.

PREDLOG

ZAKONA O KONVENCIJI O OČUVANJU PRAVA NA PENZIJU RADNIKA KOJI MIGRIRAJU, KOJA JE NA OSNOVU ČL. 389 VERSAJSKOG UGOVORA O MIRU OD 28 JUNA 1919 GODINE DONESENA NA XIX ZASEDANJU KONFERENCIJE MEĐUNARODNE ORGANIZACIJE RADA ODRŽANOM U ŽENEVI 1935 GODINE

§ 1

Odobrava se i dobiva zakonsku snagu Konvencija o očuvanju prava na penziju radnika koji migriraju.

Francuski merodavni tekst i njegov prevod glase:

CONVENTION

concernant l'établissement d'un régime international de conservation des droits dans l'assurance invalidité-vieillesse-décès.

La Conférence générale de l'Organisation internationale du Travail,

Convoquée à Genève par le Conseil d'administration du Bureau international du Travail, et s'y étant réunie le 4 juin 1935 en sa dix-neuvième session,

Après avoir décidé d'adopter diverses propositions relatives à la conservation, au profit des travailleurs qui transfèrent leur résidence d'un pays à un autre, des droits en cours d'acquisition et des

KONVENCIJA

koja se odnosi na ustanovljenje međunarodnog uredenja očuvanja prava u osiguranju za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti.

Opšta konferencija Međunarodne organizacije rada,

sazvana u Ženevi od Upravnog odbora Međunarodnog biroa rada i sastavši se tamo 4. juna 1935 g. u svome XIX zasjedanju,

pošto je odlučila da usvoji razne predloge, koji se odnose na očuvanje prava koja su u toku sticanja kao i već stečenih prava u osiguranju za iznemoglost, starost i smrt, u korist radnika koji bore čas u jednoj čas u drugoj

droits acquis dans l'assurance invalidité-vieillesse-décès, question qui constitue le premier point à l'ordre du jour de la session,

Après avoir décidé que ces propositions prendraient la forme d'un projet de convention international.

adopte, ce vingt-deuxième jour de juin mil neuf cent trente-cinq, le projet de convention ci-après qui sera dénommé Convention sur la conservation des droits à pension des migrants, 1935:

Partie I.

Etablissement d'un régime international

Article 1.

1. Il est établi entre Membres de l'Organisation internationale du Travail un régime de conservation des droits en cours d'acquisition et des droits acquis auprès des institutions d'assurance-invalidité obligatoire, d'assurance-vieillesse obligatoire, ou d'assurance-décès obligatoire (appelées dans la suite: institution d'assurance).

2. Chaque fois que, dans les parties II, III, IV et V de la présente convention, il est fait mention des Membres, cette expression ne vise que les Membres de l'Organisation internationale du Travail liés par la présente convention.

Partie II.

Conservation des droits en cours d'acquisition

Article 2.

1. Pour les personnes, quelle que soit leur nationalité, qui ont

državi, pitanje koje čini prvu tačku dnevnog reda zasedanja,

pošto je odlučila da ovi predlozi dobiju oblik jednog projekta međunarodne konvencije,

usvaja, danas 22 juna 1935 g., ovaj projekat konvencije koja će se zvati Konvencija o očuvanju prava na penziju radnika koji migriraju, 1935 g.:

Prvi odeljak

Ustanovljenje međunarodnog uredenja

Član 1

1. Između članova Međunarodne organizacije rada uvodi se jedno uredenje očuvanja prava koja su u toku sticanja, kao i već stečenih prava kod ustanova obaveznog osiguranja za slučaj iznemoglosti, starost i smrti (nazvane ubuduće: ustanove osiguranja).

2. Gde god su u odeljcima II, III, IV i V ove konvencije spomenuti članovi, ovaj izraz odnosi se samo na članove Međunarodne organizacije rada koji su vezani ovom konvencijom.

Drugi odeljak

Očuvanje prava koja su u toku sticanja

Član 2

1. U pogledu lica, bez obzira na njihovu nacionalnost, koja su bila

été affiliées à des institutions d'assurance de deux ou plusieurs Membres, les périodes d'assurance sont totalisées par chacune des institutions intéressées, comme il est dit ci-après.

2. Pour le maintien des droits en cours d'acquisition, sont totalisées:

- a) les périodes de cotisation;
- b) les périodes qui, sans avoir donné lieu à cotisation, maintiennent les droits selon la législation sous laquelle elles ont été accomplies;
- c) les périodes pendant lesquelles une prestation en espèces est servie par l'assurance invalidité-vieillesse d'un autre Membre;
- d) les périodes pendant lesquelles une prestation en espèces est servie par une autre branche d'assurance sociale d'un autre Membre, pour autant qu'une prestation correspondante maintiendrait les droits en cours d'acquisition selon la législation propre de l'institution qui procède à la totalisation.

3. En ce qui concerne:

I) l'accomplissement du stage (délai minimum d'assujettissement) ou la justification du nombre de cotisations exigé pour avoir droit aux avantages particuliers (minima garantis);

II) le couvrement des droits;

III) le droit à l'assurance facultatives;

IV) le droit aux traitements et soins médicaux;

sont totalisées:

- a) les périodes de cotisation;
- b) les périodes qui, sans avoir donné lieu à cotisation, entrent en

osigurana kod ustanova osiguranja dvaju ili više članova, vreme osiguranja sabira se od svake zainteresovane ustanove osiguranja, kao što je to dalje izloženo.

2. Za očuvanje prava koja su u toku sticanja, sabiraju se:

- a) vreme uplaćivanja prinosa;
- b) vreme za koje se ne uplaćuje prinosa, a koje čuva prava po zakonodavstvu po kome je ispunjeno;
- c) vreme za koje je osiguranje za iznemoglost i starost jednog drugog člana pružilo novčanu potporu;
- d) vreme za koje je pružila jedna druga grana socijalnog osiguranja jednog drugog člana novčanu potporu, ukoliko odgovarajuća potpora čuva prava koja su u toku sticanja po zakonodavstvu one ustanove koja vrši sabiranje.

3. Što se tiče:

I) ispunjenja staža (minimuma prinostnog vremena) ili opravdanja broja uplata koje se zahteva pa da se stekne pravo na naročite koristi (garantovani minimum);

II) oživljavanja prava;

III) prava na dobrovoljno osiguranje;

IV) prava na lečenje i lekarsku negu;

sabiraju se:

- a) vreme uplaćivanja prinosa;
- b) vreme za koje se ne uplaćuje, a koje ulazi u račun za ispu-

compte pour l'accomplissement du stage tant selon la législation sous laquelle elles ont été accomplies que selon la législation propre de l'institution qui procède à la totalisation.

4. Toutefois, lorsque la législation de l'un des Membres subordonne certains avantages à la condition que les périodes aient été accomplies dans une profession soumise à un régime d'assurance spécial, ne sont totalisées, aux effets indiqués aux paragraphes 2 et 3, que les périodes accomplies sous le régime d'assurance spécial correspondant d'autres Membres. Si l'un des Membres ne possède pas, pour la profession, de régime d'assurance spécial, sont totalisées les périodes accomplies dans ladite profession, sous le régime d'assurance qui lui est applicable.

5. Les périodes de cotisation et les périodes assimilées, accomplies simultanément auprès des institutions de deux ou plusieurs Membres, ne comptent qu'une fois en vue de la totalisation.

Article 3.

1. Chaque institution d'assurance au regard de laquelle le requérant remplit les conditions d'attribution, compte tenu de la totalité des périodes d'assurance, calcule d'après la législation qui lui est applicable le montant de la prestation.

2. Les prestations ou éléments de prestations variables avec le temps passé en assurance, et qui sont fixés exclusivement en foncti-

njenje staža, kako po zakonodavstvu po kome je ono ispunjeno, tako i po zakonodavstvu ustanove koja vrši sabiranje.

4. Međutim, kad zakonodavstvo jednog od članova uslovljava izvesno koristi time da je ispunjeno izvesno vreme u jednoj profesiji koja potpada pod jedno specijalno uređenje osiguranja, sabira se u smislu tač. 2 i 3 samo vreme ispunjeno u odgovarajućem specijalnom uređenju osiguranja drugih članova. Ako jedan od članova nema za jednu profesiju specijalno uređenje osiguranja, sabira se vreme ispunjeno u dotičnoj profesiji po uređenju osiguranja koje se na nju primenjuje.

5. Vreme uplaćivanja prinosa i vreme ovome izjednačeno, ispunjeno jednovremeno kod ustanova dvaju ili više članova, računa se samo jedanput pri sabiranju.

Član 3

1. Svaka ustanova osiguranja prema kojoj molilac ispunjava uslove za dodeljivanje potpore, obračunava iznos potpore po zakonodavstvu koje važi za nju, vodeći računa o ukupnom vremenu osiguranja.

2. Potpore ili delovi potpora koje zavise od vremena provedenog u osiguranju i koje su utvrđene isključivo u vezi sa vreme-

on des périodes accomplies sous la législation propres de l'institution débitrice, ne subissent pas de réduction.

3. Les prestations ou éléments de prestations fixés indépendamment du temps passé en assurance et consistant en une somme fixe ou en un pourcentage du salaire assuré ou en multiple de la cotisation moyenne, peuvent être réduits au prorata de la durée des périodes entrant en compte pour le calcul des prestations d'après la législation de l'institution débitrice, par rapport à la durée totale des périodes entrant en compte pour le calcul des prestations d'après les législations de toutes les institutions intéressées.

4. Les dispositions des paragraphes 2 et 3 s'appliquent aux subsides, majorations ou fractions de pensions payables sur les fonds publics.

5. La répartition des frais de traitements et de soins médicaux n'est pas régie par la présente convention.

Article 4.

Lorsque les périodes d'assurance accomplies auprès des institutions d'assurance d'un Membre n'atteignent pas, dans l'ensemble, vingt-six semaines de cotisation, elles peuvent ne pas donner lieu à prestations de la part de l'institution ou des institutions auprès desquelles elles ont été accomplies. Les périodes qui n'ont pas donné lieu à prestations n'impliquent de réduction, au sens de l'article 3, paragraphe 3, de la part d'aucune des autres institutions intéressées.

nom ispunjenim po zakonodavstvu one ustanove koja je dužnik, ne smanjuju se.

3. Potpore ili delovi potpora koje su utvrđene nezavisno od vremena provedenog u osiguranju, i koje se sastoji u jednoj stalnoj sumi ili u jednom procentu obezbedene nadnice ili u višestrukoj prosečnoj uplati prinosa mogu da budu smanjene srazmerno trajanju vremena koje ulazi u račun pri obračunavanju potpora po zakonodavstvu ustanove koja je dužnik, u vezi sa ukupnim trajanjem vremena koje ulazi u račun za obračunavanje potpora po zakonodavstvima svih zainteresovanih ustanova.

4. Odredbe tač. 2 i 3 primenjuju se i na pomoći, povećanja ili delove penzija koje se plaćaju iz javnih sredstava.

5. Raspodela troškova za lečenje i lekarsku negu nije uređena ovom konvencijom.

Član 4

Kad ispunjeno vreme osiguranja kod ustanova osiguranja jednog člana ne dostigne ukupno 26 nedelja plaćanja prinosa, ono ne mora da daje pravo na potpore od strane ustanove ili više ustanova kod kojih je ispunjeno. Vreme koje ne daje pravo na potporu ne povlači smanjenje u smislu čl. 3 tač. 3 od strane nijedne od zainteresovanih ustanova.

Article 5.

1. Si le bénéficiaire admis à prestations par les institutions d'assurance d'au moins deux Membres peut à défaut de la présente convention, prétendre pour les seules périodes accomplies auprès d'une même institutions, à une prestation supérieure au total des prestations résultant de l'application de l'article 3, il a droit, de la part de cette institution, à un complément égal à la différence.

2. Lorsqu'un complément est dû par plusieurs institutions, le bénéficiaire a droit au complément le plus élevé, la charge dudit complément étant répartie entre les institutions proportionnellement au complément que chacune d'elles aurait dû servir.

Article 6.

Il pourra être prévu par accord entre les Membres intéressés:

a) un mode de calcul des prestations qui diffère des règles de l'article 3, mais qui donne un résultat au moins équivalent, dans l'ensemble, à celui qui serait obtenu par l'application dudit article, pourvu qu'il soit garanti, dans chaque cas, un total de prestations égal à la prestation la plus élevée qui résulterait des seules périodes accomplies auprès d'une même institution d'assurance;

b) la faculté, pour l'institution d'assurance de l'un des Membres, de se libérer envers l'assuré et ses ayants droit, par le versement à l'institution de l'autre Membre à laquelle l'assuré est désormais affilié, du capital représentatif des

Član 5

1. Ako uživatelj koji ima pravo na primanje potpore kod ustanova osiguranja od strane najmanje dvaju članova, može, u nedostatku ove konvencije, da polaže pravo samo za vreme ispunjeno kod jedne iste ustanove na potporu veću od ukupnih potpora koje proističu primenom čl. 3, on ima prava od strane ove ustanove na jedan dodatak koji odgovara razlici.

2. Kad jedan dodatak duguje više ustanova, uživatelj ima prava na najveći dodatak, i teret ovoga dodatka se deli između ustanova, srazmerno dodatku koji svaka od njih treba da pruži.

Član 6

Sporazumom između zainteresovanih članova može se predvideti:

a) način obračunavanja potpora koji se razlikuje od postavljenih pravila u čl. 3, ali koji daje rezultat koji ukupno odgovara najmanje onome koji bi bio postignut primenom dotičnog člana, pod uslovom da se garantuje u svakom slučaju ukupna potpora koja odgovara najvećoj potpori koja bi proisticala iz samog vremena ispunjenog kod jedne iste ustanove osiguranja;

b) pravo za ustanovu osiguranja jednog od članova, da se oslobodi prema osiguraniku i njegovim pravnim uživaocima, plaćanjem ustanovi drugog člana kome osiguranik ubuduće pripada, kapitala, koji predstavlja prava u toku

droits en cours d'acquisition au moment du départ de l'assuré, si toutefois cette dernière institution y consent et s'engage à affecter le capital à la couverture des droits;

c) la limitation du total des prestations accordées par les institutions d'assurance des Membres au montant de la prestation qui serait due, sur la base de la totalité des périodes entrant en compte, par l'institution dont la législation est la plus favorable.

Article 7.

Le requérant peut ne présenter sa demande de prestations qu'à une seule des institutions d'assurance auxquelles il a été affilié. Cette dernière saisit des autres institutions indiquées dans la demande.

Article 8.

Pour convertir une somme exprimée dans la monnaie d'un autre Membre, l'institution d'assurance saisie d'une demande de prestations adopte le report existant entre les deux monnaies au premier jour du trimestre civil au cours duquel la demande a été présentée, à la Bourse principale du Membre dans la monnaie duquel la somme est exprimée. Toutefois, une autre méthode de conversion pourra être prévue par accord entre les Membres intéressés.

Article 9.

Tout Membre peut ne pas appliquer les dispositions de cette partie de la présente convention dans ses rapports avec un Membre

sticanja u trenutku odlaska osiguranika, pod uslovom da ova posljednja ustanova osiguranja na to pristane i da se obavezuje da upotrebi kapital na pokriće prava;

c) ograničenje ukupnih potpora koje pružaju ustanove osiguranja članova, na iznos potpore, koja bi se dugovala na osnovu celokupnog vremena koje ulazi u račun od strane ustanove čije je zakonodavstvo najpovoljnije.

Član 7

Molilac može da podnese svoj zahtev za primanje potpore samo jednoj od ustanova osiguranja kojoj je pripadao. Ova posljednja dostavlja taj zahtev ostalim ustanovama koje su u njemu označene.

Član 8

Ustanova osiguranja kojoj je podnet zahtev za potporu, usvaja kod pretvaranja suma izraženih u moneti jednog drugog člana odnos koji postoji između dvaju moneta na prvi dan kalendarskog tromesečja u toku koga je zahtev podnet na glavnoj berzi člana u čijoj je moneti suma izražena. Međutim, sporazumom između zainteresovanih članova može da bude predviđen i jedan drugi način preračunavanja.

Član 9

Svaki član ne mora da primeni odredbe ovog odeljka ove konvencije u svojim odnosima sa članom, čije zakonodavstvo ne obezbeduje

dont la législation ne couvre pas le risque au titre duquel une prestation est demandée.

Partie III.

Conservation des droits acquis

Article 10.

1. Les personnes qui ont été affiliées à une institution d'assurance de l'un des Membres, ainsi que leurs ayants droit, bénéficient de l'intégralité des prestations acquises en vertu de leur assurance:

a) si elles résident sur le territoire d'un Membre, quelle que soit leur nationalité;

b) si elles sont des ressortissants d'un Membre, quel que soit le lien de leur résidence.

2. Toutefois, les subsides, majorations ou fractions de pensions, payables sur les fonds publics, peuvent ne pas être versés lorsqu'il s'agit de personnes qui ne sont pas des ressortissants d'un Membre.

3. D'autres par, pendant une période de cinq ans à partir de l'entrée en vigueur initiale de la présente convention tout Membre pourra réserver le versement des subsides, majorations ou fractions de pensions, payables sur les fonds publics, aux ressortissants des Membres avec lesquels il en aura convenu par accord complémentaire.

Article 11.

1. Ne peuvent être rachetées, par le versement d'une somme inférieure à leur capital constitu-

rizik zbog koga je potpora zatražena.

Treći odeljak

Očuvanje stečenih prava

Član 10

1. Lica koja su bila osigurana kod ustanove osiguranja jednog od članova, kao i njihovi pravni uživaoci, uživaju u potpunosti potpore stečene po tom osiguranju:

a) ako borave na teritoriji jednog člana bez obzira na njihovu nacionalnost;

b) ako su pripadnici jednog člana, bez obzira na njihovo mesto boravka.

2. Međutim dodaci, povećanja ili delovi penzija koji se plaćaju iz javnih sredstava ne moraju se isplaćivati kad su u pitanju lica koja nisu pripadnici jednog člana.

3. Isto tako, za vreme od pet godina počev od prvobitnog stupanja na snagu ove konvencije, svaki član može da rezerviše plaćanje pomoći, povećanja ili delova penzije koji se plaćaju iz javnih sredstava za pripadnike članova sa kojima bi to bilo ugovoreno naknadnim sporazumom.

Član 11

1. Ne mogu se otkupiti, isplatom jedne sume koja je niža od njihovog osnovnog kapitala, pen-

tif, les pensions dont le bénéfice est conservé par application de l'article 10.

2. Toutefois, l'institution d'assurance débitrice peut racheter, moyennant paiement d'une somme déterminée par la législation qui lui est applicable, les pensions dont le montant mensuel est de faible importance. La somme versée ne peut être réduite du fait de la résidence à l'étranger.

Article 12.

1. Les clauses de réduction ou de suspension prévues par la législation d'un Membre, en cas de cumul avec d'autres prestations d'assurance sociale ou du fait de l'exercice d'un emploi impliquant l'obligation d'assurance, sont opposables aux bénéficiaires de la présente convention, même s'il s'agit de prestations acquises sous un régime d'assurance d'un autre Membre, ou d'un emploi exercé sur le territoire d'un autre Membre.

2. Toutefois, les clauses de réduction ou de suspension prévues en cas de cumul des prestations attribuables au titre au même risque ne sont pas applicables aux prestations acquises conformément à la deuxième partie de la présente convention.

Article 13.

L'institution d'assurance débitrice de prestations, en application de la présente convention, peut se libérer dans la monnaie de son pays envers les bénéficiaires des prestations.

zije čije je uživanje očuvano primenom člana 10.

2. Međutim, ustanova osiguranja koja je dužnik može da otkupi, isplaćivanjem sume određene po zakonodavstvu koje za nju važi, penzije čiji je mesečni iznos neznatan. Isplaćena suma ne može biti smanjena usled boravka u inostranstvu.

Član 12

1. Odredbe o smanjivanju ili mirovanju, koje su predviđene u zakonodavstvu jednog člana u slučaju kumulacije sa drugim primanjima potpora iz socijalnog osiguranja, ili usled obavljanja jednog zaposlenja koje nameće obavezu osiguranja, važe i za uživaoca ove konvencije, čak i kad su u pitanju primanja potpora stečena po osiguranju jednog drugog člana, ili jednog zaposlenja obavljenog na teritoriji drugog člana.

2. Međutim, odredbe o smanjivanju ili mirovanju predviđene u slučaju kumuliranja uživanja potpora koje se daju usled jednog istog rizika, ne primenjuju se na potpore stečene saobrazno drugom odeljku ove konvencije.

Član 13

Ustanova osiguranja koja je dužnik za davanje potpore, može se pri primeni ove konvencije osloboditi svoje obaveze u moneti svoje zemlje prema uživaocima istih.

Partie IV.
Entr'aide administrative

Article 14.

1. Les autorités ainsi que les institutions d'assurance des Membres se prêtent mutuellement leurs bons offices, dans la même mesure que s'il s'agissait de l'application de leur propre législation d'assurance sociale. Elles précèdent notamment aux vérifications et enquêtes ainsi qu'aux expertises médicales nécessaires en vue d'établir, sur demande d'une institution de tout Membre, si les bénéficiaires de prestations à la charge de cette institution remplissent les conditions y donnant droit.

2. Tant que les Membres intéressés n'en conviennent pas autrement, les frais de l'entr'aide à rembourser sont déterminés par le tarif de l'institution ou autorité qui a prêté ses bons offices; à défaut de tarif, les dépenses effectives sont à rembourser.

Article 15.

Le bénéfice des exemptions de taxes, prévu par la législation de l'un des Membres pour les pièces à produire aux autorités ou institutions d'assurance est étendu aux pièces correspondantes à produire, en application de la présente convention, aux autorités ou institutions d'assurance de tout autre Membre.

Article 16.

Avec l'assentiment des autorités centrales compétentes des

Četvrti odeljak
Međusobna administrativna pomoć

Član 14

1. Vlasti, kao i ustanove osiguranja članova pružaju jedna drugoj uzajamne usluge u istoj mjeri, kao što to čine kod primene njihovog sopstvenog zakonodavstva o socijalnom osiguranju. One naročito na zahtev ustanova svakog člana pristupaju proveravanjima i anketama, kao i lekarskim ekspertizama potrebnim za utvrđivanje da li uživaoci potpora na teret ove ustanove ispunjavaju uslove koji im na to daju pravo.

2. Sve dotle dok zainteresovani članovi ne ugovore drugojačije, troškovi za međusobnu pomoć, koji treba da se nadoknade, određuju se po tarifi ustanove ili vlasti koja je pružila svoje usluge; u nedostatku tarife isplaćuju se samo efektivni troškovi.

Član 15

Oslobodjenje od taksa, koje predviđa zakonodavstvo jednog od članova, za dokumenta koja se podnose vlastima ili ustanovama osiguranja, odnosi se i na odgovarajuća dokumenta koja se podnose pri primeni ove konvencije, vlastima ili ustanovama osiguranja svakog člana.

Član 16

Sa pristankom nadležnih centralnih vlasti zainteresovanih čla-

Membres intéressés, l'institution d'assurance débitrice des prestations peut, lorsque le bénéficiaire réside sur le territoire d'un autre Membre, charger du service des prestations l'institution d'assurance compétente selon le lieu de résidence du bénéficiaire, dans les conditions fixées par entente avec elle.

Partie V.

Effets du régime international

Article 17.

Tout Membre qui, à la date de sa ratification de la présente convention, n'aurait pas encore institué un des régimes ci-après, s'engage à établir dans les douze mois suivant sa ratification:

a) soit, pour la plus grande partie des salaires des entreprises industrielles et commerciales, une assurance obligatoire donnant droit à pension à soixante-cinq ans au plus tard;

b) soit, pour une partie substantielle des salaires des entreprises industrielles et commerciales, une assurance obligatoire couvrant les risques invalidité-vieillesse-décès.

Article 18.

1. Tout Membre assimilé à ses propres nationaux les ressortissants de tout autre Membre, tant pour l'assujettissement à l'assurance obligatoire que pour les prestations d'assurance, y compris les subsides, majorations ou fractions de pensions, payables sur les fonds publics.

nova, ustanova osiguranja koja je dužnik za pružanje potpora može, kad uživatelj boravi na teritoriji jednog drugog člana, da prenese davanje potpora na ustanovu osiguranja nadležnu za mesto boravka uživaoca, pod uslovima koji će se sporazumno između njih utvrditi.

Peti odeljak

Posledice međunarodnog uređenja

Član 17

Svaki član, koji na dan njegove ratifikacije ove konvencije ne bude još zaveo jedan od niže navedenih uređenja, obavezuje se da uvede u toku od 12 meseci posle njegove ratifikacije:

a) bilo jedno, obavezno osiguranje koje daje pravo na penziju po navršetku najviše 65 godina starosti, za najveći deo osoblja industrijskih i trgovačkih preduzeća;

b) bilo jedno obavezno osiguranje protiv rizika iznemoglosti, starosti i smrti, za znatan deo zaposlenog osoblja u industrijskim i trgovačkim preduzećima.

Član 18

1. Svaki član izjednačuje pripadnike svakog drugog člana sa svojim građanima, kako u pogledu obaveze osiguranja tako i u pogledu uživanja potpora iz osiguranja, uključujući ovdje i pomoći, povećanja ili delove penzija, koji se plaćaju iz javnih sredstava.

2. Toutefois, tout Membre peut réserver à ses nationaux les bénéfices des subsides, majorations ou fractions de pensions, payables sur les fonds publics et attribuables exclusivement aux assurés ayant dépassé un certain âge au moment de la mise en vigueur de la législation d'assurance obligatoire.

Article 19.

Les Membres peuvent déroger à la présente convention par voie de traité particulier, sans affecter les droits et obligations des Membres étrangers au traité, et sous réserve de régler d'une manière positive la conservation des droits en cours d'acquisition et des droits acquis, et cela dans des conditions, dans l'ensemble, au moins aussi favorables que celles prévues par la présente convention.

Article 20.

1. Pour assister les Membres dans l'application de la présente convention, il est créé, auprès du Bureau international du Travail une Commission composée d'un délégué par Membre ainsi que de trois personnes désignées respectivement par les représentants au Conseil d'administration du Bureau des gouvernements, des employeurs et des travailleurs. La Commission établit son règlement.

2. Sur demande d'un ou de plusieurs Membres intéressés, la Commission recommande, en s'inspirant des principes et du but de la présente convention, les modalités d'application de celle-ci.

2. Međutim, svaki član može da rezerviše za svoje građane uživanje pomoći, povećanja ili delove penzija koji se plaćaju na teret javnih sredstava i koji se daju isključivo osiguranicima koji su prešli izvesno doba starosti u trenutku stupanja na snagu zakonodavstva o obaveznom osiguranju.

Član 19

Članovi mogu da odstupe od ove konvencije putem naročitog ugovora, bez povrede prava i obaveza članova koji nisu vezani tim ugovorom i pod uslovom da urede na jedan pozitivan način očuvanje prava koja su u toku sticanja kao i stečena prava, i to pod uslovima ukupno uzev, najmanje toliko povoljnim, kao što su oni predviđeni ovom konvencijom.

Član 20

1. Radi ukazivanja pomoći članovima pri primenjivanju ove konvencije, obrazovana je u Međunarodnom birou rada komisija, sastavljena od po jednog delegata za svakog člana, kao i od tri lica koja će respektivno imenovati predstavnici vlada, poslodavaca i radnika u upravnom odboru Međunarodnog biroa rada. Komisija donosi svoj poslovnik.

2. Na traženje jednog ili više zainteresovanih članova komisija, nadahnutu načelima i ciljem ove konvencije, preporučuje način njene primene.

Article 21.

1. Les pensions non liquidées ou suspendues antérieurement à l'entrée en vigueur de la présente convention, en raison de la résidence des intéressés à l'étranger, doivent être liquidées ou le service de telles pensions repris en application de la présente convention, et cela à partir de son entrée en vigueur pour le Membre intéressé.

2. Pour l'application de la présente convention, il doit être tenu compte des périodes d'assurance antérieures à son entrée en vigueur, s'il eût été tenu compte de ces périodes au cas où la présente convention aurait été en vigueur au cours de leur accomplissement.

3. Les droits liquidés antérieurement à l'entrée en vigueur de la présente convention doivent être révisés sur demande de l'intéressé, à moins que ces droits n'aient fait l'objet d'un règlement en capital. La révision ne donne lieu au paiement d'arrérages pour la période antérieure à l'entrée en vigueur de la présente convention pour le Membre intéressé.

Article 22.

1. La dénonciation par un Membre de la présente convention n'affecte pas les obligations des institutions d'assurance qui relèvent de ce Membre, tant que ces obligations proviennent de risques réalisés avant que la dénonciation ait pris effet.

Les droits en cours d'acquisition, maintenus en vertu de la

Član 21

1. Penzije nelikvidirane ili obustavljene pre stupanja na snagu ove konvencije, usled boravka zainteresovanih u inostranstvu, likvidiraće se, odnosno isplata takvih penzija produžiće se primenom ove konvencije, i to od dana njenog stupanja na snagu u pogledu zainteresovanog člana.

2. Pri primeni ove konvencije vodiće se računa o vremenu osiguranja pre njenog stupanja na snagu, koliko bi se o ovom vremenu vodilo računa u slučaju da je ova konvencija bila stupila na snagu u toku njegovog ispunjenja.

3. Prava likvidirana pre stupanja na snagu ove konvencije revidiraće se na traženje zainteresovanih, sem ako ova prava nisu već bila predmet isplate otpisnine u jednom iznosu. Revizija ne daje pravo ni na kakvu isplatu za unatrag ili na isplatu zaostataka za vreme pre stupanja na snagu ove konvencije u pogledu zainteresovanog člana.

Član 22

1. Otkaz ove konvencije od strane jednog člana ne oslobađa ustanovu osiguranja ovoga člana od obaveza, ukoliko ove obaveze proističu iz rizika koji su se dogodili pre nego što je otkaz postao punovažan.

2. Prava u toku sticanja, sačuvana na osnovu ove konvencije,

présente convention, ne s'éteignent pas par l'effet de sa dénonciation; leur maintien ultérieur est déterminé, pour la période postérieure à la date à laquelle la présente convention cesse d'être en vigueur, par la législation propre de l'institution intéressée.

Partie VI.

Dispositions finales

Article 23.

Les ratifications officielles de la présente convention seront communiquées au Secrétaire général de la Société des Nations et par lui enregistrées.

Article 24.

1. La présente convention ne liera que les Membres de l'Organisation internationale du Travail dont la ratification aura été enregistrée par le Secrétaire général.

2. Elle entrera en vigueur douze mois après que les ratifications de deux Membres auront été enregistrées par le Secrétaire général.

3. Par la suite, cette convention entrera en vigueur pour chaque Membre douze mois après la date ou sa ratification aura été enregistrée.

Article 25.

Aussitôt que les ratifications de deux Membres de l'Organisation internationale du Travail auront été enregistrées, le Secrétaire général de la Société des Nations notifiera ce fait à tous les Membres de l'Organisation internationale du Travail. Il leur notifiera également l'enregistrement

ne gase se punovažnošću njenog otkaza; njihovo docnije očuvanje određeno je za vreme posle datuma kada ova konvencija prestaje da bude u važnosti, zakonodavstvom zainteresovane ustanove.

Sesti odeljak

Završne odredbe

Član 23

Zvanične ratifikacije ove konvencije dostaviće se Generalnom sekretaru Društva naroda i on će ih registrovati.

Član 24

1. Ova konvencija obavezivaće samo članove Međunarodne organizacije rada čija će ratifikacija biti registrovana od strane Generalnog sekretara.

2. Ona će stupiti na snagu 12 meseci pošto ratifikacije dvojice članova budu registrovane od strane Generalnog sekretara.

3. Prema tome, ova konvencija stupiće na snagu za svakog člana 12 meseci posle datuma kada njegova ratifikacija bude registrovana.

Član 25

Čim ratifikacije dvojice članova Međunarodne organizacije rada budu registrovane, Generalni sekretar Društva naroda saopštiće ovo svima članovima Međunarodne organizacije rada. On će im saopštiti takode i registrovanje ratifikacija, koje će mu docnije biti

des ratifications qui lui seront ultérieurement communiquées par tous autres Membres de l'Organisation.

Article 26.

1. Tout Membre ayant ratifié la présente convention peut la dénoncer à l'expiration d'une période de cinq années après la date de la mise en vigueur initiale de la convention, par un acte communiqué au Secrétaire général de la Société des Nations, et par lui enregistré. La dénonciation ne prendra effet qu'une année après avoir été enregistrée.

2. Tout Membre ayant ratifié la présente convention qui, dans le délai d'une année après l'expiration de la période de cinq années mentionnée au paragraphe précédent, ne fera pas usage de la faculté de dénonciation prévue par le présent article sera lié pour une nouvelle période de cinq années, et, par la suite, pourra dénoncer la présente convention à l'expiration de chaque période de cinq années dans les conditions prévues au présent article.

Article 27.

A l'expiration de chaque période de cinq années à compter de l'entrée en vigueur de la présente convention, le Conseil d'administration du Bureau international du Travail devra présenter à la Conférence générale un rapport sur l'application de la présente convention et décidera s'il y a lieu d'inscrire à l'ordre du jour de la Conférence la question de sa révision totale ou partielle.

dostavljene od strane svih ostalih članova organizacije.

Član 26

1. Svaki član koji bude ratifikovao ovu konvenciju može je otkazati po isteku vremena od 5 godina posle datuma njenog prvobitnog stupanja na snagu, i to jednim aktom dostavljenim Generalnom sekretaru Društva naroda i od njega registrovanim. Otkaz će postati punovažan tek posle godinu dana pošto bude registrovan.

2. Svaki član koji je ratifikovao ovu konvenciju i koji se u roku od godinu dana po isteku vremena od 5 godina, spomenutog u prednjem stavu, ne bi koristio otkazom predviđenim ovim članom, obvezuje se za novi period od 5 godina, i posle toga moći će da otkáže ovu konvenciju po isteku svakog perioda od 5 godina, pod uslovima predviđenim u ovom članu.

Član 27

Po isteku svakog perioda od pet godina, računajući od stupanja na snagu ove konvencije, Upravni odbor Međunarodnog biroa rada biće dužan da podnese Opštoj konferenciji izveštaj o primeni ove konvencije i odlučiće da li ima mesta da stavi na dnevni red konferencije pitanje njene delimične ili potpune revizije.

Article 28.

1. Au cas où la Conférence adopterait une nouvelle convention portant révision totale ou partielle de la présente convention, et à moins que la nouvelle convention ne dispose autrement;

a) la ratification par un Membre de la nouvelle convention portant révision entraînerait de plein droit, nonobstant l'article 26 ci-dessus, dénonciation immédiate de la présente convention, sous réserve que la nouvelle convention portant révision soit entrée en vigueur;

b) à partir de la date de l'entrée en vigueur de la nouvelle convention portant révision, la présente convention cesserait d'être ouverte à la ratification des Membres.

2. La présente convention demeurerait en tout cas en vigueur dans sa forme et teneur pour les Membres qui l'auraient ratifiée et qui ne ratifieraient pas la convention portant révision.

Article 29.

Les textes français et anglais de la présente convention feront foi l'un et l'autre.

Član 28

1. U slučaju da konferencija usvoji novu konvenciju o delimičnoj ili potpunoj reviziji ove konvencije, i ukoliko nova konvencija ne predviđa drugačije:

a) ratifikacija od strane jednog člana nove konvencije o reviziji povlači punovažno, i pored napred navedenog člana 26, odmah otkaz ove konvencije, pod rezervom da je nova konvencija o reviziji stupila na snagu;

b) počev od datuma stupanja na snagu nove konvencije o reviziji, ova konvencija prestaje da bude otvorena za ratifikovanje članova.

2. Ova konvencija ostaje u svakom slučaju na snazi u svojoj formi i sadržini za članove koji je budu ratifikovali, a koji ne bi ratifikovali konvenciju o reviziji.

Član 29

Francuski i engleski tekstovi ove konvencije punovažni su i jedan i drugi.

§ 2

Ovaj zakon stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu Demokratske federativne Jugoslavije« i pošto bude izvršena ratifikacija konvencije.

ПРЕДЛОГ

ЗАКОНА О СЛОБОДИ ОД СТРАХА

ПРЕТСЕДНИШТВУ ПРИВРЕМЕНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ДФЈ

Београд

Народни посланик др Драгић М. Јоксимовић
предлаже доношење Закона о слободи од страха.

Част ми је Предложити Претседништву Привремене народне скупштине да у најкраћем року донесе

ЗАКОН О СЛОБОДИ ОД СТРАХА

Члан 1

Сваки поступак органа народних власти, војске и установа ДФЈ, који има карактер застрашивања народа или садржи претњу грађанима, да ови против своје воље нешто чине или не чине, претставља кривично дело против слободе од страха.

Члан 2

Органи народних власти, војске и установа ДФЈ, који се огреше о прописе овога Закона, казниће се принудним радом са лишењем слободе.

Члан 3

Нарочито ће се тешко казнити онај ко предње кривично дело учини за време од дана, када Указ о расписивању избора народних посланика за Уставотворну скупштину буде објављен у „Службеном листу ДФЈ“ па до дана када се ови избори сврше.

Члан 4

Дела из овога Закона суде средски народни судови, који пресуду доносе и исту уручују како оптуженом тако и тужиоцу у року од три дана по примљеној тужби. Ко пресудом није задовољан, има право жалити се надлежном окружном народном суду у даљем року од три дана. Окружни народни суд дужан је донети одлуку по жалби најдаље за три дана.

Члан 5

Овај Закон ступа на снагу даном објаве у „Службеном листу Демократске федеративне Југославије“.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

ПРЕДЛОГА ЗАКОНА О СЛОБОДИ ОД СТРАХА

Споразум Националног комитета ослобођења Југославије и Краљевске југословенске владе од 1 новембра 1944 г. („Службени лист ДФЈ“ од 9 марта 1945 г.) налаже новој влади да објави декларацију којом ће слобода од страха бити нарочито наглашена и гарантована.

Противно овом споразуму, у декларацији владе од 9 марта т. г. слобода од страха не само што није наглашена и гарантована, него уопште није ни поменута.

Трећем заседању АВНОЈ-а, односно Привремене народне скупштине, која је свој рад почела 7 августа а завршила 26 августа т. г., није предложен ниједан закон, који би регулисао ову важну правну материју. Из унутрашњости земље, међутим, стижу извештаји, који ме уверавају да доношење закона о слободи од страха претставља преку и насуну потребу.

Пошто је Привремена народна скупштина Указом од 26 августа т. г. закључена, услед чега је немогуће да се о предњем закону решава у скупштинском пленуму, то на основу чл. 4 Одлуке Другог заседања Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије о врховном законодавном и извршном претставничком телу Југославије предлажем и молим: да Претседништво Привремене народне скупштине, након са слушања Законодавног одбора, само донесе горе наведени закон што пре и да га најхитније објави како преко „Службеног листа ДФЈ“ тако и путем нарочитих плаката.

29 августа 1945 године

у Београду

др Драгић М. Јоксимовић, с. р.
народни посланик из Београда

МИНИСТАРСТВО
ПОШТА, ТЕЛЕГРАФА И ТЕЛЕФОНА
Бр. 12219
20 септембра 1945 године
Београд

ПРЕТСЕДНИШТВУ ПРИВРЕМЕНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

У прилогу достављам Предлог закона о поштанско-телеграфско-телефонским таксама с образложењем, с молбом да се исти по прописаном поступку озакони.

Како је питање регулисања предметних такса од великог и хитног значаја за птг струку и државне финансије, молим да се донесе одлука по хитном поступку.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Заступник Министра
пошта, телеграфа и телефона
Министар саобраћаја,

Тодор Вујасиновић, с. р.

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА О ПОШТАНСКО-ТЕЛЕГРАФСКО-ТЕЛЕФОНСКИМ ТАКСАМА

Члан 1

Све услуге које врше поште, телеграфи и телефони у Демократској Федеративној Југославији, као и све радње које су с тим услугама у непосредној вези, подлеже плаћању такса, прописаних Поштанско-телеграфско-телефонском таксеном тарифом.

Услуге и радње из предњег става не подлеже плаћању такса по Закону о таксама, сем случаја да је то изречно одређено Поштанско-телеграфско-телефонском таксеном тарифом.

Члан 2

Поштанско-телеграфско-телефонску таксену тарифу прописује Министар пошта, телеграфа и телефона, у споразуму с Министром финансија.

Изузетно од одредбе претходног става, није потребан споразум с Министром финансија за измене и допуне такса у међународном саобраћају, уколико се такве измене и допуне јављају као последица измене еквивалента динара према златном франку или измене правца упућивања. Одлуку о таквим изменама и допунама доноси Министар пошта, телеграфа и телефона, односно орган којег он на то овласти.

Члан 3

Поштанско-телеграфско-телефонске таксе наплаћују се употребом вредносних образаца (вредносница), лепљењем поштанских марака, употребом машина за франковање или у готовом новцу.

Правилницима за вршење поштанске, телеграфске и телефонске службе или засебним решењима прописује се на који се од наведених начина врши наплата таксе за поједине услуге и радње из чл. 1 овог Закона, као и да ли ће се такса наплатити пре, у току или после извршене услуге односно радње.

За неподмирене таксе одговара поштанско-телеграфско-телефонској управи пошиљалац односно корисник услуге или радње из члана 1 овог Закона. Исто тако ова лица имају право на повраћај више плаћене таксе. Ближе одредбе о томе прописују се правилницима о поштанској, телеграфској и телефонској служби.

Кад у смислу поштанских прописа каква пошиљка буде продана или на други начин уновчена, поштанско-телеграфско-телефонска управа ће од добивене своје најпре наплатити неподмирени износ такса.

Наплату неподмирених такса врше органи поштанско-телеграфско-телефонске управе или према потреби, органи народне власти егzekутивним путем.

Члан 4

Поштанске марке и вредноснице издаје Министар пошта, телеграфа и телефона, који прописује и њихов облик, боју и врсту хартије.

Пуштање поштанских марака и вредносница у течај и повлачење из течаја мора да буде благовремено објављено у „Службеном листу Демократске федеративне Југославије“.

Нико не сме продавати поштанске марке и вредноснице по скупљој цени од оне која је на њима означена.

Овлашћени продавци поштанских марака и вредносница добијају провизију, коју одређује Министар пошта, телеграфа и телефона а која не може да буде већа од 5%. Ова провизија исплаћује се у поштанским маркама.

Члан 5

Изузетно од прописа чл. 1 овог Закона, ослобађају се од плаћања поштанско-телеграфско-телефонских такса:

1) Поштанско-телеграфско-телефонске установе, за ове врсте поштанских пошиљака и телеграфских и телефонских прикључака, а за телеграфска и телефонска саопштења само у границама телеграфског и телефонског правилника;

2) Изаслани органи поштанско-телеграфско-телефонских усанова за све врсте поштанских пошиљака и телеграфских и телефонских саопштења које упућују својим установама и свим осталим државним властима и установама;

3) Војне власти, за поштанске пошиљке и телеграфска и телефонска саопштења које упућују за време рата и мобилизације;

4) Црвени крст (Главни и подручни одбори) за телеграфска саопштења, обична писма и дописнице које упућују за време рата и мобилизације;

5) Ратни заробљеници за све врсте поштанских пошиљака;

6) Сва лица за све врсте поштанских пошиљака које упућују ратним заробљеницима; и

7) Службеници поштанско-телеграфско-телефонске струке, за телефонске таксе само уколико по важећим прописима имају службени телефон.

Члан 6

Ослобођења од поштанско-телеграфско-телефонских такса у међународном саобраћају регулишу се конвенцијама, угодбама, правилницима и споразумима са страним поштанско-телеграфско-телефонским управама.

Члан 7

Ослобођења из тач. 3, 4, 5 и 6 члана 5 не важе:

1) у месном поштанском и телеграфском саобраћају, изузевши поштанске пошиљке и телеграфска саопштења за шире доставно подручје; и

2) за робне огледе, хитне поштанске пошиљке, откупне пошиљке, пошиљке с повратницом и телеграфске упутнице.

Члан 8

Све власти, установе и лица ослобођена од плаћања поштанско-телеграфско-телефонских такса, дужна су старати се да се ова повластица не злоупотребљава. Злоупотребе кажњавају се по важећим прописима.

Члан 9

Обавеза плаћања поштанско-телеграфско-телефонских такса, прописана у чл. 1 овог Закона, важи и за саобраћајне (железничке, речне, поморске и др.) установе, као и за Поштанску штедионицу, уколико се специјалним споразумима о узајамним услугама не одреди друкчије.

Члан 10

Ступањем на снагу овог Закона престаје важити Уредба Привредног савета о плаћању поштанских такса од 17 априла 1945 г., као и сви остали прописи који су у супротности са његовим одредбама.

Члан 11

Овај Закон ступа на снагу кад се објави у „Службеном листу“.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

ПРЕДЛОГА ЗАКОНА О ПОШТАНСКО-ТЕЛЕГРАФСКО-ТЕЛЕФОНСКИМ ТАКСАМА

Одредбе о поштанско-телеграфско-телефонским таксама садржане су сада делом у Уредби о плаћању поштанских такса, коју је донео Привредни савет 17 априла т. г., а делом у предрадном Закону о пошти, телеграфу и телефону. Саме таксе пак прописане су у Поштанској тарифи, Телеграфској тарифи и Телефонској тарифи. Сем тога по овом предмету има одредаба и у појединим правилницима за поштанску, телеграфску и телефонску службу.

Систем овако међусобно повезаних прописа наслеђен је од старе Југославије и у првом времену после ослобођења није било техничке могућности да се тај систем измени. Сада, по завршетку рата, када се прилике све више нормализују, створени су услови за целисходно уређење питања поштанско-телеграфско-телефонских такса.

Налазимо да предње питање треба решити на сличан начин на који је решено питање општих финансијских такса. То гледиште заступљено је у приложеном законском пројекту. Према томе сам Закон садржи повезане и прецизне основне одредбе о плаћању поштанско-телеграфско-телефонских такса, о изузетном ослобођењу од такса и о поштанским маркама, а јединствена поштанско-телеграфско-телефонска таксена тарифа има да пропише саме таксе, како оне у унутрашњем тако и оне у међународном саобраћају.

Птт таксену тарифу треба да прописује, као и досада, Министар пошта, телеграфа и телефона у споразуму с Министром финансија. Тако се ради и у другим државама. Исто тако, за измене и допуне потребан је споразум с Министром финансија. Међутим, у међународном

саобраћају, нарочито за поштанске пакете и за телеграфска и телефонска саопштења, таксе су подложне врло честим изменама, услед измене еквивалента златног франка и услед промене правца упућивања, па се за овакве случајеве одређује, да није потребан споразум с Министром финансија. Ни раније се такав споразум није тражио, јер се ту не ради о нечему што би било од значаја са гледишта тарифске политике или привредних државних интереса, него просто о прерачунавању по курсу и по дужини релације, у чему се све птт управе имају прилагодити нормама међународних птт конвенција, споразума итд.

Код овог законског пројекта треба да се истакне усвојени принцип опште обавезе плаћања услуга које чини птт управа. Општим плаћањем такса омогућава се рационално буџетирање поштанско-телеграфско-телефонске струке и онемогућавају се злоупотребе у коришћењу ослобођења. Принцип општег плаћања такса усвојен је и у другим струкама наше државне управе; тако и птт управа плаћа све услуге које јој чини Државна штампарија, Државна маркарница итд. Ослобођења од такса, како се предвиђају овим пројектом, минимална су, а диктована извесним разлозима државног и јавног интереса и преузетим међународним обавезама. Стојим на гледишту, да не треба дозволити никакво проширење предвиђених ослобођења, јер би то ишло на штету државне касе и доброг функционисања птт службе. Међутим, ако би се, из равлога уједностављења администрације и олакшања рачунског пословања, указала потреба пребијања међусобних услуга са установама које су по природи посла уско везане са птт установама, дата је могућност закључивања специјалних споразума.

Исто тако треба истакнути принцип, да услуге и радње птт струке потпадају таксирању само по птт таксној тарифи, уколико су те услуге и радње везане искључиво за птт манипулацију. Тако н.пр. поштанско пуномоћје има да се таксира поштанском а не финансиском таксом, као досада, јер оно служи искључиво за испоруку поштанских пошиљака и изван птт струке се нигде не појављује. Сличан је случај са дозволом за продају поштанских марака, тражењем прописа телеграма итд.

С обзиром на наведене разлоге молим Претседништво, да приложени пројект изволи озаконити и то по хитном поступку, пошто је решење питања уређења птт такса врло хитно.

20 септембра 1945 године
Београд

Заступник Министра
пошта, телеграфа и телефона
Министар саобраћаја,

Тодор Вујасиновић, с. р.

ПРЕДЛОГ

ЗАКОНА О РЕГУЛИСАЊУ ПРЕДРАТНИХ ОБАВЕЗА

Члан 1

(1) Обавезе настале у старим југословенским динарима до 18 априла 1941 године закључно, уколико су неизмирене до ступања на снагу овог Закона, имају се обрачунати по сразмери 10 (десет) старих југословенских динара равно 1 (један) динар Демократске Федеративне Југославије.

(2) Уколико су ове обавезе услед прописа донетих под окупацијом претворене у одговарајућу окупациску валуту, имају се прерачунати у стари југословенски динар по курсу по коме су у 1941 години новчанице старог југословенског динара замењене за окупациске новчанице, па потом обрачунати по сразмери из предњег става.

(3) Код обавеза код којих је у времену од 18 априла 1941 године до ступања на снагу Закона о курсевима за повлачење окупациских новчаница и о регулисању обавеза за подручје на коме се налази место плаћања, било промена, узима се као обавеза настала до 18 априла 1941 године закључно, најнижи салдо у истом времену.

Члан 2

Изузетно од прописа првог става члана 1 овог Закона, улози на штедњу по штедним књижицама који у времену од 18 априла 1941 године до ослобођења нису повећавани новим улагањем обрачунаће се:

а) износи до 25.000.— старих југословенских динара по сразмери 5 (пет) старих југословенских динара = 1 (један) динар Демократске Федеративне Југославије;

б) уколико су улози већи од 25.000.— старих југословенских динара, вишак се има обрачунати по сразмери из првог става члана 1 овог Закона.

Члан 3

(1) Од предратних потраживања обрачунати по прописима члана 1 и 2 овог Закона не врше се никакви одбитци.

(2) Овим потраживањем код новчаних завода може се располагати по прописима које издаје савезни Министар финансија.

Члан 4

Новчанице старог југословенског динара које су биле законско средство плаћања на дан 18 априла 1941 године замењују се за динар ДФЈ по курсу из члана 1 овог Закона. Ове новчанице имају се депоновати код пореских одељења среских и градских народних одбора, пошта и филијала савезних и земаљских државних новчаних завода у року од 10 дана по ступању на снагу овог Закона. Исплата депонованих новчаница извршиће се у року од 3 месеца од ступања на снагу овог Закона.

Члан 5

(1) Државни дугови у обвезницама, изузетно од прописа првог става члана 1 овог Закона, обрачунаће се:

а) Износи до 50.000.— номиналних старих југословенских динара по сразмери 5 (пет) старих југословенских динара = 1 (један) динар Демократске Федеративне Југославије;

б) Уколико једно лице има државних обвезница у већем укупном номиналном износу, вишак изнад 50.000.— номиналних старих југословенских динара обрачунаће се по сразмери из првог става члана 1 овог Закона.

(2) Начин књижења у вези са применом прописа овог члана прописује савезни Министар финансија.

Члан 6

Повратна примања у старим југословенским динарима која проистичу из судских одлука или поравнања закључених пред судом по предметима алиментације сматрају се као да су одређена у ДФЈ динарима у истом износу. Овај износ може бити измењен споразумом странака или судском одлуком на тражење једне од заинтересованих странака.

Члан 7

(1) Пензија коју, по уговору или судској одлуци, службодавач плаћа свом бившем службенику односно члановима његове породице, има се обрачунати на основу средњих припадљености по прописима Уредбе о регулисању надница и плата радника и намештеника у државно-привредним и приватним предузећима, приватним установама и организацијама („Службени лист Демократске Федеративне Југославије“ број 24 од 21 априла 1945 године) за ону групу у коју спада звање које је тај службеник имао у тренутку пензионисања.

(2) Незадовољна страна може се користити прописом члана 23 Уредбе о регулисању надница и плата радника и намештеника у државно-привредним и приватним предузећима, приватним установама и организацијама.

Члан 8

(1) Обавезе из основа осигурања живота имају се обрачунати на основу износа наменске имовине добијеног валоризацијом по Закону о валоризацији и обрачуном потраживања и обавеза по овом Закону и Закону о курсевима за повлачење окупациских новчаница и о регулисању обавеза, с тим да се оне од њих које одговарају премијама плаћеним у времену од 18 априла 1941 године до ступања на снагу Закона о курсевима за повлачење окупациских новчаница и о регулисању обавеза обрачунају по курсу замене окупациског новца у динаре Демократске Федеративне Југославије. Код обрачуна се наменска имовина свих осигуравајућих предузећа има сматрати као једна јединствена наменска имовина, тако да се обавезе из основа осигурања живота обрачунају по истом курсу код свих осигуравајућих предузећа. Вишак код појединих осигуравајућих предузећа употребиће се, и то без икакве накнаде, на покриће мањка код осталих, преко Државне хипотекарне банке, као обрачунског места.

(2) Зајмови по полицама осигурања живота имају се обрачунати по истој сразмери као и обавезе из основа оних осигурања на подлози којих су ти зајмови одобрени.

(3) Ближе одредбе за извршење прописа овог члана издаће савезни Министар финансија.

Члан 9

(1) Обавезе самосталног пензионог фонда који није постао одељење односно орган Средишњег завода за социјално осигурање према његовим члановима односно члановима породице ових, имају се обрачунати по сразмери између износа целокупне чисте имовине таквог фонда добијеног валоризацијом по Закону о валоризацији и обрачуном његових потраживања и обавеза по овом Закону и Закону о курсевима за повлачење окупациских новчаница и о регулисању обавеза, према последњој књижној вредности те имовине пре ступања на снагу Закона о курсевима за повлачење окупациских новчаница и о регулисању обавеза.

(2) На исти начин имају се обрачунати и обавезе хуманих осигуравајућих установа према њиховим члановима.

(3) Уколико по извршеној валоризацији и обрачуну његових потраживања и обавеза приходи једног пензионог фонда односно једне хумане осигуравајуће установе не би били довољни за извршење обавеза утврђених у првом односно другом ставу овог члана, такав пензион фонд односно таква хумана осигуравајућа установа дужни су да у року од 3 месеца по ступању на снагу овог Закона извести о томе савезно Министарство финансија, подносећи му на одобрење образложени план о санацији или ревизији висине пензија односно износа обавеза.

Члан 10

Прописи овог Закона неће се примењивати на обавезе установа социјалног осигурања према њиховим осигураницима односно корисницима, на плате и пензије државних службеника и службеника бивших самоуправних тела, односно на плате и пензије приватних службеника изузев оних на које се односе прописи члана 7 и члана 9 овог Закона, нити на обавезе које проистичу из уговора о закупу станбених и пословних просторија, а за чије су регулисање већ донети или ће бити донети посебни законски прописи.

Члан 11

У случају да би поједино предузеће, пошто се у вези са заменом окупациског новца сви делови његове имовине обрачунају у ДФЈ динаре по односним прописима, постало пасивно а не постоји могућност за покриће мањака валоризацијом по члану 4 Закона о валоризацији, дужно је да о томе без одлагања, а најкасније до 30 априла 1946 године, обавести земаљско Министарство финансија. Земаљско Министарство финансија ће, у сагласности са Савезним Министарством финансија, донети одлуку о начину санације или о ликвидацији таквог предузећа.

Члан 12

Сва правна и физичка лица, као и државне установе, који се сматрају оштећеним применом прописа овог Закона могу свој оштетни захтев пријавити у облику ратне штете у року који ће савезни Министар финансија одредити у сагласности са Државном комисијом за ратну штету.

Члан 13

Обавезно тумачење и упутства за извршење овог Закона даје Савезни Министар финансија.

Члан 14

Овај Закон ступа на снагу када се објави у „Службеном листу Демократске Федеративне Југославије“.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

ПРЕДЛОГА ЗАКОНА О РЕГУЛИСАЊУ ПРЕДРАТНИХ ОБАВЕЗА

Законои о курсевима за повлачење окупациских новчаница и о регулисању обавеза обухватили су све обавезе настале у времену од 18 априла 1941 године до ступања на снагу Закона о курсевима за свако новчано подручје. Сваки од ових закона садржавао је пропис којим

је за предратне обавезе, тј. обавезе настале у старим југословенским динарима до 18 априла 1941 године, проглашен мораториум.

Укидање овог мораториума са истовременим доношењем прописа о регулисању предратних обавеза претставља хитан задатак који се мора решити у најскорије време. Регулисање предратних обавеза особито је хитно због тога што привредна предузећа не могу постављати своје калкулације, као и због тога што се услед неодређеног положаја предратних обавеза не може утврдити ратна добит сваког појединог предузећа. Осим овог, неодређеност у овом сектору има за последицу нејасно стање код новчаних завода, јер они имају осим ратних и предратна потраживања и дуговања, од којих су ратна већ прерачуната у динар ДФЈ док су предратна још увек под режимом мораториума.

Најважније питање у овој материји јесте питање курса по коме се предратне обавезе имају измиривати у ДФЈ динарима. Ово питање било је могуће решити на два начина: изједначењем предратних обавеза са ратним обавезама, што би значило да један дуг од исте висине у бившим југословенским динарима има бити исплаћен различитим износима ДФЈ динара, већ према томе на ком је новчаном подручју он настао, — и утврђивањем јединственог курса за претварање предратних обавеза у ДФЈ динаре, тако да се дуговање исте висине на целој територији Југославије има измирити једнаким износима динара ДФЈ. Да би се избегла неједнакост у третирању појединих подручја, а пошто се овде ради о новчаним односима израженим у предратним југословенским динарима, са једнаком вредношћу за целу државну територију, о односима који нису претрпели никакву промену у току рата и окупације, стало се на гледиште да за регулисање предратних обавеза има бити утврђен јединствен курс за целу земљу.

Висина јединственог курса имала би се утврдити водећи рачуна о општем осиромашењу наше земље услед кога су дужници дошли у далеко гори положај по завршетку рата и окупације од оног очи рата и окупације; о вероватној инфлацији и опадању куповне снаге бившег југословенског динара који би наступили и да није било окупације Југославије; о чињеници да је велики број дужника исплатио своје обавезе за време окупације у окупациској валути тако да се за предратне дужнике који нису имали могућности да отплате своје дугове у току окупације сада има утврдити такав курс који их неће ставити у гори положај од дужника који су за време окупације отплатили своје дугове; о положају у који би доспели новчани заводи код којих углавном предратна дуговања превазилазе њихова предратна потраживања, ако би се утврдио висок курс за регулисање предратних обавеза и, најзад, о обавези државе по основу унутрашњег државног дуга која се има смањити у истом односу у коме буде утврђен курс за регулисање предратних обавеза.

Имајући у виду све изложене чињенице, курс за регулисање предратних обавеза утврђен је на 10 (десет) бивших југословенских динара

1 динар ДФЈ. Овако утврђен курс изазваће најмање нових поремећаја у нашој тешко оштећеној привреди. Применом предложеног курса свакако ће бити оштећен велики број појединаца у нашој земљи, а нарочито оних из категорије поверилаца по предатним обавезама. Међутим, морало се првенствено водити рачуна о чињеници да привреда као целина не буде оштећена применом таквог курса за регулисање предатних обавеза које би задовољило повериоце, али које не би омогућило даљи несметани ток живота. Морало се водити рачуна о томе да интерес наше данашње привреде која је у сваком случају више дужник него поверилац, стоји изнад интереса појединаца. Наша привреда у стању у коме је данас, као и лица која су у њој упослена не могу поднети знатно веће оптерећење применом вишег курса од предвиђеног оптерећења које ће настати применом предложеног курса. Приликом утврђивања курса имали су се у виду највише новчано и привредно најразвијенији делови наше земље: Хрватска, Србија и Словенија, — тако да је курс за регулисање предатних обавеза онај који ће баш на овим деловима изазвати најмање поремећаја.

Разматрајући питање ревизије раздужења извршених за време окупације, стало се на гледиште да је ова ревизија углавном непотребна пошто предложени курс неће ставити у много гори положај предатне дужнике који нису за време рата отплатили своје дугове од дужника који су то учинили. Овде се водило рачуна и о томе да постоји огроман број случајева извршених раздужења, о томе да би сваки случај захтевао индивидуални поступак и да су у највећем броју случајева уништене исправе о дугу као и брисани терети стављени у вези са задужењем.

Предложени курс изазваће свакако велике промене код новчаних завода, због тога што су њихова предатна потраживања смањивана, док су предатна дуговања остала углавном иста. По извршеном прерачунавању у ДФЈ динаре многи од ових новчаних завода постаће пасивни, те ће морати ићи у ликвидацију. Овде ће се, међутим, махом вероватно радити о новчаним заводима који и нису имали услова за здраво пословање, те ће се њиховим уклањањем умногоме уклонити и неорганизованост са нашег кредитног тржишта.

Предложени курс за регулисање предатних обавеза значи боље третирање ових обавеза од ратних на подручјима: куне, немачке марке и Недићевог динара; на подручју пенге он значи подједнако третирање предатних и ратних обавеза, док на подручјима италијанске лире, бугарског лева и албанског франка он значи горе третирање предатних обавеза од ратних. Оваквом решењу морало се приступити, јер би примена таквог курса који би и за подручја лире, лева и франка значило боље третирање предатних обавеза од ратних, имала врло тешке последице по подручја куне и Недићевог динара, о којима се у овом погледу као о привредно и новчано развијенијим мора водити више рачуна.

Гледиште јединственог курса заступале су све институције које су доставиле своје мишљење Министарству финансија: Народна банка, Државна хипотекарна банка и Поштанска штедионица, а од федералних јединица исто тако све оне које су по овом питању дале своје мишљење: Министарство финансија Хрватске, Министарство финансија Словеније и Повереништво финансија Војводине. На гледишту предложене висине курса стајале су Народна банка, Државна хипотекарна банка и Повереништво финансија Војводине; Министарство финансија Хрватске тражило је још нижи курс од предложеног, а Министарство финансија Словеније тражило је нешто јачи курс (за 1,4%). Поштанска штедионица тражила је курс ал пари или два пута слабији од њега.

Од предложеног курса који има начелно важити за све предратне обавезе у законском предлогу предвиђено је неколико изузетака. Ти изузеци односе се првенствено на ситне улоге на штедњу, на ситне имаоце државних хартија од вредности, као и на обавезе из основа алиментације, пензија које службодавци плаћају својим бившим службеницима, обавезе самосталних пензионих фондова, обавезе хуманих осигуравајућих установа и обавезе из основа осигурања живота. Сви ови изузеци прописани су из специјалних разлога повољнијег третирања социјално слабијих или због тога што дужници располажу већим имовинским фондом који може поднети веће оптерећење од опште предложеног оптерећења.

Код улога на штедњу и државних хартија од вредности водило се рачуна о кредитно-политичким разлозима, о интересима неговања државног кредита и улагања у новчане заводе. Код осигуравајућих предузећа имала се у виду чињеница да т.зв. наменска имовина, с обзиром на њену величину, дозвољава повољније третирање осигураника од осталих поверилаца.

12 октобра 1945 године
Београд

Министар финансија,
Сретен Жујовић, с. р.

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА О ВАЛОРИЗАЦИЈИ

Члан 1

Сва предузећа обавезна на јавно полагање рачуна и друга предузећа обавезна на вођење пословних књига дужна су да по прописима овог Закона валоризују све своје инвестиције као што су: непокретности, машине и машинска постројења, уређаји сваке врсте, алати, живи и мртви инвентар, концесије, патенти, лиценце и слична права.

Члан 2

(1) Предратне инвестиције из чл. 1 овог Закона и фондови који служе за амортизацију ових инвестиција валоризују се из старих југословенских динара у динаре ДФЈ ал пари.

(2) Валоризација ових инвестиција односно фондова врши се према књижном стању на дан 18 априла 1941 године. Ако су књижне вредности ових инвестиција односно фондова прерачунате у току окупације у окупацку валуту, имају се пре валоризације вратити у старе југословенске динаре по курсу по коме су биле прерачунате из старих југословенских динара у окупацку валуту.

(3) Уколико су у времену од 18 априла 1941 године до дана ступања на снагу овог Закона фондovima који служе за амортизацију ових инвестиција дотиране амортизационе квоте, има се валоризовани износ ових фондова са стањем на дан 18 априла 1941 године повећати за амортизационе квоте које отпадају на ове инвестиције за поменуто време, с тим да се ове квоте обрачунају на основу валоризованих вредности ових инвестиција у истом поступку у коме су ове инвестиције биле амортизоване.

(4) Уколико су по овим инвестицијама вршене амортизације у времену од 18 априла 1941 године до дана ступања на снагу овог Закона непосредним смањењем књижног износа, валоризовани износ смањује се за одговарајући постотак амортизације.

Члан 3

(1) Инвестиције из чл. 1 овог Закона које су књижене после 18 априла 1941 године валоризују се у динаре ДФЈ у оним износима који би одговарали њиховој вредности у старим југословенским динарима у времену од 1 јануара до 18 априла 1941 године.

(2) Уколико су вршене амортизације ових инвестиција, валоризовани износ инвестиција се смањује за одговарајући постотак амортизације ако је амортизација извршена непосредним смањењем књижног износа; ако је, међутим, амортизација извршена путем дотирања амортизационог фонду, овај фонд се има повећати за амортизационе квоте које отпадају на ове инвестиције, с тим да се ове квоте обрачунавају на основу валоризованих вредности ових инвестиција у истом постотку у коме су ове инвестиције биле амортизоване.

(3) Предлог за валоризацију по прописима овог члана подноси земаљском Министарству финансија предузеће које је сопственик односних инвестиција, дајући при том потребна образложења и доказе. Одлуку о износу у коме се ове инвестиције валоризују доноси земаљски Министар финансија по саслушању комисије за валоризацију, која се има образовати при сваком министарству финансија.

Члан 4

(1) Уколико би поједино предузеће, пошто се у вези са заменом скупачиског новца сви делови његове имовине обрачунају у динаре ДФЈ по односним прописима, доспело према билансу у положај да је пасивно, док је стварна вредност његових предатних инвестиција у времену од 1 јануара до 18 априла 1941 године била већа од износа добијеног валоризацијом по чл. 2 овог Закона, то предузеће може поднети земаљском Министарству финансија предлог, дајући потребна образложења и доказе, да се такве његове инвестиције валоризују до износа њихове стварне вредности у том времену. Одлуку о износу у коме се ове инвестиције валоризују доноси земаљски Министар финансија по саслушању комисије за валоризацију при земаљском Министарству финансија.

(2) Осигуравајуће предузеће које у наменској имовини има инвестиције чија је стварна вредност у времену од 1 јануара до 18 априла 1941 године била већа од износа добијеног валоризацијом по чл. 2 овог Закона, дужно је да такав случај пријави савезном Министарству финансија, дајући при том све потребне податке. Одлуку о износу у коме се ове инвестиције валоризују доноси савезни Министар финансија по саслушању комисије за валоризацију при савезном Министарству финансија.

(3) Савезни Министар финансија може и без пријаве осигуравајућег предузећа донети одлуку о валоризацији таквих инвестиција до износа њихове стварне вредности у поменутом времену, а по саслушању комисије за валоризацију при савезном Министарству финансија.

Члан 5

(1) Износи валоризованих инвестиција из чл. 1 овог Закона изражени у динарима ДФЈ, не смеју бити већи од износа садашње стварне вредности ових инвестиција, уколико су оне постале неупотребљиве или мање употребљиве услед оштећења насталих ратним операцијама сваке врсте или услед измене економских услова.

2) Поступак за утврђивање смањења вредности инвестиција по предњем ставу овог члана у свему је једнак поступку из чл. 3 — ст. (3) односно из чл. 4 — ст. (2) овог Закона.

Члан 6

(1) Вишкови који се појаве при спровођењу валоризације имају се употребити првенствено за покриће пословних губитака и свих мањкова који се покажу у билансу пошто се у вези са заменом окупациског новца сви делови имовине обрачунају у динаре ДФЈ по односним прописима. Евентуални вишак преко овога има се употребити на повећање основне главнице предузећа из чл. 1 овог Закона до њеног номиналног износа на дан 18 априла 1941 године, па затим, код предузећа обавезних на јавно полагање рачуна, и на повећање резервних фондова ових предузећа до њиховог номиналног износа на исти дан.

(2) Ова повећања главнице не подлежу плаћању таксе, а износи вишкова употребљени на повећање главнице и фондова по предњем ставу овог члана не опорезују се.

Члан 7

(1) Изузетно од чл. 6 овог Закона, вишкови који се појаве при спровођењу валоризације инвестиција из чл. 1 овог Закона код осигуравајућих предузећа имају се, уколико су саставни део наменске имовине, употребити искључиво на повећање математичких резерви образованих до 18 априла 1941 године и резерви за исплату насталих а неликвидираних штета по осигурањима живота закљученим до 18 априла 1941 године. Износи вишкова употребљени на ово повећање не опорезују се.

(2) Ближе одредбе за извршење прописа овога члана издаће савезни Министар финансија.

Члан 8

(1) Валоризација по прописима овог Закона има се извршити најкасније до 31. децембра 1945 године.

(2) Уколико се валоризација врши по чл. 3 или чл. 4 овог Закона, савезни Министар финансија може одредити и дужи рок.

Члан 9

(1) За прекршаје односно неизвршење прописа овог Закона казниће се новчано до износа који не може прећи висину вредности инвестиција предузећа.

(2) Казне изриче оно Министарство финансија које је надлежно за примену прописа за чији се прекршај односно неизвршење кажњава.

(3) Износи наплаћених новчаних казни уносе се у фонд за обнову земље и помоћ пострадалим крајевима.

Члан 10

Обавезно тумачење и упутства за извршење прописа овог Закона даје савезни Министар финансија.

Члан 11

Овај Закон ступа на снагу кад се објави у „Службеном листу Демократске Федеративне Југославије“.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ПРЕДЛОГА ЗАКОНА О ВАЛОРИЗАЦИЈИ

Заменом југословенских динара у окупациону валуту и девалвацијом те валуте сведени су износи са којима су књижене инвестиције привредних предузећа у тој мери, да би биланси, састављени на бази тих прокњижених износа, давали потпуно нереалну слику друштвеног стања с једне стране, док би амортизације инвестиција по тим износивима биле сасвим недовољне да покрију стварно умањење њихове вредности услед употребе. Из тих разлога потребно је донети закон о вршењу беспореске валоризације тих инвестиција.

Законски пројекат предвиђа четири врсте валоризације.

Прва валоризација се односи на предратне инвестиције и оне се имају валоризовати на износ по коме су књижене пред рат рачунајући један југословенски динар за један динар ДФЈ.

Друга валоризација има за предмет окупациске инвестиције, које се имају валоризовати до цене тих инвестиција која је била пред рат.

По трећој врсти валоризације валоризују се предратне инвестиције на исти начин као и окупациске, ако би иначе предузеће имало биланс који би показивао привидну пасивност услед тога што би се валоризацијом ал пари добили износи испод стварне вредности инвестиција.

Најзад, четврта врста валоризације се примењује на наменску имовину осигуравајућих друштава која се спроводи као у другом и трећем случају, тј. до вредности инвестиција пред рат. У овом случају се отступа од принципа валоризовања предратних инвестиција ал пари, јер се жели утврдити стварна вредност тих инвестиција да би се онда могла извршити на тој основи и валоризација осигураних сума.

У свима случајевима, у којима се валоризација не врши линеарно, свођењем на предратне износе, закон предвиђа да се валоризација има

вршити на основу одлуке земаљског Министра финансија, а по претходном саслушању Комисије која се има образовати у циљу да контролише поступак утврђивања предратних цена инвестиција.

Пошто се може десити да је стварна вредност инвестиција у тренутку валоризације мања од предратног износа по коме је инвестиција вођена у књигама, односно од цена које су биле пред рат, закон предвиђа да у том случају валоризовани износ не може бити већи од те стварне вредности. На тај начин се избегава опасност да се валоризовањем повећа књижна вредност преко стварне вредности.

Пошто по правилу код привредних предузећа капитал и резерве предузећа су уложени у инвестиције, док се обртни капитал добија кредитом, то и вишак који се добије валоризовањем предратних инвестиција има да се употреби на повећање девалвираног капитала и резерви до предратне висине. Па како то повишење капитала и резерви не проистиче ни из каквих добити, већ само из прерачунавања од девалвиране окупационе валуте на предратни динар односно на динар ДФЈ то је разумљиво да то повећање капитала и резерви не може подлежати опорезивању нити плаћању такси.

Министар финансија
Сретен Жујовић, с. р.

ПРЕДЛОГ

ЗАКОНА О УПОСЛЕЊУ ОТПУШТЕНИХ И НА РАСПОЛОЖЕЊЕ СТАВЉЕНИХ ДРЖАВНИХ И САМОУПРАВНИХ СЛУЖБЕНИКА

ПРЕТСЕДНИШТВУ ПРИВРЕМЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Народни посланик др Драгић М. Јоксимовић предлаже Закон о упослењу отпуштених и на расположење стављених државних и самоуправних службеника.

Молим Претседништво да донесе следећи

ЗАКОН

О УПОСЛЕЊУ ОТПУШТЕНИХ И НА РАСПОЛОЖЕЊЕ СТАВЉЕНИХ ДРЖАВНИХ И САМОУПРАВНИХ СЛУЖБЕНИКА

Члан 1

Сви државни и самоуправни службеници изнад пет година службе, који су за време од 20 октобра 1944 г. до дана ступања на снагу овога Закона отпуштени или на расположење стављени, имају право да буду упослени код државних установа или установа под државним надзором најдаље за тридесет дана од дана ступања на снагу овог Закона.

Члан 2

Право на упослење немају само они државни и самоуправни службеници, који се налазе под осудом или је против њих до дана ступања на снагу овога Закона поведена кривична истрага.

Члан 3

Сваком државном и самоуправном службенику, који у означеном року не буде упослен, дужна је држава исплаћивати све док не буде упослен 2.400.— динара месечно као новчану помоћ.

Ако је изван службеник под осудом или под истрагом онда његова породица има право на половину његових принадлежности.

Члан 4

О извршењу овога Закона стараће се споразумно Министар правде и Министар финансија Демократске Федеративне Југославије.

Члан 5

Владе федералних јединица дужне су у року од 15 дана прописати уредбе за извршење овога Закона на територији својих јединица.

Члан 6

Овај Закон ступа на снагу даном објаве у „Службеном листу“.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

ПРЕДЛОГА ЗАКОНА О УПОСЛЕЊУ ОТПУШТЕНИХ И НА РАСПОЛОЖЕЊЕ СТАВЉЕНИХ ДРЖАВНИХ И САМОУПРАВНИХ СЛУЖБЕНИКА

Није ми тачно познат број отпуштених и на расположење стављених државних и самоуправних службеника, али верујем да је исти врло висок.

Знам само позитивно да број отпуштених и на расположење стављених судија и судских чиновника на територији Србије износи ништа мање него 1240. Колико би за обнову и изградњу наше земље значило упослење огромног броја отпуштених и на расположење стављених државних и самоуправних службеника, нарочито судија и судских чиновника, није нужно нарочито истицати и подвлачити.

Моје је уверење да би упослењем означених службеника отпали многи приговори, који се данас чине државној администрацији у погледу њене стручности и експедитивности.

Сем тога и обзиром социјалне правичности захтевају да људи, који су свој живот посветили државној и самоуправној служби, буду на улици, често без икаквих средстава за живот.

Зато сматрам да је горе наведени Законски предлог умесан и потпуно оправдан.

др Драгић М. Јоксимовић, с. р.
народни посланик из Београда

ПРЕДЛОГ

ЗАКОНА О РАЗРЕЗУ ПОРЕЗА ЗА 1945 И 1946 ГОДИНУ

ПРЕТСЕДНИШТВУ ПРИВРЕМЕНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Народни посланик др Драгић М. Јоксимовић предлаже Закон о разрезу порезе за 1945 и 1946 год.

Молим Претседништво да донесе

ЗАКОН

О РАЗРЕЗУ ПОРЕЗА ЗА 1945 И 1946 ГОДИНУ

Члан 1

Ниједан порески обвезник не може се за 1945 и 1946 г. опорезовати већом порезом и осталим државним и самоуправним дажбинама од оних које су му биле разрезане пре 6 априла 1941 године.

Члан 2

Разрез порезе и осталих државних и самоуправних дажбина за 1945 и 1946 г. на радње и предузећа, која су основана за време од 6 априла 1941 до 20 октобра 1944 г., не може бити већи од разреза на сличне радње и предузећа у 1940 г.

Члан 3

Овај Закон ступа у живот даном објаве у „Службеном листу“.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

ПРЕДЛОГА ЗАКОНА О РАЗРЕЗУ ПОРЕЗА ЗА 1945 И 1946 ГОДИНУ

Ноторна је ствар да трговци и привредници уопште услед немања робе и других разлога праве данас несравњено мањи обрт неголи пре 6 априла 1941 г.

Исто тако је ноторна ствар да су трошкови за одржавање зграда у исправном стању далеко надмашили предратне трошкове.

Ма да све ово упућује на закључак да је чист приход од радња, предузећа и зграда знатно смањен, ипак су пореске власти у последње време резале тако високе порезе, да исте грађани могу платити само из имовине а никако из прихода.

Пошто је ова и оваква пракса пореских власти нелогична, неоправдана и катастрофална, јер пореске обвезнике гони директно у ликвидацију пореских објеката, сматрао сам за нужно да поднесем горе наведени законски предлог.

др Драгић М. Јоксимић, с. р.
народни посланик из Београда

МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА
ДЕМОКРАТСКЕ ФЕДЕРАТИВНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Кабинет

Бр. 185

18 октобра 1945 године

Београд

ПРЕТСЕДНИШТВУ ПРИВРЕМЕНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

У прилогу се доставља предлог Закона о коначној ликвидацији земљорадничких дугова с молбом да се узме у претрес од стране Привремене Народне скупштине Демократске Федеративне Југославије и озакопи.

I — Предлог Закона о коначној ликвидацији земљорадничких дугова претставља једну у низу предвиђених мера за потпуно регулисање предратних обавеза, те је овако посматран саставни део односно допуна предлога Закона о регулисању предратних обавеза.

Расправа ове материје изискује хитно решење и њему се мора приступити без одлагања.

II — Нерегулисани земљораднички дугови у великој су мери отежавали кредитну способност земљорадника. Данас, кад се приступа обнови и изградњи целе земље новчано оспособљење земљорадника једно је од виталних питања привреде. Отуда је економски значај Предлога у толико већи што ће се кредитна способност земљорадника по извршеној ликвидацији старих дуговања знатно повећати и ставити на здраву основу.

Са разлога наведених под I и II, да би се што хитније и потпуно расправило отворено питање предратних обавеза и пружила земљорадницима — као радном делу нашег народа, здрава основа кредитирања, молит се за хитност поступка у смислу чл. 16 Пословника од 8 августа 1945 године.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Министар финансија
Сретен Жујовић, с. р.

ПРЕДЛОГ

ЗАКОНА О КОНАЧНОЈ ЛИКВИДАЦИЈИ ЗЕМЉОРАДНИЧКИХ ДУГОВА

Члан 1

Гасе се у потпуности земљораднички дугови на које се односи Уредба о ликвидацији земљорадничких дугова од 26 септембра 1936 године а чији износ утврђен на основу исти Уредбе по извршеном смањењу није, у погледу једног дужника, прелазео 5.000.— старих југословенских динара.

Члан 2

(1) Гасе се у потпуности и без обзира на њихов износ земљораднички дугови на које се односи Уредба о ликвидацији земљорадничких дугова од 26 септембра 1936 године:

1) ако је дужник активно учествовао у народноослободилачкој борби, или

2) ако је дужник или који од чланова његове породице:

а) изгубио живот у народноослободилачкој борби,

б) изгубио живот, као борац југословенске војске или као грађанско лице, услед ратних догађаја, и то од дана напада непријатеља до 18 априла 1941 године закључно, или

в) изгубио живот услед фашистичког терора окупатора или његових домаћих помагача, или

г) изгубио живот у непријатељском заробљеништву.

(2) Члановима породице из тачке 2) ст. (1) сматрају се брачни друг, родитељи, деца и унуци дужника, под условом да су до 6 априла 1941 године с њим живели у истој кућној заједници.

(3) Као доказ да дужник испуњава који од услова из ст. (1) служи исправа југословенске армије или уверење надлежних народних власти.

Члан 3

1) Гасе се у потпуности дугови оних земљорадника који нису обухваћени прописима чл. 1 и 2 овог Закона ако су услед ратних догађаја или непријатељске окупације претрпели штету у тој мери да нису у могућности да плате свој дуг, а помагали су народноослободилачку борбу било на који начин.

2) Делимично се гасе дугови оних земљорадника који нису обухваћени прописима чл. 1 и 2 овог Закона ако су услед ратних догађаја или непријатељске окупације претрпели извесну штету али су и поред тога у могућности да плате један део свог дуга, а помагали су народноослободилачку борбу било на који начин.

Члан 4

Остали земљорадници који нису обухваћени прописима чл. 1, 2 и 3 овог Закона платиће своје дугове у потпуности.

Члан 5

1) Да ли дужник земљорадник испуњава који од услова из чл. 2 овог Закона утврђује својом одлуком средски односно градски (реонски) народни одбор надлежан за дужника.

Да ли дужник земљорадник испуњава који од услова из чл. 2 овог Закона утврђује својом одлуком средски односно градски (реонски) народни одбор надлежан за дужника.

2) Имовно стање дужника земљорадника из чл. 3 овог Закона утврђује својом одлуком средски односно градски (реонски) народни одбор надлежан за дужника. Овај одбор доноси и одлуку да ли се дотични дуг гаси у потпуности или делимично и уколико, или се има да плати у потпуности. У поступку доношења ових одлука, одбор се служи и извештајима и подацима надлежног месног народног одбора.

3) Против одлуке средског односно градског (реонског) народног одбора из ст. (1) и (2) може се дужник земљорадник жалити надлежном окружном народном одбору у року од 30 дана од дана саопштења одлуке. Одлука окружног народног одбора је извршна.

4) Дужник земљорадник чији се дуг по прописима овог Закона не гаси у потпуности, обавезан је да на позив средског односно градског (реонског) народног одбора свој дуг плати у износу који је утврђен одлуком из ст. (1) и (2) односно (3), и то у року од шест месеци од пријема позива, без додатка икаквих камата.

5) Послове из овога члана средског односно градског (реонског) и окружног народног одбора обавља посебна комисија од три члана код сваког од ових одбора.

Члан 6

Даном ступања на снагу овог Закона обустављају се код судова сви недокончени поступци покренути по Уредби о ликвидацији земљорадничких дугова од 26 септембра 1936 године, а нови се код судова не могу више покренути. Судови ће све несвршене предмете предати веровнику а ако је овај која од установа из чл. 7 ст. 1 Уредбе о ликвидацији земљорадничких дугова од 26 септембра 1936 године (новчани заводи и задружне организације наведене у том члану) Привилегованој аграрној банци (Дирекцији за ликвидацију земљорадничких дугова). Веровник односно Привилегована аграрна банке (Дирекција за ликвидацију земљорадничких дугова) упутиће их надлежним средским односно градским (реонским) народним одборима на поступак по чл. 5.

Члан 7

1) Установе из чл. 7 ст. (1) Уредбе о ликвидацији земљорадничких дугова од 26 септембра 1936 године, (новчани заводи и задружне организације наведене у том члану) могу Привилегованој аграрној банци (Дирекцији за ликвидацију земљорадничких дугова) поново предати своја потраживања која је Привилегована аграрна банка одбила да прими због мањивости или зато што је оспорила важност или исправност дужникових навода, најдоцније у року од три месеца по ступању на снагу овог Закона. Потраживања, која се у овом року не предају Привилегованој аграрној банци или их ова на основу прописа Уредбе о ликвидацији земљорадничких дугова не прими, гасе се.

2) Обрачунима које Привилегована аграрна банка (Дирекција за ликвидацију земљорадничких дугова) по новопреузетим дуговима из ст. 1) достави дужницима односно установама из чл. 7 ст. 1) Уредбе о ликвидацији земљорадничких дугова, дужници могу приговарати у погледу тачности у року од три месеца, а установе у року од два месеца од дана пријема обрачуна.

3) Привилегована аграрна банка (Дирекција за ликвидацију земљорадничких дугова) вршиће исплату потраживања установа из чл. 7 ст. (1) Уредбе о ликвидацији земљорадничких дугова у готову само у границама износа наплаћених по земљорадничким дуговима, и то првенствено задружним организацијама, а за остатак ће савезно Министарство финансија преко Привилеговане аграрне банке (Дирекције за ликвидацију земљорадничких дугова) издати 3% обвезнице, с амортизационим роком од највише десет година.

4) Овлашћује се Привилегована аграрна банка (Дирекција за ликвидацију земљорадничких дугова) да реконструкцију износа потраживања задруга и задружних савеза насталих по Уредби о ликвидацији земљорадничких дугова може извршити на основу износа 3% државних обвезница за ликвидацију земљорадничких дугова издатих или одобрених задругама и задружним савезима.

Члан 8

1) Смањења од 25% извршена у смислу чл. 9 Уредбе о ликвидацији земљорадничких дугова од 26 септембра 1936 године падају на терет установа из чл. 7 ст. (1) исте Уредбе (новчани заводи и задружне организације наведене у том члану).

2) Савезни Министар финансија може установама из чл. 7 ст. (1) Уредбе о ликвидацији земљорадничких дугова, за које утврди да би услед измирења ових смањења дошао у питање њихов даљи опстанак а њихово деловање је по његовој ошени и у општенародном интересу, покрити делимично или у потпуности овај губитак 3% обвезницама из чл. 7 став (3) овог Закона.

Члан 9

Сви прописи Уредбе о ликвидацији земљорадничких дугова од 26 септембра 1936 године који су у супротности са прописима овог Закона престају да важе.

Члан 10

Целокупан поступак код народних одбора по овом Закону и исправе које се издају ради извршења овог Закона ослобађају се свих такса.

Члан 11

Обавезна тумачења и упутства за извршење овог Закона издаје Савезни Министар финансија.

Члан 12

Овај Закон ступа на снагу кад се објави у „Службеном листу Демократске Федеративне Југославије“.

О Б Р А З Л О Ж Е Њ Е

ПРЕДЛОГА ЗАКОНА О КОНАЧНОЈ ЛИКВИДАЦИЈИ ЗЕМЉОРАДНИЧКИХ ДУГОВА

Након избијања аграрне кризе 1925 године покушавало се разним мерама да се олакша тешко стање земљорадника у које су запали услед дугова. Кад разне предузете полумере нису дале жељене резултате, држава је донела 26 септембра 1936 године Уредбу о ликвидацији земљорадничких дугова. Поменутом уредбом ставила је држава у дужност Привилегованој аграрној банци да за рачун државе спроведе ликвидацију земљорадничких дугова код свих кредитних установа у земљи. За ликвидацију земљорадничких дугова приватним лицима предвиђен је у Уредби засебан поступак, који је практично значио брисање тих дугова.

Сума земљорадничких дугова које је Привилегована аграрна банка преузела на основу Уредбе о ликвидацији земљорадничких дугова од 26 септембра 1936 године износила је након извршеног смањења предвиђеног поменутом Уредбом једну и по милијарду. Та је сума требала бити исплаћена у 14 годишњих анuitета који су укупно износили око две милијарде динара. До рата наплатила је Привилегована аграрна банка на целој државној територији око 400 милиона динара. За време окупације наплаћено је у Србији и Банату даљних 250 милиона динара, а у осталим крајевима око 140 милиона. Према томе отплаћено је до сада свега око 800 милиона динара, што значи да земљораднички ду-

гови које је Привилегована аграрна банка преузела 1936 године износе још око 1,2 милијарде динара.

Земљораднички дугови које је Привилегована аграрна банка преузела по поменутој Уредби углавном су мали и ретко прелазе суму од 10.000 динара, сем на подручју Војводине и Словеначке. Међутим и ови већи дугови добрим делом су већ или исплаћени (Војводина) или отплатама сведени на мање од половине.

Према Уредби о ликвидацији земљорадничких дугова овај посао би се имао обављати до 1950 године, а услед тога што за време четири ратне године многи земљорадници нису били у могућности да плаћају своје оброке, овај рок би се морао продужити. После доношења Закона о регулисању предратних обавеза остаци дуга највећег дела дужника Привилеговане аграрне банке биће тако мали да се неће исплаћивати банчина режија.

Сем тога услед ратних прилика 1941—1945 године многи су земљорадници због губитка имовине, здравља и живота чланова својих породица толико страдали, да нису у могућности да одговоре ни својим свакодневним обавезама акамоли да врате старе дугове. Међутим, други, чији су животи и имања остала поштеђена, сада су, услед скока цена пољопривредних производа, у најповољнијем положају да своје старе дугове одмах измире. Сем тога треба и дужницима и земљорадницима учесницима у народноослободилачкој борби дати стварно признање за њихове жртве поднете за народно ослобођење. Ово су разлози који налажу да се питање земљорадничких дугова одмах и без одлагања коначно ликвидира. И у ту сврху се предлаже овај Закон.

Законски пројекат предвиђа да се сви дугови пошто је извршено смањење по Уредби о ликвидацији земљорадничких дугова до износа од 5.000 старих југословенских динара гасе, затим да се гасе дугови, без обзира на износ, земљорадника ако су дужници земљорадници учествовали у народноослободилачкој борби односно ако су они или чланови њихове уже породице који су до рата живели с њима у кућној заједници изгубили животе услед рата (као војници бивше југословенске војске или као грађанска лица за време ратних догађаја у априлу 1941 године, као жртве фашистичког терора или као заробљеници).

Пројект предвиђа упрошћен поступак и са кратким роковима. Поступак воде средски односно градски (реонски) одбори који су територијално блиски дужнику. Незадовољан дужник има право апелата у једном кратком року на окружни народни одбор, чија је одлука извршна. Дужник је обавезан да плати новоутврђени остатак дуга у року од шест месеци од пријема позива да то учини.

Пошто ће народни одбори утврђивати могућност дужника да плате дуг, обустављају се код судова сви недовршени поступци покренути по Уредби о ликвидацији земљорадничких дугова.

У циљу брзог ликвидирања дугова који су предати Привилегованој аграрној банци утврђује се кратак рок у коме кредитне установе могу Привилегованој аграрној банци поново поднети своја потраживања које је банка услед манљивости раније одбила. Затим се утврђују кратки рокови за приговоре од стране дужника и кредитних усанова по новопреузетим дуговима. Коначно се одређује приближно тачан начин (помоћу издатих 3% обвезница) утврђивања односа између Привилеговане аграрне банке и задружних усанова за случај да су и код њих као код банке изгореле или уништене у току рата књиге и документа.

Предлог Закона скраћује време исплате дуга Дирекције за ликвидацију земљорадничких дугова кредитним усановама, пошто омогућује држави да их, у оскудиши прилива готовине од дужника земљорадника, може измирити 3% обвезницама. Затим укида обавезу државе да покрије вишак губитка који проистиче из отписа земљорадничких дугова ако он прелази резерве и пола главнице, ако омогућује да савезни Министар финансија може преузети на државу путем 3% обвезница делимично или у целости овај губитак, ако је усанова од опште користи. Овде се нарочито помишља на задруге.

Министар финансија
Сретен Жујовић, с. р.

ПРЕТСЕДНИШТВО
АНТИФАШИСТИЧКОГ ВЕЋА НАРОДНОГ ОСЛОБОЂЕЊА
ЈУГОСЛАВИЈЕ

Претседник
др Иван Рибар

Потпретседници

Моша Пијаде

Антун Аугустинчић

Јосип Рус

Димитар Влахов

Марко Вујачић

Секретар
Миле Перуничкић

Чланови
Јосип Броз Тито

из Србије

Спасенија Бабовић, Милан Беловуковић-Дева, Сретен Жујовић, Момчило Марковић, др Благоје Нешковић, Коча Поповић, Александар Ранковић, Владислав Рибникар, Петар Стамболић, Лука Стевић, Влада Зечевић

из Хрватске

др Владимир Бакарић, Фране Фрол, Фрањо Гажи, др Јаков Гргурић, др Павле Грегорић, Маца Гржетић, Иван Крајачић, Павао Крце, Вицко Крстуловић, Филип Лакуш, др Љубо Леонтић, Владимир Назор, Станко Опачић-Ђаница, др Раде Прибићевић, др Јосип Смодлака, др Златан Сремец, Андрија Хебранг

Из Словеније

Јакоб Авшич, Франце Бевк, Јосип Видмар, Јосип Јерас, Едвард Кардељ, Борис Кидрич, Франц Лескошек, др Метод Микуж, Тоне Фајфар

Из Босне и Херцеговине

др Васо Бутозан, Осман Карабеговић, др Војислав Кеџмановић, Хуснија Курт, Ђуро Пуцар-Стари

из Македоније

Методија Андонов-Ченто, Михајло Апостолски, Бане Андрејев-Ронката,
Лазар Колишевски

из Црне Горе

Милован Ђилас, др Нико Миљанић

из Војводине

Никола Груловић, Никола Петровић

из Санџака

Сретен Вукосављевић, прота Јевстатије Караматијевић, Воја Лековић,
Миле Перуничкић

ЗАКОНОДАВНИ ОДБОР
АНТИФАШИСТИЧКОГ ВЕЋА НАРОДНОГ ОСЛОБОЂЕЊА
ЈУГОСЛАВИЈЕ

Претседник

Моша Пијаде

Чланови

Јосип Рус, Марко Вујачић, Миле Перуничкић, Петар Стамболић, Димитар
Влахов, Јакоб Авшич, Коча Поповић, Воја Лековић, Филип Лакуш

АДМИНИСТРАТИВНИ ОДБОР
АНТИФАШИСТИЧКОГ ВЕЋА НАРОДНОГ ОСЛОБОЂЕЊА
ЈУГОСЛАВИЈЕ

Претседник

Момчило Марковић

Чланови:

Јосип Рус

Јакоб Авшич

ОДБОР ЗА МОЛБЕ И ЖАЛБЕ

Момчило Марковић   Јосип Јерас   Марко Вујачић

ИМУНИТЕТНО-МАНДАТНИ ОДБОР

прота Јевстатије Караматијевић   Јосип Рус   Филип Лакуш

ОДБОР ЗА ПРОШИРЕЊЕ АВНОЈ-а

**Моша Пијаде, Едвард Кардељ, др Павле Грегорић, Фране Фрол, др Раде
Прибићевић, Марко Вујачић, Милован Ђилас, Александар Ранковић,
Родољуб Чолаковић, Бане Андрејев, Никола Петровић, Андрија
Хебранг**

ВЕЋНИЦИ
АНТИФАШИСТИЧКОГ ВЕЋА НАРОДНОГ ОСЛОБОЂЕЊА
ЈУГОСЛАВИЈЕ

ИЗ СРБИЈЕ

Андрејевић Кун Ђорђе
Андрић Рагомир
Антуновић Риста

Бабовић Спасенија
Бајовић Војин
Беловуковић Милан-Дева
Боговац Благоје
Божовић Никола
Бошковић Милан

Васиљевић Живан

Грковић Радован
Грујић Радован

Дамјановић Божићарка-Кика
Девеџић Душан
Дедијер Владимир
Димитријевић Милорад-Микан
Дулић др Војислав

Ђорђевић Драгослав
Ђурић Љубодраг
Ђурић Момчило
Ђуровић Михаило

Жујовић Сретен

Зечевић Влада

Илић Павле

Јовановић Љубисав
Јовановић Радивоје-Брадоња
Јовановић Радош
Јовановић Живко
Јосиповић Србољуб

Крстић Бошко
Крстић Ратко
Крстић Светозар

Лучић Михаило

Марковић Момчило

Мијушковић Радован
Милатовић Милорад
Милојевић Милоје
Милосављевић Љубинка
Милосављевић Милосав
Минић Милош
Митровић-Ђилас Митра
Мундрић Петар
Мутаповић Драгослав

Недељковић др Душан
Недељковић Раја
Нешковић др Благоје
Николић Драгољуб
Николић Живојин

Пенезић Слободан
Петровић Душан
Петровић Слободан
Петровић Срећко
Пешић Видоје
Пијаде Моша
Поповић Добривоје
Поповић Коча
Поповић Милентије

Радић Војислав
Радовић Момчило
Радосављевић Добривоје
Ранковић Александар
Рибар др Иван
Рибникар Владислав
Ристић Милан

Савић Животије
Савић Павле
Смиљанић Милан
Солдатовић Стојадин
Софијанић Ратко
Стамболић Петар
Станковић др Синиша
Стевић Лука
Стефановић Риста
Стефановић Светислав
Стојановић Брана

Татарац Светислав
Тодоровић Мијалко
Тодоровић Радомир
Трајковић Александар

Трифунковић Светислав

Урошевић Средоје

Цветковић Витомир

ИЗ ХРВАТСКЕ

Антолковић Јосип
Аугустинчић Антун

Бакарић др Владимир
Балаш Борис
Бален Шиме
Барбарић Иван
Белинић Марко
Берус Анка
Бибер Јосип
Болт Иван
Божинић Андрија
Бркић Душан
Брозића инж. Никола
Бубањ Андреј
Буљан Вице

Видовић Никола
Вркљан Анте
Вукелић Сава

Гажи Франьо
Гиздић Драго
Гргурић др Јаков
Грегорић др Павле
Гржетић Маца
Губеровић Никола

Детони Марјан
Драушник Јурица

Ђарић Љубан

Жанко др Милош
Жигић Раде

Зечевић Стево
Златарић Бранко

Ивековић др Младен

Јакша Урош
Јованић Ђоко

Косовац Вујо
Ковачић Љубица
Крајчић Иван
Кранжелић Иван
Крче Павло

Крстуловић Вицко
Кршуљ Мате
Куноч Ивица

Лакуш Филип
Леонтић др Љубо
Ливада Душан

Мраз Франьо
Мразовић Карло

Назор Владимир
Николиш др Гојко

Опачић-Ђаница Станко

Павић Јанко
Пеиновић Ката
Половић Марко
Почуча Миле
Првчић Стјепан
Прибићевић др Раде

Раковац Јоаким
Румбак Иван

Смодлака др Јосип
Сокол Вид
Сремец др Златан
Сремец Нада
Стидиновић Маријан

Тиљак Ђуро
Туђман Стјепан

Фрол Фране

Хебранг Андрија

Цази Јосип
Церовач Антун
Цетина Јосип
Цетушић Милева

Чалић Душан

Шаламон Стјепан
Шашић Јефто
Шкаре Станко

ИЗ СЛОВЕНИЈЕ

Авшич Јакоб

Беблер др Алеш
Бевк Франце
Брецељ др Маријан

Вавпетич др Владо
Видмар Јосип
Вилфан др Јоже
Випотњик Албин

Земљак Јоже

Иванчич Марија

Јакац Божидар
Јерас Јосип

Кавчич Стане
Кардељ Едвард
Кидрич Борис
Коцбек Едвард
Крајгер Борис
Крижишник др Антон
Крмељ Макс

Лескошек Франц

Лубеј Франце
Луначек др Павел

Мачек Иван
Микуж др Метод

Немец Иван
Новак Иван

Пенда Јоже
Полнч Зоран

Рупена-Осолник Мара
Рус Јосип

Светек Франце
Семич Стане-Дани
Станте Петер

Фајфар Тоне

Хрибар Јанез

Шкерл Франц
Шнудерл др Макс
Шландер-Маринко Мица

ИЗ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Бабић Анто
Бабић Љубо
Бегич Јуре
Бјелица Јанко
Бркић Хасан
Брстина Душан
Бутозан др Васо

Венновић Светозар
Вујасиновић Тодор
Вукић Свето
Вулин Сава

Грк Душан

Даниловић Угљеша
Дошен Илија
Дугоњић Рато

Ђукановић Перо

Ераковић Симо

Јокић Шпиро

Карабеговић Осман
Кецмановић др Војислав
Ковачевић Митар
Крндија Драго
Куленовић Скендер
Курт Хуснија

Лукић Симо

Љујић Војо

Мајкић Коста
Максумић Омер
Манџић Пашага
Марић Игњат
Мастиловић Новак
Медан Саво
Мијатовић Цвијетин
Микулић Јуре

Нинковић Дмитар

Њежић Вид

Омановић Хамдија
Џсмић Омер

Перковић Миле
Пеџић Енвер
Побрић Едхем
Прибићевић Лазо
Пуцар Ђуро-Стари

Савић Бранко
Савић Саво
Симовић Лука
Солдат Митар
Суботић Т. Митар

Тафро Дервиш
Ћемерлић Хамдија

Филиповић Сулејман

Хоџић Мујо
Хумо Авдо

Чамо др Едхем
Чолаковић Родољуб

Шегрт Владо
Шиљековић Бошко
Шкондрић Михајло

ИЗ МАКЕДОНИЈЕ

Аголи Кемал
Андонов Методија-Ченто
Андрејев Бане-Ронката
Апостолски Михаило

Бајалски Ристо
Блажевски инж. Јордан
Богданов Петар
Брајовски Страхил
Брашнаров Панко

Веслиевски Наум
Влахов Димитар
Вражалски И. Никола

Гиноски Лазар
Глигоров Кицо

Калајдријев Лазо
Колишевски Лазар
Кутурец Тома

Малески Владо
Марковски Венко
Милошевски Тихомир

Миљовски Кицо
Минчев Никола
Мицев др Никола

Наумовски Наум
Нацева Мара
Ношпал Тоде

Петрушева Олга
Пирузе Петар
Полежиноски др Владимир
Поп-Андонов Епаминонд

Соколов инж. Лазар
Стојанов Тодор Звезди

Темелкоски Борко-Љиљакот
Тренески Злато

Узуновски Цветко

Цветанов Трајко

Чаловска Љиљана
Чукалоски Вангел
Чучков Емануел

ИЗ ЦРНЕ ГОРЕ И БОКЕ

Бјеладиновић др Бошко
Вујачић Марко
Вукмановић Светозар-Темпо

Грбић Михаило

Даниловић Станко
Дапчевић Пеко

Ђилас Милован

Зоговић Радован

Јовановић Арсо

Крстајић Перо

Малишић Панто
Марковић Блажо
Миљанић др Нико

Оровић Саво

Попивоца Крсто

Радовић Јоксим

Симоновић Јагош

ИЗ ВОЈВОДИНЕ

Аларгић Јудита	Јовановић Исо
Веселинов Јован	Краус др Херберт
Груловић Ахим Груловић Никола	Петровић инж. Никола Поповић Јован
Давидовић Радомир	

ИЗ САНЦАКА

Вукосављевић Сретен	Лековић Воја
Добрашчиновић Милоје	Мирковић Јосо
Ивовић Душан	Перуничкић Миле
Јакић Велимир	Ђуковић Стево
Караматијевић Јевстатије Кнежевић Никица	Хаџи-Смајиловић Мухамед

СА КОСОВА И МЕТОХИЈЕ

Бериша Рифат	Нимани Цавид
Гаши Аљуш	Пајковић Ђоко
Ђаковић Спасоје	Филиповић Крсто
Јовичевић Павле	Хопа Мехмед Хопа Фадил
Криезиу Хасан	Чакић Бошко
Милковић Мито Мугоша Душан	Шаћири Исмет Шукрија Али

ЧЛАНОВИ ПРОШИРЕНОГ АВНОЈ-а

Андонов Сима	Васиљевић Душан
Аранђеловић Риста	Влајковић др Милорад
	Војковић Томо
	Вуковић Јосип-Ђидо
Бабић Антун	Гаџи инж. Фрањо
Бандић Ивањ	Гашпарац Јурај
Барбатић Божо	Грол Милан
Белић др Александар	
Беширов Димитрије	
Борић Фрањо	Дивац Недељко
Боровић Јован	Дивић Милош
Бошковић др Дуда	Димитријевић Спасоје
Брајковић Богомир	Дуканац Савко

Ђермановић Живота
Ђонових Никола
Ђуровић Данило

Ерор Симо

Живковић др Светислав
Жижа др Александар
Жугић Тришко
Жуњевић др Карло

Златарић Јерко

Ивановић Слободан
Илић Драгољуб
Илић Миливоје

Јаковљевић Миладин
Јаковљевић др Стеван
Јанчиковић Томо
Јевтић Радован
Јефтић Витомир
Јовановић др Драгољуб
Јовановић Јован
Јовић Живојин
Јоксимовић др Драгић

Кацлеровић Триша
Кокановић Рајко
Косановић Сава
Костев Михаило
Костић Коста
Коце Јурај
Козман др Хинко
Крунић др Симеон

Манојловић Радмила
Марвиновић Анте
Марковић Александар
Марушић др Драго
Микуличић др Вико
Милетић Дане
Миливојевић Јоза
Милошевић Душан
Митровић Радмило
Московљевић др Милош

Новак др Виктор

Пала Андрија
Павловић Андрија
Павић Јефта
Павловић Косан-Ђрђански
Петровић Нинко
Поповић Душан
Поповић С. Милан
Поповић Петроније
Поцрнић Павао

Продановић Дионисије
Продановић Драгољуб
Продановић М. Јаша

Радека проф. Милан
Раденковић др Ђорђе
Ранковић Драгутин
Рехоровић Иван
Русковић Мато

Салај Ђуро
Сигурњак Иван
Симић Божин
Симић Владимир
Симић Станоје
Сној Франц
Спасић Часлав
Спасовић др Божидар
Срдовић Никола
Станисављевић Мита
Станковић др Ђуро
Станковић Светодик
Стефановић Лазар
Стојанковић Илија
Стојиљковић Радмило
Стошић Стаменко
Сучић Мартин

Тодоровић Радомир
Томашевић Добросав
Томић Алекса
Трандафиловић Љубомир
Трифуковић Младен
Туцовић Владимир

Ђипиќо Нико

Ђурић Милојко

Урошевић Миладин

Филаковић Имро

Хајдуковић др Станко
Хећимовић Грга

Царевић Милош
Цајетојевић др Никола

Чичевић Димитрије
Чубриловић др Бранко
Чубриловић др Васо

Шарац др Заим
Шкарица Дане
Штефанац Иван
Штрцић Иван
Шубашић др Иван
Шутеј др Јурај

ВРХОВНИ СУД
ДЕМОКРАТСКЕ ФЕДЕРАТИВНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Претседник
Живко Јовановић

Чланови:

др Душан Арнери, др Маријан Деренчић, Милован Крчић, Петар Пирузе,
Петар Рајичковић, Никола Станковић, Александар Тодоровић, др Теодор
Томиншек, др Звонимир Шврљуга

ЈАВНИ ТУЖИЛАЦ
ДЕМОКРАТСКЕ ФЕДЕРАТИВНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

др Јоже Вилфан

N A P O M E N E

PRVA SEDNICA PRETSEDNIŠTVA AVNOJ-a od 19 novembra 1944 god. priredena je za štampu po zapisniku sednice, izveštaju »Politike« (br. 11821 od 20-XI-1944 god.) i beleškama sa zasedanja Velike antifašističke skupštine narodnog oslobođenja Srbije (9—12-XI-1944 god.).

DRUGA SEDNICA PRETSEDNIŠTVA AVNOJ-a od 21 novembra 1944 god. priredena je za štampu po zapisniku sednice, izveštaju »Politike« (br. 11823 od 22-XI-1944 god.) i materijalima sa te sednice koji se ovde prvi put objavljuju. Nažalost, primedbe maršala Tita i govori održani na ovoj sednici nisu bili zabeleženi.

TREĆA SEDNICA PRETSEDNIŠTVA AVNOJ-a od 1 februara 1945 god. obrađena je po zapisniku i dokumentima iz arhiva Povereništva pravosuđa NKOK-a, Pretsedništva NKOK-a, pošto govori u diskusiji nisu sačuvani, jer beleške nisu vodene. Nedostaje diskusija o Projektu odluke o osnivanju Vrhovnog suda DFJ i Predlogu odluke o ustanovljenju i nadležnosti Javnog tužništva DFJ. Govor A. Hebranga uzet je iz arhive »Službenog lista FNRJ« kome je bio upućen s tim da se objavi kao predgovor separatu »Odluke o jednoobraznom računovodstvu«. Međutim, do toga nije došlo pošto je u Komisiji za privrednu obnovu pri Privrednom savetu napisan drugi opširniji i stručniji predgovor.

ČETVRTA SEDNICA PRETSEDNIŠTVA AVNOJ-a od 3 februara 1945 god. obrađena je po zapisniku, dokumentima iz arhiva NKOK-a, AVNOJ-a, Povereništva pravosuđa i beleškama Sl. Nešovića.

PETA SEDNICA PRETSEDNIŠTVA AVNOJ-a od 24 februara 1945 god. priredena je za štampu po zapisniku sednice, dokumentima iz arhive AVNOJ-a.

ZAJEDNIČKA SEDNICA PRETSEDNIŠTVA AVNOJ-a I NACIONALNOG KOMITETA OSLOBODENJA JUGOSLAVIJE od 6 marta 1945 god. sredena je za štampu po izveštaju objavljenom u »Politici« (br. 11918 od 7-III-1945 god.) koji je redaktor ove knjige objavio na osnovu kazivanja Vl. Ribnikara. Govori maršala Tita i dr Ribara dati su po originalnim rukopisima.

ŠESTA SEDNICA PRETSEDNIŠTVA AVNOJ-a od 7 marta 1945 god. sredena je po izveštaju »Politike« (br. 11919 od 8 marta 1945 god.) i beleškama Sl. Nešovića.

SEDMA SEDNICA PRETSEDNIŠTVA AVNOJ-a od 7 marta 1945 god. sredena je za štampu po zapisniku, dokumentima iz arhive AVNOJ-a i »Službenog lista FNRJ« i beleškama Sl. Nešovića.

OSMA SEDNICA PRETSEDNIŠTVA AVNOJ-a od 31 marta 1945 god. sredena je na osnovu zapisnika, dokumenata iz arhiva Ministarstva za Konstituanitu, Ministarstva pravosuđa i beležaka Sl. Nešovića. Originalni rukopis Projekta uputstva o obrazovanju vlada federalnih jedinica sačuvao je Frane Frol, a definitivni tekst

M. Peruničić. — Predlog zakona o promeni naziva građanskih vlasti, koji je prvo bio stavljen a potom skinut s dnevnog reda, nije pronađen u korišćenim arhivama tako da taj materijal nedostaje ovoj sednici.

DEVETA SEDNICA PRETSEDNIŠTVA AVNOJ-a od 5 aprila 1945 god. sređena je po zapisniku i dokumentima iz arhiva Predsedništva AVNOJ-a, Ministarstva finansija i na osnovu originalnih rukopisa koje je sačuvao Sl. Nešović. (Ekspozé Ministra finansija povodom pretresa Predloga zakona o budžetu za period april—juni 1945 god. prvi put se objavljuje u ovoj knjizi, pošto je u svoje vreme, posle usvajanja budžeta u Predsedništvu AVNOJ-a, obustavljeno objavljivanje u dnevnoj štampi izvoda iz ekspozéa i diskusije). Od materijala ove sednice nedostaje Predlog zakona o povlačenju potvrda izdatih na zamenjene okupacijske novčanice i o uredjenju vezanih računa. Ovaj projekat zakona bio je, u doba kad je stavljen na dnevni red, vrlo poverljive prirode tako da se o njemu nije diskutovalo ni u Zakonodavnom odboru. Čim je projekat skinut s dnevnoga reda i pitanje donošenja ovog zakona odloženo, predlog je Ministar finansija povukao tako da nije zadržan ni u jednoj arhivi koja je korišćena pri obradi ove knjige.

DESETA SEDNICA PRETSEDNIŠTVA AVNOJ-a od 6 aprila 1945 god. priređena je po zapisniku, dokumentima iz arhiva Ministarstva pravosuđa, Predsedništva AVNOJ-a i Zakonodavnog odbora AVNOJ-a, Ministarstva za Konstituantu i beleškama Sl. Nešovića. U pogledu Projekta zakona o povlačenju potvrda izdatih na povučene okupacijske novčanice i o uredjenju vezanih računa, koji je na ovoj sednici skinut s dnevnog reda, vidi prethodnu napomenu. Ovaj je projekat docnije iznesen na dnevni red Predsedništva AVNOJ-a, ali potpuno prerađen. Taj je dokument unesen u knjigu.

KOMEMORATIVNA SEDNICA PRETSEDNIŠTVA AVNOJ-a od 14 aprila 1945 god. sređena po stenografskim beleškama. Stenogrami govora Milana Grola i Svetozara Vukmanovića-Tempa nisu sačuvani tako da su dati samo u izvodu koje je donela »Politika« (br. 111954 od 15 aprila 1945 god.).

JEDANAESTA SEDNICA PRETSEDNIŠTVA AVNOJ-a od 23 aprila 1945 god. priređena je za štampu po nepotpunim stenografskim beleškama, zapisniku, dokumentima iz arhiva Ministarstva pravosuđa, Predsedništva NKOK-a i Predsedništva AVNOJ-a i po beleškama Sl. Nešovića.

DVANAESTA SEDNICA PRETSEDNIŠTVA AVNOJ-a od 2 maja 1945 god. obrađena je po zapisniku, dokumentima iz arhiva Ministarstva pravosuđa i Ministarstva za Konstituantu; od stenograma sačuvani su samo oni koji se odnose na diskusiju.

TRINAESTA SEDNICA PRETSEDNIŠTVA AVNOJ-a od 24 maja 1945 god. sređena je po zapisniku, dokumentima iz arhiva Ministarstva pravosuđa, Zakonodavnog saveta Vlade DIFJ, Zakonodavnog odbora AVNOJ-a i Predsedništva AVNOJ-a i po beleškama Sl. Nešovića.

ČETRNAESTA SEDNICA PRETSEDNIŠTVA AVNOJ-a od 7 juna 1945 god. priređena je za štampu po zapisniku, stenografskim beleškama, dokumentima iz arhiva Ministarstva za Konstituantu, Predsedništva AVNOJ-a, Stenografskog biroa Narodne skupštine FNRR i po beleškama M. Peruničića, vođenim na samoj sednici. Predlog zakona o kursovima okupacijskih novčanica na područjima na kojima nije izvršena zamena okupacijskih novčanica, koji je povučen, nije pronađen ni u jednoj pregledanoj arhivi.

PETNAESTA SEDNICA PRETSEDNIŠTVA AVNOJ-a od 8 juna 1945 god. priređena je za štampu po zapisniku, dokumentima iz arhiva Predsedništva AVNOJ-a, Zakonodavnog odbora AVNOJ-a, Ministarstva finansija, Ministarstva pravosuđa i na osnovu beležaka Sl. Nešovića.

ŠESNAESTA SEDNICA PRETSEDNIŠTVA AVNOJ-a od 9 juna 1945 god. sređena je po stenogramima i zapisniku, dokumentima iz arhive Ministarstva pravosuđa i zapisnika Zakonodavnog odbora. Materijal ove sednice upotpunjen je i dokumentima iz lične arhive dr Zlatana Sremca. Govori u diskusiji o čl. 28, 29 i 30 Predloga zakona o konfiskaciji imovine i o izvršenju konfiskacije i o Predlogu zakona o medicinskim školama nisu sačuvani.

SEDAMNAESTA SEDNICA (VANREDNA) PRETSEDNIŠTVA AVNOJ-a od 10 juna 1945 god. sređena je po stenogramima i beleškama Sl. Nešovića.

OSAMNAESTA SEDNICA PRETSEDNIŠTVA AVNOJ-a od 21 juna 1945 god. sređena je po stenogramima, dokumentima iz arhive AVNOJ-a i beleškama Sl. Nešovića.

DEVETNAESTA SEDNICA PRETSEDNIŠTVA AVNOJ-a od 5 jula 1945 god. sređena je po zapisniku, dokumentima iz arhiva Zakonodavnog saveta Vlade DFJ, Zakonodavnog odbora AVNOJ-a, Ministarstva pravosuđa; govor Moše Pijade, izveštioća Zakonodavnog odbora, unesen je iz knjige »Izabrani govori i članci«, str. 32—36; govori održani u diskusiji dati su po beleškama Sl. Nešovića i izveštaju »Politike« (br. 12025 od 6 jula 1945 god.), osim u nađelnoj diskusiji o Predlogu zakona o rešavanju radnih sporova, jer ti govori nisu sačuvani.

DVADESETA SEDNICA PRETSEDNIŠTVA AVNOJ-a od 19 jula 1945 god. priređena po stenografskim beleškama i zapisniku sednice, a prilozi su uzeti iz arhive Zakonodavnog odbora AVNOJ-a.

DVADESETPRVA SEDNICA PRETSEDNIŠTVA AVNOJ-a od 23 jula 1945 god. sređena po stenografskim beleškama, zapisniku, dokumentima iz arhiva Ministarstva pravosuđa, Zakonodavnog saveta Vlade DFJ, Zakonodavnog odbora AVNOJ-a, Stenografskog biroa Narodne skupštine FNRRJ i po beleškama Sl. Nešovića.

DVADESETDRUGA SEDNICA PRETSEDNIŠTVA AVNOJ-a od 30 jula 1945 god. sređena po zapisniku, dokumentima iz arhive AVNOJ-a, Ministarstva finansija i originalnih rukopisa ekspozea Sr. Žujovića i obrazloženja dr O. Blagojevića i na osnovu zapisnika sednice Zakonodavnog odbora AVNOJ-a od 30 jula 1945 god. i izveštaja objavljenih u »Borbi« i »Politici« (br. 12048 od 2 avgusta 1945 god.).

DVADESETTREĆA SEDNICA PRETSEDNIŠTVA AVNOJ-a od 3 avgusta 1945 god. sređena je po stenografskim beleškama i zapisniku sednice.

DVADESETČETVRTA SEDNICA PRETSEDNIŠTVA AVNOJ-a od 7 avgusta 1945 god. sređena po zapisniku i dokumentima iz arhive Pretsedništva AVNOJ-a i beleškama M. Peruničića, Frana Frola i Sl. Nešovića.

DVADESETPETA SEDNICA PRETSEDNIŠTVA PRIVREMENE NARODNE SKUPŠTINE od 13 avgusta 1945 god. priređena je po zapisniku i beleškama Sl. Nešovića. Govori u diskusiji o molbama za pomilovanje Vojislava Lukačevića i dr. nisu sačuvani.

DVADESETŠESTA SEDNICA PRETSEDNIŠTVA PRIVREMENE NARODNE SKUPŠTINE od 31 avgusta 1945 god. priređena po stenografskim beleškama

DVADESETSEDMA SEDNICA PRETSEDNIŠTVA PRIVREMENE NARODNE SKUPŠTINE od 2 septembra 1945 god. priređena po stenografskim beleškama i dokumentima iz arhive Pretsedništva i Zakonodavnog odbora Privremene narodne skupštine. Nedostaje tekst Predloga zakona o izboru narodne vlasti koji je podneo dr Dragić Joksimović.

DVADESETOSMA SEDNICA PRETSEDNIŠTVA PRIVREMENE NARODNE SKUPŠTINE od 11 septembra 1945 god. sređena je po stenografskim beleškama i dokumentima iz arhive Pretsedništva i Zakonodavnog odbora Privremene narodne skupštine.

DVADESETDEVETA SEDNICA PRETSEDNIŠTVA PRIVREMENE NARODNE SKUPŠTINE od 26 oktobra 1945 god. priredena je po stenografskim beleškama i dokumentima iz arhiva Predsedništva i Zakonodavnog odbora Privremene narodne skupštine i Stenografskog biroa Narodne skupštine (FNJR).

TRIDESETA SEDNICA PRETSEDNIŠTVA PRIVREMENE NARODNE SKUPŠTINE od 27 oktobra 1945 god. priredena je po stenografskim beleškama i dokumentima iz arhive Predsedništva Privremene narodne skupštine, Zakonodavnog odbora i Stenografskog biroa Narodne skupštine (FNJR). Nedostaje tekst Predloga zakona o autonomiji i nezavisnosti koji je podneo dr. Dragić Joksimović.

Neznatna odstupanja koja postoje između zakonskih tekstova koji su usvojeni na sednicama AVNOJ-a i Predsedništva Privremene narodne skupštine i onih koji su objavljeni u »Službenom listu DFJ« predstavljaju izmene i dopune koje je izvršila redakciona komisija Predsedništva AVNOJ-a i Predsedništva Privremene narodne skupštine.

Za Predsedništvo i stalne odbore (str. 1023—1025) važe ove napomene:

Predsedništvo Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije izabrano je na Drugom zasjedanju Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije 29 novembra 1943 godine u Jajcu, a li je sastav Predsedništva unekoliko menjan. Ovde je dato stanje na dan 29 aprila 1945 godine. Do 1. februara 1945 godine Sekretar Predsedništva Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije bio je Rodoljub Čolaković, kada mu je uvažena ostavka zbog odiaska na drugu dužnost, a za sekretara je izabran Mile Peruničić, koji je tada ušao i u Predsedništvo AVNOJ-a. Na trećoj sednici Privremene narodne skupštine od 9 avgusta 1945 godine izabrano je novo Predsedništvo. (Vidi stenografske beleške Trećeg zasjedanja AVNOJ-a i Privremene narodne skupštine — str. 675).

Predsedništvo AVNOJ-a izabralo je prvi put Zakonodavni odbor na svojoj sednici od 3 februara 1945 godine i imao je sa predsednikom ukupno 7 članova. Na sednici od 31 marta izabran je novi Zakonodavni odbor. Odbor je ponovo na XVIII sednici proširen. Ovde je dato stanje na dan 21 juna 1945 godine.

Zakonodavni i ostali stalni odbori izabrani posle pretvaranja AVNOJ-a u Privremenu narodnu skupštinu objavljeni su u stenografskim beleškama III zasjedanja AVNOJ-a i Privremene narodne skupštine (str. 676).

Administrativni odbor AVNOJ-a prvi put je izabran na dan 31 marta a zatim je ponovo biran na sednici Predsedništva AVNOJ-a od 21 juna 1945 godine.

Odbor za molbe i žalbe, Imunitetno-mandatni odbor i Odbor za proširenje AVNOJ-a dati su prema stanju na dan 31 marta 1945 godine.

Spisak većnika AVNOJ-a (str. 1026—1031) dat je prema stanju na dan 24 februara 1945 godine, spisak većnika sa Kosova i Metohije prema stanju na dan 23 jula, a spisak članova proširenog AVNOJ-a prema stanju na dan 7 avgusta 1945 godine.

odbor:rat Skupština St
dokumentacija

S a d r ŝ a j

Napomena izdavača — — — — — Strana
3

PRETSEDNIŠTVO ANTIFAŠISTIČKOG VEĆA NARODNOG OSLOBOĐENJA JUGOSLAVIJE

PRVA SEDNICA — 19 NOVEMBRA 1944

Pre dnevnog reda:

1 — Utvrđivanje dnevnog reda — — — — — 7

Dnevni red:

1 — Pretres i usvajanje predloga Velike antifašističke narodno-oslobodilačke skupštine Srbije o dodeljivanju Ordена narodnog heroja Maršalu Jugoslavije Josipu Brozu Titu — — — — — 7—10

Govornici: sekretar Rodoljub Čolaković — — — — — 7, 10
pretsednik dr Ivan Ribar — — — — — 9

DRUGA SEDNICA — 21 NOVEMBRA 1944

Pre dnevnog reda:

1 — Utvrđivanje dnevnog reda — — — — — 11

Dnevni red:

1 — Pretres i usvajanje Predloga odluke o opštoj amnestiji lica koja su u četničkim jedinicama Draže Mihailovića učestvovala ili ih pomagala ili su učestvovala u jedinicama hrvatskog ili slovenačkog domobranstva — — — — — 11—17

Govornici: sekretar Rodoljub Čolaković — — — — — 11
Pretsednik NKOP-a Maršal Jugoslavije Josip Broz
Tito — — — — — 12
Poverenik za sudstvo Frane Frol — — — — — 16
Moša Pijade — — — — — 16
dr Rade Pribičević — — — — — 17
Đuro Pucar — — — — — 17

2 — Pretres i usvajanje Predloga odluke o prelazu u državnu svojinu neprijateljske imovine, o državnoj upravi nad imovinom nepriisutnih lica i o sekvestru nad imovinom koju su okupatorske vlasti prisilno otuđile — — — — —	17—20
Govornici: sekretar Rodoljub Čolaković — — — — —	17

TREĆA SEDNICA — 1 FEBRUARA 1945

Pre dnevnog reda:

1 — Utvrđivanje dnevnog reda — — — — —	21
--	----

Dnevni red:

11 — Pretres Predloga odluke o ukidanju i nevažnosti svih pravnih propisa donetih od strane okupatora i njihovih pomagača za vreme okupacije; o važnosti odluka koje su za to vreme donete; o ukidanju pravnih propisa koji su bili na snazi u času neprijateljske okupacije Jugoslavije — — — — —	22—28
Govornici: Poverenik za sudstvo Frane Frol — — — — —	22, 27
2 — Pretres Predloga odluke o osnivanju Vrhovnog suda DFJ — — — — —	28—30
Govornici: Poverenik za sudstvo Frane Frol — — — — —	28
Poverenik saobraćaja Sreten Žujović — — — — —	30
3 — Pretres i usvajanje Predloga odluke o ustanoavljenju i nadležnosti Javnog tužioca DFJ — — — — —	30—33
Govornici: Poverenik za sudstvo Frane Frol — — — — —	30
Predlog da se izabere stalni Zakonodavni odbor AVNOJ-a — — — — —	33
Govornici: Poverenik za sudstvo Frane Frol — — — — —	33
4 — Pretres i usvajanje Predloga odluke o ukidanju Povereništva ishrane — — — — —	33—34
Govornici: sekretar Rodoljub Čolaković — — — — —	33
5 — Pretres i usvajanje Predloga odluke o osnivanju Povereništva industrije — — — — —	34—35
Govornici: sekretar Rodoljub Čolaković — — — — —	34
6 — Pretres i usvajanje Predloga odluke o osnivanju Povereništva trgovine i snabdevanja — — — — —	35
Govornici: sekretar Rodoljub Čolaković — — — — —	35
7 — Pretres i usvajanje Predloga odluke o imenovanju inž. Nikole Petrovića za Poverenika trgovine i snabdevanja — — — — —	36
Govornici: sekretar Rodoljub Čolaković — — — — —	36
8 — Pretres i usvajanje Predloga odluke o imenovanju Andrije Hebranga za Poverenika industrije — — — — —	36—37
Govornici: sekretar Rodoljub Čolaković — — — — —	36
9 — Pretres i usvajanje predloga odluke o uvođenju jednoobraznog računovodstva i o jednoobraznom računovodstvu — — — — —	37—38
Govornici: Poverenik industrije Andrija Hebrang — — — — —	37
Ostavka Rodoljuba Čolakovića na položaj sekretara i izbor Miša Peruničića na njegovo mesto — — — — —	38—39

	Strana:
Govornici: Rodoljub Čolaković — — — — —	38
Potpretsednik NKOJ-a Edvard Kardelj — — —	39
Usvajanje predloga o osnivanju Stenografskog biroa — —	39
Govornici: Rodoljub Čolaković — — — — —	39
Izbor redakcione komisije — — — — —	39
Govornici: Poverenik za sudstvo Frane Frol — — — —	39

ČETVRTA SEDNICA — 3 FEBRUARA 1945

Pre dnevnog reda:

1 — Utvrđivanje dnevnog reda — — — — —	40
--	----

Dnevni red:

1 — Usvajanje izveštaja redakcione komisije o predlozima odluka sa prošle sednice — — — — —	41—43
Govornici: izvestilac Rodoljub Čolaković — — — — —	41
2 — Usvajanje predloga odluka:	
a) o ukidanju i nevažnosti svih pravnih propisa donetih od strane okupatora i njihovih pomagača za vreme okupacije; o važnosti odluka koje su za to vreme donete; o ukidanju pravnih propisa koji su bili na snazi u času neprijateljske okupacije — — — — —	43—45
Govornici: izvestilac Rodoljub Čolaković — — — — —	43
b) o osnivanju Vrhovnog suda DFJ — — — — —	45—46
Govornici: izvestilac Rodoljub Čolaković — — — — —	45
v) o ustanovljenju i nadležnosti Javnog tužioca DFJ — — —	46—47
Govornici: izvestilac Rodoljub Čolaković — — — — —	46
3 — Pretres i usvajanje predloga odluka:	
a) o imenovanju Javnog tužioca DFJ — — — — —	47—48
Govornici: Rodoljub Čolaković — — — — —	47
b) o imenovanju Pretsednika Vrhovnog suda DFJ — — — — —	48—49
Govornici: Petar Stambolić — — — — —	48
4 — Izbor Zakonodavnog odbora — — — — —	49
Govornici: Potpretsednik NKOJ-a Edvard Kardelj — — —	49
Predlog dr Ljube Leontića da se izradi projekat odluke o ukidanju privatno-pravnih ugovora sklopljenih za vreme neprijateljske okupacije — — — — —	50
Govornici: dr Ljubo Leontić — — — — —	50
Poverenik za sudstvo Frane Frol — — — — —	50

PETA SEDNICA — 24 FEBRUARA 1945

Pre dnevnog reda:

1 — Utvrđivanje dnevnog reda — — — — —	51
--	----

Dnevni red:

1 — Popuna upražnjenih mesta članova AVNOJ-a — — —	51—53
Govornici: sekretar Mile Peruničić — — — — —	51, 53
Moša Pijade — — — — —	52
Frane Frol — — — — —	52

	Strana
2 — Rešavanje o pitanju statuta Sandžaka — — — —	53—56
Govornici: Moša Pijade — — — — — — — —	53, 56
Marko Vujatić — — — — — — — —	54
Sreten Žujović — — — — — — — —	54
Rodoljub Čolaković — — — — — — — —	54
Potpredsednik NIKOJ-a Edvard Kardelj — — — —	54, 56
Sreten Vukosavljević — — — — — — — —	56
dr Rade Pribičević — — — — — — — —	56
Andrija Hebrang — — — — — — — —	56
Saopštenje da su Savez jevrejskih verskih opština i Srpsko- jevrejska verska opština u Beogradu podneli pismeni predlog za regu- lisanje pitanja nepokretne i pokretne imovine kako prisutnih, tako i odsutnih Jevreja — — — — — — — —	56—57
Govornici: Moša Pijade — — — — — — — —	56
Predlog Vlade Zečevića o odlikovanju Maršala Jugoslavije Josipa Broza Tita, članova Predsedništva AVNOJ-a i članova NIKOJ-a i usvajanje ovog predloga — — — — — — — —	57
Govornici: Vlada Zečević — — — — — — — —	57
Pitanje sekretara Mile Peruničića o izboru članova AVNOJ-a	58—59
Govornici: sekretar Mile Peruničić — — — — — — — —	58
Potpredsednik NIKOJ-a Edvard Kardelj — — — — — — — —	59
Moša Pijade — — — — — — — —	59

ZAJEDNIČKA SEDNICA PRETSEDNIŠTVA AVNOJ-A I NACIONALNOG KOMITETA — 6 MARTA 1945

Dnevni red:

1 — Ostavka Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije	60—63
Govornici: Predsednik NIKOJ-a Maršal Jugoslavije Josip Broz Tito — — — — — — — —	60
Predsednik AVNOJ-a dr Ivan Ribar — — — — — — — —	62

ŠESTA SEDNICA — 7 MARTA 1945

Pre dnevnog reda:

1 — Utvrđivanje dnevnog reda — — — — — — — —	64
--	----

Dnevni red:

1 — Čitanje Ukaza o obrazovanju privremene narodne vlade	64—65
Govornici: sekretar Mile Peruničić — — — — — — — —	64
2 — Polaganje zakletve članova nove vlade — — — — — — — —	65—66

SEDMA SEDNICA — 7 MARTA 1945

Pre dnevnog reda:

1 — Utvrđivanje dnevnog reda — — — — — — — —	67
--	----

Dnevni red:

1 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o ukidanju čl. 5, 6, 7 i 8 Odluke o vrhovnom zakonodavnom i izvršnom narodnom predstavničkom telu Jugoslavije i Nacionalnom komitetu oslobođenja Jugoslavije kao privremenim organima vrhovne narodne vlasti u Jugoslaviji za vreme Narodnooslobodilačkog rata — — — —	67—69
Govornici: Moša Pijade — — — — —	67
Potpredsednik Ministarskog saveta i Ministar za Konstituantu Edvard Kardelj — — — — —	68
sekretar Mile Peruničić — — — — —	68
2 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o raspuštanju Nacionalnog komiteta Jugoslavije — — — — —	69
Govornici: sekretar Mile Peruničić — — — — —	69

OSMA SEDNICA — 31 MARTA 1945**Pre dnevnog reda:**

1 — Utvrđivanje dnevnog reda — — — — —	70
2 — Čitanje i usvajanje zapisnika sednice od 7 marta 1945 godine — — — — —	71
3 — Saopštenje da je dr Ante Mandić naimenovan za namestnika i na taj način prestao biti član i Predsedništva AVNOJ-a — —	71
4 — Usvajanje predloga ZAVNOBIH-a da se Muhamed Sudžuk isključi iz Predsedništva AVNOJ-a — — — — —	71
5 — Rešavanje o pitanju da li sednicama Predsedništva AVNOJ-a mogu prisustvovati i ministri — — — — —	71—72
Govornici: Rodoljub Čolaković — — — — —	71
Vlada Zečević — — — — —	71
Moša Pijade — — — — —	71
Ministar pravosuđa Frane Frol — — — — —	72

Dnevni red:

1 — Pretres Predloga zakona o ukidanju Glavne kontrole —	72—73
Govornici: Ministar pravosuđa Frane Frol — — — —	72
2 — Pretres Predloga uputstva o osnovnim načelima za obrazovanje vlada federalnih jedinica federalivne Jugoslavije — — —	73—76
Govornici: Moša Pijade — — — — —	73, 75
Frane Frol — — — — —	75, 76
Vlada Zečević — — — — —	76
Sreten Zujović — — — — —	76
dr Zlatan Sremec — — — — —	76
3 — Pretres Predloga zakona o postupanju sa imovinom koju su sopstvenici morali napustiti u toku okupacije i imovinom koja im je oduzeta od okupatora i njihovih pomagača — — — — —	76—80
Govornici: dr Rade Pribičević — — — — —	76
izvestilac Moša Pijade — — — — —	77
Sreten Vukosavljević — — — — —	78
Jakob Avšič — — — — —	78

	Strana
dr Ljubo Leontić — — — — —	78
Rodoljub Čolaković — — — — —	79
Izbor stalnih odbora AVNOJ-a — — — — —	80
Govornici: predsjednik dr Ivan Ribar — — — — —	80

DEVETA SEDNICA — 5 APRILA 1945

Pre dnevnog reda:

1 — Čitanje i usvajanje zapisnika sednice od 31. marta 1945. godine — — — — —	81
2 — Utvrđivanje dnevnog reda — — — — —	81
3 — Usvajanje tražene hitnosti za Predlog zakona o dopuni Odluke o rukovođenju medicinskom proizvodnjom i za Predlog zakona o stavljanju na raspoloženje svega medicinskog osoblja — — — — —	82
4 — Usvajanje definitivnog teksta Predloga uputstva o osnovnim načelima za obrazovanje vlada federalnih jedinica Demokratske federativne Jugoslavije — — — — —	82—84
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	82

Dnevni red:

1 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o Kontrolno-računskoj komisiji — — — — —	84—87
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	84, 86
2 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o državnom pečatu — — — — —	87
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	87
3 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o povlačenju i zameni okupacijskih novčanica — — — — —	88—107
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	88, 107
Ministar finansija Sreten Žujović — — — — —	92
Ministar industrije Andrija Hebrang — — — — —	105
4 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o kursevima za povlačenje okupacijskih novčanica i o regulisanju obaveza — — — — —	107—112
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	107, 112
Ministar finansija Sreten Žujović — — — — —	110
5 — Pretres Predloga zakona o povlačenju potvrda izdatih na povučene okupacijske novčanice i o uređenju vezanih računa — — — — —	112—114
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	112, 114
Ministar industrije Andrija Hebrang — — — — —	113
Ministar finansija Sreten Žujović — — — — —	114
6 — Pretres i usvajanje Predloga finansijskog zakona o državnom budžetu rashoda i prihoda za budžetski period april—juni 1945. godine — — — — —	115—108
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	114, 137
Ministar finansija Sreten Žujović — — — — —	128
Đuro Pucar — — — — —	137
dr Niko Miljanić — — — — —	137

7 — Predlog da se skine s dnevnog reda Predlog zakona o Državnoj komisiji za ratnu štetu — — — — —	138
Govornici: Potpretsednik Ministarskog saveta i Ministar za Konstituantu Edvard Kardelj — — — — —	138
8 — Pretres Predloga zakona o oduzimanju ratne dobiti stečene za vreme neprijateljske okupacije — — — — —	138
Govornici: Ministar pravosuda Frane Frol — — — — —	138
9 — Pretres Predloga zakona o dopuni Odluke o rukovođenju medicinskom proizvodnjom — — — — —	138—140
Govornici: Ministar narodnog zdravlja dr Zlatan Sremec — — — — —	138, 140
Ministar industrije Andrija Hebrang — — — — —	139
Potpretsednik Ministarskog saveta Edvard Kardelj — — — — —	140
10 — Pretres Predloga zakona o stavljanju na raspoloženje svega medicinskog osoblja — — — — —	140—143
Govornici: Ministar narodnog zdravlja dr Zlatan Sremec — — — — —	140, 143
Moša Pijade — — — — —	142
dr Niko Miljanić — — — — —	143
Ministar industrije Andrija Hebrang — — — — —	143
Potpretsednik Ministarskog saveta Edvard Kardelj — — — — —	143

DESETA SEDNICA — 6 APRILA 1945

Pre dnevnog reda:

11 — Čitanje i usvajanje zapisnika sednice od 5 aprila 1945 godine — — — — —	144—145
Govornici: Moša Pijade — — — — —	144
2 — Utvrđivanje dnevnog reda — — — — —	145

Dnevni red:

1 — Pretres Predloga zakona o povlačenju potvrda izdatih na povučene okupacijske novčanice i o uredenju vezanih računa — — — — —	145
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	145
Ministar finansija Sreten Žujović — — — — —	145
2 — Pretres Predloga zakona o oduzimanju ratne dobiti — — — — —	146
Govornici: Ministar industrije Andrija Hebrang — — — — —	146
3 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o građanskoj mobilizaciji sveg medicinskog osoblja — — — — —	146—153
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	146—149
Ministar narodnog zdravlja dr Zlatan Sremec — — — — —	146, 149, 150
Ministar industrije Andrija Hebrang — — — — —	146, 149
Ministar unutrašnjih poslova Vlada Zečević — — — — —	147, 149
Ministar finansija Sreten Žujović — — — — —	147, 149
dr Niko Miljanić — — — — —	147, 149
Ministar pravosuda Frane Frol — — — — —	148
Ministar za Hrvatsku dr Pavle Gregorić — — — — —	149
Mihajlo Apostolski — — — — —	149
sekretar Mile Peruničić — — — — —	151

4 — Pretres Predloga zakona o dopuni Odluke o rukovođenju medicinskom proizvodnjom — — — — —	153
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	153

KOMEMORATIVNA SEDNICA — 14 APRILA 1945

Dnevni red:

1 — Odavanje počte preminulom predsedniku Sjedinjenih Američkih Država Franklinu Delano Ruzvelku — — — — —	154—155
Govornici: predsedavajući Antun Augustinčić — — — — —	154
Potpredsednik Ministarskog saveta Milan Grol — — — — —	155
general-major Svetozar Vukmanović — — — — —	155

JEDANAESTA SEDNICA — 23 APRILA 1945

Pre dnevnog reda:

1 — Čitanje i usvajanje zapisnika sednice od 6 aprila 1945 godine — — — — —	156
Govornici: Moša Pijade — — — — —	156
2 — Utvrđivanje dnevnog reda — — — — —	156—157
3 — Odobrenje Odluke o podeli Ministarstva poljoprivrede i šumarstva federalne Srbije na Ministarstvo poljoprivrede i Ministarstvo šumarstva — — — — —	157

Dnevni red:

1 — Pretres Predloga zakona o oduzimanju ratne dobiti stečene za vreme neprijateljske okupacije i usvajanje hitnosti za Predlog zakona o suzbijanju nedozvoljene špekulacije i privredne sabotaze — — — — —	157—164
Govornici: Ministar industrije Andrija Hebrang — — — — —	157
2 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o stavljanju državnog pečata na zakone i o čuvanju zakona donetih od Antifasističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije — — — — —	164—165
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	164, 165
3 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o ukidanju Vrhovnog državnog pravobranioštva, državnih pravobranioštava, Vrhovnog državnog tužioštva, viših državnih tužioštava i državnih tužioštava — — — — —	165—167
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	165, 167
Ministar pravosuda Frane Froš — — — — —	166
4 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o ukidanju Državnog saveta i upravnih sudova — — — — —	168—170
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	168, 169
Ministar pravosuda Frane Froš — — — — —	168
5 — Pretres Predloga zakona o postupanju sa imovinom lica koja su žrtve fašističkog terora okupatora, odnosno njegovih pomagača — — — — —	170
Govornici: Moša Pijade — — — — —	170

6 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o suzbijanju nedovoljene spekulacije i privredne sabotaze — — — — —	170—189
Govornici: Ministar industrije Andrija Hebrang — — —	170, 172—176, 179—183, 185, 186, 188, 189
Ministar pravosuda Frane Frol — — — — —	170, 172, 173, 176, 178—185, 187, 188
Moša Pijade — — — — —	171—173, 175, 176, 178, 180, 184, 186, 188
dr Rade Pribičević — — — — —	171, 175, 184, 186
Ministar za Crnu Goru Milovan Đilas — — —	171, 184, 185
dr Ljubo Leontić — — — — —	172, 176, 184
Jakob Avšič — — — — —	172
sekretar Mile Peruničić — — — — —	173, 175, 177—182, 187—189
Ministar kolonizacije Sreten Vukosavljević — —	175, 179, 186
Momčilo Marković — — — — —	176, 182
Ministar rudarstva Bane Andrejev — — — —	184
Josip Jeras — — — — —	187

DVANAESTA SEDNICA — 2 MAJA 1945

Pre dnevnog reda:

1 — Čitanje i usvajanje zapisnika sednice od 23 aprila 1945 godine — — — — —	190
2 — Pitanje potpredsednika Moše Pijade upućeno Ministru pošta, telegrafa i telefona povodom uvođenja novih poštanskih tarifa — — — — —	190—191
Govornici: Ministar industrije Andrija Hebrang — — —	190
3 — Pitanje Jakoba Avšiča povodom povećanih cena tramvajskih karata — — — — —	191
Govornici: Ministar industrije Andrija Hebrang — — —	191
4 — Utvrđivanje dnevnog reda — — — — —	191

Dnevni red:

1 — Pretres Predloga zakona o izmenama i dopunama propisa o razrezu i naplati poreza — — — — —	191—198
Govornici: potpredsednik Moša Pijade — — — — —	191
Marko Vujačić — — — — —	197
Ministar industrije Andrija Hebrang — — — — —	197, 198
Ministar kolonizacije Sreten Vukosavljević — — —	197
Ministar pravosuda Frane Frol — — — — —	198
Jakob Avšič — — — — —	198
2 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o izmenama i dopunama propisa o taksama — — — — —	198—202
Govornici: potpredsednik Moša Pijade — — — — —	198
Mile Peruničić — — — — —	201
Ministar industrije Andrija Hebrang — — — — —	201

3 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o izmenama i dopunama propisa o državnoj trošarini — — — — —	202—204
Govornici: potpredsednik Moša Pijade — — — — —	202
Ministar industrije Andrija Hebrang — — — — —	204
Ministar kolonizacije Sreten Vukosavljević — — — — —	204
sekretar Mile Peruničić — — — — —	204
4 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o sprovođenju socijalnog osiguranja na području Demokratske federativne Jugoslavije	204—222
Govornici: Ministar socijalne politike dr Anton Kržišnik — — — — —	204, 216, 218, 219
sekretar Mile Peruničić — — — — —	216, 216, 217, 219
dr Niko Miljanić — — — — —	215
Ministar industrije Andrija Hebrang — — — — —	217, 219
Ministar pravosuda Frane Frol — — — — —	217, 218, 219
Ministar narodnog zdravlja dr Zlatan Sremec — — — — —	217

TRINAESTA SEDNICA — 24 MAJA 1945

Pre dnevnog reda:

1 — Čitanje i usvajanje zapisnika sednice od 2 maja 1945 godine — — — — —	223
2 — Usvajanje hitnosti za Predlog zakona o građanskoj mobilizaciji stručno-tehničkih lica na teritoriji Demokratske federativne Jugoslavije — — — — —	223—224
Govornici: Ministar pravosuda Frane Frol — — — — —	223
3 — Imenovanje predsednika i članova Kontrolno-računske komisije — — — — —	224
4 — Utvrđivanje dnevnog reda — — — — —	224—225

Dnevni red:

1 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o postupanju sa imovinom koju su sopstvenici morali napustiti u toku okupacije i imovinom koja im je oduzeta od strane okupatora i njegovih pomagača — — — — —	225—240
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	225, 230—232, 235, 236
Sreten Vukosavljević — — — — —	230, 232, 233
Bane Andrejev — — — — —	230, 231
Vlada Zebević — — — — —	232
Marko Vujačić — — — — —	233
Ministar za Srbiju Jaša Prodanović — — — — —	233
Potpredsednik Ministarskog saveza Milan Grol — — — — —	233
Jakob Avšič — — — — —	233
Frane Frol — — — — —	234, 235
dr Blagoje Nešković — — — — —	234
inž. Nikola Petrović — — — — —	235
2 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o oduzimanju ratne dobiti stečene za vreme neprijateljske okupacije — — — — —	240—250

	Strana
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	240, 246—250
Marko Vujačić — — — — —	244, 246
Bane Andrejev — — — — —	244
Potpredsednik Ministarskog saveta Milan Grol — — — — —	246
Ministar za Srbiju Jaša Prodanović — — — — —	245
Vladislav Ribnikar — — — — —	246, 248
dr Blagoje Nešković — — — — —	247, 248
Frane Frol — — — — —	247, 248, 249
Mile Peruničić — — — — —	248
Vlada Zečević — — — — —	249
3 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o zaštiti narodnih dobara i njihovom upravljanju — — — — —	250—264
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	250, 255, 257—260
Sreten Vukosavljević — — — — —	254, 257
inž. Nikola Petrović — — — — —	254
Potpredsednik Ministarskog saveta Milan Grol — — — — —	255
Ministar poljoprivrede dr Vaso Čubrilović — — — — —	255
Ministar za Srbiju Jaša Prodanović — — — — —	256
Ministar pravosuđa Frane Frol — — — — —	256—259
dr Blagoje Nešković — — — — —	257, 259
Josip Rus — — — — —	257, 258, 260
Mile Peruničić — — — — —	259, 260
4 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o zabrani izazivanja nacionalne, rasne i verske mržnje i razdora — — — — —	265—267
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	265
Josip Rus — — — — —	267
5 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o građanskoj mobilizaciji veterinarâ — — — — —	267—275
Govornici: Ministar poljoprivrede dr Vaso Čubrilović — — — — —	267, 272
izvestilac Moša Pijade — — — — —	269, 272, 273
Vlada Zečević — — — — —	270
Potpredsednik Ministarskog saveta Milan Grol — — — — —	270
Jakob Avšič — — — — —	271
Mile Peruničić — — — — —	272, 273
6 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o pribiranju, čuvanju i raspodeli knjiga i drugih kulturno-naučnih i umetničkih predmeta koji su postali državna svojina prema Odluci AVNOJ-a od 21 novembra 1944 godine — — — — —	275—277
Govornici: Ministar prosvete Vladislav Ribnikar — — — — —	276, 277
izvestilac Moša Pijade — — — — —	275, 277
7 — Pretres Predloga za tumačenje tačke 2 člana 1 Odluke AVNOJ-a od 21 novembra 1944 godine — — — — —	277
Govornici: Frane Frol — — — — —	277
8 — Pretres Predloga zakona o građanskoj mobilizaciji stručno-tehničkih lica na teritoriji Demokratske federativne Jugoslavije — — — — —	277—282
Govornici: Ministar pravosuđa Frane Frol — — — — —	277, 280, 282
Marko Vujačić — — — — —	279
dr Blagoje Nešković — — — — —	280
Potpredsednik Ministarskog saveta Milan Grol — — — — —	281

	Strana
Ministar za Srbiju Jaša Prodanović — — —	281
Ministar poljoprivrede dr Vaso Čubrilović — —	281
Jakob Avšič — — — — — — — —	281
Moša Pijade — — — — — — — —	282
inž. Nikola Petrović — — — — — — — —	282

ČETRNAESTA SEDNICA — 7 JUNA 1945

Pre dnevnog reda:

1 — Čitanje i usvajanje zapisnika sednice od 24 maja 1945 godine — — — — — — — —	283—284
Govornici: Moša Pijade — — — — — — — —	283
2 — Utvrđivanje dnevnog reda — — — — — — — —	284

Dnevni red:

1 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o osnivanju Fonda za obnovu zemlje i pomoć postradalim krajevima — — — — —	284—290
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — — — — —	284, 287—289
poverenik Vlade dr Obren Blagojević — — —	285
2 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o isplati potvrda izdatih za delimično zamenjene okupacijske novčanice i o raspolaganju potraživanja na vezanim računima — — — — — — — —	290—304
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — — — — —	290, 297—299
Ministar finansija Sreten Žujović — — — — —	295, 297
Andrija Hebrang — — — — — — — —	296, 298
Jakob Avšič — — — — — — — —	296
poverenik Vlade dr Obren Blagojević — — —	296, 297, 299
inž. Nikola Petrović — — — — — — — —	298
3 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o kursevima za povlačenje okupacijskih novčanica i o regulisanju obaveza na području Bosne i Hercegovine — — — — — — — —	304—320
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — — — — —	304, 313—318
poverenik Vlade dr Obren Blagojević — — —	307, 314, 317
Marko Vujačić — — — — — — — —	310
Antun Augustinčić — — — — — — — —	311
dr Zlatan Sremec — — — — — — — —	311
Potpredsednik Ministarskog saveta Edvard Kardelj — — —	311, 314
Ministar finansija Sreten Žujović — — — — —	312—317
dr Pavle Gregorić — — — — — — — —	312, 314
Đuro Pucar — — — — — — — —	312, 314, 315
Jakob Avšič — — — — — — — —	313
Andrija Hebrang — — — — — — — —	313—315, 317
4 — Pretres Predloga zakona o konfiskaciji imovine i o izvršenju konfiskacije — — — — — — — —	320—322
Govornici: Ministar finansija Sreten Žujović — — — — —	320—322
Moša Pijade — — — — — — — —	321

PETNAESTA SEDNICA — 8 JUNA 1945

Pre dnevnog reda:

1 — Saopštenje da je Predsednik Ministarskog saveta DFJ dostavio Predsedništvu AVNOJ-a na ratifikaciju Ugovor o prijatelj-

stvu, uzajamnoj pomoći i posleratnoj saradnji između Jugoslavije i SSSR-a, zaključen u Moskvi 11. aprila 1945. godine — — — —	323
2 — Utvrđivanje dnevnog reda — — — — — — — —	323

Dnevni red:

1 — Pretres Predloga zakona o konfiskaciji imovine i o izvršenju konfiskacije — — — — — — — —	323—344
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — — — — —	324, 329—344
Ministar industrije Andrija Hebrang — — — — — — — —	327, 330, 334, 336, 338, 340—342, 344
Ministar pravosuđa Frane Froš — — — — — — — —	328, 329, 331, 332, 334—336, 338, 340
dr Rade Pribičević — — — — — — — —	328
Vicko Krstulović — — — — — — — —	330, 331
Rodoljub Čolaković — — — — — — — —	330, 336, 342
Đuro Pucar — — — — — — — —	331, 342
Mile Peruničić — — — — — — — —	335, 337
Ministar kolonizacije Sreten Vukosavljević — — — —	343
Ministar trg. i snabdevanja inž. Nikola Petrović — — — —	344
Utvrđivanje dnevnog reda za narednu sednicu — — — — —	344

ŠESNAESTA SEDNICA — 9 JUNA 1945**Pre dnevnog reda:**

1 — Čitanje i usvajanje zapisnika sednice od 8. juna 1945. godine — — — — — — — —	345.
---	------

Dnevni red:

1 — Nastavak pretresa i usvajanje Predloga zakona o konfiskaciji imovine i o izvršenju konfiskacije — — — — — — — —	345—349
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — — — — —	345, 346, 347
2 — Pretres Predloga zakona o stavljanju viših medicinskih škola pod nadzor i rukovodstvo Ministarstva narodnog zdravlja D.F.J. i federalnih ministarstava narodnog zdravlja — — — — — — — —	349—354
Govornici: Ministar narodnog zdravlja dr Zlatan Sremec — — — — — — — —	349, 354
3 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o ordenima i medaljama Demokratske federativne Jugoslavije — — — — — — — —	354—357
Govornici: Moša Pijade — — — — — — — —	354, 357
Utvrđivanje dnevnog reda za narednu sednicu — — — — — — — —	357

SEDAMNAESTA SEDNICA — 10 JUNA 1945**Pre dnevnog reda:**

1 — Utvrđivanje kvoruma — — — — — — — —	359
---	-----

Dnevni red:

1 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o Ugovoru o prijateljstvu, uzajamnoj pomoći i posleratnoj saradnji između Jugoslavije i Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika, zaključenom u Moskvi 11 aprila 1945 godine — — — — —	359—377
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	359
Pretsednik Ministarskog saveta Maršal Jugoslavije Josip Broz Tito — — — — —	365
Marko Vujačić — — — — —	367
dr Siniša Stanković — — — — —	369
Franjo Gazi — — — — —	370
Josip Vidmar — — — — —	371
dr Vojislav Kecmanović — — — — —	373
Metodija Andonov-Čento — — — — —	374
inž. Mihaljo Đurović — — — — —	375
Vicko Krstulović — — — — —	376

OSAMNAESTA SEDNICA — 21 JUNA 1945**Pre dnevnog reda:**

1 — Čitanje i usvajanje zapisnika sednice od 9 juna 1945 godine — — — — —	379
2 — Utvrđivanje dnevnog reda — — — — —	379

Dnevni red:

1 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o kursevima za povlačenje okupacijskih novčanica i o regulisanju obaveza na području Hrvatske — — — — —	379—384
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	380, 384
Ministar industrije Andrija Hobrang — — — — —	384
Ministar finansija Sreten Žujović — — — — —	384
2 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o kursevima za povlačenje liarskih bonova i okupacijskih novčanica i o regulisanju obaveza na novčanim područjima italijanske lire, nemačke marke i penge (Slovenija) — — — — —	385—386
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	385
Usvajanje hitnosti za Predlog zakona o stavljanju viših medicinskih škola pod nadzor i rukovodstvo Ministarstva narodnog zdravlja DFJ i federalnih ministarstava narodnog zdravlja i za Predlog zakona o uredenju Kancelarije Kraljevskog namesništva — — — — —	386—387
3 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o rukovodstvu i nadzoru nad medicinskim i farmaceutskim fakultetima i stručnim zdravstvenim školama — — — — —	387—388
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	387, 388
4 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o uredenju Kancelarije Kraljevskog namesništva — — — — —	388—394
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	388, 391—394
Ministar finansija Sreten Žujović — — — — —	392, 393
5 — Izbor novih članova Zakonodavnog i Administrativnog odbora — — — — —	394

	Strana
Govornici: Moša Pijade — — — — —	394
6 — Izbor članova Vrhovnog suda DFJ — — — — —	394—395
Govornici: Moša Pijade — — — — —	394

DEVETNAESTA SEDNICA — 5 JULA 1945

Pre dnevnog reda:

1 — Čitanje i usvajanje zapisnika sednice od 21. juna 1945. godine — — — — —	396
2 — Utvrđivanje dnevnog reda — — — — —	396

Dnevni red:

1 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o davanju amnestije i pomilovanja — — — — —	396—401
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	397, 401
sekretar Mile Peruničić — — — — —	400, 401
2 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o rešavanju radnih sporova — — — — —	402—412
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	402, 406—412
Ministar socijalne politike dr Anton Kržišnik — — — — —	403, 407, 409
sekretar Mile Peruničić — — — — —	405—412
Ministar industrije Andrija Hebrang — — — — —	406, 410
Ministar pravosuđa Frane Frol — — — — —	406, 408—410
3 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o izradi štambila, pečata i žigova — — — — —	412—418
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	412, 416, 417
Ministar unutrašnjih poslova Vlada Zečević — — — — —	414, 416
Ministar pravosuđa Frane Frol — — — — —	415, 417
Ministar za Srbiju Jaša Prodanović — — — — —	415, 416
Marko Vujačić — — — — —	416
sekretar Mile Peruničić — — — — —	416
4 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o vrstama kazni — — — — —	418—429
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	418, 426, 429
Ministar pravosuđa Frane Frol — — — — —	421, 425, 427, 428
sekretar Mile Peruničić — — — — —	425, 427, 428
Ministar za Srbiju Jaša Prodanović — — — — —	426
Marko Vujačić — — — — —	427

DVADESETA SEDNICA — 19 JULA 1945

Pre dnevnog reda:

1 — Čitanje i usvajanje zapisnika sednice od 21. juna 1945. godine — — — — —	430
2 — Utvrđivanje dnevnog reda — — — — —	430—431

Dnevni red:

1 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o demobilizaciji starijih godišta obveznika, žena i hranilaca u Jugoslovenskoj vojnoj sili — — — — —	431—435
--	---------

Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	431, 433—435
Ministar finansija Sreten Žujović — — — — —	435

DVADESETPRVA SEDNICA — 23 JULA 1945

Pre dnevnog reda:

1 — Čitanje i usvajanje zapisnika sednice od 19 jula 1945 godine — — — — —	436
2 — Usvajanje predloga Ministra industrije i Predsednika Privrednog saveta Andrije Hebranga o odlikovanjima za uspešnu organizaciju i izvođenje poslova prolećne setve na području Vojvodine — — — — —	436—437
Govornici: Ministar industrije Andrija Hebrang — — — — —	437
3 — Usvajanje predloga predsednika dr Ivana Ribara da se Ministar industrije Andrija Hebrang odlikuje Ordenom zasluge za narod I reda — — — — —	437
4 — Saopštenje rezolucije Oblasne narodne skupštine Kosova i Metohije o priključenju Kosova i Metohije federalnoj Srbiji — — — — —	437—439
Govornici: sekretar Mile Peruničić — — — — —	438
5 — Saopštenje o izboru članova AVNOJ-a sa Kosova i Metohije — — — — —	439—440
6 — Utvrđivanje dnevnog reda — — — — —	440

Dnevni red:

1 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o povlačenju iz optičaja metalnog okupacijskog novca — — — — —	440—442
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	440, 442
poverenik Vlade dr Obren Blagojević — — — — —	441, 442
2 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o kovanju sitnog novca DFJ — — — — —	442—446
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	443, 446
poverenik Vlade dr Obren Blagojević — — — — —	445
3 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o stavljanju plovniha objekata, brodogradilišta, luka i pristaništa na moru pod upravu Ministarstva saobraćaja DFJ — — — — —	446—454
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	446, 454
Ministar saobraćaja Todor Vujasinović — — — — —	450
4 — Pretres Predloga zakona o izmeni člana I Zakona o ukidanju Vrhovnog državnog pravobranioštva, državnih pravobranioštava, Vrhovnog državnog tužništva, viših državnih tužništava i državnih tužništava od 23 aprila 1945 godine — — — — —	454—458
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	455, 457
Ministar pravosuđa Frane Froj — — — — —	456
5 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o radničkim poverenicima — — — — —	458—478
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	458, 470—472,
Ministar socijalne politike dr Anton Kržišnik — — — — —	474—478
	467, 475, 477

	Strana
Ministar industrije Andrija Hebrang — — —	467, 471—473, 476, 477
Ministar za Srbiju Jaša Prodanović — — — —	469
Ministar rudarstva Bane Andrejev — — — —	470
Metodija Andonov-Cento — — — — —	470
Mile Peruničić — — — — —	476
Ministar pravosuda Frane Frol — — — — —	476—478
6 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o organizaciji poljo- privredne mašinske službe — — — — —	478—484
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	478, 482—484
Ministar poljoprivrede dr Vaso Čubrilović — —	481—483
Ministar pravosuda Frane Frol — — — — —	483
7 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o zaštiti spomenika kulture i prirodničkih retkosti DFJ — — — — —	484—489
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	484, 489
Ministar prosvete Vladislav Ribnikar — — —	488

DVADESETDRUGA SEDNICA — 30 JULA 1945

Pre dnevnog reda:

1 — Čitanje i usvajanje zapisnika sednice od 23. jula 1945. godine — — — — —	490
2 — Usvajanje hitnosti za Predlog zakona o izmeni čl. 9 Zakona o demobilizaciji starijih godišta obveznika, žena i hranilaca u Jugoslovenskoj armiji i mornarici — — — — —	490
3 — Utvrđivanje dnevnog reda — — — — —	491

Dnevni red:

1 — Pretres i usvajanje Predloga budžeta DFJ za period juli—decembar 1945 i Predloga finansijskog zakona za budžetski period juli—decembar 1945. godine — — — — —	491—518
Govornici: potpredsednik Moša Pijade — — — — —	491, 509
poverenik Vlade dr Obren Blagojević — — — —	492, 510
Ministar finansija Sreten Žujović — — — —	493
Ministar trg. i snabdevanja inž. Nikola Petrović —	506
Ministar poljoprivrede dr Vaso Čubrilović — —	507
Ministar narodnog zdravlja dr Zlatan Sremec — —	508
Ministar informacija Sava Kosanović — — — —	508
Ministar unutrašnjih poslova Vlada Zečević — —	508
Marko Vujačić — — — — —	509
Ministar građevina Stevo Zečević — — — —	509
Ministar socijalne politike dr Anton Kržišnik —	509
sekretar Mile Peruničić — — — — —	510
2 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o izmeni čl. 9 Zakona o demobilizaciji starijih godišta obveznika, žena i hranilaca u Jugoslovenskoj armiji i mornarici — — — — —	518
Govornici: sekretar Mile Peruničić — — — — —	518

Pre dnevnog reda:

1 — Čitanje i usvajanje zapisnika sednice od 30 jula 1945 godine — — — — —	519
2 — Usvajanje predloga Predsednika Ministarskog saveta Maršala Jugoslavije Josipa Broza Tita o opštoj amnestiji i pomilovanju i Predloga Predsedništva ASNOM-a da se povodom prošave Iindena, prema spisku, pomiluje izvestan broj osuđenika u Makedoniji	519—529
Govornici: sekretar Mile Peruničić — — — — —	520, 522
izvestilac Moša Pijade — — — — —	522, 528
Ministar pravosuda Frane Froi — — — — —	526, 528
Marko Vujačić — — — — —	526
Josip Jeras — — — — —	527
Sreten Vukosavljević — — — — —	527
3 — Utvrđivanje dnevnog reda — — — — —	529

Dnevni red:

1) — Pretres i usvajanje Predloga zakona o zastupanju nadležava, ustanova, preduzeća i organizacija javnog karaktera — —	529—532
Govornici: sekretar Mile Peruničić — — — — —	529, 531
Ministar pravosuda Frane Froi — — — — —	530, 532
izvestilac Moša Pijade — — — — —	531
Izmena dnevnog reda — — — — —	532
2 — Pretres i usvajanje Predloga za autentično tumačenje pojedinih članova, stavova i tačaka Zakona o konfiskaciji i o sprovođenju konfiskacije — — — — —	532—536
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	532
Ministar pravosuda Frane Froi — — — — —	535
3 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o rešavanju nerešenih predmeta invalida iz ranijih ratova — — — — —	536—541
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	536, 540
Ministar socijalne politike dr Anđon Kržišnik — — — — —	538
sekretar Mile Peruničić — — — — —	540, 541
4 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o državnim poljoprivrednim dobrima — — — — —	541—546
Govornici: sekretar Mile Peruničić — — — — —	542, 545
izvestilac Moša Pijade — — — — —	544
Ministar poljoprivrede dr Vaso Čubrilović — — — — —	544, 546
5 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o reviziji dodeljivanja zemlje kolonistima i agrarnim interesitima u Makedoniji i u Kosovsko-metohijskoj oblasti — — — — —	546—553
Govornici: sekretar Mile Peruničić — — — — —	546, 552
izvestilac Moša Pijade — — — — —	548, 551, 552
Ministar kolonizacije Sreten Vukosavljević — — — — —	549, 552
Vlada Zečević — — — — —	550
Marko Vujačić — — — — —	550

DVADESETČETVRTA SEDNICA — 7 AVGUSTA 1945

Pre dnevnog reda:

- 1 — Utvrđivanje dnevnog reda — — — — — 554

Dnevni red:

- 1 — Pretres i usvajanje izveštaja Predsedništva AVNOJ-a o radu između Drugog i Trećeg zasedanja AVNOJ-a, koji će se podneti na Trećem zasedanju AVNOJ-a — — — — — 554—555
 Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — — 555
- 2 — Pretres i usvajanje predloga Ministra za Konstituantu o proširenju AVNOJ-a — — — — — 555—562
 Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — — 555
 Rodoljub Čolaković — — — — — 559
 Ministar za Konstituantu Edvard Kardelj — — — — — 559, 561
 Franjo Gaži — — — — — 561
 Ante Vrkljan — — — — — 561
 Vlada Zečević — — — — — 561
 Marko Vujačić — — — — — 562
 sekretar Mile Peruničić — — — — — 562

PRETSEDNIŠTVO
PRIVREMENE NARODNE SKUPŠTINE

DVADESETPETA SEDNICA — 13 AVGUSTA 1945

Pre dnevnog reda:

- 1 — Usvajanje predloga da se obeležavanje sednica rednim brojem nastavi kao i dosada — — — — — 565
- 2 — Čitanje i usvajanje zapisnika sednice od 7 avgusta 1945 godine — — — — — 565

Dnevni red:

- 1 — Rešavanje po molbama na smrt osuđenih — — — — — 566
 Utvrđivanje dnevnog reda za narednu sednicu — — — — — 566

DVADESETŠESTA SEDNICA — 31 AVGUSTA 1945

Pre dnevnog reda:

- 1 — Usvajanje Ukaza o raspisu izbora za Ustavotvornu skupštinu (Saveznu skupštinu i Skupštinu naroda) prema predlogu Predsednika Ministarskog saveta Maršala Jugoslavije Josipa Broza Tita — — — — — 567—569
 Govornici: sekretar Mile Peruničić — — — — — 567, 569
- 2 — Usvajanje odgovora Predsedništvu Narodne skupštine Srbije povodom pitanja za osnivanje novih ministarstava — — — — — 569—570

3 — Saopštenje da je narodni poslanik Jefrem Postovnicki podneo predlog za grupisanje i kolonizaciju u Srezu kuiskom svih Rusina koji žive u Jugoslaviji — — — — —	570
Govornici: Moša Pijade — — — — —	570
Mile Peruničić — — — — —	570
4 — Utvrđivanje dnevnog reda — — — — —	570

Dnevni red:

1 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o izmeni Zakona o davanju amnestije i pomilovanja — — — — —	571
Govornici: sekretar Mile Peruničić — — — — —	571
Utvrđivanje kvoruma — — — — —	571—572
Utvrđivanje dnevnog reda za narednu sednicu — — — — —	572

DVADESETSEDMINA SEDNICA — 2 SEPTEMBRA 1945**Pre dnevnog reda:**

1 — Čitanje i usvajanje zapisnika sednice od 31. avgusta 1945 godine — — — — —	573
2 — Saopštenje da je narodni poslanik dr Dragić Joksimović podneo Predlog zakona o izborima narodnih vlasti — — — — —	573
3 — Usvajanje Predloga odluke o imenovanju Savezne izborne komisije — — — — —	573—574
Govornici: sekretar Mile Peruničić — — — — —	573

Dnevni red:

1 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o regulisanju platnog prometa sa inostranstvom (Devizni zakon) — — — — —	575—580
Govornici: zamenik izvestioca Kiro Gligorov — — — — —	575
Ministar finansija Sreten Žujović — — — — —	576, 578
Tripko Žugić — — — — —	577
2 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o raspolaganju državnim prihodima — — — — —	580—588
Govornici: zamenik izvestioca Kiro Gligorov — — — — —	580
Ministar finansija Sreten Žujović — — — — —	582, 586, 587
Tripko Žugić — — — — —	586
Ministar za Srbiju Jaša Prodanović — — — — —	586, 587
3 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o taksama — — — — —	588—593
Govornici: izvestilac Kiro Gligorov — — — — —	588, 592
Ministar finansija Sreten Žujović — — — — —	590, 592
Tripko Žugić — — — — —	591
dr Miloš Moskovljević — — — — —	592

DVADESETOSMA SEDNICA — 11 SEPTEMBRA 1945**Pre dnevnog reda:**

1 — Čitanje i usvajanje zapisnika sednice od 2 septembra 1945 godine — — — — —	594
--	-----

	Strana
2 — Saopštenje da je Prezidijum Vrhovnog sovjeta SSSR-a odlikovao Maršala Jugoslavije Josipa Broza Tita Ordenom pobjede —	594—595
3 — Saopštenje o podnetim zakonskim predlozima — — —	595
4 — Usvajanje hitnosti za Predlog zakona o izmeni tačke 5 člana 30 Zakona o konfiskaciji imovine i o izvršenju konfiskacije —	595
5 — Molbe i žalbe — — — — — — — — — —	595—596
6 — Utvrđivanje dnevnog reda — — — — — — — — — —	596

Dnevni red:

1 — Pretres i usvajanje Predloga odluke o izboru potpredsednika Vrhovnog suda DFJ — — — — —	596
Govornici: sekretar Mile Peruničić — — — — —	596
2 — Pretres i usvajanje Predloga odluke o izboru sudija Vojnog veća Vrhovnog suda DFJ — — — — —	597
Govornici: sekretar Mile Peruničić — — — — —	597
3 — Pretres i usvajanje Predloga odluke o izboru sudija vojnih veća — — — — —	597—598
Govornici: sekretar Mile Peruničić — — — — —	597
4 — Pretres i usvajanje predloga Ministra industrije o odlikovanju radnika i nameštenika Beožinske fabrike cementa — — —	598—599
Govornici: sekretar Mile Peruničić — — — — —	598
5 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o izmeni tačke 5 člana 30 Zakona o konfiskaciji imovine i o izvršenju konfiskacije —	599—600
Govornici: sekretar Mile Peruničić — — — — —	599

DVADESETDEVETA SEDNICA — 26 OKTOBRA 1945

Pre dnevnog reda:

1 — Čitanje i usvajanje zapisnika sednice od 11 septembra 1945 godine — — — — —	601
2 — Saopštenje o ostavci dr Ivana Šubišića i dr Juraja Šuteja na položaje koje su imali u Vladi DFJ — — — — —	601
3 — Saopštenje o podnetim zakonskim predlozima i odborskim izveštajima — — — — —	601—603
4 — Otsustva narodnih poslanika — — — — —	603
5 — Molbe i žalbe — — — — —	603—604
6 — Utvrđivanje dnevnog reda — — — — —	604—605

Dnevni red:

1 — Donošenje Ukaza o raspuštanju Privremene narodne skupštine DFJ — — — — —	605
Govornici: sekretar Mile Peruničić — — — — —	605
2 — Donošenje Odluke o produženju rada stalnih skupštinskih odbora i posle raspuštanja Privremene narodne skupštine DFJ — —	605—606

	Govornici: sekretar Mile Peruničić — — — — —	605
3 —	Prešres i usvajanje Predloga zakona o državnom budžetu DFJ — — — — —	606—615
	Govornici: izvestilac Života Đermanović — — — — —	606
	Ministar finansija Sreten Žujović — — — — —	608
4 —	Prešres i usvajanje Predloga zakona o uređenju i delovanju kreditnog sistema — — — — —	616
	Govornici: izvestilac Vojin Bajović — — — — —	616
	Ministar finansija Sreten Žujović — — — — —	618
5 —	Prešres i usvajanje Predloga zakona o neposrednim porezima — — — — —	620—624
	Govornici: izvestilac Kiro Gligorov — — — — —	621
	Saopštenje o podnetim izveštajima Finansiskog odbora — — — — —	624
	Usvajanje hitnosti za Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o izboru narodnih poslanika za Ustavotvornu skupštinu (Saveznu skupštinu i Skupštinu naroda) — — — — —	625
6 —	Prešres i usvajanje Predloga zakona o dopunama Zakona o izboru narodnih poslanika za Ustavotvornu skupštinu (Saveznu skupštinu i Skupštinu naroda) — — — — —	625—630
	Govornici: Potprešresnik Vlade DFJ i Ministar za Konstituantu Edvard Kardelj — — — — —	625, 629
	Ministar industrije Andrija Hebrang — — — — —	627
	dr Miloš Moskovljević — — — — —	628
	Moša Pijade — — — — —	628
7 —	Prešres i usvajanje Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o radničkim poverenicima — — — — —	630—632
	Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	630
	Ministar socijalne politike dr Anton Kržišnik — — — — —	631
8 —	Prešres i usvajanje Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o demobilizaciji starijih godišta, žena i hranilaca u Jugoslovenskoj armiji i mornarici — — — — —	633—636
	Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	633
	poverenik Ministra narodne odbrane pukovnik Vjekoslav Kolb — — — — —	633
9 —	Prešres i usvajanje Predloga zakona o demobilizaciji najmladih godišta i druge partije starijih godišta obveznika, hranilaca i svih žena iz Jugoslovenske armije i mornarice — — — — —	636—639
	Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	636
	poverenik Ministra narodne odbrane pukovnik Vjekoslav Kolb — — — — —	637
10 —	Prešres i usvajanje Predloga zakona o sedmogodišnjem osnovnom školovanju — — — — —	639—642
	Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	639
	Ministar prosvete Vladislav Ribnikar — — — — —	640, 641
	Ministar za Makedoniju Emanuel Čučkov — — — — —	641
	Metodija Andonov-Čento — — — — —	641
11 —	Prešres i usvajanje Predloga zakona o ukidanju gradanskih škola — — — — —	642—643

	Strana
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	642
12 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o Konvenciji o očuvanju prava na penziju radnika koji migriraju — — — — —	643—644
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	643
13 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o uredenju sudova socijalnog osiguranja i Vrhovnog suda socijalnog osiguranja — —	644—645
Govornici: izvestilac Moša Pijade — — — — —	644
Ministar socijalne politike dr Anton Kržišnik —	645
Utvrđivanje dnevnog reda za narednu sednicu — — — — —	646

TRIDESETA SEDNICA — 27 OKTOBRA 1945

Pre dnevnog reda:

1 — Čitanje i usvajanje zapisnika sednice od 26 oktobra 1945 godine — — — — —	647
2 — Saopštenje da je narodni poslanik dr Dragić Joksimović podneo Skupštini tri zakonska predloga — — — — —	647
3 — Otsustva narodnih poslanika — — — — —	647

Dnevni red:

1 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o poštansko-telegrafsko-telefonskim taksama — — — — —	647—650
Govornici: zamenik izvestioca Vojin Bajović — — — — —	648, 652
dr Vojislav Kecmanović — — — — —	651, 653
zastupnik Ministra pošta, telegrafa i telefona	
Ministar saobraćaja Todor Vujašinić — —	652, 653
Ministar finansija Sreten Žujović — — — —	653
Ministar informacija Sava Kosanović — — — —	653
2 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o regulisanju preduzetnih obaveza — — — — —	654—659
Govornici: izvestilac Kiro Gligorov — — — — —	654
sekretar Mile Peruničić — — — — —	657
Ministar finansija Sreten Žujović — — — — —	658
3 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o valorizaciji — —	659—661
Govornici: izvestilac Branko Zlatarić — — — — —	659
4 — Pretres i usvajanje Predloga zakona o konačnoj likvidaciji zemljoradničkih dugova — — — — —	661—666
Govornici: izvestilac Branko Zlatarić — — — — —	661
Ministar industrije Andrija Hebrang — — — — —	663
Ministar rudarstva Bane Andrejev — — — — —	665
Čitanje i usvajanje Ukaza o sazivu Ustavotvorne skupštine za 29 novembar 1945 godine — — — — —	666

SPISAK PRILOGA

	Strana
1 — Predlog odluke o jednoobraznom računovodstvu — — — — —	669
2 — Predlog odluke o uvođenju jednoobraznog računovodstva — — — — —	689
3 — Predlog Saveza jevrejskih verskih opština DiFJ i Snpsko-jevrejske verske opštine u Beogradu da se odlukom što hitnije reguliše pitanje nepokretne i pokretne imovine kako prisutnih, tako i odsutnih Jevreja	691
4 — Predlog zakona o postupku konfiskacije i sekvestracije imovine ratnih zločinaca, narodnih neprijatelja i drugih osuđenika — — — — —	695
Obrazloženje — — — — —	702
5 — Predlog zakona o kursevima za povlačenje okupacijskih novčanica i o regulisanju obaveza na području Hrvatske — — — — —	704
6 — Predlog zakona o kursevima za povlačenje lirskih bonova i okupacijskih novčanica i o regulisanju obaveza na novčanim područjima italijanske lire, nemačke marke i penge (Slovenija) — — — — —	708
7 — Predlog zakona o radničkim poverenicima — — — — —	712
Obrazloženje — — — — —	716
8 — Predlog finansijskog zakona o državnom budžetu rashoda i prihoda za budžetski period juli—decembar 1945 godine — — — — —	718
9 — Predlog budžeta Demokratske federativne Jugoslavije za period juli—decembar 1945 — — — — —	731
10 — Predlog Antifašističkog saboranja narodnog oslobođenja Makedonije za donošenje Ukaza o poimeničnoj amnestiji i pomilovanju osuđenika u Makedoniji — — — — —	830
11 — Predlog zakona o regulisanju platnog prometa sa inostranstvom (Devizni zakon) — — — — —	868
Obrazloženje — — — — —	873
12 — Predlog zakona o raspolaganju državnim prihodima — — — — —	877
Obrazloženje — — — — —	878
13 — Predlog zakona o taksama — — — — —	879
Obrazloženje — — — — —	893
14 — Predlog zakona o izmeni tačke 5 člana 30 Zakona o konfiskaciji imovine i o izvršenju konfiskacije — — — — —	896
Obrazloženje — — — — —	896
15 — Predlog zakona o državnom budžetu Demokratske federativne Jugoslavije — — — — —	897
Obrazloženje — — — — —	901
16 — Predlog zakona o uredenju i delovanju kreditnog sistema — — — — —	904
Obrazloženje — — — — —	913

	Strana
17 — Predlog zakona o neposrednim porezima — — — — —	917
— Obrazloženje — — — — —	939
18 — Predlog zakona o pravima građana kod vojnih sudova — — — — —	942
— Obrazloženje — — — — —	944
19 — Predlog zakona o narodnim bibliotekama — — — — —	946
— Obrazloženje — — — — —	950
20 — Predlog zakona o petogodišnjem planu obnove i izgradnje Demokratske federalivne Jugoslavije — — — — —	951
— Obrazloženje — — — — —	953
21 — Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o radničkim povereni- cima od 23 jula 1945 godine — — — — —	954
— Obrazloženje — — — — —	955
22 — Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o demobilizaciji starijih godišta obveznika, žena i hranilaca u Jugoslovenskoj armiji i mornarici od 19 jula 1945 godine — — — — —	960
— Obrazloženje — — — — —	961
23 — Predlog zakona o demobilizaciji najmlađih godišta i druge partije starijih godišta obveznika, hranilaca i svih žena iz Jugoslovenske armije i mornarice — — — — —	963
— Obrazloženje — — — — —	965
24 — Predlog zakona o sedmogodišnjem osnovnom školovanju — — — — —	967
— Obrazloženje — — — — —	968
25 — Predlog zakona o ukidanju građanskih škola — — — — —	970
— Obrazloženje — — — — —	970
26 — Predlog zakona o uredenju sudova socijalnog osiguranja i Vrhovnog suda socijalnog osiguranja — — — — —	973
27 — Predlog zakona o Konvenciji o očuvanju prava na penziju radnika koji migriraju, koja je na osnovu čl. 369 Versajskog ugovora o miru od 28 juna 1919 godine donesena na XIX zasedanju Konferencije Me- đunarodne organizacije rada održanom u Ženevi 1925 godine — — — — —	977
28 — Predlog zakona o slobodi od straha — — — — —	993
— Obrazloženje — — — — —	994
29 — Predlog zakona o poštansko-telegrafsko-telefonskim taksama — — — — —	995
— Obrazloženje — — — — —	993
30 — Predlog zakona o regulisanju prekratnih obaveza — — — — —	1000
— Obrazloženje — — — — —	1003
31 — Predlog zakona o valorizaciji — — — — —	1007
— Obrazloženje — — — — —	1010
32 — Predlog zakona o uposlenju otpuštenih i na raspoloženje stavljenih državnih i samoupravnih službenika — — — — —	1012
— Obrazloženje — — — — —	1013
33 — Predlog zakona o razrezu poreza za 1945 i 1946 godinu — — — — —	1014
— Obrazloženje — — — — —	1014
34 — Predlog zakona o konačnoj likvidaciji zemljoradničkih dugova — — — — —	1017
— Obrazloženje — — — — —	1020
35 — Predsedništvo AVNOJ-a — — — — —	1023
— Zakonodavni odbor — — — — —	1024
— Administrativni odbor — — — — —	1025
— Većnici AVNOJ-a — — — — —	1026
— Članovi proširenog AVNOJ-a — — — — —	1030
36 — Vrhovni sud DFJ — — — — —	1032
— Javni tužilac DFJ — — — — —	1032
NAPOMENE — — — — —	1039

REGISTAR GOVORNIKA

Avšič Jakob	78, 172, 191, 198, 203—234, 271, 281—282, 296, 313
Andonov-Čento Metodija	374—375, 470, 641
Andrejev Bane	184, 230, 231, 244—245, 470, 665—666
Apostolski Mihajlo	149—150
Augustinčić Antun	154, 155, 311
Bajović Vojin	616—618, 648—651, 652
Blagojević dr Obren	285—287, 296—297, 299, 307—310, 315, 317, 441, 442, 445—446, 492—493, 510—518
Broz Josip Tiho	12—15, 60—62, 365—366
Vidmar Josip	371—373
Vujasinović Todor	450—454, 652, 653
Vujačić Marko	54, 197, 233, 244, 246, 279—280, 310—311, 367—369, 415, 427, 509, 526—527, 550, 562
Vukmanović Svetozar	155
Vukosavljević Sreten	65, 78, 175, 179, 186, 197—198, 204, 230, 232, 233, 254, 257, 343—344, 527, 549—550, 552
Vrkljan Ante	561
Gaži Franjo	370—371, 561
Gligorov Kiro	575—576, 580—582, 598—599, 592, 621—624, 654—657
Gluhić Omer	573, 615, 647, 663, 661, 666
Gregorić dr Pavle	149, 312, 314
Grol Milan	155, 233, 245, 255, 270—271, 281
Đermanović Života	606—608
Đilas Milovan	171, 184, 185
Đurović inž. Mihailo	375—376
Žugić Tripko	577—578, 586, 591, 593
Žujović Sreten	30, 54, 76, 92—105, 110—112, 114, 128—137, 145, 147, 149, 295—298, 312—317, 320—322, 384, 392, 393, 435, 493—506, 572, 576—577, 578—580, 582—588, 590—592, 608—615, 618—620, 653, 658—659
Zečević Vlada	57, 71, 76, 147, 232, 249, 270, 414—416, 508—509, 550, 561
Zečević Stevo	509
Zlatarić Branko	659—663
Jeras Josip	187, 527

Kardelj Edvard	39, 49, 54—56, 59, 68, 138, 140, 143, 311—312, 314, 559—561, 625—627, 629
Kecmanović dr Vojislav	370—374, 651—653
Kolb Vjekoslav	633—635, 637—639
Kosanović Sava	508, 669
Kržišnik dr Anton	204—213, 216—219, 403—405, 407, 409, 467, 475, 477, 509—510, 538—540, 631—632, 645
Krstulović Vicko	330, 331, 376—377
Leontić dr Ljubo	50, 71, 78—79, 172, 176, 184
Marković Momčilo	176, 182
Miljanić dr Niko	137, 143, 147—148, 149, 215
Moškovičević dr Miloš	592, 628
Nešković Blagoje	234—235, 247, 248, 257, 259, 280—281
Perumčić Mile	51—63, 58—59, 64, 68, 69, 81, 144, 145, 151—152, 156, 173—182, 187, 188, 190, 201, 204, 213—217, 219—222, 223, 248, 259—264, 272—274, 283, 284, 335, 337, 345, 379, 396, 400—401, 405—412, 416—417, 425, 427, 428, 430, 436, 438—439, 476, 490, 510, 518—522, 529—531, 540—548, 552, 562, 565—574, 594, 596—601, 603—606, 620, 624, 629, 632, 636, 639, 642, 643, 645, 657—659
Petrović inž. Nikola	235, 254—255, 282, 298, 344, 506—507
Pijade Moša	16—17, 52—57, 59, 67—68, 71—78, 82—92, 107—110, 112—128, 137, 142—149, 153, 156, 164—173, 175, 176, 178, 180, 184, 186, 188, 190—204, 212, 215—219, 222, 225—233, 235—244, 246—260, 264—266, 269—270, 272, 273, 275—277, 282—285, 287—295, 297—307, 313—322, 324—327, 329—348, 354—357, 359—365, 380—395, 397—403, 406—414, 416—421, 426, 429, 431—435, 440—450, 454—466, 470—493, 506—510, 518, 522—526, 528—529, 631—638, 540—541, 544, 548—549, 551, 552, 555—559, 570, 628—631, 636—637, 639—640, 642—645
Pribećević dr Rade	17, 56, 76, 171, 172, 175, 184, 186, 328
Prodanović Jaša	233, 245—246, 256, 281, 415, 416, 426, 469—470, 586, 587, 592
Pucar Đuro	17, 137, 312—313, 314, 315, 342
Ribar dr Ivan	7, 9—12, 15, 17, 20—22, 28, 30, 33—41, 43, 45—54, 56, 57, 59, 62—67, 69—73, 75—82, 84, 86—88, 92, 105, 107, 110, 112—114, 128, 137—140, 142—153, 156—157, 164—170, 173—183, 185, 187—189, 223—225, 230—231, 234—235, 240, 244, 246—250, 254, 256—260, 264, 267, 268, 270—273, 275—277, 279, 282—285, 287—290, 295—299, 304, 307, 310—317, 320—323, 327—347, 349, 353, 354, 357—359, 365, 366, 369—371, 378—379, 384—388, 391—396, 400—403, 405—412, 414—418, 421, 425—431, 433—442, 445, 446, 450, 454, 456—458, 466, 467, 469—478, 481—484, 488, 489, 519, 522, 526—532, 535, 536, 538, 540, 541, 544—546, 548—555, 559, 561, 562, 565—578, 580, 582, 586—588, 590—606, 608, 615—616, 618, 620, 621, 624, 625, 627—633, 636, 637, 639—647, 651—654, 657—659, 661, 663, 665, 666

Ribnikar Vladislav	246—247, 248, 275, 277, 488—489, 640—641
Rus Josip	257—258, 260, 267
Sremec dr Zlatan	76, 139—143, 146, 149, 450, 217—218, 311, 349—354, 508
Stambolić Petar	48—49
Stanković dr Siniša	369—370
Proč Frane	15—16, 22—33, 39, 50, 53, 72—73, 75—76, 108, 148, 166—170, 172, 173, 176, 178—189, 198, 217—219, 223—224, 234, 235, 247—249, 256—259, 277—280, 282, 328, 329, 331, 332, 334—336, 338—340, 406—410, 415, 417, 421—429, 456—457, 476—478, 484, 526, 528, 530—532, 535
Hebrang Andrija	37—38, 56, 105—107, 113—114, 139—140, 143, 146—147, 149, 457—164, 170, 172—176, 179—183, 185—189, 190—191, 197, 198, 201—202, 204, 217, 218, 296, 298, 313—315, 317, 327, 330—331, 334, 336, 338, 340—342, 244, 384, 406, 410, 437, 467—469, 471—474, 476—477, 627—628, 663—665
Čolaković Rodoljub	7—12, 17—20, 33—36, 38, 39, 41—48, 54, 79—80, 330, 336, 342, 559, 652
Čubrilović dr Vaso	255, 268—269, 272—273, 281, 481—483, 507—508, 544—546
Čučkov Emanuel	641

ЦЕНА 650.— ДИИ.